PREFACE.

This is almost entirely a new work, and retains only the faintest traces of the first edition, which was compiled by V. G. Apte, the late Marathi scholar. The bulk has been more than doubled; practically all the old lexical material has been excised; the typography is different. I am, however, very far from claiming that I have succeeded in keeping out mistakes and misprints. But in this matter, a lexicographer, however humble, can only gloss over his *peccavi* by pointing to the super-dictionaries, produced by great syndicates of scholars, which are not without their corrigenda.

I have made use of my predecessors in the field, Monier-Williams, Borooah, V. S. Apte. The last has been of the greatest use to me. For English I have mainly followed Cassell's *New English Dictionary.*

Confident that an English-Sanskrit Dictionary is generally used by persons conversant with lexicographical technique, I have employed several devices to make the presentment as concise as possible. But I am sure none of these will impede quick reference.

Finally I should like to refer to one important point. *All masculine Sanskrit nouns ending in* अ (*e. g.* अश्व, सिंह, *etc.*) *have been entered unmarked.* These words form the majority of Sanskrit words, and the context makes misunderstanding impossible. On the other hand, this device makes for much typographical economy.

ABBREVIATIONS, ETC.

a. = adjective.
adv = adverb.
c. = causal.
conj. = conjunction.
desid. = desiderative.
exp. = expressed.
f. = feminine.
ind. = indeclinable.
m. = masculine.
mf = masculine & feminine.
mn. = masculine & neuter.
n. = noun.
neu. = neuter.
plu. = plural.
prep. = preposition.
pron. = pronoun.

NOUNS :—Where the word by itself clearly shows the gender (*e. g.* नदी, कमलं), this is not marked. *All Sanskrit masculine nouns ending in* अ (*e. g.* अश्व, सिंह, *etc.*) *have been left unmarked, i. e. they do not carry either the Vigraha or the abbreviation m.* In other cases the gender has been nearly marked ; हरि *m.*, मति *f.*, वारि *neu* , गुरु *m.*, मधु *neu*, संपद् *f.*, *etc*.

VERBS :—The conjugation and pada are always given with the roots ; *e. g.* भू 1 P (Parasmaipada), लभ् 1 A (Atmanepada), कृ 8 U (Ubhayapada). Where *c* is given, it means that the causal form is to be used.

There are other abbreviations, but these are only sparingly used and are self-explanatory.

Brackets are chiefly used to give variant forms and to denote some qualification of the principal meaning ; *e. g.* अरघट्ट (क) means that there are two forms अरघट्ट and अरघट्टक; (शब्दादिकानां) ओघ for 'volley' means that the general use of ओघ here should be with शब्द, आलाप. *etc.*

THE

HANDY ENGLISH-SANSKRIT DICTIONARY.

A

A, An, *ind. art.* एक; किं with अपि, चन, or चित्.

Aback, *adv.* पश्चात् । Be taken a. सहसा विस्मयाकुल-भू 1 P.

Abandon, *vt.* उज्झ् 6 P, उत्सृज् 6 P, त्यज्. 1 P, परित्यज् 1 P, मुच् 6 P, विधू 5. 10U, 6P, विसृज् 6 P, समुज्झ् 6 P, । *n.* अनियतत्वं.

Abandoned, *a.* क्ष्वेड, दुर्वृत्त, धर्मभ्रष्ट.

Abandonment, *n.* उत्सर्ग, त्याग, परित्याग, विसर्जनं । A. of worldly connections संन्यास.

Abase, *vt.* अपकृष् 1 P, 6 U, अभिभू 1 P, आत्तगंधं कृ 8 U, निराकृ 8 U, लघूकृ 8 U । -ment, *n.* अपकर्ष, अभिभव, मानभंग.

Abash, *vt.* त्रप् *c.* लज् *c,* ह्री *c.*

Abate, *vt* अवसद् *c,* शम् *c,* ह्रस् *c*। *vi.* क्षि 1 P, मंदीभू 1 P, ह्रस् 1 P, । -ment *n.* क्षय, ह्रास.

Abattoir *n.* वधागारं.

Abbey *n.* मठ, विहार.

Abbot *n.* मठगुरु, मठाध्यक्ष, महंत.

Abbreviate, *v t.* संहृ 1 P, संक्षिप् 6 P, संग्रह् 9 U, समाहृ 1 P । -tion, *n.* संक्षेप. संग्रह, समाहार.

ABC, *n.* तत्त्वानि *pl.*, प्रथमारंभ, वर्णमाला.

Abdicate, *vi.* राजदंड त्यज् 1 P, स्वाधिकारं त्यज् 1 P । -tion *n.* पदत्याग.

Abdomen, *n.* उदरं, कुक्षि, जठर *m.n.*, तुंदं, फंड, मलुक.

Abduction, *n.* अपहरणं.

Abed, *a.* पर्यंकस्थ .

Aberration, *n.* उन्मार्गगमनं, भ्रंश.

Abet, *vt.* प्रवृत् *c,* प्रोत्साहृ *c* । -tor, *n.* प्रवर्तक, प्रोत्साहक.

Abeyance, *n* अनिश्चय, व्याक्षेप.

Abhor, *vt.* जुगुप्स् Den. A । -rence, *n.* घृणा, जुगुप्सा, धिक्कार । -rent, *a.* जुगुप्सित.

Abide, *vi.* वृत् 1 A. स्था 1 P । A. by one's word, वचनं अनुवृत् 1 A *or* प्रतिपाल् 10 U.

Abiding, *a.* चिरकाल, स्थायिन्.

Abigail, *n.* दासी, परिचारिका.

Ability *n.* क्षमता, सामर्थ्यं; बुद्धिवैभवं.

Abject, *a.* अधम, निहीन, नीच, हीन.
Abjure, *vt.* प्रत्याख्या 2 P, सशपथं त्यज् 1 P.
Ablative, *n.* अपादानं, पंचमी.
Ablaze, *a.* प्रज्वलित, प्रदीप्त; क्षुब्ध.
Able, *a.* क्षम, समर्थ; कुशल, निपुण, निष्णात, साधक । -bodied, *a.* दृढकाय.
Ablution, क्षालनं, धावनं, प्रक्षालनं, मज्जनं, स्नानं.
Abnegation, *n.* निरसनं, निराकृति *f.*, प्रत्याख्यानं.
Abnormal, *a.* नियमातिरिक्त.
Abode, *n.* आलय *mn.*, आवसथ, निलय, निवास, स्थानं; अवस्थानं, वास.
Abolish, *vt.* उच्छिद् *c*, नश् *c*, विलुप् *c*.
Abolition, *n.* उच्छेद, विलोप.
Abominable, *a.* अवद्य, कुपूय, घृणार्ह, जघन्य.
Abominate, *vt.* गर्ह् 1 A, द्विष् 2 U । -tion, *n.* गर्हा, घृणा, जुगुप्सा, विद्वेष.
Aboriginal, *a.* आदिम, आदिमवासिन्.
Aborigines *n.* आदिमवासिनः *pl.*
Abortion, *n.* गर्भक्षय, गर्भपात, गर्भास्राव; निष्फलता.
Abortive, *a.* अकालज, निष्फल, मोघ.
Abound, *vi.* संकृ *pass.*, बहुलीभू 1 P. । -ing, *a.* अधिक, आढ्य, प्रचुर, प्रभूत, प्राज्य, बहुल, भूयिष्ठ.
About, *prep.* इतस्ततः, परितः, समीपं (*all ind.*) Be a. a business कार्योद्यत-भू 1 P.
Above, *prep.* अधि, उपरि । *a.* उत्तर, पूर्वोक्त । A. all प्रधानतः *ind.*
Abrasion, *n.* घर्षणं; घृष्टत्वच् *f.*
Abreast, *adv.* पार्श्वापार्श्वि *ind.*
Abridge, *vt.* संहृ 1 P, संक्षिप् 6 P, संग्रह् 9 U, समाहृ 1 P । -ment, *n.* संक्षेप, संग्रह, सार *mn.*
Abroad, *adv.* बहिः, विदेशे (*both ind.*)
Abrogate, *vt.* निरस् 4U, निराकृ 8 U. विलुप् *c* । -tion, *n.* निराकरणं, लोप.
Abrupt, *a.* असंबंध, आकस्मिक, भग्न । -ly, *adv.* अकस्मात्, सहसा (*both ind.*)
Abscess, *n.* गंड, विद्रधि, विस्फोट, स्फोट.
Abscond, *vi* (दंडभयात्)पलाय् 1 A.
Absence, *n.* अनुपस्थिति *f.* अभाव, विप्रयोग, वियोग, विरह । A. of mind, अनवधानं, अन्यमनस्कता । In one's a., परोक्षे *ind.*
Absent, *a.* अनुपस्थित, अविद्यमान । A.-minded, *a.* विमनस्क, शून्यमानस.
Absolute, *a.* अबाधित, ऐकांतिक, केवल; निर्गुण; स्वाधीन; अप्रतिबन्द्ध, निःसीम । *n.* केवलात्मन् *m.* परमात्मन् *m.* । -ly, *adv.* केवलं, सर्वथा (*both ind.*).

Absolution, *n.* क्षमा, पापमोचनं; अपवर्ग, कैवल्यं, निर्वाणं, निर्वृति *f.*, मुक्ति *f.*, मोक्ष.

Absolutism, *n.* अनियतशासनं.

Absolve, *vt.* अपवृज् *c*, उद्धृ 1 P. 10 U, (पापं) क्षम् 1 A., (पापात्) मुच् 6 P.

Absonant, *a.* कटुस्वन.

Absorb, *vt.* शुष् *c*; ग्रस् 1 A, निगॄ 6 P। -ent, *a.* शोषक.

Absorption, *n.* शोषणं; निगरणं। A. of mind, *n.* एकतान, ऐकाग्र्यं, तद्गतचित्तता.

Abstain, *vi.* निवृत् 1 A, विरम् 1 P; उपवस् 1 P.

Abstemious, *a.* मिताचारिन्. मिताहारिन्.

Abstinence, *n.* मिताहार; निवृत्ति *f.* संयम। -nent, *a.* मिताहारिन्; संयतात्मन्, संयमिन्.

Absterge, *vt.* प्रक्षल् 10 U, शुध् *c.*

Abstract, *vt.* अपहृ 1 P; संहृ 1 P, संक्षिप् 6 P, संग्रह् 9 U, समाहृ 1 P। *n.* संक्षेप, संग्रह, सार *mn.* *a.* केवल; निगूढ; पृथक्; भाववाचक.

Abstraction, *n.* अपहरणं; चौर्यं; पृथक्करणं; प्रत्यय; विचारमग्नता.

Abstruse, *a.* निगूढ; गूढ, दुरवगम, दुरूह, दुर्बोध.

Absurd, *a.* अनुपपन्न, अयुक्त, असंगत। -ity. *n.* अनुपपत्ति *f.*, असंगति *f.*

Abundance, *n.* प्राचुर्यं, बाहुल्यं, भूयस्त्वं, वैपुल्यं.

Abundant, *a*, अधिक, आढ्य, प्रचुर, प्रभूत, प्राज्य, बहुल, भूयिष्ठ विपुल.

Abuse, *vt.* अपभाष् 1 A, अपवद् 1 U, कुत्स् 10 A; निंद् 1 P; अपव्यय् 1 P। *n.* अपभाषा, अपवाद, कुत्सनं, गालि *f*, निंदा; अपव्यय, दुरुपयोग.

Abysmal, *a.* अगाध, अतलस्पर्श, अस्थान.

Abyss, *n* अगाध *mn*, अतलस्पर्श, खातं.

Academic, *a.* विद्याविषयक; तात्त्विक.

Academy, *n.* विद्यालय; विद्वत्परिषद् *f.*

Accede, *vi.* अनुज्ञा 9 U, अनुमन् 4 A, स्वीकृ 8 U.

Accelerate, *vt.* त्वर् *c*, शीघ्रं कृ 8 U.

Accent, *n.* स्वर; आघात। -ed, *a.* स्वरयुक्त.

Accept, *vt.* स्वीकृ 8 U; आदा 3 A, अनुमन् 4 A; ग्रह् 9 U, प्रतिग्रह् 9 U। -or, *n.* ग्राहक, प्रतिग्राहिन्.

Acceptable, *a.* ग्रहणीय, ग्राह्य, प्रतिग्राह्य; आदेय; रुचिर.

Acceptance, *n.* आदानं; स्वीकार, प्रतिग्रह.

Acceptation, *n.* अर्थ, आशय Popular a., *n.* रूढार्थ.

Access, *a.* उपागम, प्रवेश.

Accessible, *a.* उपगम्य, प्राप्य, सुगम, सुलभ.

Accession, *n.* प्राप्ति *f*; वृद्धि *f*; राज्यारोहणं; राज्याभिषेक.

Accessory, *n.a.* सहकारिन्; प्रवर्तक.

Accidence, *n.* विभक्तिशासनं.

Accident, *n.* दुर्घटना; दैवगति *f*., यदृच्छा; आहार्यधर्म। By a., अकस्मात्, यदृच्छया (*Both ind.*)

Accidental, *a.* आकस्मिक; नैमित्तिक। -ly, *adv.* अकस्मात्, दैवात्, यदृच्छया (*all ind.*)

Acclaim, *vt.* उच्चैः घुष् 10 U; प्रशंस् 1 P.

Acclamation, *n.* जयघोष; धन्यवाद; प्रणाद; संमतिघोष.

Acclivity, *n.* उत्संग, कटक; नितंब.

Accommodate, *vt.* युज् 10 U, संधा 3 U; वसतिस्थानेन उपकृ 8 U.

Accomodation, *n.* उपकरणं, उपयोगिता, संयोजनं.

Accompaniment, *n.* अनुषंग, उपकरणं, संगति *f*.

Accompany, *vt.* अन्वि 2 P, व्रज् 1 P, सह चर् 1 P.

Accomplice, *n.* पापसहाय.

Accomplish, *vt.* अनुष्ठा 1 P, कृ 8 U, संपद् *c*, साध् *c*। -able, *a.* संपादनीय, साध्य.

Accomplished, *a.* संस्थित, संपन्न, साधित, सिद्ध; समाप्त.

Accomplishment, *n.* सिद्धि *f*; समाप्ति *f*; कृतार्थता; कलाप्रावीण्यं.

Accord, *vi.* युज् *pass.*; एकचित्तीभू 1 P.

Accord, *n.* एकताल, ऐकमत्यं, संमति *f*.। Of one's own a., यदृच्छया, स्वयं, स्वेच्छया। With one a., एकमतेन.

Accordance, *n.* अनुरोध, अनुसार, योग। In a. with, अनुसारेण.

According, *adv.* अनुरूपं, यथा। -ly, *adv.* तथैव, तदनुरोधात्.

Accost, *vt.* संबुध् *c*, संभाष् 1 A; अभिधा 3 U.

Accouchement, *n.* प्रसव, प्रसूति *f*.

Acconcheur, *n.* प्रसूतिसाधक.

Account, *vt.* गण् 10 U, संख्या 2 P; चिंत् 10 U, मन् 4. 8 A, संभू *c*। *vi.* बीजानिर्देशं कृ 8 U, वृत्तांतं ज्ञा *c*.

Account, *n.* गणना, संख्यानं; मूल्यं; वृत्तांत; हेतुकथनं, निर्वचनं; मात्रा; निमित्तं। On a. of, अर्थे, कृते, वशात्, हेतोः (*all ind*)। On this a., अतः। On no a., न कथंचन। To take into a., गण् 10 U, समीक्ष् 1 A.

Accountable, *a.* आख्यापनीय, प्रष्टव्य, वाच्य। -ness, *n.* दायित्वं.

Accountant, *n.* गणक.

Accouplement, *n.* युग्लीकरणं.

Accoutre, *vt.* प्रसाध् *c*. सज्जीकृ 8 U, संनह् 4 A.

Accoutrement, *n.* प्रसाधनं, वेष; (military dress, mail, etc.) कंकट, कवच *mn.* दशनं, वर्मन् *neu.*, सज्जा, संनाह.

Accredit, *vt.* विश्रंभ् 1 A, विश्वस् 2 P । -ed प्रतिनिधीकृत, मान्य.
Accretion, *n.* उपचय, वृद्धि *f.*
Accrue, *vi.* उपचि *pass*, एध् 1 A. वृध् 1 A.
Accumulate, *vt.* संग्रह् 9 P, संचि 5 U । *vi.* एध् 1 A, वृध् 1 A.
Accumulation, *n.* राशि *m.* संग्रह, संचय.
Accuracy, *n.* यथार्थता, विशुद्धता, सूक्ष्मता.
Accurate, *a.* यथार्थ, सत्य, सूक्ष्म । -ly, *adv.* यथाभूतं, यथार्थतः, सम्यक् (*all ind.*)
Accursed, *a.* अभिशप्त, दग्ध, निंद्य, हत (*1st member of* a *comp.*); हतक (*final member of* a *comp.*)
Accusation, *n.* अपवाद, अवर्णवाद, निर्वाद, विरूक्षणं ; अभियोग.
Accusative, *n.* कर्मपदं; द्वितीया.
Accuse, *vt.* अपवद्, 1 U, अभियुज्, 7 A, अभिशंस् 1 P, दुष् *c.*
Accuser, *n.* अपवादक, अभियोक्तृ.
Accustom, *vt.* अभ्यस् 4 P, परिचयं नी 1 P. शिक्ष् *c.*
Ace, *n.* एकांक (क्रीडापत्रविशेषस्तन्मुद्रितचिन्हं च) । Within an A., प्रायः.
Acephalous, *a.* अशिरस्क.
Acerbity, *n.* अम्लता, कटुता.
Ache, *n.* आर्ति *f.*, पीडा, वेदना, व्यथा, शूल । -*vi.* पीड् *pass.*, व्यथ् 1 A.

Achieve, *vt.* समाप् *c.* संपद्, *c*; प्राप् 5 P.
Achievement, *n.* निष्पत्ति *f.*, साधनं, सिद्धि *f.*; पराक्रम, सुकृति *f.*; (*Ironic*) चेष्टितं.
Achromatic, *a.* निर्वर्ण, रंगहीन.
Acid, *a.* अम्ल, कटु । *n.* अम्ल, द्रावकं.
Acidity, *n.* अम्लता, शुक्तता । A. (of the stomach) अम्लपित्तं.
Acidulate, *vt.* अम्लीकृ 8 U.
Acknowledge, *vt.* उररीकृ 8 U, स्वीकृ 8 U; ग्रह् 9 U; प्रतिपद्, 4 A.
Acknowledgment, *n* उररीकार, स्वीकार, प्रतिपत्ति *f.*; अभ्युपगमपत्रं; कृतज्ञता.
Acme, *n.* पराकाष्ठा, पराकोटि ; ऊर्ध्वसीमा.
Acne, *n.* यौवनकंटक, यौवनपिटका.
Acolyte, *n.* परिचारक.
Acoustic, *a.* श्रवणविषयक.
Acoustics, *n.* ध्वनिशास्त्रं, नादविद्या.
Acquaint, *vt.* ज्ञा *c*, बुध् *c*; परिचयं कृ 8 U.
Acquaintance, *n.* परिचय; विज्ञानं; परिचित.
Acquiesce, *vi.* उररीकृ 8 U; अनुज्ञा 9 U; तुष् 4 P; अभिमतं मन् 4 A.
Acquiescence, *n.* अनुमति *f*, उररीकार, संमति *f.*
Acquire, *vt.* अधिगम् 1 P, अर्ज् 1 P., आप् 5 P, उपार्ज् 1 P, प्रतिपद् 4 A, प्राप् 5 P, लभ् 1 A.

Acquirement, *n.* अधिगम, अर्जनं, प्रतिपत्ति *f.*, प्राप्ति *f.*, लाभ; (अमुक) वस्तुसिद्धि ।

Acquisition, *n.* प्राप्ति *f.*, लाभ; अर्जनं.

Acquit, *vt.* (अमुकं) निर्दोषं ज्ञा *c*; मुच् *c*; (अनुष्ठितं) कर्म निर्वह् *c*.

Acquittal, *n.* मुक्ति *f.*, शुद्धि *f.*; दोषमुक्तता.

Acquittance, *n.* ऋणमोचनं; निस्तार; अव्याहति *f*.

Acre, *n.* क्षेत्रफलमानविशेष। God's a., श्मशानं.

Acrid, *a.* उग्र, कटु, तिग्म, तीक्ष्ण.

Acrimonious, *a.* अरुंतुद, कटु, दंशिन्, निष्ठुर, परुष, प्रखर, रूक्ष.

Acrimony, *n.* कटुता, पारुष्यं.

Acrobat, *n.* पूरक; रज्जुनर्तक; व्यायामकारिन्.

Acropolis, *n.* दुर्गं; नगरोच्च *m.*

Across, *prep.* पारं। To come a., अधिगम् 1 P.

Acrostic, *n.* विवक्षिताक्षरबंध.

Act, *n.* कर्मन् *neu.*, कृति *f.*, क्रिया, व्यापार; वियमानता; अंक; विधि; सूत्रं.

Act, *vt.* आचर् 1 P, विधा 3 U, वृत् 1 A; अभिनी 1 P, नट् 10 U.। A. one's part, स्वकर्म संपद् *c*; भूमिकायां वृत् 1 A.

Acting, *n.* अंगविक्षेप, अभिनय, व्यंजक.

Action, *n.* क्रिया, चेष्टनं, प्रवर्तनं, प्रवृत्ति *f.*; संयोग; अभिनय; अभियोग, व्यवहार; युद्धं.

Actionable, *a*, अभियोज्य, व्यवहार्य.

Active, *a.* अनलस, कर्मोद्युक्त; सकर्मक; कर्तृवाच्य.

Activity, *n.* उत्साह; उद्योगिता कार्यशक्ति *f.*; प्रवृत्ति *f.*; द्रुतता.

Actor, *n.* अभ्रफुल्लक, कृशाश्विन्, जायाजीव, नट, नंड, नप्र, नर्तक, नृतु, भरत, रंगाजीव, रंगावतारक, शैलालिन्, शैलूष, सर्ववेशिन्; कर्तृ। A. in a female rôle, भ्रूकुंश, भ्रूकुंस.

Actress, *n.* नटी, नर्तकी, शैलूषिकी; कर्त्री.

Actual, *a.* यथार्थ, वास्तविक, विद्यमान, सिद्ध.

Actually, *adv.* प्रत्यक्षं, साक्षात्; वस्तुतः कर्मतः, (*all ind.*)

Actuate, *vt.* प्रवृत् *c*, प्रेर् 10 U.

Acumen, *n.* चतुरता, तीक्ष्णता, निपुणता, प्रज्ञा, मेधा.

Acute, *a.* तीक्ष्ण, प्रखर; लघु, सूक्ष्म.

Acuteness, *n.* तीक्ष्णता, शीघ्रग्राहित्वं; लघुत्वं, सूक्ष्मता.

Adage, *n.* वृद्धवचनं, आभाणक, न्याय.

Adamant, *n.* वज्र *mn.*, हीरक। *a.* दुर्भेय; अतिकठिन.

Adapt, *vt.* युज् 10 U, संधा 3 U।-ation, *n.* संयोजनं.

Adaptability, *n.* योग्यता, संयोजनीयता.

Add, *vt.* परिसंख्या 2 P, वृध् *c*, संकल् 10 U.
Addendum, *n.* परिशिष्टं.
Addicted, *a.* आसक्त; परायण.
Addiction, *n.* अनुरति *f.*, अनुराग, आसक्ति *f.*
Addition, *n.* परिसंख्या, पिंडकरणं, मिश्रणं, संकलनं, संयोजनं; आधिक्यं.
Additional, *a.* अतिरिक्त, अधिक.
Addle, *a.* पूत; नष्ट; मूढ; विक्लव.
Address *vt.* अभिधा 3 U, आलप् 1 P, संभाष् 1 A। *n.* आलाप, निवेदनं, संबोधनं; वक्तृता; नैपुण्यं; योजना; पत्रसंज्ञा.
Adduce, *vt.* अवतॄ *c*, उपन्यस् 4 P, उपानी 1 P, निर्दिश् 6 P.
Adducible, *a.* उपानेय.
Adept, *n.* निपुण, निष्णात; अभिज्ञ; पारदर्शिन्.
Adequate, *a.* पर्याप्त; क्षम; तावन्मात्र; समान.
Adequately, *adv.* निकामं, पर्याप्तं, यथेप्सितं (*all ind.*).
Adhere, *vi.* संलग् 1 P, सञ्ज् 1 P, अनुबंध् 9 P.
Adherence, *n.* अनुषंग, आसक्ति *f.*
Adherent, *a.* संलग्न, संसक्त। *n.* अनुगामिन्, आश्रित, सपक्ष.
Adhesive, *a.* संलग्नशील.
Adieu, स्वस्ति । Bid a. गमने संभाष् 1 A.
Adipose, *a.* पीन, पीवर, मांसल.
Adjacent, *a.* संनिकृष्ट, संसक्त; आसन्न.
Adjective, *n.* निघ्नं, विशेषणपदं.
Adjoin, *vt.* लग् 1 P, समीपे वृत् 1 A। -ing, *a.* पार्श्ववर्तिन्, संलग्न; अव्यवहित.
Adjourn, *vt.* विरम् *c*, व्याक्षिप् 6P.
Adjournment, *n.* (निरूपितकाल-पर्यंतं) विराम.
Adjudge, *vt.* निर्णी 1 P.
Adjudicate, *vt.* *see* Adjudge.
Adjudication, *n.* दापनं, विचारणं.
Adjunct, *n.* अनुबंध, अनुषंग; विशेषणं । *a.* अनुबद्ध, अनुबंधिन्, अनुयोगिन्, अनुषक्त, अनुषंगिन्, संयुक्त.
Adjunction, *n.* अन्वय, संयोग.
Adjuration, *n.* शपथ, प्रतिज्ञा.
Adjure, *vt.* सशपथं आज्ञा *c*; आग्रहातिशयेन प्रार्थ् 10 U.
Adjust, *vt.* समाधा 3 U; समीकृ 8 U। -ment, *n.* व्यवस्थापनं, संस्थापनं, समाधानं, समीकरणं.
Adjutant, *n* सहकारिन्, सहायक (सैनिककार्येषु नेतुः).
Adjuvant, *a.* सहकारिन्, सहायक (*also m.*).
Admeasure, *vt.* परिमा 2 P. 3, 4A.
Administer, *vt.* प्रशास् 2 P, शास् 2 P; दा 3 U; व्यवस्था *c.*
Administration, *n.* शासनं, शिष्टि *f.*; कार्यनिर्वाह, व्यवस्था.
Administrator, *n.* शासितृ *m.*; कार्यनिर्वाहक.
Admirable, *a.* प्रशंसनीय; विस्मयकारक.

Admiral, *n*. नौसेनापति *m*.
Admiration, *n*. प्रशंसा; विस्मय, सानंदाश्चर्य.
Admire, *vt*. प्रशंस् 1 P, श्लाघ् 1 A, स्तु 2 U.
Admissible, *a*. उपादेय, प्रतिग्राह्य, स्वीकार्य.
Admission, *n*. उररीकार, प्रतिग्राह; मान्यता; प्रवेश; प्रतिपत्ति *f*.
Admit, *vt*. उररीकृ 8 U, स्वीकृ 8U; प्रविश् *c*.
Admittance, *n*. प्रवेशाधिकार.
Admittedly, *adv*. स्पष्टं *ind*.
Admix, *vt*. संकॄ 6 P, संमिश्र् 10 U.
Admixture, *n*. संकर, संमिश्रणं.
Admonish, *vt*. अनुयुज् 7 U; उपालभ् 1 A; निर्भर्त्स् 10 A.
Admonition, उद्बोध, उपदेश; उपालंभ.
Ado, *n*. दीर्घायास; कोलाहल.
Adolescence, *n*, कौमारं, पौगंडं, यौवनं.
Adolescent, *a*. युवन् (युनी *f*.).
Adopt, *vt*. परिग्रह् 9 P; पुत्रीकृ 8 U, अनुवृत् 1 A.
Adopted, *a*. दत्तक; गृहीत; कृतक.
Adoption, *n*. (दत्तक)ग्रहणं; परिग्रह; स्वीकार
Adorable, *a*. अर्चनीय, पूज्य, वंद्य.
Adoration, *n*. अर्चा, आराधना, उपासना, पूजा.
Adore, *vt*. अर्च् 1 P, उपास् 2 A, पूज् 10 U.
Adorer, *n*. आराधक, उपासक, पूजक.
Adorn, *vt* अलंकृ 8 U, परिष्कृ 8 U, प्रसाध् *c*, भूष् 10 U. मंड् 10 U.
Adornment, *n*. अलंक्रिया, परिष्क्रिया; अलंकार, आभरणं, परिष्कार, प्रसाधनं, भूषणं, मंडनं.
Adrift, *adv*. इतस्ततः प्लवमान; *a*. अनाथ.
Adroit, *a*. कुशल, चतुर, दक्ष, निपुण, पटु, पेशल। -ness, *n*. कौशलं, चातुर्यं, नैपुण्यं, पाटवं.
Adulation, *n*. अतिस्तुति *f*.; चाटूक्ति *f*.
Adult, *n*. प्रौढ, वयःस्थ.
Adulterate, *vt*. अपद्रव्येण संमिश्र 10 U.
Adulteration, *n*. अशुद्धीकरणं.
Adulterer, *n*. उपपति, जार, परतल्पग, पारदारिक, भुजंग, व्याभिचारिन्.
Adulteress, *n*. असती, इत्वरी, कुलटा, जारिणी, परगामिनी, पुंश्चली, बंधकी, व्यभिचारिणी, स्वैरिणी.
Adultery, *n*. जारकर्मन् *neu*., परगमनं, व्यभिचार.
Adumbration, *n*. प्रतिच्छाया; दिग्दर्शनं.
Advance, *vi*. अग्रे गम् 1 P; वृध् 1 A। *vt*. उपन्यस् 4 A; प्राक् दा 3 U.
Advancement, *n*. उत्कर्ष, प्रगति *f*.; पुरस्कार; संवर्धनं.

Advantage, *n.* लाभ, हितं: प्राधान्यं; अवसर। With a. सलाभं, सुविधं (*both ind.*)

Advantageous, *a.* उपकारिन्, फलिन्, लाभकर, हितप्रद। -ly, *adv.* सफलं, सलाभं (*both ind.*).

Advent, *n.* आगमनं; आरंभ.

Adventitious, *a.* असहज, आहार्य, औपाधिक.

Adventure, *n.* साहसं; दैवयोग.

Adventurous, *a.* साहसिक, निर्भय.

Adverb, *n* क्रियाविशेषणं.

Adversary, *n.* अमित्र, अराति, अरि, अहित, जिघांसु, द्विषत्, द्वेषण, प्रत्यनीक, रिपु, विपक्ष, वैरिन्, शत्रु, सपत्न.

Adverse, *a.* प्रतिकूल, प्रतीप; विपरीत; विषम.

Adversity, *n.* आपद् *f.*, विपत्काल, विपद् *f.*, वैकल्यं.

Advert, *vi.* अनुलक्ष् 10 U, अवेक्ष् 1 A, उद्दिश्य वच् 2 P.

Advertence, *n.* अनुसंधानं, अवधानं; मनोयोग; अवेक्षा.

Advertise, *vt.* उद्घुष् 10 U., निविद् *c*, विज्ञा *c*.

Advertisement, *n.* प्रसिद्धीकरणं; निवेदनं, विज्ञापना; संवादपत्रं.

Advice, *n.* उपदेश, मंत्र.

Advisable, *a.* उपदेष्टव्य; उचित, युक्त, योग्य.

Advise, *vt.* उपदिश् 6 P; अनुशास् 2 P। -edly, *adv.* बुद्धिपूर्वकं, सावधानं (*both ind.*)

Adviser, *n.* उपदेष्टृ, *m.* मंत्रिन् *m.* सचिव.

Advocacy, *n.* पुरस्कार; पक्षधारणं.

Advocate, *vt.* पक्षं समर्थ् 10 U, परार्थे वद् 1 P। *n.* पक्षसमर्थक; पुरस्कर्तृ; उत्तरवादिन्; प्रतिनिधि.

Adytum, *n.* गर्भागारं.

Adze, *n.* टंक *mn.*

Aegis, *n.* रक्षणं, त्राणं; फलकं; छत्रं.

Aeon, *n.* युग *mn.*

Aerate, *vt.* वायुना संमिश्र् 10 U.

Aerial, *a.* वायव; वायुरूप; अंतरिक्षवासिन्, नभोगत; अप्रकृत; उच्च; भावित.

Aeriform, *a.* वायुरूप.

Aerolite, *n.* खोपल.

Aerometer, *n.* वायुघनत्वमापकयंत्रं.

Aerometry, *n.* वायुमापनविद्या.

Aeronaut, *n.* वैमानिक; व्योमचर। -ics, *n.* खसंचारविद्या.

Aeroplane, *n.* विमान *mn.*

Aesthetics, *n.* सौंदर्यमीमांसा, सौंदर्यविज्ञानशास्त्रं; रसज्ञानं.

Afar, *adv.* दूरं, दूरात् (*both ind.*).

Affable, *a.* दक्षिण, प्रियवादिन्, सुशील.

Affability, *n.* सौजन्यं, मधुरालापता.

Affair, *n.* कार्यं; व्यवहार; विषय.

Affect, *vt.* द्रु *c*; अभिभू 1 P; आकुलीकृ 8 U; बाध् 1 A; आचर् 1 P.

Affectation, *n.* कुक्कुटि-टी *f.*, दंभ, मिथ्याचर्या, हाव.

Affected, *a.* कृत्रिम; विकृत: क्लिष्ट.
Affecting, *a.* करुण, भेदक, मर्मस्पृश्.
Affection, *n.* अनुरति *f*, अनुराग, प्रेमन् *mn*, ममता, वात्सल्यं, सौहार्द, सौहृदं, स्नेह.
Affectionate, *a.* अनुरागिन्, प्रेमिन्, वत्सल, स्निग्ध.
Affiance, *n.* विश्रंभ, विश्वास; वाग्दानं, वाङ्निश्चय । -ed, *a.*, वाग्दत्त.
Affidavit, *n.* प्रतिज्ञालेख, शपथपत्रं.
Affiliate, *vt.* परिग्रह् 9 P, संयुज् *c.*
Affiliation, *n.* अंगीकार, परिग्रह, सख्यसंबंध.
Affinity, *n.* संबंध; संपर्क; साम्यं.
Affirm, *vt.* प्रतिज्ञा 9 A; दृढीकृ 8 U, प्रमाणीकृ 8 U.
Affirmative, *a.* अस्त्यर्थक, भावबोधक; निश्चायक; स्वीकारसूचक.
Affix, *vt.* अनुबंध् 9 P, संयुज् 7 U; स्था *c* । *n.* अनुबंध, आगम, प्रत्यय.
Afflatus, *n.* स्फूर्ति *f.*
Afflict, *vt.* क्लिश् 9 P, पीड् 10 U, संतप्, *c* । -ed, *a.* आर्त, दुःखग्रस्त, पीडित.
Affliction, *n.* आर्ति *f.* कृच्छ्रं, क्लेश, दुःखं, पीडा, संताप.
Affluence, *n.* वैपुल्यं, श्री *f.*, समृद्धि *f.*
Affluent, *a.* धनाढ्य, श्रीमत्, समृद्ध । *n.* उपनदी.
Afflux, *n.* स्राव; जनसमुदाय, समूह.
Afford, *vt.* दा 3 U; शक् 5 P.
Afforest, *vt.* अरण्यसात् कृ 8 U.
Affranchise, *vt.* मुच् 6 U.
Affray, *n.* कलह, डिंब, तुमुल, द्वंद्वं.
Affright, *vt* भी *c*, संत्रस् *c.*
Affront, *n.* अधिक्षेप, अवज्ञा, अवहेलना.
Afloat, *adv* प्रसृत, प्लवमान.
Afoot, *adv.* पद्भ्यां ; *a.* प्रचलित.
Afore, *adv.* अग्रे, पूर्वं.
Aforesaid, *a.* पूर्वोक्त.
A fortiori, *adv.* सुतराम्.
Afraid, *a.* दरित, भयार्त, भीत, शंकित.
Afresh, *adv.* पुनरपि *ind.*
After, *prep.* पश्चात्; अनंतरं; उत्तरत्र, ऊर्ध्वं (*all ind.*) । A. all, अंते.
After-birth, *n.* गर्भवेष्टनं.
After-clap, *n.* अकांडपात.
After-crop, *n.* उत्तरसस्यं.
After-glow, *n.* अन्वस्तप्रकाश.
Afternoon, अपराह्ण, विकाल.
After-part, *n.* उत्तरांश.
After-thought, *n.* अनुचिंता
Afterwards, *adv.* अनंतरं, पश्चात् (*both ind.*).
Again, *adv.* अपरं च, पुनः, पुनश्च, प्रत्युत, भूयः (*all ind.*).
Against, *prep.* प्रति; अभि; अभिमुखं; प्रातिकूलं.
Agamic, *a.* मैथुनहीन.
Agape, *a.* जृंभमाण । *n.* प्रीतिमेला.
Age *n.* आयुस् *neu.*, वयस् *neu.*, वयःक्रम ; वार्धक्यं; युग *mn.*

कालगति *f.*: अवस्था, दशा। Come of a., प्राप्तवयस्क, प्रौढ। Of a. (अमुक) वर्षात्मक-वर्षीय। A. of majority, यौवनदशा। Golden a., सत्ययुगं। Iron a, कलियुगं।

Aged, *a.* जरत्, जीर्ण, वयस्क, वृद्ध, स्थविर.

Agency, *n.* कर्तृत्वं, कारणत्वं, नियोज्यत्वं.

Agenda, *n.* कार्यक्रम.

Agent, *n.* कर्तृ; कारक *mn.*; कारणं; प्रतिनिधि *m.*; शक्ति *f.*

Agglomerate, *vt.* संचि 5 U; राशीकृ 8 U। *vi.* एकीभू 1 P.

Agglomeration, *n.* पिंड, पुंज, राशि, संचय.

Agglutinate, *vt.* संयुज् 10 U, संश्लिष् *c.*

Agglutination, *n.* संयोग, संश्लेषणं.

Aggrandize, *vt.* आप्यै *c*; बहुलीकृ 8 U।–ment, *n.* वर्धनं; अभ्युदय, समुन्नति *f.*; आटोप.

Aggravate, *vt.* उद्दीप् *c*, प्रकुप् *c*, संक्षुभ् *c*, वृध् *c.*

Aggregate, *vt.* संचि 5 U; राशीकृ 8 U। *vi.* एकीभू 1 P। *n.* समष्टि *f.*; राशि *m.*

Aggression, *n.* अतिक्रम; अत्याचार.

Aggresive, *a.* अग्रधर्षक; धृष्ट; प्रथमापकारिन्.

Aggressor, *n.* आक्रामक, धर्षक.

Aggrieved, *a.* दुःखित.

Aghast, *a.* भयाभिभूत, विस्मयापन्न,ससाध्वस.

Agile, *a.* आशु, क्षिप्र, चपल, द्रुत, शीघ्र.

Agility, *n.* चापल्यं, द्रुतता.

Agiotage, *n.* नाणकविनिमय.

Agitate, *vt.* क्षुभ् *c*; चल् *c*; धू 5-9 U; विलुड् *c.*

Agitation, *n.* संक्षोभ; उद्वेग; उपप्लव; आंदोलनं.

Agitator, *n.* उद्वेजक, क्षोभक.

Agnate, *a.* गोत्रज, सगोत्र; पित्र्यसंबंधिन्.

Agnomen, *n.* उपनामन्, *neu.*

Agnostic, *n.* अज्ञेयवादिन्।–ism, *n.* अज्ञेयवाद.

Ago, *adv.* पूर्वं, प्राक् (*both ind.*).

Agog, *adv.* सोत्साहं; सोत्कंठं (*both ind.*).

Agonize, *vi.* व्यथ् 1 A; संतप् *Pass.*

Agony, *n.* अतिव्यथा, यातना, वेदना, संताप.

Agora, *n.* चतुरस्र (यवननगरे).

Agrarian, *a.* जानपदीय, क्षेत्रविषयक.

Agree, *vi.* एकचित्त-भू 1 P; अभिमतं मन् 4 A; अनुज्ञा 9 U, उररीकृ 8 U, संमन् 4 A, स्वीकृ 8 U; हिताय भू 1 P.

Agreeable. *a.* अभिमत, प्रिय, मनोज्ञ, रुचिर; तुल्य, सदृश; अनुरूप।–To be a., (अमुकाय) रुच् 1 A.

Agreeableness, *n.* रुचिरत्वं, सौरस्यं, अनुरूपता.
Agreeably, *adv.* यथासुखं *ind.*
Agreement, *n.* संमति *f.*; संवाद; अन्वय; समय; तुल्यत्वं, सादृश्यं.
Agrestic, *a.* ग्रामीण, ग्राम्य.
Agricultural, *a.* कृषिविषयक.
Agriculture, *n.* कृषि *f.*, कृषिकर्मन् *neu.*, हलभृति *f.*
Agriculturist, *n.* कर्षक, कृषीवल, क्षेत्रजीविन्, क्षेत्रिन्, हलभृत्.
Aground, *adv.* उत्तीरं *ind.*
Ague, कंपज्वर, शीतज्वर.
Ah, *int.* अहह, आः, हंत (*all ind.*).
Ahead, *adv.* अग्रे, पुरतः (*both ind.*).
Aid, *vt.* उपकृ 8 U, साहाय्यं कृ 8 U, । *n.* साहाय्यं; उपकार.
Aide-de-camp, *n.* परिधिस्थ.
Ail, *vt.* पीड् 10 U, व्यथ् 1 A; दु 5 P. । *vi.* त्रस् *Pass.*, पीड् *Pass.* । -ing, *a.* पीडित, रोगिन्.
Ailment, *n.* आतंक, पीडा, रोग.
Aim, *vt.* अभिसंधा 3 U, उद्दिश् 6 P, लक्षीकृ 8 U; आकांक्ष् 1 P.
Aim, *n.* अभिसंधानं, आसिकं, लक्षं, लक्ष्यं, वेध्यं, शरव्यं, संधानं; आशय, वांछा.
Air, *n.* वायु; आकाश; ताल; गीति *f*; रूपं; आटोप, आडंबर। *vt.* वातेन धाव् 1 U; प्रकटयति *Den.*, प्रकाश् *c.* Build castles in the a. गगनकुसुमानि चि 5 U. To give oneself airs, अहंमतिं प्रदर्श् *c*। Take the a., वातमासेव् 1 A.
Air-bath, *n.* वायुस्नानं.
Air-bladder, *n.* वायुकोश.
Air-hole, *n.* गवाक्ष, वातायनं.
Air-pump, *n.* वायुनिष्कासनयंत्रं.
Air-ship, *n.* विमान *mn.*
Airy, *a.* वायवीय; सुवात; उच्च; असार; लीलावत्.
Ajar, *a.* अर्धविवृत.
Akin, *a.* सगोत्र, सजातीय.
Alack, *int.* अहह, कष्टं, हंत (*all ind.*).
Alacrity, *n.* उत्साह, क्षिप्रता, त्वरा, लाघवं.
Alarm, *vt.* भी *c*; त्रस् *c* । *n.* त्रास, दर, भयं, भीति *f.*, साध्वसं; सान्नहनिकं; भयध्वनि । *-ing. a.* भयप्रद, भयावह.
Alarm-bell, *n.* प्रबोधनघंटा.
Alarmist, *n.* भीताचारिन्.
Alas, *int.* अहह, आः, कष्टं, हंत (*all ind.*).
Albeit, *adv.* यद्यपि.
Album, *n.* संग्रहपुस्तकं.
Albumen, *n.* श्वेतकल्क; बीजजीवनं.
Alburnum, *n.* मध्यत्वच्(वृक्षस्य) *f.*
Alchemist, *n.* रसज्ञ, रससिद्ध.
Alchemy, *n.* रसविद्या, रसशास्त्रं, रससिद्धि *f.*, रसायनं
Alcohol, *n.* मद्यसार.
Alcove, *n.* कुंज *mn.*

Alderman, *n.* पुराध्यक्ष, गुरुजन.
Ale, *n.* यवसुरा.
Ale-house, *n.* मदस्थानं, शुंडा, शुंडापानं। A.–keeper, *n.* शौंडिक.
Alembic, *n.* सारयंत्रं.
Alert, *a.* अतंद्र, जागरूक, सावधान; क्षिप्र, दक्ष.
Alertness, *n.* अवधानं, क्षिप्रता, जागरूकता; कार्यदक्षता.
Algebra, *n.* बीजगणितं.
Alias *adv.* अन्यथा *ind.* । *n.* नामांतरं.
Alien, *a.* परकीय; विदेशीय; विपरीत.
Alienable, *a.* विभेय.
Alienate, *vt.* विच्छिद् 7 P, विभिद् 7 P.
Alienation, *n.* विघटनं; वितोष; सत्तानिवृत्ति *f.*; चित्तभ्रंश.
Alight, *vi.* अवतॄ 1 P, उपविश् 6P.
Alike, *a.* तुल्य, सम, समान, सदृक्ष, सदृश, संनिभ, सवर्ण, सविध.
Aliment, *n.* अन्नं, आहार, भक्ष्यं, भोजनं; आधार.
Alimentary, *a.* पोषक; अन्नवाहक। A. canal, *n.* महास्रोतस् *neu.*
Alimony, *n.* त्यक्तदारोपजीवनं (धनं).
Aliquot, *a.* निःशेषभाजक.
Alive, *a.* जीवत्, सजीव; सावधान; सोत्साह.
Alkali, *n.* क्षार, सर्जिका.
All, *a.* अखिल, कृत्स्न, निखिल, निःशेष, विश्व, सकल, समग्र, समस्त, सर्व। In a., साकल्येन। Not at a. न कथंचन। At a. times सर्वदा। A. of a sudden अकस्मात्, अकांडे । A. the same तथापि.
Allay, *vt.* उपशम् *c*, सांत्व् 10 U.। –ment, *n.* प्रशमनं, सांत्वनं.
Allege, *vt.* प्रतिपद् *c*; प्रवच् 2 P.
Allegation, *n.* प्रतिज्ञा; अभियोग; व्यपदेश.
Allegiance, *n.* निष्ठा; भक्ति *f.*
Allegorical, *a.* रूपकात्मक, लाक्षणिक। –ly, *adv.* दृष्टांततः.
Allegory, *n.* दृष्टांत, रूपकं.
Alleviate, *vt.* लघयति *Den.*, शम् *c*, सांत्व् *c*.
Alleviation, *n.* प्रशमनं, सांत्वनं; तन्वीकरणं.
Alley, *n.* क्षुद्रपथ; उद्यानपथ.
Alliance, *n.* ऐक्यं, संधि, संयोग; संबंध। Defensive and offensive a., परस्परोपकार। Double a., द्विकूटं। Triple a. त्रिकूटं.
Allied, *a.* संबद्ध.
Alligation, *n.* संयोजनं; विमिश्रप्रक्रिया.
Alligator, *n.* कुंभिन्, कुंभीर, गोमुख, ग्राह, तालुजिह्व, नक्र, मकर, महामुख, शंखमुख.
Alliteration, *n.* अनुप्रास.
Allocate, *vt.* स्था *c*.
Allopathy, *n.* विषमचिकित्सा; असाम्योपचार.
Allot, *vt.* विभज् 1 U; व्यंस् 10 U; क्लृप् *c*; विन्यस् 4 P; प्रदा 3 P.

Allotment, *n.* अंश, विभाग; विभजनं; भोक्तृत्वं, भोग.

Allow, *vt.* अनुज्ञा 9 U, अनुमन् 4 A, उररीकृ 8 U; क्षम् 1 A, सह् 1 P; ग्रह् 9 P; अनुदा 3 P.

Allowable, *a.* अनुज्ञेय; ग्राह्य, स्वीकरणीय; क्षम्य; दातव्य; धर्म्य.

Allowance, *n.* अनुज्ञा, अनुमति *f.*; वृत्ति *f.*, वेतनं.

Alloy, *n.* कुप्यं; अपद्रव्यं; दोष; न्यूनता.

Allude, *vi.* लक्षीकृ 8 U, समुद्दिश् 6 P, सूच् 10 U, स्मृ *c.*

Allure, *vt.* आकृष् 1 P, वि-प्र-लुभ् *c.*

Allurement, *n.* विमोहनं; प्रलोभनं, आमिषं, मोहनं; वंचनं.

Allusion, *n.* इंगितं; उद्देश; संकेत.

Alluvial, *a.* पुलिनमय.

Alluvium, *n.* पुलिनं; नदीमृत्तिका.

Ally, *n.* मित्रं, पक्ष्य, सहाय । *vt.* संधा 3 U, संयुज् 10 U, संश्लिष् *c.*

Almanac, *n.* पंचांगं, पंजिका.

Almighty, *a.* सर्वशक्तिमत् । *n.* परमेश्वर.

Almost, *adv.* प्रायः, प्रायशः, भूयिष्ठं (*all ind.*).

Alms, *n.* दानं, भिक्षा, भैक्ष्यं.

Aloft, *adv.* उच्चं, उपरि, ऊर्ध्वं (*all ind.*)

Alone, *a.* एकल, एकाकिन्, एकांत; अद्वितीय; केवल.

Along, *adv.* अनु (*with acc.*) । A. with, सह, साकं (*with instr.*) (*all ind.*).

Aloof, *adv.* अंतरे, दूरे, पृथक् (*all ind.*).

Alopecia, *n.* खालत्यं.

Aloud, *adv.* उच्चैः, तारस्वरेण, प्रकाशं (*all ind.*).

Alphabet, *n.* वर्णमाला । -ical, *a.* वर्णक्रमानुसारिन्.

Already, *adv.* प्रागेव *ind.*

Also, *adv.*, *conj.* च; अपरं च; अपि च; तद्वत्.

Altar, *n.* वेदि-दी *f.*

Alter, *vt.* अन्यथाकृ 8 U, विकृ 8 U; परिवृत् *c* । -ative, *a.* परिवर्तक.

Alteration, *n.* विकृति *f.*; विपर्यास; परिवर्तनं; भेद.

Altercate, *vi.* विवद् 1 A, व्यवक्रुश् 1 P.

Altercation, *n.* वादानुवाद, विवाद, वाग्युद्धं; विप्रलाप.

Alternate, *vi.* अन्योन्यमनुवृत् 1 A. । *a.* अन्योन्यानुवर्तिन् । -ly, पर्यायेण, पृष्ठानुपृष्ठं.

Alternation, *n.* परस्परानुगमनं; परिवर्तनं.

Alternative, *n.* विकल्प; पक्ष.

Although, *adv.* यद्यपि *ind.*

Altitude, *n.* उच्चत्वं, उच्छ्रिति *f.*, उत्तुंगता; उन्नतांश.

Altogether, *adv.* नितरां; सर्वथा; साकल्येन, एकीकृत्य.

Altruism, *n* परहितनिष्ठा.

Alum, *n.* तुवरी, फाटकी, स्फटिकी.

Alumnus, *n.* अंतेवासिन्, छात्र, शिष्य.
Always, *adv.* अनिशं, नित्यं, निरंतरं, सततं, सदा, संततं, सर्वदा (*all ind*).
Amain, *adv.* अतिरभसेन, अतिवेगेन, प्रसभं.
Amalgam, *n.* मिश्रधातु *m.*
Amalgamate, *vt.* संमिश्र् 10 U.,
Amalgamation, *n.* मिश्रणं; योग.
Amanuensis, *n.* लेखक; लिपिकार.
Amass, *vt.* राशीकृ 8 U, संचि 5 U.
Amassment, *n.* पुंज, संचय, समुच्चय.
Amateur, *n.* कलाप्रिय.
Amative, *a.* रतिशील.
Amatory, *a.* मान्मथ.
Amaze, *vt.* विस्मि *c*; आकुलीकृ 8 U.
Amazement, *n.* आश्चर्य, विस्मय; हतबुद्धित्वं; व्याकुलता.
Amazing, *a.* अद्भुत; विस्मयकारक.
Amazon, *n.* योध्द्री; पोटा.
Ambages, *n.* वक्रोक्ति *f.*
Ambassador, *n.* राजदूत; प्रतिनिधि.
Amber, *n.* तृणमणि ; अंबरं.
Ambidexter, *a.* सव्यसाचिन् ; उभयसाचिन्.
Ambient, *a.* व्यापक; विश्वतोव्यापक.
Ambiguity, *n.* द्व्यर्थता; अस्पष्टार्थ; संदिग्धता; वक्रोक्ति *f.*
Ambiguous, *a.* अस्पष्ट; संदिग्ध; वक्र.
Ambit, *n.* मर्यादा; परिधि *m.*
Ambition, *n.* महत्त्वाकांक्षा; महापदलालसा; यशस्तृष्णा.
Ambitious, *a.* महत्त्वाकांक्षिन्, यशस्काम; ऊर्ध्वदृष्टि.
Amble, *vi* सुखं चर् 1 P.
Ambrosia, *n.* सुरभक्ष्यं; अमृतं, पीयूषं, सुधा.
Ambrosial, *a.* अमृततुल्य; अमृतमय.
Ambulance, *n.* चलद्रुग्णागारं.
Ambulate, *vi.* विचर् , 1 P, परिक्रम् 4 P.
Ambuscade, *n.* प्रच्छन्नधर्षिगण.
Ambush, *n.* धर्षकगोपनं, (पराक्रमणार्थं) निभृतस्थानं.
Ameliorate, *vt.* साधीयसं कृ 8 U; वृध् *c*; समुन्नतिं नी 1 P.
Amen, *adv.* एवमस्तु; भवतु.
Amenable, *a.* वश्य, विनेय; प्रवण.
Amend, *vt.* संशुध् 4 P; समाधा *Pass.*
Amendment, *n.* विशुद्धि *f.*, संशोधनं.
Amends, *n. pl.* क्षतिपूरणं, निस्तार.
Amenity, *n.* रंजकत्वं, रम्यता। *pl.* चारुवृत्ति *f.*; मनोहारिणो गुणाः *pl.*
Amerce, *vt.* दंड् 10 U। –ment, *n.* धनदंड.
Amiable, *a.* स्नेहार्ह; सुमत; सुप्रिय.
Amiableness, *n.* सौजन्यं; मनोहरत्वं.

Amicable, *a.* मैत्र, स्नेहशील.
Amicably, *adv.* मित्रवत्; प्रीतिपूर्वकं *ind.*
Amid,–st, *prep.* अंतरे; मध्ये.
Amiss, *a.* अनुचित; न्यून; दोषिन्। *adv.* अपलक्ष्यं *ind.*। Take a. अन्यथा ग्रह् 9 P.
Amity, *n.* ऐक्यं, मैत्री, मैत्र्यं, सख्यं, साप्तपदीनं, सौहार्दं, सौहृदं, स्नेह.
Ammunition, *n.* युद्धोपकरणं युद्धसज्जा, युद्धसामग्री.
Amnesty, *n.* दोषक्षमा, दोषविमोचनं.
Among, *prep.* मध्ये; अभ्यंतरे.
Amorous, *a.* कामुक, रसिक, लोलुप, विलासिन्.
Amorphism, *n.* अनाकारता, आनियताकारता.
Amount, *vi.* संख्या *pass.*। *n.* परिमाणं, संख्या.
Amphibious, *a.* उभचर; जलभूचर.
Amphibology, *n.* द्व्यर्थवाक्यं.
Amphitheatre, *n* रंगभूमि *f.*, रंगांगणं.
Amphora, *n.* द्विकर्णघट.
Ample, *a.* विपुल; प्रचुर, बहुल; प्रशस्त; यथेष्ट.
Amplification, *n.* विस्तार; वर्धनं.
Amplitude, *n.* प्राचुर्यं, बाहुल्यं, वैपुल्यं.
Amputate, *vt*, छिद् 7 P, निकृत् 6 P, लू 9 U.
Amuck, *adv.* उन्मत्तवत् *ind.*
Amulet, *n.* कवच, यंत्रं, क्षार.
Amuse, *vt.* नंद् *c*, रंज् *c*, विनुद् *c*.
Amusement, *n.* रंजनं, विनोद, विलास; क्रीडा; कौतुकं.
Anabasis, *n.* आक्रम.
Anachronism, *n.* कालविसंवाद; कालव्यतिक्रम.
Anæmia, *n.* रुधिरन्यूनता; रुधिरक्षय.
Anagram, *n.* नामाक्षरविपर्याससिद्धनामन् *neu.*; वर्णविपर्यय.
Analects, *n. pl.* सुभाषितानि *pl.*
Analogical, analogous, *a.* सदृश; तुल्यरूप; आनुषंगिक.
Analogy, *n.* सादृश्यं, उपामिति *f.*
Analyse, *vt.* पृथक्कृ, 8 U; व्यवच्छिद् 3 P; व्याकृ 8 U.
Analysis, *n.* पृथक्करणं, व्यवच्छेद, व्याकृति *f.*
Analytical, *a.* तात्त्विक; आतत्त्वगत.
Analyst, Analyser, *n.* विश्लेषक.
Anarchy, *n.* अनीश्वरता, अराजकता, राजविप्लव.
Anathema, *n.* अभिशाप, अवक्रोश; बहिष्क्रिया.
Anatomy, *n.* शरीरव्यवच्छेदविद्या; शारीरस्थानं; विशसनं.
Ancestor, *n.* पितृ, पूर्व, पूर्वज (*all usually pl.*), वंशकर, वंश्य.
Ancestral, *a.* पितृक, पित्र्य, पैतृक; पितृयात.
Ancestry, *n.* कुलपरंपरा, वंश, संतान *mn.*
Anchor, n. कूपक, लांगलं। *vt.* (नावं) स्थिरीकृ 8 U.

Anchorage, *n.* नौकाबंधनस्थान; नौकाबंधनशुल्कं.

Anchorite, *n.* यति, वनवासिन्, संन्यासिन्.

Ancient, *a.* चिरंतन, पुराण, पुरातन, पूर्व, प्रत्न, प्राक्तन, प्राचीन.

Ancillary, *a.* सहायक; उपकारक.

And, *conj.* च; अपरं च, अपि च। **A.** then, अथ, ततः। A. yet, तथापि.

Androgyne, *n.* स्त्रीलक्षण (नरः); उभयलिंगिन्.

Androphagus, *a.* नरभक्षक; मनुजादन.

Anecdote, *n.* उपकथा, उपाख्यानं.

Anent, *prep.* अधिकृत्य, उद्दिश्य.

Aneurism, *n.* धमनीशोथ.

Anew, *adv.* पुनः, अभिनवं (*both ind.*)

Angel, *n.* देवदूत; प्रेष्य। *-ic, a.* दिव्य, स्वर्गीय.

Anger, *n.* अमर्ष, कोप, क्रुध् *f.*, क्रोध, मन्यु, रोष। *vt.* क्रुध् *c*, प्रकुप् *c*.

Angle, *n.* कोण; अस्त्र। Acute a. लघुकोण। Oblique a. विषमकोण। Obtuse a. विशालकोण। Right a. समकोण। Visual a. दृष्टिकोण.

Angle, *vi.* (मत्स्यं) बडिशयति *Den.*, ग्रह् 9 P.

Angler, *n.* मत्स्यवेधक.

Angrily, *adv.* सकोपं, सक्रोधं.

Angry, *a.* कुपित, क्रुद्ध, रुष्ट.

Anguish, *n.* आधि, परिताप, परिवेदना, मनस्ताप, यातना, संताप.

Angular, *a.* कोणवत्; अस्रवत्.

Anhelation, *n.* उच्छ्वसनं.

Animadvert, *vi.* उपालभ् 1 A; परीक्ष् 1 A.

Animadversion, *n.* उपालंभ, दोषारोपणं, निंदा; गर्हणं, घृणा; परीक्षणं; छिद्रप्रकटनं.।

Animal, *n.* जंतु, जन्यु, जीव, प्राणिन्, भूतं; कप, चरि, पशु, मलुक, मोक। A. food मांसाहार। A. function प्राणिक्रिया। A. kingdom प्राणिकोटि। A. passions षड्रिपवः *pl.* A. magnetism प्राणाकर्षणं। A. pleasures विषयाः.

Animalcule, *n.* क्षुद्रजंतु.

Animate, *vt.* चेतनीकृ 8U, जीव् *c*; उत्तिज् *c*। *a* चेतन; प्रफुल्ल, उल्लसित.

Animation, *n.* चैतन्यं; उत्तेजनं आश्वासनं; उल्लास.

Animosity, *n.* द्वेष, विद्वेष, वैरं.

Animus, *n.* विरोधवृत्ति, वैरभाव.

Anise, *n.* मिशि (षि-सि) *f.*

Ankle, *n.* खुडक, गुल्फ, घुटिकै, घुटी, घुंट.

Anklet, *n.* तुलाकोटि, *f.*, नूपुर *mn.*, मंजीर *mn.*, शिंजिनी.

Annalist, *n.* इतिहासलेखक, ऐतिहासिक, चरित्रलेखक.

Annals. *n. pl.* पुरावृत्तं; वार्षिकवृत्तांत.
Anneal, *vt.* कठिणीकृ 8 U. (तपनशमनक्रियया).
Annex, *vt.* अनुबंध् 9P, संयुज् *c.*
Annihilate, *vt.* उच्छिद् *c*, विनश् *c*, विलुप् *c*.
Annihilation, *n.* उच्छेद, विनाश; प्रलय.
Anniversary, *n.* सांवत्सरी; सांवत्सरिकोत्सव । *a.* सांवत्सरिक; प्रतिवार्षिक.
Anno Domini (A. D.), *phr.* ख्रिस्तीये शके; वार्धक्यं.
Annotate, *vt.* व्याख्या 2 P; भाष्यं लिख् 6 P.
Annotation, *n.* टिप्पणी, टीका; भाष्यं, व्याख्यानं.
Announce, *vt.* आख्या 2P, निविद् *c*, विज्ञा *c*.
Announcement, *n.* ख्यापनं, विघोषणं, विज्ञापनं.
Annoy, *vt.* तप् *c*, क्लिश् 9 P, पीड् 10 U, बाध् 1 A.
Annoyance, *n.* उपद्रव, क्लेश, पीडा, बाधा.
Annual, *a.* आब्दिक, वार्षिक, सांवत्सरिक । -ly, *adv.* प्रतिवर्षं *ind.*
Annuity, *n.* वार्षिकी वृत्ति *f.*, वार्षिकं वेतनं.
Annul, *vt.* विलुप् *c*; निरर्थीकृ 8 U । -ment, *n.* लोप; नाश.
Annular, *a.* मंडलाकार, वलयाकृति;
Annunciation, *n.* विज्ञापनं. आगमनज्ञापनं; वार्तानयनं.
Anodyne, *a.* शूलहर । *n.* आर्तिघ्नं.
Anoint, *vi.* अंज् 7 P, म्रक्ष् 1 P, लिप् 6 U; अभिषिच् 6 P । -ing, *n.* अभ्यंजनं, विलेप; अभिषेक.
Anomalous, *a.* अविधि, विधिविरुद्ध.
Anomaly, *n.* अनियम, अविधि, विधिविरोध.
Anon, *adv.* झटिति, शीघ्रं, सपदि. (*all ind.*) Ever and a., मुहुर्मुहुः ।
Anonymous, *a.* अनामक, नामहीन.
Anosmia, *n.* घ्राणाभाव.
Another, *a, pron.* अन्य, अपर, इतर । One after a., अनुपूर्वशः *ind.* । One a., परस्परं *ind.*
Anserine, *a.* हंसीय.
Answer, *n.* उत्तरं, प्रतिवचनं, प्रतिवाक्यं, प्रत्युत्तरं; समाधानं (पूर्वपक्षस्य) । -*vi.* प्रतिभाष् 1 A, प्रतिवच् 2 P, व्याहृ 1 P; समाधा 3 U । A. one's purpose, प्रयोजनानुरूपं भू 1 P.
Answerable, *a.* प्रतिवाच्य ; अभियोक्तव्य ; अनुरूप, योग्य.
Ant, *n.* पिपीलिका, लूतात, वम्र, वम्री । Big black a., उलंकल । Small black a., मर्कोटपिपीलिका Big tawny a., ब्राह्मणी । Brown a. गृहेडिका । White a. उपदीका, उपदेहिका । -hill, *n.* कूलक, खोलक, वल्मीक *mn.*, वामलूर, स्यमीक.

Antagonist, *n.* विपक्ष, विरोधिन्, शत्रु; अभियोक्तृ.

Antagonism, *n.* विरोध, वैरं.

Antarctic, *a.* दक्षिणकेंद्रीय । *n.* कुमेरु.

Antecedent, *a.* पूर्वगामिन् ; अग्रभूत । *n.* पूर्वचरितं ; पूर्वगामी शब्दः—शब्दसमूह.

Antediluvian, *a.* प्रागाप्लाविक ; अतिपुराण.

Antelope, *n.* (General) प्लाविन्, मरुक, मृग, लिशु, वनन । *Many of the following words are also used for 'antelope' in general:*—(Black-spotted)–एण, कृष्णसार, निरंजन, यज्ञांग । (Red) तृणसंवर, रोहित हरिण *m.*। (Red, with a pale streak on the back) राजीव । (Red, with a white breast) चीनक । (Red, small) शंबर । (Red, spotted) पृषत । (Black-spotted, big) रुरु । (Red, big) कुरंग । (Mouse-deer) कदली.

Antemeridian, *a.* पौर्वाह्णिक, प्रातःकालीन.

Antenatal, *a.* जन्मपूर्वक.

Antenna, *n.* स्पर्शक (कीटकादीनां).

Anterior, *a.* अग्रग, अग्रवर्तिन्, पूर्व; प्राक्तन.

Anthem, *n.* स्तोत्रं ; ईश्वरस्तुति *f.*

Anther, *n.* केसराग्रं, परागकोश.

Anthology, *n.* (काव्यादेः) संग्रह ; पुष्पसंचय.

Anthropoid, *a.* नराकृति; मानवसम.

Anthropology, *n.* मानवशास्त्रं.

Anthropomorphism, *n.* मनुष्यत्वारोप.

Anthropomorphous, *a.* मनुष्यरूप.

Antic, *n.* *usually pl.* हास्यलीला; मुग्धचेष्टा.

Anticipate, *vt.* प्रागेव *or* पूर्वमेव ग्रह् 9 P–ज्ञा 9 U–निरूप् 10 U–अनुभू 1 P.

Anticipation, *n.* प्राग्भाविज्ञानं–दृष्टि *f.*–भोग, प्रवेक्षणं.

Antidote, *n.* विषघ्नं (औषधं).

Antimony, *n.* कपोतांजनं, यामुनं, सौवीरं, स्रोतोंजनं.

Antinomy, *n.* विधिविरोध.

Antipathy, *n.* (स्वाभाविको) विरोध, (स्वा.) वैरं; द्वंद्वभाव, विद्वेष.

Antiphlogistic, *a. n.* पाकहर.

Antiphrasis, *n* विपरीतलक्षणा.

Antipodes, *n. pl.* प्रतितलाः *pl.*

Antipyretic, *a. n.* ज्वरनाशक.

Antiquarian, Antiquary, *n.* पुराणवस्तुकोविद.

Antiquated, *a.* पुराण; जीर्ण; अप्रचालित.

Antique, *a.* सुप्रत्न.

Antiquity, *n.* प्राचीनकाल.

Antiseptic, *a. n.* पूतिनाशक; कोथघ्न.

Antithesis, *n.* अर्थवैपरीत्यं; प्रतिपक्षता; विरोध; व्यवच्छेद.

Antitype, *n.* मूलमूर्ति *f.*; प्रतिबिंबमूलं; आदर्श.

Antler, *n.* मृगशृंगं-°शाखा.
Anus, *n.* अपान *mn.*, गुदं, च्युति *f.*, त्रिवलीकं, पायु, भुलि *f.*
Anvil, *n.* शूर्मि-र्मी *f.* स्थूणा.
Anxiety, *n.* चिंता; औत्सुक्यं; उद्वेग; व्यग्रता.
Anxious, *a.* चिंतापर-मग्न; उत्सुक; उद्विग्न; व्यग्र.
Any, a. किं *with* अपि, चन, चित्.
Any how, *adv.* कथंचित् , येन केन प्रकारेण.
Anywhere, *adv.* कुत्रापि, क्वापि.
Aorist, *n.* (साधारणो) अतीतकाल.
Aorta, *n.* मुख्यधमनी.
Apace, *adv.* क्षिप्रं,, द्रुतं, सत्वरं (*all ind.*).
Apart, *adv.* पृथक्; एकांते; दूरे (*all ind.*)
Apartment, *n.* आवास, कक्षा, कोष्ट, शाला। Inner a. अंतःपुरं, अवरोध, पराविद्ध, शुद्धांत.
Apathetic, *a.* उदासीन; वीतराग; निरुत्साह.
Apathy, *n.* औदासीन्यं; वैराग्यं.
Ape, *n.* कपि, वानर (*see 'monkey', no distinction in Skt.*); विडंबक; अनुकारिन्। *vt.* अनुकृ 8 U, विडंब् 10 U.
Apepsy, *n.* अजीर्णं.
Aperient, *a. n.* रेचक.
Aperture, *n.* कुहरं, गर्तं, छिद्रं, पतेरं, बिलं, रंध्रं, रोकं, श्वभ्रं, सुषिरं; (लघु) द्वारं.
Apetalous, *a.* निर्दल.
Apex, *n.* अग्रं, चूडा, शिखा, कोटि-टी *f.*
Aphonia, *n.* वाङ्नाश.
Aphorism, *n.* सूत्रं; कारिका; वचनं.
Aphrodisiac, *a. n.* कामोद्दीपक.
Apiary, *n.* मधुमक्षिकागारं.
Apiculture, *n.* मधुमाक्षिकापालनं.
Apiece, *a.* एकैकशः, पृथक्पृथक्, प्रत्येकं, विभागशः (*all ind.*)
Apish, *a.* कापेय, विडंबनशील.
Apnœa, *n.* श्वसनविराम.
Apocope, *n.* अंत्याक्षरलोप.
Apocryphal, *a.* संदिग्धप्रमाण; अयथाभूत.
Apodictic, *a.* सुसमर्थक; अबाध-सिद्ध.
Apologetic, *a.* क्षमायाचक.
Apologize, *vi.* क्षमां प्रार्थ् 10 A. *or* याच् 1 A; व्यपदिश् 6 P.
Apologue, *n.* नीतिकथा; उपकथा.
Apology, *n.* क्षमायाचना; स्वदोष-स्वीकार; व्यपदेश.
Apophthegm, *n.* सूत्रं; वचनं.
Apoplexy, *n.* अंगविकृति *f.*
Apostasy, *n.* स्वधर्मत्याग.
Apostil, *n.* टिप्पणी.
Apostle, *n.* ईशदूत; प्रेषित; क्रांति-प्रेरक.
Apostrophe, *n.* संबोधनं.
Apothecary, *n.* औषधकार-विक्रेतृ.
Apotheosis, *n.* देवत्वापादानं.
Apozem, *n.* कषाय, क्वाथ, निर्यूह, फांट.

Appal, *vt.* भी *c.* संत्रस् *c*; व्याकुलीकृ 8 U ।-ling, *a.* अतिभयावह.

Apparatus, *n.* उपकरणं, सामग्री.

Apparel, *n.* आकल्प, परिधानं, वस्त्र, वेश-ष । *vt.* वस् *c*, सज्जीकृ 8 U.

Apparent, *a.* अभिव्यक्त, स्पष्ट, स्फुट ; दृश्य, दृष्टिगोचर । -ly, *adv.* व्यक्तं *ind.*

Apparition, *n.* आभास, छाया; पिशाच, रात्रिंचर.

Appeal, *vi.* परावर्त-पुनर्विचारं प्रार्थ् 10 U; प्रमाणीकृ 8 U । *n.* परावर्तव्यवहार, पुनर्विचारप्रार्थना.

Appear, *vi.* आविर्भू 1 P, प्रादुर्भू 1 P; दृश् *Pass*, लक्ष् *Pass*; उद्गम् 1 P, प्रकाश् 1 A.

Appearance, *n.* आविर्भाव, प्रादुर्भाव; दर्शनं; रूपं; आकार; उपस्थिति *f.*

Appease, *vt.* उपशम् *c*, तुष् *c*, प्रशम् *c*, सांत्व् 10 U; अनुनी 1 P; प्रसद् *c.*

Appeasement, *n.* प्रशमनं, प्रसादनं, सांत्वनं.

Appellation, *n.* अभिधा, अभिधानं, आख्या, आह्वय, आह्वा, नामन् *neut.*, नामधेयं, संज्ञा.

Append, *vt.* अनुबंध् 9 P, अवलंब् *c*, उपाधा 3 U.

Appendage, *n.* अनुबंध; उपाहितांश; उपकरणं, उपांगं.

Appendix, *n.* परिशिष्टं; शेषग्रंथ.

Apperception, *n.* स्वचित्तवृत्त्युपलब्धि *f.*; स्वोपलब्धि *f.*

Appertain, *vi.* संबंध् *Pass.*; अधीन-अस् 2 P.

Appetence, *n.* स्वाभाविकेहा; मनोधर्म.

Appetite, *n.* अभिलाष, इच्छा, वाञ्छा; क्षुधा, बुभुक्षा; रुचि *f.* । Sensual a. विषयरुचि *f.*

Applaud, *vt.* अभिनंद् 1 P, प्रतिनंद् 1 P; श्लाघ् 1 A; स्तु 2 U.

Applause, *n.* प्रणाद; प्रशंसा; धन्यवाद.

Apple, *n.* सीताफलं । A. of the eye,कनीनिका, तारा; महाप्रेमास्पदं.

Appliance, *n.* उपकरणं; उपाय; योग; संयोजनं.

Applicable, *a.* प्रयोज्य, योग्य.

Applicant, *n.* प्रार्थिन् ; आवेदनकारिन् .

Application, *n.* योग; उपयोग; आसक्ति *f.*, चित्तासक्ति *f.*; निवेदनपत्रं; याञ्चा.

Apply, *vt.* संयुज् 10 U; प्रयाच् 1 A; अभ्यस् 4 P; प्रयत् 1 A । *vi.* आश्रि 1 U.

Appoint, *vt.* नियुज् 10 U. 7 P, स्था *c*; निर्दिश् 6 P; निधा 3 U; अधिकृ 8 U.

Appointment, *n.* नियोग; अधिकार; पदं; संकेत; प्रस्थापनं.

Apportion, *vt.* अंश् 10 U, परिक्लृप् 10 U, विभज् 1 U.

Apportionment, *n.* अंशनं, परिकल्पनं, विभाग.

Apposite, *a.* उचित, औपयिक, प्राप्त, यथार्थ, युक्त, संगत । -ly, *adv.* यथार्थं, स्थाने.

Apposition, *n.* समानाधिकरणं; अभेदान्वय, एकान्वय.

Appraise, *vt.* मूल्यं निरूप् 10 U ।--r, *n* मूल्यनिर्धारिक.

Appreciate, *vt.* गुणागुणं विज्ञा 9 U *or* विविच् 7 P; मह् 10 U.

Appreciation, *n.* गुणागुणविवेचनं; गुणग्रहणं; मूल्यवृद्धि *f.*

Appreciative, *a.* गुणज्ञ, मर्मज्ञ, रसज्ञ.

Apprehend, *vt.* ग्रह् 9 U, धृ 1 P, परामृश् 6 P; अधिगम् 1 P, अवबुध् 1 P, उपलभ् 1 A; ऊह् 1 U, तर्क् 10 U, मन् 4 A; आशंक् 1 A, भी 3 P, शंक् 1 A.

Apprehension, *n.* ग्रहणं, धारणं; अवबोध, उपलब्धि *f.*; शंका.

Apprentice, *n.* शिष्यकारु । -ship, *n.* छात्रस्थिति *f.*

Apprise, *vt.* ज्ञा *c*, बुध् *c*, विद् *c.*

Apprize, *vt.* मूल्यं निरूप् 10 U.

Approach, *vt.* आगम् 1 P, उपे 2 P, उपगम् 1 P, उपसृ 1 P, समाया 2 P, समीपं गम् 1 P । *vi.* प्रत्यासद् 1 P; उपस्था 1 P । *n.* आगमनं; संनिकर्ष ; प्रवेश, उपसर्पणमार्ग.

Approbation, *n.* अनुमोदनं; प्रशंसा.

Appropriate, *vt.* आत्मसात् कृ 8 U । *a.* उचित, युक्त, संगत । -ly, *adv.* यथायोग्यं, यथोचितं, स्थाने (*all ind.*).

Appropriation, *n.* आत्मसात्करणं; विनियोग; उपकल्पनं.

Approval, *n.* अनुमति *f.* अनुमोदनं; प्रशंसा.

Approve, *vt.* अनुमन् 4 A, अनुमुद् 1 A; प्रशंस् 1 P; रुच् 1 A (*with dat.*); अभिनंद् 1 P.

Approximate, *vt.* उपनी 1 P । *vi.* उपस्था 1 P । *a* आसन्न, संनिकृष्ट, समीप.

Approximation, *n.* उपगम, उपस्थिति *f.*, संनिकर्ष, सामीप्यं.

Appurtenance, *n.* उपांगं.

Appurtenant, *a.* अंगभूत; आनुषंगिक.

Apron, *n.* कटिप्रच्छद, मलवस्त्रं.

Apropos, *adv.* अधिकृत्य *ind.*; तथा हि

Apsis, *n.* उच्चनीचबिंदु.

Apt, *a.* उचित, योग्य ; कुशल, पटु; °शील.

Aptitude, *n.* औचित्यं, योग्यता; कौशलं; °शीलता, स्वभाव.

Aquarium, *n.* जलचरपात्रं-शाला.

Aquarius, *n.* कुंभराशि *m.*

Aquatic, *a.* जलचर, जलज.

Aqueduct, *n.* जलप्रणाली, जलमार्ग.

Aqueous, *a.* जलमय; अनूप.

Aquiline, *a.* गरुडचंचुतुल्य.

Arable, *a.* कर्षणीय, कृषियोग्य, हल्य.

Arbiter, *n.* निर्णेतृ, प्रमाणपुरुष, मध्यस्थ ; अबाधशक्ति, प्रभु.

Arbitrary, *a.* ऐच्छिक, कामचारिन्, स्वच्छंद.

Arbitrate, *vt.* निर्णी 1 P, निश्चि 5 U.

Arbitration, *n.* निर्णय ; माध्यस्थ्यं.

Arbour, *n.* कुंज *mn.*, कुडंग, झांट, निकुंज *mn.*, लतागृहं-मंडप.

Arc, *n.* वर्तुलांश, वृत्तांश ; धनुस् *neut.*

Arcade, *n.* छन्नमार्ग.

Arcadian, *a.* ग्रामीण (मुग्धसुखित्व-दर्शक).

Arcanum, *n.* रहस्यं ; रसायनं.

Arch, *a.* धूर्त ; कुशल ; क्रीडाशील ; मुख्य। *n.* तोरणं; वृत्तखंडं; ०अग्रणी *m.* । Triumphal a., जयतोरणं.

Archæology, *n.* पुराणवस्तुशास्त्रं.

Archaic, *a.* आर्ष, प्राचीन.

Archaism, *n.* आर्षप्रयोग.

Archer, *n.* इष्वास, धनुर्धर, धनुष्मत्, धन्विन्, धानुष्क, निषंगिन्, शरमल्ल.

Archery, *n.* धनुर्विद्या, धनुर्वेद ; इषुक्षिप्ति *f.*

Archetype, *n.* प्रतिबिंबमूलं ; मूलरूपं ; प्रतिमितं.

Archipelago, *n.* द्वीपसमूह ; द्वीपखचितः समुद्र.

Architect, *n.* शिल्पिन्, स्थपति । -ure, *n.* वास्तुविद्या, शिल्पं; स्थापत्यं; (विशिष्टा) वास्तुनिर्माणरीति *f.*

Architectonics, *n.* स्थापत्यं ; विज्ञानव्यवस्थापनं.

Archives, *n. pl.* ऐतिहासिकलेखरक्षागारं; (अत्र रक्षिताः) ऐतिहासिकलेखाः *pl.*

Archology, *n.* उत्पत्तिशास्त्रं.

Arctic, *a.* उत्तरकेंद्रीय । A. circle, उत्तरध्रुववृत्तं, उदीच्यवृत्तं.

Ardency, *n.* उत्ताप ; तीव्रता औत्सुक्यं.

Ardent, *a.* उत्तप्त ; उत्कट ; प्रखर ; प्रचंड; उत्साहिन् ; उत्सुक ; कुतूहलिन् ; प्रसित ; व्यग्र । -ly, *adv.* उल्बणं; सतृष्णं, सानुरागं (*all ind.*)

Ardour, *n.* उत्ताप ; निरतिशय ; उत्कटता; औत्सुक्यं; कौतूहलं.

Arduous, *a.* प्रांशु; दुरारोह ; दुष्कर, श्रमसाध्य.

Area, *n.* फलं; क्षेत्रफलं; अंगणं-नं; अवकाश.

Areca, *n.* (tree) खपूर, झोंड, तांबूली, नागलता-वल्ली, पुन्नागवल्ली, पूग-गी । (Nut) तांबूलं, पूगफलं.

Arefaction, *n.* शोषणं.

Arena, *n.* मल्लभूमि *f.*; रंगभूमि *f.*; अक्षवाट; युद्धस्थानं.

Argent, *a.* राजत, रौप्य; रजतश्वेत.

Argosy, *n.* तरांधु, तराल्ल.

Argot, *n.* (चौराणां) उपभाषा.

Argue, *vi.* तर्क् 10 U, विचर् *c*, विवद् 1 A; ऊहापोहं कृ 8 U । *vt.* प्रमाणेन साध् *c.*, प्रमाणयति *Den.*

Argument, *n.* उपपत्ति *f.*, युक्ति *f.*; पक्ष; हेतु; विवाद; ऊहापोह; प्रमाणं; (ग्रंथस्य) भावार्थ, विषयक्रम.

Argumentation, *n.* ऊहापोह, तर्क, वितर्कणं.

Argumentative, *a.* तार्किक; वादशील, विवादप्रिय.

Aria, *n.* गीतकं, गीति *f.*

Arid, *a.* शुष्क; रूक्ष। A. soil, धन्वन् *mn.*, मरु, मरुस्थलं-ली.

Aries, *n.* मेषराशि *m.*

Aright, *adv.* यथातथं, यथार्हं, युक्तं, सम्यक् (*all ind.*)

Arise, *vi.* उत्था 1 P, उत्पद् 4 A, उद्गम् 1 P; उदि 2 P.

Aristocracy, *n.* कुलीनजनाः *pl.*; अभिजातिमंतः *pl.*; अभिजनवतः *pl.*; शिष्टजनसत्ताकं राज्यं.

Aristocrat, *n.* कुलीन, अभिजात, शिष्टजन.

Arithmancy, *n.* अंकादेश (कथनं).

Arithmetic, *n.* अंकविद्या, गणितं। –ian, *n.* गणितिन्; गणक.

Ark, *n.* पिटक, मंजूषा, समुद्गक; नौ *f.*, तरणी, तरांधु, पोत; आधार, आश्रय, शरणं.

Arm, *n.* दोस् *mn.*, बाहु, भुज, भुजा; शाखा; नदीवंक; (*usually pl.*), अस्त्रं, आयुधं, हेति *f.* । *vt.* सज्जीकृ 8 U, सन्नह् *c.*

Armada, *n.* नौसेना; नौसाधनं.

Armament, *n.* सज्जीकरणं; सज्जितं-ता बलं-सेना; युद्धसामग्री.

Arm-hole-pit, *n.* कक्षा, खंडिक, दोर्मूलं, बाहुकोटर.

Armistice, *n.* (नियतकालिका) युद्धविरति *f.*

Armlet, *n.* अंगदं, केयूरं, वलय.

Armour, *n.* कंकट, कवच *mn.*, तनुत्राणं, दंशनं, वर्मन् *neut.*, सज्जा, सन्नाह.

Armoury, *n.* अस्त्रागारं, शस्त्रशाला.

Army, *n.* अनीकं, अनीकिनी, चक्रं, चमू *f.*, ध्वजिनी, पताकिनी, पृतना, बलं, वरूथिनी, वाहिनी, सेना, सैन्यं । Full a., अक्षौहिणी, चतुरंगं.

Aroma, *n.* आमोद, गंध, परिमल, सुगंध, सुरभि, सुवास.

Aromatic, *a.* सुगंधि, सुरभि.

Around, *prep.* अभितः, परितः (*with acc.*) । *adv.* समंतात्, सर्वतः (*both ind*).

Arouse, *vt.* उत्था *c*; उत्सह् *c*: जागृ *c*, प्रबुध् *c.*

Arpeggio, *n.* द्रुतमूर्च्छना.

Arrack, *n.* नारिकेली.

Arraign, *vt.* अभियुज् 7 A; अधिक्षिप् 6 P; दुष् *c.*

Arrange, *vt.* रच् 10 U, विन्यस् 4 P, व्यवस्था *c*, व्यूह् 1 U । *vi.* निर्णी 1 P.

Arrangement, *n.* रचना, विन्यास, व्यवस्थापनं, व्यूहनं; क्रम, परिपाटि-टी *f.*; निर्णय.

Arrant, *a.* अत्यंत; अतिदुष्ट; अतिनिंद्य.

Array, *n.* व्यूह; रचना; आभरणं, वेश-ष । *vt.* व्यूह् 1 U; रच् 10 U.

Arrear, *n.* *usually pl.* ऋणशेषं; देयशेषं; अशोधितो भाग.

Arrest, *vt.* ग्रह् 9 P, धृ 1 P, निरुध् 7 U, बंध् 9 P; स्तंभ् 9 P; । *n.* आसेध, ग्रहणं, धरणं, बंधनं.

Arrival, *n.* आगमनं, उपस्थिति *f.*

Arrive, *vi.* आगम् 1 P, आसद् 1 P, प्रपद् 4 A, प्राप् 5 P, समासद् 1 P, संप्राप् 5 P.

Arrogance, *n.* अभिमान, अवलेप, अहंकार, आटोप, आडंबर, उत्सेक, औद्धत्यं, गर्व, दर्प, धर्ष, मद.

Arrogant, *a.* अभिमानिन्, अवलिप्त, उद्धत, गर्वित, समद.

Arrogate, *vt.* समदं ग्रह् 9 P; अन्यायेनात्मसात्कृ 8 U.

Arrogation, *n.*अन्यायग्रहणं;उपधा.

Arrow, *n.* इषु, कलंब, कांड, खग, चित्रपुंख, चिपाट, पत्रिन्, पृषत्क, बाण, भल्ल, मार्गण, रोपण, विशिख, शर, शल्य *mn.*, सायक। *Some of the following words are also used for "Arrow" in general* :—Iron a. एषण, नाराच, प्रक्ष्वेलन। Half-iron a. अर्धनाराच, अर्धशल्य, कंकपत्र, शिलीमुख। One-third iron a., दंडासन, दांडिक। A. with a head like the half-moon, अर्धचन्द्र, क्षुरप्र। Barbed a., कर्णिकारल, विकर्णि.

Arsenal, *n.* आयुधागारं, शस्त्रशाला.

Arsenic, *n* (Red) करवीरा,कुनटी, नागजिह्विका-मातृ *f.*, फेनाश्मन् *m.*, मनःशिला, महासना, रसनेत्री, रोचनी.

Arson, *n.* गृहदाह (कामतः कृतो दंड्यश्च).

Art, *n.* कला, शिल्पं, शिल्पविद्या; कौशलं, निपुणता; कपटं, माया। Fine a. ललितकला। -ful, *a.* चतुर, छलान्वित, मायाविन्। -fulness, *n.* चातुर्य, शठता.

Artery, *n.* धमनी, नाडी, रक्तवाहिनी.

Arthritis, *n.* ग्रंथिरोग.

Article, *n.* वस्तु *neut.*; विषय; पदं; भाग: समय, समयपत्रं; उपपदं; वृत्तपत्रलेख.

Articulate, *a.* ग्रंथिल, संधिमत्; व्यक्त, स्पष्ट, स्फुट; सूच्चारित। *vt.* (संधिना) ग्रंथ् 9 P; यथायथं संयुज् 10 U; स्पष्टं उच्चर् *c*–उदीर् 10 U.

Articulation, *n.* संधानं; उच्चारणं; व्यंजनं; ग्रंथि, पर्वन् *neut.* संधि.

Artifice, कूप्ति *f.*; कौशलं; उपाय; कपटं; छद्मन् *neut.*, व्याज। –r, *n.* कर्मकार, कारु, शिल्पकार, शिल्पिन्.

Artificial, *a.* कृत्रिम; शिल्पिक; शिल्पनिर्मित; अनैसर्गिक; कृतक.

Artillery, *n.* युद्धास्त्राणि *pl.*; अग्न्यस्त्राणि *pl.*

Artisan, *n.* कर्मकार, कारु, देवट, शिल्पकार, शिल्पिन्.

Artist, *n.* शिल्पिन्; कलाभृत्, कलावत्; चित्रकार; पंडित; कोविद.

Artiste, *n.* रंगचर (गायकाः शैलूषा इत्यादयः).

Artistic, *a.* कौशलपूर्ण; कलाशिल्पविषयक.

Artless, *a.* अकपट, निर्व्याज, मुग्ध, सरल.

Aryan, *a. n.* आर्य.

As, *adv. conj.* इव, वत् (in *comp.*); यथा; यद्वत्। So–a., यथा-तथा। A. yet अद्य-यावत्। A. long a. यावत्। A. far a., °पर्यंतं। A. if, इव.

Asafœtida, *n.* बाल्हीकं, र(रा) मठं, हिंगु *mn.*

Ascend, *vi.* अधिरुह् 1 P, आरुह् 1 P, उदि 2 P, उद्गम् 1 P; आक्रम् 1 U. 4 P.

Ascendant, *a.* अधिरोहिन्; उच्चस्थ; प्रबल। *n.* उद्गम; उदय; प्राबल्यं; लग्नं, होरा.

Ascent, *n.* अधिरोहणं, आरोह, उद्गम, समुत्थानं.

Ascertain, *vt.* उपलभ् 1 A, ज्ञा 9 U, ज्ञा *Des.* (जिज्ञासते), निरूप् 10 U; निर्णी 1 P, निश्चि 5 U। –ment, *n.* अवधारणं, निरूपणं. निर्णय –able, *a.* ज्ञेय, निरूपणीय.

Ascetic, *n.* तपस्विन्, तापस, परिव्राजक, मुनि, यति, योगिन्, वनवासिन्, वाचंयम, वानप्रस्थ, वैखानस, वैरागिन्, संन्यासिन्। -ism, *n.* परिव्रज्या, वैराग्यं, संन्यास.

Ascribe, *vt.* अध्यारुह् *c*; अभिसंबंध् 9 P: दोषारोपणं कृ 8 U.

Ascription, *n.* अध्यारोप; अध्यारोपित (पदार्थः).

Aseptic, अकोथ.

Asexual, *a.* लिंगहीन.

Ash, *n.* (*generally pl.*) भसितं, भस्मन् *neut.*, भूति *f.*; भस्मावशेष; दग्धशवास्थिसंचय। -y, *a.* धूसर, भस्मवर्ण; भस्मलिप्त.

Ashamed, *a* त्रपान्वित, त्रपित, लज्जित, व्रीडित, ह्रीण, ह्रीत। To be a., त्रप् 1 A, लज्ज् 6 A, व्रीड् 4 P, ह्री 3 P.

Ashore, *adv.* उत्तीरं, तटे, तीरे; *a.* तटस्थ.

Aside, *adv.* पार्श्वतः, पार्श्वे; एकांते; स्वगतं (*all ind.*).

Asinine, *a.* गर्दभीय्, रासभीय; मूढ, मूर्ख.

Ask, *vt.* अनुयुज् 7 A, प्रच्छ् 6 P, प्रश्नयाति *Den.*; अर्थ् 10 A, प्रार्थ् 10 A, भिक्ष् 1 A, याच् 1 A.

Askance, *adv.* तिर्यक्, साचि (*both ind.*).

Asleep, *a.* निद्रित, सुप्त। Fall a., निद्रवशं गम् 1 P.

Aslope, *a.* प्रवण; तुंग.

Asp, *n.* आशीविष, उरग, सर्प.

Aspect, *n.* आकार, आकृति *f.*, दर्शनं, रूपं; (*astr.*) दशा, दृष्टि *f.*; संबंध.

Aspen, *a.* तरल.

Asperge, *vt.* आभिषिच् 6 P, सिच् 6 P.

Asperity, *n.* कर्कशता, तीव्रता, पारुष्यं, रूक्षता; विषमता.

Aspermous, *a.* बीजहीन.

Asperse, *vt.* उक्ष् 1 P, सिच् 6 P; परिवद् 1 P.

Aspersion, *n.* प्रोक्षणं, सेक; अवक्षेप, निंदा, परिवाद.

Asphalt, *n.* (उपल) लेप.
Asphodel, *n.* स्वर्गपुष्पं.
Asphyxia, *n.* नाडीविराम; मूर्च्छा.
Aspirate, *n.* महाप्राण.
Aspiration, *n.* अभिलाष, ईप्सा, स्पृहा; श्वसनं; महाप्राणोच्चार.
Aspire, *vt.* अभिकांक्ष् 1 U, अभिलष् 1.4 P, ईप्सति *Des.*, स्पृह् 10 U (*with Dat.*).
Ass, *n.* कोलिंट, खर, गर्दभ, चक्रीवत्, चिरमेहिन्, बालेय, रासभ; मूढ, मूर्ख । To make an a. of one, अमुकं मूर्खसात्कृ 8 U । A. -head, मंदधी.
Assail, *vt.* अवस्कंद् 1 P, आपत् 1 P, धृष् 1 P. 10 U, समासद् 10 U । -ant, *n.* अवस्कंदिन्, धर्षक.
Assassin, *n.* घातक, हंतृ *m.*; उपांशुघातक -ate, *vt.* (निभृतं) मृ *c*, व्यापद् *c*, हन् 2 P.
Assault, *vt.* अवस्कंद् 1 P, धृष् 1 P । *n.* अवस्कंदनं, आस्कंद, धर्ष, धर्षणं, प्रमाथ.
Assay, *n.* धातुपरीक्षा, निकष; प्रारंभ । *vt.* परीक्ष् 1 A; यत् 1 A । -er, *n.* धातुपरीक्षक.
Assemblage, *n.* कुलं, गण, ग्राम, चय, संघात, समुच्चय, समुदाय
Assemble, *vt.* एकत्र कृ 8 U, संगम् *c*, संमिल् *c* । *vi.* एकीभू 1 P, संगम् 1 P, समि 2 P, संमिल् 6 P.
Assemblance, *n.* आविर्भाव; रूपं; दर्शनं.
Assembly, *n.* आस्थानं, गोष्ठि-ष्ठी *f*, घटा, तारणी, परिषद्, *f.*, संसद्, *f.*, सदस् *neut.*, सभा, समज्या, समाज । Member of an a. देशिक, परिषद, सदस्य, सभासद् *m.*, सभास्तार, सभ्य, सामाजिक, स्थेय.
Assent, *vi.* अनुज्ञा 9 U, अनुमन् 4 A; अंगीकृ 8 U । *n.* अनुज्ञा, अनुमति *f.*, प्रतिश्रव; अंगीकार.
Assert, *vt.* प्रतिपद् *c*; सनिश्चयं वद्, 1 P; प्रमाणीकृ 8 U । -ion, *n.* प्रतिज्ञा; वचनं; स्वत्वनिर्धारणं.
Assess, *vt.* देयं-करं निरूप् 10 U *or* निर्धृ 10 U; रिक्थमूल्यं निरूप् 10 U.
Assessment, *n.* देयकर-मूल्यनिरूपणं-निर्धारणं; (एवंनिरूपितः) कर, बलि, राजस्वं, शुल्क *mn.*
Assets, *n. pl.* (ऋणमोचनदायार्थमुपयोज्या) संपत्ति *f.*; रिक्थं.
Asseverate, *vt.* सप्रतिज्ञं-सशपथं वद् 1 P.
Asseveration, *n.* दृढोक्ति *f.* प्रतिज्ञा, शपथ.
Assiduous, *a.* उद्यमिन्; तत्पर, परायण, प्रसक्त.
Assiduousness, Assiduity, *n.* उद्यम; तत्परता, प्रसक्ति *f.*, मनोभिनिवेश.
Assign, *vt.* प्रक्लृप *c.* विभज् 1 U; नियुज् *c*; निरूप् 10 U, निर्दिश् 6 P; अध्यारुह् *c.* । -ment, *n.* उपकल्पनं, समर्पणं; निर्देश.

Assignation, *n.* द्रव्यप्रकल्पना-समर्पणं; अभिसार, संकेत। Woman who goes out alone to an a. with her lover, अभिसारिका-णी, संकेतिका-नी.

Assignee, *n.* नियोगिन्, प्रतिनिधि, प्रतिपुरुष.

Assimilate, *vt.* सदृशी-समीकृ 8 U; परिपाकं नी 1 P; परिणम् *c.*

Assimilation, *n.* समीकरणं; समता; तुलनं; परिपाक, विपाक; परिणाम.

Assimulation, *n.* छलनं; कपट *mn.*

Assist, *vt.* उपकृ 8 U, साहाय्यं कृ 8 U। -ance, *n.* उपकार, साहायकं, साहाय्यं। -ant, *n.* उपकारिन्, उपकृत् *m.*, सहाय; (*in comp. as in* "a. teacher") उप० (उपगुरु).

Assize, *n.* न्यायसभा: अर्घमानादि-निर्धारणं; (*pl.*) (नियतकालिकं) न्यायसभोपवेशनं.

Associate, *vt.* संगम् *c*, संयुज् 7-10 U, संश्लिष् *c* । *vi.* संगम् 1 A, संवस् 1 P । *n.* सहचर, सहवासिन् *m.*; मित्रं, वयस्य.

Association, *n.* संग संगम, संघ, संयोग, साहचर्य; परिषद् *f.* सभा, समाज.

Assoil, *vt.* (दोषं) क्षम् 1 A. 4 P; (पापात्) मुच् *c*; अपनुद्, 6 P; (कर्तव्यं) समाप् 5 P.

Assonant, *a.* समानस्वर.

Assort, *vt.* (यथाक्रमं *or* यथावर्गं) रच् 10 U *or* विन्यस् 4 P *or* स्था *c.*

Assortment, *n.* रचना, विन्यास, स्थापना.

Assuage, *vt.* उप-प्रशम् *c*, परिसांत्व्, 10 U; तुष् *c*, । -ment, *n.* उपशमनं, सांत्वनं; तोषणं.

Assuasive, *a.* शामक; शांतिद। *n.* स्नेहनं.

Assume, ग्रह् 9 P. धृ 10 U; (अन्यायेन *or* सगर्वं) आत्मसात्-स्वायत्तीकृ 8 U; (अमुकं) सिद्धं मन् 4 A or ग्रह, 9 P.

Assuming, *a.* अहंकारिन्, अहंपूर्व, उद्धत.

Assumption, *n.* ग्रहणं; धारणं, कल्पना, प्रतर्क; प्रतिज्ञा, प्रमेयं.

Assurance, *n.* विश्वास; प्रागल्भ्यं, साहसं; प्रत्ययकारणं; अभयवचनं; रक्षणधननियम.

Assure, *vt.* दृढीकृ 8 U, स्थिरीकृ 8 U; आश्वस् *c*, प्रती *c*, विश्वस् *c*; (विनाशाद्यापतने देयेन हानिपूरकेण धनेनामुकं) रक्ष् 1 P.

Assurgent, *a.* उद्गच्छत्; उदयिन्.

Asterisk, *n.* तारकाचिह्नं.

Asterism, *n.* उडु *f.*, ऋक्षं, धिष्ण्यं, नक्षत्रं, भं, भासंती, रात्रिजं.

Asteroid, *a.* तारकाकृति। *n.* उपग्रह, लघुग्रह.

Asthenia, *n.* दौर्बल्यं; क्षीणता.

Asthma, *n.* कृच्छ्रोच्छ्वास; श्वासरोग.

Astir, *a.* प्रचलित; क्षुब्ध.

Astonish, *vt.* विस्मि *c*; चकितं कृ 8 U। -ment, *n.* आश्चर्यं, चमत्कार, विस्मय.

Astound, *vt.* जडीकृ 8 U, विमुह् *c*, विस्मयाकुलं कृ 8 U, व्याकुलीकृ 8 U.

Astral, *a.* तारकाकृति; तारकामय। A. body, सूक्ष्मदेह। A. plane भुवर्लोक.

Astray, *adv.* उत्पथं *ind.*। *a* उन्मार्गगामिन्, पथभ्रष्ट, भ्रांत.

Astrict, *vt.* निबंध् 9 P, निरुध् 7 U; संकुच् *c*.

Astringent, *a.* कषाय,तुवर, रूक्ष। *n.* स्तंभक.

Astrolatry, *n.* नक्षत्रोपासना.

Astrloger, *n.* आदेशिन्, कार्तांतिक, गणक, ज्यो(ज्यौ)तिषिक, दैवज्ञ, मौहूर्तिक, सांवत्सरिक, हिंडिक.

Astrological, *a.* ज्योतिष.

Astrology, *n.* गणकशास्त्रं, (फल)-ज्योतिष, दैवज्ञविद्या, होराशास्त्रं। Natural a. सिद्धांतस्कंध। Judicial a. संहितास्कंध (सार्वजनिक फलादेशः) *and* होरास्कंध (जातकफलादेशः).

Astronomer, *n.* ज्योतिर्विद् *m.*, ज्योतिःशास्त्रज्ञ.

Astronomical, *a.* ज्योतिर्विद्याविषयक, ज्योतिष; नाक्षत्रिक.

Astronomy, *n.* खगोलविद्या, ज्योतिःशास्त्रं, ज्योतिषं.

Astute, *a.* चतुर; विदग्ध; धूर्त.

Asunder, *adv.* पृथक्, विरलं (*both ind.*).

Asylum, *n.* आश्रय, गति *f.*, शरणं, संश्रय; उन्मत्तरक्षागारं.

Asymmetry, *n.* असौष्ठवं.

At, *prep. Expressed by the Locative*। A. home गृहे। A. present संप्रति। A. first प्रथमं। A. last अंततः। A. all मनागपि। A. ease यथासुखं। A. once युगपद् (*all ind.*).

Ataraxia, *n.* अविकारित्वं, औदासीन्यं, समसुखदुःखत्वं.

Ataxy, *n.* शरीरक्रियाव्यतिक्रम.

Atelier, *n.* कारुशाला, चित्रकर्मगृहं.

Athanasy, *n.* अमर्त्यत्वं.

Atheism, अनीश्वरवाद, नास्तिक्यं.

Atheist, *n.* अनीश्वरवादिन्, नास्तिक, निरीश्वर.

Athirst, *a.* तृषार्त, पिपासु; उत्सुक, समुत्सुक; लोलुप.

Athlete, *n.* मल्ल, मल्लयोद्धृ *m.*

Athletic, *a.* अर्जितबल, मल्ल, संनद्धशरीर। A. exercise, sports, व्यायाम.

Athwart, *adv.* विलोमं, व्यत्यस्तं; प्रति (*all ind.*).

Atlas, *n.* देशालेख्यसंग्रह.

Atmosphere, *n.* अंतरि(री)क्षं, आकाश, *m-n.* गगनं; वातावरणं; शून्यं.

Atmospherical, *a.* आकाशीय, आंतरीक्ष, वायव.

Atom, *n.* अणु, परमाणु; कण, लव, लेश। -ic, *a.* आणव, परमाणुमयविषयक; सूक्ष्म.

Atomy, *n.* अस्थिपंजर, कंकाल *mn.* करंक; अतिकृश, अस्थिशेष.

At one, *adv.* ऐकमत्ये *or* अविरोधे (वर्तमान, स्थित, *etc.*)

Atone, *vi.* निष्कृतिं *or* प्रायश्चित्तं कृ 8 U, प्रायश्चित्तेन परिशुध् *c*; प्रमृज् 2 P । -ment, *n.* निष्कृति *f.*, प्रायश्चित्तं; प्रमार्जनं.

Atonic, *v.* अस्वरित; दुर्बल; अग्नि-नाशक; अतेजस्विन्.

Atrabilious, *a.* कृष्णापित्तपीडित; दुर्मनस्, विमनस्क; कोपन, शीघ्रकोपिन्.

Atrium, *n.* प्रांगणं.

Atrocious, *a.* घोर; पापिष्ट; बीभत्स.

Atrocity, *n.* घोरता; बीभत्सता; अतिपापं, अत्याचार, घोरकर्मन् *neut.*

Atrophy, *n.* क्षय.

Attach, *vt.* आसज् *c*, संबंध् *c*; आसिध् 1 P, धृ 10 U; क्षिप् 6 P (दोषं *etc.*) । -ed, *a.* अनुबद्ध, अनुषक्त; अनुरक्त; आसक्त; आक्रांत, आसिद्ध.

Attachment, *n.* अनुराग, अभि-निवेश, आसक्ति *f*, भक्ति *f.*; आसेध; ग्रहणं.

Attack, *vt.* अभिद्रु 1 P, अभियुज् 7 A, अवस्कंद् 1 P, आक्रम् 1 U, 4 P, आपत् 1 P, आसद् *c*, धृष् 1 P; प्रत्यवस्था 1 A, । *n* अभियोग, अवस्कंद, आक्रम, धर्षणं.

Attain, *vt.* अधिगम् 1 P, प्रतिपद् 4 A, प्राप् 5 P, लभ् 1 A, समासद् *c* । -ment, *n.* अधिगम, प्राप्ति *f.*, लाभ, समासादनं; सिद्धि *f.*

Attainder, *n.* अभियोग, आधर्षणं; अपयशस् *neut.* कलंक; (अवद्य) लेप.

Attar, *n.* जपासार *mn.*

Attemper, *vt.* मिश्रणेन विकृ 8 U; यथांशं मिश्र् 10 U; शम् *c.*

Attempt, उद्यम् 1 A, उद्युज् 7 U, चेष्ट् 1 A, यत् 1 A, प्रयत् 1 A, प्रवृत् 1 A, व्यवसो 4 P । To a. the life of, अमुकं हंतुमुद्युज् 7 U । *n.* आरंभ, उद्यम, प्रयत्न, यत्न; धर्षणं.

Attend, *vt.* अवधा 3 U, मनः *with* निधा 3 U *or* युज् 10 U; अनुया 2 P, परिवृ 10 U, सह गम् 1 P; उपस्था 1 U, संनिधा 3 U; उपचर् 1 P, शुश्रूषते *Des.*; प्रतीक्ष् 1 A । *vi.* अवधा *pass.*

Attendance, *n.* उपस्थिति P., संनिधानं; उपचार, परिचर्या, शुश्रूषा, सेवा; संनिहितजनाः *pl.*; भृत्यवर्ग.

Attendant, *n.* अनुचर, परिचर, सेवक.

Attention, *n.* अवधानं, मनोयोग; अप्रमाद, सावधानता; उपसेवा; दाक्षिण्यं.

Attentive, *a.* अवहित, समाहित, सावधान; अप्रमत्त । -ly, *adv.* अवहितं, सावधानं (*both ind.*)

Attenuate, *vt.* क्षै *c*, तनूकृ 8 U । –d, *a.* कृश, क्षीण, तनु, शीर्ण; अपचित.

Attenuation, *n.* कार्श्यं, कृशता, क्षामता, क्षीणता, शीर्णता.

Attest, *vt.* साक्ष्यं दा 3 P; (साक्ष्येन) प्रमाणी कृ 8 U *or* समर्थ् 10 U.

Attestation, *n.* साक्ष्यं; प्रमाणं.

Attic, *n.* अट्ट *mn.*, अट्टालिका, क्षौम *mn.*; तलिनी.

Attire, *vt.* आच्छद् 10 P, परिवेष्ट् 1 A, प्रसाध् *c* । *n.* नेपथ्यं, परिधानं, वस्त्रं, वेश-ष; आभरणं.

Attitude, *n.* अवस्था, आकृति *f.*; अंगविन्यास; संस्थिति *f.*; भाव; वृत्ति *f.* । Friendly, hostile a. मित्रभाव, वैरभाव । To strike an a., धीरोद्धतं विडंब् 10 U.

Attorney, *n.* प्रतिनिधि *m.* प्रतिपुरुष, प्रतिहस्तक; परकार्यसाधक.

Attract, *vt.* आकृष् 1 P, समाकृष् 1 P; अनुगम् *c*; प्रलुभ् *c*, मुह् *c*, विमुह् *c*.

Attraction, *n.* आकर्षणं; प्रलोभनं, विमोहनं । Molecular a. आणवमिथःकर्षणं । Gravitational a., गुरुत्वाकर्षणं.

Attractive, *a.* आकर्षक; प्रलोभक, मोहक; चित्तापहारिन्, मनोहर.

Attribute, *n.* उपाधि *m.* गुण, धर्म, लक्षणं, विशेषक *mn.* । *vt.* अध्यारुह् *c*, (अमुकगुणवत्त्वेन) लक्ष्

Ave, *int.* स्वागतं.

Attributive, *a.* गुणात्मक; गुणवाचक; वाच्य; विशेषक-ण.

Attrition, *n.* घर्षणं; क्षय; अनुताप.

Attune, *vt.* तुल्यस्वरं कृ 8 U.

Atwain, *adv.* द्विधा *ind.*

Aubade, *n.* प्रातःसंगीत.

Aubwen, *a.* कडार, कद्रु, कपिल, कपिश, पिंग, पिशंग, बभ्रु.

Auction, *n.* घोषणपूर्वकः सार्वजनिकविक्रय.

Audacious, *a.* धृष्ट, निर्भय, प्रगल्भ, प्रतिभावत्, साहसिक; वियात; निर्लज्ज.

Audacity, *n.* धार्ष्ट्यं, निर्भयता, प्रागल्भ्यं, प्रतिभानं, साहसं; निर्लज्जत्वं.

Audible, *a.* श्राव्य, श्रोतव्य; कर्णगोचर; स्फुट.

Audience, *n.* श्रवणं, समाकर्णनं; श्रोतृवर्ग; प्रेक्षकाः *pl.*; दर्शनं; रंग.

Audit, *vt.* परीक्ष् 1 A; अनुसंधा 3 U । *n.* गणितशोधनं, परीक्षणं, विगणनं ।–or, *n.* श्रोतृ *m.*; गणक, गणितपरीक्षक.

Auger, *n.* वेधनी.

Aught, *n.* किं *with* अपि, चन, चित्.

Augment, *vt.* आप्यै *c*, एध् *c*, वृध् *c* । *vi.* उपचि *Pass.*, एध् 1 A, वृध् 1 A । *n.* उपचय, वर्धनं, वृद्धि *f.*; आगम.

Augur, *n.* निमित्तज्ञ, शकुनविद्, *m.* । *vt.* भांव्यं निरूप् 10 U । *vi.*

Avoirdupois, *n.* गुरुत्व; भार; मेदस् *neut.*; गुरुत्वमानविशेष.

Augury, *n.* निमित्तज्ञानं, शकुनज्ञानं, शाकुनिकं; अजन्यं, निमित्तं, पूर्वलक्षणं, शकुनं.

August, *a.* उदात्त, ओजस्विन्; महनीय; ऐश्वर; प्रतापवत्; अत्युत्कृष्ट.

Aunt, *n.* (Maternal) मातुला-ली, मातुलानी; (paternal) पितृव्या.

Aura, *n.* सूक्ष्मं शारीरं (द्रव्यं); तेजोमंडलं.

Aural, *a.* कार्णिक, श्रावण.

Aurated, *a.* सुवर्णमिश्रित; हिरण्यवर्ण; सुवर्णित.

Aureole, *n.* प्रभामंडलं.

Auricle, *n.* कर्णशष्कुली-लतिका, पालि *f.*, वेष्टनं.

Auricular, *a.* कार्णिक, श्रावण; गुप्त, (कर्णे) जापित.

Auriferous, *a.* सुवर्णमिश्रित.

Aurora, *n.* उषस् *f.*, उषा; अरुण। A. borealis, australis, उदीच्यालोक, दक्षिणालोक.

Auscultation, *n.* देहनादचिकित्सा.

Auspice, *n. usually pl.* शकुनं; निमित्तं, पूर्वलक्षणं; आदेश; अनुग्रह, आश्रय.

Auspicious, *a.* कल्याण, भद्र, मंगलल्य, मांगलिक, शिव, शुभ; भाग्यसूचक; अनुग्राहिन्। A. time, लग्नमुहूर्त-वेला, शुभलग्नं।-ness, *n.* कल्याणं, मांगल्यं, शुभं; सौभाग्यं.

Austere, *a.* उग्र, कर्कश, निष्ठुर, परुषः कटु, रूक्ष, शुष्कः विनीत;

4 A, प्राप् 5 P, लभ् 1 A, समासद्

Austerity, *n.* उग्रता, पारुष्यं; रूक्षत्वं। *pl.* कृच्छ्र *mn.*, तपस् *neut.*, तपस्या, व्रत *mn.*

Austral, *a.* अवाच्, अवाचीन, दक्षिण, दाक्षिणात्य.

Authentic, *a.* विश्वसनीय, श्रद्धेय; तथ्य, प्रमाणसिद्ध, यथाभूत, यथार्थ, सत्य, सप्रमाण; अकल्पित। -ate, *vt.* प्रमाणीकृ 8 U।-ity, *n.* तथ्यं, प्रामाण्यं, सप्रमाणता.

Author, *n.* ग्रंथकार, लेखक; (title of work+) ०कार; कर्तृ *m.*, प्रवर्तक, संपादयितृ *m.*। -ship, *n.* कर्तृत्वं.

Authoritative, *a.* सप्रमाण; शासनात्मक; वैधिक; ग्रहणीय.

Authority, *n.* अधिकार, प्रभुत्वं, शक्ति *f.*; आधिपत्यं, नियोग; आप्तवचनं, प्रमाणं; प्रमाण्यं; अधिकारिन् *m.*; तज्ज्ञ; प्रमाणग्रंथ.

Authorize, *vt.* प्रमाणीकृ 8 U; अधिकृ 8 U, नियुज् *c.*

Autobiography, *n.* आत्मचरित-(वृत्त) कथनं.

Auto-car, *n.* स्वयंचल (रथः).

Autochthon, *n.* दस्यु, दास (Ṛgvedic usage); मौलजन.

Autocracy, *n.* स्वैराधिराज्यं.

Autocrat, *n.* स्वराज् *m.*; अनियंत्रितशासन.

Autograph, *n.* स्वहस्तलेख; स्वाक्षरं.

Autolatry, *n.* आत्मपूजा.

अवहितं, सावधानं (*both ind.*)

Automaton, *n.* स्वयंप्रवर्तकं (मनुष्य-पश्वाद्याकृति) यंत्रं.

Automobile, *n.* स्वयंचल (रथः).

Autonomous, *a.* स्वयंसत्ताक.

Autonomy, *n.* स्वयंशासनाधिकार; स्वायत्तशासनं; स्वेच्छानुवर्तनं.

Autopsy, *n.* स्वयंपरीक्षणं; छिन्न-शवनिरीक्षणं.

Autumn, *n.* घनात्यय, फलागम, मेघांत,शरद् *f.* । -al, *a.* शर-त्कालीन, शारदीय.

Auxiliary, *a.* उपकारक, सहकारिन्; उपांगभूत । *n.* सहायक; सहकारि (क्रियापदं); *pl.* मित्रसैनिकाः.

Avail, *vi.* लाभकर-भू 1 P, हिताय भू 1 P । *vt.* उपकृ 8 U । *n.* उपयोग; फलं; अर्थ; लाभ । Of what a., कोऽर्थः, किम् (*with instr.*) । Of no a., निष्फल, व्यर्थ.

Available, *a.* प्राप्य, लभ्य;प्रयोज्य । Not a., दुर्लभ, दुष्प्राप्य.

Avalanche, *n.* गिरिहिमनिपात; हिमावसरणं.

Avarice, *n.* धनलोभ, धनाशा; तृष्णा; संचयमद; धनपिशाची.

Avaricious, *a.* धनलुब्ध, लोभिन् ; कृपण.

Avast, *int.* विरम, विरमत *Imperative, 2 sing. & pl.*

Avaunt, *int.* अपसर, अपसरत *Imperative 2 sing. & pl.*

Ave, *int.* स्वागतं.

Avenge, *vt.* प्रतिकृ 8 U; निर्यत् 10 U । A. a wrong, दुष्कृतिं निर्यत् 10 U । -r, *n.* प्रतिकर्तृ *m.*, वैरनिर्यातक.

Avenue, *n.* प्रवेशपथ; अंतर्वृक्षरथ्या; मार्गवृक्षपंक्ति *f.*

Aver, *vt.* दृढं प्रतिज्ञा 9 A.

Average, *a.* सामान्य; मध्यम । *n.* मध्यमप्रमाणं । On an a., सामान्यतः.

Avernian, *a.* नारक.

Averruncator, *n.* शाखाकर्तरी.

Averse, *a.* पराङ्मुख; प्रतिकूल, विपरीत, विरुद्ध; अनिच्छु.

Aversion, *n.* पराङ्मुखता, प्रति-कूलता; अप्रीति *f.*, जुगुप्सा, द्वेष, विमुखता.

Avert, *vt.* अपवृ *c*, निवृ *c*, निवृत् *c*, परिहृ 1 P.

Avian, *a.* शाकुन.

Aviary, *n.* कुलालिका, पक्षिशाला, विटंक, वि(वी)तंस.

Aviation, *n.* आकाशसंचार.

Aviator, *n.* नभश्चर.

Avid, *a.* गृध्नु, लोलुप; लुब्ध; अभि-लाषुक; अत्युत्सुक । -ity, *n.* कौतूहलं, लोलुपा.

Avizandum, *n.* विचारणा.

Avocation, *n.* कर्मन् *neut.*, वृत्ति *f.*, व्यवसाय, व्यापार; विनोदनं.

Avoirdupois, *n.* गुरुत्वं; भार; मेदस् *neut.*; गुरुत्वमानविशेष.

Avouch, *vt*. प्रतिज्ञा 9 A; परार्थे वद् 1 P.

Avow, *vt* अंगीकृ 8 U; स्वीकृ 8 U; स्पष्टं वद् 1 P । -edly, *adv*. प्रकटं, प्रकाशं, स्पष्टं (*all ind.*).

Avulsion, *n*. विदारणं; (नद्योघ-परिवर्तनाप्लावादिभ्यः) भूमिनाश.

Await, *vt*. प्रतीक्ष् 1 A; प्रतिपाल् 10 U.

Awake, *vi*. जागृ 2 P, निद्रां त्यज् 1 P, प्रबुध् 4 A विबुध् 4 A; (अमुकस्य) उपलब्धिं गम् 1 P, । *vt*. (*also* Awaken) जागृ *c*, प्र-विबुध् *c*; उत्था *c*; उत्तिज् *c*. उद्दीप् *c*; जन् *c*. । *a*. उन्निद्र, जागरित, जागरितृ, जागरूक, जाग्रत्, प्रजागर, प्रबुद्ध.

Awakening, *n*. निद्राभंग, प्रबोधनं.

Award, *vt*. (विवादमूलं निर्णीय) दा *c* । *n*. निर्णय, विचार; निर्णय-पत्रं; निर्णीतदेयं.

Aware, *a*. उपलब्ध; वेदिन्; सावधान; विज्ञापित.

Away, *adv*. दूरं *ind*.; (*used predicatively* अविद्यमान, दूरस्थ, परोक्ष; (*used interjectionally*) अलं, कृतं (*with instr.*); अपसर, अपेहि *Imperative 2 sing*. । To do a. with, मृ *c*, हन् 2 P.

Awe, *n*. (आदरप्रयुक्त) भयं; संभ्रम, साध्वसं ; महाविस्मय । Struck with a , विस्मयाकुल, संभ्रांत । -some, a. भयावह; विस्मापन.

Awful, *a*. घोर, भयावह, भीषण; पूज्य, महनीय.

Awhile, *adv*. अल्पकालं, किंचित्कालं, क्षणं यावत्, मुहूर्तं.

Awkward, *a*. अकुशल, अदक्ष, अपेशल; दुर्योग्य, स्थूल.

Awl, *n*. आरा, चर्मप्रभेदिनी-वेधनी.

Awn, *n*. किंशारु *m*., शूकं.

Awning, *n*. आच्छादनं, उल्लोच, कदर, चंद्रातप, चंद्रोदय, वितान *mn*.

Awry, *adv*. तिरस्, तिर्यक्, साचि; कुटिलं, जिह्मं; अपलक्षं; विपरीतं. (*all ind.*) । *a*. कुटिल, जिह्म; तिर्यच्; भ्रांत.

Axe, *n*. कुठार, छिदि *f*., टंक, परशु, परश्वध, स्वधिति *mf*. -ती.

Axiom, *n*. तत्त्वं, सिद्धांत; वचनं, सूत्रं । -atic, *a*. स्वतःसिद्ध; सौत्र.

Axis, *n*. अक्ष, अक्षरेखा; ध्रुव; मध्य-भाग । Major a., दीर्घव्यास.

Axle, *n*. अक्षदंत, अक्षाग्रं.

Ay, Aye, *int*. आम्, एवं, तथेति, बाढं, साधु (*all ind.*).

Ayah, *n*. उपमातृ *f*., धात्री.

Aye, *adv*. अजस्रं, अनिशं, नित्यं, निरंतरं, सदा, संततं, सर्वदा (*all ind.*).

Azimuth, *n*. समांश.

Azoic, *a*. अजीव.

Azure, *a*. आकाशवर्ण, नील । *n*. आकाशवर्ण; नभोमंडलं.

B.

Babble, *vi.* अस्पष्टं शब्द् 10 U; जल्प् 1 P, प्रलप् 1 P; रहःस्फोटं कृ 8 U। -r, *n.* जल्प(ल्पा)क, मुखर, वाचाट (ल), वावदूक.

Babe, Baby, *n.* अर्भक, उत्तानशय, डिंभ, दारक, बाल-क, वत्स, शिशु, स्तनंधय, स्तनप; बालिश, मंदधी.

Babel, *n.* कलकल, कोलाहल *mn.*, तुमुल *mn.*, संकीर्णनाद.

Baboon, *n.* वानर (विशेषः).

Babyhood, *n.* बाल्यं, शैशवं.

Babyish, *a.* बालिश, बालेय; मुग्ध, मूर्ख.

Bacchanalia, *n. pl.* मद्यपानोत्सव.

Bachelor, *n.* अनूढ, अविवाहित; विश्वविद्यालयस्य प्रथमोपाधिधारिन्, स्नातक.

Bacillus, *n.* रोगजंतु *m.*

Back, *n.* पश्चिमांगं, पृष्ठं, पृष्ठदेश। Behind one's b., परोक्षे। To turn the b., पलाय् 1 A। To turn the b. upon, परित्यज् 1 P। B. biter, परोक्षनिंदक, पृष्ठमांसादन। B. bone, कशे(से)रु *f.* -का, पृष्ठवंश; स्थैर्यं। B. door, पक्षकं, पक्षद्वारं; निभृत। B. ground, पश्चाद्भूमि *f.*। B. sliding, परिभ्रंशनं। B. stairs, उपसोपानं; पार्श्वसोपानं; प्रच्छन्न। B.ward, *a.* पराङ्मुख; मंद; अप्रगत; अविदग्ध। B.wards, *adv.* पश्चात्, पृष्ठतः, प्रतीपं.

Back, *adv.* अपा, नि, परा, प्रति (*verbal prefixes*); पुनः। *vt.* अनुमोद् 1 A.

Bacon, *n.* (लवणाक्तं) शूकरमांसं.

Bacteria, *n. pl.* रोगजंतवः *pl.*

Bacteriology, *n.* रोगजंतुशास्त्रं.

Bad, *a.* असाधु; असार; निर्गुण; अभद्र, अशुभ; अहित; कुत्सित, गर्ह्य, तुच्छ; सदोष; दुर्वृत्त, दुष्ट; निकृष्ट। To go b., पूतीभू 1 P, पूय् 1 A; विगल् 1 P। To go to the b., दुर्वृत्तं आचर् 1 P; अवसद् 1 P। B. blood, *n.* विरोध, वैरं। B. coin, कूटनाणक। B. debt, अप्रतिलभ्यं ऋणं। B. form, ग्राम्याचार। -ly, *adv.* कु०, दुर्० : अत्यंतं। -ly off, कष्टापन्न, दुःस्थित। -ness, *n.* असारता; सदोषता; दुष्टत्वं.

Badge, *n.* चिह्नं, लक्षणं, लक्ष्मन् *neut.*, लांछनं.

Badinage, *n.* नर्मोक्ति *f.*; परि(री)हास.

Baffle, *vt.* मोघीकृ, 8 U; खंड् 10 U, पराभू 1 P, विफलीकृ 8 U; अपसृप् 1 P.। To b. description, अवर्ण्यतां गम् 1 P। -d, *a.* खंडित ; भग्नाशः विफलायास.

Bag, *n.* पुट *m. n.*, प्रसेव, संपुट, स्यूत; मृगयाफलं। *vt.* पुटे निधा 3 U; (मृगादीन्) ग्रह् 9 P. (अग्न्यस्त्रादिना) हन् 2 P।

Clothes b., करोटकं । Leather b., तमत, तरि *f*.; भस्त्रिका । To let cat out of the b., गुह्यस्फोटं कृ 8 U.

Bagatelle, *n*. क्षुद्रवस्तु *neut*.; स्वल्पं धनं.

Baggage, *n*. उपकरणं, सामग्री; पुंश्चली; धृष्टा, प्रगल्भा (युवती).

Bagnio, *n*. स्नानगृहं; कायमानं, वेश, वेशवास, वेश्यं, वेश्यागृहं.

Bah, *int*. धिक् *ind*.

Bail, *n*. प्रतिभू *m*., लग्नक, प्रातिभाव्यं; पात्रकर्ण । *vt*. (पोतं) निर्जलीकृ 8 U.; प्रातिभाव्येन मुच् *c*.

Bailey, *n*. वप्र *mn*.; प्रांगणं.

Bailiff, *n*. आसेद्धृ *m*; ग्राहक.

Bairn, *a*. अर्भक, स्तनंधय, स्तनप.

Bait, *vt*. (उन्माथं मत्स्यवेधनं वा) सामिषं कृ 8 U; प्रलुभ् *c*; (अश्वान्) भुज् *c* ; (शुनकैः पशुं) अर्द् 1 P; पीड् 10 U । *n*. आमिष *mn*; उत्कोच, लंचा.

Bake, *vt*. कंदौ पच् 1 P, भ्रस्ज् 6 P; तप् *c*; (इष्टकाः, मृत्पात्राणि तपनेन) कठिनीकृ 8 U. । -d, *a*. कंदुपक्व, भ्रष्ट । -r, *n*. कांदविक, पौपिक । -ery, *n* आपाकगृहं, कंदुगृहं । Baker's oven, आपाक, कंदु *mf*.

Baksheesh, *n*. पारितोषिकं.

Balance, *n*. तुला, मापनः (सुवर्णकारस्य) एषणिका; तुलाराशि *m*.; अवशेष; समभारता; गुणागुणविचारणा; समतोलनं । *vt*. तुल् 10 U; (accounts) समीकृ 8 U । Beam of a b., दंड, यष्टि *f*. । Scale of a b. तुलाघट । B.sheet, देयादेयदर्शिका । To hold the b., निर्णेता भू 1 P । B. of power, तुल्यसामर्थ्यस्थिति *f*.; (मंडल) समतोल.

Balcony, *n*. प्रग्रीव, प्रघण, वरंड, वितर्दि *f*. -दिका-दी, वितर्द्धि *f*.

Bald, *a*. खलति, खल्लि(ल्ली)ट, खल्वाट, मुंड, विकेश; अनावृत, पत्रहीन, वृक्षशून्य; अनलंकृत, अविनीत, असंस्कृत, असभ्य, निर्लज्ज । -ness, *n*. खालत्यं.

Balderdash, *n*. संकुलजल्प; असंगतं (भाषणं, लिखनं).

Baldric, *n*. स्कंधमेखला; राशिचक्रं.

Bale, *n*. भांडं, भार; विपद् *f*.

Baleful, *a*. क्लेशपूर्ण; घातक, हिंस्र; दुःखित, शोकार्त.

Balk, *vt*. निरस् 4 U; खंड् 10 U । *n*. (क्षेत्रस्य) अहलितांश; स्थूणाबंधनी (अन्या महीयसी स्थूणा); प्रतिघातकं, विष्टंभ.

Ball, *n*. कंदुक, गंडुक; गोल *mn*., मंडलं, वर्तुलं; (सीसमय्यग्न्यस्त्र) गुटिका; नृत्यक्रीडा । B. of the eye, आक्षिकूट-गोल, कनीनिका, तारा, नेत्रकोष-पिंड । Ball of the foot, प्रपदं.

Ballad, *n*. गाथा, गीतं.

Ballast, *n.* (पोते निक्षिप्यः) स्थैर्य-भार.

Ballerina, *n.* नाट्ययुवती, रंगाजीविनी.

Ballet, *n.* नाट्यं; नाट्यप्रयोग.

Ballista, *n.* महाक्षेपणी; क्षेपकयंत्रं; शतघ्नी.

Balloon, *n.* विमान *mn.*, व्योमयानं.

Ballot, *n.* वरणदर्शकं (लेखपत्रमित्यादि); मतपत्रं.

Balm, *n.* गुग्गुल-लु, निर्यास *mn.*, लश; सुगंधितैलमंजनं वा; उपशमकं; सुरभि *m.* । -y, *a.* सुरभि; तापहर, सुखद; मुग्ध, मूर्ख.

Balsam, *See* Balm. सुरभिनिर्यास; अभ्यंजनं, विलेपनं; उपशमकं.

Baluster, *n.* लघुस्तंभ.

Bamboo, *n.* कर्मार, त्वच, तृणध्वज, तेजन, त्वक्सार, त्वचिसार, मस्कर, मृत्युपुष्प, यवफल, वंश, वेणु *m.* Hollow b. sounding in the wind, कीचक । Small kind of b., लगुडवंशिका.

Bamboozle, *vt.* छल् 10 U, प्रतॄ *c*, वंच् 10 U, विप्रलभ् 1 A.

Ban, *vt.* अभिशप् 1 U; निषिध् 1 P *or c*, प्रतिषिध् 1 P *or c* । *n.* उद्घोषणं; अभिशाप, आक्रोश; प्रतिषेध; बहिष्कार; निर्वासनं; *pl.* (विवाहस्य) प्रागुद्घोषणं.

Banal, *a.* क्षुद्र, तुच्छ.

Banana, *n.* अंशुमत्फला, कदलली, काष्ठीला, दीर्घपर्णी, रंभा, वारबुसा, वृषा, तत्फलं । B. of a dark kind, लंपा । B. with big fruit, माहेंद्री । B. with small fruit, मोचा, साष्टी.

Band, *n.* पाश, बंध, बंधनं-नी; पट्ट *mn*; *pl.* निगड *mn.*; लेखा; गण, समूह; वादित्रगण । *vt.* एकत्र कृ 8 U, संगम् *c*.

Bandage, *n.* आवेष्टनं, दामन् *neut.*, पट्ट *mn.*, पट्टिका.

Bandeau, *n.* उष्णीष *mn.*

Banderol, *n.* लघुपताका.

Bandicoot, *n.* चुचुंदरी.

Bandit, *n.* दस्यु, प्रतिरोधक.

Bandy, *vt.* इतस्ततो विक्षिप् 6 P; विनिमे 1 A । B.-legged, *a.* वक्रजानु.

Bane, *n.* विषं; अनर्थ, नाश, हानि *f*. अनर्थमूलं, नाशकारणं । -ful, *a.* अनर्थकारक.

Bang, *vt.* आहन् 2 P, तड् 10 U । *n.* आघात; फट्कार; स्फटनशब्द.

Bangle, *n.* आवापक, कंकण *mn.*, कटक *mn.*, पारिहार्य *mn*, वलय *mn.*, नूपुर *mn.*

Banish, *vt.* निर्वस् *c*, निष्कस् *c*, विवस् *c*. । -ment, *n.* निर्वासनं.

Banister, *n.* सोपानपार्श्व *mn.*

Bank, *n* कच्छ *mn.*, कूलं, तट *mn.* तटा-टी, तीरं, प्रपात, रोधस् *neut.*; धनागारं । *vt.* कूलेन परिवेष्ट् *c*, । Opposite b. अपारं, पारं । Nearer b. अवारं । Sand b., पुलिन *mn.*, सैकतं.

Banker, *n.* धनागारपति; कुसीदिक, श्रेष्ठिन् *m.*

Bankrupt, *a.* ऋणशोधनासमर्थ: सर्वस्वच्युत: अकिंचन, निर्धन। -cy, *n.* ऋणशोधनासामर्थ्यं: अकिंचनत्वं.

Banner, *n.* केतनं, केतु *m.*, ध्वज, पताका, वैजयंत-ती। Ornament hanging from b., as *e. g.* a chowrie, अवचूड-ल। B. cloth, ornament on the top of a b., उच्चूड-ल.

Bannock, *n.* यवपिष्टक *mn.*

Banns, *n.* प्रागुद्वाहघोषणा.

Banquet, *n.* मिष्टान्नभोजनं; भोजनोत्सव। *vt.* स्वादु भुज् *c*। *vi.* स्वादु भुज् 7 A.

Bantam, *n.* युद्धकुक्कुट.

Banter, *vt.* मृदु परिहस् 1 P। *n.* अन्यथपरिहास.

Banting, *n.* मेदोह्रासक्रिया.

Bantling, *n.* अर्भक, शिशु.

Banyan, *n.* अश्वत्थ, चलदल, न्यग्रोध, पिप्पल, प्लक्ष, बहुपाद, वट, श्रीवृक्ष.

Baptism, *n.* पवित्रजलप्रोक्षणं-मज्जनं; (ख्रिस्तधर्मीय:) नामकरण-विधि *m.*

Bar, *n.* अर्गला, दंड, (thin) शलाका; प्रतिबंध, प्रत्यूह। *vt.* निरुध् 7 U, प्रतिबंध् 9 P.

Barb, *n.* कर्ण, शूलाग्रं। -ed, *a.* कर्णिन्। -ed wire, कंटकिततंतु *m.*

Barbarian, *n.* बर्बर, म्लेच्छ, यवन: असंस्कृत, असभ्य, ग्राम्य; वैदेशिक.

Barbarism, *n.* म्लेच्छितकं; असंस्कृति *f.*, असभ्यता.

Barbarity, *n.* क्रौर्यं, नैष्ठुर्यं.

Barbarous, *a.* वैदेशिक; अशिष्ट, असभ्य.

Barbecue, *n.* (मांसपाकार्थं) महाशूल *mn.*

Barber, *n.* अंतावसायिन् *m.*, क्षुरमर्दिन् *m*, क्षुरिन् *m.*, क्षौरिक, खरालिक, चंडिल, दिवाकीर्ति *m*, नापित। B.'s business, नापित्यं.

Barbican, *n.* वप्र *mn.*

Bard, *n.* चारण, वदथ, वंदिन् *m.*, वैतालिक.

Bare, *a.* अनावृत, दिगंबर, नग्न, विवस्त्र; असज्जित; अनलंकृत; केवल। *vt.* नग्नीकृ 8 U; उच्छद् 10 U। -ly, *adv.* केवलं, मात्रं; कथमपि। B.-faced, धृष्ट, निर्लज्ज। B.-footed, अनुपानत्क.

Bargain, *n.* समय: अभ्युपगम; पण, विपण। *vi.* क्रेयमूल्यं विवद् 1 A। Bad b., हानिवान् क्रय। Into the b., अपरं च, अपि च। To strike a b., समयं कृ 8 U.

Barge, *n.* तरांधु, तरालु, वहित्रं, वहिनी; केलिनौका.

Bark, *n.* चोचं, चोलक *mn.*, छल्लि-ल्ली *f.*; त्वच् *f.*, वल्क *mn.*, वल्कल *mn.*, वल्कुटं; तरी, नौका, पोत.

Bark, *vi.* बुक्क् 1 P. 10 U, भष् 1 P । *n.* बुक्कनं, भषणं.

Barley, *n.* अश्वप्रिय, दीर्घशूक, प्रवेट, महातुस, यव, सितशूक । Unripe b., कुल्माषं । B. water, उदमंथ । B. wine, malt यवसुरं.

Barm, *n.* मद्यमंड.

Barn, *n.* कुशू(सू)ल, धान्यकोष, धान्यकोष्टक *mn.*

Barnacles, *n. pl.* नेत्रकाच (चष्मेति भाषायाम्).

Barney, *n.* वंचना; कूटमल्लयुद्धं.

Barometer, *n.* वायुभारयंत्रं.

Baroque, *a.* विचित्राकृति.

Barrack, *n. pl.* सैनिकागारं.

Barrage, *n.* (नदीस्रोतसः) धरणरचना; धरणपंक्ति *f.*

Barrator, *n.* मिथ्याभियोक्तृ *m.*

Barrel, *n.* (दीर्घगोलाकारं) दारुपात्रं; (of gun) नाडि-डी-लि-ली *f.*

Barren, *a.* वंध्य; निष्फल, मोघ; अनुर्वर, मारव; शून्य.

Barricade, *n.*वप्र *mn.* । *vi.* प्रतिरुध् 7 U.

Barrier, *n.* वप्र *mn.*; सीमन् *f.* -मा; अंतराय, प्रतिबंधनं, व्याघात.

Barring, *prep.* वर्जयित्वा; अंतरारेण.

Barrister, *n.* उत्तरवादिन् *m.*; परार्थे विवादक; स्मृतिपारग.

Barrow, *n.* प्रत्नशवपिंडल; (छिन्नमुष्कः) शूकर; (हस्त) शकटिका.

Barter, *vt.* विनिमे 1 A; प्रतिदा 1 U । *n.* विनिमय.

Base, *a.* अधम, अपकृष्ट, क्षुद्र, तुच्छ नीच, पामर; खल, दुष्ट; अकुलीन, अनभिजात, हीनकुल । B. metal, कुप्यं । B.-born, जारज, विजन्मन्; हीनजाति । -ly, *adv.* अधमं, नीचतया । -ness, *n.* नीचता; दुष्टत्वं ; वैजात्यं.

Base, *n.* अधोभाग, तल *mn.*; मूलं; पोट, वास्तु *mn.*; आधार; प्रातिपदिकं । *vt.* प्रस्था *c.* । -less, *a.* अमूल, निराधार.

Bash, *vt.* भंज् 7 P.

Bashful, *a.* सलज्ज, ह्रीमत् ; भीरु, विनीत, शालीन । -ness, *n.* भीरुता, शालीनता.

Basil, *n.* कुठेरक, तुलसी, पर्णास, श्वेतसुरसा.

Basin, *n.* अमत्रं, आवपनं, द्रोणी, पात्रं, भाजनं, भांडं, स्थालं-ली; तुलाघट; आलवालं; तडाग; नदीपरिवेष्टकप्रदेश.

Basis, *n.* मूल ; आधार.

Bask, *vi.* आतपं आसेव् 1 A.

Basket, *n.* कंडोल, करंडं-डी, पि(पे)टक, पेटा, मंजूषा.

Bastard, *a.* अवरेट, कानीन, कुंड, कौलटेय-र, जारज, दासीपुत्र, दासेय-र, पौंश्चलेय, बंधुल, बांधकिनेय, विजन्मन् । *a.* जारज; कृत्रिम.

Baste, *vt.* लगुडेन तड् 10 U; वपया सर्पिषा वा अंज् 7 P.

Bastille, *n.* वप्रयुक्ता कारा.
Bastinado, *n.* (लगुडेन) पादतलताडनं.
Bastion, *n.* कोणवप्र *mn.*
Bat, *n.* अजिनपत्रा, जतु(तू)का, जतुनी, मांधीर, मांधीलव, वाग्गुद; भारपर्याणं; गदा, यष्टि *f.*, लगुड । B. -blind, दिवांध । B. -horse, भाराश्व.
Batch, *n.* गण, समुच्चय, समूह.
Bate, *vt.* न्यूनीकृ 8 U. लघयति *Den.*, ह्रस् *c*; शम् *c* । With bated breath, स्तब्धश्वसन.
Bath, *n.* आप्लव, उपस्पर्श-नं, स्नानं; स्नानागारं; स्नानकुंडं । B. of "cow-products", गोसत्यं । Medicated b., अलोचकं । Mud b., देशनिकं.
Bathe, *vt.* स्ना *c*; निमस्ज् *c* । *vi.* अवगाह् 1 A, मस्ज् 6 P, स्ना 2 P । -ing, *n.* स्नानं.
Bathos, *n.* भावावनति *f.*
Baton, *n.* गदा, दंड; तालयष्टि *f.*
Battalion, *n.* गुल्म *mn*, सेनामुखं; वाहिनी.
Batten, *vi.* आप्यै 1 A, संवृध् 1 A, सेव् 1 A, स्फाय् 1 A.
Batter, *vt.* चूर्ण 10 U, प्रभंज् 9 P, मृद् 9 P । -ing ram, वप्रविदारक.
Battery, *n.* युद्धयंत्रश्रेणी; विद्युद्यंत्रं; धर्षणं.
Battle, *n.* अभिमर्द, अभिसंपात, अभ्यागम, आजि *mf.*, आयोधनं, आस्कंदनं, आहव, कलि *m.*, प्रघात, प्रविदारणं, मृधं, युद्धं, युध् *f.*, रणं, समाघात, संख्यं, संगर, संग्राम, समर, समित् *f.* -ति *f.*, समिकं, संप्रहार, संयत् *f.*, संस्फोट, सांपरायिकं । *vi.* युध् 4 A. । B.-array, व्यूह । B. -axe, परशु । B.-cry, सिंहनाद.
Battlement, *n.* सरंध्रवप्र *mn.*
Bauble, *n.* (क्षुद्रः) कुप्यालंकार; क्रीडनकमात्रं; बालिशाचार.
Bavin, *n.* इध्मभार; इध्मं, इंधनं.
Bawd, *n.* कुट्ट(ट्टि)नी, चुंदी, दूतिका-ती, शंभ(फ)ली । -ry, *n.* दूतीकार्यं; पिङ्गाचार । -y, *a.* नीच; ग्राम्य.
Bawdy-house, *n.* वेशवास.
Bawl, *vi.* उत्क्रुश् 1 P, उद्घाष् 10 U.
Bay, *n.* उपसमुद्र, खातं, वंक । *a.* कपिल, पिंग-ल । *vi.* उच्चैः बुक्क् 1 P. । At b., धर्षाभिमुखं.
Bayadere, *n.* नर्तकी.
Bayonet, *n.* (अग्न्यस्त्रसंसक्तः) निस्त्रिंश.
Bazar, *n.* आपण, आवालि *f.*, निषद्या, पणाया, पाणि *f.*, पणिक, पण्यभू-वीथी-शाला, वणिग्गृहं, विपाणि *f.*-णी, संवास, हट्ट.
Be. *vi.* अस् 2 P, भू 1 P, विद् 4 A, वृत् 1 A । Be it so, तथास्तु, भवतु *Imperative 3 sing.* । Be all, *n* सांसीद्धि *f.*
Beach, *n.* कूलं, मर्यादा, वेला.

Beacon, *n.* भयसूचकदाह; आकाशदीप; महोल्का.

Bead, *n.* अक्ष, गुटिका; (गुटिकारूपो) बिंदु.

Beadle, *n.* प्रतिहार; दंडधर.

Beak, *n.* चंचु *f.*–चू, त्रोटि *f.*–टी, सृपाटिका; तुंडं, मुखं.

Beaker, *n.* काचपात्रं.

Beam, *n.* तुला, स्थूणा; तुलादंड; फालदंड; किरण, मयूख। *vi.* चकास् 2 P, भास् 1 A। –y, *a.* गुरु, स्थूल; उज्ज्वल, देदीप्यमान.

Bean, *n.* कुलिंगाटी, गुच्छा, घरी, मलद, माष, वृष्य, शिंबिका.

Bear, *n.* अच्छभल्ल, ऋक्ष, दीर्घरोमन् *m.*, भल्लाट, भल्लूक; ग्राम्य, रूक्ष (*both m.*)। –ish, *n.* अविनीत, उद्धत। –garden, *n.* तुमुलसंकुलं.

Bear, *vt.* भृ 1.3 U, वह् 1 P; परिधा 3 U, वस् 2 A; आनी 1 P, आवह् 1 P; धृ 10 U; उत्पद् *c*, जन् *c*, प्रसू 2 A; क्षम् 1 A, सह् 1 A.। B. a hand, साहाय्यं कृ 8 U। B. down, निपत् *c*, पराजि 1 A.। B. upon, संबंध् Pass.। B. with, क्षम् 1 A. सह 1 A.। B. in mind, मनसि कृ 8 U, अनुस्मृ 1 P। B. fruit, फल् 1 P। B. witness, साक्ष्यं दा 3 U। B. out, समर्थ् 10 U। –able, *a.* सह्य। –er, *n.* वाहक, वाहिन् *m.*। –ing, *n.* सहनं; आचरणं, वर्तनं, वृत्ति *f.*; अवस्थानं, स्थिति *f.*

Beard, *n.* कूर्च *mn.*, चोट, व्यंजनं, शिंगिन् *neut.* शिंघाणं. श्मश्रु *neut.*; किंशारु *m.*, शूकं; कर्ण। *vt.* समक्षं अधिक्षिप् 6 P। –ed, *a.* श्मश्रुल.

Beast, *n* चारि, *m.* पशु, मृग। B. of prey, मरुल, व्याल, शारि *m.*, श्वापद। B. of burden, धुरंधर, धुरीण, धुर्य, धौरेय, पृष्ठवाह्य, पृष्ठ्य, वोढृ *m.*, स्थूरिन् *m.*। –ly, *a.* पशुतुल्य-शील; नचि.

Beat, *vt.* आहन् 2 P, तड् 10 U, प्रहृ 1 P; पराजि 1 A, पराभू 1 P। *vt.* स्पंद्, 1 A, स्फुर्, 6 P। *n.* आघात; स्पंदनं, स्फुरणं; तालाघात। B. about the bush, अप्रस्तुतं भाष् 1 A.। B. a retreat, परावृत् 1 A.। B. hollow, अत्यंतं प्रत्यादिश् 6 P। B. one's brains, भृशं चिंत् 10 U। B. time, तालं दा 3 U। Dead-b., अतिश्रांत। -en, *a.* ताडित; पराजित; क्लांत, श्रांत; तुन्न। –ing, *n.* ताडनं; स्पंदनं.

Beatific, *a.* परमसुखद। B. vision, स्वर्गदर्शनं; समाधिसुखं।–ation, *n.* परमसुखोत्पादनं; स्वर्गीयत्वारोपणं.

Beatify, *vt.* परमसुखं दा 3 U; (ख्रिस्तीयेषु मृतसाधोः) स्वर्गीयत्वं आरुह् *c.*

Beatitude, *n.* परमसुखं, परमानंद; अपवर्ग, अपुनर्भव, अमृतत्वं, कैवल्यं, निर्वाणं, निःश्रेयसं, मुक्ति *f.*, मोक्ष.

Beau, *n.* प्रसाधनप्रिय ; सुवेष ; सुभगंमन्य । B.-ideal, नरोत्तम.

Beauteous, Beautiful, *a.* कांत, चारु, चौक्ष, न्युंख, मंजु-ल, मनोज्ञ, मनोरम, रमणीय, रम्य, रुचिर, रुच्य, लभट (लडह), ल(ला)-वणिक, शोभन, सुंदर, सुभग, सुरूप, सुषम, हारिन्, हृद्य.

Beautify, *vt.* अलंकृ 8 U, भूष् 10 U, मंड् 10 U, शुभ् *c.*

Beauty, *n.* कांति *f.*, चारुता, रम्यता, रूपं, लावण्यं, शोभा, सौंदर्यं; लक्ष्मी, श्री । B. sleep, प्राग्मध्यरात्रनिद्रा । B.-spot, तिलक *mn.*, सुंदरप्रदेश । B.-wash, वक्त्रांजनं.

Becalm, *vt.* शम् *c*, सांत्व 10 U । -ed, *a.* निर्वातस्तब्ध.

Because, *conj.* यतः, यस्मात् ; हि ; इति.

Beck, *n.* नमनं; संकेत, संज्ञा; इंगितं। B. and call, पूर्णवश.

Beckon, *vi.* शिरसा हस्तेन वा संज्ञां कृ 8 U *or* दा 3 U, आह्वे 1 P.

Becloud, *vt.* मेघयति *Den.*; अंतरयति *Den.*, तिरयति *Den.*

Become, *vi.* भू 1 P, विद् 4 A, वृत् 1 A; जन् 4 A । *vt.* युज् *Pass.*; उपपद् 4 A । -ing, *a.* अनुरूप, उचित, युक्त । -ingly, *adv.* यथार्हं, यथोचितं *both ind.*

Bed, *n.* आस्तर, औशीरं, खट्टा-ट्वा, खट्टि (ट्वि) का, तल्प *mn.*, पर्य(ल्यं)-क, शयनं, शयनीयं, शय्या; तल्प *mn*, दाराः *pl.*; दांपत्यं ; (नदी) पात्रं । Be brought to b. प्रसू 2 A । Lie in the b. one has made, कर्म भुज् 7 U । B.-chamber, b. room. शय्यागृहं । -ding, आस्तर । B.-pan, (शयनस्थयोग्यं) विण्मूत्रभांडं । B.-ridden, (रोगात्) शय्यासक्तः रुग्ण । B.-stead, खट्टा, पर्यंक.

Bedabble, *vt.* क्लिद् *c.*

Bedeck, *vt.* अलंकृ 8 U, भूष् *c*, मंड् *c.*

Bedevil, *vt.* अतिनैष्ठुर्येण पीड् 10 U; त्रस् *c*; वशीकृ 8 U । -ment, *n.* पिशाचबाधा; संमोह.

Bedew, *vt.* आर्द्रीकृ 8 U, सिच् 6 P.

Bedim, *vt.* कलुषीकृ 8 U, तिरयति *Den.*

Bedizen, *vt.* (अनतिश्लाघ्येन प्रसाधनेन) भूष् 10 U *or* मंड् 10 U.

Bedlam, *n.* उन्मत्तपालनागारं; कोलाहल । -ite, *n.* उन्मत्त, उन्मादिष्णु, वातुल.

Bedrabbled, *a.* क्लेदकलुषित.

Bee, *n.* आलि *m.*, इंदिंदिर, चंचरीक, छेक, द्विरेफ, पुष्पलिक्ष-लोलुप, भसन-ल, भृंग, भृंगाण, भ्रमर, मधुकर-द्र-नेतृ *m.*-प-मक्ष-मक्षिका-लिह् *m*-व्रत, लोलंब, शिलुट, शिलिमुख, षट्पद । B. hive, मधुकोष । B.-line, (स्थानयोर्मध्ये) लघिष्ठमंतरं । Beeswax, मधुजं-

शिष्टं, शि(सि)क्थं। To have a b. in one's bonnet, कस्मिंश्चिद्विषये मतिभ्रंशं गम् 1 P.

Beef, *n.* गोमांसं.

Beer, यवसुरा-रं.

Beetle, *n.* पिंगकपिशा। *a.* प्रलंब.

Befall, *vt.* आपत् 1 P, उपस्था 1 P। *vi.* घट् 1 A, संपद् 4 A.

Befit, *vt.* उपपद् 4 A, युज् *Pass.*

Befog, *vt.* तिरयति *Den.*, मुद् *c.*

Befool, *vt.* वंच् *c*, विभ्रम् *c*, व्यामुह् *c*.

Before, *prep.* अर्वाक्, पूर्वं, प्राक् *all ind.* (*with Abl.*); अग्रतः, अग्रे, पुरः, पुरत; *all ind.* (*with Gen.*)। *adv.* पूर्वं; *ind.* यावत्...न...तावत्। As b., यथापूर्वं *ind.*

Befoul, *vt.* दुष् *c*, मलिनयति *Den.*

Befriend, *vt.* अनुग्रह् 9 P, मित्रीयति *Den.*, साहाय्यं कृ 8 U.

Beg, *vi.* भिक्ष् 1 A, भिक्षां याच् 1 A। *vt.* बद्धांजलि *a.*-विज्ञा *c*; प्रार्थ् 10 U; याच् 1 A। To b. the question, प्रमेयं सिद्धमिव ग्रह् 9 P। To go a-begging, सर्वैस्त्याज्य *a* भू 1 P। -gar, *n.* अर्थिन् *m.*, दरिद्र, प्रार्थक, भिक्षु, मार्गण, याचक, वनीप(य)क। -gar, *vt.* दरिद्रीकृ 8 U (b. description, अवर्ण्य*a.* भू 1 P, *or* अस् 2 P)। -garly, *a.* कृपण. दरिद्र, निर्धन; अपकृष्ट, क्षुद्र, तुच्छ, नीच। -gary, *n.* कार्पण्यं, दारिद्र्यं, दैन्यं, भैक्ष्यं.

Begem, *vt.* रत्नैरिव आच्छद् 10 U.

Beget, *vt.* उत्पद् *c*, जन् *c*, प्रसू 2A, सृज् 6 P। -ter, *n.* उत्पादक, जनक, जनयितृ *m.*; प्रसवितृ *m.*; स्रष्टृ *m.*

Begin, *vt.* आरभ् 1 A, उपक्रम् 1 A, प्रक्रम् 1 A, प्रवृत् 1 A, प्रस्तु 2 U, प्रारभ् 1 A। -ner, *n.* आरब्धृ *m.*; नवच्छात्र; उत्पादक -ning, *n.* आरंभ, उपक्रम; आदि *m.* प्रभव, मूलं.

Begird, *vt.* मेखलया मेखलयेव वा परिवेष्ट् *c*.

Begirdle, *vt.* मेखलयेव परिवृ 5. 9. 10 U.

Begone, *int.* अपसर, अपेहि *Imperative 2 sing.*

Begrime, *vt.* कलुषीकृ 8 U, मलिनयति *Den.*

Begrudge, *vt.* असूयति *Den.*

Beguile, *vt.* छलयति *Den.*, प्रतॄ *c*, वंच् *c*, विप्रलभ् 1 A; रम् *c*, विनुद् *c*.

Behalf, *n.* अर्थ; स्थानं। On his b.; तस्य अर्थे (तदर्थे), कारणात्, कृते, हेतोः.

Behave, *vi.*, आचर् 1 P, वृत् 1 A, व्यवहृ 1 P। B. yourself, साध्वाचर *Imperative 2 sing.*। well-b.d, *a.* सदाचार, सुवृत्त.

Behaviour, *n* आचरणं, आचार, चरितं-त्रं, चर्या, चेष्टितं, वर्तनं, वृत्तं, वृत्ति *f.*, व्यवहार.

Behead, *vt.* शिरः (*neut*) छिद् 7 P.

Behemoth, *n.* महापशु *m*; महाकाय.

Behest, *n.* आज्ञा, नियोग.

Behind, *prep. adv.* पश्चात्, पृष्ठतः; अवरतः । B. one's back, परोक्षे । B. the scenes, नेपथ्ये । B. hand, *a.* चिरक्रिय, दीर्घसूत्र, मंथर.

Behold, *vt.* अवलोक् 1 A. 10 P, आलोक् 1 A. 10 P, आलोच् 10 U, ईक्ष् 1 A, दृश् 1 P, निरीक्ष् 1 A, निरूप् 10 U । -en, *a.* उपकृत.

Behoof, *n.* अर्थ, लाभ.

Behove, *vt.* युज् *Pass.*; अर्ह् 1 P.

Being, *n.* अस्तित्वं, भाव, सत्ता, सत्त्वं; भूतं । Corporeal b., देहिन् *m.*, शरीरिन् *m.*। Rational b., चेतन, चेतोमत् । Supreme B., परमेश्वर, परमात्मन् *m.*

Belabour, *vt.* तड् 10 U.

Belated, *a.* चिरायित; व्यतीतकाल.

Belay, *vt.* (परिवेष्टनेन रज्जुं) स्तंभ् 5. 9 P.

Belch, *vt.* उद्गॄ 6 P, उद्वम् 1 P, प्रच्छर्द् 10 U.

Beldam, *n.* पितामही, मातामही; पूर्वजा; जरती, वृद्धा, स्थविरा; वृद्धमायिनी.

Beleaguer, *vt.* उपरुध् 7 U; आक्रम् 1 U.

Belfry, घंटाट्ट *mn.*; घंटागारं.

Belie, *vt.* मिथ्या निंद् 1 P *or* निर्दिश् *c*; फले विसंवद् 1 P; अपवद् 1 A.

Belief, *n.* विश्रंभ, विश्वास; प्रत्यय, मति *f.*; आस्तिक्यं, श्रद्धा, धर्म.

Believable, *a.* विश्वसनीय, विश्वास्य, श्रद्धेय.

Believe, *vt.* विश्वस् 2 P (*with Loc.*); प्रती 2 P, मन् 4 A; श्रद्धा 3 U । -r, *n.* विश्वासिन्; आस्तिक, श्रद्धालु (*all m.*).

Belike, *adv.* कदाचित्, किंस्वित्, स्यात् (*all ind.*).

Belittle, *vt.* लघयति *Den.*, लघूकृ 8 U.

Bell, *n.* घंटा; हरिणस्य मदशब्द । Small b., किंकिणी, क्षुद्रघंटा, घंटिका । B. man, घंटाताड । B. metal, कांस्यं । To bear the b , प्रथम *a.* भू 1 P.

Belladonna, *n.* कंटकारिका.

Belle, *n.* रमणी, विलासिनी, सुंदरी.

Belles-lettres, *n. pl.* वाङ्मयं, सारस्वतं.

Bellicose, *a.* युद्धप्रिय-शील, युयुत्सु, रणोत्सुक.

Belligerent, *a.* युध्यमान; युधिक; युयुत्सु, बद्धसमर.

Bellow, *vi.* गर्ज् 1 P, गर्द् 1 P. 10 U, नद्. 1 P । *n.* गर्जना, निनाद, रसितं, हुहुतं.

Bellows, *n.* चर्मप्रसेविका, दृति *f.* भस्त्रा-स्त्रिका-स्त्री.

Belly, *n.* उदरं, कुक्षि *m.*, जठर *mn.*, फंड, मलुक । B.-ache, उदरशूलं । B. -bound, *a.* बद्धकोष्ठ, विड्ग्रहिन् । B. ful, आकंठं, उदरपूरणं । Bellied, *a.* तुंदिल । -ing, *a.* वायुस्फीत.

Belong, *vi.* अस् 2 P, भू 1 P, विद् 4 A (*All with Gen.*) । -ings, *pl.* (स्वकीय) वस्तूनि.

Beloved, *n.* दयित, प्रिय, वल्लभ.

Below, *prep.* अधः, अधस्तात् (*both ind. with Gen.*) ; अयोग्य । *adv*. अधः; इह, इहलोके.; अवरतः, नीचै (*all ind.*).

Belt, *n.* कटिसूत्रं, कांचि-ची *f*, मेखला, रश(स)ना, शृंखल *mn.* – ला, सारश(स)नं । *vt.* मेखलयेव मेखलया वा परिवेष्ट् 1 A.

Bemean, *vt.* लघयति *Den.*, लघूकृ 8 U.

Bemoan, *vt.* परिदिव्-देव् 10 U, विलप् 1 P, शुच् 1 P.

Bemuddle, *vt.* अत्यंतं भ्रम् *c.*

Bemuse, *vt.* विभ्रम् *c*, विमुह् *c.*

Bench, *n.* पीठं, विष्टर, धर्मासनं.

Bend, *vt.* नम् *c*, वक्रीकृ 8 U । *vi.* (अव) नम् 1 P, प्रणम् 1 P, वक्रीभू 1 P, । B. the brows, भ्रूभंगं कृ 8 U । Be bent on, उद्यत *a.* अस् 2 P. (*with Dat. or Loc.*)

Beneath, *prep. adv.* अधः,अधस्तात्, अवरतः (*all ind.*).

Benedict, *n.* नवोढ.

Benediction, *a.* आशास्यं,आशिस् *f.*, आशीर्वचनं – वादि, धन्यवाद, मंगलाचरणं, मंगलवाद-शब्द ; नांदी (*Drama*); धन्यता.

Benedictory. *a.* मांगलिक.

Benedictive, *a.* आशीरर्थ, आशीर्लिङ् ; ; मांगलिक.

Benefaction, *n.* उपकार, उपकृति *f*, उपक्रिया; हितं; धर्मदाय.

Benefactor, *n.* उपकर्तृ *m.*,उपकारिन् *m.*; हितकर.

Beneficence, *n.* उपकारशीलता ; त्यागिता.

Beneficent, उपकारपर-शील; त्यागशील.

Beneficial, *a.* उपकारक, कल्याणकारक, हित, हितकर, हितावह.

Benefit, *n.* अर्थ, फलं, लाभ; उपकृति *f.* । *vt.* उपकृ 8 U, हितं कृ 8 U; हिताय भू 1 P.

Benevolence, *n.* परहितेच्छा; उदारता; शुभेच्छा.

Benevolent, *a.* परहितेच्छु; उदारमति.

Benighted, *a.* तिमिरासादित; अज्ञ, अप्रबुद्ध, अशिष्ट.

Benign, Benignant, *a.* अनुग्रहपर, कृपालु, दयालु, सदय; मृदु; प्रसन्नशील.

Benignity, *n.* अनुग्रहपरता, प्रसन्नशीलता, मार्दवं, सदयता.

Benison, *n.* आशास्यं, आशिस् *f.*, धन्यवाद, मंगलशब्द.

Bent, *n.* प्रवणता; प्रवृत्ति *f.*

Benumb, *vt.* जडयति *Den*, जडीकृ 8 U; स्तंभ् 9 P.

Bepowered, *a.* चूर्णलिप्त.

Bequeath, *vt.* मृत्युपत्रेण दा 3 U *or* समृ *c.*

Bequest, *n.* रिक्थदाय.

Bereave, *vt.* वियुज् *c* । To be b.ed, परिहा *pass.*, वियुज् *pass.* । B.ed, bereft, *a.* विनाकृत,

वियुक्त। -ment, *n* विप्रयोग, वियोग.

Berry, *n.* (लघु वर्तुलं च) फलं; गुली.

Berserk, *a.* क्रोधोन्मत्त.

Berth, *n.* (नौकायाः) विरामस्थानं; (नौकायां) शाला; पदं, वृत्ति *f.*; (अग्निरथे) शयनफलकं। *vt.* (नौकां लांगलेन रज्जुभिश्च) स्तंभ् 9 P। To give a wide b., दूरे स्था 1 P.

Beryl, *n.* वैदूर्य.

Beseech, *vt.* सोत्सुकं प्रार्थ् 10 U *or* याच् 1 A.

Beseem, *vt.* युज् *pass*; अर्ह् 1 P.

Beset, *vt.* परिवेष्ट् *c*; अवरुध् 7 U, आक्रम् 1 U; आकुलीकृ 8 U, संबाध् 1 A। *a.* आकुल, पीडित। B. with difficulties, विघ्नासादित, संकटाकुल। -ting sin, अतिसंश्लिष्टं *or* चिराभ्यस्तं पापं.

Beshrew, *vt.* अभिशप् 1 U.

Beside, *prep.* अभितः, परितः, पार्श्वे। *adv.* (*also* Besides), अन्यच्च, अपरं च, अपि च। B. oneself, संकुलचित्त। B. the question, अप्रकृत, अप्रास्ताविक.

Besiege, *vt.* अवरुध् 7 U, आक्रम् 1 U, रुध् 7 U.

Beslobber, *vt.* लालया कलुषीकृ 8 U *or* क्लिद् *c*; लालापूर्णं चुंबनं दा 3 U.

Besmear, *vt.* अंज् 7 P, अनुलिप् 6 P, दिह् 2 U। -ed, *a.* अक्त, दिग्ध, लिप्त.

Besmirch, *vt.* कलुषीकृ 8 U, मलिनयति *Den.*, मलिनीकृ 8 U.

Besom, *n.* मार्जनी, शोधनी, संमार्जनी.

Besot, *vt.* मुह् *c*। -ted, *a.* अतिक्षीब; विमूढबुद्धि.

Bespatter, *vt.* मलेन सिच् 6 P.

Bespeak, *vt.* संपादनं आज्ञा *c*; कथ् 10 U, दृश् *c*, सूच् 10 U.

Bespread, *vt.* स्तृ *c.*

Besprinkle, *vt.* उक्ष् 6 P, सिच् 6 P

Best, *a.* उत्तम, परम, परार्ध्य, प्रशस्ततम, श्रेष्ठ। *vt.* प्रतॄ *c*, वंच् *c*। To have the b. of, अमुकं स्वलाभे युज् *c*। The b. part, महिष्ठांश.

Bestead, *vt.* साहाय्यं कृ 8 U; लाभाय भू 1 P; उपकृ 8 U.

Bestead, *a.* स्थित। Hard, ill, *or* sore b., संकटे स्थित.

Bestial, *a.* पाशव; पशुतुल्य-सम; जघन्य; ग्राम्य। -ize, *vt.* पशुसात् *or* पशुसमं कृ 8 U.

Bestiary, *n* (पशुभिःसह युध्यमानः) पशुमल्लः; (पश्वादिविषयका नीतिकथा) पशुकथा.

Bestill, *vt.* प्रशम् *c*; स्तंभ् 9 P.

Bestir, *vt.* प्रवृत् *c*। B. oneself, उद्यम् 1 A, प्रयत् 1 A, व्यवसो 4 P.

Bestow, *vt.* उत्सृज् 6 P, दा 3 U; प्रदा 3 U; प्रतिपद् *c*; निक्षिप् 6 P। -al, *n* दानं, प्रतिपादनं.

Bestrew, *vt.* आस्तॄ, 6 P, स्तॄ 6 P.

Bestride, *vt.* पृथक्पाद *a.* आस् 2 A; अधिक्रम् 1 U, 4 P.

Bestud, *vt.* खच् 10 U.

Bet, *n.* पण; प्रतिज्ञा। *vt.* पण् 1 A, दिव् 4 P. (*Gen. of thing staked*) । You b., निःसंशयं.

Betake, *vt.* अंगीकृ 8 U.

Betel, *n.* क्रमुु, खपूर, झांड, तांबूल-वल्ली, तांबूली,नागलता-वल्ली,पूगी। B.-nut, तांबूलं, पूगफलं, पूगं। B.-box, तांबूलकरंक, पूगपात्रं, फरुवकं.

Bethink, *vt* ध्यै 1 P, विमृश् 6 P.

Bethrall, *vt.* दाससात् कृ 8 U.

Betide, *vt.* उपस्था 1 P, घट् 1 A, संपद् 4 A। May woe b. him, अनर्थस्तस्य भूयात्.

Betimes, *adv.* प्रभाते, प्रातः; अचि-रमेव; यथासमयं; काले.

Betoken, *vt.* दृश् *c*, सूच् 10 U.

Betray, *vt.* वैरिहस्तेषु त्यज् 1 P; परित्यज् 1 P; विश्वासघातं कृ 8 U; सूच् 10 U। -er, *n.* विश्वास-घातक.

Betroth, *vt.* वाङ्निश्चयं कृ 8 U (*with Gen.*)। -al, *n.* वाग्दानं, वाङ्निश्चय.

Better, *a.* गरीयस्, भद्रतर, श्रेयस्, साधीयस्। *adv.* वरं, श्रेयस्; अधिकतरं। *vt.* शोधनं *or* समृद्धिं कृ *c or* संपद् *c*; वृध् *c*। B. half, जाया, पत्नी। Get the b. of, अतिरिच् *Pass*, अभिभू 1 P.

Betterment, *n.* उन्नति *f.*; संशो-धनं.

Between, Betwixt, *prep.* अंतरे, अभ्यंतरे, मध्ये.

Beverage, *n.* पानं, पेयं.

Bevy, *n.* कुलं, गण, संघ.

Bewail, *vt.* अनुशुच् 1 P, परिदेव् 1 P, परिशुच् 1 P, विलप् 1 P.

Beware, *vi.* अवहित *a. or* सावधान *a.* -भू 1 P.

Bewilder, *vt.* मुह् *c*, संभ्रम् *c*। -ed, *a*, विमूढ, व्याकुल, संभ्रांत। -ment, *n.* वैक्लव्यं, संमोह.

Bewitch, *vt.* वशीकृ 8 U, विमुह् *c*। -ment, *n.* मोहनं, वशीकरणं; चित्ताकर्षणं। -ing, *a.* मनोज्ञ, मनोहर.

Beyond, परतः (*with Abl.*), पारे। *adv.* अभ्यधिकं, विदूरे.

Biangular, *a.* द्विकोण.

Bias, *n.* पक्षपात, पक्षपातित्वं, प्रव-णता; अभिलाष। *vt.* मतिं दुष् *c*; साचीकृ 8 U.

Bibber, *n.* मद्यप, सुराप.

Bibliography, *n.* पुस्तकविज्ञानं.

Bibliolatry, *n.* ग्रंथपूजा.

Bibliophile, *n.* ग्रंथप्रिय.

Bibulous, *a.* सुरासक्त; जलशोषक.

Bicentenary, *a.* द्विशतवार्षिक.

Bicker, *vi.* कलहं कृ 8 U, विवद् 1 A। -ing, *n.* कलह,डिंब,विवाद.

Bicycle, *n.* द्विचक्री.

Bid, *vt.* आज्ञा *c*, आदिश् 6 P; मूल्यं ख्या *c*। To b. defiance, आह्वे 1 P.। To b. welcome, स्वागतं

वद् 1 P। To b. adieu, farewell, प्रयाणं ज्ञा c। -der, n. क्रेतृ m.
Bide, vt. प्रतिपाल् c, प्रतीक्ष् 1 A; क्षम् 1 A, सह् 1 A.
Bidentate, a. द्विरद्.
Biennial, a. द्वि(द्वै)वार्षिक.
Bier, n. हस्तशकटिका; शवफलकं, शवयानं.
Bifold, a. द्विगुण, द्वैध.
Biform, a. द्व्याकृति.
Bifurcate, vt. द्विधाकृ 8 U or विभिद् 7 P। a. द्विशाख.
Big, a. पृथु, बृहत् , महत् , विपुल, स्थूल; महाकाय; अंतर्वत्नी, गर्भवती, गार्भिणी; पूर्ण, संकुल; गर्वित, दृप्त। B. bug, अहंपूर्व-भद्र। B. talk, साटोपवचनं.
Bigamy, n. (एककाले) द्विभर्तृत्वं or द्विभार्यात्वं.
Bight, n. आखातं.
Bigot, n. धर्मांध, स्वपक्षांध, स्वमतांध, स्वमतासक्त। -ry, n. स्वमतबद्धत्वं; अतिनिर्बंध.
Bijou, n. रत्नं; क्षुद्रभूषणं.
Bike, n. द्विचक्री.
Bilateral, a. द्विपार्श्व.
Bile, n. पित्तं, भ्राजकं, मायु m.
Bilingual, a. द्विभाषावत् ,द्वैभाषिक.
Bilious, a. पैत्तिक,मायुमय; पित्तकर.
Bilk, vt. प्रतॄ c, वंच् 10 U.
Bill, n. चंचु-चू f. तुंडं, त्रोटि-टी f, सृपाटिका; (विक्रय,० व्यय०) पत्रं, लेख; दात्रं। vi. चुंबनालिंगनं कृ 8 U.
Billet, n. पत्रं, लेख, लेख्यं; इध्मखंडं। vt. सैनिकान्वासं दा c। b.-doux, प्रेमपत्रिका.
Billion, n. खर्व.
Billow, n. कल्लोल, महावीचि f., महोर्मि f.। vi. तरंगायते Den.। -y, a. कल्लोलाकुल, तरंगित.
Bimensal, a. द्वैमासिक.
Bimetallic, a. द्वैधातुक; द्विधातुमय.
Bi-monthly, a. द्वैमासिक.
Bin, n. धान्यभांडं। Dust-b., धूलिपात्रं.
Binary, a. द्विगुण, द्वैध.
Bind, vt. नियम् 1 P, बंध् 9 P, संयम् 1 P; आनह् 4 P। B. over, दंडभयेन नियम् c। -ing, n. पट्ट, बंधनं; पुस्तकाच्छादनं.
Binocular, a. द्विनेत्र.
Biographer, n. चरितकार-प्रणेतृ m.—लेखक.
Biography, n. चरितं, जीवनवृत्तांत.
Biology, n. प्राणिविद्या-शास्त्रं.
Bioplasm, n. प्राणप्रकृति f.
Bipartition, n. द्विधाभवनं-भेद.
Biped, n. द्विपद-पाद् m.
Bipennate, a. द्विपक्ष.
Biplane, n. द्विपृष्ठं विमानं.
Bipolar, a. द्व्यक्ष.
Birch, n. चर्मिक, चर्मिन् m., प्रतिविषा, भूर्ज, भूर्जपत्र, मृदुत्वच। -ing, n. (यष्ट्या) ताडनं.

Bird, *n.* अंडज, ऊक, खग, ख(खे)-चर, गरुत्मत् *m.*, तुंडिन्, द्विज, नभसंगम, नीडज, नीडिन्, पक्षिन्, पत(त)ग, पतंगिन्, पतत् *m.*, पतत्रि-त्रिन् *m.*, पतेर, पत्ररथ, पत्रिन्, पित्सत् *m.*, पिपतिषत् *m*, प्लाविन्, मद्गुर, वशाकु, वातगामिन्, विकिर, विह(हं)ग, शकुन-नि, शकुंत--ति। B.'s-eye view, स्थूलदर्शनं; समष्ट्युपलब्धि *f.*

Birdie, *n.* पतंगिका, शकुंतिका.

Birth, *n.* जननं, जनि *f.*, जनुस् *neut.*, जन्मन् *neut.*, प्रसव, प्रसूति *f.*; उत्पत्ति *f.*, उत्पादनं, उद्भव, संभव; अन्वय, कुलं, जाति *f.*, वंश; मूलं, योनि *f.*। B. right, जन्मतः सिद्धोऽधिकार। High *or* noble b., अभिजन, अभिजातता, कुलीनता.

Biscuit, *n.* अपूप, पिष्टक; द्विर्भृष्टखाद्यं.

Bisect, *vt.* द्विधा कृ 8 U; द्विखंडीकृ 8 U.

Bisexual, *a.* द्विलिंग.

Bishop, *n.* धर्माध्यक्ष.

Bit, *n* खंड *mn.* भाग, भित्तं, लव, शकल *mn.*; कवल *mn.*, गडोल, गंडोर, खडक, गुडेर, ग्रास, पिंड; कविक-का., कवि(वी)यं, कवी, खलीन, पंचांगी। *vt.* (अश्वं) खलीनेन संयुज् 10 U *or* नियंत्र् 10 U। A b. of, °कल्प। B. of muslin *or* stuff, तरुणी। B. by b., क्रमशः, शनैः शनैः। Not a b., न मनागपि। Every b., सर्वथा, साकल्येन। To take the b. in his teeth, अनियम्य *a.* भू 1 P.

Bitch, *n.* कुक्कुरी, शुनी, श्वाली, सरमा; पुंश्चली, बंधकी.

Bite, *vt.* दंश् 1 P; (दंतैः) खंड् 10 U; शीतेन पीड् 10 U; तीक्ष्ण *a.* अस् 2 P। Biter bit, वंचकवंचना.

Biting, *a.* तीक्ष्ण, प्रखर; मर्मस्पृश्.

Bitter, *a.* कटु, तिक्त, विसर; मर्म-भिद्-स्पृश्; कठोर, तीक्ष्ण, निष्ठुर, परुष; अतिशीतल; दुःखपूर्ण। To the b. end, आपूर्णांत। B.-sweet, मिश्रास्वाद। B.-cold, नितांतशीतल।-ness, *n.* कटुता; कठोरता, पारुष्यं.

Bitumen, *n.* अर्थ्यं, अद्रिजं, अश्मजं, गिरिजं, गिरिपुष्पकं, गैरेयं, शिलाजतु *neut.*

Bivalve, *a.* द्विकोश, द्विपुट.

Bi-weekly, *a.* आर्धमासिक, पाक्षिक.

Bizarre, *a.* विचित्र, विषमाकार; औचित्यशून्य.

Blab, *vi.* रहःस्फोटं कृ 8 U, अवधानशून्यं वद् 1 P; जल्प् 1 P.

Black, *a.* असित, काल, कृष्ण; नील, मेचक, श्याम; अरोचन; तिमिर; निष्प्रभ; घोर, दारुण। In b. and white, लिपिबद्ध, लेखस्थापित। Be in one's b. books, अनभिमत *a.* –भू 1 P.। B. art, अभि-

चार, इंद्रजालं, कुहकं-का, पिशाचविद्या, प्रेतसिद्धि *f.* । B. bird, सारिका । B. board, लेखफलक *mn.* । B. guard, अधम, खल, दुर्वृत्त, नीच । B. smith, अयस्कार, कर्मकार, कर्मार, लोहकार,व्योकार । -en, *vt.* कृष्णीकृ, 8 U; कलंकयति *Den.*, दुष् *c*, मलिनयति । -ish, ईषत्कृष्ण । -ness, कालिमन् *m.*, कृष्णिमन् *m.*, नीलत्वं, श्यामता; तमस् *neut.*, तिमिरं.

Bladder, *n.* बस्ति *mf.*, मूत्राशय.

Blade, *n.* पत्रं, फलं; अंकुर, कांडं, दलं; स्कंधास्थि *neut.*

Blain, *n.* व्रण, स्फोट.

Blame, *vt.* अवाक्षिप् 6 U, उपालभ् 1 A, गर्ह् 1 P, दुष् *c*, निंद् 1 P । *n.* अवक्षेप, आक्षेप, उपालंभ, गर्हा, जुगुप्सा, दूषणं, निंदा । -able, *a.* गर्हणीय, गर्ह्य, दूषणीय, दूष्य, निंद्य, वाच्य । -less, *a.* अनिंद्य, निर्दोष.

Blanch, *vt.* धवलीकृ 8 U, शुक्लीकृ 8 U; निस्तुषयति *Den.*

Bland, *a.* चिक्कण, मसृण, मृदु, श्लक्ष्ण, सौम्य; प्रियंवद.

Blandish, *vt.* अनुनी 1 P, चाटुभिः तुष् *c or* स्तु 2 U; उपच्छंद् 10 U, लल् 10 U, । -ment, *n.* अनुनय, चाटु *mn.*, चाटूक्ति *f.*; उपच्छंदनं, लालनं.

Blank, *a.* शून्य; रिक्त; आलिखित, लेखरहित; व्याकुल । *n.* रिक्तं,शून्यं । B. verse, अयमकं काव्यं.

Blanket, *n.* आविक, ऊर्णायु-औरभ्र, कंबल, रल्लक.

Blare, *vi.* उच्चैः नद् 1 P.

Blarney, *n.* चाटूक्ति *f.*, स्तुति *f.*

Blaspheme, *vi.* देव अवमन् 4 A. *or* निंद् 1 P.

Blasphemy, *n.* ईश्वरनिंदा,पाषंडता.

Blast, *n.* जवानिल, प्रभंजन, वात्या; ध्मानं । *vt.* क्षै *c*, म्लै *c*, विशॄ *c*.

Blatant, *a.* नादिन्, मुखर; बहुघोष.

Blaze, *n.* अर्चिस् *neu.*, ज्वाला, झलका; दीप्ति *f.*, प्रभा । *vi.* उद्दीप् 4 A, ज्वल् 1 P, प्रज्वल् 1 P, प्रदीप् 4 A । B. abroad, प्रकाश् *c* । In a b., प्रदीप्त, दहत्.

Blazing, *a.* उज्ज्वल, देदीप्यमान, भास्वर, रोचन.

Blazon, *n.* फलकं; कीर्ति *f.* ख्याति *f.* । *vt.* भूष् 10 U; प्रख्या *c.*

Bleach, *vt.* धवलीकृ 8 U; शुक्लीकृ 8 U; धाव् 1 P, निर्णिज् 3 U.

Bleak, *a.* शीत; नीरस; खेदावह, निरानंद.

Blear, *a.*निष्प्रभ;अस्पष्ट; कुहाच्छन्न । B.-eyed, क्लिन्ननेत्र, चिल्ल, चुल्ल, पिल्ल.

Bleat, *vi.* उ 1 A., रेभ् 1 A । -ing, मेषनाद, रेभणं.

Bleb, *n.* पिटका.

Bleed, *vi.* रुधिरं मुच् 6 P । *vt.* रुधिरं स्रु *c* । The heart b.s, अतीव, दुःखितोऽस्ति.

Blemish, *n.* कलंक, छिद्रं, दूषणं, दोष, वैगुण्यं.

Blench, *vi.* सहसा संकुच् 1 P; निवृत् 1 A; अपसृ 1 P.

Blend, *vt.* मिश्र् 10 U, संयुज् 10 U। *vi.* एकीभू 1 P, संमिल् 6 P.

Blennorhœa, *n.* श्लेष्मस्राव.

Bless, *vt.* आशास् 2 A, आशिषं वितॄ 1 P; संस्कृ 8 U। –ed, धन्य; मंगल; सुखिन्। Single blessedness, अनूढत्वं। –ing, आशिस् *f.* आशीर्वचनं, आशीर्वाद, धन्यवाद, मंगलशब्द; कुशलं, लाभ, हितं.

Blether, *vi.* अतीवासंगतं जल्प् 1 P.

Blight, *n.* नाश, हानि *f.*। *vt.* विफलीकृ 8 U, हन् *c.*

Blind, *a.* अंध, दृष्टिहीन; अज्ञ, हतज्ञान। *n.* छद्मन् *neu.*, व्याज; गवाक्षाच्छादनं, तिरस्करिणी। *vt.* अंधयति *Den.*, अंधीकृ 8 U। B. fold, आवृतनेत्र। –ly, अंधवत्; सहसा। –ness, अंधता.

Blink, *vi.* निमिष् 6 P, निमील् 1 P। *n.* निमेष; निमीलनं; तरलप्रभा.

Bliss, *n.* आनंदातिशय, धन्यता, निर्वृत्ति *f.*, परमानंद। –ful, परमसुखद.

Blister, *n.* त्वक्स्फोट, व्रण; स्फोटोत्पादक। *vt.* (स्फोटं) उत्पद् *c.*

Blithe, *a.* आनंदित, प्रसन्न, मुदित, हृष्ट.

Blizzard, *n.* हिमवात्या; (हिमवर्षयुक्तः) झंझावात.

Bloat, *vt.* आप्यै *c*, श्वि *c*, स्फाय् *c*; ध्मा 1 P। *vi.* आप्यै 1 A, श्वि 1 P, स्फाय् 1 A। –ed, पीन, शून, स्फीत; (भोगेभ्यः) पीवरः दृप्त; ध्मात.

Block, *n.* काष्टं, फलक *mn.*, शिला; वधवेदी; गृहसमूह; अंतराय, उपरोध। *vt.* अवरुध् 7 U, प्रतिबंध् 9 P, स्तंभ् 9 P। B. head, मंदधी, मूढ, मूर्ख.

Blockade, *n.* उपरोध, परिवेष्टनं, रोधनं। *vt.* रुध् 7 U.

Bloke, *n.* पुरुष.

Blonde, *a.* गौरवर्ण.

Blood, *n.* असृज् *neu.*, अस्रं, आग्नेयं, आसुरं, क्षतजं, प्राणदं, मांसकरं, रक्तं, रसतेजस् *neu.*, रसोद्भवं, रुधिरं, रोक्यं, लोहितं, विस्रं, शोणितं; कुलं, गोत्रं, वंश; दुराचार, पिङ्ग। Bad b., वैरभाव। Flesh and b., मानवप्रकृति *f.*-स्वभाव। Half-b., संकरज। B.-brother, सगर्भ, सोदर-र्य। B.—letting, रुधिरस्रावणं, शोणितमोचनं। B shot, रक्तपूर्ण। B.-thirsty, रुधिरप्रिय। B-vessel, धमनी, रक्तवाहिनी। –y, *a.* रक्तमय, रक्तसम, रुधिराक्त; महामार.

Bloom, *n.* कुसुमं, पुष्पं; मुकुल *mn.*। *vi.* फुल्ल् 1 P, विकस् 1 P; वृध् 1 A; (सौंदर्यादिः) परां कोटिं प्राप् 5 P। In b., उत्फुल्ल, कुसुमित, विकच.

Blossom, *n.* कुसुमं, पुष्पं, प्रसव, प्रसूनं, मणीवकं, सुकुल *mn.*, सुमं, सुमनस् *fn*, सूनं । *vi.* उत्फुल्ल् 1 P, फुल्ल् 1 P, विकस् 1 P, स्फुट् 6 P। -ing, *a.* उत्फुल्ल, पुष्पित; स्फुटितमुकुल.

Blot, *n.* अंक, कलंक, लक्ष्मन् *neu.*; अपकीर्ति *f.*, अपयशस् *neu.*, दूषणं, दोष । *vt.* कलंकयति *Den.*, दुष् *c*, मलिनयति *Den.*; अस्पष्टीकृ 8 U, तिरयति *Den*; (मसीं) शुष् *c* । Blotting-paper, मसीशोषक.

Blotch, *n.* किलासं, गंड, पिटक *mn*, पिट(टि)का, विद्रधि *m.*, विस्फोट-टा, व्रण *mn.*, सिध्मं-ध्मन् *neu.*, स्फोट । -ed, -y, *a.* किलासिन्, सिध्मल.

Blow, *vi.* वह् 1 P, वा 2 P; उच्छ्वस् 2 P । *vt.* ध्मा 1 P, (वायुना) पूर् 10 U, श्वि *c* । *n.* आघात, ताड, निर्घात, प्रहार, हथ । B. hot and cold, अस्थिरचित्त *a.* -भू 1 P, अनिश्चितं वृत् 1 A । B. the gaff, रहःस्फोटं कृ 8 U । B. out, निर्वा *c* । B.-pipe, धमनी । -ing, *n.* नाद; विकास.

Blowsy, *a.* पीन : पर्यस्तालका (स्त्री).

Blub, *vi.* रुद् 2 P; अश्रूणि मुच् 6 P.

Blubber, *n.* तिमिवपा । *vi.* तारस्वरेण रुद् 2 P; रोदनोच्छूनमुख *a.* -भू 1 P.

Bludgeon, *n.* गदा, लगुड.

Blue, *a.* नील मेचक, श्याम । *n.* नील *m.*, नीलवर्ण, नीलिमन् *m.* ॥ True b., दृढभक्ति, विश्वसनीय, सत्यसंध । B. blood, अभिजन, अभिजाति *f.* । B. devils, उद्विग्नत्वं, दौर्मनस्यं । B. funk, भयातिशय । B. stocking, विदुषी.

Bluff, *a.* स्थूल; स्पष्टवक्तृ; अमृदुभाषक । *n.* छद्मन् *neu.*, व्याजः, विकत्थनं । *vt.* वंच् 10 U.

Bluish, *a.* आनील, ईषन्नील.

Blunder, *n.* महाप्रमाद; स्खलनं । *vi.* अतीव प्रमद् 4 P, स्खल् 1 P; B. upon, दिष्ट्या विद् 6 U *or* साध् 5 P । -ing, *a.* अदक्ष, प्रमादिन् । B. head, मंदधी, मूढ.

Blunt, *a.* अतीक्ष्ण, कुंठित, मंदधार, मुंड; मंदधी, मूढ; अपेशल; अनागरिक, अविदग्ध; रूक्ष; सरल । *vt.* कुंठीकृ 8 U, तीक्ष्णत्वं नश् *c*; शम् *c.*

Blur, *n.* कलंक, दूषणं । *vt.* मलिनयति *Den.*; अस्पष्टं कृ 8 U.

Blurt, *vt.* सहसा वद् 1 P.

Blush, *vi.* अरुणीभू 1 P, लोहितायते *Den.*; त्रप् 1 A, लज्ज् 1 A, ह्री 3 P; ह्रीच्छ् 1 P; उत्फुल्ल् 1 P । *n.* अरुणिमन् *m.*, कपोलराग; त्रपा, लज्जा, व्रीडा । At first b., आपाततः *ind.* । To put to the b., अरुणीकृ 8 U, त्रप् *c* । -ing,

अरुणित; लज्जित, सव्रीड; उत्फुल्ल, विकसित.

Bluster, *vi.* गर्ज् 1 P, महानादेन वा 2 P; उच्चैः आरट् 1 P; विकत्थ् 1 A। *n.* उत्क्रोश; विकत्थनं.

Boa, Boa-constrictor, *n.* अजगर, वाहस, शयु.

Boar, *n.* आखनिक, कामरूपिन् *m*, किटि *m*, किर, किरि *m*, कुमुख; क्रोड, घृष्टि-ष्वि, घोणिन् *m*., तलेक्षण, पंकक्रीडनक, पीनस्कंध, पोत्रिन् *m*.; बहुप्रज, भूदार, वक्रदंष्ट्र, वराह, शू(सू)कर, स्तब्धरोमन् *m*., स्थूलनास। -ish, वाराह; ग्राम्य.

Board, *n*, फलक *mn*.; अष्टापदं; भोजनफलक *mn*.; भोजनं; वेतनं; परिषद् *f*., सभा; नौकापार्श्व *mn*.। Above b., अप्रच्छन्न, निष्कपट। Bed and b., दांपत्यं। On b., नौकाधिरूढ। To go on b. a ship, नौकां अधिरुह् 1 P। -er, *n*. अनुमूल्यभोक्तृ *m*.

Boast, *vi*. आत्मानं श्लाघ् 1 A, विकत्थ् 1 A। -ful, *a*. विकत्थनशील। -ing, *n*. अहंकारोक्ति *f*., आत्मश्लाघा, विकत्थनं; दर्प.

Boat, *n*. तरणि-णी, तरंड-डा-डी, तरि-री, तरिक-का, तरित्रं-त्री, द्रोणी, नौ *f*., नौका, पोत, पोत्रं, मंगिनी, वारिरथ, वेटी, वेडा। Small b., उडुपं, कोल, प्लव। Large b., पोथ, पोहित्थं, प्रवहणं, तरांधु *m*., होड। In the same b., समानायामेवावस्थायां वर्तमान *a*.। B.man, औडुपिक, नाविक, नौवाह, पोतवाह, मार्गर। B. swain, नाविकनायक.

Bob, *n*. प्रालंब, लोलक; अल्पप्रणाम। *vt*. क्षिप्रं धू 5. 9 U. 6 P। *vi*. उपर्यधस्तात् चंच् 1 P.। B. tail, छिन्नपुच्छ। Tag-rag and b.-tail, पृथग्जनाः.

Bobbin, *n*. कपालनाडिका, तंतुकील.

Bode, *vt*. (शुभाशुभं भवितव्यं वा) आविद् *c*, सूच् 10 U, प्राक् कथ् 10 U.

Boding, *a*, अनिष्टसूचक.

Bodice, *n*. आंगिक *mn*., कंचुक, कूर्पासक *mn*, चोल, निचोल.

Bodied, *a*. देहिन्.

Bodily, *a*. कायिक, दैहिक, शारीरिक। *adv*. सांगं; साकल्येन; स्वयमेव.

Bodkin, *n*. सूचि-ची; वेधनी.

Body, *n*. अंगं, करणं, कलेवर *mn*., काय *mn*., क्षेत्रं, गात्रं, चतुःशाखं, तनु *f*., देह *mn*., प्रज(जा)नुक, बंध, भूघन, वपुस् *neu*.; विग्रह, शरीरं, संहननं, संचर, सिनः कश्चित्, जन; पदार्थ, वस्तु *neu*.; समूह। Dead b., कुणप, शव *mn*.। Heavenly b., नभश्चर। B.-guard, आसन्नपरिचारक। B. politic, राज्यं.

Bog, *n*. अनूप, कच्छभूमि *f*., पंकिलस्थली। -gy, *a*. आनूप, पंकिल.

Boggle, *vi.* विशंक् 1 A; दोलायते *Den.*; प्रमद् 4 P.

Bogus, *a.* असत्य, कृतक, छाद्मिक.

Bogy, *n.* पिशाच, भूत; भयकारणं.

Boil, *vi.* क्वथ् *Pass.*; बुद्बुदायते *Den.*; फेनायते *Den.* । *vt.* क्वथ् 1 P; पच् 1 P, श्रा 2 P । *n.* गंड, पिटक, विद्रधि, विस्फोट, व्रण *mn.* स्फोट । -er, *n.* उखा, पिठर *mn.*

Boisterous, *a.* गर्जत्, प्रचंड, महाशब्द; उद्दाम, दुर्निग्रह । B. laugh, अट्टहास.

Bold, *a.* विक्रांत, वीर, शूर, साहसिक; अविनीत, धृष्ट, प्रगल्भ; स्पष्ट । -ness, धैर्य, शौर्य, साहसं; धाष्टर्य, प्रगल्भत्वं.

Bole, *n.* प्रकांडक, स्कंध.

Bolster, *n.* उपधानं, उपबर्ह; आधार । *vt.* संस्तंभ् 9 P; विधृ 10 U.

Bolt, *n.* मुंडबाण; तडित्पात; अर्गल *mn.*-ला-ली, गुडक, द्रुमश; चालनी, तितउ *m.* । *vt.* अर्गलेन पिधा 3 U *or* रुध् 7 U, कीलयति *Den*, सार्गलं कृ 8 U; तितउना शुध् *c*; (अन्नं चर्वणं विना) निगॄ 6 P । *vi.* सहसा पलाय् 1 A. । -ing, *n.* सद्यःपलायनं; निगरणं । B. from the blue, मेघं विना विद्युत्; अकांडपात । -er, चालनी; पलायक.

Bolus, *n.* चूर्णगोलक.

Bomb, *n.* अग्निगोलकास्त्रं । -ard, *vt.* अग्निगोलकास्त्रैः आक्रम् 1 U.

Bombast, *n.* अतिशयोक्ति *f.*-गर्वितवचनं । -ic, *a.* दर्पपूर्ण: बृहच्छब्दस्फीत.

Bona fide, *adv.* वस्तुतः, सरलतया । *a.* निर्व्याज, सरल.

Bonanza, *n.* सुफलाकर; कार्यसिद्धि *f.*; दिष्टिवृद्धिक्रम.

Bond, *n.* पाश, बंध, बंधनं; जालं-निगड, शृंखला; समय-लेख । -age. *n.* दासत्वं, दास्यं, बंधनं । -sman. *n.* दास, भृत्य.

Bone, *n.* अस्थि *neut.*, आढिकं. कर्कर, कीकसं, कुल्यं, भारद्वाजं. मज्जाकरं, मेदस्तेजस् *neut.*, मेदोभवं, विड्डुं, श्वदयितं (*pl.*); अक्षा: *pl.* । B. of contention, कलहमूलं, वादविषय । Have a b. to pick, कलहं इष् 6 P । Set a b., त्रुटितास्थि संधा 3 U । Boning, अस्थ्यपहरणं । Bony. अस्थिमय-पूर्ण.

Bonfire, *n.* उत्सवाग्नि *m.*

Bon mot, *n.* सुभाषितं, सूक्ति *f.*; नर्मवचनं.

Bonnet, *n.* स्त्रीशिरस्कं.

Bonny, *a.* सुंदर, सुरूप; पुष्टदेह.

Bonus, *n.* वेतनाधिकं धनार्पणं.

Boo, *vi.* अवहेलनशब्दं कृ 8 U.

Booby, *n.* जडधी, मूढ, मूर्ख.

Boodle, *n.* धनं; उत्कोच.

Book, *n.* ग्रंथ, पुस्तकं । *vt.* पुस्तके लिख् 6 P; मूल्येन प्रागेवात्मसात्कृ 8 U । B. of reference, कोश-

ग्रंथ । B.-keeper, आयव्ययलेखक। B.-worm, पठनमात्रासक्त । -ish, पठनपर; ग्रंथमात्रज्ञ.

Boom, *n.* गंभीरनाद; महार्घता; वातवसनयष्टि *f.* । *vi.* गंभीरनादं कृ 8 U.

Boon, *n.* अनुग्रह, प्रसाद, वर । B. companion, भोगिन् *m.*; नर्मसचिव.

Boor, *n.* असभ्य, ग्राम्य । -ish, *a.* अशिष्ट.

Boost, *vt.* प्रणुद् *c*; उन्नतिं प्राप् *c*.

Boot, *n.* अनुपदीना, उपानह् *f.*, पादत्रं, पादुका; अर्थ, फलं, लाभ। *vi.* लाभाय भू 1 P । -less, *a.* निष्फल, व्यर्थ.

Booth, *n.* उपकार्या, पटविपाणि *f.*

Booty, *n.* लुंठनं, लुंठितं, लोप्त्रं; युद्धार्जितं धनं; जयफलं.

Booze, *n.* मद्यं; मद्यपानस्पर्धा, संपीति *f.*

Borax, *n.* टकणं-नं, बिडं, रसशोधन.

Border, *n.* उत्संग, उपांत, पर्यंत *mn*., प्रांत; मर्यादा, समंत, सीमन् *f.*, सीमा; अंचल, दशा। *vi.* उपांते वृत् 1 A। *vt.* प्रांतयति *Den*; सीमां विधा 3 U। -land, परिसीमभूमि *f.*

Bore, *vt.* विध् 6 P, व्यध् 4 P; रंध्रं कृ 8 U। *n.* छिद्रं, रंध्रं; वेलोर्मि *f.*, उद्वेजकः मूर्ख । -r, वेधनी । -dom., मूर्खोत्पादितत्रास.

Boreal, *a.* उत्तर, उदीचीन.

Boreas, *n.* उत्तरवायु.

Born, *a.* जात; उत्पन्न; समुपजात। B. with a silver spoon in the mouth, गर्भेश्वर.

Borrow, *vt.* ऋणं ग्रह् 9 P; स्वीकृ 8 U। -ed *a.* अस्वाभाविक, छाद्मिक.

Boscage, *n.* गुल्मावृता भूमि *f.*; पत्रगुच्छ *f.*

Bosk, *n.* गुल्म *mn.* । -et, कुंज.

Bosom, *n.* उरस् *neu.*, क्रोडं, वक्षस् *neu.*; हृदयं; अभ्यंतरं, गर्भ। B. friend, दीर्घमित्रं.

Boss, *n.* गंड; नायक, नियामक.

Botany, *n.* वनस्पतिशास्त्रं.

Botcher, *n.* कार्यप्रमादक.

Both, *pron.*; *a.* उभ *dual*; उभयं। In b. ways, उभयथा। On b. sides उभयतः.

Bother, *vt.* पीड् 10 U, बाध् 1 A.

Bottle, *n.* काचकूपी-पात्रं । *vt.* काचकूप्यां निविश् *c*.

Bottom, *n.* तलं; अधोभाग। At b. तत्त्वतः; हृदये। -less, *a.* अगाध, अतलस्पर्श.

Boudoir, *n.* गर्भागारं.

Bough, *n.* प्रघाण, शाखा, विटप.

Bougie, *n.* सिक्थवर्ति *f.*

Boulder, *n.* महाशिला, स्थूलोपल.

Boulevard, *n.* रथ्या.

Bounce, *n.* स्वनदाघात; झंपा, प्लुति *f.*; अहंपूर्विका, उद्धतत्वं। *vt.* तड् 10 U, सशद्वं पिधा 3 U। *vi.*

सहसा उत्प्लु 1 A; आत्मानं श्लाघ् 1 A.

Bound, *n.* झंपा, प्लुतं-ति *f.*; सीमा, *etc.* (*see* "Boundary); नियमनं । *vi.* उत्प्लु 1 A, वल्ग् 1 P । *vt.* निग्रह् 9 P, नियम् 1 P, मर्यादां स्था *c.* । By leaps and b.s, वेगातिशयेन। -er, अशिष्ट; अनागरिक ।-less, *a.* अमर्यादित, निःसीम, निरवधि.

Bound, नियंत्रित, संयत; बद्ध; प्रस्थित । To be b. to, अवश्यमेव अर्ह् 1 P. (*with infinitive*) । B.en duty, अवश्यकर्तव्यं । Homeward b. गृहाय प्रस्थित.

Boundary, *n.* पर्यंत, प्रांत, मर्यादा, सीमन् *f.*, सीमा.

Bounteous, Bountiful, *a.* उदार, त्यागिन्, दानशील, वदान्य.

Bounty, *n.* औदार्यं, त्यागिता; प्रदानं, पारितोषिकं; प्रसाद.

Boquet, *n.* कुसुमगुच्छ,-गुलुच्छ,-स्तबक; मद्यसौरभं.

Bourg, *n* दुर्गनगरी.

Bourn, *n.* क्षुद्रकुल्या.

Bourne, *n.* मर्यादा, सीमा; अवधिस्थानं.

Bout, *n.* आवृत्ति *f.*, वार; उन्मादागम। Drinking b., संपीति *f.*

Bovine, *a.* गव्य; गोसदृश.

Bow, *n.* आस, इष्वास, कार्मुकं, कोदंडं, चाप *mn.*, द्रुणं, धनुस् *neu.*, शरासनं, शार्ङ्गं; नमनं, नमस्कार, प्रणति *f.*, प्रणाम: नौशिरस् *neu.*, मंगं । *vi.* नम् 1 P, प्रणम् 1 P, प्रह्वीभू 1 P; अभिवंद् 1 A; वशं या 2 P । *vt.* अवनम् *c.* प्रह्वीकृ 8 U । Draw the long b., अत्युक्तया वद् 1 P। B.-legged, वक्रपाद । B.man, इषुधर चापिन्, धनुर्धर, धन्विन्, धानुष्क, निषंगिन् । B.-string, गुण, जीवा, ज्या, द्रुणा, मौर्वी, शिंजिनी । B. shot, बाणगोचर, शरपथ.

Bowel, *n.* (*usually pl.*) अंत्राणि *pl.*; अभ्यंतरं; अनुकंपा, घृणा.

Bower, *n.* कुंज *mn.*, कुडंग *mn.*, निकुंज *mn.*; कुटीर, पर्णशाला, लतामंडप.

Bowl, *n.* भाजनं, शराव; कंदुक । *vt.* (कंदुकं) क्षिप् 6 P.

Box, *n.* पेटिका, मंजूषा, समुद्गक, संपुट; पाणिघात, हस्तप्रहार । *vi.* मुष्टियुद्धं कृ 8 U । *vt.* हस्तेन प्रहृ 1 P; पेटिकायां निविश् *c* । -er *n.* मुष्टियोधिन् *m* । -ing, *n.* मुष्टियुद्धं, मौष्टा.

Boy, *n.* कुमार, दारक, बटु, बाल-क, माणव, शिशु । -hood, *n.* कौमारं, बाल्यं, शैशवं । -ish, *a.* बालिश, बालेय; बालयोग्य-सदृश.

Boycott, *n.* बहिष्कार । *vt.* बहिष्कृ 8 U.

Brace, *n.* बंधनं; चर्मबंध; द्वयं, द्वितयं, युगं, युगलं, युगुलं, युग्मं । *vt.* वेष्ट् 1 A; बंध् 9 P; दृढीकृ 8 U.

संस्तंभ् 9 P, (शक्तिं) वृध् *c*; पुष्टिं आवह् 1 P.

Bracelet, *n.* अंगदं, आवापक, कंकणं, कटक *mn.*, केयूरं, पारिहार्य, वलय *mn.*

Bracing, *a.* शक्तिवर्धक.

Bracket, *n.* दंतिका, नागदंत; *pl.* अर्धचंद्रद्वयं.

Brackish, *a.* ईषत्क्षार.

Bradawl, *n.* लघुवेधनी.

Brag, *vi.* आत्मानं श्लाघ् 1 A, विकत्थ् 1 A । -gart, *n.* आत्मश्लाघिन्, विकत्थनशील । -ging, *also* Braggadocio, *n.* आत्मश्लाघा, विकत्थनं.

Brahmin, *n.* अग्रजन्मन् *m.*, एतश, त्रयीपुष, ब्राह्मण, भूदेव, मुखज, मैत्र, विप्र, वेदगर्भ; द्विज.

Braid, *n.* कबरी, कर्परी, केशकूट, केशपाश, धम्मिल्ल, वेणी । *vt.* वेणीकृ 8 U; संग्रंथ् 9 P; संसिव् 4 P । -ed, *a.* संग्रथित; संहत.

Brain, *n.* मस्तिष्क, मस्तुलुंगक; धी *f.* बुद्धि *f.*, मति *f.* । -y, *a.* चतुर, धूर्त । B. pan, कपाल *mn.*

Brake, *n.* गुल्म *mn.*; खलीन; चक्रस्तंभक.

Bramble, *n.* कंटकगुल्म *mn.*—वनं.

Bran, *n.* चूर्णतुष-बुस.

Branch, *n.* विटप, शाखा; अंगं, शाखा *also*; उपनदी, उपांगं *etc.* । *vi.* शाखारूपेण विस्तृ *pass.* । Root and b., निःशेषं, समूलं । -y, *a.* शाखापूर्ण.

Branchia, *n. pl.* मत्स्यश्वासेंद्रियाणि *pl.*

Brand, *n.* अलातं, उल्का; दग्धकाष्टं; कृपाण, खड्ग; अंक, कलंक; तप्तलोहमुद्रा; विक्रेयवस्तुचिह्नं । *vt.* तप्तलोहेन मुद्रयति *Den.*; चिह्नयति *Den.* । B.-new, अतीव नव । -ed, *a.* तप्तलोहांकित; अपकीर्तिदूषित.

Brandish, *vt.* परिभ्रम् *c*, विधू 5·9 U; उल्लस् *c*.

Brandy, *n.* सुरासारं (मद्यं).

Brass, *n.* आरकूट *mn.*, पित्तलं, रीति-ती *f.* । -y, *a.* पित्तलमय; निर्लज्ज.

Brat, *n.* शिशुहतक; बटु.

Bravado, *n.* अवज्ञाडंबर, साटोपवृत्ति *f.*

Brave, *a.* धीर, धैर्यशील, पराक्रमिन्, विक्रांत, वीर, शूर, साहसिक । *vt.* आह्वे 1 P; अवमन् 4 A, लघूकृ 8 U; धैर्येन सह् 1 A । -ly, *adv.* सधैर्यं; निर्भयं । -ry, *n.* धैर्यं, शौर्यं, साहसं; पराक्रम, विक्रम.

Bravo, *int.* साधु साधु । *n.* मारक; प्रसह्यचौर.

Bravura, *n.* वादनकौशलं.

Brawl, *vi.* कलहं कृ 8 U । *n.* कलह, विवाद; तुमुल *mn.*

Brawn, *n.* स्नायु *m.*; मांसं; सूकरमांसं; बलं । -y, *a.* दृढकाय, मांसल; बलवत्.

Bray, *vt.* चूर्ण् 10 U, पिष् 7 P। *vi.* आरट् 1 P, चीत्कृ 8 U। *n.* चीत्कार.

Braze, *vt.* पित्तलेन संधा 3 U.

Brazen, *a.* पित्तलमय; निर्लज्ज। *vt.* निर्लज्जं संविधा 3 U। B.-faced, व्रीडाहीन.

Brazier, *n.* अग्निस्थाली, अंगारपात्रं.

Breach, *n.* भंग, भंजनं, भेदनं; लंघनं; अतिक्रम; रंध्रं, विच्छेद। B. of faith, समयलंघनं। B. of promise, प्रतिज्ञाभंग.

Bread, *n.* अपूप, उत्कारिका, कुल्माष, कोकुंद, पिष्टक, पूप। B.-winner, कुलाधारक.

Breadth, *n.* आयाम, परिणाह, पृथुता, विस्तार; विश्वग्राहित्वं.

Break, *vt.* खंड् 10 U, भंज् 7 P; भिद् 7 U, मृद् 9 P, विदृ 10 U; अतिक्रम् 1 U. 4 P, अतिचर् 1 P, उल्लंघ् 10 U। *vi.* त्रुट् 6. 4 P, भिद् *Pass.*, स्फुट् 6 P। B. down, अवसद् 1 P, संशॄ *Pass.*। B. ground, कृष् 1 P. 6 U। B. of day, प्रभातं, प्रातःकाल। Breakfast, प्रातराश; कल्यवर्त। B. water, धरण, वारिबंध, सेतु। B. in, दम् *c*; शिक्ष् *c*। B. free, loose, बंधनात् अपसृ 1 P। B. with, कलहं कृ 8 U। B.-neck, अनर्थावह, साहसिक। -age, *n.* भंग; भंगजहानि *f.*

Breaker, *n.* ऊर्मि *f.*, कल्लोल.

Breast, *n.* उरस् *neu.*, क्रोडं, वक्षस् *neut.*; कुच, पयोधर, वक्षोज, स्तनः मानसं, हृदयं। *vt.* वक्षः संमुखयति *Den.*; स्तंभ् 9 P; अभिमुखयति *Den*; प्रतिरुध् 7 U। Make a clean b., निःशेषं हृद्गतं प्रकटयति *Den*। B.-high, वक्षोदघ्न। B.-plate, उरस्त्राणं, कवच *mn.*

Breath, *n.* आन, आहर, उच्छ्वास, एतन, श्वसितं, श्वास; असवः *pl.*, प्राणाः *pl.*; विराम। In the same b., एकावसरे, युगपद्, समकालमेव.

Breathe, *vi.* अन् 2 P, प्राण् 2 P. श्वस् 2 P; जीव् 1 P। *vt.* उद्गॄ 6 P, निगॄ 6 P; श्वासस्थैर्यार्थं अवसरं दा 3 U; ध्मा 1 P, पूर् 10 U.

Breech, *n.* कटिदेश, नितंब। -es, *n. pl.* कटिवसनं, शाटक.

Breed, *vt.* उत्पद् *c*, जन् *c*, प्रसू 2 A; पुष् *c.* 9 P, वृध् *c*। *vi* गर्भं धृ 10 U, सू 2 A; जन् *Pass*। *n.* जाति *f.*, प्रजा, वंश; अपत्यं। -ing, *n.* जननं; शिक्षणं; शीलं। Ill bred, दुर्विनीत, दुःशील। Well bred, विनीत, सुजन, सुशील.

Breeze, *n.* मंदानिल, मृदुवात; कलह, डिंब। -less, निर्वात। -y, *a.* वातवत्, सुवात; उल्लसित, सोत्साह.

Brethren, *n. pl.* बंधवः, बांधवाः (*both pl.*); बंधुता, बंधुवर्ग.

Breviary, *n.* विधिस्तोत्रसंग्रह.

Brevity, *n.* लघुता, संक्षिप्तता, संक्षेप.

Brew, *vt.* (सुरां) क्रथ् 1 P *or* पच् 1 P; संविधा 3 U; उत्पद् *c* । *n.* निष्क्वाथ । -er, *n.* माठर । -ery, *n.* सुरोत्पादनस्थानं.

Bribe, *n.* आमिष, उत्कोच, ढौकनं, लंचा । *vt.* उत्कोचं दा 3 U; उत्कोचेन वशीकृ 8 U । -ry, *n.* उत्कोचदानं; उत्कोचग्रहणं.

Brick, *n.* इष्टका । Burnt b., झरुका, पक्वेष्टका.

Bridal, *n.* विवाहोत्सव । *a.* वैवाहिक.

Bride, *n.* नववधू, नवोढा । B.-groom परिणेतृ *m*, वर.

Bridge, *n.* वारण, संवर, सेतु । *vt.* सेतुमंतं कृ 8 U.

Bridle, *n.* अवक्षेपणी, कुशा, रश्मि *m.*, वल्गा; निग्रह, नियंत्रणं, संयम । *vt.* निग्रह् 9 P, संयम् 1 P । *vi.* क्रोधं प्रकटयति *Den.*

Brief, *a.* अचिर, अल्पकाल, क्षणिक; अदीर्घ, लघु, संक्षिप्त । *n.* संक्षेप; सारपत्रं । -ly, *adv.* संक्षेपतः, समासेन । -ness, *n.* संक्षेप; लघुता, संक्षिप्तता.

Brie(a)r, *n.* गोक्षुर । -y, *a.* कंटकपूर्ण.

Brig, *n.* द्विकूपनौका.

Brigade, *n.* सेनाविभाग; सैन्यदलं; (अमुकसंघस्य) सेवकगण.

Brigadier, *n.* सैन्यदलपति.

Brigand, *n.* चोर, तस्कर, दस्यु, पटच्चर, परास्कंदिन्, परिमोषिन्, पारिपंथिक, प्रतिरोधक, मलिम्लुच, मोषक, रात्रिचर, स्तेन.

Bright, *a.* उज्ज्वल, कांतिमत्, तेजस्विन्, देदीप्यमान, भासुर, भास्वत्, भ्राजमान, रुचिर, शुचि; निर्मल, विशद; निरभ्र; कुशल, चतुर । -en, *vt.* प्रद्युत् *c*, भ्राज् *c*; उद्भास् *c* । -en, *vi* प्रसद् 1 P, प्रसादं गम् 1 P, विमलीभू 1 P; प्रकाश् 1 A, भास् 1 A । -ness, *n.* औज्ज्वल्यं, कांति *f.*, तेजस्विता, दीप्ति *f.* द्युति *f.* प्रभा, रुचि *f.*

Brilliant, *a.* देदीप्यमान, भास्वत् (*See* 'Bright') । -ine, *n.* केशलेप.

Brim, *n.* कंठ, कर्ण, धार, प्रांत, मुखं । *vi.* आकर्णं पूर्ण *a.*-भू 1 P । To the b., आकंठं । To b. over, उत्स्रु 1 P । -ful, आकर्ण, पूर्ण.

Brimstone, गंधक, गंधाश्मन् *m.*, पामारि *m.*, पीत.

Brindle, *a.* शबल; कल्माषित, चित्रित.

Brine, *n.* क्षारजलं; समुद्र; अश्रूणि *pl.* । Briny, *a.* अतिक्षार, लवण.

Bring, *vt.* आनी 1 P, आवह् 1 P, आहृ 1 P; प्राप् *c*; जन् *c* । B. about, साध् *c*; जन् *c*, प्रतिपद् *c* । B. back, स्मृ 1 P । B. forward, उपन्यस् 4 P । B. to light, b. out, प्रकटयति *Den.*; प्रकाश् *c* ।

B. to pass, घट् *c*, साध् *c* । B. to an end, समाप् *c* । B. under, अवनम् *c* । B. up, पुष् 10 U, संवृध् *c*.

Brink, *n.* उत्संग, परिसर, पर्यंत, प्रांत; कूलं, तट *mn.*, तीरं; धारा.

Brisk, *a.* क्षिप्र, चपल, त्वरित, दक्ष, सोत्साह; उत्तेजक, दीपक; चतुर.

Bristle, *n.* दृढरोमन् *mn.*, शूक *mn.* । *vi.* कंटकित *a.*-भू 1 P. पुलकयति *Den.*

Bristly, *a.* रोमश.

Brittle, *a.* भंगुर, भिदुर, सुभंग.

Broach, *n.* शंकु, शूल । *vt.* (मद्यभांडं) विध् 6 P; निविद् *c*, प्रकटयति *Den.*

Broad, *a.* आयत, पृथु; विपुल, विशाल, विस्तीर्ण; असंकुचित, सर्वतोग्राहक; अशिष्ट, ग्राम्य । B-awake, *a.* सुप्रबुद्ध । B cast, *adv.* विपुलं । In b. daylight, पूर्णमुद्भासमाने रवौ । -en, *vt.* पृथूकृ 8 U; विस्तृ *c* । -en, *vi.* पृथूभू 1 P । -ness, *n.* आयाम, परिणाह, पृथुता, विस्तार; विशालता, विस्तीर्णत्वं.

Brobdingnagian, *a.* महाकाय, विशालदेह

Brocade, *n.* कार्मिकक्षौमं.

Brochure, *n.* लघुपुस्तकं.

Brogue, *n.* अपभ्रष्टोच्चार.

Broil, *n.* कलह, डिंब, तुमुल *mn.* । *vt.* शूले पच् 1 P; भ्रस्ज् 6 U । *vi.* अतीव तप् 1 P.

Broken, खंडित, चूर्णित, भग्न, विभिन्न; अतिक्रांत, उच्छिन्न । B.-down, जीर्ण; नष्टसर्वस्व । B.-hearted, भग्नहृदय, भग्नाश । B.-winded, श्वासविक्लव.

Broker, *n.* परार्थे क्रयविक्रययोजक.

Bronchi,-a, *n. pl.* श्वासनालिकाशाखाः *pl.*

Bronze, *n.* ताम्रत्रपुसमिश्रणं.

Brooch, *n.* कुडुपभूषणं; उरोमणि *m.*

Brood, *n.* (पक्षिणां सर्पाणांच समकालजातं) शावककुलं; अपत्यं, संतति *f.* । *vi.* अंडोपरि सद् 1 P; आयतपक्षैः परिभ्रम् 1 P; निध्यै 1 P । *vt.* मुहुर्मुहुः मनसि कृ 8 U *or* चिंत् 10 U.

Brook, *n.* उत्स, कुल्या, झर-रा-री, निर्झर, स्रोतस् *neu.* । *vt.* क्षम् 1 A, तितिक्षते *Des.*, मृष् 4 P. 10 U, सह् 1 A । -let, *n.* अल्पकुल्या, क्षुद्रोत्स.

Broom, *n.* शोधनी, संमार्जनी । B. stick, *n.* संमार्जनीदंड.

Broth, *n.* यूष *mn.*, सूप.

Brothel, *n.* गणिकागारं, वारसेवास्थानं, वेश, वेश्यं, वेश्याश्रय.

Brother, *n.* भ्रातृ, *m.*, सहज, सहोदर, सोदर-र्य; बंधु, सहकारिन् *m.* । Half-b., Step-b., वैमात्र त्रेय । B.-in-law, (husband's brother) देवर, देवृ *m.*; (wife's brother) श्याल । -hood, *n.* भ्रातृत्वं-भाव, सौभ्रात्रं; सहकारित्वं,

साहचर्यं; संघ, समाज । –ly, *a.* भ्रात्रीय, भ्रातृतुल्य.

Brow, *n.* अलिकं, गोधि *f.* मूर्धन् *m.* ललाटं ; भ्रू *f.*, भ्रूलता; आननं, वदनं; उत्संगप्रलंब; (गिरेः) शिखरं। Knit the b.s, भ्रूभंगं कृ 8 U । B.-beat, *vt.* अवनम् *c*; दम् *c*.

Brown, *a.* कडार, कद्रु, कपिल-श, पिंग-ल, पिशंग । To do b., वंच् *c* । –ish, *a.* आपिंगल, ईषत्कपिल.

Browse, *vt.* अद् 2 P, खाद् 1 P, चर्व् 10 U, भक्ष् 10 U । *n.* किसलय *mn.*, शाद्वलं.

Bruise, *vt.* (त्वगभंजकं) प्रहारं कृ 8 U; मृद् 9 P । *n.* अत्वग्भंगो व्रण.

Bruit, *n.* कोलाहल; जनप्रवाद, वार्ता । *vt.* ख्या *c*.

Brume, *n.* धूमिका.

Brummagem, *a.* कूट, कृतक.

Brunette, *n.* पिंगकेशी.

Brunt, *n.* भार; संरंभ; आघात । B. of battle, रणधुरा.

Brush, *n.* गुल्म *mn*; आघर्षणी, मार्जनी, शोधनी; कूर्चिका-र्ची, तूलिका, वर्तिका, शलाका; (शृगालस्येव) लोमशपुच्छं; संघट्ट, समाघात । *vt.* मार्जन्या मृज् 2 P *or* घृष् 1 P *or* शुध् *c*; मृदु स्पृश् 6 P । *vi.* आयतचारेण चर् 1 P; लघुगत्या या 2 P । B. up, मार्जन्याशुध् *c*; स्मृतिं ज्ञानं वा प्रबुध् *c* । –y, *a.* लोमश.

Brusque, *a.* अविनीत, परुष, रूक्ष.

Brutal, *a.* पाशव; क्रूर, निष्ठुर, हिंस्र । –ize, पशुसमं कृ 8 U; पशुसम *a.* –भू 1 P.

Brute, *n.* तिर्यच् *m.*, पशु *m.*; नरपशु; मनुष्यस्वभावे पाशवांश । *a.* अज्ञान, अविवेक, मूढ.

Brutish, *a.* पशुसम, पाशव.

Bubble, *n.* डिंबिका, बुद्बुदस्थासक; असारं *or* फल्गु वस्तु *neut.*; प्रतारणा, वंचना । *a.* असत्य, असार, मायिक । *vi.* बुद्बुदायते *Den.*

Bubo, *n.* गंड, ग्रंथि *f.*

Buccaneer, *n.* तस्करनाविक.

Buccinator, *n.* कपोलस्नायु *m.*

Buck, *n.* मृग, हरिण; संरंभवांस्तरुण *m.* । *vi.* उत्प्लु 1 A । B. up, अधिकमुत्साहं गम् 1 P; अधिकमायासं कृ 8 U.

Bucket, *n.* कोश, द्रोणी, पात्रं, भांडं; सेचनी । B.-shop, पणशाला । To kick the b., मृ 6 A, देहं त्यज् 1 P.

Buckle, *n* कुड्डुप, पट्टबंध, संग्रथनं । *vt.* कुड्डुपेन बंध् 9 P; संयुज् *c*; सज्जीकृ 8 U.

Buckler, *n.* फलक *mn.*

Bucolic, *a.* ग्रामिक, जानपदीय.

Bud, *n.* कलिका, कुड्मल, कोरक *mn.*, कोश, मुकुल *mn.*; अंकु(कू)र; किसल-लय *mn.*, पल्लव *mn.*, प्ररोह । *vi.* अंकुरयति *Den.*, पल्लवयति *Den.*

Budge, *vi.* स्वस्थानात् चल् 1 P *or* अपसृ 1 P.

Budget, *n.* चर्मपुट; आयव्ययगणना; ॰पत्रं.

Buff, *n.* महिषचर्मन् *neut.*; श्वेतपीतवर्ण.

Buffalo, *n.* अश्वारि, कटाह, कलुष, कासर, कृष्णशृंग, गद्गदस्वर, जर(रं)त, दंशभीरु-लालिक, महिष, यमरथ, रजस्वल, लुलाय, वीरस्कंध, सैरिभ, स्कंधशृंग, हेरंब । Black b. सृजया । Wild b., गवल, परस्वत् *m.*

Buffer, *n.* आघातनिगर.

Buffet, *n.* मुष्टिघात ; करप्रहार ; शरावपीठिका; अनर्थपात । *vt.* करेण मुष्टिना वा तड् 10 U *or* प्रहृ 1 P । *vi.* संयत् 1 A, स्पर्ध् 1 A.

Buffoon, *n.* भंड, विदूषक, वैहासिक । -ery, *n.* भंडचेष्टा ; परिहास; नर्मन् *neut.*

Bug, *n* उद्दंश, ओकण, ओकोदनी, मत्कुण; पिशाच; महाभागंमन्य । B. bear, भयमूलं.

Bugle, *n.* कहाला, काहला, शृंगं, शृंगवाद्यं.

Build, *vt.* निर्मा 2 P, बंध् 9 P, (वि) रच् 10 U । *n.* निर्मितिरूपं; आकार, आकृति *f.*, रूपं; काय *mn.*, देह । B. upon, समालंब् 1 A । -er, *n.* निर्मातृ *m.*, शिल्पिन् *m.*, स्थपति । -ing, *n.* निर्माणं; गृहं, सौध *mn*, हर्म्यं.

Bulb, *n.* कंद *mn.*, गोलमूलं; गोलदीप । -ous, *a.* कंदाकार.

Bulge, *n.* बहिर्लंबनं । *vi.* बहिःलंब् 1 A.

Bulk, *n* परिमाणं; महाकार; स्थूलत्वं; भूयोभाग । *vi.* बृहत्त्वं प्रकटयति *Den.* । -y, *a.* महाकाय, स्थूल.

Bull, *n.* अनडुह् *m.*, उक्षन् *m.*, ककुद्मत् *m.*, बलीवर्द, वृषभ, सौरभेय; वृषभराशि *m.*: विरोधस्खलनं । -ock, *n.* *see* "B." । Take the b. by the horns, धैर्येण संकटं दम् *c.* । B.-dose, बहुताडनं । B. fight, नरवृषभयुद्धं । B.-headed. मूढ, मूर्ख; दुराग्रह । B.'s-eye, *n.* शरव्यकंद.

Bullet, *n.* (अग्न्यस्त्र) गुलिका

Bulletin, *n.* (रोग्यवस्थादीनामधिकारिणा प्रकटितं) वृत्तांतपत्रं.

Bullion, *n.* सुवर्णपिंड; रूप्यपिंड.

Bully, *n.* उद्धत, शूरंमन्य; दीनंदम; पिंडीशूर; धनकृते घातक । *vt.* तर्ज् 10 U.

Bulrush, *n.* वेतस.

Bulwark, *n.* प्राकार, वप्र *mn.*; आश्रय, त्राणं, रक्षणं, शरणं.

Bum, *n.* नितंब, श्रोणि-णी *f.*

Bumble-bee, *n.* बृहन्मधुकर

Bump, *n.* आघात, संघट्ट; गंड, शोफ, स्फोट । *vt.* संघट्ट् *c*; तुद् 6 P । *vi.* संघट्ट् 1 A । -er, *n.* संघट्टक; (आमुखपूर्णो) मद्यचषक; (*also a.*)

अद्भुतं (०त)।-tious, *a.* अवलिप्त, अहंमन्य। -y, *a.* विषम; क्षेकारपक.

Bumpkin, *n.* ग्राममूर्ख, ग्राम्यजन; लज्जालु *m*.

Bun, *n.* मधुरपूप; कबरीपिंड.

Bunch, *n.* गुच्छ, स्तबक; ग्रंथि; समूह। *vt.* एकत्र कृ 8 U। *vi.* एकीभू 1 P, पिंडीभू 1 P.

Bundle, *n.* कूर्च *mn.*, पोट्टली-लिका, भार। *vt.* एकत्र बंध् 9 P। B. of goods, भांडकं। B. off, सत्वरं संप्रेष् *c.*

Bungalow, *n.* एकभूमिकं हर्म्यं.

Bungle, *vt.* कार्ये प्रमद् 4 P *or* स्खल् 1 P। –r, *n.* अनिपुण, प्रमादिन् *m.*

Bunion, *n.* पादविस्फोट.

Bunkum, *n.* मृषाविकत्थनं: फल्गु-जल्पनं.

Bunny, *n.* शशक.

Bunting, केतु, ध्वज, पताका: ध्वजपट.

Buoy, *n.* तरण, प्लव। *vt.* उत्तंभ् 9P। –ancy *n.* लाघवं: तरणशीलता; दुष्खेयत्वं। –ant, *a.* तरणशील: उल्लासिन्.

Bur, *n.* कंटकफलं.

Burden, भार; ध्रुवपदं; काव्यस्य मुख्यविषय: पीडाहेतु। *vt.* भारं निविश् *c*। -some, *a.* दुर्वह; पीडाकर। Beast of b., धुरीण, धुर्य, धौरेय, वोढ़ *m.*

Bureau, *n.* लेखनपीठं; कार्यालय *mn.*। -cracy, *n.* शासितृसंस्था.

Burg, *n.* दुर्गनगरी; नगरं, पुरं। -ess, *n.* नगरजन, पौर.

Burgeon, *vi.* अंकुरयति, कुसुमयति *Both Den.*

Burglar, *n.* गृहभेदक, संधिचौर। -y, *n.* (चौर्यार्थं) गृहभेदनं, संधिचौर्यं.

Burgomaster, *n.* नगराध्यक्ष.

Burial, *n.* (भूमौ शव)निगूहनं.

Burin, *n.* ताम्रतक्षणी.

Burke, *vt.* कंठमर्दनेन हन् 2 P: गुप् *c*; प्रकटनं प्रतिरुध् 7 U.

Burlesque, *a.* परिहास्य। *n.*परिहास्य-विडंबनं, भांडं.

Burly, *a.* दृढकाय, स्थूल.

Burn, *vt.* उष् 1 P, दह् 1 P, प्लुष् 1. 4. 9 P; ज्वल् *c*। *vi.* ज्वल् 1P, दह् *Pass.*; तप् 1 P, दीप् 4 A। *n.* दाहव्रण। B. away, *vt.* निर्दह् 1 P; *vi.* निर्दह् *Pass.*। -er, *n.* दीपदाहक। -ing, *a.* दहत्; अति-क्षुब्ध। B.ing glass, सूर्योपल। B.ing ground, पितृवनं, श्मशानं। B.ing question महाविवादग्रस्तो विषय.

Burnish, *vt.* तिज् *c*, प्रमृज् 2 P। *vi.* चकास् 2 P.

Burrow, *n.* कुहरं, गर्त *mn.*, पतेर, बिलं, विवरं। *vi.* बिलं खन् 1 U; बिले *or* निभृतं वस् 1 P। *vt.* खन् 1 U.

Bursar, *n.* कोषाध्यक्ष। -y. *n.* कोष-

Burst, *vt.* अतिरभसा दल् *c*, भंज् 7 P, भिद् 7 P, विद्द 10। *vi.*सहसा दल् 1 P, स्फुट् 6 P; सत्वरं निर्गम्

1 P। *n.* भंजनं, विदलनं, स्फोट। B.in, सहसा प्रविश् 6 P। B.out, अकस्मात् वद् 1 P.

Burthen, *n.* भार, ध्रुवपदं; काव्यादेर्मुख्यविषय.

Bury, *vt.* निखन् 1 P, निग्रह् 1 U, (भूमौ) निधा 3 U *or* स्था *c*। B. the hatchet, कलहं विरम् *c*। B.ing-ground, शवस्थानं.

Bus, *n.* बृहच्छकट *mn.*

Bush, *n.* अप्रकांड, उल(लु)प, क्षुप, गुल्म *mn.*, स्तंब; केशपुंज; लोमशपुच्छं। Beat about the b., अप्रस्तुतं संविधा 3 U। -y, *a.* गुल्मावृत; निबिड; लोमश.

Busily, *adv.* अतंद्रितं, अनलसं, सोत्साहं.

Business, *n.* कर्मन् *neut.*, कार्यं, कृत्यं, विधेयं; व्यवसाय, व्यवहार, व्यापार; वृत्ति *f.*; नियोग; अर्थ, प्रयोजनं। Man of b., व्यवहारिन्; व्यवहारदक्ष। Mind one's own b., निजकार्यमेव अनुचिंत् 10 U.। Mean b., कृतनिश्चय *a.*-अस् 2 P.

Buskin, *n.* आजानुपाद् *f.*

Buss, *vt.* चुंब् 1. 10 U.

Bust, *n.* ऊर्ध्वकाय *mn*; तत्प्रतिमा.

Bustle, *n.* संभ्रम; संक्षुब्धव्यवसाय; व्यग्रता। *vi.* ससंभ्रमं चेष्ट् 1 A *or* व्यवसो 4 P.

Busy *a.* अनलस, कार्यदक्ष, कार्योद्युक्त, व्यग्र, व्यापृत, सोद्योग। *vt.* कार्ये नियुज् *c*, व्यापृ *c*। B. body, *n.* परकार्यव्यग्र; उपजापककर्णेजप.

But, *conj.* किंतु, तु, पुनः। *prep.* ऋते, मुक्त्वा, विना विहाय; अन्य, इतर। B. for, यदि-न। B. me no b.s, मा प्रतिपादय कंचिदप्याक्षेपं। Next b. one, एकांतर.

Butcher, *n.* कौटिक, खट्टिक, मांसिक, शौ(सौ)निक; विशसितृ *m.*; हिंसाप्रिय। *vt.* नैष्ठुर्येण *or* वृथा हन् 2 P; अतिपरुषं दुष् *c*। -y, *n.* सौनिकव्यवसाय; वधस्थानं, शूना; घोरसंहार, वध, विशसनं.

Butler, *n.* मुख्यकिंकर.

Butt, *n.* महीयोऽग्रं; बुध्न; सुराभांडं; लक्ष्यं, शरव्यं; उपहासास्पदं। *vt.* शिरसा *or* शृंगेण आहन् 2 P। *vi.* मस्तकाघातं *or* मस्तकयुद्धं कृ 8 U.

Butter, *n.* तक्रजं-सारं, दधिजं-स्नेह, नवनीतं, नवोद्धृतं, पीथं, हैयंगवीनं; अतिस्तुति *f.*। *vi,* नवनीतं लिप् 6 U; भृशं स्तु 2 U। B. fly, (चित्र)पतंग। B.milk, अर्शोघ्नं, उदश्वित् *neu.*, कट्वरं, कालशेयं, घोलं, तक्रं, दंडाहतं, मथितं, मोरटं, श्वेतंच्छाणं, सारणं। Clarified b., आज्यं, घृतं, सर्पिस् *neu.*, हविस् *neu.*

Buttery, *n.* खाद्यमद्यपात्रागारं.

Buttock, *n.* कटिप्रोथ, नितंब, पूलक, श्रोणि-णी *f.*, स्फिच् *f.*

Button, *n.* गंड; कुडुप । *vt.* गंडेन बंध् 9 P। B. hole, *n* गडाधार; गंडछिद्रं। B. hole, *vt.* संवादार्थं विरम् *c.*

Buttress, *n.* उपभित्ति *f.*, उपवप्र *mn.*, प्राकार; आधार। *vt.* उपवप्रेण उपस्कृ 8 U; आधृ *c.*

Butyraceous, *a.* घृतसम.

Buxom, *a.* प्रसन्न, मुदित, सोल्लास; सुपीना.

Buy, *vt.* क्री 9 U। -er, *n.* क्रयिक, क्रेतृ *m.*

Buzz, *vi.* गुंज् 1 P, विरु 2 P। *n.* (*also* B.ing), कलरव, गुंजनं, गुंजितं, झंकार, झंकृत, अलिरुतं; संकुलनाद.

Buzzard, *n.* श्येन; मूर्ख.

By, *prep.* उप; निकटे, समीपे, सांनिध्ये; *exp. by Instr. of agent or cause*। B. and b., अचिरेण। B. oneself, एकाकिन्। B. the b., b. the way, अपरं च, प्रसंगेन। To come b., प्राप् 5 P, विद् 6 U। To stand b., आधृ 10 U। Day b. day, अनुदिनं। One b. one, एकैकशः। B.-blow, पार्श्वाघात; कुंड जारज। B.-business, उपव्यवसाय। B.gone, अतीत, गत। B.-lane, उपमार्ग। B.-law, उपविधि। B.-name, उपाधि *m.*। B -path, उपमार्ग, विपथ, विमार्ग। B.-product, गौणफलं। B.-road, उपमार्ग। B.stander, निकटवर्तिन् समीपस्थ, पार्श्वस्थः प्रेक्षक। B.-way, उपमार्ग। B.word, आभाणक, लोकगाथा; उपहासास्पद, उपनामन् *neu.*। B.work, गौणकार्य.

Byre *n.* गोशाला, गोष्ठ *mn.* व्रज, संदानिनी.

C

Cab, *n.* एकाश्वयानं.

Cabal, *n.* गुप्तसंघ; गूढमंत्रणा। *vi.* निभृतं स्वकार्यं साध् *c.*

Cabaret, *n.* मद्यपानगृहं.

Cabbage, *n.* हरितशाकं; सूचिकेन मुषितो वस्त्रशेष.

Cabbala, *n.* गुप्तविद्या.

Caber, *n.* क्षेपस्थूणा.

Cabin, *n.* कुटी, कुटीर *mn.*, क्षेत्रपल्ली, गर्गरी, पल्ली; लघुकोष्ठशाला; नौकाकोष्ठ.

Cabinet, *n.* लघुशाला; समुद्गकपीठिका, मंत्रिमंडलं.

Cable, *n.* बृहद्रज्जु *f.*, स्थूलसंदानं; संदेशवाहकतंतु *m.*। C.gram, विद्युत्संदेश.

Caboodle, *n.* समुदाय, समूह.

Cabriolet, *n.* द्व्यश्वयानं.

Cache, *n.* (अन्नास्त्रादेः) गुप्तनिधिकुहरं; (अत्र निहितं) अन्नादि.

Cachet, *n.* मुद्रा; अधिकारलक्षणं.

Cachexia, *n.* शरीरदोष.

Cachinnation, *n.* अट्टहास.

Cackle, *n.* कुक्कुटरुतं; वृथाजल्पितं। *vi.* रु 2 P; जल्प् 1 P.

Cacodemon, *n.* पिशाच; दुर्जन.

Cacoethes scribendi, *n.* लेखन-दुर्लालसा.

Cacology, *n.* अनुचितः शब्दप्रयोग; दुरुच्चारणा.

Cacophony, *n.* कटुस्वन; स्वरविरोध.

Cad, *n.* अशिष्ट, असभ्य; नीचवृत्ति *m*.

Cadaverous, *a.* शवसम; विवर्ण; मृतपांडुर.

Cadence, *n.* अवरोह, पात; स्वर-संक्रम.

Cadet, *n.* अनुज; युद्धविद्यार्थिन् *m*.

Cadge, *vt.* भिक्षया प्राप् 5 P। *vi.* भिक्ष् 1 A। -r, *n.* विवधिक; भिक्षुक.

Cadre, *n.* मूलरचना.

Caducous, *a.* क्षिप्रनश्वर.

Cæsura, *n.* विच्छेद, विराम.

Cafe', *n.* खाद्यपेयगृहं.

Cage, *n.* पंजर *mn.*, पिंजरं, वि(वी)-तंस; कारा। *vt.* पंजरे निरुध् 7 U; बंध् 9 P.

Cahier, *n.* पत्रपुंजिका.

Cairn, *n* चैत्य, स्तूप.

Caitiff, *n.* अधम, नीच; कातर, क्लीब, भीरु.

Cajole, *vt.* अनुनी 1 P, उपच्छंद् 10 U, लल् 10 U; चाटूक्त्या प्रवृ *c* *or* वंच् *c*। -ry, *n.* उपच्छंदनं, लालनं; चाटूक्त्या प्रतारणा.

Cake, *n.* अपूप, उत्कारिका, कुल्माष, कोकुंद, पिष्टक, पूप। *vi.* पिष्टकसंम *a.* -भू 1 P; पिंडीभू 1 P। Like hot cakes, अतित्वरया.

Calabash, *n.* अलाबु-बू *f.*, तुंबि-बी *f.*, लाबु-बू *f.*

Calamitous, *a.* अनर्थावह, विपद्युक्त.

Calamity, *n.* अनर्थ, आपद् *f.*, उत्पात, उपप्लव, कष्टं, कृच्छ्र *mn.* विपद् *f.*, विपत्ति *f.*, व्यसनं, संकटं.

Calcareous, *a.* शार्कर-रक-रिक-रीय.

Calcine, *vt.* भस्मीकृ 8 U; प्रतीवापं कृ 8 U.

Calculation, *n.* गणनं-ना, संख्या.

Calculate, *vt.* गण् 10 U, संख्या 2 P; चिंत् 10 U; प्रकॢप् *c*.

Calculus, *n.* अश्मरी, मूत्रकृच्छ्रं; गणनारीति *f*.

Calefacient, *a.* ऊष्मोत्पादक.

Calendar, *n.* पंचांगं, पंजिका-जी.

Calender, *n.* कांत्युत्पादकवर्तनी; (महंमदीयो) भिक्षु, संन्यासिन्.

Calends, *n. pl.* मासस्य प्रथमदिन; प्रतिपद् *f*; प्रारंभ। At the Greek c., कदापि न.

Calf, *n.* तर्णक, वत्स; वत्सचर्मन् *neu.*; जंघापिंड, पिचिंडिका, पिंडिका। In, with c., गर्भिणी। -ish, *a.* अज्ञ, मुग्ध.

Caliban, *n.* नरपशु.

Calibre, *n.* छिद्रव्यास; नालिकाभ्यं-तरव्यास; वृत्ति *f.*, स्वभाव; मेधा.

Calico, *n.* चित्रांकितः कार्पासपट.

Calid, *a.* उष्ण, तप्त.

Calix, *n.* पुष्पकोश-गर्भ.

Call, *vt.* नाम कृ 8 U, व्यपदिश् 6 P ; आख्या 2 P, उपलक्ष् 10 U; अभिधा 3 U; आकृ *c*, आमंत्र् 10 A, आह्वे 1 P, निमंत्र् 10 A, ब्रू 2 U, शब्द् 10 U, ह्वे 1 P । *vi.* प्रकाशं वद् 1 P; उत्क्रुश् 1 P; द्रष्टुं गम् 1 P । *n.* उत्क्रोशः निमंत्रणा; प्रार्थना; आज्ञा; आह्वानं; प्रयोजनं । C. for अर्ह् 1 P । C. in question, विवद् 1 A । C. into being, जन् *c* । C. into play, प्रवृत् *c* । C. names, अपभाष् 1 A, निंद् 1 P । C. to mind, स्मृ 1 P; मनसि कृ 8 U । –ing, *n.* उपजीविका, वृत्ति *f.*, व्यवसाय.

Calligraphy, *n.* चारुलेखनकला; लेखनं.

Callipers, *n. pl.* मानसंदंश.

Callisthenic, *a.* सौंदर्यबलोत्पादक । *n. pl.* सौंदर्यबलोत्पादको व्यायाम.

Callosity, *n.* किण; कठिणत्वच् *f.*

Callous, *a.* कठिन, कर्कश; कठोर, निर्दय । –ness, *n.* निर्दयता.

Callow, *a.* अजातपक्ष; अकुशल, मुग्ध.

Callus, *n.* किण; कठिणत्वच् *f.*

Calm, *a*, शांत; प्रसन्न; अक्षुब्ध, निर्वात, निष्कल्लोल; स्तिमित, स्थिर । *n.* शांति *f.*; प्रसाद; अक्षोभ; स्तिमितत्वं; वाताभाव । *vt.* (उप)–शम् *c*, सांत्व् 10 U; प्रसद् *c* । *vi.* शम् 4 P; प्रसद् 1 P । –ly, *adv.* शांतं; अक्षोभं । –ness, *n.* शांतता; अक्षोभ; निर्विकारता.

Calorie, *n.* ऊष्मन् *neu.*

Calorific, *a.* तापकर; ऊष्मोत्पादक.

Calumniate, *vt.* निंद् 1 P, परिवद् 1 P, मिथ्या दुष् *c* । –or, *n.* अभ्यसूयक, निंदक, पिशुन.

Calumny, *n.* अभ्यसूया, निंदा, परिवाद, मिथ्याक्षेप.

Calve, *vi.* वत्सं प्रसू 2 A.

Calvity, *n.* खालत्यं.

Calx, *n.* भस्मन् *neu.*

Calyx, *n.* पुष्पकोश-गर्भ.

Camaraderie, *n.* मैत्री, सौहार्द.

Cambist, *n.* धनविनिमयकार.

Cambric, *n.* अंशुकं, दुकूलं.

Camel, *n.* उष्ट्र, क्रमेलक, दाशेर,-क, मय, महांग, महाग्रीव, रवण । Young c., करभ । Swallow a c., अश्रद्धेये श्रद्धा 3 U । –ish, *a.* दुराग्रह, प्रतिनिविष्ट । –ry, *n.* औष्ट्रं (सैन्यं).

Camera, *n.* छायाचित्रारोपकयंत्रं.

Camisade, *n.* रात्र्यवस्कंद.

Camp, *n.* निवेश, शिबि(वि)रं; निवेशस्थसेना; सैन्यनिवास; पक्ष । *vt.* (सेनां) निविश् *c* । *vi.* निविष्ट *a.* भू 1 P.

Campaign, *n.* क्षेत्रं, भूमिविस्तार; युद्धप्रवृत्ति *f.*; अनुग्रह० *or* विरोध-चर्या.

Camphor, *n.* कर्पूर *mn.*, घनसार, चंद्र, सितांग, सिताभ्र, सोम, हिमवालुका.

Can, *n.* कंस, लघुपात्रं । *vi.* शक् 5 P.; प्रभू 1 P.; क्षम *a.* *or* समर्थ *a.* भू 1 P (*with inf.*).

Canaille, *n.* पामरजनाः *pl.*

Canal, *n.* प्रणाली, भ्रूणि *f.*, स(ह)रणी.

Canard, *n.* मिथ्याप्रवाद.

Cancel, *vt.* अपमृज् *c*, विलुप् *c*; निरस् 4 P; निवृत् *c.*

Cancer, *n.* कर्क, कर्कट, कुलीर; व्रणरोग.

Cancroid, कर्कतुल—सम.

Candelabra,-um, *n.* दीपपीठिका, दीपवृक्ष.

Candent, -escent, *a.* अतितप्त; तापेन भास्वत्.

Candid, *a.* ऋजु, निर्मल-व्याज, निष्कपट, सरल; स्पष्टवादिन्.

Candidate, *n.* अर्थिन्; पदान्वेषिन् *m.*

Candle, *n.* सिक्थतूलिका; दीपिका, वर्ति-र्ती *f.* । C.-stick, दीपशिखा.

Candour, *n.* आर्जवं, निष्कापट्यं, सरलता.

Candy, *n.* खंडशर्करा, शर्करजा, सितोपला । *vt.* खंडी-घनीकृ 8 U, श्यै *c.*

Cane, *n.* अभ्रपुष्प, कर्मार, कीचक, चप, तृणध्वज, तेजन, त्वचिसार, रथ, वंश, वंजुल, वानीर, वेणु *m.*, वेतस, वेत्र; वेत्रदंड-यष्टि *f.* । *vt.* वेत्रेण तड् 10 U । Sugar c., इक्षु *m.*, मधुतृण *mn*, वृष्य.

Canine, *a.* कुक्करीय, शुनकीय.

Canister, *a.* (धातुमय) समुद्गक.

Canker, *n.* विद्रधि, व्रण; (फलपुष्पादिघातकः) कीटः घातक, नाशक । *vt.* (विद्रधिरिव) दुष् *c* *or* नश् *c*। -ous, *a.* घातक.

Cannibal, *n.* नरमांसभक्षक, मनुजादन (मनुष्यः); स्वजातीयभक्षक (पशुः) । –ism, *n.* नरमांसभक्षणं; अतिघोरनैष्ठुर्यं.

Cannon, *n* अग्न्यस्त्रनाडि-डी *f.* । c.-ball, अग्न्यस्त्रगुलिका.

Canny, *a.* कुशल, चतुर, दक्ष; मितव्ययिन्.

Canoe, *n.* उडुप, कोल, प्लव.

Canon, *n.* नियम, विधि; प्रमाणं; शास्त्रं । -ical, *a.* विधितुल्य, वैधिक । -ize, *vt.* आराध्यत्वं आरुह् *c*; सिद्धेषु गण् 10 U.

Cañon, *n.* प्रवाह(कृत)दरी.

Canoodle, *vt.* लल् 10 U । *vi.* रतिविलासं कृ 8 U.

Canopus, *n.* अगस्त्य.

Canopy, *n.* आच्छादनं, उल्लोच, कदर, पिधानं, वितान *mn.*; आवरणं; आश्रय.

Cant, *n.* अपभ्रंश; परिभाषा; अपभाषा; दांभिकजल्पनं । -ing crew, स्तेनगण.

Cantankerous, *a.* दुराग्रह; कलहप्रिय.

Canteen, *n.* (सैनिकार्थं) खाद्यपेय-विपणि *f.*; शराव.

Canter, *vi.* (अश्वारूढस्य) यथासुखं वल्ग् 1 P. । *n.* यथासुखवल्गनं.

Cantharides, *n. pl.* विस्फोटकीटकाः

Canticle, *n.* लघुगीतं.

Cantilever, *n.* आधारस्थूणा.

Cantle, *n.* खंड, शकलं.

Canto, *n.* अध्याय, परिच्छेद, सर्ग.

Canton, *n.* प्रदेश । -ment, *n.* सैन्यनिवेश; शिबिरं.

Canvas, *n.* शणपट, शाणं; स्थूलपट; वातवस्त्रं.

Canvass, *vt.* सूक्ष्मं परीक्ष् 1 A; प्रार्थ् 10 U. । *vi.* मतप्रार्थनां कृ 8 U.

Canyon, *n.* प्रवाह(कृत)दरी.

Cap, *n.* शिरस्कं । *vt.* शिरस्कं धा 3 U; पिधा 3 U.

Capability, *n* शक्ति *f.*, सामर्थ्यं; कौशलं; पात्रता.

Capable, *a.* क्षम, शक्त, समर्थ; कुशल, दक्ष.

Capacious, *a.* उरु, पृथु, विशाल, विस्तीर्ण.

Capacitate, *vt.* क्षमं *or* समर्थं कृ 8 U, पात्रतां आपद् *c.*

Capacity, *n.* ग्रहण°, धारणशक्ति *f.*; अवकाश; विस्तार; पात्रता; सामर्थ्यं; कौशलं; भाव, वृत्ति *f.*

Cap-à-pie, *adv.* नखशिखांतं.

Caparison, *n.* अश्वसज्जा; आस्तरणं । -ed, *a.* प्रसाधित.

Cape, *n.* अंतरीप, भूशिरस् *neu.*; प्रावरणवस्त्रं, स्कंधशाटी.

Caper, *n.* झंपनलीला; क्षिप्रप्लुति *f.*; उत्सूत्रचेष्टा । *vi.* (*also "cut capers"*) लीलया प्लु 1 A; मूढवत् चेष्ट् 1 A.

Capillary, *a.* केशसम; सूक्ष्मतमछिद्रमत् । *n.* सूक्ष्मतमा रक्तवाहिनी । C. attraction, सूक्ष्मतमछिद्रानुशोषणं.

Capital, *n.* स्तंभमूर्धन् *m*; मुख्यनगरी, राजधानी; मूलद्रव्यं । *a.* प्रधान, मुख्य, वरिष्ठ, श्रेष्ठ, उत्तम । C. punishment, देह°, प्राणदंड । C. sentence, देहांतनिर्णय, प्राणदंडाज्ञा । Make c. out of, लाभावहं कृ 8 U । -ist, द्रव्यवत्, धनिक । -ism, धनिकसंस्था.

Capitation, *n.* प्रतिशीर्षकर; शिरःसंख्यानं.

Capitulate, *vi.* शत्रुवशं समयं कृ 8 U । *vt.* (समयेन) शत्रुसात्कृ 8 U.

Capitulation, *n.* समयपूर्वकं शत्रुवशगमनं *or* शत्रुसात्करणं.

Capon, *n.* छिन्नमुष्कः कुक्कुट; पंड.

Capric, *a.* छागीय.

Caprice, *n.* कामचार; आकस्मिकवृत्तिविकार; चांचल्यं, लौल्यं.

Capricious, *a.* अस्थिर, कामचारिन्, चंचलवृत्त, स्वैरचेष्ट.

Capricorn, *n.* मकर, °राशि *m.*

Caprine, *a.* छागसम.

Caproic, *a.* छागीय.
Capsize, *vt.* अधोमुखीकृ 8 U, पर्यस् 4 P । *vi.* अधोमुखीभू 1 P.
Capstan, *n.* रज्जुसंहरणचक्रं.
Capsule, *n.* पुट *mn.*; बीजपुट *mn.*
Captain, *n.* नायक, नेतृ; गुल्मपति; नौकाध्यक्ष; क्रीडागणनायक । *vt.* नी 1 P; अग्रेसर *a.* भू 1 P. (*with Gen.*).
Caption, *n.* आसेध; वितंडा; (अध्यायादेः) अग्रगं नामन् *neu.*
Captious, *a.* वितंडाशील, विवादशील; छिद्रान्वेषिन्, दोषमात्रदृश्.
Captivate, *vt.* दासीकृ, बंदीकृ, वशीकृ, *all* 8 U; मुह् *c*, हृ 1 P.
Captivating, *a.* मनोहर, हृदयग्राहिन्.
Captive, *n.* कारागुप्त, ग्रहक, प्रग्रह, बंदि-दी *f* । *a.* आसेधित, बंदीकृत; विमोहित, हृतचित्त.
Captivity, *n.* कारावास; दासत्वं, दास्यं.
Captor, *n.* आसेद्धृ, जेतृ, बंदीकर्तृ.
Captress, *n.* आसेद्ध्री, जेत्री.
Capture, *vt* बंदीकृ 8 U; ग्रह् 9 P; आक्रम् 1 U । *n* आसेधनं, प्रग्रहणं, बंदीकरणं; बंदीकृत.
Capuche, *n.* शिरोवेष्टनं.
Car, *n.* प्रवहणं, यानं, रथ, वह्यं, वाहनं, शतांग, स्यंदन.
Caracol, *n.* तिर्यग्गमनं,
Carafe, *n.* (काचमयो) जलशराव.
Carapace, *n.* कच्छपकवच *mn.*

Caravan, *n.* सार्थ । Leader of a c., सार्थवाह.
Caravanserai, *n.* पथिकशाला.
Carbine, *n.* अग्न्यस्त्रं.
Carbuncle, *n.* अरुणोपल, पद्मराग, लोहितकं, शोणरत्नं; अर्बुदं, विस्फोट..
Carcanet, *n.* मणिमाला.
Carcase, Carcass, *n.* कबंध; कुणप, शव *mn.*
Carcinoma, *n.* विद्रधि *m.*
Card, *n.* पत्रं; क्रीडापत्रं; नामपत्रिका; ऊर्णाप्रसाधनी । House of c.s, संदिग्धफलोपाय । On the c.s, शक्य, संभाव्य । Throw up the c.s, पराजयं स्वीकृ 8 U । Show one's c.s, मनोरथान् प्रकटयति Den. or प्रकाश् *c.* । *vt.* (ऊर्णादिकं) प्रशुध् *c.*
Cardamom, *n.* (Big) एला, चंद्रबाला, त्रिदिवा, निष्कुटी, पृथ्वीका, बहुला । (Small) उपकुंचिका, कलुषी, कुंति *f.*, कोरांगी, तुत्था, त्रिपुटा, त्रुटि-टी *f.*, नंदिनी, संयता.
Cardiac, *a.* हार्द; हृदयसम; दीपक.
Cardialgia, *n.* हृद्रोग.
Cardinal, *a.* प्रधान, प्रमुख, मुख्य । *n.* धर्माध्यक्ष । C. number, शुद्धांक (*cf.* क्रमिकांक 'Ordinal n.') । C. point, दिग्भाग.
Care, *n. vi.* चिंता; उत्कंठा, औत्सुक्यं; अप्रमाद, अवधानं; दक्षता; चिंतामूलं; रक्षा । *vi* चिंत् 10 U, मनो धा 3 U; पा *c*; अनुरक्त *a.*

भू 1 P; रुच् 1 A (*with Dat.*)। C.-taker, रक्षक। -ful, *a.* अप्रमत्त, अवहित, सावधान; दक्ष। -less, *a.* अनवधान, प्रमत्त; निश्चिंत.

Career, *n.* क्रम, चरितं, वृत्तं। *vi.* सत्वरं चल् 1 P *or* धाव् 1 P.

Caress, *n* आलिंगनं, परिरंभ, लालनं। *vt.* आलिंग् 1 P, परिरभ् 1 A, लल् 10 U.

Caret, *n.* काकपदं, हंसपदं; लोपचिह्नं (∧).

Cargo, *n.* नौभार; नौवाह्यभांडसंग्रह.

Caricature, *n.* हास्यचित्रं, व्यंग्यमात्रचित्रं- निरूपणं; उपहास्यविडंबनं। *vt.* (एवं) निरूप् 10 U, हास्यप्रकारेण चित्र् 10 U.

Caries, *n.* अस्थि०, दंतक्षय.

Carillon, *n.* घंटातरंग.

Cark, *vt.* भारं निविश् *c*; पीड् 10 U। *vi.* चिंताग्रस्त *a.* भू 1 P। *n.* उत्कंठा, चिंता। -ing, *a.* पीडावह.

Carminative, *n.* वातनाशकं.

Carmine, *n.* जतुजरंग.

Carnage, *n.* वध, संहार, हत्या, हिंसा.

Carnal, *a.* कायिक, दैहिक; वैषयिक; कामुक; ऐहिक। -ist, *n.* भोगासक्त। C. -minded, ऐहिकमानिन्। C. desire, विषयसुखं। C. union, मैथुनं, सुरतं.

Carnation, *n.* मांसवर्ण; पाटल.

Carneous, Carnose, *a.* मांससम - मय.

Carnifex, *n.* घातक, मातंग, वध्यापुरुष.

Carnify, *vt.* मांसे परिवृत् *c*.

Carnival, *n.* तुमुलोत्सव.

Carnivore, *n.* मांसभक्षक (पशु), श्वापद, हिंस्रपशु.

Carnivorous, *a.* क्रव्याद, पिशिताश, मांसभक्षक.

Carny, *vi* लालनां कृ 8 U। *vt.* उपच्छंद् 10 P, लल् 10 U.

Carol, *n.* हर्ष०, स्तुतिगीतं; (पक्षिणां) मुदितरुतं; मंडलनृत्यं। *vi.* मंडले नृत् 4 P; मोदपूर्णं किलकिलायते *Den.* *or* गानं कृ 8 U। *vt.* सानंदं उपगै 1 P.

Carousal, *n.* पानोत्सव, संपीति *f.*; अतिपानं.

Carouse, *n.* पानोत्सव, संपीति *f.*। *vi* अतीव मद्यपानं कृ 8 U, संपीतिं विधा 3 U.

Carp, *vi.* दूषणपूर्वकं वद् 1 P; छिद्रं *or* दोषं अन्विष् 4 P। *n.* प्रोष्ठी, शफरी। -er, *n.* दूषणपूर्णवादिन्। -ing, *n.* दूषणं, परीवाद.

Carpenter, *n* काष्ठतक्ष् *m.*, छाद *m.*, तक्षक, तक्षन् *m.*, त्वष्टृ *m.*, रथकार, वर्धकि *m* -किन् *m.*, सूत्रधार, रथकार-पति *m.*

Carpentry, *n.* काष्ठशिल्पं, तक्षकर्मन् *neu.*, शिल्पं, दारुकर्मन् *neu.*

Carpet, *n.* आस्तरणं, कुथ-था, नमतं, परिस्तोम। *vt.* कुथेन आच्छद् 10 U। On the c.

प्रस्तुत, मीमांस्यमान। C.-knight, अदृष्टसमरो योद्धृ m.
Carpus, n. मणिबंध.
Carrack, n. महावणिक्तरांधु m.
Carriage, n. वहनं; वहनमूल्यं; आचरणं, वृत्ति f.; चरितं, व्यवहार; प्रवहणं, यानं, रथ, स्यंदन। C-drive, -road, रथ्या। C. horse, रथ्य.
Carrier, n. वाहक; भांडवाहनोपजीविन्.
Carrion, n. पूतिमांसं। a. पूतिमांसभक्षक; कुणपाश.
Carry, vt. वह् 1 P; नी 1 P, भृ 3 U। हृ 1 P; विधा 3 U, साध् 5 P. c। C. all before one, परां सिद्धिं गम् 1 P। C. on, वृत् c; प्रतन् 8 U। C. oneself, वृत् 1 A। C. out, सिद्धिं नी 1 P। C.-tale, कर्णेजप। C. one's point, अभीष्टं साध् c। C. off, अपहृ 1 P.
Cart, n. वहनं, शकट mn.। vt. शकटे वह् 1 P।-er, a शकटवाह, शाकटिक। C. -load, शलाट, शाकटं। -age n. शकटवाहनमूल्यं। C. wright, रथकार.
Carte, n पत्रिका। C. -blanche, रिक्तपत्रिका, निरंकुशवृत्त्यनुज्ञा.
Cartel n. आह्वानपत्रिका; बंदिविनिमयसमय; मूल्यनिर्धारणसमय.
Cartilage, n. अस्थितंतु m., कोमलास्थि neu.
Cartography, n. देशालेख्यकला.
Cartoon, n. हासकरं आलेख्यं.
Caruncle, n. किण.
Carve, vt. उत्कॄ 6 P, कृत् 6 P, छिद् 7 P, तक्ष् 1. 5 P; (छेदनेन तक्षणेन वा) मूर्तयति Den. or भूष् 10 U; विभज् 1 U.
Cascade, n. प्रपात, प्रस्रवणं; झर, निर्झर.
Case, n. कोष पुट mn.; आवरणं, आवेष्टनं; अवस्था, दशा, भाव, स्थिति f.; उदाहरणं; विभक्ति f.; कार्यं, पक्ष; रुग्ण, रोगिन् m.; रुग्णावस्था। vt. पिधा 3 U; निविश् c; आवृ c। In c; यदि, चेत्। In good c., स्वस्थ। In that c., तर्हि; तद् ind.
Casement, n. गवाक्ष, वातायनं.
Cash, n. टंक, नाणकं, मुद्रा। vt. नाणकेषु परिवृत् c। -ier, n. टंकाध्यक्ष.
Cashier, vt. अधिकारात् or पदात् अपास् 4 P or भ्रंश् c.
Cashmere, n. काश्मीरं और्णवस्त्रं.
Casino, n. (सार्वजनिका) अक्षक्रीडाशाला or केलिशाला or नृत्यशाला.
Cask, n. (काष्ठमयं) भांडं, दारुभाजनं.
Casket, n. (रत्नादिकार्थं) करंडक, मंजूषा.
Casque, n. शिरस्त्राणं.
Casserole n. पाकस्थाली.
Cast, vt. अस् 4 P, क्षिप् 6 P, मुच् 6 P. सृज् 6 P; पत् c; उद्गॄ 6 P; गण् 10 U, संकल् 10 U। n. क्षेपणं; क्षेप,

पात; भूमिकाविभाग, पात्रव्यवस्था; अक्षपात; बडिशसूत्रं; दृष्टिनिक्षेप; दृष्टिवक्रता; रूपं, लक्षणं । C. about, इतस्ततः पर्यालोच् 10 U; चिंत् 10 U । C. aside, away, अपाकृ, निराकृ *both* 8 U; परित्यज् 1 P । C. down, *a.* उद्विग्न, विषण्ण । C. in one's lot with, (अमुकेन सह) समानावस्थां गम् 1 P । C. up, संकल् 10 U; उद्गॄ 6 P.

Castanet, *n.* अंगुष्ठझल्लकी.

Castaway, *n.* अपांक्तेय, बहिष्कृत; दुर्वृत्त; भग्ननौकापत्तत.

Caste, *n.* वर्ण; जाति *f.* । Of the same c., सवर्ण; सजातीय । Of a low c., हीनवर्ण । Mixture of c.s, वर्णसंकर । Outc., जातिभ्रष्ट । C. pearls before swine, अपात्राय सुफलं दा 3 U, अरसिकेषु काव्यं निविद् *c.*

Castigate, *vt.* तड् 10 U, प्रहृ 1 P; दंड् 10 U; शुध् *c* । -ion, *n.* ताडनं; दंड; शोधनं.

Castle, *n.* कोट, दुर्ग *mn.* । C.s in the air *or* in Spain, मनोराज्यं.

Castor-oil, *n.* एरंडतैलं । C. o.-plant, (*Palma Christi*) अलंबक, आमंड, एरंड, गंधर्वहस्त, पंचांगुल, रुबु,-क, व्याघ्रपुच्छक, हस्तपर्ण.

Castrate, *vt.* वृषणौ छिद् 7 P; पुंस्त्वं अपहृ 1 P, वीर्यं नश् *c.* । -ed, *a.* छिन्नमुष्क, लुप्तवृषण.

Castration, *n.* मुष्कछेद; पुंस्त्वहरणं; वीर्यनाश.

Casual, *a.* आकस्मिक, आगंतुक, आपातिक, काकतालीय, यादृच्छिक; अव्यवस्थित । -ism, *n.* लोकक्रमापातिकत्ववाद । -ty, *n.* आपातिकबाधा-मृत्यु; (*pl.*) युद्धे हताः *pl.*

Casuist, *n.* नीति(धर्म)संदेहमीमांसक; धर्माधर्मविचारक; वितंडवादिन्.

Cat, *n.* आखुभुज् *m.*, ओतु *m.*, गात्रसंकोचिन् *m.*, जाहक, पृषदंशक, बिडाल, मंडलिन् *m.*, मार्जार । C.-and-dog, *a.* कलहपूर्ण । Rain c.s and dogs, अतीव वृष् 1 P । C.-o'-nine-tails, नवतंतुकशा । C.'s paw, प्रतारित, वंचित; सुमंदवात.

Catachresis, *n.* शब्ददुरुपयोग.

Cataclysm, *n.* महाप्लाव, पृथ्वीसंप्लव; लोकक्रांति *f.*; राज्यपरिवर्तनं.

Catacomb, *n.* अंतर्भौमशवस्थानं; अंतर्भौमं (स्थलं).

Catacoustics, Cataphonics, *n.* प्रतिशब्दशास्त्रं.

Catafalque, *n* शवपीठिका.

Catalepsy, *n.* अपस्मार, ग्रहामय.

Catalogue, *n.* नामावलि-ली *f.*, परिगणना, सूची । *vt.* सूच्यां निविश् *c.*

Catalysis, *n.* लयोत्पादनं.

Catamaran, *n.* तरंड.

Catamenia, *n.* आर्तवं, ऋतु *m.*, पुष्पं, रजस् *neut.*

Catamite, *n.* टार.
Cataplasm, *n.* उत्कारिका, उपनाह, प्रलेप.
Catapult, *n.* गोफणा । *vt.* गोफणया क्षिप् 6 P.
Cataract, *n.* उत्स, निर्झर, प्रपात; काच्र, नेत्रपटलं, मंथ.
Catarrh, *n.* श्लेष्मस्राव; अभिष्यंद; कफ.
Catastrophe, *n.* नाट्यप्रयोगांत; परिणाम; महादुर्दैवपात, पृथ्वीपरिवर्तनं.
Catch, *vt.* ग्रह् 9 P, धृ 1 P 10 U; (वागुरादिके) बंध् 9 P; रुध् 7 U; अवगम् 1 P, उपलभ् 1 A; प्रलुभ् *c* । *vi.* बद्ध *a.* *or* ग्रथित *a.* भू 1 P; प्रतिष्ठित *a.* *or* संश्लिष्ट *a.* भू 1 P । *n.* ग्रहणं, ग्राह; ग्रहीतृ, ग्राहक; मत्स्यपिटक, (बडिशोद्धृताः) मत्स्याः *pl.*; चलनरोधक; तालकं; लाभ, फलं; लाभकाल; विवाहपात्रं; उन्माथ, वागुरा; श्लेष; पर्यायगीतं । C. a Tartar, वरिष्ठबलं शत्रुं प्राप् 5 P । C. one's eye, उपलब्धिं गम् 1 P । C. on, जनाचित्तं आकृष् 1 P । -ing, *a.* संपर्कीय; मनोज्ञ, हारिन् । C. word, लोकप्रियः आभाणक.
Catchpole, *n* दंडधर, राजपुरुष.
Catechism, *n.* प्रश्नोत्तरं; प्रश्नोत्तररूपं अध्यापनं.
Catechize, *vt.* प्रश्नोत्तरैः अधी *c* *or* शिक्ष् *c*; सूक्ष्मं प्रच्छ् 6 P.
Catechu, *n.* खदिरसार, खादिर.
Catechumen, *n.* नवछात्र-शिष्य.
Categorical, *a.* अनौपाधिक, अबाधित; सुव्यक्त, स्पष्टार्थ.
Category, *n.* जाति *f.*; वर्ग; समानवर्ग; अधिकरणं; पदार्थ.
Catena, शृंखला: प्रणाली । -tion, *n.* परंपरा; संतानं; पारंपर्यं; परस्परान्वय.
Catenary, *a.* शृंखलासम; शृंखलीय.
Cater, *vi.* भोजनादिकं परिक्लृप् *c.*
Cater-cousin, अतीव परिचित.
Caterpillar, *n.* कोशकार-कृमि *m.*
Caterwaul, *vi.* (मार्जार इव) उत्क्रुश् 1 P.
Cates, *n.* मिष्टान्नं, स्वाद्वन्नं.
Catgut, *n.* आंत्रतंतु *m.*, ०तंत्रि *f.* -त्री.
Catharist, *n.* निर्मलंमन्य.
Catharsis, *n.* देहशुद्धि *f.*; भावशुद्धि *f.*
Cathartic, *n.* रेचकं-नं.
Cathedra, *n.* धर्माध्यक्षासनं । -l, *n.* (ख्रिस्तीयानां) अधिमंदिरं.
Catheter, *n* मूत्रोद्धरणनालिका.
Catholic, *a.* विश्वजनीन, सर्वसामान्य, साधारण, सार्वलौकिक; उदार; अनाकुंचित । -ism, -ity, *n.* सार्वलौकिकता.
Catholicon, *n.* सर्वरोगघ्नं; सर्वसाधकोपाय.
Catling, *n.* मार्जारिका.
Cattle, *n.* गावः *pl.*, पशवः *pl.*; गोकुलं व्रज.

Caudal, *a.* पुच्छीय, लांगूलीय.
Caudate, *a.* पुच्छिन्.
Caul, *n.* अंत्रावेष्टनं; गर्भावेष्टनं.
Cauldron, *n.* उखा, कटाह, पिठर, स्थाली.
Causal, *a.* हे(है)तुक, हेतुमत् ।-ity, *n.* कारणशक्ति *f.*; कार्यकारणसंबंध.
Causation, *n.* कारणत्वं, हेतुता.
Causative, *a.* उत्पादक, जनयितृ.
Cause, *n* कारणं; निमित्तं, हेतु *m.*; बीजं, मूलं; प्रयोजनं; पक्ष; उत्पादक; विवादमूलं: अभियोग, कार्यं । *vt. Ex. by causals*; उत्पद् *c*, कृ 8 U, जन् *c* । Efficient (instrumental) c., निमित्तकारणं। Material c., समवायिकारणं । -less, अकारण, अहेतुक, निष्कारण.
Causerie, *n.* लघुनिबंध, ०प्रबंध.
Causeway, *n.* अनूपस्थरथ्या; सेतु *m.*; धरणं.
Caustic, *a.* दाहक; तिग्म; परुष, मर्मभेदक.
Cautel, *n.* छद्मन् *neut.*, व्याज; प्रतारणा.
Cauter, *n.* दाहकमुद्रा, ०शलाका । -ization, *n* दाहनं; क्षारार्पणं.
Cautery, *n.* (तप्तलोहेनाम्लेन वा) मांसदाह.
Caution, *n.* अप्रमाद, अवधानं, जागरूकता, दक्षता, समीक्षा; प्रत्यादेशनं; प्रातिभाव्यं । *vt.* प्राक् प्रबुध् *c or* उपदिश् 6 P । C. money, प्रातिभाव्यधनं । -ary, *a.* प्रातिभाव्यार्थं निहित; प्राक्प्रबोधक.
Cautious, *a.* अप्रमत्त, जागरूक, समीक्ष्यकारिन्.
Cavalcade, *n.* सादिगण.
Cavalier, *n.* अश्वारोह, सादिन्; (gallant) नागर; वल्लभ । *a.* विलासिन्; उद्धत, साटोप.
Cavalry, *n.* आश्विकं, तुरगबलं, सादिगुल्म *mn.*
Cave, Cavern, *n.* कंदर, *mn.* गर्त, *mn.* गह्वरं, गुहा, दरी.
Caveat, *n.* कार्यनिषेध; प्राक्सूचना.
Cavil, *n.* तुच्छाक्षेप; मिथ्याविवाद; जल्प । *vi.* मिथ्या विवद् । वृथा आक्षिप् 6 U *or* दुष् *c.*
Cavity, *n.* कुहरं, छिद्रं, बिलं, रंध्रं, विवरं; गर्त, *mn.* पतेर; पुट *mn.*
Caw, *vi.* आरट् 1 P.
Cease, *vi.* अंतं गम् 1 P *or* प्राप् 5 P, निवृत् 1 A, विरम् 1 P, विश्रम् 4 P, शम् 4 P । *vt* अंतं गम् *etc. all causals* । C.lessly, अनवरतं, निरंतरं, सततं.
Cecity, *n.* अंधत्वं.
Cedar, *n.* देवदारु *m.*
Cede, *vt.* उत्सृज् 6 P, त्यज् 1 P, दा 3 U, वितृ 1 P, समृ *c*; अभ्युपगम् 1 P.
Ceiling, *n.* पटलं, वितानं.
Celebrate, *vt.* प्रख्या *c*, प्रथ् 10 U, प्रशंस् 1 P, स्तु 2 U; प्रख्यातं कृ 8 U; अनुस्था 1 P, पा *c* (पालयति)

अभिनंद् c । -d, a. प्र(वि)ख्यात, प्रथितयशस्.

Celebrity, n. कीर्ति f., प्रसिद्धि f., विश्रुति f.; विख्याति.

Celerity, n. जव, वेग; त्वरा, शीघ्रता.

Celestial, a. दिव्य, स्वर्गीय । C. damsel, अप्सरस् f., रतेमदा, स्पर्शानंदा, स्ववेंश्या.

Celibacy, n. अदारपरिग्रह, अनुद्वाह; ऊर्ध्वरेतस्त्वं, ब्रह्मचर्यं.

Celibate, a. अविवाहित; ऊर्ध्व-रेतस्.

Cell, n. लघुशाला–कक्षा; कुटी, कुटीरं; आश्रम ; (Biology) जीवबिंदु.

Cellar, n. गप्ति f., भूमिगृहं.

Cellular, a. छिद्रपूर्ण.

Celt, n. अतिपुरातनं कांस्यमयमौपलं वा शस्त्रं; एवंविधा कर्तरी.

Cement, n. लेप, सुधा; संधि-कारणं । vt. सुधया संश्लिष् c । –ation, n. संधानं, संश्लेष.

Cemetery, n. पितृवनं, श्मशानं.

Cenobite, n. संघमठाधिवासिन् (भिक्षु, श्रमणक).

Cenotaph, n. चैत्यं; रिक्तसमाधि m.

Censer, n. धूपपात्रं.

Censor, n. ग्रंथादिदोषपरीक्षक; दोषप्रकाशक । vt. (ग्रंथादिकं) निर्दोषं कृ 8 U । –ial, –ious, a. दोषदर्शिन्, निंदाशील.

Censurable, a. अवद्य, दूषणीय, निंद्य, वाच्य.

Censure, n. अधि(अव)क्षेप, उपा-लंभ, दूषण, दोषप्रकटनं, निंदा । vt. अधि(अव)क्षिप् 6 P, उपालभ् 1 A, गर्ह् 1. 10 A, दुष् c, निंद् 1 P.

Census, n. जनसंख्यानं.

Cent, n. शतं । Per c., e.g. "2 p. c." द्विकं शतं.

Centaur, n. नराश्व (a being with a human head and neck and the rest of the body like that of a horse; while 'किंनर' denotes a being with a human body but with the head and neck of a horse ; cf. अश्वमुख).

Centenarian, n. शतायुस् m.

Centenary, a. शतक, शत्य । n. शतं,-कं.

Centennial, a. शतवर्ष, शताब्द.

Centesimal, a. शततम.

Centipede, n शतपदी.

Cento, n. (विविधकाव्योद्धृतः) श्लोकसंग्रह.

Central, a. केंद्रीय; मध्यवर्तिन्, मध्यस्थ । -ize, vi. मध्यवर्तिनं कृ 8 U; एकतंत्रीकृ 8 U.

Centre, n. केंद्र; मध्य mn.; मध्यभाग; उदरं, गर्भ; प्रमुख, मुख्य । vt. केंद्रे or मध्ये स्था c; एकत्र कृ 8 U; समाहृ 1 P । vi. केंद्रे or मध्ये संमिल् 1 P; एकत्र भू 1 P.

Centrifugal, *a.* अपकेंद्र(मध्य)-गामिन्, मध्योत्सारिन्.
Centripetal, *a.* उपकेंद्र(मध्य)-गामिन्.
Centuple, *a.* शतगुण.
Century, *a.* शतं, शतकं; वर्षशतं, शतवर्षं, शताब्दं.
Cephalalgia, -gy, *n.* मस्तकशूल, शिरोवेदना.
Ceramic, *a.* कुंभकर्मीय । -s, *n.* कुंभनिर्माणकला.
Cerated, *a.* सिक्थ लिप्त, सिक्थाक्त.
Cereal *a.* धान्यविषयक; धान्योत्पन्न । *n.* धान्यं.
Cerebral, *a.* गोर्दीय । C. letter, मूर्धन्यं (व्यंजनं).
Cerebration, *n.* मस्तिष्कवृत्ति *f.*
Cerebritis, *n.* मस्तिष्कपाक.
Cerebrum, *n.* गोद-र्द, मस्तिष्कं, मस्तुलुंग *mn.*,-क *mn.*
Cerecloth, *n.* सिक्थाक्तं शववेष्टनं.
Ceremonial, *a.* विधिविषयक, वैधिक; विधिबद्ध-पूर्ण । *n* विधि; व्यवहार: आचार; कृत्यक्रम । -ism, *n.* विधिप्रियता; नियमासक्ति *f.*
Ceremonious, *a.* नियमानुवर्तिन्; नियताचारबद्ध.
Ceremony, *n.* विधि; संस्कार; कर्मन् *neu*; नियम; आचार; व्यवहार.
Cereous, *a* सिक्थमय-सम.
Ceroplastics, *n pl.* सिक्थशिल्पं.
Certain, *a.* निश्चित; स्थापित; ध्रुव; अ(निः)संशय, असंदिग्ध; अवश्यंभाविन्; अनिष्फल, अप्रमादिन्, अमोघ, अस्खलत्; किम *pron. with* अपि, चन, चित् । For c., C.ly, निःसंशयं । -ty, *n.* निश्चितत्वं; ध्रुवत्वं; असंशय; निर्णय; निश्चित (पदार्थ).
Certes, *adv.* ध्रुवं, निःसंशयं.
Certificate, *n.* आगम०, निदर्शन०, निर्णय०, प्रमाणपत्रं.
Certify, *vt.* प्रमाणीकृ 8 U; सप्रमाणं दृश् *c*; विज्ञा *c*; निविद् *c.*
Certitude, *n.* निश्चितत्वं; ध्रुवत्वं; असंशय.
Cerulean, *a.* नभोवर्ण, नील.
Cerumen, *n.* कर्णकषाय, ०किट्टं, ०गूथ *mn.*, ०मलं, ०विट्कं, तोक्मं, पिंजूष.
Cervical, *a.* ग्रैवेय.
Cervine, *n*, हरिणकीय.
Cess, *n* कर, राजस्वं, शुल्कं; दैवघटना । Bad c. to you, अनर्थस्तत्र भवतु.
Cessation, *n.* विरति *f.*, विराम; उपशम; निवृत्ति *f.*
Cession, *n.* वितरणं, विसर्जनं, समर्पणं.
Cesspit, *n.* विण्मूत्रकुंड *mn.*
Cesspool, *n.* दूषितोदककुंड *mn.*, विण्मूत्रकुंड *mn.*
Cestus, *n.* वधूमेखला; मुष्टिवेष्टनं.
Chafe, *vt.* संतप् *c*; पीड् 10 U, बाध् 1 A; घर्षणेन तप् *c* । *vi.* घर्षणेन उष्ण *a.* भू 1 P; पीड् *Pass.*;

कुप् 4 P। Ch.-ing-dish, तपनस्थाली.

Chafer, *n.* पिंगकपिशा.

Chaff, *n.* कडंगर, तुष, बुषं-सं; असारं *or* फल्गु (विशेष्यं); मृदुदूषण। *vt.* मृदु *or* अन्यथं दुष् *c*। –y, *a.* बुसपूर्ण-सम.

Chaffer, *vi.* मूल्यं विवद् 1 A; पण् 1 A; क्रयविक्रयं कृ 8 U। *n.* मूल्यविवाद.

Chagrin, *n.* आशाभंग; व्यथा; प्रकोप। *vt.* व्यथ् *c*; प्रकुप् *c*; उद्विज् *c*.

Chain, *n.* शृंखला; निगड *mn.*, पाश, बंधनं; परंपरा, प्रणाली, माला, संतान *mn.*। *vt.* शृंखलया बंध् 9 P, निगडयति *Den.*। –ed, *a.* निगडित, शृंखलाबद्ध.

Chair, *n.* आसनं, पीठं, मंचिका, विष्टर। Arm ch., आसंदी। Ch. man, अध्यक्ष, सभापति। Take the ch., सभायाः अध्यक्षो भू 1 P.

Chaise, *n* रथ, स्यंदन.

Chalet, *n.* गिरिगृहं.

Chalice, *n.* कंस, चषक, पात्रं, शराव; पुष्पकोष.

Chalk, *n.* कक्खटी, कठिनी, खक्खटं, खटि(डि)का, खटी, पाकशुक्ला, शुक्लधातु, सितोपला। *vt.* खट्या लिख् 6 P। Ch. out, निर्दिश् 6 P, प्रक्लृप् *c*.

Challenge, *n.* आह्वानं; अभिग्रह; रक्षकपृच्छा। *vt.* आह्वे 1 P; आक्षिप् 6 U; अभियुज् 7 A.10 U। –r, *n.* अभियोक्तृ *m*, आह्वातृ *m*.

Chalumeau, *n.* वेणु; *m.*(अजापालादीनां) वंशी.

Chalybeate, *a.* लोहमिश्रित; लोहगुणिन्.

Chamade, *n.* जयभेरीनाद.

Chamber, *n.* आगारं, कक्ष, कोष्ठ, वेश्मन् *neu.*, शाला। Ch. –pot, विण्मूत्रपात्रं। Inner ch., अंतर्गृहं, उपरोधकं.

Chamberlain, *m.* कंचुकिन्, महत्तर, सौविद्–ल्ल; कोशाधिकारिन् *m.*

Chameleon, *m.* (कामवर्णः) कृकलास *or* सरट; अस्थिरस्वभाव.

Chamfron, *n.* अश्वशिरस्त्राणं.

Chamois, *n.* वातप्रमी *mf.*

Champ, *vt.* चर्व् 1 P, संदंश् 1 P.

Champaign, *n.* समनिर्गुल्मभूमि *f.*

Champion, *n.* योध, वीर; पक्षधर–रक्षक; (कलाकौशल्यादौ) अग्रिम. असदृश। *vt.* (पक्षादिकं) धृ 10 U *or* रक्ष् 1 P.

Chance, *n* दैवं, दैवगति *f.* –घटना; यदृच्छा; समापत्ति *f.* संभाव्यत्वं। *vi.* अकस्मात् समापत् 1 P *or* उपस्था 1 P। By ch. दैववशात्, यदृच्छया; अकस्मात्। The main ch., लाभ; स्वार्थ। To stand a good ch., शुभलग्नं प्राप् 5 P; उपपन्नं अपेक्ष् 1 A। To ch. upon, यदृच्छया विद् 6 P। Ch. –comer, अकस्मादागत.

Chancellor, *n.* मुख्यप्राड्विवाक; अध्यक्ष.

Chancre, *n.* उपदंशव्रण.

Chandelier, *n.* दीपवृक्ष.

Chandler, *n.* दीपवर्तिकार; वार्तावह, वै(वि)वधिक.

Change, *vt.* अन्यथाकृ 8 U, परिवृत् *c*, विनिमे 1 A, विकृ 8 U, विपर्यस् *c* । *vi.* अन्यथाभू 1 P, परिवृत् 1 A, विकृ *Pass*, विपर्यस् 4 P; (अवस्थाभावरूपादिकांतरं) गम 1 P *or* प्राप् 5 P । *n.* परिवर्त,-र्तं, परिवृत्ति *f.*, रूपांतरं, विकार, विकृति *f*, विक्रिया, विपरिणाम, विपर्यय, विपर्यास, विवर्त; अल्पार्घनाणकानि *pl.*; विनिमय । To ch. colour, विवर्ण *a.* भू 1 P; ह्री 3 P । To ch. one's mind, अन्यथा चिंत् 10 U *or* मन् 4 A । To ch. sides, स्वपक्षं त्यज् 1 P । -able, *a.* अस्थिर, चंचल, चपल । -ful, *a.* परिणामिन्, विकारपूर्ण; चंचल; अस्थिर । -ling, *n.* विनिमय(प्राप्त)पुत्र-त्री.

Channel, *n.* (नद्याः स्रोतसो वा) पात्रं; द्विसमुद्रसंयोगिनी (प्रणाल्यादिका); प्रणाली । *vt.* प्रणालीं खन् 1 P; कुल्याः कृ 8 U.

Chanson, *n.* गीतं । -ette, *n.* लघुगीतं.

Chant, *vt.* गै 1 P; पठ् 1 P । *n.* गीतं; पठनं.

Chanticleer, *n.* आरणिन् *m.*, उषाकल, कुक्कुट, कुहकस्वन(-र), कृकवाकु, चूलिक, ताम्रचूड, दीर्घवाच् *m.*, शौंड.

Chaos, *n.* अतलस्पर्श; अमूर्तप्रकृति *f.*; व्यस्तता; संकर.

Chaotic, *a.* अस्ताव्यस्त; संकीर्ण; भग्नक्रम.

Chap, *n.* गर्त, छिद्रं, विवरं; पीचं; बटु, माणवक । *vi.* त्रुट् 4.6 P. स्फुट् 6 P.

Chape, *n.* कुडुप, बंधनी.

Chapeau, *n.* शिरस्कं.

Chapel, *n.* देवमंदिरं

Chaperon, *m.* युवतीसहचरी.

Chaplain, *n.* कुलगुरु; पुरोहित.

Chaplet, *n.* आपीड, माला, शेखर; चूडा, शिखा.

Chapman, *n.* वैवधिक.

Chappie, -y, *n.* बटु *m.*

Chapter, *n.* अध्याय, उल्लास, परिच्छेद, प्रकरणं; कथाभाग; धार्मिकसंघसमिति *f.* । Ch. and verse, (अवतरणादेः) अप्रमादनिदर्शनं । Ch. of accidents, दुर्घटनाक्रम । To the end of the ch., अवसानपर्यंतं.

Char, *n.* कर्मन् *neu.*, व्यवसाय । *vt.* अंगारीकृ 8 U; ईषत् दह् 1 P । -coal, अंगार *mn.*; दग्धकाष्ठं.

Character, *n.* अक्षरं, वर्ण; चिह्नं; लेखनरीति *f.*; गुण, धर्म, प्रकृति *f.*, रूपं, लक्षणं, वृत्ति *f.*, शीलं, स्वभाव; भूमिका; कीर्ति *f.*, ख्याति *f.* । –istic, *a.* स्वाभाविक; *n.* विशेष,-षं, स्वभाव । –istically, *adv.*

स्वभावानुरूपं । -ize, *vt.* विशिष् *c*; अनुस्वभावं निरूप् 10 U। -ization, *n.* स्वभाववर्णनं.

Charade, *n.* सर्वतोभद्र; शब्दकूटं.

Charge, *vt.* निविश् *c*, पूर् 10 U; अवस्कंद् 1 P, आक्रम् 1 A, आपत् 1 P; आज्ञा *c*, आदिश् 6 P; निक्षिप् 6 P, न्यस् 4 P, सम् *c*; देयं प्रार्थ् 10 U। *n.* भार; अधिकार, नियोग; गुप्ति *f.*, रक्षणं; निक्षेप, न्यास; अभियोग, दोषारोप; अवस्कंद आक्रम, धर्षणं। Give in ch., हस्ते निक्षिप् 6 P। Return to the ch., पुनः आरभ् 1 A। Ch.-sheet, दोषारोपपत्रिका। -r, *n.* युद्धाश्व, रणहय, वारकीर। -able, *a.* अभियोक्तव्य; दूषणीय; देय.

Chariot, *n.* रथ, शतांग, स्यंदन। War ch., सांपरायिक। Sport ch., पुष्प(ष्य)रथ। Clay ch., कर्णीरथ। -eer, क्षत्तृ *m.*, दक्षिणस्थ, नियंतृ *m.*, प्राजितृ, यंतृ *m.*, सव्येष्टृ *m.*, सारथि, सूत, हयंकष.

Charitable, *a.* सानुकंप; उदार, दानशील, वदान्य; दीनवत्सल; क्षमालु.

Charity, *n.* करुणा, दयालुता, भूतानुकंपा, वात्सल्यं; त्याग, दानं; क्षमालुत्वं, दीनसेवासंघ.

Charivari, *n.* (अवहेलनार्थं) कटुतौर्यं; तुमुल, सकुलं.

Charlatan, *n.* कोविदं०, पंडितंवद; मिथ्यावैद्य; छाद्मिक, वंचक। -ism, -ry, *n.* मिथ्याव्यवसाय; कृतकचिकित्सा, वंचना.

Charm, *n* अभिचार, उच्चाटनं, गारुडं, मंत्र, मोहनं; कवच *mn.*, रक्षाकरंड; प्रलोभनं; वशीकरणं; मनोहारित्वं, मोहकत्वं; शोभा। *vt.* अभिचारेण वशीकृ 8 U, परि(वि)-मुह् *c*, प्रलुभ् *c*; आकृष् 1 P; प्री 9 U। -er, *n.* अभिचारिन्, गारुडिन्, जांगुलिक, मायिन्, मोहक; प्रिया, मोहिनी। -ing, *a.* चेतोहर, मनोरम, रम्य, हारिन्.

Charnel-house, *n.* शवगृहं; अस्थिसंग्रहालय.

Charpoy, *n* खट्वा.

Chart, *n.* समुद्रालेख्यपट.

Charter, *n.* शासनपत्रं; अधिकार.

Chary, *a.* जागरूक, दक्ष, सावधान; परिमित, असुक्तहस्त.

Chase, *vt.* अनुधाव् 1 P, अनुसृ 1 P, मृग् 10 A. 4 P; अपानुद् 6 P, विद्रु *c*; उन्कृ 6 U। *n* सोत्साहानुधावनं, आखेट, आच्छोदनं, खेटनं, मृगया, मृगव्यं, वराधि *m*; मृगयाविषय; जांगलं, मृगयाभूमि *f.*। Wild goose ch., निष्फलः प्रारंभ.

Chasm, *n.* कुहरं, गर्त दरी, विवरं.

Chassis, *n.* रथ०, शकटबंध.

Chaste, *a.* अक्षत अज्ञातमैथुन, ऊर्ध्वरेतस्, ब्रह्मचारिन्; अव्यभिचारिन्, जितेंद्रिय, निर्मल, विशुद्ध; अग्राम्य; निराडंबर.

Chasten, *vt.* दंड् 10 U; शुध् *c*; दम् *c*.

Chastise, *vt*. तड् 10 U, दंड् 10 U, शास् 2 A; शुध् *c*। -ment, *n*. दंड, शासनं.

Chastity, *n*. ब्रह्मचर्यं; जितेंद्रियत्वं; विशुद्धि *f*.

Chat, *vi*. निःशंकं आलप् 1 P जल्प् 1 P, संभाष् 1 A। *n*. विश्रंभालाप, संलाप.

Chateau, *n*. दुर्गप्रासाद; कोट.

Chatoyant, *a*. तरलप्रभ.

Chattel, *n*. *usually pl*. अस्थावरं रिक्थं; उपस्करजातं.

Chatter, *vi*. जल्प् 1 P, प्रलप् 1 P; कूज् 1 P; किलकिलायति-ते *Den*.। *n*. जल्प; कूजनं; किलकिलशब्द। -box, *n*. जल्प(ल्पा)क, वाचाट-ल.

Chatty, *n*. कुंभ, शराव.

Chaw, *vt*. चर्व् 1 P। -bacon, *n*. आशिष्ट, ग्राम्य.

Cheap, *a* अल्पमूल्य, अल्पार्घ; सुलभ; तुच्छ। -en, *vt* मूल्यं न्यूनीकृ 8U; लघूकृ 8 U। To hold ch., अवमन् 4 A, धिक्कृ 8 U। Ch.- jack, *n*. वैवधिक.

Cheat, *vt*. छल् 10 U, प्रतॄ *c*, वंच् *c*, विप्रलभ् 1 A। *n*. कपटं, प्रतारणा, वंचनं; कितव, धूर्त, वंचक, हारक.

Check, *vt* विरम् *c*; प्रतिबंध् 9 P, विष्टंभ् 9 P; नियम् 1 P, निरुध् 7 U; प्रतिषिध् 1 P। *n*. प्रतिबंध; निग्रह, प्रतिषेध, संयम; परीक्षा-चिह्नं; जालांकितः पट। -mate, *n*. स्तंभनं; पराजय। -mate, *vt*. स्तंभ् 9 P; पराभू 1 P.

Cheek, *n*. कपोल, गंड, गल्ल; धाष्टर्यं, प्रगल्भता। Ch. by jowl, अतीव निकटे। Broad ch, गंडभित्ति *f*.। -y, *a*. आविनीत, धृष्ट, प्रगल्भ.

Cheep, *vi*. कूज् 1 P; विरु 2 P.

Cheer, *n*. (उद्विग्नोल्लसिता वा) चित्तवृत्ति *f*; मनोरंजनं; धैर्यं; मिष्टान्नं; जयध्वनि। *vt*. अनुरंज् *c*, उल्लस् *c*, प्रसद् *c*, प्रहृष् *c*; स्तुत्या तालशब्देन वा अनुमुद् 1 A। *vi*. समाश्वस् 2 P हृष् 4 P। -ful, *a*. उल्लसित, प्रफुल्ल, प्रसन्न, हृष्ट। -less, *a*. निरानंद; उद्वेजक। -y, *a*. प्रमुदित। Be of good ch., समाश्वसिहि Imperative 2 sing.; प्रसन्नचित्तो भव। Ch. up, समाश्वस् 2 P.

Cheese, *n*. कि(ति)लाट, दधिजं। -paring, *a*. कदर्य, किंपच, कृपण.

Cheetah, *n*. चित्रक, चित्रव्याघ्र.

Chef, *n* पाचक, सूद। Ch.-d'œuvre, अत्युत्तमानिर्मिति *f*.

Chemical, *a*. रसायनीय.

Chemise, *n*. अंगिक, कंचुक, कूर्पास, चोल, निचोल.

Chemist, *n*. रसज्ञ। -ry, *n*. रस-क्रिया, ०तंत्रं, ०विद्या; रसायनं.

Cheque, *n*. धनप्रदानाज्ञापत्रं.

Chequer, *n.* अष्टापदं । *vt.* कर्बुरीकृ 8 U; चित्र् 10 U; सुखदुःखपूर्ण कृ 8 U । -ed, *a.* कर्बुरित, चित्रित; सुखदुःखपूर्ण.

Cherish, *vt.* स्निह् 4 P; लल् 10 U; पा *c* (पालयति), पुष् 1. 4. 9 P, संवृध् *c*; उपास् 2 A, भज् 1 U; अनुषंज् *pass.*

Cheroot, *n.* तमाखुशलाका.

Chersonese, *n.* द्वीपकल्प *mn.*

Cherub, *n.* बालदैवतं; दिव्यकुमार; रम्यबालक.

Chess, *n.* चतुरंगं । -board, अष्टापदं, शारिफलं । -man, खेलनी, शार-रि.

Chest, *n.* मंजूषा, समुद्गक; उरस् *neu.*, वक्षस् *neu.*; कोश.

Chevalier, *n.* सादिन् *m*; वीरोत्तम.

Chevelure, *n.* जटाबद्धं शिरस् *neu.* जटाजूट; उल्कापुच्छं.

Chevy, *vt.* मृग् 1. 4 P. 10 A । *n.* मृगया.

Chew, *vt.* चर्व् 1 P; संदंश् 1. P । Ch. the cud, रोमंथायते *Den.*

Chic, *a.* सुप्रसाधित, सुवेष.

Chicane, *n.* कपटं, छद्मन् *neu.*, दंभ, व्याज । -ry, *n.* मिथ्यावाद; वाक्छलं.

Chick,-en, *n.* कुक्कुटपोत । Ch.en-hearted, भीरु । Ch.en-breasted, संकुचितोरस्.

Chide, *vt.* अधिक्षिप् 6 P, तर्ज् 10 U, निंद् 1 P, निर्भर्त्स् 10 U । *vi.* कलहं कृ 8 U, विवद् 1 A । *n.* अधिक्षेप, निर्भर्त्सना; मृदुरव.

Chief, *a.* अग्रणी, अग्रिम, अग्रेसर, अग्र्य, परम, प्रधान, प्रमुख, मुख्य, मूर्धन्य, श्रेष्ठ; *as final members of compounds* ०इंद्र, ०नाथ, ०ऋषभ, ०पुंगव, ०वर, ०सिंह (*cf* स्युरुत्तरपदे व्याघ्रपुंगवर्षभकुंजराः । सिंहशार्दूल-नागाद्याः पुंसि श्रेष्ठार्थगोचराः ॥ Amara III. 1.59) । *n.* अधिपति, अध्यक्ष, ईश, ईश्वर, नायक; प्रधानपुरुष । -ly *adv.* प्रधानतः, प्राधान्येन, मुख्यशः, विशेषेण.

Chieftain, *a.* नायक; गणाधिपति; सामंत.

Chignon, *n.* कबरीभार.

Chilblain, *n.* शीतविस्फोट.

Child, *n.* अपत्यं, अर्भक, उत्तानशय, डिंभ, दारक, बाल,-क, वत्स, शिशु, स्तनंधय, स्तनप । With ch., अंतर्वत्नी, गर्भिणी । Ch.-bearing, -birth, प्रसव, प्रसूति *f.* । Ch. bed, प्रसवकाल । Ch.'s-play, सुकरं *or* सुखसाध्यं कर्मन् *neu.* । -less, निरपत्य । -ish, बालिश, बालेय, बालोचित । -hood, बाल्यं, शैशवं.

Chiliad, *n.* सहस्रं.

Chill, *n.* शीतं, शैत्यं; शैत्यबाधाः उद्वेजनं, प्रतिबंधनं । *a.* शिशिर, शीत,-ल; रूक्ष । *vt.* शीतीकृ 8 U; उत्साहं पत् *c*; उद्विज् *c*.

Chilli, *n.* मरि(री)चं.

Chime, *n.* घंटानाद, शिंजनं; स्वरसंवाद; एकतान । *vi.* संवद् 1 P. । *vt.* संवद् *c.*

Chimera, *n.* काल्पनिकमात्रं; असंभाव्यकल्पना; मनोरथसृष्टि *f.*

Chimerical, *a.* अमूलक, काल्पनिक.

Chimney, *n.* धूमनालिका; चुल्ली.

Chin, *n.* चि(च-चु)बुकं, हनु *mf.*

China, *n.* कौलातकं । Ch.-cloth, चीनांशुकं.

Chinch, *n.* मत्कुण.

Chine, *n.* कशेरु *m.*, पृष्ठवंश.

Chink, *n.* छिद्रं, रंध्रं; क्वणनं, शिंजनं; नाणकानि *pl.*

Chip, *n.* खंड *mn.*, तष्टं, शकल *mn.* । *vt.* तक्ष् 1. 5 P, शकलीकृ 8 U । Ch. of the old block, पितृसदृश (सूनु) । -py, *a.* अस्वस्थ.

Chirography, *n.* लेखनकला; ०रूपं.

Chirology, *n.* अंगुलीभाषा, ०लिपि *f.*

Chiromancy, *n.* सामुद्रिकं.

Chiropodist, *n.* करपादवैद्य.

Chirp, *vi.* किलकिलायति-ते *Den.*; सानंदं भाष् 1 A.

Chirrup, *vi.* किलकिलायति-ते *Den.*

Chisel, *n.* टंक, तक्षणी, वासी, व्रश्चन । *vt.* तक्ष् 1. 5 P, व्रश्च् 6 P.

Chit, *n* बालक; शावक; पत्रिका.

Chit-chat, *n.* जल्पनं, स्वैरालाप.

Chitter, *vi.* कंप् 1 A, वेल्लु 1 P.

Chivalrous, *a.* क्षात्रधर्मिन् .

Chivalry, *n.* क्षात्रधर्म, पौरुषं, शौर्यं.

Chlorophyll, *n.* (वृक्षपत्रादीनां) हरितद्रव्यं.

Chock, *n.* (जले स्थिरीकरणार्थं) दारुपिंड । Ch.-full, आकंठपूर्ण.

Choice, *n.* ग्रहणं वरणं; काम, विकल्प । *a.* उत्कृष्ट, विशिष्ट । Hobson's ch., अपरिहार्यं कार्यं; विकल्पाभाव । To have no ch., कार्ये स्वातंत्र्यं त्यज् 1 P.

Choir, *n.* गायकगण, ०चक्रं.

Choke, *vt.* कंठं संपीड् 10 U; श्वासं प्रतिरुध् 7 U; प्रतिषिध् 1 P.

Choler, *n.* पित्तं; क्रोध, रोष । -ic, *a.* क्रोधनशील, शीघ्रकोपिन् .

Cholera, *n.* विषूचिका; महामारी.

Choose, *vt.* वृ 5 U, वॄ 9 U; ग्रह् 9 P. इष् 6 P, रुच् 1 A.

Chop, *vt.* खंडशः छिद् 7 U; विनिमे 1 A. । *n.* मांसशकलं । -house, भोजनगृहं । -py, *a.* रंध्रपूर्ण; कल्लोलाकुल.

Choragus, *n.* गायकगणाग्रणी *m.*

Choral, *a.* गायकगणगीत, ०पठित.

Chord, *n.* गुण तंतु, *m.*, तंत्री.

Chorion, *n.* गर्भकोश, ०वेष्टनं.

Chorister, *n.* (गणस्थः) गायक.

Chorus, *n.* गायकगण; अनुपदं, ध्रुव,-क.

Chowrie, *n.* चामरं.

Chrematistics, *n.* वित्तार्जनशास्त्रं.

Chrestomathy, *n.* पाठसंग्रह, पाठावलि *f.*

Chrism, *n.* संस्कारतैलं.

Christen, *vt.* नाम दा 3 U.

Christmas, *n.* ख्रिस्तजन्मोत्सव.

Chromatic, *a.* रंग०, वर्णविषयक। -s, *n.* वर्णशास्त्रं.

Chronic, *a.* कालिक; कालविषयक; चिरस्थायिन्, चिरस्थित.

Chronicle, *n.* इतिवृत्तं, इतिहास, पुरावृत्तं; (एतस्य) कथनं, लेखनं। *vt.* यथावृत्तं कथ् 10 U *or* लिख् 6 P *or* वर्ण् 10 U.

Chronograph, *n.* सूक्ष्मकालमापकं.

Chronological, *a.* कालक्रमानुगत.

Chronology, *n.* कालनिर्णयशास्त्रं, कालगणना; इतिवृत्तक्रम.

Chronometer, *n,* कालमापकं, घटी, यामनालिका.

Chrysalis, *n.* कोशस्थकीट.

Chthonian, -nic, *a.* नारक.

Chub-faced, *a.* पीनवदन.

Chubby, *a.* पीन, पीवर.

Chuck, *n.* कुक्कुटीकलकल; कुक्कुटशावः प्रिया; (चिबुके) चपेटिका, मृदुताडनं। *vt.* (चिबुकं) मृदु तड् 10 U; क्षिप् 6 P। Ch. away, अपाकृ 8 U, निरस् 4 P.

Chuckle, *vi.* अंतरिव हस् 1 P। *n.* अंतर्हास.

Chuff, *n.* मंदधी, मूढ.

Chum, *n.* मित्रं, वयस्य, सुहृद् *m.*; सहवासिन्.

Chump, *n.* मंदधी.

Chunk, *n.* स्थूलशकल *mn.*

Church, *n.* देवालयं, धर्ममंदिरं; धर्म, ०तत्त्वानि *pl.*। Ch. yard, पितृवनं, श्मशानं.

Churl, *n.* पामर; हीनजन; ग्रामीण, ग्राम्य; कृपण। -ish, *a.* कृपण, परुष; अविनीत.

Churn, *vt.* खज् 1 P, मथ् 1 P, मंथ् 9 P। *vi.* फेनायते *Den.*। Ch.ing stick, खज, मंथनदंड, वैशाख। Ch.ing pot, गर्गरी, मंथनी.

Chute, *n.* पतनप्रणाली.

Chutney, *n.* उपदंश, व्यंजनं.

Chyle, *n.* अन्नरस.

Cicatrix, *n.* सिध्मन् *neu.*

Cicatrize, *vt.* क्षतं संयुज् *c.*

Cicerone, *n.* निर्देशक; द्रष्टव्यदर्शक.

Cider, *n.* आताफलसुरा.

Ci-devant, *a.* पूर्वकालीन.

Cigar, *n.* तमाखुशलाका। -ette, *n.* लघु०.

Cilice, *n.* केशवस्त्रं.

Cinch, *n.* पर्याणपट्ट.

Cincture, *n.* कांचि-ची *f.*, मेखला, रशना, सारशनं.

Cinder, *n.* अंगार *mn.*

Cinema, *n.* चलच्चित्रदर्शकयंत्रं; चलच्चित्रशाला.

Cinenarium, *n.* अस्थिभस्मकुंभशाला.

Cinerary, *a.* भस्मीय.

Cingalese, *n,* सिंहलद्वीपवासिन्.

Cinnabar, *n.* रक्तपारद.

Cinnamon, *n.* दारुगंध, दारुसिता.

Cinq, -que, *n.* पंचक; पंच० (*in comp.*).

Cipher, *n.* खं, बिंदु *m.*, शून्यं; वर्ण; गूढा०, बीजाक्षरबंध; तुच्छजन; अंक। *vi.* गणितं अभ्यस् 4 P। *vt.* गूढाक्षरैः लिख् 6 P.

Circ, *n.* उपलमंडलं.

Circe, *n.* मोहिनी.

Circle, *n.* मंडलं, वर्तुलं, वृत्तं; चक्रं, वलय *mn.*; परिधि *m.*; परिषद् *f.*। *vi.* मंडले परिभ्रम् 1. 4 P, *etc.*। Square the c., अशक्यं कर्म प्रारभ् 1 A.

Circuit, *n* परिभ्रमणं; मंडलं; परिधि *m.*; परिणाह; न्यायाधीशपर्यटनं। -ous, *a.* कुटिल, वक्र; अनृजुगामिन्.

Circular, *a.* वर्तुल, मंडलाकार.

Circulate, *vi.* प्रचल् 1 P, प्रसृ 1 P; प्रवृत् 1 A। *vt. causals of preceding verbs.*

Circulation, *n.* परिभ्रमणं, प्रचार, प्रसार। C. of blood, रक्तवहनं, रक्ताभिसरणं.

Circumambient, *a.* परितः चलत्, परिभ्रमत्; परिगत, परिवेष्टक, व्यापक.

Circumambulation, *n.* पर्यटनं; प्रदक्षिणा; अप्रस्तुतविधानं.

Circumcise, *vt.* शिश्नत्वचं कृत् 6 P *or* छिद् 7 P.

Circumference, *n.* परिणाह, परिधि, परिवेश, मंडलं.

Circumfluent, *a.* सर्वतोवहत्; परिस्यंदिन्.

Circumfuse, *vt.* परिप्लु *c*, परितः स्नु *c.*

Circumgyrate, *vi.* परिभ्रम् 1 P.

Circumjacent, *a.* पर्यंतस्थ.

Circumlocution, *n.* वाग्विस्तार; वक्रोक्ति *f.*

Circumnavigate, *vt.* नावा परिसंचर् 1 A.

Circumpolar, *a.* परिध्रुव.

Circumscribe, *vt.* परिमा 3 A; नियम् 1 P; संवृ 8 U.

Circumscription, *n.* परिमापनं; नियमनं; मर्यादास्थापनं.

Circumspect, *a.* सर्वतोदृष्टि, ०मुख; अप्रमत्त, दक्ष, समीक्ष्यकारिन्। -ion, *n.* अप्रमाद, समीक्ष्यकारित्वं। -ly, *adv.* समीक्ष्य, सावधानं.

Circumstance, *n.* अवस्था, दशा, स्थिति *f.*; घटना, प्रसंग, वृत्तांत, व्यतिकर; आडंबर; कारणकार्यसामग्री; जीवनसंस्थिति *f.*। -d, *a.* अव०, स्थित, भूत। In the c.s, एवं सति *or* स्थिते। Easy c.s, समृद्धिः *f.*, सौभाग्यं, स्वास्थ्यं। Straitened c.s, दारिद्र्यं, दौर्भाग्यं.

Circumstantial, *a.* यथावृत्तोत्पन्न; सविस्तर; आगंतुक, आहार्य। C. evidence, वृत्तांतानुमेयं प्रमाणं.

Circumvallation, *n.* वप्रपरिवेष्टनं.

Circumvent, *vt.* प्रतॄ *c*, वंच् *c.*

Circus, *n.* क्रीडांगणं, क्रीडामंडलं, क्रीडारंग, प्रेक्षावार.

Cirrhosis, *n.* यकृत्पूति *f.*

Cist, *n.* पुट, समाधि *m.*

Cistern, *n.* जलकुंडं, जलाशय.

Citadel, *n.* कोट, दुर्ग.

Citation, *n.* अवतरणं; उदाहरणं; अभियोग.

Cite, *vt.* अवतॄ *c*, उपन्यस् 4 P; अभियुज् 7 A, आह्वे 1 P.

Citied, *a.* पुरसंपन्न.

Citizen, *n.* नगरजन, पौर, पौरजन.

Citron, *n.* छोलंग, जंबी(भी)रं, जंभक-ल, दंतशठ, फलपूर, बीजपूर.

City, *n.* नगरं-री, पत्तनं, पुर् *f*, पुरं-री, स्थानीयं.

Civet, *n.* गंधमार्जार.

Civic, *a.* नागरिक, पौर, पौरजनीन.

Civil, *a.* दक्षिण, नागरिक, शिष्ट, सभ्य; सादर, सुशील । -ity; *n.* दाक्षिण्यं; आदर, प्रश्रय, सभ्यता, सौजन्यं । -ization, *n.* शिष्टता; वैदग्ध्यं; संस्थोत्क्रांति *f.* । -ize, *vt.* शिष्टाचारं शास् 2 P; आर्यत्वं गम् *c or* नी 1 P; उन्नतिं प्राप *c*.

Clack, *vi.* त्रुटनशब्दं कृ 8 U; जल्प् 1 P । *n.* किलकिलरव; बहुजल्पनं.

Claim, *vt.* प्रतिज्ञा 9 A; स्वकीयत्वं प्रतिपद् *c or* ज्ञा *c*; अर्ह् 1 P । *n.* अधिकार; अभिमान; परिग्रह । -ant, *n.* अभियोक्तृ *m.*, अर्थिन् *m.*

Clairaudience, *n.* अप्रत्यक्षश्रवणं.

Clairvoyance, *n.* अप्रत्यक्षदर्शनं.

Clam, *n.* कुडुप.

Clamant, *a.* उत्क्रोशत्, मुखर.

Clamber, *vi.* कृच्छ्रेण आरुह् 1 P.

Clamjamphrie, *n.* अवस्कर; तुच्छवस्तुजातं; पामरगण.

Clammy, *a.* क्लिन्न, श्यान, सांद्र.

Clamorous, *a.* उत्क्रोशत्, मुखर.

Clamour, *n.* आक्रोश, उत्क्रोश, कोलाहल *mn.* घोषणं, महारव । *vi.* आ०, उत्क्रुश् 1 P, उद्घुष् 1 P. 10 U.

Clamp, *n.* कुडुप, बंध; कीलक; इष्टकानिचय; पादाघात । *vt.* कुडुपेन *or* कीलकेन बंध् 9 P *or* संयुज् *c*.

Clan, *n.* कुलं, गोत्रं, गण, वंश । -nish, *a.* कुलप्रिय, ०भक्त.

Clandestine, *a.* गुप्त, गूढ, निभृत, प्रच्छन्न, रहस्य.

Clang, *n.* क्वण, -नं, क्वणितं, झणत्कार । *vi.* क्वण् 1 P, शिंज् 1 P.

Clank, *n.* क्वणितं, झंझनं, शिंजितं । *vi.* क्वण् 1 P, शिंज् 1 P.

Clap, *vt.* (प्रसभं) संहन् 2 P; करतालं दा 3 U; क्षिप्रं पिधा 3 U; करतालेन प्रशंस् 1 P; (कारागृहे) सहसा निक्षिप् 6 P । -ping, *n.* करताल, -कं; प्रशंसाशब्द; स्तनितं; संघातशब्द । -per, *n.* घंटाताडनी । C. eyes on, अकस्मात् दृश् 1 P । -trap, *n.* शब्दाडंबर; *a.* कृत्रिम, मायिक; जनस्तुतिमात्रार्थिन्.

Clap, *n.* शुक्रदोष.

Clap-board, *n.* दारुपात्रफलक *mn.*

Clapperclaw, *vt.* तड् 10 U; विलिख् 6 P; निंद् 1 P.

Claque, *n.* मूल्यार्थप्रशंसकगण.

Clarify, *vt.* निर्मलीकृ 8 U, विशदीकृ 8 U, विशुध् *c* । *vi.* निर्मलीभू 1 P., प्रसद् 1 P.

Clarion, *n.* कहाला, काहल-ला, चंडकोलाहला, तूर्य.

Clarity, *n.* निर्मलत्वं, प्रसाद, विशुद्धि *f.*, वैशद्यं, स्वच्छता.

Clash, *vi.* आहननेन वद् 1 P; संघट्ट् 1 A; विसंवद् 1 P; विरुध् 7 U। *vt.* आहननेन वद् *c* । *n.* संघट्टनाद; संघट्ट; कलह, विप्रतिपत्ति *f.*, विरोध, विसंवाद.

Clasp, *n.* कुड्डप; गंड; बंध; आलिंगनं, आश्लेष, उपगूहनं, परिरंभ; मुष्टि°, हस्तग्राह । *vt.* कुड्डपेन बंध् 9 P; आश्लिष् 4 P, आलिंग् 1 P, परिरभ् 1 A; परिनिधा 3 U.

Class, *n.* गण, जाति *f.*, वर्ग, समूह; वर्ण; छात्रगण । No c., अतितुच्छ, °हीन । C.-fellow, सहाध्यायिन् *m.* । -ification, *n.* वर्गीकरणं । -ify, *vt.* वर्गीकृ 8 U; यथावर्गं रच् 10 U । Of the same c., वर्गीय, वर्ग्य, सवर्ण.

Classic, -al, *a.* प्राचीन; संस्कृत; श्रेष्ठ । Classic, *n.* आदर्शग्रंथ (C.-al literature, अभिजातवाङ्मयं.).

Clastic, *a.* शकलमय.

Clatter, *vi.* क्वण् 1 P, झणझणायते *Den.*; उच्चैः जल्प् 1 P । *n.* क्वणितं, झणझणा; प्रजल्पनं.

Clause, *n.* अंगं; पदं; वाक्यं; अधिकरणं; नियम.

Claustral, *a.* मठविषयक.

Clavate, *a.* मुद्गलाकार.

Clavicle, *n.* जत्रु *neu*,-कं.

Claw, *n.* खरूल, नख *mn.*, नखर *mn.* । *vt.* नखरैः विदृ 10 U *or* विलिख् 6 P.

Clay, *n.* मृत्तिका, मृद् *f.*; (good c.) मृत्सा-त्स्ना; जंबाल, पंक; कलेवर *mn.* । *vt.* मृदा लिप् 6 U *or* शुध् *c* । -ey, -ish, *a* कार्दम.

Claymore, *n.* द्विधारकृपाण.

Clean, *a.* निर्मल, विमल, (परि°, वि°) शुद्ध; पवित्र, शुचि; धौत; अप्रमत्त, अस्खलत्; मसृण, श्लक्ष्ण; संपूर्ण । *vt.* निर्मलीकृ 8 U, पवित्रीकृ 8 U, प्रक्षल् 10 U, शुध् *c* । *adv.* पूर्ण; निःशेषं । C. sweep, संपूर्णः निरास । –ly, *a.* (देहे) निर्मल, शुचि.

Cleanse, *vt.* धाव् 1 P. 10 U, निर्णिज् 3 U, निर्मलीकृ 8 U, प्रक्षल् 10 U, प्रमृज् 2 P. *c*, शुध् *c*.

Clear, *a.* अच्छ, निर्मल, विशद, शुद्ध, स्वच्छ; उज्ज्वल, तेजस्विन्; निरभ्र, प्रसन्न; कुशल, चतुर; निःसंदेह, परिस्फुट, व्यक्त, स्पष्ट । *vt.* निर्मलीकृ 8 U, विशदीकृ 8 U, शुध् *c*; प्रसद् *c*; विवृ 5 P, व्याख्या 2 P; मुच् 6 P; लभ् 1 A । *vi.* निर्मलीभू 1 P, प्रसद् 1 P । C. a debt, ऋणं शुध् *c* । C. up a business, कार्यं निर्वृत् *c or* समाप् *c* । C. the throat, उत्कासनं कृ 8 U । -ness, *n.* प्रसाद; वैशद्यं; स्पष्टता.

Cleat, *n.* कीलक.

Cleavage, *n.* (पक्ष)भेद.
Cleave, *vt.* दल् *c*, भिद् 7 P, विद् 10 U, विपट् 10 U । *vi.* अनु०, संलग् 1 P, संज् *Pass.*; भज् 1A । -r, *n.* मांसछेदनी; भेदक.
Cleek, *vt.* सहसा ग्रह् 9 P । *n.* महाबडिश.
Cleft, *n.* भंग; दरी; विवरं; स्फोट । *a.* भग्न, विदारित.
Cleg, *n.* दंशक; गोमाक्षिका.
Clemency, *n.* कृपा, दया, सौजन्यं.
Clement, *a.* कृपालु, दयालु, मृदु, सुजन.
Clench, *vt.* दृढं ग्रह् 9 P *or* बंध् 9 P; (मुष्टिं) बंध् 9 P; (दंतान्) दृढीकृ 8 U.
Clepsydra, *n.* कालमापकं जलयंत्रं.
Clergy, *n.* धर्माध्यापक०, पुरोहित-संस्था । -man, *n.* धर्माध्यापक, पुरोहित.
Clerical, *a.* पौरोहित;लेखकसंबंधिन् । C. error, लेखनप्रमाद.
Clerk, *n.* धर्माध्यापक, पुरोहित; कायस्थ, लिपिकार, लेखक; पंडित, विद्वस् *m*.
Clever, *a.* कुशल, चतुर, दक्ष, निपुण, पटु, पेशल, विचक्षण, विदग्ध । -ness, *n.* कौशलं (-ल्यं), चातुर्यं, नैपुण्यं.
Click, *vi.* क्वण् 1 P । *n.* क्वणितं, रणितं.
Clicker, *n.* क्रयप्रार्थक; चर्मछेदक.
Client, *n.* आश्रित; पक्ष्य; कार्यार्थिन् । -ele *n.* अनुसंघात.
Cliff, *n.* अतट, तट, प्रपात, भृगु *m*.
Climacteric, *n.* परिवर्तकाल.
Climate, *n.* देश, प्रदेश; वातवर्षादि-सामग्री; दिश् *f*.
Climax, *n.* अतिभूमि *f*., पराकाष्टा; उत्तरोत्तरातिशय; भावोन्नति *f*.
Climb, *vt.* अधिरुह् 1 P, आरुह् 1 P । *vi.* उपरि गम् 1 P । C. down, *vi.* अवतृ 1 P; अधिकारं लघूकृ 8 U ।-er, *n.* वल्ली, व्रतति *f*.
Clime, *n.* *See* ‘ Climate. ’
Clinch, *vt.* स्था *c* । *n.* श्लेष; वक्रोक्ति *f*.
Cling, *vi.* (परि०,सं०) लग् 1P,सञ्ज् 1 P, श्लिष् 4 P; भज् 1 A.
Clinic, *n.* रुग्ण, शय्याग्रस्त; चिकित्सोपदेश.
Clinical, *a.* रुग्णविषयक.
Clink, *vi.* क्वण् 1 P, रण् 1 P, शिंज् 1 P । *vt.* *Causals of preceding verbs* । *n.* क्वणितं, रणितं, शिंजितं ; कारा, ०गृहं.
Clinker, *n.* इष्टका.
Clip, *vt.* कर्तर्या छिद् 7 P; आश्लिष् *c*, परिरभ् 1 A; परिवेष्ट् 1 A । C. the wings of, उत्साहं पत् *c* । –per, *n.* केशकर्तरी; द्रुतनौका.
Clique, *n.* (दुराग्रहाणां स्वार्थपरा-यणानां वा) गण, संघ.
Clitoris, *n.* स्त्रीशिश्नं.
Clitter-clatter, *n.* वृथाजल्पनं.
Cloaca, *n.* मलप्रणाली, ०सरणि *f*.; मलकुंडं.

Cloak, *n.* अवगुंठनं, प्रावार,-क; कपटं, छद्मन् *neu*, व्याज । *vt.* अवगुंठ् 10 U, आच्छद् 10 U, प्रावृ 5 U.

Clocher, *n.* घंटागृहं, घंटाट्ट.

Clock, *n.* घटिका, घटी, यामनाली.

Clod, *n.* दारिणि *mf.* मृत्खंड, मृत्पिंड, लेष्टु *m.*, लोष्ट *mn.*; जड, मूढ । -hopper, *m.* ग्रामीण, मूढ । -pate,-poll, मूढ, मूर्ख.

Clog, *n.* निगड; प्रतिबंधनं, प्रत्यूह; पादू *f.* । *vt.* प्रतिबंध् 9 P, प्रतिरुध् 7 U.

Cloister, *n.* मठ, विहार.

Close, *vt.* (अ) पिधा 3 U; निमील् 1 P. *c*; संवृ 5 U; संपद् *c*, समाप् *c*; संयुज् *c* । *vi.* निमील् 1 P; अंतं गम् 1 P, समाप् *Pass.* । *n.* पिधानं; निर्मिलनं; अवसानं; परिणाम; विराम; समाप्ति *f.* । C. with, अनुमन् 4 A.

Close, *a.* पिहित; निमीलित; संवृत; घन, निबिड, सांद्र; आसन्न, निकट, समीपवर्तिन्; सूक्ष्म; आश्रित; निर्वात; दुर्लभ; गुप्त, गोपनप्रिय; कृपण । *n.* आवरणं, प्राचीरं, वाट-टी । C. by, C. upon, अतिनिकट । C.-fisted, अमुक्तहस्त, कृपण । -ness, *n.* सन्निधि *m*, समीपता । -ly, *adv.* निभृतं; निकटे, समीपे; गाढं, दृढं.

Closet, *n.* अंतर्गृहं, कोष्ठ । *vt.* कोष्ठे निविश् *c* । To be c.ed with, विश्रंभालापं कृ 8 U, संमंत्र् 10 A.

Closure, *n.* विधानं; समाप्ति *f.*

Clot, *n.* पिंड; गुल्म; घनता । *vi.* घनीभू 1 P., पिंडीभू 1 P, श्यै 1 A । -ted, *a.* घनीभूत, पिंडीभूत, श्यान.

Cloth, *n.* अंशुकं, अंबरं, आच्छादनं, चेल *mn.*, निवसनं, पट, परिधानं, वसनं, वस्त्रं, वासस् *neu.*, सिचय; वाल्कं (produced from bark, etc.; e.g. क्षौमं linen); फालं (pr. from fruits, pods, etc.; e.g., कार्पासं, वादरं, cotton cl.); कृमिकोशोद्भवं (pr. from cocoons; e.g. कौशेयं silk cl.); रोमजं (pr. from hair, fur, etc.; e.g. रांकवं cl. made of hair of the रंकु, a kind of deer); दुकूलं (fine, thin cloth); अनाहतं, तंत्रकं (unbleached cl.)

Clothe, *vt.* परिधा 3 U; ग्रह् 9 P; वस् 2 A; *also c. of preceding roots*; संव्ये 1 P । -d, clad, *a.* वसान, परिदधान । -s, *n.* वस्त्राणि, वासांसि, *etc. all pl.* । -ier, *n.* पटकार, वस्त्रविक्रेतृ *m.* । -ing, *n.* परिच्छद, परिधानं, वासस् *neu.*

Cloud, *n.* अब्द, अभ्रं, कंधर, खतमाल, गदांबर, घन, गडेर, गाडव, जलमुच् *m.*, जलधर, जीमूत, तडित्पति, तडित्वत्, धाराधर, धूमयोनि *m.*, नदनु *m.*, नभोगज, नभ्राज् *m.*, पयोगर्भ, बलाहक, मुदिर, मेघ, वातध्वज, वातरथ, वायुदारु *m.*,

वारिद, वारिमसि *m.*, वारिवाह, व्योमधूम, स्तनयित्नु *m.*; पटलं; प्रच्छादकं । *vt.* आच्छद् 10 U; आवृ 5 U; मलिनयति *Den.* । -ed, *a.* अभ्रित, मेघावृत; दुर्दिनग्रस्त । -less, *a.* निरभ्र । -y *a.* अभ्रित, मेघावृत; -y day, दुर्दिनं.

Clough, *n.* कंदर-रा, गह्वरं, दरि-री *f.*

Clout, *n.* कंथटिका, कंथा, कर्पट, चीरं, चीवरं, लक्तक; शरव्यं; (शिरसि) कराघात । *vt.* (वस्त्रछिद्रं) संयुज् *c or* संधा 3 U; करेण आहन् 2 P *or* प्रहृ 1 P.

Clove, *n.* देवकुसुमं, लवंगं, वरालकं.

Cloven, *a.* द्विधाभक्त । The c. hoof, खललक्षणं.

Clover, *n.* त्रिपत्रं, त्रिपर्णं.

Clown, *n.* ग्राम्य; वृषल; असभ्य; भंड, वैहासिक । -ery, *n.* भंडचेष्टा । -ish, *a.* असभ्य, ग्राम्य; भंडसदृश.

Cloy, *vt.* (आकामनांतं) परितृप् *c*; उद्विज् *c*; अतितृप्तिं उत्पद् *c*.

Club, *n.* गदा, परिघ, मुद्गर, यष्टि *f*, लकुट, लगुड; मंडलं; गोष्ठीगृहं । *vt.* लगुडेन तड् 10 U *or* प्रहृ 1 P; एकत्र कृ 8 U, संचि 5 U । *vi.* एकीभू 1 P, संमिल् 6 P । C. -foot, स्थूलचरण.

Cluck, *n.* कुक्कुटीरुतं.

Clue, *n.* सूत्रकोश; संधानं; मार्गदर्शक.

Clump, *n.* गुच्छ, गुल्म *mn.*, निचय, वृंदं, स्तंब । *vt.* प्रसभं चर् 1 P.

Clumsy, *a.* अकुशल, अनिपुण; स्थूल; जड; मंद.

Cluster, *n.* गुच्छ, निचय, वर्ग, वृंदं, स्तबक; समुदाय । *vi.* (स्तबकरूपेण) वृध् 1 A; (समुदायरूपेण) चर् 1 P.

Clutch, *n.* ग्रह,-णं; हस्त; अंडकुलं, पक्षिशावककुलं । *vt.* ग्रह् 9 P; धृ 10 U.

Clutter, *n.* कोलाहल, तुमुलं *mn.*

Clyster, *n.* गुदशुद्धि *f.*

Coach, *n.* प्रवहणं, रथ, शकट *mn.*, स्यंदन; गुरु । -man, सारथि.

Coaction, *n.* प्रमाथ, बलात्कार.

Coadjutor, Coagent, *n.* सहकारिन् *m.*, सहकृत् *m.*, सहाय.

Coadunate, *a.* संयुक्त.

Coagulate, *vi.* घनीभू 1 P, श्यै 1 A । *vt.* घनीकृ 8 U, श्यै *c* -tion, *n.* घनीभाव.

Coal, *n.* अंगार *mn.* । Blow a c., कलहं जन् *c* । Haul over the c.s, अधिक्षिप् 6 P.

Coalesce, *vi.* एकीभू 1 P, संमिल् 6 P, संयुज् *Pass.*

Coalition, *n.* एकीभवनं, संधि, संयोग; संघ.

Coarse, *a.* घन, स्थूल; साधारण; परुष; असभ्य, ग्राम्य । -n. *vt.* घनी०, स्थूलीकृ 8 U । -ness, *n.* स्थूलता; असभ्यता.

Coast, *n.* तट *mn.* तीरं, मर्यादा, वेला, सीमा । *vi.* तीरसमीपे नौकायां संचर् 1 P। The c. is clear, निर्भयं जातं; मार्गो निर्विघ्नः संजातः.

Coat, *n.* कंचुक; उत्तरीयं; आवरणं । *vt.* आच्छद् 10 U, आवृ 5 U। Turn one's coat, पक्षांतरं *or* मतांतरं गम् 1 P । –ing, *n.* आच्छादनं, आवरणं; पटलं, लेप.

Coax, *vt.* अनुनी 1 P, उपच्छंद् 10 U, लल् 10 U । –ing, *n.* उपच्छंदनं, चाटुवचनं.

Cob, *n.* पिंड; पीनाश्व; अग्रं.

Cobble, *vt.* पादुकाः संधा 3 U; अकुशलतया विधा 3 U । –r, *n.* पादूकृत् *m.*; अकुशल.

Cobra, *n.* नाग, फणिन् *m.*, भुजंगम.

Cobweb, *n.* लूताजालं; फल्गु (विशेष्यं).

Cock, *n.* आरणिन् *m.*, उषाकल, कुक्कुट, कुहकस्वन(र), कृकवाकु, चूलिक, ताम्रचूड, दीर्घवाच् *m.*, शौंड; नायक; वायुध्वज; जलनालीकीलक । *vt.* उच्छ्रि 1 U, उन्नम् *c*। C.-and-bull story, मृषाकथा । C. of the walk, उद्धत, साटोप; प्रमुख; अग्रेसर । C. -pit, कुक्कुटयुद्धभूमि *f.* । C.-sure, *a.* निःशंक । –y, *a.* स्वतंत्र; प्रगल्भ.

Cockade, *n.* शिरस्कभूषणं.

Cockatrice, *n.* अजगर; नाग,

Cockchafer, *n.* तैलपायिका.

Cockerel, *n.* अल्पवयस्कः कुक्कुट; प्रगल्भः युवन् *m.*

Cockle, *n.* शुक्ति *f.*

Cockloft, *n.* चंद्रशाला, शिरोगेहं.

Cockney, *n.* नगरवासिन्; प्रकृतजन.

Cockroach, *n.* घृतेली.

Cocktail, *n.* छिन्नपुच्छाश्व; संकरज; मद्यमिश्रपेयं.

Cocoanut, *n.* अप्फलं, कौशिकफलं, नारिकेर (ल); (tree) अबाल, कूर्चकेसर, तृणद्रुम, दाक्षिणात्य, नारि-(डि-लि)केर(ल)–लि–ली, लांगली, सदाफल.

Cocoon, *n.* कोश–ष.

Cocotte, *n.* वारांगना, वेश्या.

Cod, *n.* बीजकोश; पुट *mn*; मुष्क, वृषण.

Coddle, *vt.* लल् 10 U; सप्रेमं पुष् *c*; ईषत् पच् 1 P *or* क्वथ् 1 P.

Code, *n.* संहिता; धर्मशास्त्रं; नियम°, संज्ञासंग्रह.

Codex, *n.* हस्तलिखितं पुस्तकं.

Codger, *n.* कृपण; स्थविर.

Codicil, *n.* मृत्युपत्रस्य उपलेख्यं.

Codify, *vt.* संग्रह् 9 P.

Codon, *n.* क्षुद्रघंटिका; तूर्यमुखं.

Coeducation, *n.* सहाध्ययनं.

Coefficient, *n.* मानं; गुण.

Cœliac, *a.* औदर.

Coemption, *n.* सकलवस्तुक्रय.

Cœnobite, *n.* मठवासिन् *m.*

Coequal, *a* सधर्मन्, समानपदस्थ.

Coerce, *vt,* नियंत्र् 10 U, नियम् 1 P; बलात् *with causals.*

Coercion, *n.* नियंत्रणं, निरोध.
Coercive, *a.* नियामक ; प्रतिरोधक.
Coetaneous, *a.* समकालीन, समवयस्क.
Coeternal, *a.* सहचिरंतन.
Coeval, *a.* समकालीन, समवयस्क.
Coexist, *vi.* समकालं जीव् 1 P *or* भू 1 P *or* वृत् 1 A ।-ence, *n.* सहभाव, सहवर्तनं.
Coextension, *n.* समविस्तार, समव्याप्ति *f.*; ऐकाधिकरण्यं.
Coffer, *n.* कोश-ष, धनभांडं.
Coffin, *n.* शवपेटक, ०भाजनं.
Cog, *n.* चक्र०, नेमिदंत। *vt.* (अक्षान्) सकपटं दिव् 4 P; चाटूक्त्या प्रवृ *c.*
Cogency, *n.* प्राबल्यं.
Cogent, *a.* अप्रकंप्य, निरुत्तर, प्रबल.
Coggie, *n.* लघुद्रोणी.
Coggle, *n.* उपल, दृषत्खंड.
Cogitate, *vi.* चिंत् 10 U, निध्यै 1 P, विचर् *c*, विचिंत् 10 U, विमृश् 6 P। -tion, *n.* चिंतनं, विचार, विमर्श.
Cognate, *n.* एक०, सजातीय; सगोत्र, वंश्य.
Cognition, *n.* उपलब्धि *f.*, ज्ञानं, प्रतिपत्ति *f.*
Cognitive, *a.* उपलब्धृ, ज्ञातृ.
Cognizable, *a.* ज्ञेय; अनुसंधेय, विचार्य.
Cognizance, *n.* उपलब्धि *f.*; प्रत्यभिज्ञानं; अनुयोग, अनुसंधानं, विचारणा.
Cognize, *vt.* अनुयुज् 7 U, अनुसंधा 3 U, विचर् *c.*
Cognomen, *n.* उप०, कुलनामन् *neut.*, उपाह्वय-ह्वा *usually in comp.*
Cohabit, *vi.* संवस् 1 P; दांपत्यभावेन वस् 1 P; (परदारान्) गम् 1 P.
Coheir, *n.* सहांशभाज् *m.*
Cohere, *vi.* संश्लिष् *Pass.*, संसञ्ज् *Pass*; एकीभूय वृत् 1 A; संगत *a.* -अस् 2 P। -nt, *a.* संयुक्त; संलग्न; संगत.
Cohesion, *n.* संयोग, संश्लेष; संगति *f.*
Cohort, *n.* सैन्यगुल्म *mn.*, ०दलं.
Coif, *n.* शिरस्कं; मुकुट.
Coiffeur, *n.* केशप्रसाधक.
Coiffure, *n.* केशप्रसाधनं; कबरीरचना.
Coign, *n.* कोण.
Coil, *m.* मंडलं, वलयं, व्यावर्तनं; गुण; कोलाहल, तुमुल *mn* । *vt.* मंडलीकृ 8 U, वर्तुलीकृ 8 U, व्यावृत् *c* । *vi.* मंडलीभू, वर्तुलीभू *both* 1 P.
Coin, *n.* टंक *mn.*, नाणकं, मुद्रा । *vt.* मुद्रयति *Den.*; कॢप् *c*, निर्मा 3 U । Pay one in his own coin, शठं प्रति शाठ्यं आचर् 1 P। -age, *n.* मुद्रणं; टंकनं; नाणकपद्धति *f.*
Coincide, *vi.* संवद् 1 P; समकालं वृत 1 A; संमन् 4 A; एकीभू 1 P।

–nce, *n.* संनिपातः समकालवर्तनं; संमति *f.*; ऐकमत्यं; आनुरूप्यं; संवादः दैवघटना, ०योग। –ent, *a.* संनिपातिन्; संवादिन्; समकालीन.

Coinhere, *vi.* ऐकाधिकरण्येन अस् 2 P.

Coinstantaneous, *a.* समकालीन, समक्षणिक.

Coir, *n.* नारिकेललोमन् *n.*

Coition, Coitus, *n.* औपस्थ्यं, निधुवनं, मैथुनं, रतं, संभोग, सुरतं.

Coke, *n.* शुष्कांगार *mn.*

Colander, *n.* चालनी, तितउ *m.*

Cold, *a.* शिशिर, शीत,-ल, हिम; अघर्म, अनुष्ण, तुषार; उदासीन; निरुत्साह। *n.* शीतं, शैत्यं, हिम *m.*; प्रतिश्याय। Throw c. water on, उत्साहं पत् *c*, उद्विज् *c.* । C.–hearted, निष्ठुर। Give the c. shoulder, अनादरं दृश् *c* । In c. blood, पूर्वसंकल्पेन। Catch c., शीतार्त *a.* भू 1 P। –ness, *n.* शैत्यं; औदासीन्यं। –ly, *adv.* असंभ्रमं; अनादरेण.

Colic, *n.* उदरशूलं, जठरव्यथा.

Collaborate, *vi.* संयुक्त *a.* (अमुकं कर्म) कृ 8 U *or* विधा 3 U.

Collapse, *vi.* अवसद् 1 P; संशॄ *Pass.*; संकुच् 6 P। *n.* अवसादनं; संकोचः शक्तिपात.

Collar, *n.* कंठभूषणं, ०पट, ग्रीवापट, ग्रैवं,-ग्रैवेयं। *vt.* ग्रैवे ग्रह् 9 P। Slip the c., आत्मानं मुच् 6 P। C. bone, जत्रु *neu.*

Collate, *vt.* परीक्षणाय एकत्र आनी 1 P; परीक्ष् 1 A, समवलोक् 10 U; परिशुध् *c.* । –tion, *n.* परीक्षणं; संशोधनं; कल्यवर्त.

Collateral, *a.* पार्श्वगत-स्थ; उपांगभूत, गौण; प्रासंगिक; सपिंड; उपलोम, भिन्नशाख। –ly, *adv.* दूरान्वयेन; प्रसंगात्; पार्श्वापार्श्वि.

Colleague, *n.* सहकारिन् *m.* सहाय; समानव्यवसाय.

Collect, *vt.* चि 5 U, संग्रह् 9 P, संचि 5 U, (वि०)संनी 1 P, समाहृ 1 P; एकत्र कृ 8 U। *vi.* एकत्र भू 1 P, संमिल् 6 P। –ion, *n.* आकर, कदंबकं, कुलं, गण, चय, जातं, निकर, निवह, पुंज, वृंदं, व्रज, व्रात, संघ, संचय, संदोह, समवाय, समाहार, समुच्चय, समुदाय, समूह। –ive, *a.* गणीभूत, समवेत, समाहृत, संहत; समुदायवाचक। -*or*, *n.* संग्राहक; करग्राहक.

Collectanea, *n.* अवतरणसंग्रह.

Colleen, *n.* कुमारी; तरुणी.

College, *n.* विद्यालय *mn.*; मठ, विहार; समाज.

Collegian, *n.* विद्यालयप्रविष्ट.

Collide, *n.* संघट्ट् 1 A; संहन् 2 U; संमृद् 9 P.

Colligate, *vt.* एकत्र बंध् 9 P। –tion, *n.* संयोग; संघ.

Collimation, *n.* संधानं.

Collinear, *a.* समरेखास्थित.

Collision, *n.* संघट्ट, संमर्द; समाघात.
Collocate, *vt.* संस्था *c*; न्यस् 4 P; निविश् *c*.
Collocutor, *n.* संभाषक.
Collogue, *vi.* विश्रंभं मंत्र् 10 A.
Collop, *n.* मांसखंड.
Colloquial, *a.* भाषणप्रयुक्त, सांलापिक। C. style, संलापोचिता रीति *f*.
Colloquy, *n.* संलाप, संवाद, संकथा.
Collusion, *n.* कपटार्थसंधि *m.*; कपटसंविद् *f*; प्रतारणा.
Colluvies, *n.* मल *mn*.
Collyrium, *n.* अक्षिसंस्कार, अंजनं, कज्जलं, मनीकं.
Colon, *n.* महांत्रं; बिंदुयुग्मं.
Colonel, *n.* सैन्यदलपति.
Colonial, *a.* उपनिवेशविषयक.
Colonist, *n.* अधि०, उपनिवेशिन् *m*.
Colonize, *vt.* अधिनिविश् 6 P, अधिवस् 1 P। -ation, *n.* उपनिवेशनं.
Colonnade, *n.* स्तंभावलि *f*.
Colony, *n.* आधि०, उपनिवेश, वासितप्रदेश.
Colophon, *n.* ग्रंथसमाप्तिलेख-पत्रं.
Coloration, *n.* वर्णरचना.
Colorific, *a.* वर्णोत्पादक.
Colossal, *a.* महाकाय, विशाल
Colossus, *n.* महाप्रतिमा.
Colour, *n.* रंग, राग, वर्ण; वर्णक-का, लेप, रूपं; *pl.* केतु, ध्वज, पताका; आभास; व्यपदेश; छद्मन् *neu.*, व्याज। *vt.* रंज् *c*, वर्ण् 10 U; चित्र् 10 U; सत्यवत् आभास् *c*; व्यपदिश् 6 P। *vi.* रंज् *Pass.*; चित्र् *pass.*, लज्ज् 1 A; लोहितायति *Den.*, । Change c., विवर्ण *a.* भू 1 P; लोहितायति *Den.*। Complementary c.s, श्वेतोत्पादकाः रंगाः । False c.s, छद्मन् *neu*; व्याज । Off c., दूषित । Primary c.s, प्रधानरंगाः । Secondary, c.s, उत्पाद्यरंगाः । Show one's c.s, स्वभावं प्रकाश् *c*। With flying c.s, अतीव विजयं प्राप्य । -able, *a.* कृत्रिम, छाद्मिक । -ing, *n.* रंजनं, वर्णनं; रूपं; आभास । -ist, *n.* रंजक; चित्रकार । -less, *a.* विवर्ण; वर्णहीन.
Colporteur, *n.* धर्मग्रंथविक्रयपाथिक.
Colt, *n.* अश्वपोत, किशोर; अपक्वबुद्धिः युवन् *m*.
Columbarium, -ry, *n.* कपोतपाली.
Column, *n.* यूप, स्तंभ, स्थाणु, स्थूणा; सैन्यभाग। C. of smoke, धूमारोह, धूमोत्पीड.
Coma, *n.* मूर्च्छननिद्रा.
Comb, *n.* कंकत-तिका, केशमार्जनी, प्रसाधनी; चूडा, शिखा। *vt.* प्रसाध् *c*, मृज् 2 P.
Combat, *n.* आहव, मृध, युद्धं, संग्राम। *vi.* युध् 4 P। *vt* प्रतिरुध् 7 U; निराकृ 8 U । -ant, *n.* योद्धृ *m*, योध, वीर । -ive, *a.* योधनशील; रणप्रिय; कलहप्रिय ।

Single c., द्वंद्वयुद्धं । Hand-to-hand c., बाहुयुद्धं, बाहूबाहवि (*cf.* केशाकेशि, दंतादंति, हस्ताहस्ति *all ind.*).

Combination, *n.* संघ;संघात, संधि *m.*, सयोग, संहति *f.*; समवाय.

Combine, *vt.* एकीकृ 8 U, संमिश्र्, 10 U, संयुज् 7 U. *c*, संश्लिष् *c* । *vi.* एकीभू 1 P, संमिल् 6 P, संयुज् *Pass*, संश्लिष् *Pass.* । *n.* संघ, सहंति *f.*; समवाय.

Combustible, *a.* दाह्य, प्रज्वाल्य, प्लुष्य; ज्वलनार्ह, दाहग्राहक; क्रोधन.

Combustion, *n.* ज्वलनं, दहनं, दाह, प्लोष.

Come, *vi.* आगम् 1 P, आपद् 4 A, आया 2 P, ए 2. P । C. the school master over, दमने यत् 1 A । C. along, त्वरय Imperat. 2 sing. । C. what may, यद्वा तद्वा (यद्भावि तत्) भवतु । C. about, आपत् 1 P, संभू 1 P, संवृत् 1 A । C. across, यदृच्छया विद् 6 P । C. at, c. by, अधिगम् 1 P, प्राप् 5 P । C. down, अवतॄ 1 P, अवपत् 1 P, । C. in, प्रविश् 6 P । C. down upon, अधिक्षिप् 6 P । C. short, न्यूनीभू 1 P । C. in for, आसद् *c* । C. into the world, जन् , प्रसू *both Pass.* । C. on, प्रवृत् 1 A, समृद्धिं गम् 1 P । C. to an end, विरम् 1 P, नश् 4 P । C. to blows, ताडनं आरभ् 1 A । C. to oneself, प्रकृतिं आपद् 4 A । C. together, संमिल् 6 P । C. to pass; संभू 1 P, संवृत् 1 A । C. to nothing, मोघीभू 1 P, निष्फलतां गम् 1 P । -ing, *a.* आगामिन्.

Comeatable, *a.* सुगम, सुलभ.

Comedian, *n.* प्रहसनकृत् *m.*, ०कर्तृ *m.*, वैहासिक.

Comedy, *n.* प्रहसनं; भाण; सुखप्रधानं नाटकं.

Comely, *a.* चारु, मनोज्ञ.

Comestible, *n.* खाद्यं.

Comet, *n.* उत्पात, उल्का, धूमकेतु *m.*

Comfit, -ure, *n.* मोदक.

Comfort, *n* आश्वासनं, समाश्वासनं; सांत्वनं; समाश्वासकं; सुखं, सौख्यं, स्वास्थ्यं; *pl.* सुखसाधनानि *pl.* । *vt.* आश्वस् *c*, समाश्वस् *c*; आनंद् *c*, संतुष् *c*, सुखयति *Den*, हृष् *c* । -able, *a.* सुखकर; आश्वासक; क्लांतिहर । -er, *n.* आश्वासक, सुखद; ग्रीवावेष्टनं । -less, *a.* निरानंद, सौख्यहीन.

Comic, -al, *a.* हासकर-जनक; उपहास्य.

Comity, *n.* दाक्षिण्यं, विनय, सौजन्यं,

Comma, *n.* स्वल्पविराम.

Command, *vt.* आज्ञा *c*, आदिश् *c*, नियुज् *c*, शास् 2 P; ईश् 2 A, प्रभू 1 P; नियम् 1 P; अवलोक् 10 U । *vi.* आज्ञां कृ 8 U । *n.*

आज्ञा, आदेश, नियोग, शासनं; अधिकार, आधिपत्यं, प्रभुत्वं। At c., वशे स्थित। -ment, *n.* चोदना, देशना, नियम, विधि। -eer, *vt.* (युद्धार्थं) स्वायत्तीकृ 8 U। -er, *n.* नायक.

Commemorate, *vt.* उत्सवादिना स्मृ *c*। -tion, *n.* स्मरणोत्सव। -tive, *a.* स्मारक.

Commence, *vt.* आरभ् 1 A, उपक्रम् 1 A, प्रक्रम् 1 A, प्रवृत् 1 A, प्रारभ् 1 A। *vi.* आरंभं कृ 8 U *or* विधा 3 U। -ment, *n.* आरंभ, उपक्रम, प्रारंभ; प्रस्तावना; प्रवर्तनं.

Commend, *vt.* (अधिकारे रक्षायां वा) निक्षिप् 6 P; प्रशंस् 1 P, श्लाघ् 1 A, स्तु 2 U; अनुमुद् 1 A। -able, *a.* प्रशंसनीय, स्तुत्य; अनुमोदनीय। -ation, *n.* प्रशंसा, स्तुति *f.*। -atory, *a.* प्रशंसक, स्तुतिपर.

Commensual, *a.* समानभुज्.

Commensurable, *a.* सममाप्य.

Commensurate, *a.* तुल्य, समान; सापवर्त.

Comment, *n.* टीका; चर्चा; वृत्ति *f.*। *vi.* टीकां etc. कृ 8 U *or* लिख् 6 P। *vt.* विवृ 5 U, व्याख्या 2 P। -ator, *n.* टीकाकार, *etc.*

Commentary, *n.* टीका, भाष्यं, वार्त्तिकं, वृत्ति *f.*, व्याख्या; चर्चा, परीक्षणं.

Commerce, *n.* क्रयविक्रय, निगम, वाणिज्यं; व्यवहार, संसर्ग; मैथुनं, संभोग। *vi.* वाणिज्यं कृ 8 U, व्यवहृ 1 P.

Commercial, *a.* वाणिज्यविषयक.

Commerge, *vi.* एकत्र ली *Pass.*

Comminate, *vt.* तर्ज् 10 U, निर्भर्त्स् 10 U.

Commingle, *vi.* संमिल् 6 P; एकीभू 1 P। *vt.* एकीकृ 8 U, संमिश्र् 10 U.

Comminute, *vt.* लघूकृ, कणसात् कृ *both* 8 U; चूर्ण् 10 U.

Commiserate, *vt.* अनुकंप् 1 A, दय् 1 A। -tion, *n.* अनुकंपा, घृणा, दया.

Commissariat; *n.* सैन्यभोजनादिपरिकल्पकगण.

Commissary, *n.* नियोगिन् *m.*, प्रतिनिधि *m.*; सैन्यभोजनाद्यधिकारिन् *m.*

Commission, *n.* आचरणं, करणं, विधानं; निक्षेप, न्यास, समर्पणं; आज्ञा, आदेश, नियोग; अधिकारनिक्षेप; अधिकार°, शासनपत्रं, नियोजितजनमंडलं; परार्थविधानमूल्यं। *vt.* आदिश् 6 P. नियुज् *c*। -er, *n.* अधिकारिन् *m.*, नियोगिन् *m.*

Commissure, *n.* संधि *m.*

Commit, *vt.* आचर् 1 P, कृ 8 U, विधा 3 U; निक्षिप् 6 P, न्यस् 4 P, समृ *c*; (अभियोगार्थं) धा 3 U; (कारागृहे) निविश् *c*। C. to memory, अभ्यस् 4 U, कंठस्थं कृ

8 U । C. oneself, प्रतिवचनं दा 3 U; प्रमद् 4 P, स्खल् 1 P। –ment, *n.* आसेध, निरोध.

Committee, *n.* अधिकारि॰,नियोगि-मंडलं.

Commix, *vt.* संमिश्र् 10 U । *vi.* एकीभू 1 P, संमिल् 6 P.

Commode, *n.* विण्मूत्रभांडपीठिका.

Commodious, *a.* विशाल, विस्तीर्ण, सावकाश; उचित, उपयुक्त, योग्य.

Commodity, *n.* उपयुक्तवस्तु *neu.*, द्रव्यं; क्रयवस्तु *neu.*, पण्यं, भांडं.

Common, *a.* अविरल, साधारण, सामान्य; सार्व, सार्वजनीन, ॰लौकिक; प्रसिद्ध, व्यावहारिक; बहुस्वामिक; प्राकृत; ग्राम्य, तुच्छ; हीनवर्ण । *n.* सार्वजनिका भूमि *f.* । Above the c., श्रेष्ट । In c., सामान्येन । Out of the c., असामान्य, विलक्षण । C. fellow, पृथग्जन, प्राकृतजन । C. report, जनप्रवाद । C. sense, व्यावहारिकं ज्ञानं । C. law, देशाचार । -er, *n.* प्राकृतजन । -ly, *adv.* प्रायः, बहुशः, सामान्यतः, साधारण्येन । -alty, *n.* प्रजा; लोकाः *pl.* । –place, *a.* प्रसिद्ध, प्राकृत, सामान्य । –weal, *n.* जनतास्वास्थ्यं । –wealth, *n.* जनता, प्रजा; राज्यतंत्रं; प्रजासत्ताकं राज्यं.

Commotion, *n.* प्रसभं, रभस् *neu.*; क्षोभ, प्रकोप, विप्लव; तुमुल *mn.*, संकुलं.

Communal, *a.* संघविषयक । -ism, *n.* जनसंघसत्तावाद.

Commune, *vi.* संभाष् 1 A, संलप् 1 P, संवद् 1 P.

Communicable, *a.* निवेदनीय; विवरणार्ह.

Communicate, *vt.* उत्सृज् 6 P, दा 3 U; निविद् *c*, प्रकाश् *c* विज्ञा *c*, विवृ 5 U । *vi.* निवेदनं *etc.* कृ 8 U; संयुज् *Pass.*; संलग्न *a.* अस् 2 P *or* भू 1 P.

Communication, *n.* कथनं, निवेदनं, प्रकाशनं, संदेश.

Communicative, *a.* निवेदनपर, संवादशील.

Communion, *n.* संवाद; निवेदनं; संसर्ग; धार्मिकः सहव्यवहार.

Community, *n.* जनता, संघ, समाज; जनतास्वामिकत्वं.

Commutation, *n.* परिवर्तनं, विनिमय; लघूकरणं.

Commute, *vt.* परिवृत् *c*, विनिमे 1 A, विपर्यस् 4 P. *c*; लघूकृ 8 U.

Comose, *a.* लोमश.

Compact, *a.* घन, निबिड, सांद्र, सुसंहत; दृढ; अनतिविस्तीर्ण । *n.* नियम, प्रतिश्रव, समय, संविद् *f.* । *vt.* घनीकृ 8 U; दृढं संश्लिष् *c* *or* संहन् 2 P.

Compages, *n.* बहुभागसंहति *f.*

Companion, *n.* मित्रं, सखि *m.*, सहचर, सहाय । *vt.* अनुया 2 P, सहचर् 1 P, सहायो भू 1 P. । –ship, *n.* सख्यं, संगति *f.*, साहचर्यं.

Company, *n* संगति *f*., समागम, संवास, संसर्ग, साहचर्यं; परिषद् *f*., मंडलं; अतिथयः *pl*.; नटसंघ; सेनादलं.

Comparable, *a*. तुल्य; तुलनार्ह.

Comparative, *a*. आनुषंगिक, सापेक्ष; तुलनादृष्ट; तुलनात्मक.

Compare, *vt*. उपमा 3 A, तुल् 10U; सदृशीकृ 8 U, समीकृ 8 U। *vi*. तुलनया गुणान् प्रकाश् *c*। Beyond c., अनुपम; अद्वितीय, असदृश.

Comparison, *n*. उपमा,-नं. औपम्यं, तुलना, सादृश्यं.

Compart, *vt*. विभज् 1 U। -ment, *n*. अंश, भाग, विभाग; कक्षा, कोष्ठ, शाला.

Compass, *n*. मंडलं, परिणाह, परिधि *m*.; परिमाणं. विस्तार; गोचरं, विषयः दिग्दर्शकयंत्रं। *vt*. परिगम् 1 P; परिवेष्ट् 1 A; आक्रम् 1 P, उपरुध् 7 U; अधिगम् 1 P, उपलभ् 1 A: संपद् *c*, साध् 5 P. *c*।

Compassion, *n*. अनुकंपा, अनुक्रोश, करुणा. कृपा, घृणा, दया, सहानुभूति *f*.। -ate, *a*. कृपालु, दयालु, सानुकंप.

Compatible, *a*. अनुरूप; अविरुद्ध; संगत.

Compatriot, *n* समानदेशिन्.

Compeer, *n*. समान; वयस्य.

Compel, *vt*. बलात् *etc*. *with causals*; नियुज् *c*.

Compendious, *a*. संक्षिप्त, सारभूत.

Compendium, *n*. संक्षेप. संग्रह. सार.

Compensate, *vt*. निष्कृतिं दा 3 U; परितुष् *c*; निस्तॄ *c*। -ion, *n*. निष्कृति *f*., निस्तार, प्रतिफलं; प्रत्युपकार.

Compensatory, *a*. हानिपूरक; निस्तारक

Compete, *vi*. यत् 1 A, संघृष् 1 P, स्पर्ध् 1 A.

Competence, *n*. औचित्यं, कार्यक्षमता. पर्याप्तता, योग्यता, सामर्थ्यं: साहायकधनदानं.

Competent, *a*. उचित, कार्यक्षम. पर्याप्त, शक्त, समर्थ.

Competition, *n*. अहमहमिका, संघर्ष, स्पर्धा.

Competitive, *a*. स्पर्धिन्.

Competitor, *n*. प्रतिस्पर्धिन्, प्रत्यर्थिन्, विजिगीषु, *all m*.

Compilation, *n*. संकलनं; संग्रह, संग्राहकग्रंथ.

Compile, *vt*. आलोड् 10 U, संकल् 10 U, संग्रह् 9 P, समाहृ 1 P.

Complacence, -cy, *n*. कृतार्थता. पर्याप्ति *f*., प्रसाद, संतोष; दाक्षिण्यं, सौजन्यं.

Complacent, *a*. कृतार्थ, प्रसन्न, संतुष्ट.

Complain, *vi*. असंतोषं प्रकाश् *c*; अभियुज् 7 U; दोषं प्रकटयति *Den*.; विलप् 1 P; परिदेव् 1 A; अस्वस्थ *a*. भू 1 P। -ant, *n*. अभियोक्तृ, अर्थिन्, वादिन्, *all*

m. । -t. *n.* दुःखनिवेदनं; परिदेवनं, विलपनं, शोचनं; अभियोग; व्यथा.

Complaisance, *n.* दाक्षिण्यं, प्रश्रय, सौजन्यं.

Complaisant, *a.* दक्षिण, सप्रश्रय, सविनय.

Complement, *n.* पूर्णता; पूर्णपरिमाणं; पूरकं, पूरणं.

Complete, *a.* अशेष, निःशेष, पूर्ण, संपन्न, संपूर्ण; समाप्त; समग्र; अन्यून । *vt.* पूर् 10 U, संपद् *c*, संपूर् 10 U; निर्वह् *c*, समाप् *c* । -ion, *n.* पूरणं; परिणाम, परिपाक; निर्वर्तनं, संपादनं, सिद्धि *f.* । -ly, *adv.* निःशेषं, पर्याप्तं, संपूर्णं । -ness, *n.* पूर्णता, समग्रता.

Complex, *a.* नानाविभागमत्; मिश्र, संकीर्ण; असरल, बह्वर्थक । *n.* नानाविभागसंहति *f.* । -ity, *n* संकीर्णता; नानांशकत्वं; अवैशद्यं.

Complexion, *n.* वर्ण; रूपं; प्रकृति *f.*, स्वभाव; शरीरलक्षणं.

Compliance, *n.* अनुमति *f.*, अनुवृत्ति *f.*, संमति *f.*, स्वीकार.

Complicate, *vt.* संकीर्णं *or* क्लिष्टं *or* बह्वर्थकं कृ 8 U । -ion, *n.* संकुलीकरणं; अन्यरोगागम.

Complicity, *n* सहकारिता; पापसहायता.

Compliment, *n.* अभिनंदनं, प्रश्रयवचनं, चाटूक्ति *f.*; प्रशंसा, स्तुति *f.*; (*pl.*) नमस्कार, प्रणिपात । *vt.* सप्रश्रयं वद् 1 P; प्रशंस् 1 P । -ary, *a.* स्तुतिपर.

Comply, *vt.* अनुमन् 4 A, अनुविधा 3 U, अनुवृत् 1 A, परिग्रह् 9 P, स्वीकृ 8 U.

Component, *a.* घटक । C. part, अंगं, घटकावयव.

Comport, *vi.* आचर् 1 P, वृत् 1 A; युज् *Pass.* । -ment, *n* आचार, चेष्टा.

Compose, *vt.* निबंध् 9 P, प्रणी 1 P, रच् 10 U, विरच् 10 U, संग्रंथ् 9 P; निर्मा 3 U, विन्यस् 4 P, संकॢप् *c*; घट् 10 U; परिसांत्व् 10 U, प्रसद् *c*, स्थिरीकृ 8 U; (विवादं) प्रशम् *c or* संधा 3 U । -d, *a.* प्रसन्न, शांत, समाहित, स्थिरचित्त; घटित, निर्मित, विरचित.

Composite, *a* सावयव; संहत.

Composition, *n.* निर्माणं; रचना; ग्रंथ, निबंध-नं, प्रणयनं, प्रबंध-नं, संग्रथनं; विन्यास; संधानं; प्रशमनं; समसनं.

Compost, *n.* भूमिलेप.

Composure, *n.* असंभ्रम, प्रसाद, शांति *f.*, स्थैर्यं.

Compotation, *n.* संपीति *f.*, सहपानं.

Compound, *vt.* एकीकृ 8 U; संमिश्र् 10 U; संयुज् *c*, संश्लिष् *c*; (विवादं) प्रशम् *c*, समाधा *c* । *vi.* ऋणशोधनं कृ 8 U. । *a.* संमिश्र,

संयुक्त; सावयव । *n.* समास; मिश्रणं, मिश्रितद्रव्यं, योग;, प्रांगणं.

Comprehend, *vt.* अवगम् 1 P, उपलभ् 1 A, ग्रह् 9 P, ज्ञा 9 U, बुध् 1 P, विद् 2 P; अंतर्भू *c*, आकल् 10 U, समाविश् *c*.

Comprehensible, *a.* गम्य, ग्राह्य, ज्ञेय, वेद्य.

Comprehension, *n.* उपलब्धि *f.*, ग्रहणं, ज्ञानं, बोधनं, मेधा; व्याप्ति *f.*

Comprehensive, *a.* विस्तीर्ण, व्यापक, व्यापिन्.

Compress, *vt.* संपीड् 10 U; संकुच् 6 P; संहृ 1 P । *n.* शोफसंकोचक । –ible, *a.* संकोचनीय । –ion, *n.* संपीडनं, संकोच,-नं.

Comprise, *vt.* धृ 10 U; अंतर्भू *c*, समाविश् *c*; व्याप् 5 P; प्रतिसंहृ 1 P; अंतर्गण् 10 U.

Compromise, *n.* मिथस्त्यागसमय; अंशत्यागोत्पादितं समाधानं; मध्यस्थावलंबनं । *vt.* मिथस्त्यागेन समाधा 3 U; संशये स्था *c or* पत् *c*.

Compulsion, *n.* बलात्कार; साहसं, हठ.

Compunction, *n.* अनुताप, अनुशय, पश्चात्ताप; आत्मनिर्वेद: मनस्ताप.

Compurgation, *n.* आक्षेप०, दोषमुक्ति *f.*–शुद्धि *f.*

Computation, *n.* गणना, संकलनं, संख्यानं.

Compute, *vt.* गण् 10 U. परिगण 10 U, संकल् 10 U, परिसंख्या 2 P.

Comrade, *n.* मित्रं, वयस्य, सखि *m*, सहचर, सहाय, सुहृद् *m.*

Con, *vt.* सावधानं पठ् 1 P *or* वच् *c*; अधी 2 A, अभ्यस् 4 U; विद् 2 P; (नावं) चल् *c*.

Con, *n.* ***cf.*** pro and c., पूर्वोत्तरपक्षौ *dual*.

Conation, *n.* ईहनं, संकल्पनं.

Concatenate, *vt.* अनुबंध् 9 P. संयुज् *c* । –ion, *n.* अनुबंध, परंपरा, संतान, संयोग.

Concave, *a.* उत्तान, पुटाकार.

Concavity, *n.* उत्तानता, पुट.

Conceal, *vt.* अपवृ 5 U. *c*, अपह्नु 2 A, गुप् 1 P. 10 U, गुह् 1 U. निह्नु 2 A, प्रच्छद् 10 U । –ment, *n* गोपनं, निह्नव, प्रच्छादनं.

Concede, *vt* वितॄ 1 P, समृ *c*; अंगीकृ 8 U, अनुमन् 4 A.

Conceit, *n.* अभिमान, अहंकार, गर्व, दर्प; कल्पना, प्रत्यय, भावना; भंगिगी *f.* । Out of c. with, नातःपरं अनुरक्त *or* उद्यत (*with Loc., Dat. resp.*) । –ed, *a.* अवलित, गर्वित, दृप्त । –edly, *adv.* सगर्वं, सावलेपं.

Conceivable, *a.* कल्पनीय, चिंत्य.

Conceive, *vi.* गर्भं आधा 3 U *or* धृ 1 P. 10 U । *vt.* धृ, वह् 1 P;

कॢप् *c*, चिंत् 10 U, ध्यै 1 P, संभू *c*.

Concentrate, *vt*. एकाग्रीकृ 8 U, समाधा 3 U, समाहृ 1 P। -ion, *n*. ऐकाग्र्यं, समाधि *m*., समाहार.

Concentric, *a*. समकेंद्रिक.

Concept, *n*. कल्पना, प्रत्यय, भावना, मति *f*. संकल्प । -ion, *n*. गर्भधारणं, गर्भाधानं; जात्युपलब्धि *f*., प्रत्यय भावना.

Conceptual, *a*. प्रत्ययविषयक । -ism, *n* विज्ञानवाद.

Concern, *vt*. अवेक्ष् 1 A, उद्दिश् 6 P, संबंध् 9 P; क्षुभ् *c*, व्यथ् 1 A। *n*. चिंतामूलं, व्यवसायविषय; औत्सुक्यं, चिंता; मनोभिनिवेश, मनोयोग; अर्थ, कार्यं, विषय, व्यापार, संबंध। -ed, *a* उत्कंठित, चिंतापर। -ing, *prep*. अधिकृत्य, उद्दिश्य.

Concert, *vt*. कॢप् *c*, चिंत् 10 U; संविधा 3 U । -ed, *a*. घटित; चिंतित.

Concert, *n*. संगीतं; संवादनं। C. -hall, संगीतशाला.

Concession, *n*. त्याग, प्रदानं, वितरणं; विधानाधिकार; अभ्युपगम.

Conch, *n* कंबु *m*., शंख। -a, *n*. कर्णशष्कुली। -oid, *a*. शंखाकार। -ology, *n*. शंखशास्त्रं.

Concierge, *n*. द्वारपाल, प्रतिहार.

Conciliate, *vt*. अनुनी 1 P; प्रवणीकृ 8 U; तुष् *c*; सांत्व् 10 U; समाधा 3 U। -ion, *n*. अनुनय; प्रसादनं, सांत्वनं; समाधानं, सामन् *neu*.। -ory, *a*. सांत्वक.

Concise, *a*. लघु, संक्षिप्त, संहृत, सामासिक। -*ness*, *n*. संक्षेप: अविस्तर.

Conclamation, *n*. कोलाहल; समुत्क्रोश.

Conclave, *n*. परिषद् *f*, सभा; निभृतसभा.

Conclude, *vt*. अंतं गम् *c*, अवसो 4 P, निर्वृत् *c*, समाप् *c*; निर्णी 1 P, निर्धृ 10 U, निश्चि 5 U। *vi*. विरम् 1 P.

Conclusion, *n*. अंत, अवसानं; उपसंहार; निर्वृत्ति *f*.; समाप्ति *f*.; निर्णय, निश्चय; फलं; उत्तरं; अनुमानं, अनुमिति *f*.; सिद्धांत; निगमनं। In c. अंते, अतः.

Conclusive, *a*. निर्णायक, निश्चायक; अखंड्य, निरुत्तर.

Concoct, *vt*. संमिश्रणेन परिकॢप् *c*; घट् 10 U, चिंत् 10 U, संकॢप् *c*; क्वथ् 1 P, पच् 1 P। -ion, *n*. मिश्रणं; क्वाथ; संकल्प.

Concomitance, *n*. अनुषंग, समन्वय, समवाय.

Concomitant, *a*. आनुषंगिक, समवायिन्, सहवर्तिन्। *n*. *Prec*. *m*.। -ly, *adv*. समवेतं.

Concord, *n*. ऐकमत्यं; समय; अविरोध, अविसंवाद; अन्वय; साधर्म्यं । -ance, *n*. साधर्म्यं; शब्दसूची। -ant, *a*. अनुरूप; संवादिन्.

Concourse, *n* संगम; समुदाय,समूह.

Concrete, *a.* घन, राशीभूत, संहत; मूर्त; यथातथ, वास्तव। *n* घनचय, पिंड; घनद्रव्यं; लोष्टलेप। *vt.* घनीकृ, राशीकृ 8 U। *vi.* राशीभू 1 P, संहन् *Pass.*। In the c., यथातथं.

Concretion, *n* घनीकरणं; संहति *f*; पिंड, संहतद्रव्य.

Concubinage, *n.* उपस्त्रीगमनं; अनुद्वाहभोग.

Concubine, *n.* उपस्त्री; उपपत्नी; वेश्या.

Concupiscence, *n.* रतलोलुपा; अगम्यकामुकता.

Concur, *vi.* संगम् 1 A, संमिल् 6 P; संमन् 4 A; सह विधा 3 U। -rent, *a.* समकालभाविन्, ०वर्तिन्; सहकारिन्; संगत, संवादिन्; संप्रतिपन्न। -rently, *adv.* संमतिपूर्व; सममेव, युगपद्। -rence, *n.* संमति *f*; संप्रतिपत्ति *f*.

Condemn, *vt.* अपराधिनं निर्णी 1 P *or* स्था *c*; दुष् *c*; दंड् 10 U; दंडं आदिश् 6 P; अधिक्षिप् 6 P, गर्ह् 1 A, निंद् 1 P। -able, *a.* दंडनीय, दंड्य; दूष्य; गर्ह्य, निंद्य। -atory *a.* दंडापादक; निंदापर। -ation, *n.* दंडनं, दंडाज्ञा; दूषणं, निंदा.

Condense, *vt.* घनीकृ, श्यानीकृ, सांद्रीकृ *all* 8 U; संपीड् 10 U; संक्षिप् 6 P। -ation *n.* घनीकरणं, *etc.*। -d, *a.* घन, श्यान, संक्षिप्त। -ity, *n.* घनता, श्यानता.

Condescend, *vi.* आत्मानं अवनम्य कृ 8 U, *etc*; प्रसद् 1 P; अर्ह् 1 P *with inf.*। -ing, *a.* अनुग्रहपर। -sion, *n.* प्रसाद; अनुग्रहपरता.

Condign, *a.* अनुरूप,उचित,यथार्ह, योग्य, सदृश.

Condiment, *n.* उपस्कर, वेशवार, व्यंजनं.

Condition, *n* अवस्था,गति *f*, दशा, भाव, समवस्था, स्थिति *f*.; नियम, संकेत, समय; उपाधि, गुण। -al, *a.* औपाधिक; समयान्वित; सोपाधिक; नियत। -ally, *adv.* समयपूर्वकं.

Condole, *vi.* अनुशुच् 1 P, दुःखं *or* शोकं प्रकाश् *c*; अनुकंप् 1 A। -ence, *n.* अनुशोचनं, समदुःखता; शोकप्रकटनं.

Condominium, *n.* संयुक्तसत्ता.

Condone, *vt.* क्षम् 1 A; प्रमृज् 2 P॥ -ation, *n.* क्षमा; प्रमार्जनं.

Conduce, *vi.* आवह् 1 P, क्लृप् 1 A; प्रवृत् *c*.

Conducive, *a.* ०आवह, संपादक.

Conduct, *n.* निर्वहणं निर्वाह, प्रणयनं; आचरणं, आचार, कर्मन् *neu*; चरितं, चरित्रं, चेष्टितं, वर्तनं, वृत्तं, वृत्ति *f*., व्यवहार; अधिष्ठानं,चालनं, प्रवर्तनं, व्यवस्थापनं। *vt.* गम् *c*, नी 1 P, प्राप् *c*, वह् 1 P; (oneself) आचर् 1 P, वृत् 1 A। -or, *n.* नेतृ *m*, मार्गदर्शक; परिचालक॥ -ion, *n.* प्रवाह। -ive, *a.* परिचालक.

Conduit, *n.* जलनिर्गम, प्रणाली, सरणि *f*.

Cone, *n.* शंकु *m.*, सूचि-ची *f*.

Confabulate, *vi.* जल्प् 1 P, संलप् 1 P; विश्रब्धं आलप् 1 P.

Confection, *n.* उपस्कर, मोदक। -er, *n.* आपूपिक, खांडविक, खांडिक। -ery, *n.* मिष्टान्नं; मिष्टान्नविपणि *f*.

Confederacy, *n.* संघ, संघात, संधि *m*.

Confederate, *vt.* संघीकृ 8 U, संयुज् 7 P. *c*। *a.* संयुक्त.

Confederation, *n.* संघ, संघात.

Confer, *vt.* दा 3 U, प्रतिपद् *c* वितॄ 1 P, समृ*c*। *vi.* विचर् *c.* संचिंत् 10 U, संमंत्र् 10 A। -ence, *n.* संमत्रणं; संवाद, मंडलं, समाज, संमेलनं.

Confess, *vt.*अंगीकृ 8 U, अभ्युपगम् 1 P, स्वीकृ 8 U; ख्या *c*, प्रतिपद् *c*; प्रकटयति *Den.*, प्रकाश् *c*। *vi.* (अमुकस्य) स्वकृतत्वं प्रतिज्ञा 9 U, पापानि ज्ञा *c*। -ion, *n.* अंगीकार, अभ्युपगम, ग्रहणं; ख्यापनं, प्रकटनं; आत्मीयत्व॰, स्वकृतत्वकथनं; पापनिवेदनं। -or, पापनिवेदनश्रोतृ *m*.

Confidant, *n* विश्रंभास्पदं, विश्वासपात्रं; सखि *m.*। -e, *n.* सखी, आलि-ली *f*.

Confide, *vt* विश्वासपूर्वकं कथ् 10 U *or* निविद् *c*; निक्षिप् 6 P। *vi.* प्रती 2 P, विश्वस् 2 P, श्रद्धा 3 U। -nce, *n.*प्रत्यय, विश्रंभ, विश्वास, श्रद्धा; असंदेह, आत्मविश्वास, निःशंकत्वं, निश्चय: प्रगल्भता; रहस्यनिवेदनं। -nt, *a.* विश्रब्ध; आत्मप्रत्ययिन्; निःशंक, प्रगल्भ। -ntial, *a.* विश्वसनीय; विश्रब्ध; गुप्त, संवरणीय.

Configuration, *n.* आकार, रूपं.

Configure, *vt.* आकारमंतं *or* मूर्तिमंतं कृ 8 U.

Confine, *n.*(*usually pl.*) मर्यादा, सीमा; परिसर, प्रांत: विषय। *vt.* नियंत्र् 10 U, निरुध् 7 U: (कारागृहे) क्षिप् 6 P। -To be c.d, प्रसूतिकालं प्राप् 5 P; प्रसू 2 A। -ment, *n.* नियंत्रणं, निरोध, बंधनं; कारागृहं; निरुद्धत्वं, बद्धत्वं.

Confinity, *n.* सान्निध्यं, सामीप्यं.

Confirm, *vt.* दृढीकृ 8 U, द्रढयति *Den.*, स्थिरीकृ 8 U; स्था *c*; प्रमाणीकृ 8 U। -ation, दृढीकरणं; प्रमाणीकरणं; स्थापनं; सत्यापनं। -ed, *a* दृढीकृत,*etc.*; दृढ, रूढ, प्ररूढ; प्रतिनिविष्ट.

Confiscate, *vt.* अपहृ 1 P; राजसात् कृ 8 U। -ion, *n.* अपहरणं; राजसात्करणं.

Confix, *vt.* दृढं स्था *c*.

Conflagration, *n.* प्रज्वाल, महादाह.

Conflict, *n.* आहव, युद्धं, संगर, संग्राम संस्फोट: अभिमर्द, संघट्ट, समाघात कलह, द्वंद्वं, विप्रतिपत्ति *f*; विरोध, विसंवाद; मनस्ताप। *vt.* युध् 4 A; विग्रह् 9 U, विप्रतिपद् 4

A, विरुध् 7 U, विसंवद् 1 P । -ing, *a* विपरीत,विप्रतिपन्न, विरुद्ध, विवद्मान, विसंवादिन्.

Confluence, *n.* वेणि-णी *f*, संयोग, संगम, समागम.

Confluent, *n.* संयोगिन् *m.*, संमेलक.

Conform, *vt.* समरूपं कृ, समीकृ *both* 8 U; उपयोग्यं कृ 8 U । *vi.* अनुवृत् 1 A, संमन् 4 A; युज् *Pass*, संप्रतिपद् 4 A । -ance, *n.* समरूपता । -able, *a.* समरूप; अनुरूप; अनुमत । -ity, *n.* समरूपता, सादृश्यं; अनुरूपता, आनुगुण्यं; संप्रतिपत्ति *f.* । -ation, *n.* आकार; रूपं; अवयवघटना ०रचना.

Confound, *vt.* क्षुभ् *c*, भ्रम् *c*, संकुलीकृ 8 U; त्रप् *c*, लज् *c*; अवसद् *c*, विनश् *c*, विलुप् *c*; विपर्यस् 4 U, व्यतिकृ 6 P, संदिह् *Pass.*, संमिश्र् 10 U । -edly, *adv.* अतीव, अत्यंतं.

Confraternity, *n.* संघ.

Confrère, *n.* समव्यवसायिन् *m.*

Confront, *vt.* अभिमुखयाति *Den.*, अभिमुखीकृ, संमुखीकृ *both* 8 U; अभिमुखं स्था 1 P.

Confuse, *vt.* विपर्यस् 4 U; संभ्रम् *c*, *etc. See* ' Confound. '

Confusion *n.* अस्तव्यस्तता, क्रमभंग, व्यतिकर, संकर; संदेह, संभ्रम; व्याकुलत्वं, संक्षोभ.

Confute, *vt.* खंड् 10 U, निरस् 4 U, निराकृ, निरुत्तरीकृ *both* 8 U, प्रत्याख्या 2 P । -ation, *n.* खंडनं, निरसनं, प्रत्याख्यान.

Congé, *n.* नमस्कार, प्रणाम; प्रयाणं, विसर्जनं; अनुज्ञाग्रहणं.

Congeal, *vi.* घनीभू 1 P, श्यै 1 A । *vt.* घनीकृ 8 U, श्यै *c*.

Congelation, *n.* घनीभवनं-०करणं, शीतीभाव, संहति *f*.

Congener, *n.* सजातीय.

Congenial, *a.* एक०, सजातीय, समस्वभाव; अनुकूल, अनुरूप, हितावह । C. to health, स्वास्थ्यकर.

Congenital, *a.* सहज, सहजात: स्वाभाविक.

Congeries, *n.* राशि *m.*, समुच्चय.

Congest, *vi.* राशीभू 1 P; पिंडीभू 1 P । *vt.* पिंडीकृ 8 U, राशीकृ 8 U । -ion, *n.* रक्तोपचय; रुधिरावष्टंभ.

Conglobate, *vt.* गोलीकृ 8 U । *vi.* गोलीभू 1 P.

Conglomerate, *a.* एकपिंडीभूत । *vt.* पिंडीकृ 8 U । *vi* पिंडीभू 1 P । -ion, *n.* पिंडीभवनं, समुपचयनं; समुच्चय.

Conglutination, *n.* संरोपणं, संश्लेष, संधानं.

Congratulate, *vt.* अभिनंद् 1 P *c* । -ion, *n.* अभिनंदनं, धन्यवाद.

Congregate, *vi.* संगम् 1 P, संमिल् 6 P । *vt.* एकत्र कृ 8 U, समाहृ 1 P । -ion, *n.* संमेलनं; सभा, समाज । -ional, *a.* सामाजिक.

Congress, *n.* परिषद् *f*, सभा, समाज, समिति *f*, संमेलनं.

Congruence, Congruity, *n.* आनुरूप्यं, संगति *f.*, संप्रतिपत्ति *f.*, संमति *f*, सादृश्यं.

Congruent, *a.* अनुरूप, संगत, सदृश.

Conic, *a.* शंक्वाकार; शंकुविषयक.

Conjectural, *a.* आनुमानिक, वितर्कमूल.

Conjecture, *n.* अनुमानं, ऊह, तर्क, वितर्क। *vt* अनुमा 3 A, उत्प्रेक्ष् 1 A, ऊह् 1 A, तर्क् 10 U। *vi.* तर्कं कृ 8 U.

Conjoin, *vt.* संगम् *c*, संयुज् *c*, संश्लिष् *c*। *vi.* संगम् 1 P, संश्लिष् *Pass.*। -t, *a.* संयुक्त, संहत; सहकारिन्.

Conjugal, *a.* वैवाहिक.

Conjugate, *vt.* रूपाणि आख्या 2 P or साध् *c.*। -ion, *n.* गण.

Conjunct, *a.* संयुक्त, संश्लिष्ट, संहत। -ly, *a.* समं, संभूय। -ion, *n.* योग, संयोग, संश्लेष, संसर्ग, समागम; (Astrology) मेलापक, युति *f.*, संगम; (Lunar) अमा, ०वास्या। -ive, *a.* संयुक्त; यौगिक। -ure, *n.* संधि *m.*, समय; परिस्थिति *f.*

Conjure, *vt.* (1) वशीकृ 8 U; मुह् *c*; गारुडेन (गारुडेनेव वा) उत्पद् *c* or आविर्भू *c*; अभिचर् 1 P; (2) सशपथं प्रार्थ् 10 U or नियुज् *c* or आदिश् *c*। -ation, *n.* वशीकरणं; अभिचार, इंद्रजाल, कुहकं, गारुडं, माया; मंत्र; सशपथादेश। -r, *n.* आहितुंडिक, इं(ऐं)द्रजालिक, कुहककार, मायिक-न्.

Conk, *n.* नासिका.

Connate, *a.* सहज, सहजन्मन्, सहजात.

Connatural, *a.* सहज; स्वाभाविक; समस्वभाव.

Connect, *vt.* संयुज् 7 U, संश्लिष् *c*, संबंध् 9 P। -ed, *a.* संयुक्त, संबद्ध; अविच्छिन्न; सान्वय। -ive, *a.* संयोजक.

Connexion, *n.* संयोग, संबंध; अन्वय, समन्वय, संपर्क; ज्ञाति, बांधव; ग्राहकवर्ग.

Connivance, *n* उपेक्षा; अनुज्ञा संमति *f.*

Connive, *vi.* निमिष् 6 P; उपेक्ष् 1 A, न गण् 10 U; अज्ञातमिव प्रदृश् *c* or मन् 4 A.

Connoiseur, *n.* अंतरज्ञ, गुणज्ञ, तज्ज्ञ, परीक्षक, मार्मिक.

Connote, *vt.* लक्ष् 10 U, व्यंज् 7 P। -ation, *n.* लक्षणा; अभिधानं। -ative, *a.* गुणवाचक; धर्मबोधक.

Connubial, *a.* वैवाहिक.

Conquer, *vt.* अभिभू 1 P, जि 1 P, पराजि 1 A, पराभू 1 P, विजि 1 A; दम् *c*, वशीकृ 8 U; आत्मसात् कृ, स्वायत्तीकृ *both* 8 U। -or, *n.* (वि) जेतृ *m.*

Conquest, *n.* जय, विजय; विजित (विशेष्यं); राज्यलाभ.

Consanguineous, *a.* सगोत्र, सपिंड.
Consanguinity, *n.* सगोत्रता, सापिंड्यं.
Conscience, सदसद्विवेक, ०बुद्धि *f.*; अंतःकरणं, मनस् *neu.*
Conscientious, *a.* न्यायानुवर्तिन्; कर्तव्यपर.
Conscionable, *a.* न्याय्य, यथार्थ.
Conscious, *a.* सचेतन; ज्ञानिन्; उपलब्ध । -ness, *n.* उपलब्धि *f.*, चैतन्यं, ज्ञानं, प्रतिबोध, संज्ञा । -ly, *adv.*, ज्ञानतः, बुद्धिपूर्वं.
Conscript, *n.* आज्ञाप्रवेशितः योद्धृ *m.*
Consecrate, *vt.* पवित्रीकृ, संस्कृ 8 U; अनुमंत्र् 10 A, प्रतिष्ठा *c*; (सेवादिकार्थं) विनियुज् *c or* उपक्लृप् *c* । -ion, *n.* संस्कार; प्रतिष्ठापना; विनियोग.
Consectary, *n.* अनुमानं, अपवाह, उपसिद्धांत.
Consecution, *n.* अनुक्रम, परंपरा, श्रेणी.
Consecutive, *a.* अनुपूर्व, अविच्छिन्न, अविरत, क्रमिक, निरंतर, सप्रबंध । -ly, *vdv.* क्रमेण, यथाक्रमं.
Consensus, *n.* (बहुजन) संमति *f.*, ऐकमत्यं.
Consent, *vi.* अनुज्ञा 9 U, अनुमन् 4 A, उररीकृ 8 U, ग्रह् 9 P, संमन् 4 A, स्वीकृ 8 U । *n.* अनुज्ञा, अनुमति *f.*, संमति *f.*, स्वीकार; एकचित्तता । Against one's c., अनिच्छया, बलात्.
Consentaneous, *a.* एकचित्त; संवादिन्; यौगपदिक.
Consentient, *a.* एकमत; संमत.
Consequence, *n.* उदर्क, परिणाम, फलं; अनुमानं; कार्यं, गौरवं, महिमन् *m.* । Of no c., तुच्छ, निरर्थक, यत्किंचन । Immediate c., सांदृष्टिकं.
Consequent, *a.* अनुवर्तिन्, आनुषंगिक । -ial, *a.* आनुषंगिक; अहंकारिन्, साटोप ।-ly, *adv.* अतः, अस्मात्कारणात्, इति, इति हेतोः.
Conservation, *n* पालनं, (सं) रक्षणं । C. of energy, शक्त्यक्षय्यतावाद.
Conservative, *a.* पुराण०, स्थितिपालक; नूतनद्वेषिन्; मित.
Conservatoire, *n.* संगीतशाला.
Conservator, *n.* पालक, संरक्षक । -y, *n.* वनस्पतिशाला.
Conserve, *vt.* पा *c*, (सं) रक्ष् 1 P.
Consider, *vt.* ईक्ष् 1 A, चिंत् 10 U, ध्यै 1 P, परिचिंत् 10 U, विचर् *c*, विमृश् 6 P, समालोच् 10 U; अवधृ 10 U, अवेक्ष् 1 A, आकल् 10 U, मन् 4 A; पुज् 10 U, मन् *c* । -able, *a.* अनल्प, गुरु, बृहत्, महत् । -ably, *adv.* अतीव, अत्यंतं, अनल्पं । -ate, *a.* पराहितदक्ष; विचारशील, विमृश्यकारिन् । -ation, *n.* ईक्षणं, ध्यानं, विचार,

विमर्श; अवधारणा,आकलनं, मननं; आदर,परहितदक्षता;कारणं, निमित्तं, प्रयोजनं, हेतु; गौरवं, प्रतिष्ठा, महिमन् *m.*;पारितोषिकं, प्रतिफलं । In c.ation of, ०अपेक्षया (in comp.).

Consign, *vt.* ऋ *c*, दा 3 U, निक्षिप् 6 P, न्यस् 4 U, प्रतिपद् *c*, विसृज् 6 P, समृ *c*; संप्रेष् *c* । –ation, *n.* अर्पणं, न्यसनं । –ment *n.* भांड-संप्रेषणं; संप्रेषितभांडजातं.

Consilient, *a.* संमत.

Consist, *vi.* अस् 2 P, भू 1 P, वृत् 1 A, संवृत 1 A (*with compounds* in ०आत्मक, ०मय, *etc. for predicate*; *e. g.* "His property consists of many houses and cattle," अनेकगृहपश्वात्मकं तस्य रिक्थं वर्तते) । –ence, –cy, *n.* घनता, श्यानता, संहतता, सांद्रता: संसक्ति *f.*; स्थैर्यं; अविरोध, आनुरूप्यं, ऐकार्थ्यं, संवाद । –ent, *a.* अनुगुण, ०रूप, अविरुद्ध, योग्य, सदृश, संवादिन्; अचपल, दृढ, निश्चल, स्थिर; घन, निबिड, श्यान, सांद्र.

Consistory, *n.* आचार्यपरिषद् *f.*

Consociate, *a.* संयुक्त । *n.* सहचर, सहाय । *vi* संमिल् 6 P.

Console, *vt.* आ(समा)श्वस् *c*, सांत्व् 10 U । –tion, *n.* आ-(समा)श्वासनं, सांत्वनं; शोकशमनं । –ator, *a* आश्वासक, शांतिद, शोकहर, समाश्वासिन् ·

Consolidate, *vt.* घनीकृ 8 U, संहन् 2 P; दृढीकृ 8 U, द्रढयति *Den.*, स्थिरीकृ 8 U; संश्लिष् *c*; एकीकृ 8 U । *vi.* घनीभू 1 P । *a.* घनीभूत; एकीकृत; संयुक्त ।–ion, *n.* घनीकरणं, ०भवनं, संहति *f.*; एकीकरणं, ०भवनं.

Consonance, *n.* अविरोध, आनुरूप्यं; संवाद; स्वरैक्यं.

Consonant, *a.* संवादिन्; अनुगुण, अविरुद्ध, संगत । *n.* व्यंजनं । Conjunct c., *n.* योग, संयोग; संयुक्तव्यंजनं.

Consonous, *a.* संवादिन् ·

Consort, *n.* वयस्य, सहचर, सहवासिन्, सहाय; पति, पत्नी, सहधर्मचारिन्, ०णी; सहचरीनौका । *vi.* सह गम् 1 P *or* चर् 1 P *or* वस् 1 P, संयुज् *Pass.* । *vt.* एकीकृ 8 U; उपस्था 1 P.

Conspecific, *a.* सजातीय.

Conspectus, *n.* सारनिदर्शनं.

Conspicuous, *a.* व्यक्त, स्पष्ट; उत्कृष्ट, प्रधान, विशिष्ट; विलक्षण.

Conspiracy. *n.* उपजाप, कुमंत्रणा, कूट *mn.*, पापमंडलं; गुप्तसमय.

Conspirator, *n.* उपजापक, कूटघटक, संशप्तक.

Conspire, *vi.* उपजप् 1 P, कूटं रच् 10 U, कूटरचनार्थं संमंत्र् 10 U, संमिल् 6 P.

Constable, *n.* दंडधर, राजपुरुष.

Constancy, *n.* दृढता, ध्रुवत्वं, निश्चलता, स्थैर्यं; धैर्यं; शाश्वतत्वं; सातत्यं; दृढा *or* निश्चला भक्ति *f.*

Constant, *a.* अचल, दृढ, ध्रुव, निश्चल, स्थिर; अनवरत, अविरत, नित्य, निरंतर, सतत; अविकारिन्, एकरूप । -ly, *adv.* अनवरतं, अविरतं, नित्यं, निरंतरं.

Constellate, *vi.* एकीभूततेजसा प्रकाश् 1 A । *vt.* तारकाभिः भूष् 10 U; नक्षत्ररूपेण एकीकृ 8 U.

Constellation, *n.* तारागण, भगण; नक्षत्रं.

Consternation, *n.* भयविह्वलत्वं, संत्रास, संभ्रम, साध्वसं.

Constipate, *vt.* कोष्टं *or* मलं अवष्टंभ् 9 P *or* बंध् 9 P । -ion, *n.* बद्धकोष्ट, मलावष्टंभ, विड्ग्रह.

Constituent, *a.* घटक । *n* घटकावयव.

Constitute, *vt,* स्था *c*; निर्मा 3 A, रच् 10 U, विधा 3 U; अस् 2 P, भू 1 P, वृत् 1 A, संजन् *Pass.*; नियुज् *c.*

Constitution, *n.* स्थापना; घटना, निर्माणं, रचना, विधानं; प्रकृति *f.*; अवस्था. भाव, वृत्ति *f.*; देहस्वभाव; राज्यव्यवस्था, शासनपद्धति *f.* । -al, *a.* स्वाभाविक; व्यवस्थानुरूप.

Constitutive, *a.* घटक; अंगभूत; सारभूत, स्थापक.

Constrain, *vt.* बलात् *with causals of verbs*; नियम् 1 P, नियंत्र् 10 U, निरुध् 7 U, संयम् 1 P; दम् *c* । -t, *n.* बलात्कार; नि(सं)यमनं, निरोध.

Constrict, *vt.* संकुच् *c*, समाहृ 1 P । -ion, *n.* आकुंचनं, संकोच.

Construct, *vt.* निर्मा 2 P, 3 A, रच् 10 U; संभू *c* । -ion, *n.* रचना; निर्माणं; घटना; निर्मिति *f.*; रूपरेखाविन्यास; वाक्यरचना; अन्वय; पदयोजना । -ive, *a.* निर्मातृ, प्रकल्पक.

Construe, *vt.* अन्वयं *or* अर्थं व्याख्या 2 P.

Constupration, *n.* हठसंभोग.

Consubstantial, *a.* समानद्रव्य.

Consuetude, *n.* रूढि *f.*

Consult, *vi.* संमंत्र् 10 U, विचर् *c* *vt* (उपदेशार्थं) प्रच्छ् 6 P । -ation, *n* संमंत्रणा; संवाद; विचारणा.

Consume, *vt.* क्षै *c*, विनश् *c*, हा *c*, निभुज् 7 A । *vi.* क्षि 1 P. *Pass.*, नश् 4 P । -r, *n.* विनियोजक.

Consummate, *a.* अन्यूनः संपूर्ण; निर्दोष; उत्कृष्ट । *vt.* निष्पद् *c*, समाप् *c* । -ion, *n.* निष्पत्ति *f.* सिद्धि *f.*

Consumption, *n.* अपचय, क्षय, नाश, व्यय, ह्रास; क्षयरोग.

Consumptive, *a.* क्षयरोगिन्.

Contabescent, *a.* क्षयिन्.

Contact, *n* संयोग, संसर्ग, संस्पर्श, संपर्क, स्पर्श । Be in c. with, संयुक्त *a. or* संनिधौ *or* साहचर्ये अस् 2 P *or* भू 1 P । Come into c. with, संमिल् 6 P; विद् 6 P.

Contagion, *n.* स्पर्शसंक्रमणं, ०संचार.

Contagious, *a.* स्पर्शजन्य, ०संचारिन्; संपर्कीय.

Contain, *vt.* धा 3 U, धृ 1 P. 10 U, भृ 3 U; अंतर्गण् 10 U, अंतर्भू *c*; निग्रह् 9 P, संयम् 1 P.

Contaminate, *vt.* कलंकयति *Den.*, दुष् *c*, मलिनयति *Den.* । -ion, *n.* दूषणं; भ्रष्टता, मलिनता.

Conteck, *n.* कलह; विरोध.

Contemn, *vt.* अवगण् 10 U, अवज्ञा 9 U, अवमन् 4 A, अवहेल् 1 A, तिरस्कृ 8 U, धिक्कृ 8 U.

Contemplate, *vt.* अवलोक् 10 U, आलोच् 10 U; चिंत् 10 U, ध्यै 1 P, विचर् *c*, विमृश् 6 P; संक्लृप् *c*, संभू *c*; संभवनीयं *or* उपपन्नं मन् 4 A । -ion, *n.* अवलोकनं; चिंता, ध्यानं, विचार । -ive, *a.* ध्यानपर, ०शील.

Contemporaneous, *a.* समकालीन; समकालस्थायिन्.

Contemporary, *a.* समकालीन.

Contempt, *n.* अनादर, अवगणना, अवज्ञा, अवमान, अवहेलना, तिरस्कार, धिक्कार । -ible, *a.* अनादरणीय अवमंतव्य, तिरस्कार्य, धिक्कारार्ह; क्षुद्र, तुच्छ, निकृष्ट, नीच, हीन । -uous, *a.* अवमानिन्, सावज्ञ, उपेक्षक.

Contend, *vi.* कलहायते *Den.*, विग्रह् 9 P, विवद् 1 A; प्रतिकृ 8 U, विरुध् 7 U; स्पर्ध् 1 A; यत् 1 A; । *vt.* विवादेन समर्थ् 10 U । -er, *n.* प्रतिपक्ष, प्रतियोगिन् *m*, प्रतिस्पर्धिन *m*, विवादिन् *m* । । -ing, *a.* विरोधिन्; विवदमान.

Content, *a.* कृतार्थ, तुष्ट, तृप्त, परितुष्ट, प्रीत, संतुष्ट, संतृप्त । *n.* कृतार्थता, तृप्ति *f.*, परितोष, प्रीति *f.*, संतोष; वितृष्णा । *vt.* तुष् *c*, तृप् *c*, नंद् *c*. प्री 9 P । -ment, *n.* संतुष्टता, *etc.*; स्वास्थ्यं.

Contention, *n* कलह, विग्रह, विप्रतिपत्ति *f.* विरोध, विवाद, स्पर्धनं । Bone of c., कलहमूलं, विवादविषय.

Contentious, *a.* कलहप्रिय, विवादशील.

Contents, *n. pl.* अंतरंस्थ(विशेष्यं). Table of c. विषयानुक्रमणिका.

Conterminal, *a* पर्यंतस्थ, समीपस्थ.

Conterminous, *a.* एकसीमावत्; सीमावासिन्; समीपवर्तिन्.

Contest, *vt.*(अमुकस्यार्थे) कलहायते *Den*, यत् 1 A *or* स्पर्ध् 1 A । *n.* युद्धं; स्पर्धा; विप्रतिपत्ति *f.*, विवाद । -ed, *a.* वादग्रस्त, स्पर्धाविषयभूत.

Context, *n.* अन्वय, संदर्भ, संबंध; पौर्वापर्यं । -ure, *n.* रचना, विन्यास, संघटना.

Contiguity, *n.* सन्निधि, सामीप्यं.

Contiguous, *a* संलग्न, संश्लिष्ट, सन्निहित, समीपवर्तिन्.

Continence, *n.* इंद्रियनिग्रह, संयम.

Continent, *n.* भूखंड, महाद्वीप, वर्ष *mn.* । *a.* जितेंद्रिय, मितभाग, शुभाचार, संयमिन् । -al, *a.* महाद्वीपीय, वर्षीय.

Contingency, *n.* दैवयोग, यदृच्छा.

Contingent, *a.* अनिश्चित, संदिग्ध; आगंतुक, आपातिक, कादाचित्क, दैववश; औपाधिक । *n.* अंश; सैन्यदलं.

Continual, *a.* अविच्छिन्न, अविरत, नित्य, निरंतर । -ly, *adv.* अनवरतं, अविश्रांतं.

Continuance, *n.* अविच्छेद, अविराम, नैरंतर्य, प्रसक्ति *f.*

Continuate, *a.* अविच्छिन्न, निरंतर; प्रसक्त; चिरकालीन.

Continuation, Continuity, *n.* अविच्छेद, अविराम, नैरंतर्य, प्रसक्ति *f*, संतान, सातत्यं.

Continue, *vt.* निर्वह् *c*, प्रवृत् *c*, प्रसंज् *c*; दीर्घीकृ 8 U, प्रतन् 8 U । *vi.* प्रवृत् 1 A; आस् 2 A. *with pres. part. of verbs*; स्था 1 P.

Continuous, *a.* अविच्छिन्न, अविरत, निरंतर, सतत.

Contorno, *n.* रूपरेखा.

Contort, *vt.* वक्रीकृ 8 U । -ion, *n.* वक्रता, विकृति *f.*

Contour, *n* आकार, परिणाह, रूपं.

Contra, *prep.* प्रति *ind.*

Contraband, *a.* निषिद्ध, प्रतिषिद्ध, सनिर्बंध.

Contract, *vt.* आकुंच् *c*, संकुच् 6 P, संहृ 1 P; संक्षिप् 6 P; अधिगम् 1 P, प्राप् 5 P; समयं कृ 8 U । *vi.* संकुच् *Pass.*; अनुमन् 4 A । *n.* समय, संविद् *f*; समयपत्रं; नियम; (Marriage c.) वाग्दानं, वाङ्निश्चय । -ion, *n.* आकुंचनं, संकोच; संक्षेप । -or, *n.* कृतसमय.

Contradict, *vt.* प्रतिषिध् 1 P, प्रत्याख्या 2 P, विरुध् 7 U । -ion, *n.* प्रत्याख्यानं, विरोध; निराकरणं, प्रतिवाद; असंगति *f.*, विप्रतिपत्ति *f.*, विसंवाद । C.ion in terms, विरोधोक्ति *f* । -ory, *a.* विपरीत, विरुद्ध, विरोधिन्, विसंवादिन्; असंगत.

Contradistinction, *n.* विपरीतत्वं, व्यतिरेक.

Contradistinguish, *vt.* वैलक्षण्येन विशिष् 7 P. *c.*

Contraposition, *n.* संमुखस्थापनं.

Contraption, *n.* युक्ति *f.*

Contrariety, *n.* प्रतिपक्षता, विरोध, वैपरीत्यं; असंगति *f.*

Contrary, *a.* प्रतिकूल, प्रतीप; विपरीत, विरुद्ध । *n.* प्रतिपक्ष, विपर्यय । On the c., पुनः, प्रत्युत.

Contrast, *vt.* भेदं दृश् *c*; उपमा 3 A; तुल् 10 U । *vi.* विलक्षण *a.* स्था 1 P । *n.* भेद, वैलक्षण्यं, तुलना.

Contravene, *vt.* अतिक्रम् 4 P, उल्लंघ् 10 U; व्याहन् 2 P; विरुध् 7 U, विप्रतिपद् 4 A । -tion, *n.* अतिक्रम, उल्लंघनं, व्यतिक्रम; व्याघात; विरोध; विप्रतिपत्ति *f.*

Contretemps, *n.* अंतराय, उपप्लव, प्रत्यूह.

Contributary, *a.* एकराजाधीन.

Contribute, *vt.* स्वकीयांशं दा 3 U । *vi.* अंशभाज् *a.* भू 1 P; उपक्लृप् 1 A । -ion, *n.* अंशदानं; दत्तांश; प्रबंध; साहाय्यं.

Contributive, -tory, *a.* अंशदायक; उपकारक, साहाय्यक; पोषक.

Contributor, *n.* अंशदातृ *m.*; उपकर्तृ *m.*; लेखक.

Contrite, *a.* अनुशयिन्, अनुशोकार्त, पश्चात्तापग्रस्त । -ion, *n.* अनुताप, अनुशय, अनुशोक, पश्चात्ताप.

Contrivance, *n* उपाय, कल्पना, (प्र) युक्ति *f*, योजना; उपायचिंतनं.

Contrive, *vt.* क्लृप् *c*, चिंत् 10 U; उद्भू *c*, घट् *c*, साध् *c*; युज् *c* । *vi.* उपायं क्लृप् *c*, *etc.*

Control, *vt.* ईश् 2 A, दम् *c*, नियम् 1 P, वशं नी 1 P, वशीकृ 8 U, संयम् 1 P । *n.* दमनं, निग्रह, नियंत्रणा, नियमनं, संयम; प्रभुत्वं, वश । -lable, *a.* दम्य, वश्य । -ler, नियंतृ *m.*; अध्यक्ष; प्रभु.

Controversial, *a.* वादग्रस्त, ०पूर्वक । -ist, *n.* वादिन्; तर्किन्.

Controversy, *n.* वाद, विचार, विप्रतिपत्ति *f*, विवाद.

Controvert, *vt.* आक्षिप् 6 P, खंड् 10 U, निरस् 4 U, प्रत्याख्या 2 P, विचर् *c*, विवद् 1 A । -ible, *a.* खंडनार्ह.

Contumacious, *a.* दुराग्रह, प्रतिनिविष्ट; प्रतीपगामिन्.

Contumacy, *n.* प्रतिनिविष्टता; प्रतीपगामित्वं, प्रतीपता.

Contumelious, *a.* अवमानिन्, उद्धत, सावज्ञ.

Contumely, *n.* अवज्ञा, तिरस्कार; औद्धत्यं.

Contuse, *vt.* पिष् 7 P, मृद् 9 P; क्षुद् 7 U । -ion, *n.* त्वगभंगक्षतं, ०त्वगभंगाघात.

Conundrum, *n.* कूटं, प्रवह्लिका, प्रहेलिका.

Convalesce, *vi.* पुनः स्वास्थ्यं प्राप् 5 P । -nce, *n.* प्रकृति०, स्वास्थ्यलाभ; रोगोपशम । -nt, *a* व्याधिमुक्त.

Convection, *n.* प्रवाह.

Convenance, *n.* औचित्यं; लोकाचार.

Convene, *vt.* समाह्वे 1 P; समानी 1 P । *vi.* संमिल् 6 P.

Convenience, *n.* योग्यता; अवसर; उचितसाधनं; *pl.* सुखसाधनानि.

Convenient, *a.* इष्ट, उचित, उपपन्न, उपयुक्त; अनुकूल, यथाकाम.

Convent, *n.* मठ, विहार.

Convention, *n.* संमेलनं; परिषद् *f.*, सभा; नियम, समय, संविद् *f*; रूढि *f.*, लोकाचार । -al *a.* सांकेतिक, सामयिक; रूढ, लोकसंमत, लौकिक; रूढिबद्ध.

Converge, *vi.* एककेंद्रं प्रतिया 2 P, संनिपत् 1 P । -nce, *n.* केंद्राभिवर्तनं; संनिपात । -nt, *a.* एककेंद्राभिमुख.

Conversance,-cy, *n* नैपुण्यं, विदग्धता.

Conversant, *a.* अभिज्ञ, कोविद, ०ज्ञ, ०विशारद.

Conversation, *n.* आलाप, विश्रंभालाप, संकथा, संभाषणं, संलाप, संवाद । -alist, कुशलसंवादिन्.

Conversazione, *n.* विद्वद्गोष्ठी.

Converse, *vi.* आलप् 1 P, संभाष् 1 A, संलप् 1 P, संवद् 1 P; संव्यवहृ 1 P । *n.* संसर्ग; संलाप; विपर्यय, व्यतिक्रम । -ly, *adv.* विपर्ययेण, व्यतिक्रमेण.

Conversion, *n.* परिवर्त,-र्तं, विकार, विकृति *f.*, विक्रिया, स्थित्यंतरं; परधर्म०, मतांतरस्वीकार; पापवृत्तित्याग.

Convert, *vt.* अन्यथाकृ, विकृ *both* 8 U, परिवृत् *c*; ०सात् कृ 8 U; मतांतरं *or* परधर्मं प्राप् *c.* । *n* परधर्माश्रित; मतांतरप्राप्त; त्यक्तकुमार्ग । -ible, *a.* विकार्य *etc.*

Convex, *a.* न्युब्ज, बहिर्गोल, मध्योच्च । -ity, *n.* आभोग, न्युब्जता, बहिर्वर्तुलत्वं.

Convey, *vt.* वह् 1 P; नी 1 P; हृ 1 P; प्रतिपद् *c*; प्राप् *c*; समृ *c* । -ance, *n.* प्रवहणं, यानं, रथ, वाहनं, स्यंदन; प्रापणं, समर्पणं.

Convict, *vt.* दुष् *c*; अपराधिनं प्रतिपद् *c or* स्था *c* । *n.* निश्चितापराधः आधर्षित; दंडभोगिन् । -ion, *n* आधर्षणं; अपराधनिश्चयः; निश्चय, प्रत्यय.

Convince, *vt.* अभिज्ञा *c*, प्रती *c*; निःसंदेहं कृ 8 U । -d, *a.* जातप्रत्यय । -ing, *a.* निर्णायक, निश्चायक, प्रत्ययकृत्.

Convivial, *a* औत्सविक । C. party, संपीति *f.*, सहभोजनं.

Convocation, *n.* समाह्वानं; संमेलनं; सभा.

Convoke, *vt.* समाह्वे 1 P; संमिल् *c.*

Convolute, *a.* संवेष्टित.

Convolve, *vt.* समावृत् *c.*

Convoy, *n.* रक्षकनौका, रक्षकसैनिकाः *pl.*, *etc.* । *vt.* रक्षणार्थं अनुगम् 1 P.

Convulse, *vt.* उत्कंप् *c*, कंप् *c*, (प्र०, वि०) संक्षुभ् *c* । -ion, *n.* कंप, संक्षोभ; आक्षेपक; अपतंत्रक, अपतानक, आकर्ष । -ive, *a.* आक्षेपकर, विक्षेपिन्.

Cony, *n.* शश,-क.

Coo, *vi.* कु 2 P. 1 A, कूज् 1 P, घु 1 A, विरु 2 P.

Cook, *n.* आंधसिक, आरालिक, औदनिक, पाचक, बल्लव, सूद, सूपकार । *vt.* पच् 1 P, श्रा 2 P, *c*, श्री 9 P; (अन्नं) साध् *c* *or* संस्कृ 8 U । -ed, *a.* पक्व, सिद्ध ; C. room, महानसं, पाकशाला. । -ery, *n.* पाकविद्या; पाकनिष्पत्ति *f*, ०सिद्धि *f*.

Cool, *a.* शीत, शीतल; अनुष्ण, आर्द्र. उदासीन; वीतराग; अव्याकुल, असंभ्रांत, धीर,प्रशांत;धृष्ट, प्रगल्भ। *n* शीतं, शीतलत्वं । *vt.* आर्द्रीकृ 8 U, शीतलीकृ 8 U; उपशम् *c*, मंदीकृ 8 U, शिथिलयति *Den.* । *vi.* आर्द्रीभू, शीतलीभू both 1 P; उपशम् 4 P, मंदीभू, शिथिलीभू both 1 P । -ing, *a*, तापहर, शीतल । -ly, *adv.* असंभ्रमं,धैर्येण. शांतं । -ness, *n.* शीतलता, शैत्यं; अप्रश्रय.

Coolie, *n.* भारवाहक.

Coom, *n.* अवस्कर.

Coon, *n.* धूर्त, शठ.

Coop, *n* दारुपात्रं; पंजर *mn* । *vt.* पंजरे निरुध् 7 U । -er, *n.* दारुपात्रकार.

Co-operate, *vi.* संभूय कृ 8 U *or* विधा 3 U *or* व्यवहृ 1 P । -ion, *n.* सहकारिता, सहोद्योग, साहाय्यं । -ive, *a.* सहकारिन्.

Co-ordinate, *a.* समवर्गीय । *vt.* सवर्गीयं कृ 8 U; अंगांगित्वं आपद् *c*.

Cop, *n.* शिखरं; मूर्धन् ; चूडा; दंडधर। *vt.* ग्रह् 9 P.

Coparcener, *n.* समांशिन्; अंशहर, दायाद.

Coparcenary, *n.* समांशित्वं.

Copartner, *n.* समांशभाज् *m.*; सहव्यवसायिन्.

Cope, *vi.* अभिपत् 1 P, युध् 4 A, विग्रह् 9 P, स्पर्ध् 1 A.

Coping, *n.* प्राकारशीर्षं । C.-stone, *n.* प्राकारशीर्षशीला.

Copious, *a.* पुष्कल, प्रचुर, प्रभूत, बहु, भूयिष्ट, भूरि, विपुल । -ly, *adv.* बहुशः, भूरि, *etc.* । -ness, *n*, बाहुल्यं, वैपुल्यं.

Copper, *n.* उदुंबरं, कनीयसं, ताम्रं, ताम्रकं, द्व्यष्टं, मर्कटास्यं, म्लेच्छं, म्लेच्छास्यं, रक्तं, वरिष्टं, व्यष्टं, शुल्वं । *a.* (*also*-y) ताम्र, ताम्रमय । C. -smith, ताम्रकार, ताम्रिक, शौल्विक । Hot c.s, शुष्ककंठत्वं.

Copper, *n.* आसेद्धृ *m.*, दंडधर, राजपुरुष.

Copperas, *n.* तुत्थं, दार्विका, मलीमसं.

Coppice, Copse, *n.* गुल्म *mn*, तरुगहनं.

Copra, *n.* नारिकेलगर्भ.

Co-present, *a.* समकालवर्तमान.

Copula, *n.* क्रिया, संधानं.

Copulate, *vi* अभिगम् 1 P, गम् 1 P, भुज् 7 U, रम् 1 A, संगम् 1 A । -ion, *n.* अभिगमनं, कामकेली, ०क्रीडा, गमनं, ग्राम्यधर्म, निधुवनं, भोग, मैथुनं, रतं, रतिक्रिया, व्यवाय, संभोग, सुरतं;

संयोग । -ive, *a.* संयोजक; उभयान्वयिन्.

Copy, *n.* अनुलिपि *f.*, प्रतिलिपि *f.*, प्रतिलेख; अनुकरणं; हस्तलेख । *vt.* प्रतिलिपिं कृ 8 U *or* लिख् 6 P; अनुकृ 8 U, विडंब् 10 U। C.right, प्रकाशनाधिकार, मुद्रणाधिकार। -ist, *n.* लिपिकार, लेखक.

Coquet, *vi.* विलस् 1 P, विलासं कृ 8 U । -te, *n.* विलासिनी; जघनचपला । -ry, *n.* विभ्रम, विलास, हाव.

Coracle, *n.* कोल, प्लव.

Co-radicate, *a.* एकधातुज.

Coral, *n.* प्रवाल, भोमीरा, विद्रुम.

Corb, *n.* पिटक *mn.*

Corban, *n.* बलि *m.*

Corbel, *n.* दंतकस्तंभ.

Corbie, *n.* काक, वायस.

Cord, *n.* गुण, तंति *f.*, तंतु *m.*, दामन् *neu.*, दामनी, दामा, पाश, बंधनी, रज्जु *f.*, वटी, वराट, सूत्रं शुल्बं-ल्बा, संदानं । *vt.* गुणेन *etc.* बंध् 9 P । -age, *n.* रज्जुपुंज, *etc.* । -ed, *a.* रज्जुबद्ध.

Cordate, *a.* हृदयाकार.

Cordial, *a.* दृढ, हृद्गत; अकृत्रिम; शुद्धभाव; समाश्वासक । *n.* दीपकं; तेजोवर्धकं । -ity, *n.* सौजन्यं, सौहार्दं.

Cordiform, हृदयाकार.

Cordon, *n.* सूत्रालंकार; मार्गप्रतिबंधक (सैन्यं, नावः, मनुष्याः, *etc*).

Core, *n.* अंतरं, अंतर्भाग, अभ्यंतरं, गर्भ, हृदयं । *vt.* गर्भं उद्वह् 9 P.

Co-regent, *n.* संयुक्तशास्तृ *m.*

Co-religionist, *n.* समानधर्मीय.

Co-respondent, *n.* एकाभियोगभाज् *m.*

Corf, *n.* पिटक *mn.*

Coriaceous, *a.* चर्ममय, ०सम.

Coriander, *n.* कतक, धन्याक, धन्येयं, धानी, धानेय; (seed) कुस्तुंबुरु *neu.*, छत्रा, वितुन्नकं.

Cork, *n.* कीलकं, पिधानं, प्रतिबंध.

Cormorant, *n.* (Bird) मद्गु *m*, मद्गुर; औदरिक, गृध्नु, घस्मर.

Corn, *n.* धान्यं, लवेटिका, बीज्य, वरेणुक, सस्यं; कदर, किण.

Cornea, *n.* शुक्लमंडलं.

Corneous, *a.* शृंगमय, ०सम.

Corner, *n.* अस्र, कोण । C. of the eye, अपांग *mn.*, उपांत, नेत्रप्रांत। C. of the mouth, सृक्कन् *neu.* । C.-stone, कोणशिला.

Cornet, *n.* काहल; शृंगिशिरस्कं; वैजयंतिक.

Cornice, *n.* भित्तिशृंगं.

Corniform, *a.* शृंगाकार.

Cornucopia, *n.* समृद्धिशृंगं.

Cornuted, *a.* बंधकीपति.

Corollary, *n.* अनुमानं; उपसिद्धांत; अपवाह; उपलक्ष्य.

Corona, *n.* सौरप्रभामंडलं.

Coronach, *n.* परिदेवनं, विलाप, शोक.

Coronation, *n.* राज्याभिषेक.

Coroner, *n.* अपमृत्युमीमांसक.

Coronet, *n.* लघुकिरीट.

Corporal, *a.* कायिक, दैहिक, शारीरिक; शारीर । C. punishment, देहदंड; ०ताडनं ।-ity, *n.* देहित्वं; द्रव्यता.

Corporal, *n.* क्षुद्रगुल्माधिकारिन् *m.*

Corporate, *a.* संघातवत्; संभूयकारिन् । -ion, *n.* समाज.

Corporeal, *a.* देहवत्, देहिन्, शरीरिन्; शारीरिक । -ity, द्रव्यत्वं; देहित्वं.

Corps, *n.* सैन्यगुल्म *mn.*, ०दलं.

Corpse, *n.* कुणप, प्रेतं, मृतक *mn.* शव *mn.*

Corpulence, -y, *n.* पीनता, पीवरता, मेदस्विता, स्थूलता.

Corpulent, *a.* पीन, पीवर, मांसल, स्थूल.

Corpus, *n.* संग्रह.

Corpuscle, *n.* अणु *m.* कण, परमाणु *m.*, लव, लेश.

Corral, *n.* अवरोधकं.

Correct, *vt.* (परि०, वि०, सं०)-शुध् *c*; (प्रति०)समाधा 3 U; दंड् 10 U; अनुशास् 2 P। *a.* निर्दोष, यथातथ, शुद्ध; उचित, योग्य; अवितथ, सत्य । -ion, *n.* शुद्धि *f.*, शोधनं, समाधानं; दंड, शासनं । House of c., कारागृहं । -ive, *a.* शोधक; *n.* प्रतिकारकं, विषघ्नं.

Correlate, *vi.* संबंधिन् *a.* भू 1 P। *vt.* संबंधिनं कृ 8 U । *a.* (*also* -ive) परस्परसंबंधित । -ion, *n.* अन्योन्यान्वय, परस्परसंबंध.

Correspond, *vi.* अनुरूप *a. or* अनुगुण *a. or* सदृश *a.* अस् 2 P *or* भू 1 P; संवद् 1 P; युज् *Pass*; पत्रेण संवद् 1 P । -ence, *n.* आनुगुण्यं, आनुरूप्यं; पत्रसंवाद, लेखव्यवहार । -ent, *n.* पत्रलेखक; *a.* अनुरूप, संवादिन्.

Corridor, *n.* गृहाभ्यंतरमार्ग.

Corrigendum, *n.* शोधनार्हः ग्रंथप्रमाद.

Corrigible, *a.* शोधनीय; दंड्य; वश्य, विनीत.

Corrival, *n.* प्रतियोगिन् *m.*, प्रतिस्पर्धिन्.

Corroborate, *vt.* दृढीकृ 8 U, प्रमाणीकृ 8 U, समर्थ् 10 U। -ion, *n.* दृढीकरणं, प्रमाणं, समर्थनं.

Corrode, *vt.* क्षि *c*, विली *c*, ह्रस् *c*.

Corrosion, *n.* क्षय, विलयनं, ह्रास.

Corrosive, *a.* तिग्म, नाशक, विलयन, ह्रासक.

Corrugate, *vt.* वलिमंतं कृ 8 U । -d, *a.* वलिमत्.

Corrupt, *a.* कलुष, कलुषित, दूषित, भ्रष्ट; पूति, दुर्गंध; दुष्ट, दुर्वृत्त; क्षेपकपूर्ण । *vt.* दुष् *c*; अवपत् *c*, भ्रंश् *c*; पूतीकृ 8 U; मलिनयति *Den*; उत्कोचेन वशीकृ 8 U । -ible, *a.* भ्रंश०, पापगम्य; उत्कोचवश्य ।

–ion, *n*. कलुषीकरणं, दूषणं; दुर्गंध, पूति *f*., पूतीभाव, पातनं, भ्रंश, भ्रष्टता; उत्कोचग्रहणं, धनवश्यत्वं; दुष्टता, दौरात्म्यं; अपभ्रंश, अपशब्द; कुपाठ । –ive, *a*. दूषक, भ्रंशन.

Corsair, *n*. नौकालुंठक; दस्युपोत.

Corset, *n*. कूर्पासक, चोल.

Corslet, *n* कवच *mn*, दंशनं, वक्षस्त्राणं.

Cortège, *n*. परिचारकगण, परिवार.

Cortex, *n*. मस्तिष्कावरणं.

Cortical, *a* त्वङ्मय.

Coruscation, *n*. छटा, स्फुरितं.

Coryphee, *n*. (मुख्य) नर्तकी.

Coryphœus, *a*. गायकगणाग्रणी *m*.

Coryza, *n*. पीनस.

Cosher, *vt*. स्वागतं वद् 1 P; स्वास्थ्यं प्राप् *c*.

Cosine, *n*. ज्या.

Cosmetic, *n*. अंगराग; अभ्यंजनं.

Cosmic, *n*. जगद्विषयक.

Cosmogony, *n*. जगत्सृष्टिमीमांसा.

Cosmography, *n*. विश्ववर्णनं.

Cosmology, *n*. सृष्टिनियममीमांसा.

Cosmopolitan, *a*. वैश्वानर, सार्वलौकिक; जगद्बंधु, सर्वत्रस्वस्थ.

Cosmos, *n*. जगत् *neu*., विश्वं.

Cosset, *n*. क्रीडाजपोत । *vt*. उपच्छंद् 10 U, लल् 10 U.

Cost, *vi*. मूल्यं अपेक्ष् 1 A *or* उपपद् *c* । *n*. अर्घ, अर्हा, मूल्यं, व्यय । –ly, *a*. बहुमूल्य, महार्घ.

Coster,–monger, *n*. फलादिविक्रेतृ *m*.

Costive, *a*. बद्धकोष्ठ, विड्ग्रहिन्.

Costume, *n*. नेपथ्यं, परिधानं, वेश-ष । –r, *n*. वस्त्रविक्रेतृ *m*.

Cosy, *a*. सुखावह, स्वास्थ्यकर.

Cot, *n*. खट्वा, पर्यंक, मंचक *mn*.; दोला; उटज *mn*., कुटीर.

Cote, *n*. गोष्ठ, व्रज.

Co-tenant, *n*. सहवासिन् *m*.

Coterie, *n*. संसद् *f*.; मित्रसमाज.

Cothurnus, *n* आजानुपादू *f*.

Cottage, *n*. उटज *mn*., कुटी, कुटीर, गर्गरी, पल्ली.

Cotter, *n*. कीलक.

Cotton, *n*. कार्पास, तूल *mn*., धर, पिचु *m*, –ल । *a*. कार्पास । *vi*. अनुरक्त *a*. *or* प्रीत *a*. भू 1 P । C. plant, कार्पासी । C. cloth, कार्पासं, फालं, बादरं.

Couch, *n*. पर्यंक, मंच । *vt*. शी *c*; स्तृ 5 U; अभिधा 3 U, ग्रंथ् 9 P । *vi*. शी 2 A; निपत् 1 P; नम् 1P । –ant, *a*. शयान

Cough, *n*. उत्कास, काश-स, क्षवथु । *vi*. कास् 1 A, क्षु 2 P । C. up, उद्वम् 1 P.

Coulter, *n*. कुशी, कृतंत्रं, पोत्रं, फालदंत, हलाग्रं.

Council, *n*. संसद् *f*., सदस् *fn*., सभा । -lor, *n*. सदस्य, सभासद् *m*.

Counsel, *n*. मंत्रणा, विचारणा; उपदेश, मंत्र; उत्तरवादिन् *m* । *vt*. उपादिश् 6 P, मंत्र् 10 U । -lor,

n. उपदेशक, उपदेष्टृ *m.*; मंत्रिन्, सचिव । To keep one's c., इंगितं अपह्नु 2 A.

Count, *vt.* गण् 10 U, संकल् 10 U, संख्या 2 P; अपेक्ष् 1 A, मन् 4 A *vi.* अपेक्ष्य *a.* अस् 2 P; अवलंब् 1 A, विश्वस् 2 P । *n.* गणना, संख्यानं । –less, *a* अगण्य, असंख्य.

Countenance, *n.* आननं, आस्यं, मुखं, वदनं; आकार, रूपं; अनुग्रह, आश्रय, साहाय्यं । *vt.* अनुज्ञा *a.* अनुमन् 4 A; अनुमुद् 1 C । In c., अनुगृहीत; प्रत्ययिन् । Out of c., अप्रीतिप्राप्त; लज्जित, ह्रीण । To keep one's c., अविकृतवदन *a.* वृत् 1 A । To put out of c., त्रप् *c*, ह्री *c.*

Counter, *n.* गणक; गणनाफलक; काकिणी, प्रतिनाणकं; क्रयवस्तु-पीठिका । *a.* प्रतिकूल, प्रतीप, विपरीत, विरुद्ध । *adv.* प्रतिकूलं, *etc.* । *vt.* विरुध् 7 U, (आघातं आघातेन) प्रतिदा 3 U.

Counteract, *vt.* प्रतिकृ 8 U, प्रतिरुध् 7 U; निष्फलीकृ 8 U, मांघीकृ 8 U । –ion, *n.* प्रतिकार, ०क्रिया.

Counter-attraction, *n.* प्रत्याकर्षणं.

Counterbalance, *vt.* प्रतितुल् 10 U; समीकृ 8 U.

Counterblast, *n.* प्रत्याख्यानं, विरोध.

Counterchange, *n.* विनिमय, व्यतिकर.

Countercharge, *n.* प्रत्याक्षेप.

Countercheck, *n.* प्रतिबंध, प्रतिरोध.

Counter-claim, *n.* प्रत्यधिकार; प्रत्यभियोग.

Counterfeit, *vt.* अनुकृ 8 U, विडंब् 10 U; कूट० छद्म० *in comp. with* कृ 8 U (*e.g.* c.s a coin, कूटनाणकं करोति) । *a.* कूट, कृतक, कृत्रिम, छाद्मिक । *n.* कपटं, कूटं, छद्मन् *neu.* । -er, *n.* प्रतारक, वंचक.

Countermand, *vt.* विरुद्धादेशं कृ 8 U; प्रत्यादिश् 6 P; निरस् 4 P.

Countermarch, *n.* प्रतियानं, प्रतिसरणं, प्रतीपयात्रा.

Countermark, *n.* प्रतिचिह्नं.

Countermine, *n.* प्रतिसुरंग-गा.

Countermure, *n.* उपभित्ति *f.*

Counterpane, *n.* शय्यास्तरणं.

Counterpart, *n.* प्रतिमूर्ति *f.*, प्रतिरूपं.

Counterplot, *n.* प्रतिमंत्रणा.

Counterpoint, *n.* तौर्यसंवाद.

Counterpoise, *n.* प्रतितुलनं, समतोलनं.

Counter-poison, *n.* प्रतिविषं.

Countervail, *vi.* तुल्यभार *a.* भू 1 P.

Countrified, *a.* ग्रामिक, ग्रामीण, जानपदीय.

Country, *n.* जनपद, देश, नीवृत् *m.*, प्रदेश, राष्ट्रं; (*as oppo. to* 'town') ग्राम, जनपद । –man, *n.* ग्रामिक, जानपद; समानदेशीय.

County, *n.* देशभाग.

Coup, *n.* (अमोघः) आघात; फलप्राप्ति *f.*, लाभ। C. d'état, *n.* राज्यपरिवर्तनं, ०विप्लव। C. de grace, अंतकाघात। C. de main, *n.* आकस्मिकं धर्षणं.

Couple, *n.* द्वयं, द्वितयं, यमकं, युगं, युगलं, युग्मं; द्वंद्वं, मिथुनं। Married c., जंपती, जायापती, दंपती। *vt.* संधा 3 U, संयुज् *c*। *vi.* अभिगम् 1 P, भुज् 7 U, रम् 1 A, संगम् 1 A.

Couplet, *n.* (श्लोक) चरणद्वयं.

Courage, *n.* धार्ष्ट्यं, धृष्टता, धैर्यं, निर्भयता, पौरुषं, वीर्यं, शौर्यं, साहसं। Dutch c., मद्यपानोद्भवं धैर्यं। -ous, *a.* धीर, धृष्ट, निर्भय, वीर, शूर, साहसिक.

Courier, *n.* दूत, वार्ताहर, वार्तिक, सांदेशिक.

Course, *n.* गति *f.*, चलनं, धावनं; पदवी, मार्ग, रथ्या; चरितं, चर्या; अनुक्रम, क्रम, परंपरा; आर्तवं, ऋतु, पुष्प, रजस् *neu.*। *vi.* अनुधाव् 1 P। In due c., यथाक्रमं। -r, *n.* जवाश्व; वारकीर। In c. of time, कालक्रमेण। Woman in c., रजस्वला। Of c., अवश्यमेव, नूनं.

Court, *n.* अंगनं-णं, अजिरं, चत्वर *mn.*, प्रांगणं; राजगृहं, ०मंदिरं; राजपरिवार; राजसभा; आस्थानं-नी; आस्थानमंडप; धर्माधिकारिन् *m.*; न्यायसभा, व्यवहारमंडप। *vt.* अनुनी 1 P, आराध् 10 U; अनुग्रहं *or* प्रीतिं प्रार्थ् 10 U। Out of c., अविचारणीय। C.-martial, *n.* सैनिकपदान्निष्कासनं:सैनिकन्यायेन दंडनं। -eous, *a.* दक्षिण, सभ्य, सुशील। -ly, *a.* दक्षिण, सभ्य; नागर; स्तुतिपर। -ier, *n* राजभृत्य; आस्थानचर। -ship, *n.* अनुनय; विवाहयाचना.

Courtesan,-zan, *n.* कनेरा, गणिका, पण्यस्त्री, रूपजीविना, वारस्त्री, वारांगना, वेश्या.

Courtesy, *n.* दाक्षिण्यं, प्रश्रय, सभ्यता, सौजन्यं.

Cousin, *n.* पितृष्वसेय; मातृष्वसेय.

Cove, *n.* खातं, वंक; कश्चित्, पुरुष.

Covenant, *n.* नियम, समय, संविद् *f.*

Coventry, *n.* To send one to C., बहिष्कृ 8 U.

Cover, *vt.* आच्छद् 10 U, आवृ 5. 9. 10 U, पिधा 3 U, पिनह् 4 U, प्रच्छद् 10 U; अवगुंठ् 10 U, आस्तृ 5. 9 U, गुह् 1 U; आवेष्ट् 1 A. *c*, वस् *c*; अपह्नु 2 A, गुप् 1 P; अंतर्भू *c*। *n.* आच्छादनं, आवरणं, पिधानं, प्रच्छादनं, व्यवधानं; पुट *mn.*; अवगुंठनं, आवेष्टनं; गोपनं; प्रच्छद, ०पट; कोश-ष, छद्मन् *neu*, व्याज; आश्रय, शरणं। -ing, *n*, आच्छादनं, etc.; परिधानं, प्रावार, वासस् *neu*,। -let,-lid, *n.* प्रच्छद, ०पट, शय्यास्तरणं.

Covert, *a.* गुप्त, गूढ, निभृत, प्रच्छन्न। *n.* गहनं; आश्रयस्थानं। –ure, *n.* आश्रय; पत्नीत्वं, पतिवश्यत्वं.

Covet, *vt.* अभिलष् 1. 4 P, गृध् 4 P, लुभ् 4 U। *vi.* अभिलाषक *a. or* गृध्नु *a.* अस् 2 P *or* भू 1 P। –ous, *a.* अभिलाषक, गृध्नु, लुब्ध, लोलुप, सतृष्ण। –ousness, *n.* अभिलाष, लालसा, लिप्सा, लोभ, लोलुपा.

Covey, *n.* पक्षिकुलं.

Covin, *n.* दुष्टसमय, ०संविद् *f.*

Cow, *n.* अनडुही, अनड्वाही, अघ्न्या, अर्जुनी, उषा, उस्रा, ऋषभी, गो *f.*, तंपा, तंबा, तंबिका, धेनु *f.*, निलिंपा, निलिंपिका, बहुला, माहेयी, शृंगिणी, सौरभेयी। (C. 1 year, 3 years old) एकहायनी, त्रिहायणी, *etc*; (C. yielding much milk) वंजुला; (an excellent c.,) गोमतल्लिका, नैचिकी; (C. fit for a bull, i.e. for breeding) उपसर्या; (C. for the first time with calf) पलिक्नी, बालगर्भिणी; (barren c.) पष्टौही, वंध्या, वशा, वेहत् *f.*; (C. calving for a long time) वष्कयणी; (C. which has had only one calf) गृष्टि *f.*; (C. calving every year) समांसमीना; (C. easily milked) सुव्रता; (C. milked with difficulty) करटा; (C. about to calve) प्रस्तुता; (C. calving often) परेटुका, बहुसूति *f.*; (mortgaged c.) धेनुष्या; (C. suckling an adopted calf) अभिवान्या; (C. covered by a bull) संधिनी। –boy, –herd, *n.* आभीर, गोदुह, गोप, गोपाल, गोसंख्य, बल्लव, महाशूद्र। –house, *n.* गोशाला, गोष्ठं, व्रज.

Cow, *vt.* तर्ज् 1 P. 10 U, त्रस् *c*, भी *c*, संत्रस् *c*.

Coward, *n.* कातर, कापुरुष, क्लीब, त्रस्नु, भीरु, भीरुक, भीलुक, शौर्यहीन। –ly, *a.* भीरु, *etc.*। –ice, *n.* कातर्य, क्लैब्यं, भीरुता.

Cower, *vi.* भयेन नम् 1 P *or* प्रह्वीभू 1 P *or* संकुच् 6 P.

Cowl, *n.* शिरोवेष्टनं.

Co-worker, *n.* सहकारिन् *m.*

Cowrie, –y, *n.* कपर्द,-क, कपर्दिका, काकिणी, वराटक.

Coxcomb, *n.* अहंकारिन्, अहंमन्य, दांभिक, दृप्त.

Coy, *a.* लज्जावत्, विनीत, शालीन; हावमत्, सहाव; मितवाच्। –ly, *adv.* सलज्जं, सव्रीडं; सहावं। –ness, *n.* लज्जा, शालीनता; हावपूर्णत्वं.

Cozen, *vt.* प्रतॄ *c*, वंच् *c*। –age, *n.* प्रतारणा, वंचनं.

Crab, *n.* अंडप्रहरण, कर्क,-ट, कर्कटिका, कुलीर,-क, द्विधागति, पार्श्वोदरप्रिय, पृष्ठचक्षु, बिल्वक, षोडशांघ्रि; (Astr. Sign) कर्क-र्की,

etc.; परुष, रूक्षभाव। *vt.* नखैः विलिख् 6 P। –bed, *a.* परुष, रूक्ष; विषम

Crack, *vt.* खंड् 10 U, भंज् 7 P, स्फुट् *c*; आस्फल् *c*, ध्वन् *c*। *vi.* भंज् *Pass*, स्फुट् 6 P। *n.* स्फुटनशब्द; छिद्रं. भंग, रंध्रं। *a.* निष्णात, पटु। C. –brained, उन्मत्त, भ्रष्टचित्त। C. -pot, तुच्छजन, पामर। –ed, *a.* उन्मत्त; वातुल, मूर्ख.

Crackle, *vi* पटपटायते *Den.*, मुहुः स्वन् 1 P। *n.* पटपटशब्द, रटितं.

Cradle, *n.* दोला, प्रेंखा; (अर्भक)-पर्यंक। *vt.* दोलायां शी *c*; आशैशवात् पुष् 9 P. *c.*

Craft. *n.* कला, शिल्पं; कौशल्यं, चातुर्य, पाटवं; कपटं, छद्मन् *neu.* छल *mn*; व्याज; नौका; निगम, श्रेणी। –sman, *n.* कारु *m.*, शिल्पिन् *m.*। –y, *a.* कुटिल, धूर्त, शठ.

Crag, *n.* (विषमाकारिणी) महाशीला.

Cram, *vt* अतिमात्रं पूर् 10 U *or* निविश् *c*; बलात् प्रविश् *c*; अतिमात्रं पठ् *c*। *vi.* अत्यभिलाषेण *or* अतिमात्रं खाद् 1 P; उपलब्धिहीनं पठ् 1 P.

Cramp, *vt.* संकुच् 6 P, संबाध् 1 A; उद्वेष्ट् *c*. उपहन् 2 P; प्रतिबंध् 9 P। *n.* संकोच, संबाध, स्तंभ; आक्षेप, उद्वेष्टनं, गात्रोपघात; प्रतिबंधनं.

Crane, *n.* कह्व, बक, बकोटक, सारस; बलाका, बिसकंडिका; भारोत्तोलकयंत्रं.

Cranium, *n.* कर्पर, कपाल *mn.*

Crank, *a.* अशक्त, दुर्बल; अस्थिर; चपल, चल, लोल। *n.* यंत्रदंड। –y, *a.* शीघ्रकोपिन्; स्वैरिन्.

Cranny, *n.* रंध्रं.

Crapulent, *a.* उन्मत्त, क्षीब; अतितृप्त.

Crash, *vt.* सरभसं खड् 10 U *or* भंज् 7 P; बलात् संघट्ट् 1 A। *vi.* उच्चैः स्वन् 1 P। *n.* महास्वन; धनविप्लव.

Crass, *a.* स्थूल; मूढ। C. fool, महामूर्ख.

Cratch, *n.* गवादनी.

Crater, *n* ज्वालागिरिमुखं

Cravet, *n.* ग्रीवावेष्टनं.

Crave, *vt.* अभ्यर्थ् 10 U, प्रार्थ् 10 U, याच् 1 A; अभिलष् 1. 4 P, गृध् 4 P, वांछ् 1 P। –ing, *n.* उत्कंठा, तृष्णा, लालसा.

Craven, *n.* कातर, भीत, भीरु। To cry c., पराजयं स्वीकृ 8 U.

Crawl, सृप् 1 P; अतिमंदं चल् 1 P; उरसा गम् 1 P.

Crayon, *n* तूलिका, शलाका.

Craze, *vt.* उन्मद् *c*. भ्रंश् *c*, संभ्रम् *c*। *n.* उन्माद. मतिभ्रंश। –d. *a.* उन्मत्त, मतिभ्रष्ट, वातुल। –y, *a.* उन्मत्त. *etc.*; जर्जर, जीर्ण.

Creak, कर्कशं स्वन् 1 P.

Cream, *n* क्षीरशर, दुग्धतालीयं, ०फेन, दुग्धाग्रं, शर, शार्कर, संतानिका-नी; उत्तमांश, सार *mn.*। *vt.* शरं उद्धृ 1 P; उत्तमांशं हृ 1 P। *vi* शरं प्राप् 5 P *or* बंध् 9 P, फेनायते *Den.*। C.–coloured, श्वेतपीत। –er *n.* शरमंथनी.

Crease, वलि *f.*; वस्त्रभंग। वलिं कृ 8 U.

Create, *vt.* उत्पद् *c,* कृ 8 U, जन् *c,* निर्मा 2 P. 3 A, सृज् 6 P; (पदे) नियुज् *c*। –ion, *n.* उत्पत्ति, जननं, निर्माणं, सर्ग, सृष्टि *f*; भूतजातं; जगत् *nsu*; चराचरं; कृति *f.* निर्मिति *f.*। –ive, *a.* जनक; उत्पादक, कल्पक। –or, *n.* जनयितृ, निर्मातृ, विधातृ, विश्वसृज्, वेधस्, स्रष्टृ *all m.* (*See* God).

Creature, *n.* अंगिन्, जंतु, जन्तु, जीव,-क-न, जीविन्, देहिन्, प्राणिन् *all m.*, भूतं। C. comforts, *pl.* (अन्नपानादीनि) कायिकसुखानि *pl.*

Créche, *n.* सार्वजनिकं बालगृहं.

Credence, प्रत्यय, विश्वास, श्रद्धा। To give c., विश्वस् 2 P, श्रद्धा 3 U.

Credential, *a.* विश्वासजनक। *n.* *usually pl.* विश्वासपत्रं.

Credible, *a.* प्रामाणिक, विश्वसनीय, विश्वास्य, श्रद्धेय। Credibity, *n.* प्रामाण्यं, विश्वसनीयता.

Credit, *n.* प्रत्यय, विश्रंभ, विश्वासः कीर्ति *f.* प्रतिष्ठा, विश्वासपात्रता; कालिका; आय, आयभाग; प्रशंसा, स्तुति *f.*। *vt.* विश्वस् 2 P; प्रमाणीकृ 8 U। -able, *a.* कीर्तिकर, प्रशस्य, मानार्ह, श्लाघ्य। –or, *n.* उत्तमर्ण, धनिक.

Credulous, *a.* श्रद्धालु; विश्वासशील.

Creed, *n.* धर्म, धर्मतत्त्वपद्धति *f.*; साग्रहमतं.

Creek, *n.* खातं, वंक.

Creel, *n* मत्स्यपिटक *mn.*

Creep, *vi.* सृप् 1 P; उरसा गम् 1 P *or* चल् 1 P; (वल्लरीव) अतिमंदं संवृध् 1 A *or* प्रसृ 1 P; शनैर्निभृतं गम् 1 P *or* चल् 1 P; अतिनम्रं वृत् 1 A। –er, *n.* उलप, गुल्मिनी, प्रतानिनी, लता, वल्लरी, वल्ली, वीरुध् *f.*, व्रतति *f.*–ती; उरोगामिन् *m.*, सर्पिन् *m.*। C. –mouse, *a.* कातर, भीरु; विनीत, कपटिन्। –y, *a.* रोमांचकारक.

Cremate, *vt.* दह् 1 P। –ion, *n.* दहनं, दाह.

Crematorium, *n.* शवदहनशाला.

Crenate, *a.* दंतुर.

Creophagus, *a.* पिशिताश, मांसाद.

Crepitate, *vi* पटपटायते *Den.*

Crepuscule, *n.* संधिप्रकाश, संध्या। –lar, *a.* सांध्य; लसत्; अस्पष्ट.

Crescendo, स्वरारोह; नादवृद्धि *f.*

Crescent, *n.* अर्धचंद्र.

Cresset. *n* आकाशदीप; दाहपीठिका; अलात.

Crest. *n.* चूडा, शिखंड, शिखा; मौलि, शेखर; मूर्धन् *m,* शिखर *mn.*। –ed, *a.* चूडावत्, शिखिन्.

Cretaceous, *a.* कठिनीमय, ॰सम.
Crevice, *n.* रंध्रं, विवरं, संधि *m.*
Crew, *n.* नाविकगण, पोतवाहाः *pl.*; जनसमूह.
Crib, *n.* गवादनी; शिशुखट्वा; कुटी, कुटीर; धान्यभांडं; अनुवाद, भाषांतरं; अधिकार, पदं। *vt.* अवरुध्, निरुध् 7 U.
Cribble, *n.* चालनी, तितउ *m.*, शोधनी.
Crick, *n.* मन्यास्तंभ; परुषध्वनि *m.*
Cricket, *n* चीरी, झिल्लिका, झिल्लीक, झीरि(रु)का, फडिंगा, भक्किका, भृंगारी; कंदुकक्रीडा.
Crier, *n.* उद्घोषक.
Crime, *n.* अपराध, दुरितं, दोष, पातकं, पापं। Capital c., मृत्युदंडार्हं पापं, *etc.*
Criminal, *a.* दंड्य; दोषग्रस्त; आचार॰, धर्मविरुद्ध। *n.* अपराधिन्, कृतापराध, दुष्कृतिन्, पातकिन्, पापिन्, सदोष। C. law दंडविधि *m.* । -ly, *adv.* सदोषं, सपापं, सापराधं। -ity, *n.* अपराधिता, दंड्यत्वं.
Criminate, *vt.* अभियुज् 7 A; (अमुकं) अपराधिनं *or* सदोषं निर्दिश् *c* । -ion, *n.* अभियोग, दोषारोपणं, दोषीकरणं। -ory, *a.* अभिशंसक, दोषारोपक.
Criminology, *n* अपराधमीमांसा.
Crimp, *vt.* कुटिलीकृ 8 U; वलिमंतं कृ 8 U; संकुच् *c.*
Crimson, *a.* रक्त, लोहित, शोण। *n.* रक्तवर्ण, रक्तिमन् *m.*, शोण *m.* । *vi.* लोहितायति *Den.*
Cringe, *vi.* साष्टांगपातं *or* श्ववत् अनुनी 1 P *or* प्रणम् 1 P *or* प्रार्थ् 10 U । -ing, *n.* श्ववृत्ति *f.*
Crinite, *a.* लोमश.
Crinkle, *vi.* व्यावृत् 1 A । *vt.* पुटीकृ 8 U । *n.* पुट, भंग, वलि *f.*
Crinkum-Crankum, *a.* अष्टावक्र, कुटिलाकृति.
Crinoline, *n.* अश्वलोमपट.
Cripple, *n.* कोल, खंज, खर्व, खोड, पंगु, विकल, विकलांग, श्रोण। *a.* पंगु *etc.* । *vt.* विकलयति *Den.*, व्यंगीकृ 8 U; दुर्बलीकृ 8 U.
Crisis, *n.* संकटसमय; निर्णयावसर; शुभाशुभलग्नं; व्याधिसीमा.
Crisp, *a.* भंगुर, भिदुर; आकुंचित, बंधुर; प्रसन्न, सोल्लास। *vt.* आकुंच् *c*, भंगुरीकृ 8 U, रच् 10 U । *vi.* बंधुरीभू, भंगुरीभू *both* 1 P। -er, *n.* केशाकुंचनकीलकं.
Crispate, *a* कुटिलाग्र, वलिताग्र.
Crispin, *n.* चर्मकार, पादूकृत *m.*
Cristate, *a.* चूडावत्.
Criterion, *n* उपमानं, निकष, प्रमाणं, मानं.
Critic, *n.* गुणदोष॰, गुणागुणज्ञ, ॰निरूपक, ॰विवेचक, परीक्षक; छिद्रान्वेषिन् *m.*, दोषदर्शक। -al, *a.* गुणदोषज्ञ; गुणागुणविचारयुक्त; तज्ज्ञ; मर्मज्ञ; छिद्रान्वेषिन्, दोषैकदृश्; संकटापन्न; फलनिर्णायक।

–ism, *n.* गुणागुणविचार; गुणदोषनिरूपणं; (सारस्वत)परीक्षा। –ize, *vt.* गुणागुणं परीक्ष् 1 A *or* विचर् *c or* विविच् 7 U; छिद्रं अन्विष् 4 P.

Critique, *n.* तत्त्वपरीक्षा.

Croak, *vi.* आरट् 1 P, कै 1 P; अशुभं सूच् 10 U । *n.* आरटनं, काकशब्द । –er, *n.* कलहप्रिय; असंतोषवाचक.

Croceate, Croceous, *a.* कुंकुमवर्ण.

Crock, *n.* कुंभ, शराव, मृत्पात्रं, मृद्भांडं; कज्जलं, किट्टं.

Crocodile, *n.* कुंभिन्, कुंभीर, गोमुख, ग्राह, तालुजिह्व, नक्र, मकर, महामुख, शंखमुख.

Croft, *n.* निष्कुट, वाट, वाटिका.

Crone, *n.* जरठा, जरती, जीना, जीर्णा, वृद्धा, स्थविरा.

Crony, *n.* चिरमित्रं, प्रियवयस्य.

Crook, *n.* आकर्षणी; वंक; प्रतारणा, वंचना; धूर्त, वंचक, शठ । *vt.* वक्रीकृ 8 U; विपर्यस् 4 P. *c* । By hook or by c., येन केन प्रकारेण । C. –back, कुब्ज, गडुल । C. –kneed, प्रज्ञु, संज्ञु। –ed *a.* अराल, कुटिल, जिह्म, वक्र; विकलांग; कपटिन्, कुटिल.

Crooning, *n.* अस्पष्टरव, °रोदनं.

Crop, *n.* (खगानां) उपजठरं; कृषिफलं, शस्यं; मूर्धन् *m.*, शिखर *mn.*; कशा । *vt.* छिद् 7 P; लू 9 P; संग्रह् 9 P । *vi.* आविर्भू 1 P, फल् 1 P । Neck and c., साकल्येन । C. out, प्रादुर्भू 1 P ॥ C. up, अकस्मात् उद्गम् 1 P । C. –eared, लूनकर्ण । C. –sick, अतिभोगत्रस्त । –per, *n.* सुफलदायक; पतनं । –py, छिन्नालक.

Crore, *n* कोटि *f.* –टी.

Crosier, *n.* धर्माधिकारिदंड.

Cross, *n.* क्रूश; हट्ट; शूल; *mn.* व्यस्तरेखाद्वयं, स्वस्तिकं; जातिसंकर; संकरज; संमिश्रणं; अंतराय, प्रत्यूह, विघ्न, व्याघात । *a.* तिरश्चीन; व्यत्यस्त ; प्रतिकूल, प्रतिलोम, प्रतीप; प्रतिनिविष्ट; दुराग्रह । *vt.* अतिक्रम् 1 U. 4 P, तॄ 1 P, लंघ् 10 U; व्याहन् 2 P; व्यत्यस् 4 U; संकरं कृ *c*; प्रतिरुध् 7 U । *vi.* लंघनं कृ 8 U; कुटिलगत्या गम् 1 P । To take up the c., धर्मार्थे स्वार्थत्यागं कृ 8 U । C. –action, प्रत्यभियोग । C. –beam, तिर्यक्स्थूणा । C. –bite, धूर्त, शठ । C. –breed, संकरज । C. –examine, विविधं परिप्रच्छ् 6 P *or* परीक्ष् 1 A । C. –eye, काण । C. –grained, प्रतीप, विरुद्ध, विलोम । C. –multiplication, वज्राभ्यास । C. –purpose, विपरीतं प्रयोजनं, विसंवाद । To be at c. –purposes, परस्परविरोधेन वृत् 1 A ॥ C. –road, उपपथ; चतुष्पथं, शृंगाटकं । C. –wind, प्रतिकूल, °वात । To c. one's mind,

स्मृतिपथं गम् 1 P; स्मृत *a.* भू 1 P। -ing, *n.* द्विपथं, चतुष्पथं, शृंगारकं । -ly, *adv.* प्रतिकूलं, विरुद्धं; सरोषं.

Crotch, *n.* आकर्षणी.

Crotchet, *n.* स्वैरभावना, ०संकल्प; लहरी । -y, *a.* लोलचित्त.

Crouch, *n.* नम् 1 P, प्रणम् 1 P, प्रह्वीभू 1 P; श्ववत् वृत् 1 A.

Croup, *n.* (अश्वस्य)नितंब; कंठपाक.

Crow, *n.* अरिष्ट, आत्मघोष, एकाक्ष, ऐंद्रि *m.*, उलूकारि *m.*, करट, काक, कुण, चिरजीविन् *m*, दिवाटन, द्विक, द्रोण, धूलिजंघ, ध्वांक्ष, नाडिजंघ, बलिपुष्ट, महानेमि *m.*, मौक(कु-द्र)लि *m.*, वायस, सकृत्प्रज; (black c., raven) आसुर, ऐंद्रि *m.*, काकोल, कृष्णकाक, वृद्धकाक; (white c., magpie) ध्वंक्षणा, श्वेतकाक; (carrion c.) कुणपभुज् *m.*, दग्धकाक । *vi.* नद् 1 P, विरु 2 P; विकत्थ् 1 A; उच्चैः शब्द् 10 U। As the c. flies, ऋजुगत्या। To have a c. to pluck with one, छिद्रं *or* दोषं अन्विष् 4 P । C.-bar, लोहदंड । C.-keeper, पक्षिबिभीषक.

Crowd, *n.* जनसमुदाय, जनसंमर्द, संकुलं; गण, समुदाय, समूह । *vt.* संबाध् 1 A, संमृद् 9 P; संकुलीकृ 8 U; पुर् 10 U, व्याप् 5 P। *vi.* संकॄ *Pass*; संकुल *a.* भू 1 P। To c. out, अवकाशार्थं परित्यज् 1 P। -ed, *a.* जनसंकीर्ण, ०समाकुल.

Crown, *n.* उष्णीष *mn.*, किरीट *mn.*, कोटीर, म(मु)कुट, मौलि *m*; राजत्वं, राजपदं, ०सत्ता, राज्यं; राजन्, *etc.*; मूर्धन् *m*; शिखर *mn.*; चूडा, शिखा; पराकाष्ठा *or* पराकोटि, सीमा। *vt.* समुकुटं कृ 8 U, मुकुटं परिधा *c*; राज्ये अभिषिच् 6 P; निष्पद् *c*, संपद् *c*। Be c.-ed with success, सफलीभू 1 P, सिद्धिं गम् 1 P। C. Prince, युवराज.

Crucial, *a.* व्यत्यस्त; सूक्ष्म; निर्णायक, निश्चायक.

Crucible, *n.* काणा, तैजसावर्तनी, बुषा, मु(मू)षा पी; सूक्ष्मपरीक्षा.

Crucifixion, *n.* यातना; शूलारोपणं.

Crucify, *vt.* प्रमंथ् 9 P, यत् *c.*

Crude, *a.* अपक्व, अपरिणत, असंस्कृत, असिद्ध, आम; अजीर्ण; अकालज, अकालिक; असंपूर्ण; असिद्ध; अज्ञ; अशिष्ट; परुष । C. form, प्रातिपदिकं । -ity, *n.* अपक्वता, *etc.*

Cruel, *a.* अदय, कठोर, क्रूर, निर्दय, निर्घृण, नृशंस, परुष; दुःखावह, पीडाकारक । -ly, *adv.* निर्दयं, *etc.* । -ty, *n.* क्रौर्यं, निर्दयता, नैर्घृण्यं, पारुष्यं; क्रूरकर्मन् *neu.*

Cruet, *n.* तैलकूपी.

Cruise, *vi.* इतस्ततः नौसंचारं कृ 8 U । *n.* नौकासंचार.

Crumb, *n.* अन्नलव, उच्छिष्टं, पिष्टकलव; खंड, लव.

Crumble, *vt.* शकलीकृ, कणसात्कृ, *both* 8 U । *vi.* विशॄ *Pass*; शकलीभू 1 P; अवसद् 1 P.

Crummy, *a.* पीन, पीवर, मांसल; पुष्टदेह; धनवत्.

Crump, *a.* भंगुर, भिदुर.

Crumple, *vt.* पुटीकृ, वलीकृ *both* 8 U, संपुट् 10 U; संकुच् *c* । *vi.* पुटीभू 1 P, *etc.*

Crunch, *vt.* दंतैः चर्व् 1 P *or* निष्पिष् 7 P.

Crunt *n.* शिरस्ताडनं.

Crupper, *n.* पुच्छबंध.

Cruse, *n.* लघुपात्रं.

Crush, *vt.* क्षुद् 7 U, निष्पिष् 7 P, मंथ् 9 P, संपीड् 10 U, संमृद् 9 P. *c*; शकलीकृ 8 U; पराभू 1 P; विध्वंस् *c* । *n.* निष्पेष; जनसमुदाय, संकुलं । C.ing defeat, समूलध्वंसी पराजय.

Crusie, *n.* लोहदीपिका.

Crust, *n.* बाह्यभाग; त्वच् *f.*; घनभाग; वल्कं । *vt.* त्वचा, *etc.* आच्छद् 10 U, बाह्यतः घनीकृ 8 U । *vi.* बाह्यतः घनीभू 1 P । -ed, *a.* त्वग्गत; बाह्यतोघन; अतिपुराण । -y, *a.* परुष.

Crutch, *n* आधारदंड, कुक्षियष्टि *f.*

Crux, *n.* दुरवज्ञेयं.

Cry, *vi.* (आ०) उत्क्रुश् 1 P, नद् 1P, रस् 1P; उद्घुष् 10U, उच्चैः वद् 1 P, आक्रंद् 1 P, परिदेव् 1 A. 10 *c*, रुद् 2 P, विलप् 1 P, शुच् 1 P । *vt.* प्रख्या *c*, *etc.* (*most of the preceding verbs*) । *n.* उत्क्रोश, तारस्वर; आक्रंद, आक्रोशः शोक; ध्वनि, विराव, शब्द; -ing, क्रंदनं, परिदेवनं, रुदितं, रोदनं, विलपनं, विलाप, शोक; *a.* निर्यातनार्ह; अविलंब्य । To c. down, निंद् 1 P, लघूकृ 8 U । To c. halves, अंशं प्रार्थ् 10 U । To c. mercy, क्षमां याच् 1 A । To c. up, प्रशंस् 1 P, श्लाघ् 1 A.

Crypt, *n.* गुहागृहं; गुप्तागार.

Cryptic, *a.* गूढ, दुरवज्ञेय.

Crystal, *n.* सितमणि, सितोपल, स्फटिक । -lize, *vt.* घनीकृ 8 U । *vi.* घनीभू 1 P.

Ctenoid, *a* कंकताकार.

Cub, *n.* कलभ, पोत, शावक.

Cubage, *n.* घनफलं.

Cube, *n.* घन । C. root घनमूलं.

Cubical, *a.* घनाकार.

Cubicle, *n.* शय्याकोष्ठ.

Cubit, *n.* अरत्नि *mf.*, किष्कु *m.*, हस्त.

Cuckold, *n.* असती०, बंधकीपति.

Cuckoo, *n.* अन्यभृत, कलकंठ, काकपुष्ट, कोकिल, ताम्राक्ष, परभृत, पिक, वसंतघोष.

Cucumber, *n.* इ(उ)र्वारु *f.*, कर्कटी, चर्मटिका.

Cucurbit, *n.* अलाबु-बू *f.*, तुंबी.

Cud, *n.* चर्व्यं। To chew the c., रोमंथायते *Den.*; परिचिंत् 10 U.

Cuddle, *vt.* उपच्छंद् 10 U, लल् 10 U। *vi.* अतिनिकटे शी 2 A; आलिंगनं कृ 8 U.

Cuddy, *n.* गर्दभ, रासभ; मूढ, मूर्ख; लघुकोष्ठ.

Cudgel, *n.* दंड, यष्टि *f.*, लगुड। *vt.* लगुडेन तड् 10 U। To c. one's brains, स्मरणयत्नं *or* सोत्कंठविचारं कृ 8 U.

Cue, *n.* पूर्वभाषितावसानं; सूचना; इंगितं; संज्ञा.

Cuff, *vt.* करेण तड् 10 U *or* प्रहृ 1 P। *n.* पिप्पलांचल; कराघात.

Cuirass, *n.* उरस्त्राणं, कवच *mn.*, दंशनं.

Cuisine, *n.* महानसं; पाककर्मन् *neut.*

Cuisse, *n.* ऊरुत्राणं.

Culinary, *a.* पाकविषयक। C. skill, पाककौशलं.

Cull, *vt.* चि 5 U; उद्धृ 1 P. 10 U; वृ 5 U.

Cullion, *n.* मुष्क, वृषण; अधम, जाल्म, नीच, पामर.

Culm, *n.* कांडं, नाल *mn.*; किट्टं.

Culminate, *vi.* उच्चस्थानं *or* परां काष्ठां (कोटिं) गम् 1 P *or* प्राप् 5 P। -ion, *n.* परा काष्ठा *or* कोटि *f.*

Culminant, *a.* उच्चस्थ.

Culpable, *a.* गर्हणीय, गर्ह्य, दूषणीय, दूष्य, निंद्य, वाच्य; अपराद्ध; दंड्य। Culpability, गर्हणीयता, *etc.*

Culprit, *n.* अपराधिन्, दोषिन्; अभियुक्त.

Cult, *n.* अर्चा, पूजा; श्लाघा, स्तुति *f.*; धर्म; कर्मकांडं.

Cultivate, *vt.* कृष् 1 P; संस्कृ 8 U; अभ्यस् 4 P, परिशील् 10 U; पुष् *c*, वृध् *c*; अनुवृत् 1 A। -ion, *n.* कर्षणं, कृषि *f*; प्रबुद्धता, शिष्टता, संस्कृति *f*; परिशीलनं; संवर्धनं। -or, *n.* कर्षक, कुटुंबिन्, क्षेत्राजीव, क्षेत्रिन्। Cultivable, *a.* कर्षणीय, हल्य.

Cultrate, *a.* कर्तर्याकार.

Culture, *n.* कर्षणं; प्रबुद्धता, शिष्टता, संस्कृति *f.*। -d, *a.* प्रबुद्ध, शिष्ट, संस्कृत.

Culvert, *n.* जलनिर्गम.

Cumber, *vt.* निरुध्, प्रतिरुध् *both* 7 U; बाध् 1 A; भ्रम् *c*, विमुह् *c*। *n.* अतिभार; क्लेश; बाधा। -less, *a.* अप्रतिरुद्ध। -some, Cumbrous, *a.* अतिभारभूत; क्लेशावह; प्रतिरोधक.

Cumbrance, *n.* अतिभार; प्रतिबंध.

Cummer, *n.* धर्ममातृ *f.*; आली, सखी.

Cumin, *n.* अजाजी, कणा, जया, जीरक, (ज)जीरण, दीप्य । Black c., उपकुंचिका, कारवी, काला, पृथ्विका, सुषवी.

Cumulative, *a.* उपचायिन्; वर्धिष्णु.

Cumulus, *n.* राशि *m.*, समुच्चय; मेघवृंद.

Cunctation, *n.* विलंब.

Cuneate, *a* कीलकाकार.

Cuneiform, *a.* कीलकाकार, शराकार.

Cunning, *a.* कुशल, चतुर, निपुण, पटु; कपटिन्, धूर्त, शठ । *n.* कौशलं, चातुर्यं, नैपुण्यं; कपटं, कैतवं, धूर्तता, माया, शाठ्यं । -ly, *adv.* चातुर्येण; सव्याजं.

Cup, *n.* चषक *mn.*, पात्रं, भाजनं, शराव; कोश-ष, पुट । *vi.* आचूषणेन रुधिरं मुच् *c* । A bitter c., दुर्दैवघटना, ०फलनं । In one's c.s, क्षीब, मत्त । C.-ping-glass, रक्तचूषणी.

Cupboard, *n.* लघुकोष्ठ । C. -love, स्वार्थिप्रीति *f.*

Cupidity, *n.* अतितृष्णा, अतिलोभ, लालसा, लोभ, लोलुपा.

Cupola, *n.* प्रासादशीर्षं; शिखरदीप.

Cupreous, *a.* ताम्रमय, ०सम.

Cur, *n.* कुशुनक; नीच, दुष्ट.

Curative, *a.* आतंकहर, रोगघ्न, व्याधिशमक.

Curator, *n.* अधिकारिन् *m.*, अवेक्षक.

Curb, *n.* मुखशृंखला; निग्रह, नियंत्रणा । *vt.* निग्रह् 9 P, नियंत्र् 10 U, संयम् 1 P.

Curcuma, *n.* कांचनी, पीता, हरिद्रा.

Curd, *n.* दधि *neu.* द्रप्स *mn.*, पयस्यं, मंगल्यं, श्रीघनं । -le, *vt.* घनीकृ 8 U, श्यै *c*, संहन् 2 P; *vi.* घनीभू 1 P, श्यै 1 A । -y, curdled, *a.* दधिमय; घनीभूत, श्यान.

Cure, *vt.* उपशम् *c.* चिकित्सते *Des.*, प्रतिकृ 8 U, प्रशम् *c*; शुध् *c* । *n.* उपशम, चिकित्सा, प्रतिकार, रोगशमनं; अगद, औषधं, भेषजं । C. -all, *n.* सर्वरोगघ्नं । -able, *a.* साध्य । -less, *a.* असाध्य ।.

Curiosity, *n.* कौतुकं, (कु)कौतूहलं, जिज्ञासा; अपूर्ववस्तु *neu.*

Curious, *a.* कौतूहलिन्, जिज्ञासु; विचक्षण, सूक्ष्म; अद्भुत, अपूर्व, दुर्लभ; चित्र । -ly, *adv.* सकौतुकं; अद्भुतं, चित्रं.

Curl, *n.* अलक, कुरल, खंकर, चूर्णकुंतल, झल्लरी; ऊर्मि *f.*, तरंग । *vt.* अरालीकृ, कुटिलीकृ *both* 8 U । *vi.* अरालीभू, कुटिलीभू *both* 1 P; तरंगयति *Den.* । -ed, -y, *a.* अराल, कुंचित, कुटिल; तरंगित.

Curmudgeon, *n.* कदर्य, कृपण, मितंपच.

Currant, *n.* शुष्कद्राक्षं.

Currency, *n.* प्रचलनं, प्रसार; नाणक°, मुद्राप्रचलनं; प्रचलितनाणकपद्धति *f.* । To gain c., प्रवृत् 1 A.

Current, *a.* प्रचलित, संचारिन्; वर्तमान, विद्यमान । *n.* आपात, ओघ, धारा, प्रवाह, मंदाक, स्रोतस् *neut.* । C. report, जनप्रवाद । C. moment, आपात । -ly, *adv.* साधारणतः, सामान्यतः.

Curricle, *n.* द्व्यश्वरथ.

Curriculum, *n.* अध्ययनक्रम, ०पद्धति *f.*

Currier, *n.* चर्मकार, चर्मरंजक.

Curry, *n.* ओदनोपस्कर । *vt.* (अश्वं) मृज् 2 P. 10 U; तड् 10 U; (चर्म)परिष्कृ, संस्कृ *both* 8 U । To c. favour, चाटूक्त्या प्रसद् *c* । C. -comb, अश्वमार्जनी.

Curse, *vt.* अभिशंस् 1 P, (अभि)-शप् 1 U; बहिष्कृ 8 U; बाध् 1 A । *vi.* शापं वद् 1 P । *n.* अभिशाप, शपथ, शाप; दुःखमूलं, पीडाकारणं । I don't care a c., अतितुच्छं मन्ये । -d, Curst, a. अभिशप्त, अभिशस्त, आक्रुष्ट, शप्त; गर्ह्यः पीडावह.

Cursory, *a.* त्वरित, सरभस; अनंतरज्ञ, असूक्ष्म, बाह्यमात्रगत; अदक्ष, अनवहित.

Cursus, *n.* रथ्या; अध्ययनक्रम.

Curt, *a.* संक्षिप्त, ह्रस्व; अल्पभाषिन् । -ly, *adv.* संक्षेपेण । -ness, *n.* संक्षेप; संकोच.

Curtail, *vt.* संक्षिप् 6 P, संहृ 1 P; अवकृत् 7 P, अवच्छिद् 7 P.

Curtain, *n.* अपटी, कांडपट, ज-(य)वनिका, तिरस्करिणी, प्रतिसारा, व्यवधानं । *vt.* तिरस्करिण्या आवृ 5 P । C. lecture, शय्योपदेश । Behind the c., नेपथ्ये.

Curtal, *n.* छिन्नपुच्छाश्व.

Curtsy, *n.* नमनं, प्रणाम.

Curvate, *a.* आभुग्न । -ure, *n.* आभोग, नति *f.*, वक्रता.

Curve, *n.* अंचनं, नति *f.*, वक्रता । *vi.* नम् 1 P; आभुग्न *a.* भू 1 P । *vt.* नम् *c*; वक्रीकृ, आभुग्नं कृ *both* 8 U.

Curvet, *n.* उत्प्लुतं, वल्गनं.

Cushat, *n.* पारावत.

Cushion, *n.* उच्छीर्षं, उपधानं, उपबर्हं, उपबर्हणं । *vt.* उपधानेन आवृ 5 P । -y, *a.* उपबर्हसम.

Cusp, *n.* बिंदु *m.*; शिखर *mn.*, शिखा; अर्धचंद्राग्रं.

Cuspidate, *a.* तीक्ष्णाग्र.

Cuspidor, *n.* निष्ठीवपात्रं.

Cuss, *n.* शपथ, शाप; तुच्छजन, पामर.

Custodian, *n.* रक्षक; निरोधक.

Custody, *n.* रक्षणं, रक्षा; कारा, गुप्ति; *f.* निरोध; बंधनं

Custom, *n.* आचार, रूढि *f.*, व्यवहार; अनुसार, क्रम, रीति *f.*; (*pl.*) कर, शुल्कं । -ary, *a.* आचारिक, रूढ, लोकसिद्ध,

लौकिक; व्यावहारिक । –arily, *adv*. यथाचारं, यथाव्यवहारं ।–er, *n*. क्रेतृ *m*., ग्राहक.

Cut, *vt*. अवच्छिद् 7 P, कृत् 6 P, छिद् 7 P, छो 4 P, दो 4 P, भिद् 7 P, लू 9 U, व्रश्च 6 P; संक्षिप् 6 P; परिचयं निराकृ 8 U । *vi*. छेदनं कृ 8 U; तीक्ष्ण *a*. अस् 2 P । *n*. कर्तनं, छेद, छेदनं, लवनं; आघात, प्रहार; व्रण; परुष-शब्द; कुल्या, खातं; कशाघात; मित्रधिक्कार; रूपं । C. in, *vi*. प्रतिबंध् 9 P । C. and dry, *a*. सिद्धपूर्व; नावीन्यहीन । Short c., सरलः *or* ह्रसिष्टः मार्गः; उत्तमः उपाय । C. a caper, वल्ग् 1 P । C. down, अवच्छिद् 7 P, पत् *c* । C. short, संक्षिप् 6 P । C. –throat, *n*. प्राणघातक । C. off, उच्छिद् 7 P; विलुप् *c* । C. out, उत्कृत् 6 P; परिक्लृप् *c* । –ter, *n*. छेदक; छेदनी; नौका । –ting, *a*. तीक्ष्ण, तीव्र, मर्मस्पृश्; *n*. छेदनं; शकलं.

Cutaneous, *a*. त्वाच; त्वक्संबंधिन्.

Cutcherry, *n*. व्यवहारमंडप.

Cuticle, *n* बाह्यत्वच् *f*.

Cutlass, *n*. असि *m*., खड्ग.

Cutler, *n*. छुरीकार, शस्त्रकार.

Cycle, *n*. चक्रं; आवृत्ति *f*, पर्याय; संतान; द्विचक्री (यानविशेषः).

Cyclone, *n*. चक्रवात, वातावर्त.

Cyclopœdia, *n* (ज्ञान)कोश.

Cyclops, *n*. एकाक्ष.

Cyclosis, *n*. (रुधिरादेः) अभिसरणं.

Cygnet, *n*. हंसपोत.

Cylinder, *n*. गोलनलिका.

Cylindrical, *a*. गोलनलिकाकार.

Cymbal, *n*. झल्लकी, झल्लरी.

Cynic, *n*. जनद्वेषिन् । –al, *a*. परुषवृत्ति, वामशील, सदावक्र.

Cynosure, *n*. ज्योतीरथ, ध्रुव; दृगेकायतनं, जनचित्तकेंद्रं.

Cypher, *n*. शून्यं.

D

Dab, *vt*. मृदुक्लिन्नद्रव्येण लघु तड 10 U *or* आहन् 2 P । *n*. मृदुताडनं; क्षुद्रपिंड.

Dabble, *vi*. जले क्रीड् 1 P; असूक्ष्मतया कलां शास्त्रं वा अधिगम् 1 P । *vt*. प्रोक्ष् 1 P, सिच् 6 P । –r, *n*. कला०, शास्त्रचुंबक.

Dabster, *n*. निपुण, विशारद.

Dacoit, *n*. प्रसह्यचौर, दस्यु *m*. । –y, *n*. प्रसह्यचौर्य.

Dad Daddy, *n*. तात.

Daddle, *vi*. सकंपं चल् 1 P । *n*. हस्त; मुष्टि *f*.

Dædal, *a*. गहन, दुर्ग्राह्य; सुघटित; निष्णात.

Daft, *a*. अचतुर, मुग्ध, मूढ; उन्मत्त, विकलमति.

Dagger, *n*. असिपुत्रिका, कृपाणिका । At d.s drawn, विरोधिन्; द्वंद्वोत्सुक । To look d.s, क्रोधपूर्ण *or* वैरपूर्ण दृश् 1 P.

Daggle, *vt.* पंकेन लिप् 6 P; पंके कृष् 1 P.

Dagoba, *n.* स्तूप.

Daily, *a.* आह्निक, दैनिक । *adv.* अहरहः, प्रतिदिनं । *n.* दैनिकपत्रं.

Dainty, *a.* मिष्ट, रुचिर, सुरस, स्वादु; कोमल, मृदु, ललित; दुष्प्रसाद्य, दुस्तोषणीय । *n.* मिष्टान्नं, सुग्रास । -ness, *n.* स्वादुता; कोमलत्वं, मार्दवं, लालित्यं.

Dairy, *n.* दुग्धशाला, दुग्धागारं । -maid, *n.* आभीरी, गोदोहिनी, गोपी.

Dais, *n.* पीठिका; उच्चासनं.

Dale, *n.* उपत्यका, कंदर, गह्वरं, दरी.

Dalliance, *a.* केलि, *mf.* क्रीडा, नर्मन् *neu.*, लीला, विभ्रम, विलास, विहार.

Dally, *vi.* केलिं *or* विलासं कृ 8 U, क्रीड् 1 P, रम् 1 A, विभ्रम् 1. 4 P, विलस् 1 P; विलंब् 1 A, कालं वृथा क्षै *c.*

Dam, *n.* (1) जननी, प्रसू *f.*, मातृ *f.*, (2) धरण, सेतु *m* । *vt.* (सेतुना) जलं निरुध् 7 U *or* बंध् 9 P; प्रतिरुध् 7 U.

Damage, *n.* अपकार, अपाय, क्षतं, पीडा, बाधा; अपचय, क्षति *f.*, क्षय, ध्वंस, नाश, हानि *f.*; निष्कृति *f.*, प्रतिफलं, हानिपूरणं । *vt.* अपकृ 8 U, क्षि *c*; हिंस् 7 P.

Damask, *n.* चित्रदुकूलं । *a.* अरुण, लोहित.

Dame, *n.* आर्या, भवती (*used in addressing*); गृहिणी.

Damn, *vt.* गर्ह् 1 A, 10 U, धिक्कृ 8 U, निंद् 1 P; दंड् 10 U; शप् 1 U; नरके पत् *c*; अवमन् 4 A, निराकृ 8 U । -able, *a.* निंद्य; दंडनीय; नरकफल; अतिदुष्ट । -ation, *n.* नरकदंड; नरकयातना, ०वास; गर्हणा । -ed, *a.* गर्हित, निंदित; अवकृष्ट, नीच; नारक । -ing, *a.* गर्हणा०, दंडापादक.

Damp, *a.* आर्द्र, उत्त, उन्न, क्लिन्न, तिमित, सद्रव, सिक्त; उदासीन, निरुत्साह, म्लान, विषण्ण । *n.* आर्द्रता, क्लेद, स्तेम, शैत्यं; विषाद । *vt.* आर्द्रीकृ 8 U, उंद् 7 P. *c*, क्लिद् *c*; भग्नोत्साहं कृ 8 U; खंड् 10 U । D. -proof, *a.* अक्लेददूष्य । -en, *vt.* *See* 'Damp' । -ish, *a.* ईषदार्द्र । -ness, *n.* आर्द्रता, सद्रवता.

Damsel, *n.* कन्यका, कुमारी, तरुणी, मुग्धा, युवती । Celestial d., अप्सरस् *f.*

Dance, *vi.* नट् 1 P, नृत् 4 P, लस् 1 P । *vt.* नृत् *c*; नर्तनेन आविर्भू *c* । *n.* तांडव *mn*, नर्तनं, नृत्यं, लास्यं । -r, *n.* नर्तक (०की *f.*) । -ing, *n.* नर्तनं, नृत्यं । D. attendance on, आराध् *c*, उपास् 2 A, बद्धांजलि *a.* समुपस्था 1 P । Lead one a d., विलंबकारणं भू 1 P.

Dander, *n.* क्रोध, रोष.

Dandify, *vt.* प्रसाध् *c*, भूष् 10 U.

Dandle, *vt.* अंके *or* भुजाभ्यां लल् 10 U.

Dandruff, *n.* दारुणं.

Dandy, *n.* सुभगंमन्य, सुवेषप्रिय। –ism, *n.* विलासिता.

Danger, *n.* अनर्थ, अपाय, भयं, भीति *f.*, विघ्न, शंका, संशय, संकटं, संदेह। –ous, *a.* अनर्थहेतुक, भयावह; संकटाक्रांत; विषम.

Dangle, *vi.* लंब् 1 A, लुठ् 6 P, लुल् 1 P। *vt.* *Causals of preceding verbs.*

Dank, *a.* आर्द्र, क्लिन्न, तिमित, सद्रव.

Danseuse, *n.* नर्तकी.

Dapper, *a.* ललितरूप, सुभग, सुवेष; उत्साहिन्, क्षिप्र, दक्ष.

Dapple, *n.* कर्बूरलांछनं; कल्माषचिह्नं। *a.* (*also* Dappled), कर्बुर,-रित, कल्माष, चित्र, शबल। *vt.* कल्माषयति *Den.*, कर्बुरीकृ 8 U, चित्र् 10 U.

Darbies, *n. pl.* हस्तपाश.

Dare, *vi.* धृष् 5 P, साहसं कृ 8 U; शक् 5 P, क्षम *a. or* समर्थ *a.* अस् 2 P *or* भू 1 P। *vt.* साध् *Desider.*; आह्वे 1 P; स्पर्ध् 1 A। D. –devil, निर्भय। –ing, *a.* धृष्ट, निर्भय, शूर, साहसिक; प्रगल्भ। –ing, *n.* धाष्ट्र्यं, धैर्यं, साहसं.

Dark, *a.* निरालोक, निष्प्रभ; तमोमय, तमोवृत, तामस, तिमिर, सांधकार; कृष्ण, नील, मेचक, मलीमस, श्याम; अस्वच्छ, कलुष, प्रकाशाभेद्य; निरानंद, दुर्दर्शन; अज्ञ, अंध, मूढ; अस्पष्ट, गूढ; दुष्ट, पाप। *n.* अंधं, अंधकार, आतति *f.*, तमस् *neu.*, तमस *mn.*, तमिस्रं, तामिस्रं, तिमिरं, ध्वांतं, शार्वरं; रात्रि *f.*, शर्वरी; छाया; अज्ञानं; संदिग्धता। D. -browed, उग्ररूप। -ness, *n.* अंधं *etc.* (*See* 'Dark'); अंधता; अप्रकाशत्वं; अस्पष्टत्वं; अज्ञानं; दुष्टता, दौरात्म्यं। Deep, all pervading, d.ness, अंधं तमस् *neu.*, अंधतमसं, °तामसं, °तामिस्र *mn.*, तमिस्रा, संतमस् *neu.*, संतमसं। Slight d.ness, अवतमसं। –en, *vt.* अंधकारयति *Den.*, कलुषयति *Den.*, दुष् *c*, अंधकारेण आवृ 5 U; परिभ्रम् *c*; *vi.* अंधीभू 1 P। –ish, *n.* ईषत्कृष्ण। –ly, *adv.* अव्यक्तं; सांधकारं। –some, *a.* तमोमय; दुर्दर्शन; निरानंद.

Darkle, *vi.* तिमिरे *or* निभृतं शी 2 A *or* स्था 1 P; अंधीभू 1 P.

Darling, *n.* दयित-ता, प्रिय-या. वल्लभ; प्रीति°, स्नेहपात्रं। *a.* दयित, प्रिय.

Darn, *vt.* (वस्त्रछिद्रं) संधा 3 U *or* सिव् 4 P.

Dart, *n.* अस्त्रं, भल्ल, शंकु *m.*, शलाका, शल्यं; दंश । *vt.* अस् 4 P, क्षिप् 6 P, पत् *c*, मुच् 6 P । *vi.* अभिद्रु 1 P, सत्वरं गम् 1 P, पलाय् 1 A, फर्फरायते *Den*; विलस् 1 P, स्फुर् 6 P.

Dash, *vt.* प्रसभं आहन् 2 P *or* पत् *c or* प्रक्षिप् 6 P, प्रभंज् 7 P; संघट्ट् *c*; प्रसभं सिच् 6 U *or* प्रोक्ष् 1 P; मिश्र् 10 U; सत्वरं लिख् 6 P; निष्फलीकृ 8 U । *vi.* आपत् 1 P; सवेगं धाव् 1 P । *n.* संघट्ट, समाघात; संघट्टनाद; अभिद्रव, धावनं, पलायनं; दक्षता; साहसं; तेजस्विता; रेखा । -ing, *a.* धृष्ट, प्रगल्भ; तेजस्विन्.

Dastard, *n.* कातर, कापुरुष, क्लीब, त्रस्तु, भीरु, भीरु(लु)क, शौर्यहीन । -ly, *a.* भीरु, *etc.*

Data, *n. pl.* उपन्यास; उपादेय-सामग्री, स्वीकृततत्त्वानि *pl.*

Date, *n.* (1) काल, तिथि *mf.*, दिवस; (2) खर्जूर, खर्जूरिका । *vt.* तिथिं लिख् 6 P । *vi.* आरभ् 1 A; आरंभदिनं गण् 10 U । Out of d., जीर्ण; कालातीत । Up to d., नूतन । -less, *a.* अकाल-विशिष्ट.

Dative, *n.* संप्रदानं; चतुर्थी (विभक्ति *f*)

Datum, *n.* उपादेयं; उपन्यास.

Daub, *vt.* अंज् 7 P, दिह् 2 U, लिप् 6 P; अचातुर्येण चित्र् 10 U; कलुषयति, मलिनयति *both Den.* । *n.* कुचित्रं; कलंक, लेप । -ing, *n.* कुचित्रकर्मन् *neu.*; प्रगाढस्तुति *f.*

Daughter, *n.* आत्मजा, कन्या, तनया, दुहितृ *f.*, नंदिनी, पुत्रिका पुत्री, सुता । D.-in-law, *n.* जनी, वधू *f.*, स्नुषा । -hood, *a.* कन्यात्वं.

Daunt, *vt.* त्रस् *c*, भी *c*; निरुत्साहं कृ 8 U; धैर्यं पत् *c* । -less, *a.* निःशंक, निर्भय, निर्भीत.

Daw, *n.* द्रोणकाक.

Dawdle, *vi.* कालं क्षै *c*; विलंब् 1 A., अनवहितं वृत् 1 A.

Dawn, *n.* अरुण, अरुणोदय, अह-र्मुखं, उषस् *f.*, उषा, क(का)ल्यं, गोसर्ग, प्रत्यु(त्यू)ष, प्रत्युषस् *neu.*, प्रत्यूषं, प्रभातं, प्रविसर, प्रातःकाल, विभातं, विहान *mn.*, व्युष्टं, सांयात्रिकं; उदय । *vi.* आविर्भू 1 P; उद्गम् 1 P । -ing, *n.* प्रातःकाल, *etc.*; प्राची; आरंभ, आविष्कृति *f.*, उदय.

Day, *n.* अहन् *neu.*, दिनं, दिवस, वार, वासर । Lunar d., तिथि *mf.* । D. and night, अह-र्निशं, अहोरात्रं, दिवानिशं, दिवा-रात्रं, नक्तंदिवं, रात्रिंदिवं । All d., अहर्निशं, *etc.* । D. by d. अहरहः, दिने दिने, प्रतिदिनं, प्रत्यहं । Every d., प्रतिदिनं । One d, one of these d.s, अचिरेण । Present d., *a.*

नूतन, सांप्रतिक। By d., दिवा। The next d., परेद्युः। The d. before, पूर्वेद्युः। Another d., अन्येद्युः। Yesterd., ह्यः। The d. after to-morrow, परश्वः। During d., दिवा। To gain the d., विजयं प्राप् 5 P; विजयिन् *a.* भू 1 P। -break, अरुणोदय, *etc. See* Dawn,। –light, दिनकाल। D.'s-work, आह्निकं.

Daze, *vt.* परिभ्रम *c,* विमुह् *c.*

Dazzle, *vt.* दृष्टिं प्रतिहन् 2 P; अतितेजसा परिभ्रम् *c*; विमुह् *c*। *n.* परिभ्रामकं तेजस् *neu.*। –ing, *a.* दुर्निरीक्ष्य, दृष्टिबंधक; अत्युज्ज्वल.

Dead, *a.* उपरत, उपसंपन्न, गतप्राण, निर्जीव, परासु, परेत, प्रमीत, प्राणहीन, प्रेत, संस्थित; जड, निश्चल, निश्चेष्ट, विचेतन, स्तब्ध; तामस; उदासीन; जीर्ण, निष्फल; असार; अस्खलत्। *adv.* अतीव, अत्यंतं। D. body, कुणप, शवं। D. alive, *a.* निरुत्साह, भग्नोद्यम। D.-beat, अतीव क्लांत *or* श्रांत। D.-born, मृतजात; (child) मूढगर्भ। D.-broke, *a.* अकिंचन, नष्टसर्वस्व। D.-certainty, अवश्यभाव्यं। D.-drunk, *a.* मादजड। To flog a d. horse, निष्फलं कर्म कृ 8 U। D. language, मृतभाषा, अप्रचलिता भाषा। D. of night, निशीथ, मध्यरात्र। D.lock, अकिंचित्कार्यसमय। D. shot, अमोघवेधिन्। D. stand, स्थिरविरोध.

Deaden, *vt.* दुर्बलीकृ 8 U; शिथिलीकृ 8 U; जडीकृ 8 U; कुंठ् 10 U; तेजो हृ 1 P। *vi.* दुर्बलीभू 1 P, *etc.*

Deadly, *a.* अंतक, प्राणहर, मारक, मारात्मक; अशाम्य; प्रगाढ।–ness, *n.* अंतकत्वं, *etc.*; अतिशय, गरिमन् *m.*, गाढता.

Deaf, *a.* अकर्ण, एड, बधिर। -en, *vt.* बधिरयति *Den.*, बधिरीकृ 8 U; महानादेन परिभ्रम् *c*; नादनाशकं कृ 8 U। –ness, बधिरत्वं.

Deal, *n.* (1) (अल्पं महद्वा) परिमाणं; अंश, भाग; व्यवहार; (2) देवदारु *neu.*, ॰फलकं। *vt.* परिक्लृप् *c,* विभज् 1 U। *vi* व्यवहृ 1 P; क्रयविक्रयं कृ 8 U; प्रवृत् 1 A। A good *or* great d. प्राचुर्यं, बाहुल्यं; *adv.* अत्यंतं, बहु, भृशं। To d. in, व्यवहृ 1 P, विक्री 9 P.। To d. with, आचर् 1 P, वृत् 1 A। –er, *n.* आपणिक, वणिज् *m.*

Deambulation, *n.* बहिश्चलनं, भ्रमणं.

Dear, *a.* अभिमत, अभीष्ट, कांत, दयित, प्रिय, वल्लभ; बहुमूल्य, महार्घ। *n.* दयित-ता, प्रिय-या, वल्लभ। *adv.* (*also* Dearly), बहुमूल्येन, महार्घेण। *interj.* अहो,

हंत । -ness, *n* प्रियता, प्रीति *f*; महार्घता.

Dearth, *n.* अप्राप्ति *f.*, अभाव, दुर्लभता; दुर्भिक्षं, दुष्काल.

Death, *n.* अंत, अंधक, उपरम, कालधर्म, गमि *m.*, दिष्टांत, दीर्घनिद्रा, निधनं, निपात, निमीलनं, पंचत्वं, प्राणनाश, भूमिलाभ, मरणं, मृत्यु *m.*, संस्थिति *f.*; काल, कृतांत, दंडधर, पाशभृत्, यम; घात, वध । D. -blow, अंतकघात; नाश । D. -feud, मरणांतं वैरं । D. -struggle, -throe, मरणयातना, मृत्युवेदना । D. -warrant वधाज्ञा । At the point of d., आसन्नमृत्यु । To put to d., वधं आज्ञा *c or* आदिश् 6 P; हन् 2 P । Violent d., अपघात, अपमृत्यु । D. by fasting, प्रायोपवेशनं । -ful, *a.* प्राणघातक; मर्त्य । -less *a.* अमर, अमर्त्य; अनश्वर, अविनाशिन् । -like, मृत्युकल्प । -sman, *n.* घातक, वधपुरुष.

Debacle, *n.* ध्वंस, पराजय, विद्राव, विध्वंस.

Debar, *vt.* निरुध् 7 U, निषिध् 1 P, प्रतिषिध् 1 P; प्रतिरुध् 7 U; निवार् 10 U; बहिष्कृ 8 U.

Debark, *vi.* नौकायाः अवतॄ 1 P । *vt. Causal of prec. verb.*

Debase, *vt.* अपकृष् 1 P; अशुद्धीकृ, न्यूनीकृ, लघूकृ all 8 U; च्यु *c*, भ्रंश् *c*.

Debate, *vt.* विचर् *c*, वितर्क् 10 U । *vi.* विचारं *or* विवादं कृ 8 U विवद् 1 A । *n.* वाद, विचार, विवाद, कलह; द्वंद्वं । -able, विचारार्ह, विवादार्ह । -er, *n.* वादिन् *m.*, विवादकृत् *m.*

Debauch, *vt.* दुष् *c*, भ्रंश् *c*; कुमार्गं नी 1 P; आधृष् 1 P । *vi.* पापभोगं भज् 1 A । *n.* उपभोग; कामावेश । -ee, *n.* दुराचार, विषयासक्त । -er *n.* दूषक; उपभोगरत; कौमारचोर । -ery, *n.* विषयासक्ति *f.*; दुष्टोपभोग.

Debenture, *n.* नियमपत्रं, ०लेख, प्रतिज्ञालेख.

Debilitate, *vt.* दुर्बलीकृ 8 U; सामर्थ्यं क्षै *c or* नश् *c*.

Debility, *n.* क्षीणता, दौर्बल्यं, शक्तिपात.

Debit, *n.* देयांश; देयधनं । *vt.* देयांशे लिख् 6 P.

Debonair, *a.* दक्षिण, सभ्य, सुजन, सुशील, हृद्यवृत्ति.

Debouch, *vi.* कंदरात् निर्गम् 1 P.

Debris, *n* शकलराशि *m.*

Debt, *n.* ऋणं, पर्युदंचनं; (without interest) उद्धार; कर्तव्यं, बंध । D. of nature, दिष्टांत, मृत्यु । To clear *or* discharge one's d., ऋणं शुध् *c* । Discharge from d., ऋणशोधनं, ०मोचनं । Free from d., अनृण । Incur d., ऋणं कृ 8 U *or* ग्रह् 9 P । -or, *n.* अधमर्ण, ऋणिन्, खातक, धारक.

Debut, *n.* प्रथमदर्शनं; प्रथमारंभ.

Decade, *n.* दशकं; दशवर्ष.

Decadence, -cy, *n.* अवपात, क्षय, भ्रंश, म्लानि *f*; अधोगमनं । -ent, *a.*अवपातिन्; अधोगामिन्.

Decagon, *n.* दशकोण, दशभुज, दशास्त्र.

Decamp, *vi.* कटकं त्यज् 1 P; पलाय् 1 A; अपसृ 1 P । -ment, *n.* कटकत्याग; पलायनं; अपसर्पणं.

Decangular, *a.* दशकोण.

Decant, *vt.* कुशलतया पात्रात्पात्रे निविश् *c* । -er, *n* काचपात्रं.

Decapitate, *vt.* शिरः छिद् 7 P । -ion; *n.* शिरश्छेद

Decapod, *n.* दशपाद.

Decay, *vi.* अवसद् 1 P, क्षि *Pass*, जॄ 4 P, ध्वंस् 1 A, नश् 4 P, शॄ *Pass*, ह्रस् 1 P; न्यूनीभू 1 P; ग्लै 1 P, म्लै 1 P । *vt.* *Causals of prec. verbs.* । *n.* अवसाद, क्षय, नाश, ह्रास; ग्लानि *f*., म्लानि *f*.

Decease, *n.* मरणं, मृत्यु (*See* Death) । *vi.* उपरम् 1 P, पंचत्वं गम् 1 P, मृ 6 A । -d, *a.* उपरत, गतप्राण, मृत.

Deceit, *n.* कपटं, कैतवं, छद्मन् *neu*, छलं, प्रतारणा, वंचना । -ful, *a.* कपटिन्, वंचक । -fulness, *n.* कापट्यं, शाठ्यं.

Deceive, *vt.* अतिसंधा 3 U, प्रतॄ *c*, वंच् *c*, विप्रलभ् 1 A । -r, *n.* प्रतारक, वंचक । -able, *a.* वंचनीय; मुग्ध.

Decency, *n.* उपपत्ति *f*.; औचित्यं; योग्यता; विनय, शालीनता, सभ्यता.

Decennary, *n.* दशवर्ष । *a.* दशवर्षीय, दशवार्षिक.

Decenniad, *n.* दशवर्ष.

Decennial, *a.* दशवर्षस्थायिन्.

Decent, *a.* उचित, उपपन्न, युक्त, योग्य; शिष्टसंमत; विनीत, शिष्ट, सभ्य.

Deception, *n.* कपटं, कैतवं, प्रतारणा, वंचना.

Deceptive, *a.* भ्रांतिकारक, मोहजनक.

Decide, *vt.* अवधृ 10 U, निर्णी 1 P, निश्चि 5 U, निष्पद् *c*, व्यवसो 4 P; व्यवस्था *c* । *vi.* निर्णयं गम् 1 P *or* कृ 8 U । -d, *a.* दृढ, ध्रुव, निश्चित, स्थिर; असंदिग्ध, व्यक्त, स्पष्ट; सिद्ध । -dly, *adv.* असंशयं, निःसंशयं, नूनं, स्पष्टं.

Deciduous, *a.* पातुक, सामयिकपातिन्, वार्षिकपातिन्.

Decimal, *a.* दशक । *n.* दशांश.

Decimate, *vt.* दशमांशं आदा 3 U; दशमांशं नश् *c*; दशमं नरं हन् 2 P.

Decipher, *vt.* गूढलेखं *or* गूढाक्षराणि विशदीकृ 8 U *or* व्याख्या 2 P; प्रकाश् *c*; स्पष्टीकृ 8 U । -ment, *n.* स्पष्टीकरणं; प्रकाशनं, व्याख्यानं.

Decision, *n.* अवधारणं, निर्णय, निश्चय, निष्पत्ति *f*., व्यवस्थिति *f*.

Decisive, *a.* निर्णायक, निश्चायक; साधक । -ness, *n,* निर्णायकत्वं । -ly, *adv.* सनिश्चयं; निर्णयपूर्वकं.

Decivilize, *vt.* शिष्टतां *or* सभ्यतां न्यूनीकृ 8 U *or* नश् *c.*

Deck, *vt.* (1) अलंकृ 8 U, परिष्कृ 8 U: प्रसाध् *c,* भूष् 10 U, मंड् 10 U; (2) आच्छद् 10 U, आवृ 5. 9. 10 U, आस्तृ 5. 9 U, प्रच्छद् 10 U । *n.* नौकातलं, ०पृष्ठं । To clear the d.s, युद्धार्थं *or* अमुककार्यार्थं सज्जीभू 1 P; यथायथं स्था *c* । -ed, *a.* अलंकृत, भूषित.

Declaim, *vt.* साडंबरं *or* सालंकारं वच् 2 P *or* ब्रू 2 U । *vi.* उच्चैः भाषणं कृ 8 U *or* अपभाष् 1 A *or* आक्षिप् 6 P.

Declamation, *n.* वागाडंबर, वाक्तांडवं ; उच्चैर्भाषणं.

Declamatory, *a.* वाक्तांडवपूर्ण, ०मय.

Declare, *vt.* आख्या *c,* ज्ञा *c,* निविद् *c,* प्रकाश् *c,* प्रख्या *c;* उद्घुष् *c;* अभिधा 3 U, उदीर् *c,* प्रतिज्ञा 9 U, प्रतिपद् *c* । *vi.* प्रतिज्ञां कृ 8 U । To d. against, प्रतिपक्षं *or* विरोधं अवलंब् 1 A । To d. for, अनुग्रह् 9 P, सपक्षी भू 1 P । To d. oneself, वांछितं प्रकाश् *c;* स्वरूपं प्रकटयति *Den.* । -ation, *n.* प्रख्यापनं, प्रतिपादनं; प्रतिज्ञा, भाषणं, वचनं; घोषणा । -atory, *a.* प्रख्यापक, निवेदक; अभिधायक, वाचक; सूचक । -ative, *a.* अर्थव्यंजक; वाचक; प्रख्यापक.

Declension, *n.* अधोगमनं, च्युति *f.* भ्रंश; पदसिद्धि *f.*, विभक्तिरूपाणि *pl.*,

Declinate, *a.* प्रह्वीभूत.

Declination, *n.*अधोगमनं, अवनति *f.* ; च्युति *f.*, भ्रंश.

Decline, *vi.* अवनम्, आनम् *both* 1 P, अस्तं गम् 1 P, परिणम् 1 P; च्यु 1 A, पत् 1 P, भ्रंश् 1 A. 4 P; अवसद् 1 P, क्षि *Pass,* ध्वंस् 1 A, ह्रस् 1 P. । *vt.* अवनम् *c;* अपाकृ, निराकृ *both* 8 U, न अंगीकृ 8 U or ग्रह् 9 P. *or* संमन् 4 A, प्रत्याख्या 2 P, प्रत्यादिश् 6 P; शब्दरूपाणि आख्या 2 P *or* साध् *c* । *n.* अधोगति *f.* अपगम *f.*, अपचय, अवनति *f.*, अवसाद, क्षय, ग्लानि *f.*, ध्वंस, पात; परिणति *f.*; अस्त, अस्तमय; देहक्षय.

Declivity, *n.* उत्संग, निम्नं, निम्नभूमि *f.*, प्रवणं, प्रवणभूमि *f.*, प्लव.

Declivitous, Declivous, *a.* अवसर्पिन्, निम्न, प्रवण.

Decoct, *vt.* क्वथ् 1 P, पच् 1 P । -ion, *n.* कषाय, क्वाथ, निर्यास, निर्यूह, फांट.

Decohere, *vt.* पृथक्कृ 8 U.

Decollation, *n.* शिरच्छेद.

Decolour, *vt.* विवर्णीकृ 8 U; धवलीकृ 8 U.

Decompose, *vt.* पृथक्कृ, व्याकृ *both* 8 U; पूतीकृ 8 U, विद्रु *c.* विली *c*। *vi.* पृथग्भू 1 P ; विली *Pass.*, पूतिभू 1 P।–ition, *n.* पृथक्करणं; विद्रावणं, विलय; पूतीभाव.

Deconsecrate, *vt.* पवित्रतां अपहृ 1 P.

Decorate, *vt.* अलंकृ 8 U, परिष्कृ 8 U, प्रसाध् *c*, भूष् 10 U, मंड् 10 U, । –ion, *n.* अलंकार, आभरणं, भूषणं, मंडनं; अलंक्रिया, परिष्कृति *f.*, प्रसाधनं । –ive, *a.* प्रसाधक, विभूषक.

Decorous, *a.* उचित, युक्त, योग्य; विनीत, शिष्ट, सभ्य.

Decorum, *n.* औचित्यं, योग्यता; विनय, शिष्टाचार, सभ्यता.

Decorticate, *vt.* निस्त्वचीकृ 8 U; निर्वल्कयति *Den.*

Decoy, *vt.* प्रलुभ् *c*, विमुह् *c*; पाशे ग्रह् 9 P। *n.* प्रलोभक; आमिषं, प्रलोभनं.

Decrassify, *vt.* स्थूलतां न्यूनीकृ 8 U, *or* अपहृ 1 P.

Decrease, *vi.*अपचि *Pass*, अल्पीभू, न्यूनीभू *both* 1 P, क्षि *Pass*, ह्रस् 1 P। *vt.* अपचि 5 U, अल्पीकृ, न्यूनीकृ *both* 8 U, क्षै *c.* लघयति *Den.* *n.* अपचय, क्षय, ह्रास.

Decree, *n.* आज्ञा, आदेश, निदेश, नियोग, व्यवस्था, शासनं; नियोग०, शासनपत्रं । *vt.* आज्ञा *c*, आदिश् 6 P, नियुज् 7 A, व्यवस्था *c*। *vi.* व्यवस्थां *or* निर्णयं कृ 8 U *or* विधा 3 U.

Decrement, *n.* अपचय, अवसाद, क्षय, ह्रास.

Decrepit, *a.* जीर्ण; जराक्रांत, वार्धक्यग्रस्त । –ude, *n.* जीर्णावस्था; जरा, वार्धक्यं.

Decrescent, *a.* क्षयिन्, क्षयिष्णु.

Decretal, *n.* नियोगसंग्रह.

Decretory, *a.* निर्णायक निश्चायक.

Decrown, *vt.* मुकुटं अपहृ 1 P, राजपदात् पत् *c.*

Decry, *vt.* अवाक्षिप्, आक्षिप् *both* 6 P, निंद् 1 P, परिवद् 1 P । Decrial, *n.* आक्षेप, परिवाद.

Decumbent, *a.* निषण्ण, शयान.

Decuple, *a.* दशगुण.

Decussate, *a.* व्यत्यस्त.

Dedicate, *vt.* उत्सृज् 6 P; विनियुज् 7 A. *c*; प्रतिष्ठा *c*, समृ *c* । –ion, *n.* उत्सर्ग, विनियोग; प्रतिष्ठा; समर्पणं । –ory, *a.* समर्पक.

Deduce, *vt.* अपवह् 1 P, अनुमा 2 P. 3 A, ऊह् 1 A; अवगम् 1 P । –ible, *a.* अनुमेय.

Deduct, *vt.* अवच्छिद् 7 P, उद्धृ 1 P, ऊन् 10 U, व्यवकल् 10 U । –ion, *n.* (1) उद्धार, उद्धृतांश, व्यवकलनं; (1) अनुमानं, अनुमिति *f.*, ऊहनं, निगमनं.

Deed, *n.* कर्मन् *neu.*, कार्यं, कृति *f.* कृत्यं, क्रिया, चेष्टितं, चेष्टा; लेखपत्रं। Title d., आगम.

Deem, *vt.* अवगम् 1 P, गण् 10 U, मन् 4 A, संकल् 10 U, संभू *c.*

Deep, *a* अगाध, अस्थान, ग(गं)-भीर, गहन, गाढ; अगम्य, गूढ, दुर्ज्ञेय, दुर्बोध; अत्यंत, निबिड, परम; (of sounds) मंद्र; (of colours) घन; निम्न, नीच; दूर-दृष्टि, विदग्ध, सूक्ष्मबुद्धि । *n.* समुद्र, सागर; अतलस्पर्श; पातालं; हृदयकुहरं । D.-laid, *a.* सुघटित । D. -mouthed, *a.* मंद्रनाद । D. -read, बहुश्रुत । D. -rooted, *a.* सुरूढ । D. -seated, *a.* गाढ; सुप्रतिष्ठित । D. of night, निशीथ, मध्यरात्र । -ly, *adv.* अतीव, अत्यंतं, गाढं, दीर्घं, नितरां, भृशं । -ness, *n.* गाढता, गांभीर्यं । -en, *vt.* गंभीरीकृ, घनीकृ *both* 8 U; बृंह् *c*, वृध् *c*; *vi.* गंभीरीभू, घनीभू *both* 1 P; एध् 1 A, वृध् 1 A.

Deer, *n.* एण, कुरंग, कृष्णसार, पृषत, प्लाविन् *m.*, मरुक, मृग, रुरु *m.*, रोहित, लिशु *m.*, वनन, हरिण.

Deface, *vt.* दुष् *c*, विकृ 8 U, विरूप् 10 U; अपमृज् 2 P, विलुप् *c* ।

De facto, *adv.* वस्तुतः

Defalcate, *vt* सकपटं अपहृ 1 P *or* आत्मसात्कृ 8 U; न्यूनीकृ 8 U । -ion, *n.* सकपटापहरणं, सकपटात्मसात्करणं, ग्रसनं.

Defame, *vt.* अपभाष् 1 A, अपवद् 1 P, अभिशंस् 1 P, अभ्यसूयति *Den.*, आक्षिप् 6 P, कलंकयति *Den.*, निंद् 1 P, परिवद् 1 P । -ation, *n.* अपभाषणं, अपवाद, आक्षेप, निंदा, परिवाद । -atory, *a.* अपभाषक, अपवादक, परिवादक । -r, *n.* अभ्यसूयक, आक्षेपक, निंदक, परिवादिन् *m.*

Default, *n.* अप्राप्ति *f.*, अभाव, विरह; अतिक्रम, अननुष्ठानं, लोप; ऋणशोधनासामर्थ्यं । *vi.* कर्तव्ये प्रमद् 4 P *or* स्खल् 1 P; ऋणशोधने असमर्थ *a.* भू 1 P । In d. of, (अमुकस्य) अभावे (*with Gen. or in comp.*) । -er, *n.* अपराधिन्, प्रमादिन् *both m.*

Defeasance, *n.* समयलोप, संविद्भंग; नियमातिक्रम.

Defeasible, *a.* लोपनीय.

Defeat, *vt.* अभिभू 1 P, जिं 1 P, दम् *c*, पराजि 1 A, परा(रि)भू 1 P, विजि 1 A; खंड् 10 U, निष्फलीकृ 8 U, भंज् 7 P, मोघीकृ 8 U; व्याहन् 2 P । *n.* अभिभव, अभिभूति *f.*, पराजय, परा(रि)-भव; खंडनं, निष्फलीकरणं, भंग; व्याघात.

Defeature, *vt.* विकृ 8 U, विरूप् 10 U, विरूपीकृ 8 U, व्यंगयति *Den.*

Defecate, *vt.* निर्मलीकृ 8 U, शुध् *c* । *vi.* निर्मलीभू 1 P, शुध् 4 P । -ion, *n.* मलापगम, शोधनं.

Defect, *n* अपचार, दोष, न्यूनता, वैकल्यं; अभाव, विरह। Bodily d., व्यंगत्वं। -ion, *n*. च्युति *f*, पतनं, भ्रंश; (पक्ष)त्याग। -ive, *a*. विकल, सदोष; अपूर्ण, न्यून.

Defence, *n*. त्राणं, पालनं, रक्षणं; उत्तरं; प्रतिवाद; वप्र *mn*. । -less, *a*. अनाश्रय, अरक्षित, अशरण; निरायुध, निःशस्त्र.

Defend, *vt*. अव् 1 P, त्रै 1 A, पा 2 P. *c*, रक्ष् 1 P; प्रमाणीकृ 8 U, समर्थ् 10 U। *vi*. उत्तरं दा 3 U; अभियोगं विवद् 1 A। -ant, *n*. अभियुक्त, प्रतिवादिन्, प्रत्यर्थिन् *all m*. । -er, *n*. गोप्तृ, त्रातृ, पालक, रक्षक, रक्षितृ *all m*.

Defensible, *a*. प्रत्युत्तरार्ह; समर्थनीय.

Defensive, *a*. पालक, रक्षक। *n* रक्षणं, रक्षाविधानं; आत्मसंरक्षणं.

Defer, *vt*. (1) विलंब् 1 A, व्याक्षिप् 6 P; (2) निक्षिप् 6 P, समृ *c*। *vi*. (1) चिरायति-ते *Den*., मंदायते *Den*. विलंबं कृ 8U, कालं क्षै *c*; (2) अनुवृत 1 A, आदृ 6 A, वशीभू 1 P, स्वाग्रहं *or* स्वनिर्बंधं त्यज् 1 P, परमतं स्वीकृ 8 U. । -ence, *n*. अनुवर्तनं, परानुरोध, प्रश्रय, वश्यता। -ent, *a*. सप्रश्रय, सादर; परमतप्रवण, वश्य.

Defervescence, *n*. ज्वरशमनं.

Defiance, *n*. आह्वानं, युद्धाह्वानं; अवज्ञा, अवहेलना, धिक्कार; प्रतियत्न, विरोध.

Defiant, *a*. आह्वानकारक; अवमानिन् अविनेय, उद्धत, सावज्ञ; प्रतीप, विरोधिन्; अननुरोधिन्.

Deficiency, *n*. अपर्याप्तता, अपूर्णता, अल्पता, ऊनता, न्यूनता, वैकल्यं; अभाव, विरह, हीनता; न्यूनतापूरकं (परिमाणं).

Deficient, *a*. अपर्याप्त, अपूर्ण, न्यून, विकल; अल्प०, ०रहित, ०शून्य, ०हीन in comp.

Defile, *n*. दरी; दुर्मार्ग, संबाधमार्ग। *vt*. (1) कलुषयति *Den*., कलुषीकृ 8 U, दुष् *c*,. मलिनयति *Den*., मलिनीकृ 8 U; आधृष् *c*; अपवित्रीकृ 8 U; (2) (सैन्यं) श्रेणीरूपेण संचल् *c*। -ment, *n*. कलुषीकरणं, दूषणं; मालिन्यं; कौमारहरणं.

Define, *vt*. निर्णी 1 P, निश्चि 5 U, परिमा 3 A; उपलक्ष् 10 U, निरूप् 10 U, परिच्छिद् 7 P; लक्षणं व्याख्या 2 P; लक्ष् 10 U। -able, *a*. निर्वचनीय, व्याख्येय.

Definite, *a*. निर्णीत,निश्चित;नियत, परिच्छिन्न, परिमित; सरल, स्पष्ट; सिद्ध। -ly, *adv* नियतं, सनिश्चयं.

Definition, *n*. लक्षणं, व्याख्या; निर्देश, परिच्छेद.

Definitive, *a*. निर्णायक, निश्चायक; असंदिग्ध.

Deflagration, *n*. क्षिप्रज्वलनं, निर्दहनं.

Deflate, *vt*. अंतर्वायुहीनं कृ 8 U। -ion, *n*. (of prices) अवपातनं.

Deflect, *vi.* अपचर् 1 P, च्यु 1 A, भ्रंश् 1 A, विचल् 1 P । *vt.* भ्रंश् *c*, व्यावृत् *c* । -ion, *n.* उत्क्रम, भ्रंश, विचलनं; उन्मार्गगमनं.

Deflorate, *a.* नष्टपुष्प.

Deflower, *vt.* आधृष् *c*, दुष् *c*, कौमारं अपहृ 1 P, । क्षतयोनिं कृ 8 U.

Defluent, *a.* अधःसरत् .

Defluxion, *n.* अधःसरणं.

Defoliation, *n.* पर्णपात.

Deforest, *vt.* (प्रदेशं) अरण्यहीनं कृ 8 U.

Deform, *vt.* विकृ 8 U, विरूप् 10 U, व्यंगयति *Den.* व्यंगीकृ 8 U । -ed, *a.* कुरूप, पोगंड, विकलांग, विकृतांग, विरूप, व्यंग । -ation, *n.* व्यंगीकरणं; विरूपकरणं । -ity, *n.* कुरूपता, विरूपता, वैरूप्यं; विकलांगत्वं, व्यंगत्वं.

Defraud, *vt.* अतिसंधा 3 U, छल् 10 U, प्रतॄ *c*, वंच् *c*.

Defray, *vt.* अपाकृ 8 U, व्ययं शुध् *c or* स्वीकृ 8 U.

Deft, *a.* कुशल, चतुर, निपुण, निष्णात । -ness, *n.* चातुर्यं, नैपुण्यं.

Defunct, *a* उपरत, मृत; विरत-व्यापार.

Defy, *vt.* युद्धार्थं आह्वे 1 P; अनादृ 6 A, अवमन् 4 A, लघयति *Den.*

Degeneracy, *n.* अवनति *f.* गुणन्हास, परिभ्रंश.

Degenerate, *a.* परिभ्रष्ट; नष्टाचार; दुर्गत्यापन्न । *vi.* दुष् 4 P, भ्रंश् 1 A । -ion, *n.* अपकर्ष, अवनति *f.* परिभ्रंश.

Deglutition, *n.* निगरणं.

Degrade, *vt.* (पदात्) अवपत् *c*, *or* च्यु *c or* भ्रंश् *c*; अवनम् *c*, लघूकृ 8 U; अवमन् *c* । -ation, *n.* अधिकारभ्रंश, पदच्युति; अधोगति, अपकर्ष, गुणापगम; अवमानना । -d, *a.* पदभ्रष्ट; अपकृष्टःनीचावस्थ । -ing, *a.* गुणापहरक; पदभ्रंशक.

Degree, *n.* पदं,पदवी,स्थानं;अवस्था, दशा, स्थिति *f.*: उपपदं, उपाधि *m*; कुलं, गण, वंश, वर्ग; काष्ठा, कोटि *f.*, परिमाणं; अंश; क्रम. By d.s, क्रमशः, क्रमेण, शनैः । To a d., अत्यंतं,भृशं । The highest d., परा काष्ठा or कोटि *f.* । In some d., ईषत् .

Degust, *vt.* साभिलाषं आस्वाद् 1 A *c.*

Dehiscence, *n.* विदारणं; उन्मीलनं.

Dehydrate, *vt.* निर्जलीकृ 8 U.

Deictic, *a.* अभिधायक, निदर्शक.

Deify, *vt.* देवत्वं आरुह् *c*; देववत् आराध् 10 U । Deification, *n.* देवत्वारोपणं; देवत्वप्राप्ति *f.*

Deiform, *a.* देवाकार.

Deign, *vi.* आत्मानमवनम्य *or* अनुग्रहरूपेण or प्रसादपूर्वं कृ 8 U, *etc.*; अर्ह् 1 P *with inf*;

Deiseal, *n.* दक्षिणतोगति *f.*

Deism, *n.* अश्रौतास्तिक्यं; तर्कपूर्वकेश्वरत्ववाद.

Deity, *n.* देव, देवता, दैवतं; ईश्वर, *See* 'God'; परमेश्वरत्वं.

Deject, *vt.* उद्विज् *c*, विषद् *c* । -ed, *a.* उद्विग्न, खिन्न, दुर्मनस्क, विमनस्क, विषण्ण । -ion, *n.* उद्वेग, खेद, दौर्मनस्यं, विषाद, वैमनस्यं.

Delation, *n.* अभियोग, आक्षेप, दूषणं.

Delay, *vt.* अतिपत *c*, विलंब् 1 A, व्याक्षिप् 6 P; प्रतिरुध् 7 U । *vi.* चिरायति-ते *Den.*, विलंबं कृ 8 U । *n.* कालक्षेप, दीर्घसूत्रता, विलंब, व्याक्षेप; अंतराय, प्रतिरोध.

Delectable, *a.* आनंदकर, आह्लादक, मनोहर, रम्य, सुखावह । -ility, *n.* आल्हादकत्वं, रम्यत्वं.

Delectation, *n.* आनंद, प्रमोद, हर्ष.

Delectus, *n.* पाठसंग्रह.

Delegate, *n.* नियोगिन्, नियोजित, प्रतिनिधि *all m.* । *vt.* नियुज् 7 A. *c*, संदिश् 6 P । -ion, *n.* नियोजनं; नियोगि०, प्रतिनिधिमंडलं.

Delete, *vt.* अपमृज् 2 P. विलुप् *c* । -ion, *n* अपमार्जनं, विलोप.

Deleterious *a.* अनिष्ट, अपकारिन्, अहित, घातुक, शरारु, हिंस्र.

Deliberate, *a.* विचार°, विमर्शपूर्वक, समीक्ष्यकारिन्, दीर्घदर्शिन्; अवहित, कृतावधान; ऐच्छिक, बुद्धिपूर्वक; असाहसिक, अत्वरित, अशीघ्र, सावकाश । *vi.* चिंत्, ध्यै 1 P, विचर् *c*, विमृश 6 P, संमंत्र् 10 A. । *vt.* मनसि तुल् 10 U । -ly, *adv.* विचारपूर्वकं, *etc.* । -ion, *n.* चिंता, परामर्ष, मंत्रणा, विचार,-णा, विमर्श, समीक्षा; असाहसं; अशीघ्रत्वं, सावकाशत्वं । -ive, *a.* विचार०, विमर्शशील; विमृश्यकारिन्; मंत्रणाविषयक । -ness, *n.* विमर्शपूर्वकत्वं, समीक्ष्यकारित्वं.

Delicacy, *n.* मनोहर (विशेष्यं); मिष्टान्नं, सुग्रास, स्वाद्वन्नं; सुभगत्वं; माधुर्यं, लालित्य, सौरस्यं; शालीनता, सुशीलता, सौजन्यं; मार्दवं, सौकुमार्यं; प्रकृतिकोमलत्वं, ०दुर्बलत्वं.

Delicate, *a.* मधुर, मिष्ट, सुरस, स्वादु; कोमल, पेलव, मृदु, मृदुल, ललित, सुकुमार; सूक्ष्मग्राहिन्; सूक्ष्म; दुर्बल; भिदुर; सभ्य, सुजन, सुशील । -ness, *n.* माधुर्यं, *etc.*

Delicious, *a.* मधुर, मिष्ट, सुरस, स्वादु; आह्लादक, मनोहर । -ness, माधुर्यं, रमणीयता.

Delict, *n.* अपराध. दुष्कृति *f.*

Deligation, *n.* पट्टिकाबंधनं.

Delight, *n.* आनंद. आह्लाद, प्रमोद, संतोष, सुखं, हर्ष: आनंदन, हर्षकारणं । *vi.* आनंद्, मुद्, संतुष् हृष् *all c.*, सुखयति *Den.* । To be *or* feel d.ed, आनंद् 1 P, प्री 4 A, मुद् 1 A, संतुष् 4 P, हृष्

4 P । -ed, *a.* आनंदित, आह्लादित, प्रीत मुदित, संतुष्ट, हृष्ट । -ful, *a.* आनंदक, आह्लादक, मोदजनक, संतोषक, हर्षप्रद; मनोहर, रमणीय, । -fully, *adv.* सहर्ष, सानंदं.

Delimit, *vt.* मर्यादीकृ 8 U.

Delineate, *vt.* रूपरेखां लिख् 6 P; चित्र् 10 U; वर्ण् 10 U । -ion, *n.* रूपरेखालेखनं; आलेखनं, वर्णनं; आलेख्यं, चित्रं.

Delinquency, *n.* अपचार, अपराध दुष्कृति *f.*, दोष । -ent, *n.* अपचारिन्, अपराधिन्, दुष्कृतिन्.

Deliquesce, *vi.* आर्द्रीभू, द्रवीभू *both* 1 P., विली *Pass* । *vt.* आर्द्रीकृ, द्रवीकृ *both* 8 U, विली 9 P.

Deliquium, *n.* सूर्यप्रभापगम; मूर्च्छा, मोह.

Delirious, *a.* भ्रांतचित्त, मतिभ्रष्ट, विकलचेतस्.

Delirium, *n.* चित्तभ्रम, मतिभ्रंश; उत्कटाभिनिवेश.

Deliver, *vt.* अव् 1 P, उद्धृ 1 P, परित्रै 1 A, मुच् 6 P, रक्ष् 1 P; प्रसू 2 A; उद्गॄ 6 P; उच्चर् *c*, उदीर् *c*; कथ् 10 U, निविद् *c*; उत्सृज् 6 P, प्रतिदा 3 U, समृ *c* । D. up, अन्यसात् कृ 8 U । -ance, *n.* उद्धार, परित्राणं; मोक्ष, मोचनं, रक्षणं । -er, *n.* उद्धर्तृ *m*, तारक, त्रातृ *m.*, मोचक । -y, *n.* उद्धार, परित्राणं, मोचनं; अर्पणं, न्यसनं, प्रतिदानं; प्रसव, प्रसूति *f.*; उच्चारणं, व्याहार; संभाषणशैली.

Dell, *n.* कंदर, दरी.

Delta, *n.* नदीमुखपुलिन *mn.*

Delude, *vt.* अतिसंधा 3 U, प्रतॄ *c*, वंच् *c*, विमुह् *c*, संभ्रम् *c*.

Deluge, *n.* आप्लाव, जलप्रलय, विप्लव; अतिवृष्टि *f.*, धारासंपात; महाशब्दौघ; कल्पांत, प्रलय, संवर्त । *vt.* जलेन आच्छद् 10 U, निमस्ज् *c*, संप्लु *c*.

Delusion, *n.* आभास, इंद्रजालं, प्रपंच, भ्रम, भ्रांति *f.*, माया, मिथ्यामति *f.*, मोह, विवर्त; व्यामोह, कपटं, प्रतारणा, वंचनं । -ive, *a.* ऐंद्रजालिक, प्रापंचिक, भ्रांतिमय, मायिक; कपटिन्, प्रतारक.

Delve, *vt.* खन् 1 P । *vi.* (रहस्यं) अधिगम् 1 P । *n.* खातं, विवरं.

Demagogue, *n.* जनाग्रणी *m.*, प्रजानायक; जनप्रक्षोभक.

Demand, *n.* अभियोग, प्रार्थना; अनुयोग, प्रश्न; प्रार्थनाविषय । *vt.* अभियुज् 7 A, प्रार्थ् 10 U; अनुयुज् 7 A, प्रच्छ् 6 P । D. and supply, संपादनविनियोगसंबंध । In d., *pl.* बह्वन्वेषित । -ant, *n.* अभियोक्तृ *m.*, अर्थिन् *m.*

Demarcate, *vt.* मर्यादां *or* सीमां स्था *c* । -ion, *n.* मर्यादास्थापनं.

Dematerialize, *vt.* सूक्ष्मीकृ 8 U.

Demean (oneself), *vt.* (आत्मानं) अवनम् *c*, लघूकृ 8 U; आचर् 1 P, वृत् 1 A । –our, *n.* आचरणं, आचार, चरितं, चेष्टितं, वर्तनं, वृत्ति *f.*, व्यवहार.

Dementate, *vt.* उन्मद् *c*, संमुह् *c*.

Demented, *a.* उन्मत्त, उन्मादिन्, नष्टबुद्धि भ्रांतचित्त, वातुल, हतज्ञान.

Dementia, *n.* उन्माद, चित्तभ्रम, बुद्धिभ्रंश.

Demerit, *n.* अवगुण, दोष.

Demesne, *n.* भूमि, रिक्थं.

Demi-god, *n.* उपदेव, उपदेवता.

Demi-lune, *n.* अर्धचंद्र.

Demi-man, *n.* अर्धनर, किन्नर.

Demi-mondaine, *n.* कनेरा, वारांगना, वेश्या.

Demi-rep, *n.* पुंश्चली, बंधकी.

Demijohn, *n.* महाशराव.

Demise, *n.* मरणं, मृत्यु *m*.

Demission, *n*, (1) अधःपात, अपकर्ष, अवनति *f.*; (2) अधिकार°, राज्याधिकारत्याग.

Demiurge, *n.* विश्वकर्मन् *m.*, वेधस् *m*, हिरण्यगर्भ.

Demobilize, *vt.* (सैन्यं) विकॄ 6 P.

Democracy, *n.* जनतंत्रशासनं, प्रजातंत्रं, प्रजासत्ताकं राज्यं, जनताप्रभुत्वं.

Democrat, *n.* प्रजासत्तावादिन्, जनतातंत्रवादिन् *both m.* ।–ism, *n.* जनतातंत्रवाद । -ic, *a.* प्रजासत्ताक, जनतातंत्रीय.

Demoiselle, *n.* कन्यका, कुमारी.

Demolish, *vt.* निपत् *c*; उत्पट् *c*, उन्मूल् 10 U, ध्वंस् *c*, विनश् *c* । Demolition *n.* निपातनं; उत्पाटनं, उन्मूलनं, विध्वंस.

Demon, *n.* (1) असुर, दनुज, दानव, देवशत्रु, दैतेय, दैत्य, पूर्वदेव, यातुधान, रसातलेह, राक्षस, शुक्रशिष्य, सुरद्विष् *m*; अनृजु *m.*, कापिशेय, दर्व, निशाचर, पिंडक, पिशाच, भूत *mn.*, माय, रक्षस् *neu*, रात्रि-(त्रिं)चर; (2) (*also* 'Dæmon') अध्यक्षदैवतं; (3) अतिनिर्दय,° निष्ठुर । –iac, *a.* आसुर, पैशाच, भौत; *n.* भूतग्रस्त । –olatry, *n.* भूतपूजा । –ology, *n.* भूतविद्या.

Demonstrable, *a.* निदर्शनीय, प्रतिपादनीय; निर्णेय.

Demonstrate, *vt.* निदृश् *c*, प्रमाणयति *Den.*, प्रमाणीकृ 8 U, साध् *c*; निरूप् 10 U. निर्दिश् 6 P, वर्ण् 10 U । *vi.* लौकिकप्रदर्शनं कृ 8 U । –ion, *n.* निदर्शनं, प्रतिपादनं, सिद्धि *f.*; निर्णय, प्रमाणं; आविष्करणं, प्रदर्शनं, प्रादुर्भाव; निरूपणं, निर्देश, वर्णनं । –ive, *a.* निदर्शक, प्रतिपादक, साधक.

Demoralize, *vt.* धर्मभ्रष्टं कृ 8 U, धर्मात् भ्रंश् *c*; भयाकुलं कृ 8 U । –ation, *n.* धर्मभ्रंश; आचारभ्रष्टता; (सैन्यादिकस्य) भयोत्पन्नसंभ्रम.

Demos, *n.* जनता, प्रजा; पृथग्जनाः *pl.*

Demotic; *a.* लौकिक, प्राकृत.

Demulcent, *a.* शांतिद, शामक.

Demur, *vi.* विलंब् 1 A; आंदोलयति *Den.*, दोलायते *Den.* विक्लृप् 1 A, शंक् 1 A, संदिह् 2 U । *vt.* आक्षिप् 6 P; व्याक्षिप् *c* । *n.* विकल्प, शंका; विलंब, व्याक्षेप; आक्षेप । –rage, *n.* भांडव्याक्षेप-मूल्यं । –rant, *n.* आक्षेपक । Without d., निःशंकं: अविलंबं.

Demure, *a.* अनुद्धत, विनीत, शालीन; मृषानम्र, ०विनीत । –ness, *n.* विनय, शालीनता; मृषानम्रता.

Den, *n.* गर्त, गह्वरं, गुहा, बिलं, विवरं.

Denarius, *n.* दीनार.

Denationalize, *vt.* अराष्ट्रीकृ 8 U; राष्ट्रीयत्वं अपहृ 1 P.

Denaturalize, *vt.* स्वभावं विकृ 8 U.

Denature, *vt.* स्वभावं अपहृ 1 P.

Dendriform, *a.* वृक्षाकार; शाखिन्.

Dendrology, *n.* वृक्षशास्त्रं.

Denegation, *n.* निराकरणं.

Dengue, *n.* संधिसंज्वर.

Deniable, *a.* निराकरणीय, प्रत्याख्येय.

Denial, *n.* निरसनं, निराकरणं; खंडनं, निषेध, प्रत्याख्यानं । Self–d., आत्मनिग्रह स्वार्थत्याग.

Denigrate, *vt.* कृष्णीकृ 8 U; कलंकयति *Den*, दुष् *c.*

Denizen, *n.* निवासिन् *m*; नागरिक, पौर; ०गेह, ०वासिन्, *etc.* (*in comp.*)

Denominate, *vt.* अभिधा 3 U, आख्या 2 P, आह्वे 1 P, नामन् *neu.* कृ 8 U *or* दा 3 U, लक्ष् 10 U, व्यपदिश् 6 P । –ion, *n.* अभिधा, अभिधानं, आख्या, नामन् *neu.*, व्यपदेश, संज्ञा; वर्ग; संप्रदाय । –ional, *a.* सांप्रदायिक । –ive, *a.* अभिधायक, अभिधायिन्, आख्यायक; *n.* (Gramm.) नामधातु *m.* । –or, *n.* छेद, हर, हार.

Denote, *vt.* अभिधा 3 U, उपलक्ष् 10 U, निर्दिश् 6 P; लक्ष् 10 U; गम्, द्युत्, बुध् *all c*; अवच्छिद् 7 U, परिच्छिद् 7 U, विशिष् 7 P. *c* । –ation, *n.* अभिधानं, उपलक्षणं, निर्देश; अभिप्राय, अर्थ, भाव, शक्ति *f.* । –ative, *a.* अभिधायक, दर्शक, वाचक.

Dénouement, *n.* कथावसानं, निर्वहणं, निष्ठा, समाप्ति *f.*

Denounce, *vt.* (सर्वसंमुखं) अधिक्षिप् 6 P *or* निंद् 1 P *or* निर्भर्त्स् 10 U; (अपराधपापादिकं) उद्घुष् 10 U *or* प्रकाश् *c or* प्रख्या *c*; अभियुज् 7 U । –ment, *n.* अधिक्षेप निर्भर्त्सना; (गुप्तपापादि) प्रकटनं.

Dense, *a.* गाढ, घन, निबिड, संहत सांद्र; मूढ, मूर्ख । –ity, *n.* घनता, सांद्रता.

Dent, *n.* आघातचिह्नं । *vt.* आघातेन चिह्न् 10 U । –ed, *a-* आघातचिह्नित; दंतुर.

Dental, *a.* दंत्य.

Dentate, *a.* दंतुर.

Dentifrice, *n.* दंतधावनं.

Dentist, *n.* दंतवैद्य.

Dentition, *n.* दंतोद्गम.

Denudate, Denude, *vt.* नग्नीकृ, विवस्त्रीकृ *both* 8 U; अधिकारात् *or* पदात् भ्रंश् *c*; आवरणं अपहृ 1 P; शून्यीकृ 8 U.

Denunciate, *vt.* अधिक्षिप् 6 P *etc.* *See* 'Denounce' । –ion, *n.* गुप्तदोषप्रकटनं; अधिक्षेप, गर्हणं, निर्भर्त्सनं । –ory, *a.* गर्हणापूर्ण, निर्भर्त्सक.

Deny, *vt.* खंड् 10 U, निरस् 4 U, निराकृ 8 U, प्रत्याख्या 2 P; न दा 3 U; अपसंहृ 1 P; न प्रविश् *c* । D. oneself, (अमुककृत्यात्, ०भोगात्) विरम् 1 P.

Deobstruent, *n.* रेचकं.

Deodand, *n.* देवोपहार.

Deodar, *n.* देवदारु *m.*

Deodorize, *vt.* दुर्गंधं अपहृ 1 P.

Depart, *vi.* अपगम् 1 P, अपया 2 P, अपसृ 1 P, अपे 2 P, गम् 1 P, निर्गम् 1 P, प्रया 2 P, प्रस्था 1 A; उपरम् 1 P, मृ 6 A । *vt.* उत्सृज् 6 P, त्यज् 1 P । The d.ed, प्रेताः, मृताः *pl.* । –ure, *n.* अपक्रम, प्रयाणं, प्रस्थानं; मरणं, मृत्यु; अतिक्रम, प्रकृतत्याग । New d.ure, नवविचारसरणि *f.*; पुनःप्रारंभ.

Department, *n.* अंगं, विभाग, शाखा; अधिकार, व्यापार; प्रदेश, मंडलं.

Depauperate, *vt.* दरिद्रीकृ 8 U. वीर्यं *or* फलवत्त्वं अपहृ 1 P.

Depauperize, *vt.* अदरिद्रं *or* सधनं कृ 8 U, समृध् *c.*

Depend, *vi.* अवलंब् , आलंब् *both* 1 A; अपेक्ष् 1 A; विश्वस् 2 P; संबंध् *Pass.* । D. upon it, निःसंशयं, नूनं । That d.s, स्यात् । –able, *a.* अवलंबनीय, विश्वसनीय । –ant *n.* अवलंबिन् ; आश्रित, उपजीविन् , दास, भृत्य । –ence, *n.* अवलंबनं, अपेक्षा, आश्रय, निबंधनं; परवशता, पराधीनता, पारतंत्र्यं; समन्वय, संबंध; विश्रंभ, विश्वास, श्रद्धा । –ency, *n.* परतंत्रः *or* परसत्ताकः देश । –ent, *a.* अवलंबिन्; अधीन, आयत्त; परवश, पराधीन.

Depict, *vt.* आलिख् 6 P, चित्र् 10 U, वर्ण् 10 U.

Depilatory, *a.* लोमनाशक.

Deplenish, *vt.* रिच् *c*, शून्यीकृ 8 U.

Deplete, *vt.* रिक्तीकृ 8 U, रिच् *c*; क्षै *c*, विलुप् *c* । –ion, *n.* रिक्तता, शून्यत्वं.

Deplore, *vt.* अनुशुच् 1 P, परिदेव् 1 P, परिशुच् 1 P, विलप् 1 P । –able, *a.* शोचनीय.

Deploy, *vt.* (सेनाव्यूहं) विस्तॄ 9 U. *c* । *vi.* (विस्तृतव्यूहं) रच् 10 U.

Deplume, *vt.* निष्पक्षीकृ 8 U.

Depone, *vt.* शपथपूर्वकं कथ् 10 U *or* वद् 1 P; प्रमाणयति *Den.*, साक्ष्यं दा 3 U.

Depopulate, *vt.* निर्जनीकृ, विजनीकृ *both* 8 U.

Deport, *vt.* निर्वस्, निष्कष् *both c*; आचर् 1 P, वृत् 1 A । -ment, *n.* आचरणं, आचार, चर्या, चेष्टितं, वर्तनं, वृत्ति *f.*

Depose, *vt.* (1) राज्यपदात् *or* अधिकारात् पत् *c or* भ्रंश् *c*; (2) साक्ष्यं दा 3 U, शपथपूर्वं कथ् 10 U *or* वद् 1 P । - ition, *n.* (1) अधिकार°, राज्यभ्रंश; (2) साक्ष्यं, साक्ष्यकथनं; साक्ष्यपत्रं.

Deposit, *n.* उपनिधि *m.*, निक्षेप, न्यास; किट्टं, शेष । *vt.* निक्षिप् 6 P, न्यस् 4 P । -ary, *n.* निक्षेपग्राहक । -ory, *n* निक्षेपस्थानं; निधिगृहं.

Depot, *n.* आगारं; शाला; स्थानं.

Deprave, *vt.* दुष् *c*, भ्रंश् *c*; कलुषीकृ 8 U । -ity, *n.* अवनति *f.*, दुराचारता, भ्रष्टता । -d, a. दुराचार, दुर्वृत्त, भ्रष्ट.

Deprecate, *ut.* प्रार्थनया निवार् 10 U; विपरीतं प्रार्थ् 10 U *or* याच् 1 A; अनुशुच् 1 P; निर्भर्त्स् 10 U.

Depreciate, *vt.* लघयति *Den.*, लघूकृ 8 U; अर्घं अवनम् *c or* पत् *c*; अवमन् 4 A । -ion, मूल्यापकर्ष; लघूकरणं.

Depredation, *n.* अपहरणं, मोषणं, लुंठनं.

Depress, *vt.* अवपीड् 10 U; अवनम् *c*, निम्नीकृ 8 U, पत् *c*, भ्रंश् *c*; उद्विज् *c*, विषद् *c*, विषण्णं *or* खिन्नं कृ 8 U । -ion, *n.* अवपीडनं; अवनमनं, पातनं; पात, भ्रंश; उद्वेग, खिन्नता; खेद, विषाद; ग्लानि *f.*, सत्त्वभ्रंश, स्वास्थ्यापगम; विक्रयविरलत्वं; निम्नभाग; वातपरिवर्तनं; मंद्रीकरणं.

Deprive, *vt.* अपहृ 1 P; विनाकृ 8 U, वियुज् 7 A. *c*, हृ 1 P । -able *a.* अपहार्य । -al, -ation, *n.* अपहरणं, विनाकरणं; वियोग, विरह, नाश, हानि *f.*

Depth, *n.* अगाधता, गांभीर्यं, निम्नता; अतलस्पर्शं, उदरं, पराकाष्ठा; गर्भ, मध्यं; घनता; वैदग्ध्यं, सूक्ष्मबुद्धित्वं । Out of one's d., कुंठितमति.

Depurate, *vt.* निर्मलीकृ 8 U, शुध् *c* । *vi.* निर्मलीभू 1 P, शुध् 4 P.

Depute, *vt.* नियुज् 7 A.*c*, समादिश् 6 P, संप्रेष् *c*; निक्षिप् 6 P, न्यस् 4 P । -ation, *n.* नियोजनं, संप्रेषणं; नियोगिन् *m.*, नियोगिमंडलं; नियुक्तजनाः (*used also in sing.*) । -ize, *vi.* नियोगिन् *a.* भू 1 P; अनुनियोजनं प्रवृत् 1 A.

Deputy, *n.* नियोगिन् *m*, प्रतिनिधि *m.*, प्रतिपुरुष.

Derange, *vt.* विक्षिप् 6 P, विपर्यस् 4 U. *c*; विभ्रम् *c*; क्रमभंगं कृ 8 U; विक्षुभ् *c.* । -d, *a.* मतिभ्रष्ट; ईषदुन्मत्त;

अव्यवस्थित, विपर्यस्त । –ment, अव्यवस्था,क्रमभंग,विक्षेप, व्युत्क्रम.

Derelict, *a.* परित्यक्त । *n.* परित्यक्तनौका । –ion, *n.* परित्याग; परित्यक्तता; (कर्तव्य०) उपेक्षा, पराङ्मुखता.

Deride, *vt.* उपहस् 1 P; अवक्षिप् 6 P। –ingly, *adv.* उपहासपूर्वं, सावक्षेपं.

Derision, *n.* अवहास, उपहास; अवक्षेप, अवहेलना

Derisive, *a.* उपहासक,परिहासात्मक, सोपहास.

Derive, *vt.* प्राप् 5 P, लभ् 1 A, साध् *c*; अनुमा 3 A. 2 P; निष्कृष् 1 P; निर्वच् 2 P, *c*, व्युत्पद् *c* । *vi.* उद्गम्, उद्भू *both* 1 P, जन् 4 A. । –ation, *n.* निरुक्ति *f.*, व्युत्पत्ति *f.*; निर्वचनं । –ative, *a.* यौगिक, व्युत्पन्न, साधित.

Derm, *n.* त्वच् *f.*; त्वचा.

Dermatitis, *n.* त्वक्पाक.

Dermatologist, *n.* त्वक्चिकित्सक.

Derogate, *vt.* न्यूनीकृ, लघूकृ *both* 8 U; उपेक्ष् 1 A, लघयति *Den.* । *vi.* न्यूनीभू 1 P; पत् 1 P, भ्रंश् 1 A । –ion, *n.* न्यूनीकरणं; अवज्ञा, उपेक्षा, निंदा; लाघवं । –ory, *a.* अवज्ञा०, लाघवकारक, ०कारिन्, निंदासूचक.

Descant, *n.* गीतं; प्रवचनं । *vi.* प्रवच् 2 P, विवृ 5 U, व्याख्या 2 P; गै 1 P.

Descend, *vi.* अवतॄ 1 P, अवरुह् 1 P; पत् 1 P, भ्रंश् 1 A; आक्रम् 1 U. 4 P, धृष् 1 P. 10 U; उद्भू 1 P, जन् 4 A. *Pass.*; निम्नीभू 1 P; प्रह्वीभू 1 P । –ant, *n.* वंशज, वंश्य, संतति *f.*; (*pl.*) अन्वय, वंश । –ed, *a.* उत्पन्न, जात, प्रसूत.

Descent, *n.* अवतरणं, अवरोहणं; उत्संग, निम्नं; अधोगति *f.*, अवनति *f.*, भ्रंश; आक्रम, धर्षणं, अन्वय, कुलं, वंश; संतति *f.*; अन्वयागम । Of noble d., अभिजात, कुलीन.

Describe, *vt.* निरूप् 10 U, वर्ण् 10 U, विवृ 5 U । –able, *a.* वर्णनीय.

Description, *n.* निरूपणं, निर्देश, वर्णनं-ना । –ive, *a.* निरूपक, वर्णनपर.

Descry, *vt.* आलोक् 10 U, दृश् 1 P, समीक्ष् 1 A

Desecrate, *vt.* अपवित्रीकृ 8 U, दुष् *c* । –ion, *n.* अपवित्रीकरणं.

Desert, *a.* अप्रहत, खिल, निर्जन, निर्जल; वन्य । *n.* (1) ऊषर *mn*, खिलं, धन्वन् *m.*, मरु *m.*, मरुस्थली; (2) पात्रत्वं, योग्यता; पुण्यं । *vt.* उत्सृज् 6 P, (परि) त्यज् 1 P; *vi.* सेनात्यागं कृ 8 U.

Deserve, *vt.* अर्ह् 1 P । –dly, *adv.* न्यायतः, योग्यतयैव । –ing, *a.* उचित, योग्य.

Deshabille, *n.* अल्पवेष.

Desiccate, *vt.* शुष् *c.* । *a.* शुष्क । –ion, *n.* शोषणं.

Desiderate, *vt.* अपेक्ष् 1 A, इष् 6 P । –ive, इच्छार्थक, ०दर्शक । –um, *n.* इच्छितवस्तु *neu.*

Design, *vt.* अनुसंधा 3 U, अभिप्रे 2 P, (परि० सं०)क्लृप् *c*, चिंत् 10 U, प्रयुज् 7 A *c*, संप्रधृ 10 U; इष् 6 P; आलिख् 6 P; घट् 10 U; उपयुज् *c* । *n.* उपाय, कल्पना, घटना, प्रयुक्ति *f.*, प्रयोग, युक्ति *f.*; अभिप्राय, अर्थ, आकूतं, आशय, उद्देश, चिकीर्षा, प्रयोजनं, संकल्प, हेतु *m*; रचना; आलिखनं, सूत्रपात । -ed, *a.* इच्छापूर्वक । -edly, *adv.* कामतः, बुद्धिपूर्वं । -er, *n.* परिकल्पक; आलेखक । -ing, *a.* कुशल, धूर्त, प्रतारक.

Designate, *vt.* अभिधा 3 U, उपलक्ष् 10 U, निदृश *c*, निर्दिश् 6 P, व्यपदिश् 6 P; गम्, ज्ञा, बुध् *all c*, वृ 5 U; नियुज् 7 A. *c* । -ion, *n.* उपलक्षणं;नियोजनं;लक्षणं; अभिधानं, आख्या, उपाधि *m.*, नामन् *neu.*, व्यपदेश, संज्ञा.

Desire, *vt.* अभिलष् 1.4 P, अभीष् 6 P, आकांक्ष् 1 U, इष् 6 P, ईह् 1 A, कम् 1. 10 A, वश् 2 P, वांछ् 1 P, समीह् 1 A, स्पृह् 10 U;अभ्यर्थ्, अर्थ्, प्रार्थ् all 10 U, याच् 1 A; आज्ञा *c*,आदिश् 6 P । *n.* अभिलाष, आकांक्षा, इच्छा, ईप्सा, ईहा, कामना, वांछा,समीहा,स्पृहा; काम, मदन, मैथुनेच्छा, रताभिलाष;भोग-लालसा, विषयासक्ति *f.*; इच्छा-विषय,समीहितं । -able,*a.*कमनीय, काम्य, स्पृहणीय; इष्ट । –ous, *a.* अभिलाष(षु)क, आकांक्षिन्, इच्छ(च्छु)क, इच्छु, ईप्सु, कमर, कम्र, कामुक, वांछिन्, स्पृहयालु, स्पृहालु.

Desist, *vi.* निवृत् 1 A, विरम् 1 P, विश्रम् 4 P; त्यज् 1 P, वृज् 10 U (*with Acc.*).

Desk, *n.* लेखनफलक, ०पीठिका.

Desolate, *a.* निर्जन, विजन, वि-विक्त; अवसन्न, उच्छिन्न, उध्वस्त, जर्जर, जीर्ण; निरानंद, निरुत्साह; अनाथ, असहाय । *vt.* उच्छिद् 7 P, निर्जनीकृ, शून्यीकृ, *both* 8 U; क्लिश् *c*, पीड् 10 U, बाध् 1 A । –ion, *n.* उच्छेद, निर्जनीकरणं, विध्वंस; निर्जनता, विविक्तत्वं; जर्जरत्वं, जीर्णत्वं; अतिक्लेश, अति-विषाद.

Despair, *vi.* निराश *a.* *or* भग्नाश *a.* भू 1 P, आशां त्यज् 1 P । *n* निराशता, नैराश्यं; नैराश्यकारणं । –ing, *a.* त्यक्ताश, निराश, भग्नाश.

Desperado, *n.* आततायिन् *m.* क्रूरजाल्म, प्रसह्यचौर.

Desperate, *a.* आशाहीन, त्यक्ताश, निराश, भग्नाश; निरपेक्ष, निर्भय, साहसिन्; आततायिन्; संकटा०, संदेहाकुल; अत्यपकृष्ट । –ion, *n.*

नैराश्यं, भग्नाशत्वं; पीडानिरपेक्षत्वं; आततायित्वं । -ly, *adv.* अतीव, अत्यंतं; जीवितनिरपेक्षं । -ness, *n.* नैराश्यं; संकटाकुलत्वं; निष्प्रतिकारत्वं.

Despicable, *a.* अधम, अवज्ञेय, कुत्सित, तिरस्काराई, तुच्छ, निंद्य, नीच.

Despise, *vt.* अवधीर् 10 U, अवमन् 4 A, तिरस्कृ 8 U, तुच्छीकृ 8 U, लघयति *Den.* । -ingly, *adv.* तिरस्कारपूर्णं, सावमानं.

Despite, *n.* अभ्यसूया, ईर्ष्या, मत्सर, अप्रीति *f.*, जुगुप्सा; अवहेलना; प्रतिरोध । *prep.* (*also* 'In d. of'), अवगणय्य; *also expressed by Gen. abs.* (*cf.* 'In spite of')। -ful, *a.* अभ्यसूयक, मत्सरिन्.

Despoil, *vt.* प्रसह्य अपहृ 1 P; मुष् 9 P, लुंट् 1 P.

Despond, *vi.* विषद् 4 P, विषादं गम् 1 P । -ency, *n.* उद्वेग, खेद, दौर्मनस्यं, विषण्णता, विषाद । -ent, *a.* उद्विग्न, खिन्न, दुर्मनस्क, विषण्ण । -ently, -ingly, *adv.* सखेदं, सविषादं, सोद्वेगं.

Despot, *n.* अनियतशासन, सम्राज् *both m.*; प्रजापीडक । -ic, *a.* अनियत, अप्रतिबद्ध । -ism, *n.* अनियतशासनं, निष्प्रतिबंधसत्ता; प्रजापीडनं.

Desquamate, *vt.* त्वचयति *Den.*, निस्त्वचीकृ 8 U । *vi.* निस्त्वचीभू 1 P.

Dessert, *n.* (भोजनानंतरं) फलाहार.

Destine, *vt.* नियुज् 7 A. *c*, निर्दिश् 6 P, परिक्लृप् *c* । -d, *a.* दैव०, पूर्वनियुक्त । -ation, *n.* निर्दिष्टस्थानं; लक्ष्यं; प्रयोजनं । -y, *n.* अदृष्टं, दिष्टं, दैवं, नियति *f.*, प्राक्तनं, भवितव्यता, भागधेयं, भाग्यं, विधि *m*, विपाक.

Destitute, *a.* अकिंचन, अतिदरिद्र, अनाथ, अशरण, असहाय, दीन, निराश्रय, निर्धन; परित्यक्त; वियुक्त, विरहित, शून्य । -ion, *n.* अकिंचनत्वं, दारिद्र्यं, दैन्यं, निराश्रयत्वं.

Destrier, *n.* युद्धाश्व; वारकीर.

Destroy, *vt.* अवसद् *c*, उच्छिद् 7 U, उत्पट् 10 P, उत्सद् *c*, उन्मूल् 10 P, क्षि 1. 5. 9 P. *c*, क्षै *c*. ग्रस् 1 A, छिद् 7 U, जंभ् *c*, जॄ *c*, दल् *c*, ध्वंस् *c*, नश् *c*, निर्दल् *c*, निर्मूल् 10 U, निर्वा *c*, प्रणश् *c*, प्रतिहन् 2 P, प्रधृष् *c*, प्रध्वंस् *c*, प्रबाध् 1 A, मृद् 9 P. *c*, विनश् *c*, विलुप् *c*, शत् *c*, शॄ 9 P, सद् *c*, हन् 2 P; (kill), मृ *c*, व्यापद् *c*, सूद् 1 A. 10 U, हन् 2 P. *c*. । -er, *n.* अंतक, ०घातक, नाशक, मारक, ०सूदन, शातयितृ *m*. हंतृ *m*.

Destructible, *a.* क्षय्य, नश्वर, भंगुर.

Destruction, *n.* अवसाद, उच्छेद, क्षय, ध्वंस, नाश, निर्मूलनं, विलोप; घात, मारणं, वध । Cosmic d., कल्पांत, जगत्क्षय, प्रतिसंचर, प्रतिसर्ग, प्रलय, प्रत्यवहार, भूतसंप्लव, युगांत, संवर्त, संहार.

Destructive, *a.* उच्छेदक, घातक, ध्वंसक, नाशक, प्रतिघातक; ०अंतक, ०अपह, ०हर *in comp.*

Desuetude, *n.* विच्छेद, विरति *f.*, विलोप.

Desultory, *a.* अनवस्थित, चंचल; अव्यवस्थित.

Detach, *vt.* पृथक्कृ 8 U. वियुज् 7 A. *c*, विश्लिष् *c* । -ed, *a.* विभिन्न, वियुक्त, विश्लिष्ट; अस्वार्थिन्, उदासीन; अपक्षपातिन्, मध्यस्थ । -ment, *n.* विभेद, वियोग, विश्लेष; गुल्म *mn*; औदासीन्यं; अपक्षपात, माध्यस्थं-स्थ्यं.

Detail, *n.* प्रपंच, विस्त(स्ता)र । *vt.* प्रपंचयति *Den.*, सविस्तरं कथ् 10 U *or* वर्ण् 10 U । In d., सविस्तरं । -ed, *a.* सविस्तर; प्रपंचित.

Detain, *vt.* निग्रह् 9 P, निरुध् 7 U, विरम् *c*; निवृ *c*, प्रतिरुध् 7 U, विधृ 10 U; आसिध् 1 P.

Detect, *vt.* दृश्, निविद् *both c*, प्रकटयति *Den.*, प्रकाश् *c*; अधिगम् 1 P, उपलभ् 1 A, विद् 2 P. 6 U । -ion, *n.* उपलब्धि *f.*, परिज्ञानं; (चौर्यादेः) प्रकटनं, प्रकाशनं । -ive, *n.* अपसर्प, चर, चार । -or, *n.* निवेदक, प्रकाशक.

Detention, *n.* निग्रह, निरोध; प्रतिबंध; आसेध, गुप्ति *f.*; विलंब.

Deter, *vt.* तर्ज् 1 P. 10 U, भी *c*; निवृत् *c*, निवृ *c*; निरुध् 7 U; प्रतिबंध् 9 P, विरम् *c* । -ment, -rence, *n.* तर्जनं, निवर्तनं, निरोध, निवारणं, प्रतिबंध । -rent, *a.* निरोधक, निवारक, निवर्तक, विरामक.

Detergent, *a.* परिमार्जक, मलहर, शोधक.

Deteriorate, *vt.* अपकृष् 1 P, दुष् *c* । *vi.* दुष् 4 P, पत् 1 P, भ्रंश् 1 A । -ion, *n.* अपकर्ष, गुणह्रास, दूषणं, भ्रंश, विकृति *f.*

Determine, *vt.* अवसो 4 P, निवृत् *c*, समाप् *c*; निरूप् 10 U, निर्णी 1 P, निश्चि 5 U, परिच्छिद् 7 P, परिमा 3 A, मर्यादीकृ 8 U, संक्लृप् *c*, स्था *c*; क्लृप् *c*, घट् *c*, रच् *c*; साध् *c*, उत्पद्, उन्नी *both c* । -d, *a.* कृतनिश्चय, दृढ, धीर, नियत, निश्चित, स्थिर । -ant, *a.* निर्णायक, निश्चायक । -ate, *a.* परिच्छिन्न, परिमित, मर्यादित; निर्णीत, निश्चित, व्यवस्थित । -ation, *n.* अध्यवसाय, अभिनिवेश, आग्रह, निर्धार-णं, निश्चय, प्रतिनिवेश, संकल्प; निर्णय, परिच्छेद, परिमिति *f.* । -ative, *a.* निर्णायक, निर्धारक, निश्चायक.

Determinism, *n.* संकल्पपारतंत्र्यवाद.

Detersive, *n.* मलापहरकं, शोधकं.

Detest, *vt.* जुगुप्सते, बीभत्सते *both* Desid., विद्विष् 2 U ।-able, *a.* गर्हणीय, बीभत्स, विद्वेष्य ।-ation, *n.* जुगुप्सनं, जुगुप्सा, विद्वेष.

Dethrone, *vt.* राजपदात् अवपत् *c* *or* भ्रंश् *c* ।-ment, *n.* पदच्युति *f.*

Detinue, *n.* अन्याय्यनिरोध.

Detonate, *vi.* महाशब्देन स्फुट् 6 P । *vt. Causal of prec. verb.*

Detour, *n.* असरलमार्ग.

Detract, *vt.* न्यूनयति *Den.*, न्यूनीकृ 8 U; अपवद् 1 A, लघूकृ 8 U । -ion, *n.* न्यूनीकरणं, अपवाद, निंदा, पैशुन्यं । -or, *n.* अपवादक, अभ्यसूयक, निंदक.

Detriment, *n.* अपाय,क्षति *f*,बाधा, हानि *f*; अनिष्टं, अहितं । -al, *a.* अपायकारक, घातुक, बाधक, शरारु; अहितावह.

Detrited, *a.* जीर्ण । Detritus, *n.* जीर्णोपलराशि *m.*

Detruncate, *vt.* उच्छिद् 7 P, विलू 9 U, शत् *c.*

Deuce, *n.* (1) द्विकं;(2) पीडा,बाधा, हानि *f*। Play the d. with, अवसद् *c* । -d, *a.* बृहत् , महत्.

Devastate, *vt.* अवसद् *c*, उद्ध्वंस् *c*, खिलीकृ 8 U, निर्जनीकृ 8 U, विप्लु 1 A । -ion, *n.* अवसादनं, उद्ध्वंस, विप्लव.

Develop, *vt.* अपावृ 5 P; निष्पद् *c*, साध् *c*;आविर्भू *c*,उद्भिद् *c*, परिणम् *c*, प्रपंचयति *Den*, विस्तॄ *c*, व्याकृ 8 U, पुष् 4.9 P,(सं०)वृध् *c*; प्रकटयति *Den.*, प्रकाश् *c* । *vi.* प्रवृध् 1 A, प्रसृ 1 P, विकस् 1 P, स्फुट् 6 P; स्फुर् 6 P, विस्तारं प्राप् 5 P *or* या, प्रवृत् 1 A; परिणम् 1 U, व्याकृ *Pass*, प्रकटयति *Den*, आविर्भू , प्रादुर्भू *both* 1 P. । -ment, *n.* निष्पादनं; आविर्भाव; परिणति *f*, परिणाम, प्रपंच, विकास, विस्तार, व्याकृति *f.*; संवर्धनं; प्रकटनं.

Deviate, *vi.* अतिक्रम् 1 U. 4 P, अतिचर् 1 P, च्यु 1 A, भ्रंश् 4 P. 1 A, व्यती 2 P; उन्मार्गे गम् 1 P; स्खल् 1 P । -ion, *n.* अतिक्रम, अन्यथाचरणं, च्युति *f.*, भ्रंश, विचलनं, व्यभिचार; उन्मार्गगमनं.

Device, *n.* उपाय, प्रयुक्ति *f.*, प्रयोग, युक्ति *f.*; छल, प्रतारणा; इच्छा, संकल्प; लक्षणं; अभिनवकल्पना.

Devil, *n.* पिशाच; मार; खल, दुर्जन; अत्युत्साह । -ish, पैशाच; अति-पिशुन, घोर, दारुण । *adv.* अतीव, अत्यंतं । -ry, *n.* अतिपैशुन्यं; भूतविद्या.

Devious, *a.* उन्मार्गस्थ, उन्मार्गिन्; अनृजु, असरल, कुटिल,जिह्म; प्रमादिन् , व्यभिचारिन्.

Devise, *vt.* (उप०)क्लृप् *c*, घट्ट् *c*, चिंत् 10 U, युज् *c* । *n.* भूमिरिक्थ-दायपत्रं.

Devitalize, *vt.* निर्बलीकृ 8 U.

Devoid, *a.* रहित, वर्जित, विरहित, शून्य, हीन.

Devoir, *n.* कर्तव्यं, कार्यं; *pl.* आदर, प्रश्रयदर्शनं, सत्कार.

Devolute, *vt.* अधिकारं समृ *c*; अधिकारे नियुज् 7 A *c* । -ion, *n.* (अधिकार) संक्रामणं, समर्पणं; अधिकारविलोप.

Devolve, *vt.* न्यस् 4 P, संक्रम् *c*, समृ *c* । *vi.* आगम् 1 P, संक्रम् 1 U. 4 P; अनुवंशं वृत् 1 A.

Devote, *vt.* उपक्लृप् *c*, प्रतिष्ठा *c*, विनियुज् 7 A. *c*, समृ *c*; (oneself) अभिनिविश् *c*, आसेव् 1 A, आसक्त *a.* or व्यग्र *a.* अस् 2 P or भू 1 P । -d, *a.* आसक्त, निरत, ०परायण; विनियोजित; अत्यनुरक्त, दृढभक्त । -dly, *adv.* दृढभक्त्या निष्ठापूर्णं । -ion, *n.* अभिनिवेश, आसक्ति, निष्ठा, परायणता, प्रसक्ति *f.*, भक्ति *f*; उपासना, भक्ति *f.*, वरिवस्या, सेवा । -ee, *n.* उपासक, तपस्विन् *m.*, भक्त, व्रतिन् *m.* । -ional, *a.* धर्मपर, धार्मिक; औपासन; भक्तिपर.

Devour, *vt.* सत्वरं अद् 2 P or खाद् 1 P or भक्ष् 10 U; ग्रस् 1 A निगॄ 6 P; सोत्साहं उपलभ् 1 A.

Devout, *a.* धर्मनिष्ठ, ०शील, धार्मिक, भक्तिपरायण; अव्याज, गाढ, हृद्गत । -ly, *adv.* भक्त्या; निर्व्याजं । -ness, *a.* धर्मनिष्ठा, धार्मिकता, भक्तिपूर्णता.

Dew, *n.* अवश्याय, तुषार, तुहिनं, प्रालेयं । *vt.* तुहिनेन आर्द्रीकृ 8 U or क्लिद् *c* । -y, *a.* तुहिनार्द्र; तुहिनकणसम.

Dewlap, *n.* गलकंबल, गलस्तन.

Dexterity, *n.* कौशलं, चातुर्यं, नैपुण्यं, पाटवं, हस्तलाघवं.

Dexterous, *a.* कुशल, चतुर, निपुण, निष्णात, पटु । -ly, *adv.* चातुर्येण, निपुणं.

Dextral, *a.* अपसव्य, दक्षिण.

Diabetes, *n.* मधुमेह.

Diablerie, *n.* भूतविद्या; अभिचार; शाठ्यं.

Diabolical, *a.* पैशाच; अतिनिष्ठुर, घोर, दारुण; पापिष्ठ । Diabolism, *n.* पिशाचपूजा.

Diacritic, *a.* विशेषक.

Diadem, *n.* उष्णीष *mn.*, किरीट, मौलि *m.*

Diagnose, *vt.* (रोगं) निर्णी 1 P.

Diagnosis, *n.* चिकित्सा, निदानं; अवच्छेद.

Diagnostic, *a.* विशेषक; लाक्षणिक । *n.* रोगलक्षणं.

Diagonal, *n.* कर्ण, श्रुति *f.* । -ly' *adv.* कोणाकोणि *ind.*

Diagram, *n.* रेखाचित्रं, रेखालेख्यं.

Dial, *n* शंकुयंत्रं, सूर्यघटी.

Dialect. *n.* उपभाषा, प्राकृतभाषा, प्रादेशिकभाषा.

Dialectic, *n.* (*also pl.*) आन्वीक्षिकी, ऊहापोह, तर्क, न्याय, हेतुविद्या । -ian, *n.* तार्किक, नैयायिक । -al, *a.* तार्किक.

Dialogue, *n.* संलाप, संवाद, संभाषणं.

Diameter, *n.* विष्कंभ, व्यास। –rically, *adv.* अत्यंतं.

Diamond, *n.* वज्र *mn.*, हीर, हीरक; तुल्यचतुर्भुज.

Diapason, *n.* स्वरसंवाद, स्वरग्राम; स्वरसंक्रम.

Diaper, *n.* चित्रदुकूलं.

Diaphanous, *a.* अच्छ, विशद, स्वच्छ.

Diaphoretic, *n.* घर्मजनकं, स्वेदनं.

Diaphragm, *n.* श्वसनोपकारकस्नायु *m.*

Diarchy, *n.* द्विकसत्ता.

Diarrhœa, *n.* अतिसार, संग्रहणी.

Diary, *n.* दिनवृत्तसूची.

Diaskenast, *n.* कथाकार.

Diastole, *n.* हृदयस्फुरणं.

Diathelis, *n.* रोगप्रवणता.

Diatomic, *a.* द्व्यणुक.

Diatonic, *a.* अविकृत, शुद्ध। D. scale, शुद्धस्वरग्राम.

Diatribe, *n.* निर्भर्त्सना; अपभाषणं.

Dibble, *n.* लघुखनित्रं.

Dice, *vi.* (अक्षैः) दिव् 4 P। *n. pl.* अक्षाः, देवनाः, पाशकाः *all pl.*

Dicephalous, *a.* द्विशिरस्क.

Dichotomy, *n* द्विधाकरणं.

Dicky, *n.* गर्दभ, रासभ। *a.* अनृजु, कपटपूर्ण, संदिग्ध.

Dictate, *vt.* (लेखनार्थं) अनुवच् 2 P; आज्ञा *c*, आदिश् 6 P। *vi.* आज्ञां *or* आदेशं *or* नियोगं कृ 8 U। *n.* आज्ञा, आदेश, चोदना। –ion, *n.* अनुवाचनं; आज्ञापनं, नियोजनं। –or, *n.* अनियतशासितृ *m*; एकाधिपति.

Diction, *n.* भाषा, वाक्सरणि *f.* लेखनशैली.

Dictionary, *n.* अभिधानं, (शब्द) कोश.

Dictum, *n.* नियम, विधि; प्रतिज्ञा; आदेश; वचनं; सिद्धांत.

Didactic, *a.* उपदेशक, उपदेशपर; अनुशासक; नीतिगर्भ.

Diddle, *vi.* (1) सस्खलनं चल् 1 P; (2) वृथा कालं क्षै *c*। *vt.* (1) विधू 5. 10 U; (2) प्रतॄ, वंच् *both c.*

Die, *vi.* उपरम् 1 P, जीवितं त्यज् 1 P, *etc.* पंचत्वं गम् 1 P, *etc.*, प्रे 2 P, मृ 6 A; अंतं गम् 1 P, नश् 4 P; क्षि *Pass.*। To d. for, जीवितार्पणं कृ 8 U.

Die, *n.* अक्ष, देवन, पाशक; मुद्रा.

Diet, *n* (1) पथ्यं; आहार, भोजनं; (2) राजसभा। *vt.* अनुपथ्यक्रमं भुज् *c*; मितं भुज् 7 U। *vi.* आहारं न्यूनयति *Den.*

Differ, *vi.* विभिद्, विशिष् *both pass*; विप्रतिपद् 4 A, विरुध् 7 U, विवद् 1 A। –ence, *n.* अंतरं, असाम्यं, पार्थक्यं, प्रभेद, भिन्नत्वं, भेद, विशेष, वैलक्षण्यं, वैषम्यं; विप्रतिपत्ति *f.*, विरोध, विवाद; कलह। –ent, *a.* भिन्न; असम;

विशिष्ट, व्यतिरिक्त; विविध; नाना० (*in comp.*)। –entia, *n.* अवच्छेदकाः, विशेषकाः। –ential, *a.* अवच्छेदक, विशेषक। –entiate, *vt.* विभिद् *c*, विशिष् 7 P. *c*। –entiation, *n.* विशेषणं.

Difficult, *a.* कष्ट, दुष्कर, दुःसाध्य; गहन, दुरवबोध, दुर्ज्ञेय, दुर्बोध; दुष्प्रसाद्य; दुर्विनेय। –y, *n.* असौकर्य, आयास, कष्टता, दुःसाध्यत्वं; प्रतिबंध; विरोध; (*pl.*) कष्ट *mn.*, क्लेश, विपद् *f.*, वैक्लव्यं.

Diffidence, *n.* अनात्ममानित्वं, अप्रत्यय, आत्मसंदेह; लज्जा, विनय.

Diffident, *a.* अनात्ममानिन्, अप्रत्ययिन्, आत्मसंदिग्ध, साशंक; अप्रगल्भ, लज्जालु, विनीत.

Diffluent, *a.* अपस्यंदमान, अपस्रवत्; विलीयमान.

Diffract, *vt.* पृथक् विभिद् 7 U *or* स्फुट् *c.*

Diffuse, *vt.* प्रसृ *c*, प्रस्रु *c*, विकॄ 6 P, विस्तॄ *c*। *a.* प्रसृत, विकीर्ण; असंक्षिप्त, विस्तीर्ण, विस्तृत, सप्रपंच, सविस्तर। –ion, *n.* प्रचार, प्रसरणं, प्रसार, विस्तार। –.ve, *a.* प्रसारिन्; व्यापक.

Dig, *vt.* खन् 1 P; भिद् 7 P, विध् 6 P.

Digest, *vt.* (1) पच् 1 P, जॄ *c*; परिणम् *c*; (2) यथाक्रमं रच् 10 U *or* स्था *c*, वर्गीकृ 8 U; व्यवस्था *c*; व्यस् 4 U। *vi.* पच्, जॄ *both* *Pass.*। *n.* विधिसंग्रह, ०संक्षेप। –ion, *n.* पक्ति *f.*, पचनं, पाक; अग्नि, जठराग्नि *both m.*; क्रथनं। –ive, *a.* पाचक-न; अग्निवर्धक। –ible, *a.* पचनीय, सुपच.

Dight, *a.* अलंकृत, प्रसाधित, भूषित.

Digit, *n.* अंगुली; अंगुलिपरिमाणं; अंक; कला, लेखा.

Dignify, *vt.* उत्कर्षं नी 1 P *or* प्राप् *c*, उन्नम् *c*, मह् 10 U, संमन् *c*। –ed, *a.* महित, संमानित; गंभीरवृत्ति, महानुभाव.

Dignitary, *n.* उच्चाधिकारिन् *m.*

Dignity, *n.* अनुभाव, आभिजात्यं, उत्कर्ष, उच्चपदत्वं; गौरवं, प्रतिष्ठा, प्रौढता, महिमन् *m.*; गंभीरवृत्ति *f.*; उच्चाधिकार.

Digress, *vi.* अप्रस्तुतं लिख् 6 P, वद् 1 P, *etc.*; अपचर् 1 P, उत्क्रम् 1 U. 4 P। –ion, *n.* अप्रस्तुतभाषणं, *etc.*; प्रासंगिकं भाषणं, *etc.*; उन्मार्गगमनं, नीतिभ्रंश। –ive, *a.* अप्रस्तुत.

Dike, *n.* खातं, खेयं, परिखा; धरण, पिंडल, सेतु *m.*

Dilapidate, *vt.* अवसद् *c*, उन्मूल 10 U। *vi.* अवसद् 1 P, जॄ 1. 4. 9 P, विनश् 4 P। –ion, *n.* अवसाद, जीर्णावस्था, ध्वंस, नाश। –d, *a.* अवसन्न, जीर्ण.

Dilate, *vt.* आयतीकृ, दीर्घीकृ *both* 8 U, प्रतन् 8 U, प्रथ् 10 U; प्रपंचयति *Den.*, विस्तॄ *c*। *vi.* दीर्घीभू

1 P, विस्तृ *Pass.* । -ion, *n.* दीर्घीकरणं, विस्तार.

Dilatory, *a.* विलंबकारक; अचपल, दीर्घसूत्र, मंथर, मंद । -ness, *n.* दीर्घसूत्रता, मंदता, विलंब.

Dilemma, *n.* उभयोपपत्ति *f.*, द्वैधं, विकल्प.

Dilettante, *n.* कलाप्रिय, रसिक; कलाचुंबक.

Diligence, *n.* अभिनिवेश, अभ्यास, उत्साह, उद्यम, उद्योग, कार्यतत्परता, प्रयत्न.

Diligent, *a.* उद्यमिन्, कार्यतत्पर, सोत्साह.

Dill *n.* मधुरिका.

Dilly-dally, *vi.* कालक्षेपं कृ 8 U; इतस्ततः भ्रम् 1.4 P.

Dilute, *vt.* तनूकृ 8 U, न्यूनयति *Den*, जलेन मिश्र् 10 U । *a.* (*also* 'Diluted') तनूकृत; जलमिश्रित । -ion, *n.* जलमिश्रणं, विलयनं.

Diluvial, *a.* जलविप्लवविषयक, ०समुत्पन्न.

Diluvium, *n.* जलविप्लव, ०प्रलय.

Dim, *a.* निष्प्रभ, मलिन; अव्यक्त अस्पष्ट, दुर्दर्श, दुष्प्रकाश, निरालोक। *vt.* अस्पष्टीकृ 8 U, मलिनयति *Den*, न्यूनप्रभं कृ 8 U । -ness, *n.* निष्प्रभत्वं; अव्यक्तत्वं; मालिन्यं । D. -eyed, *a.* विकलनेत्र.

Dimension, *n.* परिमाणं, विस्तार; आयाम; आकार । Of large d.s, विशाल, विस्तीर्ण.

Diminish, *vt.* अपचि 5 U. अल्पीकृ, न्यूनीकृ *both* 8 U, क्षै C, लघयति *Den.* ह्रस् C । *vi.* अपचि *Pass*, अल्पीभू, न्यूनीभू *both* 1 P, क्षि *Pass*, ह्रस् 1 P.

Diminuendo, *n.* मंद्रीभवनं, स्वरावरोह.

Diminution, *n* अपचय, क्षय, ह्रास.

Diminutive, *n.* अणु, अल्प, क्षुद्र, दभ्र, दहर, लघु, सूक्ष्म, स्तोक । *n.* अल्पार्थप्रत्यय.

Dimorphic, *a* द्विरूप.

Dimple, *n.* कपोलभंग; लघुनिम्नं; ऊर्मिका, तरंग । *vt.* सभंगं *or* सोर्मिकं कृ 8 U । *vi.* सभंग *a. or* तरंगित *a.* भू 1 P । -y, *a.* कुंचित, तरंगित, भंगुर.

Din, *n.* कलकल, कोलाहल, घोष, झणत्कार, निनाद, निस्वन, महानाद, रसितं । *vt.* कोलाहलेन पीड् 10 U *or* परिभ्रम् C; अत्युच्चं *or* तारं उदीर् C, शब्द् 10 U, etc.

Dinar, *n.* दीनार.

Dine, *vi.* भोजनं कृ 8 U *or* सेव् 1 A । *vt.* भुज् C.

Ding-dong, *n.* घंटानाद, शिंजितं.

Dinghy, *n.* लघुनौका.

Dingle, *n.* कंदर *mn.*

Dingy, *a.* आविल, कलुष, मलिन.

Dinner, *n.* अदनं, अभ्यवहार, अशनं, जक्षा, जग्धि *f.* जेमनं, निघस, न्याद, परिपत्रं, प्रत्यवसानं, भोजनं, स्वदनं । D. -party, *n.* सग्धि *f.*, सहभोजनं.

Dint, *n.* आघात, प्रहार; आघातचिह्नं; वलं, सामर्थ्यं । By d. of प्रभावात् , बलेन.

Dioscuri, *n. pl.* अश्विनीकुमारौ *dual.*

Dip, *vi.* अवगाह् 1 A, आप्लु 1 A, प्लु 1 A, (नि)मस्ज् 6 P; अस्तं गम् 1 P; नम् 1 P, प्रवणीभू 1 P; निविश् 6 P, अनतिव्यग्रतया वच् *c*। *vt. Causals of prec. verbs.* । *n.* अवगाहनं, आप्लव,-नं, निमज्जनं; प्रवेश । -per, *n.* स्वजाका, दर्वी.

Dipetalous, *a.* द्विदल, द्विपत्र.

Diphthong, *n.* संयुक्तस्वर.

Diploma, *n.* अधिकारपत्रं.

Diplomacy, *n* दौत्यं, नीति *f.*, सामन् *neu.*; व्यवहारकौशलं.

Diplomat, *n.* राजदूत ।-ic, *a.* नीतिपूर्ण; व्यवहारकुशल ।-ist, *n.* नीतिज्ञ, सामप्रयोगविद् *m.*

Dipsomania, *n.* मद्यलोलुपा, मद्यपानासक्ति *f.*

Dire, *a.* घोर, दारुण, भयंकर, भयानक, भयावह; पीडाकर, शोचनीय, शोच्य ।-ful, *a.* घोर, *etc.*

Direct, *a.* ऋजु, सरल; अकुटिल, अजिह्म, अवक्र; आसन्न°, निकटतम, ह्रसिष्ठ; अनुलोम; अनंतर, अव्यवहित । *vt.* दृश् *c*, निर्दिश् *c*; अभिसंधा 3 U, लक्ष्यीकृ 8 U; उपदिश् 6 P, नी 1 P, शास् 2 A; (चित्तं) समाधा 3 U; अधिष्ठा 1 P, नियम् 1 P, प्रणी 1 P ।-ion, *n.* अभिसंधानं; निदर्शनं; लक्ष्यं; क्रम; आशा, ककुभ् *f.*, काष्ठा, दिश् *f.*, दिशा, दीर्णी, देववधू *f.*, सरि *f.*, हरित् *f.*; आदेश, नियोग, निर्देश; अधिष्ठानं, प्रणयनं, व्यवस्थापनं । -ive, *a.* निर्देशक । -or, *n.* अधिष्ठातृ *m.*, अध्यक्ष, निर्वाहक, व्यवस्थापक । -ly, *adv.* अचिरेण, सद्यः । -ory, *n.* नामगृहसूची; विधिसंग्रह.

Dirge, *n.* शोकगीतं; विलाप.

Dirk, *n.* असिपुत्रिका, कृपाणिका.

Dirt, *n.* अवस्कर, कल्क *mn*, किट्टं, मल *mn*; कर्दम, पंक; असारवस्तु *neu.* । To eat d., अवमानं सह् 1 A । D. cheap, अत्यल्पार्घ । -y, *a.* आविल, कलुष, मलिन, मलीमस; अशुद्ध, असभ्य, कुत्सित, ग्राम्य; तुच्छ, नीच; वात्याकुल, संक्षुब्ध । -iness, *n.* कालुष्यं, मालिन्यं; पंकिलत्वं.

Disability, *n.* अक्षमता, असामर्थ्यं; वैकल्यं; दैन्यं.

Disable, *vt.* असमर्थं *or* निरुपयोगं कृ 8 U, दुर्बलीकृ, विकलीकृ *both* 8 U, व्यंगयति *Den.*

Disabuse, *vt.* भ्रमं अपहृ 1 P, *etc.*

Disaccord, *vt.* विप्रतिपद् 4 A, विसंवद् 1 P । *n.* विप्रतिपत्ति *f.*, विरोध, विसंवाद.

Disaccustom, *vt.* अभ्यासं *or* रूढिं उच्छिद् 7 U.

Disacknowledge, *vt.* निराकृ 8 U, प्रत्याख्या 2 P.

Disadvantage, *n.* अनिष्टं, अपाय, अहितं, क्षति *f.*, बाधा, हानि *f.* । -ous, *a.* अनिष्ट, अपायकारक, अहित, प्रतिकूल, बाधक, हानिकारक.

Disadventurous, *a.* दुर्दैव, मंदभाग्य; समृद्धिहीन.

Disaffect, *vt.* उपजप् 1 P, (चित्तं) कलुषीकृ 8 U, विरज् *c*; विरोधं जन् *c* । -ed, *a.* असंतुष्ट, वितुष्ट, विरक्त । -ion, *n.* अपराग, असंतोष.

Disaffirm, *vt.* निराकृ 8 U, प्रत्याख्या 2 P.

Disafforest, *vt.* निररण्यं कृ 8 U.

Disaggregate, *vt.* पृथक्कृ 8 U.

Disagree, *vi.* अन्यथा मन् 4 A, विप्रतिपद् 4 A, विरुध् *Pass*, विसंवद् 1 P; भिद् *Pass*, अहितावह *a.* भू 1 P । -able, *a.* अप्रिय, अप्रीतिकर; बीभत्स । -ment, *n.* विप्रतिपत्ति *f.*, विमति *f.*, विरोध, विसंवाद, वैमत्यं; अयोग्यता; कलह.

Disallow, *vt.* निषिध् 1 P, प्रतिषिध् 1 P, प्रत्यादिश् 6 P.

Disannul, *vt.* निराकृ 8 U, प्रत्यादिश् 6 P.

Disappear, *vi.* अदर्शनं प्राप् 5 P, अंतर्गम् 1 P, तिरोधा 3 U; तिरोभू 1 P; विली *Pass*; नष्ट *a.* भू 1 P । -ance, *n.* अंतर्धानं, अदर्शनं, तिरोधानं; लोप; लय.

Disappoint, *vt.* आशां खंड् 10 U, विफलीकृ 8 U, *etc.*; भग्नाशं कृ 8 U; विप्रलभ् 1 A । -ed, *a.* अकृतार्थ, भग्नाश, विफलमनोरथ । -ment, *n.* आशाखंडनं, ०भंग; विप्रलंभ; निष्फलीकरणं.

Disapprobation, *n.* अधिक्षेप, अननुमोदनं, असंमति *f.*, गर्हणं.

Disapprove, *vt.* न अनुज्ञा 9 U *or* अनुमन् 4 A, गर्ह् 1 A, निंद् 1 P । -al, *n.* अननुमोदनं, असंमति *f.*, गर्हणं.

Disarm, *vt.* निरायुधीकृ, निःशस्त्रीकृ *both* 8 U; शम् *c*; निरुपद्रवं कृ 8 U । -ament, *n.* शस्त्रत्याग.

Disarrange, *vt.* विक्षुभ् *c*, व्यस् 4 U, संकुलीकृ 8 U । -ment, *n.* अव्यवस्था, क्रमभंग.

Disarray, *n.* प्रक्षोभ, विप्लव, व्यूहभेद, समुत्पिंज,-ल; अव्यवस्थितः वेष.

Disassociate, *vt.* पृथक्कृ 8 U, विश्लिष् *c*.

Disaster, *n.* अनर्थ, उपप्लव, विप्लव, संकटं; कष्टं, दुर्दैवं, विपद् *f.*, व्यसनं । -ous, a. अनर्थकारक, विपद्ग्रस्त.

Disavow, *vt.* निराकृ 8 U, प्रत्याख्या 2 P; गर्ह् 1 A; अवधीर् 10 U.

Disband, *vt.* विकॄ 6 P, विश्लिष् *c*, (सैन्यं) मुच् 6 P.

Disbar, *vt.* बहिष्कृ 8 U.

Disbelieve, *vi.* न विश्वस् 2 P *or* श्रद्धा 3 U । -r, *n.* नास्तिक, पाषंड; अविश्वासिन्। Disbelief, *n.* अविश्वास, अश्रद्धा; नास्तिक्यं, पाषंडं.

Disbosom, *vt.* हृद्गतं प्रकाश् *c.*

Disbranch, *vt.* निःशाखीकृ 8 U.

Disburden, *vt.* भारं अपहृ 1 P, निर्भारं *a.* कृ 8 U.

Disburse, *vt.* उत्सृज् 6 P, व्ययीकृ 8 U । -ment, *n.* व्यय.

Discard, *vt.* अपाकृ 8 U, अपास् 4 U, निराकृ 8 U; उत्सृज् 6 P.

Discern, *vt.* अभिज्ञा 9 U, आलक्ष् 10 U, उपलभ् 1 A, समीक्ष् 1 A; निर्णी 1 P, विच् 3. 7 U । -ible, *a.* दृष्टिगोचर, विभाव्य । -ing, *a.* अंतरज्ञ, विवेकिन्, सूक्ष्मबुद्धि । -ment, *n.* अवबोध, विचार, विवेक, सूक्ष्मदृष्टि *f.*

Discerption, *n.* विदारणं, विश्लेष.

Discharge, *vt* भारं अपवह् 1 P; उद्गॄ 6 P, उद्वम् 1 P, निःसृ *c,* प्रस्रु *c*; (अधिकारात्) अपास् 4 U *or* च्यु *c or* भ्रंश् *c*; (बंधनात्) मुच् 6 P; (बाणमस्त्रं वा) अस् 4 U, उत्क्षिप् 6 P, उत्सृज् 6 P; क्षिप् 6 P, मुच् 6 P; रिच् 7 U, रिक्तीकृ, शून्यीकृ *both* 8 U; (ऋणं) निस्तॄ *c*, शुध् *c*; (कृत्यं) अनुष्ठा 1 P, विधा 3 U, संपद् *c* । *vi.* भांडभारं अवतॄ *c*; रिक्तीभू 1 P । *n.* उद्गिरणं, उद्वमनं; भारोत्तरणं; मुक्ति *f,* विमोचनं; (ऋण) शोधनं; निष्कासनं, भ्रंशनं, क्षेपणं, पात; अनुष्ठानं, विधानं.

Disciple, *n.* अंतेवासिन् *m.*, छात्र, विद्यार्थिन् *m,* शिक्षमाण, शिष्य । -ship; *n.* छात्रत्वं, शिष्यवृत्ति *c.*

Discipline, *n.* अनुशासनं, विनय, विनयनं, शिक्षणं, शिक्षा, नीति *f.*; दंड, शासनं; युद्धशिक्षा; व्यवस्था; शास्त्रं । *vt.* अनुशास् 2 P, विनी 1 P, शिक्ष् *c*; दंड् 10 U, विनियम् 1 P। -arian, *n.* दृढानुशासितृ *m*; विनयनकुशल *m.* । -ary, *a.* अनुशासक, विनयापादक, व्यवस्थाहेतुक.

Disclaim, *vt.* निराकृ 8 U, प्रत्याख्या 2 P, प्रत्यादिश् 6 P । -er, *n.* निराकरणं, प्रत्याख्यानं.

Disclose, *vt.* अपावृ 5 U, ख्या *c*, प्रकटयति *Den.*, प्रकाश् *c*, विवृ 5 U; (रहस्यं) भिद् *c or* स्फुट् *c* । -ure, *n.* ख्यापनं, प्रकटनं, प्रकाशनं, विवरणं; (रहस्य) स्फोट.

Discoid, *a.* बिंबाकार.

Discolour, *vt.* वर्णांतरं कृ 8 U; विवर्णीकृ 8 U; कलुषयति, मलिनयति *both Den.* । *vi.* विवर्णीभू 1 P । -ation, *n.* वैवर्ण्यं; मालिन्यं; कलंक.

Discomfit, *vt.* पराजि 1 A पराभू 1 P; विद्रु *c*, विध्वंस् *c*; खंड् 10 U, निष्फलीकृ, मोघीकृ *both* 8 U:

आकुलीकृ 8 U, संभ्रम् c। -ure, n. पराजय; विद्रव, विध्वंस, विप्लव; आशाभंग; विफलीकरणं, व्याघात.

Discomfort, vt. उद्विज् c, पीड् 10 U। n. अस्वास्थ्यं, आयास, क्लेश, दौर्मनस्यं, व्यथा.

Discommend, vt. गर्ह् 1 A, निंद् 1 P.

Discommode, vt. आयास् c.

Discompose, vt. आकुलीकृ 8 U, उद्विज् c, विक्षुभ् c, संभ्रम् c। -ure, n. अस्वास्थ्यं, आकुलता, विक्षोभ, संभ्रम

Disconcert, vt. विक्षिप् 6 P, व्यस् 4 U, संकुलीकृ 8 U; निष्फलीकृ 8 U; परास् 4 U; प्रतिहन् 2 P. आकुलीकृ 8 U, संभ्रम् c.

Disconformity, n. वैमत्यं; असंगति f.

Disconnect, vt. वियुज् 7 A. c, विश्लिष् c । -ed, a. विश्लिष्ट; असंगत, असंबद्ध.

Disconsolate, a. उद्विग्न, खिन्न, दीन, दुर्मनस्क, विमनस्क, विषण्ण; भग्नाश । -ly, adv. सोद्वेगं, सखेदं.

Discontent, n. अतृप्ति f., अप्रीति f., असंतोष। a. (also 'D.ed') अतृप्त, अप्रसन्न, असंतुष्ट । vt. असंतुष्ट a. कृ 8 U.

Discontinue, vt. विच्छिद् 7 U; त्यज् 1 P, समुज्झ् 6 P; अंतयति Den , विरम् c। vi. अंतं गम् 1 P, विरम् 1 P। -ance, n. विच्छेद; अवसानं, विराम; (क्रम)भंग। -ous, a. असंतत, विच्छिन्न; असंबद्ध.

Discord, n विरोध, विसंवाद, वैमत्यं; वैलक्षण्यं; अपस्वर, स्वरासंग। vi. विसंवद् 1 P। -ant, a. विसंवादिन्; असंगत; विस्वर.

Discount, n. उद्धार, उद्धृतांश । vt. (विशिष्टांशं) उद्धृ 1 P; न गण् 10 U.

Discountenance, vt. निरुध् 7 U, निवृत् c; न अनुमुद् 1 A; त्रप्, लज्ज् both c.

Discourage, vt. निरुत्साहं a. or निर्धैर्यं a. कृ 8 U, विषद् c; न अनुमुद् 1 A; निवृत्, विरम् both c। -ment, n. उत्साहभंग, धैर्यनाश, विषाद.

Discourse, n. संवाद, संभाषणं; प्रवचनं। vi. संवद् 1 P, संभाष् 1 A; प्रवच् 2 P.

Discourteous, a. अविनीत, असभ्य, उद्धत। Discourtesy, n. अविनीताचार, औद्धत्यं.

Discover, vt. आविष्कृ, स्पष्टीकृ both 8 U, प्रकटयति Den., प्रकाश् c, विवृ 5 U; उपलभ् 1 A, विद् 6 U; समासद् c। -y, n. आविष्करणं, प्रकटनं, प्रकाशनं; अज्ञातपूर्वं; उपलब्धि f., समासादनं.

Discoverture, n. अभर्तृकत्वं, गतभर्तृकत्वं.

Discredit, n. अप्रतिष्ठा, अविश्रंभ; अपकीर्ति f., दूषणं। vt. न विश्वस्

2 P; अविश्रंभास्पदं कृ 8 U; कलंकयति *Den.*, दुष् *c* । -able, *a.* विश्वासनाशक; अपकीर्तिकर; दूषणीय.

Discreet, *a.* विचारपूर्वक, विमृश्यकारिन्; दक्ष, विचक्षण ।-ly, *adv.* विमर्शपूर्वं । -ness, *n.* विमृश्यकारित्वं; विचक्षणता.

Discrepancy, *n.* विप्रतिपत्ति *f.*, विसंवाद; असंगति *f.*

Discrepant, *a.* असंगत; विरुद्ध, विसंवादिन्.

Discrete, *a.* विभिन्न, वियुक्त, विविक्त, विश्लिष्ट.

Discretion, *n.* विचार, विवेक; विमृश्यकारित्वं; दक्षता, वैचक्षण्यं (प्रत्यय)स्वातंत्र्यं । At d., विना समयेन; अनुकामं । Years of d., व्यवहारदशा.

Discriminate, *vt.* विच् 3 U, विशिष् 7 P; परिच्छिद् 7 P, विभिद् 7 U, विलक्ष् 10 U; विचर् *c* । *vi.* परिच्छेदं *or* भेदं कृ 8 U *or* प्रकाश् *c or* लक्ष् 10 U । *a.* विशिष्ट; परिच्छिन्न; विलक्षण । -ing, *a.* विवेकिन् ; विशेषक । -ive, *a.* परिच्छेदक, विशेषक । -ion, *n.* परिच्छेद, विवेक; विचारणा.

Discrown, *vt.* राज्यात् भ्रंश् *c.*

Discursive, *a.* नानाविषय; अनवस्थित; अस्थिर.

Discus, *n.* चक्रं.

Discuss, *vt.* विचर् *c*, विमृश् 6 P, परामृश् 6 P, परीक्ष् 1 A; (in detail) प्रपंचयति *Den*; (मिष्टान्नं) स्वद् 1 A । -ion, *n.* ऊहापोह, वाद, वादप्रतिवाद, विचारणा, विमर्श; परामर्श, परीक्षा, स्वादनं । Topic under d.ion, प्रकृतं, प्रस्तुतं.

Discutient, *n.* पूतिहरं, शोथघ्नं.

Disdain, *n.* अवगणना, अवमान, अवहेलना, औद्धत्यं, तिरस्कार, धिक्कार । *vt.* अवगण् 10 U, अवमन् 4 A, उपेक्ष् 1 A, तिरस्कृ, धिक्कृ, लघूकृ *all* 8 U, लघयति *Den.* । -ful, *a.* अवमानिन्, धिक्कारपूर्ण.

Disease, *n.* आतंक, आम, आमय, उपताप, गद, रुज् *f.*, रुजा, रोग, विकार, विक्रिया, व्याधि *m.*; अस्वास्थ्यं, मांद्यं । -d, *a.* आतुर, रुग्ण, रोगग्रस्त, सामय.

Disembark, *vi.* नौकायाः अवतॄ 1 P । *vt. Causal of prec. verb.*

Disembarass, *vt.* भारात् *or* संशयात् मुच् *c.*

Disembellish, *vt.* निर्भूषणीकृ 8 U.

Disembody, *vt.* अशरीरीकृ 8 U; *also See* 'Disband'.

Disembogue, *vt.* (सागरे) उद्गॄ 6 P *or* प्रस्रु *c* । *vi.* (सागरे) निर्गम् 1 P *or* प्रविश् 6 P.

Disembowel, *vt.* अंत्राणि बहिर्वृत् *c* *or* उद्धृ 1 P.

Disembroil, *vt.* भ्रमात् मुच् *c.*

Disenchain, *vt.* बंधनात् मुच् *c.*

Disenchant, *vt.* मंत्रवशात् *or* मोहात् मुच् *c* । -ment, *n.* मंत्रवशनाश, मोहनिरास.

Disencumber, *vt.* अतिभारात् *or* प्रतिबंधनात् मुच् *c.*

Disengage, *vt.* पृथक्कृ 8 U, वियुज् 7 A. *c,* विश्लिष् *c;* श्लथ् 10 U, स्रंस् *c* । -d, *a.* मुक्त, विश्लिष्ट; अव्यापृत, प्राप्तावसर.

Disentangle, *vt.* उद्ग्रंथ् 9 P; विश्लिष् *c;* संदेहात् मुच् *c.*

Disfame, *n.* अपकीर्ति *f.,* अयशस् *neu.*

Disfavour, *n.* अकृपा, अननुग्रह, अप्रसाद, अप्रीति *f.* । *vt.* अकृपया *etc.* आचर् 1 P, न अनुग्रह् 9 P.

Disfeature, *vt.* विरूपीकृ 8 U, व्यंगयति *Den.*

Disfigure, *vt.* विरूप् 10 U, विरूपीकृ 8 U, व्यंगयति *Den;* दुष् *c* । -ment, *n.* व्यंगीकरणं.

Disforest, *vt.* निररण्यं *a.* कृ 8 U.

Disfranchise, *vt.* पौराधिकारं अपहृ 1 P *or* विलुप् *c.*

Disfurnish, *vt.* उपकरणानि अपहृ 1 P.

Disgorge, *vt.* उद्गॄ 6 P, उद्वम् 1 P; (सागरे) प्रस्रु *c;* उत्सृज् 6 P.

Disgrace, *n.* अपकीर्ति, अपयशस् *neu.,* कलंक, दूषणं; अपकीर्तिपदं । *vt.* कलंकयति *Den,* अपकीर्तिं कृ 8 U, दुष् *c* । -ful, *a.* अपकीर्तिकर, अयशस्य, गर्हित, लज्जाकर.

Disgruntled, *a.* अतृप्त, असंतुष्ट, वितुष्ट; कुपित, रुष्ट.

Disguise, *n.* छद्मवेष, वेषांतरं; विडंबनं; छद्मन् *neu,* व्याज । *vt.* रूपांतरेण *or* वेषांतरेण गुप् 1 P. 10 U; अन्यथा दृश् *c* । -d, *a.* कपटरूप, छद्मवेष; कपट०, कृतक० *in comp.*

Disgust, *n.* अरुचि *f.,* घृणा, जुगुप्सा, बीभत्स । *vt.* उद्विज् *c,* जुगुप्सां जन् *c* । -ing, *a.* अरुचिकारक, बीभत्स.

Dish, *n.* पात्रं, भाजनं, स्थाली; सिद्धान्नं । *vt.* स्थाल्यां निविश् *c;* निष्फलीकृ 8 U.

Dishabille, *a.* अल्पवेष, विवस्त्र । *n.* अल्पवेष *m.*

Dishallucination, *n.* मोहनाश.

Disharmony, *n.* विसंवाद; विस्वरत्वं.

Dishearten, *vt.* निर्धैर्य *a.* कृ 8 U; विषद् *c.*

Dishevelled, *a.* विकीर्ण, व्यस्त, श्लथ, स्रस्त.

Dishome, *vt.* गृहात् निष्कस् *c.*

Dishonest *a.* अनृजु, कपटिन्, कुटिल, जिह्म, धूर्त, वंचक, व्यलीक, शठ । -y, *n.* अनृजुता, कापट्यं, वंचना, शाठ्यं.

Dishonour, *n.* अपकीर्ति *f,* अयशस् *neu.,* कलंक, दूषणं; अनादर, अवमान; अप्रतिष्ठा । *vt.* कलंकयति *Den.,* दुष् *c;* अनादृ 6 A । -able,

a. अनार्य, अपकीर्तिकर, अयशस्य, दूषणीय.

Disillusion, *vt.* मोहात् मुच् *c* । -ment, *n.* मोहनिरास.

Disincline, *vt.* अप्रवणीकृ 8 U; विरंज् *c* । To be d.ed, अपरंज् *Pass.* (*with abl.*) । -d, *a.* अनिच्छु, अप्रवण, पराङ्मुख । -ation, *n.* अनिच्छा, अप्रवणता, अरुचि *f.*, पराङ्मुखता.

Disindividualize, *vt.* स्वालक्षण्यं अपहृ 1 P.

Disinfect, *vt.* निर्मलीकृ, निष्पूतीकृ *both* 8 U, शुध् *c* । -ant, *n.* पूतिहरं, शोधकं.

Disingenuous, *a.* अनृजु, असरल, कुटिल, सव्याज; अनुदार.

Disinherit, *vt.* दायापवर्तनं कृ 8 U, अदायादं *a. or* निर्दायं *a.* कृ 8 U, रिक्थाधिकारात् भ्रंश् *c.*

Disintegrate, *vt.* पृथक्कृ, व्याकृ *both* 8 U; विश्लिष् *c* । -ion, *n* पृथक्करणं, विश्लेष, व्याकृति *f.* संहतिभंग.

Disinter, *vt.* (शवं) उत्खन् 1 P.

Disinterest, *n.* औदासीन्यं; माध्यस्थ्यं; निर्ममता, निःस्वार्थता । -ed, *a.* उदासीन; अपक्षपातिन्, मध्यस्थ; अहेतुक, निर्मम, निष्काम, निःस्वार्थ.

Disjoin, *vt.* वियुज् 7 A. *c*, विश्लिष् *c.*

Disjoint, *vt.* ग्रंथिं *or* संधिं भंज् 7 P; व्यस् 4 U । -ed, *a.* विश्लिष्ट; भग्नसंधि; असंगत, असंबद्ध.

Disjunction, *n.* वियोग, विश्लेष.

Disjunctive, *a.* विच्छेदक, विश्लेषक.

Disk, *n.* बिंबं, मंडलं; चक्रं.

Dislike, *vt.* न रुच् 1 A (*with Dat.*), न इष् 6 P, द्विष् 2 P, अपरंज् *Pass.* (with abl. of the object) । *n.* आनिच्छा, अप्रीति *f.*, अरुचि *f.*

Disload, *vt.* भारं अपहृ 1 P, निर्भारं *a.* कृ 8 U.

Dislocate, *vt.* ग्रंथिं *or* संधिं भंज् 7 P; व्यस् 4 U; विपर्यस् 4 U । -ion, *n.* ग्रंथिभंग, संधित्रुटनं; अव्यवस्था, विपर्यास.

Dislodge, *vt.* पदात् *or* स्थानात् निर्गम् *c or* निःसृ *c*; अपाकृ 8 U, निष्कस् *c.*

Disloyal, *a.* भक्तिहीन, असत्यसंध, व्यभिचारिन्; राजद्रोहिन् । -ty, *n.* अभक्ति *f*,. असत्यसंधत्वं, व्यभिचार; राजद्रोह.

Dismal, *a.* उग्र, उदासीन. निरानंद; अशुभसूचक । -ness, *n.* औदासीन्यं; उद्वेजकत्वं । -ly, *adv.* सविषादं, सोद्वेगं.

Dismantle, *vt.* आच्छादनं *or* उपकरणानि अपहृ 1 P.

Dismay, *n.* आकुलता, धैर्यभंग, संत्रास, साध्वसं । *vt.* आकुलीकृ 8 U, संत्रस् *c.*

Dismember, *vt*. गात्राणि विकृ 6 P, अवयवशः कृत् 6 P, विदृ 10 U; विभज् 1 U, विभिद् 7 U, विश्लिष् *c* । -ment, *n*. गात्रकर्तनं, विदारणं; विश्लेष.

Dismiss, *vt*. प्रहि 5 U, विसृज् 6 P, संप्रेष् *c*; (सैन्यदलं) विकॄ 6 P, विघट्ट *c*; अधिकारात् अपकृष् 1 P *or* च्यु *c or* भ्रंश् *c*; अपाकृ 8 U, अपास् 4 U, निराकृ 8 U, प्रतिक्षिप् 6 P, प्रत्याख्या 1 P, प्रत्यादिश् 6 P । -al, *n*. प्रस्थापनं, विसर्जनं, संप्रेषणं; अधिकारभ्रंश, पदच्युति *f*., निराकरणं, प्रतिक्षेप, प्रत्याख्यानं.

Dismount, *vi*. अश्वात् अवरुह् 1 P। *vt*. अश्वात् अवतॄ *c*; अवयवशः कृ 8 U; पीठिकायाः उत्तॄ *c*.

Disnature, *vt*. स्वालक्षण्यं अपहृ 1 P.

Disobedience, *n*. अननुष्ठानं, अननुवर्तनं, आज्ञाप्रतिघात, ०भंग, विरुद्धाचरणं, शासनोल्लंघनं.

Disobedient, *a*. अननुवर्तिन्, आज्ञालंघिन्, विरुद्धाचार.

Disobey, *vt*. (आज्ञां नियमं वा) अतिक्रम् 1 U. 4 P, उल्लंघ् 10 U, लंघ् 10 U, व्यतिक्रम् 1 U; न अनुवृत् 1 A *or* अनुष्ठा 1 P *or* अनुसृ 1 P.

Disoblige, *vt*. प्रतीपं आचर् 1 P *or* विधा 3 U; आयस् *c*, बाध् 1 A; प्रतिज्ञायाः मुच् *c* । -ing, *a*. अननुकूल, अनुपकारक; प्रतिकूल; परुष.

Disorder, *n*. अव्यवस्था, क्रमभंग, व्यस्तता, व्युत्क्रम; पर्याकुलत्वं, विप्लव, संकुलता, संक्षोभ, संभ्रम; (नियम)लंघनं, (नि०)व्यतिक्रम; अस्वास्थ्यं, आधि *m*., चित्तविभ्रम, दौर्मनस्यं; आतंक, आमय, रोग, व्याधि *m* । *vt*. आकुलीकृ 8 U, क्रमं *or* व्यवस्थां भंज् 7 P, विक्षिप् 6 P, विपर्यस् 4 U, व्यस् 4 U; संक्षुभ् *c*, संभ्रम् *c* । -ly, *adv*. अनियत, अव्यवस्थ, व्यस्त; नियमलंघिन्, ०विरुद्ध; तुमुलोत्पादक, संक्षोभक; अविनेय । -ed, *a*. अव्यवस्थित; पर्यस्त; अस्वस्थ, उन्मत्त, संभ्रांत.

Disorganize, *vt*. आकुलीकृ 8 U, संक्षुभ् *c*; व्यवस्थां भंज् 7 P । -ation, *n*. व्यवस्थाभंग, संकुलीकरणं, संक्षोभ.

Disown, *vt*. निराकृ 8 U, प्रतिक्षिप् 6 P, प्रत्याख्या 2 P, प्रत्यादिश् 6 P.

Disparage, *vt*. अपलप् 1 P, अवमन्, 4 A, उपेक्ष् 1 A, तुच्छीकृ 8 U, लघूकृ 8 U, प्रतिष्ठां मूल्यं वा न्यूनीकृ 8 U *or* ह्रस् *c* । -ment, *n*. अपलाप, अवमान, उपेक्षा, प्रतिष्ठावपातनं, लघूकरणं.

Disparate, *a*. असदृश; विषम; विलक्षण; विसंवादिन्.

Disparity, *n*. असादृश्यं, असाम्यं, न्यूनाधिक्यं, वैलक्षण्यं, वैषम्यं.

Dispart, *vt.* विश्लिष् *c*; विभज् 1 U.

Dispassionate, *a.* अविकारिन् उदासीन; वीतराग, स्थितप्रज्ञ; अपक्षपातिन्, समचित्त, समदर्शिन्.

Dispatch, *vt.* (त्वरया) प्रस्था *c* *or* प्रहि 5 P *or* संप्रेष् *c*; शीघ्रं निर्वह् *c* *or* निष्पद् *c* *or* साध् *c*; मृ *c*, हन् 2 P । *n.* (सत्वरं) संप्रेषणं; शीघ्रकारित्वं, ०संपादनं: त्वरा, क्षिप्रता; राजसंदेश, ०पत्रं, ०लेख.

Dispel, *at.* अपनुद् 6 P, अपाकृ 8 U, अपास् 4 U, ध्वंस् *c*, नश् *c*, विक्षिप् 6 P.

Dispensable, *a.* उपेक्षणीय; अनावश्यक; क्षम्य.

Dispensary, *n.* औषधालय, चिकित्सागृहं.

Dispense, *vt.* परिक्लृप् *c*, प्रदा 3 U, विभज् 1 U; (भेषजं) प्रयुज् 7 A. *c*, (सं)विधा 3 U । To d. with, उत्सृज् 6 P, त्यज् 1 P, प्रतिक्षिप् 6 P; अनावश्यकं *a.* मन् 4 A, उपेक्ष् 1 A; विलुप् *c*; तितिक्षते *Desid.* । -r, *n.* (भेषजानां) प्रयोजक, संविधायक । -ation, *n.* परिकल्पनं, प्रदानं, विभजनं; उपाय, व्यवस्था; जगन्नियंत्रणा; ईश्वरसंव्यवहार; नियमव्यतिक्रमसंमति *f.*

Dispeople, *vt.* निर्जनीकृ 8 U.

Disperse, *vt.* विकॄ 6 P, विक्षिप् 6 P; प्रपलाय् *c*, विद्रु *c*; अपनुद् 6 P; प्रसृ *c* । *vi.* विप्रकॄ *Pass*; प्रसृ 1 P; विली 4 A । -al, *n.* विकिरणं; प्रसार । -ion, *n.* विकिरणं; पाकनिरास.

Dispirit, *vt.* उद्विज् *c*, निरुत्साहं *a.* कृ 8 U, विषद् *c*.

Displace, *vt.* निजपदात् *or* स्थानात् *or* अधिकारात् अपहृ 1 P *or* भ्रंश् *or* विचल्; (अमुकस्य पदं *etc.*) अधिष्ठा 1 P *or* अधिवस् 1 P *or* पूर् 10 U । -ment, *n.* स्थानभ्रंश; (अन्यशून्यपदस्य) अधिष्ठानं, पूरणं; भारजं, जलोत्पीडनं.

Displant, *vi.* उन्मूल् 10 U, स्थानात् अपवह् 1 P; निर्जनीकृ 8 U.

Display, *vt.* दृश् *c*, प्रकटयति *Den.*, प्रकाश् *c*, प्रदृश् *c*, व्यंज् 7 P. *c*; साडंबरं दृश् *c*, *etc.*; विवृ 5 U, स्फुट् *c* । *n.* प्रकटनं, प्रदर्शनं, विजृंभणं, विलसितं.

Displease, *vi.* अपरंज् *c*, न तुष् *c* *or* प्री 9 P, अप्रीतिं उत्पद् *c*; अपराध् 4 U, कुप् *c* । -ing, *a.* अप्रिय, वितोषक । -ure, *n.* अप्रसाद, अप्रीति *f.*, असंतोष, कोप.

Disport, *vt.* (oneself) क्रीड् 1 P, खेल् 1 P, रम् 1 A, विलस् 1 P, विहृ 1 P; केलिं, लीलां, *etc.* कृ 8 U । *n.* केलि *f.*, क्रीडा, लीला, विलास.

Dispose, *vi.* प्रक्लृप् *c*, विन्यस् 4 U, (व्यव) स्था *c*; निधा 3 U; प्रवणीकृ 8 U, प्रवृत् *c*; नियम् *c* । *vi.* संविधा 3 U । To d. of, विनियुज् 7 A. *c*; उत्सृज् 6 P, त्यज् 1 P, विसृज् 6 P; विक्री 9 A; खंड् 10 U, प्रतिक्षिप् 6 P, समाप् 5 U । -al, *n.* प्रकल्पनं, विन्यास; प्रदानं, विसर्जनं, समर्पणं; विक्रय; विनिमय । At one's d al, वशे; ०अधीन (*in comp.*).

Disposition, *n.* रचना, विन्यास, व्यवस्था; वितरणं, विसर्जनं; अभिरुचि *f.*, पात्रता, प्रवणत्वं, प्रवृत्ति *f.*, प्रकृति *f.*, भाव, शील *mn.*, स्वभाव.

Dispossess, *vt.* स्वत्वं, द्रविणं *etc.* अपहृ 1 P; निष्कस् *c*; विनाकृ 8 U.

Dispraise, *vt.* अपलप् 1 P, गर्ह् 1 A, निंद् 1 P.

Disproof, *n.* खंडनं, निराकरणं, निरास, प्रत्याख्यानं; अप्रामाण्यप्रतिपादनं.

Disproportion, *n.* असमता, वैषम्यं; अनानुरूप्यं, अयोग्यता; अवयवविसंगति *f.* । *vt.* विषमं *a.* *or* विसंगतं *a.* कृ 8 U; विरूप् 10 U । -ate, *a.* विषम; विसंगत; अननुरूप; विसंवादिन्.

Disprove, *vt.* अप्रमाणीकृ 8 U, खंड् 10 U, निरस् 4 U, निराकृ 8 U, प्रत्याख्या 2 P.

Dispute, *vi.* विप्रतिपद् 4 A, विप्रलप् 1 P, विवद् 1 A; कलहायते *Den*, व्यवक्रुश् 1 P; स्पर्ध् 1 A; विचर् *c* । *vt.* अपोह् 1 U, आक्षिप् 6 U, प्रतिक्षिप् 1 P । *n.* विप्रतिपत्ति *f.*, विप्रलाप, विवाद; कलह, व्यवक्रोशनं । -able, *a.* आक्षेपार्ह, संदिग्ध; अप्रमाण । -ant, *n.* विवादिन् *m.* । -ation, *n.* वाद, विवाद; ऊहापोह । -atious, *a.* विवादप्रिय; कलहप्रिय; कलहकारिन्.

Disqualify, *vt.* अपात्रीकृ 8 U, अयोग्यं *a.* कृ 8 U, पात्रतां निरस् 4 U । -ication, *n.* अपात्रीकरणं; अपात्रता.

Disquiet, *vt.* आकुली कृ 8 U, आयास् *c*, पीड् 10 U, संक्षुभ् *c* । *n* (*also* Disquietude) आकुलता, विक्षोभ, वैमनस्यं, शांतिनाश.

Disquisition, *n.* परीक्षा, मीमांसा, विचार, विवेचनं.

Disregard, *vt.* अवगण् 10 U, अवधीर् 10 U; उपेक्ष् 1 A । *n.* अनादर, अवगणना, अवधीरणा, उपेक्षा, तिरस्कार.

Disrelish, *n.* अरुचि *f.*; अप्रीति *f.*, घृणा, जुगुप्सा, विद्वेष । *vt.* न रुच् 1 A (*with Dat.*), जुगुप्सते Desid., विद्विष् 2 U.

Disremember, *vt.* विस्मृ 1 P.

Disrepair, *n*, जीर्णावस्था.

Disrepute, *n.* अपकीर्ति *f.*, अयशस् *neu.*, दुष्कीर्ति *f.*; अप्रतिष्ठा ।

–able, *a*. अपकीर्तिकर, अभिशस्त, अयशस्य.

Disrespect, *n*. अनादर, अवज्ञा, अवधीरणा, अपमान, अवमान, उपेक्षा, तिरस्कार, मानभंग; अप्रश्रय, औद्धत्यं । –ful, *a*. सावज्ञ; अप्रश्रय, अविनीत, उद्धत.

Disrobe, *vi*. विवस्त्रीकृ 8 U । *vi*. विवस्त्रीभू 1 P.

Disroot, *vt*. उत्पट् 10 U, उन्मूल् 10 U, निर्मूल् 10 U.

Disrupt, *vt*. प्रभंज् 7 P, प्राभिद् 7 U, विट्ट 10 U । –ion, *n*. भंग, विदारणं, स्फोटनं । –ive, *a*. विदारक.

Dissatisfy, *vt*. अपरंज् *c*, वितुष् *c*, विरंज् *c* । –action, *n*. अतृप्ति *f*., अपरति *f*., अपराग, असंतोष.

Dissect, *vt*. (अवयवान्) पृथक् छिद् 7 P or व्यवच्छिद् 7 P; पृथक्कृ 8 U । –ion, *n*. गात्रव्यवच्छेद, पृथक्छेदनं; पृथक्करणं; सूक्ष्मपरीक्षा.

Dissemble, *vt*. सकपटं *or* विडंबनेन अपह्नु *or* निह्नु *both* 2 A; अपदिश् 6 P । *vi*. कपटविडंबनं कृ 8 U.

Disseminate, *vt*. प्रसृ *c*, विप्रकॄ 6 P । –ion, *n*. प्रसार, विस्तार.

Dissension, *n*. विप्रतिपत्ति *f*., विरोध, वैमत्यं; कलह, भेद, व्यवक्रोशनं.

Dissent, *vi*. विप्रतिपद् 4 A, विसंवद् 1 P; विमतिं प्रकाश् *c* । *n*. विप्रतिपत्ति, *f*., विमति *f*., वैमत्यं; असंमति *f*. । –ient, *a*. विप्रतिपद्यमान, विमत, विसंवादिन्.

Dissertation, *n*. प्रबंध, विवरणं.

Disserve, *vt*. अपकृ 8 U, बाध् 1 A । –ice, *n*. अपकार, अपकृति *f*., अपाय, हानि *f*.

Dissever, *vt*. वियुज् 7 A. *c*, विश्लिष् *c*.

Dissident, *a* विप्रतिपद्यमान, विमत, विसंवादिन्.

Dissimilar, *a*. असदृश, असम, भिन्न, विजातीय, विलक्षण, विसदृश.

Dissimulate, *vt*. सकपटं *or* विडंबनेन अपह्नु *or* निह्नु *both* 2 A; अपदिश् 6 P । –ion, *n*. कपटविडंबनं; व्याज; दंभ.

Dissipate, *vt*. विप्रकॄ 6 P; विक्षिप् 6 P; अपनुद् 6 P, अपाकृ 8 U; अपव्यय् 10 U; वृथा क्षै *c or* ह्रस् *c* । –ion, *n*. विकिरणं; विकीर्णत्वं; सामर्थ्यक्षय; अपव्यय; दुराचार, दुर्व्यसनं । –d, *a*. विकीर्ण; दुर्वृत्त; अपव्ययनष्ट.

Dissociate, *vt*. वियुज् 7 A. *c*, विश्लिष् *c*.

Dissoluble, *a*. द्राव्य, विद्राव्य.

Dissolute, *a*. दुराचार, दुर्वृत्त, भ्रष्टाचार, विषयासक्त.

Dissolution, *n*. (वि)द्राव, (वि)द्रावणं, विलय, विलयनं; विच्छेद,

विश्लेष; मृत्यु *m*; प्रलय; (सभादिकस्य) विसर्जनं, समाप्ति *f*.

Dissolve, *vt.* द्रवीकृ 8 U, विद्रु *c*, विली *c*; पृथक्कृ, व्याकृ *both* 8 U; विश्लिष् *c*; समाप् *c*, विसृज् 6 P; प्रत्यादिश् 6 P, विलुप् *c*; (समासं) विग्रह् 9 P.

Dissonance, *n.* विसंवाद, विस्वरता; वैषम्यं.

Dissonant, *a.* विसंवादिन्; विषम.

Dissuade, *vt.* निवृ निवृत्, परावृत्, व्यावृत् *all c*; (उपपत्त्या प्रार्थनेन वा) विरम् *c or* नियम् 1 P.

Dissuasion, *n.* निवर्तनं निषेधनं.

Dissuasive, *n.* निवर्तक, निषेधक.

Dissymetry, *n.* विसंगति *f*., वैषम्यं.

Distaff, *n.* तर्कु *mf*., तर्कुटी.

Distance, *n.* अंतरं, व्यवधानं; दूरता, विप्रकर्ष; अमार्दवं; दुरासदत्वं । *vt.* दूरीकृ 8 U; अतिरिच् *Pass*, प्रत्यादिश् 6 P । To keep one's d., सप्रश्रयं वृत् 1 A; दुरासद *a.* भू 1 P.

Distant, *a.* दूर, दूरवर्तिन्, दूरस्थ, विप्रकृष्ट; अमृदु, दुरासद.

Distaste, *n.* अप्रीति *f*., अरुचि *f*., घृणा, जुगुप्सा । –ful, *a.* अप्रिय, अरुचिकारक घृणापूर्ण

Distemper, *vt.* (1) आकुलीकृ 8 U, पीड् 10 U; (2) रंगेण लिप् 6 P । *n.* (1) अस्वास्थ्यं, रोग, व्याधि *m*, व्याकुलता, व्यामोह; असंतोष, उद्वेग; (2) लेप्यरंग । –ed, *a.* व्याकुल; उन्मत्त.

Distend, *vt.* आध्मा 1 P, पूर् 10 U, श्वि *c*, स्फाय् *c*; दीर्घीकृ 8 U, वितन् 8 U.

Distension, *n.* आध्मानं, उच्छूनता, पूरणं, शूनता, स्फीति *f*.; प्रतति *f*.; विस्तार.

Disthrone, *vt.* राज्याधिकारात् भ्रंश् *c*.

Distich, *n.* द्विचरणं; द्विपदं, श्लोकार्धं.

Distil, *vi.* क्षर् 1 P, स्यंद् 1 A । *vt.* संधा 3 U, स्यंद् *c*, स्रु *c*. । –lation, *n.* निष्यंद, स्रव; अभिषव, मद्यसंधानं । –lery, *n.* अभिषवशाला, संधानी । –ler, *n.* शौंडिक, संधानिन् *m*., सुराकार.

Distinct, *a.* पृथग्भूत, भिन्न, विलक्षण, विविक्त, विशिष्ट, व्यतिरिक्त,व्यवच्छिन्न;व्यक्त स्पष्ट स्फुट । –ion, *n.* चिह्नं, लक्षणं, लिंगं, भेद, विशेष; परिच्छेद, विवेक, व्यतिरेक; अनुभाव, गौरवं, प्रतिष्ठा, मानोन्नति *f*. । Without d.ion, अविविक्तं, निर्विशेषं *both ind.* । –ive, *a.* परिच्छेदक, विशेषक । –ly, *adv.* व्यक्तं, स्पष्टं *both ind.* –ness, *n.* स्पष्टत्वं.

Distinguish, *vt.* परिच्छिद् 7 P, विच् 3 P, विशिष् 7 P; चिह्नयति-ते *Den.*, (उप)लक्ष् 10 U; वर्गीकृ 8 U; प्रत्यभिज्ञा 9 U,

विज्ञा 9 U, विभू c; विख्यातं a. कृ 8 U । -ed, a. चिह्नित, लक्षित; कीर्तिमत्, प्रख्यात, प्रसिद्ध, विख्यात । -able, a. प्रभेय, विवेच्य.

Distort, *vt.* वक्रीकृ, साचीकृ *both* 8 U; व्यावृत् c; विरूप् 10 U; वाक्यार्थं विकृ 8 U । -ion, *n.* वक्रीभवनं, साचीकरणं; विकृति *f.*; वैरूप्यं.

Distract, *vt.* अपकृष् 1 P; उन्मद् c, विक्षिप् 6 P, विमुह् c, व्याकुलयति *Den*, व्याकुलीकृ 8 U, संभ्रम् c । -ed, *a.* विक्षुब्ध, व्यग्र, व्याकुल, संभ्रांत; उन्मत्त । -ion, *n.* मनोरंजनं; मनोरंजकं; विक्षोभ, व्यग्रता, व्याकुलता, संभ्रम; उन्माद । -ive, *a.* चित्तापकर्षक; विक्षोभक.

Distrain, *vt.* ऋणनिस्तारार्थं आदेशाद्वा ग्रह् 9 P *or* निरुध् 7 U.

Distrait, *a.* अनवहित, अन्यमनस्क, शून्यचित्त.

Distraught, *a.* व्यग्र, व्याकुल, संक्षुब्ध.

Distress, *n.* आतुरता, आधि *m.*, आभीलं, आयास, आर्ति, *f*, कष्टं, कारणा, कृच्छ्र, क्लेश, खेद, पीडा, बाधा, वैक्लव्यं, व्यथा, शोक, आपत्ति *f.*, आपद् *f.*, दुर्गति *f.*, विपत्ति *f.*, विपद् *f*, व्यसनं, संकटं; विह्वलता; क्लांति *f.*, श्रांति *f.* । *vt.* आयस् c, क्लिश् 9 P, पीड् 10 U, बाध् 1 A, व्यथ् c । -ed, *a.* दुःखित, पीडित, *etc.* । -ful, *a.* कष्टप्राय, क्लेशपूर्ण, पीडावह.

Distribute, *vt.* अंश् 10 U, परिक्लृप् c, विभज् 1 U; यथाभागं दा 3 U *or* निक्षिप् 6 P; विन्यस् 4 U; वर्गीकृ 8 U । -ion, *n.* अंशनं, परिकल्पनं, विभाजनं; विभाग; वर्ग; व्यष्टि *f.* । -ive, *a*, परिकल्पक, विभाजक; व्यष्टिवाचक.

District, *n.* देशविभाग, प्रदेश, प्रांत.

Distrust *n.* अप्रत्यय, अविश्रंभ, अविश्वास । *vt.* न विश्वस् 2 P । -ful, *a.* अविश्वासिन्, साशंक.

Distune, *vt.* विस्वरं *a.* कृ 8 U.

Disturb, *vt.* आकुलीकृ 8 U, (सं)-क्षुभ् c; संभ्रम् c; क्रमात् विचल् c *or* भ्रंश् c; प्रतिरुध् 7 U, प्रतिहन् 2 P, भंज् 7 P, विच्छिद् 7 P । -ance, *n.* क्रम°, व्यवस्थाभंग; आकुलता, (सं)क्षोभ, विप्लव; प्रतिबंध, प्रत्यूह, बाधा.

Disunion, *n.* विप्रयोग, वियोग, विश्लेष.

Disunite, *n.* विप्रयुज्, वियुज् *both* 7 A. c, विश्लिष् c । *vi.* *Pass. of prec. verbs.*

Disuse, *n.* अव्यवहार;उज्झितावस्था; विच्छेद, विलोप.

Disyllable, *n.* द्व्यक्षरं.

Ditch, *n.* उपकुल्या, खातं, खेयं, परिखा । *vt.* परिखन् 1 P.

Dithyramb, *n.* तांडवगीतं.

Ditto, *n.* तदेव । To say d., तथैवेति वद् 1 P; संमत *a.* भू 1 P.

Ditty, *n.* गीतिका, लघुगीतं.

Diuretic, *n.* मूत्रवर्धकं, मूत्रलं.

Diurnal, *a.* आह्निक, दैनिक, प्रात्यहिक.

Divagate, *vi.* परिभ्रम् 1 P; अप्रस्तुतं *or* प्रासंगिकं कृ 8 U, वद् 1 P, *etc.*

Divan, *n.* न्यायसभा, मंत्रिसभा; आस्थानी; उपबर्हपीठिका, मंच.

Divaricate, *vi.* शाखारूपेण वितन् *Pass.*

Dive, *vi.* अवगाह् 1 A, निमस्ज् 6 P। -r, *n.* अवगाहक.

Diverge, *vi.* भिन्नमार्गेण अपगम् *or* निर्गम् *both* 1 P; भ्रंश् 1 A. 4 P; विकृ *Pass*। -nce, *n.* केंद्रापसरणं; भ्रंश; विक्रिया, भेद । -nt, *a.* केंद्रापसरत्; विभिन्न.

Divers, *a.* अनेक, नानाप्रकार, ०विध, विविध; नाना० *in comp.*

Diverse, *a.* भिन्न, विविध; अनेकरूप, अस्थिर, परिवर्तमान । -ity, *n.* भेद, विशेष; परिवर्तनं; असाम्यं, पृथक्त्वं, वैषम्यं; नानाविधत्वं, वैचित्र्यं.

Diversify, *vt.* भिन्नं *a. or* नानाविधं *a.* कृ 8 U.

Diversion, *n.* विचलनं; विकर्षणं; (अनु) रंजनं, विनोद, विहार.

Divert, *vt.* अपकृष् 1 P, भ्रंश् *c*, विचल् *c*, व्यावृत् *c*; रंज् *c*, विनुद् *c*; निवृ *c*। -ing, *a.* चित्तरंजक.

Divest, *vt.* विवस्त्रीकृ 8 U; अपहृ 1 P; विनाकृ 8 U.

Divide, *vt.* विच्छिद् 7 P, विभिद् 7 P; खंड् 10 U, शकलीकृ 8 U; परिकॢप् *c*, विभज् 1 U; व्यंस् 10 U; पृथक्कृ 8 U, विश्लिष् *c*; विशिष् 7 P, वर्गीकृ 8 U । *vi.* वियुज्, विश्लिष् *both Pass*; भिद् *Pass*, विदल् 1 P, स्फुट् 6 P। -end, *n.* लाभांश; उद्धार; भाज्य.

Divine, *a.* ऐश्वर, दिव्य, दैव, सौर, स्वर्गीय; अमानुष; अपौरुष । *n.* धर्मोपदेशक । -ity, *n.* ईश्वरत्वं, दिव्यत्वं; देवता; परमार्थविद्या.

Divine, *vt.* (अंतःस्फूर्त्या *or* दिव्यशक्त्या *or* मंत्रविद्यया प्रागेव) शुभाशुभं *or* भवितव्यं कथ् 10 U, सूच् 10 U; अनुमा 3 A, तर्क् 10 U । -r, *n.* भवितव्यख्यापक; निमित्तज्ञ । -ation, *n.* भवितव्यख्यापनं; गुप्तनिधिप्रदर्शनं; निमित्तं, शकुन *mn.*

Divisible, *a.* विभाज्य; अंशनीय.

Division, *n.* परिकल्पनं, विभजनं; अंश, भाग, विभाग; वियोग, विश्लेष; भागहर, भाजनं; प्रदेश; गण, वर्ग, गुल्म *mn.*

Divorce, *n.* विवाहनिराकरणं; दांपत्यलोप; विप्रयोग । *vt.* (विवाहं) निराकृ 8 U; विप्रयुज् 7 A. *c*, विश्लिष् *c*.

Divulge, *vt.* प्रकटयति *Den.*, प्रकाश् *c*, प्रख्या *c*, विवृ 5 U.

Divulsion, *n.* विदारणं.

Dizzy, *a.* घूर्णमान, घूर्णायमान, भ्रमिन्, भ्राम्यत्; भ्रमकारक.

Do, *vt.* अनुष्ठा 1 P, आचर् 1 P, कृ 8 U, विधा 3 U; निष्पद् *c*, संपद् *c*, साध् *c* । *vi.* आचर् 1 P, वृत् 1 A, व्यवहृ 1 P । To d. to death, D. away with, मृ, हन् *both c* । How do you do, अपि कुशलं भवतः । That will d., अलं, इत्यलं । Well-to-do समृद्ध, संपत्तिमत्.

Docile, *a.* वश्य, विनेय, शिक्ष्य । -ity, *a.* विनेयता.

Dock, *n.* (1) छिन्नपुच्छं; (2) नौकाशय । *vt.* (1) पुच्छं कृत् 6 P *or* छिद् 7 P; (2) (नौकां नौकाशये) निविश् *c*.

Docket, *n.* संक्षेपः सूची(पत्रं); अभियोगसूची; अंकपट

Doctor, *n.* अगदंकार, आयुर्वेदिन् *m.*, चिकित्सक, जीवद, दोषज्ञ, निदानज्ञ, भिषज् *m*, रोगहारिन् *m.*, वैद्य; आचार्य, पंडित । *vt.* उपचर् 1 P, चिकित्सति-ते *Desid*; संधा 3 U; मिश्रणेन दुष् *c*.

Doctrine, *n.* तत्त्वं, मत, वाद.

Document, *n.* पत्रं, लेख.

Dodder, *vi.* कंप् 1 A, वेल्ल् 1 P, सकंपं चल् 1 P.

Dodecagon, *n.* द्वादशकोण.

Dodge, *vi.* अकस्मात् *or* निभृतं अपसृ 1 P *or* अपक्रम् 1 U. 4 P; निभृतं अन्वेषणाद्दूरं गम् 1 P; प्रतॄ *c*, वंच् *c* । *vt.* (निभृतापसरणेन मृगयां अन्वेषणं वा) निष्फलीकृ 8 U; वंच् *c*; अनुवृत् 1 A । *n.* कपटं, छलोपाय, वंचना । -r, *n.* धूर्त, शठ.

Doe, *n.* एणी, कुरंगी, मृगी, हरिणी, *etc. See* 'Deer'.

Doff, *vt.*(वस्त्रं शिरस्कं वा) उत्तॄ *c*, उन्मुच् 6 P.

Dog, अस्थिखाद. अस्थिभक्ष, इंद्रमह, कपिल, कुक्कुर, कृतज्ञ, कौलेयक, गृहमृग, चाल, दीर्घनाद, पुरोगामिन् भषक-ण, मंडल, मृगदंशक, रात्रिजागर, शुनक, शुनि *m.*, श्वन् *m.*, सारमेय । *vt.* अनुसृ 1 P; अविरतं अन्विष् 1 P । To go to the d.s, अवसद् 1 P, विनश् 4 P । To lead a d's, life, कलहैः *or* क्लेशैः कालं गम् *c* । To rain cats and d.s, अतीव वृष् 1 P । D. -cheap, *a.* अत्यल्पार्घ । D. -days, अत्युष्णवासराः, ०समय । D.-hearted, क्रूर, निष्ठुर - D. -sleep, स्वल्पनिद्रा । D. -star, व्याध.

Dogged, *a.* दृढाग्रह, प्रतिनिविष्ट, सनिर्बंध । -ly, *adv.* साग्रहं.

Dogma, *n.* आदेश, तत्त्वं, मतं, सिद्धांत । -tic, *a.* स्वमतासक्त; मतांध, वैधिक; उद्धत; दुराग्रहिन् । -tically, *adv.* सनिर्बंधं, साग्रहं । -tism, *n.*

सनिर्बंधमतस्थापनं, ०प्रतिपादनं, स्वमताभिमान । -tize, *vi.* सनिर्बंधं or निरूहापोहं मतं स्था *c* *or* प्रतिपद् *c.*

Doings, *n.pl.* कृत्यानि *pl.*; व्यवहार; चरितं, चेष्टा, वर्तनं.

Doldrums, *n pl.* उद्वेग, खेद; दौर्मनस्यं, निर्वेद; निर्वाताकुलसमुद्र। In the d., उद्विग्न, खिन्न, निर्विण्ण; निर्वातस्तब्ध.

Dole, *n.* (1) शोक, संताप; (2) अंश छेद, भाग; दानं। *vt.* विभज् 1 U । To d. out, क्षुद्रांशैः परिक्लृप् *c or* विभज् 1 U *or* उत्सृज् 6 P। -ful, *a.* उद्विग्न, खिन्न, दुःखित, शोकाविग्न । -sman, *n.* प्रतिग्राहक.

Doll, *n.* अंजलिकारिका, कुरंटी, पांचालिका-ली, पुत्रिका, शा(सा)-लभंजिका.

Dollop, *a.* पिंड *mn*, शकल *mn.*

Dolorous, *a.* दुःखपूर्ण, शोकाकुल; पीडाकारक, ०सूचक.

Dolour, *n.* आर्ति *f.*, क्लेश, खेद, दुःखं, परिवेदना, पीडा, शोक.

Dolphin, *n.* तिमि *m.*

Dolt, *n.* मंदधी, मूढ, मूर्ख ।-ish, *a.* निर्बुद्धि, मूढमति.

Domain, *n.* (प्र)देश, विषय, राज्यं, राष्ट्रं; रिक्थं, रिक्थभूमि *f.*; आधिपत्यं, स्वामित्वं.

Dome, *n.* शिखरगोलार्धं.

Domestic, *a.* गृह्य, ग्राम्य; गृह०, ग्राम° *in comp.* गृहजात; गृहासक्त; अंतर्देशीय; देशीय। *n.* किंकर, दास, भृत्य, सेवक । D. economy, गृहकार्यव्यवस्था । -ate, *vt.* दम् *c*; वैदग्ध्यं or शिष्टतां प्राप् *c*; फालाहतं *a.* कृ 8 U । -ated, *a.* गृहवर्धित; अवन्य । -ity, *n.* गृहासक्तता; गृहजातत्वं; गार्हस्थ्यं.

Domicile, *n.* ओकस् *neu*, गृहं, गेहं, निवास, वसति *f.*, सदस् *neu*। *vt.* गृहे *etc.* निविश् *c* । -d, *a.* कृतावास.

Dominance, *n.* प्राधान्यं, प्राबल्यं.

Dominant, *a.* प्रधान, प्रबल, प्रभविष्णु, बलीयस्, वरीयस्.

Dominate, *vt.* ईश् 2 A, प्रभू 1 P। -ion, *n.* आधिपत्यं, प्रभुत्वं.

Domineer, *vi.* साटोपं ईश् 2 A; राजायते *Den.*; पीड् 10 U । -ing, *a* उद्धत, साटोप.

Dominie, *n.* अध्यापक, आचार्य, शिक्षक.

Dominion, *n.* अधिकार, आधिपत्यं, प्रभुत्वं, साम्राज्यं; देश, राज्यं, विषय.

Domino, *n.* दीर्घावगुंठनं.

Don, *vt.* धृ 10 U, वस् 2 A, परिधा 3 U.

Donate, *vt.* ऋ *c*, उत्सृज् 6 P, दा 3 U.

Donation, *n.* अर्पणं, उत्सर्जनं, उपायनं, दानं, वितरणं.

Donative, *n.* राजदानं.

Done, *a.* कृत, विहित, संपादित; प्रतारित, वंचित.

Donee, *n.* प्रतिग्राहक,प्रतिग्रहितृ *m.*
Donkey, *n.* कोलिंट, खर, गर्दभ, चक्रीवत्, चिरमेहिन्, बालेय, रासभ; मूढ, मूर्ख
Donor, *n.* दातृ *m.*
Do-nothing, *a.* अलस, तंद्रिल, निरुद्योग.
Doodle, *n.* जड, मूढ, मूर्ख *all m*
Doolie, *n.* नरयानं, याप्ययानं.
Doom, *n.* निर्णय, निश्चय; दंड, दंडाज्ञा, दंडादेश, शासनं; दैवं, नियति *f.*, भवितव्यता, भागधेयं; अंत, ध्वंस, नाश; मरणं, मृत्यु *m.* । *vt.* निर्णी 1 P, निश्चि 5 U; दंड् 10 U; दंडं आदिश् 6 P; सज्ज् *c* । Crack of d; प्रलय, विश्वसंहार.
Door, *n.* द्वार् *f.*, द्वारं, प्रति(ती)-हार; प्रवेश; मुखं । Side-d., Back d., खडक्किका, पक्षक *mn.* पक्षद्वारं । Outer d. तोरण *mn* । Leaf *or* panel of a d., अरर *mn*, अररी,कपाट *mn.*,कवाटं, द्वारफलक *mn.*, द्वारबंध । Principal d, महाद्वारं, सिंहद्वारं । Hinge of a d., व्याघ्रक *mn.* । Lintel *or* cross-beam over a d. ऐरुंडक । Threshold *or* Sill अम्मरा, उडुं(दुं)बर-रा, उंबरा, गृहावग्रहणी, देहली, द्वारपिंडी । Bolt of a d, द्वारकंटक, ०पिधान । In *or* within d.s, गृहे, गृहस्थित *a.* । Out of d.s, बहिः, बहिःस्थित । D.-keeper, दौवारिक, द्वारपाल, प्रति(ती)हार । D.-post, द्वार-बाहु *m.*
Dope, *n.* मादकं (द्रव्यं) । *vt.* उन्मद्, मद् *both c.*
Dormant, *a.* निद्रित, सुप्त; अपरिणत, गूढ, प्रच्छन्न.
Dormer, *n.* शय्यागारं.
Dormitory, *n.* शयनगृहं.
Dorsal, *a.* पृष्ठविषयक.
Dorsum, *n.* पश्चिमांगं, पृष्ठं.
Dose, *n.* (भैषज्य) मात्रा; भाग । *vt.* प्रयुज् *c*, संमिश्र् 10 U.
Dossier, *n.* लेखपंजिका.
Dot, *n.* (1) बिंदु *m.*; लघुचिह्नं; अर्भक; (2) यौतकं । *vt.* बिंदुना चिह्न् 10 U.
Dote, *vi.* मतिभ्रंशं प्राप् 5 P । To d. upon, अत्यंतं स्निह् 4 P; प्रेमातिशयं गम् 1 P, । -age, *n.* प्रेमातिशय; मतिवैकल्यं; जरावस्था, ०वैक्लव्यं । -ard, *n.* अतिवृद्ध; नष्टबुद्धि; जरातुर । -ing, *a.* अतिस्निग्ध; स्नेहमोहित.
Dotty, *a.* अस्थिरगति, स्खलित; नष्टबुद्धि, मतिभ्रष्ट.
Double, *a.* द्विक, द्विगुण, द्वैध; द्विविध; द्व्यर्थ । *n.* द्विकं, द्विगुणं; वंक; वलि-ली *f*; प्रतिमूर्ति *f.*, प्रतिरूपं । *vt.* द्विगुणयति *Den.* द्विगुणीकृ 8 U; पुटीकृ 8 U । *vi.* द्विगुणीभू 1 P; वंच् *c* ।

D. -dealer, *n.* धूर्त, वंचक, शठ। D. -dealing, *n.* कैतवं, द्वैधं, वंचना, शाठ्यं। -dyed, अत्यंतनीच। D. -edged, द्विधार। *D. -entendre, n.* द्व्यर्थं वाक्यं। D. -meaning, *a.* द्व्यर्थ, संदिग्धार्थ। D. -minded, *a.* अनिश्चित, अस्थिरमति। -y, *adv.* उभयथा, द्विधा, द्विविधं। To d. up, देहं नम् 1 P; अवसद् 1 P.

Doublet, *n.* उरोवस्त्रं.

Doubt, *vi.* विकॢप् 1 A (वि)शंक् 1 A, संशी 2 A, संदिह् 2 U। *vi.* न विश्वस् 2 P। *n.* अनिर्णय, आशंका, द्वैधं, विकल्प, संशय, संदेह; अप्रत्यय, अविश्वास; आक्षेप; भयं, संत्रास। Beyond a d., no d., without d., निःसंशयं, निराशंकं। -ful, *a.* संदिग्ध, साशंक; अनिश्चित। -less, *a.* निःसंदेह, निराशंक.

Douceur, *n.* पारितोषिकं; उत्कोच; ढौकनं, लंचा; चाटूक्ति *f.*

Douche, *n.* जलसेक.

Dough, *n.* गुंडिक-का, शट्टकं.

Doughty, *a.* धीर, पराक्रमिन्, विक्रांत, वीर, शूर, साहसिक.

Dour, *a.* रूक्ष, परुष: प्रतीप; प्रतिनिविष्ट.

Douse, *vt.* जले निमस्ज् *c or* निविश् *c or* प्लु *c*,

Dove, *n.* कपोत, कलरव, पारावत, बालवत्स। D. -cot, *n.* कपोतपालिका, ०पाली.

Dove-tail, *n.* काष्टसंधि *m.*

Dowdy, *n.* कुवेषा। *a.* अपेशल; मलिन; कुवेष.

Dower, *n.* युतकं, यौत(तु)कं, वाहनिकं, शुल्कं, स्त्रीधनं; मतिः प्रभाव, सद्गुण। *vt.* संपन्नं *a.* कृ 8 U.

Down, *n.* (1) मृदुलोमन् *neu.*; तूलं; मृदुपिच्छं; (2) अधित्यका, उपरिभूमि *f.*

Down, *adv.* अधः, अधस्तात्, नीचैः। *prep.* अधः, अधस्तात्। *vt.* अवनम् *or*, अवपत् *both c*। D. in the mouth, उद्विग्न; निर्विण्ण, विषण्ण। To go d., अस्तंगम् 1 P। Ups and d.s, पातोत्पाताः *pl.*। D. to the present day, अद्ययावत्.

Downcast, *a.* अधोमुख, उद्विग्न, विषण्ण.

Downfall, *n.* अवसाद, अधःपात, ध्वंस, विनाश, विनिपात.

Downhill, *a.* निम्न, प्रवण। *n.* उत्संग, उपत्यका.

Downpour, *n.* धारानिपात, ०संपात.

Downright, *a.* अकुटिल, सरल, स्पष्ट। *adv.* अकुटिलं, *etc.*

Down-trodden, *a.* अतिक्षुण्ण; पीडित.

Downward, *adv.* अधः, अधस्तात्। *a.* अधोगामिन्, पातुक, प्रवण.

Dowry, *n.* युतकं, यौत(तु)कं, वाहनिकं, शुल्कं, स्त्रीधनं.

Doxology, *a.* ईशस्तवनं, स्तोत्रं.

Doxy, *n.* धार्मिकमतं.

Doyen, *n* गुरुजन.

Doze, *vi.* अल्पं निद्रा 2 P *or* स्वप् 2 P। *vt.* विमुह् *c*। *n.* स्वल्पनिद्रा.

Dozen, *n.* द्वादशन्। *a.* द्वादश। Baker's *or* Devil's d., त्रयोदशन्.

Drab, *n.* पुंश्चली, बंधकी। *a.* मलिनवर्ण; विरस.

Drabble, *vt.* मलिनयति *Den*, पंके कृष् 1 P.

Draconian, -nic, *a.* परुष, रूक्ष.

Draff, *n.* अवस्कर, उच्छिष्टं.

Draft, *n*, लेख; आलेख्यं; धनार्पणादेश; गण, गुल्म *mn.*। *vt.* लिख् 6 P.

Drag, *vt.* (आ)कृष् 1 P। *n.* प्रतिबंधनं; रथ, शकट *mn*; आकर्षणी। D. out, विलंब् 1 A.

Draggle, *vt* पंके आकृष् 1 P, *or* मलिनयति *Den.*

Dragon, *n.* नाग, व्याल.

Drain; *vt.* शनैः निःसृ *c* *or* अपवह् *c*; रिच् *c*; शुष् *c*; पा 1 P; विनश् *c*। *n.* जलोच्छ्वास, निर्गम, परिवाह, सरणि *f.*

Drake, *n.* कलहंस, कादंब.

Dram, *n.* अल्पभाग; मद्यगंडूष.

Drama, *n.* नाटकं, भरतप्रयोग, रूपकं। -tic, *a.* नाटकीय; नाटकविषय; नाटकतुल्य; विस्मयावह, हृदयंगम। -tist, *n.* नाटककार। -turgy, *n.* नाट्यं, नाट्यशास्त्रं.

Dramatis personæ, *n. pl.* पात्राणि *pl.*

Drape, *vt.*(वस्त्रेण) आच्छद् 10 U, परिधा *c*, वेष्ट् 1 A। -r, *n.* वस्त्रविक्रेतृ *m.*। -ry, *n.* वस्त्रपण्यं, ०व्यवहार; वस्त्रभार; प्रच्छदपट.

Drastic, *a* प्रसह्यकारिन्, बलवत्; अतिरेचक; दुरतिक्रम; प्रबल, समर्थ, सिद्धिकर.

Draught, *n.* (आ)कर्षणं; पानं; गंडूष; वातप्रवाह; आलेख्यं। Beast of d. *n.* धुरंधर, धुरीण, धुरीय, धुर्य, धूर्धर, धूर्वह, धौरेय, प्रासंग्य, युग्य, वोढृ *m.*, शाकट। D. -board, *n.* अष्टापदं, शारिपट्ट, शारिफलक *mn.*। -sman, *n.* आलेख्यकार। -y, *a.* वाताहत, वातल.

Draw, *vt.* (आ)कृष् 1 P; नी 1 P; वह् 1 P; उद्धृ 1 P; आदा 3 U, ग्रह् 9 P; निष्कृष् 1 P; आलिख् 6 P; उदंच् 1 U; सृ *c*; समाकृष् 1 P; वितन् 8 U; श्वस् 2 P; लुभ् *c*। *vi.* कर्षणं कृ 8 U, *etc.*; संकुच् 6 P,। *n.* कर्षणं; लोभनं। D. back, परावृत् 1 A; प्रतिज्ञां न साध् *Desid*। D. it mild, अत्युक्त्या न वर्ण् 10 U। D. near, उपगम् 1 P, समीपं गम् 1 P। D. off, अपक्रम् 1 P, प्रतिनिवृत् 1 A, विद्रु

1 P । D. on, आकृष् 1 P, विलुभ् c । D. out, दीर्घीकृ, वितन् *both* 8 U । D. the long bow, अविश्वसनीयाः कथाः वर्ण् 10 U । D. on one's memory, प्रयासेन स्मृतिं कृ 8 U । D. up, यथोचितं लिख् 6 P; व्यूह् 1 U । -ing, *n.* आलेख्यं, चित्रं । D.-ing-room, दर्शनगृहं, सुखशाला । -n, *a.* समाकृष्ट; विकृत.

Drawback, *n.* अनिष्टं, अंतराय, प्रतिबंधन, प्रत्यूह.

Drawbridge, *n.* चलसेतु *m.*

Drawer, *n.* चलसंपुट; *pl.* जंघावस्त्रं.

Drawl, *vt.* शनैः वद् 1 P.

Dray, *n.* शकट *mn.*

Dread, *vt.* अतीव भी 3 P *or* त्रस् 4 P; सभयं प्रतीक्ष् 1 A । *n.* भयं, भीति *f.*, संत्रास, साध्वसं । *a* घोर, दारुण, भयंकर; भीषण; उग्र, रौद्र; अत्यादरजनक । -ful, *a.* घोर, *etc.* । -naught, *n.* युद्धतरांधु *m.*

Dream, *n.* स्वप्न, स्वाप; स्वप्नसृष्टि *f.*; आभास । *vt.* स्वप्ने दृश् 1 P; संभू c; मनसा क्लृप् c । *vi.* स्वप्नं दृश् 1 P । Day-d., वृथाकल्पना । D. land, स्वप्नप्रपंच, ०सृष्टि *f.* । D. away, कालं वृथा क्षै c । -er, *n.* स्वप्नदृश् *m.*; कालक्षेपक । -y, *a.* स्वप्नपूर्ण, ०मय; असार, मायिक, स्वप्नोपम; स्वप्नैकदृश्.

Dreary, *a.* उद्वेजक, दुर्दर्शन, निरानंद; उग्र, घोर.

Dredge, *n.* आकर्षणी । *vt.* (1) आकृष् 1 P; (2) प्रोक्ष् 6 P.

Dree, *vt.* क्षम्, सह् *both* 1 A । D. one's weird, भागधेयं अनुभू 1 P.

Dreg, *n. usually pl.* कल्क *mn*, किट्टकं, खल *mn*, मल *mn.*; अधम.

Drench, *vt.* भृशं क्लिद् *c or* स्ना *c.*

Dress, *vt.* सुष्ठु रच् 10 U *or* विन्यस् 4 P; आच्छद् 10 U, परिधा *c*, परिवेष्ट् 1 A; अलंकृ 8 U, प्रसाध् *c*, भूष् 10 U; (व्रणं) निर्णिज् 3 U, शुध् *c*; उपक्लृप् *c*, संस्कृ 8 U; पच् 1 P, श्रा 2 P. *c* । *vi.* वस्त्रं *or* वेषं परिधा 3 U । *n.* परिधानं, वस्त्रं, वासस् *neu*, वेश-ष; परिष्कार, प्रसाधनं । To d. down, तड् 10 U, दंड् 10 U; प्रसह्य निर्भर्त्स् 10 U । To d. up, परिपूर्णं प्रसाध् *c or* मंड् 10 U । -ed, *a.* कृतवेष, सवासस्; अलंकृत, प्रसाधित; पक्व, शृत, सिद्ध । -er, *n.* प्रसाधक; अन्नपीठिका । -ing, *n.* वेशपरिधानं; नेपथ्यविधानं; परिकर्मन् *neu*; पाकनिष्पत्तिः; उपस्कर, तेमनं, वेशवार, व्यंजनं । -y, *a.* सुवेशप्रिय; कृतसुवेश.

Dribble, *vi.* विप्रुट्क्रमेण पत् 1 P *or* स्यंद् 1 A *or* गल् 1 P; मंदं पत् 1 P *or* क्षर् 1 P; लालायते *Den* । *vt. Causals of prec. verbs.*

Driblet, *n.* अल्पभाग, कण, लव.

Drift, *n.* स्रोतोपहृतं; प्रवाह, स्रोतस् *neu.*; रय, वेग; स्रुतिक्रम; प्रवणता, प्रवृत्ति *f.*; अभिप्राय, अर्थ, आकांक्षा, आकूतं, आशय, उद्देश, प्रयोजनं, भाव; पुंज, राशि *m.*; संहति *f.* । *vi.* वातेन पुंजीभू 1 P; जलेन *or* वातेन वह् *Pass*; अनिश्चितं व्यवहृ 1 P । *vt.* वातेन पुंजीकृ 8 U; (जलेन *etc*) वह् *c or* प्रेर् *c* । -less, *a.* निरर्थक, अस्पष्टार्थ.

Drill *n.* (1) आविध, वेधनी; (2) व्यायाम; खुरली, शस्त्राभ्यास; (3) लघुखातं; वापयंत्रं । *vt.* (1) छिद्रयति *Den.*, विध् 6 P, व्यध् 4 P, समुत्कृ 6 P; (2) व्यायामं *or* शस्त्राभ्यासं कृ *c*; रणविद्यां शिक्ष् *c*; (3) श्रेणिरूपेण वप् 1 P *or* आरुह् *c.*

Drink, *vt.* पा 1 P; (D. a little, sip) आचम् 1 P; अत्यंतावधानेन ग्रह् 9 P । *vi.* मद्यपानं कृ 8 U । *n.* पानं, पानीयं, पेयं; मदिरा, मद्यं । D.ing -bout, संपीति *f.* । D.ing -house, गंजा, शुंडा, सुरालय । Drunk, *a.* क्षीब, मत्त, मदाढ्य, मदिरोत्कट, मदोन्मत्त शौंड, समद । Drunkard, *n.* पानशौंड, मद्यप, सुराप, सुरासु *m.*

Drip, *vi.* विप्रुट्क्रमेण *or* शनैः शनैः गल् 1 P *or* स्यंद् 1 A । *vt.* *Causal of prec. verbs* । *n.* नीध्रं, पटलप्रांत *mn.*

Drive, *vt.* अज् 1 P चुद् 10 U, नुद् 6 U, प्रणुद् 6 U, प्रेर् *c*; कृष् 1 P, वह् *c*; प्रचुद् 10 U, प्रवृत् *c*; प्रविश् *c* । *vi* (रथेन *etc.*) गम् *etc*; आहन् 2 P । *n.* (रथेन *etc.*;) संचरणं; रथ्या; आघात । To d. away, अपनुद् 6 U, अपास् 4 U । To d. at, अभिप्रे 2 P, उद्दिश् 6 P । To d. in, प्रविश् *c* । To d. a good bargain, सुलाभं विपणं साध् *c* । To d. out, निष्कस् *c*, निर्वस् *c* । -r, *n.* प्रेरक; क्षत्तृ, चोदक, दक्षिणस्थ, नियंतृ, प्राजक, प्राजितृ, यंतृ, सव्येष्टृ, सारथि, सूत, हयंकष *all m.*

Drivel, *vi.* लालायते *Den.*, लालां स्रु *c*; मतिभ्रंशं प्राप् 5 P । *n.* द्राविका, लाला, सृणिका, स्यंदिनी.

Drizzle, *vi.* मंदं *or* स्वल्पं वृष् 1 P । *n.* शीकरवर्ष.

Droit, *n.* अधिकार; देयं.

Droll, *a.* उपहास्य, हासकर । *n.* विदूषक, वैहासिक । -ery, *n.* परिहास, भंडचेष्टा.

Dromedary, *n.* उष्ट्र, क्रमेलक, दाशेर,-क, मय, महांग, महाग्रीव, रवण.

Drone, *n.* आलि *m.*, भृंग, भ्रमर; अलस, निरुद्यम, निरुद्योग; परश्रमोपजीविन् *m.*; गुंजनं, हुंकार । *vi.* गुंज् 1 P, हुंकृ 8 U; एकस्वरेण वद् 1 P.

Drool, *vi.* लालायते *Den.*

Droop, *vi.* अवनम् 1 P, अवलंब् 1 A, प्रवणीभू 1 P; ग्लै 1 P, म्लै 1 P, शिथिलायते *Den.*; विषद् 1 P.

Drop, *n.* कण, द्रप्स, पृषत् *neu*, पृषत, बिंदु *m*, लव, विप्रुष् *f*; कर्णावतंस; पात । *vi* गल् 1 P, च्युत् 1 P, पत् 1 P, स्यंद् 1 A, स्रु 1 P । *vt.* अवपत्, च्यु, भ्रंश्, स्रंस् *all c*; कणशः *with causals of* गल्...स्रु । To d. in, अकस्मात् आगम् 1 P ; D.-scene, यवनिका.

Dropsy, *n.* जलोदरं; शोथ-फ.

Dross, *n.* धातुमंड *mn.*, मंडूरं.

Drought, *n.* अनावृष्टि *f.*, अवग्राह, अवर्षणं; शुष्कता; तृष्णा.

Drove, *n.* गण, यूथं, समज; (of cows) धैनुकं (*cf.* आजकं, औरभ्रकं, औष्ट्रकं, हास्तिकं): समुदाय । -r, *n* यूथपाल.

Drown, *vt.* (जले) निमस्ज् *or* प्लु *both c* । To be d.ed, निमस्ज् 6 P, निमज्जनेन मृ 6 A.

Drowse, *vi.* निद्रेच्छु *a.* भू 1 P, स्वप् *Desid* । *vt.* विमुह् *c* । -y, *a.* तंद्रिल, निद्रालु । -iness, *n.* तंद्रा, निद्रालुत्वं, स्वप्नशीलता.

Drub, *vt.* लगुडेन तड् 10 U । To d. into, ताडयित्वा शिक्ष् *c*.

Drudge, *vi.* दासकर्मन् *neu.* कृ 8 U, आयस् 4 P । *n.* महायासिन्; क्षुद्रकर्मकारिन् । -ry, *n.* महायास, अविरतश्रम, दास्यवृत्ति *f*.

Drug, *n.* द्रव्यं; अगद, औषधं, भेषजं; दुर्विक्रेयं । *vt.* अगदेन संमिश्र् 10 U; (विषादिकं) पा *c*; (विषादिना) विमुह् *c* । -gist, *n.* औषधविक्रेतृ *m.*, अगदकार.

Drum, *n.* (small) डमरु *m.*, डिंडिम *m.*; आनक, ढक्का, दुंदुभि *m.*, पटह, पणव भेरी, मर्दल, मुरज, मृदंग; (of ear) कर्णोदरं; लोहपिटक *mn.* । *vi.* आनकं तड् 10 U *or* वद् *c* । -mer, *n.* झार्झर, पाणिध, मार्दंग । -stick, *n.* कोण, शारिका.

Dry, *a.* शुष्क; निर्जल, रूक्ष, वान; अनार्द्र; असार, नीरस; तृषित; पर्जन्यहीन; अनलंकृत; अरुंतुद, परुष । *vi.* शुष् 4 P; निर्जलतां प्राप् 5 P । *vt.* उच्छुष् *c*, शुष् *c*; क्षै *c* । D. -nurse, अंकपाली । -ness, *n* शुष्कता, शोष; निर्जलता, नीरसता.

Dryad, *n.* अरण्यानी, वनदेवता.

Dry-as-dust, *a.* नीरस, शुष्क.

Dual, *a.* द्विक, द्वितय, द्विसंख्य; द्विवाचक । -ism, *a.* द्वैतं, द्वैतवाद । -ity, *n.* द्वित्वं, द्वैतं, द्वैधं.

Dub, *vt.* (1) (अमुकपदे) नियुज् 7 A. *c*; (अमुकपदवीं) दा 3 U *or* आरुह् *c*; (2) स्नेहेन अंज् 7 P; (3) तड् 10 U, वद् *c* । -bing, *n.* चर्मांजनं.

Dubiety, *n.* अनिश्चितता, संदिग्धता.

Dubious, *a.* अनिश्चित, विकल्प्य, शंकनीय, संदिग्ध, संशयापन्न; अप्रत्यय, अस्थिर, दोलायमान; अस्पष्ट, संदिग्धार्थ; आशंकनीय, निषेधार्ह, बाध्य.

Dubitation, *n.* संशय, संदेह.

Dubitative, *a.* आशंकनीय, निषेधार्ह, बाध्य; संशयवाचक.

Duck, *n.* कादंब, वरट; वल्लभ-भा; निमज्जनं; मस्तकनमनं । *vi.* (1) निमस्ज् 6 P, अवगाह् 1 A; (2) शिरः नम् *c* । *vt.* अवगाह्, निमस्ज् *both c* । To make d s and drakes of, अपव्यय् 10 U । Lame d., पंगु श्रोण.

Duct, *n.* नाडि-डी *f.*, नालि-ली *f.*, शिरा.

Ductile, *a.* उद्वर्तनीय; वश्य, विनेय.

Dude, *n.* सुभगंमन्य; भूषणोन्मत्त.

Dudgeon, *n.* (1) क्रोध, रोष; (2) असिपुत्रिका, कृपाणिका.

Duds, *n. pl.* वस्त्राणि; जीर्णवासांसि, चीवराणि *all pl.*

Due, *a.* देय, परिशोध्य; उचित, योग्य; भवितव्य, भाव्य । *n.* देयं, परिशोध्यं; ऋणं; कर्तव्यं; ग्राह्यं, प्राप्यं; कर, राजस्वं, शुल्क *mn* । Duly, *adv.* यथोचितं; यथासमयं

Duel, *n.* द्वंद्वं, द्वंद्वयुद्धं.

Duffer, *n.* जड, मूढ, मूर्ख.

Dug, *n.* ऊधस् *neu.*, पयोधर.

Dulcet, *a.* श्रवणसुभग, श्रुतिसुख, सुस्वर; स्वादु; मनोहर.

Dulcify, *vt.* मधुरीकृ, स्वादूकृ *both* 8 U.

Dull, *a.* जड, मंद, मंदबुद्धि, मूढ, मूर्ख; अतीक्ष्ण, कुंठित, मंदधार, मुंड; अचपल, मंथर; निष्प्रभ, मलिन; आश्रित; आयासक, कष्टकर । *vt.* जडयति *Den.*, जडीकृ 8 U, मुह् *c*; कुंठ् 10 U; घनीकृ 8 U; मंदीकृ 8 U; निष्प्रभीकृ 8 U, मलिनयति *Den.*; खिद्, विषद् *both c* । *vi.* जडीभू 1 P, मंदायते *Den* । D. -brained, d. -witted, *a.* मंदबुद्धि, मूढ । -ard, *n.* जड, मूर्ख । -ness, *n.* जाड्यं; अतीक्ष्णता; मांद्यं, *etc.*

Dumb, *a.* अवाच्, मूक, वाणीहीन । To strike d., संभ्रम् *c*, विमुह् *c* । D. -show, मूकाभिनय । -ly, *adv.* तूष्णीम्; मूकवत् । -ness, *n.* मूकता; निःशब्दता.

Dumbfound, *vt.* जडीकृ, विस्मयाकुलं *a.* कृ *both* 8 U, विमुह् *c*, संभ्रम् *c*.

Dummy, *n.* मूक; कृतकप्रतिमा; कूट ० *in comp.*

Dump, *vt.* प्रसभं निक्षिप् 6 P *or* निधा 3 U । *n.* अवस्करराशि *m*; आघात.

Dumps, *n. pl.* उद्वेग, खेद, दौर्मनस्यं.

Dumpy, *a* ह्रस्वपीवर.

Dun, *a.* कृष्णपिंगल, श्याम; निरुल्लास । *vt.* साग्रहं ऋणशोधनं प्रार्थ् 10 U.

Dunce, *n.* अज्ञ, जड, मंदमति, मूढ, मूर्ख.

Dunderhead, *n* मूढमति, मूर्ख.

Dune, *n.* वालुकावप्र *mn.*

Dung, *n.* अवस्कर, उच्चार, गूथं, पुरीषं, विष्टा, शकृत् *neu.*, शमलं । –hill, शकृद्राशि *m.*

Dungeon, *n.* आंतर्भौमं कारागृहं.

Dupe, *n.* सुखवंचनीय । *vt.* प्रतॄ, वंच् *both c.*

Duplex, *a.* द्विध, द्विविध; द्विगुण.

Duplicate, *a.* द्विगुण; द्विविध; प्रतिमित । *n.* अनुलिपि *f.*, प्रतिलिपि *f.*, प्रतिलेख; प्रतिमां, प्रतिरूपं । *vt.* द्विगुणीकृ 8 U; अनुकृ 8 U.

Duplicity, *n.* द्वैधं, कैतवं, प्रतारणा.

Durable, *a.* अविनाशिन्, चिरस्थायिन्, दृढ, स्थिर । –ity, *n.* चिरस्थायिता, स्थैर्यं.

Durance, *n.* आसेध, गुप्ति *f.*, निरोध, बंधनं.

Duration, *n.* अवस्थानं, (अव) स्थिति *f.*: अविच्छेद, अविराम, नैरंतर्यं, प्रसक्ति *f.*, स्थायित्वं.

Durbar, *n* आस्थान, राजसभा.

Duress, *n.* आसेध, गुप्ति *f.*, निरोध, बंधनं.

During, *prep.* मध्ये, यावत्; ०पर्यंतं.

Dusk, *n.* प्रदोष, विकाल, संध्या, साय । –y, *a.* ईषत्कृष्ण; आनील; ईषत्तिमिर । –iness, *n.* ईषदंधकार.

Dust, *n.* क्षोद, धूलि-ली *f.*, पांशु-सु *m.*, रजस् *neut.*, रेणु *mf.*; अवस्कर; पराग; चूर्णं, पिष्टात । *vt.* निर्धूलीकृ 8 U, (अप०, परि०) मृज् 2 P. 10 U; प्रोक्ष् 6 P । To kick up a d., तुमुलं उत्पद् *c*, कलहं कृ 8 U । To throw dust in one's eyes, प्रतॄ, वंच् *both c* । –bin, *n.* अवस्करपिटक *mn* । –y, *a.* धूलिधूसर, पांसुल.

Duty, *n.* कर्तव्यं, अनुष्ठेयं, धर्म, विधेयं; कार्यं कृत्यं, नियम, विधि, व्रतं; अधिकार, नियोग; कर, शुल्क *mn.* । –ful, *a.* कर्तव्यनिष्ट, धर्मनिष्ट; आज्ञापालक.

Dux, *n.* शिष्याग्रणी *m.*

Dwarf, *n.* खट्टन, खट्टेरक, खर्व, न्यंच्, वामन, ह्रस्व । *a.* खर्व, न्यंच्, ह्रस्व । *vt.* खर्वीकृ, वामनीकृ *both* 8 U; वृद्धिं कुंठ् 10 U *or* स्तभ् 9 P. *c* । –ish, *a.* खर्व, ह्रस्वकाय, वामनमूर्ति.

Dwell, *vi.* (अधि०, नि०, प्रति०) वस् 1 P; स्था 1 P; वृत् 1 A; अध्यास् 2 A; विलंब् 1 A । To d. on, *or* upon, *vi.* निमग्न *a.* भू 1 P; प्रपंचयति *Den.* । –er, *n.* निवासिन् *m.* । –ing, *a.* आलय *mn.*, आवसथ निलय, निवास, भवनं, वसतिस्थानं । D. ing-place, d.-house, गृहं, गेहं.

Dwindle, *vi.* अपचि *Pass.*, अल्पीभू, न्यूनीभू *both* 1 P, क्षि *Pass.*, ह्रस् 1 P; भ्रंश् 1 A.

Dyad, *n.* द्वितयं, युग्मं; द्व्यणुकं.

Dye, *vt.* रंज् 10 U, वर्ण् 10 U; वर्णेन लिप् 6 P । *n.* रंग, राग, वर्ण, वर्णक-का, लेप । -r, *n.* रंजक.

Dying, *a.* म्रियमाण, मरणोन्मुख; मर्त्य; क्षयिष्णु; मरणकालकृत, ॰उक्त, ॰दत्त.

Dyke, *n.* खातं, खेयं, परिखा; धरण, पिंडल, सेतु *m.*

Dynast *n.* अधिपति, नृपति, राजन्, शास्तृ *all m.*; वंशस्थापक । -y, *n.* अन्वय, कुलं, वंश.

Dysentery, *n.* अतिसार, संग्रहणी.

Dysorexia, *n.* क्षुधानाश.

Dyspepsia, *n.* अग्निमांद्यं, अजीर्णं, अपचनं, अपाक.

Dyspeptic, *a.* अजीर्णत्रस्त.

Dyspnœa, *n.* श्वासस्तंभ.

Dysuria, *n.* मूत्रस्तंभ.

E.

Each, *a. pr.* प्रत्येक; एकैक.

Eager, *a.* उत्कंठ, उत्सुक, लालस, सोत्साह; उत्कट, उदग्र, गाढ, तीव्र, नितांत, प्रबल । -ly, *adv.* सोत्कंठं; गाढं । -ness, *n.* उत्कंठा, औत्सुक्यं; उत्कटत्वं, गाढता, प्राबल्यं.

Eagle, *n.* उत्क्रोश, उरगाशन, खगेश्वर, गरुड, गरुत्मत् *m*, तार्क्ष्य, वैनतेय । -eyed, *a.* दीर्घ॰, सूक्ष्मदृष्टि.

Ear, *n.* कर्ण, पैंङ्ग(ञ्ज)प *mn.*, शब्दग्रह, श्रव, श्रवण *mn.*, श्रवस् *neu.*, श्रुति *f.*, श्रोत्रं; (of corn) कणिशं, मंजरी । All e., अत्यंतावहित । To be by the e.s, to fall together by the e.s, कलहं कृ 8 U, कलहायते *Den.* । To set by the e.s, कलहाय प्रवृत् *c or* प्रोत्सह् *c* । To give e. to, अवधा 3 U, मनो दा 3 U । E.-ache, कर्णशूल *mn* । E.-drop, E.-ring, कर्णपूर, कर्णभूषणं, कर्णिका, कर्णोत्तंस, कुंडलं । E.-drum, *n.* कर्णदुंदुभि *m.*, कर्णोदरं । E.-lap (lobe), *n.* कर्णपालि-ली *f.* । E. mark, विशेषकचिह्नं । Outer part of e. (Auricle), कर्णशष्कुली । E.-pick, *n.* कर्णकंडूयनी । E.-wax, कर्णकषाय, ॰किट्टं, ॰गूथ *mn.*, ॰मलं, ॰विट्कं, तोक्मं, पिंजूष । E.-piercing, *a.* कर्कश, कर्णकटु.

Early, *a.* अचिर, सद्यस्क; आद्य; अभिनव, प्रत्यग्र; औषस, प्रातःकालीन । *adv* अचिरेण; पूर्वं, प्राक्; आशु, सद्यः; प्रातः, प्रभाते । -ness, *n.* अचिरत्वं; आद्यत्वं; पूर्वत्वं.

Earn, *vt.* अर्ज्, उपार्ज् *both* 10 U. अर्ह् 1 P; अधिगम् 1 P, प्राप् 5 P । -ings, अर्जनं, उपार्जितं, वेतनं.

Earnest, *a.* गंभीर; अपरिहासिन्; उत्सुक, व्यग्र; एकाग्र, तत्पर, साभिनिवेश; उत्कट, गाढ। *n.* उपन्यास, निक्षेप, सत्याकृति । –ly, (*also* 'In e.) *adv.* साभिनिवेशं, आर्जवेन, सोत्सुकं। –ness, *n.* गंभीरता, गांभीर्यं; अभिनिवेश, आग्रह; औत्सुक्यं; उत्कटता.

Earth, *n.* अचला, अनंता, अब्धिवस्त्रा, अवनि-नी *f.*, इला, उर्वरा, उर्वी, काश्यपी, कीलिनी, कु *f.*, कुह्वरी, क्षमा, क्षार *f.*, क्षिति *f.*, क्षोणि-णी *f.*, क्ष्मा, खंडिनी, गिरिकर्णिका, गिरिस्तनी, गोत्रा, ग्मा, घनश्रेणी, जगती, ज्या, दक्षा, धरणी, धरा, धरित्री, धात्री, नगाधारा, पृथिवी, पृथ्वी, पेरा, बीजसू *f.*, भू *f.*, भूतधात्री, भूमि *f.*, मही, मेदिनी, रत्नगर्भा, रत्नसू *f.*, रसा, वसुधा, वसुंधरा, वसुमती, विपुला, विश्वंभरा, विश्वा, सर्वभृता, सर्वंसहा, स्थगणा, स्थिरा, हेमा; मृत्तिका, मृद् *f.* । –work, *n.* वप्र *mn.* । –worm, मृत्किरा । –en, *a.* मार्त्तिक, मृण्मय । –enware, *n.* कौलालकं, मृत्कांस्यं, मृद्भांडं ।–ly, *a.* और्व, और्वर, पार्थिव, भौम; ऐहिक, सांसारिक; मर्त्य; नश्वर; कायिक । E.ly –minded परमार्थविमुख । –y, *a.* मार्त्तिक, मृण्मय; पार्थिव; पृथ्वीतुल्य; अपारमार्थिक; वैषयिक; स्थूल; असूक्ष्म.

Earwing, *n.* कर्णजलूका, तैलपायिका.

Ease, *n.* निर्बाधता, सुखं, सौख्यं, स्वस्थता, स्वास्थ्यं; विश्रांति *f.*, शांति *f.*; अनायास, सुकरत्वं, सुसाध्यता, सौकर्यं। *vt.* दुःखचिंतादिकात् *or* भारात् मुच् 6 P; लघयति *Den.*, लघूकृ 8 U; उपशम् *c*, सांत्व् 10 U। *vi.* श्रमं न्यूनयति *Den.* । At e;, *a.* स्वस्थ; *adv.* यथाकामं, सुखेन । Ill at e., अस्वस्थ । –ful, *a.* स्वास्थ्यकर; सांत्वनपूर्ण । –ment, *n.* उपशमनं, सांत्वनं; अधिकार.

Easel, *n.* चित्रपीठिका, चित्राधार.

East, *n.* ऐंद्री, पूर्वा, प्राची; प्राच्यदेशाः *pl.* । *a* (*also* 'Eastern') पूर्व, पौरस्त्य, पौर्व, प्राच्, प्राच्य । *adv.* (*also* 'Eastward') पूर्वेण, पूर्वस्यां दिशि । -erly, *a.* पूर्वदिक्स्थ, प्राङ्मुख.

Easy, *a.* स्वस्थ; निर्बाध, निश्चित, शांत; अनायास, सुकर, सुसाध्य; सुगम, सुबोध, सुलभ; अनुकूल, सुखवश्य । –ness, *n.* अनायासता, सौकर्यं; सुबोधत्वं । –ly, *adv.* अनायासेन, अश्रमेण, सुखं.

Eat, *vt.* अद् 2 P, अश् 9 P, खाद् 1 P, घस् 1 P. जक्ष् 2 P, भक्ष् 10 U, भुज् 7 A; क्षै, ह्रस both *c*। *vi.* आहारं *or* भक्षणं कृ 8 U। To e. one's words, स्ववचनं निराकृ 8 U। –able, *a.* खाद्यं, भक्ष्यं; (*n. pl.*) भोजनसामग्री । E.ing –house, भोजनगृहं.

Eaves, *n. pl.* नीध्रं, वलभी, वलीक *mn.* । E. dropper, निभृतश्राविन् *m.*

Ebb, *vi.* परावृत् 1 A, प्रतिनिवृत् 1 A; क्षि 1 P, ह्रस् 1 P । *n.* वेलापसरणं; क्षय, ह्रास.

Ebony, *n.* कुद्दाल, कोविदार, चमरिक, युगच्छद, युगपत्रक, रक्तपुष्प । *a.* कोविदारोत्पन्न; कृष्ण.

Ebriety, *n.* क्षीबता, मदोन्माद.

Ebullient, *a.* उत्सिंचत्; उत्साहातिशयपूर्ण.

Ebullition, *n.* उत्सेक, उद्रेक, प्रक्वाथ; आनंदो०, खेदो०, क्रोधोद्रेक.

Ecaudate, *a.* पुच्छहीन.

Eccentric, *a.* केंद्रच्युत, केंद्रापगामिन्; उत्सूत्र, नियमातिरिक्त, रूढिच्युत, लोकविरुद्ध, विलक्षण, व्यभिचारिन् । -ity, *n.* केंद्रच्युति *f.*; उत्सूत्रता, रूढिविरोध, वैलक्षण्यं.

Ecclesia, *n.* धार्मिकसंघ.

Ecclesiastic, *n.* धर्मोपदेशक, पुरोहित.

Echo, *n.* प्रतिध्वनि *m.*, प्रतिध्वान, प्रतिनाद, प्रतिशब्द, प्रतिश्रुत् *f.*, प्रतिश्रुति *f.*; अनुकरणं । *vi* प्रतिध्वन् 1 P, प्रतिनद् 1 P; अनुरस् 1 P । *vt. causals of prec. verbs.*

Éclaircissement, *n.* विवरणं, विशदीकरणं.

Éclat, *n.* कीर्ति *f.*, यशस् *neu.*; आटोप; गौरवं, प्रशंसा.

Eclectic, *a.* उद्धारक, समाहारक.

Eclipse, *n.* उपप्लव, ग्रसनं, ग्रह, ग्रहणं, ग्रास; अपकीर्ति *f.*, अपयशस् *neu.* । *vt.* उपप्लु 1 A, ग्रस् 1 P. ग्रह् 9 P, तिमिरयति *Den.*, तिरोधा 3 U; प्रत्यादिश् 6 P । -d, *a.* उपप्लुत, ग्रस्त; तिरोहित; प्रत्यादिष्ट

Ecliptic, *n.* क्रांतिमंडलं, क्रांतिवृत्तं.

Economic, *a.* अर्थशास्त्रविषयक; (*also* Economical) मितव्यय; मितपरिमाण । E.s, *n.* अर्थशास्त्रं.

Economist, *n.* अर्थशास्त्रज्ञ.

Economize, *vt.* मितं विनियुज् 7 A. c.

Economy, *n.* व्यवहारनीति *f.*; अर्थशास्त्रं; मितव्यय, मितविनियोग; रचना, व्यवस्था । Political *e.*, अर्थविद्या, अर्थशास्त्रं.

Ecstasy, *a.* अत्यानंद, प्रहर्ष, हर्षपारवश्यं; चित्तोत्सेक.

Ecstatic, *a.* अत्यानंदपूर्ण, प्रहृष्ट; उत्सिक्त.

Ecumenical, *a.* सर्वसाधारण, सार्वलौकिक.

Eczema, *n.* कच्छु-च्छू *f.*, पामन् *m.*, पामा, विचर्चिका.

Edacious, *a.* गृध्नु, लोलुप.

Eddy, *n.* आवर्त, चक्रं, जलावर्त, पुटभेद, भ्रमि *f.*

Edema, *n.* शोथ, शोफ.

Edentate, *a.* दंतहीन, नीरद.

Edge, *n.* अश्रि-श्री *f.*, धारा, पालि-ली *f.*; अणि-णी *f.*; उत्संग, उपांत, पर्यंत, प्रांत, समंत, सीमन् *f.*, सीमा; अंचल, दशा; तीक्ष्णता; तेजस् *neu.* । *vt.* क्ष्णु 2 P, तिज् *c*, तीक्ष्णीकृ 8 U, निशो 4 P, शाणयति *Den*; उपांते वृत् 1 A, प्रांतयति *Den.*, सीमां विधा 3 U; प्रोत्सहृ *c*; शनैः चल् *c* । *vi.* शनैः चल् 1 P । To set the teeth on e., दंतहर्षं कृ 8 U । -d, *a.* तीक्ष्ण, सधार.

Edible, *a.* खाद्य, भक्ष्य.

Edict, *n.* उद्घोषणा, राजशासनं.

Edifice, *n.* प्रासाद, मंदिरं, हर्म्यं.

Edify, *vt.* (1) निर्मा 2 P, विरच् 10 U; (2) अधी *c*, उपदिश् 6 P, शिक्ष् *c* । Edification, *n.* उपदेश, देशना, शिक्षणं.

Edit, *vt.* मुद्रणार्थं सज्जीकृ 8 U *or* संपद् *c* *or* शुध् *c* । -ion, *n.* आवृत्ति *f.*, संस्करणं । -or, *n.* प्रकाशक, संपादक.

Educate, *vt.* अधी *c*, अनुशास् *c*, अनुशिक्ष् *c*, उपदिश् 6 P, पठ् *c*, प्रबुध् *c*, विनी 1 P, शास् *c*, शिक्ष् *c* । -ion, *n.* अध्यापनं, अनुशासनं, अनुशिष्टि *f.*, पाठनं, विद्याप्राप्ति *f.*, विनय, शिक्षणं, शिक्षा, संस्कार । -d, *a.* कृताभ्यास, विनीत, व्युत्पन्न, शिक्षित । -or, *n.* अध्यापक, अनुशास्तृ *m.*, उपदेशक, शिक्षक । -able, *a.* विनेय, शिक्षाग्राहक । -ional, *a.* शिक्षणविषयक । -ive, *a.* शिक्षणपूर्ण.

Educe, *vt.* उद्धृ 1 P, निगम् *c*. निष्कृष् 1 P.

Edulcoration, *n.* आम्लहरणं.

Eel, *n.* जलसर्प.

Eerie, *a.* घोर, दारुण, भयानक.

Efface, *vt.* निर्मृज्, प्रमृज् 2 P. *c*; विलुप् *c*; छायया आवृ 5 U । -ment, *n.* अपामार्जनं; विलोप.

Effect, *n.* उदर्क, कार्यं, परिणाम, फलं; निष्पत्ति, सिद्धि *both f.*; *pl.* रिक्थं; अभिप्राय, अर्थ, आशय, प्रयोजनं । *vt.* उत्पद्, जन्, संपद्, साध् *all c* । In e., अर्थतः, वस्तुतः । Of no e., निरर्थक, निष्फल । To give e. to, निर्वह् *c*, साध् *c* । To no e., वृथा, व्यर्थं । To take e., फल् 1 P; प्रवृत् 1 A । -ive, *a.* कार्यकृत्, कार्यसाधक, सफल । -ual, *a.* कार्यसाधक, पर्याप्त, फलग्राहक । -uate, *vt.* संपद् *c*, साध् *c*.

Effeminacy, *n.* स्त्रीस्वभाव, स्त्रैणं; क्लैब्यं, दौर्बल्यं.

Effeminate, *a.* स्त्रीस्वभाव, स्त्रैण; कोमल, क्लीब, दुर्बल, पौरुषहीन.

Efferent, *a.* अपवहत्.

Effervesce, *vi.* उत्सिच् *Pass.*, बुद्बुदायते *Den.*; अत्यंतोत्सुक *a.* भू 1 P । -nce, *n.* उत्सेक, बुद्बुदायितं; संक्षोभ.

Effete, *a.* क्षीण, जीर्ण, नष्टबल, विकल.

Efficacious, *a.* अमोघ, कार्यसाधक, फलग्राहक, सफल । -y, *n.* कार्यसाधकता, सफलत्वं.
Efficiency, *n.* कार्यक्षमत्वं, ०साधकता, निपुणता, नैपुण्यं, फलसाधकत्वं । -t, *a.* कार्यक्षम, निपुण, सिद्धिकर.
Effigy, *n.* प्रतिमा, प्रतिमूर्ति *f.*
Effloresce, *vi.* उत्फुल्ल् 1 P, स्फुट् 6 P । -nce, *n-* उत्फुल्लनं, पुष्पोद्गम, प्रस्फोटनं.
Effluent, *a.* निःस्रवत् । *n.* निर्गम, निःस्राव.
Effluvium, *n.* पूतिगंध, पूत्युद्गार.
Efflux, *n.* उद्गम, निर्गम; अपगम; अवसानं.
Effort, *n,* अध्यवसाय, आयास, उद्यम, (प्र)यत्न.
Effrontery, *n.* अविनय, औद्धत्यं, धाष्ट्र्यं, निर्लज्जता, प्रगल्भता.
Effulgence, *n.* तेजस् *neu.*, प्रभा, शोभा; उज्ज्वलत्वं, भास्वरत्वं । -t, *a.* उज्ज्वल, प्रभावत्, भास्वर.
Effuse, *vt.* निषिच् 6 P, प्रस्रु *c*; उत्सृज् 6 P । -ion, *n* निषेक, प्रस्रवणं, स्राव; उत्सर्ग, उत्सेक; उद्रेक.
Egesta, *n. pl.* उच्चार, गूथं, पुरीषं, विष्ठा, शकृत् *neu.*
Egg, *n.* अंडं, कोश, डिंब, पेशी । *vt.* उत्तिज्, प्रवृत्, प्रेर्, प्रोत्सह् *all c.*
Ego, *n.* आत्मन् *m.* । -ism, *n.* स्वार्थश्रेष्ठतावाद । -tism, *n.* अहंकार, अहंकृति *f.*, अहंपूर्विका, अहंभाव, आत्मस्तुति *f.*, आत्माभिमान । -tist, *n.* अहंकारिन्, अहंमन्य, अहंवादिन्, आत्माभिमानिन् *all m.* । -tistic, -tistical, *a.* अहंकृत, आत्मश्लाघिन्; गर्वित, साभिमान.
Egregious, *a.* असाधारण, असामान्य, लोकोत्तर, विलक्षण, विशिष्ट; प्रसिद्ध, विख्यात । -ness, *n* असामान्यता । -ly, *adv* अतीव.
Egress, *n.* अपक्रम, निर्याणं, निष्क्रमणं.
Eidolon, *n.* प्रतिमा, प्रतिमूर्ति *f.*
Eight, *n.* अष्टन् । *a.* अष्टन् । -fold, अष्टगुण । -h, *a.* अष्टम । In e. ways, अष्टधा.
Eighteen, *n.* अष्टादशन्.
Eighty, *n.* अशीति *f.*
Eirenicon, *n.* सामोपचार, सामोपाय.
Either, *conj.* (or) वा, वा-वा । *a.* अन्यतर, एकतर.
Ejaculate, *vt.* अकस्मात् वद् 1 P *or* उच्चर् *c* । -ion, *n.* आकस्मिकोदीरणं; उच्चार, उद्गार.
Eject, *vt.* उद्गॄ 6 P, उद्वम् 1 P; अपनुद् 6 P, अपाकृ 8 U, अपास् 4 U, निरस् 4 U, निष्कस् *c* । -ion, *n.* अपनोदनं, अपाकरणं, निष्कासनं । -ment, *n.* निष्कासनं.
Eke, *vt.* पूर् 10 U; कथमपि *or* कृच्छ्रेण पा *c or* वृध् *c* । *adv.* अपि च.

Elaborate, *a.* सुघटित; श्रमसिद्ध । *vt.* आयासेन साध् *c*; प्रपंचयति *Den*, विस्तॄ *c* । –ly, *adv.* भूरिश्रमेण, महायासेन । –ion, *n.* सायासघटना; विस्तार.

Élan, *n.* उत्साह; प्रागल्भ्यं.

Elapse, *vi.* अती 2 P, गम् 1 P, व्यतिक्रम् 1 P, व्यती 2 P.

Elastic, *a.* प्रकृतिप्रापक; आकुंचनीय, नम्य । –ity, *n.* प्रकृतिप्रापकत्वं; नम्यत्वं.

Elate, *vt.* उत्सिच् *c*, उल्लस् *c*, प्रमुद् *c* । –ion, *n.* उत्सेक, उल्लास, प्रमोद.

Elbow, *n.* कफणि-णी *f.*, कफोणि *f.*, कूर्पर । *vt.* कूर्परेण संघट्ट् 1 A । At one's e., अतिसमीपे । Out at e.s, *a.* मलिनवेष; दरिद्र, दीन । E. –grease, *n.* महायास.

Elder, *a.* अग्रज, अग्रिम, ज्यायस्, पूर्वज, वरीयस् । *n.* गुरु *m.*, गुरुजन, वृद्ध.

Eldest, *a.* ज्येष्ठ, वरिष्ठ, श्रेष्ठ.

Eldritch, *a* घोर, दारुण, भयानक, भीषण.

Elect, *a.* वृत; नियुक्त; विशिष्ट । *vt.* वृ 5. 10 U, वॄ 9 U; नियुज् 7 A. *c* । –ion, *n.* नियोजनं; निरूपणं; वरणं । –ive, *a.* जननियुक्त । –or, *n.* नियोजक; वरणाधिकृत *m.* । –orate, *n.* नियोजकगण.

Electric, *a.* विद्युन्मय, वैद्युत । E. current, विद्युत्प्रवाह । –ity, *n.* विद्युत्, विद्युच्छक्ति *both f.*

Electrify, *vt.* विद्युता पूर् 10 U *or* संक्षुभ् *c*; हर्षविस्मयादिना संभ्रम् *c* । –cation, *n.* वैद्युतीकरणं.

Electrocution, *n* विद्युद्वध.

Electrum, *n.* मिश्रधातु *m.*

Electuary, *n.* अवलेह, लेह्यं.

Elegance, *n.* चारुता, रामणीयकं, लालित्यं, लावण्यं, सुभगत्वं, सौंदर्यं; पदलालित्यं । –t, *a.* चारु, रमणीय, ललित, सुंदर, सुभग

Elegy, *n.* करुण०, शोकगीतं, ०काव्यं । –iac, *a.* करुणा०, शोकपूर्ण, ०प्रधान.

Element, *n.* तत्त्वं; मूलद्रव्यं; भूतं; वस्तुमात्रं; वसति *f.* । –al, *a.* भौत, भौतिक; तात्त्विक । –ary, *a.* एकद्रव्यक; अव्याकृत; निरवयव; प्राथमिक, मौल.

Elemosynary, *a.* दानार्थत्यक्त; दीनोपकारक; दानोपजीविन्.

Elenchus, *n.* आत्मविप्रतिपत्ति *f.*

Elephant, *n.* अनेकप, इभ, कंबु, करिन्, कुंजर, कुंभिन्, कुषिन्, गज, गर्ज, दंतावल, दंतिन्, द्विप, द्विरद, नाग, मतंगज, मदवृंद, महाकाय महामृग, मातंग, रदनिन्, रदिन्, वारण, शुंडाल, शुंडिन्, शूर्पकर्ण, षष्टिहायन, सामज, सिंधुर, स्तंबेरम, हस्तिन् *all m* । –ine, *a.* गजाकार, गजविषयक ।

A female e., इभ्या, कणे(ने)रा, करिणी, करेणु-णू *f.*, करेणुका, धेनुका, वशा, हस्तिनी । E. 5, 10, 20, 30 years old, बाल, पोत, विक्क, कलभ *resp.* । E. small limbed and without tusks from birth, मक्कण । E. in rut, प्रभिन्न, मत्त, मदकल, लग्न । E. out of rut, उद्वांत, निर्मद । E. driver, आधोरण, इभ्य, गजाजीव, निषादिन्, हस्तिपक, हस्त्यारोह, हास्तिक । Superintendent of e.s, महामात्र । E. herd, गजयूथं, हास्तिकं । E. goad, अंकुश, तोत्रं, वेणुकं, सृणि-णी *f.* । Rut-fluid from e.'s temples, दानं, मद । E.'s trunk, कर, शुंडा, हस्त । E.'s tusk, रद, रदन । E.'s binding-post, आलानं । E.'s caparisons, कल्पना, कुथ-थं-था, परिस्तोम, प्रवेणी, सज्जना । E.'s leather girth, कक्ष्या, चूषा, वरत्रा.

Elephantiasis, *n.* पदवल्मीक, शिलीपदं, श्लीपदं.

Elevate, *vt.* उत्था *c*, उन्नम् *c*, उन्नी 1 P; उन्नतिं नी 1 P; संस्कृ 8 U; उत्सिच् *c* । -ion, *n.* उत्थापनं, उन्नमनं; उत्कर्ष, उन्नति *f.*; औन्नत्यं, उच्छ्र(च्छ्रा)य, उत्सेध तुंगता; अधित्यका.

Eleven, *n*; *a.* एकादशन् । -th, *a.* एकादश । E. th hour, अंतिमक्षण *mn.*

Elf, *n* भूत; अप्देवता.

Elicit, *vt.* उद्धृ 1 P, निर्गम् *c*; निष्कृष् 1 P*c*, अनुमा 2 P. 3 A.

Elide, *vt.* लुप् *c* । -sion, *n.* लोप.

Eligible, *a.* ग्राह्य, वरणार्ह, वरणीय; योग्य । -ity, *n.* ग्राह्यता, वरणीयत्वं.

Eliminate, *vt.* अपाकृ 8 U, अपास् 4 U, निरस् 4 U, निष्कस् *c*; निराकृ 8 U; विलुप् *c* । -ion, *n.* अपाकरणं; विलोप; आहरणं.

Eliquation, *n.* द्रवीकरणं, विलयनं.

Élite, *n.* शिष्टाः *pl.*, शिष्टजनाः *pl.*

Elixir, *n.* रसायनं.

Ellipse, *n.* अंडवृत्तं, उपवृत्तं, वृत्तकल्पं.

Ellipsis, *n.* अध्याहार, समर्थपदलोप.

Elliptic, *a.* (1) अंडाकार, वर्तुलप्राय; (2) अध्याहार्य; न्यूनपद.

Elocution, *n.* वक्तृत्वं, वाग्मिता; भाषणशैली; वाणी । -ary, *a.* वक्तृत्वविषयक.

Eloge, *n.* श्लाघा, स्तुति *f.*

Elongate, *vt.* आयतीकृ 8 U, आयम् *c*, दीर्घीकृ 8 U, वितन् 8 U । -ion, *n.* दीर्घीकरणं, वितति *f.*

Elope, *vi.* निभृतं अपक्रम् 1 P *or* पलाय् 1 A । -ment, *n.* निभृतपलायनं.

Eloquence, *n.* वक्तृत्वं, वाग्मिता; वाग्वैभवं; मनोहारिवचस् *neu.* ।

–t, *a*. वाक्पंडित, वागीश, वाग्मिन्; चारुवचस्.

Else, *adv*. अन्यथा, इतरथा; अपि च। –where, *adv*. अन्यत्र, इतरत्र, परत्र.

Elucidate, *vt*. प्रकाश् *c*; विवृ 5 U, विशदीकृ 8 U, व्याख्या 2 P। –ion, *n*. विवरणं, व्याख्यानं। –ive, –ory, *a*. व्याख्यापक.

Elude, *vt*. कपटेन अन्वेषणां निष्फलीकृ 8 U; निभृतं पलाय् 1 A। –sive, *a*. दुर्ग्राह्य; अपक्रमणशील। –sion, *n*. अपसरणं। –sory, *a*. मायाविन्, मोहकारक.

Elysium, *n* नंदनं, स्वर्ग। –ion, *a*. स्वर्गीय, स्वर्ग्य.

Emaciate, *vt*. कृशं *a*. कृ 8 U, कृशीकृ 8 U, क्षै *c*, तनूकृ 8 U, ह्रस् *c*। *vi*. क्षि 1 P, ह्रस् 1 P। –d, *a*. कृश, क्षीण। –ion, *n*. मांसक्षय, मांसापचय; कार्श्यं, कृशता, क्षीणता, ग्लानि *f*.

Emanate, *vi*. निःसृ, प्रसृ, *both* 1 P; प्रवृत् 1 A; उत्पद् 4 A, उद्गम्, उद्भू, प्रभू, *all* 1 P। –ion, *n* उद्गम, उद्भव, निर्गम; प्रभा; प्रसृति *f*, प्रसरणं.

Emancipate, *vt*. मुच् 6 P. *c*, विनिर्मुच् 6 P; दास्यं नश् *c*; स्वातंत्र्यं प्राप् *c*। –ion, *n*. मुक्ति *f*., मोक्ष, विमोचनं.

Emasculate, *vt*. वृषणौ छिद् 7 P; पुंस्त्वं *or* वीर्यं नश् *c*; स्त्रैणं *a*. कृ 8 U। –d, *a*. छिन्नमुष्क; नष्टवीर्य, क्लीब, हृतपुंस्त्व। –ion, *n*. पुंस्त्वनाश; मुष्कच्छेद.

Embalm, *vt*. द्रव्यैः रक्ष् 1 P *or* अक्षयीकृ 8 U.

Embank, *vt*. वप्रेण परिक्षिप् 6 P *or* बंध् 9 P। –ment, *n*. वप्रबंध.

Embar, *vt*. आसिध् 1 P, निरुध् 7 U, बंध् 9 P; प्रतिबंध् 9 P.

Embargo, *n*. नौकागमननिषेध, पण्यनिषेध.

Embark, *vt*. नौकायां निविश् *c* *or* निक्षिप् 6 P। *vi*. नावं आरुह् 1 P; प्रारभ् 1 A.

Embarrass, *vt*. आकुलयति *Den*., आकुलीकृ 8 U, संभ्रम् *c*; बाध् 1 A; प्रतिबंध् 9 P। –ing, *a*. प्रतिबंधक, भ्रामक। –ed, *a*. आकुल, संभ्रांत। In e.ed circumstances, आपद्ग्रस्त, दुस्थित। –ment, *n*. आकुलता, संभ्रम; कष्ट; व्यामोह.

Embassy, *n* दौत्यं; दूतमंडलं

Embattle, *vt*. (1) युद्धाय व्यूह् 1 U *or* सज्जीकृ 8 U; (2) वप्रैः सनाथीकृ 8 U.

Embedded, *a*. निगूढ, निविष्ट, निहित.

Embellish, *vt*. अलंकृ 8 U, परिष्कृ 8 U, प्रसाध् *c*, भूष् 10 U, मंड् 10 U। –ment, *n*. अलंकार, आभरणं, परिष्कार, प्रसाधनं, भूषणं, मंडनं.

Ember, *n.* अंगार *mn*; *pl.* अंगारशेषं, भसितं.

Embezzle, *vt.* कपटेन आत्मसात्कृ 8 U *or* विनियुज् 7 A. *c* । -ment, *n.* सकपटापहरणं; दुर्विनियोग

Embitter, *vt.* तिक्तीकृ, अमधुरं *a.* कृ *both* 8 U; क्लिश्, प्रकुप्, संरभ् *all c* । -ment, *n.* प्रकोप.

Emblazon, *vt.* भूष् 10 U; लांछनेन मंड् 10 U.

Emblem, *n.* चिह्नं, लांछनं, संज्ञा; केतु *m*, ध्वज । -atic, *a.* द्योतक, लाक्षणिक, व्यंजक, सूचक.

Embody, *vt.* सशरीरं *a.* *or* मूर्तं *a.* कृ 8 U; स्पष्टं व्यंज् 7 P, समाहृ 1 P; अंतर्भू, समाविश् *both c* । -ment, *n.* मूर्तिमत्त्वं; मूर्ति *f.* । Embodied, *a.* मूर्त, मूर्तिमत्, शरीरिन्, सशरीर.

Embolden, *vt.* आश्वस् *c*; धैर्यं प्राप् *c*; प्रोत्सह् *c*.

Embolism, *n.* धमनीस्तंभ.

Embonpoint, *n.* पीनता, पीवरता, मांसलता.

Emborder, *vt.* सीमया *or* दशया सनाथीकृ 8 U.

Embosom, *vt.* हृदीव निधा 3 U; क्रोडीकृ 8 U; परिरभ् 1 A; परिवेष्ट् 1 A.

Emboss, *vt.* (1) गंडाकारेण उत्कृ 6 P *or* अलंकृ 8 U; (2) कवचेन आच्छद् 10 U; कोशे निविश् *c*; (3) गाढं संत्रस् *c*.

Embouchure, *n.* नदीमुखं.

Embowel, *vt.* अंत्राणि उद्धृ 1 P.

Embower, *vt.* कुंजेन परिवेष्ट् 1 A.

Embrace, *vt.* आलिंग् 1 P, आश्लिष् 4 P, उपगुह् 1 U, परिरभ् 1 A, परिवेष्ट् 1 A. *c*, परिष्वंज् 1 A, स्वंज् 1 A; परिक्षिप् 6 P, परिवृ 5 U; अंतर्गण् 10 U, अंतर्भू *c*, समाविश् *c*; व्याप् 5 P; अंगीकृ 8 U, आदा 3 U; ग्रह् 9 P, रम् 1 A । *n.* आलिंगनं, आश्लेष, उपगूहनं, क्रोडीकरणं, परिरंभ, परिष्वंग, संश्लेष; मैथुनं.

Embranchment, *n.* शाखोद्गम; शाखाविस्तार.

Embrasure, *n.* भित्तिरंध्रं, वप्रच्छिद्रं.

Embrocation, *n.* मर्दनं, विलेपनं.

Embroider, *vt.* सूचिकर्मणा चित्र् 10 U *or* भूष् 10 U; कार्मिकवस्त्रं कृ 8 U; चित्रीकृ 8 U । -y, *n.* सूचिशिल्पं, ०कर्मन् *neu.*

Embroil, *vt.* संक्षुभ्, संभ्रम *both c*; विक्षिप् 6 P; परिभ्रम् *c*; संबंध् 9 P; कलहे पत् *c* । -ment, *n.* संक्षोभ; कलहोत्पादनं.

Embrown, *vt.* कपिशीकृ 8 U.

Embryo, *n.* गर्भ, भ्रूण । In e. (*also* Embryonic), गर्भावस्थ; अपरिणत.

Emend, *vt.* शुध् *c*, समाधा 3 U । -ation, *n.* संशोधनं । -ator, *n.* संशोधक, संस्कर्तृ *m*.

Emerald, *n.* अश्मगर्भ, गारुत्मतं, मरकतं, हरिन्मणि *m.* । *a.* मारकत, हरित.

Emerge, *vi.* उत्था 1 P, उन्मस्ज् 6 P; उदि 2 P; आविर्भू, प्रादुर्भू *both* 1 P । -ence, *n.* उत्थानं, उन्मज्जनं; उदय; आविर्भाव.

Emergency, *n.* अकांडपात, आकस्मिकघटना, प्रसंग; आपद् *f.*, संकटं.

Emersion, *n.* उन्मज्जनं; उदय; पुनर्दर्शनं.

Emery, *n.* उत्तमलोहं.

Emetic, *n.* वमनं; वांतिकरं, वामकं.

Emeute, *n.* राजद्रोहिविप्लव.

Emiction, *n.* मूत्रोत्सर्ग.

Emigrate, *vi.* देशांतरं *or* देशाद्बहिः गम् 1 P । -ion, *n.* देशांतरगमनं । -ant *n.* देशांतरगामिन् *m.*

Eminence, *n.* उच्चता, उत्सेध; उत्कर्ष, प्राधान्यं, प्राबल्यं, मौख्यं; उच्चपदं, ०स्थानं.

Eminent, *a.* उच्च, उत्तुंग; अग्र्य, असामान्य, उत्कृष्ट, प्रधान, प्रमुख; वरेण्य, विशिष्ट.

Emissary, *n.* दूत, वार्तिक, संदेशहर; अपसर्प, प्रणिधि *m.*

Emission, *n.* उत्सर्ग, उद्गार, उद्गमनं; रेतःस्खलनं, वीर्यपात.

Emit, *vt.* उत्सृज् 6 P, उद्गॄ 6 P, उद्गम् 1 P; उदीर् *c.*

Emmet, *n.* पिपीलिका, लूतात, वम्री.

Emollient, *n.* अभ्यंजनं, शामकं, स्नेहनं.

Emolument, *n.* आय, प्राप्ति *f.* लाभ.

Emotion, *n.* भाव, विकार; अंतर्वेग, चित्तक्षोभ; रस; संक्षोभ । -al, *a.* भावमय, भावविषयक; सुक्षोभणीय.

Emperor, *n.* अधिराज, अधीश्वर, एकराज् *m.*, एकराज, एकाधिपति *m.*, चक्रवर्तिन् *m.*, मंडलेश्वर, राजाधिराज, सम्राज् *m.*, सार्वभौम.

Emphasis, *n.* अवधारणं; विशिष्टोच्चारणं । -ize, *vt.* द्रढयति *Den.*, सविशेषं उच्चर् *or* उदीर् *both c.*

Emphatic, *a.* दृढ, सनिश्चय; सविशेषोच्चारित; स्वराघातवत्; सावधारण । -ally, *adv.* सनिश्चयं, सावधारणं.

Empicture, *vt.* रूप्, वर्ण् *both* 10 U.

Empire, *n.* आधिपत्यं, आधिराज्यं, साम्राज्यं; राज्यं.

Empiric, *a.* अनुभवमूल; प्रयोगसिद्ध; आयुर्वेदविरुद्ध । *n.* अनुभवैकप्रमाणिन् *m.*; दुश्चिकित्सक, भिषक्पाश । -ism, *n.* अनुभवैकप्रामाण्यवाद.

Employ, *vt.* नियुज्, प्रयुज् *both* 7 A. *c*; अधिकृ 8 U; व्यापृ *c*; गम् *c* । -ee, *n.* अधिकृत, नियुक्त; भृत्य । -er, *n.* अधिकारिन् *m.*, नियोजक, स्वामिन् *m.* । -ment, *n.* नियोग, वृत्ति *f.* व्यवहार, व्यवसाय, व्यापार; उपयोग, प्रयोग.

Emplume, *vt.* पिच्छैः भूष् 10 U.

Empoison, *vt.* विषेण संमिश्र् 10 U; विषं पा *c or* दा 3 U; दुष् *c.*

Emporium, *n.* आपण, निषद्या, पणिक, पण्यवीथी, पण्यशाला, वाणिज्यस्थानं, विपणि णी *f.*

Empower, *vt.* अधिकृ 8 U.

Empress, *n.* महाराज्ञी.

Empressement, *n.* सौजन्यं, सौहार्दं.

Emprise, *n* साहसिकं कर्मन् *neu.*

Emption, *n.* क्रय.

Empty, *a.* रिक्त, शून्य; असार, निरर्थक, फल्गु; मंदबुद्धि; अन्नहीन, क्षुधार्त। *vt.* रिच् 7 U, शून्यीकृ 8 U; निःसृ *c*। *vi.* रिच् *Pass*, शून्यीभू 1 P। -ness, *n.* रिक्तता, शून्यता; असारता। E. -headed, *a.* मंदमति, मूर्ख.

Empyrean, *n.* परमस्वर्ग.

Emulate, *vt.* स्पर्ध् 1 A; विजिगीषते *Desid.* । -ion, *n.* प्रतिस्पर्धा, विजिगीषा.

Emulsion, *n.* पयस्यं, पायसं.

Enable, *vt.* क्षमं *a.* or समर्थं *a.* कृ 8 U.

Enact, *vt.* प्रशास् 2 P, विधा 3 U; आदिश् 6 P, संपद् *c*। -ment, *n.* विधि *m.*, शासनं; व्यवस्था; आदेश.

Enamel, *n.* धातुस्नेह; चित्रकाच; दंतधातु *m.*

Enamour, *vt.* वशीकृ 8 U; प्रीतिं जन् *c*। To be e.ed, अनुरक्त *or* आसक्त *a.* भू 1 P। -ed, *a.* अनुरक्त, आसक्त, जातप्रीति.

Encage, *vt.* पंजरे निरुध् 7 U.

Encamp, *vi.* निविश् 6 P। *vt.* (सैन्यं) निविश् *c*। -ment, *n.* निवेशनं; शिबिरं.

Encase, *vt.* कोशे निविश् *c.*

Enceinte, *a.* अंतर्वत्नी, गर्भवती, गर्भिणी.

Encephalon, *n.* मस्तिष्क, मस्तुलुंगक.

Enchafe, *vt.* उद्दीप्, तप् *both* c; क्लिश् 9 P, पीड् 10 U; क्षुभ् *c.*

Enchain, *vt.* निगडयति *Den*, शृंखलया बंध् 9 P.

Enchant, *vt.* अभिचर् *c*, मुह् *c*, वशीकृ 8 U; विलुभ् *c*, हृ 1 P; अतीव संतुष् *c*। -ing, *a.* मोहक, मोहिन्, विलोभक; चित्ताकर्षक, मनोहर। -ment, *n.* अभिचार, कुहक, माया, वशीकरणं; मोहनं, विलोभनं। -ress, *n.* मोहिनी.

Encharge, *vt.* नियुज् 7 A.*c.*

Enchase, *vt.* अनुव्यध् 4 P, खच् 10 U.

Enchiridion, *n* लघुग्रंथ.

Enchorial, *a.* ग्रामीण, जानपद.

Encincture, *vt.* मेखलया *or* मेखलयेव वेष्ट् 1 A.

Encircle, *vt* परिवृ 5 U, परिवेष्ट् 1 A, मंडलयति *Den.*

Enclasp, *vt.* परिरभ् 1 A, परिष्वंज् 1 A; परिक्षिप् 6 P.

Enclitic, *n.* निघ्नपदं.

Enclose, *vt.* आवृ 5 U, पिधा 3 U, परिवेष्ट् 1 A. *c*; वृत्या अवरुध् 7 U

or परिक्षिप् 6 P; निविश् *c* । –ure, *n.* प्राचीरं, वृति *f*; अंतर्गतपत्रं; वाट-टी.

Encloud, *vi* मेघैः आच्छद् 10.

Encomiast, *n.* प्रशंसक, स्तुतिपाठक.

Encomium, *n* गुणवर्णनं, प्रशंसा, श्लाघा, स्तुति *f*.

Encompass, *vt.* परिवृ 5 U, परिवेष्ट् 1 A; संवलयति *Den*, अंतर्भू 1 P, व्याप् 5, P, समाविश् *c* । –ment, *n.* परिवृति *f*.; परिवेष्टनं; व्यापकता.

Encore, *adv.* पुनरपि, भूयः । *n.* पुनरावृत्तिप्रार्थना.

Encounter, *vt.* संमुखं गम् 1 P, संमुखीभू 1 P; विरोधेन संमिल् 6 P; आक्षिप् 6 P; विग्रह् 9 P; समासद् *c* । *n.* समागम, संमिलनं; आहव, विग्रह, संमर्द; अकांडमिलनं । –er, *n.* प्रत्यनीक, विरोधिन्, वैरिन् *all m.*

Encourage, *vt.* उत्तिज्, प्रोत्सह् *both c*; धैर्यं प्राप् *c*, समाश्वस् *c*; अनुमुद् *c*; चुद् 10 U, प्रेर् *c* । –ment, *n.* प्रोत्साहनं; अनुमोदनं; समाश्वासनं । –ing, *a.* उत्साहवर्धक.

Encroach, *vi.* अनुज्ञां विना अतिक्रम् 1 U. 4 P; कपटेन ग्रह् 9 P । –ment, *n* सकपटग्रहणं; अननुमतं आक्रमणं.

Encrust, *vt.* शल्केन आच्छद् 10 U; बाह्यतः घनीकृ 8 U.

Encumber, *vt.* भारेण पीड् 10 U *or* प्रतिबंध् 9 P; भारं निविश् *c*; ऋणेन अवनम् *c*.

Encumbrance, *n.* (अति)भार; प्रतिबंध; गतिरोध.

Encyclical, *a.* परिवर्तिन्, संचारक, बहुजनप्रेषित.

Encyclopædia, *n.* विश्वकोश । –ic, *a.* सर्वज्ञानसंपन्न.

End, *n.* अंतं, अवसानं, पर्यवसानं, प्रत्यस्तमय, विराम, समाप्ति *f.*; अग्रं, अणि-णी *f.*, कोटि *f.*; अवधि, *m.* पर्यंत, प्रांत, मर्यादा, सीमन् *f.*, सीमा; अर्थ, आशय, प्रयोजनं, हेतु *m.*; कार्यं, परिणाम, फलं; अत्यय, मृत्यु *m.* । *vt.* अंतं गम् *c*, अवसो 4 P, निर्वृत् *c*, समाप् *c* । *vi.* अवसो, समाप् *both Pass*, विरम् 1 P; परिणम् 1 P, फल् 1 P । At one's wit's e., किंकर्तव्यतामूढ, व्यामोहित, संभ्रांत । To put an e. to, समाप् *c* । –ing, *a* अंत्य; *n.* पर्यवसानं; निर्वहण । –most, *a*, अंतिम । –less, *a.* अनंत, अनवरत अविरत, निरंतर, निरवधि । –lessness *n.* आनंत्यं, नैरंतर्यं.

Endanger, *vt.* संकटे पत् *c*.

Endear, *vt.* प्रेमास्पदं *a* कृ 8 U, अनुरागं उत्पद् *c* । –ment, *n.* प्रणय, स्नेह; विलास.

Endeavour, *vi.* उद्यम् 1 A, उद्युज् 7 U, घट् 1 A चेष्ट् 1 A, यत् 1 A, प्रयत् 1 A, व्यवसो 4 P । *n.* आरंभ, उद्यम, प्रयत्न, यत्न, व्यवसाय.

Endeictic, *a.* निदर्शक, व्यंजक.

Endemic, *a.* स्थानिक.

Endogamy, *n.* अंतर्जातिविवाह.

Endorse, *vt.* पृष्ठे लिख् 6 P; प्रमाणीकृ 8 U । -ment, *n.* पृष्ठलेख; प्रमाणीकरणं.

Endow, *vt.* (अमुकेन) सनाथीकृ 8 U; वृत्तिं सम्पृ *c*; यौतकं दा 3 U; युज् 7 A. *c* । -ed, *a.* उपेत, युक्त, संपन्न । -ment *n.* यौतकार्पणं; अग्रहारदानं; वृत्तिदानं; *pl.* चातुर्यादिगुणाः.

Endue, *vt.* परिधा, वस् *both c*; युज् *c*, सनाथीकृ 8 U.

Endure, *vt.* क्षम् 1 A. तितिक्षते *Desid.*, सह् 1 A । *vi.* चिरं अवस्था, स्था *both* 1 P । -ance, *n.* तितिक्षा, सहिष्णुता; सहनं; अविच्छेद, नैरंतर्य, प्रसक्ति *f.* संस्थिति *f*, स्थायित्वं । -ing, *a.* चिरकाल, स्थायिन्; तितिक्षु, सहिष्णु । -able, *a.* चिरस्थायिन्; अनश्वर.

Enema, *n.* रेचकं; रेचनयंत्रं.

Enemy, *n.* अमित्र, अराति, अरि, अहित जिघांसु, द्विषत्, द्वेष्टृ, परिपंथिन्, प्रतिपक्ष, प्रत्यनीक, प्रत्यर्थिन्, रिपु, विपक्ष, वैरिन्, शत्रु, सपत्न *all m*; शत्रुसेना

Energetic, *a* अतंद्रित, अनलस, उत्साहिन्, उद्यमिन्; बलिन्, शक्त, सामर्थ्यमत्.

Energize, *vi.* सबलं प्रवृत् 1 A । *vt.* सामर्थ्यं दा 3 U.

Energumen, *n.* भूतग्रस्त; अत्युत्साहिन् *m.*

Energy, *n* शक्ति *f.*, सामर्थ्यं; प्रभाव, बलं; उत्साह.

Enervate, *vt.* दुर्बलं *a.* *or* निर्वीर्यं *a.* कृ 8 U । *a.* क्षीणबल, दुर्बल, निर्वीर्य, शिथिल । -ation, *n.* बलनाश, शिथिलता.

Enfeeble, *vt.* दुर्बलीकृ, शिथिलीकृ *both* 8 U.

Enfetter, *vt.* निगडयति *Den.*

Enfold, *vt.* (अव) गुंठ् 10 U, आच्छद् 10 U, (परि)वेष्ट् 1. A. *c*; आश्लिष् 4 P, उपगुह् 1 U, परिरभ् 1 A.

Enforce, *vt.* बलात् कृ *c*; प्रसह्य निर्वह् *c or* विधा 3 U; दृढीकृ 8 U; साग्रहं प्रतिपद् *c or* समर्थ् 10 U । -ment *n.* सबलविधानं; दृढीकरणं.

Enfranchise, *vt.* मुच् 6 P *c*, बंधनात् मुच् 6 P, स्वतंत्राधिकारं *or* मताधिकारं दा 3 U । -ment, *n.* मोचनं; पौराधिकारार्पणं.

Engage, *vt.* अधिकृ 8 U, नियुज् 7 A. *c*; व्यापृ *c*; (विनियोगादिकं) आज्ञा *c*, युध् 4 A; प्रतिश्रु 5 U । *vi.* प्रतिज्ञा 9 U; वाङ्निश्चयं कृ 8 U; युद्धं आरभ् 1 A । -d, *a.* मग्न, व्यापृत; ०आसक्त, ०निष्ट, ०परायण *in comp.* । -ing, *a.* आकर्षक, मनोहर । -ment, *n.* समय, संविद् *f.*; प्रतिश्रुति *f.*,

संकेत; वाङ्निश्चय, विवाहप्रतिज्ञा; व्यवसाय, व्यापार; युद्धं, संपराय.

Engender, *vt.* उत्पद् *c*, जन् *c*, प्रसू 2 A; निष्पद्, संपद्, साध् *all c*.

Engine, *n.* यंत्रं; उपकरणं । -er, *n.* यंत्रकार, यंत्राध्यक्ष । स्थपति *m* । -er, *vt.* कौशलेन घट् *c or* साध् *c* । -ering, *n.* वास्तुविद्या, स्थापत्यं; (mechanical) यंत्रनिर्माणविद्या.

Engirdle, *vt.* मेखलया *or* मेखलयेव परिवेष्ट् 1 A. *c*.

English, *a.* आंग्ल.

Engorge, *vt.* (नि)गॄ 6 P, ग्रस् 1 A.

Engraft, *vt.* (वृक्षांतरे) निविश्, रुह् *both c*; समाविश् *c*.

Engrain, *vt.* अतिदृढं रंज् 10 U.

Engrasp, *vt.* दृढं ग्रह् 9 P.

Engrave, *vt.* उत्कॄ 6 P, तक्ष् 5 P । -ing, *n.* तक्षणं; उत्कीर्णालेख्यं.

Engross, *vt.* (1) स्थूलाक्षरैः लिख् 6 P; (2) कृत्स्नशः स्वायत्तीकृ 8 U *or* वशं नी 1 P; (3) साकल्येन क्री 9 P । -ed, *a.* निमग्न, व्यग्र । -ment, *n.* व्यग्रता; सकलहग्रहणं.

Engulf, *vt.* जलावर्ते इव निगॄ 6 P *or* निक्षिप् 6 P.

Enhance, *vt.* आप्यै, एध्, वृध् *all c* । -ment, *n.* वृद्धि *f*.

Enhearten, *vt.* उत्सह् *c*, समाश्वस् *c*.

Enigma, *n.* कूटोक्ति *f*.; गूढप्रश्न; प्रहेलिका । -tic, *a.* कूटार्थ, गूढार्थ; गूढ, दुर्ज्ञेय.

Enjoin, *vt.* आदिश् 6 P, चुद् 10 U, विधा 3 U, शास् 2 P.

Enjoy, *vt.* आस्वद् *c*, (उप०, सं०) भुज् 7 U, सेव् 1 A; नंद् 1 P, मुद् 1 A; रम् 1 A । -able, *a.* उपभोग्य, सुखावह, सेवनीय । -ment, *n.* उपभोग, संभोग, सेवनं; सुखं, हर्ष.

Enkindle, *vt.* समिंध् 7 A; प्रज्वल् *c*; उत्तिज्, उद्दीप् *both c*.

Enlace, *vt.* दृढं परिवेष्ट् 1 A; परिरभ् 1 A; गुंफ् 6 P.

Enlarge, *vt.* आप्यै, एध्, विस्तॄ, वृध् *all c*; प्रपंचयति *Den.*, बंधनात् मुच् 6 P. *c* । *vi.* आप्यै 1 A, एध् 1 A, वृध् 1 A; विस्तॄ *Pass* । -ment, *n.* विस्तार, वर्धनं, वृद्धि *f*.; प्रपंच.

Enlighten, *vt.* उपदिश् 6 P, प्रतिबुध्, प्रबुध्, शिक्ष् *all c*, संस्कृ 8 U; प्रकाश् *c* । -ment, *n.* उपदेश, प्रबोधनं, शिक्षणं, संस्कृति *f*.; ज्ञानप्रतिपत्ति *f*.; प्रकाशनं.

Enlink, *vt.* गाढं संयुज् *c or* संश्लिष् *c*.

Enlist, *vt.* सूच्यां लिख् 6 P; सैन्ये निविश् *c*; स्वपक्षे समाविश् *c*.

Enliven, *vt.* जीव् *c*; चेतनीकृ 8 U; उल्लस्, प्रमुद् *both c* । -ment, *n.* उल्लासवर्धनं, प्रमोदनं.

Enlumine, *vt.* द्युत्, प्रकाश् *both c.*
Enmarble, *vt.* स्फटिकसात् कृ 8 U; कठिनीकृ 8 U.
Enmesh, *vt.* जाले *or* पाशे बंध् 9 P.
Enmity, *n.* अमित्रता, द्वंद्वभाव, द्वेष, विरोध, वैरं, शत्रुत्वं, सापत्न्यं.
Ennead, *n.* (अध्यायादि) नवकं.
Ennoble, *vt.* उच्चपदं *or* उत्कर्ष *or* प्रतिष्ठां नी 1 P *or* प्राप् *c*; भावशुद्धं *a.* कृ 8 U। -ment, n. उत्कर्ष, उन्नति *f.*, प्रतिष्ठाप्राप्ति *f.*; भावशोधनं.
Ennui, *n.* औदासीन्यं, जडता, निरुत्साह, विमनस्कता.
Enormity, *n.* अतिमात्रता, अपरिमितता, बृहत्त्वं; अतिघोरता, पापिष्ठत्वं; अत्याचार, महाप्रमाथ, महापापं.
Enormous, *a.* अतिमर्याद, अतिमहत्, अतिमात्र, अपरिमित, बृहत्, विशाल, सुमहत्; बृहत्काय, महाशरीर, अत्यंत, अत्यर्थ, परम, सातिशय; अतिघोर, अतिदुष्ट, गर्ह्यतम; पापिष्ठ। -ness, *n.* अतिमर्यादता, *etc.*। -ly, *adv.* अतीव, अत्यंतं, सातिशयं.
Enough, *a.* पर्याप्त, प्रभूत; समर्थ; (predicative) अलं *with infinitive or dative*। *adv.* अलं; कृतं। *n.* पर्याप्ति *f*, प्रभूतता.
Enounce, *vt.* उच्चर्, उदीर् *both c*, घुष् 10 U। Enunciation, *n.* उच्चारणं, उदीरणं, घोषणं.
Enow, *adv.* अधुनैव; अचिरेण.
Enquire, *See* Inquire.
Enrage, *vt.* कुप्, क्रुध्, रुष् *all c.*
Enrapture, *vt.* प्रमुद् *c*, अतीव हृष् *c*, अतिहर्षेण स्तंभ् 9 P.
Enravish, *vt.* हर्षपरवशं *a.* कृ 8 U, अतिमात्रं प्रमुद् *c.*
Enrich, *vt.* सधनं *a.* कृ 8 U; सफलीकृ 8 U; आप्यै, एध्, वृध *all c.*
Enrobe, *vt.* परिधा, वस् *both c*, वस्त्रेण आच्छद् 10 U.
Enrol, *vt.* सूच्यां *or* नामावल्यां निविश् *c*। -ment, *n.* नामनिवेश.
Enroot, *vt.* मूलेन स्था *c*; दृढं आरुह् *c.*
Ens, *n.* अस्तित्वं, सत्ता.
Ensanguine, *vt.* रुधिरेण दिह् 2 U *or* लिप् 6 P; अरुणीकृ 8 U.
Ensate, Ensiform, *a.* खड्गाकार.
Ensconce, *vt.* अपह्नु 2 A, गुप् 1 P. 10 U. गुह् 1 U; सुखेन आस् 2 A *or* उपविश् 6 P.
Ensemble, *n.* समष्टि *f.*
Enshield, *vt.* त्रै 1 A, रक्ष् 1 P.
Enshrine, *vt.* देवालये *or* देवालये इव प्रतिष्ठा *c or* निधा 3 U; सप्रेमादरं निध्यै 1 P.
Enshroud, *vt.* पटेन आच्छद् 10 U.
Ensign, *n.* केतनं, केतु *m.*, ध्वज, पताका, वैजयंती; लक्षणं, लांछनं; ध्वजवाहक.

Enslave, *vt.* दासीकृ 8 U; वशीकृ 8 U; मुह् *c*। –ment, *n.* दास्यं; मोहनं.

Ensnare, *vt.* पाशे ग्रह् 9 P *or* बंध् 9 P; विश्वासघातेन अभिभू 1 P.

Ensorcell, *vt.* वशीकृ 8 U, विमुह् *c*.

Ensoul, *vt.* चेतनीकृ 8 U.

Ensue, *vi.* उत्पद् 4 A, जन् 4 A, प्रसंज् *Pass*, फल् 1 P, समापद् 4 A, संभू 1 P; अनुसृ 1 P। –ing, *a.* आगामिन्.

Ensure, *vt.* दृढीकृ 8 U, निश्चितं *a.* कृ 8 U.

Enswathe, *vt.* आवेष्ट् 1 A, वस्त्रेण आच्छद् 10 U.

Entail, *vt.* (रिक्थं) संसृ *c*; उत्पद् *c*, जन् *c*; अवश्यीकृ 8 U, प्रसंज् *c*। *n.* विशिष्टक्रमागतं रिक्थं.

Entangle, *vt.* संग्रंथ् 9 P; आकुलयति *Den.*, संभ्रम् *c*। –ment, *n.* संग्रथनं; जटिलत्वं; आकुलता, संभ्रम.

Enter, *vt.* निविश्, प्रविश् *both* 6 P; विध् 6 P, व्यध् 4 P; लिख् 6 P; निविश्, समारुह्, समाविश् *all c*। *vi.* प्रवेशं कृ 8 U। To e. into, समे 2 P, समुपागम् 1 P। To e. upon, प्रारभ् 1 A, प्रवृत् 1 A। Entrance, *n.* प्रवेश, प्रवेशनं; प्रवेशाधिकार; प्रवेशनमूल्यं; द्वारं। Entry, *n.* प्रवेश; द्वारं; लेखनं; लिखितं। Entrant, *n.* प्रवेशक; प्रतिस्पर्धिन् *m.*, प्राथमकल्पिक.

Enteric, *a.* आंत्र। E. fever, आंत्रज्वर.

Enteritis, *n.* अंत्रपाक.

Enterprise, *n.* आरंभ, व्यवसाय; साहसिकं कर्मन् *neu. or* कार्यं; धाष्ट्यं, साहसिकता। –ing, *a.* आरंभशूर, उत्थानशील, साहसिक.

Entertain, *vt.* अर्च् 1 P, आराध् 5 P. 10 U, पूज् 10 U, सत्कृ *c*, संमन् *c*, सेव् 1 A; आतिथ्यं कृ 8 U; (अनु) रंज्, नंद्, रम्, विनुद् *all c*; धृ 1 P. 10 U, मनसि निधा 3 U; सानुग्रहं विमृश् 6 P। *vi.* अतिथिसेवां कृ 8 U। –ing, *a.* अनुरंजक। –ment, *n.* आतिथ्यं, अतिथिसत्कार; अनुरंजनं, उत्सव, विनोदनं.

Enthral, *vt.* दासीकृ, बंदीकृ वशीकृ *all* 8 U; मुह् *c*, हृ 1 P। –ment, *n.* वशीकरणं; मोहनं.

Enthrone, *vt.* राज्ये *or* सिंहासने उपविश् *c or* स्था *c*.

Enthuse, *vi.* उत्साहं आविष्कृ 8 U.

Enthusiasm, *n.* अत्यनुराग, अभिनिवेश, आस्था, उत्साह, व्यग्रता; धर्मोन्माद; देवताग्रह.

Enthusiast, *n.* अभिनिवेशिन्, उत्साहिन्। –ic, *a.* आस्थापूर्ण, सोत्साह। –ically, *adv.* साभिनिवेशं, सोत्साहं.

Enthymeme, *n.* लुप्तावयवः न्याय.

Entice, *vt.* (प्र०) विलुभ् *c*, दुराचारे प्रवृत् *c*; भ्रंश् *c*। -ing, *a.* विमोहक, विवेकहर। -ment, *n.* (प्र०) विलोभनं; पापप्रवृत्ति *f.*

Entire, *a.* अखिल, अशेष, कृत्स्न, निखिल, निःशेष, विश्व, सकल, समग्र, सर्व; अखंड, अन्यून, संपूर्ण; असंमिश्र, शुद्ध; अकृत्रिम, ऋजु, सरल। -ly, *adv.* अशेषं, साकल्येन, सर्वथा। -ty, *n.* कात्स्न्यं, निःशेषता, समग्रता, साकल्यं; संपूर्णता; भूमन् *m.*

Entitle, *vt.* अभिधा 3 U, उपलक्ष् 10 U, नामन् *neu.* कृ 8 U *or* दा 3 U; पदवीं आरुह् *c*; अधिकारं दा 3 U। To be e.-ed to, अर्ह् 1 P.

Entity, *n.* अस्तित्वं, सत्ता, भाव; वस्तु *neu.*

Entoil, *vt.* पाशे ग्रह् 9 P.

Entomb, *vt.* समाधौ निविश् *c*; निखन् 1 P.

Entourage, *n.* परिवार; परिचारकगण.

Entr'acte, *n.* अंकावधि *m.*

Entrails, *n. pl.* अंत्राणि *pl.* पुरीतत् *neu.*

Entrain, *vt.* पश्चात् आकृष् 1 P; उत्पद् , साध् *both c.*

Entrammel, *vt.* कुंठ् 10 U, प्रतिबंध् 9 P, विघ्नयति *Den.*

Entrance, *vt.* मुह् *c*, मूर्च्छायां *or* समाधौ पत् *c*। -ed, *a.* मूर्च्छापन्न; हर्षस्तब्ध। -ment, *n.* मोहनं; मूर्च्छा; हर्षस्तंभ.

Entrap, *vt.* पाशे ग्रह् 9 P *or* बंध् 9 P.

Entreat *vt.* अभ्यर्थ् 10 U, सोत्सुकं प्रार्थ् 10 U *or* याच् 1 A; विचर् *c*। -ingly, *adv.* सानुनयं। -y, *n.* अनुनय, अभ्यर्थनं, प्रार्थना, याचना.

Entrée, *n.* प्रवेशाधिकार; पक्वान्नविशेष.

Entremets, *n. pl.* मिष्टान्नविशेषाः *pl.*

Entrench, *vt.* परिखाभिः वेष्ट् 1 A. *c*, परिखयेव रक्ष् 1 P; आक्रम् 1 U. 4 P.

Entrepôt, *n.* पण्यरक्षागारं; पण्यधानी.

Entrepreneur, *n.* लोकरंजनविधायक.

Entrust, *vt.* निक्षिप् 6 P, न्यस् 4 U; नियुज् 7 A. *c.*

Entwine, *vt.* गुंफ् 6 P, (सं) ग्रंथ् 9 P; संमिश्र् 10 U; परिष्वंज् 1 A.

Entwist, *vt.* परिवृत् *c.*

Enucleate, *vt.* प्रकाश् *c*; विशदीकृ 8 U.

Enumerate, *vt.* गण् 10 U, संख्या 2 P; यथाक्रमं परिगण् 10 U *or* निर्दिश् 6 P। -ion, *n.* गणना,

संख्यानं ; परिकीर्तनं; क्रमिकनिर्देश.

Enunciate, *vt.* उच्चर् · उदीर् *both c*, घुष् 10 U; सनिश्चयं निरूप् 10 U *or* प्रतिपद् *c or* प्रख्या *c*। –ion, . *n.* उच्चारणं, उदीरणं; प्रख्यापनं, प्रतिपादनं, निश्चितवचनं.

Envelop, *vt.* अवगुंठ् 10 U, (आ०) परिवेष्ट् 1 A. *c*, आच्छद् 10 U, आवृ 5 U; कोशे *or* पुटे पिधा 3 U। –e, *n.* आवरणं, कोश-ष, पुट । –ment, *n.* आच्छादनं, आवरणं, पिधानं.

Envenom, *vt.* विषेण संमिश्र् 10 U *or* दिह् 2 U; परुषं *a. or* सेर्ष्यं *a.* कृ 8 U.

Environ, *vt.* परिवृ 5 U. *c*; परिक्षिप् 6 U, परिवेष्ट् 1 A. *c*, व्याप् 5 P, संवलयति *Den*; अवरुध् 7 U। –s, *n. pl.* उपांत, परिसर। –ment, *n.* परिस्थिति *f.*

Envisage, *vt.* संमुखं अवलोक् 10 U; अभिमुखयति *Den*; निध्यै 1 P.

Envoy, *n* (1) दूत, वार्त्तिक. संदेशहर; (2) अनुलेख, समाप्तिलेख, ०श्लोक.

Envy, *n.* अभ्यसूया, असूया, ईर्ष्या, परोत्कर्षद्वेष, मत्सर, मात्सर्यं; मत्सरकारणं, मत्सरास्पदं । *vt.* अभ्यसूयति, असूयति *both Den.*, ईर्ष्य् 1 P; गृध् 4 P, लुभ् 4 U।

Enviable, *a.* ईर्ष्यणीय; असूयापादक; अतिस्पृहणीय.

Enwind, *vt.* मंडलीभू 1 P.

Enwomb, *vt.* योनौ धा 3 U *or* उपगृह् 1 U; गर्भे ग्रह् *c.*

Enwrap, *vt.* अवगुंठ् 10 U, आच्छद् 10 U, आवृ 5 U.

Enwreathe, *vt.* मालया संवलयति *Den.*

Eoan, *a.* औषस-स्य; पूर्व, पौरस्त्य, प्राच्य.

Epagoge, *n.* निगमनं; पक्ष; हेतु *m.*

Epaulet, *n.* स्कंधभूषणं.

Ephemeral, *a.* ऐकाहिक; क्षणिक; नश्वर.

Ephemeris, *n.* ग्रहगतिपत्रकं.

Epic, *n.* महाकाव्यं, वीरचरितकाव्यं, वीररसपूर्णं काव्यं । *a.* वीरचरितनिरूपक; वीररसमय.

Epicene, *a.* स्त्रीपुल्लिंग, साधारणलिंग; उभयलिंगिन्.

Epicure, *n.* भोगासक्त, विषयासक्त; मिष्टान्नलोलुप, जिह्वालौल्यप्रसक्त, उदरपरायण *all m.*। *a.* (*also* E.-an) भोगासक्त, *etc.*। –ism, *n.* भोगश्रेष्ठत्ववाद.

Epicycle, *n.* परिचक्रं.

Epideictic, *a.* निदर्शक, निरूपक.

Epidemic, *a.* जनतासंचारिन्। *n.* जनमार, महामारी, मार-री, मारिका.

Epidermis, *n.* बाह्यत्वच् *f.*

Epigastrium, *n.* जठरोर्ध्वभाग.

Epiglottis, *n.* उपजिह्वा.

Epigram, *n.* लघुकाव्यं; बह्वर्थाल्पशब्दं वाक्यं.

Epigraph, *n.* शिलालेख; प्रस्ताववाक्यं । -y, *n* शिलालेखविद्या.

Epilepsy, *n.* अपस्मार, भ्रामरं, मृगी.

Epileptic, *a.* अपस्मारिन्, भ्रामरग्रस्त.

Epilogue, *n.* उपसंहार.

Episcopacy, *n.* धर्माध्यक्षसत्ता; धर्माध्यक्षमंडलं.

Episode, *n.* आख्यानं, आख्यायिका उपकथा, उपाख्यानं, कथांगं । -ical, *a.* प्रासंगिक.

Epistemology, *n.* ज्ञानमीमांसा.

Epistle, *n.* पत्रं, लेख । Epistolary, *a.* पत्रात्मक.

Epitaph, *n.* मृत्युलेख; चैत्यलेख.

Epithalamium, *n.* विवाहगीतं, ०काव्यं.

Epithem, *n.* उपलेप, प्रलेप.

Epithet, *n.* उपाधि *m.*, विशेषणं, विशेष्यनिघ्नं.

Epitome, *n.* संक्षेप, संग्रह, सार । -ize, *n.* संहृ 1 P, संक्षिप् 6 P, संग्रहृ 9 P. । -ist, *n.* संग्रहकार, संग्राहक, संक्षेप्तृ *m.*

Epoch, *n.* कालगणनारंभ; विशिष्टकाल; शक, शाक । -al (*also* E. making) *a.* शककारक; नवकालगणनाकारक,

Epopee, Epos, *n.* *See* Epic.

Equable, *a.* सम, समप्रकृति, निर्विकार, अक्षोभनीय.

Equability, *n.* समता, समप्रकृति *f.*, निर्विकारता.

Equal, *a.* तुल्य, सम, समान; निर्विकार; अपक्षपातिन्, समदृष्टि; पर्याप्त, समर्थ । *n.* समान; तुल्यशक्ति; प्रतिद्वंद्विन् *all m.* । *vt.* तुल् 10 U; समीकृ 8 U. । -ity, *n.* तुल्यता, समानता, साम्यं । -ize, *vt.* समीकृ 8 U. । -ly, *adv.* तुल्यं, समं.

Equanimity, *n.* निर्विकारता, शांति *f.*, समवृत्ति *f.*, स्थैर्यं.

Equanimous, *a*, निर्विकार, समचित्त, स्थिरवृत्ति.

Equate, *it.* समीकृ 8 U । -ion, *n.* समीकरणं.

Equator, *n.* निरक्ष, भूकक्षा । -ial, *a.* निरक्षदेशीय.

Equerry, *n.* अश्वपाल, अश्वाध्यक्ष.

Equestrian, *a.* अश्वीय; अश्वविद्याविषयक; अश्वारूढ; अश्वहृदयज्ञ । *n.* अश्वारोह, आश्विक.

Equiangular, *a.* समकोण, समास्त्र.

Equidistant, *a.* समांतर.

Equilateral, *a.* समभुज.

Equilibrate, *vt.* तुल् 10 U; प्रतितुल् 10 U.

Equilibrist, *n.* पूरक, रज्जुनर्तक.

Equilibrium, *n.* समतोलनं, समभारता; अंगसौष्ठवं.

Equine, *a.* अश्वीय.

Equinox, *n.* विषुवं, विषुवत् *neu.* । Vernal *e.*, महाविषुवं, हरिपदं । Autumnal *e.*, जलविषुवं । Equinoctial, *a.* विषुवीय । E.-al point, अयनं । E.-al line, विषुवरेखा, ०वृत्तं । Sun's e.al passage, विषुवसंक्रांति *f.*

Equip, *vt.* सज्जीकृ 8 U, सनाथीकृ 8 U; (with arms) संनह् *c*; प्रसाध् *c* । -age, *n.* उपकरणसामग्री, साधनानि *pl.*, सामग्री; सज्जा, संनाह; परिवार । -ment, *n.* सज्जीकरणं; सज्जा, सामग्री.

Equipoise, *n.* समतोलनं । *vt.* प्रतितुल् 10 U.

Equipollent, *a.* तुल्यबल, समशक्ति.

Equiponderate, *vt.* प्रतितुल् 10 U.

Equitable, *a.* धर्म्य, न्याय्य, यथार्थ; न्यायवर्तिन् । -y, *adv.* न्यायेन.

Equitant, *a.* अश्वारूढ.

Equitation, *n.* अश्वारोहणं; अश्वहृदयं.

Equity, *n.* धर्म, न्याय, न्याय्यनिर्णय; न्याय्यता; अपक्षपात.

Equivalent, *a.* तुल्य, सम; समानार्थ; तुल्यबल; समफल । *n.* प्रतिफलं; पर्याय.

Equivocal, *a.* द्व्यर्थ; संदिग्धार्थ; अस्पष्टलक्षण; संदिग्ध.

Equivocate, *vi.* संदिग्धं *or* अस्पष्टं वद् 1 P; व्यपदिश् 6 P । -ion, *n.* वक्रोक्ति *f.*, संदिग्धवचनं; व्यपदेश.

Equivoque, *n.* वक्रोक्ति *f.*; श्लेषः कूटोक्ति *f.*

Era, *n.* काल, कालगणना, शाक.

Eradiate, *vi.* प्रसृ 1 P, स्फुर् 6 P । *vt.* उत्सृज् 6 P.

Eradicate, *vt.* उन्मूल्, निर्मूल् *both 10* U; उच्छिद् 7 P; उत्पट् 10 U; विनश् *c.*

Erase, *vi.* अपमृज्, परिमृज् *both* 2 P. 10 U; विलुप् *c* । -r, *n.* अपमार्जक । -ure, *n.* अपमार्जनं; विलोप.

Ere, *prep.* पूर्वं, प्राक् । *conj.* पूर्वं । E. long, अचिरेण.

Erect, *a.* उच्छ्रित, उत्तान; अनत, उन्नत । *vt.* उच्छ्रि *c*, उत्था *c*, उन्नम् *c*; विरच् 10 U, स्था *c* । -ile, *a.* उन्नतिशील । -ion, *n.* उच्छ्रय, उत्थापनं; निर्माणं विरचना, स्थापनं; प्रासाद; (गात्र)दार्ढ्यं; (of hair) पुलक, रोमांच.

Eremite, *n.* यति, वनवासिन्, संन्यासिन् *all m.*

Ergo, *adv.* अतः, अस्माद्धेतोः । -tism, *n.* वाक्कलह, वाग्युद्धं.

Eristic, *a* वादग्रस्त, ०पूर्वक । *n.* वादिन्, तर्किन् *both m.*

Erne, *n.* उत्क्रोश, गरुड.

Erode, *vt.* शनैः विनश् or विली *both c* । Erosion, *n.* विनाश, विलयनं.

Erotic, *a* मान्मथ; कामोत्पन्न; अभिलाषुक, कामपर, कामयमान, कामिन् , कामुक.

Erotomania, *n.* कामोन्माद.

Err, *vi.* प्रमद् 4 P, स्खल् 1 P; व्यभिचर् 1 P; सत्यात् *etc.* च्यु 1 A *or* भ्रंश् 1 A., 4 P; अपराध् 4.5 P. पापं आचर् 1 P। -atic, *a.* अनियतगति, उत्सूत्र; चंचल, भ्रमत्। -atum, *n.* अशुद्धं, (लेखन०, मुद्रण०) दोष, स्खलनं; (-a, *pl.* अशुद्धपत्रकं)। -oneous, *a.* अयथार्थ, अशुद्ध, असत्य, प्रमत्त, प्रामादिक, भ्रांत, सदोष, सप्रमाद, मिथ्या॰ (*in comp.*); मार्गभ्रष्ट। -or, *n.* दोष, प्रमाद, स्खलनं; भ्रम, भ्रांति *f.*, मतिभ्रंश; अपराध, उन्मार्ग, पापं; व्यभिचार.

Errant, *a.* परिभ्रमत्, पर्यटत्, भ्रमणकारिन्.

Erst, *adv.* अतीते काले, पुरा, पूर्वकाले.

Eructation, *a.* उत्क्षेप, उद्गार, उद्वमनं.

Erudite, *a.* पंडित, बहुश्रुत, विद्यासंपन्न, विद्वस्, व्युत्पन्न। -ion, *n.* ज्ञानं, पांडित्यं, विद्या, विद्वत्ता, विद्वत्त्वं, व्युत्पत्ति *f.*

Erupt, *vi.* उद्गॄ 6 P। -ion, *n.* उत्क्षेप, उद्गार, स्फोट; विस्फोट.

Erysipelas, *n.* उदर्द.

Escalade, *n.* वप्रावस्कंदनं, दुर्गलंघनं.

Escapade, *n.* उच्छृंखलचरितं; अश्वप्लुति *f.*

Escape, *vt.* परिहृ 1 P, लंघ् 10 U, वृज् 10 U; क्षेमेण दूरीकृ 8 U.। *vi.* अपसृ 1 P, अपसृप् 1 P. पलाय् 1 A। *n.* अपसरणं, पलायनं; निस्तार, परिहार, मुक्ति *f.*, विमोचनं.

Escarpment, *n.* उत्संग, कटक *mn.*

Eschatology, *n.* अंतिमभावविद्या.

Escheat, *vt.* राजसात् कृ 8 U.

Eschew, *v..* अपसृ 1 P; उज्झ् 6 P. त्यज् 1 P, हा 3 P; निवृत् 1 A, विरम् 1 P.

Escort, *n.* रक्षकवर्ग, रक्षकाः *pl.*; परिवार; परिचर; रक्षणं। *vt.* (रक्षणार्थं) अनुसृ 1 P *or* सह गम् 1 P.

Escritoire, *n.* लेखनपीठिका.

Esculent, *a.* खाद्य, भक्षणीय, भक्ष्य.

Escutcheon, *n.* कुललांछनफलकं.

Esophagus, *n.* गलस्रोतस् *neu.*, निगरण.

Esoteric,-al, *a.* अलौकिक, औपनिषद, गूढ.

Especial, *a.* विशिष्ट, सविशेष; प्रधान, प्रमुख, मुख्य.

Espial, *n.* निरीक्षणं.

Espionage, *n* अपसर्पणं, गूढावेक्षणं, चारप्रयोग.

Esplanade, *n.* नगरपरिसर, समीकृता क्रीडाभूमि *f.*

Espouse, *vt.* उद्वह् 1 P, उपयम् 1 A, परिग्रह् 9 P, परिणी 1 P, प्रतिग्रह् 9 P, विवह् 1 P, वृ 5.10 U; वाचा वृ c; अंगीकृ 8 U;

अनुपा *c*, स्वीकृ 8 U । -al, *n*. उद्वाह, परिग्रहणं, परिणय, विवाह; वाग्दानं, वाग्निश्चय ; अंगीकार, अनुपालनं, स्वीकार.

Esprit, *n*. चातुर्यं, प्रतिभा । E. de corps, संघभक्ति *f*.

Espy, *vt*. आलोक् 1 A. 10 U, ईक्ष् 1 A, दृश् 1 P; निभृतं अवेक्ष् 1 A.

Esquire, *n*. कंचुकवाह; श्री० श्रीमत्० *in comp*.

Essay, *n*. आरंभ, प्रयत्न, यत्न; निबंध, प्रबंध । *vt*. आरभ् 1 A, उद्युज् 7 U, प्रारभ् 1 A । -ist, *n*. निबंधकार, ०लेखक.

Essence, *n*. स्वालक्षण्यं; तत्त्वं, सार; निष्कर्ष, भाव; गंधद्रव्यं.

Essential, *a*. सारभूत, सारविषयक; आवश्यक; शुद्ध । *n*. तत्त्वं, मूलं; परमार्थ । -ly, *adv*. तत्त्वतः, सारतः

Establish, *vt*. (व्यव०, सं०) स्था *c*; दृढीकृ 8 U, निर्णी 1 P, प्रमाणयति *Den*., समर्थ् 10 U. साध् *c* । -ment, *n*. संस्थापनं; व्यवस्था, संस्था; भृत्यवर्ग.

Estate, *n*. भूमि *f*., रिक्थं ; दाय, वित्तं; अवस्था, दशा, भाव; पदं; संस्था.

Esteem, *vt*. आदृ 6 A, पूज् 10 U, बहु मन् 4 A. *c*, मह् 10 U; अवधृ 10 U, गण् 10 U, चिंत् 10 U, मन् 4 A । *n*. आदर, पूजा, पूज्यभाव, बहुमान.

Estimable, *a*. आदरणीय, पूजार्ह, पूज्य, मान्य.

Estimate, *vt*. (मूल्यं) निर्णी 1 P. निरूप् 10 U, संकल् 10 U । *n*; मूल्यनिरूपणं; गणना, संकलनं, संख्यानं; मतं । -ion, *n*. अर्घकल्पना, गणनं; मतं; आदर, संमान.

Estival, *a*. वार्षिक, सांवत्सरिक.

Estop, *vt*. निरुध्, प्रतिरुध् *both* 7 U.

Estrade, *n*. पीठिका.

Estrange, *vt*. विरंज् *c*, अप्रीतिं जन् *c*; दूरीकृ 8 U, विघट् 10 U । -ment, *n*. अपराग, अप्रीति *f*.; मित्रभेद, स्नेहक्षय.

Estuary, *n*. नदीमुखं, पुटभेद.

Estuation, *n*. फेनोद्गम, संक्षोभ.

Esurient, *a*. क्षुधार्त, बुभुक्षित; दीन, दुर्गत.

Et cetera, *phrase*, ०आदि, ०प्रभृति *in comp*.

Etch, *vt*. चित्र् 10 U, लिख् 6 P; उत्कॄ 6 P.

Eternal, *a*. अक्षय, अनंत, अनादि, अमर, अमृत, अविनाशिन्, नित्य, निरंतर, शाश्वत, सतत, सदातन, सनातन, संतत, सार्वकालिक । -ly, *adv*. नित्यं, निरंतरं, शश्वत्, सदा.

Eternity, *n*. आनंत्यं, नित्यत्वं, नैरंतर्यं, सातत्यं.

Eternize, *vt*. अक्षयीकृ, अमरीकृ *both* 8 U.

Etesian, *a.* वार्षिक, सांवत्सरिक.
Ether, *n.* आकाश *mn.* । -eal, *a.* आकाशीय, नाभस; तैजस, दिव्य; सूक्ष्म.
Ethic, -al, *a.* नीतिविषयक, नैतिक। Ethics, *n.* नीति *f.* नीतिशास्त्रं; आचार.
Ethmoid, *a.* चालन्याकार.
Ethnic, *a.* मानवजातिविषयक.
Ethnography, *a.* मानववंशशास्त्रं.
Etiolate, *vt.* धवलीकृ 8 U । *vi.* धवलीभू 1 P.
Etiology, *n.* निदानशास्त्रं.
Etiquette, *n.* समयाचार, शिष्टाचार, ०रीति *f.*
Etymological, *a.* व्युत्पत्तिविषयक, यौगिक.
Etymologist, *n.* नैरुक्त, नैरुक्तिक, व्युत्पत्तिकोविद.
Etymology, *n.* व्युत्पत्तिशास्त्रं; निरुक्ति *f.*, व्युत्पत्ति *f.*, व्युत्पादनं, शब्दसाधनं.
Etymon, *n.* प्रकृति *f.*, मूलं.
Eugenics, *n.* नृवंशशुद्धिशास्त्रं.
Eulogistic, *a* प्रशंसापूर्ण, स्तुतिपर.
Eulogize, *vt.* प्रशंस् 1 P, श्लाघ् 1 A, स्तु 2 U.
Eulogy, *n.* प्रशंसा, श्लाघा, स्तुति *f.*
Eunuch, *n.* क्लीब, छिन्नमुष्क, तृतीयप्रकृति *mf.*, पंड, षंड, हतपुंस्त्व; कंचुकिन् *m.*, वर्षवर, सौविद, सौविदल्ल, स्थापत्यक.
Eupeptic, *a.* सुखपाक.
Euphemism, *n.* मंगलभाषितं. मृदूक्ति *f.*
Euphemize, *vt.* मृदु वद् 1 P.
Euphonic,-ious, *a.* श्रुतिसुख, सुस्वर.
Euphony, *n.* मधुरस्वन, सुस्वर; स्वरसौष्ठवं; संधि, संयोग, संहिता.
Euphorbia, *n.* असिपत्रिका, त्रिकंटक, वज्रा, समंतदुग्धा, सिहुंड, सीहुड, स्नुह् *f.*, स्नुही.
Euphrasy, *n.* आह्लादकं, मनोरंजकं.
Eureka, *n.* प्रकाशनं; आत्मधन्यवाद.
Eurhythmics, *n.* नृत्यविद्या, ०कला.
Euthanasia, *n.* अनायासमृत्यु *m.*
Evacuate, *vt.* रिच् 7 U, शून्यीकृ 8 U; उच्चर् *c*, उद्धृ 6 P; शुध् *c*; उत्सृज् 6 P, परित्यज् 1 P । -ion, *n.* उच्चार, मलोत्सर्ग; परित्याग, विसर्जनं । Evacuant, *n.* रेचकं.
Evade, *vt.* नैपुण्येन परिहृ 1 P; अकृतिं साध् *c*; निष्फलीकृ 8 U । *vi.* पलाय् 1 A; वाक्छलं कृ 8 U.
Evaluate, *vt.* मूल्यं निश्चि 5 U । -ion, *n.* अर्घनिर्णय.
Evanesce, *vi.* अदर्शनं गम् 1 P, लुप् *Pass.* । -nce, *n.* अदर्शनं, अंतर्धानं; क्षय, लोप । -nt, *a.* क्षणिक, क्षयिष्णु, गत्वर, नश्वर; अदृश्यमान, परोक्ष.
Evangel, *n.* दिव्योपदेश.
Evaporate, *vt.* बाष्पीकृ 8 U; उच्छुष् *c* । *vi.* बाष्पीभू 1 P; बाष्परूपेण निर्गम् 1 P; शुष् 4 P;

नश् 4 P। –ion, *n.* वाष्पीकरणं, ०भवनं.

Evasion, *n.* व्यपदेश, सकपटवर्जनं *or* ०परिहार; वाक्छलं, छद्मोक्ति *f.*

Evasive, *a.* वंचनशील, शाठ्ययुक्त, छलगर्भ, कुटिल.

Eve, *n.* पूर्वप्रदोष; अग्रकाल; संध्या.

Even, *n.* संध्या.

Even, *adv.* अपि *ind.* । E. so एवमेव, एवमपि । E. if, यद्यपि.

Even, *a,* सम; समप्रदेश, समदर्शिन्, *etc.*; युग्म; अविकारिन् । *vt.* समीकृ [To be e. with, अपकारं निर्यत् 10 U *or* निस्तॄ 1 P *or* प्रत्यपकृ 8 U । E.–handed, अपक्षपातिन् । E.–minded, समाचित्त, समवृत्ति । –ly, *adv.* अक्षोभं; समगत्या.

Evening, *n.* दिनांत, प्रदोष, मैथिल, संध्या, सायंकाल, सायाह्न । *a.* सायंतन । E. star, शुक्र । In the e., सायं.

Event, *n.* घटना, वृत्तं, व्यतिकर, संभव; उदर्क, परिणाम, फलं । At all e.s, सर्वथा । –ful, *a* बहुघटनापूर्ण । –ual, *a.* आनुषंगिक, कार्यरुप; अंतिम, अंत्य । --ually, *adv.* अंते । –uate, *vi.* घट् 1 A, भू 1 P, समापद् 4 A.

Ever, *adv.* नित्यं, सदा, सर्वदा; कदाचन, कदापि । E. and anon, मुहुः, वारंवारं । For e., निरंतरं, शश्वत् । E. so little, मनागपि । —more, *adv.* सदा, निरंतरं.

Everlasting, *a.* अक्षय, अमर, चिरस्थायिन्, निरंतर.

Evert, *vt.* विपर्यस् 4 U; उत्सद् *c.*

Every, *a.* सकल, सर्व; एकैक, प्रत्येक. E. now and then, मुहुर्मुहुः । E. day, अनुदिनं, प्रतिदिनं । –body, *n.* सर्वजन । In e. way, सर्वथा । –thing, *n.* सर्वं । –where, सर्वत्र.

Evict, *vt.* निःसृ *or* निष्कस् *both c.*

Evidence, *n.* निदर्शनं, प्रमाणं, प्रामाण्यं, साक्ष्यं । *vt.* प्रमाणीकृ 8 U, समर्थ् 10 U । Ocular e., प्रत्यक्षप्रमाणं । Written e., लेखप्रमाणं.

Evident, *a.* प्रत्यक्ष, प्रकट, व्यक्त, स्पष्ट, स्फुट । –ial, *a,* प्रमाणरूप । –ly, *adv.* स्पष्टं, स्फुटं । To be e., स्फुटीभू 1 P.

Evil *a.* अधम, असत्, कुत्सित, खल, दुराचार, दुष्ट, निंद्य, पाप, पापात्मक, कष्टकर, घोर, पीडावह । *n.* अनिष्टं, अहितं, अशुभं; अनर्थ, कष्टं; दुरितं, दुष्कृतं, पातकं, पापं । King's e., गंडमाला । E.-disposed, E–minded, कुमति, दुर्बुद्धि । E.–eye, पापदृष्टि *f.* । E.–doer, *n,* दुर्वृत्त, पातकिन्, पापकर्मन्, *all m.* । E.-speaking *n.* अभ्यसूया, निंदा, परिवाद, मिथ्याक्षेप.

Evince, *vt.* दृश् *c*, प्रकटयति *Den*, प्रकाश् *c*, स्पष्टीकृ 8 U.

Evirate, *ot.* पुंस्त्वं अपहृ 1 P, निर्वीर्य *a*. कृ 8 U.

Eviscerate *vt.* निरंत्रीकृ 8 U.

Evoke, *vt.* आह्वे 1 P. आकृ *c*; प्रबुध् *c* । Evocation, *n.* आकारणं. आह्वानं.

Evolution, *n.* उद्भेद, परिणाम, विवर्त, विस्तार; परंपरा, श्रेणी; (सैन्यादिकस्य) चलनं । -ism, *n.* परिणामवाद, अभिव्यक्तिवाद.

Evolve, *vt.* उद्भिद्, विकस्, विस्तॄ *all c*; परिणम् *c*; प्रपंचयति *Den* । *vi.* उद्भिद् *Pass.*, विकस् 1 P; परिणम् 1 P.

Evulsion, *n.* अवलुंचनं, उत्पाटनं.

Ewe, *n.* अवि *f*, अविला, उरणी, उरा, एडका, कुररी, जालकिनी, मेषी, रुजा । E.s milk, अविदूसं, अविमरीसं, अविसोढं.

Ewer, *n.* कलश, कुंभ, घट.

Exacerbate, *vt.* क्रुध्, प्रकुप्, संक्षुभ् *all c*; उद्दीप्, वृध् *both c*.

Exact, *a.* यथार्थ, सत्य; निर्दोष; अप्रमत्त; सूक्ष्मनियमानिष्ट । *vt.* बलात् ग्रह् 9 P *or* आहृ 1 P; साग्रहं अपेक्ष् 1 A । -ing, *a.* अप्रमादापेक्ष, सूक्ष्मतापेक्ष, ग्रहिल । -ion, *n.* बलाद्ग्रहणं; अन्याय्यहरणं । -itude, -ness, *n.* याथार्थ्य; सूक्ष्मता; अप्रमाद । -ly, *adv.* यथार्थतः, यथावत्.

Exaggerate, *vt.* अत्युक्त्या कथ् 10 U *or* वर्ण् 10 U *or* प्रतिपद् *c*; वृध् *c* । *vi.* अत्युक्तिं विधा 3 U । -ion, *n.* अतिवाद, अतिशयोक्ति *f*, अत्युक्ति *f*.

Exalt, *vt.* उत्कृष् 1 P, उन्नम् *c*, उन्नी 1 P, उच्चपदवीं नी 1 P *or* प्राप् *c*; प्रशंस् 1 P; संकृत् 10 U; उद्दीप् *c* । -ation, *n.* उत्कर्ष, उन्नति *f.*, उच्चपदारोप(ह)णं; (Astr.) उच्च *m*.

Examine, *vt.* परीक्ष् 1 A, पर्यालोच् 10 U, विचर् *c*, विमृश् 6 P, समीक्ष् 1 A; अनुयुज् 7 A, प्रच्छ् 6 P । -r, *n.* परीक्षक; प्राश्निक । -ation, *n.* परीक्षा, विचारणा; अनुयोग, प्रश्न.

Example, *n.* उदाहरणं, दृष्टांत, निदर्शनं; आदर्श, प्रमाणं । For e., यथा.

Exanimate, *a.* निर्जीव, निश्चेतन.

Exasperate, *vt.* क्रुध्, प्रकुप्, संक्षुभ् *all c* । -ion *n.* कोप, मन्यु, रोष.

Excavate, *vt.* उत्खन् 1 P; खननेन अपहृ 1 P । -ion, *n.* उत्खननं.

Exceed, *vt.* अतिक्रम् 1 U, अती 2 P; अतिरिच् *Pass.* अतिशी 2 A, विशिष् *Pass* । *vi* मर्यादां उल्लंघ् 1 A. 10 U; प्रत्यादेशः भू 1 P । -ing, *a.* अतिरेकिन्, अत्यंत, परम; *adv.* (*also* -ly) अतीव, अत्यंतं, नितांतं, प्रकामं, सुतरां.

Excel, *vt.* अतिरिच् *Pass*, अतिशी 2 A, विशिष् *Pass* । *vi.* प्रत्यादेशः भू 1 P । -lence, *n.* गुणातिशय, गुणोत्कर्ष ; वैशिष्ट्यं, श्रेष्ठता ; गुण, सद्गुण । -lency, *n.* गुणोत्कर्ष ; (Address) देव, महाराज । -lent, *a.* उत्कृष्ट, उत्तम, गुणान्वित, वरेण्य, श्रेष्ट ; ०वर, ०विशेष, ०सिंह, *etc. in comp.* (*cf.* स्युरुत्तरपदे व्याघ्रपुंगवर्षभकुंजराः । सिंहशार्दूलनागाद्याः पुंसि श्रेष्ठार्थगोचराः ॥ Amara III. 1·59: *also* उपमितं व्याघ्रादिभिः सामान्याप्रयोगे–Pan. II. 1·56) । -lently, *adv.* उत्तमं, साधु, सुष्ठु । -sior, *adv.* उच्चैस्तरां.

Except, *vt.* अपास् 4 U, त्यज् 1 P, परिहृज्, वृज् *both* 10 U, लुप् *c*, व्यावृत् *c* । *-prep.* (*also* -ing) अंतरा, अंतरेण, ऋते, विना ; वर्जयित्वा । *conj.* यदि...न ।-er, *n.* अपवादक, आक्षेपक । -ion, *n.* त्याग, परिवर्जनं ; अपवाद, व्यभिचार ; आक्षेप, दोष, बाधा, विप्रतिषेध । Take e-ion, आक्षिप् 6 P, असंमतिं प्रकाश् *c* । -ionable, *a.* आक्षेपार्ह, बाध्य ; असामान्य । -ional, *a.* अपवादात्मक, अपवादभूत ; अलौकिक, असाधारण, असामान्य ; अपूर्व.

Excerpt, *vt.* संकल् 10 U; अवतॄ *c*, उद्धृ 1 P, उपन्यस् 4 P । *n.* अवतरणं, उदाहरणं, उद्धार, चूर्णि *f.*, संकलनं.

Excess *n.* अतिरेक, आतिशय, आधिक्यं ; अतिक्रम, अत्याचार, मर्यादोल्लंघनं ; अनिग्रह, अनियताचार । -ive, *a.* अतिमात्र, अत्यंत, अत्यर्थ, अपरिमित, परम, प्रकाम, सातिशय । -ively, *adv.* अतीव, अत्यंतं.

Exchange, *vt.* परिवृत् *c*, प्रतिदा 1 P. 3 U, विनिमे 1 A । *n.* परिवर्त, परिवृत्ति *f.*, प्रतिदानं, विनिमय ; द्रव्य०, पण्यविनिमय ; पणितृचत्वरं । -able, *a.* विनिमेय.

Exchequer, *n.* राजकोष । Chancellor of E., राजकोषाध्यक्ष.

Excise, *n.* कर, राजदेयं, राजस्वं, शुल्कं । *vt.* (1) विच्छिद् 7 U ; (2) राजदेयं स्था *c* । -ion, *n.* कर्तनं, विच्छेदनं.

Excite, *vt.* उत्तिज्, उत्था, उद्दीप्, प्रचुद्, प्रबुध्, प्रोत्सह् *all c*; प्रकुप्, संक्षुभ् *both c*; उत्पद्, जन् *both c* । -able, *a.* उत्तेजनीय, शीघ्रक्षोभ । -ant, *n.* उत्तेजकं, उद्दीपकं । -ation, -ment, *n.* उत्ताप, संरंभ, संक्षोभ ; उत्तेजनं, उद्दीपनं, प्रचोदनं । -d, *a.* उद्दीप्त, प्रबुद्ध, संक्षुब्ध.

Exclaim, *vt.* उच्चैः वद् 1 P, उत्क्रुश् 1 P । *vi.* उच्चैः वचः कृ 8 U । Exclamation, *n.* उत्क्रोश, उच्चैः उद्गार । Exclamatory, *a.* उत्क्रोशवाचक.

Exclude, *vt.* बहिष्कृ 8 U, व्यतिरिच् *c*, व्यावृत *c*; अपास् 4 U, त्यज् 1 P, वृज् 10 U.

Exclusion, *n.* बहिष्कार, व्यतिरेक, व्यावर्तनं, व्यावृत्ति *f.*; वर्जनं.

Exclusive, *a.* बाधक, व्यावर्तक; ऐकांतिक; केवल; अनन्यसाधारण। -ly, *adv.* एकांततः, अनन्यसाधारण.

Excogitate, *vt.* परिचिंत् 10 U, अनुसंधा 3 U । -ion, *n.* परिचिंतनं.

Excommunicate, *vt.* अपांक्तीकृ, बहिष्कृ *both* 8 U; निष्कस् *c*। -ion, *n.* अपांक्तेयत्वं, बहिष्कार, समाजच्युति *f.*

Excoriate, *vt.* निस्त्वचीकृ 8 U.। -ion, *n.* त्वग्भेद.

Excrement, *n.* उच्चार, गूथ *mn.*, पुरीषं, मल *mn*, विष् *f.*, विष्ठा, शकृत् *neu.*, शमलं.

Excrescence, *n.* गंड, शोफ.

Excrete, *vt.* उच्चर् *c*, उत्सृज् 6 P। -ion, *n.* उच्चार, उत्सर्ग.

Excruciate, *vt.* अतीव पीड् 10 U *or* यत् *c*, प्रमंथ् 9 P। -ing, *a.* अरुंतुद, अतिपीडाकर, प्रमाथिन्, मर्मभेदक.

Exculpate, *vt*, निर्दोषीकृ 8 U, दोषात् मुच् *c or* शुध् *c*। -ion *n.* दोषमुक्ति *f.*, ०शुद्धि *f.*। -ory, *a.* दोषक्षालक, ०शोधक, ०हर.

Excurrent, *a.* निःसरत्.

Excursion, *n.* क्रमणं, पर्यटनं, विहार; मार्गत्याग, अप्रस्तुतानुसरणं; आक्रम, आस्कंद.

Excursive, *a.* भ्रमणशील.

Excursus, *n.* आनुषंगिकप्रकरणं.

Excuse, *vt.* क्षम् 1 A, मृष् 1 P. 10 U; दोषात् *or* नियमादिकात् मुच् 6 P. *c*; विसृज् 6 P। *n.* व्यपदेश; क्षमायाचना; हेतुवाद; कृतकहेतुः व्याज; दोषमोचनं। -able, *n.* क्षमार्ह.

Exeat, *n.* प्रयाणानुज्ञा.

Execrate, *vt.* अभिशंस् 1 P, (अभि०) शप् 1 U; जुगुप्सते *Den.* विद्विष् 2 U । Execrable, *a.* गर्हणीय, नीच, बीभत्स, विद्वेष्य। -ion, *n.* अभिशंसनं, शाप; विद्वेष.

Execute, *vt.* (1) अनुष्ठा 1 P, कृ 8 U, विधा 3 U, संपद् *c*, साध् *c*; निर्वर्त् *c*, निर्वह् *c*; (2) हन् 2 P, देहांतदंडं कृ 8 U । -ant, *n.* अनुष्ठातृ *m.*; वादक। -ion, *n.* अनुष्ठानं, निर्वहणं, विधानं; वादनशैली; घात, वध, हत्या । -ioner, *n.* घातक; वध्यापुरुष । -ive, *a.* विधायक, संपादक, *n.* विधायकमंडलं। -or, *n.* मृत्युपत्राधिकृत *m.*

Exegesis, *n.* प्रवचन, भाष्यं, विवरणं, व्याख्यानं.

Exegetical, *a.* व्याख्यानविषयक; प्रकाशक.

Exegetist *n.* भाष्यकार, व्याख्यातृ *m.*

Exemplar *n.* आदर्श, प्रमाणं; प्रमुखोदाहरणं । -y, *a.* अनुकरणीय,

प्रमाणभूत ; उदाहरणात्मक, दार्ष्टांतिक.

Exemplify, *vt.* उदाहृ 1 P, दृष्टांतेन प्रकाश् *c*; दृष्टांतीभू 1 P.

Exempt, *a.* (अमुकादिना) अनिबद्ध, वर्जित ; (अमुकादेः) मुक्त । *vt.* मुच् 6 P. *c*, वृज् 1 P. 10 U । -ion *n.* मोचनं, वर्जनं ; अनुष्ठानाभाव ; नियमशैथिल्यं.

Exequatur, *n.* प्रतिनिधिसमर्थन-लेख.

Exequies, *n. pl.* अंत्यविधि *m.* अंत्येष्टि *f.*, और्ध्वदेहिकं, प्रेतसंस्कार.

Exercise, *n.* उपयोग, प्रयोग, व्यापार; अभ्यास, आवृत्ति *f.*, चर्या, व्यवसाय; व्यायाम । *vt.* उपयुज्, प्रयुज् *both* 7 A. 10 U, व्यापृ *c*; अभ्यस् 4 U, नित्यं आचर् 1 P; व्यायम् *c*, व्यायामं कृ 8 U.

Exercitation, *n.* अभ्यास, व्यव-साय ; प्रबंध.

Exert *vt.* उपयुज् 7 A. 10 U, व्यापृ *c* । E. oneself, आयस् 4 P, (प्र०)यत् 1 A, श्रम् 4 P । -ion, *n.* आयास, क्लेश, श्रम ; उद्यम, उद्योग, यत्न.

Exeunt omnes, *phrase.* निष्क्रांताः सर्वे.

Exfoliation, *n.* त्वग्विगलनं.

Exhale *vt.* उच्छ्वस् 2 P; उद्गॄ 6 P, उद्वम् 1 P ; उत्सृज् 6 P ; बाष्पीकृ 8 U; बाष्पमिव उच्छुष् *c* । *vi.* बाष्पीभू 1 P; उद्गॄ *Pass* । -ation, *n.* उच्छ्वास ; उद्गार ; बाष्प, बाष्पो-द्गार; निर्गम.

Exhaust, *vt.* परिहृ 1 P ; रिच् 7 U, शून्यीकृ 8 U. निःशेषं क्षै *c or* नश् *c or* निर्भुज् 7 A *or* उपयुज् 7 A. 10 U; आयास्, खिद्, श्रम् *all c*; साकल्येन ग्रह् 9 P । -ed, *a.* क्षीण, विरिक्त, शून्यीभूत; खिन्न, ग्लान, श्रांत । -ible, *a.* सुक्षय । -ion, *n.* क्षय, नाश, व्यय; खेद, ग्लानि *f.* श्रम । -ive, *a.* सकलग्राहक, सर्वांगपूर्ण । -less, *a.* अक्षय.

Exhibit, *vt.* प्रदृश् *c*; प्रकटयति *Den*, प्रकटीकृ 8 U, प्रकाश् *c*, व्यंज् 7 P. *c.* । *n.* प्रदर्शितं वस्तु *neu.* साक्ष्यलेख । -ion, *n.* प्रदर्शनं; प्रकटनं; वृत्ति *f.*, वृत्तिसमर्पणं । To make an e.ion of oneself, गर्हणीयं चेष्ट् 1 A.

Exhilarate, *vt.* नंद्, हृष् *both c.* । -ion, *n.* उल्लास, प्रमोद, हर्ष.

Exhort, *vt.* वचनेन प्रोत्सहृ *c or* प्रवृत् *c*; अनुनी 1 P, अनुशास् 2 P; उपपत्त्या उपदिश् 6 P । -ation, *n.* अनुनय; प्रबोधनं प्रोत्साहनं, उपदेश । -ative, *a.* उपदेशक, प्रबोधक.

Exhume, *vt.* (शवं) उत्खन् 1 P.

Exies, *n.* वातोन्माद.

Exigeant, *a.* बलाद्विधायक, बला-त्साधक.

Exigence, -y, *n.* अपरिहार्य०, अवश्य०, नितांतप्रयोजनं, आवश्यकत्वं, विपत्काल, संकटं.

Exigent, *a.* अपरिहार्य, आवश्यक.

Exiguous, *a.* अल्प, तनु, लघु, स्वल्प। Exiguity, *n.* अल्पत्वं.

Exile, *n.* निर्वासनं, प्रव्रजनं, विवासनं; बहिर्देशवास; बहिर्देशस्थित *m.*। *vt.* निर्वस् *c*, निष्कस् *c*, विवस् *c.*

Exility, *n.* अल्पत्वं, तनुता; सूक्ष्मता.

Eximious, *a.* प्रमुख, वरेण्य.

Exist, *vi.* अवस्था 1 A, अस् 2 P, भू 1 P, वृत् 1 A; जीव् 1 P; आस् 2 A.। -ence, *n.* अवस्थानं, अस्तित्वं, भाव, सत्ता, सत्त्वं; जीवनं, जीवितं; वर्तनं। -ent, *a.* वर्तमान, विद्यमान, सत्.

Exit, *phrase* निष्क्रांत। *n.* निष्क्रमणं; निर्गमनं, प्रयाणं, प्रस्थानं, निधनं, मरणं; निर्गमनमार्ग, द्वारं.

Exodus, *n.* प्रयाणं, प्रस्थानं, बहिर्गमनं.

Ex Officio, *phrase.* स्वाधिकारतः; अधिकारोद्भूत, अन्वाधिकारकृत.

Exogamy, *n.* बहिर्गोत्रविवाह.

Exonerate, *vt.* निर्दोषीकृ 8 U, दोषात् मुच् 6 P. *c*; निर्भारं *a.* कृ 8 U। -ion, *n.* दोषापहरणं, दोषशुद्धि, *f.*

Exorbitant, *a.* अपरिमित, अमर्यादित, अमित। Exorbitance, *n.* अपरिमितत्वं, मर्यादातिक्रम.

Exorcize, *vt.* मंत्रादिकैः अपनुद् 6 P *or* निष्कस् *c*; भूतग्रहात् मुच् 6 P *c*। -r, *n.* मंत्रसाधक। Exorcism, *n.* भूतापसारणं.

Exordium, *n.* उपोद्घात, प्रस्तावना, भूमिका.

Exoteric, -al, *a.* लौकिक, साधारण.

Exotic, *a.* विदेशीय, वैदेशिक.

Expand, *vt.* प्रसृ *c*, वितन् 8 U, विस्तॄ *c*। *vi.* प्रवृध् 1 A, प्रसृ 1 P, वितन् *Pass.*, विस्फुर् 6 P, विकस् 1 P, स्फुट् 6 P.

Expanse, *n.* प्रसार, वितान, विसार, विस्तारः आभोग, आयाम.

Expansion, *n.* प्रसरणं, वितति *f.*, विस्तार; प्रपंच, विस्तर.

Expansive, *a.* विसृत्वर, विस्तारशील, व्यापक.

Ex-parte, *phrase.* एकपक्षीय.

Expatiate, *vi.* प्रपंचयति *Den.*, विस्तरेण निरूप् 10 U; पर्यट् 1 P.

Expatriate, *vt.* निर्वस् *c*, निष्कस् *c*, विवस् *c.*

Expect *vt.* अपेक्ष् 1 A, उदीक्ष् 1 A, प्रतीक्ष् 1 A; प्रतिपा *c*; मन् 4 A.। --ance, -ancy *n* अपेक्षित्वं, आकांक्षिता। -ant, *a.* अपेक्षिन्, आकांक्षक, प्रत्याशिन्। -ation, *n.* अपेक्षा, आकांक्षा, प्रतीक्षा, प्रत्याशा; (*pl.*) आयति *f.*। -ingly, *adv.* साकांक्षं.

Expectorate, *vt.* उद्गॄ 6 P, निष्ठिव् 1.4 P। -ion, *n.* उद्गार, निष्ठ्यूति *f.*

Expedience, -y, *n.* औचित्यं, योग्यता; कार्यसाधकता.

Expedient, *a.* कार्यसाधक, उपयुक्त, योग्य, हित । *n.* उपाय, कल्प, साधनं; हितोपाय.

Expedite, *vt.* शीघ्रं प्रवृत् *c. or* साध् *c*; त्वर् *c*; सत्वरं प्रेष् 10 U । *a.* क्षिप्र, लघु, शीघ्र, । -ion, *n.* त्वरा, रभस, वेग, शीघ्रता; अभियानं, प्रयाणं, प्रस्थानं, यात्रा; प्रास्थानिकसेना । -ious, *a.* क्षिप्र, चपल, शीघ्र.

Expel, *vt.* अपनुद् 6 P, अपास् 4 U, निरस् 4 U, निष्कस् *c*; बहिष्कृ 8 U; अपपात्रयति *Den.*

Expend, *vt.* व्यय् 10 U; विनियुज् 7 A. 10 U; क्षै *c*, निर्भुज् 7 A । -iture, *n.* व्यय; विनियोग, विसर्जनं; क्षय, ह्रास.

Expense, *n.* व्यय, विनियोग, विसर्जनं । -ive, *a.* बहुव्यय, महार्घ.

Experience, *n.* अनुभव, उपलब्धि *f.*, प्रतीति *f.*, प्रत्यय, भोग, वेदनं; व्यवहारज्ञानं । *vt.* अनुभू 1 P, उपलभ् 1 A, भुज् 7 U, विद् 2 P; उपगम् 1 P, प्राप् 5 P । -d *a.* अनुभविन्, सानुभव; चतुर, निष्णात; अनुभवज्ञात.

Experiential, *a.* आनुभविक; अनुभवजन्य.

Experiment, *n.* प्रयोग; परीक्षा । *vi.* प्रयोगं कृ 8 U; प्रयोगेन अन्विष् 6 P । -al, *a* अनुभवप्राप्त, प्रयोगदर्शित.

Expert, *a.* अनुभविन्, तज्ज्ञ, निष्णात, प्रवीण । *n.* तज्ज्ञ, *etc. all m.* । -ly, *adv.* कौशलेन । -ness, *n.* नैपुण्यं, प्रावीण्यं.

Expiate, *vt.* निष्कृ 8 U, शम् *c*, प्रायश्चित्तेन शुध् *c* । -ion, *n.* निष्कृति *f.*, पापक्षालनं; शोधनं; प्रायश्चित्तं । -ory, *a.* अघमर्षण, प्रायश्चित्तरूप.

Expire *vt.* उच्छ्वस् 2 P; उद्गॄ 6 P; उत्सृज् 6 P । *vi.* उच्छ्वासं कृ 8 U; पंचत्वं गम् 1 P, मृ 6 A; अंतं गम् 1 P, क्षि *Pass*, समाप् *Pass* । --ation, *n.* उच्छ्वसनं, उच्छ्वास; अंत, अवसानं, समाप्ति *f.* । -atory, *a.* उच्छ्वासकारक । -y, *n.* अंत, विराम, *etc.*

Explain, *vt.* विशदयति *Den*, विशदीकृ, स्पष्टीकृ *both* 8 U; प्रवच् 2 P, विवृ 5 U; व्याख्या 2 P, व्याचक्ष् 2 A.

Explanation, *n.* विशदीकरणं; स्पष्टीकरणं; प्रवचनं; विवरणं, विवृति *f.*, व्याख्यानं.

Explanatory, *a*, अर्थप्रकाशक, व्याख्यात्मक.

Expletive, *n.* पादपूरणं.

Explicate, *vt.* व्याख्या 2 P; विशदीकृ, स्पष्टीकृ, *both* 8 U; प्रपंचयति *Den.* । -ion, *n.* विशदीकरणं । -ory, *a*, अर्थप्रकाशक.

Explicit, *a*, व्यक्त, स्पष्ट, स्फुट; निश्चित, निर्णित.

Explode, *vt.* सशब्दं स्फुट् *c*; खंड् 10 U, निराकृ 8 U। *vi.* सशब्दं स्फुट् 6 P *or* भिद् *Pass*। Explosion, *n*, सशब्दस्फोटनं। Explosive, *a*. स्फोटनशील.

Exploit, *n*. अवदानं, पराक्रम, विक्रम। *vt.* उपयुज् 7 A. 10 U। -ation, *n*. उपयोग; सारोद्धार.

Explore, *vi.* अन्विष् 4 P; निरीक्ष्, परीक्ष् *both* 1 A; अटनेन लोकज्ञानं प्राप् *c* । -ation, *n* अन्वेषणं, प्रदेशख्यापनं। -r, *n*. प्रदेशख्यापक.

Exponent, *a*. आवेदक, दर्शक; द्योतक, प्रकाशक । *n*. घातचिह्नं.

Export, *vt.* बहिर्देशं प्रेष् 10 U । *n*. बहिर्देशगतं भांडं *or* पण्यं.

Expose, *vt.* अपावृ 5 U; प्रकाश् *c*, व्यक्तीकृ 8 U; सत्यस्वभावं प्रकटयति *Den*; अरक्षितं *a*. त्यज् 1 P; पदं कृ 8 U। -ition, *n*. प्रकाशनं, विवरणं । -ure, *n*. स्पष्टीकरणं, स्वरूपप्रकाशनं; उद्घाटनं.

Expostulate, *vi*. साग्रहं प्रत्यादिश् 6 P *or* विचर् *c* । -ion, *n*. प्रत्यादेश; निवारणं.

Expound, *vt.* प्रवच् 2 P, विवृ 5 U, व्याख्या 2 P। -er, *n*. व्याख्यातृ *m*.

Express, *vt.* (1) निष्पीड् 10 U, सु 5 U; निस्यंद् 1 A, प्रस्नु 2 P; (2) अभिधा 3 U, उदीर् *c*, कथ् 10 U, वच् 2 P, व्याहृ 1 P; आविष्कृ 8 U, प्रकटयति *Den*, प्रदृश् *c*, व्यंज् 7 P. *c*, सूच् 10 U । *a*. व्यक्त, स्पष्ट, स्फुट; विशिष्ट । *n* जांघिक; अतिवेगाग्निरथ । To e. oneself, मनोगतं कथ् 10 U । -ion, *n* (1) निष्पीडनं; (2) उदीरणं, ख्यापनं, व्याहृति *f*.; निरूपणं; शब्दरचना; वाक्यं; (3) आकृति *f*., आस्यं, वदनं । - ive, *a*. गमक, व्यंजक, सूचक; साकूत; अर्थपूर्ण.

Exprobation, *n*. गर्हणा, निर्भर्त्सना.

Expropriate, *vt.* अधिकारात् *or* स्वत्वात् दूरीकृ 8 U.

Expulsion, *n*. अपनोदनं, अपसारणं, निष्कासनं, विवासनं.

Expunge, *vt.* अपमृज् 2 P; विलुप् *c*.

Expurgate, *vt.* शुध् *c* । -ion, *n*. शोधनं । -ory, *a*. शोधक.

Exquisite, *a*. कोमल, पेलव, मृदु, ललित; उत्कृष्ट; तीक्ष्ण; सूक्ष्म.

Exsiccate, *vt.* उच्छुष्, शुष् *both c*.

Extant, *a*. वर्तमान, विद्यमान.

Extempore, *a*. अचिंतितपूर्व, तत्कालविहित । *adv*. पूर्वयत्नरहितं.

Extend, *vt.* (प्र०, वि०) तन् 8 U; दीर्घीकृ 8 U, प्रपंचयति *Den*. विस्तृ 5. 8 U. *c*; ऋ *c* । *vi*. (वि)-तन् *Pass*; व्याप् 5 P.

Extension, *n* आयाम, वितति *f*., विस्तार; व्याप्ति *f*.; प्रपंच.

Extensive, *a*. आयत, वितत, विस्तीर्ण; व्यापक । -ly, *adv*. अतीव, बहुशः.

Extent, *n.* आयाम, परिणाह, विस्तार; परिमाणं। To some e., मनाक्, स्तोकं.

Extenuate, *vt.* अल्पीकृ, कृशीकृ *both* 8 U, लघयति *Den.*; क्षल् 10 U। -ion, *n.* क्षालनं; लघूकरणं.

Exterior, *a.* बाह्य; बहिर्दृश्य। *n.* बाह्यरूपं.

Exterminate, *vt.* उच्छिद् 7 P, उत्पट् 10 U, उन्मूल् 10 U, विनश् *c*। -ion, *n.* उत्पाटनं, उन्मूलनं, विनाश.

External, *a.* बहिःस्थ, बाह्य। -ly, *adv.* बहिः, बाह्यतः.

Extinct, *a.* निर्वाण, निर्वापित; अवसन्न, क्षीण, जीर्ण, नष्ट; गतव्यवहार, लुप्त। -ion, *n.* निर्वाणं; अंत, अवसानं, विनाश; लोप.

Extinguish, *vt.* निर्वा *c*; उपशम् *c*; तिरयति *Den*, अंतरयति *Den*; नश्, लुप् *both c.*; (ऋणं) शुध् *c.*

Extirpate, *vt* उत्पट् 10 U, उन्मूल् 10 U, विध्वंस् *c.*

Extol, *vt.* अतीव प्रशंस् 1 P *or* श्लाघ् 1 A *or* स्तु 2 U.

Extort, *vt.* बलात्कारेण ग्रह् 9 P; निष्कृष् 1 P; उपपीड् 10 U। -ion, *n.* अन्याय्यादानं, बलाद्ग्रहणं, विप्लव.

Extra, *a.* अतिरिक्त, अधिक.

Extract, *vt.* उद्धृ 1 P, निष्कृष् 1 P; निष्पीड् 10 U, सु 5 U; उत्पट् *c*। *n* कषाय, निर्यूह, रस; संक्षेप, संग्रह, सार। -ion, *n.* निष्कर्षणं, अन्वय, कुलं, वंश.

Extradition *n.* विदेशीयापराधिप्रत्यर्पणं.

Extramundane, *a.* अतिसंसार, विश्वबाह्य.

Extraneous, *a.* बाह्य; व्यतिरिक्त; अव्याप्त.

Extraordinary, *a.* अद्भुत, अपूर्व, अलौकिक, असाधारण, असामान्य, विलक्षण; अधिक, अपर। -ly, *adv.* अपूर्वं, सातिशयं.

Extravagance, *n.* अमर्यादितत्वं, अमितत्वं, मर्यादोल्लंघनं; महाधनोत्सर्ग, अमितव्यय.

Extravagant, *a* अतिक्रांतमर्याद, अपरिमित, अमर्यादित, अमित; अतिव्ययिन्, अपरिमितव्यय; असंभवकल्पक, काल्पनिक; (मूल्यं) सुमहत्.

Extravaganza, *n.* विचित्रचेष्टितं, ०प्रबंध *etc*; उत्कटभाव.

Extravasation, *n.* रुधिरनिःस्रावणं.

Extreme, *a.* दविष्ट, दूरतम, बाह्य; अंतिम, अंत्य; उत्कट, गाढ, परम; अपरिमित; अतितीव्र। *n.*, अग्र, अंत, अवधि *m.*, पार, सीमा; परा काष्ठा *or* कोटि *f*;। In the e., अतीव, अत्यंतं.

Extremity, *n.* अंत, परमावधि *m.* परा काष्ठा *or* कोटि *f*; अतिकष्टं; दुर्दशा, महासंकटं; (*pl.*) अंगानि, गात्राणि.

Extricate, *vt.* उद्ग्रंथ् 9 P; संदेहात् *or* संकटात् उद्धृ 1 P *or* विमुच् 6 P. *c.*
Extrinsic, *a.* अतात्त्विक, आगंतुक, बाह्य.
Extrude, *vt.* उत्सृ *c*; निष्कस् *c.*
Exuberance, *n.* बहुफलत्वं; प्राचुर्यं, वैपुल्यं, समृद्धि *f*; अतिशय.
Exuberant, *a.* अतिफलवत् बहुफल; प्रचुर, प्रभूत, भूयिष्ट, विपुल, समृद्ध.
Exuberate, *vi.* उत्सिच् *Pass,* विपुलीभू 1 P.
Exude, *vt* उद्गॄ 6 P, प्रस्नु 2 P। *vi.* उद्गॄ, प्रस्नु *both Pass,* निस्यंद् 1 A। -ation, *n.* उद्गारं, निर्यास, प्रस्नव, स्राव
Exulceration, *n* व्रणोत्पादनं.
Exult, *vi.* अतीव मुद् 1 A *or* हृष् 4 P, प्रमुद् 1 A; विजयोत्सवं कृ 8 U। -ant, *a.* अतिहृष्ट, उत्सिक्त, प्रमुदित। -ation, *n.* अत्यानंद, उत्सेक. उल्लास, प्रमोद. हर्षोद्रेक। -ingly, *adv.* सोत्सेकं, सप्रमोदं.
Exuviæ, *n. pl.* कंचुक, निर्मोक, निल्वयनी; त्यक्तवस्तुजातं.
Ex-voto, *phrase.* संकल्पकृते.
Eyas, *n.* अजातपक्षः श्येन.
Eye, *n.* आक्षि *neu.* अंबकं, ईक्षणं-णा, चक्षुस् *neu.* दृश् *f.* -शा, नयनं, नेत्रं, लोचनं; छिद्रं, रंध्र; दर्शनं, दृष्टि *f*; मतं। *vt.* निरीक्ष् 1 A, *etc.* । In the e.s of, मते, दृष्ट्या। Mind your e. सावधानो भव। Before one's e.s, प्रत्यक्षं, समक्षं। To make e.s at, साभिलाषं दृश् 1 P.। To see e. to e. अतिसंमत *a.* अस् 2 P। -ball, *n.* कनीनिका, तारका, तारा। -brightening, *a.* दृष्टिशोधक। -brow, *n.* भ्रू *f.*। -drop, *n.* अश्रु *neu.*, बाष्प। -glass, *n.* उपनेत्रं। -hole,-let, *n.* छिद्रं, रंध्रं। -lash, *n.* पक्ष्मन्, वल्गु *both neu.*। -lid, दृक्छद, वर्त्मन् *neu.*। -opener प्रबोधन। -salve, *n.* नेत्रांजनं। -sore, *n.* अक्षिशूलं, नेत्रपीडा। -wink, *n.* नेत्रसंकेत। -witness, *n.* प्रत्यक्ष-साक्षिन् *m.*

F

Fable, *n.* आख्यायिका, कथा; कल्पितकथा; कल्पित° *or* असत्य-वृत्तांत। -d, *a.* कथात्मक; कथाश्रुत.
Fabric. *n.* घटना, रचना; गृहं, प्रासाद, मंदिरं, हर्म्यं; ऊति *f.* तांतवं, पट; निर्मिति *f.*। -ant, *n.* शिल्पकार, शिल्पिक। -ate, *vt.* निर्मा 2 P. 3 A, रच् 10 U; मिथ्या क्लृप् *c* *or* कृ *c*। -ation, *n.* कपटानुसंधानं, मिथ्यारचना; मनःकल्पना; मिथ्यानुलिपि *f.*
Fabulist, *n,* कथाकार; ऐतिहासिक.
Fabulous, *a.* कल्पित, काल्पनिक, कृत्रिम; ऐतिहासिक, कथाश्रुत; मिथ्याभूत, मृषार्थ; अत्यधिक.
Façade, *n.* गृहपुरोभाग, प्रासादमुखं.

Face, *n.* आननं, आस्यं, तुंडं, तेरं, मुखं, वक्त्रं, वदनं; वदनच्छाया; अवस्था, दशा; धाष्ट्र्यं, प्रगल्भता। *vt.* अभिमुखयति *Den*, संमुखीभू 1 P। F. to f., मुखामुखि, संमुखं। In the f. of, अनादृत्य; *also expressed by Gen. abs. or Loc. abs.*। On the f. of it, आपाततः। To f. the music, निर्भयं संकटे प्रतिष्ठा 1 P। To have the f., धाष्ट्र्यं कृ 8 U। To set the f. against, प्रत्यवस्था 1 A। -ing, *a* अभिमुख संमुख; *n.* आवरणं; अंचलभूषणं; संमिश्रणं.

Facet, *n.* कण, मुखं.

Facetiæ, *n pl.* नर्मोक्तयः *pl.*

Facetious, *a.* नर्मगर्भ, ०प्राय, परिहासशील, विनोदिन्। -ly, *adv.* नर्मपूर्ण, परिहासपूर्व.

Facia, *n.* नामफलकं

Facial, *a.* मुखविषयक.

Facile, *a.* अनायास, सुकर; अदृढ, सुनम्य; निपुण, निष्णात; मृदु, सौम्य। -itate, *vt.* सुकरं *a.* कृ 8 U; प्रवृत्, प्रवृध् *both c*। -ity, *n.* सुसाध्यता, सौकर्यं; निर्विघ्नता; अवसर, प्रसंग, समय; कौशलं, नैपुण्यं, लाघवं, क्षिप्रता; सुनम्यत्वं.

Facsimile, *n.* प्रतिलिपि *f*, प्रतिकृति *f.*

Fact, *n.* अर्थ, वस्तु *neu*, वृत्तं; तत्त्वं, तथ्यं, सत्यं। In f., वस्तुतः, परमार्थतः। -ual, *a.* वास्तविक; तात्त्विक.

Faction, *n.* पक्ष, प्रतिपक्ष; कलह, पक्षभेद, विसंवाद। Factious, *a.* कलहशील, भेदप्रिय, भेदिन्.

Factitious, *a.* कृतक, कृत्रिम, शिल्पिक; शिल्पनिर्मित; अनैसर्गिक, असहज.

Factitive, *a.* कारक, साधक.

Factor, *n.* नियोगिन् *m.* प्रतिनिधि *m*; प्रतिपुरुष; गुण्यपदं; गुणक; घटकावयव। -y, *n.* कर्मशाला, प्रावेशनं, शिल्पगृहं.

Factotum, *n.* सर्वकर्मकर.

Facula, *n.* सूर्यांक.

Faculty, *n.* कार्यशक्ति *f*, सामर्थ्यं; मनःशक्ति *f*, अधिकार; आचार्यगण.

Fad, *n.* छंद। -dist, *n.* छंदिन् *m.*

Fade, *vi.* ग्लै 1 P, म्लै 1 P, विशॄ *Pass*; अवसद् 1 P, क्षि *Pass*, परिगल् 1 P, ह्रस् 1 P; विवर्णीभू 1 P; अंतर्धा *Pass*। *a.* म्लानिहीन; अक्षय्य.

Fæces, *n.* उच्चार, गूथ *mn.* पुरीषं, मल, वर्चस्क, विष् *f*, विष्ठा, शकृत् *neu*, शमलं

Faery, *a.* ऐंद्रजालिक, काल्पनिक.

Fag, *vi.* आयस् 4 P, यत् 1 A, श्रम् 4 P। *vt.* आयस्, श्रम् *both c*। *n.* आयास, श्रम; क्लांति *f*, खेद। -end, *n.* अंत; समाप्ति *f.*

Faggot, *n.* काष्ठभार; अतिवृद्धा.

Fail, *vi.* अवसद् 1 P, न्यूनतां प्राप् 5 P, भ्रंश् *Pass.* विफलीभू 1 P, विसंवद् 1 P, व्याहन् *Pass*; क्षि,

विशृ *both Pass*। *vt.* त्यज् 1 P; न्यूनीभू 1 P; अपेक्ष् 1 A । Without f. अवश्यं, निःशंकं, सुनिश्चितं । -ing, *n.* न्यूनता; अपराध, दोष, व्यसनं; *prep.* ०अभावे । -ure, *n.* अवसाद, भंग, लोप; न्यूनता; अकरणं, अननुष्ठानं, अनिष्पत्ति *f.*, अप्राप्ति *f.*, असिद्धि *f.*; उपेक्षा; निःस्वत्वप्राप्ति *f.*, असिद्धिमत्, दुरवस्थित (जनः).

Fain, *a.* प्रसन्न, प्रीत। *adv.* कामतः, प्रीत्या, सहर्षं, सानंदं.

Faineant, *a*, अलस, तंद्रिल, निरुद्योग.

Faint, *a.* क्षीणशक्ति, दुर्बल, निर्बल; म्लान, लुलित; श्रमिन्, विश्रांत; कातर, भीरु; अव्यक्त, अस्पष्ट, अस्फुट। *n.* मूर्च्छा, मोह, संज्ञालोप। *vi.* मुह् 4 P, मूर्च्छ् 1 P। -hearted, *n.* कातर, भीरु। -ly, *adv.* ईषत् मंदं । -ness, *n.* ग्लानि *f.*, दौर्बल्यं, मांद्यं; क्षीणता; स्वल्पता.

Fair, *n.* मेला, यात्रा, समाज.

Fair, *a.* कांत, चारु, चौक्ष, मनोज्ञ, मनोहर, रम्य, शोभन, सुंदर, सुभग, हृद्य; साधु; अपक्षपातिन्, धर्म्य, न्याय्य, सम; निरभ्र, प्रसन्न, विमल, शुचि; मध्यम । The f. sex, स्त्रीजन; नार्यः *pl.* । By f. means, सरलोपायेन। F.-minded, अपक्षपातिन्, समचित्त । F. play, सरलाचरणं ! F. -seeming, *a.* आपातरमणीय, बहिःशोभन । F.-spoken; *a.* प्रियंवद, श्लक्ष्ण, सौम्य । -ly, *adv.* धर्मेण, निष्कपटं, यथान्यायं । -ness, *n.* कांति *f.*, लावण्यं, शोभा; समता; सरलता; प्रसाद.

Fairy, *n.* यक्षिणी, योगिनी, विद्याधरी। *a.* ऐंद्रजालिक, काल्पनिक.

Faith, *n.* प्रत्यय, मति *f.*, विश्रंभ, विश्वास; आस्तिक्यं, निष्ठा, भक्ति *f.*, श्रद्धा; धर्म; समय । -ful, *a.* प्रतिज्ञापालक, सत्यप्रतिज्ञ, सत्यसंध; कर्तव्यपर, ०परायण, कार्यनिष्ठ; प्रत्ययार्ह, विश्वसनीय, विश्वास्य; दृढनिष्ठ, ०भक्ति; श्रद्धालु। -fully, *adv.* निष्टया, भक्त्या। -fulness; *n.* विश्वास्यत्वं; भक्ति *f*; सत्यप्रतिज्ञा। -less, *a.* अश्रद्धधान; अविश्वासिन्; विश्वासघातक; असत्यप्रतिज्ञ; भक्तिहीन.

Fake, *vt.* मिथ्यारूपं आविष्कृ 8 U; कुद्रव्येभ्यः उत्पद् *c*; वंच् *c*। *n.* प्रतारणा, वंचना; मिथ्याकृति *f.*

Falcate, *a.* अंकुशाकार.

Falchion, *n* चंद्रहास, वक्रखड्ग.

Falcon, *n.* शशादन, श्येन। -ry, *n.* श्येनशास्त्रं; श्यैनंपाता.

Falderal, *n.* क्रीडनकं, क्षुद्रमंडनं.

Fall, *vi.* अवपत् 1 P, च्यु 1 A, पत् 1 P, भ्रंश् 4 P, स्रंस् 1 P; अवसद् 1 P, नश् 4 P, मृ 6 A; अपचि *1 cis*, ह्रस् 1 P; घट् 1 A,

समापद् 4 A । *n.* च्युति *f.*, पतनं, पात, भ्रंश, स्रंसनं; उत्स, निर्झर, प्रपात; प्रवणभूमि *f.*; घनात्यय, फलागम, मेघांत, शरद् *f.*; तुषारस्रुति *f.*, वर्षपात; अपकीर्ति *f.* ऐश्वर्यभंग, भाग्यक्षय; स्वरावरोह । To f. among, अकांडे मिल् 6 P । To f. away, त्यज् 1 P । To f. back, परावृत् 1 A । To f. back upon, समालंब् 1 A । To f. by the ears, कलहं कृ 8 U, कलहायते *Den* । To f. down, प्रणिपत् 1 P । To f. in with, संमन् 4 A । To f. off, परावृत् 1 A; भ्रंश् 1 A. 4 P; अपचि *Pass* । To f. on, अवस्कंद् 1 P, आक्रम् 1 U. 4 P । To f. out, घट् 1 A, संपद् 4 A, संवृत् 1 A; कलहं कृ 8 U । To f. short, न्यूनीभू 1 P । To f. through, निष्फलीभू, विफलीभू *both* 1 P । To f. to, सत्वरं *or* सावेशं उपक्रम् 1 A *or* प्रारभ् 1 A । To f. under, अंतर्गण् *Pass*; वशं गम् 1 P । To f. upon, अवस्कंद् 1 P, आक्रम् 1 U. 4 P । To f. within, अंतर्गण्, समाविश् *both Pass.*

Fallacious, *a.* भ्रांतिमत् ; असत्य; कुतर्कपूर्ण.

Fallacy, *n.* अपसिद्धांत, पक्षाभास, मिथ्याहेतु *m.*, हेत्वाभास; भ्रम, भ्रांति *f.*, मिथ्यामति *f.*, मोह.

Fal-lal, *n.* क्षुद्रमंडनं.

Fallible, *a.* प्रमाद०, भ्रमशील.

Fallow, *a* (1) कडार, कद्रु, कपिलश, पिंगल, पिशंग, रक्तपीत; (2) कृष्टानुप्त; अकृष्ट, खिल; निष्फल.

False, *a.* अनृत, असत्य, कापटिक; कपट०, कृतक० मिथ्या०, मृषा० in *comp*; भ्रांतिकारक, मोहजनक; प्रमादात्मक, वितथ, सदोष; असत्यसंध, विश्वासघातक; विस्वर । To sail under f. colours, कपटेन रूपांतरं धृ 10 U । -hood, *n.* अनृतं, असत्यं; अनृतभाषणं, मृषावाद; प्रतारणा, वंचना । -ify, *vt.* मृषा कृ 8 U; मिथ्यारूपं आविष्कृ *c*; मिथ्या ख्या *c or* वर्ण् 10 U; (आशां) विफलीकृ 8 U; खंड् 10 U, निरस् 4 U । -ification, *n.* कूटरचना । -ly, *adv.* असत्यं, मिथ्या, मृषा । -ity,-ness *n.* असत्यता; मिथ्यात्वं, कापट्यं, कैतवं.

Falter, *vi.* (प्र०) स्खल् 1 P; दोलायते *Den.*, द्वैधीभू 1 P; कंपस्वरेण *or* स्खलत्स्वरेण वद् 1 P; कंप् 1 A, वेप् 1 A, वेल्ल् 1 P.

Fame, *n.* कीर्ति *f.*, ख्याति *f.* प्रसिद्धि *f.*, यशस् *neu.*, विश्राव, विश्रुति *f.*, श्लोक । *vt.* (प्र० वि०)-ख्या *c.* । Ill f., अपकीर्ति *f.*, अपयशस् *neu.* । House of ill f., वेशवास । To long for f., यशस्काम्यति, यशस्यति *both Den.* ।

–d (*also* Famous) *a.* कीर्तित, कीर्तिमत्, (प्र०, वि०) ख्यात, पुण्यश्लोक, प्रथित, प्रसिद्ध, यशस्विन्, यशोधर, लब्धकीर्ति, लोकविश्रुत, सुशंस.

Familiar, *a.* परिचित; सुज्ञात, सुविदित; गाढसौहृद, प्राकृतं, साधारण, सामान्य; सुगम, सुबोध। *n* परिचारकपिशाच। –ity, *n.* परिचय; अत्यासंग, गाढसौहृदं; अनादर; अनिर्बंध। –ize, *vt.* परिचितं *a. or* परिचयं कृ 8 U; अभ्यस् 4 U, परिचि *c*। –ly. *adv.* सपरिचयं, अनादरेण.

Family, *n.* कुटुंबं, कुलं; अन्वय, अन्ववाय, कुलं, गोत्रं, जननं, जाति *f.*, वंश, संतान; वर्ग। In the f. way, अंतर्वत्नी, गर्भवती, गर्भिणी। Head of a f., कुटुंबिन्, कुलपति *both m.* । Of a good f., अभिजात, कुलीन। Of royal f., राजबीजिन् *m.*, राजवंश्य.

Famine, *n.* अनशनं, दुर्भिक्षं, दुष्काल, प्रयाम.

Famish, *vt.* अतिक्षुधया पीड् 10 U। *vi. Pass. of prec. verb.*। –ing, *a.* अतिक्षुधार्त। –ed, *a.* क्षुधार्त, बुभुक्षित.

Famulus, *n.* कुहकसहाय.

Fan, *n.* तालवृंतं, वीजनं, व्यजनं; (of leather) धवित्रं; (of cloth) आलावर्त; (chowrie) चामर *mn.*, प्रकीर्णकं। *vt.* वीज् 10 U; उद्दीप् *c.*

Fanatic, *a* धर्मांध, धर्मोन्मत्त, स्वपक्षांध, स्वमतांध, स्वमतासक्त। *n. m. of prec.* । –ism, *n.* धर्मांधत्वं, धर्मोन्माद, भक्त्युद्रेक, स्वपक्षदुराग्रह.

Fancy, *n.* कल्पना, भावना, वासना; प्रत्यय, मति *f.*, संकल्प; मनोरथमात्रं; कामचार; भ्रम, मोह; छंद, अभिरुचि *f.* । *vt.* मनसा क्लृप् *c.* (सं) भू *c*; चिंत् 10 U, मन् 4 A; रुच् 1 A। *a.* मनोग्राहिन्, भूषात्मक । F. work, सूचिशिल्पं, ० कर्मन् *neu.*। Fanciful, *a.* काल्पनिक, भावित मनःकल्पित, संकल्पात्मक; अलीक, मायामय; कामचारिन्, स्वैरवृत्त। Fancifully, *adv.* कामचारेण, स्वैरं.

Fandangle, *n.* क्रीडनकं, क्षुद्रमंडनं; विचित्रचर्या.

Fane, *n.* देवमंदिरं, देवालय, पुण्यस्थानं.

Fanfare, *n.* तूर्यघोष.

Fanfaronade, *n.* विकत्थनं; दर्प; आडंबर.

Fang, *n.* दंष्ट्रा, रद। –ed, *a.* दंष्ट्राल, दंष्ट्रिक.

Fantasm, *n.* आभास.

Fantastic, *a.* कामचारिन्, स्वच्छंद, स्वैरवृत्त; अपरूप, विचित्र, विलक्षण; अस्थिर, चपल, लोल; अद्भुत.

Fantasy, *n.* अपूर्व०, विचित्रकल्पना, भावनाशक्ति *f.*,

Fantoccini, *n. pl.* तंतुपुत्तलिकाः *pl.*

Far, *a.* दूर, दूरवर्तिन, दूरस्थ, विप्रकृष्ट । *adv.* आरात; दूरं, दूरे; अतीव, अत्यंतं । As f. as, आ *with abl. or in comp.* । By f., अतीव, भूयसा । F.-fetched, *a.* क्लिष्ट; असहज; अयथार्थ । F. -seeing *a.* दूरदृष्टि, पारदृश्वन्.

Farce, *a.* प्रहसनं । -ical, *a* उपहास्य; विरूप.

Fard, *n.* मुखराग.

Fardel, *n.* पोटलिका, भार.

Fare, *vi.* पर्यट् 1 P, विचर् 1 P; अस् 2 P, वृत् 1 A; भुज् 7 U । *n.* (1) आतर, वहनमूल्यं; प्रयाणं; (2) अन्नं, आहार, खाद्यं । -well, *interj.* स्वस्ति, भद्रं भूयात्, शिवास्ते पंथानः संतु । *n.* आमंत्रणं-णा.

Farina, *n.* खंडिका, पिष्टं ।-ceous, *a.* पिष्टमय

Farm, *n.* क्षेत्रं, ०भूमि *f.* । *vt.* कृष् 1 P । -er *n.* कृषीवल, क्षेत्रपाल, क्षेत्रिक । -ing, *n.* कृषिकर्मन् *neu* । -yard, *n.* क्षेत्रवाटिका, क्षेत्रांगणं.

Farrago, *n.* द्रव्यसंकुलं, प्रकीर्णकं, संकर.

Farrier, *n.* अश्वचिकित्सक, ०वैद्य.

Fart, *n.* पर्द, पर्दनं.

Farther, *a.* दवीयस्, दूरतर । *adv.* दूरतरं.

Farthing, *n.* कपर्दक.

Fascia, *n.* बंधनं, वेष्टनं.

Fascicule, *n.* लघुपुंज; पुस्तकभाग.

Fascinate, *vt.* मुह् *c*, वशीकृ 8 U; अभिचर् 1 P; आकृष् 1 P रम् *c*, हृ 1 P । -ing, *a.* चित्तापकर्षक, चेतोहर, मनोहर, मोहक । -ion, *n.* मोहनं, वशीकरणं; अभिचार, इंद्रजालं; चित्ताकर्षणं.

Fash, *vt.* त्रस् *c*, पीड् 10 U.

Fashion, *n.* प्रकार रीति *f.*, शैली; रूपं; लोकाचार; शिष्टवर्ग । *vt.* क्लृप्, घट् *both c*, रूप् 10 U; निर्मा 2 P. 3 A, तक्ष् 1.5 P, रच् 10 U; युज् 7.10 U. । -able. *a.* लोकप्रिय, शिष्टानुमत । Out of f. अप्रचलित, नष्टप्रचार.

Fast, *a.* (1) दृढ, निश्चल, स्थिर; दृढबद्ध, सुस्थापित; गाढ, दृढभक्ति; अनश्वर, स्थायिन्; (2) क्षिप्र, चपल, जवन, त्वरित, द्रुत, वेगवत् शीघ्र; (3) दुराचार, दुर्वृत्त, भोगासक्त, लंपट । -*adv.* द्रुतं, सत्वरं, *etc.* । F asleep, गाढनिद्र । To make f., दृढं बंध् 9 P । -en, *vt.* दृढं स्था *c*; ग्रंथ् 9 P, बंध् 9 P, संयुज् 7.10 U; पिधा 3 U, पिनह् 4 U । -ener, -ening, *n.* अर्गला, कुडुप; ग्रंथि *m.*

Fast, *vi.* उपवस् 1 P, उपोषणं कृ 8 U, क्षप् 1 U, लंघ् 1 A । *n.* (*also* -ing) अनशनं, अनाशकं, अनाहार, आक्षपणं, उपवस्तं-स्तु *m.*

उपवास, उपोषणं, औपवास्यं, लंघनं। F. day, उपवसथ। F. unto death, प्रायोपगमनं, प्रायोपवेशनं-निका.

Fastidious, *a.* दुराराध्य; जुगुप्साशील; उपेक्षक.

Fastness, *n.* (1) दृढता, स्थैर्यं; (2) कोट, दुर्ग.

Fat, *a.* पीन, पीवन्, पीवर, पुष्ट, मांसल, मिन्न, मेदस्विन्, मेदुर, स्थूल; चिक्कण, सस्नेह; श्रीमत्, समृद्ध; उर्वर, सुफल। *n.* पलतेजस् *neu.*, मेदस् *neu*, वपा, वसा; उत्तमांश। *vt.* (*also* -ten) पीवरीकृ 8 U; परिपुष्, स्फाय् *both c*; *vi.* आप्यै 1 A, पीनीभू 1 P। The f.'s in the fire, अनर्थोऽवश्यं संप्राप्तः। F. -brained, -headed, -witted, *a.* जडमति, मंद, मूढ, मूर्ख। -ness, *n.* पीवरता, मेदस्विता। -ty, *a.* मेदोमय; चिक्कण, वपाक्त.

Fatal, *a.* दैवघटित; अहार्य, आवश्यक, नियत, दैवनियुक्त; आयतिनिर्णायक, ०निश्चायक; अनर्थसूचक; अंतकर, प्राणहर, मर्मभेदक; दुर्दैव, दुर्दैवोपहत, मंदभाग्य। -ism, *n.* दैववाद, दैवायत्तत्ववाद; दैवाधीनता। -ist, *n.* दैववादिन्। -ity, *n.* नियति *f.*, भवितव्यता; दैवप्रभाव; अनर्थ, उपप्लव, विप्लव; अपघात, अपमृत्यु *m.*

Fate, *n.* अदृष्टं, दिष्टं, दैवं, नियति *f.*, प्राक्तनं, भवितव्यता, भागधेयं, भाग्यं, विधि *m.*, विपाक; अंत, नाश, मृत्यु *m.* । *vt.* दैवगत्या आदिश् 6 P. *or* नियुज् 7 A. 10 U; नाशाय नियुज् 7 A. 10 U। -d, *a.* (दैव०) नियुक्त, °निर्दिष्ट। -ful, *n.* आयतिनिर्णायक, ०निश्चायक; दैवनियुक्त; प्राणहर.

Father, *n.* जनक, जनितृ *m.*, जन्मद, तात, पितृ *m*, बीजिन् *m.*, वप्तृ *m*; । (*pl.*) पितृ, पूर्वज *both pl.*। F. and mother, पितरौ मातरपितरौ, मातापितरौ *all dual*। F. -in-law, श्वशुर। *vt.* उत्पद्, जन् *both c*; पितृवत् आचर् 1 P; कर्तृत्वं *or* जनकत्वं आरुह् *c*। -hood, *n.* पितृत्वं; जनकाधिकार। -land, जन्मभूमि *f.*। -ly, *a.* पितृसम; वत्सल, स्निग्ध.

Fathom, *vt.* तलं परीक्ष् 1 A *or* मा 3 A.*c*; अवगम् 1 P, ग्रह् 9 P। *n.* व्याम। -less, *a.* अगाध, अतलस्पर्श.

Fatigue *n* क्लांति *f.*, खेद, ग्लानि *f.*, आयास, श्रम। *vt* आयस्, खिद्, ग्लै, श्रम् *all c.*; पीड् 10 U, व्यथ् *c*। -d, *a.* क्लांत, ग्लान, खिन्न, जातखेद, श्रांत। -less, *a.* अश्रांत.

Fatuitous, Fatuous, *a.* जडधी, मंद, मूढ, मूर्ख.

Fatuity, *n.* जाड्यं, मूढता, मूर्खता.

Faugh, *int.* धिक्.

Fault, *n.* अपचार, छिद्रं, दूषणं, दोष; अपराध, प्रमाद, मंतु *m.* स्खलनं । At a f., आकुल, संभ्रांत । To find f. with, अधिक्षिप्, अवक्षिप् *both* 6 P, उपालभ् 1 A, दुष् *c* । -finder, *n.* दोषान्वेषिन्, दोषैकदृश् । -less, *a.* निर्दोष; निरपराध, शुद्ध । -y, *a.* सदोष; विकल; सापराध.

Fauna, *n.* (विशिष्टप्रदेशस्य) प्राणिजातं.

Favour *n.* अनुकूलता, अनुग्रह, उपकार, प्रसाद, मृडनं, संश्रय; प्रीतिचिह्नं । *vt.* अनुग्रह् 9 P, उपकृ 8 U, मित्रीयति *Den*; अनुमन् 4 A, सदृश् *a.* भू 1 P । In f. of, पक्षे । -able, *a.* अनुकूल, हित; प्रसन्न; अनुमत.

Favourite, *n. a.* इष्ट, दयित, प्रिय, वल्लभ । -ism, *n.* पक्षपातित्वं.

Fawn, *n.* (1) मृगपोत, ०शावक; *vt* प्रसू. 2 A । (2) *vi.* (श्ववृत्त्या) उपच्छंद् 10 U *or* आराध् *c.* । -ing, *a.* आराधनपर, चाटुपर.

Fealty, *n.* निष्ठा, भक्ति *f.*

Fear, *n.* भयं, भीति *f.*, दर, संत्रास, साध्वसं; चिंता, शंका । *vt.* त्रस् 4 P, भी 3 P, शंक् 1 A । *vi.* भयत्रस्त *a.* भू 1 P । -ful, *a.* भयार्त, भीत, साशंक; घोर, दारुण, भयंकर, भयानक, भीषण । -less, *a.* अभय, निर्भय; धृष्ट, प्रगल्भ, साहसिक । -some घोर, भीषण.

Feasible, *a.* करणीय, शक्य, साध्य, संभवनीय । Feasibility, *n.* शक्यता; संभवनीयता.

Feast, *n.* मिष्टान्नभोजनं; भोजनोत्सव; उत्सव । *vt.* मिष्टान्नभोजनेन संतुष् *c.*

Feat, *n.* (अद्भुतं) कर्मन् *neu. or* चरितं; सुकृति *f.*

Feather, *n.* पक्ष, पिच्छं । F. of a peacock, बर्ह *mn.* । *vt.* पिच्छेन सनाथीकृ 8 U । A f. in one's cap, गौरवचिह्नं । To f. one's nest, धनसंचयं कृ 8 U । Birds of a f. समप्रकृतिकाः जनाः । To show the white f., क्लैब्यं गम् 1 P. भयं आविष्कृ 8 U । F.-brained, मंदमति ।--ed, *a.* पक्षिन्, पतत्रिन् । -less, *a.* अपक्ष, पिच्छहीन । -y, *a.* पिच्छावृत; पिच्छसम.

Feature, *n.* आकार, रूपं; लक्षणं । *vt.* रूप् 10 U, वर्ण् 10 U.

Febrifacient, *n.* ज्वरजनकं.

Febrifuge, *n.* ज्वरघ्नं.

Febrile, *a.* ज्वरज; ज्वरदर्शक.

Feculent, *a.* कल्कपूर्ण; कलुष.

Fecund, *a.* बहुप्रज, बहुप्रसव; बहुफल; उर्वर ।--ate, *vt.* बहुफलं *a.* कृ, सफलीकृ *both* 8 U; गर्भं ग्रह् *c* ।--ity, *n.* बहुप्रसवत्वं, सफलता.

Federacy, *n.* राष्ट्रसंघ.

Federal, *a.* समयबद्ध, सामयिक; संहत, संयुक्त, सांघातिक.

Federate, *a.* संयुक्त, संहत । -ion, *n.* (राष्ट्र) संघ, (राष्ट्र) संस्था.

Fee, *n.* वेतनं, शुल्क *mn.*; दक्षिणा.

Feeble, *a.* अशक्त, क्षीण, दुर्बल, निर्वीर्य, निःसत्त्व; मंद, शिथिल, निष्प्रभ ; निरर्थक, रसहीन । F.-minded, *a.* न्यूनबुद्धि, विकलमति.

Feed, *vt.* अश् *c.* भुज् *c*; (परि०) पुष् 1. 4. 9 P *c*, संवृध् *c* । *vi.* अद् 2 P, अश् 9 P, भुज् 7 A । *n.* अन्नं, आहार; घास, यवसं । -er *n.* परिपोषक, भोजनदातृ *m.*; भक्षक, भोक्तृ *m.*; नदीशाखा; प्रणाली.

Feel, *vt.* अनुभू 1 P, अभिगम् 1 P, उपलभ् 1 A, विद् 2 P; गण् 10 U, मन् 4 A; स्पृश् 6 P; स्पर्शेण परामृश् 6 P । *vt.* अनुकंप् 1 A; मन् 4 A; अनुभू *Pass.* । *n.*, स्पर्शनं । -er, *n* स्पर्शक, स्पर्शशृंगं (कीटकादीनाम्); परेंगितज्ञानयुक्ति *f.* । -ing *n.* अनुभव, उपलब्धि *f*, उपलंभ, बोध; परामर्श, स्पर्श; भाव, रस; मनोधर्म; वृत्ति *f.*; अनुकंपा, अनुक्रोश, करुणा, कृपा, घृणा, दया, सहानुभूति *f.* । -ingly, *adv.* सानुकंपं; सक्षोभं.

Feign, *vt* (1) अपदिश्, व्यपदिश् *both* 6 P; विडंब् 10 U; (2) मनसा कॢप् *c* । -ed, *a.* कृतक०. मिथ्या०, व्याज० *in comp.* छाद्मिक.

Feint, *n.* कृतकावस्कंद; छद्मन् *neu.*, व्याज.

Felicific, *a.* सुखकर.

Felicitate, *vt.* अभिनंद् 1 P. *c* । -ion, *n.* अभिनंदनं.

Felicitous, *n* धन्य, समृद्ध, सुखिन्; आह्लादक मनोहर; ललित, सुभाषित, सूक्त.

Felicity, *n.* आनंदातिशय, धन्यता, निर्वृति *f.*, परमसुखं, सौख्यं; औचित्यं; सुभाषितं, सूक्ति *f.*

Feline, *a.* बैडाल, मार्जारीय; कापटिक, धूर्त; गुप्त, निभृत.

Fell, *n.* (1) अजिनं, चर्मन् *neu*; लोमावरणं; (2) अश्मरगिरि *m*; अनुर्वराधित्यका । *a.* (3) उग्र, क्रूर, निर्घृण, परुष; घोर, दारुण, रौद्र.

Fell, *vt.* (अव०)निपत् *c*; अवच्छिद् 7 P.

Felloe, Felly *n.* (चक्रस्य) धारा.

Fellow, *n.* सहचर, सहवासिन् *m*; मित्रं, वयस्य; समपदस्थ, समान; यमक; पारिषद्य, सदस्य; जन, नर, पुरुष । F.-feeling, भूतदया, समदुःखत्वं, सहानुभूति *f.* । -ship, *n.* सख्यं, साहचर्यं; मंडलं, परिषद् *f.*, संघ; सदस्यता.

Felo-de-se, *n.* आत्महत्या, प्राणत्याग; आत्मघातिन् *m.*

Felon, *n.* महापराधिन् , महापातकिन् *both m*; अधम, जाल्म । *a.* क्रूर, निर्घृण; खल, दुष्ट ।-ious, *a.* अतिपाप; पापार्थकृत; दुष्ट । -y, *n.* महापराध, महापातकं.

Felt, *n.* और्णकं, नमतं.

Female, *a.* स्त्रीलिंगिन् । *n.* नारी, स्त्री.

Feme covert, *n.* ऊढा *or* कृतविवाहा (स्त्री).

Feme sole, *n.* अनूढा (स्त्री).

Feminine, *a.* स्त्रीजातीय, स्त्रीलक्षण; स्त्रैण; कोमल, मृदु, ललित; स्त्रीलिंगिन् । -ity, *n.* स्त्रीगुणाः, स्त्रैणं । -ism, *n.* स्त्रीस्वातंत्र्यवाद.

Femur, *n.* ऊर्वस्थि *neu.*

Fen, *n.* अनूप, पंकिलभूमि *f.*

Fence, *n.* (1) आवरणं, प्राचीरं, मोघोलि *m.*; वरण, वृति *f.*; (2) लोप्त्रग्राहक । *vt.* त्रै 1 A, रक्ष् 1 P; निवृ *c*; आवृ 5 U; परिवेष्ट् 1 A. *c*; वृत्या अवरुध् 7 U *or* परिक्षिप् 6 P; प्रतिहन् 2 P । *vi.* कृपाणखुरलीं अभ्यस् 4 U; खड्गेन युध् 4 A; लोप्त्रक्रयविक्रयं कृ 8 U । To sit on the f., उदासीन *a.* *or* बहिःपक्षं आस् 2 A *or* वृत् 1 A । -ing, *n.* (1) खड्गविद्या; खड्गखुरली; (2) वृतिसामग्री.

Fend, *vt.* प्रतिहन् 2 P, (नि) वृ *c.*

Fender, *n.* चुल्लिगुप्ति *f.*; नौकावरूथं.

Feoff, *vt.* स्वत्वं ऋ *c* *or* अंगीकृ 8 U.

Feracious, *a.* उर्वर, बहुफल.

Ferine *a.* क्रूर, वन्य.

Ferment, *n.* अभिषव, आसव, कारोत(त्त)म-र, किण्व *mn.*, जगल, नग्नहू *m.*, मंड *mn.* मद्यबीजं, मर्कस, मासर, मेदक; उत्सेक, प्रकोप, विप्लव, संक्षोभः अंतःक्षोभ । *vt.* अंतःक्षोभं जन् *c*; आकुलीकृ 8 U, क्षुभ् *c* । *vi.* उत्सिच् *Pass.*, क्षुभ् 4 P । -ation, *n.* अभिषव; अंतःक्षोभ; उत्सेक.

Ferocity, *n.* क्रौर्यं, घोरता, रौद्रता.

Ferocious, *a.* उग्र, कठोर, क्रूर, निर्दय, भीम, रौद्र.

Ferrate, Ferric, *a.* आयस, लोहमय, लौह.

Ferret, *n.* घरीक, बभ्रु *m.* । *vt.* दीर्घोद्योगेन अन्विष् 6 P.

Ferriage, *n.* आतर, तरपण्यं, तारिकं, तार्यं.

Ferrule, *n.* अग्ररक्षणी.

Ferry, *vt.* नौकया तॄ 1 P *or* पारं गम् *c* । *n.* घट्ट, तर; (*also* F.-boat) तरणि-णी *f*, तरि । F., -man, तारक-ण.

Fertile, *a.* उर्वर, बहुफल, बहुसस्य, सुफल; कुशल, पटु । -ity, *n.* बहुफलत्वं, सफलता । -ize, *vt.* फलदं *a.* *or* बहुफलं *a.* कृ 8 U.

Ferule, *n.* यष्टि *f.*, वेत्रं.

Fervency, *n.* चंडता, प्रखरता; उत्कटता.

Fervent, *a.* उल्बण, चंड, तिग्म, प्रखर, प्रचंड, प्रोष्ण; उत्कट, उत्सुक, उदग्र, सोत्साह.

Fervid, *a.* उल्बण *etc.*; उत्कट *etc.* *See* ' Fervent'.

Fervour, *n.* प्रखरता, प्रचंडता; उत्कटता *etc.* *See* ' Fervency '.

Festal, *a.* औत्सविक; प्रसन्न, प्रोत्फुल्ल.

Fester, *vi.* पूतीभू 1 P, पूय् 1 A। *n.* ईर्म *mn.* व्रण *mn.*

Festination, *n.* त्वरा, रभस *mn.*

Festival, *a.* औत्सविक। *n* उत्सव, उद्धर्ष, उद्धव, क्षण, पर्वन् *neu.*, मह, यात्रा, हर्षवेणुक.

Festive, *a.* औत्सविक; प्रफुल्ल, प्रमुदित, प्रसन्न, सहर्ष। -ity, *n.* उत्सव, *etc. See* 'Festival'; आह्लाद, प्रमोद.

Festoon, *n.* माला, हार.

Fetch, *vt.* आनी, आवह्, आहृ *all* 1 P; आकृ *c*; निष्कृष् 1 P; (मूल्यं) आपद् *c*; आसद्, साध् *both* *c*; आनंद् *c*। -ing, *a.* मनोरम, मनोहर, रम्य.

Fête, *n.* उत्सव, पर्वन् *neu.*, मह। *vt.* तृप् *c.*

Fetid, *a.* दुर्गंध, पूति, पूतिगंध.

Fetish, *n.* पूज्यभूतवस्तु *neu.*

Fetor, *n.* दुर्गंध, पूति *f.*

Fetter, *n.* निगड *mn.*, पाश, बंध, बंधनं, शृंखला। *vt.* निगडयति *Den.* पाशेन बंध् 9 P; नियंत्र् 10 U, निरुध् 7 U। -ed, *a.* निगडित; नियंत्रित.

Fettle, *n.* अवस्था, दशा। In good f., सुस्थ, सुस्थित.

Feud, *n.* द्वंद्वभाव, विद्वेष, विरोध, वैरं.

Feudatory, *n.* सामंत.

Fever, *n.* ज्वर, ताप, दाह। *vt.* ज्वरं आपद् *c*, ज्वर् *c*। -ish, *a.* ज्वरार्त, ज्वरित, सज्वर.

Few, *a.* अल्प, स्तोक; कतिपय। *n.* कतिचित्, कतिपयाः *pl.*। A good f, बहवः *pl.*। In f., संक्षेपतः, समासेन। -ness. *n.* अल्पता, स्तोकत्वं.

Fiancé, -cée, *n.* निश्चितविवाह-हा.

Fiasco, *n.* असिद्धि *f.*, फलभंग.

Fiat, *n.* आज्ञा, आदेश, नियोग, शासनं.

Fib, *n.* तुच्छानृतं, मिथ्याभाषणं। *vi.* तुच्छानृतं वद् 1 P.

Fibre *n.* गुण, तंतु *m.*, सूत्रं; सार; घटना। -ous, *a.* तंतुमय; शिराल.

Fibril, *n.* क्षुद्रतंतु *m.*

Fickle, *a.* अस्थिर, चंचल, चपल, तरल, लोल, चंचलमति *f.*। -ness, *n.* चांचल्यं, चपलता, लौल्यं.

Fictile, *a.* घटनायोग्य, शिल्पनिर्मित; मार्त्तिक, मृण्मय.

Fiction, *n.* कल्पना, निर्मिति *f*, कथा; कल्पितवृत्तांत; मिथ्याकथा; कथात्मकं वाङ्मयं.

Fictitious, *a.* कल्पनात्मक, कल्पित, कृतक, कृत्रिम; मिथ्याभूत.

Fictive, *a.* कल्पक, भावनापर; कल्पनात्मक, कल्पित; कृतक, कृत्रिम.

Fiddle, *n.* सारंगी। *vi.* सारंगीं वद् *c*; कालं वृथा क्षि *c*। -r, *n.* सारंगीवादक। To play first

or second f.; प्रामुख्येन *or* अप्रामुख्येन वृत् 1 A। F. -stick; कोठा, शारिका। -ing *a.* तुच्छ.

Fidelity, *n.* निष्ठा, भक्ति *f.*; सत्यसंधत्वं, समयप्रतिपालनं, सत्यवादित्वं; यथार्थत्वं.

Fidget; *vi* अशांतं वृत् 1 P *or* अंगचालनं कृ 8 U। -y, *a.* अशांत, अस्वस्थ, लोल.

Fiducial, *a.* ध्रुव, स्थिर; विश्वस्त; सामयिक.

Fiduciary, *a.* सामयिक; निक्षिप्त; प्रत्ययित, प्रत्ययिन्; अविचल। *n.* निक्षेपधारिन् *m.*

Fie, *int.* धिक्.

Field, *n.* केदा(द)र, क्षेत्रं, क्षेत्रभूमि *f*; विषयः स्थानं। F. of battle, रणक्षेत्रं, समरभूमि *f.*। Aggregate of fields, कैदारकं, क्षैत्रं। To take the f., युद्धचर्यां उपक्रम् 1 A; विग्रहे प्रविश् 6 P। F. -marshal, सेनानी, सेनापति *both m.*

Fiend, *n.* पिशाच, भूतं, राक्षसः; महाखल। -ish, *a.* आसुर, पैशाच; अतिक्रूर, अतिदुष्ट.

Fierce, *a.* उग्र, क्रूर, दारुण, भीम, भीषण; इद्धकोप, क्रोधाविष्ट; प्रखर, प्रचंड, प्रबल, संरब्ध; तीव्र, सरभस। -ly, *adv.* तीक्ष्णं; संरंभेण; सकोपं.

Fiery, *a.* अग्निमय; उष्ण, तप्त; तेजस्विन्, देदीप्यमान; कोपन, क्रोधन, शीघ्रकोपः प्रबल, सरभस; ज्वलनशील, दाह्य; कलहप्रिय.

Fife, *n.* मुरली, वेणु *m.*

Fifteen, *an.* पंचदशन्। -th, *a.* पंचदश।. Consisting of f., पंचदशिन्.

Fifth, *a.* पंचम। *n.* पंचमं.

Fifty, *a.* पंचाशत्। *n* पंचाशति *f.*। Collection of f. पंचाशिका। Fiftieth, *a.* पंचाश, पंचाशत्तम.

Fig, *n.* (1) अंजीर, (glomerous) उदुंबर, न्यग्रोध, प्लक्ष; (fruit) अंजीरं, उदुंबरफलं, *etc.*; तुच्छं। (2) आभरणं, परिवेष.

Fight, *vi.* युध् 4 A, विग्रह् 9 P। *vt.* विरुध् 7 U; *also prec.*। *n.* अभिमर्द, अभिसंपात, आजि *mf.*, आयोधनं, आस्कंदनं, आहव, कलि *m.*, मृधं; युद्धं, युध् *f.*, संख्यं, संगर, संग्राम, समर, समित् *f.*, संयत् *f.*, सांपरायिकं। To f. off, अपास् 4 U, परावृत् *c*। To f. out, युद्धेन निर्णी 1 P। To f. shy of, त्यज् 1 P, दूरीकृ 8 U। -er, F.ing-man, भट, योद्धृ, योध, वीर.

Figment, *n.* कल्पना, मिथ्यावृत्तांत.

Figuline, *a.* कुलालोचित; कुलालघटित; शिल्पनिर्मित.

Figure, *n.* आकार, आकृति *f.*, रूपं; काय, देह, शरीरं; प्रतिमा, मूर्ति *f*; रेखाचित्रं; (of

speech) अलंकार; अंक । *vi.* परिक्लृप् *c*, रच् 10 U; चित्र् 10 U, रूप् 10 U; विभू *c*; गण् 10 U, संकल् 10 U. संख्या 2 P; दृश् *Pass*, प्रादुर्भू 1 P। To f. up, परिसंख्या 2 P। F.-head, मिथ्याग्रणी *m.*। -ant, *n.* नर्तक। -ate *a.* मूर्त, मूर्तिमत्, साकार। -ation *n.* आकारापादनं; रूपसाधनं; आकार, रूपं। -ative, *a.* औपचारिक, लाक्षणिक; सालंकार। -ed *a.* अलंकृत; चित्रित; (अमुकाकारेण) घटित.

Filament, *n.* केसर; तंतु *m.*, सूत्रं.

Filch, *vt.* चुर् 10 U, मुष् 9 P, स्तेन् 10 U.

File, *n.* (1) (लेख) पंजिका; पंक्ति *f.*, श्रेणि-णी *f.*; (2) व्रश्चन, लोहमार्जनी। *vt.* पंजिकायां विन्यस् 4 U; । *vi.* श्रेणीभिः प्रचल् *c*; घृष् 1 P, मृज् 2 P.

Filial. *a.* पुत्रीय, पुत्र्य; कन्योचित, पुत्रोचित.

Filiation, *n.* अपत्यत्वं; संतति *f.*; अन्वयागम.

Filiform, *a.* सूत्राकार.

Filigree, *n.* सुवर्ण°, रूप्यतंतुशिल्पं.

Filings, *n. pl.* व्रश्चनकृतं चूर्णं.

Fill, *vt.* पूर् 10 U, पृ-पॄ 3 U, भृ 3 U, व्याप् 5 P, संपूर् 10 U। *vi.* पूर् *Pass*; श्वि 1 P. *Pass*, स्फाय् 1 A। -ing, *a.* व्यापक; तृप्तिकर; *n.* पूरणद्रव्यं.

Fillet, *n.* पट्ट, बंधनं, वेष्टनं.

Fillip, *vt.* अंगुल्या तड् 10 U। प्रवृत्, प्रोत्सह् *both* **c**। *n.* अंगुलिताडनं, छोटिका; उत्तेजनं, प्रोत्साहनं.

Filly, *n.* अश्वकिशोरी; कन्यका, बालिका.

Film, *n.* पटलं; सूक्ष्मत्वच् *f.*। *vi.* पटलेन आच्छद् *Pass.*

Filter, *n.* जलशोधनयंत्रं। *vt.* निस्यंदनेन शुध् *c.*

Filth, *n.* अवस्कर, कर्दम, कल्क *mn.*, किट्टं, मल *mn*; आविलत्वं, कालुष्यं, पंकिलत्वं, मालिन्यं; अश्लीलता। -y. *a.* आविल, कलुष, पंकिल, मलिन, मलीमस; अमेध्य, अशुध्द, कश्मल, कुत्सित, पांसुल.

Fin, *n.* (मत्स्य) पक्ष। -ny, *a.* सपक्ष.

Final, *a.* अंतिम, अंत्य, चरम; निर्णायक, निश्चायक; परिच्छिन्न, सुनिश्चित। -ity, *n* अंतिमत्वं; निर्णीतत्वं। -ly, *adv.* अंते.

Finale. *n.* अवसान°, समाप्तिप्रयोग; उपसंहार, निष्ठा, पर्यवसानं.

Finance, *n.* राष्ट्रधनविनियोग; आय, धनागम, राजस्वं। *vt.* धनसामग्रीं उपपद् *c.*। -ier, *n.* धनाधिकारिन्, *m.*

Find, *vt.* अधिगम् 1 P, आप् 5 P, प्रतिपद् 4 A, प्राप् 5 P, लभ् 1 A, विद् 6 U, समासद् 10 U; उपलभ् 1 A, बुध् 1 P; उपपद् *c*, संभृ 3 U। To f. fault with,

दुष् *c*, निंद् 1 P । -ing, *n.* प्रकाशनं; लब्धि *f.*; निर्णय.

Fine, *n.* (धन) दंड । *vt.* दंड् 10 U.

Fine, *a.* उत्कृष्ट, उत्तम, गुणोपेत; परिष्कृत, शुद्ध; तनु, सूक्ष्म; कोमल, सुकुमार; अन्यून, निर्दोष; चारु, रम्य, शोभन; निरभ्र; प्रसन्न; स्तुतिपर । In f., अंते ; संक्षेपेण । F. arts, ललितकलाः *pl.* । -ry, *n.* सुपरिवेष; भूषणाडंबर । -ing, *n.* धातुशोधनं.

Finesse, *n.* कपटं, छद्मन् *neu.*, माया, वंचना, व्याज; कौशलं, नैपुण्यं.

Finger, *n.* अंगुलि *f.*, करशाखा । *vt.* अंगुलिभिः स्पृश् 6 P । Fore or index f., तर्जनी, प्रदेशिनी । Middle f., ज्येष्ठा, मध्यमा । Third f., अनामिका, सावित्री । Little f., कनिष्ठा, कनिष्ठिका, कनीनिका । F.-post, मार्गदर्शकस्थूणा.

Finical, *a.* दुराराध्य; विचित्ररुचि.

Finis, *n.* अंत, समाप्ति *f.*

Finish, *vt.* अंतं गम् *c*, अवसो 4 P, निर्वृत् *c*, समाप् *c*; संपद् *c*, संपूर् 10 U; व्यापद् *c* । *vi.* अवसो, समाप् *both c* । *n.* अंत, अवसानं, समाप्ति *f.*; अंतिमः परिष्कार.

Finite, *a.* नियत, परिच्छिन्न, परिमित, समर्याद.

Fir, *n.* देवदारु, द्रुकिलिमं, पारिभद्रं, पीतदारु, पूतिकाष्ठं, भद्रदारु, सुराह्वयं *all neu.*

Fire, *n.* अग्नि, अंचाति, अनल, अर्चिष्मत्, आश्रयाश, इषिर, उदर्चिस्, उषर्बुध, कृपीटयोनि, कृशानु, कृष्णवर्त्मन्, क्रव्याद, घासि, चित्रभानु, चिरि, जागृवि, जातवेदस्, जुहुराण, ज्वलन, तनूनपात्, त्रिधामन्, दमुनस्, दहन, दुरासद, धूमकेतु, पचि, पावक, पीथ, बृहद्भानु, भरथ, भुजि, मंत्रजिह्व, रोहिताश्व, वमि, वसुरेतस्, वह्नि, वातसख, वातसारथि, वीतिहोत्र, वैश्वानर, शुष्मन्, शोचिष्केश, सधि, सप्तजिह्व, सप्तार्चिस्, समंतभुज्, सहुरि, साचि, सृग्जिह्व, सृदाकु, हवन, हव्यवाहन, हिरण्यरेतस्, हुताशन, *all m.*; ताप, दाह; तेजस् *neu.*; उत्साह । To catch f. ज्वल् 1 P, दह् 1 P । F.-arm, अग्न्यस्त्रं । F.-brand, अलातं, उल्का, उल्मुकं, क्रमुक; जनचित्तसंक्षोभक । F.-eater, कलहप्रिय । F.-fly, खद्योत, ज्योतिरिंगण, निशामणि *m*, प्रभाकीट । F.-place, अधिश्रयणी, अंतिका, अश्मंतं, उद्धानं, चुल्लि *f.* । F.-proof, *a.* अदाह्य । F.-wood, इध्मं, इंधनं । F.-work, अग्निद्रव्यं.

Fire, *vt.* ज्वल् *c*, दह् 1 P; (अग्न्यस्त्रं) उत्सृज् 6 P; उद्दीप् *c*, संक्षुभ् *c* । *vi.* ज्वल् 1 P, दह् *Pass.*

Firm, *n.* (1) वणिक्संघ । (2) *a.* अचल, दृढ, निश्चल, स्थिर; धीर;

गाढ, घन, सांद्र; सुस्थित । -ness, *n*, अचलत्वं, दृढता, स्थैर्य.

Firmament, *n*. अंतरिक्षं, अंबरं, आकाश *mn*, खं, गगनं, तारावर्त्मन्, दिव्यं, नभस् *neu*, वियत् *f*., व्योमन् । -al, *a*. वैहायस; दिव्य.

First, *a*. अग्रिम, आदिम, आद्य, प्रथम; पूर्व, प्राक्तन; अग्र्य. मुख्य, मूर्धन्य । *adv*. (*also* -ly) अग्रे, आदौ, प्रथमं । -born, *a*. अग्रज, ज्येष्ठ । -rate, *a*. उत्तम, श्रेष्ठ.

Firth, *n*. पुटभेद, समुद्रवंक.

Fisc, *n*. राज्यकोश । -al, *a*. राज्यकोशविषयक.

Fish, *n*. अंडज, आत्माशिन् *m*., जलपिप्पक, झष. तिमि *m*. पृथुरोमन् *m*, मत्स्य, मीन, विसार, वैसारिण, शकुलिन् *m*, शंबर, संघचारिन् *m*. स्थिरजिह्व, स्वकुलक्षय । *vi*. मत्स्यान् ग्रह् 9 P *or* धृ 1 P; अन्विष् 6 P । F.-basket, कुवेणी , मत्स्याधानी । F.-hook, बडि(लि) शं, मत्स्यवेधनं । -monger, *n*. मत्स्यविक्रयिन् *m* । --er, er--man, *n*. कैवर्त, जालिक, जालिन् *m*., पाश, धीवर, नौजीविन् *m*., मत्स्याजीव, मात्स्यिक, मैनाल । F.ing--net, आनाय, कुपिनी, जालं; (wicker basket for catching f.) उद्दाल । -ery, *n* मत्स्यग्रहणं । -y, *a*. मत्स्यविषयक; मत्स्यसम; संदिग्ध.

Fissile, *a*. छिदुर, भिदुर.

Fission, *n*. छेद, भंग.

Fissure, *n*. भंग, स्फोट; रंध्रं, विवरं.

Fist, *n*. मुचुटि-- टी, मुष्टि-ष्टी, मुस्तु *all f*., संग्राह; (half-clenched f.) अर्धमुष्टिक, खेटक । --icuffs, *n*. *pl*. मुष्टियुद्धं, मौष्टा.

Fistula, *n*. नाली, नाडीव्रणं.

Fit, *n*. आक्रम, आवेश, घूर्णि *f*., भ्रमि *f*, मूर्च्छा ; कामचार, आकस्मिकः वृत्तिविकार । By fits and starts, सविच्छेदं. सविरामं । -ful, *a*. अस्थिर, चंचलवृत्ति; सविच्छेद; सोद्वेष्टन.

Fit, *a*. अनुरूप, उचित, युक्त, योग्य, संगत, समीचीन; सज्ज, सिद्ध । *vt*. युज् 7 A. 10 U, संधा 3 U; उपक्लृप् , संयुज् *both c*; प्रसाध *c*, सज्जीकृ 8 U; उपपद् , युज् *both Pass*.; अनुरूप *a*. भू 1 P । *n*. आनुरूप्यं । -ly, *adv*. उचितं, युक्तं, सम्यक् । -ness, *n*. औचित्यं, योग्यता; पात्रता.

Fitch, *n*. लोममार्जनी.

Five, *a*. *n*. पंचन् । Fifth, *a*. पंचम । By fives, पंचशः । F. years old, पंचामिन् । In f. parts *or* ways, पंचधा । F. -fold, पंचतय । Pentad *or* Aggregate of f., पंचकं, पंचत *f*..

Fix, *vt*. स्था *c*; निधा 3 U; दृढीकृ, स्थिरीकृ *both* 8 U; विधा 3 U, व्यवस्था *c*; निर्णी 1 P, निश्चि 5 U । *n*. संदेह०, संभ्रमपदं । To f.

upon, दृ 5 U, दृ 9 U । –ation, *n.* स्थापनं ; घनीकरणं । –ed, *a.* दृढ, निरूढ, स्थिर; प्रतिष्ठित; स्थापित । F.–ed property, स्थावररिक्थं । –edly, *adv.* स्थिरं, निश्चलदृष्ट्या । –edness, -ity, *n.* दृढता, स्थैर्यं । –ture, *n.* दृढस्थितं वस्तु *neu.*

Fizgig, *n.* स्वैरतरुणी.

Fizzle, *vi.* (out) अनिष्फलत्वं गम् 1 P.

Flabberast, *vt.* विस्मयेन जडीकृ 8 U; विमुह् *c.*

Flabby, *a.* शिथिल; मेदुर । –ness *n.* शैथिल्यं.

Flabellate, *a.* व्यजनाकार.

Flaccid, *a.* शिथिल; निर्वीर्य, शक्तिहीन । –ity, *n.* शैथिल्यं; निर्वीर्यता.

Flack, *vt.* आस्फल् 10 U.

Flacon, *n.* लघुकूपी.

Flag, *vi.* (1) अवसद् 1 P, क्षि *Pass*, ग्लै 1 P । –gy, *a.* अवसन्न, क्षीण, गलितसत्व.

Flag, *n.* (1) शिला । (2) *n.* केतनं, केतु *m.*, ध्वज, पताका, वैजयंतती । *vt.* (3) शिलाभिः खच् 10 U । (4) *vt.* पताकाभिः अलंकृ 8 U । –staff, *n.* ध्वजदंड, ०स्तंभ.

Flagellate, *vt.* कशया तड् 10 U । –ion, *n.* कशाघात, कशाताडनं.

Flageolet, *n.* मुरली, वेणु *m.*

Flagitious, *a.* अतिदुष्ट, अतिनिंद्य, गर्ह्यतम, पापिष्ठ.

Flagon, *n.* कंस, शराव.

Flagrancy, *n.* अतिनिंद्यता; सुव्यक्तत्वं.

Flagrant, *a.* अतिनिंद्य, घोर, पापिष्ट, लोकनिंदित.

Flail, *n.* कंडनी.

Flair, *n.* तीक्ष्णघ्राणं; सूक्ष्मोपलब्धि *f.*

Flake, *n.* (1) कण, लव; हिमकण । (2) *n.* फलक । *vi.* कणीभू 1 P । –y, *a.* कणसहित, कणीभूत.

Flambeau, *n.* उल्मुकं, दीपिका.

Flamboyant, *n.* ज्वालाकार, ज्वालासम; सुभूषित; बहुशिल्पपूर्ण.

Flame, *n.* अर्चिस् *f.*, कीला, जिह्वा, ज्वाल-ला, शिखा; (enormous) झलका; दाह; दीप्ती *f.* । *vi.* ज्वल् 1 P, दह् *Pass*; (क्रोधादिकस्य) अकस्मात् वर्ध् 1 A । –ing, *a.* ज्वलत्, प्रदीप्त; अत्युष्ण; सरभस.

Flamingo, *n.* मराल, हंसक.

Flank, *n.* उत्संग, पार्श्व *mn.*; पार्श्वभाग । *vt.* पार्श्वे अस् 2 P; पार्श्वे आस्कंद् 1 P; प्रांतयति *Den.*

Flannel, *n.* और्णपट *mn.*, कंबल.

Flap, *vt.* (फलकादिकेन) तड् 10 U; आस्फल् 10 U, विधू 5. 9 U; (पक्षौ) सत्वरं उपर्यधस्तात् चल् *c* । *vi.* पक्षचालनं कृ 8 U; आस्फल् *Pass.* । *n.* आस्फालनं, उत्क्षेप; चपेटिका; मक्षिकाताडनी; प्रालंब । –doodle, *n.* व्यर्थजल्पितं । –eared, लंबकर्ण । –per, *n.* नवयौवना.

Flare, *vi.* अस्थिरप्रभया उद्दीप् 4 A *or* ज्वल् 1 P । *n.* अस्थिरदीप्ति *f.*, लोलज्वाला । -ing *a.* उज्ज्वल, भास्वर । -y, *a.* दृष्टिग्राहक.

Flash, *vi.* अकस्मात् प्रादुर्भू 1 P *or* दृश् *Pass.*; झगझगायते *Den.* तरलप्रभया प्रकाश् 1 A *or* दीप् 4 A, स्फुर् 6 P; अतिवेगेन धाव् 1 P *or* प्रया 2 P । *vt.* प्रभाभिः प्रादुर्भू *c*; प्रदीप् *c* । *n.* अचिरप्रभा, क्षणदीप्ति *f*, स्फुरितं; निमिष । A f. in the pan, निष्फलयत्न । -y, *a.* बाह्यरम्य; प्रभामात्रसंपन्न.

Flask, *n.* पात्रं, शराव.

Flat *a.* सम, समरेख; अनुन्नत; अभुग्न; एकप्रकार, विशेषहीन; अस्वादु, नीरस, रसहीन; असंदिग्ध, सरल, स्पष्ट; कोमल, विकृत । *n.* समं, समतलं; समप्रदेश, समभूमि *f.*; (करस्य) तल; कोमलस्वर; (story) भूमि *f.* । -ten, *vt.* समीकृ 8 U; निम्नीकृ 8 U; नीरसं *a.* कृ 8 U; उद्विज् *c*, निरुल्लासं *a.* कृ 8 U । -ly, *adv.* व्यक्तं, सरलतया, स्पष्टं.

Flatter, *ve.* चाटुभिः तुष् *c* *or* स्तु 2 U *or* उपच्छंद् 10 U; मिथ्या *or* अतिमात्रं प्रशंस् 1 P *or* स्तु 2 U; चाटूनि वद् 1 P, अनुनी 1 P । -er, *n.* चाटुवादिन् *m.*, मिथ्याप्रशंसक । -y, *n.* अतिस्तुति *f.*, चाटु *mn*, चाटुकार, चाटूक्ति *f.*, व्याजप्रशंसा; उपच्छंदनं.

Flatulence, *n.* अंत्राध्मानं, वातलत्वं, वातिकत्वं; वात.

Flatulent, *a.* वातल, बद्धवात.

Flatus, *n.* (अंत्रस्थः) वात, वायु *m.*

Flaught, *n.* (1) पक्षास्फालनं; क्षोभ, विप्लव; (2) (तडितः) क्षणदीप्ति *f.* *or* स्फुरितं.

Flaunt, *vi.* साटोपं वृत् 1 A; भूषाडंबरं प्रदृश् *c* । *vt.* सगर्वं दृश् *c* । -ing, *n.* आडंबरप्रदर्शनं, साटोपवर्तनं.

Flautist, *n.* मुरलीवादक.

Flavescent, *a.* आपीत.

Flavour, *n.* आस्वाद, रस, रुचि *f.*, स्वाद, स्वादु *m.* । *vt.* स्वद् *c*, स्वादूकृ 8 U । -less, *a.* निरास्वाद, नीरस । -ing, *n.* उपस्कर, व्यंजनं, स्वादनं.

Flaw, *n.* (1) छिद्रं, भंग, रंध्रं; अपचार, दोष, न्यूनता, वैकल्यं । *vi.* खंड्, भंज् *both Pass* । *vt.* खंड् 10 U, भंज् 7 P; दुष् *c* । (2) *n.* अकांडवात्या, प्रभंजन । -less, *a.* निर्दोष.

Flax *n.* अतसी, उमा, क्षुमा, मसृणी, शणं । -en, *a.* क्षौम.

Flay, *vt.* निस्त्वचीकृ 8 U; विवल्कयति *Den*; अतिपरुषं आक्षिप् 6 P.

Flea, *n.* देहिका । -bite, *n.* देहिकादंश; अत्यल्पं धनं.

Fleck, *n.* बिंदु *m*; अंक; रेखा; कलंक । –less, *a.* निष्कलंक; निरवद्य; निर्मल

Fledge, *vt.* पिच्छैः सनाथीकृ 8 U । –d, *a.* संजातपक्ष, सपक्ष; डीन-समर्थ.

Flee, *vi.* अपक्रम् 1 P, परे 2 P; पलाय् 1 A; परिवृज् 10 U.

Fleece, *n.* (मेषादिकस्य) (रो)-लोमन् *neu*; ऊर्णा । *vt.* (1) लोमानि वप् 1 U; (2) विलुंठ् 1 P. 10 U । –r, *n.* विलुंठक । –y, *a.* लोमश.

Fleer, *vi.* निंदापूर्ण उपहस् 1 P.

Fleet, (1) *n.* (युद्ध)नौकागण; (2) खातं. वंक । (3) *a.* क्षिप्र, चपल, वेगवत्, शीघ्र । –ing, *a.* अस्थिर, क्षणिक, विनश्वर । –ness, *n.* चपलता, वेग.

Flesh, *n.* आमिषं, काश्यपं, कीनं, क्रव्यं, तरसं, पलं, पललं, पिशितं, मांसं, रक्ततेजस् *neu*, रक्तभव; काय, देह; देहस्वभाव । F. and blood, मनुष्यस्वभाव । Dried f., उत्तप्तं, वल्लूरं । –ly, *a.* कायिक, दैहिक; विषयासक्त; भोगासक्त, लंपट; मर्त्य, मानव । –y, *a.* पीन, पीवर, मांसल.

Flex, *vt.* नम् *c*, वक्रीकृ 8 U । –ible, *a.* कुंचनीय. नम्य; आयम्य, सुखनम्य, वश्य, विधेय । –ile, *a.* सुखनम्य; आयम्य । –ion, *n.* आकुंचनं, नमनं, वक्रीकरणं । –ure, *n.* नति, *f.*, नमनं; आभोग.

Flexuous, *a.* कुटिल, जिह्म, वक्र.

Flibbertigibbet, *n.* जल्पाक, वाचाट; पिशाच.

Flick, *n.* स्वल्पाघात; आस्फालनं । *vt.* अत्यल्पं तड् 10 U, आस्फल् 10 U.

Flicker, *vi.* पक्षास्फालनं कृ 8 U; इतस्ततः चल् 1 P; अस्थिर-ज्वालया ज्वल् 1 P; कंप् 1 A । *n.* चंचलस्फुरणं; लोलदीप्ति *f*.

Flight, *n.* (1) उड्डयनं, उत्पतनं, खगति *f*. डयनं, डीनं; क्षिप्रचलनं; अत्यय, गमनं, संक्रम; दीर्घप्रयत्न; पात, वृष्टि *f*., (सोपान ०) पंक्ति *f*, परंपरा; (2) अपक्रमणं, अपयानं, पलायनं । –y, *a.* अस्थिर, काम-चारिन्, चंचलवृत्त, स्वैरचेष्ट.

Flimflam *n.* अनर्थकं, तुच्छं; कपटं, प्रतारणा, वचनं.

Flimsy, *a.* तनु, प्रतनु, विरल; सुविदार्य; असार, तुच्छ, फल्गु.

Flinch *vi.* परावृत् 1 A, विमुखीभू 1 P.

Flinder, *n.* खंड, शकलं.

Fling, *vt.* सरभसं अस् 4 P *or* प्रक्षिप् 6 P *or* मुच् 6 P । *vi.* संरंभेण निर्गम् 1 P *or* निष्क्रम् 4 P । *n.* अवक्षेपणं, प्रक्षेप; गर्हणं, परुषोक्ति *f*.; अतिभोग । F. away, अपाकृ 8 U, अपास् 4 U । F. off, निराकृ 8 U; परित्यज् 1 P । F. open, सरभसं अपावृ 5 U । Have a f. at, क्षणप्रयत्नं

कृ 8 U; गर्ह् । Have one's f., अनिर्बंधभोगं सेव् 1 A.

Flint, *n.* अग्न्युपल, अरणि *m.* । F. -hearted, पाषाणहृदय । -y, *a.* अरणिमय, ०सम; कठिन; कठोर.

Flip, *vt.* अत्यल्पं तड् 10 U, आस्फल् 10 U; अतित्वरया कृष् 1 P । *n.* स्वल्पाघात.

Flippancy, *n.* अगांभीर्यं; वाक्चापल्यं; अविनय.

Flippant, *a.* अगंभीर, अधीर; वाक्चपल; अविनीत; धृष्ट, प्रगल्भ.

Flirt, *vi.* विभ्रम् 1. 4 P, विलस् 1 P, विलासं कृ 8 U, हिल् 6 P । *vt.* सहसा कृष् 1 P । *n.* विलासिनी, हावचपला । -ation, *n.* विलास, हाव । -atious, *a.* हावचपल, ०प्रिय । -ingly, *adv.* सहावं, हावपूर्णं.

Flit, *vi.* निःशब्दं चल् 1 P *or* उड्डी 1 A *or* भ्रम् 1. 4 P.

Flittermouse, *n.* अजिनपत्रा, जतुका, मांधीर, वाग्गुद.

Float, *vi.* तॄ 1 P, प्लु 1 A; प्रडी 1 A । *vt.* प्लु *c*; वह् *c*; प्रवृत *c* । *n.* उडुप, कोल, तरी, प्लव; तरणकाष्ठं । -ing, *a.* प्लवमान; अलग्न, असंसक्त; अनिर्बंध.

Flock, *n.* (1) कुलं, गण, यूथं, वृंदं, व्रज्, समज । F. of camels, cows, elephants, horses, औष्ट्रकं, धैनुकं, हास्तिकं, आश्वीयं । *n.* (2) ऊर्णा०, लोमगुच्छ । *vi.* गणशः संमिल् 6 P; एकीभू 1 P.

Flog, *vt.* कशया यष्ट्या वा तड् 10 U *or* प्रहृ 1 P. । -ging, *n.* कशाताडनं । To f. a dead horse, नीरसे कौतूहलं जनयितुं यत् 1 A; अशक्यं कर्तुं प्रवृत 1 A.

Flood, *n* महाप्रवाह, महौघ; आप्लाव, जलप्रलय, जलबृंहणं, जलविप्लव; अतिवृष्टि *f.*; अतिरेक, उद्रेक । *vt.* जलेन आप्लु *c*, संप्लु *c*; अतीव उपाहृ 1 P । *vi.* उद्रिच् *Pass* । -gate, *n.* जलद्वारं, परिवाह.

Floor, *n.* तलं; गृहभूमि *f.*; (story) कोष्ठ, भूमि *f.* । *vt.* फलकादिभिः तलं विधा 3 U; भूमौ पत् *c*; (वादे) पराभू 1 P.

Flop, *vi.* स्खल् 1 P; मंदास्फालनं कृ 8 U । *vt.* मंदं आस्फल् 10 U.

Flora, *n.* (विशिष्टप्रदेशस्य) वनस्पतयः *pl.*, औषधिसमूह.

Floral, *a.* कौसुम.

Florescence, *n.* पुष्पोद्गम.

Floret, *n.* लघुपुष्पं.

Floriculture, *n.* पुष्पोद्यानविद्या.

Florid, *a.* पुष्पपूर्ण; रक्त, लोहित; पुष्पशालिन्, सपुष्प; अत्यलंकृत । -ity, -ness, *n.* रक्तिमन् *m.*, लौहित्यं; अलंकारप्रचुरता.

Floriferous, *a.* पुष्पवह, कुसुमप्रद.

Floriform, *a.* पुष्पाकार·

Florilegium, *n.* (काव्यादेः) संग्रह; पुष्पसंचय·

Florist, *n.* मालाकार, मालेय·

Flotilla, *n.* लघुनौकागण·

Flotsam, *n.* विदीर्णनौवस्तुजातं.

Flounce, (1) *vi.* अंगानि विक्षिप् 6 P, संभ्रमेण चल् 1 P । *n.* अंगविक्षेप । (2) *n.* अंचलपट्टक·

Flounder, *vi.* (पंके इव) गात्रविक्षेपं कृ 8 U; कष्टेन प्रवृत् 1 A.

Flour, *n.* धान्यचूर्णं, गुंडिका, पिष्टं, सक्तु (*m. plural*) । -y, *a* पिष्टमय, ०सम·

Flourish, *vi.* समृध् 4. 5 P, संवृध् 1 A; उत्कर्षं प्राप् 5 P, प्रचि *Pass*; परिणत *a.* अस् 2 P; साटोपवचनं प्रयुज् 7. 10 U; सरभसं तूर्यनादं कृ 8 U । *vt.* परिभ्रम् *c*, विधू 5. 9 U; साटोपं प्रदृश् *c*; भूष् 10 U, मंड् 10 U । *n.* उन्नति, समृद्धि *both f*; गर्वोक्ति *f.*, साटोपवचनं; रेखाचित्रं; आडंबर; भूषणशोभा; भ्रमणं; तूर्यनाद । -ing, *a.* उन्नतावस्थ, समृद्ध·

Flout, *vt.* उपहस् 1 P; अवक्षिप् 6 P, तिरस्कृ 8 U । *n.* अवहेलना·

Flow, *vi.* क्षर् 1 P, वह् 1 P, सृ 1 P, स्रु 1 P । *n.* स्रवणं, स्राव, स्रुति *f*; निस्यंद, निस्रव; ओघ, प्रवाह; प्राचुर्यं । -ing, *a.* स्यंदिन्, स्रवत्, प्रचुर ; विपुल; अस्खलित.

Flower, *n.* कुसुमं, पुष्पं, प्रसूनं, मणीचकं, सुमं, सुमनसः *f. only pl.*, सूनं; उत्तमांश, ललामभूत; उत्तमदशा; यौवनश्री *f.*; आर्तवं । *vi.* उत्फुल्ल्, फुल्ल् *both* 1 P; संवृध् 1 A; मंडायते *Den.* । -ed, *a.* कुसुमित, पुष्पित । y, *a.* पुष्पपूर्ण, सपुष्प; अलंकारपूर्ण·

Fluctuate, *vi* विचल् 1 P, विलुठ् 1 A. 6 P; भिद्, विकृ *both Pass*; दोलायते *Den.* । -ing, *a.* दोलायमान; अस्थिर । -ion, *n.* आंदोलनं; विचलनं; परिवर्तनं·

Flue, *n.* धूमनिर्गम·

Fluency, *n.* वाक्चापल्यं, वाग्मिता·

Fluent, *a.* अस्खलितवाच् , वाक्चपल, वाग्मिन् ; अनर्गल·

Fluff, *n.* मृदूर्णा·

Fluid, *a.* द्रव, द्रवरूप, प्रवाहिन्, विलीन् । *n.* द्रव, रस । -ify, *vi.* द्रवीभू 1 P । -ity, *n.* द्रवता·

Fluke, *n.* आकस्मिकः सुदैवयोग·

Flume, *n.* प्रणाली·

Flummery, *n.* अनर्थकं; प्रतारणा; मिथ्याश्लाघा·

Flummox, *vt.* क्षुभ् , संभ्रम् *both c*; त्रप् *c*; प्रतॄ, वंच् *both c.*

Flump, *vi.* प्रसभं अवपत् 1 P.

Flunkey, *n.* दास; मिथ्याप्रशंसक·

Flurry, *n.* चंडवात, वात्या; अकांडवृष्टि *f.*; संक्षोभ, संभ्रम । *vt.* क्षुभ् , संभ्रम् *both c.*

Flush, (1) *vi.* अकस्मात् उड्डी 1. 4 A; *vt.* c *of prec.* । (2) *vi.* सवेगं वह् 1 P *or* स्रु 1 P; सहसा जलेन पूर् *Pass* ; *vt.* जलोत्सेकेन शुध् c । (3) अरुणीभू 1 P, लोहितायते *Den*; *vt.* अरुणीकृ, रक्तीकृ *both* 8 U, रंज् c; उद्दीप c; प्रोत्सह् c । *n.* अरुणिमन्, रक्तिमन्, राग *all m*; उत्फुल्लता; तेजस् *neu* । (4) *a.* प्रचुर, प्रभूत, विपुल; सम । -ed, *a.* अरुणित, रक्त; उद्धत.

Fluster, *vt.* क्षुभ्, विमुह्, संभ्रम् *all c* । *n.* क्षोभ, विभ्रम.

Flute, *n.* नालिका, मुरली, वंश, वंशी, वेणु *m* । *vi.* मुरलीवादनं कृ 8 U.

Flutter, *vi.* पक्षौ आस्फल् 10 U *or* विधू 5. 9 U; ससंभ्रमं इतस्ततः चल् 1 P; कंप् 1 A, स्पंद् 1 A । *vt.* कंप्, स्पंद् *both c*; सत्वरं विधू 5. 9 U; क्षुभ्, संभ्रम् *both c* । *n.* आस्फालनं, विधुवनं; कंप, स्पंदनं; संक्षोभ, संभ्रम; पणनं.

Fluvial *a.* नदीविषयक.

Flux, *n.* प्रवाह, स्राव, स्रुति *f.*; परिवर्तनं, विक्रिया; धातुद्राव.

Fluxion, *n.* प्रवाह; धातुद्राव; अविरतं परिवर्तनं.

Fly, (1) *n.* चर्वणा, नीला, वर्वणा, भंभराली, मक्षिका, मशक, माचिका, वर्वणा । -blow, *vt.* पूतीकृ 8 U । -flap, *n.* अवचूलक.

Fly, (2) *vi.* उड्डी 1. 4 A, उत्पत् 1 P, खे चर् 1 P. डी 1. 4 A, पत् 1 P; अपक्रम् 1 P, पलाय् 1 A; सवेगं चल् 1 P । *vt.* आकाशे चल् c *or* विक्षिप् 6 P; पलायनेन परिहृ 1 P *or* वृज् 10 U । *n.* एकाश्वयानं । To f. at, सहसा आस्कंद् 1 P । To f. out, क्रोधोद्रेक प्रदृश् c । To let f., उत्सृज् 6 P, मुच् 6 P। F. -leaf, मलपृष्टं । -ing, *mn.* उत्पतनं, डयनं ; *a.* डयमान; क्षिप्र, द्रुत । A f.ing visit, अचिराभ्यागम । To come off with f.-ing colours, विजयी भू 1 P, सिद्धिं प्राप् 5 P.

Foal, *n.* अश्वपोत, किशोर । *vt.* (अश्वपोतं) प्रसू 2 A.

Foam, *n.* अंबुकफ, डिंडीर, फेन, मंड *mn.* । *vi.* फेनायते, मंडायते *both Den.* । -y *a.* फेन(नि)ल, फेनावृत.

Fob, (1) *n.* घटीकोश । (2) *vt.* प्रतॄ, वंचू *both c.*

Focus, *n.* समाहारमध्यं; केंद्रं । *vt.* एकत्रीकृ 8 U.

Fodder, *n.* घास, यवस *mn.*, शरि*m.*

Foe, *n.* अमित्र, अराति, अरि, द्विषत् परिपंथिन्, रिपु, वैरिन्, शत्रु, सपत्न *all m.* । -man, *n.* प्रतिभट, प्रतियोद्धृ *m.*

Fœtus, *n.* गर्भ, भ्रूण। Fœticide, *n.* भ्रूणहत्या.

Fog, *n.* (1) *n.* कुज्झटिका, कुहेडि-(लि) *f.*, कुहिढ *mn*, कुहा, धूमिका; भ्रम, मोह। (2) *n.* स्थूलयवस *mn.*। *vt.* । धूमिकया आच्छद् 10 U; भ्रम्, मुह् *both* c। -gy, *a.* (1) स्थूलयवसावृत; शैवलिन्; (2) कुहाच्छन्न, धूमल; संदेहात्मक.

Fogy, *n.* पुराणप्रिय.

Foible, *n.* दोष, वैकल्यं, वैगुण्यं.

Foil, (1) *n.* (धातु) पत्रं; गुण-प्रकाशकं, प्रभावर्धकं। (2) *n.* वेधन-खड्ग। (3) *vt.* मोघीकृ 8 U, विफली-कृ 8 U; खंड् 10 U; भंज् 7 P, पराजि 1 A; अपास् 4 U.

Foist, *vt.* सकपटं निविश् c *or* ग्रह् c; निर्दोषामिव ग्रह् c.

Fold, (1) *n.* गोष्ठ *mn*, व्रज। (2) पुट, भंग, वलि *f.*; व्यावर्तनं, व्यावृत्ति *f.*; आलिंगनं, आश्लेष। *vt.* पुटयति *Den*, पुटीकृ 8 U, व्यावृत् c; आश्लिष् 4 P; आच्छद् 10 U.

-fold, *a.* ०गुण (*e. g.* द्विगुण two-fold).

Foliaceous, *a.* पर्णसम; पर्णाकार.

Foliage, *n.* पर्णानि, पत्राणि *both pl.*; पर्णगुच्छ, पल्लव *mn.*

Foliate, *vi.* शल्कीभू 1 P । *vt.* पर्णचित्रैः अलंकृ 8 U। *a.* पर्णाकार, पर्णावृत.

Folio, *n.* बृहद्ग्रंथ; बृहत्पत्रं.

Foliole, *n.* लघुपर्णं.

Folk, *n.* जन (*also pl.*), जनता, जनसमूह, लोक.

Follicle, *n.* लघुरंध्रं, लघुपेशि *f.*

Follow, *vt.* अनुगम् 1 P, अनुचर् 1 P, अनुया 2 P, अनुवृत् 1 A. अनुव्रज् 1 P, अनुसृ 1 P, अन्वि 2 P; अवलंब् 1 A, आश्रि 1 U, सेव् 1 A; अनुकृ 8 U, अनुविधा 3 U; अनुष्ठा 1 P, आलंब् 1 A, व्यवहृ c; अवगम् 1 P, ग्रह् 9 P। *vi.* उत्पद् 4 A, जन् 4 A, प्रसंज् *Pass*, साध् *Pass*, सिध् *Pass*। As f.-s, तद्यथा। -er, *n.* अनु-यायिन्, अनुवर्तिन् *both m*; अनुचर, परिजन, सेवक। -ing, *a.* वक्ष्य-माण; *n.* परिजनगण.

Folly, *n.* जाड्यं, बुद्धिहीनता, मूढता, मौर्ख्यं; मूर्खाचरणं, मोह.

Foment, *vt.* (उष्णजलेन) लिप् 6 P; स्विद् c; उत्तिज्, उद्दीप्, परिवृध् *all* c। -ation, *n.* प्रस्वेदनं, सेक; उद्दीपनं.

Fond, *a.* अनुरक्त, अनुरत, अनु-रागिन्, आसक्त, तत्पर, प्रिय, स्निग्ध; मुग्ध, मूढ। -ly, *adv.* सप्रेमं, सानुरागं। -ness, *n.* अनु-राग, प्रीति *f.*, स्नेह; आसक्ति *f.*

Fondle, *vt.* आलिंग्, 1 P, परिरभ् 1 A, लल् 10 U.

Font, *vt.* तीर्थपात्रं; तैलपात्रं.

Food, *n.* अंधस् *neu*, अन्नं, आहार, खाद्यं, भक्षणं, भक्ष्यं, भोज्यं। -stuff, *n.* भक्ष्यद्रव्यं.

Fool, *n.* अज्ञ, अल्पमति *m*, जड, मंद, मूढ, मूर्ख; भंड, विदूषक। *vt.* हास्यास्पदं कृ 8 U; प्रतॄ, वंच् *both c*, विप्रलभ् 1 A। To f. away, वृथा क्षै *c*। To make a f. of, हास्यास्पदं कृ 8 U। To play the f. मूर्खवत् आचर् 1 P। -ery, *n.* बालिशाचार, मूर्खता; भंडचेष्टा, विडंबना। -ish, *a.* अज्ञ, जड, बालिश; मतिहीन, मंद, मूढ, मूर्ख। -hardy, *a.* अतिधृष्ट, अतिसाहसिक, अविमृश्यकारिन्.

Foot, *n.* अंघ्रि *m.*, क्रमणं, चरण, *mn*, पदं, पाद; अधोभाग, तलं, मूलं; (Prosody) चरण, पाद; पदातिगण। *vi.* (पद्भ्यां) क्रम् 1 U. 4 P *or* चल् 1 P। *vt.* (पद्भ्यां) विचर् 1 P; संकल् 10 U; पादेन तड् 10 U। On f., पद्भ्यां। To keep one's feet, न पत् 1 P। To put one's f. down, निश्चयेन व्यवहृ 1 P। To set on f., जन्, प्रवृत् *both c*। -ball, पादकंदुक; पादकंदुकक्रीडा। -board, पादफलक। -boy, चेट, बालभृत्य। -fall, पादन्यासशब्द। -hill, नितंबगिरि *m.*। -hold, पादावकाश। -licker, अतिलालनपर, चाटुकार, पीठमर्द। -man, पदात-ति *m.*; भृत्य, सेवक। -mark, -print, पदचिह्नं, ०मुद्रा। -note, पृष्ठतलस्था टिप्पणी। -path, -road, -way, चरणपथ, पदवी, पद्धति *f.*, पद्या। -soldier, *n.* पत्ति, पदाजि, पदाति, पदातिक, पदिक, पद्ग, पातिक, पादात, पादिक। -step, चरणपात, पादन्यास। -stool, पादपीठं, ० पीठिका, पादासनं। -ing, *n.* पदं, पादावकाश, स्थानं; प्रतिष्ठा; अवस्था, स्थिति *f.*; वास्तु *mn.*

Footle, *vi.* वृथाकालं गम् *c*; निरर्थकं व्यवहृ 1 P.

Foozle, *vi.* वृथा कालं क्षै *c*.

Fop, *n.* सुभगंमन्य, सुवेषमात्रप्रिय; दांभिक, दृप्त *all m.*। -pery, *n.* सुवेषासक्ति *f.*, साटोपचेष्टनं। -pish, *a.* सुभगंमन्य; दांभिक.

For, *prep.* (Instead of) स्थाने; (In exchange against). विनिमयेन; (By reason of, because of) अर्थे, कृते, हेतोः; (Toward) उद्दिश्य, प्रति। *Conj.* यत्, यतः, यस्मात्। F. all that, तत्रापि, तथापि। F. ever, निरंतरं, शश्वत्.

Forage, *n.* अश्वादिखाद्यं, घास। *vi.* (भोजन०) घासप्राप्तये यत् 1 A *or* परिभ्रम् 1,4 P। *vt.* अन्नप्राप्त्यर्थं आक्रम् 1 U; संबाध् 1 A.

Forasmuch, *conj.* यत् यतः, यस्मात्.

Foray, *vt.* उपद्रु 1 P, विध्वंस् *c*, संबाध् 1 A; विलुंठ् 1 P. 10 U। *n.* आस्कंद, उपप्लव, विलुंठनं, विप्लव.

Forbear: (1) *n. usuallg pl.* पितृ, पूर्व, पूर्वज। (2) *vi.* निवृत् 1 A, विरम् 1 P, वृज् 10 U; क्षम् 1 A, तितिक्षते *Desid.*, सह् 1 A। -ance, *n.* क्षमा, क्षांति *f.*, तितिक्षा, सहनं, सहनशीलता; वर्जनं.

Forbid, *vt.* निषिध् 1 P, प्रतिषिध् 1 P, प्रत्याख्या 2 P। God f., Heaven f., शांतं पापं। -ance, *n.* निषेध, प्रतिषेध; निरोध। -ding, *a.* अप्रीतिकर, बीभत्स.

Force, *n.* ऊर्जस् *neu.*, प्रभाव, बलं, शक्ति *f.*, सामर्थ्यं; आवेश, प्रसभ; अनीकं, चक्रं, चमू *f.*, पृतना, बलं, सेना, सैन्यं; अभिप्राय, अर्थ, आशय, भाव, विवक्षा, शक्ति *f.* । *vt.* बलात् *with the causal of verbs*; नियंत्र् 10 U, नियम् 1 P; धृष् *c*, बलात् *or* हठात् अभिगम् 1 P *or* भुज् 7 A *or* रम् 1 A; वक्रीकृ 8 U, विरूप् 10 U; बलात् ग्रह् *c*। To come into f., समर्थ् *Pass* । To f. out, निराकृ 8 U, निष्कस् *c*। -d, *a.* असहज, क्लिष्ट। -ful, *a.* ऊर्जस्विन्, प्रबल, समर्थ; सरभस; तीव्र.

Forceps, *n.* कंकमुखं, संदंश, संदंशिका.

Forcible, *a.* सरभसं कृत, उक्त, *etc*; प्रबल, बलाढ्य, शक्तिमत्, सामर्थ्यवत्; कार्यसाधक; मनोग्राहक। -y, *adv.* सरभसं.

Ford, *n.* अवतार, घट्ट, तरणस्थलं, तीर्थं । *vt.* (पद्‌भ्यां) तॄ 1 P। -able, *a* सुतर, सुतार्य.

Fordo, *vt.* अवसद्, ध्वंस्, नश् all *c*; मृ *c*, हन् 2 P। -ne, *a.* अवसन्न, क्षीण, श्रांत.

Fore, *prep.* अग्रतः, अग्रे । *adv.* अग्रभागे। -*a.* अग्र, अग्रग, अग्रगामिन्, पूर्व । *n.* अग्रभाग.

Fore-arm, *n.* अग्रहस्त, प्रकोष्ठ.

Forearm, *vt.* प्रागेव सज्जीकृ 8 U *or* सन्नह् 4 P *c.*

Forebode, *vt.* पूर्वमेव सूच् 10 U *or* निविद् *c*, अग्रे (अशुभं) व्यंज् *c*। -ing, *n.* प्राक्सूचनं, भाविनिवेदनं; भाव्यनिष्टसूचनं.

Forecast, *vt.* प्रागेव चिंत् 10 U *or* गण् 10 U *or* दृश् 1 P; पूर्वं कथ् 10 U। *n.* पूर्वनिरूपणं, दीर्घदृष्टि *f.*

Foreclose, निरुध् 7 U, निषिध् 1 P, प्रतिबंध् 9 P; पूर्वमेव निर्णी 1 P। -ure, *n.* प्रतिषेध; आधिप्रतिबंधनं.

Forecourt, *n.* प्रांगणं.

Foredoom, *vt.* प्रागेव निश्चि 5 U *or* निर्णी 1 P *or* निर्दिश् 6 P.

Forefather, *n.* पितृ, पूर्व, पूर्वज, वंशकर, वंश्य.

Forefinger, *n.* तर्जनी, प्रदेशिनी.

Forefront, *n.* अग्रिमभाग; अग्रिमपदं.

Foregoing, *a.* अग्रगामिन्, पूर्व.

Forehead, *n.* आलिकं, गोधि *mf.*, निटि(ट)लं, भालं, मूर्धन् *m.*, ललाटं। A mark on the f., ललामन् *neu.* ललामं; पुंड्र.

Foreign, *a.* अन्यदेशीय, परदेशीय, पारदेशिक, विदेशीय, वैदेशिक; अप्रकृत, अप्रस्तुत, अप्रासंगिक; असंगत, प्रस्तुतबाह्य । A f. country, परदेश, विदेश । -er, *n.* परदेशीय, पारदेशिक, वैदेशिक, *etc. all m.*

Foreland, *n.* अंतरीप *mn.* भ्वाशिरस् *neu.*

Foreleg, *n.* अग्र०, पूर्वपाद.

Forelock, *n.* भ्रमरक, ललाटालक.

Foreman, *n.* अधिष्ठातृ *m.*, अध्यक्ष, पर्यवेक्षक.

Foremost, *a.* अग्र, प्रधान, प्रमुख, श्रेष्ठ.

Forenoon, *n.* पूर्वाह्ण, प्राह्ण.

Forensic, *a.* न्यायविषयक, व्यावहारिक.

Foreordain, *vt.* पूर्वं नियुज् 7 A, 10 U *or* निर्दिश् 6 P.

Fore-part, *n.* अग्रभाग, प्रथमभाग.

Fore-rank, *n.* प्रधानवर्ग; अग्रपदं.

Forerunner, *n.* अग्रगामिन् *m.*, अग्रदूत, अग्रवर्तिन् *m.*, घोषक.

Foresee, *vt.* प्रागेव दृश् 1 P *or* उपलभ् 1 A *or* ज्ञा 9 U । -ing, *a.* दूरदर्शिन्; अंतरज्ञ.

Foreshadow, *vt* प्रागेव अनागताभासं दृश् *c.*

Foreshow, *vt.* प्रागेव दृश् *c or* निरूप् 10 U.

Foresight, *n.* दीर्घदृष्टि *f.*, दूरदर्शित्वं; पूर्वचिंता, पूर्वप्रबोध; अनागतोपलब्धि *f.*

Foresignify, *vt.* पूर्वमेव व्यंज् *c or* सूच् 10 U.

Foreskin, *n.* शिश्नाग्रचर्मन् *neu.*

Forest, *n.* अटवि-वी *f.*, अरण्यं, कक्ष्यकं, काटिका, काननं, कांतार *mn.*, कुंदिलं, गहनं, वनं, वार्क्षं, विपिनं । An extensive f., अरण्यानि-नी *f.* । A grass f., प्रस्तार । An artificial f. *or* park, आराम, उपवनं, विहार । Growing in a f., (wild), अरण्यज, आरण्यक, वन्य । -er, अरण्यपाल, वनरक्षक; आटविक, वनवासिन्, वनेचर । -ry, *n.* वनसंवर्धनविद्या.

Forestall, *vt.* पूर्वमेव क्री 9 P *or* ग्रह् 9 P; प्रागेव निरूप् 10 U *or* विधा 3 U.

Foretaste, *n.* पूर्वोपलब्धि *f*, पूर्वानुभव.

Foretell, *vt.* प्रागेव कथ् 10 U *or* निरूप् 10 U; अनागतं वर्ण् 10 U.

Forethought, *n.* पूर्वचिंता, पूर्वप्रबोध, पूर्वविचार; दीर्घदृष्टि *f.*

Foretime, *n.* अतीतकाल, भूतकाल.

Foretoken, *n.* प्रागेव सूच् 10 U *or* अनागताभासं दृश् *c* । *n.* निमित्तं.

Forewarn, *vt.* अग्रे प्रबुध् *c or* तर्ज् 10 U.

Foreword, *n.* अवतरणिका, उपन्यास, उपोद्घात, प्रस्तावना, भूमिका.

Forfeit, *n.* दंड, हारितं । *vt.* दंड् *Pass.*; अपहृ *c* । -ure, *n.* अपहार, दंडदानं, हानि *f.*

Forgather, *vt.* एकीभू 1 P, संगम् 1 P, समि 2 P, संमिल् 6 P.

Forge, (1) अग्निकुंडं, उध्मानं, लोहकारशाला । *vt.* घट् *c*, निर्मा 2 P. 3 A, विधा 3 U; (2) कपटेन कृ 8 U *or* कृप् 10 U *or* रच् 10 U; (कूटलेख) लिख् 6 P । (3) *vi.* अग्रे कृच्छ्रेण गम् 1 P । -r, *n.* कूटकार, कूटलेखक । -ry, *n.* कूटलेखरचना, कूटकरणं.

Forget, *vt.* विस्मृ 1 P । To f. oneself, सोन्मादं आचर् 1 P; निःस्वार्थं आचर् 1 P । -ful, *a.* विस्मरणशील; अनवहितं । -fulness, *n.* विस्मृति *f.*, स्मृतिनाश.

Forgive, *vt.* क्षम् 1 A, मृष् 4 P. 10 U; त्यज् 1 P, निवृत् *c*, मुच् 6 P । -able, *a.* क्षंतव्य, क्षाम्य, मर्षणीय, सोढव्य । -ing, *a.* क्षमान्वित, क्षमाशील, क्षमिन् । -ness, *n.* क्षमा, क्षांति *f.*, मर्षणं.

Forgo, *vt.* उत्सृज् 6 P, त्यज् 1 P, हा 3 P; निवृत् 1 A, विरम् 1 P.

Fork, *n.* कंटक, शूल *mn*; द्विशाखोद्गम । *vt.* शूलेन उद्धृ 1 P *or* खन् 1 U । *vi* द्विधाभू 1 P । -ed, *a.* द्विधाभिन्न, द्विशाख, द्विशिख, द्व्यग्र.

Forlorn, *a.* अनाथ, त्यक्त, दीन, निःशरण, निराश्रय, परित्यक्त.

Form, *n.* आकार, आकृति *f.*, रूपं; काय, तनु *f.*, देह, मूर्ति *f*, वपुस् *neu*, शरीरं; क्रम, रचना, व्यवस्था; पदं; नियम, विधि *f*; तंत्रं, प्रकार, रीति *f.*; आचार, व्यवहार; औचित्यं । *vt.* कृ 8 U, घट् *c*, निर्मा 2 P. 3 A, रच् 10 U, विधा 3 U; कृप् *c*, संभू *c*; भू 1 P, वृत् 1 A, संजन् 4 A । -ation, *n.* घटनं-ना, निर्माणं, रचना; उत्पत्ति *f.*; उद्भव; आकार, अंगविन्यास, अवयवघटना, रूपं, संस्थानं; व्यूह । -ative, *a.* घटक; घटनाविषयक । -ed, *a.* घटित, रचित; ०मय (*e. g.* लोहमय formed of iron) । - less, *a.* निराकार, रूपहीन.

Formal, *a.* निश्चिताकार; नियमानुरूप, विध्यनुसारिन्; नैयमिक, वैधिक; यथाक्रम, सक्रम; स्पष्टार्थ; आचारपूजक, नियमनिष्ठ, नियमबद्ध; औपचारिक, कृतकोत्साहिन्,

बाह्य; वास्तव। -ist, *n.* नियमबद्ध, नियममात्रपूजक, बाह्योपचारनिष्ट *all m.*। -ity, *n.* मूर्तत्वं; नैयमिकत्वं, वैधिकता; आचार, उपचार; रूढि *f.*

Format, *n.* पुस्तकस्य बाह्यरूपं.

Former, *a.* आदिम, आद्य, पूर्व, प्रथम; पुराण, पुरातन, पूर्वकालीन, प्राक्कालीन, प्राक्तन, प्राच, प्राचीन, प्राच्य। -ly, *adv.* अतीत०, गत०, पूर्व०, भूतकाले, पुरा, पूर्वं, प्राक्.

Formic, *a.* पैपीलिक.

Formidable, *a.* घोर, भयावह, भीषण; उग्र, दुर्धर्ष, दुर्योध; दुर्गम, दुर्गाढ, दुर्घट.

Formula, *n.* सूत्रं; नियम, विधि *f*; कल्प, योग। -ry, *n.* सूत्रसंग्रह, *etc.*; विधिग्रंथ। -ate, *vt.* सूत्र् 10 U, सूत्ररूपेण रच् 10 U; उपन्यस् 4 P, व्यवस्था *c.*

Fornicate, *vi.* अधर्मतः रम् 1 A *or* सेव् 1 A, व्यभिचर् 1 P। -ion, *n.* जारकर्मन् *neu*; व्यभिचार। -or, *n.* औपस्थिक, जार, व्यभिचारिन् *m*। -ress, *n.* जारिणी, व्यभिचारिणी.

Forsake, *vt.* उज्झ्, उत्सृज्, मुच्, विसृज्, समुज्झ् *all* 6 P, (परि०) त्यज् 1 P, हा 3 P; अपास् 4 U, निराकृ 8 U.

Forsooth, *adv.* किल, खलु, नूनं, सत्यमेव *all ind.*

Forswear, *vt.* सशपथं त्यज् 1 P, *etc*। *vi.* मिथ्याशपथं प्रतिज्ञा 9 P.

Fort, *n.* कोट, गुल्म, दुर्ग.

Forte, *n.* उत्तमगुण; परमनैपुण्यविषय.

Forth, *adv.* अग्रे, पुरतः, बहिः; प्रकाशं। And so f., इत्यादि। Back and f., इतस्ततः। coming, *a.* आगामिन्, आसन्न। -right, *a.* ऋजु, सरल; स्पष्टवादिन्। -with, *adv.* अचिरादेव, झटिति, द्राक्, सद्यः, सपदि.

Fortieth, *a.* चत्वारिंश, चत्वारिंशत्तम.

Fortify, *vt.* बलं वृध् *c*; प्रोत्सह् *c*; दृढीकृ 8 U, द्रढयति *Den*; परिखया *or* प्राचीरेण परिवेष्ट् *c or* रक्ष् 1 P। -cation, *n.* कोट, परिखा, प्राचीरं.

Fortitude, *n.* धैर्यं, स्थिरता, स्थैर्यं; साहसं.

Fortnight, *n.* अर्धमास, पक्ष, मासार्धं। -ly, *a.* आर्धमासिक, पाक्षिक.

Fortress, *n.* कोट, गुल्म, दुर्ग.

Fortuitism, *n.* दैवायत्तत्ववाद.

Fortuitous, *a.* आकस्मिक, आगंतुक, आपातिक काकतालीय, दैवघटित, नैमित्तिक, यादृच्छिक.

Fortuity, *n.* दैवघटना, समापत्ति *f*; यदृच्छा.

Fortunate, *a.* धन्य, भाग्यवत्, महाभाग, सुभाग्य, सौभाग्यवत्;

भाग्यद, सौभाग्यसूचक; कल्याण, मंगल, शुभ; समृद्ध.

Fortune, *n.* अदृष्टं, दिष्टं, दैवं, नियति *f.*, प्राक्तनं, भागधेयं, भाग्यं, विधि *m.*; सुदैवं, सौभाग्यं; ऐश्वर्यं, समृद्धि *f.*, संपत्ति *f.*, । Bad f., दुर्दैवं, मंदभाग्यं । -teller, दैवज्ञ.

Forty, *a.,n.* चत्वारिंशत *f.*

Forum, *n.* पण्यवीथिका, हट्ट; संमिलनस्थानं; न्यायसभा.

Forward, *a.* अग्रग, अग्रस्थ, आदिम, पुरःसर; अपरिणत, आकालिक; उत्साहिन्, क्षिप्र, चपल; धृष्ट, प्रगल्भ । *vt.* पुरस्कृ 8 U, प्रवृत् *c*, वृध् *c*; प्रहि 5 P, प्रेष् *c* । *adv.* अग्रतः, अग्रे, पुरः, पुरतः । -ness, *n.* धृष्टता, प्रगल्भता । To bring f., लक्ष् 10 U । To put f., प्रतिपद् *c*; उपन्यस् 4 P.

Fosse, *n.* उपकुल्या, खातं, खेयं, परिखा.

Fossil, *a.* अंतर्भूमिप्राप्त, शिलाखचित; उत्खात; पुराण । *n.* शिलाखचितं *or* उत्खातं वस्तु *neu.* । -ized, *a* शिलाद्रव्यभूत; पुराणभूत.

Foster, *vt.* पा *c*, पुष् 1. 4. 9 P, भृ 3 U, संवृध् *c*; धृ 10 U, वह् 1 P । F.-brother, धात्रेय । F-child परैधित, पोष्यपुत्र । F.-daughter, पोष्यपुत्री । F. father, पोषकपितृ *m.* । F.-son, पोष्यपुत्र । F.-mother, उपमातृ *f.*, धात्री.

Foul, *a.* आविल, कलुष, मलिन, मलीमस; घृणावह, बीभत्स; दुर्गंध, पूतिगंध; अश्लील, ग्राम्य; नियमविरुद्ध; सकपट; अभ्रित, प्रावृषिक, मेघावृत, संक्षुब्ध । *vt.* (1) कलुषयति *Den.*, कलुषीकृ 8 U, दुष् *c*, मलिनीकृ 8 U; (2) अवरुध् 7 U, प्रतिबंध् 9 P । To fall f. of, कलहायते *Den.*, विवद् 1 A । F.-mouthed, F.-tongued, अश्लीलवादिन् । F. play, कपटाचरणं । -ness, *n.* कालुष्यं, मालिन्यं.

Found, (1) *vt.* द्रवधातुं रूप् 10 U । -er, *n.* धातुशिल्पिन् *m.* । -ry, *n.* कुप्यशाला, संधानी.

Found, (2) *vt.* प्रतिरुह्, स्था, *both c*; प्रवृत् *c*, प्रारभ् 1 A । -ation, *n* स्थापनं-ना; निबंधनं, मूलं; अग्रहारदानं, वृत्तिदानं; गृहमूलं, वास्तु *mn.* । -er, *n* स्थापक; प्रवर्तक, प्रारंभक.

Founder, *vi.* जले निमस्ज् 6 P; अवसद् 1 P । *vt. c of prec. verbs.*

Foundling, *n.* परित्यक्तार्भक.

Fount, *n.* उत्स, झर, निर्झर, प्रस्रवणं.

Fountain, *n.* उत्स, झर, निर्झर, प्रस्रवणं; नदीमूलं; धारायंत्रं; जलाशय; उद्गमस्थानं, उद्भव, मूलं, योनि *f.*

Four, *a., n.* चतुर् *always pl.*; चतुष्टय । -score, *a., n.* अशीति *f.* । -square, *a.* समचतुरस्र । In f. ways, चतुर्धा । -th, *a.* चतुर्थ,

तुरीय, तुर्य; *n* चतुर्थांश, तुरीयभाग, पाद.

Fourteen, *an.* चतुर्दशन् । -th, *a.* चतुर्दश.

Fowl, *n.* खग, द्विज, पक्षिन् *m.*, शकुंत; पक्षिवर्ग; पक्षिमांसं; गृहपक्षिन् (कुक्कुटादि) *m.* । -er, *n.* जालिक, व्याध, शाकुनिक.

Fox, *n.* किखि *f.*, क्रोष्टु *m.*, खिखि *m.*, गोमायु *m.*, घोर, फेर, फेरंड, फेरव, फेरु *m.* भरुज, भूरिमाय, मृगधूर्त, मृगमत्तक, वृकधूर्तक, शयालु *m.*, शिवा, (शृ)सृगाल, श्वभीरु *m.*; (Large) गृंडिव, लोपाश । -y, *a.* कपटिन्, धूर्त, शठ.

Fracas, कलह, कोलाहल, संक्षोभ.

Fraction, *n.* भंग; भाग; अपूर्णांक, भग्नांश । -al, *a.* अपूर्णांकविषयक; भागिक, भागिन्; अपूर्ण; न्यून.

Fractious, *a.* कलहप्रिय, कलहशील, दुराग्रह, वक्रशील.

Fracture, *n.* त्रोटनं, भंग, विदारणं; अस्थिभंग । *vt.* भंज् 7 P । *vi.* त्रुट् 6. 4 P.

Fragile, *a.* छिदुर, भंगुर, भिदुर, सुभंग; दुर्बल । -ity, *n.* भंगुरत्व.

Fragment, *n.* अंश, खंड *mn.*, भाग, भित्तं, लव, शकल *mn.* । -ary, *a.* अपूर्ण; भागिन्; खंडात्मक.

Fragrance, *n.* गंध, परिमल, सुगंध, सुवास, सौरभं (भ्यं).

Fragrant, *a.* सुगंधि, सुरभि, सुवास.

Frail, *a.* भंगुर; दुर्बल; क्षाम; शिथिल; क्षयिन्, विनश्वर; अदृढ; पांसुल । -ty, *n.* भंगुरता; अदृढता; भ्रष्टशीलत्वं, स्खलनं.

Frame, *vt.* रच् 10 U; संविधा 3 U घट्; *c*; समाधा 3 U; क्लृप् *c*; कोशेन वेष्ट् *c*; निबंध् 9 P, विरच् 10 U, संग्रंथ् 9 P; साध् *c* । *n.* घटना, रचना; आकार, काय; आधार; आवेष्टनं, कोश; भाव, वृत्ति *f.*, स्थिति *f.*

Franchise, *n.* पौराधिकार; मुक्ति *f.*

Frangible, *a.* भंगुर, भिदुर.

Frank, *a.* अकुटिल, ऋजु, निर्व्याज, निष्कपट, सरल; अवदात, उदार; दक्षिण । -ness, *n.* आर्जवं, निर्व्याजता, सरलत्वं; औदार्य.

Frankincense, *n.* कुंदु *m.*, पालंकी.

Frantic, *a.* अत्युद्दीप्त, उन्मत्त, भ्रांतचित्त, संक्षुब्ध । -ally, *adv.* सोन्मादं.

Fraternal, *a.* भ्रात्रीय; भ्रातृतुल्य; भ्रातृयोग्य.

Fraternity, *n.* भ्रातृत्वं, भ्रातृभाव, सौभ्रात्रं; बंधुता; संघ, समाज.

Fraternize, *vi.* सस्नेहं संगम् 1 P or संवस् 1 P.

Fratricide, *n.* भ्रातृहत्या.

Fraud, *n.* कपट *mn.*, कूटं, कैतवं, प्रतारणा, वंचना, व्याज । -ulence, *n.* कापट्यं, कौटिल्यं । -ulent, *a.* कपटिन्, कुटिल, धूर्त, प्रतारक, वंचक, शठ.

Fraught, *a.* आकुल, ०आवह, ०पूर्ण *in comp.*

Fray, (1) *n.* कलह, डिंब, तुमुल *mn.*, द्वंद्वं । (2) *vt.* घर्षणेन जीर्णीकृ 8 U *or* पीड् 10 U.

Freak, *n.* कामचार, आकस्मिको वृत्तिविकार; छंद, लहरी; अद्भुतं, अपूर्ववस्तु *neu.*, अपरूपं । -ish, *a.* कामचारिन्, स्वैरिन्; अद्भुत.

Freckle *n*, कालक, जडुल, पिप्लु *m.* । -d; *a.* कालकांकित.

Free, *a.* अनधीन, अबद्ध, अवश, आत्मतंत्र, निरंकुश, निरर्गल, मुक्त, स्वच्छंद, स्वतंत्र, स्वाधीन, निर्मुक्त, विमोचित; अनियंत्रित, अनिर्बंध, अप्रतिहत; धृष्ट, प्रगल्भ, ऋजु, निष्कपट, सरल; उदार, दानशील, मुक्तहस्त; मूल्यवर्जित; सहज । *vt* मुच् 6 P.*c*; उद्धृ 1 P । -dom, *n.* आत्मतंत्रत्वं, मुक्ति *f.*, मोक्ष, मोचनं, स्वातंत्र्यं, स्वाधीनता; अनियंत्रणं; अविनय, धृष्टता; नियमनिरास, ०लंघनं; पाटवं; स्वैरता । -handed, *a.* उदार, दानशील । F. love, अधर्म्य-संभोग । -thinker, *n.* नास्तिक । F. trade अनिरुद्धवाणिज्यं । F. will, यदृच्छा, स्वेच्छा । -ly, *adv.* कामतः, स्वेच्छया; अनिर्बंधेन.

Freebooter, *n* प्रसह्यचौर; नौकाचौर.

Freeze, *vi.* घनीभू 1 P, श्यै 1 A, संहन् *Pass.* । *vt.* घनीकृ 8 U, श्यै *c*, संहन् 2 P; स्तंभ् 9 P.

Freight, *n* नाविकं, नौभार, वाहनभार; आतर, वहनपण्यं । *vt.* (नौकायां) निविश् *c*.

Fremescent, *a.* घोषकर, मुखर, ह्रादिन्.

Frenzied, *a.* उन्मत्त, भ्रांतवृत्ति, मतिभ्रष्ट.

Frenzy, *n.* उन्माद, चित्तभ्रम, मतिभ्रंश; आवेश, उत्कटाभिनिवेश.

Frequence, -cy, *n.* अभीक्ष्णता, आभीक्ष्ण्यं, पौनःपुन्यं; अविरलत्वं, भूयस्त्वं, सातत्यं.

Frequent, *a.* अभीक्ष्ण, मुहुर्वर्तमान; अविरल, नित्य; भूयोवर्तमान; भूयिष्ठ । *vt.* नित्यं आश्रि 1 U *or* गम् 1 P *or* सेव् 1 A । -ative, *n.* यङंतं, यङ्लुगंतं । -er, *n.* सदाश्रित *m.* । -ly *adv.* अभीक्ष्णं, असकृत्, पुनःपुनः, भूयः, मुहुर्मुहुः, वारंवारं.

Fresco, *n.* भित्तिचित्रं, मंडोदकालेख्यं.

Fresh, *a.* अभिनव, नव, नवीन, नव्य, नूतन, नूत्न; अभ्यग्र, अम्लान, प्रत्यग्र, सायस्क; अक्षार, अलवण, पेय; अपक्व, अननुभविन्; (वातस्य) शीतल, सुख; क्षिप्र, सोत्साह । -en, *vt.* नवीकृ 8 U; उल्लस् *c* । -er, -man, *n.* आरंभक, नवशिष्य, शैक्ष । -ly, *adv.* नवं; सद्यः.

Fret, (1) *vt.* क्षि, विली, ह्रस् *all c*; घर्षणेन तप् *c or* पीड् 10 U; बाध् 1 A, व्यथ् *c*। *vi.* घर्षणेन क्षि *Pass*; कुप् 4 P, व्यथ् 1 A। (2) अलंकृ 8 U, भूष् 10 U मंड् 10 U । -ful, *n.* आत्मतापिन्, कोपन, दोषमात्रदृश्, वक्रवृत्ति। -work, *n.* तष्टशिल्पं.

Friable, *a.* सुचूर्ण्य.

Friar, *n.* तपस्विन्, मुनि *both m*। -y, *n.* मठ, विहार.

Fribble, *vi.* निरर्थकं वृत् 1 A.

Friction, *n.* आघट्टनं, घर्षणं; मतभेद, विरोध.

Friday, *n.* भृगुवासर, शुक्रवार.

Friend, *n.* मित्रं, वयस्य, सखि *m.*, सहचर, सहाय, सुहृद् *m*। -less, *a.* असहाय, मित्रहीन। -liness *n.* मित्रभाव, स्नेहवृत्ति *f*, सौहृदं। -ly, *a*, मित्रबुद्धि, मैत्र, स्निग्ध, स्नेहशील; अनुकूल, हित। -ship, *n.* मित्रत्वं, मैत्री, मैत्र्यं, सख्यं, स्नेह, सौहृदं.

Frieze, *n* (1) भित्तितक्षणचित्रं; (2) वराशि *m.*; स्थूलपट्ट *mn.*

Frigate, *n.* बृहद्युद्धतरांधु *m.*, ॰नौका.

Fright, *n.* त्रास, दर, भीति *f.*, साध्वसं; दुर्वेष।-en, *vt.* भी, (सं०) त्रस् *both c*। -ful, -some उग्र, घोर, दारुण, भयंकर, भयानक, भीषण । -fully, *adv.* उग्रं, दारुणं.

Frigid, *a.* अनुष्ण, शिशिर, शीत, शीतल; निरुत्साह; परुष, रूक्ष; क्लीब, निर्वीर्य । -F. zone, शीतकटिबंध, हिममंडलं । -ity, *n* शीतलत्वं, शैत्यं; औदासीन्यं, निरुत्साह *m*; पारुष्यं, स्नेहाभाव.

Frigidarium. *n.* शीतस्नानगृहं.

Frill, *n.* वस्त्रांचलं, दशाः *pl.*

Fringe, *n.* अंचल *mn.*, दशाः *pl.*; उपांत, पर्यंत, प्रांत, सीमा। *vt.* प्रांतयति *Den.*

Frippery, *n.* क्षुद्रभूषणानि *pl.*; आडंबरमात्रं; चीराणि,जीर्णवस्त्राणि *both pl.*

Friseur, *n.* केशरंजक.

Frisk, *vi.* लीलया प्लु 1 A; क्रीड् 1 U, खेल् 1 P। -y, *a.* लीलापूर्ण; हृष्ट.

Fritter, *n.* खंड *mn.* शकल *mn.*,। *vt.* खंड् 10 U, शकलीकृ 8 U। To f. away, वृथा क्षै *c.*

Frivolity, *n.* अनर्थकत्वं, तुच्छता, लाघवं; चापल्यं.

Frivolous, *a.* अनर्थक, असार, तुच्छ, यत्किंचन, लघु; अधीर, चपल, बालिश.

Frizzle, *vt.* (1) कुंच् *c*; (2) भ्रस्ज् 6 P. *c.*

Fro, *adv.* To and f. इतस्ततः

Frock, *n.* उत्तरीयं, शाटक.

Frog, *n.* अंडुक, कंडुक, दर्दुर, प्लव, प्लवग, भेक, मंडूक वर्षाघोष, वर्षाभू *m.*, व्यंग, शालु *m.*. शा(सा)लूर; (House f.) कोणपिशाचक.

Frolic, *a.* आनंदित, सानंद, सोल्लास; क्रीडाप्रिय, सलील । *n.* कौतुकं, क्रीडा, लीला, विहार । *vi.* क्रीड् 1 U, विहृ 1 P । -some, *a.* केलिपर, क्रीडाप्रिय, लीलापूर्ण, सलील.

From, *prep. Exp. by Abl. of source, by Inst. or Abl. of cause*; (Time) आ *with Abl.* । F. above, F. below, उपरिष्टात्, अधस्तात् । F. afar, दूरतः । F. head to foot, आपादमस्तकं । F. day to day दिने दिने । F. time to time काले काले.

Frond, *n.* वृंतं.

Front, *n.* भालं, मूर्धन् *m.*; ललाटं; अग्रं, अग्रभाग, ०देश; आननं, मुखं, वदनं; अविनय, धाष्टर्यं । *vt.* अभिमुखयति, संमुखयति *both Den.* । *vi.* अभिमुखीभू 1 P, संमुखे अस् 2 P । In f. of, अग्रतः, अग्रे, पुरः, पुरतः, पुरस्तात्, समक्षं । -age, *n.* अग्रभाग, मुखं । -al, *a.* लालाटिक; अग्रगत.

Frontier, *n.* पर्यंत, प्रांत, सामंत, सीमा । *a.* प्रांतवर्तिन्, सामंत.

Frontispiece, *n.* मुखचित्रं, ०दृश्यं; गृहमुखं.

Frost, *n.* अवश्याय, कुज्झटिका, तुषार, तुहिनं, नीहार, प्रालेयं, मिहिका । *vt.* मिहिकया आच्छद् 10 U । -y, *a.* अतिशीतल, हिम.

Froth, *n.* डिंडीर, फेण-न, मंड; व्यर्थाडंबर । *vi.* फेनायते, मंडायते *both Den.* । -y, *a.* फेनिल.

Froward, *a.* अविनीत; अवश, प्रतीप । -ness, *n.* अविनय; अवश्यत्वं, प्रतीपता.

Frown, *n.* भ्रूकुटि-टी *f.*, भ्रूभंग, ०बंध, ०संकोच; क्रोधचिह्नं । *vi.* भ्रूभंगं कृ 8 U *or* रच् 10 U; क्रोधं प्रकटयति *Den.* । -ing, *a.* आकुंचितभ्रू.

Frowzy, *a.* उग्रगंध, दुर्गंध.

Fructiferous, *a.* फलद, फलधारक.

Fructification, *n*, सफलीकरणं.

Fructify, *vt.* सफलीकृ 8 U । *vi.* फल् 1 P, सफलीभू 1 P.

Fructuous, *a.* अवंध्य, फलद, सफल.

Frugal, *a.* अमुक्तहस्त, कृपण, मितव्यय । -ity, *n.* मितविनियोग, मितव्यय *m.*, कृपणत्वं.

Frugivorous, *a* फलभक्षक.

Fruit, *n.* प्रसव, फलं, सस्यं; उदर्क, परिणाम, फलं (*fig.*); प्रजा, प्रसूति *f.*, संतति *f.*; लाभ । To bear f., फल् 1 P । To reap the f. फलं लभ् 1 A *or* विद् 6 U । -age, *n.* फलभार, फलागम । -arian, *n.* फलमात्रभक्षक । -erer, *n.* फलविक्रेतृ *m.* । -ful, *a.* बहुफलद, सुफलिन्; फलवत्, सफल; बहुप्रज, बहुप्रसव । -less, *a.* निरर्थक, निष्फल, मोघ, वंध्य, विफल । -lessness, *n.* निष्फलता, मोघत्वं, वैफल्यं.

Fruition, *n.* अधिगम, लाभ, सिद्धि *f.*; उपभोग, फलभोग, फलास्वाद.

Frumentaceous, *a.* गोधूममय, ०सम.

Frump, *n.* कर्कशा, रूक्षशीला.

Frustrate, *vt.* निष्फलीकृ, मोघीकृ, विफलीकृ *all* 8 U; खंड् 10 U । -ion, *n.* खंडनं, निष्फलीकरणं, भंग.

Fry, (1) *vt.* भ्रज् 1 A, भ्रस्ज् 6 P. *c* । F.-ing-pan, अंबरीषं *mn.*, ऋचीषं, कंदु *m.*, पिठर, भर्जनपात्रं, भ्राष्ट्र, स्वेदनी । -ed, *a.* भर्जित, भ्रष्ट.

Fry, (2) *n.* मत्स्यपोतकुलं; क्षुद्र-मत्स्यसमूह; तुच्छवस्तुजातं.

Fubby, Fubsy, *a.* पीन, पीवर, स्थूल.

Fuddle, *vt.* मत्तीकृ 8 U, मद् *c*; सुरापानेन विमुह् *c*; जडयति *Den.* । *vi.* क्षीव् 1. 4 P, मद् 4 P.

Fudge, (1) *n.* अनर्थकं । (2) *vt.* सदोषं विधा 3 U; कूट०, छद्म० *in comp. with* कृ 8 U.

Fuel, *n* इध्मं इंधनं, एध, समिंधनं; उद्दीपनं । *vt.* इध्मं उपपद् *c* । To add f. to the fire, उत्तिज् *c.*

Fugacious, *a.* अशाश्वत, आस्थिर, क्षणिक, तरल, लोल.

Fugitive, *a.* कांदिशीक, पलायिन्, भयद्रुत (*all n. also*); अशाश्वत, क्षणिक, चपल, लोल.

Fulcrum, *n.* आलंब, उपस्तंभ, कीलक.

Fulfil, *vt.* संपद्, साध् *both c*; निर्वृत्, निर्वह् *both c*; अनुष्ठा 1 P, विधा 3 U; समाप् *c* । -ment, *n.* साधनं, सिद्धि *f.*, निव(ब)र्हणं, निष्पत्ति *f.*

Fulgency, Fulgor, *n.* औज्ज्वल्यं, तेजस्विता, दीप्ति *f.*, द्युति *f.*, भास्वरता.

Fulgent, Fulgorous, *a.* उज्ज्वल, देदीप्यमान, भास्वर.

Fulguration, *n.* विद्युदुन्मेष.

Fuliginous, *a.* कज्जलमय; मलीमस.

Full, (1) *a.* पूरित, पूर्ण, व्याप्त, संकीर्ण, संपूर्ण; ०मय *in comp.*, प्रचुर, प्रभूत, विपुल; अशेष, परि-पूर्ण, समग्र; परिणत, प्रौढ; सुव्यक्त; बृहत्, स्थूल । *adv.* (*also* Fully) अशेषेण, पूर्णतया; सर्वथा, साकल्येन; अतीव । F. of the moon, पौर्णिमा । In f., कृत्स्नशः, साकल्येन । F.-blooded, *a.* कामासक्त, विषयिन्; वीर्यवत् । F.-blown, *a.* प्रफुल्ल; प्रस्फुट । F. grown, *a.* प्रवृद्ध, प्रौढ । -ness, *n.* पूर्णता; प्रभूतत्वं, वैपुल्यं; समग्रता; प्रौढि *f.*; तृप्ति *f.*

Full (2), *vt.* वस्त्रं निर्णिज्य घनीकृ 8 U । -er, *n.* निर्णेजक, रजक.

Fulminate, *vi* गर्ज् 1 P, रस् 1 P, स्तन् 1 P । *vt.* तर्ज् 1 P. 10 U । -ion, *n.* गर्जना, स्तनितं; तर्जनं.

Fulsome, *a.* (बाहुल्यात्) बीभत्स *or* अरुचिकारक.

Fulvous, *a.* कपिल, पिंग, पिशंग.

Fumarium, Fumatorium, *n.* धूमशाला.

Fumble, *vi.* (साशंकं) परामृश् 6 P; अकुशलं वृत् 1 A; स्खल् 1 P.

Fume, *n.* धूम, बाष्प; मनस्ताप। *vi.* धूमायते *Den.*, धूमं उद्गृ 6 P; कुप् 4 P। *vt.* धूमयति *Den.*, धूप् 1 P; वास् 10 U.

Fumigate, *vt.* धूमयति *Den.* धूप् 1 P; वास् 10 U। –ion, *n.* वासनं.

Fun, *n. neu.* केलि *f.*, कौतुकं, क्रीडा, नर्मन् *neu.*, परिहास, लीला। To make f. of, poke f. at, परिहासास्पदं कृ 8 U। –ny, *a.* उपहास्य, हासकर, ०जनक; चित्र.

Funambulist, *n.* पूरक, रज्जुनर्तक.

Function, *n.* कर्मन् *neu.*, कार्यं, क्रिया, वृत्ति *f.* व्यापार; अधिकार, अनुष्ठेयं, नियोग, विधेयं; गुण, धर्म; उत्सव। *vi.* प्रवृत् 1 A, व्यापृ 6 A। –ary, *n.* अधिकारिन्, नियोगिन् *both m.*

Fund, *n.* धननिधि *m*, ०संचय; मूलधनं; (*pl.*) वित्तं, संपत्ति *f.*। *vt.* (धननिधिं) संचि 5 U *or* उपपद् *c*। In f.s, धनसंपन्न.

Fundament, *n.* आधार, उपष्टंभ, मूलं; तलं, अधोभाग; कटिप्रोथ, नितंब; गुदं, च्युति *f.*, पायु *m.*

Fundamental, *a.* मौल, मौलिक; सारभूत; प्रधान, मुख्य; आवश्यक। *n.* तत्त्वं, मूलं, मूलतत्त्वं। –ly, *adv.* तत्त्वतः, मूलतः.

Funeral, *a.* और्ध्वदे(दै)हिक। *n.* अंत्यक्रिया, अंत्यविधि *m*, अंत्येष्टि *f.*, उत्तरक्रिया, और्ध्वदैहिकं, प्रेतकृत्यं, प्रेतक्रिया, प्रेतसंस्कार; श्मशानयात्रा। F. pile, चिता.

Funereal, *a.* अंत्यकर्मोचित; निरानंद; शोकसूचक.

Fungous, *a.* शिलींध्रसम.

Fungus, *n.* छत्रक, शिलींध्रं.

Funicular, *a.* रज्जुलंबिन्.

Funk, *n.* भयं, संभ्रम। *vt.* भी 3 U। *vt.* भयात् त्यज् 1 P। –y, *a.* अतिभीत, भयत्रस्त.

Funnel, *n.* नाली; धूमनाली, ०मार्ग.

Fur, *n.* रो(लो)मन् *neu*; लोमशचर्मन् *neu*; (on the tongue) कुलकं; (on pots) किट्टं। –red, *a.* लोमश; लोमावृत; लोमपूर्ण। –ry, *a.* लोमश; लोमावृत; लोममय; लोमसम; कुकुलावृत; किट्टावृत.

Furbish, *vt.* तिज् *c*, प्रमृज् 2 P. *c*; नवीकृ 8 U; निर्मलीकृ 8 U। –er, *n.* तेजक, मार्जक.

Furcate, *a.* द्व्यग्र; द्विशाख.

Furfur, *n.* दारुणं.

Furious, *a.* अतिक्रुद्ध, कोपाकुल, क्रोधोन्मत्त, संरब्ध; तीव्र, प्रचंड, सरभस; मदोत्कट, समद; अतिक्षुब्ध। –ly, *adv.* सक्रोधं; संरंभेण; सवेगं। –ness, *n.* प्रचंडता; कोपावेश; संरंभ.

Furl, *vt*. संपुटीकृ 8 U, संवेष्ट् *c*.
Furlough, *n*. अधिकारविरामाज्ञा.
Furnace, *n*. अग्निकुंडं, अधिश्रयणी, अंति(दि)का, अश्मंतं, उद्धानं, चुल्लि *f*.
Furnish, *vt*. उपक्लृप् *c*. उपपद् *c*, सनाथीकृ 8 U; संभृ 3 U; सज्जीकृ 8 U; दा 3 U; प्रतियम् 6 P. । –ings, *n*. *pl*. उपकरणानि *pl*., परिबर्ह, संभार.
Furniture, *n*. उपकरणानि *pl*. परिबर्ह, पारिणाह्यं, संभार.
Furore, *n*. अतिसंरंभ, महासंक्षोभ.
Furrow, *n*. फालरेखा, लांगलपद्धति *f*., सीता, हलि *m*.; दीर्घसुषिरं; गर्त; वलि *f*. । *vt*. क्षुर् 6 P; कृष् 1 P; (वलिं रेखां वा) लिख् 6 P । –ed, कृष्ट, सीत्य, हल्य; वलिन् , वलिमत् , वलिभ.
Further, *a*. दवीयस् , दूरतर; अपर; अधिकतर । *adv*. अग्रेतरां, दूरतरं; अपरं च, अपि च । *vt*. त्वर् 10 U, प्रवृत , प्रवृध् *both c* । –ance, *n*. उपकार, प्रवर्तनं, साहाय्यं । –more, *adv*. अपरं च, किं च.
Furthest *a*. दविष्ठ, दूरतम । *adv*. दविष्ठं.
Furtive, *a*. चौरसम, निभृत; गुप्त, गूढ, रहस्य; कापटिक, धूर्त; मूषित । –ly, *adv*. चौरवत् ; निभृतं.
Furuncle, *n*. गंड, स्फोट.
Fury, *n*. (महान्) कोप, क्रोध, संरंभ; आवेश, उन्माद, औत्कट्यं; अत्यभिनिवेश; आपात; कर्कशा, चंडी.
Fuscous, *a*. कृष्णपिशंग; मलिन.
Fuse, *vt*. द्रु, विली *both c* । *vi*. द्रवीभू 1 P, द्रु 1 P, विली 4 A । *n*. दहनवर्ति *f*.
Fusible, *a*. द्रवणीय, द्राव्य.
Fusion, *n*. द्राव; द्रव, विलय; एकीभाव, संकर, संयोग.
Fuss, *n*. कोलाहल, दुर्घायास, संभ्रम; (निष्कारणः) क्षोभ । *vi*. निष्कारणं प्रक्षुभ् 4 P । –y, *a*. संभ्रमशील.
Fustian, *n*. स्थूलपट; अतिशयोक्ति *f*.; शब्दाडंबरमात्रं । *a*. दर्पपूर्ण; बृहच्छब्दस्फीत.
Fustigate, *vt*. लगुडेन तड् 10 U.
Fusty, *a*. दुर्गंध, पूतिगंध.
Futile, *a*. अकिंचित्कर, निरर्थक, निष्प्रयोजन, निष्फल, फल्गु, मोघ, विफल । –ity, *n*. निष्फलत्वं, मोघता, वैफल्यं.
Future, *a*. भवितव्य, भवितृ, भविष्यत्, भव्य, भाविन्, भाव्य; अनागत, आगामिन्, उत्तरकालीन, श्वस्तन; आमुष्मिक, पारलौकिक । *n*. भविष्यत्काल, आयति *f*. । –ity, *n*. अनागतं, आयति *f*., उदर्क, भविष्यत्काल.
Fylfot, *n*. स्वस्तिक.

G

Gab, *n.* वृथाजल्पनं। The gift of the g., वाक्चापल्यं, वाक्पटुत्वं.

Gabble, *vi.* अस्पष्टं जल्प् 1 P *or* वद् 1 P, क्षिद् 1 P। *n.* अस्पष्ट-जल्पनं.

Gabelle, *n.* कर, बलि *m.*, राजस्वं.

Gaberdine, *n.* वराशि *m.*

Gable, *n.* गृहकोण.

Gaby, *a.* जड, मूढ, मूर्ख.

Gad, (1) *n.* कील; शूल; कर्ण। (2) *vi.* अट् 1 P, पर्यट् 1 P। –about, *n.* पर्यटनशील.

Gadfly, *n.* गोमक्षिका, दंश–शी, दंशक, पांशु(सु)र; पीडाकारणं.

Gaff, *n.* उत्क्रोश, कोलाहल। To blow the g., रहस्यभेदं कृ 8 U.

Gaffer, *n.* वृद्धग्रामिक.

Gag, *vt.* मुखं निरुध् 7 U *or* प्रतिबंध् 9 P; वाचं यम् 1 P। *n* मुखबंधनं; वाक्प्रतिबंध; वंचना.

Gage, *n.* आधि *m.*, उपन्यास, पण; आह्वानं। *vt.* पण् 1 P; प्रतिज्ञा 9 U.

Gaggle, *vi.* कूज् 1 P; जल्प् 1 P.

Gaiety, *n.* आनंद, आह्लाद, प्रमोद, हर्ष; विलास; हास्यं; उत्सव.

Gain, *n.* अर्थ, आय, प्राप्ति *f.*, फलं, लाभ; उपचय, वृद्धि *f.*। *vt.* अधिगम् 1 P, अर्ज् 1 P. *c*, आप् 5 U, आसद् *c*, प्राप् 5 U, लभ् 1 A; अग्रे गम् 1 P; प्रतिपद् 4 A। *vi.* प्रवृध् 1 A। To g. the ear of, अनुग्रहं प्राप् 5 U। To g. the upper hand, जयं प्राप् 5 U, विजयी भू 1 P। –ful, *a.* लाभकारक, लाभावह.

Gainsay, *vi.* प्रत्याख्या 2 P, विरुध् 7 U; निराकृ 8 U; विप्रतिपद् 4 A.

Gait, *n.* (1) गति *f.*, गमनं; (2) शस्यमुष्टि *f.*

Gala, *n.* उत्सव, उद्धर्ष, मह। G. day, उत्सवदिनं, पर्वदिनं.

Galactic, *a.* दुग्धविषयक; पायस.

Galaxy, *n.* आकाशगंगा, मंदाकिनी, सुरनदी, तेजस्विजनमंडलं.

Gale, *n.* झंझावात, प्रकंपन, वात्या, वेगानिल.

Gall, *n.* पित्तं, मायु *m*; अतिपीडा-कारणं; कटुता; क्षतं, व्रण; खेद, दौर्मनस्यं। *vt.* घर्षणेन पीड् 10 U; तप् *c*, क्लिश् 9 P। –ing, *a.* क्लेशकर, पीडावह.

Gallant, *a.* उल्लासिन्, प्रमोदिन्; साडंबर; सुवेष; शोभन, सुदृश्य; पौरुषशील; साहसिक; स्त्रीसक्त। *n.* प्रसाधनप्रिय, सुवेष; नागर; स्त्र्युपासक; कामुक, रमण, वल्लभ; उपपति, जार, भुजंग *all m.*। –ry, *n.* पौरुषं, शौर्यं, साहसं; दाक्षिण्यं, नागराचार; नारीजनाराधनं, स्त्र्युपासना; कामचरितं, व्यभिचार-कर्मन् *neu*

Galleon, *n.* बृहत्तरांधु *m.*

Gallery, *n.* गृहाभ्यंतरप्रघण, मंच; छन्नपथ; अलिंद; चित्रप्रदर्शन-

शाला। To play to the g., पृथग्जनरंजनार्थं आचर् 1 P.

Galley, *n.* बृहन्नौका.

Galliard, *a.* सानंद, सोल्लास.

Gallimaufry, *n.* प्रकीर्णकं.

Gallivant, *vi.* विलासार्थं अट् 1 P.

Gallop, *vi.* प्लु 1 A, वल्ग् 1 P। *n.* प्लुतं, वल्गितं.

Gallows, *n. pl.* मृत्युपाशस्तंभ, वधस्तंभ.

Galore, *n.* प्राचुर्यं, वैपुल्यं। *adv.* अतीव, बहुशः

Galumph, *vi,* विजयोल्लासेन नृत् 4 P.

Galvanism, *n.* विद्युच्छक्ति *f*.

Galvanize, *vt.* विद्युच्छक्तिं उपयुज् 7 A. 10 U; विद्युच्छक्त्या धातुपुटं कृ 8 U; सहसा उद्दीप् *c*.

Gambade, *n.* प्लुतं, वल्गितं; स्वैरचेष्टा.

Gamble, *vi.* अक्षैः क्रीड् 1 P, दिव् 4 P। *vt.* पण् 1 A। *n.* पणनं। To g. away, पणनेन क्षै *c*। -r, *n.* अक्षदेविन् *m*, द्यूतकार। -some, *a.* द्यूतप्रिय। -ing, *n* अक्षक्रीडा, देवनं, द्यूतं, द्यूतक्रीडा, पण, पणनं.

Gambol, *vi.* वल्ग् 1 P; क्रीड् 1 P। *n.* क्रीडा, लीला.

Game, *n*, केलि *f*., क्रीडा खेलनं, खेला, लीला; कपटोपाय; वंचना; मृग्य० *or* वन्यपशु *m*, ०पक्षिन् *m*; मृगव्यं। *a.* क्रीडाविषयक; धीरसत्त्व; सज्ज, सिद्ध। *vi.* क्रीड् 1 P; दिव् 4 P; पण् 1 A। The g. is up, सर्वं हि निष्फलीभूतं। To have the g. in one's hands निश्चितां सिद्धिं प्राप् 5 U। To play the g., निष्कपटं आचर् 1 P। -ful, -some, *a.* क्रीडाप्रिय, लीलापर। -ster, *m*, अक्षदेविन् *m*, द्यूतकार।

G.ing-house, द्यूतशाला.

Game, *a.* खंज, पंगु.

Gammer, *n.* वृद्धा, स्थविरा.

Gammon, *n.* (1) निरर्थकं; कपटं, वंचना; (2) सूकरवल्लूरं। *vt.* प्रतॄ *c*.

Gamp, *n.* बृहदातपत्रं.

Gamut, *n.* (स्वर) ग्राम

Gander, *n.* चक्रवाक, वरट, हंस; मूढ; मूर्ख.

Gang, *n* गण, वर्ग, समूह.

Ganglion, *n.* शिराचक्रं, ०ग्रंथि.

Gangrene, *n.* कोथ, मांसपाक.

Gangway, *n.* गमनागमनपथ.

Gaol, *n.* कारागृहं, गुप्ति *f*., बंदिशाला, बंधनगृहं। -er, *n.* काराध्यक्ष,

Gap, *n.* भंग, रंध्रं; कुहरं, गर्त, दरी, विवरं; विच्छेद; न्यूनता; (महान्) भेद.

Gape, *vi.* जंभ् 1 A, विजृंभ् 1 A; स्फुट् 1 P.

Gaping, *a.* जृंभित, व्यात्तमुख; अत्युद्घाटित.

Garb, *n.* परिधानं, परिवेष, प्रसाधनं, वासांसि *pl.*; बाह्यरूपं। *vt.* प्रसाध् *c*.

Garbage, *n.* मांसावस्कर; मल *mn.*; तुच्छवस्तु *neu.*

Garble, *vt.* विकलीकृ 8 U; विकृ, साचीकृ *both* 8 U.

Garden, *n.* उद्यानं; उपवनं । Pleasure g., आक्रीड, क्रीडावनं। Kitchen g., शाकवाटिका। –er, *n.* उद्यानपाल, मालाकार, मालिक । –ing, *n.* उद्यानकर्मन् *neu.*

Gargantuan, *a.* अतिमहत्, अतिविशाल.

Gargle, *vi.* आचम् 1 P । *vt.* धाव् 1 P । *n.* आचमनीयं, मुखशोधनं.

Garish, *a.* बहिश्चारु; अतिभूषित; अत्युज्ज्वल.

Garland, *n.* अंकिलि *f.*, अवतंस, आपीड, माला, माल्यं, स्रज् *f.*, हार । *vt.* मालया भूष् 10 U । G. worn in the hair, गर्भक *mn.* । G. hanging from the neck, प्रालंबं । G. hanging from the chest, प्रालंब *mn.*, प्रालंबिका । G. falling over the brow, ललामकं । G. worn across the breast, वैकक्षिकं, वैकक्ष्यं । G. of pearls, मुक्तावली, हार.

Garlic, *n.* अरिष्ट, कायांग, खंज, गृंजन *mn*, गृहोच्छिष्ट, रसोन, लशुनं, सोनह.

Garment *n.* अंबरं, परिधानं, वसनं, वस्त्रं, वासस् *neu*, वेष । *vt.* प्रसाध् *c*, परिवेष्ट् 1 A. *c* । Upper g., उत्तरीयं, संव्यानं । Lower, g., अंतरीयं, उपसंव्यानं.

Garner, *n.* कंडोल, कुशू(सू)ल, धान्यकोष्ठ; निधि *m.* । *vt.* कुशूले संचि 5 U; संग्रह् 9 P.

Garnet; *n.* रक्तमणि *m.*

Garnish, *vt.* अलंकृ 8 U, परिष्कृ 8 U, प्रसाध् *c*, भूष् 10 U, मंड् 10 U; उपपद्, परिक्लृप् *both* *c*; प्रागेव सूच् 10 U । –ment, *n.* अलंकार, भूषणं.

Garniture, *n* उपकरणानि *pl.*, परिच्छद, सज्जा, संभार; अलंकार, भूषणं, मंडनं; शोभा.

Garret, *n.* अट्ट *mn.*, अट्टाल, क्षौम *mn*, चंद्रशाला, तलिनी, शिरोगेहं । –eer, *n.* अट्टवासिन् *m.*; निर्धन; निर्धनलेखक.

Garrison, *n.* दुर्गरक्षकसैन्यं, दुर्गरक्षकाः *pl.*; दुर्गं । *vt.* रक्षकैः सनाथीकृ 8 U; रक्षकान् स्था *c.*

Garrulity, *n.* बहुजल्पकत्वं, वाचालता.

Garrulous, *a.* जल्प(ल्पा)क, मुखर, वाचाट, वाचाल.

Garter, *n.* जंघाबंधनी.

Garth, *n.* अंगणं, प्रांगणं; आवरणं, वाट-टी; धरण.

Gas, *n.* बाष्प, वायु *m*; वृथाजल्पनं । –eous, *a.* वायव, वायुरूप; बाष्पमय । –ometer, *n.* वायुमापकयंत्रं.

Gasconade, *n* अहंकारोक्ति *f.*, आत्मश्लाघा, विकत्थनं.

Gash, *vt.* दीर्घक्षतं कृ 8 U । *n* दीर्घक्षतं, दीर्घच्छेद.

Gasp, *vi.* सायासं श्वस् 2 P । *vt.* कृच्छ्रश्वासेन वद् 1 P । *n.* कृच्छ्रश्वास । At the last g., अंतकाले, मृत्युसमये.

Gastric, *a.* जाठर.

Gastronome, -r, *n.* स्वादुभक्षक; सुभोजनप्रिय.

Gastronomy, *n.* स्वादुभोजनकला; सुभोजनपरायणता.

Gastrophile, *n.* स्वाद्वन्नप्रिय; भोजनासक्त.

Gastrosoph, *n.* सुभोजनपटु.

Gate, *n.* द्वारं । -keeper, द्वारपाल, प्रतिहार । -way, *n.* द्वारमार्ग; प्रवेश । City-g., गोपुरं । Arched g.way तोरण *mn.*

Gather, *vt.* चि 5 U, संग्रह् 9 P, संचि 5 U, संभृ 1. 3 U; अधिगम् 1 P, अर्ज् 1 P. *c*, उपार्ज् 1 P. *c*; अनुमा 2 P. 3 A, अपवह् 1 P, अवगम् 1 P । *vi.* संगम् 1 P, समि 2 P, संमिल् 6 P; एकीभू 1 P; उपचि *Pass.* । -ing, *n.* संग्रहणं; संघ, समज्या, समूह, संमेलनं; लोकसमुदाय.

Gauche, *a.* अकुशल, अदक्ष, जड, मंद । -rie, *n.* अकौशलं, मांद्यं; प्रमाद; आचारभंग.

Gaud, *n.* भूषणं, मंडनं; *pl.* क्षुद्रभूषाडंबर, कृत्रिमशोभाडंबर । -ery, *n.* भूषणाडंबर; आडंबरमात्रं । -y, *a.* बहिर्मात्रशोभन; चित्र; दुरलंकृत.

Gauge, *vt.* मा 2 P. 3 A । *n.* मानं; मापनयंत्रं; मानदंड । Rain g. वृष्टिमापनयंत्रं.

Gaunt, *a.* कृश, क्षाम, क्षीण, तनु । -ness, *n.* कृशता, तनुता.

Gauntlet, *n.* हस्तत्राणं । To take up the g., throw the g., युद्धाह्वानं स्वीकृ 8 U, युद्धाय आह्वे 1 A.

Gauze, *n.* अतिविरलपट.

Gawk, *n* मूढ, मूर्ख । -y, *a.* जड, मंद; अकुशल.

Gay, *a.* आनंदिन्, उल्लसित, उल्लासिन्, प्रफुल्ल, प्रसन्न, सहर्ष; भोगासक्त, विषयासक्त; विलासिन्, स्वैरिन्; सुवेष, सुशोभन । -ly, *adv* सहर्षं, सानंदं । -some, *a.* प्रफुल्ल, प्रहृष्ट.

Gaze, *vi.* स्थिरं आलोक् 10 U *or* निरीक्ष् 1 A; निश्चलदृष्ट्या दृश् 1 P । *n.* स्थिरदृष्टि *f*; निरीक्षणं, बद्धदृष्टि *f.* । G.ing-stock, *n.* कौतुकपदं, तिरस्कारपदं.

Gazelle, *n.* कुरंग, मृग.

Gazette, *n.* वार्तापत्रं । *vt.* वार्तापत्रे प्रकाश् *c* । -er, *n.* प्रदेशवर्णनं.

Gear, *n* उपकरणानि *pl.*; सामग्री; परिवेष; सज्जा; यंत्रावयवाः *pl.* । *vt.* सज्जीकृ 8 U; युज् 7 A. 10 U । To throw out of g., संक्षुभ् *c*; विक्षिप् 6 P.

Geezer, *n.* वृद्धा, स्थविरा.
Gelastic, *a.* हासकर; उपहास्य.
Gelatine, *n.* अस्थिशृंगादिरस.
Geld, *vt.* मुष्कौ छिद् 7 P । -ing, *n.* छिन्नमुष्काश्व; षंड.
Gelid, *a.* अतिशीतल, हिम.
Gem, *n.* मणि *m.*, रत्नं । *vt.* रत्नैः भूष् 10 U । -my, *a.* रत्नखचित, ०पूर्ण, मणिमय.
Geminate, *a.* द्विक, यमल.
Gemma, *n.* पर्णकलिका । -te, *a.* कलिकायुत.
Gemmiferous, *a.* रत्नप्रसव, रत्नगर्भ.
Gender, *n.* प्रकृति *f.*, लिंगं । *vt.* जन् *c*, प्रसू 2 A.
Genealogical; *a.* वंशविषयक.
Genealogist, *n.* वंशज्ञ.
Genealogy, *n.* वंशावलि *f.*; वंशवर्णनं; अन्वय, वंश.
General, *a.* औत्सर्गिक, प्रायिक, व्यापक, साधारण, सामान्य; सार्वलौकिक; प्रचलित, बहुलीभूत; अनिश्चित, अलक्षित; अपरिच्छिन्न । *n.* सेनानी, सेनापति *both m.* । In g., प्रायशः । -ism, *n.* सामान्यसिद्धांत । -ity, *n.* साधारण्यं, सामान्यता; सामान्यप्रतिज्ञा, अपरिच्छिन्ननिर्देश; प्रधानभाग, मुख्यांश । -ly, *adv.* प्रायशः प्रायेण; बहुशः; साधारणतः । -ship, *n.* सैनापत्यं; युद्धकौशलं, समरचातुर्यं, सेनाविन्यासनैपुण्यं; चतुरनायकत्वं; युक्तिपाटवं.

Generalize, *vt.* जातिशः वर्गीकृ 8 U; साधारणतः निरूप् 10 U । -ation, *n.* जातिनिर्देश; वर्गीकरणं; सामान्यनिगमनं.
Generate, *vt.* उत्पद् *c*, जन् *c*, प्रसू 2 A, सृज् 6 P; उद्भू *c* । -ion *n.* उत्पादनं, जननं, जन्मन् *neu.* प्रसव, प्रसूति *f.*; उत्पत्ति *f*, उद्भव, संभव; अन्वय, वंश; संतति *f.*, संतान; समवयस्कजनाः *pl* । -ive, *a.* उत्पादक, जनक । *-or n.* जनक, जनयितृ, प्रसवितृ *all m*; उत्पादकयंत्रं.
Generic, *a.* जातिगत, जातिविषयक; सामान्य । G. property, जातित्वं, जातिधर्म । -ally *adv.* जातितः, सामान्यतः.
Generosity, *n.* औदार्यं, त्यागिता, वदान्यत्वं.
Generous, *a.* उदार, त्यागिन्, दानशील, ०शूर, ०शौंड, मुक्तहस्त, वदान्य; प्रचुर, प्रभूत, विपुल; महात्मन्, महानुभाव.
Genesis, *n.* उत्पत्ति *f.*; उद्भव, जननं; सर्ग, सृष्टि *f.*; आदि *m.*, प्रारंभ.
Genethlialogy, *n.* जातकनिरूपणं.
Genetic, *a.* उत्पत्तिविषयक.
Genial, *a.* आनंदिन्, प्रसन्न, सोल्लास; रम्य, सुखकर, सुखावह; उत्साहप्रद; प्रसूतिविषयक । -ity, *n.* प्रसन्नता; प्रसाद, सुखकरत्वं । -ly, *adv.* प्रसन्नं, सानंदं.

Genie, *n.* यक्ष, विद्याधर.

Genital *a.* जननविषयक । G. organ, जननेंद्रियं (योनि *f.*, शिश्नं).

Genitive, *n.* षष्ठी (विभक्ति *f.*).

Genius, *n.* अध्यक्षदेवता, ०पिशाच, *etc.*; (कु०, सु०) वशमूलं; धी, बुद्धि, मति *all f.*; धर्म, लक्षणं, स्वभाव; प्रतिभा, बुद्धिसामर्थ्यं, मतिप्रभाव, मनीषा; धीमत्, प्रतिभाशालिन्, मनीषिन् *all m.*

Genre, *n.* जाति *f.*; वर्ग; विशेष; रीति *f.*

Gent, *n.* आर्य, भद्र, महाजन.

Genteel, *a.* आर्य, शिष्ट, सभ्य; चारुवृत्त; दक्षिण, सद्वृत्त; अभिजात, कुलीन.

Gentile, *n.* अन्यधर्मीय, मूर्तिपूजक.

Gentility, *n.* आर्यता, सभ्यता; दाक्षिण्यं; कुलीनता.

Gentle, *a.* अपरुष. मृदु, सौम्य; अतीव्र, अनुग्र, मंद; अनतिरभस; अभिजात, कुलीन । The g. sex, नारीजन । –folk, *n.* कुलीनजनाः। –ness, *n.* मार्दवं, सौम्यत्वं, Gently, *adv.* मृदु.

Gentleman, *n.* आर्य, भद्र, महाजन; भवत् *in addressing* । –ly, *a.* आर्य, शिष्ट, सभ्य.

Gentlewoman, *n.* आर्या; भवती *in addressing.*

Gentry, *n.* आर्याः, कुलीनजनाः, भद्रलोकाः *all pl.*

Genuflect, *vt.* जानुं *or* जानू नम् *c.*

Genuflexion, *n.* जानुनमनं.

Genuine, *a.* अकृत्रिम, अवितथ, तथ्य, सत्य; निर्व्याज, निष्कपट । –ness, *n.* अकृत्रिमता; सत्यता.

Genus, *n.* जाति *f.*; वर्ग.

Geocentric, *a.* भूकेंद्रगत; भूकेंद्रवादिन्.

Geodesy, *n.* पृथ्वीपृष्ठमापनशास्त्रं.

Geogony, *n.* भूत्पत्तिविद्या.

Geographer, *n.* भूगोलशास्त्रज्ञ.

Geography, *n.* भूगोलशास्त्रं । Geographical, *a.* भूगोलशास्त्रविषयक.

Geolatry, *n.* पृथ्वीपूजा.

Geology, *n.* भूगर्भ०, भूतत्त्वशास्त्र.

Geomancy, *n.* रमलविद्या; भूशाकुनिकं.

Geometric, *a.* क्षेत्रगत, भूमितीय । –ian, *n.* भूमितिज्ञ.

Geometry, *n.* ज्यामिति *f.*, भूमिति *f.*, रेखागणितं.

Georgic, *a.* कृषिविषयक । *n.* कृषिकाव्यं.

Germ, *n.* गर्भ; बीजं; सूक्ष्मजंतु *m.*; मूलं । –en, *n.* अंकुर । –inal, *a.* बैजिक; आंकुरिक । –inate, *vi.* अंकुरयति *Den.*, उद्भिद् *Pass*, स्फुट् 6 P । –ination, *n.* अंकुरोद्गम, उद्भेद, स्फुटनं.

German, Germane, *a.* संबंधिन्; प्रस्तुत, प्रास्ताविक.

Gerontic, *a.* स्थविरविषयक.

Gest, *n.* अवदानं, पराक्रम; वीरचरितं.

Gestation, *n* गर्भधारणं, गर्भपोषणं, गर्भिण्यवस्था.

Gesticulate, *vt.* अभिनयेन व्यंज् 7 P. *c. or* सूच् 10 U। *vi,* अभिनयं कृ 8 U। -ion, *n.* अभिनय; अंगविक्षेप; हाव; संकेतभाषा.

Gesture, *n.* अंगविक्षेप, गात्रव्यापार, चेष्टा; इंगितं; (amorous) हाव; अभिनय। *vi.* अभिनयं *or* अंगविक्षेपं कृ 8 U। *vt.* अभिनयेन निरूप् 10 U.

Get, *vt.* अधिगम् 1 P, अर्ज् 1 P. *c.* आप् 5 P, आसद् *c,* उपार्ज् 1 P. *c,* प्रतिपद् 4 A, प्राप् 5 P, लभ् 1 A; (to induce) अनुनी 1 P, *also exp. by causals*; (to procreate) उत्पद्, जन्, *both c*। *vi.* आगम् 1 P, प्रपद् 4 A। I have got a stick, head-ache, मत्सकाशे यष्टिर्वर्तते, शिरोवेदना ममोत्पन्ना, शिरःशूलमनुभवामि। I have got to do this, एतदवश्यं मया कर्तव्यं। G. about, पर्यट् 1 P; प्रकाशतां गम् 1 P। G. ahead अग्रे गम् 1 P; समृद्धिं *or* सिद्धिं प्राप् 5 P। G. along, प्रवृत् 1 A; सिध् 4 P। G. among संगम् 1 P। G. at, विद् 6 P; निर्धृ 10 U। G. -at,-able, *a.* सुगम, सुलभ। G. away, त्यज् 1 P; अपया 2 P, अपसृ 1 P। G. back, पुनः लभ् 1 A; पुनः आगम् 1 P। G. by heart, मुखस्थं *a.* कृ 8 U। G. clear, मुच् *Pass.*। G. done with, अंतं गम् *c*। G. down, अवरुह् 1 P। G. drunk, क्षीव् 1. 4 P। G. home, गृहं प्रतिगम् 1 P। G. in, प्रविश् 6 P। G. loose, आत्मानं मुच् *c*। G. off, अवरुह् 1 P; अपसृ 1 P; मुच् *Pass*। G. on, प्रवृत् 1 A, समृद्धिं प्राप् 5 P। G. out, *vt.* निष्कृष् 1 P; *vi.* निर्गम् 1 P। G. over, अतिक्रम् 4 P, लंघ् 1 A. 10 U, संतृ 1 P; (रोगात्) विमुच् *Pass*। G. rid of, आत्मानं मुच् *c*। G. round; परिहृ 1 P। G. the best of it, विजयी भू 1 P, सिद्धिं प्राप् 5 P। G. the worst of it, पराजयं *or* असिद्धिं प्राप् 5 P। G. through, समाप् *c*; (परीक्षां) उत्तॄ 1 P। G. together, *vi.* संमिल् 6 P; *vt.* संग्रह् 9 P, संचि 5 U। G. up, *vi.* उत्स्था 1 P; *vt.* परिकॢप् *c,* संविधा 3 U, सज्जीकृ 8 U। G. wind of, वार्तां लभ् 1 A। G. with child, ससत्त्वां कृ 8 U, गर्भं ग्रह् *c.*

Gewgaw, *n.* क्षुद्रालंकार; क्रीडनकं। -y, *a.* तुच्छशोभन.

Geyser, *n.* उष्णोदकनिर्झर.

Ghastly, *a.* पांडुर, विवर्ण; मृतसम, शवसम; घोर, दारुण, भयानक

कुत्सित । -ness, *n* पांडुरता; दारुणता.

Ghee, *n.* आज्यं, घृतं, सर्पिस्, हविस् *all neu.*

Gherkin, *n.* लघुकर्कटी, कर्कटीविशेष.

Ghost, *n.* मृतात्मन् *m.*, निशाचर, पिशाच, प्रेतनर, भूत। To give up the g., प्रे 2 P, मृ 6 A। -like, -ly, *a.* पिशाचसम; पैशाचिक; आत्मविषयक; घोर.

Ghoul, *n.* वेताल; प्रेतभक्षक.

Giant, *n.* बृहत्काय, महापुरुष, विशालदेह; दानव, दैत्य, राक्षस। *a.* (also -like) अतिमहत्, महाकाय, विशाल। -ess, *n.* विशालदेहा; राक्षसी.

Gibber, *vi.* अस्पष्टं जल्प् 1 P। -ish, *n.* अस्पष्टजल्पनं; दुर्बोधभाषा.

Gibbet, *n.* वधपाशस्थूणा.

Gibbon, *n.* दीर्घबाहुकपि *m.*

Gibbous, *a.* कुब्ज, गडुल, न्युब्ज; (moon) विंबकल्पाकार.

Gibe, *vi.* अधिक्षिप् 6 P, अवज्ञा 9 U, अवमन् 4 A, उपहस् 1 P। *n.* अवज्ञा, उपहास, निर्भर्त्सना.

Giddy, *a.* घूर्णमान, घूर्णायमान, भ्रमिन्; अस्थिर, चपल, लोल; उत्सिक्त; अतिधृष्ट, साहसिक। To play the g. goat, मूर्खवत् आचर् 1 P। Giddiness, *n.* घूर्णि *f.*, भ्रमि *f.*, भ्रामरं; अस्थैर्यं, चापल्यं.

Gift, *n.* अर्पणं, वितरणं; उपायनं, दानं, पारितोषिकं, प्राभृतं, प्राभृतकं; गुण। *vt.* ऋ *c*। G. to a great personage, उपग्राह्य। Marriage g., युतकं, यौतकं, सुदाय। -ed, *a.* अर्पित; गुणोपेत; बुद्धिसंपन्न.

Gig, *n.* (1) द्विचक्रयानं; (2) लघुनौका; (3) मूर्ख; (4) भ्रमरं.

Gigantic, *a.* अतिमहत्, अतिमानुष, महाकाय, विशाल, सुमहत्.

Giggle, *vi.* मूर्खवत् *or* अल्पं हस् 1 P.

Gild, *vt.* स्वर्णेन रंज् *c* *or* लिप् 6 P; सुवर्णयति *Den*; उद्भास्, प्रद्युत् *both c*। -ing, *n.* हेमरंजनं; सुवर्णलेप.

Gill, *n* (मत्स्यादीनां) श्वासेंद्रियं.

Gilt, *a.* सुवर्णरंजित, हेमलिप्त; हेममंडित। *n.* सुवर्णलेप.

Gimcrack, *n.* (1) सुभगंमन्य; (2) क्रीडनकं; शोभनानुपयोगि वस्तु *neu.*

Gimlet, *n.* वेधनी.

Gin, *n.* (1) सुराविशेष; (2) पाश, वागुरा; (3) कार्पासबीजहरयंत्रं.

Ginger, *n.* आर्द्रकं, कटुभंगं, गुल्ममूलं, शृंगवेरं। *vt.* शृंगवेरेण स्वद् *c*; प्रोत्सह् *c*। Dried g., शुंठि-ठी *f.*

Gingerly, *adv.* सावधानं.

Gird, *vt.* आबंध् 9 P, परिवेष्ट् *c*; मेखलया बंध् 9 P; परिवृ 5 U। G. up one's loins, परिकरं बंध् 9 P; सोत्साहं प्रारभ् 1 A.

Girder, *n.* सेतुस्थूणा.

Girdle, *n.* कटिसूत्रं, कांचि-ची, ठालिनी, परिकर, मेखला, रश(स)-ना, शृंखल-ला, सप्तकी, सारश(स)-नं; मंडलं, वेष्टनं। *vt.* परिवेष्ट् *c,* मेखलया बंध् 9 P.

Girl *n.* कन्यका, कुमारी, झला, दारिका, बाला, बालिका । G. before adolescence, नग्निका । G. 8 years old, कुब्जिका, गौरी। –hood, *n.* कौमार्य, बाल्यं । –ish, *a.* कन्यकोचित.

Girnel, *n.* धान्यकोष्ठं.

Girt, *a.* बद्ध; परिवेष्टित.

Girth, *n.* (1) कक्ष्या, नध्री, वरत्रा; (2) वलय *mn*; (3) परिणाह, परिधि *m.* । *vt* परिणाहं मा 2 P. 3 A; कक्ष्यया बंध् 9 P; परिवेष्ट् *c.*

Gist, *n* निष्कर्ष, भाव, सार.

Give, *vt.* उत्सृज् 1 P, ऋ *c,* दा 3 U, प्रतिपद् *c,* विसृज् 6 P, यम् 1 P; निक्षिप् 6 P, निविद् *c* । *vi.* अर्पणं कृ 8 U; अवसद् 1 P, संशॄ *Pass*; परावृत् 1 A । G. back, प्रतिदा 3 U । G. chase to, अनु-धाव् 1P, मृग् 4P. 10 A । G. ear, श्रु 5 P । G. forth, निविद्, प्रकाश् *both c* । G. ground, निवृत्, परावृत् *both* 1 A । Give in, वशं गम् 1 P । G. in custody, charge, (अपराधिनं) राजपुरुषाय विसृज् 6 P । G. off, उद्गॄ 6 P, उद्वम् 1 P । G. out, उद्गॄ 6 P; प्रकाश् *c* । G. one's hand, विवाहे वृ 5 U । G. rise to, उत्पद्, संपद् *both c* । G. the sack, अधिकारात्सहसा भ्रंश् *c* । G. tongue, भष् 1 P; रस् 1 P । G. up, उत्सृज् 6 P, त्यज् 1 P, वशं गम् 1 P । G. way, प्रह्वीभू 1 P; अवसद् 6 P । G. and take, परस्परतितिक्षा; न्याय्याचरणं.

Gizzard, *n.* पक्षिजठर *mn.*

Glabrous, *a.* केशहीन; खल्वाट; श्लक्ष्ण.

Glacial, *a.* हिम, हैम.

Glacier, *n.* हिमनदी, हिमसंहति *f.*, हिमानी.

Glacis, *n* निम्नवप्र.

Glad, *n.* आनंदित, आह्लादित, उल्लसित, तुष्ट, तृप्त, प्रमुदित, प्रसन्न, प्रहृष्ट, प्रीत, हृष्ट; संतोष-वाचक. ०सूचक; अभिराम, नंदक, प्रीतिकर, रम्य, सुखकर, हर्षप्रद; रुचिर, भास्वर । –den, *vt.* आनंद् *c,* आह्लाद् *c,* तुष् *c* तृप् 10 U, मुद् *c,* हृष् *c* । –ly, *adv.* सहर्षं, सानंदं, साह्लादं । –ness, *n.* आनंद उल्लास, संतोष । –some, *a.* हर्षप्रद; सुखकर.

Glade, *n,* कंदर *mn,* कुंज *mn,* वनांतःस्थली.

Gladiate, *a.* खड्गाकार.

Gladiator, *n.* आसिक, खड्गिक, खड्गिमल्ल.

Glair, *n.* अंडशुक्लं.

Glaive, *n.* असि *m*, खड्ग.

Glamorous, *a.* मोहक, मोहिन्, विलोभक.

Glamour, *n.* दृष्टिमोहनं; अभिचार, कुहक, माया, वशीकरणं; मोहनं, विलोभनं.

Glance, *vi.* (1) (आघातादिकस्य) सस्पर्शं पार्श्वतः पत् 1 P; (2) सूच् 10 U. (3) क्षिप्रं प्रकाशं क्षिप् 6 P; स्फुर् 6 P; (4) क्षिप्रं दृष्टिं दा 3 U, *or* पत् *c* (5) सत्वरं चल् 1 P। *vt.* सहसा उत्सृज् 6 P। *n.* (1) वक्राघात; (2) क्षणदीप्ति *f.*, स्फुरितं; (3) दृष्टिपात, ०विक्षेप; क्षिप्रावलोकनं; ईषद्दृष्टि *f.* । At a g., सकृन्निरीक्षणेन। At the first g., आपाततः। Sidelong g., अपांगदृष्टि *f.*, कटाक्ष.

Gland, *n.* मांसग्रंथि *m.*।-ule, *n.* क्षुद्रमांसग्रंथि *m.*

Glare, *vi.* प्रखरं दीप् 4 A *or* भास् 1 A, उज्ज्वल् 1 P, संदीप् 4 A; संदीप्तदृष्ट्या वीक्ष् 1 A; देदीप्यते Freq; दृष्टिं पीड् 10 U। *vt.* अतितेजसा उत्सृज् 6 P। *n* दृष्टिपीडकप्रभा, प्रखरदीप्ति *f*, महा तेजस् *neu*, क्रोधेद्धदृष्टि *f.*।-ing, *a.* उज्ज्वल, देदीप्यमान, प्रदीप्त; प्रखरदृष्टि; अतिस्पष्ट, सुव्यक्त; निर्लज्ज।-y, *a.* उज्ज्वल, प्रखरद्युति.

Glass *n.* (1) काच; स्फटिक; (2) आदर्श, दर्पण; (3) चषक *mn.*, शराव; (4) काचपात्राणि *pl.* । -blower, *n.* काचवस्तुकार; काचधमक। -y, *a.* काचसम; स्वच्छ; श्लक्ष्ण; (eye) निस्तेज.

Glaucous, *a.* सागरनील, समुद्रवर्ण.

Glaze, *vt.* काचयति *Den*; काचेन आच्छद् 10 U *or* सनाथीकृ 8 U; श्लक्ष्णीकृ 8 U। -ing, *n.* काचस्थापनं; श्लक्ष्णीकरणं.

Glazier, *n.* काचस्थापक.

Gleam, *n.* क्षणदीप्ति *f.*; मंदप्रभा; किरण, रश्मि *m.*। *vi.* क्षणमात्रं द्युत् 1 A *or* प्रकाश् 1 A; भास् 1 A; स्फुर् 6 P। -y, *a.* क्षणप्रभ; तरलद्युति; मंदप्रभ.

Glean, *vt.* उञ्छ् 6 P; शिल् 6 P; कणशः संचि 5 U; उद्धृ 1 P, संग्रह् 9 P। -ing, *n.* उञ्छ, शिलं; संग्रह.

Glebe, *n.* भूमि *f.*, मृत्तिका, मृद् *f.*, मृत्पिंड, लोष्ट *mn.*

Glee, *n* आनंद, प्रमोद, संतोष, हर्ष; गणगायनं। -ful, *a.* आनंदित, प्रमुदित, हृष्ट.

Glen, *n.* कंदर, गह्वरं, दरी; अद्रिद्रोणी.

Glene, *n.* कनीनिका, तारका, तारा.

Glib, *a.* श्लक्ष्ण; अपक्रमपटु; वाक्कुशल; चपलवाच्; लघ्वर्थ। -ly, *adv.* श्लक्ष्णं; द्रुतं; अस्खलितं.

Glide, *vi.* मृदु सृप् 1 P *or* चल् 1 P, सत्वरं सृ 1 P; अलक्षितं अती 2 P;

स्यंद् 1 A । -r, *n.* अयंत्रविमान *mn.* । -ing *n.* श्लक्ष्णसर्पणं; स्यंदनं; स्रवणं.

Glimmer, *vi.* मंदं द्युत् 1 A *or* प्रकाश् 1 A। *n.* मंदद्युति *f.*, ०प्रकाश; अव्यक्तचिह्नं; स्फुरणं; अचिरदर्शनं। -ing, *n.* मंदप्रकाश; अव्यक्तदर्शनं; ईषदुदय.

Glimpse *n.* अचिर०, क्षणदर्शनं; अपूर्णदर्शनं। *vt* क्षणमात्रं दृश् 1 P.

Glint, *vi.* अचिरं द्युत् 1 A *or* प्रकाश् 1 A। *n.* अचिरप्रभा, क्षणप्रकाश.

Glisten, *vi* तरलं प्रकाश् 1 A। -ing, *a.* तरलद्युति ; भास्वर.

Glitter, *vi.* द्युत् 1 A, प्रकाश् 1 A, भास् 1 A। *n.* द्युति *f.*, प्रकाश; आकर्षकशोभा। -ing, *a.* उज्ज्वल, देदीप्यमान, भास्वर.

Gloaming, *n.* प्रदोष, संधिप्रकाश.

Gloat, *vi.* (ईर्ष्यादिपूर्णं) निरीक्ष् 1 A *or* मन् 4 A.

Globate, Globular, *a.* गोल, गोलाकार.

Globe, *n.* गोल *mn.*, मंडलं। *vt.* गोलीकृ 8 U.

Globule, *n.* लघुगोल; बिंदु *m.*; गुलिका.

Glomerate, *vt* गोलीकृ, पिंडीकृ *both* 8 U। *vi.* पिंडीभू 1 P। *a.* पिंडीभूत.

Gloom, *vi.* अस्पष्टं दृश् *Pass*; अंधीभू, कलुषीभू *both* 1 P; खिन्नः *or* क्रुद्धः इव भा 2 P। *vt.* कलुषयति *Den*; अंधकारेण आवृ 5 U। *n* ईषदंधकार, ईषत्तमस् *neu* ; खेद, दौर्मनस्यं, विषाद, वैमनस्यं । -y, *a.* अस्वच्छ, निरालोक, निष्प्रभ; अप्रकाशित; खिन्न, दुर्मनस्क, विषण्ण। -iness, *n.* निष्प्रभत्वं; खेद, दौर्मनस्यं.

Glorify, *vt.* प्रशंस् 1 P, श्लाघ् 1 A, स्तु 2 U; उन्नम् *c*, उन्नी 1 P; स्वर्गीयत्वं आरुह् *c*; भूष् 10 U; शुभ् *c* । -cation, *n* प्रशंसा, श्लाघा; उत्कर्ष, उन्नमनं; परमपदप्राप्ति *f.*

Gloriole, *n.* प्रभामंडलं.

Glorious, *a.* कीर्तिमत्, प्रख्यात, यशस्विन्, विश्रुत; यशस्कर, यशस्य; आराध्य, पूज्य, तेजस्विन्, महानुभाव; श्रेष्ठ; उन्मादपूर्ण.

Glory *n.* कीर्ति *f.*, ख्याति *f.*, प्रसिद्धि *f.*, यशस् *neu*, विश्रुति *f.*, श्लोक; गौरवं, प्रतिष्ठा, महिमन् *m.*, मान, माहात्म्यं, संमान; अनुभाव, अभिख्याः ओजस्, तेजस् *both neu*, प्रभा, शोभा, प्रशंसा, स्तुति *f.*; स्वर्गसुखं; प्रभामंडलं। *vi.* विकत्थ 1 A; अतीव मुद् 1 A; गर्वं कृ 8 U.

Gloss, (1) *n.* टिप्पणी, टीका, वृत्ति *f.*; विवरणं, व्याख्यानं । *vt.* (टिप्पण्यादिना) विवृ 5 U *or* व्याख्या 2 P। *vi.* टीकां लिख् 6 P। -ator, *n.* टिप्पणीकार.

Gloss (2) *n.* कांति *f.*, शोभा ; बाह्यशोभा। *vt.* शुभ् *c*; प्रत्ययार्ह *a.* कृ 8 U। To g. over, अल्पीकृ 8 U; क्षल् 10 U। -y, *a.* मसृण, श्लक्ष्ण, श्लक्ष्णप्रभ.

Glossal, *a.* जिह्वाविषयक.

Glossary, *n.* अभिधानं, कोश, निघंटु *m*, शब्दकोश, ०संग्रह, समाम्नाय.

Glossitis, *n.* जिह्वापाक.

Glossography, *n.* टिप्पणीलेखनं.

Glossology, *n.* परिभाषाविवरणं; भाषाशास्त्रं.

Glottis, *n.* श्वासनालिकामुखं.

Glove, *n.* करत्राणं, हस्ताच्छादनं; मुष्टित्राणं। To throw down the g., take up the g., आह्वानं दा 3 U, अंगीकृ 8 U.

Glow *vi.* प्रकाश् 1 A; दीप् 4 A; तापेन अरुणीभू 1 P; (क्रोधादिकेन) लोहितायते *Den.* । *n.* उत्ताप, ताप, दाह; अरुणिमन् *m.*, राग; उत्कटता। -ing, *a.* उत्तप्त, दीप्त, देदीप्यमान; रक्त। -ingly, *adv.* सोत्तापं; दीप्तिपूर्णं। -worm, *n.* खद्योत, ज्योतिरिंगण.

Glower, *vi.* क्रोधपूर्णं वीक्ष् 1 A। *n.* सक्रोधदृष्टि *f.*

Gloze, *vt.* (दोषादिकं) लघूकृ 8 U; चाटूक्तिभिः लल् 10 U। *n.* उपलालनं, चाटूक्ति *f.*

Glue, *n.* संश्लेषकलेप। *vt.* (अनेन) संश्लिष् *c*; संयुज् 7 A. 10 U.

Glum, *a.* खिन्न, दुर्मनस्क, विषण्ण। -ness, *n.* विषण्णता.

Glut, *vt.* अतिमात्रं पूर् 10 U; आखेदं तृप् *c* or भुज् *c*; निगॄ 6 P। *n.* अतिवैपुल्यं; अतितृप्ति *f.*; निर्वेद

Glutæus, Gluteus, *n.* नितंबस्नायु *m.*

Glutinous, *a.* चिक्कण; संलग्नशील.

Glutton, *n.* अतिभक्षक, अत्याहारिन्, अद्मर, आद्यून, उदरंभरि, औदरिक, कुक्षिंभरि, घस्मर *all m*। -ize, *vi.* अतिमात्रं भक्ष् 10 U। -ous, *a.* अतिभक्षक etc. गृध्नु, बहुभोजिन्। -y, *n.* अतिभक्षणं, गृध्नुत्वं.

Glyptics, *n. pl.* रत्नशिल्पं.

Gnarl, *n.* ग्रंथि *m.*, परु *m.* पर्वन् *neu.*। -ed, *a.* ग्रंथिल, पर्ववत्। -y, *a.* ग्रंथिपूर्ण; कोपन, प्रतीप.

Gnash, *vt.* (दंतान्) विघट्ट् *c* or घृष् 1 P, चर्व् 1 P, संदंश् 1 P। -ing. *a.* दंतघर्षणं.

Gnat, *n.* दंशक, मशक, रणरण.

Gnathic, *a.* हनुविषयक.

Gnaw, *vt.* अल्पशः or शनैः चर्व् 1 P or दंश् 1 P; शनैः क्षि *c* or ह्रस् *c*.

Gnome *n.* (1) यक्ष; रक्षस् *neu.*; (2) कारिका, सूत्रं.

Gnomic, *n.* सूत्रप्राय, सूत्रबद्ध, सौत्र; नीतिगर्भ; लघ्वक्षरबद्ध.

Gnomish, *a.* पिशाचयोग्य, ०सम.

Gnomology, *n.* सूत्रसंग्रह.

Gnomon, *n.* कीलक, शंकु *m.*

Gnosiology, *n.* उपलब्धिवाद; ज्ञानमीमांसा.

Gnosis, *n.* रहस्यज्ञानं; अध्यात्म-विद्या.

Gnostic, *a.* ज्ञानविषयक । *n.* तत्त्व-ज्ञानिन्.

Go, *vi.* इ 2 P, ऋ 1 P, क्रम् 1 U. 4 P, गम् 1 P, चर् 1 P, चल् 1 P, या 2 P; वृत् 1 A; त्यज् *Pass* । G. ahead, सत्वरं अग्रे गम 2 *Imp. Sing.* । G. about, प्रारभ् 1 A; पर्यट् 1 P । G. abroad, देशांतरं गम् 1 P । G. astray, उत्पथं *or* उन्मार्गेण गम् 1 P, व्यभिचर् 1 P । G. at, अवस्कंद् 1 P, आक्रम् 1 U. 4 P । G. away, अपया 2 P, अपे 2 P । G. back upon one's word, वचनभंगं कृ 8 U । G. for nothing, नैव गण् *Pass* । G. far, अतीव सिध् 4 P । G. hard with, दुःखं समासद् *c* । G. ill with, कष्टं आपद् 4 A । G. in, प्रविश् 6 P । G. off, अपया 2 P; उत्सृज् *Pass*; मुह् 4 P । G. off one's head, उन्मद्, मद् *both* 4 P । G. on, प्रवृत् 1 A । G. over, लंघ् 1 A. 10 U; पक्षांतरं व्रज् 1 P; अनुवच् *c*, वच् *c* । G. round, परिगम् 1 P; पर्याप्त *a.* भू 1 P । G. the whole hog, परां काष्ठां गम् 1 P; (इष्टप्राप्त्यर्थं) सर्वमपि कर्तव्यं अनुष्ठा 1 P । G. through, पारं गम् 1 P; अनुभू 1 P; संपूर्ण विचर् *c* । G. through with, साकल्येन निर्वह् *c* । G. under, इति *or* एवं ज्ञा *Pass.*; अवसद् 1 P. नश् 4 P । G.-as you please, *a.* स्वैर; नियममुक्त । G.-between, *n.* मध्यपुरुष, मध्यस्थ; कुट्ट(ट्टि)-नी, चुंदी, दूती, शंभ(फ)ली । G.-by.*n.* सकपटपरिहार;प्रतारणा । G. -cart, *n.* शकटिका.

Go, *n.* गमनं; चैतन्यं; उत्साह, धाष्टर्यं, सामर्थ्यं; संकटं । All, Quite the g., लोकप्रिय । Near g., कथमपि परिहृतं संकटं । No g., निष्फल-मस्ति । On the g., त्वरमाण.

Goad, *n.* अंकुश, तोत्रं, वेणुकं, सृणि-णी *f.*; प्रोत्साहकं । *vt.* प्रचुद्, प्रणुद्, प्रवृत्, प्रेर् *all c.*

Goal, *n.* अंत, अवधि *m.*; सीमास्तंभ; लक्ष्यं; आशय, उद्देश.

Goat, *n.* अज, छ(छा)ग, छगल, छेलक, बस्त, शुभ, स्त(स्तु)भ । She-g., अजा, गलस्तनी, चित्रला, चुलुंपा, छ(छा)गी, पर्णादा, पलिकिनी, मंजी, सर्वभक्षा । Wild g., इलिक, निरायस, बालवाह्य, ०वीज्य । -herd, *n.* अजपाल, अजाजीव, जाबाल । Flock of g.s, आजकं । -ish, *a.* अजगंध; दुर्गंध; लंपट.

Gobbet, *n.* कवल, ग्रास.

Gobble, *vt.* सत्वरं निगॄ 6 P *or* भक्ष् 10 U.

Goblet, *n.* चषक *mn.*, शराव

Goblin, *n.* पिशाच, रक्षस् *neu.*

God, *n.* अदितिनंदन, अमर, अमर्त्य, अमृतांधस्, अमृताशन, अस्वप्न, आदितेय, आदित्य, ऋभु, क्रतुभुज्, गीर्वाण, त्रिदश, त्रिदिवेश, दानवारि, दिविषद्, दिवौकस्, देव, देवता, दैवत *mn.*, निर्जर, निर्लिंप, बर्हिर्मुख, मरुत्, लेख, वायुन, विद्युति, विबुध, विवस्वत्, वृंदारक, सुपर्वन्, सुमनस्, सुर, हव्ययोनि *all m.*; परमात्मन् *m*, परमेश्वर। –dess, *n.* अमरी, देवपत्नी, देवी। G. daughter, G. father, *etc.* धर्मपुत्री, धर्मपितृ, *etc.*। G.–fearing, धर्मात्मन्, पुण्यशील। G.'s acre, श्मशानं। –head, *n.* देवत्वं; देवता। –less, *a.* नास्तिक, निरीश्वर; अधार्मिक; दुराचार। –ly *a.* धार्मिक, भक्तिमत्। –ship, देवत्वं, देवभाव.

Goffer, *vt.* पुटीकृ 8 U.

Goggle, *vi.* नयने विस्फुर् *c or* लुल् *c or* घूर्ण् 1 A. 6 P। –eyed, *a.* विस्फरीतानेत्र.

Goitre, *n.* गडु *m.*

Gold, *n.* अग्निबीजं, अष्टापद *mn*, औजसं, कनकं, कर्बुरं, कांचनं, कार्तस्वरं, गांगेयं, गारुडं, गैरिकं, चंद्रं, चामीकरं, जातरूपं, जांबूनदं, तपनीयं, तामरसं, तारजीवनं, दाक्षायणं, भर्मन् *neu*, महारजतं, रुक्मं, शातकुंभं, शुक्रं, सुवर्णं, स्वर्णं, हाटकं, हिरण्यं, हेमन् *neu*। G. produced by alchemy, देवार्हं, वज्रधारणं। G. for ornaments, शृंगीकनकं। Alloy of g. and silver, घनगोलक *mn.*। *a.* (*also* Golden) सौवर्ण, हैम; कनकमय, *etc.*; कांचनाभ, हेमवर्ण; उज्ज्वल, देदीप्यमान; उत्तम, श्रेष्ठ। G.en mean, समवृत्ति *f.*; अनतिरेक। –smith, *n.* कलाद, नाडिंधम, मौष्टिक, सुवर्णकार, हेमल.

Goluptious, *a.* अतिमधुर, सुरस; आनंदकर.

Gong, *n.* कांस्यं, घनं.

Goniometer, *n.* कोणमापकयंत्रं.

Gonorrhœa, *n.* शुक्रदोष.

Good, *a.* गुणवत्, चारु, प्रशस्त, वर, साधु; भद्र, शुभ; उचित, उपपन्न, उपयुक्त, योग्य, हित; फलप्रद, ०साधक; सदाचार, सुकृतिन्, सुवृत्त, सुशील; सुखावह; अन्यून; प्रचुर, बहु। *n.* भद्रं, शुभं, हितं; कल्याणं, कुशलं, क्षेमं, श्रेयस् *neu.*; लाभ; (*pl*) द्रव्यं; भांडं, भांडानि *pl.*; उपस्करजातं। In g. sooth, नूनं खलु, सत्यमेव। To make g., द्रढयति *Den.*; निर्वह् *c*; अनष्टा 1 P; निष्कृतिं दा 3 U। To stand g., सप्रमाण *a.* एव स्था 1 P। G. breeding, *n.* सभ्यता, सुशीलता, सौजन्यं। G.–fellowship, *n.* सौजन्यं, सुसंगति *f.*। G.–for-nothing, *a.* निरुपयोग, निष्फल। G. humour, चित्तप्रसाद, सौजन्यं, स्नेहपूर्णत्वं।—G.

looking, शोभन, सुंदर । G. luck, सुदैवं, सौभाग्यं । G. nature, सुशीलता, सुस्वभाव । G. sense, विवेक । G. wife, गृहिणी । G. will, उदारता, परहितेच्छा; अनुमति *f.*; ग्राहकसंबंध । For g. अजस्रं, निरंतरं.

Goodly, *a.* चारु, मनोज्ञ, रम्य, सुंदर; कारुणिक, दयालु, स्निग्ध; अनल्प, गुरु, प्रचुर, बहु, बृहत्.

Goodness, *n.* साधुता, सुशीलता, सौजन्यं; सार.

Goody, *a.* (*also* G.-goody) बाह्यसाधु.

Goose, *n.* चक्रांग, ढामरा, नीलाक्ष, हंस; मूढ, मूर्ख । -flesh, *n.* पुलकं.

Gorbelly, *n.* उदरिल, तुंदिक, तुंदिल, पिचंडिल, स्थूलोदर.

Gore, (1) *n.* रक्तं, रुधिरं । Gory, *a.* रुधिराक्त.

Gore, (2) *vt.* निर्भिद् 7 P, व्यध् 4 P; विद् 10 U.

Gorge, *n.* (1) कंठ, गल, निगरण; (2) बहुभक्षणं, बृहद्भोजनं; (3) दरी; दुर्गमार्ग, संबाधपथ । *vt.* साभिलाषं निगॄ 6 P *or* ग्रस् 1 A *or* भक्ष् 10 U । *vi.* अतिभक्षणं कृ 8 U.

Gorgeous, *a.* अतिशोभन, महाप्रभ, समुज्ज्वल; अतिभूषित, बह्वलंकार । -ness, *n.* समुज्ज्वलत्वं, बह्वलंकारता.

Gorget, *n.* कंठत्राणं.

Gorilla, *n.* महावानर.

Gormandize, *vi.* गृध्यापूर्णं भक्ष् 10 U । *n.* भोजनास्वादकौशलं.

Gosling, *n.* हंसकपोत; अज्ञ, मूढ.

Gospel, *n.* शुभवार्ता; श्रुति *f.*; जीवनतत्त्वं.

Gossamer, *n.* लूतातंतुजालं.

Gossip, *n.* मित्रं; जल्पक, वाचाट; जल्पनं, प्रलाप; जनप्रवाद । *vi.* जल्प् 1 P, प्रलप् 1 P । -y, *a.* जल्पनप्रिय.

Gouge, *n.* वेधनी । *vt.* (नयनं) निष्कृष् 1 P *or* उत्पट् 10 U; व्यध् 4 P.

Gourd, *n.* अलाबु-बू *f.*, तुंबि-बी *f.*, लाबु-बू *f.*

Gourmand, *n. a.* अतिभक्षक, औदरिक, घस्मर.

Gourmet, *n.* भोजनतज्ज्ञ.

Gout, *n.* ग्रंथिप्रदाह, वातगुल्म, वातरक्तं । -y, *a.* वातग्रस्त.

Govern, *vt.* ईश् 2 A, (प्र) शास् 2 P; अधिष्ठा 1 P, तंत्र् 10 U, नियम् 1 P, विनियम् 1 P, विनी 1 P; दम् *c*, निग्रह् 9 P, नियंत्र् 10 U; (Grammar) अन्वि 2 P, विधा 3 U । *vi.* शासनं विधा 3 U । -able, *a.* दम्य, नियंत्रणीय, विनेय । -ess, *n.* शिशुपालयित्री । -ment, *n.* नियंत्रणा, नियमनं; राज्यं, शासनं, शिष्टि *f.*; आधिपत्यं, ईशत्वं; राजमंत्रिणः *pl.*; (शासन)-प्रदेश; विधानं । -or, *n.* अधिपति, अधिष्ठातृ, शासक, शासितृ *all m.*; (of province) भोगपति *m.* । -orship, *n.* शासकत्वं.

Gown, *n.* शाटक *mn.*, शाटी

Grab, *vt.* झटिति आदा 3 U *or* ग्रह् 9 P; बलात् स्वायत्तीकृ 8 U। *n.* आकस्मिकग्रहणं; बलादात्मसात्करणं.

Grabble, *vi.* हस्तेन परामृश् 6 P; पद्भ्यां हस्ताभ्यां च चल् 1 P.

Grace, *n.* चारुता, लालित्यं, लावण्यं; सद्गुण; सिद्धि *f.*; विनय, सौजन्यं; अनुग्रह, दया, प्रसाद; ईश्वरकृपा; उपकार; क्षमा। *vt.* भूष् 10 U; शुभ् *c*। To be in the good graces of, अनुग्रहं सेव् 1 A। With a good, bad g., प्रकामं, अनिच्छया । -ful, *a.* ललित, लावण्यवत्, सुंदर। -fulness, *n.* लालित्यं, सौंदर्यं। -fully, *adv.* सविलासं; लीलया.

Graceless, *a.* अललित; अविनीत, अशिष्ट; दुर्वृत्त.

Gracile, *a.* कृश, क्षाम, तनु.

Gracious, *a.* अनुग्रह०, प्रसादसूचक: उदारमति; कृपालु, सदय; दक्षिण, सुशील; सौम्य; मनोहर; ईशकृपोत्पन्न । To be g., प्रसद् 1 P। -ly, *adv.* सप्रसादं.

Gradation, *n.* अनुक्रम, क्रम; व्यवस्था; परिपाटि-टी *f.*

Grade, *n.* पदं, पदवी; क्रम; वर्ग; काष्ठा। *vt.* अनुक्रमं व्यवस्था *c.*

Gradely, a. उचित, शिष्ट, सभ्य; रमणीय.

Gradient *n.* प्रवणताकोण.

Gradual, *a.* अनुपूर्व, आनुक्रमिक, आनुपदिक, क्रमिक; शनैःपातुक। -ly, *adv.* अनुक्रमं, यथाक्रमं। -ness, *n.* क्रमिकत्वं.

Graduate *vt.* क्रमचिह्नैः अंक् 10 U; क्रमशः व्यवस्था *c*; उपाधिं दा 3 U; शनैः विकृ 8 U *or* मृदूकृ 8 U *or* शम् *c*। *vi.* शनैः विकृ *Pass*; उपाधिं प्राप् 5 P। *n.* उपपदयुक्त, पदवीधर । -ion, *n.* अनुक्रमव्यवस्था; अनुक्रमव्यवच्छेद; उपाधिग्रहणं.

Graft, *n.* (1) (अन्यवृक्षस्थापित) प्ररोह, ०शाखा; (2) प्रतारणा; उत्कोच। *vt.* (वृक्षांतरे देहांतरे वा) निविश् *c or* स्था *c.*

Grain, *n.* (1) बीजं, धान्यं, लवेटिका, वरेणुक, वीज्य, व्रीहि *m*, श(स)स्यं, स्तंबकरि *m.*; कण, लव; (काष्ठ)शिरा; (अक्षय)राग, ०वर्ण; प्रकृति *f.*, स्वभाव । *vt.* कणीकृ 8 U। Against the g., प्रतिलोमं । In g., स्वाभाविक; परिपूर्ण । Fried g., खाजिक, लाजाः *pl.*। -er, *n.* चर्मक्षुरिका.

Grain, *n.* (2) कंटक, द्विशूल.

Gram, *n.* चण, वातुल, संवर्त.

Gramarye *n.* अभिचार, इंद्रजालं, कुहक, माया.

Gramercy, *int.* बहूपकृतोऽस्मि.

Graminivorous, *a.* तृण०, शाकभक्षक.

Grammalogue, *n.* एकाक्षरशब्द

Grammar, *n.* व्याकरणं, शब्दशास्त्रं; व्याकरणग्रंथ। -ian, *n.* वैयाकरण, व्याकरणज्ञ। -less, *a.*

व्याकरणानभिज्ञ; व्याकरणविधिविरुद्ध.

Grammatic, -al, *a.* व्याकरणविषयक; व्याकरणविध्यनुसारिन् । G. sense, अभिधा, वाच्यार्थ.

Grammaticaster, *a.* वैयाकरणंमन्य.

Gramophone, *n.* पूर्वोक्तवादकयंत्रं.

Granary, *n.* कंडोल, कुशू(सू)ल, धान्यकोष्ठ, धान्यागारं, पिट, पिटक.

Grand, *a.* गुरु, बृहत्, महत्; महाकाय, विशाल; महानुभाव; भव्य, महातेजस्, महाप्रभ; उदार, महाशय; हृदयस्पृश्; विशिष्ट, श्रेष्ठ; प्रधान, मुख्य; अंतिम । G. child, दौहित्र-त्री, नप्तृ-प्त्री, पौत्र-त्री । G. daughter, दौहित्री, नप्त्री, पौत्री । G. father, G. mother, पितामह-ही, मातामह-ही । G.-nephew, भ्रातृपौत्र, स्वसृपौत्र । G.-son, दौहित्र, नप्तृ *m.*, पौत्र । -ness, *n.* गुरुत्वं; भव्यता; औदार्य; श्रेष्ठता.

Grandee, *n.* अभिजन, महाजन, राजन्य.

Grandeur, *n.* महत्त्वं; औदार्य, महानुभावता, माहात्म्यं, वैभवं, संपद् *f.*; औज्ज्वल्यं, शोभा.

Grandiloquence, *n* अतिशयोक्ति *f.*, गर्वितवचनं; शब्दाडंबर

Grandiloquent, *a.* दर्पपूर्ण, बृहच्छब्दस्फीत, साटोप.

Grandiose, *a.* गौरवयुक्त; साडंबर; वैभवशालिन्.

Grange, *n.* कुशू(सू)ल, धान्यागारं; क्षेत्रिगृहं.

Graniferous, *a.* शस्यसहित.

Granite *n.* सुकठिनग्रावविशेष.

Granivorous, *a* शस्यभक्षक.

Granny, *n.* पितामही; मातामही; वृद्धा, स्थविरा.

Grant, *vt.* उत्सृज् 6 P, दा 3 U, वितॄ 6 P, समृ *c*; अंगीकृ 8 U, अनुमन् 4 A, स्वीकृ 8 U । *n.* दानं, वितरणं; अर्पणं; अर्पितं धनं; निबंध; पट्ट, शासनं, शासनपत्रं । G. of land, अग्रहार । -ee, *n.* प्रतिग्रहीतृ *m.* । -or, दातृ *m.*

Granular, *a.* कणाकार, बीजाकार.

Granulate, *vt.* बीजाकारेण *or* कणरूपेण घनीकृ 8 U । *vi.* (एवं) परिणम् 1 A.

Granule, *n.* लघुकण, लघुबीजं.

Grape, *n.* (*also* Vine) कालमेषिका, कृष्णिका, गोस्तनी, दारुफला, द्राक्षा, प्रियाला, मृद्वी, मृद्वीका, स्वाद्वी, हारभूरा; (*spec.* fruit) द्राक्षाफलं, *etc.* । Sour g.s, पूर्वेप्सितं दुर्लभत्वात्पश्चात्कुत्सितं वस्तु । -ry, *n.* द्राक्षावाटिका । -stone, *n.* द्राक्षाबीजं, द्राक्षाष्ठीला.

Graphic, *a.* आलेख्यविषयक; सुचित्रित, सुलिखित; यथाभूतदर्शक, स्पष्ट.

Graphium, *n.* सीसलेखनी.

Graphology, *n.* लेखनशास्त्रं; लेखनस्वभावज्ञानं.

Grapnel, *n.* उत्थापनशूल; क्षुद्रलांगलं.

Grapple, *n.* ग्रहणशूल; संग्राह; हस्ताहस्तियुद्धं । *vi.* हस्ताहस्ति युध् 4 A; दीर्घप्रयत्नैः सिद्ध्यै यत् 1 A.

Grasp, *vt.* दृढं ग्रह् 9 P. *or* धृ 1 P. 10 U, साभिलाषं स्वायत्तीकृ 8 U; अवगम् 1 P, उपलभ् 1 A । *vi.* जिघृक्षति, जिहीर्षति *both Desid.* । दृढग्रहण, दृढधारणं, संग्राह; आकलनसामर्थ्यं । –ing, *a.* लोभिन्; परस्वगृध्नु.

Grass, *n.* अर्जुनं, तृणं । *vt.* तृणेन आच्छद् 10 U। Young g., शष्पं, शाद । To go to g., भूमौ पत् *Pass c.* । –blade, *n.* इषिका, पुंजील । –clump, *n.* स्तंब । –green, *n.* शाद्वल । –grown, *a.* तृणाकीर्ण । –hopper, *n.* पतंग, शलभ । –land, *n.* शाद्वलभूमि *f.* । –plot, *n.* शाद्वलं । –y, *a.* तृणाकीर्ण, तृणावृत; शाद्वल; शादहरित

Grate, (1) *n.* लोहजालं; अंगारग्रन्थि, चुल्लि *both f.* । (2) *vt.* घृष् 1 P; निष्पिष् 7 P; पीड् 10 U, संतप् *c.* । –r, *n.* घर्षणी । Grating, *a.* कटु, कर्कश, परुष.

Grateful, *a.* (1) उपकारवेदिन्, कृतज्ञ; (2) आह्लादक, रम्य, सुखकर । –ly, *adv.* कृतज्ञतापूर्वं । –ness, *n.* कृतज्ञता; सुखकरत्वं.

Gratification, *n.* आनंद, तुष्टि *f.* तृप्ति *f.*, संतोष; प्रसादनं; पूरणं, सिद्धि *f.*

Gratify, *vt.* आनंद्, तृप्, मुद्, संतुष्, हृष् *all c*, प्री 9 U; प्रसद् *c*, लल् 10 U; प्रत्युपकृ 8 U; पूर् 10 U; साध् *c* । –ing, *n.* आनंदकर, सुखप्रद; प्रसादक.

Grating *n.* काष्ठ०, लोहजालं.

Gratis, *adv.* मूल्यं विना.

Gratitude, *n.* उपकारस्मरणं, कृतज्ञता.

Gratuitous, *a.* निर्मूल्य; ऐच्छिक; निष्कारणः अनिमित्त । –ly, *adv.* मूल्यं विना.

Gratuity, *n.* उपायनं, दानं, पारितोषिकं.

Gratulatory, *a* अभिनंदक; स्तुतिपर.

Gravamen, *n.* प्रधानं अभियोगकारणं.

Grave, (1) *vt.* निखन् 1 P, उत्कॄ 6 P । *n.* प्रेतावट, शवगर्त, समाधि *m* ; मृत्यु *m.*; मृत्युस्थानं । –clothes, *n. pl.* शववासांसि *pl.* । –yard, प्रेतभूमि *f.*; श्मशानं; । –n, *a.* उत्कीर्ण । G.n. image, प्रतिमा.

Grave, (2) *a.* अलघु, गुरु, महत्; बह्वर्थ; प्रबल; गंभीर; श्यामप्रभ; (sound) मंद्र; (accent) अनुदात्त। –ly, *adv.* गंभीरतया.

Gravel, *n.* (1) अष्ठीलाः *pl.*, पाषाणशकलाः *pl.*; (2) अश्मरी, मूत्रकृच्छ्रं । *vt.* अष्ठीलाभिः आच्छद् 10 U । -ly, *a.* शर्करावृत.

Graveolent, *a.* पूतिगंध.

Gravid. *a.* अंतर्वत्नी, आपन्नसत्त्वा, गर्भवती, गर्भिणी.

Gravitate, *vi.* आकृष् *Pass.*; प्रवणीभू 1 P; प्रवृत् 1 A.

Gravitation, *n.* आकर्षणं; गुरुत्वाकर्षणं.

Gravity, *n.* गुरुत्वं, तोल *mn.*, भार; अलाघवं, गांभीर्यं, गौरवं, महत्त्वं, गुरुत्वाकर्षणं.

Gravy, *n.* मांसरस.

Gray, *a See* 'Grey'.

Graze, (1) *vi.* चर् 1 P, तृणं भक्ष् 10 U । *vt.* चर् *c*, तृणं खाद् *c*। -ing, *n.* चरणं; गोप्रचार.

Graze, (2) *vt.* स्पृष्ट्वा अती 2 P । *n.* अतिलघुव्रण.

Grease, *n.* वपा, वसा; तैलं, स्नेह। *vt.* वपया *or* तैलेन अंज् 7 P *or* लिप् 6 P । -y, *a.* वसाक्त, स्निग्ध; चिक्कण.

Great, *a.* गुरु, पृथु, बृहत्, महत्, विशाल, विस्तीर्ण; उत्कट, गाढ, परम; बह्वर्थ; प्रधान, मुख्य; बहु, भूरि; प्रतिभाशालिन्, महात्मन्, महानुभाव; अंतर्वत्नी; अतितीव्र। G.—grandfather, प्रपितामह, प्रमातामह। G.—grandmother, प्रपितामही, प्रमातामही । G.—grandson, G.—granddaughter, प्रपौत्र-त्री । -hearted, *a.* महात्मन्, महानुभाव; अतिशूर। -en, *vt.* एध्, विस्तॄ, वर्ध् *all c*; *vi.* दीर्घीभू 1 P, विस्तॄ *Pass.* । -ly, *adv.* अतीव, अत्यंतं, नितांतं, प्रकामं, सुतरां । -ness, *n.* बृहत्त्वं, विशालता; उत्कटता.

Greave, *n.* जंघात्राणं.

Greed, *n.* अतिस्पृहा, गृध्नुता, गृध्या, लोभ, लौल्यं । -y, *a.* अतिभक्षक, औदरिक, गृध्नु, लुब्ध, लोलुप। -iness, *n.* गृध्नुता.

Green, *a.* प(पा)लाश, हरित्, हरित; अपक्व, अपरिणत; अनभिज्ञ, मुग्ध; नव, प्रत्यग्र । *n.* हरिद्वर्ण, शाद्वलं । -er, *n.* अनभ्यस्त; नवच्छात्र । -eyed, *a.* शंकितमानस । G.-eyed monster, प्रेमशंका । -grocer, *n.* शाकविक्रेतृ *m.* । -horn, *n.* मूढ, मूर्ख। -ish, *a.* ईषद्धरित । -ness, *n.* हरितत्वं; अपक्वता । -room, *n.* नेपथ्यशाला.

Greet, *vt*, अभिनंद् 1 P. *c*, अभिवंद् 1 A; सत्कृ 8 U, संबुध् *c*। -ing, *n.* अभिनंदनं, अभिवंदनं; सत्कार.

Gregarious, *a.* यूथ°, संघचारिन्; संगतिप्रिय । -ness, *n.* संघचारिता.

Grey, *a.* आपांडु, धूसर, पांशु°, भस्मवर्ण; निष्प्रभ, मलिन; आश्रित;

जीर्ण; स्थविर । *n.* धूसरवर्ण । *vi.* धूसर *a.* भू 1 P । -haired, -headed, *a.* पलितशिरस् । G. matter, *n.* मस्तिष्क; मति *f.* । -ish, *a.* ईषद्धूसर । -ness, *n.* धूसरता.

Grice, *n.* सूकरपोत.

Grid, *n.* लोहजालं.

Gridelin, *n.* श्वेतरक्तवर्ण.

Gridiron, *n.* भृष्टिजालकं.

Grief, *n.* आधि *m.*, आर्ति *f.*, खेद, दुःखं, परिताप, शोक; अनुताप, उद्वेग । To come to g., कष्टं आपद् 4 A; अवसद् 1 P.

Grievance *n.* पीडाकारणं, ०मूलं; परिदेवनकारणं; अन्याय.

Grieve, (1) *n.* क्लिश् 9 P, तप् *c*, दु 5 P, पीड् 10 U, बाध् 1 A, व्यथ् *c*; अनुशुच् 1 P, परिदेव् 1 A, परिशुच् 1 P, विलप् 1 P । *vi.* खिद्, दु *both Pass*, शुच् 1 P । -ingly, *adv.* सशोकं.

Grieve, (2) *n.* अधिकारिन् *m.*, अवेक्षक.

Grievous, *a.* दुःखकर, पीडावह; असह्य, दुःसह, दुर्विषह; अपायकारक, बाधक; गर्ह्यतम, घोर, दारुण, महत् । -ly, *adv.* अतिपीडापूर्ण.

Grill, *vt.* जालके भ्रस्ज् 6 U; दाहेनेव क्लिश् 9 P.

Grim, *a.* उग्र, परुष, रूक्ष; घोर, दारुण, भयावह; क्रूर । -ly, *adv.* । उग्रतया । -ness, *n.* उग्रता; घोरता.

Grimace, *n.* मुखविकृति *f.* ; विडंबनं । *vi.* मुखविकृतिं कृ 8 U.

Grimalkin *n.* वृद्धमार्जारी; वृद्धकर्कशा.

Grime, *n.* किट्टं, मल *mn.* । *vt.* मलिनयति *Den.*

Grimy, *a.* कलुष, मलिन, मलीमस.

Grin, *vi.* स्मिते दंतान् दृश् *c*; सावहेलनं *or* मंदं हस् 1 P; मुखं व्यादा 3 A । *n.* कुस्मितं, कुहास; मंदहास, मुखव्यादानं.

Grind, *vt.* क्षुद् 7 P, चूर्ण् 10 U, पिष् 7 P; तिज् 10 U; पीड् 10 U । *vi.* पेषणं विधा 3 U; आयस् 4 P; अतीव अधी 2 A । -er, *n.* पेषणी; चर्वणदंत; दृढाध्येतृ *m.* । -stone, *n.* निकषग्रावन् *m.*, शाण.

Grip, *n.* दृढग्रह; ग्रहणसामर्थ्यं; वारंग । *vt.* दृढं ग्रह् 9 P; अवधानं स्तंभ् 9 P.

Gripe, *vt.* दृढं ग्रह् 9 P; पीड् 10 U; (जठरं) व्यथ् *c* । *n.* दृढग्रह, संग्राह; उदरवेदना; वारंग; कृपण । -r, *n.* उपद्रविन् *m.* । -ing, *a.* अतिलोभिन्, गृध्नु; जठरपीडक.

Grisamber, *n.* अंबरं.

Griseous, *a.* नीलधूसर.

Grisly, *a.* घोर, दारुण, भयानक, भीषण, रौद्र.

Grist, *n.* पिष्टधान्यं । To bring g. to the mill, सफलव्यवहारं प्राप् *c.*

Gristle, *n.* अस्थितंतु *m.*

Grist, *n.* रेणु *m.*; स्थैर्यं; प्रतिनिवेश.

Grizzle, (1) *vi.* आत्मानं पीड् 10 U; मंदं रुद् 2 P । (2) *n.* पलितशिरस् *m.* । -d, *a.* धूसर; पलित.

Grizzly, *n.* ऋक्षविशेष.

Groan, *vi.* दीर्घं आक्रुश् 1 P *or* रु 2 P; शुच् 1 P; भारेण क्लिश् *Pass.* । *vt.* आर्तरवेण सह वद् 1 P । *n.* आर्तनाद, विह्वलरुतं.

Grocer; *n.* खाद्यादिवणिज् *m.* । -y, *n.* वाणिज्यं; आपण.

Grog, *n.* सुरा.

Groin, *n.* ऊरुमूलं, ऊरुसंधि *m.*, वंक्षण *mn.*

Groom, *n.* अश्वपाल; परिचारक, भृत्य; परिणेतृ *m.*, वर । *vt.* प्रसाध् *c* । Well-groomed, *a.* सुप्रसाधित, सुवेष.

Groove, *n.* गर्ता; प्रणाली; जीवनक्रम.

Grope, हस्ताभ्यां परामृश् 6 P; अंधकारे अन्विष् 4 P.

Gross, *a.* गुरु, बृहत्, महत्, स्थूल; पीन, पीवर, मेदुर; जड; गाढ, घन, निबिड, सांद्र; अस्वच्छ; अश्लील, ग्राम्य; अतिस्पष्ट । *n.* प्रधानांश; साकल्यं । In the g., साकल्येन । -headed, *a.* जडमति, मूढ, मूर्ख । -ly, *adv.* अत्यंतं; निंद्यतया । -ness, *n.* स्थूलत्वं; गाढता; ग्राम्यत्वं.

Grotesque, *a.* अनियमिताकार; विचित्र; अपरूप; हास्यजनक । -ness, *n.* वैचित्र्यं; अपरूपत्वं.

Grotto, *n* गुहा, सुशोभितं कुहरं.

Grouch, *vi.* परिदिव् 10 U । *n.* खेद, दौर्मनस्यं.

Ground, *n.* अवनि-नी *f.*, उर्वी, क्षिति *f.*, धरणी, पृथ्वी, भूमि *f.*, मही; पृथ्वीतलं, भूपृष्ठं; वास्तु *neu.*; भूमिरिक्थं; आधार, उपस्तंभ; कारणं, निमित्तं, मूलं, हेतु *m*; *pl.* किट्टकं । *vt.* भूमौ न्यस् 4 U *or* (प्रति०)स्था *c*; प्रस्था *c*; आ- मूलात् शिक्ष् *c* । Down to the g. संपूर्ण । Forbidden g., निषिद्ध- विषय । To break g., उपक्रम् 1 A, प्रारभ् 1 A । To fall to the g., अवसद् 1 P; निष्फलीभू 1 P । To gain g, प्रवृत् 1 A; सफलीभू 1 P; प्रभू 1 P । To give, g., lose g., निवृत् 1 A; अपचि *Pass*; वशं गम् 1 P । To shift one's ground, उपपत्ति- मूलं अन्यथाकृ 8 U । To stand one's g, वशं न गम् 1 P । G. floor, *n.* कुट्टिमं, गृहतलं । -plan, *n.* वास्तुतलाचित्रं । -plot, *n.* वास्तुभूमि *f.* । -work, *n.* आधार, मूलं; मूलतत्त्वं; मूलकारणं । -y, *a.* किट्टकपूर्ण.

Grounding, *n.* मूलतत्त्वशिक्षणं.

Groundless, *a.* अहेतुक, निर्मूल, निष्कारण । -ly, *adv.* निष्कारणं.

Groundsel, Ground-sill, *n.* गृहावग्रहणी, देहली, द्वारपिंडी.

Group, *n.* गण, वर्ग, वृंदं, समुदाय, समूह । *vt.* गणीकृ, वर्गीकृ *both* 8 U ; एकीकृ 8 U.

Grouse, *vi.* परिदिव् 10 U.

Grout, *n.* घनपिष्टं ; किट्टकं.

Grove, *n.* उपवनं, गुल्म *mn.*, तरुगहनं, वृक्षवाटिका.

Grovel, *vi.* उत्तान *a.* शी 2 A *or* सृप् 1 P ; श्ववृत्त्या प्रणिपत् 1 P । -ling, *a.* श्ववृत्ति ; अधम, नीच.

Grow, *vi.* आप्यै 1 A, उपचि *Pass.* एध् 1 A, बृंह् 1.6 P, वृध् 1 A, स्फाय् 1 A ; परिणम् 1 U, व्याकृ *Pass* ; उद्भिद् *Pass*, प्ररुह् 1 P, विकस् 1 P, स्फुट् 6 P ; उदि 2 P, प्रादुर्भू 1 P, संजन् 4 A । *vt.* वृध् *c* । To g. up, प्रौढीभू 1 P । -ing, *a.* वर्धमान । G.n-up, *a.* प्रौढ, वयःस्थ । -th, *n.* उपचय, वर्धनं, वृद्धि *f* ; परिणाम.

Growl, *vi.* घुर् 6 P, रै 1 P । *n.* घुर्घुरा.

Grub, *vi.* अल्पं खन् 1 U ; कथमपि अन्विष् 4 P ; आयस् 4 P । *n.* कोशकार, ०कृमि *m.*, कोशस्थकीट ; आयास०, क्षुद्रकर्मकारिन् । -by, *a.* कृमिपूर्ण ; मलिन.

Grudge, *vt.* अभ्यसूयति, असूयति *both Den.* ; अनिच्छया दा 3 U । *vi.* परिदिव् 10 U । *n.* असूया, मत्सर ; द्रोह ; वैरं ; अनिच्छा । -ingly, *adv* असूयापूर्णं ; अनिच्छया.

Gruel, *n.* उष्णिका, पिच्छिका, यवागू *f.*, यूष *m.*, विलेपी, श्राणा । Sour g., कांजिकं, सौवीरं । To give one his g., प्रसभं पराजि 1 A *or* पराभू 1 P । -ling, *a.* अत्यायासक, महापीडाकारक.

Gruesome, *a.* घोर, दारुण, भयानक, भीषणं.

Gruff, *a.* कर्कश, परुष, रूक्ष.

Grumble, *vi.* असंतोषं वच् 2 P ; परिदेव् 1 A ; परिदिव् 10 U ; स्तन् 1 P । -ing, *n.* असंतोषवचनं ; स्तनितं.

Grumous, *a.* घनीभूत, श्यान.

Grumpy, *a.* दुराग्रह ; कोपिन् ; वक्रवृत्ति.

Grunt, *vi.* रै 1 P ; परिदिव् 10 U । *n.* (शूकरादिकस्य) मंद्ररव । -ling, *n.* शूकरपोत.

Guano, *n* पक्षिविष्ठा.

Guarantee, *n.* पारिभाव्यं, प्रातिभाव्यं ; समयपालनप्रतिज्ञा ; प्रतिभू *m.*, बंधक । *vt.* प्रत्ययं कृ 8 U ; पारिभाव्यं दा 3 U.

Guaranty, *n.* पारिभाव्यं, प्रातिभाव्यं.

Guard, *vt.* अव् 1 P, गुप् 1 P, त्रै 1 A, पा 2 P. *c*, रक्ष् 1 P । *vt.* अवधा 3 A, अवहित *a or* सावधान *a.* भू 1 P । *n.* पालनं, रक्षणं, रक्षा ; रक्षक, रक्षासैनिक, रक्षिन् *m.* ; हस्तरक्षकवारंग । To be on, off one's g. सावधान *a.*

अनवधान *a.* भू 1 P । -edly, *adv.* विमृश्य, सावधानं । -ian, *n.* गोप्तृ *m*, त्रातृ *m.*, पालक, रक्षक । G.ian angel, रक्षकदेवता । -ianship, *n.* पालकपदं, पालनं.

Guerdon, *n.* उपायनं, पारितोषिकं.

Guerilla, *n.* निभृतयुद्धं । *a.* (युद्धस्य) निभृत.

Guess, *vt.* अनुमा 3 A, उत्प्रेक्ष् 1 A, ऊह् 1 A, तर्क् 10 U; चिंत् 10 U, संभू *c* । *n.* अनुमानं, तर्कः; निराधारकल्पना । By g., असमीक्ष्य । -work *n.* तर्कमात्रमूलकं गणनं *or* मतं.

Guest, *n.* अतिथि *m.* अभ्यागत, आगंतु, आगंतुक, आतिथ्य, आवेशिक, गृहागत, गोघ्न, प्राघुण, प्राघुण(णि)क, प्राघूर्ण(र्णि)क, प्राहुण । An evening g., सूर्योढ । -chamber, *n.* आतिथ्यशाला । -rite (hospitality), *n.* अतिथिसत्कार, आतिथ्यं.

Guffaw, *vi.* अट्टहास्यं कृ 8 U, उच्चैः हस् 1 P । *n.* अट्टहास-स्यं.

Guide, *vt.* गम् *c*, नी 1 P, मार्गं दिश् 6 P *or* दृश् *c*; अधिष्ठा 1 P, अनुशास् 2 P, तंत्र् 10 U, प्रणी 1 P, प्रशास् 2 P, विनियम् 1 P । *n.* नेतृ *m*, मार्गदर्शकः उपदेशक, उपदेष्टृ *m.*; अधिष्ठातृ *m.*, शास्तृ *m.* । -ance, *n.* नय, मार्गदर्शनं, अधिष्ठानं । -post, *n.* मार्गदर्शकस्थूणा.

Guild, *n.* श्रेणि-णी *f.*, संघ.

Guile, *n.* कपटं, कापट्यं, कैतवं, छद्मन् *neu*, छल *mn.*, माया, वंचना, व्याज, शाठ्यं । -ful, *a.* कपटिन्, कापटिक, छद्मिन्, धूर्त, शठ । -less, *a.* ऋजु, निष्कपट, सरल.

Guillotine, *n.* शिरश्छेदनयंत्रं.

Guilt, *n* अपराध, दुरितं, पातकं, पापं; अपराधिता, पापत्वं, सदोषत्वं । -less, *a.* अनपराधिन्, निरपराध; निर्दोष, निष्पाप । -y, *a.* अपराधिन्, कृतापराध, सदोष, सपाप, सापराध । -ily, *adv.* सापराधं.

Guinea-worm, *n.* स्नायुक.

Guise, *n.* रूपं; वेष; छद्मन् *neu.*, व्यपदेश, व्याज.

Guitar, *n.* वल्लकी, वीणा.

Gulf, *n.* अखातं, समुद्रवंक; जलावर्त; अगाध *mn*, अतलस्पर्शः; अनुल्लंघनीयांतरं.

Gull, *n.* जलपक्षिविशेष; मूर्ख, सुखवंचनीय, सुप्रतार्य । *vt.* प्रसृ, वंच् *both c* । -catcher, *n* वंचक; धूर्त । -ible, *a.* सुवंचनीय.

Gullet, *n* गर गल, निगरण; कुल्या.

Gully, (1) *n.* कुल्या, जलनिर्गम, नाल, प्रणाली, सारणि-णी *f.*, (2) बृहच्छुरिका.

Gulosity *n.* गृध्नुता, गृध्या, भोजनप्रियता.

Gulp, *vt.* सत्वरं निगॄ 6 P *or* पा 1 P। *n.* गंडूष; मुखपूरणं; निगरणं। To g. up, उद्वम् 1 P.

Gum, *n.* (1) दंतमांसं,॰मूलं; (2) निर्यास; संश्लेषणद्रव्यं। *vt.* श्यानद्रव्येण संश्लिष् *c*। -my, *a.* निर्यासमय; संलग्नशील.

Gumption, *n.* व्यवहारकौशलं; वैदग्ध्यं.

Gumptious, *a.* विदग्ध; व्यवहारचतुर.

Gun, *n.* अग्न्यस्त्रं। -nery, *n.* अग्न्यस्त्रविद्या। -powder, *n.* अग्निचूर्णं.

Gunny, *n.* शाणं.

Gurge, *n.* जलावर्त, पुटभेद, भ्रमि *f.*

Gurgle, *vi.* घर्घरध्वनिं कृ 8 U; गद्गदं नद् 1 P। *n.* गद्गदनाद, घर्घरशब्द.

Gush, *vi.* वेगेन *or* प्रसभं निस्यंद् 1 A *or* निःसृ 1 P; प्रपत् 1 P; भूरि सत्वरं भाष् 1 A; (अश्रुभिः *or* जलेन) पूर् *Pass.*। *n.* उत्पीड, उत्सेक, प्रसभनिस्यंद.

Gust, *n.* (1) चंडवात, प्रकंपन, प्रभंजन, वात्या; (क्रोधादिकस्य) प्रसभोदय। -y, *a.* वात्याकुल; वातुल.

Gust, *n.* (2) आस्वाद, रुचि *f.*। -able, *a.* रुचिर, स्वादु। -ation, *n.* आस्वादनं। -o, *n.* अभिरुचि *f.*; आस्वाद, भोग.

Gut, *n.* अंत्रं, पुरीतत् *neu.*; जठरं; अन्त्रतंतु *m.*। *vt.* निरंत्रीकृ 8 U, अंत्राणि निष्कुष् 1 P; (दाहस्य) नश् *c*। -ty, *a.* पीन, पीवर.

Gutta, *n.* द्रप्स, पृषत् *f.*, बिंदु *m.*

Gutter, *n.* जलनिर्गम, जलमार्ग, प्रणाली, सारणि-णी *f.*

Guttle, *vi.* अतिलोभेन भक्ष् 10 U.

Guttural, *a.* कंठस्थानीय, कंठ्य.

Guy, *n.* (1) विचित्रवेष; (2) पलायनं। *vt.* उपहस् 1 P.

Guzzle, *vi.* अतिलोभेन पा 1 P *or* भक्ष् 10 U.

Gymkhana, *n.* क्रीडास्थानं.

Gymnasium, *n.* व्यायामशाला.

Gymnast, *n.* मल्ल, व्यायामकारिन् *m.*। -ic *a.* व्यायामविषयक; व्यायामकारक। G.ics, *n. pl.* मल्लक्रीडा, व्यायाम.

Gymnosophist, *n.* दिगंबरमुनि *m.*

Gynæcum, *n.* अंतःपुरं, अवरोध, पराविद्ध, शुद्धांत.

Gynæcocracy, *n.* स्त्रीराज्यं.

Gynæcology, *n.* स्त्रीरोगविज्ञानं.

Gynander, *n.* पुंलक्षणा, पोटा.

Gyniolatry, *n.* नार्युपासना.

Gyrate, *a.* वर्तुल; मंडलाकार। *vi.* (चक्रवत्) भ्रम् 1 P। -ion, *n.* परिवर्तनं, भ्रमणं.

Gyve, *n.* निगड *mn.*, पाश, बंधन, शृंखला। *vi.* निगडयति *Den.*

H

Ha, *int.* अयि, अहो, बत.

Haberdasher, *n.* क्षुद्रक्रय्यापणिक । –y, क्षुद्रक्रय्यवाणिज्यं.

Habergeon, *n.* कंठवक्षस्त्राणं.

Habile, *a.* कुशल, निपुण, पटु.

Habiliment, *n.* नेपथ्यं, परिधानं, वेश-ष; वासांसि *pl*

Habilitate, *n.* साधनैः सनाथीकृ 8 U । *vi.* योग्य *a.* भू 1 P । –ion, *n.* साधनोपपादनं.

Habit, *n.* वृत्ति *f.*, शीलं; अभ्यास, नित्यव्यवहार; क्रम, प्रचार; परिधानं, वेश-ष । *vt.* वस् 1 P; परिधा 8 U । –able, *a.* वसत्युचित । –at, *n.* वसतिस्थानं, ०प्रदेश । –ation, *n.* वसति *f.*, वास; आलय *mn.*, आवसथ, धामन् *neu.*, निलय, निवास । –ual, *a.* अभ्यस्त, आभ्यासिक, नित्य, स्वाभाविक । –ually, *adv.* नित्यं, यथाभ्यासं । –uate, *vt.* अभ्यस् 4 P; अभ्यासेन परिचितं *a.* कृ 8 U । –ude, *n.* वृत्ति *f*, शीलं; परिचय । –ué, *n.* नित्यासक्त.

Hachure, *n.* उच्चदर्शकरेखा.

Hack, (1) *n.* पण्याश्व; सर्वप्रयोज्याश्व; कदश्व; आयासिन् *m*, क्षुद्रकर्मकारिन् *m.* । *vt.* मूल्यग्रहणेन आ नियमितकालं ऋ *c.*

Hack, (2) *vt.* खंडशः छिद् 7 P; कथमपि *or* अकुशलं कृत् 6 P । *n.* आघात; छेद; खनित्रं.

Hackle, *n.* उमाक्षौमादिमार्जनी.

Hackney, *n.* रथाश्व; पण्याश्व; पण्यस्त्री, वारांगना.

Hades, *n.* अधोभुवनं, दैत्यक्षय, नागलोक, पातालं, बलिसद्मन् *neu.*, रसा, रसातलं.

Hæceity, *n* इदंता, व्यक्तित्वं.

Hæmatic, *a.* रुधिरविषयक; रुधिरवर्ण.

Hæmorrhage, *n.* रक्तस्फोट, रुधिरस्राव.

Hæmorrhoids, *n. pl.* अर्शस् *neu.*, गुदांकुर.

Hæmostatic, *a.* रुधिरस्रावस्तंभक.

Haffet, *n.* कपोल, कुंभ.

Haft, *n.* वारंग.

Hag, *n.* कुहकिनी; वृद्धा, स्थविरा, –ridden, *a.* दुःस्वप्नग्रस्त.

Haggard, *a.* चिंताग्रस्तास्य; क्षीण; विह्वलानन.

Haggle, *vi.* मूल्ये विवद् 1 A.

Hagiography, *n.* साधुचरितवर्णनं ०लेखनं.

Hagiolatry, *n.* सिद्धोपासना, साधुपुरुषाराधना.

Hail, (1) करकासार, शिलावृष्टि *f.* । *vi.* करकान् वृष् 1 P; प्रसभं निपत् 1 P । –stone, *n.* करक *mn.* –का, घनकफ, घनोपल, पुंजिक-का, मटची-ती, वर्षोपल । –storm, *n.* महाशिलावृष्टि *f.*

Hail, (2) *vt.* आकृ *c*, आह्वे 1 P, शब्द् 10 U; संबुध् *c*; अभिवंद् 1 A । *n.* संबोधनं; सभाजनं । *int.*,

नमः; स्वस्ति। H. fellow well met, अतिपरिचित। To h. from, आया 2 P.

Hair, *n.* कच, कंज, कुंतल, केश; (*spec.* h. on the head), तीर्थवाक, शिरसिज, शिरोरुह; (*spec.* hair on the body,) तनूरुह *mn.*, रो(लो)मन् *neu.* । Curly h., अलक, कर्कराल । Forelock, कुरुल, भ्रमरक, भ्रमरालक। Unbound mass of h., केशकलाप, कैश्यं, क्षुव, झंपटि *f.*, झल्लुरी। Braid of h., कबरी, कर्परी, केशकूट, धंमिल्ल, वेणि-णी *f.* । Matted h., गरुडा, जटा, सटा । Crest of h., कमुजा, केशपाशी, केशी, चूडा, शिखंडडी, शिखा। Boy's crest-lock, काकपक्ष । Against the h., प्रतिलोमं। Keep your h. on, मा क्रुध्यस्व। Not to turn a hair, किंचिदपि भयं न दृश् *c*। To split h.s, वाक्छलं *or* वितंडां कृ 8 U। -breadth, *n.* रेखामात्रं; h.-b. escape, कथमपि प्राप्ता मुक्ति *f.* । -brush, *n.* केशमार्जनी । -dressing, *n.* केशसंस्कार। -less, *a. n.* केशहीन, विकेश। -splitting, *n.* वितंडा। -y; *a.* केशिक, लोमश.

Halberd, *n.* परशु *m.*, परश्वध.

Halcyon, *n.* मत्स्यरंक-ग। *a.* निराकुल, निरुपप्लव, प्रसन्न, शांत; सुखमय । H. days, शांतिसुखसमय.

Hale, *a.* कल्य, कुशलिन्, निरामय, नीरोग, स्वस्थ.

Half, *n.* अर्ध *mn.*; अर्धभाग, *etc.* । *a.* अर्ध; सामि॰ in *comp.* । Better h., अर्धांगी, जाया, पत्नी। By halves, असम्यक्, सदोषं। To cry h., go halves, समांशं प्रतिज्ञा 9 A, कृ *c*। -baked, *a.* अपरिणतबुद्धि, मुग्ध, मूढ; अपरिपूर्ण । -blooded, *a.* संकरज । -bred, *a.* अशिष्ट, असभ्य । -brother, वैमात्र, वैमात्रेय । -caste, संकरज । -hearted, *a.* निरुत्साह । -sister, वैमात्री । -truth, सत्यानृतं । -way, मध्यमार्गे। -witted, न्यूनबुद्धि, विकलमति।-yearly, अर्धवार्षिक, षाण्मासिक.

Halfling, *n.* अल्पवयस्क, कुमार, बाल

Halitosis, *n.* पूतिश्वास.

Halitus, *n.* बाष्प; बाष्पोद्गार.

Hall, *n.* आस्थानी, बाह्यकोष्ठ, मुखशाला। -mark, *n.* तथ्यत्वचिह्नं.

Hallo, *int.* भोः, हंहो। *vt.* उच्चैः संबुध् *c*.

Hallow, *vt.* पवित्रीकृ, संस्कृ *both* 8 U, पूज् 10 U.

Hallucination, *n.* इंद्रजालं, भ्रम, मतिविभ्रम, माया, मोह.

Hallucinatory, *a.* ऐंद्रजालिक, भ्रमात्मक, मायिक.

Halo, *n.* तेजो०, प्रभामंडलं.

Halt, (1) *a.* कोल, खंज, खर्व, खोड, पंगु, विकल, श्रोण । *vi.* खंज् 1 P, लंग् 1 P; न्यूनीभू 1 P । *n.* लंग; खंजाः *pl.*, *etc.*

Halt, (2) *n.* निवेश, विरमणं, विश्रांति *f.* । *vi.* निविश् 6 P, विरम् 1 P, विश्रम् 4 P.

Halter, *n.* कंठपाश ; रज्जु *f.* । *vt.* कंठपाशेन बंध् 9 P.

Halve, *vt.* अर्धीकृ, द्विधाकृ *both* 8 U.

Ham, *n.* जंघा ; वल्लूर.

Hamadryad, *n.* वृक्षदेवता; नाग.

Hamartiology, *n.* पापवाद.

Hamlet, *n.* क्षुद्रग्राम, खेट, पल्लि-ल्ली *f.*

Hammer, *n.* अयोघन, घन, द्रुघण, मुद्गर, विघन । *vt*, विघनेन आहन् 2 P *or* तड् 10 U; सायासं परिभू *c* । H. and tongs, अतिप्रसभं । -smith, *n.* लोहकार.

Hammock, *n.* दोलातल्प *mn.*

Hamper, (1) *n.* वेत्रपिटक (2) *vt.* प्रतिबंध् 9 P, प्रतिरुध् 7 U, बाध् 1 A । *n.* प्रतिबंधनं.

Hamstring, *n.* जंघास्नसा.

Hand, *n.* कर, पंचशाख, पाणि *m.*, शय, हस्त ; कौशलं ; वश *mn.* ; कर्मकर ; भाग ; लिपि *f.*, लेखनशैली । *vt.* हस्तेन कृ *c or* दा 3 U; हस्तं अर्पयित्वा नी 1 P । A good h. (at) कुशल, निपुण । At h., समीपे । Clean h.s, निरपराधित्वं । To h. down, परंपरया संचर् *c* । On the one h., on the other, एकतः, -अन्यतः । Off h., सपदि ; अकस्मात् ; अचिंतितपूर्वं । To give the h. of, विवाहे कृ *c* । To come to h., प्राप् *Pass.* । Out of h., समापित ; सपदि । To lay h.s on, स्पृश् 6 P; अवस्कंद् 1 P । To bear, lend a h , साहाय्यं कृ 8 U । To have one's h. s full, व्यग्र *a.* भू 1 P । To set the h. to, take in h., आरभ्, उपक्रम् *both* 1 A । To wash one's h.s of, परित्यज् 1 P ; दूरीकृ 8 U । Half-closed h., खटक । H. with fingers extended, चपेट, प्रतल, प्रहस्त । Folded h.s, अंजलि *m*; संहततल । Clenched h. (fist) मुचुटि-टी, मुष्टि-ष्टी, मुस्तु *all f.* । -bill, पत्रिका । -book, लघुपुस्तकं, ०ग्रंथ । -cuff, हस्तपाश । -fast, *vt.* समयेन बंध् 9 P; वाङ्निश्चयं कृ 8 U; परिणी 1 P; *n.* ग्रह; गुप्ति *f.*, निरोध; समय । -ful, *n.* मुष्टि *f.* पाणिपूरणं; अल्पसंख्या । -gallop, अनतिक्षिप्रप्लुतं । -glass, लघुमुकुर । -kerchief, करवस्त्रं; वरकं । -maiden, दासी । -writing, लिखितं, लिपि *f.*; लेखनशैली; स्वाक्षरं.

Handicap, *n.* प्रतिबंधनं । *vt.* प्रतिबंध् 9 P.

Handicraft, *n.* हस्तकौशलं; हस्तकृतव्यवसाय, हस्तशिल्पं.

Handiwork, *n.* हस्तकृतं कर्मन् *neu.*; व्यवसायफलं.

Handle, *vt.* हस्तेन स्पृश् 6 P; निरूप् 10 U, विचर् *c*, विमृश् 6 P, निर्वह् *c*; व्यवहृ 1 P। *n.* दंड, मुष्टि *f.* वारंग; (of sword) त्सरु, सरु *both m.*

Handsel, *n.* प्रथमविक्रय *etc.*; प्राग्दत्तमूल्यांश.

Handsome, *a.* क.त, चौक्ष, रमणीय, शोभन, सुदर्शन, सुंदर, सुरूप; उदार, वदान्य; दानशील, मुक्तहस्त; प्रचुर, बहुल, विपुल। -ly, *adv* सुंदरं; विपुलं। -ness, *n.* कांति *f.*, शोभा, सौंदर्य.

Handy, *a.* आसन्न, निकटवर्तिन्; उपयुक्त; कुशल, निपुण। Handily, चतुरं.

Hang, *vt.* (अव०) प्रलंब् *c*, उद्बंध् 9 P; आसंज् 1 P; नम् *c*; (कंठं) उद्बध्य हन् *c*; अलंकृ 8 U। *vi.* (अव०) प्रलंब् 1 A; दोलायते *Den*, प्रेंख् 1 P; अनुषंज् *Pass*; प्रवणीभू 1 P; ग्लै 1 P; उपस्था 1 U; अवलंब् 1 A, अपेक्ष् 1 A। *n.* निम्नं, प्रवणं; अभिप्राय, अर्थ, उद्देश। To h. about, इतस्ततः भ्रम् 1 P। To h. back, दोलायते (*fig.*), विलंब् 1 A। To h. down, अवलंब् 1 P; प्रवणीभू 1 P; ग्लै 1 P। To h. heavy, (कालस्य) विलंब् 1 A, न त्वर् 1 A। To h. over, उपस्था 1 U, प्रत्यासद् 1 P। -ar, *n.* विमानशाला। -dog, *n. a.* अधम, नीच; *a.* अंतःकुपित। -er, *n.* उद्बंधक; h.er-on, तुच्छसहाय, पादसेविन् *m.*, पीठमर्द। -ing, *n.* उद्बंधनं; दंडपाशवध; *pl.* प्रच्छदाः; *a.* दोलायमान, प्रलंब, लंबमान; प्रवण। -man, *n.* दंडपाशिक, वध्यापुरुष। -nest, *n.* (खगः) नीडोद्बंधक; प्रलंबनीडं.

Hank, *n.* पंजिका; पोट्टलिका.

Hanker, *vi.* अतीव अभिलष् 1. 4 P *or* ईह् 1 A *or* स्पृह् 10 U। -ing, *n.* औत्सुक्यं, लोलुपा, स्पृहा.

Hanky-panky, *n* प्रतारणा, माया, वंचना.

Hap, *n.* दैवं, दैवयोग, यदृच्छा, समापत्ति *f.*। *vi.* घट् 1 A, संपद् 4 A। -hazard, *n.* समापत्तिमात्रं। At haphazard, haphazardly, यदृच्छया। -less, *a.* दुर्दैव, हतभाग्य; दुःखापन्न। -ly, *adv.* यदृच्छया; कदाचित्.

Happen, *vi.* घट् 1 A, वृत् 1 A, समापद्, संपद् *both* 4 A, संवृत् 1 A। -ing, *n.* समापत्ति *f.*

Happy, *n.* आनंदिन्, आह्लादिन्, प्रमुदित, संतुष्ट, सानंद, सुखिन्, हृष्ट; धन्य, सुभाग्य; समृद्ध, संपन्न; कृतार्थ, क्षेम, सिद्धार्थ; प्रसन्न, हित; मंगल, शुभ; उचित,

योग्य ; कुशल, निपुण । –ly, *adv.* यथासुखं, सुखं ; दिष्ट्या । H.-go-lucky, निश्चिंत ; अदूरदर्शिन् । –ness, *n.* आनंद, प्रमोद, संतोष, सौख्यं; धन्यता, सौभाग्यं; कृतार्थत्वं; कुशलं, क्षेम *mn.*

Hara-kiri, *n.* आत्महत्या.

Harangue, *n.* उच्चैर्दीर्घभाषणं ; निर्भर्त्सनापूर्ण *or* आवेशयुक्तं भाषणं । *vi.* सावेशं भाष् 1 A.

Harass, *vt.* क्लिश् 9 P, पीड् 10 U, संतप् *c* ; चिंतया उद्विज् *or* खिद् *both c* । –ment, *n.* क्लेश, खेद, पीडा, संताप ; उद्वेग.

Harbinger, *n.* अग्रदूत, पुरोगामिन् *m.*; वार्ता॰, संदेशहर । *vi.* अग्रे गम् 1 P; आगमनं सूच् 10 U *or* प्रकाश् *c.*

Harbour, *n.* खातं, नौकाशय ; आश्रय, गति *f.*, शरणं, संश्रय । *vt.* आश्रयं दा 3 U; उपास् 2 A, भज् 1 U, मनसि निधा 3 U । –less, *a.* अशरण, निराश्रय.

Hard, *a.* कक्खट, कर्कर, कीकस, घन ; (*also fig.*) कठिन, कठोर, कर्कश, दृढ, निष्ठुर ; गहन, गूढ, दुरवगम, दुरूह, दुर्बोध ; आयासकर, ॰साध्य, कष्टसाध्य, ॰प्रद, दुष्कर, पीडाकर ; परुष, रूक्ष ; अदय, क्रूर, निर्दय ; कृपण ; दुःसह ; अस्वादु ; (consonant) खर । *adv.* बलेन, प्रसभं, सरभसं ; सायासं ; कष्टेन ; निकटे, समीपे । H. and fast, दृढनियमबद्ध । H. by, अनतिदूरं, निकटे, समीपे । H. put to it, कष्टापन्न, कृच्छ्रगत । H. of bearing, ईषद्बधिर । To go h. with, कष्टं वृत् 1 A । H.-bitten, *a.* दृढ, प्रतिनिविष्ट, साग्रह । H. drinker, पानशौंड, मद्यप । H.–earned, सायासार्जित । H.–featured, कुरूप, दुर्दर्शन । H.–fisted, दृढहस्त; कदर्य, कृपण, दानविमुख । H.–headed, व्यवहारकुशल H.–hearted, क्रूर, निष्ठुर, पाषाणहृदय । H. lines, दुर्दैवं । H.–pressed, कष्टापन्न, कृच्छ्रगत । H.–set, अशिथिल, दृढ; अनम्य । H.–up, दरिद्र, निर्धन । H.–working, आयासिन्, उद्यमिन्, कृतश्रम । –ness, *n.* कठोरता, काठिन्यं; नैष्ठुर्यं; दुर्ज्ञेयत्वं; दुष्करत्वं; असह्यता.

Harden, *vt.* कठिनीकृ, घनीकृ, दृढीकृ *all* 8 U; निष्ठुर *a.* कृ 8 U । *vi.* कठिनीभू 1 P, *etc.*

Hardship, *n.* आयास, कष्ट *mn.*, क्लेश, दुःखं, पीडा, बाधा, विपद् *f.*

Hardy, *a.* धृष्ट, प्रगल्भ, साहसिक; दृढदेह; (वृक्षाणां) शिशिरजीविन् । –hood, –ness, *n.* धाष्टर्यं; साहसं; दृढदेहता । –ly, *adv.* धाष्टर्येन.

Hare, *n.* मृदुरोमन् *m.*, रोमकर्ण, शश, शशक, शूलिक । –brained,

a. अतिसाहसिक; चपलमति; असमीक्ष्यकारिन्.

Harem, *n.* अंतःपुरं, अवरोध, पराविद्ध, शुद्धांत.

Hark, *vi.* श्रु 5 P। *int.* अवधीयतां, शृणु। To h. back, पुनः विचर् *c.*

Harlequin, *n.* केलिकिल, प्रहासिन् *m.*, भंड, विदूषक, वैहासिक। –ade, *n.* भंडचेष्टा.

Harlot, *n.* कनेरा, छिन्ना, गणिका, पण्यस्त्री, मंजिका, रूपाजीवा, वारस्त्री, वारांगना, वेश्या। –ry, *n.* वेश्यावृत्ति *f*; लांपट्यं, व्यभिचार.

Harm *n.* अपकार, अपाय, क्षतं, पीडा, बाधा, हिंसा; उपद्रव, ध्वंस, हानि *f.*; अनर्थ, अनिष्टं, अहितं, दुरितं। *vt.* अपकृ 8 U, क्षण् 1 P, व्यथ् *c*, हिंस् 7 P। –ful, *a.* क्षतिकारक, हिंसक; अपकारक, अपकारिन्, अहित, घातुक, बाधक। –less, a. अहिंस्र, निरुपद्रव; अनपकारिन्। –lessness, *n.* अहिंसा; द्रोहराहित्यं.

Harmonic, *a.* एकतान, संवादिन्, समस्वर। –s, *n.* सुस्वरशास्त्रं.

Harmonious, a. समस्वर; सुस्वर; सुखश्रव; संवादिन्; अविरोधिन्। –ly, *adv.* सुस्वरं; अविरोधेन.

Harmonist, *n.* सुस्वरशास्त्रज्ञ.

Harmonium, *n.* वाद्यमंजूषा; *cf.* 'musical box'.

Harmonize, *vt.* समस्वरं *a.* कृ 8 U, स्वरैक्यं कृ 8 U; सम्यक् विन्यस् 4 P; संगतिं जन् *c*, । *vi.* समस्वर *a.* भू 1 P; अविरोधेन *or* अविसंवादेन वृत् 1 A; सदृशीभू 1 P; संवद् 1 P। –ation, *n.* समस्वरभाव; सुविन्यास.

Harmony, *n.* एकतान, समस्वरत्वं, स्वरैक्यं; सुस्वरत्वं, स्वरमाधुर्यं; अवयवसुसंगति *f.*; अविरोध, संवाद; ऐकमत्यं; मैत्री.

Harness, *n.* (अश्व०)सज्जा, सन्नाह; योक्त्रं; तनुत्राणं। *vt.* सज्जीकृ 8 U, सन्नह् *c*; (रथे) युज् 7 U। In h., कार्योद्यत.

Harp, *n.* वीणाविशेष। To h. on, पुनः पुनः वद् 1 P *or* भाष् 1 A.

Harpoon, *n.* तिमिप्रास, सरज्जुप्रास.

Harpy, *n.* राक्षसी.

Harridan, *n.* वृद्धवेश्या, ० बंधकी; पुंश्चली.

Harrow, *n.* कोटि(टी)श, मत्यं। *vt.* मत्येन समीकृ 8 U; तुद् 6 P, पीड् 10 U, प्रमंथ् 9 P। –ing, *a.* अरुंतुद, मर्मच्छिद्, महापीडक.

Harry, *vt.* (वि०)लुंठ् 1 P; संतप् *c*; उद्ध्वंस् *c*, खिलीकृ 8 U.

Harsh, *a.* अश्लक्ष्ण; परुष, रूक्ष; असौम्य, तीव्र; कठोर, निर्घृण, निष्ठुर; कर्कश, कर्णकटु। –ly, *adv.* परुषं। –ness, *n.* पारुष्यं; नैष्ठुर्यं.

Hart, *n.* कृष्णसार, मृग, हरिण.

Harum-scarum, *a.* अविमृश्यकारिन्, चपलमति.

Harvest, *n.* शस्यलाव, ०संचय; शस्यसंचयकाल; शस्यसंग्रह; वार्षिकफलं । *vt.* (शस्यादिकं) संचि 5 U, संग्रह् 9 P । H. lord, प्रधानलावक । -er, लावक.

Hash, *n.* मांसलवपाक; कुमिश्रणं । *vt.* लवशः छिद् 7 P.

Hasp, *n.* अर्गल *mn.*-ला-ली.

Hassock, *n.* जानूपबर्ह.

Hastate, *n.* कुंताकार.

Haste, *n.* क्षिप्रता, जव, तरस् *neu.*, त्वरा, रंहति *f.*, रंहस् *neu*, रभस *mn.*, लाघवं, वेग, शीघ्रता । -n, *vi.* (*also* To make h.) त्वर् 1 A; *vt.* त्वर् *c* । -ing, *a.* त्वरित, द्रुत । -ily, *adv.* आशु, झटिति, सत्वरं । -iness, *n.* क्षिप्रता । -y, *a.* अविलंबिन्, आशुकारिन्, सत्वर; क्षिप्र, चपल; अविमृश्यकारिन्; धृष्ट; आशुकृत, अविमृश्यकृत.

Hat, *n.* शिरस्त्राणं । To raise the h., अभिवंद् 1 A.

Hatch, (1) *n.* अर्धद्वारं; छदिर्द्वारं; नौकातलद्वारं.

Hatch, (2) *vt.* अंडात् निर्गम् *c or* उत्पद् *c*; क्लृप् *c*, घट् *c*, चिंत् 10 U । *vi.* अंडेभ्यः प्रजोत्पत्तिं कृ 8 U; अंडात् निर्गम् 1 P.

Hatch, (3) *vt.* सूक्ष्मरेखाभिः अंक् 10 U *or* चिह्नयति *Den.*

Hatchet, *n.* कुठार, परशु *m*, वासी, स्वधिति *m* । To bury, take up the h., वैरं *or* युद्धं समाप् *c*, उद्धृ *c*.

Hate, *n.* अप्रीति *f.*, घृणा, जुगुप्सा, द्वेष, विद्वेष । *vt.* जुगुप्सते *Desid.*, (वि)द्विष् 2 U । -ful, *a.* घृणार्ह, विद्वेष्य; कुत्सित, निंदित; विद्वेषिन्.

Hatred *n.* घृणा, द्रोह, द्वेष, पैशुन्यं, विद्वेष.

Hauberk, *n.* कवच *mn.*, तनुत्राणं.

Haughty, *a.* अवलिप्त, उद्धत, गर्वित, मत्त, साटोप; उदार । -ly, *adv.* साटोपं, सावलेपं । -ness, *n.* अवलेप, आटोप, औद्धत्यं, गर्व, मद.

Haul, *vt.* बलात् कृष् 1 P *or* हृ 1 P । To h. over the coals, गर्ह् 1. 10 A, दुष् *c*.

Haulm, *n.* कांड *mn.*, पलाल *mn.*, वृंतं.

Haunch, *n.* कटि-टी *f.*, नितंब, श्रोणि-णी *f.*

Haunt, *vt.* नित्यं आश्रि 1 U *or* सेव् 1 A; सदा अनुचर् 1 P; नित्यं स्मृ *Pass*; (पिशाचादिकस्य) उपसृज् 6 P । *n.* आश्रय, नित्यस्थानं । H.-ed by ghosts, भूतोपसृष्ट.

Hauteur, *n.* आटोप, औद्धत्यं; उदारचर्या.

Have, *vt.* *Expressed by* अस् 2 P, भू 1 P, विद् 4 A, वृत् 1 A. *with Gen. of possessor*; अनुभू 1 P; धृ 10 U, भृ 3 U; *Expressed by Pot. Pass. Part. e. g.* मया

वक्तव्यं; *Expressed by causals* । H. done, विरम *Impera. 2 Sing.* । To be had, प्रवृ *c. Pass.* । To h. a care, अवधा 3 U । –ing, *a.* ०मत, ०वत्, *etc. or* ०उपेत, ०युक्त, *etc. in comp.*

Haven, *n.* नौकाशय; आश्रय, शरणं, संश्रय.

Haver, *n.* वृथाजल्पनं.

Havoc, *n* अवसादनं, उद्ध्वंस, निर्दलनं, प्रमाथ, विप्लव, संहार.

Haw, *vi.* साशंकं वद् 1 P.

Hawk, (1) *n.* कपोतारि *m.*, शशादन, श्येन; धूर्त, शठ । *vi.* श्येनैः मृगयां कृ 8 U । –eyed, *a.* तीक्ष्णदृष्टि । –er, *n.* श्येनचित्, श्येनजीविन् *both m.*

Hawk, (2) *vt.* विक्रयार्थं घुष् 1 P. 10 U. *or* क्रय्यजातं नी 1 P; प्रथ् *c* । –er, *n.* भांडवाह, वैवधिक.

Hawk, (3) *vi.* उत्कास् 1 A । *vt.* (श्लेष्माणं) उत्क्षिप् 6 P.

Hawked, *a.* कर्बुर, शबल; चित्रित.

Hawser, *n.* नौकारज्जु *f.*

Hay, *n.* शुष्कतृणं । To make h. of, संक्षुभ्, संभ्रम् *both c* । To make h. while the sun shines, अनुकूलसमयस्य फलं आदा 3 U, अनुकूलावसरे स्वार्थं साध् *c* । –loft, तृणकोष्ठ । –rick, –stack, *n.* शुष्कतृणराशि *m.*

Hazard, *n.* अपायभयं, संशय; दैवं, दैवयोग, समापत्ति *f*; ग्लह, पण । –*vt* संशये पत *c*; साहसं कृ 8 U । –ous, *a.* सांशयिक; संकटाक्रांत; संदिग्ध.

Haze, (1) *n.* धूमिका; अल्पकुहेली; दुर्दिनत्वं; अस्पष्टता । –y, *a.* धूमिकाच्छन्न; अभ्रित; अस्पष्ट.

Haze, (2) आयासैः पीड् 10 U, *or* व्यथ् *c.*

Hazel, *a.* आकपिश.

He, *pron.* अयं, असौ, एषः, सः

Head, *n.* अक्षत्रं, उत्तमांगं, मस्तं, मस्तक *mn*, मास्तिकं, मुंडं, मूर्धन् *m.*, मौलि *m.*, वरांगं, शिरस् *neu*, शीर्षं, शीर्षकं; अग्रं, शिखरं; अग्रणी *m.*, अधिपति *m.*, अध्यक्ष, नायक, प्रधानपुरुष; अधिकरणं, विषय; वर्ग; पाठशालाध्यक्ष; बुद्धि, मति *both f.*; प्रभव, मूलं । *vt.* अधिष्ठा 1 P, नी 1 P; अग्रे गम् 1 P; प्रतिरुध् 7 U । From h. to foot, आपादमस्तकं । H. and, ears, संपूर्णं । To h. back, रुध् 7 U, निवृत् *c* । Off one's h., उन्मत्त, नष्टबुद्धि, भ्रांतचित्त; अतिसंक्षुब्ध । Out of one's own h., स्वमतिकल्पित । To come to a h., सपूय *a.* भू 1 P; पच् *Pass*; परां काष्ठां *or* निर्णयावसरं प्राप् 5 P । To give one his h., अनुज्ञां *or* स्वातंत्र्यं दा 3 U । To keep one's h., स्थितप्रज्ञ *a.* अस् 2 P; न संक्षुभ् 4 P. । To lose one's h., अतीव संक्षुभ् 4 P. । To make

h., अग्रे गम् 1 P; सफलं प्रत्यवस्था 1 A । -ache *n.* शिरोवेदना । -band, *n.* उष्णीष *mn* । -dress, *n.* शिरोवेष्टनं । -er, *n* अवाङ्-मुखनिमज्जनं । -gear. *n.* शिरोभूषणं; अवक्षेपणी, वल्गा । -ing, *n.* नामन् *neu,* संज्ञा । -land, *n.* अंतरीप *mn.*, भूशिरस् *neu.* । -line, *n.* अग्राक्षरपंक्ति *f.* । -long, -foremost, *a.* अवाङ्मुख; सरभस, साहसिक; अविमृश्यकारिन्; *adv.* अधोमुखं; सरभसं । -less, *a.* शिरोहीन; अनायक, मूर्ख । -man, *n.* अग्रणी *m.*, अध्यक्ष, नायक । -money, *n.* प्रतिशीर्षकर । -most, *a.* अग्र्य, प्रमुख; अग्रस्थित । -piece, *n.* शिरस्त्राणं; बुद्धि, मति *both f.* । -quarters, *n.* मुख्यकार्यालय । -ship, *n.* नायकत्वं । - sman, *n* घातक, वध्यापुरुष, शिरश्छेदक । -spring, *n.* स्रोतोमूलं; उद्भव । -strong, *n.* अदम्य, अवश्य, अविनेय, दुर्निग्रह; आग्रहिन्, दुराग्रह, प्रतिनिविष्ट । -way, *n.* प्रगति *f.* । -wind, *n.* प्रतीपवात । -work, *n.* बुद्धिव्यापार.

Heady, *a.* आग्रहिन्, प्रतिनिविष्ट; सरभस, संरंभिन्, साहसिक; उद्दीपक, मादक । -ness, *n.* संरंभ; मादकत्वं.

Heal, *vt.* नीरोगं *a.* कृ 8 U; उपशम् *c*, चिकित्सते *Des.* प्रतिकृ 8 U, प्रशम् *c*; शुध् *c*; (wound) विरुह् *c*; प्रतिसमाधा 3 U । *vi.* प्रशम् 4 P, रुह् 1 P । -all, *n.* सर्वरोगघ्नं । -er, *n.* रोगहर । -ing, *a.* रोगहर; विरोपण; शांतिकर; *n.* उपशम; रोगहरणं; समुत्थानं.

Health, *n.* अनामय *mn.*, अरोगिता, आरोग्यं, कुशलं, नीरोगता, स्वास्थ्यं; प्रकृति *f.*, देहावस्था । -ful, -y, *a.* अनामय, कुशल, कुशलिन्, निरामय, नीरोग, सुस्थ, स्वस्थ । -ily, *adv.* स्वास्थ्यपूर्ण.

Heap, *n.* उत्कार, ओघ, निकर, पुंज-जि *f.* राशि *m*, संचय; बृहत्संख्या । *vt.* राशीकृ 8 U, संचि 5 U; भारं न्यस् 4 U; समाचि 5 U । Struck all of a h., विस्मयेन जडीकृत.

Hear, *vt.* आकर्ण् 10 U, निशम् 4 P, श्रु 5 P, समाकर्ण् 10 U; (कार्यं) विचर् *c*; अवधा 3 U, मनो दा 3 U । -er, *n.* श्रोतृ *m.* । -ing, *n.* निशमनं, श्रवणं; (of cases) अवेक्षणं, दर्शनं; श्रवणगोचर । -ken, *vi.* अवधा 3 U, मनो दा 3 U, सावधानं श्रु 5 P । -say, *n.* किंवदंती, जनप्रवाद.

Hearse, *n.* शवयानं; कट.

Heart, *n.* अग्रमांसं, हृद् *neu*, हृदयं, (Flesh of h.) बुक्का; अंतःकरणं, चित्तं, मनस् *neu*; वक्षस् *neu*; वीर्यं; सत्त्वं; उत्साह; भाव; प्रणय; गर्भ । After his

own h., यथेच्छं, यथेप्सितं । At h., तत्त्वतः । By heart, कंठस्थ । H. and soul, आस्थापूर्वकं, निष्ठया । Near one's h., अतिप्रिय । H. of oak, वीर्यवत् । Out of h., दुर्मनस्क, विषण्ण । To eat one's h. out, आत्मानं व्यथ् *c* । To get, learn by h., कंठस्थं *a.* कृ 8 U । To have at h., साग्रहं मनसि निधा 3 U *or* भज् 1 U । To have one's h. in one's mouth, अतीव संत्रस् 4 P, अतीव चकित *a.* भू 1 P । To give, lose one's h. to, भावं बंध् 9 P, अनुरक्त *a* भू 1 P । To pluck up h., पुनः धैर्यं अवलंब् 1 A । To set the h. at rest, शम् 4 P; सांत्व् 10 U; समाश्वस् *c* । To set the h. on, अतीव स्पृह् 10 U । To speak to one's h., आश्वस् *c*, समाश्वस् *c* । To take h. of grace, धैर्यं अवलंब् 1 A । To take to h., आत्मनं व्यथ् *c*; भृशं आकुलीभू 1 P । To wear one's h. upon one's sleeve, ऋजुतया इंगितं प्रकाश् *c* । With all one's h. प्रकामं, सर्वात्मना । -ache, *n.* मनोवेदना, हृदयव्यथा । -beat, *n* हृदयस्पंद । -broken, *a.* भग्नहृदय, शोकार्त । -burn, *n.* अम्लपित्तं; अंतर्दाह । -burning, *n.* मनस्तापः; अभ्यसूया, ईर्ष्या । -en, *vt.* अनुमुद्, प्रोत्सह्, समाश्वस् *all c*; *vi.* समाश्वस् 2 P । -felt, *a.* अकृत्रिम, निर्व्याज; दृढ, हृद्गत । -rending, *a.* अरुंतुद, मर्मभेदिन्, हृदयविदारक । -sease, *n* शांति *f.*, स्वास्थ्यं । -sick, *a.* अतिविषण्ण । -sore, *n.* महाशोकमूलं; *a.* उद्विग्नमानस । -stricken, -struck, *a.* भग्नमानस, शोकार्त । -strings, *n.* अनुकंपा; सौहार्दं, स्नेह । -whole, *a.* अननुरक्त, अबद्धस्नेह, अभिन्नहृदय.

Hearth, *n.* अग्निकुंडं, अधिश्रयणी, अंतिका, उद्धानं, चुल्लि-ल्ली *f.*

Heartless, *a.* अदय, कठोर, क्रूर, निर्घृण, निर्दय, पाषाणहृदय; कातर, क्लीब, निःसत्त्व, निर्वीर्य, भीरु । -ly, *adv.* कठोरतया । -ness, *n.* अदयता, क्रौर्यं, नैर्घृण्यं.

Heartsome, *a.* प्रोत्साहक, समाश्वासक; सोल्लास.

Hearty, *a.* अकृत्रिम, निर्व्याज, सरल; दृढ, हृद्गत; दक्षिण, सस्नेह; सुप्रकृति, सुमनस्; बहुभक्षक; विपुल; तृप्तिकर; स्वस्थ । -ly, *adv.* निर्व्याजं; सोल्लासं; सस्नेहं; सम्यक् । -ness, *n.* सरलता; दृढता; स्नेहपूर्णत्वं.

Heat, *n.* उष्ण *mn.*, उ(ऊ)ष्मन् *m.*, घर्म, त(ता)प, दाह; उष्णता; आतप, निदाघ; तप्तता; तीव्रता; क्रोध, संरंभ; चंडता, प्रखरता; मद ।

vt. तप् 1 P. *c*; उद्दीप् *c*; दह् 1 P; उत्तिज्, संधुक्ष् *both c* । -ed, *a.* तप्त, तापित; उद्दीप्त । -edly, *adv.* सक्रोधं, सावेशं । -ing, *n.* तापनं; उद्दीपनं, संधुक्षणं.

Heath, *n.* गुल्मावृतभूमि *f.*, जंगलभूमि *f.*, प्रस्तार; प्रचार.

Heathen, *n.* मूर्तिपूजक, आशिष्ट *m.* । -ism, -ry, *n.* मूर्तिपूजकसंस्था; मूर्तिपूजा; मूर्तिपूजकाचार; असंस्कृति *f.*

Heather, *n.* क्षुपविशेष । To set the h. on fire, संमर्दं उत्पद् *c.*

Heave, *vt.* सायासं उच्छ्रि 1 U *or* उत्था *c or* उद्यम् 1 P *or* उन्नम् *c*; उत्तुल् 10 U; दीर्घं निश्वस् 2 P; उत्क्षिप् 6 P । *vi.* स्पंद् 1 A; तरंगायते *Den.*; उद्भ्रम् 1 P । *n.* स्पंदनं; उन्नमनं; दीर्घनिश्वास । To h. in sight, दृष्टिगोचर *a.* भू 1 P । To h. to, (नौकां) विरम् *c.*

Heaven, *n.* आकाश *mn.*, गगनं, तारावर्त्मन्, वियत् *f.*; अमरलोक, अमर्त्यभवनं, ऊर्ध्वलोक, त्रिदशालय, त्रिदिव, त्रिविष्टपं, दिव् *f.*, द्यो *f.*, नाक, फलोदय, भोगभूमि *f.*, सुरावास, सौरिक, स्वर्ग, स्वर् *ind.*; ईश्वर । H. and earth, द्यावापृथिव्यौ, रोदसी-स्यौ । In the seventh h. परमानंदपूर्ण । -born, -bred, *a.* दिव्य, स्वर्गीय, स्वर्गोत्पन्न । -gifted, *a.* देवदत्त । -kissing, *a.* अभ्रंकष, नभःस्पृश् । -ly, *a.* दिव्य, दैव, स्वर्गीय, स्वर्ग्य; दिविषद्, स्वर्गस्थ; अमानुष; श्रेष्टतम; अत्याह्लादक, अतिमनोहर । H.ly body, नभश्चर । H.ly minded, धर्मात्मन्, पुण्यात्मन् । -wards, *adv.* स्वर्गं प्रति, स्वर्गाभिमुखं.

Heavy, *a.* गुरु, भारवत्, भारिक, भारिन; गाढ, घन; बृहत्, महत्, स्थूल; चंड, तीव्र, प्रखर; व्यापक; दुःसह, दुर्वह; जड, मंद; उद्विग्न, खिन्न । *adv.* (*also* Heavily), गुरुभारेण; भृशं; अचापल्येन । -handed, *a.* अकुशल; तंद्रिल । -headed, *a.* जड, मंदमति । -hearted, *a.* उद्विग्न, खिन्न, विषण्ण । H. laden, *a.* गुरुभारवाहक । -ish, *a.* ईषद्गुरु । -ness, *n.* गुरुत्वं; स्थूलता; जाड्यं.

Hebdomad, *n.* सप्तदिनं, सप्ताह; सप्तकं । -al, *a.* सप्तदैनिक, साप्ताहिक.

Hebetate, *vt.* कुंठीकृ 8 U.

Hebetic, *a.* यौवनविषयक.

Hebetude, *n* जाड्यं, मूढता.

Hecatomb, *n.* शतगोबलि, शतपशुबलि; सुमहाबलि *all m.*

Hectic, *a.* अविरत; ज्वरज; ज्वरसूचक.

Hector, *n.* उद्धत, दीनंदम, पिंडीशूर, शूरंमन्य; विकत्थिन् *m.*; कलहप्रिय । *vt.* तर्ज् 10 U । *vi.* विकत्थ् 1 A.

Hedge, *n.* आवरणं, प्राचीरं, मोघोलि *m.*, वृत्ति *f.* । *vt.* वृत्त्य

अवरुध् 7 U *or* परिक्षिप् 6 P *or* परिवेष्ट् *c*; हानिं प्रतिकृ 8 U । *vi.* अनृजुतया वृत् 1 A; दोलायते *Den.*

Hedgehog, *n.* शल्य; शल्यकंठ.

Hedonic, *a.* सुखविषयक.

Hedonism, *n.* सुखैकपुरुषार्थवाद.

Heed, *vt.* अवधा 3 U, आदृ 6 A, भज् 1 U, विमृश् 6 P, संमन् *c* । *n.* अनुसंधानं, अवधानं, विचार, विमर्श । To give, pay, take h. to, सावधान *a.* भू 1 P, सावधानं विचर् *c* । –ful, *a.* अप्रमत्त, विमृश्य०, समीक्ष्यकारिन् । –less, *a.* अनवधान; असमीक्ष्यकारिन्; उपेक्षक.

Heel, *n.* पादमूलं, पार्ष्णि *mf.* । To be at h., come to h., पदं अनुगम् 1 P; निकटे अनुव्रज् 1 P । H.s over head, head over h.s. अवाङ्मुख, ऊर्ध्वपाद । To be down out at h.s, दैन्यं उपगम् 1 P । To lay by the h.s, ग्रह् 9 P । To show a clean pair of h.s, to take to one's h.s, पलाय् 1 A.

Heel, (2) *vi.* एकपार्श्वे प्रलंब् 1 A *or* प्रवणीभू 1 P.

Heft, *n.* (1) उत्तोलनं; आयास, यत्न; भार, गुरुता; (2) त्सरु *m.*, वारंग । –y, *a.* गुरु, भारवत्; प्रबल, बलिन्.

Hegemony, *n* आधिपत्यं, नायकत्वं, प्राधान्यं, प्राबल्यं, मंडलेश्वरत्वं.

Heifer *n.* वत्सतरी, वत्सा, वत्सिका H. 1 year, 3 years old, एकहायनी, त्रिहायणी, *etc* । H. fit for a bull, *i.e.* for breeding, उपसर्या.

Heigh, *int.* रे रे, हंहो.

Height, *n.* उच्चत्वं, उच्छ्रय, उच्छ्रिति *f.*, उत्तुंगता, तुंगता; उच्चपदं, उत्कर्ष; उत्सेध; शिखरं; पराकाष्ठा *or* कोटि *f.*, । At its h. परां काष्ठां गत । –en, *vt.* उच्छ्रि 1 U, उत्था *c*, उन्नम् *c*; एध्, वृध् *both c*; द्रढयति *Den.*; अत्युक्त्या वर्ण् 10 U । –en, *vi.* उत्था 1 P; वृध् 1 A; उपचि *Pass.*

Heinous, *a.* अतिदुष्ट, अवद्य, गर्ह्यतम, घोर, जघन्य, दारुण, निंद्यतम, पापिष्ट । –ly, *adv.* घोरतया । –ness, *n.* घोरता, निंद्यतमत्वं.

Heir, *n.* अंशक, अंशभाज्, ०हर, ०हारिन्, दायाद, दायिक, रिक्थिन् *all m* । H. apparent, युवराज । –ess, *n.* अंशहारिणी । –less, *a.* अदायाद, अदायिक । –loom, *n.* पैतृकं जंगमरिक्थं । –ship, *n.* दायादत्वं, धनाधिकारित्वं.

Helcosis, *n.* विद्रधिपाक.

Heliacal, *a.* सौर.

Heliocentric, *a.* सूर्यकेंद्रत्ववादिन्.

Heliolatry, *n.* सूर्यपूजा.

Heliotrope, *n.* सूर्यकमलं.

Helix, *n.* आवर्त.

Hell, *n.* दुर्गति *f.*, न(ना)रक, निरय; रसातल; प्रेतलोक; परमपीडास्थानं; कारणा, यातना । -cat, (*also* Hellicat) कुहकिनी, डाकिनी । -ish, *a.* नारकीय; निंद्यतम; अतिघोर.

Hellicat, *a.* अविमृश्यकारिन्; चपलमति.

Helm, *n.* अरित्रं, कर्ण, केनिपात; अधिष्ठातृपदं । -sman, *n.* कर्णग्रह, ०धार, नाविक.

Helmet, *n.* खोलक, शिरस्कं, शिरस्त्राणं, शीर्षण्यं.

Helminth, *n.* कृ(क्रि)मि *m.*

Helot, *n.* दास । -ry, *n.* दासवर्ग.

Help, *vt.* उपकृ 8 U, साहाय्यं कृ 8 U; प्रवृत् *c*; (अन्नं) कृ *c* । *vi.* सहायो भू 1 P, हिताय भू 1 P । *n.* उपकार, उपकृति *f.*, साहाय्यं; शरणं; उद्धार; उपाय, प्रतिकार । It cannot be h.ed, उपायस्तत्र नास्ति । Lady h., परिचारिका । To h. forward, to h. on, प्रवृत् *c* । To h. up, उत्था *c*, संस्तंभ् 9 P । -er, *n.* उपकर्तृ *m.*, सहाय । -ful, *a.* उपकारक, उपयोगिन् । -less, *a.* अशरण, असहाय; अप्रतिकार्य । -mate, -meet, *n.* सहकारिन् *m.*, सहकृत् *m.*, सहाय.

Helter-skelter, *adv.* अतिसंभ्रमेण.

Helve, *n.* त्सरु *m.*, दंड, मुष्टि *f.*, वारंग.

Hem, (1) *n.* अंचल, दशा, चीरि-री *f.*, वस्त्रप्रांत । *vt.* अंचलं सिव् 4 P; परिवेष्ट् 1 A. *c*, निरुध् 7 U.

Hem, (2) *n.* उत्कासनं । *int.* ह, हंहो । *vi.* उत्कास् 1 A.

Hemeralopia, *n.* दिवांधत्वं.

Hemicrania, *n.* अर्धशिरोवेदना, अर्धावभेदक.

Hemicycle, *n.* अर्धचक्रं, चक्रार्धं; गोलार्धं; मंडलार्धं.

Hemiphlegia, *n.* पक्षवायु *m.*, पक्षाघात.

Hemisphere, *n.* गोलार्धं.

Hemistich, *n.* अर्धश्लोक, श्लोकार्धं.

Hemorrhage, *n.* रुधिरस्राव.

Hemorrhoids, *n.* अर्शस् *neu.*

Hemp, *n.* भंगा, शणं । -en, *a.* शाण.

Hen, *n.* कुक्कुटी । -coop, *n.* कुक्कुटपंजर । -hearted, *a.* कातर, क्लीब, त्रस्नु, भीरु । -peck, *vt.* (पत्युः) ईश् 2 A; *n.* पतिंदमा । -pecked, *a.* भार्याटक, स्त्रीवश.

Hence, *adv.* इतः; अतः, अत एव, अस्मात् कारणात् । *int.* अपेहि, अपसर *both Impera.* 2 sing. । -forth, -forward, *adv.* अतःपरं, अद्यप्रभृति, अद्यारभ्य.

Henchman, *n.* अनुचर, परिचर, पारिपार्श्वक.

Hendecagon, *n.* एकादशभुज *m.*

Hepatic, *a.* यकृद्विषयक.

Hepatitis, *n.* यकृत्पाक.

Heptad, *n.* सप्तकं.
Heptagon, *n.* सप्तभुज *m.*
Heptangular, *a.* सप्तकोण.
Herald, *n.* अग्रदूत, आह्वायक, घोषक, राजदूत; दूत, वार्ताहर; अग्रेसर; प्राक्सूचक। *vt.* उद्घुष् 10 U; निविद् *c*; प्रविश् *c*; आगम् *c*। -ry, *n.* सज्जाडंबर; वंशावलीज्ञानं.
Herb, *n.* ओषधि *m.*; शाक *mn.*, शिग्रु *m.* हरितकं। -age, *n.* क्षेत्रियं, घास, यवसं। -al, *a.* ओषधिविषयक; *n.* वृक्षायुर्वेदग्रंथ। -alist, *n.* ओषधिकोविद। -arium, *n.* शुष्कौषधिसंग्रह। -ivorous, *a.* शाकभक्षक। -orize, *vi.* ओषधिसंग्रहं कृ 8 U.
Herculean, *a.* अतिप्रबल; अतिदुष्कर। H. labours, भगीरथप्रयत्नाः *pl.*
Herd, *n.* कदंब, कुलं; गण, यूथ, वृंदं, व्रज, संघ, समज। *vi.* एकीभू 1 P, गणशः संमिल् 6 P, यूथेन चर् 1 P; संगम् 1 P। *vt.* एकीकृ 8 U; यूथे संगम् *c.*। H. of cattle, गोकुलं, गोत्रा। H. of calves (वात्सकं), of camels (औष्ट्रकं), of cows (धैनुकं), of elephants (हास्तिकं), of horses (आश्वं, आश्वीयं), of oxen (औक्षणं)। -sman, *n.* आभीर, गोप, बल्लव; गोपाल, अजपाल, अश्वपाल, *etc.*
Here, *adv.* अत्र, इह; इहलोके। H. and there, इतस्ततः। Neither h. nor there, अप्रासंगिक, असंगत। -abouts, *adv.* अत्र *or* इह समीपे, इतो नातिदूरे *or* निकटे। -after, *adv.* अतःपरं, इतःपरं, अनंतरं; अमुत्र, परत्र; *n.* परलोक। -by, *adv.* अनेन, अस्मात्। -in, *adv.* अत्र, इह। -in after, *adv.* अग्रे, उपरिष्टात्। -tofore, *adv* गतकाले, पुरा। -upon, *adv.* अनंतरं, ततः, पश्चात्.
Hereditable, *a.* परंपराप्राप्य, पितृप्राप्य.
Hereditament, *n.* दाय, पैतृकधनं, रिक्थं.
Hereditary, *a.* पित्र्य, पैतृक; क्रमागत, परंपरागत, पितृप्राप्त.
Heredity, *n.* पैतृकगुणप्रतति *f.*; पितृगुणानुवृत्ति *f.*
Heresiarch, *n.* प्रधानपाषं(खं)ड.
Heresy, *n.* उपधर्म, औपधर्म्यं, नास्तिक्यं, पाषं(खं)डमतं, विधर्म.
Heretic, *n.* नास्तिक, पाषं(खं)ड -डक-डिन् *m.*, विधर्मवादिन् *m.*। -al, *a.* धर्मविरुद्ध। -ally, पाषंडवत्.
Heritable, *a.* औद्धारिक, दाययोग्य, पितृप्राप्य.
Heritage, *n.* दाय, पैतृकधनं, रिक्थं; भागधेयं; पैतृकगुण.
Heritor, *n.* दायाद, दायिक, पैतृकधनाधिकारिन् *m.*
Hermaphrodite, *n.* उभयव्यंजन, स्त्रीपुरुषलक्षण *both m.*

Hermeneutic, *a.* भाष्यात्मक, व्याख्यात्मक; अर्थप्रकाशक.

Hermetic, *a.* (1) रसायनीय; रसायनविषयक; (2) सुगाढ, सुदृढबद्ध.

Hermit, *n.* तापस, मुनि *m*, मौनिन् *m.*, यति *m.*, वैखानस । –age, *n.* आश्रम, उटज *mn.*, कुटीर*m n* , पर्णकुटी.

Hernia, *n.* अंत्रवृद्धि *f.*, ०स्रंस, नाभिवर्धनं.

Hero, *n.* अवदानकर्मन् *m.*, महावीर, शूर, शौटीर, सुविक्रम, सुवीर; (drama) नायक । H.-worship, वीरपूजा । –ic, –ical, *a.* विक्रांत, वीर, शूर, साहसिक । To go into h.ics, शब्दाडंबरं प्रवृश् *c* । A h.ic deed, अवदानं, पराक्रम । –ically, *adv.* सविक्रमं ।–ine, *n.* वीरस्त्री, वीरा; नायिका । –ism, *n.* वीरचरितं, शौर्यं; पराक्रम, विक्रम.

Heron, *n.* कंक, कह्व, क्रौंच, बक, लोहपृष्ठ, सारस.

Herpes, *n.* पामन् *m.*

Herpetology, *n.* सरीसृपशास्त्रं.

Hesitance,–y, *n.* अनिश्चय, संशय; स्खलनं.

Hesitant, *a.* अभिशंकमान, संशयान, सविकल्प, ससंदेह.

Hesitate, *n.* अभिशंक् 1 A, आंदोल् 10 U, चिर(रा)यति *Den*, दोलायते *Den*, विक्लृप् 1 A, विलंब् 1 A, संशी 2 A । -ing, *a.* अभिशंकमान, दोलायमान, संशयान-लु । –ingly, *adv.* स्खलनपूर्वकं; सविकल्पं, साशंकं । –ion, *n.* अनिश्चय, आशंका, विकल्प, संशय, संदेह; स्खलनं, स्वरभंग.

Hesperian, *a.* पाश्चात्य, प्रतीच्य.

Hesternal, *a.* ह्यस्तन, ह्यस्त्य.

Hetæra, *n.* विनीतगणिका.

Heterochromous, *a.* भिन्नवर्ण.

Heteroclite, *a.* निपातित.

Heterodox, *a.* अवैध, अशास्त्र, अश्रौत, विपरीत, वैधर्मिक, शास्त्र-विरुद्ध; धर्मविरुद्ध, पाषंडस्थ । –y, *n.* असच्छास्त्रं, विधर्म.

Heterogeneity, *n.* वैजात्यं, वैधर्म्यं.

Heterogeneous, *a.* पृथग्विध, भिन्नजातीय, विजातीय.

Heterogenesis, *n.* भिन्नगुण-प्रजोत्पत्ति *f.*

Heteronomy, *n.* परसत्ताकराज्यं; पारतंत्र्यं.

Heuristic, *a.* अनुसंधानात्मक.

Hew, *vt.* अवच्छिद् 7 P, कृत् 6 P, छिद् 7 P, छो 4 P, दो 4 P, व्रश्च 6 P; सायासं तक्ष् 1. 5 P *or* रच् 10 U । –er, *n.* छेदक । –*n*, *a.* छिन्न, वृक्ण.

Hexad, *n.* षट्कं.

Hexagon, *n.* षट्कोणं, षड्भुज.

Hexangular, *a* षट्कोण.

Hexapod, *n.* षट्प(पा)द्.

Hey, *int.* हंहो, हाहा.

Hey-day, *n.* प्रौढिकाल; प्रकर्ष०, समृद्धिसमय; परिपाक, पूर्णावस्था.

Hiatus, *n.* खंड, छेद, भंग, विच्छेद.

Hibernaculum, *n.* हैमंतनिलय.

Hibernal, *a.* शैशिर, हैमंत, हैमंतिक.

Hibernate, *vi.* हैमंतनिद्रां कृ 8 U; हेमंतं गम् *c or* नी 1 P.

Hiccup *n.* झिणिका, हि(हे)क्का, हिक्किका, हिध्मा। *vi.* हिक्क् 1 U.

Hide, (1) *vt.* अपवृ 5 U.*c*, अपह्नु 2 P., गुप् 1 P. 10 U, गुह् 1 U, निह्नु 2 A, प्रच्छद् 10 U, स्थग् 1 P. *c* । *vi.* गुप्त *a. or* प्रच्छन्न *a.* भू 1 P *or* शी 2 A, तिरोभू 1 P। Hid, Hidden, *a.* अंतर्हित, गुप्त, गूढ, तिरोहित, निभृत, प्रच्छन्न । H.-and-seek, *n.* व्यपदेश । -ing, *n.* गोपनं, निह्नव, प्रच्छादनं.

Hide, (2) *n.* अजिनं, कृत्ति *f.*, चर्मन् *neu*, त्वच् *f.* । -bound, *a.* संकुचितचर्मन्; कृपण; अनुदारमति । -ing, *n.* कशाताडनं, प्रसह्यताडनं.

Hideous, *a.* कुरूप, घोररूप, विकराल, विरूप; कर्णकटु; बीभत्स, भयानक, भीषण। -ly, *adv.* उग्रं, बीभत्सं । -ness, *n.* विकरालत्वं; भीषणता.

Hidrotic, *a.* स्वेदकर, स्वेदन.

Hie, *vi.* त्वर् 1 A, शीघ्रं गम् 1 P, संत्वर् 1 A.

Hierarch, *n.* प्रधानपुरोहित, प्रधानाचार्य । -y, *n.* (*also* Hierocracy) पुरोहितसंस्था, ०संप्रदाय; धर्मशिष्टि *f.*, धर्मसत्ता; आचार्याधिपत्यं.

Hieratic, *a.* पौरोहित, याजकीय.

Hieroglyphics, *n. pl.* चित्रलिपि *f.*

Hierolatry, *n.* साधु०, सिद्धपूजा.

Hierophant, *n.* आचार्य, गुरु *m.*, मंत्रोपदेष्टृ *m.*

Higgle, *vi.* मूल्यं विवद् 1 A । -r, क्षुद्रवैवधिक.

Higgledy-piggledy, *adv.* सविपर्यासं, ससंभ्रमं । *a.* विपर्यस्त.

High, *a.* उच्च, उच्छ्रित, उत्तुंग, उन्नत, तुंग, प्रांशु; श्रेष्ठ; प्रधान; उदार; उद्धत, साटोप; आभिजात, कुलीन; तीव्र, प्रचंड; परिणत, संपूर्ण; बहुव्यय; उद्दाम, दुर्निग्रह; (music) तार; ईषत्पूति । *adv.* उच्चं, उच्चैः; अतीव, परमं, भृशं । H. and dry, उत्तीरं । H. and mighty, साटोप । To play h., महापणेन दिव् 4 P । With a h. hand, साटोपं । -blown, *a* दर्पाध्मात; वातोच्छून । -born, -bred, *a.* अभिजात, कुलीन; शिष्टाचार । -caste, *a.* उच्चवर्ण । -falutin, *a.* दर्पपूर्ण; बृहच्छब्दस्फीत । -fed, *a.* सुपुष्ट; दुर्ललित । -flown, *a.* बृहच्छब्दपूर्ण ; दर्पाध्मात । -handed, *a.* उद्धत साटोप । -jinks, *n.* महोत्सव ।

–lands, *n.* अधित्यका। –lander, *n.* पर्वतवासिन् *m.*। –ly, *adv.* अतिमात्रं; अत्यंतं, भृशं। –mettled, *a.* उदारसत्त्व, वीर्यवत्। –minded, *a.* उदार, महात्मन्, महाशय। –ness, *n.* उच्चत्वं; उच्छ्राय; (*in addressing*) देव। H. noon, पूर्णमध्याह्न। –pitched, *a.* उद्धत; तार। –priest, पुरोहिताध्यक्ष, प्रधानपुरोहित। –principled, *a.* उदारव्रत, पुण्यशील। –reaching, *a.* यशस्काम; उत्तुंग। H. road,-street, –way, घंटापथ, प्रतोली, रथ्या, राजपथ, ०पद्धति *f.*, ०मार्ग, वाहनी, विशिखा, श्रीपथ, संसरणं। –seasoned, तिग्मरुचि; अश्लील, ग्राम्य। –souled, *a.* उदारधी; महात्मन्। –sounding, *a.* दांभिक, साडंबर; शब्दाडंबरपूर्ण। –spirited, *a.* उदारधी, महानुभाव महासत्त्व। –stomached, *a.* उद्धत, दर्पाध्मात, साटोप। –strung, *a.* मृदुप्रकृति। –toned, *a.* उच्चस्वर, तार। H. treason, राजद्रोह। H. water, प्रवृद्धा वेला। –wayman, *n.* परिपंथिन् *m.*, पाटच्चर, मार्गतस्कर, हठमोषक। –wrought *a.* सुघटित; उद्दीप्त, संतप्त.

Hight, *a.* *Exp. by* नाम *ind*; आख्या, नामन् *neu.*, संज्ञा *in comp.*

Hilarious, *a* प्रोत्फुल्ल, सानंद, हर्षोत्फुल्ल.

Hilarity, *n.* प्रमोद, विनोद, हर्ष.

Hill, *n.* अद्रि, गिरि *both m*। –ock, *n.* लघुगिरि *m*; वल्मीक। –y, *a.* पर्वतावृत, पर्वतीय, सपर्वत.

Hilt, *n* त्सरु *m*, वारंग.

Hind, (1) *n.* एणी, कुरंगी, मृगी, हरिणी। (2) *n.* क्षेत्रिन् *m.*; ग्रामिक.

Hind, Hinder, (3) *a.* पृष्ठस्थ; पश्चिम; पश्चात्० *in comp.*। –most, *a.* अवम, चरम। H. part, पश्चाद्भाग, पृष्ठभाग.

Hinder, *vt.* (उप०, नि०) प्रतिरुध् 7 U, वृ *c*, प्रतिबंध् 9 P, प्रतिषिध् 1 P.

Hindrance, *n.* अंतराय, प्रतिबंध, प्रत्यूह, विघ्न, व्याघात.

Hinge, *n.* द्वारसंधि *m.*; केंद्रं। *vi.* अपेक्ष्, अवलंब् *both* 1 A। To be off the n.s, अतीव संक्षुभ् 4 P.

Hinny, *vi.* हेष्, ह्रेष् *both* 1 A। *n.* अश्वतर-री.

Hint, *n.* आकूतं, इंगितं, उद्देश, उपक्षेप, संकेत; सूचना। *vt.* उद्दिश् 6 P, उपक्षिप् 6 P, सूच् 10 U। –ingly, *adv.* साकूतं.

Hip, *n.* कटि-टी *f.*, नितंब, प्रोथ। To smite hip, and high, संपूर्णतया पराजि 1 A; निर्दयं व्यापद् *c.*

Hipped, Hippish, *a.* उद्विग्न, खिन्न, दुर्मनस्क, विषण्ण.

Hippic, *a.* अश्वीय.

Hippodrome, *n.* अश्वक्रीडांगणं.

Hippology, *n.* अश्वशास्त्रं.

Hippopotamus, *n.* करियादस् *neu.*, नदीघोटक.

Hircine, *a.* अजसम ; दुर्गंध.

Hirdy-girdy, *n.* कोलाहल, तुमुलं, संक्षोभ । *adv.* विपर्यस्तं.

Hire, *n.* कर्मण्या, तुलिका, निर्वेश, निष्क्रय, पण, भरणं, भरण्यं, भर्मन् *neu.*, भाटकं, भृति *f*, भृत्या, मूल्यं, वेतनं, हात्रं; सवेतनग्रहणं, सवेतनोपयोग; पारितोषिकं; उत्कोच । *vt.* वेतनेन उपयुज् 7 A. 10 U *or* व्यापृ *c or* ग्रह् 9 P । –less, *a.* निर्मूल्य, निर्वेतन । –ling, *a.* भृतिभुज् *m.*; पण्यांगना । H.d worker, कर्मकर, भृतक, वैतनिक.

Hirple, *vi.* खंज् 1 P, लंग् 1 P.

Hirsute, *a.* लोमश.

Hiss, *vi.* सीत्कारं *or* फूत्कारं कृ 8 U; सीत्कारेण अवमन् 4 A । *n.* फूत्कार, सीत्कार.

Hist, *int.* तूष्णीं भव 2 *Sing. Impera.*

Histography, *n.* पेशिवर्णनं.

Histology, *n* पेशिशास्त्रं.

Historian, *n.* इतिहासकार, ०लेखक, ऐतिहासिक *m.*

Historic, *a.* इतिहासविख्यात । –al, *a.* इतिहासविषयक, ऐतिहासिक.

Historiographer, *n.* इतिहासलेखक.

History, *n.* इतिहास, पुरावृत्तं; इतिहासग्रंथ; वृत्तांत.

Histrion, *n.* नट, रंगाजीव, शैलूष । –ic, *a.* नाटकीय, रंगोचित; कृत्रिम; अतथ्य । –ics, *n. pl.* अभिनय, नाट्यं; प्रतारणा.

Hit, *vt.* (अभि०) आहन् 2 P, तड् 10 U, प्रहृ 1 P, व्यध् 4 P; अधिगम् 1 P, प्रतिपद् 4 A, प्राप् 5 P, समासद् *c* । *vi.* आघातं कृ 8 U; संघट्ट् 1 A; हिताय भू 1 P; युज् *Pass* । *n.* आघात, ताडनं, प्रहार, हथ; सुदैवयोग; सूक्ति *f.*, सुभाषितं; सफलयत्न । To h. it off with, together, एकचित्त *a.* भू 1 P । To h. on, upon, यदृच्छया विद् 6 P.

Hitch, *vt.* (शिथिलं, *etc.*) बंध् 9 P *or* संयुज् 7. 10 U; सहसा आकृष् 1 P । *vi.* सहसा चल् 1 P; संग्रंथ् *Pass* । *n.* चलनरोधक; अंतराय, प्रत्यूह, विघ्न; ग्रंथि *m.*, बंधनं.

Hither, *adv.* अत्र, इतः, इह । *a.* अत्रत्य, नेदीयस् । H. and thither इतस्ततः । –most, *a.* अत्यंतिक, नेदिष्ठ । –to, *adv.* अद्ययावत्, अद्यावधि.

Hive, *n.* चषाल, मधुकोश ष), मधुक्रम, ०पटलं । *vt.* मधुकोशे निविश् *c.*

Hoar, *a.* धवल, सित: पलित: पुराण, प्रत्न; वृद्ध, स्थविर; जीर्ण । -frost. *n.* तुषार, नीहार । -stone, *a.* सीमाचिह्नं, ०लिंगं । -y, *a.* धवल; पलित; अतिपुराण; पूज्य, संमान्य.

Hoard, *n.* निचय, निधि *m.*, राशि *m.*, संग्रह, संचय । *vt.* संग्रह् 9 P, संचि 5 U.

Hoarse, *a.* कर्कश, परुष: विस्वर: भग्न, सगद्गद । -ly, *adv* सगद्गदं । -ness, *n.* स्वरभंग: कर्कशता.

Hoax, *n.* लीलाकपटं, हास्यकर-वंचना; प्रतारणा । *vt.* लीलया वंच् *c*; प्रतॄ *c.*

Hob, *n.* ग्रामिक. जानपद; अपदेवता.

Hobble. *vi.* खंज् 1 P, लंग् 1 P; विषमं चल् 1 P । *vt.* (अश्वपादान्) निगडयति *Den.* । *n.* लंगगति, विषमगति *both f.* । -y, *a.* विषम, रंध्रपूर्ण.

Hobbledeboy, *n.* (अकुशल:) युवन् *m.*

Hobby, *n.* छंद; अभिरुचिमूलं; प्रियवस्तु *neu,* प्रियव्यापार । -horse. *n.* क्रीडाश्व.

Hobgoblin, *n.* अपदेवता, पिशाच.

Hobnail, *n.* स्थूलशंकु *m.*; भंड; मूढ.

Hob-nob, *vi.* स्नेहेन संपीतिं कृ 8 U, सस्नेहं संगम् 1 A.

Hocus, *vt.* प्रतॄ, वंच् *both c*; (मादकसुरया) विमुह् *c* । H. pocus *n.* ऐंद्रजालिक; मंत्रतंत्रं; इंद्रजालं; प्रतारणा.

Hod, *n.* लेपभाजनं । -man, *n.* लेपवाहक; क्षुद्रकर्मकारिन् *m.*

Hodge-podge, *n.* प्रकीर्णकं, विविधवस्तुमिश्रणं, संकर.

Hodiernal, *a.* अद्यतन, अद्यतनीय.

Hodmandod, *n.* शंबूक.

Hoe, *n* अवदारणं, आखान *mn*, खनित्रं, टंग *mn.* । *vt.* अवदारणेन खन् 1 P.

Hog, *n.* आखनिक, किटि(रि) क्रोड, घृष्टि-ष्वि *m.*, घोणिन् ; पोत्रिन्, वराह, शू(सू)कर, हुड: अधमजन, गृध्नु । To go the whole h., संपूर्णतया निर्वह् *c*; न मिथस्त्यागेन समाधा 3 U । -pen, -sty, *n.* शूकरस्थानं । -gish, *a.* शूकरोपम.

Hogshed, *n.* महासुराभांडं.

Hoist, *vt.* उच्छ्रि *c*, उत्तुल् 10 U, उत्था *c*, उन्नम् *c* । *n.* उत्तोलनयंत्रं । H. with his own petard, स्वकपटेनैव प्रतारित:.

Hoity-toity, *a.* चपल; कोपन । *n.* अविनीतक्रीडा; कोलाहल, तुमुलं.

Hold, (1) *vt.* ग्रह् 9 P, धृ 1 P. 10 U; निरुध् 7 U; (contain) धा 3U; भृ 3 U; अध्यास् 3 A (*see* 'Have'); प्रती 2 P, मन् 4 A; गण् 10 U; निर्दृ *c*; प्रतिज्ञा 9 U; (celebrate) अनुष्ठा 1 P, पा *c* । *vi.* ग्राहं न त्यज् 1 P; स्था 1 P;

स्थिरं वृत् 1 A; अनुबंध् 9P, संज् *Pass.* । *n.* ग्र(ग्रा)ह, ग्रहणं; आकलनं, प्रतिपत्ति *f.*; आधार, आलंब; रक्षा, निरोध, गुप्ति *f.*, कारा; दुर्ग । H. hard, विरम 2 *Sing. Impera.* । To h. a wager, पण् 1 A । To h. by, h. to, अनुबंध् 9 P, संज् *Pass.* । To h. forth, प्रसृ *c*; उपन्यस् 4 U; उपनी 1 P । To h. good, h. true, न व्यभिचर् 1 P; संगत *a.* अस् 2 P । To h. in, आत्मानं नियम् 1 P । To h. in esteem, –contempt, बहु मन् 4 A, आदृ 6 A; तृणाय मन् 4 A, अवमन् 4 A । To h. off, दूरे स्था 1 P; विलंब् 1 A, चिरायति-ते *Den.* । To h. a meeting, सभां समाह्वे 1 P । To h. one's own, वशं न गम् 1 P । To h. one's tongue, तूष्णीं भू 1P । To h. together, ऐकमत्येन वृत् 1 A; संश्लिष् 4 P, संसंज् *Pass* । To h. up, उत्था, उन्नम् *both c*; धृ 10 U. संस्तंभ् 9 P. *c* । To h. up one's head, h. one's head high, सगर्वं वृत् 1 A । To h. water, संभू 1 P; न व्यभिचर् 1 P । To h. with, अनुमन् 4 A; पक्षं अंगीकृ 8 U । –er, *n.* ग्राहक, धारक; अधिवासिन् *m.* । –ing, *n* ग्रहणं, ग्राह; भूमिभोग, भूमिभोगाधिकार.

Hold, (2) *n.* नौकोदरं.

Hole, *n.* कुहरं, छिद्रं, बिलं, रंध्रं, रोकं, विवरं, श्वभ्रं, सुषि *f.*, सुषिरं; गर्त *mn.*, पतेर; अवट; संकटं । *vt.* छिद्रं कृ 8 U । To pick h.s in, दोषं प्रकटयति *Den.* । H.-and-corner, *a.* गुप्त, गूढ, निभृत, प्रच्छन्न.

Holiday, *n.* अनध्याय, ०दिनं, उत्सवदिनं, पर्वन् *neu.*

Hollow, *a.* शून्यगर्भ, शून्योदर; उत्तान, पुटाकार; रिक्त, शून्य; मंद्र; असार, कृतक, कृत्रिम, वितथ । *n.* निम्नभाग; रंध्रं, विवरं; (of tree) कोटर *mn.*, निष्कुट(ह); कंदर *mn*, गह्वरं, दरी; (of hand) पुट । *vt.* उत्खन् 1 P; पुटीकृ 8 U । H. pretensions, निराधारप्रतिज्ञा । –ness, *n.* शून्यगर्भता; मंद्रता; असारता.

Holocaust, *n.* होम; महाप्रमथनं.

Holocryptic, *a.* अतिदुर्बोध, अगम्य.

Holograph, *n.* स्वहस्तलेख, स्वहस्ताक्षरं.

Holt, *n.* (1) काननं, विपिनं; तरुगहनं; वनांत; (2) गर्त *mn*, पतेर, बिलं; गहनं; आश्रयस्थानं.

Holy, *a.* पवित्र, पुण्य, मेध्य; परिपूत, पावन, शुचि, शुद्ध, संस्कृत; धार्मिक, निरागस, निर्मल, पुण्यशील, शुचिव्रत, शुद्धात्मन् । H. place, क्षेत्रं, तीर्थं, पुण्यभूमि *f.* । H. stone, मार्जनपाषाण । H. writ, निगम, वेद, श्रुति *f.*, । –ly

adv. पवित्रतया । -ness, *n.* पावित्र्यं, मेध्यत्वं.

Homage, *n.* अभ्यर्चनं, आराधना, उपासना; अभिवंदनं; प्रणाम; प्रश्रय । To pay h. to, वंद् 1 A.

Home, *n.* निज०, स्वगृहं, ०देश; (रुग्णादि०) गृहं । *a.* गृहजात; स्वदेशीय । *adv.* गृहं प्रति । *vi.* गृहं प्रतिगम् 1 P । To be at h., अभिज्ञ *a.* अस् 2 P; परिचित *a.* अस् 2 P । To come h. to one, हृदयं स्पृश् 6 P । -born, -bred, *a.* गृहजात, गृह्य । -bound *a.* गृहगामिन् । -felt, *a.* हृदयगत । H. rule, स्वराज्यं, स्वायत्तशासनं । -sick, *a.* गृहविरहपीडित । -speaking, *a.* हृदयस्पृग्वचनं । -spun, *a.* गृहोत; अनलंकृत । -stall, -stead, गृहभूमि *f.*, वास्तु *mn.* । -ward, *a.* गृहगामिन् ; *adv.* गृहं प्रति.

Homely, *a.* अनलंकृत; अनतिसुंदर; सरल.

Homicidal, *a.* मनुष्यघातिन्.

Homicide, *n.* मनुष्यवध, ०हत्या; नरघातक.

Homily, *n.* धर्मप्रवचनं, धर्मोपदेश; नीत्युपदेश.

Homocentric, *a.* समकेंद्र.

Homeopathy, *n.* समचिकित्सा.

Homogeneity, *n.* सजातीयत्वं.

Homogeneous, *a.* एक०, सजातीय; सवर्ण.

Homoiousian, *a.* समद्रव्य; समस्वभाव.

Homologous, *a.* समपरिमाण.

Homonym, *n* नानार्थशद्ब.

Homosexual, *a.* समलिंगरत.

Homotonous, *a.* समस्वर.

Homunculus, Homuncle, *n.* सूक्ष्मनर; खर्व, वामन.

Hone, *n.* शाण-न । *vt* तिज् *c.*

Honest, *a.* अकुटिल, ऋजु, निर्व्याज, निष्कपट, सत्यवादिन्, ०व्रत, ०शील, सरल, साधु; धर्मवर्तिन्, धर्म्य, न्याय्य; शुद्धशील; अवितथ, सत्य । -ly, *adv.* निर्व्याजं; सरलं, न्यायेन । -y, *n.* आर्जवं, निष्कापट्यं, सत्यशीलता; सारल्यं.

Honey, *n.* क्षौद्रं, छात्रं, पुष्पसार, पुष्पासवं, भ्रामरं, मकरंद, मधु *neu.*, माक्षिकं, सारघं । -bee, *n.* मधुकर, मधुमक्षिका, सरघा । -comb, *n.* करंड । -mouthed, -tongued, *a.* मधुरभाषिन्, ०वाच् । -sweet, *a.* अतिमधुर; अतिप्रिय । -ed, (*also* Honied) *a.* अतिमधुर, मधुस्फीत.

Honk, *n.* हंसरुतं.

Honorarium, *n.* दक्षिणा.

Honorary, *a.* मानार्थकृत, ०समर्पित, सन्मानार्थक; निर्मूल्य, निर्वेतन.

Honour, *n.* आदर, गौरवं, पूजा, पूज्यभाव, प्रतिष्ठा, बहुमान, संभावना; मानचिह्नं; श्रेष्टपदं;

कीर्ति, ख्याति *both f.*; नीति *f.*; शीलं; (fig.) अलंकार; (your, his h.) अत्रभवान्, तत्रभवान्, *Nom.* । *vt.* आदृ 4 A, पूज् 10 U, मह् 10 U, संमन् *c*; उन्नम् *c*; स्वीकृ 8 U । -able, *a.* आदरणीय, पूज्य, माननीय, मान्य; श्रेष्ठपदस्थ; अभिजात; कीर्तिकर, यशस्कर; शुचिव्रत, सत्यशील, सत्यात्मन्; प्रतिष्ठोचित । -ably, *adv.* सगौरवं; न्यायतः, यथाधर्मं; यशःपूर्वं.

Hood, *n.* शिरोवेष्टनं; कालाप, फट-टा, फण-णा, भोग, स्फट-टा, स्फोटा । *vt.* शिरोवेष्टनेन आवृ 5. 9. 10 U; शिरोवेष्टनं परिधा 3 U । -wink, *vt.* नेत्रे पिधा 3 U; प्रतॄ, वंच् *both c* । -ed, *a.* वेष्टितशिरस्; फणिन्.

Hoof, *n.* क्षुर, खुर, निघृष्व, विंख, शफ, शफ *mn.* । To h. it, चल् 1 P । -ed, *a.* खुरिन्.

Hook, *n.* ग्रहणी, धरणी; (fish h.) बडिशं-शा, मत्स्यवेधनी । *vt.* धरण्या *or* बडिशेन ग्रह् 9 P । By h. or by crook, येनकेन प्रकारेण । To h. it, पलाय् 1 A । -ed, *a.* कुटिल; वक्र; अंकुशाकार.

Hooligan, *n.* मार्गावस्कंदिन् *m.*

Hoop, *n.* चक्रं, वलय *mn.* । *vt.* वलयैः परिवेष्ट् 1 A. *c.*

Hoot, *vi.* (निंदापूर्वं) उच्चैः आक्रुश् 1 P; घूत्कारं कृ 8 U । *n.* घूत्कार; निंदाक्रोश, धिक्कारशब्द; शृंगनाद.

Hop, *vi.* प्लु 1 A, वल्ग् 1 U । *n.* झंप-पा, प्लुतं । To h. the twig, मृ 6 A । To catch on the h., अकस्मात् ग्रह् 9 P । H. -o' -my-thumb, *n.* खर्व, वामन.

Hope, *n.* अपेक्षा, आकांक्षा, आशंसा, आशा, इच्छा, उदीक्षणं, प्रतीक्षा, प्रत्याशा, मनोरथ; आशामूलं, आशास्पदं । *vi.* अपेक्ष् 1 A, आकांक्ष् 1 U, आशंस् 1 A, आशास् 2 A, उदीक्ष् 1 A, प्रतीक्ष् 1 A; विश्वस् 2 P । -ful, *a.* आशायुक्त; आकांक्षिन्; आशाजनक, सिद्धिसूचक । -fully, *adv.* सप्रत्याशं । -less, *a.* निराश, भग्नाश; आशानाशक, नैराश्यकारिन्, वैफल्यसूचक । -lessly, *adv.* नैराश्यात्.

Hopple, *n.* अश्वसंदानं.

Hora, *n.* घटिका, मुहूर्त । -l, -ry, *a.* मौहूर्तिक.

Horde, *n.* महागण, स्तोम.

Horizon, *n.* अंबरांत, आकाशकक्षा, क्षितिजं, दिक्चक्रं, दिक्तटं, दिगंत, दिङ्मंडलं । -tal, *a.* अनुप्रस्थ, अन्वायतन, दिगंतसम, सम, समस्थ । -tally, *adv.* अनुप्रस्थं.

Horn, *n.* कूणिका, विषाणं, शृंगं; चंद्रशिखा; कहाला, काहल-ला; विकल्प । *vt.* शृंगाभ्यां सनाथीकृ 8 U; व्यध् 4 P । To draw, pull in one's h.s, निजोत्साहं

or गर्वं नियंत्र् 10 U । -blower, काहलवादक । -ed, *a.* विषाणयुक्त, शृंगिन्; शृंगाकार । -footed, *a.* खुरिन् । -mad, *a.* अत्युन्मत्त । -maker, *n.* परतल्पग, पारदारिक । -y, *a* शार्ङ्ग; कठिन, कर्कश.

Hornet, *n.* गंडोली, वरटा, विषशूक, ०शृंगिन् *m.*, ०सृक्कन् *m.* । To stir up a h.s' nest, अनेकजनवैरं उत्पद् *c.*

Hologe, *n.* कालमापकयंत्रं, घटी.

Horometry, *n.* कालमापनं.

Horoscope, *n.* जन्मपत्रिका.

Horoscopy, *n.* जातकं.

Horrent, *a.* रोमश.

Horrible, *a.* घोर, दारुण, भयंकर, भयानक, भयावह भीषण, विकराल; अप्रिय कुत्सित, बीभत्स । -y, *adv.* दारुणं.

Horrid, *a.* भयानक, भीषण, विकट; बीभत्स.

Horrific, *a.* भयावह, भीतिप्रद, भैरव । -ation, *n.* संत्रासनं.

Horrify, *vt.* भी, संत्रस् *both c.*

Horripilant, *a.* पुलकित.

Horripilate, *vt.* कंटकयति, पुलकयति, रोमांचयति *all Den.* । -ion, *n.* उद्धर्षणं, उल्बणकं, उल्लसनं, कंटक *mn*, पुलक, रोमविकार, ०विभेद, ०हर्ष, रोमांक(च), रोमोद्गम.

Horrisonant, *a.* भीषणरव.

Horror, *n.* महाभयं, संत्रास, साध्वसं; भयकंप; बीभत्सः साध्वसकारणं.

Hors de combat, *a.* क्षतविकलीकृत; योद्धुमसमर्थ.

Horse, *n* अर्वन्, अश्व, एतश, किण्विन्, कुंडिन्, कुदर, केसरिन्, क्रमण, क्रांत, ग्रहभोजन, घोट(क), चामरिन्, तुर(रं)ग, तुरंगम, प्रकीर्ण(क), प्रोथिन्, माषाशिन्, वाजिन्, वाडव, वाडवेय, वातायन, वाह, वीति, शालिहोत्रिन्, सप्ति, सैंधव, हय *all m.* । A thorough-bred h., आजानेय, कुलीन, सिंधुवार । A young h., किशोर । A chariot h., रथ्य । A pack-h., पृष्ठ्य, स्थौरिन् *m.* । An ill-trained h. (buck-jumper), सूकल । A horse that requires the whip, कश्य । A h. with a curl on the chest or the face, श्रीवृक्षकिन् *m.* । A h. with white spots on the chest, back, face and sides, पंचभद्र । A h. with tail, chest, hooves white, अष्टमंगल । A white h., कर्क, केकाह । A tawny h., खोंगाह । A milk-white h., सेराह । A black h. खुंगाह । A bay h., उकनाह, किहाय । A h. fit for a sacrifice, अश्वमेधिक, अश्वमेधीय, ययु *m*.

श्यामकर्ण। A herd of horses, अश्वीयं, अश्व्यं, आश्वं, आश्वीयं। Five kinds of a h.'s pace (गति *f.*, धारा): (i) trot, धोरणं, धो(धौ)रितं, धौरितकं, धौर्य; (ii) gallop, आस्कंदितं, उत्तेरितं, उपकंठं; (iii) canter, उत्तेजितं, भारवहं, रेचितं; (iv) gambade, वल्गनं, वल्गितं; (v) vaulting, प्लुतं, लंघनं। To flog a dead h., नीरसे कौतूहलं जनयितुं *or* असाध्यं साधयितुं यत् 1 A। To mount, ride the high horse, साटोपं आचर् 1 P। On h. -back, अश्वारूढ। -bean, *n.* माष, शिंबा। -boy, *n.* अश्वनिबंधिक, ०पाल, ०बंध, भोगिक। -breaker, *n.* अश्वविनेतृ *m.*, ०शिक्षक। -chanter, *n.* कदश्वविक्रेतृ *m.*। -coper, -dealer, *n.* अश्वविक्रेतृ *m.*, हेलावुक्क। -doctor, -leech, *n.* अश्वचिकित्सक, ०वैद्य। -hair, *n.* वालधि *m*, वालहस्त। -laugh, *n.* अट्टहास। -man, *n.* अश्वारोह, तुरगिन् *m.*, सादिन् *m*। -manship, *n* अश्वविद्या, अश्वहृदयं। -shoe, *n.* अश्वपादत्रं। -tail, *n.* लांगूलं, लूमं। -whip, *n.* कशा। -y, *a.* अश्वसम; अश्वीय; अश्वप्रिय.

Hortative, Hortatory, *a.* उपदेशक, प्रबोधक; उत्तेजनपर.

Horticulture, *n.* उद्यानपालनं, ०विद्या.

Hortus siccus, *m.* शुष्कवनस्पतिसंग्रह.

Hosanna, *n.* धन्यवाद.

Hose, *n.* और्ण पादत्रं.

Hosier, *n.* क्षुद्रवस्त्रविक्रेतृ *m.*। -y, *n.* क्षुद्रवस्त्रापण; क्षुद्रवस्त्राणि *pl.*

Hospice, *n.* पथिकशाला; दीनाश्रय.

Hospitable, *a.* अतिथिसेवापर, आतिथेय, आतिथ्य, आतिथ्यकारिन्, सत्कारपर। -y, *adv.* आतिथ्यपूर्वं, सादरं, सत्कारेण.

Hospital, *n.* आरोग्यशाला, चिकित्सालय, रुग्णालय.

Hospitality *n.* अतिथिपूजा, ०सत्कार, ०सेवा, आतिथेयं, आतिथ्यं, सत्कार.

Host, (1) *n.* आतिथ्यकारिन् *m.*; गृहिन् *m.*; भोजनदातृ *m*; भोजनगृहपति *m.*। To reckon without one's h., विचारणीयं न गण् 10 U। -ess, *n* आतिथ्यकारिणी; भोजनगृहाधिष्ठात्री.

Host, (2) *n* चमू *f.*, सेना; बृहत्संघ, महागण। The heavenly h., ग्रहतारकामंडलं.

Hostage, *n.* अरिप्रतिभू *m.*, ०बंधक। H.s to fortune, पुत्रदारं.

Hostel, *n.* भोजनगृहं; पांथशाला; छात्रवास.

Hostile, *a.* विपक्ष, वैरिन्, शात्रव; अननुकूल, औपरोधिक, प्रतिकूल, प्रतीप, विपरीत, विरुद्ध, विरोधिन्। –ly, *adv.* सवैरं। –ity, *n.* अमित्रता, द्वंद्वभाव, द्वेष, विरोध, वैरं, शत्रुत्वं, सापत्न्यं; (*pl.*) युद्धं, विग्रह; युद्धचर्या.

Hot, *a.* उष्ण, तप्त, नैदाघ; कटु, तिग्म; प्रखर, प्रचंड; उग्र, तीव्र, संरब्ध; कोपन; (news) अदीर्घकालीन, अभिनव। In h. water, संकटे। To give it one h., भृशं गर्ह् 1 A. 10 U *or* दंड् 10 U। –blooded, –headed, *a.* शीघ्रक्षोभ; कोपन, क्रोधन, शीघ्रकोपिन्। –ly, *adv.* उष्णं; सक्रोधं; सोत्तापं। –ness, *n.* उष्णता; चंडता.

Hotchpotch, *n.* प्रकीर्णकं, विविधवस्तुमिश्रणं, संनिपात.

Hotel, *n.* भोजनगृहं; पथिकगृहं.

Hound, *n.* आखेटिक, विश्वकद्रु *m*; नीचजन। *vt.* (आखेटिकैरिव) मृग् 10 A. 4 P. *or* अनुधाव् 1 P; प्रोत्सह् *c*.

Hour, *n* घटिका। At the eleventh h., अंतिमे क्षणे। At all h.s, सदा। A h. and a half, अर्धयाम। Small h.s, प्रत्यूषकाल। –glass, वालुकायंत्रं। –ly, *adv.* प्रातिघटिकं.

Houri, *n.* दिव्यांगना; सुंदरी.

House, *n.* अ(आ)गारं, अधिवास, आलय *mn*, आवसथ, आवसथ्यं, उद्वसितं, एडूकं, ऐडुकं, ओकस् *neu.*, केतनं, क्षय, गृहं, गेहं, छत्वर, धामन् *neu.*, निकाय्य(य्यं), निकेत *mn.*, निकेतनं, निलय, निवसनं, निवास, निवेश, निवेशनं, निशांतं, पस्त्यं, बुंदिरं, भवनं, मंदिरं, महाकीर्तनं, वसति(ती) *f.*, वस्त्यं(स्तं), वास, वेश्मन् *neu*, शाला, संवास, संस्त्याय सदनं, सदस् *neu*, सद्मन् *neu* सादनं; कुलं, गृहजन; वंश; सभा; श्रोतृवर्ग; (Astrol.) भाव। *vt.* गृहे *or* आगारे स्था *c or* निधा 3 U; वस् *c*, आश्रयं दा 3 U; *vi.* निवस् 1 P।
H. of correction, कारा, ०गृहं। H. of ill fame, गणिकागृहं, वेश, वेश्याश्रय। To keep open h., सदा आतिथ्यं विधा 3 U। –breaker, *n.* गृहभेदक, संधिचौर। –fly, *n.* मक्षिका, मशक, माचिका। –hold, *n.* कुटुंबं, कुटुंबकं, गृहजन; *a.* गृह्य; गृहोचित। H.hold goods, उपस्करजातं h.hold gods, कुलदेवताः; h.hold affairs, गृहकर्माणि, ०कार्याणि। H. hold word; आभाणक; सर्वलोकविश्रुत। –holder, *n.* कुटुंबिक, कुटुंबिन्, गृहमेधिन्, ०याय्य, गृहस्थ, गृहायणिक, गृहिन्, स्नातक *all m.* । –keeper, गृहावेक्षक-क्षिका। –keeping, *n.*

गार्हस्थ्यं, गृहकार्यव्यवस्था, गृहव्यापार। -less, *a.* निराश्रय। -maid, *n.* गृहदासी, परिचारिका। -top, *n.* छदिस् *neu.*। -warming, *n.* गृहप्रवेश। -wife, *n.* कुटुंबिनी, गृहिणी, गेहिनी, पुरंध्री। -wifely, *a* गृहकार्यदक्ष। -wright, *n.* गृहसंवेशक.

Housing, *n.* परिष्टो(स्तो)म, परिस्तरणं, सज्जा

Hovel, *n.* उटज *mn.*, कुटी, कुटीर, गर्गरी, पल्ली.

Hover, *vi.* आकाशे डयमानं *a.* स्था 1 P; परिभ्रम् 1. 4 P, पर्यट् 1 P। -ing, *n.* मंडलप्रडीनं; परिभ्रमणं.

How, *adv.* कथं; केन प्रकारेण, *etc.*; कियत् (H. far, great, much, *etc*)। H. many, कति। H. -do-you-do, कथं वर्तते भवान्। H. long कियत्कालं, कियच्चिरं। H. far, कियद्दूरं। -be it, -ever *adv.* तथापि, पुनः; अपि.

Howl, *vi.* उत्क्रुश् 1 P, रु 2 P, रै 1 P। *n.* दीर्घरुतं, राव; उत्क्रोश.

Howsoever, *adv.* *Exp. by* अपि। H. clever he is, he cannot understand that book, अतीव चतुरोऽप्यसौ तं ग्रंथमवगंतुमसमर्थः.

Hoyden, *n.* अविनीतकुमारी.

Hub, *n.* तुंबा, नाभि *mf.*, नाभिका; महत्त्वस्थानं; लक्ष्यं; त्सरु *m.*, वारंग.

Hubbub, *n.* कोलाहल, तुमुल *mn.*

Huckaback, *n.* स्थूलपट.

Huckle, *n.* कटि-टी *f.*, नितंब.

Huckster, *n.* क्षुद्रापणिक, वैवधिक; शठ.

Huddle, *vt.* संपिंडयति *Den.*, संपीड् 10 U, संबाध् 1 A। *vi.* पिंडीभू 1 P; संमिश्र् *Pass.*

Hue, (1) *n.* छवि *f.* रंग, राग, वर्ण। (2) आक्रोश, कोलाहल (H. and cry).

Huff, *n.* आकस्मिकः क्रोधावेश। -er, *n.* विकत्थन। -y, *a.* क्रुद्ध, रुष्ट.

Hug, *n.* गाढं आलिंग् 1 P *or* आश्लिष् 4 P *or* परिरभ् 1 A; दृढं संपीड् 10 U; निष्टया भज् 1 A। *n.* दृढालिंगनं, परिरंभ.

Huge, *a.* अतिमहत्, अतिमात्र, विशाल, सुमहत्; बृहत्काय, स्थूल; परम। -ly, *adv.* अतिमात्रं, अतीव, अत्यंतं। -ness, *n.* अतिमहत्त्वं, सुमहत्त्वं; विशालता.

Hugger-mugger, *n.* गुप्तता; गुप्तभाव, प्रच्छन्नता; रहोभाव, विविक्तः संभ्रम। *a.* गुप्त, गूढ, प्रच्छन्न; संभ्रांत। *adv.* निभृतं; संभ्रांतं.

Hulk, *n.* जीर्णनौका; स्थूलकाय.

Hull, (1) *n.* तुष, त्वच् *f.*, पुट *mn.* । *vt.* निस्तुषयति *Den.*

Hull, (2) *n.* (नौकायाः) भूयोभाग.

Hullabaloo, *n*, कोलाहल, तुमुल *mn.*

Hum, *vi.* गुंज् 1 P, झंकारं कृ 8 U, प्रक्ष्विड् 1 A; संवृतमुखेन गै 1 P । *n.* (*also* –ming) कलरव, गुंजनं, गुंजितं, झंकार, झंकृतं, प्रक्ष्वेडा । To make things h., कार्यप्रवृत्तिं भृशं त्वर् *c.*

Human, *a.* मानव, मानुष; मनुष्यजातीय; मनुजोचित; पौरुषेय । –kind, *n.* मनुष्यजाति *f.*, मानुष्यं । –ly, *adv.* मनुजवत्; मानवशक्त्यनुरूपं; अनुमानवोपायं । –ness, *n.* मनुष्यता.

Humane, *a.* अनुकंपक-पिन्, करुणार्द्र, कृपालु, घृणालु, दयान्वित, दयालु, सदय, सानुकंपः दीनवत्सल, दीनोपकारक । –ly, *adv.* सदयं, सानुकंपं.

Humanism, *n.* मनुष्यजातिहितप्राधान्यवाद (as opp. to मनुष्यव्यक्तिहित° *or* परमार्थ°); मानुष्यकसेवा; सारस्वतवैदग्ध्यं.

Humanitarian, *a.* अनुकंपिन्, दयालु, *etc.* । *n.* जनहितेच्छु, लोकहितैषिन् *both m.* । –ism, *n.* लोकहितनिष्ठा.

Humanity, *n.* मनुष्यस्वभाव, मानवता, मानुषत्वं; मनुष्यजाति *f.*, मानुष्यकं; अनुकंपा, अनुक्रोश, कृपा, घृणा, दया; परहितेच्छा; दीनवात्सल्यं.

Humanize, *vt.* मानुषत्वयुक्तं *a.* *or* सानुकंपं *a.* कृ 8 U; शिष्टाचारं शिक्ष् *c* । – ation, *n.* शिष्टाचारप्रतिपत्ति *f.*

Humble, *a.* अनुद्धत, नम्र, विनीत, शालीन, सप्रश्रय; अधम, अपकृष्ट, अवर, जघन्य, निकृष्ट, नीच; दरिद्र, दीन, पामर । *vt.* अपकृष् 1 P, अवनम् *c*, नम्रीकृ 8 U, आत्तगंधं *a.* कृ 8 U, लघूकृ 8 U । To eat the h. pie, मानभंगं सह् 1 A, मानं पृष्टे कृ 8 U; प्रह्वीभूय क्षमां याच् 1 A । H. plant, (*Mimosa pudica*) नमस्कारी, लज्जालु *mf.* । –ed, *a.* अवपातित, हृतगर्व । –ing, *n.* गर्वहरणं, मानभंग । –ness, *n.* नम्रता; अवरता; दैन्यं । –y, *adv.* नम्रतया.

Humble–bee, *n.* बृहन्मधुकर.

Humbug, *n.* प्रतारणा, वंचना; धूर्त वंचक, हारक । *vi.* प्रतॄ, वंच् *both c*; कपटेन अनुनी 1 P.

Humdrum, *a.* नीरस, विरस; प्राकृत, सामान्य.

Humectation, *n.* क्लेदनं.

Humerus, *n.* प्रगंडास्थि *neu.*

Humic, *a.* पार्थिव, मार्त्तिक.

Humid, *a.* आर्द्र, उत्त, उन्न, क्लिन्न, सद्रव । –ity, *n.* आर्द्रता, क्लेद, स्तेम, सद्रवता.

Humiliate, *vt.* अभिभू 1 P, अवमन् *c*, आत्तगंधं *a.* कृ 8 U, लघूकृ 8 U । -ing, *a.* अवमानपूर्वक, मानहर । -ion, *n.* अवमान, अवहेलना, गर्वहरणं, मानभंग.

Humility, *n* अगर्व, अनौद्धत्यं, नम्रता, प्रश्रय, विनय, शालीनता.

Hummel, *a.* शृंगहीन

Hummock, *n.* पिंडल; लघुगिरि *m.*

Humoral, *a.* (देह) धातुजात.

Humorist, *n.* विनोदिग्रंथकार; विनोदिन् *m.*, हास्यरसप्रिय; वैहासिक.

Humorous, *a.* नर्मगर्भ, विनोदिन्; हास्यकारक; नर्मवत् , विनोदशील, हास्यप्रिय । -ly, सविनोदं.

Humour, *n.* चित्तप्रकृति *f.*, मनोवृत्ति *f.*, स्वभाव; छंद; प्रवणता; नर्मवत्त्वं, विनोदशीलत्वं; नर्मगर्भत्वं; हास्यकरत्वं; (bodily) धातु *m*, रस । *vt.* मनोवृत्तिं अनुवृत् 1 A; आराध् *c.* उपलल् 10 U. । Good h., प्रसन्नता । Bad h., रोष । Out of h., असंतुष्ट, जातरोष । -some, *a* चंचलवृत्ति, स्वैरचित्त.

Hump, *n.* अंसकूट, ककुद् *f.*, ककुद *mn.*, गडु *m.*, स्थगु *m.*; दौर्मनस्यं । *vi.* (पृष्ठं) ककुद्मत् कृ 8 U *or* वक्रीकृ 8 U; खिद् *c*, पीड् 10 U । -back, *n.* कुब्ज, गडुल, वक्रपृष्ट । -ed *a.* ककुदवत्, ककुद्मत् , ककुद्मिन्, ककुद्वत्.

Humpty-dumpty, *n.* पीनखर्व *m.*

Humus, *n.* मृत्तिका, मृद् *f.*

Hunch, गडु *m.*; पिंड *mn*; गंडका । *vt.* (पृष्ठं) वक्रीकृ 8 U; कूर्परेण संचल् *c or* आहन् 2 P । -back, *n.* कुब्ज, गडुल, वक्रपृष्ट.

Hundred, *n.* शतं, also used adjectivally, *e.g.* शतं नराः । *a.* शतक, शतसंख्याक । Containing, consisting of, relating to a h शतिक, शत्य । In a h. ways, into a h. pieces, शतधा । A h. times, शतकृत्वः । By h.s. शतशः । -fold, *a.* शतगुण. शतिन् । -th, *a.* शततम.

Hunger, अशना, अशनाया, अशिशिषा. क्षुध् *f.*, क्षुधा, जिघत्सा, बुभुक्षा; प्रचलेच्छा, लोलुपा । *vi.* अशनायति *Den.*, क्षुध् 4 P, बुभुक्षति-ते *Desid* ; अतीव, अभिलष् 4 P *or* स्पृह् 10 U । -bitten, *a.* क्षुत्क्षाम, क्षुधापीडित, क्षुधार्त.

Hungry, *a.* अशनायित, अशनायुक्त, क्षुधान्वित, क्षुधार्त, क्षुधालु क्षुधित, जिघत्सु, बुभुक्षित, बुभुक्षु । H. and thirsty, क्षुत्पिपासित । -ly, *adv.* क्षुधापूर्वकं, बुभुक्षया; साभिलाषं.

Hunk, *n.* गंडका, पिंड *mn.*

Hunt, *vt.* अनुधाव् 1 P, अनुसृ 1 P, मृग् 10 A. 4 P । *n.* (*also* Hunting) आखेट, आच्छोदनं, खेटनं, मृगया, मृगव्यं, वराधि *m.* । -er,

मृगयु (*See* Huntsman); मृगयाश्व। –sman, *n.* आखेटक, जीवांतक, मृगयु *m.*, लुब्धक, व्याध; (*esp.* fowler) शाकुनिक; (*esp.* trapper) जालिक, वागुरिक.

Hurdle, *n* द्वारकट.

Hurl, *vt.* प्रसभं अस् 4 P *or* क्षिप् 6 P; प्रसभं उद्ह् 6 P। –ing, *n.* क्षेपणं.

Hurly–burly, *n.* कोलाहल, तुमुल *mn.*, संकुलं.

Hurrah, Hurray, *int.* जितं ! जितं ! ; साधु ! साधु ! । *n.* जयजयकार, जयशब्द.

Hurricane, *n.* झंझावात, महावात, वात्या.

Hurry, *vt.* त्वर् *c*, शीघ्रं कृ 8 U *or* प्रेर् *c or* प्रचल् *c*। *vi.* त्वर् 1 A, शीघ्रं गम् 1 P। *n.* त्वरा; संभ्रम; रभस् *neu*, शीघ्रता । Hurried, *a.* त्वरित, शीघ्र । H.edly, *adv.* शीघ्रं, सत्वरं.

Hurt, *vt.* अभिहन् 2 P, क्षण् 8 P, व्रण् 10 U, हिंस् 7 P; अपकृ 8 U, क्लिश् 9 P, पीड् 10 U, बाध् 1 A, व्यथ् *c* । *n.* अरुस् *neu*, ईर्म, क्षणतु *m*, क्षतं, क्षात *f.*, व्रण *mn.*, हिंसा; अपकार, अपकृति *f.*, अपाय, पीडा, बाधा, हानि *f.* । –ful, *a.* अपकारक, अपायकारक, घातुक, पीडावह, बाधक, शरारु, हिंस्र । –fully, *adv.* सापायं; हानिपूर्वकं । –less, *a.* अक्षत; अनपकारिन् , निरपाय.

Hurtle, *vt.* प्रसभं आहन् 2 P *or* संघट्ट् *c or* प्रक्षिप् 6 P; प्रसभं भ्रम् *c*। *vi.* सरभसं धाव् 1 P *or* पत् 1 P *or* चल् 1 P.

Husband, *n.* इष्ट, उपयंतृ, कांत, क्षेत्रिक-न्, दयित, धव, नाथ, पति, परिग्रहीतृ, परिणायक, परिणेतृ, प्राणनाथ, प्रियतम, भर्तृ, वर, वरयितृ, वल्लभ, विवोढृ, सेक्तृ, स्वामिन् *all m.*। *vi.* मितं विनियुज् 7 U. *c*, *or* व्यय् 10 U; कृष् 1 P. 6 U। H. and wife, जंपती, जायापती, दंपती, मिथुने *all dual* । A widow's second h., दिधिषु *m.* । H. of a second wife, the first superseded, अधिवेत्तृ *m.* । H.'s brother, देवर–ल ; (*esp.* younger) देवन्, देवृ *both m* । H.'s br.'s wife, यातृ *f.* । H.'s sister, ननं(नां)दृ *f.*, नंदिनी । H.'s sister's h. कौतूल । Sister's h. नाशिक ; आवुत्त (in plays; अमर॰ and वैजयंती: श्याल as wife's brother) । –man, *n.* कर्षक, कुटुंबिक, कृष(षि)क, कृषाण, कृषीवल, क्षेत्रपाल, क्षेत्राजीव, क्षेत्रिक, हालिक । –ry *n.* कृषि *f.*, कृषिकर्मन् *neu.*, प्रसृतं, हलभृति *f.*

Hush, *vt.* मूकीकृ 8 U; मुखं बंध् 9 P; प्रशम् *c* । *vi.* तूष्णीं भू, मूकीभू, मौनीभू *all* 1 P ; शम्

4 P । *n.* निःशब्दता, स्तिमितत्वं; प्रशांति *f.* । *int.* शांतं ! तूष्णीं भव । –money, *n.* मौनोत्कोच.

Husk, *n.* तुष-स, त्वच् *f.*, बुषं-सं; कोश, पुट; असार-रं । *vt.* निस्तुषयति, निस्त्वचयाति *both Den.* । –ed, *a.* निस्तुष; हततुष.

Husky, *a.* तुषपूर्ण; कर्कश, कर्णकटु, परुषं । –ly, *adv.* कर्कशस्वरेण । –ness *n.* कर्कशत्वं, पारुष्यं.

Hussy, *n* अविनीतयुवती; पुंश्चली.

Hustle, *vt.* संभ्रमेण संचल् *c*; । *vi.* परस्परं संबाध् 1 A; त्वर् *c*, सत्वरं प्रचल् *c* । *vi* प्रसभं प्रचल् 1 P *or* प्रसृ 1 P; येन केन प्रकारेण स्वार्थं साध् *c.*

Hut, *n.* उटज *mn.*, कुटंगक, कुटी, कुटीर-रं, कुटीरक, गर्गरी, पल्ली.

Hutch, *n.* पंजर; क्षुद्रावरोध; पेटिका, समुद्गक; कुटी.

Huzza, *int.* जितं ! जितं ! । *n.* जयशब्द.

Hyæna, Hyena, *n.* तरक्षु *m.*, तर्क्षु *m*, तिलित्सक, मृगादन । –ish, *a.* तरक्षुसम; कातर; क्रूर.

Hyaline, *a.* काचसम; अच्छ, स्वच्छ.

Hybrid, *a.* मिश्रज, संकरज, सांकरिक.

Hydra, *n.* जलव्याल, ०सर्प ।–headed, *n.* बहुशीर्षक; दुरपास्य; प्रसारिन्.

Hydrant, *n.* जलोद्गमनालिका.

Hydrargyrum, *n.* पारद, रस.

Hydraulic, *a.* चलद्द्रव० चलज्जलविषयक; चलज्जलप्रेरित । –s, *n.* जलशक्तियोगशास्त्रं.

Hydria, *n.* कलश, कुंभ, घट.

Hydrocele, *n.* मुष्कवृद्धि *f.*, ०शोफ.

Hydrocephalus, *n.* मस्तिष्कशोफ.

Hydrodynamics, *n.* जल०, द्रवगतिशास्त्रं.

Hydrogen, *n.* उज्जनकवायु *m.*

Hydrography, *n.* नदीसमुद्रादिवर्णनं.

Hydrology, *n.* जलशास्त्रं; जलधर्मविज्ञानं.

Hydromel, *n.* मधुजलपेयं.

Hydrometer, *n.* द्रवगुरुत्वमापकयंत्रं.

Hydropathy, *n* जलचिकित्सा, जलोपचार.

Hydrophobia, *n.* आलर्क, जलसंत्रास.

Hydrophthalmia, *n.* कनीनिकाशोफ.

Hydroplane, *n.* जलविमान *mn.*

Hydroscope, *n.* घटिका, घटी.

Hydrostatics, *n.* द्रव०, जलस्थितिशास्त्रं

Hydrotherapy, *n.* जलचिकित्सा, जलोपचार.

Hydrous, *a.* जलमय, सजल.

Hyetal, *a.* पर्जन्यविषयक.

Hygiene, *n.* आरोग्यशास्त्रं; स्वास्थ्यरक्षा.
Hygienic,-al, *a.* आरोग्यकारक, ०रक्षक.
Hygrometer. *n.* क्लेदमापकयंत्रं.
Hyleg, *n.* लग्नपति *m.*
Hylic, *a.* प्राकृतिक, भौतिक.
Hymeneal, *a.* उ(औ)द्वाहिक, वैवाहिक। *n.* विवाहगीतं, ०काव्यं.
Hymn. *n.* गाथा, गीतं, सूक्तं, स्तोत्रं। *vt.* स्तोत्रेण अर्च् 1. 10 U *or* प्रशंस् 1 P; गै 1 P। -ist, *n.* स्तोत्रगायक। -ody, *n.* स्तोत्रगायनं.
Hypalgia, *n.* व्यथाशमनं.
Hyperbola. *n.* अतिक्षेपणी, अपरावर्त.
Hyperbole, *n.* अतिशयोक्ति, अत्युक्ति *both f.*। -ical, *a.* अत्युक्तिपूर्वक। -ize, *vt.* अत्युक्त्या वर्ण् 10 U.
Hyperborean. *n.* अत्युदीचीन, अत्युदीच्य.
Hypercritic, *n.* दोषैकदृश् *m.*; छिद्रमात्रान्वेषिन् *m.*
Hypermetrical, *a.* अतिरिक्ताक्षर; वृत्तातिरिक्त.
Hypersensitive, *a.* सूक्ष्मवेदिन्; अतिमृदुप्रकृति.
Hypersthenia, *n* वीर्यप्रकोप.
Hypertrophy, *n.* अतिवृद्धि *f.*, अतिस्थौल्यं.
Hyphen, *n.* संयोग०, समासचिह्नं.

Hypnosis, *n.* मोहननिद्रा, ०सुषुप्ति *f.*; निद्रासंपादनं.
Hypnotic, *a.* निद्राकारक; मोहावस्थाकारक.
Hypnotism, *n.* मोहनं.
Hypochondria, *n.* रोगभ्रम; पित्तोन्माद, पित्तविकार। -c, *a.* रोगभ्रमग्रस्त; पित्तोन्मादिन्.
Hypocrisy, *n.* उपधा, कपटविडंबनं, छद्मन् *neu.*; आर्यवृत्ति *f*, कुकुटि *f.* -टी, छंदना, दंभ, दौंदुभि *m.*, धर्मोपधा, मिथ्याचर्या, रेभटि *f*, लिंगवृत्ति *f.*
Hypocrite. *n.* कापटिक, दंभिन्, दांभिक, धर्मध्वजिन्, बकवृत्ति, लिंगवृत्ति *all m.*
Hypocritical, *a.* कापटिक, छाद्मिक, दांभिक। -ly, *adv.* सदंभं, सव्याजं.
Hypodermic, *a.* त्वगंतर्गत.
Hypogean, -ous,-geal, *a.* आंतर्भौम.
Hypostasis, *n.* द्रव्यं; आधार; तत्त्वं.
Hypotenuse, *n.* कर्ण, श्रुति *f.*
Hypothecation, *n.* आधिप्रतिश्रव.
Hypothesis, *n.* उपन्यास; प्राक्प्रमेयकल्पनं; तर्क; अनुमान०, तर्कमात्रं.
Hypothetical, *a.* कल्पित; उपन्यासात्मक; तर्कित; काल्पनिक.
Hypotyposis, *n.* सुस्पष्टवर्णनं.
Hysteria, Hysterics, *n.* गर्भाशयोन्माद वातोन्माद, हर्षमोह.

Hysteric,-al, *a.* वायुग्रस्त, हर्ष-मूर्च्छाल; अतिसंक्षोभशील.

Hysterectomy, *n.* गर्भाशय-विच्छेदनं.

Hysteritis, *n.* गर्भाशयपाक.

I

I, *pro.* अहम्.

Ibex, *n.* गिरिच्छाग.

Ice, *n* जलघन, घनजलं; तुषारसंघात, हिमं । *vt.* हिमीकृ 8 U; हिमेन शीतलीकृ 8 U. । -berg, *n.* हिमराशि *m.*, हिमोत्सेध । -bound, *a.* हिमबद्ध, हिमाक्रांत । -cold *a.* शिशिर, हिम । -cream, *n.* घनमधुरदुग्धं । -field, *n.* हिमप्रस्तार । -man, *n.* घनजल-विक्रेतृ *m.* । -river, *n.* हिमानी । Icy, *a.* हिममय; हिमशीतल; रूक्ष, स्नेहशून्य.

Ichneumon, *n.* अंगूष, कश, नकुल, पिंगल, बभ्रु *m.*

Ichor, *n.* दानं; व्रणस्राव.

Ichthyoid, *a.* मत्स्यसम.

Ichthyology, *n.* मत्स्यशास्त्रं.

Ichthyophagy, *n.* मत्स्यभक्षणं.

Icicle, *n.* हिमकण.

Icon, *n.* प्रतिमा, मूर्ति *f.* । -ic, *a.* प्रतिमात्मक । -oclasm, *n.* प्रतिमाभंजनं । -oclast, *n.* प्रतिमाभंजक । -ography, *n.* प्रतिमावर्णनं । -olatry, *n.* प्रतिमापूजा.

Ictus, *n.* ताल; नाडीस्पंद.

Idea, *n.* कल्पना, प्रतिभास, प्रत्यय, बोध, भावना, वासना, संकल्प; अभिप्राय, मतं, मति *f.*; आकूतं, उद्देश । -l, *a.* प्रत्ययात्मक, भावनात्मक; कल्पित, काल्पनिक, प्रातिभासिक; मानसिक; ध्येय-मात्रात्मक; उत्कृष्ट । -l, *n.* आदर्श; साध्यं । -lism, *n.* विज्ञानवाद । -list, *a.* विज्ञान-वादिन् *m.* । -lity, *n.* प्रत्यया-त्मकता.

Identical, *a.* अनन्य, अभिन्न; सम । -ly, *adv.* तादात्म्येन, निर्विशेषं.

Identification, *n.* तादात्म्य-निरूपणं; अभिज्ञानं; समीकरणं; सायुज्यं.

Identify, *vt.* तादात्म्येन निरूप् 10 U, अनन्यं *a.* एव मन् 4 A, दृश् *c*, प्रतिपद् *c*, *etc.*; समीकृ 8 U; आत्मानं सपक्षं *a.* कृ 8 U, सपक्षीभू 1 P.

Identity, *n.* ऐक्यं, तादात्म्यं ; अन-न्यता, अभेद ; साम्यं, सायुज्यं, सारूप्यं.

Ideograph, *n.* पदार्थचित्रं.

Ideology, *n.* प्रत्ययशास्त्रं ; मतप्रपंच.

Idiocy, *n.* जाड्यं, मतिवैकल्यं, मांद्यं; मूढता.

Idiom, *n.* वाक्संप्रदाय, वाग्व्यवहार ; भाषास्वालक्षण्यं । -atic, *a.* वाग्व्यवहारानुरूप ; रूढ्यनुगत.

Idiosyncrasy, *n.* व्यक्तिस्वभाव ; देहस्वभाव.

Idiot, *n.* जड, मूढ, मूर्ख, विकलमति *m.* । –ic, –ical, *a* जड, बालिश, मंदबुद्धि, etc.

Idle, *a.* अकिंचित्कर ; अव्यापार, अव्यापृत, निरुद्यम, निरुद्योग ; अनुद्योगिन् , अलस(क), आलसस्य, कार्यविमुख, तंद्रालु, तुंदपरिमृजमार्ज, मंथर मंद, मंदर शीतक ; निरर्थक निष्प्रयोजन, निष्फल, फल्गु, मोघ, विफल, व्यर्थ ; वंध्य ; तुच्छ । *vt* (कालं) आलस्येन गम् *c or* क्षि *c*। *vi.* आलस्येन *or* वृथा कालक्षेपं कृ 8 U । –ness, *n.* अनुद्योग ; आलस्यं, कार्यविमुखता, तंद्रालुत्वं, मंथरता । –r, *n.* कालक्षेपक, तुंदपरिमार्ज । –y, *adv.* आलस्येन; मंदं; वृथा.

Idol, *n.* प्रतिमा, मूर्ति *f*; ठक्कुर; दैवतं ; अतिप्रेमास्पदं; अत्यादरस्थानं । –ater, *n* प्रतिमा०, मूर्तिपुजक, मूर्त्युपासक, अत्याराधनापर।–atrous, *a.* मूर्तिपूजक। –atry, –ism, *n.* प्रतिमाराधना; मूर्तिपूजा । –ize, *vt.* प्रतिमामिव अर्च् 10 U *or* पूज् 10 U; आराध्यं *a.* कृ 8 U । –on, *n.* प्रतिभास; प्रत्यय.

Idyll, *n.* लघुग्रामकाव्यं.

If, *conj.* यदि; चेत् (never used at the beginning of a sentence) I. so, एवं सति, यद्येवं । I. not, नोचेत् । As if, इव.

Igneous, *a.* आग्नेय: अग्निमय; अग्न्युद्गमक; आंतर्भौमज्वालोत्पादित.

Ignis fatuus, *n.* ज्वालाभास; भ्रांतिमत्प्रयोजनं.

Ignite, *vi.* इंध् 7 A, ज्वल् *c*, दह् 1 P, संधुक्ष् 10 U; तप् *c* । *vi.* इंध् *Pass*, ज्वल् 1 P । –ion, *n.* इंधनं, ज्वलनं.

Ignoble, *a.* अकुलीन, अनभिजात, जघन्य, हीनजाति; अधम, अपकृष्ट, क्षुद्र, नीच; कुत्सित, निंद्य; अपकीर्तिकर, लज्जाकर । –y, *adv.* अधमवत्.

Ignominious, *a.* (अ०) अपकीर्तिकर, लज्जाकर; गर्ह्य, निंद्य.

Ignominy, *n.* अपकीर्ति *f.*, अपयशस् *neu.*, अप्रतिष्ठा, कलंक; अनादर, अवमान.

Ignoramus, *n.* अज्ञ, अनक्षर, अपंडित, विद्याहीन; अतिमूर्ख *all m.*

Ignorance, *n.* अज्ञता, निरक्षरता, विद्याहीनता; अज्ञानं, अबोध, अविद्या; अनुपलब्धि *f.*

Ignorant, *a.* अज्ञ, अनक्षर, अपंडित, अप्राज्ञ, अशिक्षित, निरक्षर, विद्याहीन; अनभिज्ञ, अनुपलब्ध । –ly, *adv.* अज्ञानपूर्वकं । –ism, *n.* प्रगतिविरोध.

Ignore, *vt*. अवगण् 10 U, उपेक्ष् 1 A; न अवधा 3 U.

Iguana, *n*. गोधा, गोधिका, निहाका मुसली, शयंडक.

Iliac, *a*. आंत्र, आंत्रिक.

Ilk, *a*. अनन्य, अभिन्न.

Ill, *a*. अपटु, अभ्यामित, अभ्यांत, अस्वस्थ, आतुर, रुग्ण, विकृत, व्याधित, सामय; दुष्ट, पाप; प्रतिकूल, प्रतीप; अपकारक, घातुक, पीडावह, शरारु; अभद्र, अमंगल; सदोष; अयोग्य; अकुशल । *adv*. असम्यक्, दोषपूर्वकं; कु०, दुर्०, । *n*. अधर्म, पापं; अपाय, अरिष्टं, पीडा; आपद् *f*, दुर्दैवं । I. at ease, चिंतापर, ०मग्न; अस्वस्थ । To be taken i., व्याधिना अभिभू *Pass*. । To speak i., गर्ह् 1 A । To take i., in i. part, क्रुध् 4 P, रुष् 4 P । -advised, *a*. असमीक्ष्यकृत; विवेकशून्य । -affected, *a*. अपरक्त, वितुष्ट । I. blood, अप्रीति *f*., रोष, विरोध । -boding, *a*. अभद्र, अमंगल, अशुभ । -bred, *a*. अविनीत, अशिष्ट, असभ्य । I. breediug, *n*. अविनय, अशिष्टता, वैयात्यं । -conditioned, *a*. दुष्प्रकृति; अस्वस्थ । -disposed *a*. प्रतिकूल; अहितैषिन्, द्रोहमति । -fame, *n*. अपकीर्ति, दुष्कीर्ति *both f*. । -fated, *a*. अधन्य, दुर्दैव, मंदभाग्य । -favoured, *a*. कुरूप, दुर्दर्शन । -got, -gotten, *a*. अन्यायार्जित । I. humour, *n*. दुष्प्रकृति *f*.; रोषं । -judged. *a*. अपरीक्षित; असमीक्ष्यकृत; निर्विवेक । I. luck, *n*. दुर्दैवं, दुर्भाग्यं, मंदभाग्यं । -mannered, *a*. अविनीत, अशिष्ट, असभ्य, दुर्विनीत । -matched, *a*. दुर्युक्त । -mated, *a*. असुखविवाह । -natured, *a*. अविनीत, दुष्प्रकृति । -omened, *a*. अभद्र, अमंगल, अशुभ; अनिष्टसूचक । -starred, *a*. अरिष्टयोगजात; मंदभाग्य; दुर्दैवोपहत । -tempered, *a*. दुष्प्रकृति, कोपन । -timed, *a*. अप्राप्तकाल, अप्राप्तावसर, असामयिक । I. turn, अपकार । I. -use, -treat, *vt*. अर्द् 1 P. *c*, पीड् 10 U. । I. will, *n*. अभ्यसूया, अहितेच्छा, दौरात्म्यं; द्रोह, द्वेष, विरोध । Illness, *n*. आतंक, आमय, आर्ति *f*. उपताप, गद, रुज् *f*., रुजा, रोग, विक्रिया, व्याधि *m*.; अस्वास्थ्यं, मांद्यं.

Illation, *n*. अनुमानं, अनुमिति *f*., ऊहनं, तर्क, निगमनं.

Illative, *a*. आनुमानिक; अनुमानवाचक.

Illegal, *a*. अधर्म्य, अन्याय्य, अवैध, नियम०, विधि०, व्यवहार०,

शास्त्र, स्मृतिविरुद्ध ।-ity, *n.* अधर्म्यता, अन्याय्यता, अवैधता, न्यायविरोध, *etc.* । -ly, *adv.* न्यायविरुद्धं.

Illegible, *a.* अस्पष्टवर्ण, दुर्वाच्य.

Illegitimacy, *n.* विजातत्वं; शास्त्रविरोध.

Illegitimate, *a.* जारज, विजन्मन्, विजात; अन्याय्य, शास्त्रविरुद्ध; अनुपपन्न। An i. son, अवरेट, कानीन, कुंड, कौलटेय-र, दासीपुत्र, दासेय-र, पौंश्चलेय, बंधुल, बांधकिनेय *all m.* । -ion, *n.* वैजात्यं । -ly, *adv.* धर्मविरुद्धं.

Illiberal, *a.* अनुदार, अमुक्तहस्त, अवदान्य, कृपण; अनुदारमति, आकुंचितबुद्धि; अव्यापक । -ity, *n.* अनुदारता, कार्पण्यं; अव्यापकत्वं, आकुंचितत्वं.

Illicit, *a.* अधर्म्य, निषिद्ध, प्रतिषिद्ध। I. intercourse, अगम्यागमनं.

Illimitable, *a.* अनंत, अमर्यादित, अमित, अव्यवच्छेद्य, निरवधि, निःसीम । -y, *adv.* अनंतं, अमर्यादं.

Illiquid, *a.* अप्रमाणीकृत.

Illiteracy, *n.* निरक्षरत्वं; विद्याहीनत्वं.

Illiterate, *a,* अनक्षर, अशिक्षित, निरक्षर; वाचनासमर्थ; लेखनासमर्थ.

20

Illogical, *a.* अनुपपन्न, अयुक्तिसिद्ध। I. conclusion, *n.* अपसिद्धांत । -ly, *adv.* न्यायविरुद्धं.

Illude, *vt.* प्रतॄ, वंच् *both c.*

Illume, Illumine, *vt.* *See* Illuminate.

Illuminate, *vt.* उद्भास्, दीप्, द्युत्, प्रकाश् *all c*; दीपैः अलंकृ 8 U; (प्र॰)प्रतिबुध्, शिक्ष् *all c*; (पुस्तकपत्राणि) चित्रैः अलंकृ 8 U । -ion, *n.* द्योतनं, प्रकाशनं; दीपमाला, ॰शोभा, दीपोत्सव; प्रबोध । -or, *n.* प्रकाशक.

Illuminati, *n. pl.* सिद्धाः *pl.*

Illusion, *n.* प्रतारणा, वंचना; अविद्या, आभास, इंद्रजालं, प्रपंच, भ्रम, माया, मिथ्यामति *f.*, मोह, विवर्त । -ism, *n.* मायावाद, विवर्तवाद । -ist, *n.* आहितुंडिक, इं(ऐं)द्रजालिक, कुहककार, मायिक, मायिन् *m.*

Illusive, Illusory, *a.* अलीक, कपटिन्, प्रतारक; ऐंद्रजालिक, प्रापंचिक, भ्रांतिमय, मायिक.

Illustrate, *vt.* (उदाहरणचित्रादिकैः) प्रकाश् *c*, विवृ 5 U, विशदीकृ 8 U, व्याख्या 2 P, स्पष्टीकृ 8 U; निर्दिश् *c*; उदाहृ 1 P; चित्रैः सनाथीकृ 8 U । -ion, *n.* प्रकाशनं, स्पष्टीकरणं; उदाहरणं, दृष्टांत, निदर्शनं; (पुस्तकस्थं) चित्रं । -ive, *a.* द्योतक, प्रकाशक; दार्ष्टांतिक । -or, *n.* निदर्शक; चित्रकार.

Illustrious, *a.* कीर्तित, कीर्तिमत, (प्र०, वि०,)ख्यात, पुण्यश्लोक, प्रथित, प्रसिद्ध, यशोधर, लोकविश्रुत, सुशंस; कीर्तिप्रद; यशस्य; उत्कृष्ट, महानुभाव, विशिष्ट, श्रेष्ठ । -ly, *adv.* कीर्तिपूर्वकं । -ness, *n.* ख्याति *f*, प्रसिद्धि *f*.

Image, *n.* प्रतिकृति *f.*, प्रतिनिधि, *m.*, प्रतिमा, प्रतिमानं, प्रतियातना, मूर्ति *f.*, प्रतिच्छंद, प्रतिच्छायायिका, प्रतिबिंबं, प्रतिमिति *f*, प्रतिमूर्ति *f*, प्रतिरूपं; (Idea, conception) कल्पना, प्रतिभास, प्रत्यय, भावना । *vt.* आदर्शीकृ 8 U, प्रतिबिंबयति *Den.* प्रत्यावृत् *c*; आलिख् 6 U, चित्र् 10 U; मनसा क्लृप् *c* । -ry, *n.* प्रतिमासमूह; कल्पनासृष्टि *f.*; चित्रवर्णनं.

Imagine, *vt.* मनसा क्लृप् *c*; ध्यै 1P, संभू *c*; चिंत् 10 U, मन् 4 A; उत्प्रेक्ष् 1 A, ऊह् 1 A, तर्क् 10 U । -ary, *a.* कल्पनात्मक, काल्पनिक; अवास्तविक, वितथ । -ation, *n.* कल्पना, भावना, वासना; कल्पनाशक्ति *f.* । -ative, *a.* कल्पक, भावनापर, ०प्रधान.

Imago, *n.* प्रौढकीट.

Imbecile, *a.* जडबुद्धि, बालिश, विकलमति; अशक्त; दुर्बल । -ity, *n.* बुद्धिजाड्यं, ०मांद्यं; दुर्बलता.

Imbibe, *vt.* आपा, निपा *both* 1 P; चुष् *c*; मनसा ग्रह् 9 P *or* स्वायत्तीकृ 8 U.

Imbroglio, *n.* संविधानं, संविधानकं; कार्यसंकुलत्वं; वैमत्यं.

Imbrue, *vt.* क्लिद् *c*, स्ना *c*; रंज् 10 U, लिप् 6 P; दिह् 2 U.

Imbrute, *vt.* पशुसमं *a.* कृ । *vi.* पशुसम *a.* भू 1 P.

Imbue, *vt.* पा *c*; स्ना *c*; रंज् 10 U; पूर् 10 U; संचर् *c*.

Imitable, *a.* अनुकरणीय.

Imitate, *vt.* अनुकृ 8 U, अनुवद् 1 A, अनुविधा 3 U; विडंब् 10 U । -ion, *n.* अनुकरणं, अनुकृति *f.*; विडंबनं; प्रतिमानं, प्रतिरूपं । -ive, *a.* अनुकरणशील, अनुविधायिन्; कृतक । -or, *n.* अनुकर्तृ *m.*, अनुकारक.

Immaculate, *a* अकलंक, अकल्मष, निर्दोष, निर्मल, निष्कलंक; पवित्र, शुचि, शुद्ध.

Immalleable, *a.* अनुद्वर्तनीय.

Immanence,-cy, *n.* अंतर्वर्तित्वं.

Immanent, *a.* अंतरस्थ, अंतर्वर्तिन्; अनश्वर.

Immaterial, *a.* अप्राकृतिक, अभौतिक; अमूर्त, निरवयव; आध्यात्मिक; सूक्ष्म; अनन्वित, अप्रकृत, अप्रस्तुत, अप्रासंगिक, असंगत; अनावश्यक, तुच्छ, लघ्वर्थ, निष्प्रयोजन । -ism, *n.* निराकारवाद; प्रकृत्यभाववाद । -ity, *n.* अभौतिकत्वं; अमूर्तत्वं; आध्यात्मिकता.

Immature, *a.* अपक्व, अपरिणत; अपरिपूर्ण, अप्रौढ, असिद्ध; न्यून,

सदोष; अप्राप्तकाल, आकालिक. Immaturity ;n. अपक्वता अपरिपाक; अकालिकता । -ly, अपरिणतं; अप्राप्तकालं.

Immeasurable, *a.* अपरिमाण-मित-मेय, अमित, अमेय; अतिमहत्, अतिमात्र, विशाल, सुमहत् । -ness, (*also* Immeasurability) *n.* अमितत्वं, अतिमहत्त्वं । -y, *adv.* अमितं; अतीव.

Immediate, *a.* अतिसंनिकृष्ट, अतिसंनिहित; अनंतर, अनंतरित, अव्यवहित; आसन्न, संसक्त; अचिर, तत्क्षणिक, तात्कालिक । -ly, *adv.* अचिरादेव, तत्कालं, तत्क्षणेन, सद्यः, सपदि.

Immedicable, *a.* अप्रतिकार्य, अशमनीय, असाध्य, दुरुपचार.

Immemorial, *a.*अस्मार्त, स्मरणातिक्रांत, स्मृत्यगोचर; अतिपुराण। From times i., अनादिकालात्.

Immense, *a.* अतिमहत्, अतिमात्र, विशाल, सुमहत; अपरिमित, अमित; अत्युत्तम । -ity, *n.* अतिमहत्त्वं; आनंत्यं; अमितत्वं । -ly, *adv.* अतिमात्रं, अतीव, अत्यंतं.

Immerse, *vt.* अवगाह्, आप्लु, निमस्ज् *all c*; संश्लिष्, संक्रम् *both c* । -ion, *n.* अवगाहनं, निमज्जनं; अभिनिवेश; मग्नता.

Immigrate, *vi* देशांतरं अधिवस् 1 P । -ion, *n.* देशांतराधिवास.

Imminence, *a.* प्रत्यासत्ति *f*; संनिधि *m*.

Imminent, *a.*प्रत्यासन्न,प्रत्युपस्थित; आसन्न, निकट, संनिकृष्ट; प्रलंब.

Immiscible, *a* अमिश्रणीय.

Immitigable, *a.* अशमनीय; अक्षालनीय.

Immobile, *a.* अचल, निश्चल, स्थिर; गतिहीन । -ity, *n.* अचलत्वं, स्थैर्यं । -ize, *vt.* स्तंभ् 9 P.

Immoderate, *a.* अतिमात्र, अत्यंत, अत्यर्थ, अपरिमित; अन्याय्य, अयोग्य । -ion; *n.* अतिमात्रत्वं. अतिरेक । -ly, *adv.* अतिमात्रं, अतीव, अत्यंतं.

Immodest, *a.* अविनीत, धृष्ट, प्रगल्भ, वियात; निर्लज्ज, पांसुल, व्यभिचारिन्; अश्लील, असभ्य, ग्राम्य । -ly, *adv.* अविनयेन; निर्लज्जं । -y, *n.* अविनय, वैयात्यं; पांसुलत्वं; अश्लीलता.

Immolate, *a. vt.* यज्ञे व्यापद् *c or* हन् 2 P, हविरिव कृ *c* । -ion, *n.* आलभनं, आलंभ, बलिदानं.

Immoral, *a.* अधर्म्य, अनीतिमत्, असत्, असाधु, दुराचार, दुर्वृत्त, दुश्चरित, पाप, पापाचार, व्यभिचारिन् । -ity, *n.* अधर्म, अनीति *f.*, असाधुत्वं, दुश्चरितं, पापं, पकर्मन् *neu.*, व्यभिचार। -ly, *adv.* असाधु; दुराचारेण.

Immortal, *n.* अमर, अमर्त्य; अक्षय, अजर, अनपायिन्, अनश्वर, अविनाशिन्, निर्जर; शाश्वत, सनातन; अक्षयकीर्तिमत् । *n.* अमर *m*; देव । –ity, *n.* अमरत्वं; अनश्वरता; शाश्वतत्वं । –ize, *vt.* अमरीकृ, अक्षयीकृ *both* 8 U; कीर्तिं स्थिरीकृ 8 U । –ly, *adv.* अजरं, अजस्रं, शाश्वतं.

Immovable, *a.* अचल, निश्चल; अलोल, दृढ, स्थिर; स्थावर; निर्विकार; निर्घृण.

Immune, *a.* मुक्त; (रोगेण) अनाक्रांत, अनाक्रमणीय । –ity, *n.* मुक्तता; अनाक्रमणीयता.

Immure, *vt.* अवरुध्, निरुध् *both* 7 U; भित्तिभिरिव परिवृ 5 U *or* परिवेष्ट् 1 A. *c* । –ment, *n.* अवरोधनं.

Immutability, *n.* अविकार्यता; नित्यता.

Immutable, *a.* अविकार्य, अविक्रिय, निर्विकार; अपरिवर्तनीय; नित्य; स्थिर । –y, *adv.* निर्विकारं.

Imp, *n.* लघुपिशाच; अविनीतबालक । –ish, *a.* पिशाचयोग्य.

Impact, *n.* संघट्ट, संमर्द; समाघात.

Impair, *vt.* (गुणादिकं) अल्पीकृ 8 U, न्यूनीकृ 8 U, लघयति *Den*, ह्रस् *c*; अपकृ 8 U, अपचि 5 U, क्षि *c* । –ment, *n.* अपचय, क्षति *f.*, बाधा, वैकल्यं.

Impale, *vt.* (शूलादिकेन) व्यध् 4 P *or* निर्भिद् 7 P; (शूलादिके) आरुह् *c* । –ment, *n.* वेधनं; शूलारोपणं.

Impalpable, *a.* स्पर्शाव्यक्त; अतिसूक्ष्म; इंद्रियागोचर; दुरवगम, दुर्ज्ञेय । –ly, *adv.* अव्यक्तं.

Imparadise, *vt.* स्वर्गे इव निविश् *c*; परमसुखिन *a.* कृ 8 U.

Imparisyllabic, *a.* असमाक्षर.

Imparity, *n.* असादृश्यं, असाम्यं; न्यूनाधिक्यं, वैलक्षण्यं, वैषम्यं; अयुग्मता.

Impart, *vt.* ऋ *c*, दा 3 U, वितॄ 1 P; निविद् *c*, विज्ञा *c*; कथ् 10 U, ख्या *c* । –ment, *n.* वितरणं; निवेदनं; ख्यापनं.

Impartial, *a.* अपक्षपातिन्, पक्षपातहीन, समदर्शिन्, समवर्तिन्; न्यायवर्तिन्, न्याय्य, यथार्थ; उदासीन; मध्यस्थ । –ity, *n.* अपक्षपात, समता; न्याय्यता; माध्यस्थं-स्थ्यं । –ly, *adv.* अपक्षपातेन, न्यायेन.

Impartible, *a.* अनंशनीय, अवंटनीय, अविभाज्य.

Impassable, *a.* अगम्य, अतार्य, अलंघनीय, दुस्तर, दुस्तार्य.

Impasse, *n.* एकप्रवेशमात्रः मार्गः; दुरत्ययं संकटं.

Impassible, *a.* उदासीन, समसुखदुःख; अबाध्य; वीतराग.

Impassion, *vt.* उद्दीप् *c*, परितप् *c*। -able, *a.* सुक्षोभनीय। -ed, *a.* उत्कट; बद्धभाव, सानुराग; सरस; आवेशपूर्ण.

Impassive, *a.* अदुःखोपहत; अरागाभिभूत; समसुखदुःख; उदासीन; अविकृत, निराकुल, शांत। -ly, *adv.* शांतं, निराकुलतया। -ity, *n.* निराकुलता.

Impatience, *n.* असहनत्वं; अतितिक्षा; अधीरता, उत्कंठा, औत्सुक्यं.

Impatient, *a.* अतितिक्षु, असह, असहन, असहिष्णु; अधीर, उत्क, उत्कंठ, उत्सुक। -ly, *adv.* अधीरं, सोत्कंठं.

Impavid, *a.* निर्भय; साहसिक.

Impeach, *vt.* अभियुज् 7 A. 10 U, अभिशंस् 1 P; अपवद् 1 P, दुष् *c*; विवद् 1 A। -ment, *n.* अभियोग, अभिशंसनं.

Impeccable, *a.* पापविमुख; अनिंद्य, निर्दोष; निष्पाप। -y, *adv.* निर्दोषं.

Impeccant, *a.* निर्दोष; निष्पाप.

Impecunious, *n.* अकिंचन, अधन, दरिद्र, निर्धन.

Impede, *vt.* प्रतिबंध् 9 P, प्रतिबाध् 1 A, प्रतिरुध् 7 U, प्रतिहन् 2 P, रुध् 7 U। -iment, *n.* अंतराय, प्रतिबंध-नं, प्रतिरोध-नं, प्रत्यूह, विघ्न। -imenta, *n. pl.* सेनोपकरणानि *pl.*; प्रगतिप्रतिबंधाः *pl.*

Impel, *vt.* प्रचुद् 10 U, प्रणुद् 6 P. *c.*, प्रयुज् 7 A. 10 U, प्रवृत् *c*, प्रेर् *c*। -lent, *a.* प्रचोदक, प्रवर्तक, प्रेरक.

Impen, *vt.* अवरोधे निरुध् 7 U.

Impend, *vi.* प्रलंब् 1 A; उन्नम् 1 P, प्रत्यासन्न *a.* अस् 2 P, *etc.*; समापत् 1 P। -ing, *a.* आसन्न, उपनत, प्रत्यासन्न.

Impenetrable, *a.* अप्रवेश्य, अभेद्य, अवेध्य; गहन, दुर्गम; अतर्क्य, गुप्ताभिप्राय, गूढाशय; कठिन.

Impenitence, *n.* अननुताप, अननुशय, अननुशोक, अविप्रतीसार, पश्चात्तापाभाव.

Impenitent, *a.* अजातखेद, अननुतप्त, अननुतापिन्, अननुशयिन्, अननुशोकिन्, अपश्चात्तापिन्। *n.* दृढपातकिन् *m.*

Impennate, *a.* पक्षहीन; लघुपक्ष.

Imperative, *a.* आज्ञापक, आज्ञार्थ, आज्ञावाचक; शासनात्मक; अलंघनीय; अवश्यंकर्तव्य, अविशंकनीय, अवैकल्पिक। *n.* लोट्, आज्ञार्थ *both m*। -ly, *adv.* अवश्यमेव.

Imperator, *n.* अधिराज, एकराज्, सम्राज् *all m.*

Imperatrix, *n.* अधिराज्ञी, महाराज्ञी.

Imperceivable, Imperceptible, *a.* अगोचर, अनुपलभ्य, अप्रत्यक्ष, अवेद्य; अलक्ष्य, अव्यक्त, अस्पष्ट;

अत्यल्प, अतिसूक्ष्म] । -y, *adv.* अव्यक्तं.

Imperceptive, Impercipient, *a.* अनुपलब्धृ.

Imperfect, *a.* अनिष्पन्न, अपरिपूर्ण, असमग्र, असिद्ध; अपूर्ण, न्यून, विकल, सदोष, लुप्तावयव, हीनांग; असमाप्त । *n.* (*also* i. tense,) लङ् *m.*, अनद्यतनभूतकाल, ह्यस्तनी वृत्ति *f.* । -ible, *a.* अनिष्पाद्य, अपरिपूरणीय । -ion, *n.* अपचार, दोष, वैकल्यं; छिद्रं, दूषणं; अपूर्णता, न्यूनता; हानि *f.* । -ly, *adv.* अपरिपूर्णं; असम्यक्.

Imperforate, *a.* अच्छिद्र, असुषिर, नीरंध्र.

Imperial, *a.* माहाराजिक; साम्राज्यविषयक; अधिराजोचित; मुख्यतम, श्रेष्ठ; ऐश्वर, ओजस्विन् । -ism, *n.* सम्राट्शासनं; साम्राज्याभिमान। -ist, *n.* साम्राज्याभिमानिन् *m.*

Imperil, *vt.* संकटे *or* संशये पत् *c.*

Imperious, *a.* आज्ञामात्रात्मक; उद्धत, गर्वित, साटोप; अतिनिर्बंधक, अविलंबनीय, अविशंकनीय, शीघ्रकर्तव्य.

Imperishable, *a.* अक्षय, अनश्वर, अविनाशिन्, अव्यय; चिरस्थायिन्.

Imperium, *n.* आधिपत्यं, साम्राज्यं.

Impermanent, *a.* अनित्य, अशाश्वत.

Impermeable, *a.* अप्रवेश्य, अभेद्य.

Impermissible, *a.* अननुज्ञेय, अननुमंतव्य.

Impersonal, *a.* अवैयक्तिक; (Grammar) अकर्तृक । I. construction, भावेप्रयोग.

Impersonate, *vt.* मनुष्यत्वं *or* चैतन्यं आरुह् *c*; (अमुकरूपवेषादिकं) ग्रह् 9 P *or* धृ 10 U, विडंब् 10 U । -ion, *n.* चैतन्यारोपणं; विडंबनं.

Impertinence, *n.* अविनय, वैयात्यं; असंगति *f.*

Impertinent, *a.* अप्रस्तुत, असंगत; अनर्थक, तुच्छ; अविनीत, धृष्ट, प्रगल्भ, वियात.

Imperturbable, *a.* अक्षोभ्य, निर्विकार; अव्याकुल, असंभ्रांत.

Impervious, *a.* अप्रवेश्य, अभेद्य; अविचाल्य.

Impetrate, *vt.* अभ्यर्थनेन लभ् 1 A.

Impetuous, *a.* द्रुतक्रम, वेगवत्, सरभस, संरंभिन्; अविमृश्यकारिन्, अविलंबिन्, आशुकारिन्, साहसिक । -ly, *adv.* सरभसं, संरंभेण । -ness (*also* Impetuosity), *n.* रभस, संरंभ; आशुकारित्वं; साहसिकता.

Impetus, *n.* प्रसभ, वेग; प्रवर्तकशक्ति *f.*, प्रेरणा.

Impiety, *n.* अधार्मिकता, अभक्ति *f.*, धर्मतत्त्वावज्ञा । Impious, *a.* अधार्मिक, अभक्त, धर्मविमुख.

Impinge, *vi.* संघट्ट 1 A; संहन् 2 U; संमृद् 9 P.

Implacable, *a.* अप्रशाम्य, अप्रसादनीय, अशमनीय, असांत्व-नीय; अननुनेय, निरनुक्रोश; दीर्घ-द्वेषिन्.

Implant, *vt.* रुह् *c*; प्रतिष्ठा *c*; (चित्ते) निविश् *c*, दृढं उपदिश् 6 P.

Implausible, *a.* अविश्वसनीय; असत्यप्राय.

Implement, *n.* उपकरणं, साधनं; पात्रं; करणं। संपूर् 10 U; निर्वृत्, निर्वह्, साध् *all c.*

Implicate, *vt.* संबंध् 9 P, संश्लिष् *c*। -ion, *n.* समन्वय, संबंध; अप-वाह, अपोह.

Implicit, *a.* उपलक्षित, ध्वनित, विवक्षित; अवैकल्पिक, निर्विवाद, शंकाहीन। -ly, *adv.* अनाशंकं, निर्विवादं.

Implore, *vt.* अभ्यर्थ्, प्रार्थ् *both* 10 A, याच् I A। -ation, *n.* प्रार्थना, याचना। -ingly, *a.* प्रार्थनापूर्वकं.

Impluvium, *n.* पर्जन्यजलकुंडं.

Imply, *vt* उपलक्ष् 10 U, ध्वन् *c*; विवक्षति *Desid*, सूच् 10 U; गम्, प्रती *both c*; उपाक्षिप् 6 P, समुद्दिश् 6 P। Implied, *a*, उपलक्षित, विवक्षित, सूचित; उपाक्षिप्त.

Impolite, *a.* अदाक्षिण, अप्रश्रय, अविनीत, अशिष्ट, असभ्य। -ly, *adv.* अविनयेन। -ness, *n.* अदाक्षिण्यं, अविनय, असभ्यता.

Impolitic, *a.* अविचारकृत, अवि-मृश्यकृत; अविचारिन्, अविमृश्य-कारिन्; अनर्थावह, अनिष्ट; अनुपपन्न, अयोग्य.

Imponderable, *a.* भारहीन; अति-लघु; अगुरु.

Imporous, *a.* अच्छिद्र, नीरंध्र.

Import, *vt.* (1) (देशांतरात्) आनी 1 P *or* आहृ 1 P; प्रविश् *c*; (2) उपलक्ष् 10 U, द्युत् *c*, ध्वन् *c*, विवक्षति *Desid.*, सूच् 10 U; संबंध् 9 P। *vi.* (little, much,) लघ्वर्थ *a.*, गुर्वर्थ *a.* अस् 2 P। *n.* (*pl.*) परदेशीयपण्यानि; (*e.g.*) अभिप्राय, अर्थ, आशय, उद्देश, भाव; विवक्षा; गौरवं, महत्त्वं। -ance, *a.* गुरुत्वं, गौरवं, महत्त्वं; गरिमन् *m.*, प्रतिष्ठा, महिमन् *m.*, माहात्म्यं; गर्व, दर्प। -ant, *a.* अलघु, गुर्वर्थ, बह्वर्थ; अवलिप्त। -antly, *adv.* गौरव-पूर्णं। -ation, *n.* परदेशादानयनं; परदेशादानीतपण्यजातं। -er, *n.* परदेशीयपण्याहर्तृ *m.*

Importunate, *a.* अत्याग्रहिन्, अभिनिविष्ट, दृढाग्रह, निर्बंधपर; दुःसह, दुर्वह, पीडाकर। -ly, *adv.* अत्याग्रहेण, सनिर्बंधं, साग्रहं.

Importune, (1) *vt.* सनिर्बंधं *or* साग्रहं प्रार्थ् 10 U *or* याच् 1 A;

साग्रहं प्रवृत् c; अतिनिर्बंधेन पीड् 10 U । (2) a. अ(आ)कालिक, अनवसर, अप्राप्तकाल; अभिनिविष्ट; कष्टकर, पीडावह; दुःसह, दुर्वह.

Importunity, Importunacy, Importunateness, n. अतिनिर्बंध, अतिप्रार्थना, अत्याग्रह, अभिनिवेश, दृढाग्रह.

Impose, vt. निधा 3 U; आरुह् c, नियुज् 7 A. 10 U, न्यस् 4 U, समारुह् c, स्था c; बलात् ग्रह् c । To i. on, upon, अतिसंधा 3 U, छल् 10 U, प्रतॄ c, वंच् c, विप्रलभ् 1 A । –ing, a. चमत्कृतिजनक, भव्य, महाभिख्य, विस्मयावह, विस्मापक, साडंबर । –ition, n. न्यास, समारोपणं, स्थापनं; कर, बलि m., शुल्क mn., शासनार्थं नियोजितः पाठः प्रतारणा, वंचना.

Impossible, a. अशक्य असाध्य; असंभवनीय; असह्य; अतिबीभत्स । –ity, n. अशक्यता, असाध्यत्वं; असंभव; खपुष्पं, शशविषाणं, etc. । –y, adv. अतिप्रत्ययं; अतिमात्रं, अत्यर्थं.

Impost, n. कर, बलि m., शुल्क mn.

Impostor, n. छाद्मिक, दांभिक, धूर्त, प्रतारक, वंचक, हारक । Imposture, n. कैतवं, प्रतारणा, वंचना, व्याज.

Impostume, –thume, n. विद्रधि m., विस्फोट, स्फोट.

Impotence, –cy, n. दौर्बल्यं; क्लीबता, निर्वीर्यता, वीर्यहीनत्वं.

Impotent, a. अशक्त, क्षीण, दुर्बल, निर्बल, निःसत्त्व; क्लीब, क्षीणरेतस्, निर्वीर्य, पुंस्त्वहीन, वीर्यहीन । –ly, adv. निर्बलं.

Impound, vt. गोष्ठे or व्रजे निरुध् 7 U or क्षिप् 6 P; जलाशये संग्रह् 9 P.

Impoverish, vt. दरिद्रीकृ 8 U; (वीर्यसामर्थ्यादिकं) क्षि c । -ed, a. दरिद्रीकृत, नष्टवित्त । –ment, n. वित्तनाश; सामर्थ्यक्षय.

Impracticable, a. अकार्य, अविधेय, अशक्य, असाध्य, दुर्घट, दुष्कर । –ity, n. असाध्यता, दुष्करता.

Imprecate, vt. अभिशंस् 1 P, (अभि)शप् 1 U । -ion, n अभिशाप, शपथ, शाप; अपभाषा, अभिशंसनं, कुत्सनं, गालि f. । –ory, a. शापगर्भ, ०वाचक; अपभाषक.

Impregnable, a. अधृष्य, अनवस्कंद्य, अनाक्रम्य, दुरासद, दुर्धर्ष; अजय्य, अपराजेय, दुराक्रम; गहन, दुर्गम.

Impregnate, vt. अंतर्वत्नीं कृ 8 U, गर्भं ग्रह् c, (रेतः) सिच् 6 P; सफलं a. or फलदं a. कृ 8 U; व्याप् 5 P. c, संसृज् 6 P, दृढं उपदिश् 6 P or शिक्ष् c । –d, a. सिक्त; धारितगर्भ; गर्भिणी; व्याप्त । –ion, n. सेक; गर्भाधानं; (चित्तादिके) प्रसार.

Impresario, n. सूत्रधार; नाट्याध्यक्ष.

Impress, *vt.* अंक्, चिह्न *both* 10 U. मुद्रयति *Den.*; (चित्तादिके) दृढं निविश् *c or* स्था *c*; (चित्तं) वशीकृ 8 U *or* हृ 1 P, (चित्ते) दृढपदं लभ् 1 A; राजसात्कृ 8 U। *n.* अंकनं, चिह्नं, मुद्रा। –ion, *n.* अंक, चिह्नं; संस्कार; वासना; अनुभव, प्रत्यय, मतं। –ionable, -ible, *a.* सुरंजनीय। –ive, *a.* परचित्तवशकर; चित्तहारिन्

Imprest, *n.* ऋणं.

Imprimatur, *n.* मुद्रणाभ्यनुज्ञा.

Imprimis, *adv.* आदौ तावत्, आरंभे.

Imprint, *vt.* अंक् 10 U, मुद्रयति *Den.*; (चित्तादिके) स्था *c or* निविश् *c*। *n* अंक, मुद्रा.

Imprison, *vt.* कारागृहे क्षिप् 6 P *or* निरुध् 7 U। –ment, *n.* आसेध, कारागृहप्रवेश, कारावास, निरोध.

Improbable, *a* अघटनीय, असंभव। –ity, *n* अघटनीयता, अनुपपत्ति.

Improbity, *n.* अनृजुता, कापट्यं, वंचना, शाठ्यं.

Impromptu, *adv.* अचिंतितपूर्वं। *a.* तत्कालविहित, अचिंतितपूर्व.

Improper, *a.* अनर्ह, अनुचित, अनुपपन्न, अनुपयुक्त, अयुक्त, अयोग्य, असमीचीन; अश्लील, असभ्य, ग्राम्य; अयथार्थ, प्रामादिक। –ly, *adv.* अनुचितं, असम्यक्, अस्थाने.

Impropriate, *vt.* आत्मसात् कृ 8 U.

Impropriety, *n.* अनौचित्यं, अयोग्यता; अनुपपत्ति *f.*; अधर्म्यता, अश्लीलता, असभ्यता.

Improve, *vt.* साधीयसं *a.* कृ 8 U; शुध् *c*; समाधा 3 U। *vi.* अभिवृध् 1 A; उपचि *Pass*; उत्कर्षं गम् 1 P। –ment, *n.* अभिवृद्धि *f.*, उत्कर्ष, उपचय; साधीयस्त्वं; प्रतिसमाधानं, शोधनं; दोषाहरणं; गुणवर्धनं.

Improvidence, *n.* अदूरदर्शित्वं; अदीर्घदृष्टि *f.*

Improvident, *a.* अदूरदर्शिन्; दुर्व्ययिन्.

Improvise, *vt.* अचिंतितपूर्वं कृ 8 U *or* रच् 10 U *or* पठ् 1 P.

Imprudence, *n.* अविमर्श; अविमृश्यकारित्वं; अतिसाहसं; दुर्नीति *f.*

Imprudent, *a.* अविमृश्यकारिन्; अनीतिज्ञ, अविचक्षण, अविवेकिन्; अतिसाहसिक; असमीक्ष्यकृत; अविचारपूर्वक। –ly, *adv* अविमृश्य; अतिसाहसेन; संरंभेण.

Impuberal, *a.* अप्रौढ, अवयःस्थ.

Impudence, *n.* अविनय, निस्त्रपत्वं, वैयात्यं.

Impudent, *a.* अविनीत, निर्लज्ज, निस्त्रप, वियात। –ly, *adv.* अविनयेन, निर्लज्जं.

Impugn, *vt.* निराकृ 8 U; प्रत्याख्या 2 P, विरुध् 7 U;

आशंक् 1 A, विप्रतिपद् 4 A; अपलप् 1 P, अपवद् 1 U । -ment, n. निराकरणं, विप्रतिपत्ति f.; अपवाद, अपलाप.

Impuissant, a. दुर्बल, निर्बल, शक्तिहीन.

Impulse, n. प्रवर्तनं, प्रवृत्ति f., प्रेरणा; प्रचोदना, प्रोत्साहना । -ion, n. प्रेरणं, प्रचोदनं । -ive, a. प्रवर्तक, प्रवृत्तिपर, प्रेरक, प्रचोदक; आवेगपर, संरंभशील । -ly, adv. आवेगपूर्वकं, आवेगेन, सहसा.

Impunity, n. अक्षति f., अनपाय, अहानि f.; दंडमुक्तता, दंडाभाव.

Impure, a. अशुद्ध, अपवित्र, अमेध्य, अशुचि, पांसुल, मलिन, सदोष । -ity, n. अशुद्धता; अशुचिता; मालिन्यं; व्यभिचार.

Impute, vt. अध्यारुह्, आरुह् *both* c; अभिसंबंध् 9 P । -ation, n. अध्यारोप, आरोप, कल्पना; अभियोग; अपवाद, दूषणं.

In, *prep. Exp. by Locative*; ०अंतरे, ०मध्ये *in comp.*; (*Time, circumstance*) *Exp. by Instr*; *e.g.* '*spoken in anger*' क्रोधेनोक्तं; '*in a short time*' अचिरेण । I any case, यथाकथंचित् । I. the air, प्रचलित, संचारिन् । I. as much as, यत्, यतः । I. vain, वृथा.

Inability, n. अक्षमता, असामर्थ्यं.

Inaccessible, a. दुरासद, दुर्गम; गहन; दुष्प्राप, दुष्प्रापण, दुःसाध-ध्य; अननुकूल.

Inaccurate, a. अयथार्थ, अशुद्ध, प्रामादिक, सप्रमाद । -ly, adv. सप्रमादं । n. Inaccuracy, प्रामादिकत्वं.

Inactive, a. अव्यवसाय, निरुद्यम, निरुद्योग, निर्व्यापार, निष्क्रिय; अलस, जड । -ity (*also* Inaction), n. आलस्यं; अनुद्योग.

Inadaptable, a. असंयोजनीय.

Inadequate, a. अपर्याप्त; अक्षम, अयोग्य, असमर्थ । -ness (*also* Inadequacy), n. अपर्याप्ति f.; अयोग्यता, असामर्थ्यं.

Inadherent, a. असंलग्न, असंसक्त.

Inadmissible, a. अग्राह्य, अनुपादेय, अप्रतिग्राह्य, अस्वीकार्य । I. into society, अपांक्त-क्तेय.

Inadvertence, n. अनवधानं, प्रमाद.

Inadvertent, a. अनवधान, अनवहित, असावधान; प्रमादिन्.

Inadvisable, a. अनुपदेष्टव्य; अनुचित, अनुपपन्न.

Inalienable, a. अविच्छेद्य, अविभेद्य, अवियोज्य.

Inalterable, a. अविकार्य; अपरिवर्तनीय.

Inamorato, -a, n. कांत-ता, दयित-ता, वल्लभ-भा.

Inane, *a.* रिक्त, शून्य; असार, निरर्थक, निष्प्रयोजन, फल्गु; मूढ, मूर्ख । –ition, रिक्तता, शून्यता; क्षुधाग्लानि *f.* । –ity, *n.* रिक्तता; फल्गुवाद.

Inanimate, *a.* अचेतन, निर्जीव; जड, निरुल्लास । –ion, *n.* अचैतन्यं.

Inappeasable, *a.* अशमनीय, असांत्वनीय.

Inappellable, *a.* अपरावर्तनीय, अपुनर्विचारणीय; सुनिश्चित.

Inapplicable, *a.* अनुपयोज्य; अनुपपन्न.

Inapplication, *n.* अनुद्यम, कार्यविमुखता, निरुत्साह.

Inapposite, *a.* अनुचित, अनौपयिक, अप्राप्त; अप्रस्तुत, असंगत.

Inappreciable, *a.* अविभाव्य; अत्यल्प, सूक्ष्म; अव्यक्त; तुच्छ । Inappreciation, *n.* गुणाग्रहणं.

Inapprehensible, *a.* अनुपलभ्यं, दुरवबोध.

Inapprehensive, *a.* अविशंकमान, निःशंक, निर्भय.

Inapproachable, *a.* दुरासद, दुर्गम.

Inappropriate, *a.* अनुचित, अयोग्य, असंगत.

Inapt, *a.* अनुचित, अयोग्य; अकुशल; मंद । –itude, *n.* अनौचित्यं, अयोग्यता; अकौशलं । –ly, *adv.* अनुचितं; अस्थाने.

Inarm, *vt.* आश्लिष् 4 P, परिरभ् 1 A.

Inarticulate, *a.* अस्पष्ट, अस्फुट; मूक । –ly, *adv.* अस्फुटं.

Inartificial, *a.* अकलाघटित; अकृत्रिम; सहज, स्वाभाविक.

Inartistic, *a.* अकलाघटित; कुशिल्पित; कौशल्यहीन, शिल्पहीन.

Inasmuch, *adv.* यत्, यतः

Inattention, *n.* अनवधानं; अनपेक्षा; प्रमाद । Inattentive, *a.* अनवधान, अनवहित; प्रमादिन्; अप्रश्रय.

Inaudible, *a.* अश्राव्य, अश्रुतिगोचर.

Inaugural, *a.* प्रारंभविषयक, प्रावेशिक, प्रास्ताविक.

Inaugurate, *vt.* अधिकारे निविश् *c*; अभिषिच् 6 P; प्रतिष्ठा *c*; यथाविधि आरभ् 1 A *or* उपक्रम् 1 A; प्रारंभं अभिनंद् *c* । –ion, *n.* अभिषेक; प्रतिष्ठापनं; उपक्रम, प्रारंभ.

Inauspicious, *a.* अकल्याण, अभद्र, अमंगल, अशिव, अशुभ; अननुकूल; अभाग्यसूचक.

Inbeing, *n.* अंतर्वृत्ति *f.*; स्वभाव; स्वालक्षण्यं.

Inborn, *a.* अंतर्जात, अंतर्भव, औत्पात्तिक, नैसर्गिक, प्रकृतिसिद्ध, सहज, स्वाभाविक.

Inbreak, *n.* अवस्कंद, उपप्लव.

Inbreathe, *vt.* श्वस् 2 P, श्वासं अंतर्ग्रह् 9 P.

Inbred, *a.* अंतर्जात, अंतर्भव, औत्पत्तिक, जन्मसिद्ध, नैसर्गिक, सहज, स्वाभाविक.

Incalculable, *a.* अगण्य; अनिर्णेय.

Incandescent, *a.* उष्मभास्वर, तापोज्ज्वल । Incandescence, *n.* तापोज्ज्वलता.

Incantation, *n.* अभिचारमंत्र, मंत्र.

Incapable, *a* अक्षम, अशक्त, असमर्थ; अपर्याप्त । Incapability, *n.* अशक्ति *f.*, असामर्थ्य.

Incapacitate, *vt* असमर्थं *or* निरुपयोगं *a.* कृ 8 U, विकलीकृ, अपात्रीकृ *both* 8 U.

Incapacity, *n.* अशक्ति *f.*, असामर्थ्यं; अपात्रता; कार्याक्षमता.

Incarcerate, *vt.* कारायां निरुध् 7 U *or* क्षिप् 6 P । -ion, *n.* आसेध, कारानिरोध, कारावास.

Incarnadine, *a.* मांसवर्ण; आताम्र, पाटल । *vt.* अरुणीकृ 8 U.

Incarnate, *a.* कायवत्, देहभृत्, देहिन्, मूर्त, मूर्तिमत्, शरीरिन्, सशरीर: मानवाकृति; अवतारिन्, अवतीर्ण; मांसवर्ण; आताम्र, पाटल । *vt.* सशरीरं *a. or* मूर्तं *a.* कृ 8 U; (अमुकस्य) मूर्तिरिव भू 1 P; अवतॄ 1 P । -ion, *n* अवतार; देहधारणं, शरीरग्रहणं; मूर्ति *f.*; मूर्तिमत्त्वं, सशरीरता.

Incatenation, *n.* संश्लेषणं.

Incautious, *a.* अविमृश्यकारिन्; अतिसाहसिक; प्रमादिन्.

Incendiarism, *n.* गृहदाह.

Incendiary, *a.* गृहदाहविषयक । *n.* अग्निद, अग्निदायक, °दायिन्, गृहदाहिन् *all m.*

Incense, (1) *n* तुरुष्क, तूण, धूप, पावन, पिंडक, मेरुक, यावन, सिह्ल; (gum-resin used as i.) अराल, बहुरूप, यक्षधूप, राल, लालन, सर्जन, सर्जरस; (artificial i.) वृकधूप; (*fig.*) चाटूक्ति *f.*, स्तुति *f.* । *vt.* धूप् 10 U; धूपेन वास् 10 U *or* अर्च् 1 P । -r (*also* Incensory), *n.* धूपपात्रं.

Incense, (2) *vt.* कुप्, क्रुध्, रुष्, संक्षुभ् *all c*; उद्दीप्, प्रदीप् *both c.*

Incension, *n.* ज्वलनं; दाहनं.

Incentive, *a.* प्रचोदक, प्रेरक । *n.* प्रचोदनं, प्रवर्तनं, प्रेरकं, प्रोत्साहकं; प्रेरणाकारणं, *etc.*

Inception, *n.* आरंभ, उपक्रम, प्रारंभ.

Inceptive, *a.* आरंभक, प्रारंभक.

Incertitude, *n.* अध्रुवता, अनिर्णय, अनिश्चय; विकल्प, संशय, संदेह.

Incessant, *a.* अनवरत, अविच्छिन्न, अविरत, अविश्रांत, निरंतर, नित्य, प्रसक्त, सतत, संतत । -ly *adv.* अजस्रं, अनवरतं, निरंतरं । Incessancy, *n.* अविरति *f.*, नैरंतर्य, प्रसक्ति *f.*

Incest, *n.* अगम्यगमनं, व्यभिचार। I. with sister, *etc.* स्वसृगमनं, *etc.* । -uous, *a.* अगम्यगामिन्, व्यभिचारिन्.

Inch, *n.* अंगुल (*approx.*)। By i.es, i. by i., अल्पाल्पशः, शनैः शनैः। Every i. समग्रं, साकल्येन; आपादमस्तकं.

Inchoate, *a.* अचिरारब्ध; अपरिणत; अनिष्पन्न; अपूर्ण.

Incidence, *n.* निपात; अवस्थिति *f.* विषय.

Incident, *n.* प्रसंग, वृत्तं, वृत्तांत, व्यतिकर, संवृत्ति *f.*; आपात, समापत्ति *f.* । *a.* संभवनीय; अंगभूत, आनुषंगिक; आपतिक । -al, *a.* आकस्मिक, आगंतुक, आपतिक, यादृच्छिक; प्रासंगिक; आहार्य । -ally, *adv.* प्रसंगतः; यदृच्छया । -als, *n. pl.* प्रासंगिकव्यय.

Incinerate, *vt.* भस्मसात्कृ 8 U, भस्मीकृ 8 U.

Incipient, *a.* आरंभकालिक; औपक्रमिक; अचिरारब्ध; प्राथमिक.

Incise, *vt.* छिद् 7 P; उत्कृ 6 P; कृत् 6 P; तक्ष् 1. 5 P । -ion, *n.* छेदनं; तक्षणं; छेद, क्षतं । -ive, *a.* छेदक; तीक्ष्ण; विदग्ध.

Incite, *vt.* प्रचुद् 10 U, प्रवृत्, प्रेर्, प्रोत्सह् *all c*; उत्तिज्, उद्दीप् *both c*; अनुमुद् *c* । -ant, *a.* प्रोत्साहक; उत्तेजक । -ation, -ment, *n.* प्रवर्तनं, प्रेरणा, प्रोत्साहनं.

Incivility, *n.* असंस्कृति *f.*; अविनय, अशिष्टता; अनादर.

Inclement, *a.* कठोर, निर्दय; अननुकुल, परुष, रूक्ष; असौम्य, क्षुब्ध, वात्याकुल । Inclemency, *n.* निर्दयता; पारुष्यं.

Incline, *vi.* (अव) नम् 1 P, नम्रीभू 1 P; प्रवणीभू 1 P, आवृज् 1 A, मनः कृ 8 U । *vt.* (अव) नम् *c*, नम्रीकृ 8 U; आवृज् *c*, प्रवणीकृ 8 U, प्रवृत् *c* । *n.* कटक *mn*, निम्नं, पातुक, प्रवणभूमि *f.* । -ation, *n.* (अव) नमनं; प्रवणता, प्रवृत्ति *f.*; अभिरुचि *f.* । -d, *a.* प्रवण; ०शील *in comp.*

Include, *vt.* अंतर्गण् 10 U, अंतर्भू *c*, समाविश् *c*; धा 3 U, धृ 10 U । -d, *a.* अंतर्गत, अंतर्भूत, समाविष्ट.

Inclusion, *n.* अंतर्गणना, अंतर्भाव, समावेश । -ive, *a.* समावेशक; परिग्राहिन् । -ively, *adv.* साकल्येन.

Incogitable, *a.* अज्ञेय; अचिंत्य.

Incognito, *a.* गृहीतान्यनामक, प्रच्छन्नरूप । *adv.* प्रच्छन्ननाम्ना.

Incognizable, Incognoscible, *a.* अज्ञेय, अनुपलभ्य.

Incognizance, *n.* अनुपलब्धि *f.*

Incoherence, Incohesion, *n.* असंबंध; असंगति *f.* असंदर्भ.

Incoherent, Incohesive, *a.* असंयुक्त, विश्लिष्ट; असंगत, असंबद्ध.

Incombustible, *a.* अदाह्य, दुर्दाह्य.

Income, *n.* आगम, आय, उदय। -ing, *a.* उपचीयमान.

Incommensurable, *a.* विषम-परिमाण; असमान.

Incommensurate, *a.* अतुल्यमान; अननुरूप, अपर्याप्त.

Incommode, *vt.* आयस् *c*, पीड् 10 उ; आकुलीकृ 8 उ, सभ्रम् *c*.

Incommodious, *a.* अनवकाश, अविस्तीर्ण; अनुपयुक्त, अयोग्य; प्रतिबंधक.

Incommunicable, *a.* अनिवेदनीय; अनंशनीय.

Incommunicative, *a.* संवाद-विमुख; मितभाषण; अनालापशील, तूष्णीक.

Incommutable, *a.* अपरिवर्तनीय; अविनिमेय.

Incompact, *a.* असंहत; असंबद्ध.

Incomparable, *a.* अतुल-ल्य, अद्वितीय, अनुपम, अनुपमेय, अप्रातिम, निरुपम.

Incompatible, *a.* अननुरूप, असंगत.

Incompetence, *a.* असामर्थ्य; अपर्याप्ति *f.*

Incompetent, *a.* अशक्त, असमर्थ; अपर्याप्त.

Incomplete, *a.* अपूर्ण, अनिष्पन्न, असमाप्त, असिद्ध ; असमग्र, ऊन, खंड, न्यून, लुप्त, विकल । -ly, *adv.* अपूर्ण, असमग्रं । -ness *n.* अपूर्णता; न्यूनता.

Incomprehensible, *a.* अगम्य, अग्राह्य, अचिंत्य, अज्ञेय, अवि-भाव्य, अवेद्य.

Incomputable, *a.* अगण्य, गणना-तीत; अनिर्णेय.

Inconceivable, *a.* अकल्पनीय, अचिंत्य, अविभाव्य; अविश्वास्य, अश्रद्धेय, प्रत्ययातीत.

Inconclusive, *a.* अनिर्णायक, अनिश्चायक; अनिरुत्तर, अप्रमाण, सुखंड्य.

Inconformity, *n.* अनानुरूप्यं; असादृश्यं.

Incongruous, *a.* अननुरूप; असंवादिन् ; अनुचित, अनुपपन्न; असंगत । -ness (*also* Incongruity) *n.* अनानुरूप्यं; अनुपपत्ति *f.*, असंगति *f.*

Inconsecutive, *a.* अक्रमिक, अननुपूर्व.

Inconsequence, *n.* अप्रस्तुतत्वं; युक्तिविरोध; असंगति *f.*

Inconsequent, *a.* अनानुषंगिक; अप्रस्तुत, अप्रासंगिक; अयुक्ति-सिद्ध, अयौक्तिक, न्यायविपरीत; असंगत, असंबद्ध । -ial, *a.* तुच्छ, लघ्वर्थ.

Inconsiderable, *a.* अचिंतनार्ह; अल्प, तुच्छ, लघ्वर्थ.

Inconsiderate, *a.* परहितोपेक्षक; अविमृश्यकारिन्, अविवेकिन्, संरंभिन्, साहसिक। -ly, *adv.* अविमृश्य, निर्विचारं। -ness, *n* अविमर्श, अविवेक: साहसिकता; परहितोपेक्षा.

Inconsistency, *n.* अनन्वय; असंगति *f.*; परस्परविरोध; द्विप्रतिपत्ति *f.*

Inconsistent, *a* विसंवादिन्; अनन्वित, अनुपपन्न, असंगत; परस्परविरुद्ध; अस्थिर.

Inconsolable, *a.* असांत्वनीय; अहार्यशोक; शोकाकुल.

Inconspicuous, *a.* अस्पष्ट, अस्फुट.

Inconstancy, *n.* अस्थैर्य, चंचलता, लौल्यं; अनवस्थिति *f.*

Inconstant, *a.* अदृढ, अध्रुव, अस्थिर, चंचल, चपल, तरल, लोल; अनवस्थित, अतिविकारिन्.

Incontestable, *a.* अखंडनीय, अप्रत्याख्येय, निरुत्तर, निर्विवाद.

Incontinence, *a.* उच्छृंखलत्वं; लांपट्यं, व्यभिचार.

Incontinent, *a.* अजितेंद्रिय, अनियंत्रण, अवशिन्, उच्छृंखल, कामवृत्त, निर्मर्याद, स्वैरिन्; दुर्वृत्त, लंपट, व्यभिचारिन्। -ly, *adv.* झटिति, सपदि, सद्य एव.

Incontrollable, *a.* अदम्य, अनियंत्रणीय, अवश्य.

Incontrovertible, *a.* अखंडनीय, अनाशंकनीय, अप्रत्याख्येय, अबाध्य, निर्विवाद.

Inconvenience, *n.* अनुपयुक्तता; अनौचित्यं; आकुलता, आयास; अंतराय.

Inconvenient, *a.* अनिष्ट, अनुचित, अनुपपन्न, अनुपयुक्त; अयोग्य; अहित, क्लेशावह; उपरोधक, प्रतिबंधक; अनवसर, अप्राप्तकाल, असमयोचित। -ly *adv.* अनुपयुक्तं; अस्थाने.

Inconvertible, *a.* अविनिमेय.

Incoronate, *a.* धृतकिरीट, समुकुट.

Incorporate, *a.* संघीभूत; संयुक्त। *vt.* एकीकृ 8 U, संयुज् 7 A 10 U, संश्लिष् *c*; समाविश् *c*। *vi.* एकीभू 1 P, संमिल् 6 P, संयुज्, संश्लिष् *both Pass.* । -ion, संयोग; समावेश; संघ, समाज.

Incorporeal, *a.* अदेहिन्, अशरीरिन्; अमूर्त, निरवयव.

Incorrect, *a.* अयथातथ, अयथार्थ, असत्य; अतथ्य, अशुद्ध, प्रमादात्मक, वितथ, सदोष, अननुरूप, अनुचित, अयोग्य। -ly, *adv.* अयथार्थं; सदोषं.

Incorrigible, *a.* अशोधनीय, अशोध्य, असमाधेय; शोधनातीत.

Incorrupt, *a.* अकलुष, अदूषित; निर्दोष, निर्मल, शुचि, शुद्ध; अक्षत। -ible, *a.* अदूष्य; अपापवश; उत्कोचोपेक्षक.

Increase, *vi.* आप्यै 1 A, उपचि *Pass,* एध् 1 A, बृंह् 1. 6 P, वृध् 1 A, स्फाय् 1 A; बहुलीभू 1 P;

विस्तृ *Pass.* । *vt.* आप्यै...स्फाय् *all c*, उपचि 5 U; विस्तृ *c* । *n.* आधिक्यं, उपचय, बृंहणं, वर्धनं, वृद्धि *f*, विस्तार.

Incredible, *a.* अविश्वसनीय, अविश्वास्य, अश्रद्धेय, अप्रत्ययार्ह.

Incredulity, *n.* अप्रत्यय, अविश्वास, अश्रद्धाः आशंका, संदेह.

Incredulous, *a.* अप्रत्ययिन्, अश्रद्धालु; अविश्वासशील, शंकाशील.

Increment, *n.* आगम, उपचय, वृद्धि *f.*

Increscent, *a.* उपचीयमान, वर्धिष्णु.

Incriminate, *vt.* अभियुज् 7 A; अपराधे *or* पापे संबंध् 9 P.

Incrustation, *n.* बहिर्घनपटलोत्पत्ति *f*; घनपटलं.

Incubate, *vi.* अंडानामुपरि सद् 1 P; ध्यानेन विकस् *c* । -ion. *n.* अंडपोषणं; ध्यानं; रोगद्रव्यपक्ति *f.*

Incubus, *n.* कुस्वप्न, दुःस्वप्न.

Inculcate, *vt.* दृढं मनसि निविश् *c*, दृढं शिक्ष् *c or* उपदिश् 6 P.

Inculpate, *vt.* अभियुज् 7 A; अपराधे *or* पापे संबंध् 9 P.

Incumbent, *a.* उपरिशयान; अवलंबिन्, आश्रित; आवश्यक, अवश्यकर्तव्य.

Incunabula, *n.* आरंभावस्था.

Incur, *vt.* (दंडादिकं) प्राप् 5 P, लभ् 1 A, गम् 1 P *etc.* । To i., a debt, ऋणं कृ 8 U.

Incurable, *a.* अचिकित्स्य, अप्रतिकार्य, असाध्य, निरुपाय.

Incurious, *a.* अकुतूहलिन्; अजिज्ञासु.

Incursion, *n.* अभिद्रव, अवस्कंद, आपात, उपप्लव.

Incurvation, *n.* आनति *f.*

Indebted *a.* ऋणिन्; उपकृत.

Indecency, *n.* अनौचित्यं; अश्लीलता, असभ्यता; अमर्यादा.

Indecent, *a.* अनुचित, अनुपपन्न, अयुक्त, अयोग्य; निंद्य, शिष्टगर्हित; अशिष्ट, अश्लील, असभ्य, ग्राम्य; निर्लज्ज । -ly, *adv.* अनुचितं; अश्लीलतापूर्ण.

Indecipherable, *a.* दुर्वाच्य; अस्पष्टवर्ण.

Indecision, *n.* अनिर्णय, अनिश्चय, अव्यवस्थिति *f.*; आशंका, द्वैधं, संदेह.

Indecisive, *a.* अनिर्णायक, अनिश्चायक; अनिर्णीत, अनिश्चित, संदिग्ध; अस्थिर, चलमति; आशंकिन् । -ly, *adv.* अनिश्चितं.

Indeclinable, *a.* अव्यय । *n.* अव्ययं, निपात.

Indecorous, *a.* अनुचित, अयुक्त, अयोग्य; अशिष्ट, असभ्य.

Indecorum, *n* अनौचित्यं; अविनय, अशिष्टाचार.

Indeed, *adv*. किल, खलु, नूनं; तत्त्वतः, वस्तुतः.

Indefatigable, *a*. अक्लांत, अश्रांत, गाढोत्साह; अशिथिल.

Indefeasible, *a*. अलोपनीय.

Indefectible, *a*. अक्षय्य; निर्दोष.

Indefensible, *a*. अपालनीय, अरक्षणीय; असमर्थनीय.

Indefinable, *a*. अनिर्वचनीय, अव्याख्येय; अवर्णनीय.

Indefinite, *a*. अनिर्णीत, अनिश्चित; अलक्षित; संदिग्ध; अनियत, अपरिच्छिन्न, अपरिमित, अमर्यादित। –ly, *adv* अपरिमितं, अनिश्चितं.

Indelible, *a*. अनपमार्जनीय, अलोपनीय.

Indelicate, *a*. अशिष्ट, अश्लील, असभ्य, ग्राम्य.

Indemnify, *vt*. अपायदंडादिकात् रक्ष् 1 P; हानिं निष्कृ 8 U *or* निस्तॄ *c*.

Indemnity, *n* हानिरक्षणं; अनभियोज्यता; हानिपूरणं, ०निष्कृति *f*.; क्षतिपूरकमूल्यं.

Indemonstrable, *a*. अनिदर्शनीय; प्रमाणासाध्य; स्वतःसिद्ध.

Indent, *vt*. दंतैरिव छिद् 7 P; दंतुरीकृ 8 U; आघातेन चिह्न् 10 U। *n*. क्रयनिदेश। –ation, *n*.. छेद, भंग; वेलावंक। –ed, *a*. अनुक्रकच, दंतुर, दंतुरित। –ure, प्रतिज्ञा०, समयपत्रं.

Independence, *n*. अपारतंत्र्यं, स्वातंत्र्यं, स्वाधीनता.

Independent, *a*. अनधीन, अपरतंत्र, अवश, आत्मतंत्र, स्वतंत्र, स्वाधीन, स्वायत्त; अनियंत्रण, स्वैर; निरपेक्ष; अपक्षपातिन्। –ly, *adv*. स्वातंत्र्येण; स्वेच्छया.

Indescribable, *a*. अनाख्येय, अनिरूपणीय, अवर्णनीय, वर्णनातीत

Indesignate, *a*. अपरिमित; अपरिच्छिन्न.

Indestructible, *a*. अक्षय, अक्षय्य, अनपायिन्, अनश्वर, अविनाशिन्.

Indeterminable, *a*. अपरिच्छेद्य.

Indeterminate, *a*. अपरिच्छिन्न, अपरिमित; अनियत, अनिर्णीत, अनिश्चित; संदिग्ध; (वादस्य) अप्रतिसमाधेय.

Indetermination, *n*. अनिर्णय, अनिश्चय; द्वैधं, संदेह.

Index, *n*. दर्शकं, सूचकं; तर्जनी, प्रदेश(शि)नी; अनुक्रमणिका, सूचि-ची *f*., सूचीपत्रं। *vt*. सूच्या सनाथीकृ 8 U; सूच्यां निविश् *c*.

India, *n*. भारतं, भारतवर्षं। –n, *a*. भारतदेशीय, ०वर्षीय, भारतीय। I.n corn, *n*. शस्यं। I.n date, *n*. अम्लिका, चिंचा, तिंतिडिका, तिंतिली.

Indicate, *vt*. उद्दिश् 6 P, दृश् *c*, निर्दिश् 6 P; सूच् 10 U; ज्ञा *c*, निविद् *c*, प्रकटयति *Den*. । –ion, *n*. निदर्शनं, निर्देश;

निवेदनं; सूचनं; चिह्नं, लक्षणं, लिंगं । -ive, *a.* दर्शक; ज्ञापक; सूचक; *n.* स्वार्थ । -ory, *a.* दर्शक, द्योतक, सूचक.

Indict, *vt.* अभियुज् 7 A । -ment, *n.* अभियोग; ०पत्रं.

Indifference, *n.* अपक्षपात, समभाव; औदासीन्यं; निरपेक्षा, विरक्ति *f.*; अनवधानं, प्रमाद; तुच्छता.

Indifferent, *a.* अपक्षपातिन्, मध्यस्थ, समपक्ष, समभाव; उदासीन; निरपेक्ष, निरीह, निःस्पृह; तुच्छ, निरर्थक, लघ्वर्थ.

Indigenous, *a.* स्वदेशीय; स्वदेशोत्पन्न.

Indigent, *a.* अकिंचन, अधन, दरिद्र, दीन, निर्धन ; वियुक्त. विरहित । Indigence, *n.* दारिद्र्यं, दैन्यं, निर्धनता.

Indigested, *a.* अजीर्ण, अपक्त ; अव्यवस्थित ; कुघटित.

Indigestible, *a.* दुर्जर, दुष्पच.

Indigestion, *n.* अग्निमांद्यं, अजीर्णं, अपचनं, अपाक.

Indignation, *n.* क्रोध, मन्यु, रोष.

Indignant, *a.* कुपित, क्रुद्ध, सरोष.

Indignity, *n.* अनादर, अवमान, परिभव, मानभंग;

Indigo, *n.* नीलं; (plant) कारवाही, काला, क्लीतकी, ग्रामीणा, तुत्था, नीलकेशी, नीलिनी, नीली, महारसा, रंजनी, श्रीफली.

Indirect, *a.* अनृजु, असरल ; कुटिल, वक्र ; परोक्ष ; व्यवाहित । -ly, *adv.* असरलं, तिर्यक् ; वक्रोक्त्या.

Indiscernible, *a* अदृष्टिगोचर, अप्रत्यक्ष, अविभाव्य, अव्यक्त, अस्पष्ट.

Indiscipline, *n.* अविनय, शिक्षणाभाव.

Indiscreet, *a.* अदक्ष, अविचक्षण, अविचारपूर्वक, अविमृश्यकारिन्, ०कृत, निर्विवेक ; साहसिक । Indiscretion, *n.* अदक्षता, अविचार, अविवेक.

Indiscrete, *a.* अवियुक्त, अविश्लिष्ट.

Indiscriminate, *a.* अपरिच्छिन्न, अविविक्त, अविशिष्ट, निर्विशेष : अविवेचकः संकीर्ण, संकुल, संमिश्रित । -ing, -ive, *a.* अविवेचक, अविवेकिन्, अविशेषक (ज्ञ)। -ion, *n.* अपरिच्छेद, अविवेक; अविचारणा.

Indispensable, *a.* अपरिहार्य, अवश्य, आवश्यक.

Indispose, *vt.* प्रतिकूलं *a.* कृ, अप्रवणीकृ, विमुखीकृ *all* 8 U; विरंज् *c*; असमर्थं *a.* कृ 8 U; ईषदस्वास्थ्यं उत्पद् *c*, ईषदस्वस्थं *a.* कृ 8 U । -d, *a.* अननुकूल, अनिच्छु, अप्रवण, पराङ्मुख, प्रतिकूल, विमुख; ईषदस्वस्थ । -ition, *n.* अनिच्छा, विमुखता; ईषदस्वास्थ्यं.

Indisputable, *a.* अप्रत्याख्येय, निर्विवाद; असंदिग्ध.

Indissoluble, *a.* अद्राव्य, अविद्राव्य; अविश्लेष्य; अभेद्य; दृढ.

Indistinct, *a.* अव्यक्त, अस्पष्ट, अस्फुट; असुपरिच्छेद्य; संकीर्ण, संकुल । -ly, *adv.* अस्पष्टं, अस्फुटं.

Indistinguishable, *a.* अपरिच्छेद्य, अविवेच्य.

Indite,, *vt.* निबंध् 9 P, रच् 10 U; लिख् 6 P.

Individual, *a.* व्यक्तिगत, ०भूत, ०स्थित; अव्यापक, अव्यापिन्, एक । *n.* व्यक्ति *f.*; एकजन । -ism, *n.* व्यक्त्यर्थप्राधान्यं । -ity, *n.* व्यक्तिता; व्यष्टि *f.*, पार्थक्यं, पृथक्त्वं; स्वालक्षण्यं । -ly, *adv.* एकैकशः, प्रत्येकशः, व्यक्तिशः.

Indivisible, *a.* अनंशनीय, अविभाज्य.

Indocile, *a.* अवश्य, अविनेय, अशिक्ष्य.

Indoctrinate, *vt.* अमुकदर्शनं दृढं शिक्ष् *c*

Indolence, *n.* आलस्यं, तंद्रा, मांद्यं.

Indolent, *a.* अलस, उद्योगविमुख, तंद्रिल, निरुद्यम, मंद.

Indomitable, *a.* अदम्य, अवश्य, दुर्दम, दुर्दांत ; अश्रांत.

Indoor, *a.* अंतर्गृहस्थ.

Indubitable, *a.* अनाशंकनीय ; असंदिग्ध, अ(निः)संशय ; सुनिश्चित.

Induce, *vt.* अनुनी 1 P; प्रवृत् *c*; जन्, साध् *both* *c*; अनुमा 2 P. 3 A । -ment, *n.* अनुनय; प्रवर्तनं, प्रेरणं ; कारणं, निमित्तं, हेतु *m.*

Induct, *vt.* अधिकारे नियुज् 7 A. 10 U *or* प्रतिष्ठा *c.*

Inductile, *a.* अनुद्वर्तनीय.

Induction, *n.* अनुमानं, अपवाह, अपोह, अभ्यूह.

Indulge, *vt* (अमुकस्येच्छां) अनुवृत् 1 A *or* अनुविधा 3 U; तृप् *c*, भज् 1 U, सेव् 1 A ; मनसि निधा 3 U, साग्रहं विमृश् 6 P । *vi.* (oneself) अभिलाषं न नियंत्र् 10 U । -nce, *n.* अनुवर्तनं, अनुविधानं, तर्पणं, उपलालनं ; अनिग्रह, अनियंत्रणा ; आसक्ति *f.*, सेवा ; अनुग्रह, प्रसाद ; क्षमाशीलता, सौम्यता ; पापमोचनं । -nt, *a.* परच्छंदोनुवर्तिन् ; अनन्यनिग्रहिन्, क्षमाशील, सौम्य । -ntly, *adv.* सदयं ; तितिक्षापूर्णं ; सानुरोधं.

Indurate, *vt.* कठिनीकृ, घनीकृ, *both* 8 U ; निर्दयं *a.* *or* दुराग्रहं *a.* कृ 8 U । *vi.* कठिनीभू 1 P, *etc.*; रूढमूल *a.* भू 1 P । *a.* कठिन, घनीभूत ; कठोर, निर्दय.

Industrial, *a.* उद्योगविषयक । -ism, *n.* उद्योगसंस्था.

Industrious, *a.* उद्यमिन्, उद्युक्त, उद्योगिन्, कार्यतत्पर, सोत्साह, सोद्योग । -ly, *adv.* सोत्साहं ; प्रसक्तं.

Industry, *n.* उद्यम, उद्योग, व्यवसाय; अभिनिवेश, अभ्यास, उत्साह, कार्यतत्परता, परिश्रम, प्रयत्न.

Inebriant, *a.* उन्मादक, मादक.

Inebriate, *a.* क्षीब, मत्त, मदाढ्य, मदिरोत्कट, शौंड, समद । *vt.* उन्मद्, मद् *both* *c*, मत्तीकृ 8 U.

Inebriety, *n.* उन्माद, क्षीबता, मद, माद, शौंड; मदिरासक्ति *f.*

Inedible, *a.* अनाहार्य, अखाद्य, अभक्ष्य.

Ineffable, *a.* अवर्णनीय, वर्णनातीत; अत्याश्चर्य.

Ineffaceable, *a.* अनपमृज्य; अलोपनीय.

Ineffective, *a.* अकार्यसाधक, निष्फल, विफल; अपर्याप्त, असमर्थ.

Ineffectual, *a.* असिद्धिकर; निरर्थक, व्यर्थ.

Inefficacious, *a.* अकार्यसाधक; अकिंचित्कर, अपर्याप्त, असमर्थ; निष्फल । Inefficacy, *n.* अशक्ति *f*, असामर्थ्यं; वैफल्यं.

Inefficient, *a.* अदक्ष, अनुपयुक्त, अपर्याप्त, अशक्त, असमर्थ; कार्याक्षम; अव्यवस्थित । Inefficiency, *n.* अदक्षता, अपर्याप्ति *f.*; कार्याक्षमता.

Inelastic, *a.* अनाकुंचनीय; अनम्य.

Inelegance, *n.* अलालित्यं, अलावण्यं, असुभगत्वं.

Inelegant, *a.* अललित, लावण्यहीन; अशोभन; कुवेष, दुरलंकृत; अशिष्ट.

Ineligible, *a.* अग्राह्य, अवरणीय; अयोग्य.

Inept, *a.* अनुचित, अयोग्य; अकुशल, मूर्ख । -itude, *n.* अयोग्यता; मूढता । -ly, *adv.* अनुचितं; मूर्खवत्.

Inequality, *n.* असाम्यं, विषमता, वैषम्यं; असादृश्यं, भेद; न्यूनाधिक्यं, वैलक्षण्यं; अपर्याप्ति *f.*; पक्षपात.

Inequilateral, *a.* असमभुज.

Inequitable, *a.* अधर्म्य, अन्याय्य, न्यायविरुद्ध । -ly, *adv.* अन्यायेन । Inequity, *n.* अन्याय्यता.

Ineradicable, *a.* अनिर्मूलनीय, अनुन्मूल्य.

Inerrable, *a.* अप्रमादशील.

Inert, *a.* जड, निर्व्यापार, निश्चेष्ट; अचल, गतिहीन, निश्चल, स्तब्ध; प्रवृत्तिविमुख; अलस, मंथर, मंद । -ia, *n.* जाड्यं; निश्चलता; अप्रवृत्ति *f.*; मंदता; (in Physics) स्थितिस्थैर्यधर्म । -ly, *adv.* जाड्येन; मंदं.

Inescapable, *a.* अपरिहार्य.

Inessential, *a.* असारभूत; अनावश्यक.

Inestimable, *a.* अनिर्णयमूल्य; अनर्घ-र्घ्य, अमूल्य; अतिश्रेष्ठ, अत्युत्कृष्ट.

Ineunt, *phr*. प्रविशंति.

Inevitable, *a*. अपरिहार्य, अहार्य ; अनिवार्य, अप्रतिकार्य ; अवश्यं-भाविन् , नियत । -y, *adv*. अवश्यं.

Inexact, *a*. अयथार्थ ; अशुद्ध, प्रमत्त । -itude, *n*. अयाथार्थ्य ; असूक्ष्मता ; प्रमाद.

Inexcusable, *a*. अक्षम्य, अमर्षणीय ; अनिवार्यदोष, अशोधनीय.

Inexecutable, *a*. अननुष्ठेय, अविधेय.

Inexhaustible, *a*. अक्षय-य्य, अविनाश्य ; अविरत, निरंतर ; प्रभूत, विपुल.

Inexistent, *a*, अविद्यमान, असत्

Inexistence, *n*. असत्ता ; अभाव.

Inexorable, *a*. अननुनेय, अप्रविचाल्य ; कठोर, निर्घृण, निष्करुण; अनम्य, अनावर्ज्य.

Inexpansible, *a*. अप्रसार्य, अविस्तार्य.

Inexpedient, *a*. अनुचित, अनुपपन्न, अनुपयुक्त, अयोग्य; अनिष्ट, अहित, बाधक । Inexpedience, *n*. अनौचित्यं ; अहितत्वं.

Inexpensive, *a*. अल्पमूल्य, अल्पव्यय, अल्पार्घ.

Inexperience, *n*. अननुभव; व्यवहाराज्ञानं; मुग्धता । -d, *a*. अज्ञ, अपरिगतबुद्धि; मुग्ध.

Inexpert, *a*. अकुशल, अनिष्णात, अपटु.

Inexpiable, *a*. अनिष्करणीय, अपरिशोध्य, अप्रायश्चित्तिक.

Inexplicable, *a*. अव्याख्येय; अगम्य, अबोध्य; अविशद, गहन.

Inexplicit, *a*. अव्यक्त, अस्पष्ट; अनिश्चित.

Inexpressible, *a*. अकथ्य, अवर्णनीय.

Inextinguishable, *a*. अनिर्वाप्य, अनुपशाम्य.

Inextricable, *a*. अनुद्ग्रंथनीय, अनुद्धार्य.

Infallible, *a*. अप्रमाद॰, अभ्रमशील; अभ्रंशनीय, अभंग.

Infamous, *a*. अपकीर्तिमत्, कुप्रसिद्ध; अतिदुष्ट, अतिनिंद्य; अकीर्तिकर, कुत्सित । Infamy, *n*. अपयशस् *neu*., अप्रतिष्टा, दुष्कीर्ति *f*.; अधमता, नीचता.

Infant, *n*. अपत्यं, अर्भक, उत्तानशय, डिंभ, दारक, बाल(क), वत्स, शिशु, स्तनंधय, स्तनप । *a*. कौमार, बाल । Infancy, *n*. बाल्यं, बाल्यावस्था, शैशवं; आरंभावस्था.

Infanticide, *n*. बालहत्या । -al, *a*. बालघातिन्.

Infantile, -ine, *a*. बालविषयक; बालिश, बालेय, बालोचित; प्राथमिक.

Infantry, *n*. पत्तयः, पदातयः, पदातिकाः *all pl*.; पादातं; पत्तिसंहति *f*., पत्तिसेना । I. man, पत्ति(न्), पदाजि(त-ति-तिन्), पदातिक, पदिक, पद्ग,

पद्रथ, पादचारिन्, पादात(त-ति-तिक-विक), पादिक *all m.*

Infatuate, *vi.* मुह् *c*, मतिं जडयति *Den. or* हृ 1 P; गाढाभिलाषेण संभ्रम *c or* पूर् 10 U। *a.* विमोहित; अभिलाषोपहत। -ion, *n.* विमोह, विवेकभ्रंश; अनुरागावेश, कामोन्माद.

Infect, *vt.* (रोगेण) संसृज् 6 P *or* दुष् *c*; भ्रंश् *c*; निविश्, संचर् *both c*। -ion, *n.* संचार, संपर्क; रोगसंसर्ग; दूषणं, दोष। -ious, *a.* संचारिन्, संसर्गिन्, सांसर्गिक; प्रसारिन्। -ive, *a.* सांसर्गिक.

Infelicitous, *a.* अधन्य; अमनोहर, अललित; अनुचित। Infelicity, अधन्यता, दुर्गति *f.*; अलालित्यं, अनौचित्यं.

Infelt, *n.* हृद्गत.

Infer, *vt.* अनुमा 2 P. 3 A, अपवह् 1 P, ऊह् 1 A, तर्क् 10 U। -able, *a.* अनुमेय। -ence, *n.* अनुमानं, अपोह, अभ्यूह, तर्क, निगमनं; अनुमिति *f.*, ऊहनं, युक्ति *f.*। -ential, *a.* अनुमानसिद्ध, आनुमानिक.

Inferior, *a.* अधर, अवर; अपकृष्ट, निकृष्ट, नीच; अधम, अनुत्तम, अवम, न्यून, हीन; अप्रधान, अमुख्य, गौण; क्षुद्र, प्राकृत। *n.* अवरपदस्थ। -ity, *n.* अधरत्वं; अपकर्ष; हीनता; अप्राधान्यं, गौणता.

Infernal, *a.* नारक, नारकिक-न्, नारकीय; आसुर, पैशाच, भौत, राक्षस; अमानुष, अतिघोर। I. regions (*also* Inferno), *n.* अधोभुवनं, दैत्यक्षय, नागलोक, पातालं, बलिसद्मन् *neu*, रसा, रसातलं; दुर्गति *f.*, न(ना)रक, निरय, प्रेतलोक। -ly, *adv.* अतीव, अत्यंतं.

Infertile, *n.* अनुर्वर, निष्फल, मारव; वंध्य.

Infest, *vt* अवस्कंद् 1 P, आक्रम् 1 U, उपद्रु 1 P, उपप्लु 1 A; उपसृज् 6 P; पीड् 10 U, बाध् 1 A। -ation, *n.* उपद्रव, उपप्लव; बाधा। -ed, *a.* उपप्लुत; उपसृष्ट; जुष्ट, सेवित.

Infidel, *a.* अश्रद्दधान, अश्रद्ध, अश्रद्धालु, नास्तिक। *n. previous words m.*। -ity *n.* अश्रद्धा, नास्तिकता, नास्तिक्यं; विश्वासघात, समयभंग; अभक्ति *f.*, असत्यसंधत्वं; व्यभिचार, पतिलंघनं, पारदार्यं.

Infiltration, *n.* अंतश्छिद्रस्रवणं; प्रसरणं.

Infinite, *a.* अनंत, अपार, अमर्याद, अमित, अमेय, निःसीम, निरवधि; अगण्य, असंख्य। *n.* अनंतं, महाकाश *mn.*। -ly, *adv.* अनंतं, अमितं; अतीव, अत्यंतं। Infinitude, Infinity, *n.* अपारता, आनंत्यं; असंख्यता; अपारविस्तार; परार्ध्यं.

Infinitesimal, *a.* अतिलघु, अतिसूक्ष्म; तुच्छ, निरर्थक; उपेक्षार्ह.

Infinitive, *n.* (in Grammar) साधारण०, सामान्यरूपं; (Pāṇini) तुमुन्.

Infirm, *a* अशक्त, क्षीण, दुर्बल, निर्वीर्य; निःसत्त्व; जरातुर; अस्थिर, चपलमति; दोलायमान। -ary, *n.* रुग्णशाला। -ity *n.* क्षीणता, दौर्बल्यं; अगुण, दोष, वैकल्यं, वैगुण्यं.

Infix, *vt.* दृढं स्था *c.*

Inflame, *vi.* उज्ज्वल् *c,* दीप् *c.* प्रज्वल् *c.* समिंध् 7 A; पाकं कृ *c;* उत्तिज् , उत्था, उद्दीप् , प्रबुध् *all c;* प्रकुप् , संक्षुभ् *both c.*

Inflammable, *a.* सुदाह्य; सुकोपन.

Inflammation, *n.* दीपनं; दाह, प्लोष; पाक.

Inflammatory, *a.* दाहक; उद्दीपक, प्रबोधक; प्रकोपन.

Inflate, *vt.* (आ)ध्मा 1 P, पूर् 10 U, श्वि *c,* स्फाय् *c;* उत्सिच् *c,* उल्लस् *c;* (मूल्यादिकं) युक्त्या वृध् *c*। आध्मात, उच्छून; उत्सिक्त; दर्पपूर्ण; बृहच्छब्दस्फीत । -ion, *n.* आध्मानं, वायुपूरणं.

Inflect, *vt.* आवृज् *c,* नम् *c,* वक्रीकृ 8 U; (स्वरं) विकृ 8 U; (रूपाणि) आख्या 2 P *or* साध् *c.*

Inflexible, *a.* अनम्य, अनावर्जनीय; प्रार्थनोपेक्षक; दृढ, स्थिर; कठोर, निर्दय। -y, *adv.* दृढं; अनम्यतया; निर्घृणं.

Inflexion, *n.* आवर्जनं; रूपं, विकार, विभक्ति *f.,* ०साधनं। -al, *a.* शब्दविभक्तिमत्.

Inflict, *vt.* (बलात् *or* दंडार्थे) आरुह् *c or* नियुज् 7 A. 10 U *or* कृ 8 U; (दुःखादिकं) अनुभू *c,* (दुःखादिके) पत् *c* । -ion, *n.* नियोजनं, विधानं; दंडनं; पीडा, बाधा.

Inflorescence, *n.* पुष्पोद्गम; पुष्पभार.

Inflow, *n* अंतःप्रवाह.

Influence, *n.* प्रभाव, वश *mn.,* प्राबल्यं; परिणाम, फलं; गौरवं, प्रतिष्ठा। *vt.* अधिष्ठा 1 P, वशीकृ 8 U; परिणम्, परिवृत् *both c;* प्रवृत् *c* । Influential, *a.* वशिन्; प्रतिष्ठित; सगौरव; प्रबल.

Influent, *n.* उपनदी.

Influx, *n.* अंतःप्रवाह; निवेशनं, संमिश्रणं.

Inform, *vt.* कथ् 10 U, (आ)ख्या *c,* आचक्ष् 2 A, निविद् *c,* प्रकाश् *c,* विज्ञा *c,* श्रु *c,* संदिश् 6 P; चेतनीकृ 8 U; मूर्तं *a.* कृ 8 U। *vi.* अभियुज् 7 A; रहस्यं प्रकाश् *c* । -ant, -er, *n.* कर्णेजप, परगोप्यनिवेदक। -ation, *n.* निवेदनं; ज्ञानं, बोध; वार्ता; प्राथमिकाभियोग । -atory, *a.* बोधक; ज्ञानप्रतिपादक। -ed, *a.* व्युत्पन्न, शिक्षित; ज्ञातृ.

Informal, *a.* अनियमानुरूप, अवैधिक ; आचारोपेक्षक, नियममुक्त । -ity, *n.* अनैयमिकत्वं ; अनियम ; आचारभंग, उत्क्रम.

Infraction, *n.* भंग ; उल्लंघनं, व्यतिक्रम.

Infrangible, *a.* अभंगुर, अभिदुर.

Infrequent, *a.* अनभीक्ष्ण ; असाधारण ; विरल । Infrequency, *n.* अनाभीक्ष्ण्यं ; विरलता.

Infringe, *vt.* अतिक्रम् 1 U, उल्लंघ् 1 A. 10 U, भंज् 7 P ; प्रमद् 4 P । -ment, *n.* अतिक्रम, उल्लंघनं, प्रमाद, भंग.

Infructuous, *a.* अप्रसव, निष्फल ; निरर्थक, निष्प्रयोजन.

Infuriate, *vt.* कुप्, क्रुध्, प्रक्षुभ् रुष् *all c.*

Infuscate, *vt.* अंधकारेण आवृ 5 U, कलुषयति *Den*, तिमिरयति *Den.* । *a.* तमोवृत ; अभ्रित.

Infuse, *vt.* निषिच् 6 P, पत् *c*, प्रस्रु *c* ; (चित्तादिके) निविश् *c or* स्था *c* ; क्वथ् 1 P । -ion, *n.* निवेशनं ; क्वाथ, निर्यूह, फांट.

Ingathering, *n.* शस्यलाव, ०संग्रह.

Ingenious, *a.* कुशल, चतुर, दक्ष, पटु, विचक्षण, विदग्ध ; सूपपन्न । Ingenuity, *n.* चातुर्यं, पाटवं, वैचक्षण्यं ; कौशल्यं, नैपुण्यं ; सुकल्पकत्वं ; युक्ति *f.*

Ingenuous, *a.* ऋजु, निर्व्याज, निष्कपट, सरल ; अभिजात, कुलीन.

Ingest, *vt.* जठरे आदा 3 U.

Ingle, *n.* अंतिकाग्नि *m.*

Inglorious, *a.* अकीर्तिमत् ; अकीर्तिकर, अयशस्य, लज्जाकर.

Ingot, *n.* पिंड.

Ingrain, *a.* दृढरंजित ; दृढनिविष्ट ; स्वाभाविक ; रूढमूल.

Ingrate, *a.* अरुचिर, कुत्सित ; अकृतज्ञ, कृतघ्न । Ingratitude, *n.* अकृतज्ञता, कृतघ्नता.

Ingratiate, *vt.* (आत्मानं) अनुग्रहपात्रं कृ 8 U ; प्रसादं प्राप् 5 P ; प्रवणीकृ 8 U.

Ingredient, *n.* अंश, अंगं, घटक, घटकद्रव्यं, घटकावयव.

Ingress, *n.* प्रवेश, प्रवेशनं ; प्रवेशाधिकार.

Ingurgitate, *vt.* साभिलाषं निगॄ 6 P.

Inhabit, *vt.* (अधि०, नि०, प्रति०) वस् 1 P, अधिष्ठा 1 P, आश्रि 1 U । -able, *a.* निवासोचित । -ant, *n.* निवासिन् *m.* । -ation, *n.* आवसथ, निलय, निवास, वसतिस्थानं.

Inhale, *vt.* (अंतः) श्वस् 2 P, अंतर्ग्रह् 9 P । -ation, *n.* श्वसनं, श्वासग्रहणं, ०पूरणं.

Inharmonious, *a.* विसंवादिन् ; विस्वर.

Inhere, *vi.* अंतः वृत् 1 A ; गुणरूपेण विद् 4 A । -nce (*also* Inhesion). *n.* अंतर्वृत्ति *f.* ; समवाय ; संस्थिति *f.* ।

—nt, *a.* अंतर्वर्तिन्; अनुषंगिन्, आनुषंगिक, समवायिन्; नैसर्गिक, सहज, स्वाभाविक.

Inherit, *vt.* दायाधिकारेण *or* पैतृकपरंपरया प्राप् 5 P *or* लभ् 1 A । *vi.* पैतृकधनाधिकारी *m.* भू 1 P । -ance, *n.* अंश, औद्धारिकं, दाय, दायाद्यं, पितृदाय, पितृद्रव्यं, रिक्थं; दायप्राप्ति *f.*, रिक्थलाभ । -ed *a* पितृप्राप्त-यात, पैतृक; अन्वयागत । -or, *n.* अंशभाज्, ०हर, ०हारिन्, अंशक, अंशिन्, दायक, दायाद, रिक्थग्राह, रिक्थाद । -ress, दायादा-दी.

Inhibit, *vt.* प्रतिबंध् 9 P, विरम् *c*, विष्टंभ् 9 P; निषिध्, प्रतिषिध् *both* 1 P, प्रत्याख्या 2 P । -ion, *n.* निषेध, प्रतिषेध; प्रतिबंधनं । -ory, *a.* निषेधात्मक.

Inhospitable, *a.* अतिथ्युपेक्षक, अनातिथेय; आश्रयहीन.

Inhospitality, *n.* आतिथ्युपेक्षा, अनातिथ्यं, असत्कार.

Inhuman, *a.* सौहार्दहीन; क्रूर, निष्ठुर; पशुसम । -ity, *n.* कठोरता, क्रौर्यं, नैर्घृण्यं, नैष्ठुर्यं । -ly, *adv.* निर्दयं.

Inhume, *vt.* निखन् 1 P, भूमौ निविश् *or* स्था *both c.*

Inimical, *a.* विरोधिन्, वैरवृत्ति; अहित, विरुद्ध, विपरीत; प्रतिकूल, प्रतीप.

Inimitable, *a.* अननुकरणीय; अप्रतिम, असामान्य.

Iniquity, *n.* अन्याय, अन्याय्यता; अधर्म; दौरात्म्यं, दौर्जन्यं; दुरितं, पापं । Iniquitous, *a.* अधर्म्य, अन्याय्य, न्यायविरुद्ध; खल, दुष्ट, पाप; दुराचार, दुष्कर्मन्.

Initial, *a.* प्राथमिक; आद्य, पूर्व, प्रथम । -ly, *adv.* आदौ, आरंभे.

Initiate, *vt.* आरभ् 1 A, उपक्रम् 1 A, प्रक्रम् 1 A, प्रारभ् 1 A; प्रथमतत्त्वानि उपदिश् 6 P *or* शिक्ष् *c*, दीक्ष् 1 A; (समाजादिके) दीक्षापूर्वं प्रविश् *c* । *a.* कृतदीक्ष, दीक्षित; प्राथमकल्पिक; विद्याप्रविष्ट, शैक्ष । -ion, *n.* आरंभ, उपक्रम, प्रारंभ; तत्त्वोपदेश; प्राथमिकशिक्षा; दीक्षा; (समाजादिके) दीक्षापूर्वकप्रवेश । -ive, *a.* आरंभक; *n.* प्रारंभ । -ory, *a.* प्रारंभक.

Inject, *vt.* अंतः प्रविश् *c or* स्रु *c* । *n.* अंतःस्रावणं.

Injudicious, *a.* अविवेकिन्; असमीक्ष्यकारिन्, संरंभिन्, साहसिक; अविचारपूर्वक, असमीक्ष्यकृत.

Injunction, *n.* आज्ञा, आदेश, कल्प, चोदना, देशना, निदेश, नियम, नियोग, विधि *m.*

Injure, *vt* अपकृ 8 U, क्षण् 8 U, क्षि 1. 5 P. *c*, दु 5 P, बाध् 1 A, हिंस् 7 P; अर्द् 1 P. *c*, पीड् 10 U, व्यथ् *c* । Injurious, *n.* अपकारिन्, अपायकारक, अहित, क्षतिकारक, घातुक, बाधक, हानिकर, हिंसालु.

Injury, *n.* अपकार, अपकृति *f.*, अपाय, क्षति *f.*; पीडा, बाधा, व्यथा, हानि *f.*; क्षतं, व्रण.

Injustice, *n.* अधर्म, अनीति *f.*, अन्याय, न्यायविरोध.

Ink, *n.* मशि-षि-सि *f.*, मशी-षी-सी, मेला। *vt.* मस्या लिप् 6 P; कृष्णीकृ 8 U । -bottle, -holder, -pot; -stand, *n.* मषिघटी, मसीपात्रं, मेलांधुक, मेलांबु *m*, मेलानंद-दा। -y, *a.* मसीवर्ण; मसीलिप्त.

Inkling, *n.* ईषदुपलब्धि *f.*, किंचिज्ज्ञानं; इंगितं.

Inland, *a.* अंतर्देशीय, देशमध्यस्थ; देशीय.

Inlay, *vt.* अनुव्यध् 4 P, खच् 10 U, निविश् *c*, प्रतिवप् 1 P। Inlaid, *a.* खचित, छुरित.

Inlet, *n.* प्रवेश, ०मार्ग; समुद्रवंक.

Inly, *adv.* अंतः, अभ्यंतरे, मनसि; गाढं, दृढं.

Inmate, *n.* सहवासिन् *m*; निवासिन् *m.*

Inmost, *a.* अंतरतम; अभ्यंतरतम; अत्यभ्यंतर; गूढतम.

Inn, *n.* पथिकशाला, पांथगृहं; शुंडा। -keeper, *n.* पांथगृहपाति *m.*, शौंडिक.

Innate, *a.* अंतर्जात, नैसर्गिक, प्राकृतिक, सहज, स्वभावसिद्ध, स्वाभाविक.

Innavigable, *a.* अनाव्य.

Inner, *a.* अंतर, अंतरीय, अंतर्भूत, अंतर्य, अंतर्वर्तिन्, अभ्यंतर, आंतर, आभ्यंतर; अध्यात्मिक; औपनिषद, गूढ। I. apartments, *n.* अंतर्गृहं । I. man, *n.* अंतरात्मन् *m*; जठरं; बुभुक्षा॥ -most, *a.* अंतरतम.

Innocent, *a.* निरपराध, निर्दोष; अनघ, निरागस्, निर्मल, निष्पाप; रहित, हीन; मंदबुद्धि, मूढ । *n.* निरपराधिन्, मुग्धबालक; मंदमति *m*, मूढ । -ly, *adv.* निरपराधं; निर्दोषं; निष्कपटं॥ Innocence, *n.* निर्दोषता, निर्मलता, दोषमुक्ति *f*, ०शुद्धि *f*; मुग्धता.

Innocuous, *a.* अघातुक, अनपकारिन्, अनुपद्रविन्, अशरारु, अहिंस्र, निरपाय, निरुपद्रव। -ly, *adv.* निरुपद्रवं.

Innominate, *a.* अनामक, नामहीन.

Innovate, *vt.* परिवर्तनं कृ 8 U *or* साध् *c*; नूतनयुक्तिं प्रवृत् *c*। -ion, *n.* परिवर्तनासिद्धि *f.*; नवरीति *f*, नूतनयुक्ति *f*, नवरीतियोजनं.

Innoxious, *a.* अनपकारक, निरपाय, निरुपद्रव.

Innuendo, *n.* छेकोक्ति, भंगि-गी, वक्रोक्ति *all f.*

Innumerable, *a* अगण्य, असंख्य, असंख्येय.

Inobservant, *a.* अनुपलब्ध ; अनवहित.

Inoculate, *vt.* (रोगनिवारणार्थे) रोगद्रव्यं निविश् *c or* संक्रम् *c.*

Inodorous, *a.* गंधहीन, निर्गंध.

Inoffensive, *a.* अनुपद्रविन्, निरपाय, निरुपद्रव ; अकोपावह.

Inoperative, *a.* अकिंचित्कर; अकार्यक्षम.

Inopportune, *a.* अकाल, अनवसर, असमयोचित, आकालिक । -ly, *adv.* अकाले, अस्थाने.

Inordinary, असाधारण.

Inordinate, *a.* अतिमात्र, अत्यंत, अत्यर्थ, अपरिमित, परम, प्रकाम, सातिशय; अनियत, अव्यवस्थित । -ly, *adv.* अत्यंतं, अतीव.

Inorganic, *a.* निर्जीव.

Inquest, *n.* अपघात०, अपमृत्युविचारणा.

Inquiet, *a.* अशांत, अस्वस्थ । -ude, *n.* अशांति *f.* अस्वास्थ्यं, आतुरता, व्यग्रता.

Inquire, *vi.* अनुयुज् 7 A, प्रच्छ् 6 P, प्रश्नयति *Den.*; आलोच् 10 U, परीक्ष् 1 A, विचर् *c*, विमृश् 6 P; अन्विष् 4 P, मृग् 10 U । -ing, *a.* जिज्ञासु; कुतूहलिन् । -y, *n.* अनुयोग, पृच्छा, प्रश्न; चर्चा, परीक्षा, विचारणा, विमर्श.

Inquisition, *n.* परीक्षा, विचारणा, विमर्श; धर्मविचारणसभा.

Inquisitive, *a.* बहुप्रश्नप्रिय; कुतूहलिन्,जिज्ञासु;परकार्यजिज्ञासु। -ness, *n.* कु (कौ)तूहलं, जिज्ञासा.

Inquisitor, *n.* परीक्षक, विचारक । -ial, *a.* सूक्ष्मपरीक्षात्मक, अतिपरीक्षक.

Inroad, *n.* अवस्कंद, आक्रम, उपप्लव.

Inrush, *n.* प्रसभप्रवेश.

Insalivate, *vt.* (अन्नं) लालया संमिश्र् 10 U.

Insalubrious, *a.* अनारोग्य, अपथ्य, रोगावह.

Insane, *a.* उन्मत्त, नष्टात्मन्, मतिभ्रष्ट, वातुल, सोन्माद; अतिसाहसिक । Insanity, *n.* उन्माद, बुद्धिनाश, मतिभ्रंश, वातुलता.

Insanitary, *a.* रोगावह.

Insatiable, *a.* अतर्पणीय; अतोषणीय; अतिगृध्नु, अतिलोलुप.

Insatiate, *a.* अतृप्त; अतर्पणीय; अतिलोलुप.

Inscribe, *vt.* (अभि०) लिख् 6 P, उत्कॄ 6 P; (वर्णान्) न्यस् 4 U; वर्णैः अंक् 10 U, चिह्नयति, मुद्रयति *both Den.*; (ग्रंथादिकं) सम्र् *c*; (सूच्यादिके) निविश् *c.*

Inscription, *n.* अभिलेखनं, लेख, लेख्यं; शिलालेख; अर्पणप्रस्तावना.

Inscrutable, *a* अगम्य, अतर्क्य, अविभाव्य, दुर्बोध; गहन, गूढ.

Insect, *n.* कीकस, कीट, कीटक, किटिका, कृमि *m.*, क्रिमि *m.*,

(fig.) कीट, तुच्छजन । -icidal, a. कीटघातक । -ivorous, a. कीटभक्षक.

Insecure, a. अरक्षित, असुरक्षित, भयान्वित, शंकाग्रस्त । -ity, n. भयं, शंका.

Inseminate, vt. वप् 1 P; चित्ते स्था c.

Insensate, a. अचेतन; नष्टचेतन, नष्टसंज्ञ; कठोर, निर्दय; मूर्ख, विमूढ, हतबुद्धि.

Insensible, a. अगोचर, अतींद्रिय, अनुपलभ्य; नष्टचेतन, नष्टसंज्ञ, मूर्च्छित; अनवधान, निरपेक्ष, निरादर; कठोर, निर्घृण; उदासीन; अनभिज्ञ, अनुपलब्ध । -y, adv. अस्पष्टं; शनैः शनैः । Insensibility, n. अतींद्रियत्वं; चैतन्यहानि f, मूर्च्छा, संज्ञानाश, संमोह; अनवधानं, निरपेक्षा; अनभिज्ञता, अनुपलंभ.

Insensitive, a. अचेतन; अलज्जालु; अनुपलब्ध.

Insentient, a. अचेतन; निर्जीव.

Inseparable, a. अवियोज्य, अविश्लेष्य; समवायिन्.

Insert, vt. अंतःन्यस् 4 P or स्था c, निविश् c । -ion, n. निवेश.

Inset, n. निवेशनं, प्रक्षेप; अंतःस्थितं (चित्रादिकं).

Inside, a. अंतःस्थित, आंतर, आभ्यंतर । adv. prep. अंतः, अभ्यंतरे । n. अंतर्भाग, अभ्यंतरं, उदरं, गर्भ; अंत्राणि pl.

Insidious, a. गुप्त, निभृत, प्रच्छन्न; विश्वासघातिन्; कापटिक, व्यलीक, सव्याज; प्रतारक, वंचक । -ly, adv. निभृतं; सकपटं.

Insight, n सूक्ष्मोपलब्धि f.; परिज्ञानं; अंतर्दृष्टि f.; विवेक.

Insignia, n. pl. (अधिकार°, प्रतिष्ठा°)चिह्नं, लक्षणं, लांछनं.

Insignificant, a. अकिंचित्कर, निरर्थक, लघ्वर्थ; क्षुद्र, तुच्छ; अनादरणीय । Insignificance, n. अगौरवं; आनर्थक्यं, निरर्थकत्वं, वैयर्थ्यं; तुच्छता.

Insincere, a. अनृजु, असरल; अनृत, कापटिक, व्यलीक, सकपट; छाद्मिक, दांभिक । -ly, adv. मृषा, सकपटं । Insincerity, n. असरलता; कापट्यं, दंभ, माया.

Insinuate, vt. (अनुग्रहादिकं) सकपटं आत्मसात्कृ 8 U; वक्रोक्त्या आक्षिप् 6 P or सूच् 10 U । vi. गुप्तप्रकारेण प्रविश् 6 P; सकपटं चित्तं हृ 1 P । -ion, n. वक्रोक्ति f.; कापटिकं, अनुग्रहार्जनं.

Insipid, a. अस्वादु, नीरस, विरस; अनाह्लादक, अरुचिकारक; रुचिघातक; असार । -ity, n. अस्वादुता, नीरता; असारत्वं.

Insist, vi. साग्रहं वद् 1 P or अवस्था 1 A । -ence, n. आग्रह, निर्बंध । -ent, a. दृढाग्रह, निर्बंधपर.

Insobriety, n. उन्माद, क्षीबता; अगांभीर्यं, मतिचापल्यं.

Insolent, *a.* अवलिप्त, उद्धत, गर्वित, दर्पाध्मात; दृप्त, समद, साटोप; अनादर, अप्रश्रय, उपेक्षक, धृष्ट, वियात । -ly, *adv.* समदं, साटोपं । Insolence, *n.* अवलेप, आटोप, उत्सेक, औद्धत्यं, गर्व, दर्प, धर्ष, मद; अनादर, अविनय, धार्ष्ट्यं, वैयात्यं.

Insoluble, *a.* अद्राव्य; अगम्य, असाध्य, गहन.

Insolvent, *a.* ऋणशोधनासमर्थ; सर्वस्वच्युत; अकिंचन । Insolvency, *n.* ऋणशोधनासामर्थ्यं; अकिंचनत्वं.

Insomnia, *n.* अनिद्रता, अस्वाप, निद्राहानि *f.*

Insouciant, *a.* अनवहित, निःशंक, निश्चिंत.

Inspan, *vt.* युज् 7 A. 10 U.

Inspect, *vt.* अवेक्ष्, निरीक्ष्, परीक्ष् *all* 1 A । -ion, *n.* अवेक्षणं, निरीक्षणं, परीक्षा; कार्यपरीक्षा । -or, *n.* अवेक्षक, निरीक्षक; द्रष्टृ *m.*; कार्याध्यक्ष, परिदर्शक.

Inspire, *vt.* श्वासेन पूर् 10 U, श्वस् 2 P; स्फूर्त्या (चित्ते) निविश् *c or* उपदिश् 6 P; प्रबुध्, प्रवृत्, प्रेर्, प्रोत्सह् *all c*; (धैर्यादिकं) उत्पद् *c*, जन् *c* । -ation, *n.* श्वसनं, श्वासपूरणं; निवेशनं, आवेश; अकांडोद्भव; उत्पादनं; (अंतः०, दिव्य०) स्फूर्ति *f.*, दिव्यज्ञानं; ईश्वरप्रेरणा । -d, *a.* श्वसित; निवेशित; प्रबोधित, प्रेरित; स्फूर्तिमत्.

Inspirit, *vt.* चेतनीकृ 8 U, जीव् *c*, समाश्वस् *c*; उत्तिज्, प्रेर्, प्रोत्सह् *all c*

Inspissate, *vt.* घनीकृ, सांद्रीकृ *both* 8 U, श्यै *c*.

Instability, *n.* अधीरता, अस्थायिता, अस्थैर्यं, चंचलता, चांचल्यं, चापलं-ल्यं, तरलता, लौल्यं.

Install, *vt.* (अधिकारे) यथाविधि नियुज् 7 A. 10 U *or* निविश् *c*; अभिषिच् 6 P; प्रतिष्ठा *c*; विन्यस् 4 U । -ation, *n.* नियोजनं, प्रतिष्ठापना; अभिषेक: व्यवस्थापितयंत्राणि *pl.*

Instalment, *n.* (देय०, ऋण०) भाग । By i.s., भागशः.

Instance, *n.* उदाहरणं, दृष्टांत, निदर्शनं; प्रेरणा; समय । *vt.* उदाहृ 1 P, दृष्टांतयति *Den.* । At the i of, प्रेरणया; (अमुक)-प्रेरित । For i., यथा । In the first i., प्रथमतः.

Instant, *a.* अविलंब्य, आवश्यक; तात्कालिक, सायस्क; वर्तमान । *n.* क्षणं, निमि(मे)ष, पलं, मात्रा । -aneous, *a.* तात्कालिक; क्षणिक; अचिर । -aneously, -ly, *adv.* क्षणात्, क्षणेन, तत्क्षणे, सद्यः, सपदि

Instauration, *n.* उद्धार, प्रत्यानयनं.

Instead, *adv.* पदे, स्थाने.

Instep, *n.* पिचिंडिका.

Instigate, *vt.* उत्तिज्, प्रवृत्, प्रेर्, प्रोत्सह् *all c*; उत्था, उत्पद्, साध् *all c* । -ion, *n.* उत्तेजनं-ना, प्रेरणा, प्रोत्साहनं । -or, *n.* प्रवर्तक, प्रेरक.

Instil, *vt.* बिंदुशः निस्रु *c or* पत् *c*; (चित्ते) शनैः निविश् *c*, शनैः उपदिश् 6 P,

Instinct, *n.* अंतर्जातप्रवृत्ति *f.*, अंतःप्रेरणा; सहजावबोध, स्वाभाविकज्ञानं। *a.* अंतःप्रेरित; उत्तेजित। -ive, *a.* अंतःप्रेरित; नैसर्गिक, प्रकृतिसिद्ध, स्वाभाविक; अविचार्यकृत.

Institute, *vt.* (व्यव॰, सं॰)स्था *c*; उपक्रम् 1 A, प्रचल् *c*, प्रवृत् *c*, प्रारभ् 1 A; नियुज् 7 A. 10 U, निर्दिश् 6 P । *n.* संस्था, समाज, मंडलं; संस्थाशाला, ॰मंदिरं; कल्प, नियम, विधि *m.* । -ion, *n.* स्थापना; व्यवस्था; संस्था; संस्थाशाला; नियम, अधिकारनियोजनं; समय । -or, *n.* प्रवर्तक, संस्थापक.

Instreaming, *n.* अंतःप्रवेश, अंतःस्राव.

Instruct, *vt.* अधी, अनुशास्, अनुशिक्ष् *all c*, उपदिश् 6P, पठ् *c*, प्रबुध् *c*, विनी 1P, शास् *c*, शिक्ष् *c*; ज्ञा, निविद्, बुध् *all c*; आदिश् 6 P, नियुज् 7 A. 10 U । -ion, *n.* अध्यापनं, अनुशासनं, अनुशिष्टि *f.*, उपदेश, पाठनं, विनय (नं), शासनं, शिक्षणं, शिक्षा, संस्कार; (*pl.*) आदेश, नियोग । -ional. *a.* शिक्षणविषयक। -ive, *a* उपदेशक, बोधपर । -or, *n.* अध्यापक, आचार्य, उपदेष्टृ *m.*, उपाध्याय, गुरु *m.*, शास्तृ *m.*, शिक्षक.

Instrument, *n.* करणं, साधनं: कारणं, निमित्तं, हेतु *m.*; उपकरणं, यंत्रं; कारक; लेख, लेखपत्रं: (musical) वादित्रं, वाद्यं । Stringed i., तंतुवाद्यं । Wind i., सुषिरं । -al. *a.* उपकारक, का(क)रणभूत, साधक, साधनभूत; *n.* करणं, तृतीया (विभक्ति *f.*) । -ality, *n.* का(क)रणत्वं, साधनत्वं । -ation, *n* तूर्यवादनशैली.

Insubordinate, *a.* अवश, अविनीत, आज्ञालंघिन्, आज्ञोपेक्षक । -ion. *n.* अविधेयता, अविनय; आज्ञाभंग, आज्ञोपेक्षा.

Insubstantial, *a.* अवास्तविक: अतात्त्विक; मायात्मक; असार.

Insufferable, *a.* अक्षम्य, असहनीय, असह्य, दुःसह.

Insufficient, *a.* अपर्याप्त; अपूर्ण, न्यून; असमर्थ । Insufficiency, *n.* अपर्याप्ति *f.*

Insufflate, *vt.* (चूर्णादिकं) श्वासेन निविश् *c.*

Insular, *a.* द्वीपविषयक, द्वीपीय. द्वीप्य; अनुदारमति, अव्यापक, संकुचित । -ity, *n.* मतिसंकोच.

Insulate, *vt.* द्वीपसमं *a.* कृ 8 U; पृथक् कृ 8 U; विश्लिष् *c*; सर्वतो वेष्ट् 1 A. *c.*

Insult, *vt.* अधिक्षिप् 6 P, अपमन् *c*, अवज्ञा 9 U, अवधीर् 10 U, अवमन् 4 A, तिरस्कृ 8 U, परिभू 1 P, लघूकृ 8 U। *n.* अधिक्षेप, अनादर, अपमान, अवज्ञा, अवज्ञानं, अवधीरणं-णा, अवमान, तिरस्कार, धिक्कार, परि(री)भव, मानखंडना, ०ग्रंथि *m.*, ०भंग, ०हानि *f.*। -ing, *a.* अवमानिन्। -ingly, *adv.* सावमानं.

Insuperable, *a.* अनतिक्राम्य, अलंघनीय, दुरतिक्रम, दुरत्यय, दुरधिगम, दुराक्रम, दुरारोह, दुर्घट, दुस्तर.

Insupportable, *a.* असह्य, दुःसह.

Insure, *vt.* संभवनीयनाशात् रक्ष् 1 P। Insurance, *n.* संभाव्यहानेः रक्षणं; संभाव्यहानिपूरकं धनं.

Insurgent, *a.* राजद्रोहिन्, राजविरोधिन्। *n. prec. m.*। Insurgence, -cy, *n.* राजद्रोह, ०विरोध, राज्यविप्लव; प्रजाक्षोभ.

Insurmountable, *a.* अनतिक्रमणीय, दुरतिक्रम, दुराक्रम, दुरारोह, दुस्तर.

Insurrection, *n.* जनतोपप्लव, प्रकृतिकोप, प्रजाक्षोभ, राजविरोध, राज्यविप्लव। -ary, *a* राजद्रोहिन्, ०विरुद्ध.

Insusceptible, *a.* अविकारिन्, भावोपेक्षक; अगमनीय.

Intact *a.* अस्पृष्ट; अक्षत, अखंड, अविशीर्ण; अन्यून, अविकल, समग्र.

Intaglio, *n.* उत्कीर्णचित्रं; उत्कीर्णरत्नं.

Intake, *n.* जलप्रवेशमार्ग; परिक्षिप्ता भूमि *f.*

Intangible, *a.* अव्यक्त, अस्पष्ट, अस्पृश्य, स्पर्शागोचर; अतिसूक्ष्म.

Integer, *n.* अभिन्न, पूर्णांक; समास.

Integral, *a.* अखंड, अशेष, निःशेष, पूर्ण, समग्र, संपूर्ण.

Integrate, *vt.* पूर्ण कृ 8 U; (सं०)-पूर् 10 U। *a.* अशेष, पूर्ण, समग्र.

Integrity, *n.* अशेषता, पूर्णता, समग्रता, साकल्यं, सामग्र्यं; अवैकल्यं, निर्दोषता; आर्जवं, न्यायिता, सत्यनिष्ठा, सत्यशीलत्वं, सारल्यं.

Integument, *n.* आवरणं, त्वच् *f.*, वेष्टनं, कोश, पुट.

Intellect, *n.* अनुभू, अनुभूति, अवगति, उपलब्धि, ख्याति, चित्, चिति, चित्ति, चेतना, ज्ञप्ति, धिषणा, धी, पंडा, पुर्, प्रज्ञप्ति, प्रज्ञा, प्रतिपद्, बुद्धि, बुधा, मति, मनीषा, मनीषिका, मंतु, मेधा, विद्, विदा, शेमुषी, संवित्ति, संविद्, *all f.*; प्राज्ञाः, बुधाः *both pl.*। -ion, *n.* ग्रहणं,

ज्ञानं, बोधनं । -ual, *a.* धीमत्, प्राज्ञ, बुद्धिमत्, बुध, मनीषिन्; बुद्धिविषयक, बौद्ध, मानसिक.

Intelligence, *n.* बुद्धिव्यापार; अनुभू, *etc.* (*See* 'Intellect'); चातुर्यं, तीक्ष्णमतित्वं, बुद्धिवैभवं, वैदग्ध्यं; वार्ता, वृत्तांत, समाचार । -r, *n.* दूत, वार्ताहर; अपसर्प, चार, स्पश.

Intelligent, *a.* चतुर, तीक्ष्णबुद्धि, निपुणमति, प्राज्ञ, मनीषिन्, मेधाविन्, विचक्षण, विदग्ध, सुधी, सूक्ष्मधी; कुशल, दक्ष, निपुण, पटु । -ly, *adv.* चातुर्येण.

Intelligible, *a.* सुगम, सुबोध; परिस्फुट, विशद, स्पष्ट.

Intemperance, *n.* अनिग्रह, अनियम, अमर्यादा; अनियताचार, अत्याहार, अतिपानं, अतिभोग.

Intemperate, *a.* अनियताचार, असंयमिन्, उच्छृंखल; अतिभोगिन्, अत्याहारिन्, अतिपायिन्, अनियत, अमर्याद; असौम्य, उग्र । -ly, *adv.* अनियतं; अमर्यादं.

Intend, *vt.* अनुसंधा 3 U, अभिप्रे 2 P, इष् 6 P, (परि०, सं०) क्लृप् *c*; चिकीर्षते *Den.*, चिंत् 10 U, संप्रधृ 10 U; *also exp. by desiderative forms*; नियुज् 7 A. 10 U, निर्दिश् 6 P । -ant, *n.* अवेक्षक, कार्याध्यक्ष.

Intense, *a.* अत्यंत, उत्कट, गाढ, प्रकाम, प्रबल, महत् । -ify, *vt.* एध्, वृध् *both c* । -ly, *adv.* अत्यंतं, गाढं, प्रकामं.

Intension, *n.* लक्षणा; अभिधानं.

Intensity, *n.* उत्सेक, उद्रेक, गाढता, तीव्रता.

Intensive, *a.* एकाग्रीकृत; पर्याप्त; प्रकर्षवाचक.

Intent, (1) *a.* अनन्यचित्त, उत्सुक, एकाग्र, तत्पर, व्यग्र, साभिनिवेश.

Intent, (2) *n.* (*also* 'Intention') अभिप्राय, अर्थ, आकांक्षा, आकूतं, आशय, उद्देश, चिकीर्षा, प्रयोजनं, भाव, संकल्प, हेतु *m.* । To all i.s and purposes, अर्थतः, वस्तुतः, व्यवहारतः । To the i. that, इति हेतोः । Intentional, *a.* अभिप्रेत, ऐच्छिक, काम्य, (विचार०) बुद्धिपूर्वक, सांकल्पिक । -ly, *adv.* कामतः, बुद्धिपूर्वकं.

Inter, *vt.* निखन् 1 P, निगुह् 1 U, (भूमौ) निधा 3 U । -ment, *n.* समाधिक्रिया.

Interact, *n.* प्रवेशक, विष्कंभक.

Interblend, *vt.* संमिश्र् 10 U । *vi.* संमिल् 6 P.

Intercalar, -y, *a.* अधिक, निवेशित । I. month, अधिकमास, मलमास, मलिम्लुच.

Intercalate, *vt.* (दिनादिकं) निविश् *c*; अनियमेन प्रक्षिप् 6 P.

Intercede, *vi.* (अन्यजनार्थे) प्रार्थ् 10 U *or* याच् 1 A; माध्यस्थ्यं कृ 8 U, माध्यस्थ्येन वृत् 1 A ।

Intercession, *n.* परार्थप्रार्थना; मध्यस्थवृत्ति *f.*, माध्यस्थ्यं ।

Intercessor, *n.* परार्थप्रार्थक; मध्यस्थ.

Intercept, *vt.* अवस्था *c*, प्रतिबंध् 9 P, (प्रति०) रुध् 7 U, विरम् *c*, (वि०)स्तंभ् 9 P. *c* । –ion, *n.* प्रतिबंध, प्रतिरोधनं । –ive, *a.* प्रतिबंधक.

Interchange, *vt.* परस्परं *or* मिथः परिवृत् *c or* प्रतिदा 1 P. 3 U *or* विनिमे 1 A । *n.* (मिथः कृतः-तं) परिवर्त, विनिमय, प्रतिदानं; परस्परानुगमनं, परिवर्तनं.

Intercommunicate, *vi.* परस्परं वार्तादिकं निविद् *c*.

Intercourse, *n.* अन्योन्यव्यवहार, ०संसर्ग; संग, संगम, संगति *f.*, साहचर्यं, संसर्ग । Sexual i., अभिगमनं, ग्राम्यधर्म, निधुवनं, मैथुनं, रतं, व्यवाय, संभोग, सुरतं.

Interdependence, *n.* अन्योन्यावलंबनं, अन्योन्याश्रय.

Interdict, *n.* निषेध, प्रतिषेध । *vt.* निषिध्, प्रतिषिध् *both* 1 P, प्रत्याख्या 2 P । –ory, *a.* निषेधात्मक, प्रतिषेधक.

Interest, *n.* (अनुराग०, कौतुकपूर्ण) अवधानं;अनुराग आदर,सहानुभाव; अर्थ, लाभ, हितं; फलग्रहणाधिकार; पक्षपात; कला, कायिका, कारिका, कालिका, वार्द्धुषं-ष्यं, वृद्धि *f.*; (compound i.) चक्रवृद्धि *f.*; (simple i.) सरलवृद्धि *f*; रस, विनोदकत्वं । *vt.* अवधानं *or* कौतुकं जन् *c*; अनुरंज्, विनुद् *both c*; उद्दिश् 6 P, संबध् 9 P; अंशं *or* भागं ग्रह् *c* । To take an i. in, सकौतुकं *or* सानुरागं मनः निधा 3 U । -ed, *a.* संजातकुतूहल; संबद्ध; अंशिन्; पक्षपातिन्, स्वार्थपरायण । –ing, *a.* चित्ताकर्षक, मनोहर, विनोदिन्.

Interfere, *vi.* (गतिप्रवृत्त्यादिकं) प्रतिरुध् 7 U *or* प्रतिहन् 2 P; परकार्येषु व्यवहृ 1 P; मध्ये स्था 1 P । –ing, *a.* परकार्यघातक, ०चर्चक । –nce, प्रतिबंधनं, प्रतिरोधनं, संघट्ट; परकार्यचर्चा, ०प्रतिघात.

Interfluent, *a.* मध्यस्राविन्.

Interim, *n.* अंतःकाल, अंतर्गतकाल, अंतरं । *a.* सामयिक । In the i., अत्रांतरे.

Interior, *a.* अंतर, अंतर्गत, अंतर्वर्तिन्, अभ्यंतर, आंतर, आभ्यंतर; अंतर्देशीय, देशीय; अध्यात्मिक । *n.* अंतर्भाग, अभ्यंतरं, उदरं, गर्भ.

Interjacent, *a.* मध्यवर्तिन्, मध्येशय.

Interject, *vt.* मध्ये क्षिप् 6 P *or* (सहसा) उद्गॄ 6 P *or* निविश् *c* । *n.* उद्गार.

Interlace, *vt.* परस्परं संग्रंथ् 9 P *or* सिव् 4 P; संमिश्र् 10 U.

Interlard, *vt.* मध्ये निविश् *c.*

Interleave, *vt.* (पत्राणां मध्ये) अन्यपत्राणि संग्रंथ ९ P.

Interlink, *vt.* शृंखलाभिः संयुज् 7 A. 10 U.

Interlock, *vt.* (अर्गलाभिः) दृढं संयुज् 7 A 10 U.

Interlocution, *n.* आलाप, संकथा, संभाषणं, संलाप, संवाद । Interlocutor, *n.* संभाषक, संवादक ; -y, *a.* संलापात्मक.

Interloper, *n.* आगंतुक, बलात्प्रवेशक.

Interlude, *n.* विष्कंभक; रुचिरसमापत्ति *f.*

Interlunar, *a.* अमाकालीन, आमावास्य.

Intermarriage, *n.* असवर्ण०, विजातीयविवाह, प्रत्युद्वाह। Intermarry, *vi.* परस्परं विवाहसंबंधं कृ 8 U.

Intermeddle, *vi.* अन्यायेन परकार्यविघातं कृ 8 U.

Intermediary, Intermediate, *a.* मध्यवर्तिन्, मध्यस्थित.

Intermezzo, *n.* विष्कंभ(क).

Interminable, *a.* अनंत, अनवरत, अविरत; सुदीर्घ, सुविलंबित.

Intermingle, *vt.* संमिश्र् 10 U, संसृज् 6 P । *vi.* संमिल् 6 P, संमिश्र्, संसृज् *both Pass.*

Intermit, *vt.* निवृत्, विरम्, विश्रम् *all c* । *vi.* (अंतरांतरा) शम् 4 P । -tence (*also* Intermission), *n.* निवृत्ति *f.*, विरति *f*, विराम, विश्रांति *f.*; (अल्पकालिकः) उपशम । -tent, *a.* सविराम.

Intermix, *vt.* संमिश्र् 10 U, संसृज् 6 P । *vi.* संमिल् 6 P, संसृज् *Pass.*

Intermutation, *n.* तत्त्वविनिमय.

Intern, *vt.* (निश्चितस्थाने) निरुध् 7 U.

Internal, *a.* अंतर, अंतर्गत, अंतर्वर्तिन्, अभ्यंतर, आंतर, आभ्यंतर; अनुषंगिन्, समवायिन्, सांसिद्धिक; अंतर्देशीय; अध्यात्मिक । *n. pl.* अंत्राणि *pl.*, पुरीतत् *neu.* । -ly, *adv.* अंतरे, अभ्यंतरे.

International *a.* अंताराष्ट्रीय.

Internecine, *a.* प्राणहर, मारात्मक; उच्छेदक, विध्वंसक; परस्परविनाशिन्.

Internuncio, *n.* दूत, प्रतिनिधि *m.*

Interpellate, *vt.* भाषणमध्ये प्रच्छ् 6 P.

Interpenetrate, *vt.* संपूर्ण आविश् 6 P *or* व्याप् 5 P.

Interplay, *n.* परस्परव्यवहार.

Interpolate, *vt.* प्रक्षिप् 6 P । -ion, *n.* प्रक्षिप्तं.

Interpose, *vt.* मध्ये स्था *c*; विरोधार्थं निक्षिप् 6 P । *vi.* मध्ये

वृत् 1 A *or* स्था 1 P; माध्यस्थ्यं कृ 8 U । -ition, *n.* माध्यस्थ्यं.

Interpret, *vt.* प्रवच् 2 P, विवृ 5 U, विशदयति *Den*, विशदीकृ 8 U, व्याख्या 2 P, व्याचक्ष् 2 A, स्पष्टीकृ 8 U; भाषांतरेण परिवृत् *c*; अन्वयं व्याख्या 2 P । -ation, *n.* अर्थनिरूपणं, प्रवचनं, विवरणं, विवृति *f.*, विशदीकरणं, स्पष्टीकरणं; भाष्यं, व्याख्या । -ative, *a.* अर्थप्रकाशक, व्याख्यात्मक । -er, *n.* व्याख्यातृ *m.*; द्विभाषाविद्, द्विभाषिन् *both m.*

Interracial, *a.* अंतर्जातीय.

Interregnum, *n.* अराजकता, अराजककाल.

Interrelation, *n.* परस्परसंबंध.

Interrogate, *vt* अनुयुज् 7 A, (परि०) प्रच्छ् 6 P, प्रश्नयति *Den.*; परीक्ष् 1 A । -ion, अनुयोग, (परि०) पृच्छा, प्रश्न । -ive, प्रश्नवाचक, प्रश्नात्मक, प्रश्नार्थक । -or, *n.* अनुयोक्तृ, पृच्छक, प्रष्टृ *all m.* । -ory, *a.* प्रश्नार्थक.

Interrupt, *vt.* उपरुध् 7 U, प्रतिबंध् 9 P, भंज् 7 P, विच्छिद् 7 P । *vi.* प्रतिबंधं *or* विच्छेदं कृ 8 U । -edly, *adv.* सविच्छेदं । -ion, *n.* उपरोध, प्रतिबंध, भंग, विच्छेद; अंतराय, प्रत्यूह, विघ्न.

Intersect, *vt.* तिर्यक् छिद् 7 U । -ion, *n.* तिर्यक्छेद; परस्परच्छेद.

Interspace, *n.* अंतरालं, अवकाश.

Intersperse, *vt.* इतस्ततः विकॄ *or* विक्षिप् *both* 6 P । -d, *a.* संकीर्ण, संमिश्र.

Interstice, *n.* अंतरालं, अवकाश; छिद्रं, रंध्रं.

Intertrigo, *n.* घृष्टत्वक्पाक.

Intertwine, Intertwist, *vt.* गुंफ् 6 P, (सं०)ग्रंथ् 9 P; संमिश्र् 10 U.

Interval, *n.* अंतरं, अंतरालं, अवकाश; अवधि *m.*, मध्यकाल; विराम । At i.s, काले काले.

Intervene, *vi.* मध्ये या 2 P *or* वृत् 1 A *or* स्था 1 P; अंतरा समापद् 4 A; माध्यस्थ्यं कृ 8 U । Intervention, *n.* माध्यस्थ्यं; व्यवधानं; मध्यवर्तित्वं.

Interview, *n.* दर्शनं; समागम; संमत्रणं । *vt.* दर्शनं कृत्वा वद् 1 P.

Interweave, *vt.* गुंफ् 6 P; संवे 1 P; संमिश्र् 10 U.

Intestate, *a.* अकृतमृत्युलेख.

Intestine, *a.* अभ्यंतर, देशीय; अबाह्य, अविदेशीय । *n. pl.* अंत्राणि *pl.* पुरीतत् *neu.* । Intestinal, *a.* आंत्र.

Intimate, *vt.* आख्या 2 P, ख्या 2 P. *c*, निविद्, विज्ञा *both c*; उद्दिश्, उपक्षिप् *both* 6 P, सूच् 10 U; दृश् *c* । *a.* गाढ, दृढ, रूढ; गाढसौहृद, दृढसख्य, सुपरिचित; सुविदित; अध्यात्मिक; अभ्यंतर; आत्मकीय, आत्मीय, आत्म्य; सुसंलग्न । *n.* दृढसुहृद् *m*,

प्रियवयस्य । -ly, *adv.* दृढं ; सुपरिचयेन । Intimacy, *n.* गाढ-सौहृदं, दृढमैत्री, (अति०) सुपरिचय । Intimation, *n.* ख्यापनं, निवेदनं, विज्ञापना; आकूतं, उपक्षेप, संदेश, सूचना । Intimity, *n.* सुपरिचितत्वं ; अभ्यंतरत्वं ; रहोभाव.

Intimidate, *vt.* भी, (सं०)त्रस् *both c*; तर्ज् 1 P. 10 U, भर्त्स् 10 U; निर्धैर्य *a.* कृ 8 U, विषद् *c*; निवृत्, विरम् *both c*, प्रतिबंध् 9 P । -ion, *n.* तर्जनं ना, भर्त्सनं ना, भीषा; धैर्यखंडनं.

Into. *prep. Exp. by Acc. or Loc. of object of motion; by forms like* भस्मसात्कृत, भस्मीकृत, भस्मीभूत

Intolerable, *a.* अक्षंतव्य, अक्षमनीय, अक्षम्य, असहनीय, असह्य, दुःसह; अतिबीभत्स.

Intolerant, *a.* अक्षंतृ, अक्षमितृ, अक्षमिन्, अतितिक्षु, अमर्षण, अमर्षिन्, असहन, असहिष्णु ; परमतद्वेषिन्, स्वमतांध । Intolerance, *n.* अक्षमा, अतितिक्षा, अमर्षणं, असहनं, असहिष्णुता, परमतद्वेष, परमतासहनं.

Intone, *vt.* एकस्वरेण पठ् 1 P; गीतरूपेण भाष् 1 A । -ation, *n.* स्वर, स्वरभेद.

Intorsion, *n.* व्यावर्तनं.

Intoxicate, *vt.* उन्मद्, मद् *both c*, मत्तीकृ 8 U, क्षीव् *c*; अत्यंतं उद्दीप् *or* संक्षुभ् *both c* । -d, *a.* उन्मद, क्षीब, मत्त, मदाढ्य, मदिरोत्कट, मदोन्मत्त, शौंड, समद । -ion, *n.* उन्माद, क्षीबता, म(मा)द, शौंडता; अतिसंक्षोभ, अत्युत्सेक, अत्युल्लास । Intoxicant, *a.* उन्मादक, मादक.

Intractable, *a.* अदम्य, अवश्य, अविनेय, दुर्दम; विप्रतीप, शासनलंघिन्.

Intramural, *a.* (नगरादिकस्य) सीमांतर्वर्तिन्, भित्त्यंतर्वर्तिन्.

Intransient, *a.* असंधेय; प्रतिनिविष्ट; दुराग्रहिन्, दृढाग्रह.

Intransitive, *a.* अकर्मक.

Intrepid, *a.* धीर, धृष्ट, धैर्यशील, निर्भय, विक्रांत, वीर, शूर, साहसिक । -ity, *n.* धैर्य, निर्भयत्वं, शौर्यं, साहसं, साहसिकता । -ly, *adv.* सधैर्यं, निर्भयं, निःशंकं.

Intricate, *a.* असरल, अस्पष्टार्थ, गहन, विषम; दुर्बोध । Intricacy, *n.* वैषम्यं; गहनत्वं; दुर्बोधता.

Intrigant, -e, *n.* चौर्यरतसाधक, ०साधिका.

Intrigue, *vi.* उपजप् 1 P, कूटं रच् 10 U; चौर्यरतसिद्ध्यै यत् 1 A । *vt.* संभ्रम् *c* । *n.* उपजाप, कपटप्रबंध; कूट *mn*, कूटयुक्ति *f*; कूटोपाय; चौर्यरतं, कपटप्रणय, व्यभिचार, जारकर्मन् *neu.* ।

–ing, *a.* संभ्रमकारक; चित्तवेधिन्.

Intrinsic, *a.* अंतर्जात, आभ्यंतर, सहज; नैसर्गिक, प्रकृतिसिद्ध, सांसिद्धिक, स्वाभाविक; सारभूत; अकृत्रिम, तथ्य, सत्य । –ally, *adv.* वस्तुतः, तत्त्वतः.

Introcession, *n.* अवयवाकुंचनं.

Introduce, *vt.* प्रविश् *c*; निविश् *c*; दृष्टिगोचरं *a.* कृ 8 U; प्रचर् *c*, प्रचारे स्था *c*; ख्या *c*, परिचितं *a.* कृ 8 U, निविद् *c* । –tion, *n.* प्रवेशनं; परिचयसाधनं; प्रवर्तनं, प्रचारणा; आमुखं, प्रस्तावना; अवतरणिका, उपन्यास, उपोद्घात, प्रस्तावना, भूमिका । –tive, –tory, *a.* आरंभक, प्राथमिक, प्रावेशिक, प्रास्ताविक.

Intromit, *vt.* प्रविश् *c*; निविश् *c*, अंतः न्यस् 4 P.

Introspect, *vt.* अंतः ध्यै 1 P । –ion, अंतर्दर्शनं, अंतर्ध्यानं । –ive, *a.* अंतर्ध्यायिन्.

Introsusception, *n.* अंतर्ग्रहणं.

Introvert, *vt.* अंतः व्यावृत् *c* । –ion, *n.* अंतर्व्यावर्तनं.

Intrude, *vt.* बलात् प्रविश् *c* । *vi.* निमंत्रणं विना *or* बलात् प्रविश् 6 P । –r, *a.* आगंतुक, बलात्प्रवेशक । Intrusion, *n.* बलात्प्रवेश, आगंतुकप्रवेश । Intrusive, *a.* आगंतुक, बलात्प्रवेशक.

Intuition, *n.* अंतरवबोध, सहजज्ञानं.

Intuitive, *a.* अंतर्ज्ञात, सहजोपलब्ध; अंतर्ज्ञानिन्; अंतरुपलब्ध.

Intumesce, *vi.* श्वि 1 P, स्फाय् 1 A । –nce, *n* शोथ-फ, स्फीति *f.*

Intussusception, *n.* अंतर्ग्रहणं.

Inunction, *n.* अभ्यंजनं, विलेप.

Inundate, *vt.* जलेन आप्लु *or* संप्लु *both c* । –ion, *n* आप्लाव, जलप्रलय, ०बृंहणं, ०विप्लव, संप्लव.

Inure, *vt.* अभ्यस् 4 P; परिचयं नी 1 P, परिचितं *a.* कृ 8 U; दृढीकृ 8 U । –ment, *n.* अभ्यास, नित्यव्यवहार.

Inwin, *vt.* भूमौ *or* भस्मकुंभे निधा 3 U.

Invade, *vt.* अवस्कंद् 1 P, आक्रम् 1 U, आपत् 1 P, उपप्लु 1 A, धृष् 1 P. 10 U, प्रत्यवस्था 1 A, प्रया 2 P, समासद् 10 U । –r, *n.* अभियाति(न्त), अभियातृ, अभियायिन्, आक्रामक, उपप्लविन्, प्रत्यवस्थातृ । Invasion, *n.* अभिद्रव, अवस्कंद(नं), आक्रम(णं), आपात, उपप्लव, प्रत्यवस्थानं, प्रयाणं, विप्लव.

Invalid, *a.* अशक्त, निर्बल; रुग्ण, रोगातुर; अप्रमाण । *n.* आतुर, रुग्ण, रोगातुर *all m.* । *vt.* रुग्णं *a.* *or* निर्बलं *a.* कृ 8 U । –ate, *vt.* अप्रमाणीकृ, निर्बलीकृ, मोघीकृ *all* 8 U । –ity, *n.* निर्बलता; अप्रामाण्यं.

Invaluable, *a.* अतिमूल्य, अनर्घ्य, अमूल्य.

Invariable, *a.* अविकारिन्, अविकार्य, निर्विकार; नित्य, निश्चल, स्थिर। -y, *adv.* निर्विकारं.

Invective, *n.* अपभाषा, अपवाद, कुत्सनं, गालि *f.*, निंदा। *a.* अपभाषक, निंदक.

Inveigh, *vt.* अधिक्षिप्, 6 P, अपभाष् 1 A, अपवद् 1 U, कुत्स् 10 A, निंद् 1 P.

Inveigle, *vt.* (प्र०)विलुभ् *c*, (दुराचारादिके) प्रवृत् *c* *or* निपत् *c*, प्रतॄ *c*। -ment, *n.* प्रलोभनं; प्रतारणा.

Invent, *vt.* (उप०) कॢप् *c*; घट् *c*, चिंत् 10 U, युज् *c*, रच् 10 U; मिथ्या कॢप् *c* *or* रच् 10 U। -ion, *n.* कल्पना, घटना, रचना; कल्पना, कॢप्ति *f.*, युक्ति *f.*; मिथ्याकथा, ०वृत्तांतः कूटप्रबंध। -ive, *a.* कल्पक, युक्तिकुशल, युक्तिमत्; उपायज्ञ। -or, *n.* कल्पक, योजक.

Inventory, *n.* संख्यापत्रं, सूची; (सूच्यां निवेशितं) वस्तुजातं.

Inverse, *a.* पर्यस्त, विपर्यस्त, व्यत्यस्त, व्यस्त; प्रतिलोम। -ly, *adv.* विपर्ययेण। Inversion, *n.* (वि)पर्यास, विपर्यय, व्यत्यय, व्यत्यास, व्युत्क्रम; प्रातिलोम्यं, वैपरीत्यं। Inversive, *a.* व्युत्क्रामक, विपर्ययकारिन्.

Invert, *vt.* पर्यस्, विपर्यस्, व्यत्यस् *all* 4 U. *c*; परावृत् *c*; अधोमुखीकृ 8 U.

Invertebrate, *a.* पृष्ठवंशरहित; अदृढ, अस्थिर.

Invest, *vt.* परिधा *c*, वस् *c*; आच्छद् 10 U, प्रावृ 5 U, संव्ये 1 P; मंड् 10 U; (अधिकारे) नियुज् 7 A. 10 U, *or* प्रविश् *c*; आक्रम् 1 U, उपरुध् 7 U, पर्यवष्टंभ् 9 P; (धनं) विनियुज् 7 A. 10 U। -iture, *n.* अधिकारार्पणं, प्रस्थापना; अभिषेक, संस्कार; i. with the sacred thread, उपनयनं। -ment, *n.* धनविनियोग। -or, *n.* विनियोजक.

Investigate, *vt.* आन्विष् 4 P; जिज्ञासते *Desid.*, निरूप् 10 U, मीमांसते *Desid.*, परीक्ष् 1 A, पर्यालोच् 10 U, विचर् *c*, विमृश् 6 P। -ion, *n.* अन्वेषणं; निरूपणं, मीमांसा; परीक्षा, विचार-णा, विमर्श। -or, *n.* परीक्षक, विचारक; अन्वेषक.

Inveterate, *a.* गाढ, चिरकालिक, दृढ, दृढमूल, बद्धमूल। Inveteracy, *n.* दृढत्वं, दृढमूलता.

Invidious, *a.* असूयोत्पादक, द्वेषजनक, मत्सरकारक.

Invigorate, *vt.* बलिनं *a.* कृ 8 U; बलं वृध् *c*; उत्तिज् *c*, उद्दीप् *c*। -ing, *a.* तेजो०, शक्तिवर्धक; आह्लादक। -ion, *n.* बलवर्धनं, तेजोवृद्धि *f.*

Invincible, *a.* अजय्य, दुर्जय.

Inviolable, *a.* अनतिक्रमणीय, अबाध्य, अभेद्य, अलंघनीय.

Inviolate, *a.* अक्षत, अनतिक्रांत, अबाध, अभंग, अलंघित। Inviolacy, *n.* अभंगत्वं.

Invisible, *a.* अदृश्य, अप्रत्यक्ष, अलक्ष्य, दृगगोचर; अंतरित, परोक्ष; अतिसूक्ष्म, अव्यक्त । -y, *adv.* अप्रत्यक्षं, परोक्षं । Invisibility, *n.* अदृश्यता, परोक्षता; अदर्शनं, पारोक्ष्यं.

Invite, *vt.* आमंत्र्, निमंत्र् *both* 10 A, आकृ *c*, आह्वे 1 P, शब्द् 10 U; अर्थ् 10 U, विज्ञा *c*; (प्र०) विलुभ् *c* । -ation, *n.* (आ०) निमंत्रणं; आह्वानं; प्रलोभनं । -ing, *a.* चित्ताकर्षक, मनोहर, मोहक, हृद्य.

Invocation, *n.* आवाहनं, आह्वानं; प्रार्थना, याचना.

Invocatory, *a.* आह्वायक; प्रार्थनात्मक.

Invoice, *n.* प्रेषितभांडमूल्यपत्रं.

Invoke, *vt.* आमंत्र् 10 A, आवह् *c*, आह्वे 1 P, संबुध् *c*; प्रार्थ् 10 U, याच् 1 A; अभिचारेण आह्व 1 P.

Involuntary, *a.* अकाम्य, अनैच्छिक, अबुद्धिपूर्वक, अयादृच्छिक । -ly, *adv* अकामतः, अबुद्धिपूर्वं.

Involute, *a.* पुटीभूत । -ion, *n.* व्यावर्तनं; संकुलीकरणं; संवर्गीकरणं.

Involve, *vt.* अवगुंठ् 10 U, आच्छद् 10 U, आवृ 5 U, परिवेष्ट् 1 A. *c*; संबंध् 9 P; संश्लिष् *c*. अंतर्गण् 10 U, समाविश् *c*; आवह् 1 P, प्रसंज् *c*; संकुलीकृ 8 U । -d, *a.* अवगुंठित, परिवेष्टित; समाविष्ट; संबद्ध, संश्लिष्ट; ध्वनित, फलित; असरल, विषम.

Invulnerable, *a.* अभेद्य, क्षताक्षम, क्षतातीत, वज्रदेह.

Inward, *a.* आंतर, आभ्यंतर; अंतर्वर्तिन्; अध्यात्मिक । (*also* -s), *adv.* अंतः, अभ्यंतरे । *n. pl.* अंत्राणि *pl.* । -ness, *n.* स्वालक्षण्यं; पारोक्ष्यं; अध्यात्मिकत्वं.

Inweave, *vt.* संगुंफ् 6 P, संवे 1 P.

Inworn, *a.* दृढ, बद्धमूल.

Inwrought, *a.* खचित, प्रणिहित.

Iota, *n.* अणु *m.*, कण, लव, लेश.

Irascible, *a.* कोपन, क्रोधन, क्रोधशील, क्रोधालु, रोषण, शीघ्रकोप.

Irate, *a.* कुपित, कोपनक, कोपिन्, क्रुद्ध, क्रोधिन्, रुषित, रुष्ट.

Ire, *n.* अमर्ष, कोप, क्रुध् *f.*, क्रोध, मन्यु *m*, रुष् *f*, रुषा, रोष । -ful, *a. see* 'Irate'.

Iridescent, *a.* इंद्रधनुर्वर्ण; तरलवर्ण.

Iris, *n.* (1) इंद्रधनुस् *neu*, इंद्रायुधं; (broad and uncovered) ऐरावतं, रोहितं; (2) कनीनीमंडलं; (3) गोलोमी.

Irk, *vt.* आयस् *c*, क्लिश् 9 P, खिद् *c*, तप् *c*, पीड् 10 U । -some, *a.* उद्वेजक, क्लांतिकर, क्लेशावह, खेदकर, दुःखद.

Iron, *n.* अयस् *neu.*, अश्मसार *mn*, आयसं, कालं, कालायसं, कृष्णामिषं, कृष्णायस् *neu*, कृष्णायसं, गिरिसार, चीनं, तीक्ष्णं, दृढं, धीमकं, धीवरं, पारशव, पिंडं, लोह *mn*, लौहं, शस्त्रं; (*pl.*) निगडानि, शृंखलाः *pl.* । *a.* आयस, पारशव, लौह, अयोमय; लोहसम, दृढ, कठिन । *vt.* शृंखलया बंध् 9 P; (वस्त्राणि) समीकृ 8 U । Wrought i., कुशी । I. rust, अयोमलं, अयोरजस् *neu*, धूर्त, मंडूरं, सिंहाणं । In i.s, निगडित, शृंखलाबद्ध । To have too many i.s in the fire, एकसमय एव बहुव्यापारो भू 1 P । I. age, कलियुगं । -bound, *a.* लोहबद्ध; अश्मर, शिलापूर्ण; दृढ, अवशग । -filings, *n.* लोहचूर्णं । -fisted, *a.* अमुक्तहस्त, कृपण; गृध्नु, लुब्ध । -founder, *n.* लोहशिल्पिन् *m.* । -foundry, *n.* कुप्यशाला, संधानी । -hearted, *a.* लोहहृदय, निर्दय । -monger, *n.* लोहपण्यविक्रेतृ *m.* । -mould, *n.* मंडूरचिह्नं । -smith, *n* अयस्कार, कर्मकार, कर्मार, लोहकार, व्योकार । -ware, *n.* लोहपण्यानि *pl.*

Irony, *n.* मृषावाद, विपरीतलक्षणा. व्याजस्तुति *f.*, व्याजोक्ति *f.* । I. of fate, circumstances, दैवदुर्घटना, विधिविडंबना । Ironic, -al, *a.* मृषावादिन्, सोत्प्रास: प्रच्छन्ननिंदापूर्ण । -ally, *adv.* प्रच्छन्ननिंदया, व्याजोक्त्या.

Irradiate, *vt.* उद्भास्, प्रकाश् both c । -ion (*also* Irradiance) *n.* प्रकाशनं; उद्द्योत.

Irradicate, *vt.* दृढं स्था *c.*

Irrational, *a* अविवेक, निर्बोध, विचारहीन; जड, पशुसम; अनुपपन्न, अन्याय्य. अयुक्त, असंगत । *n.* करणी । -ly, *adv.* निर्विवेकं; अनुपपन्नं; जडवत्.

Irreclaimable, *a.* अपरावर्तनीय; प्रतिनिविष्ट; बद्धमूल.

Irreconcilable, *a.* असंधेय, असांत्वनीय; बद्धवैर; असंगत; परस्परविरुद्ध.

Irrecoverable, *a.* अपुनःप्राप्य; अपूरणीय, अप्रातिसमाधेय.

Irrecusable, *a.* अनिराकरणीय.

Irredeemable, *a.* आनिष्क्रेय, अनिस्तारणीय; अपूरणीय.

Irreducible, *r.* अन्यूनीकरणीय.

Irrefragable, *a.* अखंडनीय, अबाध्य, निरुत्तर.

Irrefrangible, *a.* अभंजनीय, अभेद्य; अनतिक्राम्य.

Irrefutable, *a.* अखंड्य, अप्रत्याख्येय, अबाध्य.

Irregular, *a.* अनियत, अनैयामिक, अवैधिक, आनियमानुसारिन्, उत्सूत्र, नियमलंघिन्, विधिविरुद्ध; अव्यवस्थ, उच्छृंखल, क्रमहीन; निपातित; विषम, विलक्षण ।

–ity, *n.* अनियम, अविधि *m.*, नियमभंग, विधिविरोधः अक्रम, अव्यवस्था; अमर्यादा, व्यभिचार। –ly, *adv.* अनियमेन, अयथाविधि.

Irrelative, *a.* असंबद्ध, असंबंधिन्; ऐकांतिक, केवल। Irrelation, *n.* असंबंध; ऐकांतिकता, कैवल्यं.

Irrelevant, *a.* अनन्वित, अनुपपन्न, अप्रकृत, अप्रस्तुत, अप्रासंगिक, अप्रास्ताविक, असंगत, असंबद्ध। Irrelevance, –cy, *n.* अनन्वय, असंगति *f.*, असंबंध.

Irreligion, *n.* अधर्म, अभक्ति *f.*, नास्तिकता। Irreligious, *a.* अधार्मिक, नास्तिक, भक्तिशून्य.

Irremediable, *a.* अचिकित्स्य, अप्रतिकार्य, दुःसाध्य.

Irremissible, *a.* अक्षम्य; अनिस्तार्य, अमोचनीय.

Irremovable, *a.* अनपसार्य, अपरिहार्य; निश्चल, स्थावर, स्थिर.

Irreparable, *a.* अप्रतिसमाधेय; अनुद्धार्य; अप्रतिकार्य, अप्रतिविधेय.

Irrepealable, *a.* अपरावर्तनीय, अविलोपनीय.

Irreprehensible, *a.* अनवद्य, निर्दोष.

Irrepressible, *a.* अनिवार्य, दुर्दम, दुर्निग्रह.

Irreproachable, *a.* अनवद्य, अनिंद्य; निर्दोष, निरपराध.

Irresistible, *a.* अप्रतिकार्य, अप्रत्यवस्थेय, दुर्निवार्य; अप्रतिकार, अप्रतिहत, दुर्धर, दुर्निवार.

Irresolute, *a.* अकृतनिश्चय, अदृढ, अधीर, अनिश्चित, अस्थिर, चलमति, दोलायमान, विकल्पशील, शंकित। –ion, –ness, *n.* अधीरता, अस्थैर्यं, चापल्यं, दोला, शंका.

Irrespective, *a.* अनपेक्षक, उपेक्षक; ॰अनपेक्ष *in comp.* । –ly, *adv.* अनपेक्ष्य, विहाय.

Irresponsible, *a.* अननुयोज्य, अप्रष्टव्य; अविश्वसनीय; अविमृश्यकृत.

Irresponsive, *a.* असंवादिन्; अप्रतिविधायक; उपेक्षक.

Irretrievable, *a.* अपुनःप्राप्य; अप्रतिसमाधेय.

Irreverent, *a* अभक्तिमत्; अनादर, अप्रश्रय, उपेक्षक। Irreverence, *n.* अभक्ति *f.*; अनादर, अवमान, उपेक्षा.

Irreversible, *a.* अपरावर्तनीय; अविलोपनीय.

Irrevocable, *a* अनन्यथाकार्य, अपरिवर्तनीय; अलोप्य.

Irrigate, *vt.* अभिवृष् 1 P, जलं दा 3 U *or* पा *c*, जलेन अभ्युक्ष् 1 P *or* आप्लु *c or* सिच् 6 P। –ion, *n.* अभिवर्षणं, जलप्लावनं, सेक.

Irritate, *vt.* क्लिश् 9 P, तप् *c*, पीड् 10 U, व्यथ् *c*; कुप् *c*, रुष् *c*; उत्था, संक्षुभ् *both c*। –ion, *n.* कोप, ताप, व्यथा; उत्ताप, दाह, प्रकोप। –ive, *a.* प्रकोपक, संक्षोभक। Irritable, कोपन,

क्रोधन; सुतापनीय । Irritant, *a.* संतापक, प्रकोपक । Irritancy, *n.* प्रकोपकत्वं.

Irruption, *n.* आकस्मिकप्रवेश; अकांडाक्रम, अकांडोपप्लव.

Isabel, -line, *a.* पीतधूसर;तृणवर्ण.

Ischuria, *n.* मूत्रनिरोध, मूत्रस्तंभ.

Isenergic, *a* समशक्ति.

Island, *n.* अंतरीपं. द्वीप *mn.* । *vt.* समंततः विश्लिष् *c*; द्वीपैरिव अंक् 10 U । *a.* द्वीप्य, द्वैप । -er, *n.* द्वीपवासिन्, द्वीप्य *both m.*

Isle, *n.* अंतरीपं, द्वीप *mn.* । -t, *n.* लघुद्वीपं; (in a river) पुलिनं.

Ism, *n.* मतं, वाद.

Isochromatic, *a.* समवर्ण.

Isochronous, *a.* समकालीन; समांतर.

Isogonal, *a.* समत्रिकोण.

Isolate, *vt.* विश्लिष् *c*; पृथक् कृ 8 U । -ion, *n.* पृथक्त्वं, विश्लेष.

Isometric, *a.* सममान.

Isonomy, *n.* समानाधिकारता.

Isosceles, *a.* समद्विभुज.

Isotonic, *a.* समस्वर.

Issue, *n.* निर्गमनं, निर्याणं, निष्क्रमणं; उद्गार, निस्र(स्रा)व; नदीमुखं; अपत्यं, प्रजा, प्रसव, प्रसूति *f.*, संतति *f.*, संतान; उत्पन्नं, फलं, लाभ; उदर्क, परिणाम; विवादवस्तु *neu*, विरोधमूलं; प्रकाशनं; आवृत्ति *f.* । *vi.* निर्गम् 1 P, निष्क्रम् 1 U; निःसृ 1 P, निःस्रु 1 P; क्षर् 1 P; प्रकाशतां गम् 1 P, प्रकाशित *a.* भू 1 P; उद्दि 2 P, उद्गम्, आविर्भू, प्रादुर्भू *all* 1 P; प्रजन् 4 A, उद्भू 1 P; प्रवृत् 1 A; परिणम् 1 A, पर्यवसो 4 P । *vt.* प्रकाश् *c*; प्रचल् *c*, प्रव्र *c*; प्रवृत् *c* । At i., विवादपदभूत । To join, take i., विवद् 1 A । -less, *a.* निःसंतान, निरपत्य, निर्वंश.

Isthmus, *n.* संयोगभूमि *f.*

It, *pron.* तद् ; अदस् .

Itch, *vi.* कंडुं *or* खसं अनुभू 1 P; अतीव वांछ् 1 P । *n.* कंडु *mf*, कंडू *f.*, कंडूति *f*, कंडूयनं कंडूया, खर्जु-र्जू *f*; कच्छु-च्छू *f*, खस, पामन् *m*, पामा, विचर्चिका; तीव्रवांछा, अत्यभिलाष । -y, *a.* कच्छुर, पामर; कंडुर, कंडूमत् .

Item, *n.* लिखितपदं; गणनापदं, भिन्नभाग; प्रकरणं.

Iterate, *vt.* पुनः पुनः *or* अभीक्ष्ण वद् 1 P, आम्रेड् *c* । -ion, *n.* पुनर्वचनं, आम्रेडनं । -ive, *a.* पुनर्वाचक, आम्रेडक.

Ithyphallic, *a.* उत्तानशिश्न; अत्यश्लील.

Itinerant, *a.* पर्यटत् ; परिभ्रमणवृत्ति; परिव्राजक । Itinerary *n.* मार्गदर्शकग्रंथ; अटनीय॰, अटनमार्ग; पर्यटनवृत्तांत.

Ivory, *n.* हस्तिदंत । *a.* गजदंतमय; दंत॰ *in comp.*

J

Jab, *vt.* व्यध् 4 P । *n.* प्रसभव्यध.

Jabber, *vi.* अस्पष्टं जल्प् 1 P; निरर्थकं उदीर् *c* । *vt.* त्वरया अस्पष्टं वद् 1 P । *n* अस्पष्टजल्पनं.

Jack, *n.* क्षुद्रजन; भारोत्तोलकयंत्रं; पनसं । *vt.* उच्छ्रि *c* । -ass, *n.* गर्दभ; जडमति *m* । J. -in-office *n.* क्षुद्राधिकाराध्मातो नरः । J. of all trades, अनेकव्यवसायकारिन् । J. o' lantern, पिशाचदीपिका । -tree, कंटकफल, जघनेफल, पनस.

Jackal, *n.* किखि *f*, क्रोष्टु *m*, खिखि *m*, गोमायु *m.*, घोर, फेर, फेरंड, फेरव, फेरु *m*, भरुज, भूरिमाय, मृगधूर्त, मृगमत्तक, वृकधूर्तक, शयालु *m*, शिवा, शृगाल, श्वभीरु *m*, हूरव.

Jackanapes, *n.* अहंमन्य, दृप्त; मर्कटवृत्ति *m*.

Jackdaw, *n.* द्रोणकाक.

Jacket, *n.* अंगिका, कंचुक; आवरणं.

Jaconet, *n.* जगन्नाथी.

Jacquerie, *n.* कृषकविप्लव.

Jactation, *n.* प्रक्षेपणं, प्रासनं.

Jaculate, *vt.* पत् *c*, प्रक्षिप् 6 P, प्रास् 4 P.

Jade, *n.* (1) कदश्व; (2) कुलटा । *vt.* अत्यायासेन खिद् *c* । -d, *a.* क्लांत, श्रांत.

Jag, *n.* छेद, भंग; दंतुराग्रं; अपवेध । *vt.* अनुक्रकचं छिद् 7 P; दंतुरीकृ 8 U । -ged, -gy, *a.* अनुक्रकच, दंतुर.

Jaggery, *n.* तालगुड.

Jail, *n.* कारा, °गृहं, गुप्ति *f*, बंदिशाला, बंधनगृहं । -er, *n.* काराध्यक्ष.

Jalouse, *vt.* (आ°, परि°, वि°) शंक् 1 A; तर्क् 10 U.

Jam, (1) *n.* स्वादुफलोपस्कर.

Jam, (2) *vt.* संपीड् 10 U, संमृद् 9 P; अवरुध् 7 U, स्तंभ् 9 P । *vi.* प्रतिबद्धगति *a.* भू 1 P, स्तंभ् *Pass* । *n.* संमर्द; गतिस्तंभनं.

Jamb, *n.* द्वारपार्श्व *mn*.

Jamboree, *n.* क्रीडा, विहार.

Jampan, *n.* याप्ययानं, शिबिका.

Jangle, *vi.* कर्कशं स्वन् 1 P; कलहं कृ 8 U, विवद् 1 A । *n.* कलह, डिंब, विवाद; परुषस्वन; मुखरजल्पनं.

Janitor, *n.* दौवारिक, द्वारपाल, प्रति(ती)हार । Janitress, *n.* प्रति(ती)हारी.

Jape, *n.* खेला-लि *f.*, नर्मन् *neu*, नर्मक्रीडा.

Jar, (1) *n.* करक, करीर, कर्पर, कलश-शं-शी, कुट *mn.*, कुंभ, घट, निप; (large) अलिंजर *mn*, मणिक.

Jar, (2) *vi.* कर्कशं स्वन् 1 P; क्लेशकारक *a.* भू 1 P; संघट्ट् 1 A; विसंवद् 1 P । *vt.* कंप् *c*;

संघट्ट् c । n. कर्कशध्वनि m.; विरोध, विसंवाद । –ring, a. कर्कशस्वन; विसंवादिन्.

Jargon, a. दुर्बोधजल्पनं, क्लिष्टं; असंस्कृतवाच् f.

Jasmine, n. गवाक्षी, तृणशून्यकं, भूपदी, मदयंती, मल्लिका, मुक्तबंधना, विचकिल, शतभीरु m.; vari-ties :—(wild) आस्फोटा; देवमाली, वरारोहा; (small) गोधामाली, सेवनी; वेश्यं, सुरूपा; (double) आताना, ग्रैष्मिका, नवमालिका, मालिका, विभावनी, सप्तला; कुंद; जाति f.; झाटिका.

Jasper, n. रविग्रावन् m , सूर्यकांत.

Jaundice, n. कामला, पांडुरोग; (heavy) कुंभ; (असूयादिकृता) पक्षपातिवृत्ति f. or चेतोविक्रिया । –d, a. कामलाग्रस्त; विकृतचेतस्, साचीकृत.

Jaunt, n. लघुपर्यटनं; विहार.

Jaunty, a. सोल्लास; धृष्ट, प्रगल्भ; अहंमन्य.

Javelin, n. अस्त्रं, कुंत, प्रास, भल्ल, शंकु, शलाका, शल्य.

Jaw, n. हनु-नू f.; आस्यं, मुखं; दरीमुखं; निर्भर्त्सना, कलह, दीर्घजल्पनं । vi. भृशं वद् 1 P; भर्त्स् 10 A । Hold your j., तूष्णीं भव । –breaker, n. दुरुच्चारशब्द । –tooth, n. चर्वणदंत, दंष्ट्रा.

Jay, n. किकि m , किकि(की)दिवि m., चाष-स, चित्रवाज, पूर्णकूटक, मणिकंठ, राजविहंगम, विशोक, स्वर्णचूड; अविनीतजल्पाक m.

Jealous, a. प्रेमाशंकिन्, शंकाशील; अभ्यसूय(क), असूयक, ईर्ष्यक, ईर्ष्या(र्षा,लु, ईर्ष्यु(र्षु),परोत्कर्षद्वेषिन्, मत्सरिन्, सेर्ष्य; साभिमान,सचिंत । –ly, adv. समत्सरं; साभिमानं । –y, n. प्रेमशंका; अभ्यसूया, असूया, ईर्ष्या, परोत्कर्षद्वेष, मत्सर, मात्सर्यं.

Jeer, vi. अवहस्, उपहस् both 1 P; अवाक्षिप् 6 P, सोपहासं गर्ह् 1 A. 10 U । n. अवहास, उपहास; निर्भर्त्सना; उपालंभ.

Jehu, n. (उच्छृंखलः) सारथि m.

Jejune, a. स्तोक, स्वल्प; निःसार, नीरस, शुष्क.

Jelly, n. श्यानद्रव्यं.

Jeopardy, n. अपायभयं, संशय; भयं । Jeopardize, vt. संकटे or संशये पत् c.

Jeremiad, n. परिदेवना.

Jerk, vt. सहसा आकृष् 1 P or क्षिप् 6 P or चल् c । n. अकांडाकर्षणं, आकस्मिकक्षेप; उद्वेष्टनं, (अंग)-संकोच.

Jerkin, n. अंगिका, कंचुक

Jerry, a. कुनिर्मित, कुबद्ध । n. विण्मूत्रपात्रं.

Jessamy, n. सुभगंमन्य, सुवेषमात्रप्रिय.

Jest, *n.* क्ष्वेला क्ष्वेलिका, नर्मन् *neu.*, नर्मालाप, नर्मोक्ति *f.*, परिहासोलापं; उपहास; उपहासास्पदं। *vi.* नर्मालापं कृ 8 U, नर्मोक्तिं वद् 1 P, परिहस् 1 P । -er, *n.* भंड, वैहासिक; विदूषक.

Jet, *n.* (1) कृष्णोपल; (2) जलोत्क्षेपं, जलोत्सेक; नाली। *vi.* सवेगं निःसृ 1 P। -black, *a.* अतिकृष्ण.

Jetsam, *n.* (नावः) उत्क्षिप्तवस्तुजातं.

Jettison, *n.* (नावः) भांडोत्क्षेप। *vt.* (नावः) उत्क्षिप् 6 P.

Jetty, *n.* घट्ट.

Jewel, *n.* मणि *m*, रत्नं; अलंकार। *vt.* रत्नैः अलंकृ 8 U *or* भूष् 10 U। -ler, *n.* मणिकार, रत्नकार, रत्नाजीविन् *m.*। -lery, *n.* मणयः, रत्नानि *both pl.* । -ly, *a.* रत्नतुल्य, ०पूर्ण.

Jib, *vi.* दुर्दमं चेष्ट् 1 A; प्रतिकूलं आचर् 1 A.

Jiff, Jiffy, *n.* क्षण, निमेष.

Jig, *n.* नृत्यविशेष। *vi.* नृत् 4 P। *vt.* प्रतॄ, वंच् *both c* । Jiggery-pokery, *n* प्रतारणा, वंचना.

Jilt, *n.* प्रणयघातिनी, प्रतारिका। *vt.* (प्रणयिनं) परित्यज् 1 P *or* विप्रलभ् 1 A.

Jingle, *vi.* क्वण् 1 P, रण् 1 P, शिंज् 1. 2 A. 10 U। *vt.* *Cau. of prec.*। *n.* क्वणनं, क्वणितं, झणत्कार, रणितं, शिंजित; अनुप्रास.

Jinricksha, *n.* नृयानं.

Job, *n.* कार्यं, कृत्यं; पदं, वृत्ति *f.*। *vi.* क्षुद्रकर्माणि कृ 8 U; अधिकारं स्वलाभार्थं उपयुज् 7 A. 10 U। -ler, *n.* क्षुद्रकर्मकारिन् ; स्वार्थ-साधक.

Jockey, *n.* अश्वचर्याविद् *m.*; प्रतारक, वंचक। *vt.* प्रतॄ, वंच् *both c.*

Jocose, Jocular, *a.* नर्मगर्भ, विनोदिन् ; हास्यकारक; विनोद-प्रिय, हास्यशील। -ity, *n.* नर्म-गर्भता; हास्यशीलता। -ly, *adv.* नर्मपूर्वं, परिहासेन.

Jocund, *a.* आनंदिन् , उल्लसित, प्रफुल्ल, प्रसन्न; लीलासक्त, विलास-पर, विहारप्रिय। -ity, *n.* उल्लास; लीलापरता.

Jog, *vt.* हस्तेन *or* कूर्परेण चल् *c* (अवधानं, स्मृतिं) प्रबुध् *c*। *vi.* मंदं चल् 1 P *or* गम् 1 P। *n.* ईष-च्चालनं.

Joggle, *vt.* ईषत् चल् *c or* कंप् *c.*

Join, *vt.* (सं०) युज् 7 A. 10 U, संधा 3 U, संश्लिष् *c*, संहन् 2 P; संगम् *c*; (युद्धं) आरभ् 1 A। *vi.* (सं०) युज् *Pass*; संश्लिष् 4 P; संमिल् 6 P। -er, *n.* तक्षक-न् , त्वष्टृ, वर्धकि *all m*। -ery, *n.* काष्ठशिल्पं, तक्षकर्मन् *neu*, शिल्पं.

Joint, *n* ग्रंथि *m.*, पर्वन् *neu*, संधि *m*। *a.* संयुक्त, संहत; अविभक्त; साधारण। Out of j., भग्नग्रंथि, विसंधि; अव्यवस्थित, भग्नक्रम.

To put one's nose out of j., संकुलीकृ 8 U, संभ्रम् c। –heir, n. भागिन्, संविभागिन् both m । –ed, a. ग्रंथिल, पर्वमत्, संधियुक्त । –ly, adv. समं, संभूय। –ure, n विधवा०, स्त्रीधनं.

Joist, n. तलस्थूणा.

Joke, n. क्ष्वेला, नर्मन् neu, नर्मालाप, नर्मोक्ति f, विनोद । vi. नर्मालापं कृ 8 U; परिहस् 1 P। –r, n. विदूषक; वैहासिक । Joky, a. नर्मप्रिय, विनोदशील.

Jolly, a. आनंदिन्, उल्लसित, उल्लासिन्, प्रफुल्ल, प्रसन्न, सहर्ष; सुखकर, हर्षप्रद; विनोदप्रिय, विनोदिन्, हास्यशील; अभिमत, चारु, प्रिय, सुभग; असाधारण, असामान्य । adv. अतीव, अत्यंतं। Jollify, vi. विलासं कृ 8 U; बहुपानं कृ 8 U। Jollity, n. विनोदप्रियता; विनोद.

Jolt, vt. सहसा कंप् or चल् or क्षुभ् all c। n. आकस्मिकक्षेप। –erhead, n. मूढ, मूर्ख.

Jorum, n. बृहच्चषक mn.

Jostle, vt. कूर्परादिकेन संघट्ट् 1 A or निरस् 4 P or संचल् c or त्वर् c। vi. संकृ Pass, संकुल a. भू 1 P। n. संकुलं, संमर्द; संघट्ट.

Jot, n. अणु m, कण, लव, लेश। vt. लिख् 6 P। –ting, n. लिखितं; स्मारक०, लघुलेख.

Journal, n. आह्निकपत्रिका, दैनिकवृत्तपत्रं; (सभा०)कार्यपत्रिका। –ist, n. वृत्तपत्रलेखक। –ism, n. वृत्तपत्रलेखनकला.

Journey, n. अध्वक्रमणं, अध्वायनं, परिभ्रमणं, पर्यटनं, प्रयाणं; प्रवास, यात्रा; अध्वन् m, मार्ग। vi. परिभ्रम् 1. 4 P, पर्यट् 1 P, प्रया 2 P, विचर् 1 P। –man, n. वेतनिन् m, वैतनिक, व्रातीन; आयासिन्,क्षुद्रकर्मकारिन् both m.

Joust, vi. अश्वपृष्ठे कुंतेन् युध् 4 P.

Jovial, a. आनंदिन्, उल्लासिन्, प्रमोदवृत्ति, सोल्लास। -ity, n. प्रसन्नता। –ly, adv. सोल्लासं.

Jowl, n. हनु mf.; गंड; पीनग्रीवा; गलकंबल, ०स्तन.

Joy, n. आनंद, आह्लाद, उल्लास, प्रमोद, संतोष, सुखं, हर्ष; आनंदकारणं । vt. आनंद्, आह्लाद्, तुष्, मुद्, हृष् all c । –ful, a. आनंदित, तृप्त, प्रमुदित, प्रीत, संतुष्ट, हृष्ट; आनंदक, प्रीतिकर, रम्य, सुखकर, हर्षप्रद। –less, a. निरानंद, निरुल्लास । -ous, a. आनंदित, प्रीत; आनंदक, आह्लादक, सुखकर, हर्षप्रद.

Juba, n. केश(स)र, सटा । –te, a. केसरिन्.

Jubilate, vi. अतीव मुद् 1 A or हृष् 4 P; जयघोषं or विजयोत्सवं कृ 8 U । Jubilance, Jubilation, n. अत्यानंद, उत्सेक, हर्षोद्रेक; विजयोत्सव। Jubilant, a. अतिहृष्ट, उत्सिक्त, प्रमुदित.

Jubilee, *n.* महोत्सव, महोद्धर्ष; हर्षोद्रेक; (Golden) पंचाशसांवत्सरी। Diamond silver j., षष्टितम०, पंचविंशसांवत्सरी.

Judas, *n.* विश्वासघातिन् *m.*

Judge, *n.* अक्षदर्शक, अक्षदृश्, अधिकरणिक, दंडधर, दंडनायक, दंडनेतृ, दंडाधिप, धर्मस्थ, धर्माधिकरण-णिक णिन्, धर्माधिकारिन्, धर्माध्यक्ष, निर्णेतृ, न्यायाध्यक्ष, प्राड्विवाक, व्यवहारद्रष्टृ *all m*; प्रमाणपुरुष, मध्यस्थ; अंतरज्ञ, गुणज्ञ, तज्ज्ञ, परीक्षक, मार्मिक, विशेषज्ञ । *vt.* अवधृ 10 U, निर्णी 1 P, निश्चि 5 U, विचर् *c*; (गुणागुणं) परीक्ष् 1 A *or* विचर् *c or* विविच् 7 U; परिचिंत् 10 U, मन् 4 A, विमृश् 6 P। *vi.* कार्यं *or* व्यवहारं दृश् 1 P *or* विचर् *c*; दंडं आदिश् 6 P; तर्कं विधा 3 U; गुणागुणविचारं कृ 8 U। –ment, *n.* अवधारणा, निर्णय, विचार; अपराधनिश्चय, आधर्षणं, तीरणं, दंडाज्ञा, दंडादेश; परिच्छेद, विवेक; अभिप्राय, तर्क, मतं.

Judicature, *n.* अक्षदर्शनं, कार्यनिर्णय, धर्माधिकार, न्यायप्रणयनं, न्यायाधिकार, व्यवहारतंत्रं; न्यायसभा.

Judicial, *a.* व्यवहारविषयक; व्यावहारिक; न्यायसभाप्रवृत्त.

Judiciary, *a.* व्यावहारिक; निर्णयात्मक, निर्णायक। *n.* धर्माधिकार; न्यायसभा.

Judicious, *a.* अंतरज्ञ, विवेकिन्, सूक्ष्मबुद्धि; चतुर, प्राज्ञ, विदग्ध; विमृश्यकारिन्; न्याय्य, युक्त, विमृश्यकृत। –ly, *adv.* सविवेकं; सम्यक्.

Jug, *n.* कलश, कुंभ, घट.

Juggins, *n.* जडमति *m*, मंदधी *m*, मूढ, मूर्ख.

Juggle, *vi.* इंद्रजालं *or* हस्तलाघवं कृ 8 U। *vt.* मुह् *c*, वंच् *c*। –r, *n.* आहितुंडिक, ऐंद्रजालिक, कुहककार, कौसृतिक, मायिन् *m.* । –ry, *n.* इंद्रजालं, कुसृति *f.*, कुहक, गारुडं, माया; दृष्टिमोहनं, हस्तलाघवं; प्रतारणा, वंचना, व्याज.

Jugular, *a.* कंठ्य; कंठस्थ.

Jugulate, *vi.* मृ, व्यापद् *both c*, हन् 2 P.

Juice, *n.* द्रव, रस; सार, रस (fig.)। –less, *a.* अरस, असार, नीरस, विरस, शुष्क। –y, *a.* रसपूर्ण, ०मय, सरस; चित्ताकर्षक; अश्लील.

Jujube, *n.* कुवलं, कोलं, बदरं। J. tree, कुवली, कुली, कोली, तिरीटिका, बदरिका, बदरी.

Jumble, *vt.* संकुलीकृ 8 U, संकृ 6 P, कथमपि मिश्र् 10 U। *n.* संकुलं, संकर.

Jumbo, *n.* गज; स्थूलकाय *m.*

Jump, *vi.* उत्प्लु, प्लु *both* 1 A, वल्ग् 1 U। *vt.* उत्प्लुतेन लंघ् 1 A. 10 U। *n.* उत्प्लुतं, झंप-पा, प्लुतं-ति *f.*, वल्गितं; (मूल्यादिकस्य) अकांडवृद्धि *f.*। To j. a claim, बलात् *or* कपटेन पराधिकारं ग्रह् 9 P। To j. at, सत्वरं *or* साभिलाषं अंगीकृ 8 U। To j. one's bail, country, town, *etc.*. (दंडभयात्) पलाय् 1 A। To j. on, upon, प्रसभं धृष् 1 P. 10 U; सावेशं गर्ह् 1. 10 A. *or* निर्भर्त्स् 10 U। -y, *a.* अशांत, अस्वस्थ, व्याकुल; सदागति, सास्पंद.

Junction, *n.* संगम, समागम, संमिलनं संयोग; संधि *m.*

Juncture, *n.* संगम, संयोग; संधि *m*; निर्णयावसर, निर्णायकसमय.

Jungle, *n.* अरण्यं, कांतार *mn*, वनं, वार्क्षं; गुल्मसंकीर्णप्रदेश। -d, (*also* Jungly), *a.* गुल्मसंकीर्ण, गुल्मावृत.

Junior, *a.* अवर, कनीयस्, यवीयस्; अधर, अवरपदस्थ। *n.* *m of prec.*। J. brother, sister, अनुज, अनुजा, अवरज-जा। -ity, *n.* कनीयस्त्वं; अवरपदत्वं.

Junk, *n.* (1) खंड, शकल *both mn*; (2) रज्जुशकलानि *pl.*

Junket, *n.* उपस्कर, मिष्टान्नं, मोदक, सुग्रास; भोजनोत्सव। *vi.* भोजनोत्सवं कृ 8 U.

Junta, *n.* मन्त्रिसभा.

Junto, *n* गुप्तसंघ.

Jupe, Jupon, *n.* अर्धोरुकं, चंडातक *mn.*

Jural, *a.* न्यायविषयक.

Juridical, *a.* व्यवहारविषयक, व्यावहारिक.

Jurisconsult, *n.* स्मृतिशास्त्रज्ञ.

Jurisdiction, *n.* न्याया°, व्यवहारदर्शनाधिकार; न्यायाधिकारविषय.

Jurisprudence, *n.* धर्मशास्त्रं, स्मृतिशास्त्रं; न्यायव्यवस्था.

Jurist, *n.* व्यवहारविद् *m*, स्मृतिपारग, स्मृतिशास्त्रज्ञ; स्मृतिशास्त्रकार.

Juror, *n.* प्रमाणपुरुष, सभ्य।

Jury, *n. pl. of prec.*

Jussive, *a.* आज्ञार्थक, आज्ञावाचक.

Just, *a.* धर्म्य, न्याय्य, यथार्थ; न्यायवर्तिन्, न्यायिन्, सत्यव्रत; अपक्षपातिन्, समवृत्ति; उचित, युक्त, योग्य; यथार्ह; अप्रमत्त; सूक्ष्म। *adv.* (Exactly) *Exp. by* एव; अचिरादेव, सद्यः। J. so, एवमेव, तथैव। J. now, अधुनैव। -ice, *n.* न्याय्यता; अपक्षपात समवृत्ति *f.*; न्यायानुसरणं; निष्कापट्यं, सत्यशीलता; योग्यता; न्यायाधिकार, न्यायदंड, योग्यशासनं; धर्माधिकारिन् *m*, न्यायाधीश, प्राड्विवाक। -ly, *adv* धर्मेण, न्यायेन, यथान्यायं; यथार्हं, यथोचितं। -ness, *n.* न्याय्यता; यथार्हत्वं; योग्यता.

Justiciary, *n.* व्यवहारद्रष्टृ *m* । *a.* व्यवहारविषयक.

Justify, *vt.* न्याय्यतां दृश् *c or* प्रतिपद् *c*; निर्दोषीकृ 8 U, शुध् *c*; प्रमाणीकृ 8 U, समर्थ् 10 U ।

Justifiable, *a.* शोधनार्ह; समर्थनीय । Justification, *n.* दोषशुद्धि *f*, शोधनं; समर्थनं.

Jut, *vi* प्रलंब्, बहिर्लंब्, बहिर्वृत् *all* 1 A.

Jute, *n.* अतसी, मसृणी, शणं.

Juvenile, *a.* अल्पवयस्क, कौमार, तरुण, बाल, युवन्; बालिश, बालेय । *n.* कुमार, युवन् *m.* । -ness (*also* Juvenility), *n.* कौमारं, तारुण्यं, यौवनं; बालिशता.

Juxtapose, *vt.* निकटे स्था *c*; संनिधा *c* । -ition, *n.* संनिकर्ष, संनिधानं, संनिधि *m.*, सांनिध्यं.

K

Kafir, *n.* नास्तिक.

Keek, *vi.* वमने यत् 1 A.

Keel, *n.* नौकातलं । *vi.* पार्श्वतो लंब् 1 A.

Keen, (1) *a.* क्ष्णुत, तीक्ष्ण, तेजित, निशा(शि)त, शा(शि)त; तीव्र, प्रखर; अरुंतुद, परुष; उत्सुक, सोल्लास । -witted, *a.* तीक्ष्णबुद्धि, सूक्ष्ममति । -ness, *n.* तीक्ष्णता; तीव्रता; उत्साह; मतिसूक्ष्मता.

Keen, (2) *n.* परिदेवना, विलाप, शोक । *vi.* शोकं कृ 8 U, विलप् 1 P.

Keep, *vt* ग्रह् 9 P, धा 3 U, धृ 1 P; अव् 1 P, गुप् 1 P, त्रै 1 A, पा 2 P. *c*, रक्ष् 1 P; अनुष्ठा 1 P, आचर् 1 P, प्रतिपा *c*, विधा 3 U; निर्वृत्, निर्वह् *both c*; पुष् *c*, भृ 1 P. 3 U; निवृ *c*, संयम् 1 P; व्यापृ *c* । *vi.* अवस्था 1 A, आस् 2 A; वस् 1 P । *n.* पालनं, पोषणं, रक्षणं; कोटगर्भ, दुर्गोदरं । To k. back, निग्रह् 9 P, निरुध् 7 U; अपह्नु 2 A । To k. company with, सह चर् 1 P । To k. from, निवृत 1 A, विरम् 1 P । To k. off, उपगमनात् प्रतिरुध् 7 U; अपवृ, निवृ *both c* । K. your hair on, मा क्रुध्यस्व । To k. out, अपवृ *c* । To k. to, दृढं संज् 1 P । To k. up, पा *c*; योगक्षेमं वह् 1 P.; प्रवृत् *c*; सह् 1 A । -er, *n.* पालक, रक्षक । -ing, *n.* पालनं, रक्षणं; अधिकार; गुप्ति *f*, निरोध; अविसंवाद; । in, out of k.ing, उपपन्न, अनुपपन्न । -sake, *n.* स्मारकदानं.

Keeve, *n.* बृहद्दारुभांडं.

Keg, *n.* लघुदारुभांडं.

Ken, *vt.* अवगम् 1 P, ज्ञा 9 U, विद् 2 P; ईक्ष् 1 A । *n* दृग्गोचर, दृष्टिपथ, नयनविषय.

Kennel, *n.* श्वकुटी, श्वशाला; तुच्छकुटीर; प्रणाली.

Kerchief, *n.* शिरोवेष्टनं; कंठवेष्टनं; करवस्त्रं, वरकं.

Kerf, *n.* (क्रकचादिकृतः) छेद.

Kernel, *n.* बीजद्रव्यं ; गर्भ, बीजं ; अंतर्भाग ; सार ; हृदयं.

Kestrel, *n.* श्येन.

Ketchup, *n.* उपस्कर, तेमनं.

Kettle, *n.* उखा, कटाह, कंदु *m.*, कुंभी, पिठर, रुढ, स्थाली । A pretty k. of fish, कार्यसंकुलत्वं । –drum, *n.* आनक, ढक्का, दुंदुभि *m*, पटह, पणव, भेरी, मर्दल.

Key, *n.* अंकुट, उद्धाटक, कुंचिका, कूचिका, साधारणी ; विशदी०, स्पष्टीकरणं । *vt.* (स्वरं) साध् *c*; उत्तिज्, प्रवृत् *both c* । –note *n.* प्रधानरस । –stone, *n.* केंद्रशिला, संधिप्रस्तर.

Khaki, *a.* धूलिवर्ण । *n.* धूलिवर्ण-वस्त्रं.

Kick, *vt.* पादेन तड् 10 U *or* प्रहृ 1 P *or* हन् 2 P ; पादाघातेन चल् *c* । *vi.* पादप्रहारं कृ 8 U ; विरोधं प्रकटयति *Den.* । *n.* पादप्रहार, पादाघात ; खुरक्षेप । To k. the bucket, मृ 6 A, देहं त्यज् 1 P.

Kickshaw, *n.* क्षुद्रवस्तु *neu.*

Kid, (1) *n.* छागपोत, अजशावक ; बालक ; (2) काष्ठभार । *vt.* (छागपोतं) प्रसू 2 A.

Kid, (3) *vt.* प्रतॄ, वंच् *both c*, विप्रलभ् 1 A । *n.* कैतवं, प्रतारणा, वंचना.

Kidnap, *vt.* (बालकं) अपहृ 1 P ; बलात् अपहृ 1 P.

Kidney, *n.* गुड, गुर्द, वृक्क-क्का, वृक्य ; प्रकृति *f.*, स्वभाव । K. bean, मलद, मुद्ग, माष, शिंबिका.

Kill, *vt.* मृ *c*, व्यापद् *c*, सूद् 1 A. 10 U, हन् 2 P. *c*, हिंस् 1.7 P. 10 U ; अवसद्, उत्सद्, नश्, प्रध्वंस् *all c.*; शम् *c* । *n.* वध ; व्यापादितमृग । –ing, *n.* घात, वध, हत्या ; *a.* प्राणहर, मारात्मक ; अतिरम्य, अतिमनोहर । –time, *n.* क्रीडा, विनोद.

Kiln, *n.* आपाक, कंदु *m*, पाकपुटी.

Kin, *n.* अन्वय, कुलं, गोत्रं ; गोत्रजाः, ज्ञातयः, बंधवः, बांधवाः *all pl.*, बंधुजन । –less, *a.* ज्ञातिहीन, बंधुहीन.

Kincob, *n.* स्वर्णपट.

Kind, *n.* जाति *f*, वर्ग ; भेद, विशेष । *a.* (*also* Kindly) परहितेच्छु, उपकारपर ; कारुणिक, कृपालु, दयार्द्र, दयालु, सदय, सानुकंप । –ly, *adv.* कृपया ; सदयं, सस्नेहं, सानुकंपं । –ness, *n.* अनुकंपा, दया ; अनुग्रह, उपकार, प्रसाद ; सौजन्यं । Of this k., एवंविध । Of many k.s, अनेक०, बहुविध । Of all k.s, सर्वप्रकार । Kindliness, *n.* सौजन्यं.

Kindle, *vt.* इंध्, समिंध् *both* 7 A; उद्दीप्, प्रज्वल् *both c* । *vi.* ज्वल् 1 P ; (क्रोधादिकस्य) अकस्मात् वृध् 1 A.

Kindred, *n.* ज्ञातित्वं, बंधुता, सगोत्रता, संबंध ; गोत्रजाः, ज्ञातयः,

बंधवः, बांधवाः *all pl.*, बंधुजन, ०वर्ग । *a.* गोत्रज, सकुल्य, सगोत्र, सजातीय, संबंधिन् ; अनुगुण, अनुरूप, समानगुण.

Kinematics, *n. pl.* गतिशास्त्रं, ०विज्ञानं.

Kinetic, *a.* गतिविषयक, ०कारक.

King, *n.* नरदेव, नरेंद्र, नृप, नृपति *m.*, पार्थिव, भूप, भूपति *m*, भूपाल, राजन् *m* । -craft, *n.* राजनीति *f* । -dom, *n.* राज्यं, राष्ट्रं, विषय । -fisher, *n* मत्स्यरंक-ग । K.'s evil, गंडमाला । -less, *a.* अराजक । -ly, *a.* राजकीय; भूपोचित, राजयोग्य । -ship, *n* नृपत्वं; राजत्वं, राजपदं, राजाधिकार; आधिपत्यं, प्रभुत्वं.

Kink, *n.* व्यावर्तनं ; लहरी, स्वैरभावना, ०संकल्प.

Kinsfolk, *n.* कुलं, गोत्रं ; बंधुवर्ग, बांधवाः *pl.*

Kinsman, *n.* गोत्रज, सगोत्र, बंधु *m.*, बांधव.

Kismet *n.* अदृष्टं, दिष्टं, दैवं, नियति *f.*, प्राक्तनं, भवितव्यता, विधि *m.*

Kiss, *n.* अधरपानं, चुंब-बा, चुंबनं, निक्षणं, निंसनं । *vt.* चुंब् 1 P. निक्ष् 1 P, निंस् 2 A । To k. the dust, पराभू *pass* ; वशं गम् 1 P, मृ 6 A । To k. the ground, earth नीचैः प्रणिपत् 1 P । To k. the rod, नम्रतया दंडं स्वीकृ 8 U.

Kit, (1) *n.* काष्ठभांडं ; मंजूषा, समुद्गक ; उपकरणसामग्री, संभार ; संनाह ; (2) लघुसारंगी.

Kitchen, *n.* पाकशाला, महानसं, रसवती । K.-garden, *n.* शाकवाटिका.

Kite, (1) *n.* आतापिन् *m*, चिल्ल, चिल्लिक ; (2) उड्डीनक्रीडनकं.

Kith, *n.* ज्ञातयः, बांधवाः *both pl.*, बंधुवर्ग । K. and kin, *n.* मित्रबांधवं.

Kitten, *n.* बिडालपोत । -ish, *a.* चपल.

Kleptomania, *n.* चौर्यलालसा.

Knack, *n.* कौशल्यं, नैपुण्यं, पाटवं ; एकरीतिसेवनं ; क्रीडनकं.

Knag, *n* ग्रंथि *m*, पर्वन् *neu.*

Knap, *vt* सशब्दं त्रुट् *c.*

Knave, *n.* कितव, धूर्त, शठ; किंकर, भृत्य । -ish, *a.* कपटिन्, कुटिल, धूर्त, वंचक । -ry, *n.* कापट्यं, कैतवं, कौटिल्यं, शाठ्यं.

Knead, *vt.* कराभ्यां मृद् 9 P. *c or* संपीड् 10 U ; मर्दनेन संमिश्र् 10 U.

Knee, *n.* अष्ठीवत् *mn*, ऊरुपर्वन् *neu.*, जानु *mn*, नलकील, नलतीरं । -deep, *a.* जानुदघ्न । -pan, *n.* जानुफलकं, ०मंडलं.

Kneel, *vi* जानुनी नम् *c* ; जानुनमनेन भूमौ उपविश् 6 P.

Knell, *n.* मृत्युघंटारव ; अपशकुन, दुश्चिह्नं । *vi.* (मृत्युसमये, शोकपूर्ण,

or दुश्चिह्नपूर्वकं) क्वण्, रण् *both* 1 P.

Knick-knack, *n.* क्षुद्रालंकार; क्रीडनकं.

Knife, *n.* असिधेनुका, असिपुत्रिका, ईली, कर्तरी, कर्तृका, कर्त्रिका, कर्त्री, कृपाणिका, कृपाणी, खड्गधेनुका, खड्गपुत्रिका, छु(छू)रिका, छु(छू)री, शस्त्रिका, शस्त्री। *vt.* छुरिकया कृत् 6 P *or* छिद् 7 P *or* व्यध् 4 P। War to the k., आमरणांतं युद्धं। -grinder, *n.* असिधावक.

Knight, *n.* वीरोत्तम; सादिन् *m.*। K. of the road, पाटच्चर, मार्गतस्कर, हठमोषक.

Knit, *vt.* संग्रंथ् 9 P, सिव् 4 P; दृढं संयुज् 7 A. 10 U. *or* संश्लिष् *c*; (eyebrow) बंध् 9 P *or* संकुच् 1.6 P.

Knob, *n.* ग्रंथि *m*, पर्वन् *neu*, संधि *m*; मुष्टि *mf.*। -bed,-by, *a.* ग्रंथिल, पिंडिन्.

Knock, *vt.* (अभि॰) आहन् 2 P, तड् 10 U, प्रहृ 1 P; आघातेन निविश् *c*, पत् *c*, *etc.*। *vi.* आघातं कृ 8 U। *n.* आघात, ताड, निर्घात, प्रहार। To k. about, अभीक्ष्णं प्रहृ 1 P; परिभ्रम् 1 P। To k. down, आघातेन निपत् *c*। To k. off, उच्छिद् 7 P; (कार्यं) सत्वरं समाप् *c*; (कार्यात्) सत्वरं विरम् 1 P। To k. on the head, शिरस्याघातेन जडीकृ 8 U; मोघीकृ, विफलीकृ *both* 8 U। To k. the bottom of, खंड् 10 U, प्रतिक्षिप् 6 P। To k. up, बलात् *or* आघातेन उत्पत् *c or* दृध् *c*; द्वाराघातेन प्रबुध् *c*; खिद् *c*; सत्वरं कृ 8 U *or* रच् 10 U। -about *a.* मुखर; उद्दाम; प्रसभ; स्थूल, अनत्युत्तम। -kneed, *a.* संज्ञु.

Knoll, (1) *n.* लघुगिरि *m*; पिंडल.

Knoll, (2) *vt.* (घंटां) नद्, वद् *both c*। *vi.* क्वण्, रण् *both* 1 P.

Knot, *n.* ग्रंथि *m*, ग्रंथिका, बंध; (of garment) उच्चय, नीवि-वी *f*, वस्त्रग्रंथ; ग्रंथि *m*, पर्वन् *neu.*, संधि *m*; गुच्छ, गुल्म *mn*, स्तबक; गण, समुच्चय, समूह। *vt.* ग्रंथ् 9 P; ग्रंथिना बंध् 9 P; संग्रंथ् 9 P, दृढं संयुज् 7 A. 10 U; संभ्रम् *c*। -ted, *a.* ग्रंथिल, पर्वमय। -ty, *a.* ग्रंथिल, संधिमत्; गहन, गूढ, दुर्बोध.

Knout, *n.* कशा, प्रतोद.

Know, *vt.* अवगम् 1 P, अवे 2 P, उपलभ् 1 A, ग्रह् 9 P, ज्ञा 9 U, प्रतिपद् 4 A, बुध् 1 P, विद् 2 P; अनुभू 1 P, भुज् 7 U; परिचित *a.* अस् 2 P; प्रत्याभिज्ञा 8 U। In the k., रहस्यवेदिन्। To k. what's what, व्यवहारकोविद *a.* अस् 2 P। -nothing *n.* अज्ञ, अपंडित। -able, *a.* अवगम्य, ज्ञेय,

बोद्धव्य, बोध्य, वेद्य । -er, *n.* उपलब्धृ, ज्ञातृ, वेत्तृ *all m.* । -ing, *a.* प्राज्ञ, बुद्धिमत् ; उपलब्धृ; अनुभविन्, सानुभव, कुशल, चतुर, निपुण, विदग्ध । -ingly, *adv.* बुद्धिपूर्वकं.

Knowledge, *n.* उपलब्धि *f.*, ग्रहणं, ज्ञानं, प्रतिपत्ति *f.* बोध (नं); अनुभव, अभिज्ञानं; पांडित्यं, विद्वत्ता, विद्वत्त्वं ; ज्ञानं, विज्ञानं, विद्या, शास्त्रं । -able, *a.* तीक्ष्णमति, सूक्ष्मबुद्धि ; कुशल, चतुर । With, without the k. of, प्रत्यक्षं, परोक्षं.

Known, *a.* ज्ञात, विदित ; ख्यात, प्रसिद्ध । To make k., निविद्, प्रख्या *both c.*

Knuckle, *n.* अंगुलिपर्वन् *neu*, ०संधि *m.* । *vt.* अंगुलिपर्वभिः आहन् 2 P *or* प्रहृ 1 P । To k. down, under, *vi.* वशं गम् 1 P.

Knur, *n.* ग्रंथि *m*, पर्वन् *neu.*

Knurl, *n.* ग्रंथि *m*, पर्वन् *neu*, संधि *m* ; गंड, शोफ ; कुब्जकिरात, कुब्जवामन ; प्रतीपवृत्ति *m* । -y, *a.* ग्रंथिल, पर्वमय.

Koel, *n.* काकपुष्ट, कोकिल, पिक.

Kohl, *n.* सौवीरांजनं ; कज्जलं, मनीकं.

Kosmos, *n.* जगत् *neu*, विश्वं.

Kotow, *n.* अष्टांगपात, अष्टांगप्रणाम, साष्टांगनमस्कार । *vi.* साष्टांगपातं प्रणम् 1 P.

Kudos, *n. pl.* ख्याति *f.*, गौरवं, प्रतिष्टा, यशस् *neu.*

L

Labefaction, *n.* शक्तिह्रास, सामर्थ्यक्षय; अवसाद, क्षय, नाश.

Label, *n.* पत्रं, बीजकं । *vt.* पत्रं आसंज् *c*; निरूप् 10 U.

Labial, *a.* ओ(औ)ष्ठ्य.

Labiodental *a.* दंतौष्ठ्य.

Laboratory, *n.* शास्त्रीयप्रयोगशाला; रसायनशाला; शिल्पगृहं, ०शाला.

Laborious, *a.* आयासिन्, उद्यमिन्, उद्युक्त, उद्योगिन्, कार्यतत्पर, सोत्साह; (style) क्लिष्ट; आयाससूचक; आयासकर, कष्टसाध्य, दुष्कर, श्रमपूर्व । -ly, *adv.* सायासं, कष्टेन.

Labour *n.* आयास, कष्टं, क्लेश, परिश्रम, प्रयास, श्रम; उद्यम, उद्योग; दुष्करं कार्यं, कार्यभार; प्रसूतिवेदना, ०व्यथा; कर्मकारवर्ग, ०संस्था । *vi.* आयस् 4 P, (प्र०)यत् 1 A, श्रम् 4 P, श्रमेण *or* आयासेन प्रवृत् 1 A; कष्टेन आकुलीभू 1 P; प्रसूतिकाले व्यथ् 1 A । *vt.* आयासेन *or* श्रमेण साध् *c or* संपद् *c*; प्रपंचयति *Den*, विस्तृ *c*; कृष् 1 P. 6 U । -er, *n.* कर्मक(का)र, कर्मकारिन् *m*, भृतक, वैतनिक, श्रमिक । -some, *a.* दुष्कर, श्रमसाध्य; आयासक.

Labyrinth, *n.* दुस्तरप्रदेश, सुगहनस्थानं; संकुलत्वं; दुर्बोधघटना; कर्णकुहरं । -iform, -ine, *a.* गहन, दुस्तर.

Lac, (1) *n.* अलक्त(क), कृ(क्रि)-मि *m*, जतु *neu*, जतुकं-का, द्रुमामय, याव, यावक *mn*, रक्ता, ला(रा)क्षा । -dye, *n* लाक्षारस.

Lac, (2) *n.* नियुतं, लक्ष *mn*, लक्षकं, लक्षा.

Lace, *n.* तंतु०, सूत्रजालं; बंधसूत्रं; जालाभरणं । *vt.* सूत्रेण बंध् 9 P; संग्रंथ् 9 P; सूत्रजालैः *or* जालाभरणैः अलंकृ 8 U.

Lacerate, *vt.* निर्भिद् 7 P, विदॄ 9 P. 10 U, विपट् 10 U; तुद् 6 P, प्रमंथ् 9 P, व्यथ् *c* । *a.* विदीर्ण, विपाटित । -ion, *n* विदारणं, विपाटनं; प्रमथनं.

Laches, *n.* प्रमाद, विलंब; कर्तव्योपेक्षा.

Lachrymal, *a.* अश्रुविषयक; अश्रुजनक, ०वाहक.

Lachrymatory, *a.* अश्रुविषयक, ०जनक । *n.* अश्रुपात्रं.

Lachrymore, *a.* बाष्पाकुल, साश्रु; अश्रुमोचनशील; शोकप्रिय, ०शील; दुःखपूर्ण.

Lack, *n.* अभाव, विरह; ऊनता, न्यूनता; इष्टं । *vt.* *Exp. by* शून्य, *etc. with* अस् *etc.*; *e. g.* '*He lacks courage*; शौर्यविरहितोऽस्ति; न धा 3 U । -lustre, *a.* तेजोहीन, निष्प्रभ, निस्तेजस् । -all, अकिंचन, सर्वस्वच्युत.

Lackadaisical, *a.* शोकदर्शनप्रिय, ०शील; मिथ्याध्यानमग्न.

Lack-a-day, *int.* अहह, कष्टं, हंत *all ind.*

Lackey, *n.* चेट, दास, भृत्य; क्षुद्रसेवक । *vt.* परिचर् 1 P, शुश्रूषते *Desid.* । *vi.* दासकर्म कृ 8 U.

Laconic, *a.* अल्पाक्षर, लघु, संक्षिप्त, संहृत, सांक्षेपिक, सामासिक; मितभाषिन् । -ally, *adv.* संक्षेपेण । -ism, (*also* Laconism), *n.* संक्षेपोक्ति *f.*, अल्पाक्षरबह्वर्थरीति *f.*

Lacquer, *n.* कुक्कुभ । *vt.* कुक्कुभेन लिप् 6 P.

Lactation, *n.* स्तन्यपायनं; स्तन्योत्पादनं.

Lacteal, *a.* दुग्धविषयक, । Lacteous, *a.* दुग्धोपम; पयस्य, पायस । Lactic, *a.* दुग्धविषयक; दुग्धजात, पयस्य । Lactiferous, Lactific, *a.* दुग्धवाहिन् । Lactometer, *n.* दुग्धद्यानत्वमापनी.

Lacuna *n.* खंड, छेद, भंग, विच्छेद; रंध्रं, विवरं । -l, (*also* Lacunose), *a.* खंड, सविच्छेद.

Lacustrine, *a.* सरोविषयक; सारस, सरोवासिन्; सरोजात.

Lad, *n.* कुमार, दारक, बटु *m*, बाल(क), माणवक, शिशु *m*; युवन् *m*; वयस्य.

Ladder, *n.* अधिरोहिणी, आरोहणं, निःश्रय(यि)णी, निःश्रेणी, निश्रयणी, निश्रेणि-णी *f*.; आरोहमार्ग.

Lade, *vt.* भारं निविश् *c or* न्यस् 4 P.

La-di-da, *a.* सभ्यंमन्य; सुभगंमन्य; दांभिक.

Ladle, *n.* कंबि-बी *f.*, खजाका, खजाजिका, खजिका, तर्दु-र्दू *f*, दर्विक-का, दर्वी, दारुहस्तक, पाणिका; (sacrificial) चमस-सं -सी, स्रुच् *f* स्रुव-वा, स्रू *f* । *vt.* दर्व्या उद्धृ 1P । -ful, *n* कंबीपूरकमात्रं.

Lady, *n.* आर्या, कुलांगना; (in addressing) भद्रा, भवती, अत्र०, तत्रभवती, (title) देवी; कांता, प्रिया; गृहिणी, स्वामिनी । -bird, -cow, *n.* इंद्रकीट, ०गोप । -hood, *n.* आर्यापदं । -killer, *n* नारीमोहक; स्त्रीलालनपर । -like, *a.* विनीत, विनयोपेत; कुलांगनोचित । -love, *n.* कांता, प्रिया । -ship, *n.* (your, her) अत्र०, तत्रभवती । L. of pleasure, पण्यस्त्री, वारांगना, वेश्या । L.'s finger, *n.* तिंदशी । L.'s maid, प्रसाधिका । Ladify, *vt.* सप्रश्रयं आचर् 1 P (*with Loc.*); सत्कृ 8 U.

Lag, (1) *vi.* इतस्ततः मंदं चल् 1P; चिरायति, मंदायते *both Den*; पश्चाद्वृत् 1 A । *n.* गतिविलंब; अंतिमागंतृ *m.* । -gard, *a.* आक्षिप्र, मंथर, मंद; अद्रुतकमन्, दीर्घसूत्रिन्.

Lag, (2) *vt.* आसिध् 1 P, निरुध् 7 U । *n.* आधर्षित, भुक्तदंड.

Lagoon *n.* अनु(नू)प *mn.*

Laic, *a.* उपासक०, यजमानविषयक, गार्हस्थिक.

Lair, *n.* गर्त, गह्वरं, गुहा, बिलं, विवरं । *vi.* (गर्तादिकं)आश्रि 1 U *or* कृ 8 U.

Laity, *n.* उपासक०, यजमानवर्ग.

Lake, *n* कासार, तटाक, तडाग, *all mn*, पुष्करिणी, सरस् *neu*, सरसी, सरोवरं, ह्रद । -let, *n.* पल्वलं, वेशंत.

Lakh, *n.* लक्ष-क्षं-क्षा.

Lamb, *n.* अविपोत, मेषवत्स । -kin, *n* मेषपोतक.

Lambent, *a.* चल, तरल, लोल; दाहं विना स्पृशत्; कोमल०, सौम्यप्रभ । Lambency, *n.* चलत्वं; सौम्यप्रभा.

Lame, *a.* को(खो)ल, खंज, खर्व, खोड, पंगु, श्रोण; स्खलनपूर्ण; सदोष; न्यून । *vt.* विकलयति *Den*, व्यंगीकृ 8 U । -ness, *n.* पंगुता; वैकल्यं.

Lamella, *n.* कवच, पटल.

Lament, *vt.* अनुशुच् 1 P, परिदेव् 1 P, परिशुच् 1 P, विलप् 1 P । *vi.* क्रंद् 1 P, क्रुश् 1 P,

रुद् 2 P, शुच् 1 P, शोकं कृ 8 U। *n.* अनुशोचनं, परिदेवना, विलाप, शोक ; शोकगीतं ; करुण०, शोककाव्यं । -able, *a.* शोचनीय, शोच्य । -ation, *n.* आक्रोश, परिदेवना, रोदनं, विलाप, शोक। -ed, *a.* शोचित ; कैलास०, परलोक०, स्वर्गवासिन्.

Lamia, *n.* स्त्रीशिरस्कसर्परूपी पिशाच (*cf.* नागकन्या) ; कुहकिनी, डाकिनी, मायाविनी.

Lamina, *n.* कवच *mn*, पटलं, शल्कं।-ted, *a.* कवचिन्, शल्किन्.

Lamp, *n.* गृहमणि *m*, दशाकर्ष, दशांतर, दीप, दीपक, दीपिका, दोषातिलक, दोषास्य, प्रदीप(क)। To smell of the l., दीर्घरचनाप्रयत्नं सूच् 10 U। -black, *n.* कज्जलं, दीपकिट्टं, धूमयोनि *neu*। -stand, *n.* कौमुदी०, दीपवृक्ष, दीपमल्लक, दीपाधार.

Lampoon, *n.* निंदालेख, ०काव्यं। *vt.* लेखैः निंद् 1 P। -er,-ist, *n* निंदालेखकार.

Lanate, *a.* लोमश.

Lance, *n.* कणप, कुंत, तोमर, प्रास, शंकु *m.*, शल्यं, शूल *mn* । *vt.* कुंतेन व्यध् 4 P; शलाकया विशस् 1 P। -r, *n.* कौंतिक, प्रासिक, शल्यधर.

Lanceolate, *a.* शल्याग्र.

Lancet, *n.* शलाका.

Lancinate, *vt.* निर्भिद् 7 P, विदॄ 9 P. 10 U, विपंट् 10 U.

-and, *n.* स्थलं; क्षिति, पृथ्वी, भूमि *all f*; भूमिका, मृत्तिका; जनपद, देश, नीवृत् *m*, प्रदेश, राष्ट्रं, विषय; भूमिरिक्थं, क्षेत्रं। *vt.* भूमौ *or* स्थले निधा 3 U, न्यस् 4 P *or* स्था *c*; अवतॄ, अवरुह् उत्तॄ *all c*; ग्रह् 1 P; लभ् 1 A। *vi.* अवतॄ, अवरुह्, उत्तॄ *all* 1 P; निपत् 1 P; निविश् 6 P। L. of the leal, स्वर्ग। L. of the living, इहलोक। To make l., स्थलं *or* भूमिं दृश् 1 P। -ed, *a.* भूमिरिक्थिन्, ०संपन्न। -force, *n.* स्थलसेना । -holder, *n.* क्षेत्रपति *m*।-lady, *n.* पांथ०, भोजनगृहस्वामिनी । -lord, *n.* क्षेत्रपति, ०स्वामिन् *both m*; पांथ०, भोजनगृहपति *m* । -mark, *n.* सीमाचिह्नं; प्रसिद्धवस्तु *neu.* । -ocracy, *n* क्षेत्रपतिवर्ग । -pirate, *n.* प्रसह्यचौर, हठमोषक। -rat, *n.* चोर, स्तेन । -scape, *n.* प्रदेशचित्रं; दृष्टिगतप्रदेश । -slide, -slip, *n.* मृन्निपात । -wards, *adv.* भूमिं *or* स्थलं *or* वेलां प्रति। Landing, *n.* अवतरणं, उत्तार; उत्तारस्थानं, घट्ट.

Lane, *n.* लघुमार्ग, क्षुद्रवीथिका.

Language, *n* उदीरणा, गिर् *f.*, गिरा, गो *f*, भारती, भाषा, वाच् *f.*, वाणी; उक्ति *f*, भाषितं, वचनं, वचस् *neu*, वाक्यं; पदसंघटना, भाषासरणि *f*, रचनाशैली, रीति *f*, वाग्विन्यास.

Languid, *a.* क्लांत, क्षीणशक्ति, दुर्बल, म्लान, लुलित, विश्लथ, श्रांत; अलस, मंद; निरुत्साह, निरुल्लास। -ly, *adv.* क्षीणशक्त्या, मंदं, निरुत्साहं। -ness (*also* Languor), *n.* क्लांति, ग्लानि, म्लानता, म्लानि *all f.*, दौर्बल्यं; आलस्यं, जाड्यं, तंद्रा, मांद्यं। Languorous, *a.* म्लानिपूर्ण; अलस, मंद.

Languish, *vi.* अवसद् 1 P, क्लम् 1. 4 P, ग्लै 1 P, म्लै 1 P, शिथिलायते *Den*, शिथिलीभू 1 P; क्षीणशक्ति *a.* or निरुत्साह *a.* भू 1 P; परिगल् 1 P, विशॄ *Pass*; अवसादं or ग्लानिं अभिनी 1 P or अभिव्यंज् 7 P. *c*; उत्कंठ् 1 A, उत्कायते, उत्सुकायते *both Den.* उत्तम् 4 P। -ingly, *adv.* सोत्कंठं, सोत्सुकं। -ment, *n.* अवसाद, ग्लानि *f.*, मांद्यं; उत्कंठा, उत्कता, औत्सुक्यं; स्निग्धेक्षणं, प्रीतिपूर्णावलोकनं.

Laniary, *a.* विदारक। *n.* चर्वणदंत; वधस्थानं.

Lank,-y, *a.* कृश, क्षाम, तनु; कृशप्रांशु; (केशानां) ऋजुदीर्घ; शिथिल, श्लथ.

Lanner, *n.* श्येनी.

Lantern, *n.* दीप, दीपाधार, दीपकोश। Magic l., चित्रदर्शकं दीपयंत्रं। -jawed, *a.* कृशदीर्घास्य.

Lap, (1) *n.* अंक, उत्संग, उपस्थ, क्रोडं; वस्त्रांत, वस्ति.

Lap, (2) *vt.* वेष्ट् 1 A. *c*; व्यावृत् *c*; उपरि न्यस् 4 P; अवगुंठ् 10 U; पुटयति *Den*, पुटीकृ 8 U; बंध् 9 P। *vi.* उपरि शी 2 A। *n.* अतिव्यापकांश.

Lap, (3) *vt.* लिह् 2 U; जिह्वाग्रेण पा 1 P। *n.* लेहनं; लेह.

Lapel, *n.* (वस्त्र) पुट.

Lapicide, *n.* आश्मिक, औपलिक, पाषाणदारक.

Lapidary, *n.* मणिकार, रत्नकार; रत्नापणिक। *a.* रत्नशिल्पविषयक: शिलालिखित, शिलालेखोचित; अल्पाक्षरबह्वर्थक.

Lapidify, *vt.* उपलसात् कृ, पाषाणीकृ *both* 8 U। *vi.* पाषाणीभू 1 P.

Lapis lazuli, *n.* असिताश्मन् *m*, असितोपल, केतुरत्नं, नीलोपल, प्रावृष्यं, बालवायजं, वैडूर्यं.

Lappet, *n.* (वस्त्र) पुटकं.

Lapse, *vi.* शनैः क्षर् 1 P or सृ 1 P or सृप् 1 P; अती 2 P, गम् 1 P, व्यतिक्रम् 1 P, व्यती 2 P; अवसद् 1 P, पत् 1 P, भ्रंश् 1 A. 4 P, शॄ *Pass*; प्रमद् 4 P, स्खल् 1 P; संक्रम् 1 U; निष्फलीभू 1 P, लुप् 4 P. *Pass.*। *n.* क्षरणं; अतिक्रम, अत्यय, क्रम, गति *f*; दोष, प्रमाद, स्खलनं; पतनं, पात, भ्रंश; विच्छेद, विलोप, व्याक्षेप, ह्रास; अधिकारलोप.

Lapwing, *n.* टिट्टिभ.

Lar, *n.* गृहदेवता.

Larboard, *n.* (नौकायाः) वामभाग.

Larceny, *n* चौरिका. चौर्यं, मोष-षा, मोषणं, स्तेयं, स्तैनं-न्यं ।
Larcener, *n.* चोर, तस्कर, स्तेन.

Lard, *n.* शूकरवपा । *vt.* पीवरीकृ 8 U; शूकरवपया लिप् 6 P *or* दिह् 2 U; संमिश्र् 10 U, संसृज् 6 P.

Larder, *n.* खाद्यकोष्ट.

Large, *a.* गुरु, पृथु, बृहत्, महत्, विशाल, विस्तीर्ण, स्थूल; प्रभूत, बहु, भूरि, विपुल; महाकाय, स्थूलदेह; उदार मुक्तहस्त; दूरदृष्टि, व्यापक । At l., अबद्ध, अवश, निरर्गल, मुक्त, स्वच्छंद, स्वाधीन; अनिर्बंधेन, निरवरोधं, स्वेच्छया स्वैरं; विस्तरेण । -handed, *a.* प्रचुर, मुक्तहस्त, विपुल । -hearted, *a.* उदार, वदान्य । -ly, *adv.* अतीव, बहु, भृशं; बहुशः । -ness, *n.* गुरुत्वं; वैपुल्यं; विस्तार.

Largesse, *n.* उपायनं, (प्र०)दानं, पारितोषिकं; मुक्तहस्तता.

Lariat, *n.* ग्रहणरज्जु *f.*

Lark, (1) भ(भा)रद्वाज, भारय, व्याघ्राट.

Lark (2) लीला, विहार.

Larrup, *vi.* (कशादिकेन) तड् 10 U *or* प्रहृ 1 P.

Larva, *n.* कोशकृमि *m.*

Larynx, *n.* कृकाग्रं.

Lascar, *n.* नाविक.

Lascivious, *a.* अनुक, अभि (भी)क, अभिलाषुक, कमन, कमितृ, कम्र. कामन, कामयमान, कामयान, कामयितृ, कामल, कामिक, कामिन्, कामुक, रतार्थिन्, लंपट, स्मरातुर; कामोद्दीपक । -ly, *adv.* साभिलाषं, कामोन्मादपूर्णं । -ness, *n.* कामुकता, लांपट्यं; रतलालसा; ग्राम्यवृत्ति *f.*

Lash, *n.* कशानध्री; कशा-षा, प्रतिष्कश, प्रतोद; कशाताडनं; पक्ष्मन्, वल्गु *both neu*; वाक्पारुष्यं । *vt.* कशादिकेन तड् 10 U *or* प्रहृ 1 P; रज्ज्वा बंध् 9 P; तीव्रं निर्भर्त्स् 10 U । *vi.* प्रसभं प्रहारं कृ 8 U । -ing, *n.* रज्जु *f*; कशाताडनं; विपुलसंभार.

Lass, *n.* कन्यका, कुमारी, बाला, बालिका; तरुणी, युवती; प्रिया; चेटी, दासी.

Lassitude, *n.* अवसाद, क्लांति *f*, खेद, ग्लानि *f*, म्लानता.

Lasso, *n.* पाशरज्जु *f.*

Last, *a.* अंतिम, अंत्य, चरम, अवम, पश्चिम; निर्णयात्मक; अत्यंत, परम; अधम, नीचतम; अतीत, गत, पूर्व । *vi.* अवस्था 1 A, स्था 1 P । At l., अंततः, अंते । On one's l. legs, अतीव श्रांत *or* कष्टापन्न; नाशोन्मुख । To the l., यावदंतं । L. year, परुत् *ind* । Year before l., परारि *ind* । -ing, *a.* चिरकाल, (चिर०) स्थायिन्; ध्रुव, शाश्वत, स्थिर । -ly, (*also* Last), *adv.* अंततः, अंते, शेषे.

Lastage, *n.* नौभार; नौवाह्यभांडसंग्रह, नौस्थैर्यभार.

Latch, *n.* अर्गल-लं ला-ली, गुडक, तालकं, द्रुमश, विष्कंभक.

Latchet *n.* पादुकानध्री.

Late, *a.* कालातीत चिरायित, विलंबित, समयातीत; दीर्घसूत्र, मंद; परिगत; मृत, स्वर्गवासिन् (title); गत, पूर्वतन, पौर्विक; आधुनिक । *adv.* (*also* –ly), चिरेण, विलंबेन; (–ly *in part. also* 'Of l.') नातिपूर्वं, नातिचिरात्प्राक् ; संप्रति । –ness, *n.* अतीतसमयत्वं; परिणाति *f.* । –r, *a.* उत्तर, ०कालीन; *adv.* उत्तरं, पश्चात् । Latish, *a.* ईषद्विलंबित ; परिणतप्राय.

Latent, *a.* गुप्त, गूढ, निलीन, प्रच्छन्न ; अदृष्ट, अव्यक्त : अपरिणत ; लिंगशक्तिसंपन्न (potentially active, *cf.* लिंगदेह) । Latency, *n.* गूढत्वं ; अव्यक्तत्वं ; अपरिणाति *f.*

Lateral, *a.* पार्श्वस्थ, पार्श्विक, पार्श्वीय ।-ly, *adv.* पार्श्वतः, प्रार्श्वे.

Latescent, *a.* अंतर्धानोन्मुख.

Latex, *n.* वनस्पति०, वृक्षपयस् *neu.*

Lath, *n.* काष्ठपट्ट *mn*, ०फलक *mn.*

Lathe, *n.* कुंद *mn*, चक्रं, भ्रम, भ्रमि *f.*, यंत्रकं.

Lather, *n.* अंजनफेन ; स्वेदफेन । *vi.* फेनिल *a.* भू 1 P । –ing, *n.* ताडनं.

Laticostate, *a.* पृथुपर्शुक.

Latifoliate,–ious, *a.* पृथुपर्ण.

Latipennate *a.* पृथुपक्ष.

Latitude, *n* आयाम, परिणाह, विस्तार ; (Astron.) अक्ष; अवधि *m*, प्रसर, विषय; अनियम, अनिर्बंध, स्वातंत्र्यं; (*pl.*) प्रदेशाः । Degree of l. अक्षांश । Parallel of l., अक्षांशवृत्तं । Planet's l., पतनं । –inarian, *n.* नियमोपेक्षक, मतशैथिल्यप्रिय ; –ism, *n* मतशैथिल्यं, अनिर्बंधवृत्ति *f.*

Latrine, *n.* शौचकूप, ०स्थानं.

Latten, *n* पित्तलविशेष.

Latter, *a.* अपर, उत्तर; पश्चिम; अपरोक्त । –day, *a.* आधुनिक, नूतन, सद्यःकालीन, सांप्रतिक । –ly *adv.* संप्रति, सांप्रतं.

Lattice, *n.* जालं, जालकं । *vt.* जालकेन सनाथीकृ 8 U.

Laud, *vt.* प्रशंस् 1 P, श्लाघ् 1 A, स्तु 2 U । *n.* प्रशंसा, श्लाघा, स्तुति *f*; स्तव, स्तोत्रं । –able, *a.* प्रशंसनीय, श्लाघ्य, स्तुत्य । –ation, *n.* प्रशंसनं, स्तवनं । –atory *a.* प्रशंसात्मक, स्तुतिपर.

Laudanum, *n.* अहिफेनकषाय.

Laugh, *vi.* हस् 1 P; अव०, उपहस् 1 P, अवक्षिप् 6 P । *vt.* सहासं वद् 1 P *or* प्रवृत् *c* । *n.* (*also* –ter), हस, हसनं, हसितं, हास, हासिका, हास्यं, घर्घर *mn* । To l. at, उपहस् 1 P, अवक्षिप्

6 P । To l. away, सहासं विसृज् 6 P *or* प्रत्यादिश् 6 P; (कालं) विनोदेन गम् *c* । To l. down, उपहासेन वाचं यम् 1 P *or* निरुध् 7 U । To l. in one's sleeve, निभृतं हस् 1 P । To l. off, तुच्छार्थकमिव दृश् *c* । -able, *a.* (उप)हास्य; हासकर । No l.ing matter, नैव हास्यमात्रास्पदं, भृशं चिंतनीयमत्र । L.ing-stock, उपहासपात्रं । -ingly, *adv.* सहासं.

Launch, *vt.* (प्रसभं) (प्र)क्षिप् 6 P, प्रास् 4 U, मुच् 6 P. *c*, विसृज् 6 P; (नावं जले) प्रेर् *c or* प्रविश् *c*; प्रवृत् *c*; (निर्भर्त्सनादिकं) सावेशं उदीर् *c* । *vi.* जलं प्रविश् 6 P; प्रारभ् *Pass*; सहसोद्गारं कृ 8 U । *n.* नौकामोचनं; जलप्रवेशः; लघ्वग्निनौका.

Laundress, *n.* रजकी । Launder, *vt.* (वस्त्राणि) धाव् 1. 10 U । Laundry, *n.* वस्त्रधावनशाला.

Laureate, *a.* कीर्तिमत्, प्रख्यात, प्रसिद्ध.

Laurel, *n.* वनस्पतिविशेष । To look to one's l.s, कीर्तिक्षेमं साध् *c*; प्रतिस्पर्धां प्रतिकृ 8 U । To win, reap l.s, कीर्तिं *or* यशः अधिगम् 1 P *or* लभ् 1 A । To rest on one's l.s, निजव्यवसायात् विरम् 1 P.

Lava, *n.* अग्निगिर्युद्गार, आग्नेयोद्गार.

Lavatory, *n.* प्रक्षालनस्थानं; प्रक्षालनपात्रं । Lavation, *n.* प्रक्षालनं.

Lave, *vt.* (प्र॰) क्षल् 10 U, धाव् 10 U, (निर्)निज् 3 U; वह् 1 P, स्रु 1 P; (दर्व्यादिकेन)अवपत् *c.*

Lavish, *a* बहुत्यागिन्, बहुव्यय, (अति॰) मुक्तहस्त; अतिबहुल, अतिविपुल, अत्यधिक, सातिशय । *vt.* अत्यर्थं *or* मुक्तहस्तेन दा 3 U, विसृज् 6 P, *etc.* । -ly, *adv.* अतिव्ययेन, मुक्तहस्तेन, अत्यर्थं । -ness, *n.* अतिव्ययः; अतिवैपुल्यं.

Law, *n.* (आ॰)निदेश, नियम, विधि *m*; आचार, धर्म, नीति *f*, न्याय, व्यवहार, स्मृति *f*; धर्म॰, स्मृतिशास्त्रं । To go to l., have the l., विवद् 1 A, व्यवहृ 1 P । To lay down the l., सिद्धांततुल्यमिवोपन्यासं कृ 8 U । L.s of honour, शिष्टाचार । -abiding, *a* धर्मानुवर्तिन्, न्यायानुसारिन् । -book *n.* स्मृतिग्रंथ । -ful, *a.* धर्म्य, न्यायानुसारिन्, न्याय्य, यथान्याय, शास्त्रोक्त । -fully, *adv.* न्यायेन, यथान्यायं । -giver, *n.* न्यायप्रवर्तक; स्मृतिकार । -less, *a.* अधर्म्य, अन्याय्य, (धर्म॰) न्यायविरुद्ध; धर्मोपेक्षक, न्यायविरोधिन्; अनियंत्रण, उच्छृंखल; नियमाबद्ध । -yer, *n.* धर्मज्ञ, स्मृतिपारग, व्यवहारकोविद; परकार्यसाधक.

Lawn, (1) *n.* श्लक्ष्णतृणस्थली ; (2) *n.* उत्तमकार्पासं.

Lax, *a.* शिथिल, श्लथ, स्रस्त ; अयथार्थ, असूक्ष्म ; अनवधान, प्रमत्त ; अस्पष्टार्थ ; मृदुकोष्ठ । -ative, *a.* रेचक, सारक । -ity (*also*-ness) *n.* शैथिल्यं ; असूक्ष्मता ; उच्छृंखलता.

Lay, (1) *vt.* निक्षिप् 6 P, निधा 3 U, न्यस् 4 U, स्था *c* ; (पिशाचं) अपनुद् 6 P ; (अंडानि) प्रसू 2 A ; पण् 1 A । *n.* अवस्थिति *f.* । To l. about one, समंततः प्रहृ 1 P; अतिप्रसभं युध् 4 A । To l. aside, निरस् 4 U, निराकृ 8 U ; परित्यज् 1 P । To l. at one's doors, परकृतं असुकस्येव ख्या *c or* संभू *c* । To l. bare, प्रकटीकृ 8 U, प्रकाश् *c* । To l. before, प्रदृश् *c* ; उपन्यस् 4 U ; प्रतिपद् *c* । To l. by, संग्रह् 9 P. संचि 5 U । To l. by the heels, ग्रह् 9 P ; आसिध् 1 P । To l. down, निक्षिप् 6 P ; प्रत्युत्सृज् 6 P ; प्रतिज्ञा 9 U ; पण् 1 A ; परित्यज् 1 P । To l. hands on, स्पृश् 6 P ; अवस्कंद् 1 P, धृष् *c* । To l. heads together, विमृश् 6 P ; संमंत्र् 10 A । To l. hold of, on, ग्रह् 9 P, धृ 1 P. 10 U ; (as a pretext) उपयुज् 7 A. 10 U । To l. in, संग्रह् 9 P, संचि 5 U । To l. into, l. it on, भृशं तड् 10 U *or* प्रहृ 1 P । To l. it on thick अतीव उपस्तु 2 U ; बहुदेयमूल्यं प्रार्थ्, 10 U । To l. on, आरुह् *c*, नियुज् 7 A. 10 U । To l. open, विपट् 10 U ; छिद् 7 P ; अपावृ 5 U ; प्रकाश् *c*, व्यक्तीकृ 8 U ; विशदयति *Den* । To l. out विन्यस् 4 U, विरच् 10 U, व्यवस्था *c* ; विवृ 5 U; व्यय् 10 U । To l. siege to, अवरुध् 7 U, विष्टंभ् 9 P; सनिर्बंधं प्रार्थ् 10 U, अतिनिर्बंधेन पीड् 10 U । To l. to, (नावं) विरम् *c*, नौगतिं रुध् 7 U । To l. to heart, गाढं अनुभू 1 P; दृढं विचर् *c or* विमृश् 6 P । To l. to rest, sleep, (प्रेतं) भूमौ निधा 3 U, निखन् 1 P । To l. under, आयुज् 7 A. 10 U; आस्पदं कृ 8 U । To l. up, संग्रह् 9 P, संचि 5 U । To l. waste, अवसद् *c*, उद्ध्वंस् *c*, खिलीकृ 8 U, निर्जनीकृ 8 U, विप्लु 1 A.

Lay, (2) *a.* उपासक० ; यजमानविषयक; (non-professional) अन्यव्यवसायिन् । -man, *n.* उपासक, यजमान; अन्यव्यवसायिन् *m.*

Lay, (3) *n.* गाथा, गीतं; काव्यं; गानं.

Layer, *n.* स्तर.

Laystall, *n.* अवस्कर०, गूथराशि *m.*

Lazar, *n.* रुग्णभिक्षु; कुष्ठिन्, श्वित्रिन् *all m* । –et, –etto, –house, *n.* श्वित्रिगृहं; रुग्णशाला.

Laze, *vi* आलस्येन वृत् 1 A । *vt.* आलस्यत गम् *c. or* क्षि *c.*

Lazy, *a.* अनुद्योगिन्, अलस (क), आलस(स्य), कार्यविमुख, तंद्रालु, तुंदपरिमृज(मार्ज), मंथर, मंद, मंदर, शीतक । –bones, *n.* कालक्षेपक, तुंदपरिमार्ज । –ly, *adv.* आलस्येन, मंदं । –ness, *n* आलस्यं, तंद्रालुता, मंथरता.

Lea, *n.* तृणभूमि *f*, शाद्वलं, स्थली; अकृष्ट०, खिलभूमि *f.*

Lead, (1) *n.* भुजंगमं, यवनेष्टं, योगेष्टं, समोलुकं, सीसं, सीसकं, सीसपत्रं, हेमघ्नं । *a.* सीसकमय । Red l., नागोद्भवं, सिंदूरं । –en, *a.* सीसमय; श्याम; गुरु, भारवत्; जड, मंद.

Lead, (2) *vt.* गम् *c*, नी 1 P, प्राप् *c*, वह् 1 P; अधिष्ठा 1 P, तंत्र् 10 U, प्रणी 1 P; अग्रगामी भू 1 P; (कालं) क्षै, या *both c* । *vi.* मार्गं दृश् *c*; अग्रे गम् 1 P; आवह् 1 P, क्लृप् 1 A, संपद् 4 A । *n.* अधिष्ठानं; मार्गदर्शनं, नय, प्रणयनं; मुख्यभूमिका । To l. astray, उत्पथं नी 1 P । –er, *n.* नायक, नेतृ *m*; अग्रेसर, पुरोगामिन् *m*, प्रमुख, मुख्य; (वृत्तपत्रे) मुख्यलेख । –ership, *n* नेतृत्वं; अग्रेसरत्वं । –ing, *a.* अग्रग, पुरोगामिन्; अग्र्य, प्रमुख, मुख्य; मार्गदर्शक; विमोहक । To be in l.ing –strings, परतंत्र *a.* वृत् 1 A. । L.ing lady, man, मुख्यनटी-ट । Led captain, पात्रेबहुल, पात्रेसमित, पादसेविन् *m*, पीठमर्द.

Leaf, *n.* छद(नं), दलं, पतनं. पत्रं, पत्रकं, पर्णं, पलाशं; (of book) पत्रं; (of door) अरर-रं-री, कपा(वा)ट *mn*, द्वारफलक *mn*, द्वारबंध । To take a l. out of one's book, अनुकृ 8 U, अनुविधा 3 U, अनुवृत् 1 A । To turn over a new l., उन्मार्गात्परावर्तनं कृ 8 U । –age, *n.* पर्णभार । –less, *a.* अपर्ण, निर्दल, निष्पत्र, निष्पर्ण । –let, *n* लघुपर्णं । –y, *a.* पर्णल, पर्णावृत, पर्णिन्, बहुपर्ण, सपर्ण.

League, *n.* ऐक्यं, संघ, संधि *m*, संयोग, संहति *f.* । *vi.* एकीभू 1 P, संमिल 6 P । *vt.* एकीकृ 8 U, संयुज् 7 A. 10 U । –r, *n.* संगिन्, सहकारिन् *both m.*

Leak, *vi.* जलादिकस्य क्षरणं कृ 8 U; क्षर् 1 P, गल् 1 P, स्यंद् 1 A । *n.* छिद्रं, रंध्रं; क्षरणं, स्यंदनं । To spring a l., रंध्रेण जलं प्रविश् *c* । –age, *n.* क्षरणं; क्षरितजलादिकं । –y, *a.* सरंध्र; स्रवशील.

Lean, (1) *a.* कृश, क्षाम, तनु; अपीवर; अल्प, अविपुल, स्वल्प;

निष्फल । *n.* स्नसा, स्नायु *m* । -ness, *n.* कृशता ; स्वल्पता.

Lean, (2) *vi.* अवलंब् 1 A; प्रवणीभू 1 P । -ing, *n.* प्रवणता, प्रवृत्ति *f*; अभिरुचि *f*.

Leap, *vi*, उत्प्लु 1 A, वल्ग् 1 P । *vt.* उत्प्लुतेन लंघ् 1 A 10 U । *n.* उत्प्लुतं, झंप-पा, वल्गितं । A l. in the dark, संकटोपसृष्टः प्रारंभ । By l.s and bounds, वेगातिशयेन.

Learn, *vt.* अधिगम् 1 P, अधी 2 A, अभ्यस् 4 U, पठ् 1 A, शिक्ष् 1 A; उपलभ् 1 A; बुध् 1 P, विद् 2 P । *vi.* ज्ञानं अधिगम् 1 P; विद्यार्जनं कृ 8 U । -ed, *a.* पंडित, बहुश्रुत, विद्यासंपन्न, विद्वस्, विपश्चित्, व्युत्पन्न; चतुर, निपुण, निष्णात; पांडित्यसूचक । -ing, *n.* ज्ञानं, पांडित्यं, विद्या, विद्वत्ता, विद्वत्त्वं, व्युत्पत्ति *f*.; अध्ययनं, अभ्यास, पठनं, शिक्षणं; विद्याप्राप्ति *f*.

Lease, *vt.* नियतकालमूल्येन उपयुज् 7 A. 10 U *or* उपयोगार्थं उत्सृज् 6 P । *n.* नियतकालमूल्यकः उपयोग; तत्समयलेख.

Leash, *n.* चर्मबंध । *vt.* चर्मबंधेन बंध् 9 P.

Least, *a.* अल्पिष्ठ, कनिष्ठ, क्षोदिष्ठ, अल्पतम, अत्यल्प । *adv.* अल्पिष्ठं । At l., तावत् । In the l., किंचिदपि, मनागपि.

Leather, *n.* (परिष्कृतं) चर्मन् *neu.* । *vt.* चर्मणा आच्छद् 10 U *or* सनाथीकृ 8 U; (चर्मदंडादिकेन) तड् 10 U । L. and prunella, तुच्छवस्तु *neu* । -dresser, -worker, *n.* चर्मकार, चर्मार । -y, *a.* चर्ममय.

Leave, (1) *n.* अनुज्ञा, अनुमति *f*; निर्याणानुज्ञा; आपृच्छा, आप्रच्छनं, आमंत्रणं णा । On l., सानुज्ञं विरतनियो० । To take l., आप्रच्छ् 6 A, आमंत्र् 10 U । To give l., अनुज्ञा 9 U, अनुमन् 4 A.

Leave, (2) *vt.* उज्झ् 1 P, उत्सृज् 6 P, त्यज् 1 P, मुच् 6 P, वर्ज् 10 U, हा 3 P; मृत्युसमये दा 3 U *or* सम् *c*; निक्षिप् 6 P, न्यस् 4 U; अपया 2 P, अपे 2 P, निर्गम् 1 P, प्रया 2 P; निवृत् 1 A, विरम् 1 P, विश्रम् 4 P । *vi.* प्रयाणं *or* प्रस्थानं कृ 8 U । To be left, शिष् *Pass.* । To l. off, विरम् 1 P । To l. out, वृज् 10 U; उपेक्ष् 1 A । -ing, *n.* प्रयाणं; उच्छिष्टं, (अव)शेष, फेलं-ला-लिका-ली.

Leaven, *n.* कारोत्तर, किण्व, जगल, मासर, मेदक; संक्षोभकारणं । *vt.* किण्वेन संमिश्र् 10 U; अवपत्, भ्रंश् both *c*.

Lecher, *n.* औपस्थिक, कामुक, टांकर, भुजंग, भोगिन् *m*, रतनारीच, रतहिंडक, रतिशूर, लंपट, विलासिन् *m* । -ous, *a.* अभिक,

कामुक, रतार्थिन् , लंपट, स्मरातुर; (woman) डिंबिका, लालिनी, विलासिनी, वृषस्यंती.

Lectern, *n.* वाचनपीठिका.

Lection, *n.* पाठ; पाठभेद, पाठांतरं.

Lecture, *n.* प्रपाठ, व्याख्यानं; गर्हणा, निर्भर्त्सना। *vi.* व्याख्यानं उदीर् *c*; व्याख्यानेन अधी *c*; निर्भर्त्स् 10 U। A curtain l., शय्योपदेश ।-r, *n.* प्रवक्तृ, व्याख्यातृ *both m*; अध्यापक, पाठक.

Lecythus, *n.* तैलकुपी.

Ledge, *n.* कटक *mn*; आस्तर.

Ledger, *n.* (बृहत्) आयव्ययपुस्तकं.

Lee, *n.* (नावः) निर्वातभाग ; आश्रय। -way, *n.* (नावः) अपवातगति *f* ; कार्यशेष ; वृथानष्टः काल.

Leech, *n.* (1) चिकित्सक, दोषज्ञ, भिषज् *m*, वैद्य ; (2) जलजंतुका, जलात्मिका, जलायु(सु)का, जलालोका, जलूका, जलोरगा, जलौकस्-स *m*, रक्तपा, रक्तपायिनी, रक्तसंदंशिका, सूक्ष्था ; परस्वहारिन् *m*। -craft, *n.* चिकित्सा, रोगप्रतिक्रिया.

Leek, *n.* पलांडुविशेष। To eat the l., अकामतोऽपि निजवचनं निराकृ 8 U ; मानखंडनां अंगीकृ 8 U.

Leer, *n.* अपांगवीक्षणं, कटाक्ष; विकूणनं । *vi.* विकूणनेन *or* तिर्यक् अवलोक् 1 A. 10 P.

Lees, *n.* कल्क, खल, मल *all mn*, किट्टकं.

Left, *a.* वाम, वामक, प्रतिलोम, अदक्षिण, दक्षिणेतर, सव्य। *adv.* वामतः, वामे । *n.* वामपार्श्व, ०भाग ।-handed, *a.* वामहस्त, सव्यसाचिन् ; अकुशल ; व्यलीक ; संदिग्धार्थ ; (विवाहस्य) प्रतिलोम, कृतक, कृत्रिम.

Leg, *n.* जंघा, जाघनी, पाद, प्रसृता। To be on one's last l.s, अतीव अवसन्न अस् 2 P ; नाशोन्मुख *a.* वृत् 1 A। To stand on one's own l.s, स्वातंत्र्यं अवलंब् 1 A।-ging, *n.* जंघावेष्टनं ।-gy, *a.* लंबपाद.

Legacy, *n.* रिक्थदाय, उत्तरदानं.

Legal, *a.* न्याय्य, व्यावहारिक, शास्त्रोक्त, स्मार्त ।-ism, *n.* न्यायनिर्बंध ।-ity, *n.* न्याय्यता।-ize, *vt.* न्यायसंमतं *a.* कृ 8 U ।-ly, *adv.* यथान्यायं, न्यायेन.

Legate, *n.* प्रणिधि, प्रतिनिधि *both m* । Legation, *n.* प्रतिनिधिप्रेषणं ; प्रतिनिधिपरिवार; ०गृहं.

Legatee, *n.* प्राप्तरिक्थ *m*.

Legend, *n.* आख्यानं, आख्यानकं, आख्यायिका, इतिहास, उपाख्यानं, पुराकथा, पुराणकथा, पुरावृत्तं ; नाणक०, मुद्रालेख ।-ary, *a.* पुराणोक्त, पौराणिक ; कल्पनात्मक, कल्पित.

Legerdemain, *n.* इंद्रजालं, कुहकंका, हस्तलाघवं.

Legible, *a.* सुवाच्य ; विशद, व्यक्त, स्पष्ट । -y, *adv.* सुव्यक्तं.

Legion, *n.* सेनागुल्म-दलं ; चमू *f.*, सेना ; बृहत्संग, महागण । -ary, *a.* सेनागुल्मविषयक.

Legislate, *vt.* शासनव्यवस्थां कृ 8 U । -ion, *n* विधिरचना ; न्यायव्यवस्था । -ive, *a.* न्यायव्यवस्थापक । -or, *n. prec. m.* । -ure, *n.* न्यायव्यवस्थापकमंडलं, ०सभा.

Legist, *n.* स्मृतिज्ञ.

Legitimate, *a.* धर्म्य, न्याय्य, यथान्याय, शास्त्रसंमत; औरस, धर्मज; उचित, युक्त, योग्य; उपपन्न । -ly, *adv.* न्यायेन, यथान्यायं; विवाहानंतरं । -ness (*also* Legitimacy), *n.* न्याय्यता; औरसत्वं; योग्यता । Legitimize *vt.* औरसीकृ 8 U; शास्त्रसंमतं *a.* कृ 8 U.

Legume(n), *n.* माष, शिंबा, शिंबिका । Leguminous, *a.* शिंबिकोत्पादक.

Leiotrichous, *a.* श्लक्ष्णकेश.

Leisure, *n.* उद्योगविश्रांति *f*; अवकाश, स्वाधीनावसर । At l. प्राप्तावकाशे ; इष्टसमये, यथावकाशं ; अनतिक्षिप्रं, अत्वरितं । -ly, *a.* अत्वरित; सावकाश.

Leitmotiv, *a.* मुख्यार्थ, मुख्यरस.

Lemma, *n.* तुष-स, त्वच् *f.*

Lemon, *n.* छोलंग, जंबी(भी)र, जंभक-ल, दंतशठ, फलपूर, बीजपूर, मातुलुंगक, रुचक; (fruit) जंबीरं । -ade, *n.* जंबीरपेयं.

Lemures, *n. pl.* पिशाचाः, भूताः *pl.*

Lend, *vt.* (आनियतकालं *or* ऋणरूपेण) दा 3 U *or* न्यस् 4 U । To l. a hand, उपकृ 8 U । To l. at interest, कुसीदं कृ 8 U । -er, *n.* उत्तमर्ण, ऋणद, कुसीदिक-न् *m.*

Length, *n.* आनाह, आयति *f*, आयमनं, आयाम, दीर्घत्वं, दैर्घ-र्घ्यं; अवधि *m*, मर्यादा । At l., विस्तरेण; अंततः, अंते । To such a l., एतावत् *ind.*; यावत् *ind* । To go to any l., निर्यंत्रणेन आचर् 1 P; केनचिदपि न प्रतिबंध् *Pass* । -en, *vt.* दीर्घीकृ 8 U; विस्तृ *c*; *vi.* दीर्घीभू 1 P; वितन् *Pass* । -ways, -wise, *adv.* अन्वानाहं, अनुदैर्घ्यं । -y, *a.* आयत, दीर्घ, वितत, विस्तीर्ण; असंक्षिप्त, सुप्रपंचित.

Lenient, *a.* कारुणिक, दयालु, मृदु, सौम्य; अतीव्र, अपरुष । -ly, *adv.* सदयं, सौम्यं । Lenience, -cy, Lenity, *n.* कृपालुत्वं, मार्दवं, मृदुता, सौम्यत्वं; अपारुष्यं.

Lens, *n.* काच । Concave, convex l., मध्यनिम्न०, मध्योन्नतकाच.

Lenticular, *a.* मसुरतुल्य, मसुराकार.
Lentigo, *n.* कालक, जडु(डु)ल, पिप्लु *m.*
Lentil, *n.* पृथुसूप्य, मंगल्यं, मसु-(सू)र, मसूरक, मसूरिका, व्रीहिकंक.
Lentitude, *n.* मंथरत्वं, मंदता.
Lentor, *n.* जाड्यं, मांद्यं; श्यानता, सांद्रत्वं.
Leo, *n.* लेय, सिंहराशि *m.*
Leonine, *a.* सैंह; महानुभाव, तेजस्विन्.
Leopard, *n.* चित्रक, चित्रकाय, चित्रव्याघ्र, चित्रांग ।-ess, *n.* चित्रव्याघ्री.
Leper, *n.* कुष्ठिन्, कोठिन्, श्वित्रिन् *all m.* । Leprosy, *n.* कुष्ठ *mn*, कोठ ; (white) श्वित्रं, श्वेतकुष्ठं, श्वे(श्वै)त्रं, श्वैत्र्यं ; (black) महारोग, रक्तकुष्ठं । Leprous, *a.* कुष्ठिन्, कोठपीडित, श्वित्रिन्; कुष्ठसम.
Lese-majesty, *n.* राजद्रोह.
Lesion, *n.* अरु *m*, ईर्म *mn.* क्षणतु *m*, क्षतं, क्षति *f*; (शरीरे) दुर्विकार.
Less, *a.* अल्पीयस्, क्षोदीयस्, लघीयस्, अल्पतर ; ऊन, न्यून । *adv.* अल्पं, स्तोकं । *prep.* विहाय; ०ऊन, ०न्यून *in comp.* ।-en, *vt.* अल्पीकृ, न्यूनीकृ *both* 8 U, लघयति *Den*, अपचि 5 U ; *vi.* अपचि *Pass*, अल्पीभू 1 P, ह्रस् 1 P ।-er, *a.* अल्पतर ; अधर, अवर.
Lessee, *n.* पट्टधारिन् *m*, पट्टोलिकाग्राहक । Lessor, *n.* पट्टदातृ *m*, पट्टोलिकादायक.
Lesson, *n.* अध्याय, पाठ, प्रपाठक ; उपदेश, शिक्षा ; गर्हणा, उपलंभ.
Lest, *adv.* नोचेत्, अन्यथा.
Let, (1) *vt.* अनुज्ञा 9 U, अनुमन् 4 A ; क्षम् 1 A, सह् 1 P ; भाटेन दा 3 U ; (*auxiliary verb*) *Exp. by Imperative, Potential, and Aorist* (*without prefix* अ) *forms* ; *e. g.* एवं वदतु दूतः 'L. the messenger speak thus'; जिज्ञासुः पठनं कुर्यात्, 'Let a person desirous of knowledge study'; एवं मा भूत् 'Let it not happen thus' । L. alone, किमुत, किं पुनः । To l. alone, न पीड् 10 U, न व्यवहृ 1 P, न निर्दिश् 6 P । To l. be, न परिहृत् *c*, न बाध् 1 A; *Exp. by* आस् 2 A, *e. g.* तथैवास्तां 'L. it be' । To l. blood, रुधिरं स्रु *c* । To l. down, पत् *c*; संभ्रम् *c* । To l. go, मुच् 6 P. *c*; लांगलं अवतॄ *c* । To l. oneself go, स्वच्छंदं अनुवृत् 1 A । To l. in, प्रविश् *c*; निविश् *c*; वंच *c* । To l. loose, मुच् 6 P. *c*; स्रंस् *c* । To l. off, विमुच् 6 P. *c*; मृष् 1 P. 10 U; अस् 4 U,

उत्क्षिप् 6 P, उत्सृज् 6 P। To l. on, (रहस्यं) प्रकटयति *Den*। To l. out, निष्क्रमं कृ *c*; (रहस्यं) प्रकटयति *Den*, प्रकाश् *c*; भाटकेन दा 3 U; आहन् 2 P। To l. slip, विमुच् 6 P. *c*; हा 3 U.

Let, (2) *vt.* प्रतिबंध् 9 P, प्रतिरुध् 7 U। *n.* अंतराय, प्रतिबंध.

Letch, *n.* लालसा, लोलुपा.

Lethal, *a.* अंतक, प्राणहर, मारक, मारात्मक.

Lethargy, *n.* जाड्यं, तंद्रा-द्रि-द्री *f.*, मांद्यं; अप्रवृत्ति *f*, आलस्यं, कार्यविमुखता। Lethargic, *a.* जड, तंद्र, तंद्रालु, मंद; कार्यविमुख। Lethargize, *vt.* जडीकृ, तंद्रीकृ *both* 8 U.

Lethe, *n.* वैतरणी; विस्मरणं, विस्मृति *f.*। -on, *n.* वेदनानाशकं.

Letter, *n.* अक्षरं, वर्ण; पत्रं, लेख, लेख्यं; (*pl.*) विद्या, शास्त्रं। By l., पत्रद्वारेण। Man of l.s, ग्रंथकार; पंडित, विद्वस् *m.*। -writer, *n.* पत्रलेखक। -ed, *a.* वर्णांकित; विद्यासंपन्न, व्युत्पन्न। -ing, *n.* अक्षरमुद्रणं; लेख.

Lettuce, *n.* शाक, शिग्रु *m*, हरितं.

Leucosis, *n.* पांडुता, वैवर्ण्य.

Levant, *vi.* पलाय् 1 A.

Levator, *n.* उत्थापकस्नायु *m.*

Levee, *n.* प्रातःसभा, प्रातरास्थानं; राजसभा.

Level, *n.* समं; समभूमि *f*; प्रस्थ *mn*; समतलं; समता; सूत्रं। *a.* सम; समस्थ; अनुप्रस्थ, अन्वायतन; निर्विकार। *vt.* समीकृ 8 U; उद्दिश् 6 P, लक्षीकृ 8 U; निपत् *c*। -headed, *a.* चतुर, विचक्षण, विदग्ध। -ly, *adv.* समतया; निर्विकारं। -ness, *n.* समता.

Lever, *n.* उत्तोलकदंड, °यंत्रं, उत्तोलनी.

Leveret, *n.* शशपोत.

Leviathan, *n.* यादस् *neu.*

Levigate, *vt.* श्लक्ष्णीकृ 8 U; चूर्ण् 10 U.

Levirate, *n.* नियोग.

Levitate, *vt.* लघूकृ 8 U। *vi.* अंतरिक्षे चर् 1 P। -ion, *n.* खचरणं.

Levite, *n.* पुरोहित। -ical, *a.* पौरोहित, याजकीय.

Levity, *n.* लघिमन् *m*, लघुता, लाघवं; चापलं-ल्यं, लौल्यं.

Levy, *n.* सैन्यसंधानं; सैन्यसमूह। *vt.* (सैन्यादिकं) समाह्वे 1 P; सैन्ये निविश् *c*; (करं) आदा 3 U *or* ग्रह् 9 P। To L. war, युद्धे प्रवृत् 1 A.

Lewd, *a.* अशिष्ट, अश्लील, असभ्य, ग्राम्य; दुराचार, दुर्वृत्त, भ्रष्ट। -ly, *adv.* अश्लीलतया। -ness, *n.* अश्लीलता, लांपट्यं.

Lexicon, *n.* अभिधानं, (शब्द)-कोश, निघंटु *m*। Lexico-

grapher, *n.* कोशकार। Lexicology, *n.* शब्दशास्त्रं। Lexical, *a.* शब्दविषयक.

Liable, *a.* अनुयोज्य, प्रष्टव्य; ॰शील (*e.g.* प्रमादशील 'l. to err'); ॰अर्ह (*e.g.* निंदार्ह 'l. to blame')। Liability, *n.* प्रष्टव्यता; ऋणं; ॰अर्हता; ॰शीलता.

Liaison, *n.* जारकर्मन् *neu*, पारदार्य, व्यभिचार.

Liana, *n.* बृहद्वल्लरी.

Liar, *n.* अनृतवादिन् *m*, असत्यभाषक.

Libation, *n.* (जल॰, माध्वीक॰) तर्पणं; पानं, पीति *f*। Libate, *vi.* (जलादिकेन) तृप् *c.*

Libel, *n.* निंदालेख, ॰चित्रं, *etc.*। *vt.* निंदालेखादिकेन अपवद् 1 P *or* आक्षिप् 6 P। -lee, *n.* निंदाविषयीभूत। -ler, -list, *n.* निंदालेखकार; अपवादक। -lous, *a.* अपवादक, निंदावह, पिशुन.

Liberal, *a.* उदार, त्यागिन्, दानशील-शूर-शौंड, मुक्तहस्त, वदान्य; प्रचुर, प्रभूत, विपुल; अनतिनियमबद्ध; उदारमति, असंकुचितबुद्धि; स्वातंत्र्यानुकूल; कुलीन, सभ्य। -ity, *n.* औदार्य, त्यागिता, वदान्यता; अनाकुंचितत्वं, व्यापकत्वं; उत्सर्जनं, वितरणं। -ly, *adv.* उदारतया; भृशं.

Liberate, *vt.* मुच् 6 P. *c*, मोक्ष् 1 P. 10 U। -ion, *n.* मोचनं, मोक्षणं; मुक्ति *f*, मोक्ष। -or, *n.* मोचक, मोक्षक.

Libertarian, *a.* नृसंकल्पस्वातंत्र्यवादिन्.

Liberticide, *n.* स्वातंत्र्यनाश; ॰नाशिन् *m*.

Libertine, *n.* स्वच्छंदवर्तिन्, स्वैरिन्, कामुक; दुराचारिन्, विषयासक्त *all m*। *a.* अनियंत्रण, उच्छृंखल, दुर्वृत्त, व्यभिचारिन्। -age, -ism, *n.* उच्छृंखलवृत्ति *f*, दुराचार, लांपट्यं.

Liberty, *n.* आत्मतंत्रत्वं, मुक्ति *f*, मोक्ष, मोचनं, स्ववशता, स्वातंत्र्यं, स्वाधीनता; स्वेच्छानुवर्तनं; अनुज्ञा, अनुमति *f*; (*pl.*) अधिकार; अप्रश्रय, अमर्यादा, अविनय। At l., आत्मतंत्र, निरर्गल, स्वतंत्र, स्ववश, स्वाधीन। To set at l., विमुच् 6 P. *c*, मोक्ष् 1 P. 10 U। To take liberties, अविनयं कृ 8 U, अप्रश्रयेण *or* अनियमेन वृत् 1 A *or* आचर् 1 P। To take the l., विनानुज्ञां कृ 8 U; साहसं कृ 8 U.

Libidinous, *a.* आभिक, कामुक, भोगासक्त, रतेच्छु, लंपट; मदावह.

Libra, *n.* तुलाराशि *m*.

Library *n.* ग्रंथसंग्रह; ग्रंथशाला, ग्रंथालय; ग्रंथमाला। Librarian, *n.* ग्रंथसंग्रहाध्यक्ष.

Librate, *vt.* तुल् 10 U। *vi.* दोलायते *Den.*

Licence, *n.* अनुज्ञा, अनुमति *f*; अनुज्ञापत्रं, अधिकारलेख; प्रमाणपत्रं; स्वच्छंदानुवर्तनं, स्वैरता; उच्छृंखलत्वं, मर्यादालंघनं; समयभंग, नियमभंग, निरंकुशता। License, *vt.* अनुज्ञा 9 U; अनुज्ञा०, अधिकारपत्रं दा 3 U। Licentiate, *n.* लब्धाधिकार, लब्धानुज्ञ, सानुज्ञ *all m.*

Licentious, *a.* उच्छृंखल, स्वैर; आभिक, कामुक, भ्रष्टाचार, लंपट। -ly, *adv.* निर्मर्यादं, स्वैरं; लांपट्येन। -ness, *a.* उच्छृंखलता; लांपट्यं.

Lich, *n.* कुणप, शव *mn.*

Lichen, *n.* शिलावल्का, सूकरी.

Licit, *a.* धर्म्य, न्याय्य, न्यायानुसारिन्। -ly, *adv.* न्यायतः, न्यायेन.

Lick, *vt.* (अव०, परि०) लिह् 2 U; (ज्वालायाः) ईषत् स्पृश् 6 P; तड् 10 U, प्रहृ 1 P। *n.* लेह(नं); क्षारस्थली; तीव्राघात। To l. into shape, आकारं विधा 3 U; रूप् 10 U। To l. one's shoes, श्ववृत्त्या आचर् 1 P। To l. the dust, पराजि, पराभू *both Pass*; हन् *Pass*। -spittle, *n.* (नीचः) पार्ष्णिग्रह.

Lickerish, *a.* मिष्टान्नप्रिय; स्वादु; कामुक.

Lid, *n.* आवरणं, उदंचनं; पिधानं, पुट-टं-टी; दृक्छद, वर्त्मन् *neu.*। -less, *n.* अनावृत; उन्निद्र, विनिद्र; जागरूक, सावधान.

Lie, (1) *vi.* अनृतं *or* असत्यं वद् 1 P; प्रतारणां कृ 8 U। *n.* अनृतं; अनृत०, असत्यभाषणं, मिथ्यावाद, मृषालाप; प्रतारणा, वंचना। To give one the l., असत्यवादिनमिव गर्ह् 1 A। To give the l. to, असत्यत्वं प्रकटयति *Den*; (फलादिके) विसंवद् 1 P। A white l., क्षमार्हः मिथ्यावाद। Lying, *n.* अनृतभाषणं; *a.* असत्यवादिन्.

Lie, (2) *vi.* शी 2 A, संविश् 6 P; विश्रम् 4 P; निविश् 6 P; अवस्था 1 A, आस् 2 A; अस् 2 P, विद् 4 A, वृत् 1 A। *n.* अवस्थिति *f.*। To l. at one's heart, चिंतामूलं *or* अभिलाषास्पदं भू 1 P। To l. down, विश्रम् 4 P। To l. hard, heavy on, पीड् 10 U, बाध् 1 A। To l. in, प्रसवोन्मुखा वृत् 1 A। To l. in one, शक्य *a.* अस् 2 P। To l. in the way, प्रतिबंधकं भू 1 P। To l. in wait, निभृतं प्रतीक्ष् 1 A। To l. low, निभृतं आस् 2 A, इंगितं अपह्नु 2 A। To l. on, upon, आवश्यक *a.* अस् 2 P; अवलंब् 1 A। To l. on the head of, (अमुके) आरोपित *a.* भू 1 P। To l. with, अवलंब् 1 A; अभिगम्

1 P, भुज् 7 U, रम 1 A। Lying down, नम्रतया, प्रतिकारं विना.

Lief, *adv.* कामतः, स्वेच्छया; सानंदं, प्रीत्या.

Liege, *n.* प्रभु, स्वामिन् *both m.*

Lien, *n.* परभांडनिरोधाधिकार.

Lieu, *n.* स्थानं; अवकाश। In l. of, पदे, स्थाने.

Lieutenant, *n.* प्रतिपुरुष.

Life, *n.* जीवनं; चैतन्यं, जीव, जीवितं, प्राणाः *pl.*; जीव, प्राणिन् *m*, सत्त्वं; आयुस् *neu*; चरितं, °वर्तनं, वृत्ति *f*; इहलोक, लोकयात्रा, प्रपंच, संसार; उत्साह, °मूलं। For one's l., for dear l., मृत्युपरिहाराय। To bring to l., उज्जीव् *c*। To come to l., उज्जीव् 1 P; प्राणान् पुनर्लभ् 1 A। -boat, *n* निमग्नोद्धरणनौका। -giving, *a.* जीवप्रद; उत्साहवर्धक। -guard, *n.* शरीररक्षक। -less, *a.* गतप्राण, निर्जीव, प्राणहीन; जड, निश्चेतन, निरुत्साह, नीरस। -like, *a.* जीवप्राय; मूलाकृतिसदृश। -r, *n.* यावज्जीवकारावासिन् *m.*

Lift, *vt.* उच्छ्रि 1 U, उत्तुल् 10 U, उत्था *c*, उद्धृ 1 P, उद्यम् 1 P, उन्नम् *c*, उन्नी 1 P; उत्कर्षं प्राप् *c*; अपहृ 1 P; चोर् 10 U, मुष् 9 P। *n.* उत्तोलनं, उन्नमनं; उत्तोलकयंत्रं; उपकार, साहाय्यं, पदोन्नति *f.*

Ligament, *n.* बंधनं, बंध; अस्थि°, संधिबंध.

Ligature, *n.* बंधनं; रक्तवाहिनीबंध.

Light, (1) *n.* आतप, आद्योत, आभा, आभास, आलोक, उज्ज्वला, कांति *f*, छवि *f*, ज्युति *f*, ज्योतिस् *neu*, ज्वल, तेजस् *neu*, त्विष् *f*, त्विषा, दीप्ति *f*, द्युति *f*, द्योत, द्योतिस् *neu*, प्रकाश, प्रभा, प्रभानं, प्रभास, भा, भास् *f*, भास, भासस् *neu*, वर्चस् *neu*; दीप, *etc.* (प्रकाशकारणं); (अव०, प्र०) बोध; प्राकाश्यं, लोकप्रसिद्धि *f*; आदर्श, प्रमाणं। *vt.* उद्भास् दीप्, द्युत्, प्रकाश् *all c*; प्रज्वल् *c*, समिंध् 7 A। *vi.* ज्वल् 1 P, दह् 1 P; द्युत्, प्रकाश्, भास् *all* 1 A। Between the l.s प्रदोषे, संध्याकाले। The l. of one's countenance, अनुग्रह, प्रसाद; अनुमति *f.*। To bring to l., प्रकटयति *Den*, प्रकटीकृ, स्पष्टीकृ *both* 8 U। To come to l., प्रकटीभू 1 P; प्रकाशतां गम् 1 P, प्रसिद्धिं प्राप् 5 P। To see (the) l., उदि 2 P, प्रजन् 4 A; आविर्भू 1 P, प्रकाशतां गम् 1 P। To shed, throw l. upon, प्रकाश् *c*, विवृ 5 U, विशदीकृ, स्पष्टीकृ *both* 8 U। To stand in one's own l., निजप्रयत्नं स्वयमेव निष्फलीकृ 8 U। -en, *vt.* दीप्, द्युत् *both c*; प्रबुध् *c*; *vi.* प्रसादं गम्, विमलीभू *both* 1 P; प्रकाश्,

भास् *both* 1 A । -house, *n.* दीपगृहं । -less, *a.* निरालोक, निष्प्रकाश, निष्प्रभ । -ship *n.* दीपनौका.

Light, (2) *a.* अल्पभार, लघु, लघुभार ; अगुरु ; सुसह-ह्य, अनतिपीडाकर ; अनायास, सुकर, सुसाध्य ; सुगम, सुबोध ; अनलस, क्षिप्र, चपल ; लघुभारवह ; ललित, सुभग ; तनु, विरल ; अनतिरभस, मृदु, सौम्य ; तुच्छ, लघ्वर्थक ; अस्थिर, चंचल, तरल, लोल ; पांसुल, *esp.* पुंश्चली, स्वैरिणी ; प्रफुल्ल, सोल्लास ; घूर्णमान, भ्रमिन्, उन्मत्त । To make l. of, अवगण् 10 U, उपेक्ष् 1 A, तृणाय मन् 4 A; क्षम्यमिव संभू *c* । L. literature, चित्तरंजकं सारस्वतं । L. o'love, चपला, पुंश्चली, वारांगना । -en, *vt.* लघयति *Den,* लघूकृ 8 U ; शम्, सांत्व्, *both c* ; उल्लस्, प्रसद्, *both c*; *vi.* लघीयस् *a.* भू 1 P । -fingered, *a.* चपलहस्त ; चौर्यपटु, ०शील । -foot, *a.* क्षिप्र, चपल । -handed, *a.* मृदुस्पर्श । -headed *a.* भ्रांतचित्त, मतिभ्रष्ट, विकलचेतस् । -hearted, *a.* निःशंक, निश्चिंत;आनंदिन्, प्रफुल्ल, सोल्लास । -heeled, -legged, *a.* चपल, द्रुतगति । -ish, *a.* ईषल्लघु । -ly, *adv.* लघु, लाघवेन, अनत्यायासेन । -minded, *a.* अस्थिरमति, चंचल, लोलचित्त । -ness, *n.* लघिमन् *m,* लघुता, लाघवं, अल्पभारता ; सुसह्यत्वं, सौकर्यं, चापलं ; प्रफुल्लता । -skirts, *n.* पुंश्चली, बंधकी ; वारांगना, वेश्या । -spirited, *a.* उल्लसित, प्रफुल्ल, प्रहृष्ट, सोल्लास । -winged, *a.* क्षिप्रपक्ष.

Light, (3) *vi.* अवपत् 1 P ; अवतॄ 1 P ; उपविश् 6 P ; अकस्मात् *or* यदृच्छया आसद् *c or* विद् 6 P । To l. up, शिथिलायते *Den,* शिथिलीभू 1 P.

Lighter, *n.* तरांधु *m,* प्रवहणं.

Lightning, *n* अचिराभा, आकालिकी, ऐरावती, क्षणप्रभा, क्षणांशु *f.*, क्षणिका, चंचला, चपला, चला, जलपालिका, तडित् *f,* दीप्ता, विद्युत् *f,* शतह्रदा, शतावर्ता, शंपा, सौदामनी -मिनी-म्नी, ह्रा(ह्ला)दिनी । Forked l.. तडिल्लता, विद्युल्लता । A flash of l., तडिल्लेखा, विद्युज्ज्वाला.

Lightsome, *a* आनंदिन्, उल्लासिन्, प्रफुल्ल, प्रसन्न, सोल्लास ; चपल ; विलासिन् ; लीलापर । -ly, *adv.* सोल्लासं ; लीलापूर्णं.

Ligneous, *a* दारुमय ; काष्ठसम.

Like, (1) *a.* तुल्य, सदृक्ष-श्-श, सन्निभ, सम, समान, सवर्ण, सविध ; ०अभिख्य, ०आभ, ०उपम, ०निभ, ०नि(नी)काश, ०प्रकार, ०प्रख्य, ०प्रतिम, ०प्रती(ति)काश, ०प्रभ, ०प्राय, रूप, ०विध, ०संकाश, ०संमित, *all in comp. only* । *adv.* इव, यथा ;

०वत् *in comp.* । *n.* प्रतिमूर्ति *f*, प्रतिरूपं । Almost l., ०कल्प *in comp.* । To look l., अनुकृ 8 U; इति शक्यमेव (प्रतिभा 2 P) । L. this, ईदृश, एतादृश । L. that, what, which (*rel.*), तादृश, कीदृश, यादृश । L. me, us, thee, you, your honour, मादृश, अस्मादृश, त्वादृश, युष्मादृश, भवादृश ।-minded, *a* एकचित्त, सममत ।-n, *vt.* उपमा 2 P. 3 A, तुल् 10 U; सदृशीकृ, समीकृ *both* 8 U ।-ness, *n.* आनुरूप्यं, औपम्यं, तुल्यता; सादृश्यं, साम्यं, सारूप्यं, सावर्ण्यं; प्रतिकृति *f.*, प्रतिमा, प्रतिमूर्ति *f*, प्रतिरूपं; आकार, आकृति *f*, रूपं ।-wise, *adv. conj.* एवं, एवंकारं, तथैव; अपरं च, अपि च.

Like, (2) *vt.* रुच् 1 A (*Dat. of subject*); तुष् 4 P, प्री *Pass*, मुद् 1 A; प्रवणीभू 1 P । *n.* (अभि)०रुचि *f*, छंद ।-able, *a.* रुचिर, रुच्य; सुप्रिय, स्नेहार्ह । Liking, *n.* (अभि०)रुचि *f*, आसक्ति *f*, छंद; अनुराग, प्रणय, प्रीति *f*, स्नेह.

Likely, *a.* शक्य, सत्यसंकाश, संभवनीय, संभाव्य; विश्वसनीय, श्रद्धेय; (*in* 'to be, seem l.') *Exp. by* इति उपपद्यते *or* संभवति, *by* प्रायः, प्रायशः, प्रायेण, *by Pot. forms & part.*; उचित, उपपन्न, युक्त, योग्य । Likelihood, -ness, *n.* शक्यता, संभाव्यता; संभव.

Lilliputian, *a.* खर्व, वामन, ह्रस्व; अल्पाकार, लघुमूर्ति; स्तोक.

Lilt, *n.* उल्लासपूर्ण गीतं; उल्लासपूर्णः स्वरसंक्रम *or* लय.

Lily, *n* कुमुदविशेष, *See* 'Lotus', 'Water-lily' ।-handed, *a.* सुकुमारपाणि । -livered, *a.* कातर, भीरु.

Limation, *n.* घर्षणं, मार्जनं.

Limb, *n.* (1) अंगं, अंगकं, अपघन, अवयव, गात्रं, प्रतीक; शाखा; (2) धृष्टबालक; (3) प्रांत, सीमा । *vt.* गात्रशः कृत् 6 P । L. of the law, *n.* व्यवहारकोविद; नगररक्षक, राजपुरुष । -ate, *a.* भिन्नप्रांत.

Limber, (1) *n.* शकटबंध । (2) *a.* सुखनम्य; सुघटित.

Limbo, Limbus, *n.* नरकप्रांत; कारा, निरोधस्थानं; अवस्करस्थानं.

Lime, *n.* (1) छोलंग, जंबीर, जंभक-ल । (2) चूर्ण *m.*; लेप, सुधा । -burner, *n.* चूर्णकार । -kiln, *n.* चूर्णपाक । -light *n.* रंगदीप; लोकप्रसिद्धि *f* । -wash, *n.* लेप, सुधा । Limy, *a.* चूर्णमय, ०सम श्यान, सांद्र.

Limit, *n.* अवधि *m.*, पर्यंत, प्रांत, मर्यादा, सीमा; नियंत्रणा, प्रतिबंध । *vt.* परिच्छिद् 7 P, परिमा 2 P.

3 A, मर्यादां स्था *c or* निरूप् 10 U; नियंत्र् 10 U; नियम् 1 P, प्रतिबंध् 9 P । -arian, *a.* परिच्छेदक । -ary, *a.* प्रांतवर्तिन्, परिच्छिन्न, परिमित; परिच्छेदक । -ation, *n.* परिच्छेद; परिच्छिन्नत्वं; प्रतिबंध; व्यवहारावधि *m.* । -ed, *a.* परिच्छिन्न; परिमित, मर्यादित; अव्यापक, नियत। L.ed monarchy, नियतसत्ताकराज्यं । -less, *a.* अनंत, अपरिमित, अमर्याद, अमित, निःसीम । -rophe, *a.* प्रांतवर्तिन्, ०स्थित; संसक्त.

Limmer, *n.* कुलटा; वारांगना; धूर्त, शठ.

Limn, *vt.* आलिख् 6 P, चित्र् 10 U । -er, *n.* चित्रकार.

Limp, (1) *vi.* खंज्, खोल्, लंभ् *all* 1 P; न्यूनीभू 1 P । *n.* खंजगति *f.* । (2) *a.* शिथिल, श्लथ; अदृढ; सुखनम्य; सुवश्य । -ing, *a.* खंज, खोड(ल), पंगु, श्रोण । -ly, *adv.* अदृढं; शैथिल्येन.

Limpid, *a.* अच्छ, निर्मल, विशद, शुद्ध, स्वच्छ; स्पष्टार्थ, सरल । -ly, *adv.* स्वच्छं ।-ness, *n.* नैर्मल्यं, स्वच्छता.

Linch, *n.* कटक *mn*; प्रपात । -et, *n.* (क्षेत्रस्य) अफालाहता सीमा ।-pin, *n.* अक्षकील, अणि *m*, अणी, उद्रथ, कीलिका.

Lincture, Linctus, *n.* अवलेह.

Line, (1) *n.* गुण, तंतु *m*, सूत्र; रज्जु *f*; रे(ले)खा, रेषा; आकृति०, रूपरेखा; आलि-ली, आवलि-ली, पंक्ति, पद्धति-ती, माला, मालिका, राजि-जी, राजिका, श्रेणि-णी; सीमा; (verse) चरण, पाद; अन्वय, वंश; प्राकार, वप्र; मार्ग; रीति *f*, सरणि *f*; उद्देश, हेतु *m*; प्रवृत्तिविषय । *vt.* रेषाभिः चिह्न् 10 U; श्रेणिरूपेण विन्यस् 4 P । *vi.* श्रेणिक्रमेण स्था 1 P । To draw the l. at, विरम् 1 P । Hard l.s, विघ्न, विपद् *f* । To read between the l.s, गूढार्थ *or* व्यंग्यार्थ आकल् 10 U । -age, *n.* कुलपरंपरा, अन्वय, वंश, संतान । -al, *a.* अन्वयागत, अनुवंश्य, परंपरीण; रेखारूप । -ament, *n.* रूपरेखा; वदनलक्षणं, ०रेखा । -ar, *a.* रेखाकार, ०मय । -ate, *a.* रेखांकित । -drawing, *n*; रेखाचित्रं । Liny, *a.* रेखापूर्ण; वलिन-भ.

Line, (2) *vt.* अंतः आच्छद् 10 U, *or* पूर् 10 U । Lining, *n.* अंतश्छदनं, अंतःपटलं; पूरणं.

Linen, *n.* क्षौमं; क्षौमपट । *a.* क्षौम, शाण; धवलीभूत.

Ling, *n* क्षुपविशेष.

Linger, *vi.* चिर(रा)यति *Den*; विलंब् 1 A; दोलायते *Den*; वृथा कालं क्षि *c* । -ing, *a.* दीर्घका-

लीन : विलंबित । -ingly, *adv.* मंदं, सविलंबं.

Lingo, *n.* परदेशीयभाषा ; एकदेशीयोपभाषा ; परिभाषा.

Lingua franca *n.* मिश्रभाषा.

Lingual *a.* जिह्वाविषयक ; जिह्वोत्पादित.

Linguiform, Lingulate, *a.* जिह्वाकार.

Linguist, *n.* भाषाकोविद, बहुभाषाविशारद । -ic, *a.* भाषा०, भाषाशास्त्रविषयक । -ics, *n.* भाषाशास्त्रं.

Liniment, *n.* उपदेह, लेप.

Link, (1) *n.* अंदु-दू *f.*, शृंखलांगं ; ग्रंथि, संधि *both m*, संबंध, संयोग । *vt.* शृंखलयेव संयुज् 7 U.

Link, (2) *n.* उल्का, दीपिका.

Links, *n. pl.* सपाटा कूलभूमि *f.*

Linn, *n.* जलप्रपात.

Linseed, *n.* अतसी, उमा, क्षुमा, मसीना, मत्तृणा-णी, सुवर्चलं-ला ; क्षुमाबीजं, *etc.*

Linsey-wolsey, *n.* क्षौमौर्ण०, कार्पासौर्णपट ; संकुलरचना.

Lint, *n.* क्षौमं व्रणवेष्टनं, विकेशिका.

Lintel, *n.* द्वारोर्ध्वस्थूणा.

Lion, *n.* कंठीरव, करिमाचल, केश(स)रिन् *m*, पंचनख, पंचशिख, पंचास्य, पारींद्र, मरुत्प्लव, महानाद, मृगद्विष् *m*, ०राज, ०रिपु *m*, मृगेंद्र, व्यादीर्णास्य, शैलाट, श्वेतपिंगल, सिंह, हरि *m*, हरित, हर्यक्ष : लेय, सिंहराशि *m* ; प्रख्यातपुरुष । L.'s share, भूयिष्ठांश । -ess, *n.* सिंही । -hearted *a.* अतिशूर, अतिसाहसिक । -ize, *vt.* बहुमानास्पदमिव प्रदृश् *c.*

Lip, *n.* अधर (*part.* lower), ओष्ठ (*part.* upper), दंतच्छद, दंतवस्त्रं ; (edge) कंठ, धार ; अविनय, वैयात्यं । *vt.* ओष्ठाभ्यां स्पृश् 6 P ; चुंब् 10 U ; नीचैः वद् 1 P । To carry a stiff upper l., धीरोद्धतवृत्त्या आचर् 1 P । To hang on one's l.s, सोत्कंठं श्रु 5 U । -deep, *a.* ओष्ठमात्रस्थित ; कापटिक, व्यलीक । -homage, -worship, *n.* शाब्दिकभक्ति *f* ; व्यलीकसंमाननं । -salve, *n.* ओष्ठांजनं ; चाटूक्ति *f.*

Lipoma, *n.* मेदुरस्फोट । -tosis, *n.* मेदःपाक.

Liquefy, Liquate, *vt.* द्रवीकृ 8 U, (वि०) द्रु *c*, (वि०) ली *c* । *vi.* (वि०) द्रु 1 P, द्रवीभू 1 P, (वि०)-ली 9 P । Liquation, Liquefaction, *n.* द्रवीकरणं द्राव, द्रावणं ; विलयनं ; द्रवीभवनं । Liquefacient, -factive, *a.* द्रावक । Liquefiable, *a.* द्रवणीय, द्राव्य.

Liquid, *a.* द्रव, द्रवरूप, प्रवाहिन्, विलीन । *n.* द्रव, रस । -ity, *n.* द्रवता, रसत्वं.

Liquidate, *vt.* (ऋणादिकं) निस्तॄ *or* शुध् *both c* । -ion, *n.*

निस्तार, शुद्धि *f*, शोधनं ; ऋणादिकापनयनं.

Liquor, *n*. आसव, इरा, कल्या, कश्यं, काचमालिका, कादंबरी, कापिशायनं, पंकरस, परिस्रुता, प्रसन्ना, मदना-नी, मदिरा, मादिष्टा, मद्यं, मधु *neu*, मधूलिका, मादनीयं, माधवक, माधवी, माधुरी, माध्व(ध्वी)कं, वारुणी, शीधु *mn*, शुंडा, सुरा, हाला ; रस । *vt*. क्लिद् *c* । In l., the worse for l., क्षीब, मदोन्मत्त । -ish, *a*. मद्यप, सुरासक्त । -shop, *n*. मदस्थानं, शुंडापानं.

Lirk, *n*. वालि *f*; वस्त्रभंग.

Lisp, *vt*. (व्यंजनदुर्विकारेण *or* सदोषं *or* अर्भक इव) वद् 1 P । *n*. अस्पष्टोच्चारणं.

Lissom, *a*. अंगविक्षेपचतुर, सुघटित ; चपल.

List, (1) अनुक्रमणिका, नामावलिली *f*, परिगणना, सूचि-ची *f*; अंचल *mn*, दशा ; सादियुद्धक्रीडाक्षेत्रं, रणभूमि *f*. । *vt*. सूच्यां निविश् *c or* लिख् 6 P; अंचलाकारेण सिव् 4 P.

List, (2) *vi*. प्री 9 P, रुच् 1 A । *n*. इच्छा, छंद । As it l.s, यथेच्छं, स्वैरं.

List, (3) *vi*. पार्श्वे अवलंब् 1 A *or* प्रवणीभू 1 P.

Listen, List (4), *vi*. आकर्ण् 10 U, निशम् 4 P, श्रु 5 P, समाकर्ण् 10 U ; अवधा 3 U : अनुवृत् 1 A, आदृ 6 A, पा *c*, संमन् *c*.

Listless, *a*. अनवधान, अनवहित ; अनुत्सुक, उदासीन, निरुल्लास ; मंदोत्साह ; जड । -ly, *adv*. अनवधानेन ; निरुल्लासं.

Litany, *n*. प्रार्थना ; महामंत्र.

Literal, *a*. अभिधामूल, प्रकृत, मुख्य ; अनौपचारिक, अरूपक, अलाक्षणिक ; मूलशब्दानुवर्तिन्, अक्षरमय, ०बद्ध ; अभावनाप्रधान, ०पर । -ism, *a*. मुख्यार्थप्राधान्यं ; अक्षरशःकर्तव्यतावाद । -ist, *n*. अक्षरशःकर्तव्यतावादिन् *m*. । -ize, *vt*. अक्षरशः कृ 8 U ; अभिधानुसारेणैव व्याख्या 2 P *or* ग्रह् 9 P । -ly, *adv*. अक्षरशः, शब्दशः

Literary, *a*. वाङ्मय०, साहित्यविषयक ; साहित्यसेविन् ; साहित्योपात्त । L. man, ग्रंथकार.

Literate, *a*. अक्षराभिज्ञ, लेखनवाचनविद्, शिक्षितवर्ण ; व्युत्पन्न । Literacy, *n*. वर्णज्ञानं ; लेखनवाचनक्षमता । Literati, *n. pl*. पंडिताः *pl*.; विद्वद्वर्ग । Literatim, *adv*. अक्षरशः, शब्दशः । Literator, *n*. प्राथमिकाध्यापक, वर्णशिक्षक ; विद्वस्, व्युत्पन्न ; शास्त्रचुंबक । Literose, *a*. विद्याडंबरकारिन्.

Literature, *n*. वाङ्मयं, सारस्वतं, साहित्यं ; विद्या, शास्त्रं ; ग्रंथसमूह.

Lithagogue, *n*. अश्मरीहरं.

Lithe, -some, *a.* अंगविक्षेपचतुर, सुघटित.

Lithoclast, *a.* अश्मरीभेदक.

Lithoglyph, *n.* उपलोत्कीर्णचित्रं.

Lithograph, *n.* शिलामुद्रा, ०लेख। *vt.* शिलामुद्रया मुद्र् 10 U;। -y, *n.* शिलामुद्रणं.

Lithoid, *a.* उपलसम.

Lithology, *n.* उपलशास्त्रं.

Lithontriptic, *a.* अश्मरीभेदक.

Lithotripsy, Lithotrity, *n.* अश्मरीभेदनं.

Litigate, *vi.* विवद् 1 A, व्यवहृ 1 P। -ion, *n.* विवाद, व्यवहार। Litigant, *n.* कार्यार्थिन्, वादिन्, व्यवहर्तृ *all m*। Litigious, *a.* विवादप्रिय, ०शील.

Litter, *n.* शिबिका; तृणास्तरणं; अवस्कर; अव्यवस्था, व्यस्तता; प्रसूति *f.*। *vt.* आस्तरणं कृ 8 U; कथमपि विकॄ 6 P; प्रसू 2 A.

Little, *a.* अणु, ; अणुक, अर्भक, अल्प, अल्पक, क्षुद्र, तनु, दभ्र, दहर, लघु, सूक्ष्म, स्तोक, ह्रस्व; अदीर्घ, अविस्तीर्ण; अचिर; अगुरु, तुच्छ; अनुदार, कदर्य, नीच; खर्व, वामन। *adv.* अल्पं, ईषत्, किंचित्, मनाक्, स्तोकं। *n.* अल्पं। By l. and l., l. by l., अल्पाल्पं, शनैः। Not a l., बहु, भृशं। -ness, *n.* अल्पता, लघुता; अनौदार्यं, कार्पण्यं.

Littoral, *a.* तीर०; वेलाविषयक.

Liturgy, *n.* सामाजिकप्रार्थना, ०पूजा.

Live, *vi.* जीव् 1 P; प्राण् 2 P, श्वस् 2 P; विद् 4 A, वृत् 1 A; अधिष्ठा 1 P, वस् 1 P; पुष् *Pass*, प्राणैः वृत् 1 A, शरीरवृत्तिं कृ 8 U; भोगैः जीव् 1 P; सजीव *a.* वृत् 1 A। *vt.* गम् *c*, नी 1 P; प्राणैःसह उत्तॄ 1 P; आचारेण प्रकटयति *Den*, । *a.* जीवत्, प्राणभृत्, सजीव; ज्वलत्; कार्यसाधक; सोत्साह, सोल्लास। L. and let l. निजापराधक्षमार्थं परापराधान्न प्रतिकृ 8 U। To l. close, कार्पण्येन वृत् 1 A। To l. down, (पूर्वदुराचारं) सदाचारेण लुप्तप्रायं कृ 8 U। -able, *a.* (जीवनस्य) क्रमणार्ह; सहवर्तनोचित. संवासयोग्य। -lihood, *n.* आजीव, आजीवनं, आजीविका, उपजीवनं, जीवनं, जीविका, वर्तनं, वार्ता, वृत्ति *f*। -long, *a.* चिरकालिक, चिरस्थायिन्। -n, *vt.* उल्लस्, प्रमुद् *both c*। -r, *n.* निवासिन् *m.*। Living, *a.* जीवत्, जीविन्, प्राणभृत्, सचेतन, सजीव; गतिमत्, स्रवत्; उज्जीवक, उत्तेजक; प्रवृत्तिमत्, शक्तिमत्; वर्तमान, विद्यमान; मूलानुसारिन्, यथास्थित। Living, *n.* जीवनं, जीवितं, सत्ता; आजीव, जीवनोपाय, जीविका, वार्ता, वृत्ति *f*; जीवनक्रम.

Lively, *a.* उल्लसित, प्रफुल्ल, सोत्साह, सोल्लास ; क्षिप्र, चपल, त्वरित; आश्चर्यजनक, चित्तवेधक, ओजस्विन् ; शक्तिमत् । Liveliness, *n.* उल्लास, प्रफुल्लता ; क्षिप्रता ; ओजस्विता.

Liver, *n.* कालकं, कालखंडं, कालेयं, यकृत् *neu* । –grown, *a.* उच्छूनयकृत् । –ish, *a.* अस्वस्थयकृत् ; पित्तग्रस्त ; कोपन.

Livery, *n.* परिवेष ; (भृत्य)वेष ; रूपं । –men, *n.* (विशिष्ट०)-परिवेषधारिन् *m.*

Livid, *a.* सीसवर्ण ; नीलकृष्ण ; विवर्ण । –ity, *n.* सीसवर्ण *m*; विवर्णत्वं.

Lixiviate, *vt.* (क्षारजलधावनेन) विद्रु *c or* शुध् *c.*

Lizard, *n.* कृकलाश-स, क्रकचपाद, गोधिका, चित्रकोल, तृणांजन, दारुमुख्याह्वा, निहाका, प्रतिसूर्य, शयानक, सरट-टु *m*, हालिनी । House–l., गृहगोधा, गृहगोधिका, गृहांतिका, गृहोली, ज्येष्टा, पल्लिका, भित्तिका, माणिक्या, मुश(स)ली, विसंवरा.

Lo, *int.* पश्य, पश्यत, प्रेक्षस्व.

Load, *n.* पर्याहार, भार; चिंताकारणं। *vt.* भारं निविश् *c or* न्यस् 4 P ; भारेण पीड् 10 U *or* प्रतिबंध् 9 P; पूर् 10 U ; निमस्ज् *c* । –ing, *n.* भार । –stone, (also Lodestone) *n.* अयस्कांत, अयोमणि *m*, चुंबक, भ्रामक, लोहकांत, लोहचुंबक.

Loaf, (1) *n.* पूपपिंड; पिंड । Loaves and fishes, स्वार्थ ; ऐहिकभोगाः *pl.* । –sugar, *n.* शर्करापिंड.

Loaf, (2) *vi.* वृथा कालं गम् *c* । –er, *n.* अलस, अनुद्योगिन् *m.*

Loam, *n.* चिक्कणमृत्तिका.

Loan, *n.* ऋणदानं : ऋणं ; नियतकालपर्यंतं दानं । *vt.* आनियतकालांतं दा 3 U ; (ऋणं) दा 3 U । –ee, *n.* ऋणिन्, धारक । –er, *n.* ऋणदातृ *m.*

Loath, *a.* अनिच्छु, अनुत्सुक, पराङ्मुख, प्रतिकूल, । Nothing l. कामतः, प्रकामं, स्वेच्छया । –e, *vt.* जुगुप्सते, बीभत्सते *both Den*, विद्विष् 2 U । –ing, *n.* घृणा, जुगुप्सा, बीभत्स, विद्वेष । –ness, *n.* अनिच्छा, अरुचि *f*, पराङ्मुखता । –some, –ful, *a.* अरुचिकारक, जुगुप्सित, बीभत्स, विद्वेष्य.

Lob. *n.* जडधी, स्थूलमंद ; भारमत्.

Lobby, *n.* अंतर्गृहमार्ग ; उपस्थानी, उपशाला.

Lobe, *n.* (कर्ण०) पालि *f* ; (पर्ण०) भाग.

Lobworm, *n.* महाकिंचिलिक.

Local, *a.* देशिक, देश्य, स्थानिक, स्थानीय; एकदेशीय । *n.* (विशिष्ट)-स्थाननिवासिन् *m.* । L. government, स्थानिकशासनं । –ity, *n.*

स्थलं, स्थानं । -ize, *vt.* विशिष्टस्थाने स्तंभ् 9 P *or* समाहृ 1 P.

Locate, *vt.* स्थानं निरूप् 10 U; निविश् *c*, स्था *c* । -ion, *n.* अवस्थिति *f*; पदं, स्थानं; अधिकरणं.

Locative, *a.* अधिकरण०, स्थानवाचक । *n.* अधिकरणं; सप्तमी (विभक्ति *f.*).

Loch, *n.* सरस् *neu*, सरोवर.

Lock, (1) *n.* ताल, तालकं, तालयंत्रं, द्वारयंत्रं; गतिबंधकं; जलोत्तोलनी; संबाध; ग्राह, परिरंभ । *vt.* तालकेन बंध् 9 P; (तालकबंधेन) पिधा 3 U; निरुध् 7 U; अवरुध् 7 U; दृढं ग्रह् 9 P *or* परिरभ् 1 A । L., stock, and barrel, अखिलसामग्री, साकल्यं । -er, *n.* (सतालकः) समुद्गक । -fast, *a.* तालकबद्ध । -jaw, *n.* हनुस्तंभ । -out, *n.* कर्मकरबहिष्कार । -smith, *n.* तालककार । -up, *n.* गुप्ति *f*.

Lock, (2) *n.* अलक, कर्कराल; (*esp.* forel.) कुरुल, भ्रमरक, भ्रमरालक; (boy's crest-l.) काकपक्ष.

Locket, *n* कवचालंकार; कुडुप.

Locomobile, *a.* चलनक्षम.

Locomotion, *n.* स्थानपरिवर्तनं, स्थानांतरगमनं, चलनं, गति *f.*; स्थानपरिवर्तन०, चलनशक्ति *f.*; पर्यटनं । Locomotive, *a.* स्थानांतरचारिन्, चल, जंगम; *n.* स्वयंचल (रथः).

Loculus, *n.* सूक्ष्मच्छिद्रं.

Locum-tenens, *n.* प्रतिनिधि *m*, प्रतिपुरुष.

Locus, *n.* निधानं, स्थानं.

Locust, *n.* पतंग, फडिंगा, शर(ल)भ, शिरि *m*.

Locution, *n.* भाषणशैली; वाग्विलास.

Locutory, *n.* संवादशाला.

Lode, *n.* (1) जलोच्छ्वास, सरणि *f*; (2) धातुरेखा । -star, *n.* ध्रुवतारा; नाविकमार्गदर्शकतारका; अनुसंधानविषय.

Lodge, *n.* अल्पकालिकः निवास; उद्यानगृहं, कुटी, क्षेत्रपल्ली, गर्गरी; उपगृहं; प्रतिहारगृहं । *vt.* निविश् *c*; वस् *c*; निक्षिप् 6 P, न्यस् 4 U; (अभियोगं) उपक्रम् 1 A; स्था *c* । *vi.* स्वल्पकालं विश्रम् 4 P; (भाटकेन) निवस् 1 P *or* स्था 1 P । -er, *n.* वासग्राहक । -ing, *n.* अल्पकालिकः निवास; (भाटकेन गृहीतः तं-ता) निवास, वासगृहं, वसति *f* । -ment, *n.* निवेशनं, स्थापनं; निवास, निवेश; किट्टं, शेष; (लब्धः) अवकाश.

Loft, *n.* अट्ट *mn*, अट्टाल, उपरिकोष्ठ, क्षौम *mn*, चंद्रशाला, तलिनी, शिरोगेहं; कपोतपाली.

Lofty, *a.* अत्युच्च, उत्तुंग, प्रांशु; उदात्त, उदार, प्रौढ; विभवयुक्त,

साडंबर ; अवलिप्त, उद्धत, गर्वित, दृप्त, साटोप। -ly, *adv.* औदार्येण, साडंबरं ; साटोपं । -ness, *n* उत्तुं-गता ; औदार्यं, प्रौढता, औद्धत्यं.

Log, *n.* काष्टं, दारुखंडं, *mn* ; नौगतिमापकयंत्रं; मूढ; मूर्ख । *vt.* (द्रुमं) काष्टशः तक्ष् 1. 5 P । -book, n. नौकाह्निकपुस्तकं । -cabin, -hut *n.* काष्टपल्लि *f* । -ger, *n.* काष्टच्छिद् *m*, काष्टिक.

Logarithm, *n* घातदर्शक, ०प्रमापक, संवर्गमापक.

Loggerhead, *n.* जडधी, मंदमति, मूढ, मूर्ख *all m* । At l.s, कृतकलह, विवदमान.

Logic, *n.* आन्वीक्षिकी, तर्क, तर्कविद्या, ०शास्त्रं, न्याय, न्यायविद्या, ०शास्त्रं, हेतुशास्त्रं ; न्यायग्रंथ; उपपत्ति *f*, ऊहापोह, वितर्कणं ; प्राबल्यं । -al, *a.* तर्क°, न्यायविषयक, औपपत्तिक, तार्किक, नैयायिक, यौक्तिक, हैतुक; उपपत्तिमत, उपपन्न, युक्त; तर्कनिष्णात।-ally, *adv.* तर्कानुरूपं। -alness, *n.* हैतुकत्वं,युक्तता। -ian, *n.* तर्किन् , तार्किक,नैयायिक, न्यायशास्त्रविद् , हेतुवादिन् , हैतुक *all m.*

Logie, *n.* कृत्रिमरत्नं, दृस्ताभरणं.

Logistics, *n. pl.* (1) सैन्यविन्यास°, व्यूहरचनाशास्त्रं ; (2) गणनाविद्या.

Logogram, *n.* शब्दचिह्नं.

Logogryph, *n.* शब्दकूटं.

Logomachy, *n.* वितंडा, शाब्दिकवाद.

Logomania, *n.* अतिमुखरोन्माद.

Loin, *n.* ककुद्मती, कटि-टी *f*, कटिकूप, ०तटं, ०देश, ०शीर्षक, कांचीपदं, जघनं, नितंब, श्रोणि *f* ; (*pl.*) वीर्यवत्त्वं । To gird up one's l.s, कटिं *or* परिकरं बंध् 9 P, दीर्घप्रयत्नाय सज्जीभू 1 P । Fruit of one's l.s, औरस, आत्मज.

Loiter, *vi.* मंदं गम् 1 P *or* चल् 1 P; विलंब् 1 A; वृथा कालं गम् *c* । *vt.* वृथा क्षि *or* गम् *both c* । -er, *n.* दीर्घसूत्रिन् *m* । -ingly, *adv.* मंदं, सविलंबं.

Loll, *vi.* (जिह्वायाः) मुखात् अवलंब् 1 A ; आलस्यपूर्णं उपविश् 6 P *or* शी 2 A । *vt.* लल् 10 U

Lollipop, *n.* मोदक *mn.*

Lollop, *vi.* आलस्येन अंगविक्षेपं कृ 8 U ; घूर्ण् 6 P. 1 A.

Lone, Lonely, *a.* असहाय, एकल, एकाकिन् ; एकांत, निर्जन, विजन, विविक्त । Loneliness, *n.* असहायता, एकाकित्वं ; विविक्तं, विविक्तत्वं । -some, *a.* असहाय; विविक्त ; वासायोग्य.

Long, (1) *a.* आयत, दीर्घ, लंब, विस्तीर्ण ; चिर०, दीर्घकालीन ; चिरायित, विलंबित ; (अक्षरस्य) गुरु, द्विमात्र ; दीर्घसूत्रिन् , प्रपंचित, सातिप्रपंच, सुविस्तर ; *specific length exp. by* ०परिमाण, ०मित, *etc. e. g.* दशांगुलिपरिमाण, ०मित, '10 fingers l.' ।

adv. दूरं, दूरे; चिरं, चिरेण, दीर्घकालं। Before l., अचिरात्, अचिरेण। In the l. run, अंते। The l. and short of it, निष्कर्ष, संक्षेपार्थ, सार *mn.*। For a l. time, चिरं, दीर्घकालं। How l., कियत्कालं, कियच्चिरं। As, so l. as, यावत्-तावत्। To draw the l. bow, अत्युक्त्या वर्ण् 10 U। L. dozen, त्रयोदशन्। L. hundred, विंशत्यधिकं शतं। Gentlemen of the l. robe, विधिज्ञाः, व्यवहारपंडिताः *both pl.*। -headed, *a.* दूरदर्शिन्, निपुण, विचक्षण। -lived, *a.* दीर्घायु-ष्य-स्। -sighted, *a.* दूरदर्शिन्। -suffering, *a.* क्षमाशील, तितिक्षु, सहनशील, सहिष्णु। -tongued, *a.* मुखर, वाचाल। -winded, *a.* सप्रपंच। Longish, *a.* ईषद्दीर्घ। -ways, -wise, *adv.* अनुदैर्घ्यं.

Long, (2) *vi.* (अतीव) अभिलष् 1.4 P, कम् 10 A, लुभ् 4 P, वांछ् 1 P, स्पृह् 10 U। -ing, *n.* अभिलाष, अतिकामना, औत्सुक्यं, लालसा, लोलुपा। -ing, *a.* अत्युत्सुक, अत्यभिलाषिन्, लोलुप। -ingly, *adv.* सभिलाषं, सोत्सुकं.

Longanimity, *n.* क्षमा, क्षांति *f*, तितिक्षा, सहनं, सहनशीलता। Longanimous, *a.* क्षमाशील, तितिक्षु, सहिष्णु.

Longeval, *a.* दीर्घायुस्। Longevity, *n.* दीर्घायुस् *neu*, दीर्घायुष्यं.

Longimanous, *a.* दीर्घबाहु.

Longitude, *n.* ध्रुवक, भोग, याम्योत्तरवृत्तं, रेखांश। Longitudinal, *a.* अन्वायाम.

Long-shore, *a.* तीरवासिन्, तीरस्थ.

Looby, *n.* अचतुर, जडधी.

Loof, *n.* करतल, प्रपाणि *m.*

Look, *vi.* अवलोक्, आलोक् *both* 1 A. 10 U, ईक्ष् 1 A, दृश् 1 P, समीक्ष् 1 A; दृष्टिं कृ *c*; मुखं परिवृत् *c*; दृश् *pass*, प्रतिभा, भा *both* 2 P। *vt.* (मुखविकारादिकेन) सूच् 10 U। *n.* अवलोकनं, कटाक्ष, दृष्टि *f*, दृष्टिपात, °विक्षेप, वीक्षितं; (*pl.*) मुखच्छाया, रूपं, दर्शनं। L. before you leap, विमृश्यैव कार्यं कुरु। L. here, अवधेहि। L. lively, त्वरस्व। To l. about, समंतात् वीक्ष् 1 A। To l. after, अन्विष् 4 P, मृग् 10 A; मनो निधा 3 U: पा *c*। To l. down upon, अवमन् 4 A, लघयति *Den*; साटोपं आचर् 1 P। To l. for, अन्विष् 4 P; अपेक्ष्, उदीक्ष् *both* 1 A; प्रतिपा *c*। To l. in, दर्शनाय गम् 1 P। To l. in the face, अभिमुखयति *Den*; संमुखं स्था 1 P। To l. into, निरीक्ष्, परीक्ष् *both* 1 A। To l. on, प्रेक्ष् 1 A; मन् 4 A। To l. out,

सावधानं प्रतीक्ष् 1 A, उद्यत *a.* *or* सिद्ध *a.* भू, सज्जीभू *both* 1 P। To l. over, निरीक्ष्, परीक्ष् *both* 1 A ; न गण् 10 U; क्षम् 1 A. 4 P। To l. through, पारं दृश् 1 P; परीक्ष् 1 A। To l. to, unto, सावधानं विमृश् 6 P; आलंब् 1 A। To l. up, (सादरं) ऊर्ध्वं दृश् 1 P: अन्विष् 4 P; उत्कर्षं प्राप् 5 P। To l. upon, गण् 10 U; मन् 4 A। -er, *n.* द्रष्टृ *m*; L.er-on. प्रेक्षक। L. ing-glass, *n.* आदर्श दर्पण, मुकुर। -out, *n.* अवधानं रक्षा ; रक्षक, रक्षिन् *m*; दृश्यप्रदेश ; आयति *f*; विषय.

Loom, (1) *n.* तंत्रवाप *mn*, वानदंडक, वाप(य)दंड, वेम, वेमन् *mn*; क्षेपणीदंड.

Loom, (2) *vi.* (दूरे, अंधकारे) अस्पष्टं दृश् *Pass.*

Loon, *n.* जाल्म, धूर्त, शठ ; प्लवग। -y, *n.* उन्मत्तजन, मूर्ख.

Loop, *n.* पुट *mn*, वलय *mn*, व्यावर्तनं, शिक्यं ; द्वारसंधि *m*। *vt.* (सूत्रादिकस्य) पुटं *or* शिक्यं कृ 8 U; शिक्यादिना बंध् 9 P। -hole, *n.* गवाक्ष, वातायनं ; निर्गम ; परिहारोपाय.

Loose, *a.* अबद्ध ; उत्सूत्र मुक्त ; विश्लेष्य ; अघन, अनिबिड, विरल ; असंकुल, असंबाध; शिथिल, श्लथ, स्रस्त ; अनवहित, अव्यवस्थित ; अनियत, अनिर्बंध ; अनिश्चित, संदिग्ध ; अशुद्ध, प्रमादात्मक ; उच्छृंखल ; दुराचार, दुर्वृत्त, भ्रष्टाचार। *vt.* (*also* Loosen), उद्-ग्रंथ् 9 P, उन्मुच् 6 U; मुच् 6 P. c, मोक्ष् 1 P. 10 U; पृथक् कृ 8 U, विश्लिष् *c*; शिथिलयति *Den*, श्लथ् 10 U, स्रंस् *c*; विसृज् 6 P। *vi.* शिथिलायते *Den*, शिथिलीभू 1 P, स्रंस् 1 A। To give a l. to, नियंत्रणात मुच् 6 P. *c*; सावेशं प्रकटयति *Den*। To let l., उन्मुच्, विमुच् *both* *c*। To set l., मुच् 6 P. *c*, मोक्ष् 1 P. 10 U। L. bowels, मृदुकोष्ठ। -ly, *adv.* श्लथं ; अदृढं; अनियतं। -ness, *n.* शैथिल्यं ; उच्छृंखलत्वं.

Loot, *n.* लुंठनं, लुंठितं, लोप्त्रं ; अन्याय्यधनं। *vt.* (वि०) लुंट् 1 P; (बलात, युद्धे) अपहृ 1 P.

Lop, (1) *vt* (शाखादिकं) अवच्छिद्, 7 P, निष्कृत् 6 P; (भागं) वृज् 10 U. (2) *vi.* अवलंब् 1 A, अवनम् 1 P, शिथिलायते *Den*। -sided, *a.* एकपार्श्वप्रवण ; असौष्ठवयुक्त.

Lope, *vi.* दीर्घविक्रमैः वल्ग् 1 P *or* गम् 1 P *or* चल् 1 P.

Loquacious, *a.* जल्प(ल्पा)क, मुखर, वाचाट(ल), वावदूक। -ness (*also* Loquacity) *n.* मुखरता, वाचालता.

Lord, *n.* अधिप, अधिपति, अधीश, ईश, ईश्वर, नाथ, प्रभु, भर्तृ,

स्वामिन् *all m*; परमेश्वर । *vi.* (साटोपं) नाथवत् आचर् 1 P । My l., your, his l. ship (in addressing) आर्यपुत्र, देव, भर्तृ अत्र०, तत्रभवान् *all m.* । -like, -ly, *a.* अधिपोचित ईश्वरीय, प्रभुयोग्य; तेजस्विन् भव्य, महानुभाव; उद्धत, गर्वित, साटोप; *adv.* साटोपं, सावलेपं । -ship, *n.* आधिपत्यं, प्रभुत्वं, स्वामिता.

Lordosis, *n.* आस्थिकुंचनं.

Lore. *n.* विद्या; संप्रदाय.

Lorica, *n.* उरस्त्राणं; कवच *mn.*

Lorn, *a.* अनाथ, निराश्रय, परित्यक्त.

Lorry, *n.* बृहच्छकट *mn.*

Lory, Lorikeet, *n.* शुकविशेष.

Lose, *vt.* हा 3 P; त्यज् 1 P; *Better exp. by intransitive verbs*: नश् 4 P, अपहृ 1 P, च्यु 1 A, भ्रंश् 1 A. 4 P, वियुज् *Pass*; न सिध् 4 P । To l. ground; अपचि *Pass*, वशं गम् 1 P । To l. oneself, मार्गात् भ्रंश् 1. 4 P; संभ्रम् 4 P । -r, *n*, प्राप्तहानिक; पराजित । Losing game, पराजयमात्रफलवती स्पर्धा । Lost, *a.* च्युत, नष्ट भ्रष्ट भ्रांत । Lost, soul, आत्मपराजित, हतात्मन् । To be lost in, निमग्न *a. or* व्यग्र *a.* भू 1 P.

Loss, *n* अपचय, अपाय, च्युति *f*, नाश, भ्रंश, हानि *f*; अप्राप्ति *f*, असिद्धि *f*, पराजय; अत्यय, वियोग, विरह; अनिष्टं, बाधा । To be at a l., आकुलीभू 1 P, मुह् 4 P, संभ्रम् 4 P.

Lot, *n.* (रमलपाशकादि) भवितव्यसूचकं; अदृष्टं, दैवं, प्राक्तनं, भागधेयं, भाग्यं; अंश, भाग, वंट; भूमिविभाग; राशि *m*, समूह; बहुसंख्या, बृहत्परिमाणं । A bad, nice l., दुर्जन, सुजन । To cast l.s, दैवेन निर्णी 1 P । To fall to one's l., आपत् 1 P, आपद् 4 A.

Loth, *a.* *See* 'Loath'.

Lotion, *n.* व्रणक्षालकं; अभ्यंजनं.

Lottery, *n* नियतभाग्यनिर्णयप्रकारेण प्रतिफलविभजनं; पणप्रायः प्रारंभ.

Lotus, *n.* अप्पुष्पं, अब्जं, अंबुजं, अंभोजं, अंभोरुहं, अरविंदं, कंजं, कमलं, कुविलीनं, कुशेशयं, कृष्णकंदकं, दारं, दोलकं, नलं, नलिनं, निर्लेपं, पंकजं, पंकेरुहं, पद्मं, बिसप्रसूनं, शतपत्रं, सरसि (सी) जं, सरोजं, सरोरुहं, सहस्रपत्रं, सारसं; (*part.* white) कह्लारं, कुमुद् *neu*, कुमुदं, कैरवं, गर्दभाह्वयं, गंधसोमं, पुंडरीकं, वरोत्पलं शारदं, सौगंधिकं; (*part.* blue) इंदि(दी) वरं, उत्पलं. कंदोट्टं(ष्टं), कुवं, कुवलं, कुवलयं, कुवलं, पुष्करं, राजीवं; (*part.* red) कंडारं, कोकनदं, तामरसं, रक्तपाणिकं,

लक्ष्मीगृहं, श्रीकरं, सुनालं, हल्लकं । L. plant. अंभोजिनी, कमलिनी, नलिनी पद्मिनी, पुटकिनी, बिसिनी, मृणालिनी, सरोजिनी ; कुमुदिनी ; उत्पलिनी ; कुवलयिनी । L. root, करहाट, कर्कट, शिफाकंद । L. stalk, नाल-लं-ला, नालि-ली *f*., नालीक, बिसं, मृणाल *mn*, शालूकं । L. leaf, संवर्तिका । L. pod, वराटक । L. pond, नालीकिनी, पद्माकर, पुष्करिणी । L.–eater, आलस्यविलासिन् *m*.

Loud, *a*. उच्च, तार ; महाघोष ; उत्क्रोशत् , घोषण , मुखर ; साडंबर । –ish, *a*. ईषत्तार । –ly, *adv*. उच्चैः, तारस्वरेण । –ness, *n*. तारत्वं ; मुखरता.

Lounge, *vi*. आलस्येन कालक्षेपं कृ 8 U ; आलस्येन आस् 2 A । *n*. सुखासनस्थानं; मंचकं.

Lour, Lower, *vi*. मेघायते *Den*, मलिनीभू 1 P, अभ्रित *a*. *or* तिमिर *a*. भू 1 P; भ्रूभंगं *or* क्रोधप्रकटनं कृ 8 U । –ing,–y, *a*. अभ्रित, मेघावृत, दुर्दिनग्रस्त ; जातरोष.

Louse, *n*. केशकीट, केशट, केशटीका, यूक-का, षट्पदी, स्वेदसंभवा । L. nit, लिक्षा-ख्या । Lousy, *a*. यूकाकीर्ण ; तुच्छ, नीच, ग्राम्य.

Lout, *n*. ग्राममूर्ख, मूर्खग्रामिक, जडमति *m*. । –ish, *a*. अविदग्ध, अशिष्ट, मूढ.

Louver, *n*. धूमपथ.

Lovable, *a*. स्नेहार्ह.

Love, *n*. अनुरति *f*, अनुराग, अभिनिवेश, प्रणय, प्रणयिता, प्रीति *f*, प्रेमन् *mn*, भक्तिराग, भाव, ममत्वं, रति *f*, राग, स्नेह ; (*part*. amorous) अभिलाष, काम, मदन, शृंगार, स्मर ; (*part*. filial) वात्सल्यं ; अभिरुचि *f*, आसक्ति *f* ; व्यसनं ; अनंग, मदन, मन्मथ , प्रिय-या । *vt*. अनुरागं *etc*. बंध् 9 P; कम् 10 A ; स्निह् 4 P (*with Loc*.); रुच् 1 A (*with Dat*.) ; आनंद् 1 P, प्री 4 A, मुद् 1 A । For l. or money, येनकेन प्रकारेण । Labour of l., भक्तिमूल एव परिश्रमः । No l. lost between them, परस्परबद्धवैराः । To fall in l., अनुरागं बंध् 9 P । To make l., प्रणयार्थं उपलल् 10 P, कामक्रीडां कृ 8 U । -affair, *n*. प्रणयकर्मन् *neu* । –begotten, *a*. जारज, विजन्मन् , विजात । –broker, *n*. भुजंग, विट; कुट्टिनी, दूती, शंभली । –child, *n* पौंश्चलेय, बांधकिनेय; कानीन, कुंड । –drink, *n*. वशीकरणपेयं । –god, *n*. अनंग, मदन, मन्मथ । –less *a*. निःस्नेह; प्रीतिशून्य । –latter, *n*. प्रणयपत्रिका मदनलेख । –lock, *n*. भ्रमरक, ललाटालक । –lorn, *a*. कामार्त, स्मरातुर; विरहिन् ।

-making, *n.* प्रणयाराधना । -match, *n.* प्रेमविवाह । -monger, *n.* विट; कुट्टिनी । -sick, *n.* कामातुर, स्मरपीडित । -song,, *n.* शृंगारगीतं. प्रेमगीतं । Lovely, *a.* कांत, मनोज्ञ, रम्य, सुंदर, हृद्य । Loveliness, *n.* रम्यता, लावण्यं, शोभा, सौंदर्यं । Lover, *n.* कांत, दयित, प्रणयिन् *m.*, प्रिय, रमण, वल्लभ; L.ly, *a.* कांतोचित । Loving, *a.* अनुरागिन्, प्रणयिन्; वत्सल, स्निग्ध; आसक्त, ०प्रिय *in comp.*

Low, (1) *a.* अनुच्च, अनुच्छ्रित; अधस्तन, अवांच्, निम्न, नीच; अधम, जघन्य, निकृष्ट, हीन; अशिष्ट ग्राम्य; गंभीर, मंद्र, अल्प, अल्पार्घ; नम्र; निरुल्लास । *adv.* अनुच्चं, नीचैः; अवाक्; मंद्रशब्देन, ०स्वनेन । To bring l., अवनम्, अवपत् *both c* । To lay l., अवपत्, उत्सद्; व्यापद् *all c* । To lie l., नीचै *or* निभृतं शी 2 A; अवसरं प्रतीक्ष् 1 A । n l water. अकिंचन, दरिद्र । -born, *a* अंत्यज, नीचवर्ण, हीनवर्ण । -bred, *a.* अशिष्ट असभ्य । -down, *a.* क्षुद्र, तुच्छ । -er, *a.* अधर, अवर, नीचतर; *vt.* अवपत्, निपत् *both c*; अवतॄ *c*; न्यूनीकृ 8 U । -land, *n.* निम्नं समभूमि *f.* । -ly, *a.* अनुद्धत, नम्र विनीत, शालीन; अधम, जघन्य, तुच्छ, निकृष्ट, नीच; *adv.* नम्रतया, साविनयं । -minded, *a.* अनुदार, क्षुद्रमति । -ness, *n.* नीचता; निम्नता; तुच्छता, *etc.* । -pitched, *a.* गंभीर, मंद्र । -rated, *a.* अवधीरित, तिरस्कृत । -spirited, *a.* उद्विग्न, खिन्न, दुर्मनस्क, विषण्ण । -voiced, *a.* मृदु०, श्लक्ष्णवाच्.

Low, (2) *vi.* रेभ् 1 A; मृदु नर्द् 1 P । *n.* (*also* Lowing), रेभणं, हंबा-भा.

Loyal, *a.* दृढनिष्ट, दृढभक्ति; प्रतिज्ञापालक, सत्यसंध । -ly, *adv.* दृढनिष्टया, ०भक्त्या । -ty, *n.* दृढनिष्टा, दृढभक्ति *f*; प्रभु०, राजनिष्टा । -ist, *n.* प्रभुभक्त.

Lubber, *n* अकुशल, जडमति; कुनाविक । -ly, *a.* अनिपुण; *adv.* अकौशल्येन.

Lubric, -al, *a.* चिक्कण, मसृण, श्लक्ष्ण, स्निग्ध; अस्थिर, चपल; अश्लील, ग्राम्य । -ant, *n.* स्नेहनं । -ate, *vt.* श्लक्ष्णीकृ, स्निग्धीकृ *both* 8 U; सौकर्येण व्यापृ *c* । -ation, *n.* स्निग्धीकरणं, स्नेहनं । -ity, *n.* चिक्कणता, मसृणत्वं; अस्थिरता, चापल्यं; अश्लीलता.

Lucent, *a.* उज्ज्वल, तेजस्विन्, देदीप्यमान, भासुर । Lucency, *n.* औज्ज्वल्यं, द्युति *f*, प्रभा.

Lucernal, *a.* दीपविषयक.

Lucid, *a.* उज्ज्वल, देदीप्यमान; अच्छ, निर्मल, विशद, स्वच्छ;

स्पष्ट, स्फुट । -ity, *n.* औज्ज्वल्यं; अच्छता, नैर्मल्यं; स्पष्टत्वं, स्फुटता । -ly, *adv.* स्पष्टं, स्फुटं.

Lucifer, *n.* प्रभाततारा, शुक्र; अग्निशलाका.

Luck, *n.* यदृच्छा; अदृष्टं, दिष्टं, दिष्टि *f*, दैवं, नियति *f*, प्राक्तनं, भवितव्यता, भागधेयं, भाग्यं, विधि *m*, विपाक; सुदैवं, सौभाग्यं; साफल्यं, सिद्धि *f*। Bad, ill l., दुरदृष्टं, दुर्दैवं, दौर्भाग्यं, भाग्यविप्लव, मंदभाग्यं । -less, *a.* अधन्य, दुर्दैव, दुर्भाग्य, दैवोपहत, दैवहीन, मंदभाग्य । -lessly, *adv.* दुर्दैवात् । -y, *a.* धन्य, भाग्यवत्, सुभग; मंगल, शुभ; दिष्टिवर्धक। Luckily, *adv.* दिष्ट्या, सुदैवात् । Luckiness, *n.* धन्यता; सौभाग्यं; शुभत्वं.

Lucrative, *a.* अर्थकर, फलप्रद, लाभकर, वित्तवर्धक । -ly, *adv.* सफलं, लाभपूर्वं.

Lucre, *n.* अर्थवृद्धि *f*, आय, फलोदय, लाभ.

Lucubrate, *vi.* (दीपप्रकाशे अर्थात् रात्रौ) अधी 2 P, पठ् 1 P । *vt.* अत्यायासैः रच् 10 U *or* लिख् 6 P। -ion, *n.* निशाध्ययनं, रात्रिपठनं; विद्याडंबरपूर्णा निर्मिति *f* *or* रचना.

Luculent, *a.* विशद, स्पष्ट, स्फुट.

Ludicrous, *a.* उपहास्य, हासकर, हास्य । -ly, *adv.* हास्यप्रकारेण.

Lug, (1) *vt.* प्रसभं आकृष् 1 P । (2) *n.* प्रलंबांश; (कर्ण०) पालि *f* । -mark, *n.* कर्णपालिचिह्नं.

Luggage, *n.* उपकरणं, उपस्कर, परिच्छद, सामग्री.

Lugubrious, *a.* उग्र, उदासीन, निरानंद, शोकात्मक । -ly, *adv.* दुःखपूर्णं.

Lukewarm, *a.* ईषदुष्ण, कदुष्ण, कवोष्ण कोष्ण, मंदोष्ण; अनत्युत्सुक, उदासीन, निरुत्साह । -ly, *adv.* कदुष्णं; निरुत्साहं । -ness, *n.* कोष्णता; निरुत्साह.

Lull, *vt.* शम् *c* सांत्व् 10 U; प्रसद् *c* । *vi.* शम् 4 P; विरम् 1 P । *n.* (अल्पकालिक-का) उपशम, निर्वात विश्रांति *f*, *or* शांति *f.* । -aby, *n.* निद्रागीतं.

Lumbago, *n.* कटिशूल, गृध्रसी.

Lumbar, *a.* कटिविषयक.

Lumber, (1) *vi.* सातिभारमिव *or* असौख्येन गम् 1 P *or* चल् 1 P; गंभीरनादं कृ 8 U । -some, *a.* असुखगति; अतिभारभूत.

Lumber, (2) अवस्कर, तुच्छवस्तुजातं; काष्ठखंडाः *pl.* । -man, *n.* काष्ठच्छेदक । -room, *n.* निरुपयोगिवस्तुकोष्ठ.

Luminary, *n.* ज्योतिस् *neu*, तेजःपिंड; नभश्चर, तारका; तेजस्विन् *m.*

Luminous, *a.* उज्ज्वल, देदीप्यमान, ज्योतिष्मत्, प्रकाशमत्; विशद, स्पष्ट, स्फुट; सुबोधक । Luminousity, *n.* औज्ज्वल्यं, तेजस्विता.

Lump, *n.* घन, पिंड *mn*; पुंज, राशि *m*, संचय; गंड, शोफ; जडमति *m* । *vt.* एकीकृ, पिंडीकृ *both* 8 U, पिंड् 10 U; अकौशल्येन चल् *c* । In the l., साकल्येन । L. sum, स्थूलसंख्या । -ing, *a.* स्थूल; विपुल । -ish, a. स्थूल; अलस, जड, मंद.

Lunacy, *n.* उन्माद, बुद्धिनाश, मतिभ्रंश, वातुलता; अतिमौर्ख्यं । Lunatic, *a.* उन्मत्त, नष्टात्मन्, मतिभ्रष्ट, वातुल, सोन्माद, अतिक्षुब्ध; अतिमूर्ख; *n. m. of prec.*; L. -asylum, उन्मत्तरक्षागारं.

Lunar, *a.* ऐंदव, चांद्र, चांद्रमस; चंद्रसम । L. day, तिथि *mf* । L. month, चांद्रमास.

Lunate, Luniform, *a.* अर्धचंद्राकार । Lunation, *n.* चांद्रमास.

Lunch, -eon, *n.* उपाहार; मध्याह्नभोजनं । *vi.* उपाहारं *or* मध्याह्नभोजनं कृ 8 U.

Lune, *n.* अर्धचंद्राकृति *f*; (*pl*) उन्मादावेशाः

Lunette, *n.* अर्धचंद्राकारं रंध्रं; नेत्रापिधानं.

Lung, *n.* क्लोमं, क्लोमन् *neu.* तिलकं, फुप्फुस *mn* । -power, *mn.* वाग्बलं.

Lunge, *n.* आकस्मिकं अपवेधनं *or* ताडनं *or* चलनं । *vi.* सहसा अवव्यध् 4 P तड् 10 U *or* चल् 1 P.

Lupine, (1) *n.* शमीधान्यं । (2) *a.* वृकविषयक, ०सम.

Lupus, *n.* त्वक्पाक.

Lurch, *vi.* (नावः) पार्श्वे लंब् 1 A; स्खल् 1 P; निभृतं आस् 2 A । To leave in the l., संकटे परित्यज् 1 P । -*or n.* कौटकिक.

Lure, *n.* आमिषं, प्रलोभनं । *vt.* (प्र) विलुभ् *c*; आमिषेण परावृत् *c*.

Lurid, *a.* पांडु, पांडुर, विपांडु, श्वेतपीत; निस्तेजस्, मलिनप्रभ, विवर्ण; उग्रदर्शन, भैरव; भयभावनाजनक । -ly, *adv.* मलिनप्रभया.

Lurk, *vt.* निभृतं आस् 2 A *or* शी 2 A *or* प्रतीक्ष् 1 A; निगूढ *a. or* सूक्ष्मरूपेण अस् 2 P । L. ing--hole, -place, *n.* निभृतस्थानं.

Luscious, *a.* (अत्यंतं) मधुर, मिष्ट, सुरस *or* स्वादु; अतितृप्तिकारक; भोगपूर्ण । -ness, *n.* अतिमाधुर्य.

Lush, *a.* सुवृद्ध; रसपूर्ण, रसाढ्य.

Lusk, -ish, *a.* अलस, मंद.

Lust, *n.* अभिलाष, काम, मदन, रतेच्छा; अत्याकांक्षा, उत्कंठा, लालसा, लोलुपा । *vi.* अत्यंतं अभिलष् 1 P *or* कम् 10 U । -ful, *a.* अभिक, कामासक्त,

कामुक, रतेच्छु, स्मरार्त । –fully, *adv.* साभिलाषं । –y, *a.* प्रबल, बलिन्, शक्तिमत्; दृढांग, मांसल

Lustral, *a.* पावक-न, शुद्धिकर । Lustrate *vt.* पू 9 P, शुध् *c* । Lustration, *n.* पावनं, शुद्धि *f* । Lustrum, *n.* वर्षपंचकं.

Lustre, *n.* औज्ज्वल्यं, कांति, द्युति, प्रभा, रुचि, शोभा *all f*, तेजस् *neu*, अनुभाव, अभिख्या । –less, *a.* निष्प्रभ, निस्तेजस् । Lustrous, *a.* उज्ज्वल, कांतिमत्, तेजस्विन्, देदीप्यमान, रुचिर.

Lute, (1) *n.* तंत्री, वल्लकी, वीणा । Lutist, *n* वीणावादक, वैणिक.

Lute, (2) *n.* संधिलेप.

Luteous, *a.* कपिश, पिंग.

Luxate, *vt.* ग्रंथिं *or* संधिं भंज् 7 P । –ion, *n.* संधिभंग.

Luxuriant, *a.* अतिवृद्ध, उद्रिक्त, सुसमृद्ध ; प्रचुर, प्रभूत, भूयिष्ठ, विपुल, बहुफल ; अत्यलंकृत । –ly, *adv.* बाहुल्येन, वृद्धिपूर्वं, भृशं । Luxuriance, –y, *n.* अतिवृद्धि *f*, उद्रेक, सुसमृद्धि *f*; प्राचुर्यं, वैपुल्यं ; बहुफलत्वं । Luxuriate, *vi.* सातिभोगं वृत् 1 A, प्रकामं सेव् 1 A । Luxury, *n.* उपभोग, विलास, विषयसुखं ; भोग. सुख-साधनं, ०साहित्यं । Luxurious, *a.* भोगासक्त, विलासिन् , विषयासक्त ; भोगपूर्ण, ०साधक, विलासमय ; –ly *adv.* अतिसुखेन ; भोगपूर्वं.

Liam, *n.* श्वनध्रीं.

Lycanthrope, *n.* नरवृक.

Lyceum, *n.* विद्यालय.

Lye, *n.* क्षारजलं.

Lymph, *n.* देहरस, वसा । –atic, *a.* वसावाहिन् ; मंद, शिथिल.

Lyre, *n.* वीणाविशेष.

Lyric, *a.* वीणानुवाद्य ; गेय ; भावनाप्रधान । *n.* भावनाकाव्यं, वृत्तिप्रधानं काव्यं.

M

Macabre, *a.* घोर, दारुण, भयानक, भैरव.

Macarize, *vt.* धन्यं *a.* कृ 8 U.

Macaroni, *n.* पिष्टकनालिका; संकर; सुभगंमन्य.

Macaw, *n.* कीर, शुक.

Mace, (1) *n.* गदा, परिघ, मुद्गर, मुसल *mn*, लगुड ; दंड, यष्टि *f*, वेत्र *mn* । –bearer, *n.* गदाधर, मुसलिन् *m.*, दंडधर, वेत्रिन् *m.*

Mace, (2) *n.* जातिकोशी(षी), जातिपत्री.

Macerate, *vt.* आर्द्रीकृ 8 U, क्लिद् *c* ; क्लेदनेन मृदूकृ 8 U ; क्षि *c* । *n.* पाचनं, संधानं; मृदूकरणं.

Machiavellian, *a.* कुटिल ; कौटिल्योचित.

Machinate, *vi.* कूटं रच् 10 U, उपजप् 1 P; (कपटेन) कृप्, घट्, साध् *all c* । -ion, *n.* कूटयुक्ति *f.* कूटोपाय, उपजाप; योजना । -or, n. उपजापक, कूटोपायसाधक.

Machine, *n.* यंत्रं; उपकरणं, साधनं । -ry, *n.* यंत्राणि *pl*; यंत्रसामग्री; कार्यसाधकसामग्री । Machinist, *n.* यंत्रकार; यंत्रज्ञ.

Macrocosm, *n.* भूमन् *m*, विश्वं.

Macropod, *a.* लंबपाद्.

Macula, *n.* अंक, कलंक, लक्ष्मन् *neu.* । -te, *vt.* अंक् 10 U, कलंकयति *Den.* । -tion, *n.* अंकनं.

Mad, *a.* उन्मत्त, नष्टात्मन्, मतिभ्रष्ट, मदोत्कट, वातुल, सोन्माद; अत्युद्दीप्त, क्रोधोन्मत्त, संक्षुब्ध, संरब्ध; अतिमूर्ख । Like m., सोन्मादं, संक्षोभेण, अतिप्रसभं । -brained, -cap, -hearted, *a.* उत्सूत्र, लोकविरुद्ध, विलक्षण; अतिसाहसिक; कोपन, शीघ्रक्षोभ । -den, *vt.* उन्मद्, व्यामुह् *both c*, वातुलीकृ 8 U; m.ingly, अतिक्षोभकारकप्रकारेण । -house, *n.* उन्मत्तरक्षागृहं । -ly, *adv.* सोन्मादं, वातुलवत् । -man, *n* उन्मत्त, वातुल *both m.* । -ness, *n.* उन्माद, चित्तविक्षेप, बुद्धिभ्रंश, वातुलता.

Madam, *n.* आर्या, भवती.

Madarosis, *n.* खालत्यं; भ्रूकेशनाश.

Madder, *n.* अंजनवल्लिका, जिंगी, मंजिष्टा, योजनवल्ली, विकसा, समंगा.

Madrigal, *n.* लघु शृंगारगीतं, ०काव्यं.

Mælstrom, *n.* तुमुलं संक्षोभ.

Mænad, *n.* उन्मत्ता, मदोत्कटा.

Mæstro, *n.* संगीताचार्य.

Maffick, *vi.* उत्सवं सोन्मादं प्रतिपा *c.*

Magazine, (1) *n.* भांडागारं, विविधपण्यशाला; शस्त्रास्त्रकोष्ट; विविधज्ञानविषयकं पुस्तकं.

Maggot, *n.* कीट, कृमि *m*; छंद, लहरी । -y, *a.* कृम्याकीर्ण.

Magic, *n.* अभिचार, इंद्रजालं, कुहकं, माया; मोहनं, अघटितघटना । *a.* (*also* Magical) आभिचारिक, ऐंद्रजालिक; अलौकिकशक्तिमत्; मायिक । -ian, *n.* अभिचारिन्, आहितुंडिक, ऐंद्रजालिक, मायाविन्.

Magisterial, Magistral, *a.* आधिकारिक; शासनात्मक; साटोप.

Magistrate, *n.* दंडनायक, न्यायाध्यक्ष । Magistracy, Magistrature, *n.* न्यायाधिकार.

Magnanimous, *a.* उदार, महात्मन्, महानुभाव, महाशय; अवदात । -ly, *adv.* औदार्येण । Magnanimity *n.* औदार्यं, महानुभाव *m.*

Magnate, *n.* अग्रगण्य, उच्चपदस्थ, सुप्रतिष्ठ *all m.*

Magnet, *n.* (लोह)चुंबक; आकर्षण०, मोहनकारणं । -ic, *a.* आकर्षक; मोहक । -ism, *n.* आकर्षणं; आकर्षणशक्ति *f*, ०धर्म । -ist, *n.* मोहनाभिज्ञ *m.* । -ize, *vt.* आकर्षकं *a.* कृ 8 U, आकर्षणशक्त्या सनाथीकृ 8 U.

Magnificent, *a.* ओजस्विन्, तेजस्विन्, भव्य, महातेजस्, महानुभाव, वैभवशालिन्, शोभन, उत्तम; विशिष्ट, श्रेष्ठ । -ly, *adv.* सवैभवं, सानुभावं । Magnificence, *n.* महानुभावता, विभव, वैभवं, शोभा, संपद् *f.*

Magnify, *vt.* विस्तृ, वृध् *both c*; उपचि 5 U, एध् *c*; प्रशंस् 1 P, श्लाघ् 1 A, स्तु 2 A; अत्युक्त्या कथ् 10 U *or* वर्ण् 10 U । Magnification, *n.* आकारवृद्धिदर्शनं; उपचय, बृंहणं, वर्धनं । Magnifier, *n.* वृद्धिदर्शककाच.

Magniloquent, *a.* कृतवाग्डंबर, प्रौढवाच्; बृहच्छब्दबृंहित। Magniloquence *n.* वाग्डंबर, वाक्प्रौढि *f.*

Magnitude, *n.* परिमाणं; आयाम, विस्तार; आकार; गौरवं, महत्त्वं, महिमन् *m*; मात्रा.

Magpie, *n.* काकविशेष; जल्पाक, वाचाट-ल.

Mahomedan, *a.* महम्मदीय.

Mahout, *n.* आधोरण, इभ्य, गजाजीव, निषादिन् *m*, हस्तिपक, हास्तिक.

Maid, *n.* कन्यका, कुमारी, दारिका, बाला, बालिका; अक्षता, अनूढा, अविवाहिता; चेटि टी डी, चेटि-(डि)का, दासी, परिचारिका.

Maiden, *n.* *see* 'Mad': *all words* कन्यका...अविवाहिता । *a.* कन्याविषयक, कौमार; अनूढ, अविवाहित; अभिनव, अभ्यग्र, अम्लान; प्राथमिक । -hood (*also* Maidhood), *n.* कौमारं-र्यं, बाल्यं; अक्षतत्वं । -like -ly, *a.* कन्यकोचित; लज्जावत्, विनीत, शालीन, सव्रीड.

Mail, (1) *n.* कंकट, कवच *mn*, तनुत्राणं दंशनं, वर्मन *neu.* । -ed, *a.* कवचहर, कवचिन्, दंशित, पिनद्ध, वर्मिक, वार्मिन्.

Mail, (2) *n.* पत्रिकास्यूत; प्रेष्यपत्रिकाः *pl* । *vt.* प्रेष् *c.*

Maim, *vt.* विकलयति *Den*, व्यंगीकृ 8 U । *n.* अंगवैकल्यं । -ed, *a.* विकलं, व्यंग, हीनांग.

Main, (1) *a.* प्रधान, प्रमुख, मुख्य; पूर्ण, समग्र । -land, *n.* मूलभूमि *f.* । -stay, *n.* मुख्याधार । -ly, *adv.* (*also* 'In the m.') प्रधानतः, प्राधान्येन, बहुशः, मुख्यशः, विशेषेण

Main, (2) *n.* ऊर्जस् *neu*, प्रभाव, प्रसभ, बलं, शक्ति *f*, सामर्थ्यं;

महार्णव, महासागर; मुख्यप्रणाली। With might and m., सकलबलेन; प्रसभं.

Maintain, *vt.* धृ 1 P. 10 U, पा *c*, भृ 3 U, रक्ष् 1 P; अवष्टंभ्, उत्तंभ्, संस्तंभ् *all* 9 P. *c*; परिपुष् 1. 4. 9 P. 10 U; प्रतिज्ञा 9 A, प्रतिपद् *c*, समर्थ् 10 U। –er, *n.* परिपालक, परिपोषक। **Maintenance,** *n.* धारणं, प्रतिपालनं, भरणं, भृति *f*, रक्षणं; परिपोषणं, संवर्धनं; उपजीविका, वृत्ति *f*.

Maize, *n.* शस्यं.

Majesty, *n.* विस्मयकरत्वं; अनुभाव, अभिख्या, ऐश्वर्य, गौरवं, तेजस् *neu*, प्रताप, विभव, विभूति *f*, वैभव, श्री *f*; राजता, राजश्री *f*; (in addressing) देव, महाराज। **Majestic,** *a.* विस्मयकर; भव्य, महातेजस्, महानुभाव, महाप्रभ; ऐश्वर, राजयोग्य, राजानुरूप। –ally, *adv.* सानुभावं; ऐश्वर्येण.

Major, *a.* अधिक गरीयस्, महीयस्, वरीयस्; मुख्य, पूर्णवयस्क। *n.* पूर्णवयस्क, प्राप्तव्यवहार, प्रौढ *all m*; गुल्मपति *m.*। –ity, *n.* भूयिष्ठांश, भूयिष्ठसंख्या; बहवः *pl.*; पूर्णवयस्कता। To join the m., पंचत्वं गम् 1 P, मृ 6 A.

Make, *vt.* कृ 8 U, क्लृप् *c*, घट् *c*, निर्मा 2 P. 3 A, रच् 10 U; उत्पद्, जन् *both c* सृज् 6 P; संपद्, साध्, *both c*; अनुष्ठा 1 P, विधा 3 U; (cause) *Exp. by causal forms*; भू 1 P, संजन् 4 A, संपद् 4 A; अधिगम् 1 P, अर्ज् 10 P. *c*; मन् 4 A। *n.* आकार, आकृति *f*; घटना, रचना। To m. account of, (बहु) मन् 4 A; आदृ 6 A। To m. against, प्रातिकूल्येन वृत् 1 A। To m. as if, व्याजं कृ 8 U। To m. away, त्वर् 1 A, सत्वरं अपे 2 P। To m. away with, अपास् 4 U; मृ, हन् *both c*; वृथा क्षै *c or* व्यय् 10 U। To m. bold, साहसं कृ 8 U। To m. for, आवह् 1 P, क्लृप् 1 A; समर्थ् 10 U; समीपं गम् 1 P; अवस्कंद् 1 P, धृष् 1 P। To m. free, उत्सह् 1 A, साहसं कृ 8 U। To m. free with, संकोचं विना वृत् 1 A। To m. good, द्रढयति *Den*; पा *c*, रक्ष् 1 P; निष्कृतिं दा 3 U, पूर् 10 U। To m. light, much of, तृणाय, बहु मन् 4 A, अवज्ञा 9 U, आदृ 6 A। To m. merry, उत्सवं कृ 8 U। To m. no doubt, न आशंक् 1 A। To m. off, पलाय् 1 A। To m. out, अवगम् 1 P, उपलभ् 1 A, निरूप् 10 U; प्रतिपद् *c*, प्रमाणयति *Den*, समर्थ् 10 U, साध् *c*; रच् 10 U, लिख् 6 P। To m. place, room, अवकाशं दा 3 U। To m. sail, नावं मुच् 6 P. *c or* चल्

c। To m. sure of, असंदिग्धमिव मन् 4 A। To m. up, रच् 10 U; संमिश्र् 10 U; पूर् 10 U; संधा 3 U; संकल् 10 U; प्रसाधनं कृ 8 U। To m. up one's mind, निर्णयं *or* निश्चयं कृ 8 U। To m. water, मूत्रोत्सर्गं कृ 8 U, मिह् 1 P। To m. way, अवकाशं प्राप् 5 P *or* लभ् 1 A; प्रचल् 1 P, प्रया 2 P। To m. words, वाक्प्रपंचं कृ 8 U; कलहं उपक्रम् 4P.। -believe, *n.* व्यपदेश, व्याज; *a.* छाद्मिक, व्यलीक; कृतक, कृत्रिम; असत्य, वितथ। -peace, *n.* संधातृ *m*। -shift, *n.* अल्पकालिकः उपाय; *a.* तत्कालोपयुक्त। -up, *n.* प्रसाधनं, वेषं; कल्पितवृत्तांत। -weight, *n.* तुलापूरकं, प्रतितोलकं। Maker, *n.* कर्तृ, निर्मातृ; विधातृ, विश्वसृज्, स्रष्टृ *all m*। Making, *n.* कृति *f*, निर्माणं; घटना, रचना; सिद्धाकांक्षा.

Malacoderm, *n.* मृदुत्वच्.

Maladministration, *n.* कुशिष्टि *f*.

Maladroit, *a.* अकुशल, अदक्ष, अनिपुण। -ly *adv.* अदक्षतया.

Malady, *n.* आतंक, आम, आमय, उपताप, गद, रुज् *f*., रोग, व्याधि *m*; विक्रिया.

Malaise, *n.* अस्वास्थ्यं, आकुलता.

Malapert, *a.* अविनीत, धृष्ट, प्रगल्भ, वियात। -ness, *n.* अविनय, वैयात्यं.

Malapropism, *n.* दुष्प्रयुक्तशब्द.

Malapropos, *adv.* अनुपपन्नं, अस्थाने.

Malaria, *n.* आतंककरोद्गार; पूतिवात.

Malconformation, *n.* अवयवविसंगति *f*.

Malcontent, *a.* अतृप्त, असंतुष्ट; राजापरक्त। *n. prec. m*.

Male, *a.* पुंजातीय, पुं॰ *incomp*. *n.* नर, नृ, पुंस्, पुरुष.

Malediction, *n.* अभिशाप, शपथ, शाप; अभिशंसनं। Maledictory, *a.* शापगर्भ, ॰वाचक; अपभाषक.

Malefactor, *n.* दुर्वृत्त, दुष्कर्मन्, पातकिन्, पापकर्मन्, पापिन्; अपराधिन्, कृतापराध *all m*.

Malefic, -ent, *a.* अपकारक, अपकारिन्, अहित, घातुक; अनिष्ट, पीडावह। Maleficence, *n.* अपकार, उपद्रव.

Malevolent, *a.* अनर्थेच्छु, अपायार्थिन्, अहितैषिन्, द्रोहमति, द्रोहित, द्रोहिन्; अभ्यसूयक, ईर्ष्यालु, मत्सरिन्, सेर्ष्य। -ly, *adv.* सेर्ष्यं; द्रोहभावेन। Malevolence, *n* अहितेच्छा, द्रोहबुद्धि *f*., द्वेष; अभ्यसूया, ईर्ष्या, पैशुनं-न्यं, मात्सर्यं.

Malfeasance, *n.* अपराध, दुष्कर्मन् *neu.*

Malformation, *n.* दुर्घटना, सदोषाकार *m.*

Malice, *n.* अनर्थेच्छा, अहितेच्छा; अभिद्रोह, द्रोह, द्वेष, मात्सर्यं। Malicious, *a.* अपायार्थिन; अभ्यसूयक, द्रोहित, द्रोहिन्, पिशुन, मत्सरिन्; -ly, *adv* साभ्यसूयं, सेर्ष्यं, मात्सर्येण.

Malign, *a.* अनर्थात्मक, अनिष्ट, अपकारिन्, अहित, दुष्ट, घातुक। *vt.* अपभाष् 1 A, अपवद् 1 P; कलंकयति *Den.*, निंद् 1 P, मिथ्या दुष् *c*। -ly *adv.* सेर्ष्यं; अनर्थपूर्वं.

Malignant, *a* अपायर्थिन्, दुष्ट, द्रोहबुद्धि, द्रोहित द्रोहिन्, पिशुन; अनर्थात्मक, अनिष्ट, अहित; अमंगल, अशुभ; अशाम्य, दुःसाध्य, प्राणहर, मारक, मारात्मक। -ly, *adv.* द्रोहभावेन, सेर्ष्यं; अनर्थपूर्वं। Malignancy, Malignity, *n.* अभिद्रोह, पैशुन्यं; अनिष्टत्वं; दुःसाध्यता, प्राणहरत्वं.

Malinger, *vi.* आर्तिं अपादिश् 6 P, रुग्णव्याजं कृ 8 U.

Mallard, *n.* कलहंस, कादंब.

Malleable, *a.* उद्वर्तनीय, सुघटनीय; मृदु, सुखनम्य। Malleability, *n.* सुघटनीयता.

Mallet, *n.* अयोघन, घन, द्रुघण, मुद्गर, विघन.

Malnutrition, *n.* कुपोषणं.

Malodorous, *a.* दुर्गंध, पूति, पूतिगंध.

Malpractice, *n.* अन्याय्यकर्मन् *neu,* दुराचार, दुष्कर्मन् *neu.*

Malt, *n.* किण्व *mn*, मद्यबीजं; यवकिण्व *mn.*

Maltreat, *vt.* अर्द् 1 P. *c*; पीड् 10 U; दुरुपयोगं कृ 8 U। -ment, अपकार, अर्दनं, पीडा; दुरुपयोग.

Malversation, *n.* अनीति *f*, उत्कोचवश्यता, दुराचार.

Mamilla, *n.* चूचु(चू)कं, पिप्पलं, मेचकं, वृंतं, स्तनाग्रं.

Mamma, (1) *n.* अंबा, जननी, मातृ *f.*

Mamma, (2) कुच, पयोधर, वक्षोज, स्तन। Mammiferous, *a.* सस्तन। Mammiform, *a.* स्तनाकार.

Mammal, *n.* सस्तन (प्राणिन् *m.*).

Mammon, *n.* संपद् *f* (*cf.* लक्ष्मी, कुबेर the Indian goddess and god of wealth)। -ism, *n.* धनाराधना, धनप्राबल्यं.

Mammoth, *n.* प्राचीनगजविशेष। *a.* महाकाय, विशाल, सुमहत्.

Man, *n.* द्विपद, द्विपाद्, नर, नहुष्य, नहुस्, नृ, पंचजन, मनुज, मनुष्य, मर्त्य, मानव, मानुष; मनुष्यजाति *f*, मानुष्यकं; पुंस, पु(पू)रुष; प्रौढ, प्रौढवयस्क, वयःस्थ; जन; नरपुंगव; नाथ, पति *m*

दास, परिचारक, भृत्य; (*pl.*) सैनिकाः; (*pl.*) शास्यः। *vt.* नरैः *or* सैनिकैः सनाथीकृ 8 U; समाश्वस् *c*। M. about town, नागर(रि)क। -eater, *n.* नरभक्षक (नरो व्याघ्रो वा)। -ful, *a.* धीर, धृष्ट, निर्भय, शूर, साहसिक; पौरुष, पौरुषेय; धृतिमत्, स्थिरमति। -fully, *adv.* धैर्येण, सपौरुषं। -handle, *vt.* अर्द् 1 P, पीड् 10 U। -hood, *n.* मनुष्यत्वं, मानुष्यं; पुंस्त्वं, प्रौढता, प्रौढवयस्कता; पुरुषकार, पौरुषं, वीर्यं, शौर्यं, साहसं। -kind, *n.* मनुष्यजाति *f*, मानुष्यकं। -like, -ly, *a.* पौरुष, पौरुषेय, शूर, साहसिक; प्रौढ; पुरुषोचित; पुरुषोपम। -liness, -fulness, *n.* धैर्यं, पौरुषं, वीर्यं, शौर्यं। -nish, *a.* पुरुषोपम, पुंलक्षण; अविनीत, वियात। -of -war, *n.* युद्धनौका। -servant, *n.* किंकर, दास, परिचारक। -slaughter, *n.* नरहत्या। -trap, -hole *n.* प्रवेशरंध्रं.

Manacle, *n.* हस्तपाश। *vt.* हस्तपाशैः बंध् 9 P.

Manage, *vt.* अधिष्ठा 1 P, नियम् 1 P, निर्वह् *c*, प्रणी 1 P, प्रवृत् *c*, संपद् *c*; व्यवह् 1 P; दम् *c*, शिक्ष् *c*। *vi.* कार्यनिर्वाहं कृ 8 U; उपायं क्लृप् *c or* चिंत् 10 U; वृत् 1 A; सिध् 4 P। -able, *a.* वश्य, विधेय, विनेय। -ment, *n.* अधिष्ठानं, अवेक्षणं, कार्यनिर्वाहणं, चालनं, प्रणयनं, प्रवर्तनं; चालकवर्ग, निर्वाहकमंडलं, व्यवस्थापकाः *pl.*, उपाय, प्रयोग, युक्ति *f*। -r, *n*, अधिष्ठातृ, अध्यक्ष, अवेक्षक, कार्याध्यक्ष, चालक निर्वाहक, व्यवस्थापक *all m.*। Managing, *a.* कार्यावेक्षक, चालक; कार्यदक्ष; मितव्ययिन्.

Mancipation, *n.* रिक्थसमर्पणं.

Manciple, *n.* अन्नादिपर्यवेक्षक.

Mandate, *n.* आज्ञा, आदेश, नियोग, शासनं। Mandatory, *a.* आज्ञापक, शासनात्मक.

Mandible, *n.* हनु-नू *f*, पीचं.

Manducate, *vt.* चर्व् 1 P, संदंश् 1 P। -ion, *n.* चर्वणं, दंशनं.

Mane, *n.* केश(स)र *mn*, सटं-टा। -d, *a.* केश(स)रिन्.

Manège, *n.* अश्वविद्याशाला; अश्वशिक्षणं; अश्वविद्या अश्वहृदयं.

Manes, *n. pl.* कव्यभाजः, पिंडभाजः पितरः, श्राद्धभोक्तारः, स्वधाभुजः *all pl*। Oblation to the m. कव्यं, पिंड, श्राद्धं, स्वधा। Offering of oblations to the m., पिंडदानं, पिंडनिर्वपणं, पितृकृत्यं, पितृतर्पणं, पितृयज्ञ, श्राद्धक्रिया.

Mange, *n.* पामन् *m*। Mangy, *a.* पामन; तुच्छ, बीभत्स.

Manger, *n.* गवादनी, द्रोणी.

Mangle, (1) *vt.* कथमपि विद्द 9 P. 10 U *or* विशस् 1 P *or* कृत् 6 P; विप्रकृ 8 U, दुष् *c.*

Mangle, (2) *n.* वस्त्रनिष्पीडनयंत्रं.

Mango, *n.* (Fruit) आम्रं, आम्रफलं; (Tree) आम्र. करक, कामांग, चूत(क), माकंद, मृषालक, रसाल, सहकार। Dried m. pulp, आम्रातक.

Mania, *n.* उन्माद, चित्तविप्लव, मतिभ्रंश; अतिसंक्षोभ; अत्यासक्ति *f*; व्यामोह। -c, -cal *a.* उन्मत्त, मतिभ्रष्ट, वातुल। -c, *n.* *m.* *of prec.*

Manicure, *n* करप्रसाधक, ०प्रसाधनं.

Manifest, *a.* अप्रच्छन्न; प्रकट, विशद, व्यक्त, स्पष्ट, स्फुट; प्रादुर्भूत। *vt.* आविष्कृ 8 U, दृश् *c*, प्रकटयति *Den*, प्रकाश् *c*, प्रदृश् *c*, व्यंज् 7 P. *c*, स्पष्टीकृ 8 U। *n.* (नौका)भांडवर्णना। To become m., आविर्भू, प्रकटीभू, प्रादुर्भू *all* 1 P। -ation, *n.* आविष्करणं, आविष्कार, प्रकटनं, प्रकाशनं, प्रदर्शनं; आविर्भाव, प्रकाशता, प्राकट्यं, प्राकाश्यं, प्रादुर्भाव, व्यक्तता, स्पष्टता। -ative, *a.* प्रकाशक, व्यंजक। -ly, *adv.* स्पष्टं, स्फुटं। -o, *n.* ख्यापनं, प्रकाशनं, प्रकाशनपत्रं.

Manifold, *a.* अनेकविध, नानाप्रकार, बहुप्रकार, विविध; अनेक, बहु, विपुल। -ly, *adv.* नानाविधं। -ness, *n.* अनेकविधता.

Manikin, *n.* मनुष्यक; खर्व, वामन, ह्रस्व; नरप्रतिमा.

Manipulate, *vt.* हस्ताभ्यां साध् *c or* संचल् *c or* विधा 3 U; कौशलेन उपयुज् 7 A. *c or* व्यापृ *c*। -ion, *n.* हस्तव्यापार; कुशल योजना.

Manna, *n.* दिव्यान्नं; (of bamboos) त्वक्क्षीरा-री, वंशक्षीरि, वंशजा, वंशरो(लो)चना, वंशशर्करा, वंशाह्व, वैणवी.

Manner, *n.* क्रम, पद्धति *f*, परिपाटि-टी *f*, प्रकार, रीति *f*, विधा, विधि *m*, शैली, सरणि-णी *f*; अभ्यास, प्रचार; आचरणं, आचार, चर्या, वर्तनं, वृत्तं, वृत्ति *f*, व्यवहार; (*pl.*) (good) दाक्षिण्यं, विनय, शिष्टाचार, सदाचार, सभ्यता, सौजन्यं; (*pl.*) (bad) अदाक्षिण्यं, अविनय, असभ्यता, दुराचार; समाजवृत्ति *f*; (kind) जाति *f*, भेद, विशेष। In this, that m., इत्थं, एवं, एवंविधं, तथा, तथाविधं। -ed, *a.* असरलवृत्ति। -ism, *n.* निर्बंध; रीतिवैलक्षण्यं। -less, *a.* अशिष्ट, असभ्य। -ly, *a.* शिष्ट, सभ्य, सुशील.

Manœuvre, *n.* सेनाचालनं; (*pl.*) खुरली, युद्धव्यायाम, युद्धाभ्यास; युक्ति *f*; कपटोपाय। *vt.* (सैन्या-

दिकं) प्रस्था *c*। *vi.* युद्धव्यायामं कृ *c*; कुशलोपायं युज् 7 A. 10 U.

Manor, *n.* ग्रामपतिस्थानं.

Mansion, *n.* सौधं, हर्म्यं; निवास। Lunar m., उडु *fn.*, नक्षत्रं, भं, विधुप्रिया.

Mansuetude, *n.* मार्दवं, सौम्यता.

Mantle, *n.* अवगुंठनं, प्रावार(क); आवरणं, पिधानं। *vt.* प्रावारेण अवगुंठ् 10 U; आवृ 5 U, पिधा 3 U। *vi.* प्रसृ 1 P; व्याप् *pass*। Mantling, *n.* फेनोद्गम; प्रसरणं; प्रावारवस्त्रं.

Manual, *a.* हस्तविषयक, हस्त्य। *n.* लघुपुस्तकं, ०ग्रंथ, सारग्रंथ। Sign M., स्वहस्ताक्षरं.

Manufacture, *n.* निर्माणं, विरचना, शिल्पकर्मन् *neu.* । *vt.* (यंत्रादिकैः) निर्मा 2 P. 3 A; क्लृप् *c*, घट् *c*। -r, *n.* निर्मातृ *m.*, शिल्पिक। Manufactory, *n.* कर्मशाला, प्रावेशनं, शिल्पगृहं, शिल्पशाला.

Manumit, *vt.* दास्यात् मुच् 6 P. *c*। Manumission, *n.* दास्यविमोचनं.

Manure, *n.* भूमिलेप। *vt.* भूमिलेपेन सनाथीकृ 8 U.

Manuscript, *a.* (हस्त)लिखित। *n.* काचनकिन् *m*, हस्तलिखितं पुस्तकं, हस्तलेख। M. fastener, कचेलं, काचनं, काचनकं.

Many, *a.* अनेक, बहु, बहुल, भूयस्, भूरि। *n. pl. of prec*; गण, समुदाय, समूह। As, so m. as, याति...ताति, यावत्...तावत्। So m., इयत्, एतावत्। In m. ways, बहुधा। -sided, *a.* अनाकुंचित, व्यापक, सर्वतोग्राहिन्; अनेककलानिपुण.

Map, *n.* देशालेख्यं, प्रदेशचित्रं; मानचित्रं; आलेखनं, वर्णनं। *vt.* चित्र् 10 U, रूपलेखां लिख् 6 P; प्रक्लृप् *c*.

Mar, *vt.* अपकृ 8 U, दुष् *c*, विप्रकृ 8 U.

Marasmus, *n.* क्षय, क्षयथु *m*.

Maraud, *vi.* लुंठनार्थं पर्यट् 1 P *or* संबाध् 1 A। *vt.* (वि)लुंठ् 1 P। -er, *n.* अवस्कंदिन्, लोप्त्रग्राहिन्, लुंठाक, विलुंठक.

Marble, *n.* मणिशिला, स्फटिकविशेष; गुटिका। *a.* मणिमय; कठोर, निर्दय.

Marcescent, *a.* जीर्णपतित.

March, (1) *n.* पर्यंत, प्रांत, सामंत, सीमा.

March, (2) *vi.* प्रया 2 P, प्रस्था 1 A। *vt.* प्रचल्, प्रस्था *both c*। *n.* प्रयाणं, प्रस्थानं; प्रगति *f*.

Mare, *n.* अर्वती, अश्वा, घोटिका, घोटी, तुरगी, वडवा, वाजिनी, वामी, हयी.

Maremma, *n.* अनूप *mn.*, कच्छभूमि *f*.

Margaric, *a.* मुक्ताविषयक; मुक्तोपम.

Margin, *n.* उत्संग, उपांत, कच्छ, पर्यंत, प्रांत, सीमा; उपकंठ, परिसर। -al, *a.* प्रांतस्थ। -ate, *a.* सप्रांत.

Marine, *a.* समुद्रीय, समुद्र्य, सामुद्र, सामुद्रिक; नाविकविषयक। -r, *n.* नाविक, नौवाह, पोतवाह.

Marionette, *n.* सूत्रपुत्रिका.

Marital, *a.* पतिविषयक; वैवाहिक.

Maritime, *a.* समुद्रीय, समुद्र्य, सामुद्रिक.

Marjoram, *n.* पर्णास, मरुवक.

Mark, *n* अंक, अभिज्ञानं, चिह्नं, लक्षणं, लक्ष्मन् *neu*, लांछनं, लिंगं; आसिकं, लक्ष्यं, वेध्यं, शरव्यं; अभिसंधानं; अवधि *m*; मुद्रा; गुण। *vt.* अंक् 10 U, चिह्नयति *Den*, मुद्रयति *Den*; विशिष् 7 P; अवधा 3 U, विमृश् 6 P; आलोच् 10 U, प्रेक्ष् 1 A। M. on the body, सामुद्रं। Beside, wide of the m., अनुपपन्न, अप्रस्तुत, असंगत। Man of m., कीर्तिमत्, प्रसिद्ध, लोकविश्रुत *all m*। To toe the m., विधेयं निर्वृत् *c*। -edly, *adv.* परिस्फुटं। -ing *n.* चिह्नानि *pl*; M. ing-ink, अमार्ज्यमसी। -sman. *n.* लक्ष्यवेधिन्, संधानभेदिन् *both m.*

Market, *n.* आपण आवालि *f.* निगम, निषद्या, पणि *f.*, पण्यभूमि, ०वीथिका, ०शाला, पण्याजिरं, विपणि-णी *f*, संवास, हट्ट; पणाया, क्रयविक्रय। -able, *a.* सुपण्य.

Marl *n.* चिक्कणमृत्तिका.

Marmalade, *n.* स्वादुफलोपस्कर.

Marmoreal,-ean, *a.* स्फटिकमय; स्फटिकोपम; श्लक्ष्ण; धवल, श्वेत.

Maroon, (1) *a.* घनरक्त, रक्तपिंग.

Maroon, (2) *vt.* (नावः उत्तार्य) परित्यज् 1 P.

Marplot, *n.* परकार्यविघातक, परविधेयघातिन् *both m.*

Marquee, *n.* उपकार्या, शिबिरं.

Marriage, *n.* उद्वाह, उपय (या)म, ऊढि *f*, जंबूलमालिका, दारग्रह, दारोपसंग्रह, परिणय(नं), पाणिग्रह, विवाह; दृढसंयोग। M. present, यौत(तु)कं। M. paint, गोपाली, वर्णकं। M. procession, दौंदुभी, वरयात्रा। M. contract, वाङ्निश्चय, वाग्दानं। M. string, मंगलसूत्रं। -able, *a.* उद्वाह्य, परिणेय, विवाहयोग्य.

Marrow, *n.* अस्थिकृत *neu.*, ०तेजस् *neu.*, ०संभवं, ०स्नेह, कौशिकं, मज्जा; सार; गर्भ; अलाबु *f*। -less, *a.* मज्जाहीन; निःसार। -y, *a.* मज्जावत्, मेदस्विन्; सारपूर्ण.

Marry, *vt.* उद्वह् 1 P, उपयम् 1 U, परिग्रह् 9 P, परिणी 1 P, प्रतिग्रह् 9 P. विवह् 1 P; विवाहे दा 3 U, पाणिं ग्रह् *c*, उद्वह् *c*; दृढं संयुज् 7 A. 10 U। *vi.* विवाहं कृ 8 U

Married, *a.* ऊढ, कृतोद्वाह, परिणीत ; वैवाहिक.

Mars, n. (Planet) अंगारक, आर; कर्षक, कुज, धरासुत, प्रव्याल, भौम, मंगल, रुधिर, लोहितांग; (God of war) महासेन, सेनानी *m*, स्कंद.

Marsh, *n.* अनूप *mn.*, कच्छ *mn.*, कच्छभूमि *f* । -y, *a.* अनूप, अनूप्य, जलाढ्य.

Marshal, *n.* प्रयाणाध्यक्ष ; सेनापति *m* । *vt.* रच् 10 U, विन्यस् 4 U, व्यूह् 10 U, व्यवस्था *c.*

Mart, *n.* पण्यभूमि *f*, हट्ट ; क्रयविक्रय.

Martial, *a.* युद्धविषयक, सांग्रामिक, सामरिक ; युद्धप्रिय, युयुत्सु, रणोत्सुक ; साहसिक.

Martinet, *n.* दृढानुशासितृ ; नियमनशील *both m.*

Martingale, *n.* तलसारकं, तलिका.

Martyr, *n.* स्वधर्मार्थ०, स्वमतार्थत्यक्तजीवित *m.* । *vt.* धर्मार्थे *or* मतार्थे मृ *c or* हन् *c*; अर्द् 1 P. 10 U, पीड् 10 U । -dom, *n.* धर्मार्थ०, मतार्थकृतप्राणत्याग.

Marvel, *n.* अद्भुतं, अपूर्ववस्तु *neu.*, आश्चर्यं, कौतुकं, चमत्कारहेतु *m* । -*vi.* विस्मि 1 A, विस्मयवशं गम् 1 P; जिज्ञासते *Desid*, कौतूहलं धृ 10 U । -lous, *a.* अद्भुत, अपूर्व, आश्चर्य, आश्चर्यभूत, चित्र, विस्मयकारक, विस्मापन । -lously, *adv.* अद्भुतं, चित्रं.

Mascot, *n.* मंगलकारकवस्तु *neu.*

Masculine, *a.* पुंलक्षण, पौरुष ; वीर्यवत् ; धृष्ट, प्रगल्भ ; पुंलिंगवाचक । M. gender, पुंलिंगं । Masculinity, *n.* पुंलक्षणता, पुंस्त्वं.

Mash, (1) *n.* उदपेषं ; संमिश्रणं । *vt.* संपिष् 7 P.

Mash, (2) *vt.* सानुरागं *a.* कृ 8 U । To be m.ed on, अनुरागं बंध् 9 P.

Mask, *n.* वर्णक, वर्णिका; मुखावरणं; छद्मन् *neu*, व्याज । *vt.* वर्णिकया आच्छद् 10 U, *or* गुह् 1 U । -ed, *a.* वर्णिकाच्छादित ; गुप्त, प्रच्छन्न.

Mason, *n.* गृहकारक, गृहसंवेशक, पलगंड, लेपक, लेपकार । -ry, *n.* इष्टकान्यास, लेपकर्मन् *neu*, इष्टकारचना.

Masquerade, *n.* छद्मवेषनृत्यं; छद्मन् *neu*, व्यपदेश, व्याज । *vi.* छद्मवेषं धृ 10 U, विडंब् 10 U; व्यपदेशं कृ 8 U.

Mass, *n.* घन, पिंड; निकर, राशि *m*, समुच्चय; गण, संघ, समूह; भूयिष्ठांश, भूयोभाग; परिमाणं । *vt.* पिंडीकृ 8 U; एकीकृ 8 U; समाहृ 1 P । In the m., साकल्येन, सामग्र्येण । The m.-es, जनता, प्राकृतजनाः *pl* । -ive, -y, *a.* गुरु, भारिक; बृहत्, स्थूल; घन । -iveness, *n.* गुरुत्वं; स्थूलता.

Massacre, *n.* प्रमाथ, वध, संहार, हत्या, हिंसा । *vt.* (समूहशः) व्यापद् *c or* हन् 2 P. *c.*

Massage, *n.* अंगमर्दनं, संवाहनं-ना । *vt.* मृद् 9 P । Massagist, Masseur, *n.* अंगमर्दक, संवाहक.

Mast, *n.* कूप(क), कूपदंड, गुणवृक्ष(क).

Master, *n.* ईश, ईशितृ *m*, ईश्वर, नाथ, पति *m*, प्रभु *m*, भर्तृ *m*, स्वामिन् *m*; नियोजक, सेव्य; कौटुंबिक, गृहपति *m*; अतिकुशल, तज्ज्ञ, पारंगत; अध्यापक, आचार्य, गुरु *m*, शिक्षक । *a.* अधिकारिन्; नियामक; अतिकुशल । *vt.* (art) पारं गम् 1 P; ईश् 2 A, दम् *c*, प्रभू 1 P, वशीकृ 8 U, स्वायत्तीकृ 8 U, पराजि 1 A, पराभू 1 P । M. of the horse, अश्वपाल, अश्वाध्यक्ष । -dom, -hood, *n.* -ship, *n.* आधिपत्यं, ईशता, स्वामित्वं । -ful, *a.* उद्धत, साटोप, स्वामित्वसूचक । -hand, *n.* अतिकुशल, तज्ज्ञ, प्रवीण *all m* । -ly *a.* अतिकुशल, अतिप्रवीण । -piece, *n.* अत्युत्तमकृति *f*, ॰निर्मिति *f* । -stroke, *n.* अतिचतुरोपाय *m* । -y *n.* आधिपत्यं, ईशित्वं, प्रभुत्वं, स्वामिता, स्वाम्यं ; अतिकौशल्यं, अतिप्रावीण्यं, पारंगतत्वं.

Masticate, *vt.* चर्व् 1 P, संदंश् 1 P । -ion, *n.* चर्वणं.

Mastitis, *n.* स्तनपाक.

Masturbate, *vi.* हस्तव्यापारेण वीर्यपातं कृ 8 U । -ion, *n.* हस्तकृतवीर्यपात.

Mat, (1) *n.* आस्तर, कट, किलिंजं-(चं), किलिंजक, तृणपूली, पादपाशी, संस्तर । *vt.* कटैः आच्छद् 10 U *or* आस्तृ 5 U; गुंफ् 6 P, (सं) ग्रंथ् 9 P, जटिलीकृ 8 U । *vi.* जटिलीभू 1 P । Matted hair, गरुडा, जटा, जूटकं, सटा.

Mat, (2) *a.* निष्प्रभ; अमसृण.

Match, (1) *n.* अग्निशलाका । -wood, *n.* काष्ठशकलानि *pl.*

Match, (2) *n.* तुल्य, ॰सामर्थ्य, सम, समानबल *all m*; प्रतिमूर्ति *f*; द्वंद्वं, युद्धं, स्पर्धा; विवाहयोग; विवाहयोग्य *m* । *vt.* अलं (भू 1 P *or* अस् 2 P); तुल् 10 U; समानमिव दृश् *c or* उपमा 3 A *or* स्पर्ध् 1 A; अनुरूप *a. or* अनुगुण *a.* अस् 2 P *or* भू 1 P । *vi.* युज् *pass*; संवद् 1 P, तुल्यरूप *a.* अस् 2 P । -ed *a.* समबल, *etc*; कृतविवाह । -less, *a.* अतुल-ल्य, अद्वितीय, अनुपम, अप्रतिम, असदृश, निरुपम । -lessly, *adv.* निरुपमं । -maker, *n.* परविवाहसाधक.

Matchet, *n.* कृपाणिका, खड्गिका.

Mate, (1) *vt.* स्तंभ् 9 P, पराभू 1 P । *n.* स्तंभनं; पराजय.

Mate, (2) *n* मित्रं, सखि *m*, सहचर सहाय; तुल्यबल, समान; पति, भर्तृ *both m*; पत्नी, भार्या; सखी, सहचरी; नौकोपनायक। *vt*. संधा 3 U, संयुज् *c*। *vi*. अभिगम् 1 P, मैथुनं कृ 8 U, यभ् 1 P, रम् 1 A, संगम् 1 A। –less, *a*. असहाय; प्रिय(या)विरहित.

Material, *a*. आधिभौतिक, द्रव्यमय, प्राकृतिक, भौतिक: घन, जड, मूर्त, स्थूल; कायिक, दैहिक; अपारमार्थिक; आवश्यक, गुर्वर्थक, सारभूत। *n*. उपादानं, द्रव्यं, प्रकृति *f*; पट; अंग, घटकावयव। –ism, *n*. प्रकृतिमात्रसत्तावाद, अनात्मवाद; ऐहिकभोगासक्ति *f*.। –ist, *n*. प्रकृतिमात्रवादिन्, अनात्मवादिन्। –ity, *n*. द्रव्यत्वं, भौतिकत्वं। –ize, *vt*. मूर्तिमंतं *a*. कृ 8 U; *vi*. प्रादुर्भू 1 P; वास्तविक *a*. भू 1 P, सिध् 4 P। –ly, *adv*. वस्तुतः; नात्यल्पं, भृशं.

Materia Medica, *n*. औषधिनिघंटु *m*.

Materiel, *n*. उपकरणसामग्री.

Maternal, *n*. मातृक, मातृविषयक; मातृतुल्य; मातृसंबंधिन्। Maternity, *n*. मातृत्वं, मातृभाव.

Mathematics, *n* गणितं, गणितशास्त्रं, संख्याशास्त्रं। Mathematical, *a*. गणितविषयक; अतिसूक्ष्म। Mathematician, *n*. गणितशास्त्रज्ञ.

Matin, *n*. प्रातःकर्मन् *neu*; प्रातर्गीतं। *a*. (*also*-al) प्रगेतन, प्रातःकालीन। –ee, *n*. (नाटकादिकस्य) पराह्णप्रयोग.

Matriarchy, *n*. मातृसत्ताकसंस्था.

Matricide, *n*. मातृघातिन् *m*, मातृघ्न; मातृहत्या। *a*. (*also*–al), मातृघातक.

Matriculate, *vi*. विद्यालयप्रवेशं कृ 8 U। *a*. विद्यालयप्रविष्ट। –ion, *n*. विद्यालयप्रवेश.

Matrimony, *n*. परिणय, विवाह। Matrimonial, *a*. औद्वाहिक, वैवाहिक.

Matrix, *n*. गर्भस्थानं, गर्भाशय, योनि *f*; मुद्राधार, मुद्रातूलिका.

Matron, *n*. ऊढा, कृतोद्वाहा, सभर्तृका; कुटुंबिनी, गृहिणी, पुरंध्री; अधिष्ठात्री। –ly, *a*. गृहिण्युचित; पुरंध्रीयोग्य.

Mattamore, *n*. आंतर्भौमो धान्यकोष्ठ.

Matter, *n*. उपादानं, प्रकृति *f*; द्रव्यं; भौतिकं; अभिप्राय, अर्थ, आशय, तात्पर्यं; पदं, पदार्थ, विषय; कार्यं, प्रयोजनं, व्यापार; गौरवं, महत्त्वं; पूय *mn*। *vi*. (much, little, nothing) बह्वर्थक *a*., लघ्वर्थक *a*., अकिंचित्कर *a*. अस् 2 P। In the m. of अधिकृत्य, उद्दिश्य। M. of course, शक्यसमापत्ति *f*। M. of fact, सिद्धवृत्तं; सत्यं। M. of fact, *a*. सत्यबद्ध; अभावनाप्रधान;

सामान्य । -y, *a.* पूयमय, पूयस्राविन्, सपूय.

Matting, *n.* आस्तरणं; किलिंजानि *pl.*

Mattock, *n.* अवदारणं, खनित्रं.

Mattress, *n.* तूलिका.

Maturate, *vt.* पच् *c*; पूयं उत्पद् *c* । *vi.* पाकं गम् 1 P; पूयं उद्ह 6 P । -ion, *n.* पाक; पूयोद्गार.

Mature, *a.* पक्व, परिणत; निष्पन्न, परिपूर्ण, प्रौढ; सप्रपंच, सुविमृष्ट; (bill) निस्तारोन्मुख; पूयपूर्ण । *vt.* पच्, परिणम् *both c*; निष्पद् *c* । *vi.* पच् *pass*, पाकं प्राप् 5 P; निस्तारोन्मुख *a.* भू 1 P; सपूय *n.* भू 1 P । -ness (*also* Maturity) *n.* पक्वता, पाक; निष्पत्ति *f*, परिणति *f*; प्रौढभाव; परिपूर्णता । -scent, *a.* आपक्व, पक्वप्राय, पाकोन्मुख.

Matutinal, Matutine, *a.* औषस, प्रगेतन, प्रातःकालीन.

Maudlin, *a.* मदिराभ्रांत; मूढभावनापूर्ण; अश्रुपूर्ण.

Maul, *n.* महादारुमुद्गर । *vt.* मुद्गरेण तड् 10 U; विप्रकृ 8 U; पीड् 10 U.

Maunder, *vi.* अस्पष्टं वद् 1 P; असंगतं जल्प् 1 P; निष्प्रयोजनं आचर् 1 P.

Mausoleum, *n.* चैत्य, समाधि *m.*

Mauve, *a.* नीललोहित.

Maw, *n.* उदरं, जठर; आस्यं, मुखं.

Mawkish, *a.* कुत्सित, बीभत्स; नीरस, रसहीन; मूढभावनापूर्ण.

Maxilla, *n.* हन्वास्थि *neu* । -ry, *a.* हनुविषयक.

Maxim, *n.* तत्त्वं, नियम, विधि *m*; सूत्रं; सिद्धांत । -ist, *n.* नियमप्रिय.

Maximum, *n* भूयिष्टसंख्या, °परिमाणं । *a.* गरिष्ट, प्रथिष्ट, भूयिष्ट, महिष्ट । Maximize, *vt.* भूयिष्टसंख्यां *or* °परिमाणं प्राप् *c*; अत्यंतं वृध् *c* । *vi.* धर्ममतनिर्बंधं कृ 8 U.

May, *auxiliary verb exp. by Imperative, Benedictive, Potential forms.*

Mayor, *n.* नगराध्यक्ष, पौरनायक । -alty, *n.* नगराध्यक्षाधिकार.

Mazarine, *a.* घननील.

Maze, *n.* अतिकुटिलमार्ग, °स्थानं; संशय, संदेह । *vt.* मुह्, संभ्रम् *both c* । -ful (*also* Mazy) *a.* कुटिल, गहन; असरल; विषम.

Mead, *n* मधु *neu*, माध्वकं, माध्वी.

Meadow, (*also* Mead), *n* केद(दा)रं, क्षेत्रं; गोप्रचार, तृणकीया, शाद्वलं, स्थली । -y, *a.* शाद्वल.

Meagre, *a.* कृश, क्षाम, क्षीण; रूक्ष, वंध्य; अप्रचुर, अल्प, अविपुल, स्तोक, स्वल्प । -ly, *adv.* अविपुलं, स्वल्पं । -ness, *n.* कार्श्यं, कृशता; स्वल्पता.

Meal, (1) *n.* धान्यचूर्णं, गुंडिका, पिष्टं, सक्तु (*m.pl*) । -y, *a.* पिष्टमय; पिष्टसम; पिष्टोक्षित; विवर्ण । M.y -mouthed, *a.* मृदुभाषिन्; छाद्मिक, दांभिक

Meal, (2) *n.* अदनं, अभ्यवहार, अशनं, जक्षा, जग्धि *f*, जेमनं, निघस, न्याद, परिपत्रं, प्रत्यवसानं, भोजनं, स्वदनं.

Mealie, *n.* शस्यं.

Mean, (1) *a.* अधम, अपकृष्ट, अवम, कदर्य, कुत्सित, कृपण, क्षुद्र, तुच्छ, दीन, निकृष्ट, नीच, प्राकृत, हीन । -born, *a.* अकुलीन, दुष्कुलीन, हीनवर्ण । -ly, *adv.* नीचतया, अधमवृत्त्या । -ness *n* अधमता, नीचता ; कार्पण्यं । -spirited, *a.* कृपण, क्षुद्रबुद्धि, दुष्ट, पिशुन.

Mean, (2) *a.* मध्य, मध्यन्य, मध्यम, मध्यवर्तिन्, मध्यस्थित ; मध्यपरिमाण, मर्यादानतिक्रामिन्, अनतिमात्र । *n.* मध्य *neu*; मध्यमस्थानं; मध्यमप्रमाणं ; अंतरं ; उपाय, साधनं, हेतु *m* । By all m.s, सर्वथा, सर्वप्रकारेण ; अवश्यमेव । By any m.s, येन केन प्रकारेण, यथा कथंचित् । By no m.s, न कथंचित्, न कथंचन । -time, -while, *adv.* अत्रांतरे ; *n.* अंतरालं, मध्यकाल.

Mean, (3) *vt*, (Intend) अनुसंधा 3 U, अभिप्रे 2 P, इष् 6 P, उद्दिश् 6 P, (परि०, सं०) क्लृप् *c*, चिकीर्षते *Desid.*, चिंत् 10 U, संप्रधृ 10 U; (Design) नियुज् 7 A. 10 U ; उपलक्ष् 10 U, गम *c*, द्युत् *c*, ध्वन् *c*, विवक्षति *Desid*, सूच् 10 U । To m. well to, by अनुकूल *a.* अस् 2 P । -ing, *n.* अभिप्राय, अर्थ, आशय, उद्देश, तात्पर्य, भाव, विवक्षा ; आकूतं, इंगितं । -ing, *a.* अर्थपूर्ण, सार्थ ; साकूत । -ingly, *adv.* साकूतं । M.ing-less, *a.* निरर्थक ; निष्कारण, निष्प्रयोजन.

Meander, *n.* कुटिलगति *f*, जिह्ममार्ग; (*usually pl., also* -ings), वक्राणि, वंकाः *pl.* । *vi.* कुटिलं *or* जिह्मगत्या गम् 1 P *or* वह् 1 P *or* सृप् 1 P । -ing, *a.* असरल, जिह्मगति, वक्र.

Measles, *n. pl.* मसूरिका । Measly, *a.* मसूरिकाग्रस्त ; निरुपयोग, निष्फल.

Measure, *n.* प्रमाणं, प्रमिति *f*; प्रतिमानं, माड, मात्रं, मात्रा, मानं; मानदंड, °सूत्रं *etc.*; मर्यादा, सीमा ; (Metre) छंदस् *neu*, वृत्तं; ताल, लय ; उपाय, प्रयोग, युक्ति *f*, साधनं; (Law) नियम, नियोग, राजाज्ञा, व्यवस्था, शासनं । *vt.* (परि०, प्र०) मा 2 P. 3 A ; परिमाणं निरूप् 10 U, तुल् 10 U ; निश्चि 5 U, विचर् *c*, विमृश् 6 P; परिक्लृप् *c*, विभज् 1 U ; अतिक्रम् 1 U. 4 P, लंघ् 10 U ;

निरीक्ष् 1 A, विलोक् 1 A. 10 U; स्पर्ध् c । vi. ०परिमित a. अस् 2 P । Beyond m., अतिमात्रं, अतीव, अत्यंतं, अत्यर्थं । In a m., in some m., ईषत्, किंचित् । To take m.s, उपायं क्लृप् c or प्रयुज् 10 U, (कार्ये) प्रवृत् 1 A । To m. one's length, साष्टांगपातं पत् 1 P । To m. swords, स्पर्ध् 1 A । To take one's m., (अमुकस्य) स्वभावं अवगम् 1 P । Without m., अतिमर्यादं, अतिमात्रं । -able, a. (परि०)मेय । -d a. (परि०)मित; नियत; लयबद्ध; स्थिर; सुविचारपूर्वक । -less, a. अपरिमित, अमित; अतिमात्र । -r, n. मापक.

Meat, n. आमिषं, क्रव्यं, पिशितं, मांसं; (cut up) शौ(सौ)नं; मांसाहार; अन्नं; भोजनं । To sit at m. भोजनार्थं उपविश् 6 P । Seller of m., कौटिक, मांसिक, शौ(सौ)निक । -y a. मांसपूर्ण; सुपौष्टिक.

Mechanic, n. कर्मकार, कारु m, देवट, शिल्पकार, शिल्पिन् m; (pl.) द्रव्यगतिशास्त्रं, यंत्रशास्त्रं । a. यंत्रविषयक, यांत्रिक । -al, a. यांत्रिक; नैसर्गिक; यंत्रसंपादित; यंत्रतुल्य; शिल्पविषयक; अबुद्धिपूर्वक; अनुकरणवृत्ति, परानुवर्तिन् । -ally, adv. यंत्रवत्; अबुद्धिपूर्वं । -ian, -ist, n. यंत्रकार, यंत्रज्ञ, शिल्पज्ञ, शिल्पिन् m । -ism, n. यंत्ररचना; यंत्रव्यापार । -ize, vt. यंत्रव्यापारसंबद्धं a. कृ 8 U.

Medal, n. मुद्रा; पदकं । -lion, n. महामुद्रा । -list, n. मुद्राधर, लब्धमुद्र, मुद्राकार.

Meddle, vi. अव्यापारेषु व्यापृ 6 A, परकार्यविघातं कृ 8 U, परकार्ये व्यवहृ 1 P । -r, n. परकार्यव्यवहर्तृ m, ०विघातिन् । -some, a. परकार्यघातक, ०चर्चक । -someness, n. परकार्यव्यवहार.

Mediæval, a. मध्यकालीन

Medial, a. मध्यवर्तिन्, मध्यस्थित.

Mediate, a. मध्यस्थ, मध्यवर्तिन्, माध्यमिक; अंतर्गत, अप्राथमिक; प्रणालीसाधक, ०सिद्ध । vi. माध्यस्थं कृ 8 U । vt. माध्यस्थ्येन साध् c; मध्ये न्यस् 4 U । -ion, (allso Mediacy), n. माध्यस्थं । -ness, n. मध्यवर्तित्वं, मध्यस्थता । -or, n. मध्यस्थ, माध्यस्थकृत both m.

Mediatize, vt. अधीनं a. or परतंत्रं a. कृ 8 U.

Medical, a. आयुर्वैदिक, वैद्य, वैद्यकविषयक; औषधीय । M. science, आयुर्वेद, वैद्यकं । M. treatment, चिकित्सा । -ly, adv. यथावैद्यकं.

Medicament, n. औषधं, भेषजं । -al, a. औषधीय, भेषज्य.

Medicaster, n. कुवैद्य, वैद्यहतक.

Medicate, *vt.* औषधेन संसृज् 6 P *or* उपचर् 1 P । -ion, *n.* औषधोपचार; औषधलेप । Medicable, *a.* औषधोपचार्य । Medicative, *a.* औषधीय, भेषज्य.

Medicine, *n.* अगद, औषधं, जायु *m*, तंत्रं, भेषजं, भैषज्यं; आयुर्वेद, चिकित्सा, वैद्यकं, वैद्यशास्त्रं; अभिचारसाधनं । -man, *n.* अभिचारिन् *m*, कुहककार । Medicinal, *a.* औषधीय, भेषज्य, भेषज, रोगघ्न, व्याधिशमक.

Medico, *n.* आयुर्वेदिन् *m*, चिकित्सक, वैद्य; वैद्यकाध्येतृ *m*.

Mediocre, *a.* मध्यम, साधारण, सामान्य । Mediocrity, *n.* साधारण्यं, सामान्यता.

Meditate *vi.* चिंत् 10 U, ध्यै 1 P, निध्यै 1 P, भू *c*, विचिंत् 10 U, विमृश् 6 P, समाधा 3 U, संप्रध् 10 U । *vt.* परिक्लृप् *c*, युज् 7 A. 10 U । -ion, *n*, चिंतनं, ध्यानं, भावनं-ना, विमर्श; निदिध्यास, संप्रधारणं-णा; अंतर्ध्यानं, प्रणिधानं, समाधि *m* । -ive, *a.* ध्यानपर, °शील, समाहित.

Mediterranean, *a.* भूमध्यस्थ; भूमिवेष्टित.

Medium, *n.* अंगं, उपकरणं, करणं, साधनं; आधारद्रव्यं; मध्यवर्तिन्; मृतसंदेशहर । *a.* मध्यवर्तिन्, मध्यास्थित; साधारण, सामान्य.

Medley, *n.* प्रकीर्णकं, संकर । *a.* प्रकीर्ण, संकीर्ण, संकुल.

Medulla, *n.* मज्जा; पृष्ठास्थिमज्जा.

Meed, *n.* पारितोषिकं, प्रतिफलं, फलं.

Meek, *a.* अनुद्धत, नम्र, मृदु, विनीत, सौम्य ।-ly *adv.* नम्रतया, सौम्यतया । -ness, *n.* नम्रता, मार्दवं, विनय, सौम्यता.

Meet, (1) *a.* अनुरुप, उचित, उपपन्न, युक्त, योग्य । -ly, *adv.* उपपन्नं, युक्तं । -ness, *n.* आनुरूप्यं, औचित्यं, योग्यता.

Meet, (2) *vt.* आसद् *c*, उपागम् 1 P, समागम् 1 P, समासद् *c*, समि 2 P; संमुखीभू 1 P; प्राप् 5 P, लभ् 1 A, विद् 6 P; अभिमुखीकृ 8 U, विग्रह् 9 P; प्रतिवच् 2 P, समाधा 3 U; खंड् 10 U; निस्तॄ *c* । *vi.* एकीभू 1 P, संगम् 1 P, संमिल् 6 P । *n.* मेलक । To m. the eye, ear, दृश्, श्रु *both Pass*, कर्ण° *or* नयनपथं या 2 P । To m. with, लभ् 1 A, विद् 6 P; अनुभू 1 P; समासद् *c* । Well met, स्वागतं । -ing, *n.* संयोग, संगम, समागम, संमिलनं; आस्थानं, गोष्ठि-ष्ठी *f*, घटा, तारणी, परिषद् *f*, मेलक, मेला, संसद् *f*, सदस् *neu*, सभा, समज्या, समाज । M.ing-house, *n.* आस्थानी, सभामंडप.

Megacephalous, *a.* महाशिरस्क.

Megalith, *n.* महाशिला; प्राचीनचैत्य.

Megalomania, *n.* अहंकारोन्माद; अहंकारोद्रेक.

Megaphone, *n.* ध्वनिवर्धकतूर्य.

Megrim, *n.* अर्धावभेदक.

Melancholy, *n.* अवसाद, उद्वेग, खेद, दौर्मनस्यं, निर्वेद, विषण्णता, विषाद, वैमनस्यं; ध्यानपरता । *a.* उद्विग्न, खिन्न, दुर्मनस्क, निर्विण्ण, विमनस्क, विषण्ण; विषादशील; सदाखिन्न; ध्यानपर; खेदावह, निरुत्साहकर । Melancholic, *a.* अवसन्न; दुःखपूर्ण; खेदशील.

Mélange, *n.* प्रकीर्णकं, संकर; मिश्रणं.

Melanic, *n.* कृष्णवर्ण.

Mêlée, *n.* हस्ताहस्तिसंकुलं, तुमुलं.

Meliorate *vt.* साधीयसं *a.* कृ 8 U; संशुध् *c* । *vi.* उत्कर्षं गम् 1 P । -ion, *n.* अभिवृद्धि *f*, उत्कर्ष, गुणवर्धनं । Meliorism, *n.* जनतागुणवर्धनवाद.

Meliphagous, *a.* मधुभक्षक.

Mellipherous, *a.* मधुधारिन्, मधुप्रसव.

Mellifluous, Mellifluent, *a.* मंजुल, मधुर; मधुस्यंदिन् । Mellifluence, *n.* मंजुलता, मधुरता, माधुर्य.

Mellow, *a.* सुपक्व; स्निग्ध; मंजुल; सौम्य, स्नेहिन् । *vt.* पच् *c*, पाकं प्राप् *c* । *vi.* पच् *Pass*; मार्दवं *or* सौम्यतां प्राप् 5 P । -ness, *n.* परिपाक, सुपक्वता; मार्दवं, सौम्यता । -y, *a.* सुपक्व.

Melodrama, *n.* अद्भुतरसप्रधानं नाटकं *or* संविधानकं । -tic, *a.* अद्भुतरसप्रचुर.

Melody, *n.* सुस्वर, स्वरमाधुर्य, स्वरसंवाद; गीतं-ति *f* । Melodious, *a.* कर्णमधुर, कल, मंजुल, मधुरस्वन, सुस्वर । -ly, *adv.* कलं, मधुरं.

Melon, *n.* कालिंगं, तरंबुजं, सेतु *m.*

Melt, *vi.* गल् 1 P, द्रवीभू 1 P (वि॰)द्रु 1 P, (वि॰)ली 9 P; तिरोभू 1 P; दयार्द्रीभू 1 P । *vt.* द्रवीकृ 8 U, द्रु *c*, (वि॰)ली *c*; ह्रस् *c* । M.ing-pot, *n.* काणा, तैजसावर्तनी, मुषा, मुषा-षी । -ingly, *adv.* साभिलाषं.

Member, *n.* अंगं, अंगकं, अपघन, अवयव, गात्रं, प्रतीक; पारिषद्य, सदस्य, सभ्य, सामाजिक; परिच्छेद, प्रकरणं, विभाग; शाखा । -ship, *n.* सभ्यपदं, सभ्याधिकार.

Membrane, *n.* तनुत्वच् *f*; झिल्ली.

Memento, *n.* स्मारकं.

Memoir, *n* वृत्तांतलेखनं; चरित्रं, ॰लेखनं, ॰प्रबंध; निबंध.

Memorabilia, *n. pl.* स्मरणार्हविषयाः.

Memorable, *a.* स्मरणार्ह, स्मरणीय, स्मर्तव्य.

Memorandum, *n.* स्मरणटिप्पणी; लघुलेख, ॰निबंध.

Memorial, *a.* स्मारक । *n.* स्मारकं; *pl.* ऐतिहासिकलेखाः; निवेदन॰,

विज्ञप्तिपत्रं। –ist, *n.* प्रार्थक। –ize, *vt.* विज्ञा *c.*

Memorize, *vt.* कंठस्थं *a.* *or* मुखस्थं *a.* कृ 8 U; अभ्यस् 4 P.

Memory *n.* धारणा, संस्मृति *f*, स्मरणं, स्मृति *f*; मेधा; स्मृतिकाल। To commit to m, मुखस्थं *a.* कृ 8 U.

Menace, *n.* बिभीषिका, भयकारणं. भयदर्शनं; तर्जनं-ना। *vt.* तर्ज् 1 P. 10 U, भर्त्स् 10 U; प्रत्यासद् 1 P। –ing, *a.* बिभीषक-ण, भयदर्शक.

Me'nage, *n.* कुटुंबं; गृहव्यवस्था.

Me'nagerie, *n.* पशुसंग्रह; पशुशाला, वितंस.

Menagogue, *n.* ऋतुस्रावसाधकं

Mend, *vt.* प्रतिसमाधा, संधा *both* 3 U; संशुध् *c*। *vi.* संशुध् 4 P; उत्कर्षं गम् 1 P; आरोग्यं *or* स्वास्थ्यं प्राप् 5 P.

Mendacious, *a.* अनृतभाषिन्, मिथ्यावादिन्। Mendacity, *n.* असत्यभाषणं, मिथ्यावाद.

Mendicant, *n.* भिक्षाक, भिक्षु *m.*, भिक्षुक, वनीप(य)क; परिव्राजक; अर्थिन् *m.*, दरिद्र, मार्गण, याचक। Mendicancy, Mendicity, *n.* पैंडिक्यं-न्यं, भिक्षणं, भिक्षा, भैक्ष्यं; याचकवृत्ति *f*; याचना.

Menial, *a.* दासविषयक, दासेय; दासोचित; अपकृष्ट, नीच। *n.* किंकर, चेट, दास, भृत्य, सेवक। M. service, दासकर्मन् *neu*, दास्यं.

Meniscus, *n*, अर्धचंद्राकृति *f*; अर्धचंद्राकारः काच.

Menopause, *n.* रजःस्तंभनं.

Menorrhagia, *n.* पुष्पातिस्राव.

Menorrhœa, *n.* ऋतुस्राव.

Mensal, *a.* प्रातिमासिक, मासिक, मास्य.

Menses, *n. pl.* आर्तवं, ऋतु *m*, पुष्पं, रजस् *neu.*

Menstrual, Menstruous, *a.* मासिक; आर्तव। Mentruant, आत्रेयी, आर्तवेयी, उदक्या, ऋतुमती, पुष्पवती, पुष्पिणी, फलिता, मलिनी, मलिष्ठा, रजस्वला। Menstruate, *vi.* ऋतुमती भू 1 P। Menstruation, *n.* आर्तवं, ऋतुस्राव.

Menstruum, *n.* द्रावकरस.

Mensurable, *a.* माप्य, मेय; तालबद्ध; लयबद्ध.

Mensuration, *n.* मानं, मापनं, मिति *f*; क्षेत्रविद्या, मानशास्त्रं.

Mental, (1) *a.* चैतसिक, चैत्त, मानस, मानसिक: चित्तकृत, ०गत। –ity, *n.* बुद्धिसामर्थ्यं; प्रकृति *f*, भाव, शीलं, स्वभाव। –ly, *adv.* बुद्ध्या, मनसा। Mentation, *n.* चित्तव्यापार.

Mental, (2) *a.* हनुविषयक.

Mention, *vt.* आख्या 2 P, कथ् 10 U, वच् 2 P; उदाहृ 1 P, निर्दिश् 6 P। *n.* कथनं; निर्देश;

नामग्रहणं । -able, *n.* निर्देशार्ह । -ed, *a.* निर्दिष्ट ; उक्त । Above-m.ed, प्रागुक्त, उपरिनिर्दिष्ट । About to be m.ed, वक्ष्यमाण.

Mentor, *n.* सदुपदेशक.

Menu, *n.* भोजनसूची ; भोजनं.

Mephitis, *n.* पूत्युद्गार; पूतिगंध *m* । Mephitic, -al, *a.* दुर्गंध, पूतिगंध.

Mercantile, *a.* वाणिज, वाणिजिक, वाणिज्यविषयक.

Mercenary, *a.* भृतक, वैतनिक ; धनमात्रापेक्षक, धनलुब्ध । *n.* शस्त्राजीव, शस्त्रोपजीविन् *m.*; भृतिभुज् *m.*

Mercer, *n.* दुकूलापणिक । -y, *n.* दुकूलापण.

Merchandise, *n.* पणसाः *pl.* पण्यजातं, भांडानि *pl.*, क्रय्य-द्रव्याणि *pl*; क्रयविक्रय, निगम, वाणिज्यं.

Merchant, *n.* आपणिक, क्रयविक्र-यिक, नैगम, पणितृ *m*, पण्याजीव, प्रापणिक, वणिज् *m*, व(वा)णिज, वणिजक, वाणिजिक, विपणिन् *m*, वैदेहक, व्यवहारक, सार्थवाह, सार्थिक । *a.* वाणिज, वाणिज्य-विषयक । M. prince, पण्यपति, श्रेष्ठिन् *both m* । -man, *n.* वणिङ्नौका.

Mercury, *n.* (Planet) एकांग, चांद्रमसायन-नि *m*, बुध, रौहिणेय, श्यामांग, सौम्य ; (metal) चपल, दारद, पारत(द), रस, सूत *mn*, सूतक *mn*; दूत, वार्ताहर । M. sulphide (Vermilion), हंस-पादं, हिंगुल *mn*, हिंगुलि *m* । Mercurial, *a.* पारदमय ; अस्थिर, चंचल, चपल, तरल, लोल । -ly *adv.* चांचल्येन । Mercuric, Mercurous, *a.* पारदमय, रसात्मक.

Mercy *n.* अनुकंपा, अनुक्रोश, करुणा, कारुण्यं, कृपा, घृणा, दया, सौजन्यं ; अनुग्रह, प्रसाद, मृडनं ; क्षमा, शांति *f*, मर्षणं ; प्रभुत्वं, वश । At the m. of, वशे (स्थित *etc.*) । Merciful *a.* कृपालु, दयालु, सानुकंप; -ly, *adv.* सदयं, सानुकंपं । Merciless, *a.* अदय, निर्घृण, निर्दय, निष्करुण, निष्ठुर, कठोर, क्रूर ; -ly, *adv.* निर्दयं.

Mere, (1) *n.* सरस् *neu*, सरोवर ; तटाक *mn*, तडाग *mn*; ह्रद.

Mere, (2) *n.* पर्यंत, प्रांत, मर्यादा, सीमन् *neu*, सीमा.

Mere, (3) *a.* केवल, शुद्ध ; ॰मात्रं *in comp.* । -ly, *adv.* केवलं ; एव ; ॰मात्रं *in comp.*

Meretricious, *a.* वेश्योचित ; कुमोहक; मिथ्यारुचिर । -ly *adv.* असच्छोभया.

Merganser, *n.* प्लवग.

Merge, *vt.* मस्ज्, विली ; अंतर्भू, समाविश् *all c* । *vi.* निमस्ज् 6 P, विली 4 A ; निर्वाणं *or* निर्वृतिं

गम् 1 P *or* प्राप् 5 P । –r, *n.* संकलनं, समावेशनं.

Meridian, *a.* माध्याह्निक; उच्चतम, परम । *n.* खमध्यं ; याम्योत्तरवृत्तं ; मध्याह्न ; परा काष्टा *or* कोटि *f.*

Meridional, *a.* खमध्याविषयक ; याम्योत्तर ; उच्चतम, परम.

Merit, *n.* गुणित्वं, पात्रता, योग्यता, विशिष्टत्वं ; धर्म, पुण्यं, श्रेयस् *neu*, सुकृतं ; गुण, विशेष, सद्गुण ; गुणागुणौ, गुणदोषौ ; प्रतिफलं । *vt.* अर्ह् 1 P । -ed, *a.* उचित, यथार्ह, योग्य । –orious, *a.* फलार्ह;प्रशस्य, श्लाघ्य, स्तुत्य ; पुण्य, पुण्यवत् ; गुणिन्, गुणोपेत ; –ly, *adv.* प्रशस्यतया ; फलार्हतया.

Merle, *n.* सारिका.

Mermaid, *n.* मत्स्यनारी, मत्स्यांगना । Merman, *n.* मत्स्यनर.

Meropidan, *a.* अलिभक्षक.

Merry *a.* आनंदिन्, उल्लसित, उल्लासिन्, प्रफुल्ल, प्रसन्न, सानंद, सोल्लास, हास्यवृत्ति ; आनंदकर, विनोदक, हास्यकर; ईषत्क्षीब । To make m. महोत्सवं *or* विलासं कृ 8 U । To make m. over, उपहस्, परिहस्, *both* 1 P । –andrew *n.* भंड, विदूषक, वैहासिक । –making, *n.* उत्सव । Merrily, *adv.* सानंदं, सोल्लासं ; सविनोदं । Merriment, *n.* परिहास, प्रमोद, विनोद, लीला, हर्ष, हासिका । Merriness, *n.* प्रफुल्लता, प्रसन्नता.

Me'salliance, *n.* अनुचितविवाह.

Mesentery, *n.* अंत्रपेशी.

Mesh, *n.* जालरंध्रं, जालांतरालं ; (*pl.*) जालकं ; पाश । *vt.* जाले *or* पाशे बंध् 9 P.

Mesmerism, *n.* मोहनविद्या । Mesmerist, *n.* मोहनविद् *m* । Mesmerize, *vt.* मोहनेन वशीकृ 8 U.

Mesne, *a.* मध्यवर्तिन्, मध्यस्थित.

Mess, *n.* उष्णिका, विलेपी, श्राणा ; सहभोजनं ; पंक्तिभोजिनः *pl* ; अव्यवस्था, संकुलं ; संकटं । *vi.* सहभोजनं कृ 8 U ; वृथा कार्यघातं कृ 8 U । *vt.* संकुलीकृ 8 U, संकॄ 6 P ; मलिनीकृ 8 U । –mate, *n.* सहभोजिन् ; सहचर, सहवासिन् । –y, *a.* संकीर्ण, संकुल ; कलुषित.

Message, *n.* आख्यायनी, दिष्टं, वाचिकं, वार्ता, संदेश, संव(वा)दनं। Messenger, आख्यायक, दूत, वार्तायन, वार्ताहर, वार्तिक, संदेशहर, सांदेशिक.

Messiah, *n.* विश्वत्रातृ *m.*

Messuage, *n* गृहपारिभूम्यधिकार.

Metabolism, *n.* कायिकद्रव्यविक्रिया.

Matacarpus, *n.* करभ, पीलु *m.*

Metal, *n.* धातु *m* ; रथ्योपलखंडाः *pl* ; सार । *vt.* धातुना पूर् 10 U *or* सनाथीकृ 8 U ; उपलखंडैः

आच्छद् 10 U। -lic, *a.* धातुमय। -lography, *n.* धातुशास्त्रं। -lurgy, *n.* धातुशोधनं.

Metalepsis, *n.* (अलंकार)संकर.

Metamorphose, *vt.* रूपांतरे परिवृत् *c*; अन्यथाकृ, विकृ *both* 8 U। -is *n.* रूपविक्रिया; रूपांतरं। Metamorphic, *a.* विक्रियात्मक; विक्रियासाधक; विकृत.

Metaphor, *n.* रूपकं; उपचार, लक्षणा। -ic, -ical, *a.* औपचारिक, लाक्षणिक। -ically, *adv.* लक्षणया.

Metaphrase, *n.* यथाशब्दानुवाद.

Metaphysics, *n pl.* अध्यात्मविद्या, आन्वीक्षिकी। Metaphysical, *a.* आध्यात्मिक, आन्वीक्षिक; सर्वातिवर्तिन्; गूढ, दुर्बोध; कल्पनात्मक। Metaphysician, *n.* आन्वीक्षिक, अध्यात्मशास्त्रज्ञ.

Metatarsus, *n.* प्रपदं.

Metathesis, *n.* वर्णव्यत्यास.

Mete, (1) *vt.* (परि)मा 2 P. 3 A; अंश् 10 U, परिक्लृप *c*, विभज् 1 U.

Mete, (2) *n.* पर्यंत, सीमा.

Metempsychosis, *n.* जन्मांतरं, देहांतरप्राप्ति *f*, पुनर्जन्मन् *neu.*

Meteor, *n.* अग्न्युत्पात, उत्पात, उल्का, खोल्का।-ic, *a.* उल्कोत्पन्न; उत्पातविषयक; उल्कासम; आपातभास्वर। -ology, *n.* वायुशास्त्रं.

Meter, *n.* मापकयंत्रं.

Methinks, *phrase* मन्ये; इति प्रतिभाति मे.

Method, *n.* पद्धति *f*, प्रकार, रीति *f*, विधा; अनुक्रम, व्यवस्था; यथाक्रमरचना। -ic, -ical, *a.* क्रमानुगत, यथाक्रम, व्यवस्थित; क्रमानुसारिन्। -ize, *vt.* यथाक्रमं विन्यस् 4 U *or* स्था *c*.

Meticulous, *a.* दुराराध्य; अत्यवहित.

Me'tier, *n.* आजीविका; व्यवसाय; प्रवृत्तिप्रकार; परमनैपुण्यविषय.

Metre, *n.* छंदस् *neu*, वृत्तं। Metrics, *n.* छंदःशास्त्रं। Metrical, *a.* छंदोबद्ध, छांदस, पद्यात्मक, वृत्तात्मक। Metrist, *n.* छंदोनिपुण; पद्यकार.

Metronome, *n.* तालमापनी, तालयंत्रं.

Metronymic, *a.* मातृनामोद्भत.

Metropolis, *n.* मुख्यनगरी, राजधानी। Metropolitan, *a.* राजधानीय.

Mettle, *n.* प्रकृति *f*, स्वभाव; प्रभाव, वीर्य, सत्त्वं। -d, -some, *a.* ओजस्विन्, महासत्त्व, वीर्यवत्, सोत्साह.

Mew, (1) *vi.* (मार्जारस्य) उत्क्रुश् 1 P.

Mew, (2) *n.* पंजर, वितंस; कारा, गुप्ति *f*; गर्त; (*pl.*) अश्वशाला, मंदुरा.

Mewl, *vi.* (अर्भक इव) रुद् 2 P; (मार्जार इव) उत्क्रुश् 1 P.

Miaow, *n.* मार्जारक्रंदनं.

Miasma, *n.* पूत्युद्गार; रोगात्मकोद्गार.

Miaul, *vi.* (मार्जार इव) क्रंद् 1 P.

Mica, *n.* अभ्रकं.

Mickle, *a.* बहु, बहुल.

Microbe, *n.* जीवाणु *m*, सूक्ष्मजंतु *m*.

Microcephalic, Microcephalous, *a.* अल्पशिरस्क ; अल्पबुद्धि.

Microcosm, *n.* सूक्ष्मविश्वात्मकः पुरुष; समष्टिदर्शकव्यष्टि *f*.

Microphone, *n.* सूक्ष्मध्वनिवर्धकयंत्रं.

Microscope, *n.* सूक्ष्मदर्शकयंत्रं । Microscopic, -al, अतिसूक्ष्म, अत्यल्प.

Micturition, *n.* मेहनोत्कता ; मूत्रोत्सर्ग, मेहनं.

Mid, *a.* मध्य, मध्यम । *prep.* अंतरे; मध्ये । -day, *n.* मध्याह्न । -heaven, *n.* खमध्यं । -land, *a.* अंतर्देशीय, देशमध्यस्थ, भूमिवेष्टित ; *n.* अंतःप्रदेश । -night, *n.* अर्धरात्र, निशीथ, मध्यरात्र । -riff, *n.* श्वसनस्नायु *m* । -ship, *n.* नौकामध्यं । -st, *n* अभ्यंतरं, मध्यं ; *prep.* (*also* '*In the m.*'), अंतरे, मध्ये । -summer, -winter, *n.* ग्रीष्ममध्यं, हेमंतमध्यं । -way, *a.* मार्गमध्यस्थ ; *adv.* अर्धमार्गे, मार्गमध्ये । -wife, *n.* साविका । -wifery, *n.* प्रसूतिसाधनं, सूतिकर्मन् *neu*.

Midden, *n.* अवस्कर राशि *m*.

Middle, *a.* मध्य, मध्यम, मध्यवर्तिन्, मध्यास्थित । *n.* मध्य *mn*, मध्यभाग : कटि *f*। In the m. of, मध्ये ; यावत् । -aged, *a.* मध्यमवयस्क । M. finger, ज्येष्टा, मध्यमा । -man, *n.* मध्यस्थपुरुष.

Middling, *a.* मध्यम, साधारण, सामान्य.

Midge, *n.* दंशक, मशक, रणरण ; (*also* -et) अतिवामन.

Mien, *n.* आकार, दर्शनं, रूपं; मुखचर्या; वृत्ति *f*.

Might, *n.* ऊर्जस् *neu*, प्रभाव, बलं, शक्ति *f*, सामर्थ्यं ; प्राबल्यं । With m. and main, सकलबलेन । -iness, *n.* सामर्थ्यं । -y, *a.* ऊर्जस्वत्-स्वल-स्विन्, ऊर्जित, प्रबल, प्रभविष्णु, बलवत्, बालिन्, शक्तिमत्, समर्थ ; अतिमहत्, अतिमात्र, विशाल । -y, (*also* Mightily), *adv.* अतिमात्रं, अतीव, अत्यंतं.

Mignon, *a.* कोमल, पेलव, सुकुमार.

Migraine, *n.* अर्धावभेदक.

Migrate, *vi.* देशांतरं *or* स्थानांतरं गम् 1 P । -ion, *n.* देशांतरगमनं । -ory, *a.* देशांतरगामिन्.

Milch, *a.* क्षीरिन्, दुग्धदायिन् । -cow, *n* क्षीरिणी, दुग्धदा, दुघा, दोग्ध्री, पयस्विनी, पीनोध्नी, वंजुला, सुव्रता ; सुत्यागिन् *m*.

Mild, *a.* अपरुष, मृदु, शांत, सौम्य ; अतीव्र, अनुग्र । -ly, *adv.* अपरुषं, साम्ना, सौम्यतया । -ness, *n.*

अपारुष्यं, मार्दवं, सामन् *neu*, सौम्यता.

Mildew, *n.* कल्क *mn.*

Mile, *n.* अर्धक्रोश, क्रोशार्धं । -age; *n.* चलितक्रोशसंख्या.

Militant, *a.* युयुत्सु, योधनशील, युध्यमान, रणोद्यत । Militancy, *n.* युयुत्सा ; स्पर्धा.

Military, *a.* क्षात्र ; आयुधिक, सांग्रामिक, सामरिक ; युद्धप्रवृत्त । *n.* सैनिकाः *pl.*; सेना । Militarism, *n.* क्षात्रधर्म ; रणधर्म, रणनीति *f*; शस्त्रमूलकाधिपत्यं । Militarist, *n.* रणधर्मनिर्बंधिन् *m* ; रणनीतिकोविद.

Militate, *vi.* विरुध् 7 U ; प्रतिकृ 8 U; प्रतिकूलं वृत् 1 A.

Militia, *n.* नागरिकसेना ; देशरक्षकाः *pl.*

Milk, *n.* ऊधन्यं, ऊधस्यं, क्षीरं, जीवनीयं, दुग्धं, पयस् *neu*, पुंसवनं, स्तंन्यं ; (fresh) धारोष्णं, पीयूषं ; (cow's) गव्यं, गोरस; (curdled) आतंचनं, क्षीरजं, दधि *neu*; वनस्पतिपयस् *neu* । *vt.* दुह् 2 U ; वंचनेन अपहृ 1 P । -livered, *a.* कातर, भीरु । -maid, *n.* आभीरी, गोपिका, गोपी । -man, *n.* आभीर, गोदुह, दोग्धृ *m* । -sop, *n.* दुर्बलजन । -y, *a.* दुग्धमय, पयस्य, पायस ; दुग्धोपम ; धवल, श्वेत ; निर्बल, मृदु ; भीरु ; M.y way, आकाशगंगा, मंदाकिनी, सुरनदी.

Mill, *n.* पेषणयंत्रं ; शिल्पयंत्रशाला । *vt.* पिष् 7 P ; अनुक्रकचीकृ 8 U ; (वस्त्रं) घनीकृ 8 U; मुष्टिना प्रहृ 1 P । -er, *n.* पेषक । -stone, *n.* पेषाणि-णी *f*, पेषाक.

Millennium, *n.* सहस्रवर्षं । Millenary, Millenial, *a.* सहस्रवार्षिक.

Millesimal, सहस्रांशात्मक । *n.* सहस्रतमांश.

Millet, *n.* प्रियंगु *m.*

Milliard, *n.* सहस्रनियुतं.

Milliner, *n.* स्त्रीपरिच्छदकारिणी.

Million, *n.* नियुतं, दशलक्षं । The m., जनता, प्राकृतजनाः *pl* । -aire, *n.* कोटीश्वर, लक्षपति *m* । -ary, *a.* दशलक्षात्मक । -th, *a.* नियुततम.

Milt, *n.* प्लीहा ; मत्स्यांडपिंड.

Mime, *n.* प्रहसनं ; भंड, विदूषक, वैहासिक । -sis, *n.* पररूपविडंबनं.

Mimic, *a.* अनुकरणात्मक; विडंबित; कृतक, कृत्रिम । *n.* नट, रंगाजीव, शैलूष ; भंड । *vt.* विडंब् 10 U ; (उपहासार्थं) अनुकृ 8 U । -ry, *n.* अनुकरणं, अनुकार, अनुकृति *f*, विडंबनं.

Miminy-piminy, *a.* दुराराध्य.

Mimosa, *n.* नमस्कारी, लज्जालु *mf*, लज्जिरी.

Minaret, *n.* शिखरं, शृंगं.

Minatory, Minacious, *a.* विभीषक, भयदर्शक, भीषण.

Minauderie, *n.* विभ्रम, विलास, हाव.

Mince, *vt.* सूक्ष्मखंडशः कृत् 6 P; *or* छिद् 7 P; हावेन वद् 1 P; अल्पीकृ 8 U, क्षल् 10 U; सौजन्येन नियम् 1 P। *vi.* अतिमृदुगत्या चल् 1 P। *n.* सूक्ष्मच्छिन्नमांसं। –meat, *n.* मोदकविशेष; सूक्ष्मखंडाः; to make m. of, समूलं नश् *c*। –ing, *a.* लीलापूर्ण, विलासपूर्ण। –ingly, *adv.* ललितगत्या; मृदुस्वरेण.

Mind, *n.* अंतःकरणं, चित्तं, चेतस् *neu*, मनस् *neu*, मानसं; ख्याति, चित्, चिति, ज्ञप्ति, धी, प्रज्ञा, बुद्धि, मति, शेमुषी, संविद् *all f*; स्मृति *f*; अभिप्राय, मतं; भाव, रुचि *f*; उद्देश। *vt.* अवधा 3 U, अवेक्ष् 1 A, आदृ 6 A, मनो दा 3 U, विमृश् 6 P; न अनुमन् 4 A *or* अनुमुद् 1 A; पा *c*, रक्ष् 1 P। *vi.* सावधानं वृत् 1 A। Absence of m,, अनवधानं, अन्यमनस्कता। Presence of m., अव्याकुलता, असंभ्रम, निराकुलत्वं। To bring, call to m., अनुचिंत् 10 U, स्मृ 1 P; मनसि कृ 8 U। To have a m., मनः कृ 8 U, प्रवणीभू 1 P। To make up one's m., निश्चयं *or* मतिं कृ 8 U। To put in m., स्मृ *c*। To speak one's m., स्पष्टं–स्वाभिप्रायं प्रकाश् *c*। –ful, *a.* अप्रमत्त, अवहित, जागरूक, समाहित, सावधान; मन्यमान। –fully, *adv.* सावधानं, विचारपूर्वं। –fulness, *n.* अवधानं, जागरूकता। –less, *a.* अनवधान; मतिहीन.

Mine, (1) *a.* मदीय, मामक, मामकीन, मम.

Mine, (2) *n.* आकर, खनि-नी *f*, खानि *f*, गंज-जा; (of jewels) रत्नाकर; (salt) रुमा; खानिकं, सुरुंगा; उद्भव, प्रभव। *vt.* (आ०, उत्०, नि०) खन् 1 P; खननेन कृ 8 U; अधःखननेन अवसद् *c*; सुरुंगां रच् 10 U। –captain, *n.* आकरिक। –r, *n.* आखनिक, खनक, खनितृ *m*, खातक, खानक.

Mineral, *n.* खनिजं, धातु *m.*। *a.* आकरज, आकरिन्, खनिज; धातुमय; धातुसंसृष्ट। M. salt, माणिमंथं, शीताशिवं, सैंधव *mn*। –ogy *n.* खनिजद्रव्यशास्त्रं, धातुशास्त्रं। –ogist, *n.* धातुशास्त्रविद् *m.*

Mingle, *vt.* (सं०) मिश्र् 10 U, संयुज् 10 U, संसृज् 6 P। *vi.* एकीभू, मिश्रीभू *both* 1 P, (सं०)-मिश्र्, संसृज *both pass*, संमिल् 6 P, संयुज् *Pass*। –ment, *n.* संमिश्रणं, संसृष्टि *f*.

Miniate, *vt.* सिंदूरेण वर्ण् 10 U *or* चित्र् 10 U। Minium, *n.* सिंदूरं.

Miniature, *n.* लघुचित्रं, सूक्ष्मालेख्यं। *a.* सूक्ष्माकार.

Minim, *n.* बिंदुमानं ; खर्व, वामन । -al, *a.* बिंदुपरिमाण ; अत्यल्प । -ize, *vt.* अल्पीकृ 8 U, लघयति *Den*; क्षल् 10 U । -um, *n.* अल्पिष्टसंख्या, ०पारिमाणं ; *a.* अल्पिष्ट, लघिष्ट.

Minion, *n.* इष्ट, प्रिय, वल्लभ ; तुच्छसेवक । M.s of the moon, परिपंथिनः, पाटच्चराः, मार्गतस्कराः, हठमोषकाः *all pl.*

Minister, *n.* अमात्य, धीसहाय, धुर्य, प्रकृतिपुरुष, बुद्धिसहाय, मंत्रज्ञ, मंत्रधर, मंत्रिन् *m*, सचिव; (chief) महामात्र, (for affairs) कर्मसचिव; प्रतिनिधि *m*, राजदूत; अधिकृत, नियोगिन् *m* ; पुरोहित ; सेवक । *vi.* साहाय्यं कृ 8 U; उपस्था 1 A, परिचर् 1 P, शुश्रूषते *Desid.*, सेव् 1 A; आवह् 1 P, उपकृ 8 U, क्लृप् 1 A, संपद् 4 A । -ial, *a.* मंत्रिविषयक ; कार्यप्रवर्तक । Ministration, *n.* उपचार, शुश्रूषा, सेवा । Ministry, *n.* मंत्रित्वं, साचिव्यं ; मंत्रिमंडलं ; पौरोहित्यं.

Minnow, *n.* क्षुद्रमत्स्याः *pl.*

Minor, *a.* अल्पीयस्, अवर, कनीयस् ; क्षुद्र, तुच्छ, लघ्वर्थक ; अप्रधान, गौण । *n.* अप्राप्तव्यवहार *m* । -ity, *n.* न्यूनसंख्या, न्यूनपक्ष; अप्राप्तव्यवहारता, बाल्यं.

Minotaur, *n.* वृषशिरस्कः नर.

Minster, *n.* महादेवालय.

Minstrel, *n.* चारण, मागध, वंदथ, वंदिन् *m*, वैतालिक ; गायक ; कवि *m* । -ry, *n.* चारणकला, ०व्यवसाय ; चारणगण, ०संस्था ; पद्यसंग्रह.

Mint, *n.* टंकशाला ; आकर, उद्भव । *vt.* मुद्र् 10 U । -age, *n.* मुद्रांकनं.

Minus, *prep.* ०ऊन, न्यून.

Minute, *n.* कालमानविशेष ; क्षण *mn*, त्रुटि-टी *f*, निमि(मे)ष, पलं, लेश, विपलं (all different but very small measures of time) ; कला ; स्मृतिटिप्पणी, लेख । *a.* अणु, अत्यल्प ; तुच्छ, लघ्वर्थक ; यथार्थ, सूक्ष्म । -ly, *adv.* प्रतिक्षणं ; अत्यल्पं, सूक्ष्मदृष्ट्या । -ness, *n.* अत्यल्पता ; सूक्ष्मत्वं.

Minutia, *n.pl.* सूक्ष्मविशेषाः, लघ्वर्थकविशेषाः *pl.*

Minx, *n.* अविनीता(युवती); कटिचपला.

Miracle, *n.* अद्भुतं, आश्चर्यं, कौतुकं , अलौलिकं *or* चमत्कारि *or* लोकोत्तरं कर्मन् *neu or* वृत्तं । Miraculous, *a.* अद्भुत, आश्चर्य, चमत्कारिन् ; अलौकिक, दिव्य, लोकोत्तर ; -ly, *adv.* अद्भुतप्रकारेण.

Mirage, *n.* मरीचिका, मृगजलं, मृगतृष्णा.

Mire, *n.* अनूप, कच्छभूमि *f*, पंकिलस्थली ; अवकील, कर्दम,

चिकिल, जंबाल, निषद्वर, पंक; मल *mn* । *vt.* पंकेन कलुषीकृ 8 U; संकटे पत् *c* । Miry, *a.* पंकिल; कलुष, मलिन.

Mirror, *n.* आत्मदर्श, आदर्श, कुरुविंद, दर्पण, मुकुर; प्रतिबिंबदर्शक; आदर्श, प्रतिमा, प्रमाणं । *vt.* परावृत् *c*, प्रतिबिंबयति *Den*, प्रतिवृत् *c*.

Mirth, *n.* कौतुकं, परिहास, प्रमोद, विनोद, हर्ष, हासिका । –ful, *a.* आनंदिन्, विनोदिन्, हर्षपूर्ण । –less, *a.* निरानंद, निरुल्लास.

Misadventure, *n.* अनर्थ, उत्पात, कष्टं, विघ्न, विपत्ति *f*, संकटं.

Misadvise, *vt.* असम्यक् उपदिश् 6 P । –d, *a.* असमीक्ष्यकृत; विवेकशून्य.

Misanthrope, Misanthropist, *n.* जनाद्विष्, मनुजवैरिन्, विश्वद्वेष्टृ *all m* । Misanthropy, *n.* जनद्वेष, ०वैरं । Misanthropic, *a.* जनद्वेषिन्.

Misapplication, *n.* दुरुपयोग; अपव्यय.

Misapprehend, *vt.* अन्यथा *or* भ्रांतिपूर्वकं अवगम् 1 P *or* उपलभ् 1 A । Misapprehension, *n.* मिथ्याबोध, विपरीतभावना.

Misappropriate, *vt.* अन्यायेन आत्मसात् कृ 8 U *or* अपहृ 1 P । Misappropriation, *n.* अन्यायग्रहण.

27

Misbecome, *vt.* न उपपद् 4 A *or* युज् *pass*, अनुपपन्न *a.* भू 1 P.

Misbegotten, *a.* जारज, विजन्मन्, विजात; कुरूप, विकराल; बीभत्स.

Misbehave, *vi.* असम्यक् *or* अविनयेन आचर् 1 P *or* वृत् 1 A । –d, *a.* अविनीत, अशिष्ट, असभ्य, दुर्विनीत । Misbehaviour, *n.* अविनय, असभ्यता, दुर्वृत्तं.

Misbelief, *n.* भ्रांतप्रत्यय, प्रामादिकभावना.

Misborn, *a.* जारज, विजन्मन्, विजात; दुर्भागधेय, मंदभाग्य । Misbirth, *n.* विजातत्वं.

Miscalculate, *vt.* अयथार्थं *or* सप्रमादं गण् 10 U । –ion, *n.* भ्रांतगणना.

Miscall, *vt.* असम्यक् *or* अयुक्तं अभिधा 3 U *or* उपलक्ष् 10 U; अपभाष् 1 A, अपवद् 1 U.

Miscarry, *vi.* अयुक्तस्थानं प्राप् 5 P, अवसद् 1 P विफलीभू 1 P, न सिध् 4 P; गर्भस्रावं कृ 8 U । Miscarriage, *n.* गर्भपात, गर्भस्राव; असिद्धि *f*, वैफल्यं; प्रमाद.

Miscegenation, *n.* वर्णसंकर.

Miscellaneous, *a.* नानाजातीय, नानात्यय, नानाविध, भिन्नप्रकार, विविध; प्रकीर्ण, संकीर्ण; बहुविध । –ness *n.* नानाविधत्वं । Miscellany, *n.* प्रकीर्ण; (*also* Miscellanea) विविधप्रबंधसंग्रह.

Mischance, *n.* दुर्दैवं, दुर्भाग्यं, मंदभाग्यं, विपत्ति *f*.

Mischief, *n.* अपकार, अपाय, क्षति *f*, पीडा, बाधा, हानि *f*; अनर्थ, अनिष्टं; कुचेष्टितं, दुर्ललितं। –maker, *n.* कर्णेजप, कलहसाधक। Mischievous, *a.* अनिष्ट, अपकारक, घातुक, बाधक; खल, दुष्ट, पिशुन; कुचेष्टित; –ly, *adv.* सापकारं; पैशुन्येन.

Miscible, *a.* मिश्रणार्ह.

Miscolour, *vt.* मिथ्या वर्ण् 10 U.

Miscomprehend, Misconceive, *vt.* *See* 'Misapprehend'। Misconception, *n.* मिथ्याभावना; भ्रम.

Misconduct, *n.* अधर्म, अनीति *f*, दुराचार, दुर्वृत्तं, व्यभिचार; पारदार्यं; अव्यवस्था। *vi.* व्यभिचारं कृ 8 U.

Misconstrue, *vt.* असम्यक् *or* सप्रमादं अवगम् 1 P *or* व्याख्या 2 P। Misconstruction, *n* विपरीतभावना; प्रामादिकार्थबोध.

Miscreant, *n.* अधम, खल, जाल्म, दुष्ट, नीच; नास्तिक, पाषंडक.

Misdeed, *n.* अपराध, दुरितं, दुष्कृतं, दोष, पातकं, पापं.

Misdemeanour, *n.* अनीति *f*, अविनय, दुराचार, दुर्वृत्तं, व्यभिचार.

Misdirect, *vt.* असम्यक् उपदिश् 6 P; कुपथेन नी 1 P। –ion, *n.* दुर्नीति *f*; असदुपदेश.

Misdoer, *n.* अपराधिन्, कुकर्मन्, कृतापराध, दुष्कृतिन्, पातकिन्, पापिन् *all m*.

Miser, *n.* कदर्य, किंपचान, कृपण, मितंपच, लोभिन् *all m*। –ly, *a.* *prec.*, अनुदार, अमुक्तहस्त, अवदान्य, दानविमुख। –liness, *n.* अनौदार्यं, कार्पण्यं.

Miserable, *a.* आपन्न, आर्त, कष्टापन्न, खिन्न, दुःखार्त, दुःखित, निरानंद; कष्टप्राय, कष्टावह, खेदकर, दुःखद; अधम, कुत्सित, तुच्छ; °हतक *in comp*। –ly, *adv* सखेदं; तुच्छप्रकारेण.

Misericord, *n.* कृपाणिका.

Misery, *n.* आपद् *f*, आर्ति *f*, कष्टं, कृच्छ्रं, क्लेश, दुःखं, दैन्यं, पीडा, वैक्लव्यं, व्यथा, संताप.

Misfeasance, *n.* अतिक्रम, प्रमाद.

Misfit, *n.* अननुरूपयोग; अननुरूपवेष.

Misfortune, *n.* दुर्दैवं, दुर्भाग्यं, मंदभाग्य; अनर्थ, उपप्लव, विप्लव, संकटं.

Misgive, *vi.* साशंक *a.* कृ 8 U। Misgiving, *n.* (आ°) शंका, संदेह, संशय.

Misgovern, *vt.* असम्यक् *or* अन्यायेन (प्र°) शास् 2 P। –ment, *n.* अन्याय्यशिष्टि *f*, कुशासनं.

Misguide, *vt.* कुपथेन नी 1 P *or* गम् *c*; असम्यक् उपदिश् 6 P।

–d, *a.* बुद्धिभ्रष्ट, मूर्ख, विवेकशून्य । –dly, *adv.* मूढतया, मूर्खवत् । Misguidance, *n.* उन्मार्गनयनं; असदुपदेश.

Mishandle, *vt.* असम्यक् व्याप् *c*; पीड् 10 U.

Mishap, *n.* अनर्थ, अनिष्टं, उपप्लव, दुर्घटना, संकटं; दुर्दैवं.

Mishmash, *n.* प्रकीर्णकं, संनिपात.

Misinform, *vt.* मिथ्या निविद् *c* *or* विज्ञा *c* । –ation, *n.* मिथ्यानिवेदनं, मिथ्यावार्ता.

Misinterpret, *vt.* अयथार्थं *or* सप्रमादं विवृ 5 U *or* व्याख्या 2 P *or* अवगम् 1 P । –ation, *n.* प्रामादिकव्याख्यानं; मिथ्यावोध.

Misjudge, अयथार्थं *or* असम्यक् निर्णी 1 P *or* विचर् *c* *or* विमृश् 6 P.

Mislay, *vt.* अनुचितस्थाने निधा 3 U *or* न्यस् 4 U; हा 3 P.

Mislead, *vt.* असम्यक् *or* कुपथेन नी 1 P; दुराचारे पत् *c*; प्रवृ *c*, विप्रलभ् 1 A । Misled, *a.* उन्मार्गप्रवृत्त, भ्रष्टाचार; विप्रलब्ध.

Mismanage, *vt.* असम्यक् *or* अनैपुण्येन निर्वह् *c or* संपद् *c or* प्रवृत् *c* । –ment, *n.* अव्यवस्था, कुसंपादनं, दुर्णय

Mismarriage, *n.* अनुचितविवाह.

Mismatch, Mismate, *vt.* असम्यक् संयुज् 7 A, 10 U.

Misname, *vt.* मिथ्यानाम्ना आख्या 2 P *or* उपलक्ष् 10 U । Misnomer, *n.* अनुचितसंज्ञा, मिथ्यानामन् *neu.*

Misogamy, *n.* विवाहद्वेष । Misogamist, *n.* विवाहद्वेषिन् *m.*

Misogyny, *n.* नारीद्वेष । Misogymist, *n.* स्त्रीद्वेषक.

Misotheism, *n.* इश्वरद्वेष । Misotheist, *n.* ईश्वरद्वेषिन् *m.*

Misplace, *vt.* अनुचितस्थाने निधा 3 U *or* न्यस् 4 U; अपात्रे निविश् *c*, विनियुज् 7 A, 10 U, *etc* । –ment, *n.* अस्थाने न्यसनं, स्थानविचलनं.

Misprint, *n.* मुद्रणदोष, अशुद्धमुद्रणं, अशुद्धं.

Misprision, *n.* प्रमाद.

Misprize, *vt.* मूल्यं लघयति *Den*; अवगण् 10 U, अवमन् 4 A.

Mispronounce, *vt.* अशुद्धं उच्चर् *c or* वद् 1 P.

Misquote, *vt.* अयथार्थं अवतृ *c or* उदाहृ 1 P । Misquotation, *n.* अशुद्धावतरणं.

Misread, *vt.* असम्यक् पठ् 1 P *or* वच् *c*; अयथार्थं अवगम् 1 P.

Misrepresent, *vt.* मिथ्या *or* सप्रमादं ख्या *c or* निरूप् 10 U *or* प्रतिपद् *c* । –tion, *n.* मिथ्याख्यापनं, मृषावर्णनं.

Misrule, *n.* कुशिष्टि *f*, दुर्णय; अव्यवस्था; संकुलं.

Miss, (1) *n.* कुमारी । -ish, *a.* कन्यकोचित; कन्यकोपम.

Miss, (2) *vt.* न व्यध् 4 P; न प्राप् 5 P; न उपलभ् 1 A; अवसद् 1 P, न्यूनीभू 1 P; त्यज् 1 P, हा 3 P; अभावं *or* विरहं अनुभू 1 P *or* विद् 2 P; उत्कंठ् 1 A । *vi.* मोघीभू 1 P; न सिध् 4 P । *n.* आसिद्धि *f*; अलाभ; अवेधनं; प्रमाद । -ing, *a.* नष्ट; अनुपस्थित, अविद्यमान, तिरोहित.

Misshapen, *a.* कुरूप, विकृतांग, विरूप.

Missile, *a.* क्षेपणीय । *n.* अस्त्रं, आयुधं, क्षिपाणि *f*, मुक्तकं.

Mission, *n.* दौत्यं, प्रेषणं; आदेश, नियोग; नियोगिगण, ०मंडलं; धर्मप्रसारकसंस्था । ary, *a.* धर्मप्रसारविषयक; (*also n.*) धर्मप्रसारक.

Missis, Missus, *n.* कुटुंबिनी, गृहिणी.

Missive, *n.* आख्यायनी, वाचिकं, संदेश; पत्रं, संदेशपत्रं; सांदेशिक.

Misspent, *a.* अपव्यायित, वृथाक्षीण; वृथानष्ट.

Misstatement, *n.* मिथ्यानिरूपणं, मिथ्यावाद.

Mist, *n.* कुज्झटिका, कुहेडिका, कुहेलि *f*, कुहा, धूमिका; बाष्पपटलं । *vt.* कुहयेव आच्छद् 10 U । -y, *a.* कुहाच्छन्न, धूमल; निष्प्रभ; अस्पष्ट, दुर्दर्श.

Mistake, *vt.* मिथ्या *or* सप्रमादं उपलभ् 1 A *or* बुध् 1 P *or* मन् 4 A । *vi.* प्रमद् 4 P, स्खल् 1 P; भ्रम् 4 P । *n.* दोष, प्रमाद, स्खलनं, स्खलितं; भ्रम, भ्रांति *f*, मोह । -nly, *adv.* सप्रमादं; भ्रांत्या.

Mister, *n.* आर्य, श्री०, श्रीमत्०, श्रीयुत० *in comp.*

Misterm, *vt.* सप्रमादं उपलक्ष् 10 U.

Mistime, *vt.* असमये कृ 8 U, वद् 1 P, *etc.*

Mistress, *n.* स्वामिनी; कुटुंबिनी, गृहिणी; भट्टिनी (*in addressing*); अध्यापिका, आचार्या; दयिता, प्रिया, रमणी; उपपत्नी, उपस्त्री, भुजिष्या.

Mistrust, *vt.* न विश्वस् 4 P । *n.* अप्रत्यय, अविश्रंभ, अविश्वास; आशंका, संशय । -ful, *a.* अविश्वासिन्, जाताशंक, साशंक -fully, *adv.* साशंकं; अविश्वासपूर्वं.

Misunderstand, *vt.* असम्यक् *or* सप्रमादं अवगम् 1 P *or* बुध् 1 P *or* मन् 4 A । -ing, *n.* मिथ्याबोध, भ्रांतोपलब्धि *f*; विसंवाद, वैमत्यं, वैमनस्यं.

Misuse, *vt.* असम्यक् *or* अयुक्तं उपयुज् 7 A. 10 U । *n.* दुरुपयोग; दुर्व्यवहार.

Mite, *n.* अत्यल्पसंख्या; अत्यल्पं धनं; अत्यल्पबालक.

Mithridate, *n.* विषघ्नं। Mithridatize, *vt.* अविषाक्रमणीयं *a.* कृ 8 U.

Mitigate, *vt.* (दंडादिकं) मृदूकृ 8 U, न्यूनीकृ 8 U, लघयति *Den*; (उप०, प्र०) शम् *c* । *vt.* न्यूनीभू 1 P; शम् 4 P । -ion, *n.* शमनं, शांति *f*; लघूकरणं । Mitigant, Mitigative, *a.* शमक, शांतिकर; न्यूनतासाधक.

Mitt, Mitten, *n.* हस्ताच्छादनं.

Mix, *vt.* (सं)मिश्र् 10 U; एकीकृ 8 U, संपृच् 2 A. 7 P, संयुज् 7 A. 10 U, संसृज् 6 P । *vi.* मिश्र् *pass*; एकीभू 1 P, संपृच् संसृज् *both pass*; संगम् 1 A । -ed *a.* मिश्रित, संमिश्र, संसृष्ट; अविशिष्ट, भेदहीन; संकुल, संभ्रांत । -ture, *n.* मिश्रणं; मिश्रितद्रव्यं, योग; संनिपात, संपर्क, संसृष्टि *f.*

Mizzle, *vi.* मंदं *or* स्वल्पं वृष् 1 P.

Mnemonic. *a.* स्मृतिविषयक; स्मृत्युपकारक । -s, *n.* स्मृतिवर्धकाविद्या, स्मरणविद्या.

Moan, *n.* आर्तनाद, क्रंदनं, विह्वलरुतं; परिदेवनं, विलपनं । *vi.* आर्तनादं कृ 8 U । *vt.* परिदेव्, विलप्, शुच् *all* 1 P.

Moat, *n.* उपकुल्या, खातं, खातकं, खेयं, परिखा, प्रतिकूप.

Mob, *n.* जनसंमर्द, संकुलं; प्राकृताः, प्राकृतजनाः, पामरजनाः *all pl* । *vt.* एकीभूय अवस्कंद् 1 P *or* आपत् 1 P; संमर्देन पीड् 10 U । *vi.* संकुलीभू 1 P । Swell m. सुप्रसाधितचौराः *pl* । -ocracy, *n.* प्राकृतजनसत्ता । -sman, *n.* संमर्दधर्षक.

Mobile, *a.* गतिशील, जंगम, चरिष्णु, चल; सुचल; अस्थिर, चंचल, लोल । -ity, *n.* चलनशक्ति *f*, चलत्वं; सुचलता; चंचलता । -ize, *vt.* प्रचल् *c*; (सैन्यं) सज्जीकृ 8 U.

Moccasin, *n.* चर्मपादुका.

Mock, *vt.* सोपहासं विडंब् 10 U; अवहस् 1 P उपहस् 1 P; सोपहासं अवमन् 4 A; प्रतॄ, वंच् *both c* । *vi.* उपहासं *or* अवमानं कृ 8 U । *a.* कूट, कृतक, कृत्रिम, छाद्मिक । -er, *n.* उपहासक । -ery, *n.* विडंबना; अवहास, उपहास; अवक्षेप; उपहासास्पदं; व्याज; निष्फलयत्न, वृथोद्यम । -ingly, *adv.* सोपहासं.

Modal, *a.* आकारात्मक; प्रकारात्मक.

Mode, *n.* पद्धति *f*, प्रकार, रीति *f*, विधा; आचार, प्रचार, रूढि *f*, संप्रदाय; (Music) राग, रागिणी । Modish, *a.* लोकप्रिय, शिष्टानुमत; सुप्रसाधित । Modiste, *n.* सुवेषकारिणी.

Model, *n.* आदर्श, प्रतिमा(नं), प्रतिरूपं; उपमानं, प्रमाणं । *a.*

उपमान०, प्रमाणभूत; अनुकरणीय; निर्दोष। *vt.* क्लृप् *c,* घट् *c,* रूप् 10 U; सरूपं *a.* कृ 8 U.

Modena, *n.* धनलोहितवर्ण.

Moderate, *a.* समर्याद, नियत, (परि०)मित, मर्यादित; सौम्य, संयत; मध्यम; अनतिमात्र, अनत्यर्थ। *n.* मतनिर्बंधत्यागिन् *m*। *vt.* अल्पीकृ, न्यूनीकृ *both* 8 U; (उप०)शम् *c*; अतिरेकात् निरुध् 7 U *or* नियम् 1 P। *vi.* अल्पीभू, न्यूनीभू, मंदीभू *all* 1 P, (उप०)शम् 4 P। -ly, *adv.* समर्यादं, परिमितं; आ०, ईषत्० *in comp*। -ness, *n.* अनतिक्रम, अनतिरेक; परिमितत्वं; दम, नियतत्वं, नियम, संयम। -ion, *n.* प्रशमन, मर्यादासाधनं; *also prec.*। Moderatism, *n.* मतनिर्बंधत्याग.

Modern, *a.* आधुनिक, इदानींतन, नव, नवीन, नूतन, सद्यःकालीन, सांप्रतिक; अपुराण, अर्वाचीन। -ism, *n.* आधुनिकमतं, नूतनरीति *f*; नूतनशब्दप्रयोग। -ity, -ness, *n.* अर्वाचीनता, आधुनिकता। -ize, *vt.* नवीकृ 8 U; आधुनिकप्रकारेण संशुध् *c.*

Modest, *a.* अनुद्धत, अप्रगल्भ, नम्र, निरभिमान, विनीत, शालीन, सविनय; लज्जाशील, सव्रीड, ह्रीमत्; अव्यभिचारिन्, नियत, संयत; सभ्य; परिमित, अनतिमात्र। -ly, *adv.* निरभिमानं, विनयेन। -y, *n.* अगर्व, अनौद्धत्यं, नम्रता, प्रश्रय, विनय, शालीनता; अव्यभिचार, सभ्यता; परिमितत्वं.

Modicum, *n* अल्पं, अल्पांश; किंचित्; अल्पसंख्या.

Modify, *vt.* अन्यथाकृ 8 U, विकृ 8 U, परिवृत् *c*; अल्पीकृ 8 U, न्यूनीकृ 8 U, लघयति *Den*; नियम् 1 P, संहृ 1 P। Modification, *n.* परिवर्तनं, परिवृत्ति *f*, रूपांतरं, विकार, विकृति *f*, विक्रिया, विपरिणाम। Modificatory, *a.* परिवर्तक.

Modulate, *vt.* समाधा 3 U; (काकुरूपेण स्वरं) विकृ 8 U। -ion, *n.* संक्रम, समाधानं; स्वरभेद, काकु *f.*

Module, *n.* परिमाणं, मानं.

Modus, *n.* क्रम, प्रकार, रीति *f*, विधा। M. operandi, *n.* विधानक्रम, ०शैली। M. vivendi, *n.* जीवनक्रम; अल्पकालिकः मिथस्त्यागसमय.

Mofussil, *n.* जनपद। *a.* जानपद; देशीय, देश्य.

Moiety, *n.* अर्ध *mn,* अर्धभाग; अंश, वंट.

Moil, *vi.* आयस् 4 P, श्रम् 4 P। *vt.* आयस्, खिद्, ग्लै *all c.*

Moist, *a.* आर्द्र, उत्त, उन्न, क्लिन्न, तिमित, सद्रव; जलपूर्ण; प्रावृषिक; पूयस्राविन्। -en, *vt.* आर्द्रीकृ

8 U, उंद् 7 P, क्लिद् c । -ure, n. आर्द्रता, क्लेद, स्तेम, सद्रवता.

Molar, a. पेषक । n. चर्वणदंत ; दंष्ट्रा, दाढा.

Molasses, n. pl. इक्षुपाक, इक्षुसार, गुड, फाणि m, फाणितं, रसिका.

Mole, (1) n. कालक, जडु(डु)ल, तिल(क), पिप्लु m.

Mole, (2) n. घट्ट ; वप्र mn ; नौकाशय.

Mole, (3) n. चुचुंदरी, छुछुंदरी, दिवांधिका, दीर्घतुंडी । -eyed, a. विकलनेत्र.

Molecule, n. अणु, परमाणु both m । Molecular, a. आणव, अणुविषयक ; सूक्ष्म.

Molest, vt. अर्द् 1 P. c, क्लिश् 9 P, पीड् 10 U, बाध् 1 A. संतप् c ; आकुलीकृ 8 U । -ation, n. उपद्रव, पीडा, बाधा, संताप.

Moll, n. छिन्ना, गणिका, पण्यस्त्री, वारांगना, वेश्या.

Mollify, vt. (उप०)प्रशम् c, (परि०) सांत्व् 10 U ; अनुनी 1 P, परितुष् c, प्रसद् c । Mollification, n. प्रशमनं, प्रसादनं, सांत्वनं.

Mollusc, n. पुष्टिका.

Molly, n. वारांगना, वेश्या ; (also M. coddle) स्त्रीस्वभाव, स्त्रैण both m.

Molten, a. द्रव, विलीन; द्रव-धातुमय.

Moment, n. क्षण mn, निमि(मे)ष, पलं, मात्रा, मुहूर्त ; गुरुत्वं, गौरवं, महत्त्वं, महिमन् m । At the m., अधुना, इदानीं, संप्रति, सांप्रतं । This m., adv. phrase. अस्मिन्नेव क्षणे, सद्यः, सपदि । Of little m., तुच्छ, लघ्वर्थक । -ary, a. क्षणस्थायिन् क्षणिक, नैमिष, मौहूर्तिक ; अस्थायिन्, नश्वर । -ly, adv. प्रतिक्षणं, क्षणे क्षणे । -ous, a. अलघु, गुरु, गुर्वर्थ, बह्वर्थक.

Momentum, n. प्रसभ, (सं)वेग ; प्रवर्तकशक्ति f.

Monachal, a. तापस, विहारिक, वैखानस । Monachism, n. वैखानसचर्या, श्रमणवृत्ति f ; संन्यास.

Monad, n. परमाणु m ; अपृथक्करणीयवस्तु neu.

Monarch, n. एकराज्, एकराज ; अधिपति, ईश्वर, प्रभु, राजन् all m । -al, -ic, -ical, -a एकराजायत्त, एकराजसत्ताक ; राजकीय । -ism, n. एकराजप्राबल्यवाद । -y, n. एकराजतंत्रं, ०शासनं, ०सत्ता, अनियतशासनं; राज्यं, राष्ट्रं, विषय.

Monastery, n. आश्रम, मठ, विहार । Monastic, a. मठविषयक, विहारिक, वैखानस । Monasticism, n. वैखानसचर्या, श्रमण वृत्ति f ; संन्यास.

Monday, *n.* इंदुवासर, सोमवार, सोमाह.

Monetary, *a.* द्रव्य०, धनविषयक; नाणकविषयक, मौद्रिक.

Money, *n.* अर्थ, द्युम्नं, द्रविणं, द्रव्यं, धनं, वसु *neu,* वित्तं; टंक *mn,* नाणकं, मुद्रा (*used in pl.*) । -bag, *n.* नाणककोश । -ed, *a.* धानिक, सधन । -lender, *n.* उत्तमर्ण, ऋणद, कुसीदिक न् *m,* वार्द्धुषिक षिन् *m* । -less, *a.* दरिद्र, निर्धन.

Mongoose, *n.* अंगूष, कश, नकुल, पिंगल, बभ्रु *m.*

Mongrel, *a.* मिश्रज, संकरज, सांकरिक; मिश्रस्वभाव । *n.* संकरजः (कुक्कुरादिः).

Monism, *n.* अद्वैतवाद । Monist, *n.* अद्वैतवादिन् *m* । Monistic, *a.* अद्वैतवादात्मक.

Monition, *n.* प्रबोधनं; सूचना । Monitor, *n.* उद्बोधक, उपदेशक; प्रमुखशिष्य, शिष्यनायक; लोहावृतनौका । Monitory, *a.* उद्बोधक, उपदेशात्मक.

Monk, *n.* तापस, यति, मठवासिन्, मुनि, वनवासिन्, वानप्रस्थ *all m* । -ery, *n.* वैखानसचर्या । -ish, *a.* तापसविषयक, ०योग्य.

Monkey, *n.* कपि, कीश, झंपाक, झंपारु, झंपिन्, दधिमुख, दधिशोण, प्लवग, मर्कट, महावेग, वनौकस्, वलीमुख, वानर, शाखामृग, हरि *all m*; गोलांग्(गू)ल (black-faced m.); क्ष्विक (red-faced m.); विडंबक, वैहासिक । *vt.* विडंब् 10 U । *vi.* मूर्खवत् आचर् 1 P । To get, put one's m. up, क्रुध् 4 P. *c* । -ish, *a.* कापेय; कपिसम; कुचेष्टित; कुचेष्टाप्रिय.

Monocerous, *a.* एकशृंग.

Monochord, *n.* एकतंतुवाद्यं.

Monoculus, *n.* एकाक्ष । Monocular, *a.* एकनयनोपयुक्त.

Monody, *n.* शोकगीतं; एकजनमात्रगेयं गीतं.

Monogamy, *n.* एकपत्नीमात्रविवाह, एकपत्नीव्रतं । Monogamist, *n.* एकपत्नीगामिन् *m* । Monogamous, *a.* एकपत्नीक.

Monogram, *n.* अक्षरसंकर.

Monograph, *n.* एकविषयकः प्रबंध.

Monolith, *n.* एकपाषाणमय-यं, चैत्य *or* स्मारकं.

Monologue, *n.* आत्मगतभाषणं, स्वगतवचः *neu.*

Monomania, *n.* एकभ्रांतिमूलकोन्माद; एकविषयासक्ति *f.*

Mononym, *n.* एकाक्षरशब्द.

Monoplane, *n.* एकतलं विमानं.

Monopoly, *n.* एकाधिकार; ऐकांतिकव्यापार; ऐकांतिकस्वामित्वं, ०भोग । Monopolize, *vt.* ऐकांतिकाधिकारेण *or* साकल्येन

अधिगम् 1 P; स्वायत्तीकृ 8 U; असामान्येन उपभुज् 1 A.

Monosyllable, *n.* एकाक्षरं। Monosyllabic, *n.* एकाक्षरात्मक.

Monotheism, *n.* एकेश्वरवाद.

Monotheist, *n.* एकेश्वरवादिन् *m.*

Monotone, *n.* एकस्वर, एकस्वराभीक्ष्ण्यं। Monotonous, *a* एकस्वर, अभिन्नस्वर; एकप्रकार, भेदहीन; अरुचिकर। Monotony, *n.* एकस्वरता; एकप्रकारता, निर्विशेषता, भेदाभाव.

Monsoon, *n.* वर्षावात; पर्जन्यकाल, प्रावृष् *f*, मेघागम, वर्षाः *pl*, वर्षाकाल.

Monster, *n.* अद्भुतं, अपूर्ववस्तु *neu*; अद्भुतप्राणिन् *m*; विकृतांगिन् *m*; अतिदुष्ट, अतिनिष्ठुर, राक्षस; बृहत्काय, विशालदेह; विकटाकार *all m*। *a.* अतिमहत्, अतिमात्र, विशाल, सुमहत्.

Monstrous, *a.* अद्भुताकार, अपूर्वाकृति; अद्भुत; अपरूप, विलक्षण; अतिमहत्, सुविशाल; अतिघोर, पापिष्ठ, बीभत्स; असंभवनीय, अप्रत्ययार्ह। –ly *adv.* अद्भुतं; अतीव, अत्यंतं, अत्यर्थं। Monstrosity, *n.* अद्भुतत्वं, अतिमात्रत्वं; अद्भुतप्राणिन्, विकृतांगिन् *both m*, अपरूपं.

Montane, *a.* पर्वतीय.

Month, *n.* मास; (lunar) तांत, सांवत्सर; (solar) सौरमास, सावन; तारण (solar m. in which there is a संक्रांति)। Bright half of a m., पूर्वपक्ष, शुक्लपक्ष। Dark half, उत्तरपक्ष, कृष्णपक्ष, तमिस्र, तमिस्रपक्ष, बहुल, वद्यपक्ष। In the bright, dark h., सुदि, वदि *ind.*। A m. old. मासजात। Half-monthly, पाक्षिक। –ly, *a.* प्रतिमासिक, मासिक, मास्य; *adv.* प्रतिमासं, मासे मासे.

Monticle, –cule, *n.* लघुशैल; वल्मीक; पिंडल.

Monument, *n.* स्मारकं, स्मारकनिर्मिति *f*, चैत्य, स्तूप; स्मृतिचिह्नं। –al, *a.* स्मरणार्थक, स्मारक; चैत्यविषयक; गौरवयुक्त, गुर्वर्थक; अतिमात्र, सातिशय.

Moo, *vi.* हंबां कृ 8 U.

Mood, *n.* चित्तप्रकृति *f*, मनोभाव, मनोवृत्ति, स्वभाव; अवस्था, वृत्ति *f*; (Grammar) अर्थ। In the m., प्रवणीभूत। –y, *a.* उद्विग्न, जातरोष, विमनस्क; अस्थिरवृत्ति.

Moon, *n.* अत्रिनेत्रज, अब्ज, अमृतरश्मि-सूति, इंदु, उडुपति, ओषधिगर्भ, ओषधीश, कलानाथ-निधि, कुमुदबांधव, क्लेदु, क्षपाकर, ग्रहनेमि, ग्लौ, चंदिर, चंद्र, चंद्रमस्, जर्ण, जैवातृक, तिथिप्रणी, दर्शविपद्, दशाश्व, द्विजराज, नक्षत्रेश, निशाकर-पति-मणि, पक्षज, परिज्मन्, पुनर्युवन्, प्राचीनतिलक,

मृगपिप्लु, मृगांक, रजनीनाथ, रोहिणीकांत, वलक्षगु, विधु, शशांक, शशिन्, शुभ्रांशु, सिप्र, सुधांशु, सुधांग, हिमांशु *all m*; उपग्रह । *vi.* निरुल्लासं पर्यट् 1 P *or* वीक्ष् 1 A । Digit of the m., कला, रे(ले)खा । Full m. day, चंद्रमातृ *f*, निरंजना, पित्र्या, पू(पौ)र्णमासी, पूर्णा, पूर्णिमा(का) । New m. day, अमा, अमाम(मा)-सी, अमाव(वा)स्या, अमाव(वा)सी, दर्श । -calf, *n.* जडमति *m*, मूढ, मूर्ख ; अपरूपं, विकृतांगिन् *m* । -eyed, *a.* ईषदंध, हतदृष्टि । -light, *n.* कौमुदी, चंद्रगोलिका, चंद्रप्रभा, चंद्रातप, चंद्रिका, चंद्रिमा, चांद्री, ज्योत्स्ना । -shine, *n.* कौमुदी, चंद्रप्रभा; भ्रम, मिथ्या-कल्पना । -stone, *n.* चंद्रकांत । -struck, *a.* उन्मत्त, मतिभ्रष्ट, वातुल । -y, *a.* चंद्राकार ; उन्मत्त; विमनस्क ; ब्रि.

Moor, (1) *n.* तृणकीया, प्रस्तार.

Moor, (2) *vt.* (नावं रज्ज्वादिना)बंध् 9 P *or* स्तंभ् 9 P । -ing, *n.* नौकाबंधस्थानं; नौकाबंधनसामग्री.

Moot, *vt.* परीक्ष् 1 A, विचर् *c*, उहापोहार्थं उपन्यस् 4 U । *a.* वादग्रस्त, वादमूलक; संदिग्ध । M. case, point, विवादविषय.

Mop, *n.* शोधनी, संमार्जनी ; केशकलाप, कैश्यं, क्षुब । *vt.* संमृज् 2 P. *c* । To m. the floor with, पर्याप्तं पराभू 1 P *or* विजि 1 A.

Mope, *vi.* खिद् 4 A, सविषादं आस् 2 A । -s, *n. pl.* औदासीन्यं, निरुत्साह, विमनस्कता, विषाद ।

Moping, *a.* उद्विग्न, विमनस्क.

Moppet, *n.* चीरपुत्रिका ; वत्स-से *voc.* (*in addressing*).

Mopus, *n.* क्षुद्रनाणक.

Mora, *n.* मात्रा.

Moral, *a.* आचारविषयक, नैतिक ; धर्म्य, नीतिमत्, न्याय्य, साधु ; आचार०, नीतिमूलक ; उपदेशपर, नीतिगर्भ ; वास्तविक । *n.* (1) अभिप्राय, तात्पर्यं ; (*pl.*) आचरणं, आचार, चरितं, वृत्तं ; (*pl.*) नीति *f.*, नीतिशास्त्रं ; (2) चित्तवृत्ति *f*, मनोधर्म ; धैर्यं, स्थैर्यं । M. certainty, असंदिग्धफलः संभवः । M. philosophy, science, नीतिशास्त्रं । -ism, *n.* धार्मिकतत्त्ववियुक्तः सदाचारः । -ist, *n.* नीतिविद् *m*, नीतिशास्त्रज्ञ ;सदाचारोपदेशक । -ity, *n.* नीति *f*, सदाचार; नीतिशास्त्रं ; आचार, वर्तनं, वृत्ति *f* । -ize, *vt.* नीत्यनुसारेण युज् 7 A. 10 U *or* विवृ 5 U ; उपदेशगर्भं *a.* कृ 8 U । *vi.* नीत्युपदेशं कृ 8 U । -ly, *adv.* नीत्यनुसारेण, न्यायतः ; तत्त्वतः, वस्तुतः

Morass, *n.* अनूप, कच्छभूमि *f*.

Moratorium, *n.* ऋणनिस्तार-विलंबनिदेश.

Morbid, *a.* दूषित, रोगग्रस्त, विकृत, सामय । –ity *n.* दूषितावस्था, सामयता । Morbific, *a.* रोगावह, व्याधिजनक.

Morceau, *n.* लघुनिबंध.

Mordant, *a.* कटु, तिग्म, तीक्ष्ण; अरुंतुद, परुष, रूक्ष । Mordacious, *a.* कटु ; परुष, मर्मभेदक.

More, *a.* अधिक, अधिकतर, भूयस् । *adv.* अधिकं, भूयः ; *Exp. by comparative forms* । *n.* अधिकं । M. and m., अधिकाधिकं । No m. नातः परं ; मृत । –over, *adv.* अपरं च, अपि च.

Morganatic, *a.* अनुलोम.

Morgue, *n.* शवशाला.

Moribund, *a.* मरणोन्मुख, मृत-कल्प-प्राय.

Morning, Morn, *n.* कल्यं, प्रत्यूष, प्रभातं, प्रातःकाल, व्युष्टं, सूर्योदय, पूर्वाह्न । *a.* प्रातःकालीन, प्राभातिक । In the *m.*, प्रगे, प्रातः, प्रातःकाले.

Morose, *a.* परुष, पिशुन, प्रतीप, रुष्टवृत्ति, रूक्ष; विमनस्क, विषण्ण । –ly, *adv.* रुष्टवृत्त्या, विमनस्कतया । – ness, *n.* औदासीन्यं, रुष्टवृत्ति *f.*, विमनस्कता.

orphia, *n.* अहिफेनसार.

Morphology, *n.* प्राण्याकृतिशास्त्रं; शब्दाकारशास्त्रं.

Morrow, *n.* उत्तरादिनं, कल्यं, उत्तरकाल । To-morrow, उत्तरेद्युः, कल्ये, परेद्यवि, परेद्युः, श्वः । Day after to-m., परश्वः.

Morsel, *n.* कवल, गुडक, ग्रास; क्षुद्रखंड, भित्तं, लव, शकल *mn.*

Mortal, *a.* मृत्युविषयक; मर्त्य, मृत्युवश; अंतक, प्राणहर, मारक, मारात्मक ; मानव, मानुष ; अप्रशाम्य, दृढमूल; अतिमात्र ; दीर्घारुचिकर । *n.* मर्त्य, मृत्युधर्मन् ; मनुष्य, मानव । *adv.* अतीव, अत्यंतं । –ity, *n.* मर्त्यत्वं, मृत्युवशता; मनुष्यस्वभाव, मानवता, मानुष्यं, मनुष्यजाति *f.*, मानुष्यकं; मृत्युसंख्या । –ly, *adv.* प्राणांतिकं.

Mortar, *n.* उदू(लू)खलं, खल्ल; अग्न्यस्त्रक्षेपणी; लेप, सुधा.

Mortgage, *n.* आधानं, आधि *m.* आधिक, प्रणय, बंध, बंधक; भूमि॰ रिक्थनिक्षेप । *vt.* आधा 3 U, आधीकृ 8 U, निक्षिप् 6 P., न्यासीकृ 8 U.; (वचनेन) बंध् 9 P । – e, *n.* आधिग्राहक । – or *n.* आधातृ *m.*

Mortify, *vt.* दम् *c.*, निग्रह् 9 P., नियम् 1 P, पराजि 1 A, वशीकृ 8 U, संयम् 1 P; अभिभू 1 P, अवमन् *c*, आत्तगंधं *a.* कृ 8 U, लघूकृ 8 U.; प्रकुप् *c*, व्यथ् *c* । *vi.* अवसद् 1 P, शॄ *pass.*; पाकं प्राप् 5 P. । Mortiferous, *a.* प्राणहर, मारात्मक । Mortification, *n.* दम(नं), निग्रह

नियमनं, संयमः तपस् *neu*, तपस्याः अवमान, अवहेलना, मानभंग; प्रकोप, व्यथा; कोथ, पाक। Mortifying, *a.* अवमानपूर्वक, गर्वहारिन्.

Mortise, *n.* (काष्ठादिके) संधिरंध्रं.

Mortmain, *n.* असमर्पणीयभोग.

Mortuary, *n.* शवगृहं; श्मशानं.

Mosaic, *a.* नानोपलखचित । *n.* नानोपलकर्बुररचना.

Moslem, *n.* महंमदीय *m.*

Mosque, *n.* महम्मदीयदेवालय.

Mosquito, *n* मश, मशक । -curtain, - net. *n.* मशकहरी.

Moss, *n.* अवका, कावारं, जलनीली, जलशूर, शैवल, शै(शी)वालं; कच्छभूमि *f.* । -y (*also* - clad, -grown), *a.* शैवलिन्, शैवलाच्छादित.

Most, *a.* अधिकतम, भूयिष्ठ । *adv.* भूयिष्ठं; अतीव, अत्यंतं, अत्यर्थं। *n.* भूयिष्ठभाग, ०संख्या। At the m., भूयिष्ठमानतः, भूयिष्ठं । For the m. part (also -ly, *adv.*) प्रायेण, बहुधा, बहुशः, भूयसा.

Motatorious, *a.* सदास्पंदमान.

Mote, *n.* अणुरेणु, त्रसरेणु, अणु, कण, परमाणु, लव *all m.*

Moth, *n.* पतंग, शलभ.

Mother, *a.* अंबा, जननी, जनयित्री, जनित्री, जनी, प्रसवित्री, प्रसविनी, प्रसू, मातृ *all f* । *vt.* मातृवत् आचर् 1 P ; पुत्रीकृ 8 U; उत्पद् *c*, जन् *c*, प्रसू 2 A । *a.* मातृपदस्थ ; उत्पादक, जनक ; औत्पत्तिक, नैसर्गिक, सहज; जन्म० *in comp* (*as in* जन्मभाषा)। M. country, m. land, जन्मभूमि, मातृभूमि *both f*। M. language, tongue, जन्मभाषा, मातृभाषा । Step-m., विमातृ *f* । M. -in law, *n.* श्वश्रू *f* । M. wit, सहजचातुर्य । -hood, *n.* मातृत्वं, मातृभाव । -ly, *a.* मातृक, मातृसम, ०योग्य.

Motif, *n.* प्रधानरस, ०भावना.

Motile, *a.* इंग, गतिशील, चरिष्णु, चल.

Motion, *n* इंगनं, गति *f*, गमनं, चलनं, चार, भ्रमणं : अंगविक्षेप, इंगितं, गात्रव्यापार, चेष्टा ; उच्चार, मलोत्सर्ग, रेक ; उपक्षेप, उपन्यास ; प्रेरणा, प्रोत्साहनं । *vt.* इंगितेन निर्दिश् 6 P । *vi.* संज्ञां दा 3 U । In m., चल, जंगम ; अस्थिर । To put in m., प्रवृत् *c*; उपक्रम् 1 A । -less, *a.* अचल, निश्चल ; निश्चेष्ट ; स्तब्ध, स्थिर.

Motive, *a.* चालक, प्रवर्तक । *n.* प्रवर्तकं, प्रेरकं, प्रोत्साहकं ; कारणं, कार्यं, निमित्तं, प्रयोजनं, हेतु *m.* । M. power, चालकशक्ति *f*,। -ate, *vt.* प्रवृत्, प्रेर्, प्रोत्सह् *all c.*

Motley, *a.* किर्मीर, चित्रल, चित्रविचित्र, शबल ; नानावर्णवस्त्रावृत ;

पृथग्विध, विविध । *n.* चित्रविचित्रः विदूषकवेष ; भंड, विदूषक ; प्रकीर्णकं । To wear m., मूर्खवत् आचर् 1 P । Man of m., भंड, विदूषक, वैहासिक.

Motor, *n.* चालकयंत्रं, प्रवर्तकयंत्रं; यंत्रयानं ; *a.* चालक, प्रवर्तक । *vi.* यंत्रयानेन गम् 1 P । M. nerve, स्नायुप्रवर्तकशिरा.

Mottle, *vt.* शबलीकृ 8 U । *n.* अंक; सिध्मं ; शबल *m.*

Motto, *n.* उपदेशसूत्रं, आदर्शवचनं; नीतितत्त्वं.

Mouch, *vi.* वृथा कालं गम् *c*; निभृतं परिभ्रम् 4 P.

Mould, (1) *n.* मृत्सा, मृत्स्ना : भूमि *f*; प्रेतावट ; (2) *n.* कल्कं, किट्टं । -y, *a.* कल्कावृत ; जीर्ण.

Mould, (3) *n.* आकार०, संस्कारसाधनं; आकार, रूपं, संस्कार;प्रकृति *f.*, स्वभाव । *vt.* (अमुकाकारेण) क्लृप् *c*, घट् *c*, रूप् 10 U *or* संस्कृ 8 U । -ing, *n.* आकारसाधनं; भित्तिशृंगरचना.

Moulder, *vi.* अवसद् 1 P, क्षि *Pass*; शनैः जॄ 4 P *or* विशॄ *Pass*; शकलीभू 1 P.

Moult, *vt.* (पक्षादिकं) उन्मुच् 9 P. *c. or* पत् *c.*

Mound, *n.* वप्र; पिंडल, मृद्राशि *m.*; वल्मीक; पुराणशवपिंडल । *vt.* राशीकृ 8 U.

Mount, *n.* गिरि *m*, पर्वत, शैल; चित्राधार; अश्व, वाहनं । *vi.* उत्था 1 P., उद्वृत् 1 A, ऊर्ध्वं गम् 1 P; उत्पत् 1 P । *vt.* अधिरुह् 1 P, आरुह् 1 P; आक्रम् 1 U. 4 P; अभिगम् 1 P, रम् 1 A; उत्था *c*, उन्नम् *c*; अनुव्यध् 4 P, खच् 10 U, निविश् *c*; अश्वैःसनाथीकृ 8 U.

Mountain, अग, *n.* अचल, अद्रि, अहार्य, कुट्टार, कुट्टीर, कुध्र, क्ष्माभृत, गिरि, गोत्र, दुर्गम, धर, नग, पर्वत, प्रपातिन्, फलिक, बंधाकि, भूधर, महीध्र, शिखरिन्, शिलोच्चय, शैल, सानुमत् *all m.*; महाराशि *m.* । *a.* पर्वतीय । M. range, पार्वतिकं । -eer, *n.* पार्वतीय, शैलाट । -ous, *a.* पर्वतीय, गिरिप्राय-मय; पर्वताकार, सुमहत्.

Mountebank, *n.* मिथ्यावैद्य ; पंडितंवद : छाद्मिक, वंचक । -ery, *n.* वंचना, प्रतारणा.

Mourn, *vi.* शोकं *or* विलापं कृ 8 U, शुच् 1 P ; खिद् 4 A, दु *pass*; आक्रंद् 1 P, रुद् 2 P । *vt.* अनुशुच् 1 P, परिदेव् 1 P, विलप् 1 P । -er, *n.* विलापिन् *m*, शोचक । -ful, *a.* विलापात्मक, शोकगर्भ ; शोकपूर्ण, शोकाकुल ; दुःखप्रद, शोकावह । -fully, *adv.* सशोकं । -ing, *n.* खेद, दुःखं, परिताप, शोक; अनुशोचनं, क्रंदनं, परिदेवना, विलाप ; अशौचवेष; अशौचं.

Mouse, *n.* आखनिक, आखु, उंद(दू)-रु, उंदुर(रु), खनक, बिलेशय, मूष(क), मूषि(षी)क *all m* । *vi.* मूषकान् मृग् 10 U; निभृतं वीक्ष् 1 A । -y, *a.* आखुसम; जागरूक.

Moustache, *n.* व्यंजनं, श्मश्रु *neu.*

Mouth, *n.* आस्यं, तुंडं, मुखं, वक्त्रं, वदनं । *vt.* साटोपं *or* साडंबरं वद् 1 P; चर्व् 1 P; मुखेन ग्रह् 9 P । To give m, बुक्क् 1 P. 10 U, भष् 1 P । To make m.s, a wry m., मुखविकृतिं कृ 8 U । To stop the m. of मूकीकृ 8 U । -ful, *n.* कवल, ग्रास; गंडूष । -y, *a.* वाचाट; विकत्थनपूर्ण.

Move, *vt.* (प्र०, वि०) चल् *c*, नी 1 P, वह् 1 P; प्रचुद् प्रवृत्, प्रेर्, प्रोत्सह् *all c*; उत्पद् *c*, प्रबुध् *c*; दयार्द्रीकृ 8 U, द्रु *c*; उपक्षिप् 6 P, उपन्यस् 4 U । *vi.* चेष्ट् 1 A; इ 2 P, इंग् 1 P, क्रम् 1 U, 4 P, गम् 1 P, चर्(ल्) 1 P, या 2 P; गृहांतरं *or* स्थानांतरं गम् 1 P; (chess) परिणायं कृ 8 U; प्रवृत् 1 A; (bowels) मलोत्सर्गं कृ 8 U: वृत् 1 A । *n.* गति *f*; चलनं; व्यवहार: परि-(री) णाय । On the m., चरिष्णु, चल; पर्यटत् । To m. heaven and earth, सकलबलेन यत् 1 A । Moveable, *a.* संचाल्य; अनियत-कालिक; *n. pl.* उपकरणरिक्थं (as opp. to स्थावररिक्थं) । -less, *a.* अचल, निश्चल; स्तब्ध, स्थिर; अविकार । -ment, *n.* गात्रचालनं, चेष्टा; गति *f*; गमनं, चलनं; प्रवृत्ति *f*., (यंत्र) व्यापार; लय । -r, *n* चालक; उपक्षपक । Moving, *a.* चालक, प्रेरक; चल; प्रवर्तक, प्रोत्साहक; करुण, मर्मस्पृश्, हृदयंगम; -ly, *adv.* हृदयंगमत्वेन.

Mow, *vt.* (दात्रेण) कृत् 6 P *or* छिद् 7 P *or* लू 9 P; निर्दल् *c*, व्यापद् *c* । *n.* धान्य०, तृणराशि *m.* । -er, *n.* लवक, लवितृ *m.* । -ing, *n.* छेदनं, लवनं: लूनतृणा भूमि *f*.

Much, *a.* प्रचुर बहु, बहुल, भूरि, विपुल; चिर, दीर्घ । *adv.* अतीव, अत्यंतं, बहु, भूरि, भृशं । *n.* बहु *neu.* । To make m. of, आदृ 4 A, संमन् *c* । As m. as, यावत् ...तावत् । How m., कियत् । So m., इयत्, एतावत्.

Mucid, Mucedinous, *a.* कल्कावृत.

Mucilage, *n.* औषधिस्नेह । Mucilaginous, *a.* चिक्कण, स्निग्ध.

Muck, *n.* अवस्कर, उच्चार, शमलं; कल्क, किट्टं, मल; बीभत्सं । *vt.* कलुषीकृ, मलिनीकृ *both* 8 U; (कार्यं) प्रमादेन विप्रकृ 8 U । To come a mucker, अवसद् 1 P; कर्दमे निपत् 1 P । To go a mucker, अपव्ययं कृ 8 U । -y *a.* कलुष, मलिन.

Mucus, *n.* श्लेष्मन् *m.*; कफ, खेटक, बलास; शिं(सिं)घाणं, सिंहाणं

(नं) । Mucous, *a.* श्लेष्मल(ण); कफकर, ०वाहिन्; चिक्कण, सांद्र.

Mud, *n.* अवकील, कर्दम, चिकिल, जंबाल, दारिपत् *m*, निषद्वर, पंक, परिपत् *m*, शाद। To throw m., मिथ्यानिंदां कृ 8 U। -dy, *a.* कार्दम, पंकिल; मलिन। -sling er, *n.* अभ्यसूयक, कर्णेजप, पिशुन.

Muddle, *vt.* व्याकुलीकृ 8 U, संभ्रम् c; ईषत्क्षीबं *a.* or मत्तप्रायं *a.* कृ 8 U; संक 6 P; प्रमादेन विप्रकृ 8 U; कलुषीकृ 8 U। *vi.* सप्रमादं व्यवहृ 1 P; मुह् 4 P। To m. along, through, कथमपि कार्य-निर्वाहं कृ 8 U। -headed, *a.* असूक्ष्मबुद्धि.

Muff, *n.* (1) हस्तावरणं; (2) जड-मति *m*, मूर्ख.

Muffle, *vt.* (वस्त्रादिकेन) अवगुंठ् 10 U or आच्छद् 10 U; मंदीकृ 8 U। *n.* हस्तावरणं; नादाव-रोधकं। -r, *n.* कंठावरणं.

Mufti, *n.* (सैनिकादीनां) सामान्य-वेष.

Mug, (1) *n.* कंस, चषक, शराव; मुखं। *vi.* मुखविकृतिं कृ 8 U.

Mug, (2) *n.* जडमति *m*, मूढ, मूर्ख.

Mug, (3) *vi.* बहुश्रमेण अध्ययनं कृ 8 U। *vt.* सायासं अधी 2 A or पठ् 1 P.

Mugger, *n.* कुंभीर, गोमुख, नक्र, मकर.

Muggy, *a.* आर्द्र, क्लिन्न, सद्रव.

Mugwump, *n.* अहंपूर्व, अहंभद्र.

Mulberry *n.* क्रमुक, नूद, ब्रह्म-दारु *m*.

Mulct, . (धन)दंड। *vt.* दंड् 10 U; विनाकृ 8 U, वियुज् 7 A. 10 U.

Mule, *n.* अश्वतर, वेगसर, वेसर; दुराग्रहिन् *m.*, प्रतिनिविष्ट। Off-spring of m. and mare, मूक, रुंड। -teer, *n.* वेसरपाल। Mulish, *a.* दुराग्रह, निर्बंधवत्, प्रतिनिविष्ट.

Muley, *n.* (शृंगहीना) गो *f.*। *a.* शृंगहीन.

Mull, *vt.* (मद्यादिकं) वास् 10 U.

Muller, *n.* पेषणी.

Mulligrubs, *n. pl.* खेद, विमन-स्कता; उदरशूलं, जठरव्यथा.

Multangular, *a.* बहुकोण.

Multeity, *n* बहुविधता.

Multifarious, *a.* अनेकविध, बहुप्रकार, बहुविध। -ly, *adv.* बहुप्रकारैः.

Multiform, *a.* बहुरूप.

Multimillionaire, *n.* अनेकको-टिपति *m.*, अतिधनाढ्य.

Multiparous, *a.* बहुप्रज, ०प्रसव।

Multipara, *n.* प्रसूतपूर्वा.

Multipartite, *a.* बहुभाग.

Multiple (x) *a.* बहुविध, विविध, अनेक, बहु; बह्वंग। *n.*, घात। Multiplicity, *n.* बहुविधता; बाहुल्यं.

Multiply, *vt.* गुण् 10 U, (आ०, नि०) हन् 2 P. *c*; बहुलीकृ 8 U, वृध् *c* । *vi.* उपचि *Pass*, बहुलीभू 1 P, वृध् 1 A, विस्तॄ *Pass.*; बहुप्रसवेन उपचि *Pass.* । Multiplicand, *n.* गुण्य, गुण्यराशि *m*, गुण्यांक । Multiplication, *n.* उपचय, वृद्धि, विस्तार; गुणनं, गुणाकार, पूरणं, हननं । Cross m. *m.* वज्राभ्यास । Multiplier, Multiplicator, *n.* गुणक, गुणकराशि *m*, गुणकांक, पुरक.

Multitude, *n.* बाहुल्यं; बृहत्संख्या; ओघ, निकर, स्तोम; जनता, समुदाय, संमर्द, संकुलं; प्राकृतजनाः *pl* । Multitudinous, *a.* अनेक, बहु, बृहत्संख्य, असंख्य.

Mum, *a.* तूष्णीक, निःशब्द, मूक । *int.* शांतं! तूष्णीं भव । *vi.* मूकाभिनयं कृ 8 U । To keep m., जोषं *or* तूष्णीं आस् 2 A.

Mumble, *vt.* अस्पष्टं वद् 1 P; नीचैः वद् 1 P । *n.* अस्पष्टभाषणं.

Mummer, *n.* मूकाभिनयकारिन् *m*; नट, रंगाजीव । -y, *n.* मूकाभिनय; छंदना, दंभ, मिथ्याचर्या.

Mummy, *n.* द्रव्यरक्षितं शवं । Mummification, *n.* शवरक्षणसंस्कार.

Mump, (1) *vi.* साविलापं याच् 1 A; (2) निरुल्लासं वृत् 1 A । -s, *n.pl.* कर्णमूलपाक.

Munch, *vt.* दीर्घं चर्व् 1 P.

Mundane, *a.* ऐहलौकिक, ऐहिक, प्रापंचिक; लौकिक, सांसारिक । M. existence, लोकयात्रा, संसार.

Mungoose, *n.* अंगूष, कश, नकुल, पिंगल, बभ्रु *m*.

Municipal, *a.* नागरिक; स्थानिकस्वराज्यविषयक । -ity, *n.* नगरकार्यनिर्वाहकमंडलं; स्वकार्याधिकारिनगरं.

Munificent, *a.* उदार, मुक्तहस्त, वदान्य । Munificence, *n.* औदार्यं, वदान्यत्वं.

Muniment, *n.* आगमपत्रं; कोट, दुर्गं; पालनं, रक्षणं, रक्षा.

Munition, *n. pl.* युद्धसामग्री; उपकरणसामग्री.

Mural, *a.* भित्तिविषयक; भित्तिसम.

Murder, *n.* द्वेषमूलक-का मनुष्यवध-हत्या । *vt.* द्वेषात् हन् 2 P *c*; प्रमादेन विप्रकृ 8 U । The m. is out, रहस्यभेदः संवृत्तः । -er, *n.* नरघातक, हंतृ *m*. । -ous, *a.* जिघांसु, वधेच्छु, वधोद्यत; घातक, प्राणहर, मारक, मारात्मक; -ly, *adv.* वधेच्छया.

Mure, *vt.* भित्तिभिः परिवृ 5 U; निरुध् 7 U.

Murky, *a.* तमोमय, तिमिर, निरालोक.

Murmur, *n.* कलकल, कलरव, गुंजितं, मंदशब्द, मर्मर; असंतोषवचनं । *vi.* मर्मरायते *Den.*, गुंज् 1 P.; नीचैः वद् 1 P; असंतोषेण

वद् 1 P। *vt.* नीचैः वद् 1 P। –ingly, *adv.* असंतोषशब्देन। –ous, *a.* कलस्वन, मंदनाद.

Murrey, *a.* घनलोहित.

Muscle, *n.* नखारुस् *neu*, पेशी, वस्नसा, स्नसा, स्नायु *m*, स्नाव, स्नावन् *m*। Muscular, *n.* स्नायुविषयक; प्रबलस्नायुमत्; दृढकाय, मांसल। Musculature, *n.* स्नायुरचना.

Muse, (1) *n.* विद्या°, कलादेवता; प्रतिभा। –um, *n.* उत्कृष्टवस्तुसंग्रहालय.

Muse, (2) *vi.* ध्यै 1 P, विमृश् 6 P; मौनीभूय अधी 2 A; संभू *c*। Musingly, *adv.* ध्यानमग्नतया.

Mush, *n*, चिक्कणामिश्रणं; यवागू *f*, यूष। –y, *a.* चिक्कण.

Mushroom, *n.* छत्रक, शिलींध्रं। *a.* शिलींध्रविषयक, °सम; क्षणिक, नश्वर; अचिरोत्कर्षगर्वित.

Music, *n.* गंधर्वविद्या, °वेद, संगीतशास्त्रं; संगीतं, गीतं; सुस्वर, स्वरमाधुर्यं; (Instrumental) तौर्यं, वादनं। To face the m., निर्भयं संकटे प्रतिष्ठा 1 P। –master, *n.* संगीताचार्य। –al, *a.* संगीतविषयक; संगीतप्रिय, गानप्रिय, संगीतविशारद; मधुर, सुस्वर। –ian, *n.* संगीतज्ञ; गातृ, गाथ(थि)क, गायक, गेष्णु *all m*; वादक.

Musk, *n.* कस्तूरिका, कस्तूरी, गंधकेलिका, गंधधूलि *f*, मृगनाभि *m*, मृगमद। -deer, *n.* गंधमृग। –rat, *n.* गंधाखु *m*, गंधमूषी। –y, *a.* कस्तूरीसम, °वासित, °मय.

Musket, *n.* अग्न्यस्त्रं। –eer, *n.* अग्न्यस्त्रधारिन् *m*.

Muslin, *n.* सूक्ष्मकार्पासवस्त्रं.

Mussel, *n.* शंबु *m*, शंबूक.

Mussitation, *n.* अस्पष्टभाषणं.

Mussulman, *n.* महंमदीय.

Must, (1) *n.* मद्यकल्प: द्राक्षारस; (2) कल्कं, मल। –y, *a.* कल्कदूषित; जीर्ण, नीरस.

Must, (3) *aux. v. exp. by potential forms, with* अवश्यं, *etc.*; *by* अर्ह् 1 P.

Mustard, *n.* (white) कदंबक, शुभक, सर्षप; (black) कृष्णिका, क्षव, राजिका.

Muster, *n.* सैनिकसंमेलनं; गण, समुच्चय, समुदाय। *vt.* (सैनिकान्) एकत्र कृ 8 U, संगम् *c*, संग्रह् 9 P; परिगण् 10 U; समाह्वे 1 P; (courage, *etc.*) आत्मनि उत्पद् *c*। To pass m., परीक्षणं उत्तॄ 1 P; स्वीकृ *pass*। –book, –roll, *n.* (सैनिक°) नामावलि *f*, परिगणना.

Mutable, *a.* विकारशील; अस्थिर, चंचल, चपल। Mutability, *n.* विकारशीलत्वं; अस्थैर्यं, चंचलता। Mutate, *vt.* अन्यथाकृ 8 U, परिवृत् *c*। Mutation, *n.* विकार, परिवर्तनं, स्थित्यंतरं.

Mute, (1) *a.* अवाच्, तूष्णीक, निःशब्द, मूक, वाणीहीन, स्तब्धवाच् *n.* मूक *m* । *vt.* मंदीकृ 8 U । –ly, *adv.* मूकवत्; जोषं, तूष्णीं। –ness, *n.* मूकता.

Mute, (2) *vi.* मलोत्सर्गं कृ 8 U.

Mutilate, *vt.* (अंगं *or* गात्रं) छिद् 7 P; विरूप् 10 U, विरूपीकृ 8 U; विप्रकृ 8 U । –ion, *n.* गात्रकर्तनं, विदारणं; व्यंगीकरणं; विच्छेदनं; वैकल्यं.

Mutineer, *n.* आज्ञोल्लंघिन्, प्रकोपकारिन्, सेनाधिकाररोधिन् *all m* । Mutinous, *a.* आज्ञालंघिन्, अधिकाराभिद्रोहिन्; अवश । Mutiny, *n.* आज्ञोल्लंघनं, अधिकाराभिद्रोह, सेनाधिकाररोधनं; *vi.* अभिद्रुह् 4 P, आज्ञोल्लंघनं *or* अधिकाररोधनं कृ 8 U.

Mutter, *vi.* अस्पष्टभाषणं *or* असंतोषवचनं कृ 8 U; गंभीरनादं कृ 8 U, नीचैः स्तन् 1 P । *vt.* अस्पष्टं *or* उपांशु *or* अप्रकाशं वद् 1 P । *n.* अस्पष्टालाप, उपांशुभाषणं; असंतोषवचनं; मंद्रनाद, ॰स्तनितं.

Mutton, *n.* अविमांसं.

Mutual, *a.* अन्योन्य, परस्पर; मिथस्॰ *in comp* । –ity, *n.* परस्परसंबंध, अन्योन्याश्रय । –ly, *adv.* अन्योन्यं; परस्परं, मिथः.

Muzzle, *n.* घोणा, विघ्राणिका; घोणाबंध, मुखबंधनी । *vt.* मुखं बंध् 9 P; मूकीकृ 8 U.

Muzzy, *a.* क्षीब, मत्त; संभ्रांत.

My, *a.* मदीय, मम, मामक, मामकीन.

Mycetes, *n. pl.* जीवाणवः *pl.*

Myocardium, *n.* हृदयस्नायु *m.*

Myography, *n.* स्नायुवर्णनं.

Myology, *n.* स्नायुशास्त्रं.

Myope, *n.* ह्रस्वदृष्टि *m.* । Myopia, *n.* ह्रस्वदृष्टित्वं । Myopic, *a.* ह्रस्वदृष्टि.

Myriad, *a.* अगण्य, असंख्य । *n.* दशसहस्रं; बृहत्संख्या.

Myrmidon, *n.* अनुचर, परिचर; दुष्टसेवक.

Myrobalan, *n* (Yellow) अभया, अव्यथा, कायस्था, कालकूणिका, चेतकी, धारणी, नंदिनी, पथ्या, पूतना, शुक्रसृष्टा, साधिका, हरीतकी; आमलकी, तिष्या.

Myrrh, *n.* गंधरस, गोल, गोस, पिंड, प्राण, बोल, शश.

Mystagogue, *n.* रहस्यदर्शक.

Mystery, *n.* गुह्यं, गहन॰, गूढतत्त्वं, रहस्यं; गूढता; (*pl.*) गूढदीक्षाः । Mysterious, *a.* औपनिषद, गुप्त, गुह्य, गूढ; गहन, गूढार्थ, दुर्बोध; –ly, *adv.* गूढं, गूढतया.

Mystic, *a.* गुह्य, गूढ; औपनिषद; तर्कातिशायिन् । *n.* गूढतत्त्वद्रष्टृ *m*, गुह्यसंप्रदायविद् *m.* । –ism, *n.* गूढतत्त्वं; गुह्यसंप्रदाय.

Mystify, *vt.* मुह् *c*, संभ्रम् *c*; वंच् *c* । Mystification, *n.* संभ्रांति *f*, संमोह.

Myth, *n.* कल्पितकथा, पुराकथा, पुरावृत्तं ; कल्पनामात्रं । -ic, -ical, *a.* पौराणिक ; कल्पनात्मक, काल्पनिक । -ologist, *n.* पुराविद् *m*, पुराकथाशास्त्रज्ञ । -ology, *n.* पुराकथासंग्रह ; पुराकथाशास्त्रं.

N

Nab, *vt.* ग्रह् 9 P, धृ 10 U; निरुध् 7 U.

Nacre, *n.* शुक्तिकागर्भ.

Nadir, *n.* अधोबिंदु *m*; नीचतमपदं.

Nævus, *n.* तिल(क).

Nag, (1) *n.* अश्वक । (2) *vi.* नित्यं अधिक्षिप् 6 P *or* उपालभ् 1 A *or* दुष् *c* । *vt.* निर्भर्त्सनया पीड् 10 U । -ger, *n.* निर्भर्त्सक । -gish, -gy, *a.* निर्भर्त्सनाप्रिय, ०शील.

Naiad, *n.* अप्सरस् *f*, जलदेवता.

Nail, *n.* करकंटक, करज, कररुह, करशूक, खरूल, नख *mn*, नखर *mn*, पाणिरुह, पुनर्नव, पुनर्भव, स्मरांकुश ; कील(क), शंकु *m* । *vt.* कीलैः बंध् 9 P *or* दृढीकृ 8 P, कील् 10 U ; ग्रह् 9 P; स्था *c* ; चुर् 10 U । On the n., योग्यस्थाने ; सहसा । To hit the n. on the head, सत्यवृत्तांतं विद् 6 P ; उचितकार्यमेव विधा 3 U । To n. to the counter, व्यलीकामिव प्रकाश् *c*

Naive, *a.* अकपट, निर्व्याज, मुग्ध, सरल । -ly, *adv.* निष्कपटं । -te, *n.* आर्जवं, मुग्धता, सारल्यं.

Naked, *a.* नग्न(क); अवस्त्र, दिगंबर, विवस्त्र, विवासस् ; अनाच्छादित, अनावृत ; अशरण ; रहित, शून्य ; अनलंकृत, अभूषित; केवल, शुद्ध ; निर्व्यलीक, स्पष्ट । A n. woman, कोट्टवी, नग्ना । -ly, *adv.* नग्नतया, नग्नवत् ; निर्व्यलीकं ; स्पष्टं । -ness, *n.* नग्नता.

Namby-pamby, *a.* नीरस.

Name, *n.* अभिधा, अभिधानं, अभिधेयं, आख्या, आह्वय, आह्वयनं, आह्वा, उपाधि *m*, नामधेयं, नामन् *neu*, व्यपदेश, संज्ञा; शब्दमात्रं, संज्ञामात्रं ; कीर्ति *f*, ख्याति, प्रतिष्ठा, प्रसिद्धि, विश्रुति *all f*, यशस् *neu* ; अनुग्रह, आश्रय । *vt.* अभिधा 3 U, आख्या 2 P, आचक्ष् 2 A, आह्वे 1 P, उपलक्ष् 10 U, नाम कृ 8 U, व्यपदिश् 6 P; नाम्ना आकृ *c* or निर्दिश् 6 P; नियुज् 7 A. 10 U; उदाहृ 1 P, कथ् 10 U । By n., नाम (*ind.*), नामतः, नामधा ; ०आह्व, ०नामक *in comp* । In the n. of, अधिकारतः, नियोगात्, वचनात् ; (in oaths) साक्षीकृत्य, स्मृत्वा । To call n.s, अपभाष् 1 A, निंद् 1 P । -d, नाम (*ind*); ख्यात, संज्ञित ।

-less *a.* अनामक, नामहीन, अप्रसिद्ध, अविख्यात; विजात; अनिर्वचनीय; अवद्य। -ly, *adv.* यथा, तद्यथा। -sake *n.* समनामक *m.*

Nanism, *n.* खर्वता, वामनाकारता.

Nanny-goat, *n* अजा, गलस्तनी, चुलुंपा, छागी, पर्णादा, पलिकिनी, मंजी, सर्वभक्षा.

Nap, (1) स्वल्पनिद्रा। *vi.* स्वल्पं निद्रा 2 P *or* स्वप् 2 P; अनवधान *a.* भू 1 P। To catch napping, अनवहितं *or* प्रतिकूलावस्थायां विद् 6 P.

Nap, (2) मृदुलोमन् *neu*, तूलं। -py, *a.* मृदुलोमावृत.

Nape, *n.* अवटु *m*, कृकाटिका, घाटा, मन्या, शिरःपीठं.

Napery, *n.* वरकजातं.

Napkin, *n.* नक्तक, वरकं.

Narcosis, *n.* मादकद्रव्यस्तंभ; माद, मोह, स्तंभ। Narcotic, *a.* मादक, स्तंभकारिन्, स्वापकारक; *n* निद्रौषधं, मादकद्रव्यं, स्तंभकौषधं.

Nard, *n.* आमिषी, जटा, जटामांसी, जटिला, तपस्विनी, नर(ल)द्दा, मांसी, मिशी-षी, लोमशी; नरदांजनं.

Narrate, *vt.* आख्या 2 P, आविद् *c*, उपाख्या 2 P, कथ् 10 U, कथापयति *Den.*, निगद् 1 P, निविद् *c*, वद् 1 P, वर्ण् 10 U, श्रु *c*। -ion, *n.* कथनं, कीर्तनं, निरूपणं, निवेदनं। -ive, *n.* कथोपाख्यानं वृत्तांतकथनं; आख्यानं, आख्यानकं, आख्यायिका, उपाख्यानं, कथा, वृत्तांत; (historical) इतिहास, चरितं-त्रं; *a.* कथनात्मक, कथाविषयक। -or, *n.* कथक, कथिक.

Narrow, *v.* अनायत, अपृथु, अविस्तीर्ण, संबाध; संकुचित, संवृत; अल्पविषयक, अव्यापक, (परि०) मित; अनुदारमति, आकुंचितबुद्धि, कृपणचेतस्; स्वपक्षांध, स्वमतांध; सूक्ष्म; निकट। *vt.* अनायतं *a.* कृ 8 U; आकुंच् *c*, संकुच् 6 P, परिच्छिद् 7 P, परिमा 2 P. 3 A। *vi.* अनायत *a.* भू 1 P; *Pass. prec. verbs*। *n.* (*pl.*) सामुद्रधुनी; संबाधमार्ग। N. circumstances, *n.* दारिद्र्यं, दैन्यं। N. escape, कथमपि साधितं विघ्नतारणं। -ly, *adv.* अनायतं; कथमपि, कृच्छ्रेण। -minded, *a.* अनुदारमति, कृपणचेतस्। -ness, *n.* अनायतत्वं, संकोच.

Nasal, *a.* नस्य, नासिक्य; अनुनासिक। *n.* अनुनासिकं.

Nascent, *a.* जायमान, प्रादुर्भवत्; भविष्णु; प्रादुर्भावोन्मुख, वर्धिष्णु; अपरिणत.

Nasty, *a.* आविल, कलुष, मलिन; अमेध्य, अशुद्ध; अशिष्ट, अश्लील, कश्मल, कुत्सित, ग्राम्य, बीभत्स;

वांतिकर; उद्वेगकर, क्लेशावह, पीडाकर; अप्रिय, तुच्छ। Nastily, *adv.* कुत्सितं । Nastiness, *n.* मालिन्यं; अशुद्धता; अप्रियता.

Natal, (1) *a.* जन्मविषयक; (2) *a.* नितंबविषयक.

Nates, *n. pl.* नितंब, श्रोणिं-णी *f*, स्फिच् *f*.

Nation, *n.* जनपद, नीवृत् *m*, राज्यं, राष्ट्रं; देश, विषय; जनाः, प्रजाः, लोक, जनता । -al, *a.* राष्ट्रीयः देशीय, देश्य; सार्वजनिक, सार्वलौकिक ; -ly, *adv.* राष्ट्रीय-प्रकारेण; राष्ट्रीयार्थतः । -alism, *n*, देशभक्ति *f*; राष्ट्रीयतंत्रं । -alist, *n.* स्वदेशभक्त, स्वदेशाभिमानिन् *m* । -ality, *n.* स्वदेशाभिमान; राष्ट्रं । -alize, *vt.* राष्ट्रायत्तीकृ 8 U.

Native, *a.* देशीय, देश्य, स्वदेशोत्पन्न ; जन्मविषयक; अंतर्जात, औत्पत्तिक, नैसर्गिक, सहज, स्वाभाविक ; अकृत्रिम । *n.* देशज, देशीयजन । N. country, जन्मभूमि *f*, स्वदेश । N. place, जन्मस्थानं । Nativity, *n.* जन्मन् *neu* ; जन्मपत्रिका.

Natron, *n.* कापोत, सर्जिका.

Natty, *a.* सुभग, सुवेष.

Natural, *a.* निसर्गज, नैसर्गिक, प्राकृतिक, सांसिद्धिक ; अंतर्जात, अंतर्भव, औत्पत्तिक, सहज, स्वाभाविक ; यथाक्रम ; अकृत्रिम ; अक्लिष्ट, सरल ; यथार्थ, युक्त ; जारज, विजात । *n.* जडमति *m*, मूर्ख । N. history ; प्राणिविद्या, ०शास्त्रं । N. philosophy, पदार्थविज्ञानं । -ism, *n.* नैसर्गिकावस्था ; अनाधिदैविकी निसर्गमीमांसा ; यथानिसर्गनिरूपणं । -ist, *n.* प्राणिशास्त्रज्ञ । -istic, *a.* निसर्गानुसारिन् ; यथार्थ, वास्तविक । -ize, *vt.* देशजाधिकारग्राहिणं कृ 8 U । -ly, *adv.* निसर्गतः, स्वभावतः ; अकृत्रिमतया, सारल्येन ; उपपन्नं, खलु, नूनं.

Nature, *n.* गुण, धर्म, प्रकृति *f*, भाव, वृत्ति *f* , शीलं, लक्षणं' संसिद्धि *f*, स्वभाव, स्वरूपं, स्वालक्षण्यं ; (kind) जाति *f*, प्रकार, वर्ग, विशेषः निसर्ग, सर्ग, सृष्टि *f* ; चराचरं, जगत् *neu*, विश्वं ; प्रकृति *f*, प्रधानं, माया ; निसर्गक्रम, सृष्टिनियम । By n., जन्मतः , प्रकृत्या. स्वभावतः। Naturism, *n.* निसर्गोपासना.

Naught, *n.* खं, बिंदु *m.*, शून्यं ; न किंचिदपि. न किमपि । *adv.* न किंचिदपि । To set at n., अवगण् 10 U, अवधीर् 10 U, तृणाय मन् 4 A.

Naughty, *a.* प्रतीप, वक्रशील , विरुद्धाचार ; कुचेष्टित, दुश्चेष्टित ; अवश्य, अविनेय, आज्ञालंघिन् ; अविनीत, असभ्य ; अरुचिकर । Naughtily, *adv.* प्रतीपं ।

आविनयेन । Naughtiness, *n.* वक्रशीलता; कुचेष्टितं; अविनेयता.

Naumachia, -chy, *n.* (कृत्रिमं) नौकायुद्धं.

Nausea, *n.* वमनेच्छा, छर्दिर्व्याधि *m*; समुद्रघूर्णिपीडा; जुगुप्सा, बीभत्स । -te, *vt.* वमनेच्छुं *a.* or छर्दिःपीडितं *a.* कृ 8 U; जुगुप्सया निरस् 4 U । *vi.* वमनेच्छया *or* छर्दिषा पीड् *Pass*; जुगुप्सया विमुखीभू 1 P । -ting (*also* Nauseous), *a.* वमनकारक; जुगुप्सावह, बीभत्स.

Nautch, *n.* नर्तनं, नृत्यं, लास्यं.

Nautical, *a.* नौकाविषयक; नाविक.

Naval, *a.* नौकाविषयक; नौकात्मक.

Nave, *n.* तुंबा, नाभि *m. f*, नाभिका पिंडि-डी *f*, पिंडिका.

Navel, *n.* तुंदि *f*, तुंदिकरी, तुंदिका, नाभि-भी *f*, नाभिका, प्रतारिका । Cavity of the n., नाभीलं, नाभ्यावर्त । N. string, नाभिनाल । Ruptured n., नाभिकंटक, ०गोलक.

Navicular, *a.* नौकाकृति.

Navigate, *vi* नौकया गम् 1 P *or* चल् 1 P; नौचालनं कृ 8 U । *vt.* चल् *c*, प्रेर् *c* । -ion, *n.* नौकाटनं, नौयात्रा; नौचालनं; नाविकविद्या, नौचालनविद्या । or *n.* नाविक, नौवाह, पोतवाह, मार्गर; समुद्रपथिक । Navigable, *a.* नाव्य, नौतार्य.

Navvy, *n.* खनक, खनितृ *m.*

Navy, *n.* (युद्ध) नौकागण.

Nay, *adv.* न, नहि । *n.* निराकरणं; नकार.

Neap, *a.* नीच, नीचतम.

Near, *Prep, adv.* अंतिकं-कात्-के. आरात्, उपकंठं, निकटे, निकषा, समया, समीपं, समीपतः, समीपे, सविधे; कार्पण्येन । *a.* अदूर, अंतिक, अभ्याश, आसन्न, उपकंठ, उपांत, निकट, निकृष्ट, संनिहित, समीप, समीपवर्तिन्, सविध, दृढसख्य, सुपरिचित; आसन्न। दृढसंबंधिन्, सकुल-ल्य (left) वाम, सव्य; सूक्ष्म; कृपण; *vt.* उपगम् 1 P, उपे 2 P; *vi.* समीपं गम् 1 P । N. at hand, नातिदूरे; उपनत, प्रत्यासन्न । -ly, *adv.* प्रायः, प्रायशः, प्रायेण; सूक्ष्मतया; दृढं । -ness, *n.* नैकट्यं, संनिधि *m*, सामीप्यं.

Neat, (1) *n.* गावः *pl.* । -herd, *n.* गोपाल, गोसंख्य । -house, *n.* गोशाला, गोष्टं, व्रज.

Neat, (2) *a.* सुव्यवस्थ; सुपरिष्कृत; सुभग, सुरेख; ललित, सूक्त; कुशल, निपुण, निष्णात; अमिश्रित, शुद्ध । -handed, *a.* चतुर, निपुण । -ly, *a.* सुव्यवस्थया; कौशलेन । -ness, *n.* सुव्यवस्था, सुभगत्वं.

Neb, *n.* चंचु-चू *f*, सृपाटिका; घोणा; अग्रं.

Nebula, *n.* खधूमिका ; शुक्लं, शुक्लपटलं। Nebulous, *a.* अभ्रित; मेघोपम ; अस्पष्ट, अस्फुट ; संभ्रांत.

Necessary, *a.* अनिवार्य, अपरिहार्य, अवश्य, अ(आ)वश्यक, अहार्य ; अवश्यकार्य ; अवश्यंभाविन्, नियत; निर्णायक । *n.* (*pl.*) उपजीव्य-सामग्री ; अन्नाच्छादनं । Necessarily, *adv.* अवश्यं, अवश्यमेव, नियतं.

Necessity, *n.* अनिवार्यता, अपरिहार्यता, अवश्यता, आवश्यकता ; अवश्यकार्यता ; अवश्यभावित्वं ; नियति *f,* भवितव्यता ; दैन्यं, विपद् *f*; निमित्तं, प्रयोजनं । Necessitarianism, *n.* संकल्प-पारतंत्र्यवाद । Necessitate, *vt.* अवश्यीकृ 8 U ; अवश्यं उत्पद् *c or* प्रसंज् *c* । Necessitous, *a.* दरिद्र, दीन, निराश्रय, निर्धन

Neck, *n.* अवसुषिरा, कंधरा, ग्रीवा, व्यापलंडिका, शिरोधरा, शिरोधि *f*। N. with 3 lines (an auspicious sign), कंबुग्रीवा । Back of the n., अवटु, कृकाटिका, घाटा, शिरःपीठं । A stiff n., दुराग्रह, निर्बंध । -cloth, (*also* Neckerchief), *n.* ग्रैवेयकं । -lace, *n.* कंठमाला, हार.

Necrolatry, *n.* प्रेतपूजा, पूर्वजोपासना.

Necrology, *n.* मृतसूची; मृतजन-वर्णनं.

Necromancy, *n.* प्रेतसिद्धि *f,* भूत-विद्या.

Necropolis, *n.* श्मशानं.

Necrosis, *n.* कोथ, (अस्थि॰) पाक.

Nectar, *n.* सुरपेयं; अमृतं, निर्जरं, पीयूषं, सुधा; मकरंद । -ean, -ed, -ous, *a.* अमृतोपम; अमृतमय.

Ne'e, *phrase* जन्मनाम्ना.

Need, *n.* अपेक्षा; कार्यं, प्रयोजनं; न्यूनता, विरह; दारिद्र्यं, दैन्यं, निर्धनता; आपद् *f,* कष्ट *mn,* वैक्लव्यं; आकांक्ष्यं । *vt.* अपेक्ष् 1 A; आकांक्ष् 1 U, व्यपेक्ष् 1 A । *vi.* *Exp. by* अर्ह् 1 P *with inf., by pot. forms, etc.* । -fire, *n.* इद्धाग्नि *m* । -ful, *a.* अपेक्षित ; आकांक्ष्य ; आवश्यक । -less, *a.* अनावश्यक ; निरर्थक, निष्प्रयोजन । -s, *adv.* अपरिहार्य-तया, अवश्यमेव । -y, *a.* दरिद्र, दीन, निर्धन.

Needle, *n.* सीवनी, सूचक, सूचा, सूचि *f,* सूचिका, सूची ; लोह-चुंबकशलाका । *vt.* सूच्या सिव् 4 P । -woman *n.* सूचिका । -work, *n.* सूचीकर्मन् *neu.*

Ne'er-do-well, *n.* अकिंचित्कर, सर्वकार्यविमुख.

Nefandous, *a.* अवाच्य ; घोर, दारुण, पापिष्ठ.

Nefarious, *a.* अतिदुष्ट, अतिनिंद्य, अवद्य, कुपूय, घोर, पापिष्ठ । -ly, *adv.* अतिदुष्टं । -ness, *n.* अतिनिंद्यता, घोरता.

Negate, *vt.* अभवंतं *a.* कृ 8 U; खंड् 10 U, निराकृ 8 U। Negation, *n.* अपलाप, खंडनं, निरसनं, निराकरणं, निषेध, प्रत्याख्यानं; अभाव, विरह; निषेधार्थकं वाक्यं। Negatory, *a.* निषेधार्थक.

Negative, *a.* अभाववाचक, निषेधात्मक, निषेधार्थक; विपरीत। *n.* निषेधार्थकः—कं शब्द, वाक्यं; निषेध; (photo.) प्रतिमाकाच; (Algebra) क्षयराशि *m.* । *vt.* प्रतिषिध् 4 P, प्रत्यादिश् 6 P; विपर्यस् 4 U। -ly, *adv.* नेति, सनिषेधं । Negativity, *n.* निषेधार्थकता; अभावात्मकता.

Neglect, *vi.* अनवधानेन *or* सप्रमादं कृ 8 U *or* अनुष्ठा 1 P; अवगण् 10 U, अवधीर् 10 U, उपेक्ष् 1 A; न अनुष्ठा 1 P *or* कृ 8 U; सप्रमादं *or* प्रमादात् त्यज् 1 P *or* वृज् 10 U। *n.* अनादर, अवगणना, उपेक्षा; अननुष्ठानं, अविधानं; अनवधानं; प्रमाद। -ful, *a.* अप्रश्रय, सावज्ञ; उपेक्षक; अनवधान, प्रमादिन्; -ly, *adv.* सोपेक्षं; सप्रमादं, अनवधानेन। Neglige′, *n.* अल्पवेष । Negligence, *n.* अनवधानं, उपेक्षा, प्रमाद; अननुष्ठानं, कर्तव्यलोप; उपात्यय । Negligent, *a.* अनवधान, अनवहित, असावधान, प्रमादिन्; -ly, *adv.* अनवधानपूर्वकं, सप्रमादं । Negligible, *a.* अवगणनार्ह; अनादरणीय; अकिंचित्कर, तुच्छ.

Negotiate, *vi.* समयं *or* मूल्यनिर्णयं कृ 8 U; (समयार्थं) व्यवहृ 1 P *or* संमंत्र् 10 U । *vt.* (संमंत्रणेन) रच् 10 U *or* संधा 3 U; साध् *c*: विक्री 9 A । -ion, *n.* व्यवहार, संमंत्रणं; पणनं; सामन् *neu* । Negotiant, Negotiator, *n.* व्यवहर्तृ *m*, संमंत्रक.

Negro, *n.* कृष्णदेह.

Neigh, *vi.* हेष् 1 A, ह्रेष् 1 A । *n.* हे(ह्रे)षा, हेषितं.

Neighbour, *n.* प्रतिवासिन् *m*, प्रतिवेश(श्य), प्रातिवेशिन् *m*, प्रातिवेश्य; समीपवर्तिन् *m* । *vt.* समीपे वृत् 1 A । -hood, *n.* प्रतिवेश, सामंतं; प्रतिवेश्याः, प्रतिवेशिनः *pl*; नैकट्यं, संनिधि *m*, सांनिध्यं, सामीप्यं। -ing, *a.* प्रतिवासिन्, प्रतिवेशिन्, सामंत; निकटवर्तिन्; N.ing king, सामंत *m*। -ly, *a.* प्रतिवेश्योचित; उपकारपर.

Neither, *conj.* न-न, न च—न च। *a.* न *with* अन्यतर.

Nemesis, *n.* (दुष्कृति०) प्रतिफलं.

Nenuphar, *n.* कह्लारं, कैरवं.

Neology, *n.* नूतनशब्दप्रयोग । Neologism, *n.* नूतनशब्द । Neologist, *n.* नूतनशब्दप्रयोजक। Neologize, *vi.* नूतनशब्दप्रयोगं कृ 8 U.

Neophyte, *n.* नूतनदीक्षित; नवच्छात्र, प्राथमकल्पिक, शैक्ष; अनभ्यस्त.

Nepenthe, *n.* दुःखनाशनं (औषधं).

Nephalism, *n.* मद्यनिवृत्ति *f.*

Nepheloid, *n.* अभ्रित; कलुष, अनच्छ। Nephelology, *n.* मेघशास्त्रं.

Nephew, *n.* (Brother's son) भ्रातुष्पुत्र, भ्रातृव्य, भ्रात्रीय, भ्रात्रेय; (Sister's s.) जामेय, भागिनेय, स्वस्रीय.

Nephralgia, Nephritis, *n.* वृक्करोग। Nephritic, *a.* वृक्कविषयक, वृक्करोगघ्न। Nephrocele, *n.* वृक्कस्रंस। Nephrotomy, *n.* वृक्कच्छेद.

Nepotism, *n.* ज्ञातिपक्षपात.

Nereid, *n.* समुद्रदेवता.

Nerve, *n.* ईलिका, ज्ञानतंतु *m*, धमनि-नी, नाडि-डी, नाडिका, नालि-ली, शि(सि)रा *all f*; धैर्यं, सामर्थ्यं, साहसं; (*pl.*) कातर्यं, संक्षोभ, व्याकुलता; धाष्टर्यं प्रगल्भता। *vt.* समर्थ *a.* कृ 8 U। -less, *a.* निर्वीर्य, निःसत्त्व। Nervine, *a.* शिरापुष्टिकर। Nervous, *a.* शिराविषयक; शिरामय; शिराल; ओजस्विन्; अधीर, सुक्षोभ; असाहसिक, कातर; दृढकाय; -ly, *adv.* आकुलतया; कातरतया। Nervy, *a.* दृढकाय, मांसल; आत्मप्रत्ययिन्, निःशंक, प्रगल्भ; अधीर, क्षुब्ध, व्याकुल.

Nescient, *a.* अज्ञ, अनभिज्ञ, अनुपलब्ध। Nescience, *n.* अज्ञानं, अबोध; अविद्या.

Nesh, *a.* कोमल, मृदु.

Ness, *n.* भूशिरस् *neu.*

Nest, *n.* कुलाय *mn*, निलय, नीड *mn*, नीडक; गर्त, बिलं; आवसथ, निवास। *vt.* नीडे निविश् *c*। *vi.* नीडं कृ 8 U। -egg, *n.* कृत्रिमांडं; धनसंग्रह। -ling, *n.* पक्षिशावक; स्तनंधय.

Nestle, *vi.* (नीडादिके) सुखं उपविश् 6 P; अतिनिकटं शी 2 A, उपविश् 6 P, *etc.*

Nestor, *n.* सदुपदेशक, सुमंत्रिन् *m*; विपश्चित् *m.*

Net, (1) *a.* शुद्ध; अशेष, निरवशेष; अन्यून; निरुद्धार। *vt.* समग्रतया अर्ज् 1 P. *c or* साध् *c.*

Net, (2) *n.* जालं, जालकं; पाश, वागुरा। *vt.* जालीकृ 8 U; जाले ग्रह् 9 P *or* बंध् 9 P। -work, (also Netting), *n.* जालकर्मन् *neu*; जालरचना। Netted, *a.* सजाल.

Nether, *a.* अधर, अवर; नारक, नारकीय। N. regions, world, अधोलोक, नागलोक, पातालं, रसा; नरक, निरय। -most, *a.* अधम, अवम.

Nettle, *n.* पीतपर्णी। *vt.* दंश् 1 P; क्लिश् 9 P, तप् *c*, पीड् 10 U, प्रकुप् *c.*

Neural, *a.* शिराविषयक । -gia, *n.* शिरावेदना, वातशूलं । Neurasthenia, *n.* शिरादौर्बल्यं । Neuritis, *n.* शिरापाक । Neurology, *n.* शिराशास्त्रं.

Neurosis, *n.* शिराव्याधि *m* । Neurotic, *a.* शिराव्याधिग्रस्त.

Neuter, *a.* क्लीब, तृतीयप्रकृति, नपुंसक । *n.* नपुंसकं.

Neutral, *a.* उदासीन, तटस्थ, मध्यस्थ ; अपक्षपातिन् , समभाव, समवर्तिन् ; अनियतलक्षण । *n.* उदासितृ, उदासीन, तटस्थ, मध्यस्थ *all m* । -ity, *n.* औदासीन्यं, ताटस्थ्यं, माध्यस्थ्यं; अपक्षपात । -ize, *vt.* प्रतिकृ 8 U; निष्फलीकृ 8 U । -ization, *n.* विशिष्टप्रवृत्तिस्तंभनं; निष्फलीकरणं.

Never, *adv.* न कदाचन, न कदाचित् , न कदापि । -more, *adv.* नातःपरं; न पुनः । -theless, *adv.* तथापि, एवं सत्यपि, किंतु.

New, *a.* अपूर्व, अभूतपूर्व; अभिनव, नव, नवीन, नव्य, नूतन, नूत्न; अर्वाचीन, आधुनिक, इदानींतन, सांप्रतिक; अनभ्यस्त, अपरिचित । N. year's day, वर्षप्रतिपद् *f*, । -blown, *a.* प्रतिनव, प्रत्यग्र, साद्यस्क । -born, *a.* सद्योजात । -come *a.* आधुनिक; प्रत्यावर्तिन् ; अन्यथाभूत । -fangled, *a.* (*also*-fashioned) आधुनिक, नूतन, सांप्रतिक; अपूर्वविध; नावीन्यप्रिय । -ish, *a.* ईषन्नव । -ly, *adv.* नवं, प्रत्यग्रं; सद्यः । -ness, *n.* नवता, नूतनत्वं.

News, *n. pl.* उदंत, वार्ता, वृत्तं, वृत्तांत, समाचार । -agent, *n.* वृत्तपत्रापणिक । -boy, -man, *n.* वृत्तपत्रविक्रेतृ *m.* । -monger, *n.* वार्त्तायन; जल्पाक, वाचाट । -paper, -sheet, *n.* वृत्तपत्रं.

Newt, *n.* जलगोधिका.

Next, *a.* अनंतर, अनंतरित, अव्यवहित, आसन्न, संसक्त ; आगामिन् । *adv.* अनंतरं , ततःपरं, तदनंतरं । *prep.* अनंतरं । N. door to, प्रतिवेशिगृहे ; अभिन्नप्राय । What n., किमतःपरं.

Nexus, *n.* संधि *m*, संबंध, संयोग.

Nib, *n.* (लेखन्यादिकस्य) अग्रं, आणि *f*; चंचु *f*.

Nibble, *vt.* अल्पाल्पशः *or* शनैः दंश् 1 P *or* खाद् 1 P *or* चर्व् 1 P; ग्रह् 9 P । *vi.* अल्पचर्वणं कृ 8 U ; वृथा आक्षिप् 6 P । *n.* अल्पदंशनं.

Nice, *a.* दुराराध्य, दुष्प्रसाद्य ; सूक्ष्म; सूक्ष्मग्राहिन्; अभिमत, प्रिय, मनोज्ञ, रुचिर, ललित ; स्वादु ; मैत्र, स्नेहपूर्ण । -ly, *adv.* सम्यक्, सुष्ठु; सूक्ष्मतया । -ty, *n.* याथार्थ्यं, सूक्ष्मता ; सूक्ष्मविशेष ; युक्ति *f*; to a n , यथार्थतः ; यथावत्.

Niche, *n.* (भित्त्यादिके) अवकाश ; प्रतिमास्थानं ; योग्यपदं.

Nick, *n.* लघ्वाघातचिह्नं, सूक्ष्मावच्छेद ; फलनिर्णायकोऽवसर, उचितकाल । *vt.* सूक्ष्मं अवच्छिद् 7 P ; उचितकाले ग्रह् 9 P.

Nicker, *vi.* हेष् A 1; उच्चैः हस् 1 P.

Nick-name, *n.* उपाधि *m*, विरूपक, संज्ञा । *vt.* विरूपकं दा 3 U; विरूपकेण आह्व *c*.

Nictate, Nictitate, *vi.* निमिष् 6 P, निमील् 1 P, पक्ष्मचालनं कृ 8 U । -ion, *n.* निमि(मे)ष, निमीलनं.

Nidamental, *a.* अंडाशयभूत.

Niddle-noddle, *vi.* शिरः विधू 5.9 U । *a.* अस्थिर, दोलायमान.

Nidificate, Nidify, *vi.* नीडं कृ 8 U । Nidification, *n.* नीडरचना.

Nidor, *n.* शृतमांसगंध.

Nidus, *n.* नीडं; कोथकेंद्रं.

Niece, *n.* भ्रातुष्पुत्री, भ्रात्रीया; जामेयी, भागिनेयी, स्वस्रीया.

Nifty, *a.* सुभग, सुवेष.

Niggard, *n.* कदर्य, किंपचान, कृपण, बद्धमुष्टि *all m* । *a.* (*also* -ly) अनुदार, अवदान्य, कृपण । Niggardliness, *n.* अनुदारता, कृपणता.

Nigger, *n.* कृष्णदेह.

Niggle, *vi.* क्षुद्रविषये व्यग्र *a.* भू 1 P; वृथा कालं गम् *c* । -r, *n.* कालापव्ययकृत् *m*.

Nigh, *adv.* अंतिके, समीपे । *a.* आसन्न, निकटवर्तिन्, संनिहित.

Night, *n.* क्षणदा, क्षणिनी, क्षपा, क्षाणी, घारी, घृताची, घोरा, चक्रभेदिनी, तमस्वती, तमस्विनी, तमा-मि-मी, तुंगी, त्रियामा, दोषा, निशा, निशिता, निशीथिनी, निशीथ्या, निषद्वरी, भौती, यामवती, यामिका, यामिनी, यामीरा, याम्या, रक्षोजननी, रजनिनी, रात्रि-त्री, वासतेयी, वासुरा, विभावरी, शताक्षी, शत्वरी, श(शा)र्वरी *all f*; (very dark) तमिस्रा, तामसी, (moonlit) ज्योतिष्मती, ज्यौत्स्नी ; (full moon n.) दिनंमन्या, राका । N. with the two days enclosing it, पक्षिणी । A period of two nights with the intermediate day, गर्भकं । A n. out, उत्सवरात्रि *f* । At, By n. दोषा, नक्तं, निशि, रात्रौ । A series of n.s, गणरात्रं; चिररात्रं । N. and day, नक्तंदिवं, रात्रिंदिवं । To make a n. of it, विनोदेन रात्रिं गम् *c* । -bird, उलूक, घूक ; बुल्बुल ; रात्रिंचर । -blindness, रात्र्यंधता । -fall, निशामुखं, प्रदोष, संध्या ; रात्रियोग । -mare, *n.* कुस्वप्न, दुःस्वप्न; पिशाच । -shade, *n.* कुली, निदिग्धिका । -shirt, *n.* शय्यावेष । -soil, *n.* नैशं विण्मूत्रं

-stool, विण्मूत्रभांडपीठिका । walker, *n.* निद्राचारिन् *m*; रात्रिंचर । -watch, *n.* याम; रक्षक । Nightly, *a.* दोषातन, नैश, शार्वर; *adv.* निशिनिशि, प्रतिनिशं, प्रतिरात्रं.

Nightingale, *n.* बुल्बुल.

Nigrescent, *a.* श्यामायमान; ईषत्कृष्ण.

Nigrify, *vt.* कृष्णीकृ 8 U.

Nihil, *n.* न किंचित्, अभाव, शून्यं । -ism, *n.* शून्यवाद । -ist, *n.* शून्यवादिन्; सर्वसत्ताद्रोहिन् *both m.* । -ity, *n.* शून्यता.

Nil, *n.* न किंचित्.

Nimble, *a.* आशु, क्षिप्र, चपल, द्रुत, शीघ्र; कुशल, चतुर, पटु । -ness, *n.* क्षिप्रता, चातुर्यं । Nimbly, *adv.* शीघ्रं, त्वरया.

Nimbus, *n.* प्रभामंडलं; वर्षामेघ.

Niminy-piminy, *a.* मिथ्याशालीन.

Nincompoop, *n.* मूढ, मूर्ख.

Nine, *a. n.* नवन् । N. days' wonder, अचिरस्थायी चमत्कार । N. times out of ten, प्रायशः बहुशः । -fold, *a.* नवक, नवगुण । -teen, *a. n.* नवदशन्; ऊनविंशति *f.* -th, *a.* नवदश । -ty, *a. n.* नवति (*f.*); नवतिका । Ninth, *a.* नवम । Ninetieth, *a.* नवतितम.

Ninny, *n.* जडमति *m*, मंद, मूढ, मूर्ख.

Nip, (1) *vt.* (अंगुल्यग्रादिकेन) दृढं निपीड् 10 U; दंश् 1 P; म्लै *c*, विशृ *c*; जडयति *Den* । *vi.* पीडां कृ 8 U; सत्वरं गम् 1 P । *n.* निपीडनं; दंशनं; शैत्यबाधा । -per *n.* (*pl.*) संदंशक; बालक, शिशु *m.* । -pingly, *adv.* तीक्ष्णतया । -py, *a.* अतिशीत; तीक्ष्ण.

Nip, (2) *n.* ईषत्पानं । *vi.* ईषत्पानं कृ 8 U.

Nipple, *n.* चूचुकं, पिप्पलं, मेचकं, वृंतं, स्तनाग्रं.

Nit, *n.* लिक्षा, लिक्षिका, लिख्या.

Nitre, *n.* निपीतिन्, पाक्य, त्रिपाकिन्, यवक्षार *all m.*

Nitrogen, *n.* नत्रवायु *m.*

Nitwit, *n* अल्पमति *m.* मूढ, मूर्ख.

Niveous, *a.* हिमोपम; हैम.

Nix, *n.* न कश्चित्, न किंचित्.

No, *adv.* न, नहि, नो । *n.* नकार; निराकरणं । *a.* *Expressed adverbially*; *also* न कोऽपि, *etc.* । -body, *n.* न कोऽपि, न कश्चित्, *etc*; तुच्छजन, हीनजन । N. more, नाधिकं; नातःपरं; न पुनः; दिवंगत, मृत.

Nob, *n.* शिरस् *neu*; महाशय, सुप्रतिष्ठ । -ly, *a*, सुभग, सुवेष.

Nobble, *vt.* (अश्वादिकं) विकलयति *Den*; प्रतॄ *c*, वंच् *c*; कपटेन अधिगम् 1 P; ग्रह् 9 P.

Nobility, *n.* औदार्यं, महानुभाव, माहात्म्यं, विभूति *f*, वैभवं,

आभिजात्यं, कुलीनता; अभिजनवंत:, आर्यका:, कुलीनजना: *all pl*.

Noble, *a*. अवदात, उदात्त, उदार, महात्मन्, महानुभाव, महाशय; अभिजनवत्, अभिजात, आर्य, कुलीन; प्रशस्त, भव्य, महाप्रभ, श्रीमत्; उत्कृष्ट, उत्तम, वरेण्य, श्रेष्ठ। *n*. (*also* –man) अभिजनवत्, आर्यक, आर्यजन, सुप्रतिष्ठ। –woman, *n*. आर्यका, आर्या, आर्यिका। Nobly, *adv*. औदार्येण; आभिजात्येन; उत्कृष्टं। Noblesse, *n*. अभिजनवंत: *pl*.

Nocent, *a*. अपायकारक, घातुक; अपराधिन्, सदोष.

Nock, *n*. अटनि-नी *f*.

Noctambulant, Noctivagant, *a*. निशाचर, रात्रिंचर.

Noctilucent, *a*. नक्तंभास्वर.

Nocturnal, *a*. दोषातन, नैश, शार्वर; रात्रिकृत। Nocturne, *n*. रात्रिदृश्यालेख्यं; रात्रिगीतं.

Nocuous, *a*. अपायकारक, घातुक; सविष.

Nod, *vi*. शिरश्चालनं कृ 8 U; प्रवणीभू 1 P; अल्पं स्वप् 2 P; प्रमद् 4 P, स्खल् 1 P। *vt*. (शिर:) चल् *c*। *n*. शिरश्चालनं.

Noddle, *n*. शिरस् *neu*। *vi*. शिर: भृशं विधू 5. 9 U.

Noddy, *n*. मूढ, मूर्ख.

Node, *n*. ग्रंथि *m*, ग्रंथिका; आस्थिगुल्म; पात। Nodal, *a*. पातविषयक। Nodose, Nodular, Nodulose, *a*. ग्रंथिल। Nodule, *n*. ग्रंथिका; पिंड। Nodus, *n*. दुर्बोधविषय; ग्रंथि *m*.

Noetic, *a*. चैत्तिक, बुद्धिविषयक.

Nog, *n*. कीलक *mn*.

Noggin, *n*. लघुचषक.

Noise, *n*. कटुस्वन; (उच्चै:) ध्वनि निनाद, शब्द; उत्क्रोश, कलकल, कोलाहल, घोषणं, रव; उद्घोष, जनप्रवाद, निर्वाद। *vt*. प्रकटीकृ 8 U, प्रकाश् *c*। –less, *a*. नि:शब्द, निर्घोष, नीरव। Noisy, *a*. घोषकर, घोषण; उत्क्रोशत्, निनादिन्, निह्रादिन्, महास्वन, मुखर। Noisily, *adv*. महानादेन, सशब्दं; मुखरतया, सोत्क्रोशं.

Noisome, *a*. अपायकारक, घातुक, बाधक; दुर्गंध, पूति; कुत्सित, उग्र। –ness, *n*. घातुकता; (गंधस्य) उग्रता.

Noll, *n* शिरस् *neu*, शीर्षं.

Nomad, *n*. पशव्यव्रजन; सदाव्रजन। –ic, *a*. आस्थिरनिवासिन्, *also prec*.

Nomenclature, *n*. परिभाषा, ०संग्रह.

Nomic, *a*. लौकिक, व्यावहारिक, सामान्य.

Nominal, *a*. नामधारक, नामधारिन्, नाममात्र: वाचनिक, शाब्द, शाब्दिक; अवास्तविक, तुच्छ; नामवाचक, नामविषयक, नामा-

त्मक । -ly, *adv*. नामत एव, नाममात्रेण, नाम्नैव.

Nominate, *vt*. (नाम्ना) उपलक्ष् 10 U, निर्दिश् 6 P ; नियुज् 7 A. 10 U । -ion *n*. नियोजनं । Nominee, *n*. अधिकृत, नियुक्त.

Nominative, *n*. कर्तृ *m* ; प्रथमा (विभक्ति *f*).

Nomistic, *a*. विधिमूलक, वैध । Nomology, *n*. विधिशास्त्रं.

Non, *prefix, exp, by* अ०, अन्० वि० ; *only those words beginning with 'Non' are given, which are not simple negatives, but have a positive meaning.*

Nonage, *n*. अप्रौढवयस्कता, बालावस्था, बाल्यं.

Nonagenarian, *n*. नवतिवर्षवयस्क, नवतिवर्षीय.

Nonagesimal, *a*. नवत्यात्मक, नवतिविषयक.

Nonagon, *n*. नवास्रं, नवकोणाकृति *f*.

Nonce, *n*. प्रस्तुतकाल ; आपात । For the *n*., इदानीं, सांप्रतं.

Nonchalant, *a*. निःशंक, निश्चिंत ; अव्याकुल, असंभ्रांत ; उदासीन । -ly, *adv*. निःशंकं ; असंभ्रमेण । Nonchalance, *n*. अव्याकुलता, निःशंकता ; औदासीन्यं.

Non-committal, *a*. अप्रतिज्ञाकारिन् ; अपक्षपातिन् ; इंगितगूहन.

Non-cooperation, *n*. असहकारिता.

Nondescript, *a*. दुर्वर्णनीय ; विचित्र, विलक्षण.

None, *pro*. न कश्चित्. न कोऽपि, *etc*. । *adv*. न मनागपि.

Nonentity, *n*. अभाव, असत्ता, असत्त्वं, असद्भाव ; अवस्तु *neu*, कल्पनामात्रं ; अकिंचित्कर, तुच्छजन.

Nonesuch, *n*. अद्वितीय, अप्रतिम.

Non-existence, *n*. अभाव, असत्ता, असत्त्वं, असद्भाव । Non-existent, *a*. अभवत्, असत्.

Non-feasance, *n*. कर्तव्याकरणं, कर्तव्यप्रमाद ; अकर्मन् *neu*.

Nonpareil, *a*. अतुल्य, अद्वितीय, अपूर्व, अप्रतिम, असदृश । *n*. आदर्श ; अनुपमं वस्तु *neu*.

Nonplus, *n*. द्वैधीभाव, वैक्लव्यं, व्याकुलता, संदेह, संभ्रम । *vt*. मुह् *c*, व्याकुलीकृ 8 U, संभ्रम् *c* । -sed, *a*. द्वैधीभूत, व्याकुल, संभ्रांत.

Nonsense, *n*. अर्थशून्य-न्यं प्रलाप *or* वचनं, जल्पितं ; अनुपपत्ति *f*. । Nonsensical, *a*. अर्थशून्य, निरर्थक, संदर्भहीन ; -ly, *adv*. असंगतं, निरर्थकं.

Nonsuit, *n*. अभियोगविरति *f*.

Noodle, *n* जडधी *m*, मूर्ख.

Nook, *n*. अस्र, कोण ; सुखस्थानं ; विविक्तं.

Noology, *n*. बुद्धिशास्त्रं.

Noon, *n*. मध्याह्न ; परा काष्ठा *or* कोटि *f* । *a*. माध्यंदिन, माध्याह्निक । -day, -tide, *n*. मध्याह्न.

Noose, *n.* पाश, बंधनं, मृगबंधनी, वागुरा ; कंठपाश । *vt.* पाशे ग्रह् 9 P *or* बंध् 9 P.

Nor, *Conj.* न च, न वा.

Norm, *n.* आदर्श, प्रतिमानं, मानं। -al, *a* नियमबद्ध, वैधिक,यथादर्श; यथाक्रम; (geometry) लंबरूप; *n.* सामान्यक्रम । -ality, *n.* यथाक्रमत्वं । -ally, *adv.* सामान्यतया.

North, *n.* उत्तरा, उदीची, कौबेरी; उत्तरदिशा, *etc.* । *a.* (*also* -erly, -ern) उत्तर, उदंच्, उदीचीन, उदीच्य । *adv.* उत्तरतः, उत्तरं, उत्तरेण, उदक्, उदक्तात् । -east, *n.* उत्तरपूर्वा, ऐशानी, पूर्वोत्तरा, प्रागुत्तरा, प्रागुदीची ;-erly,-ern, *a.* उत्तरपूर्व, पूर्वोत्तर, प्रागुत्तर प्रागुदंच्; *adv.* उत्तरपुरस्तात् । -erner, *n.* उदीच्य । -star, *n,* ध्रुवतारा । -west, *n.* उत्तरपश्चिमा, पश्चिमोत्तरा, वायवी; -erly, -ern, *a.* उत्तरपश्चिम, पश्चिमोत्तर । -ward, -s, *adv.* उत्तरतः उत्तरेण, उदक्, उदक्तात्.

Nose, *n.* गंधस्य, गंधवहा, घोणा, घ्राणं, नकुटं(टकं), नसा, नस्त, नस्या, नासा, नासिका, नासिक्यकं विघूणिका, शिंघाणी; घ्राति *f*; चातुर्यं । *vt.* घ्राणेन अवगम् 1 P; जुध् 1 P; नासिकया स्पृश् 6 P । To lead by the n., निर्विवेकं अनुसरणं कृ *c* । To pay through the n., अतिव्ययं कृ 8 U । To put one's n. out of joint, संकुलीकृ 8 U, संभ्रम् *c* । To thrust, put one's n. into, परकार्ये वृथाव्यापारं कृ 8 U । To turn up the n., अनादरं प्रकटीकृ 8 U । Under one's n. प्रत्यक्षं, प्रत्यक्षे । Flat-nosed अवटीट, अवनाट, अवभ्रट । Bridge of the n, नासावंश । Septum of the n., नासामर्यादा । -gay, n. कुसुमगुच्छ, °स्तबक । -less, *a.* विख-ख्य, विग्र । -ring, *n.* नासालंकार । Nosy, *a.* प्रलंबघोण ; दुर्गंध ; परकार्य-जिज्ञासु.

Nosography, *n.* रोगवर्णनं.

Nosology, *n.* रोगवर्गीकरणं.

Nostalgia, *n.* गृहविरहपीडा.

Nostril, *n.* धमन, नासारंध्रं, नासापुट *mn.*

Nostrum, *n.* गुप्तोपचार, गुप्तौषधं ; कृतकोपाय.

Not, (1) *adv.* न, नहि, नो ; मा । N. once or twice, असकृत्, बहुवारं ; अभीक्ष्णं, मुहुर्मुहुः, वारंवारं.

Not, (2) *a.* लूनकेश ; शृंगहीन.

Notable, *a.* स्मरणार्ह ; प्रख्यात, प्रसिद्धि, विख्यात ; असामान्य, विशिष्ट । *n.* प्रख्यातपुरुष । Notability, *n.* स्मरणार्हता ; प्रसिद्धि *f*; प्रसिद्धपुरुष । Notabilia, Notanda, *n. pl.* स्मरणीय-

विषयाः *pl.* । Notably, *adv.* विशेषतः, विशेषेण.

Notalgia, *n.* पृष्ठवेदना.

Notary, *n.* कायस्थ, लिपिकार, लिबिंकर, लेखनिक.

Notation, *n.* अंकनं ; चिह्नपद्धति *f* ; प्रस्तार.

Notch, *n.* छेद । *vt.* छिद् 7 P ; दंतुरीकृ 8 U । -ed, -y, *a.* अनुक्रकच, दंतुर, दंतुरित.

Note, *n.* अंक, चिह्नं, लक्षणं, लिंगं ; लघुलेख ; ऋणलेख्यं ; टिप्पणी(नी), टीका, वृत्ति *f* ; अवधानं, अवेक्षा ; ख्याति *f*, प्रसिद्धि *f* ; स्वर ; ध्वनि *m*, शब्द । *vt.* अवलोक् 1 A. 10 U, अवेक्ष् 1 A, आलोच् 10 U ; अवधा 3 U, मनः निधा 3 U ; आदृ 6 A ; लिख् 6 P । Of n., प्रख्यात, प्रसिद्ध । Key -n., excluded n. in a râga, वादिन् *m*, विवादिन् *m*. । -d, *a.* कीर्तिमत्, प्रथित, प्रसिद्ध, विख्यात । -worthy, *a.* स्मरणार्ह, स्मरणीय.

Nothing, *n.* न किंचित्, न किमपि ; शून्यं ; अभाव, असत्ता ; अवस्तु *neu* ; तुच्छवस्तु *neu.* । *adv.* न कथंचन, न मनागपि । Next to n., शून्यप्रायं । To come to n., निष्फलीभू 1 P. । To make n. of, न अवगम् 1 P । -arian, *n.* अश्रद्धधान, नष्टश्रद्ध । -ness, *n.* शून्यता ; अभाव.

Notice, *n.* ख्यापना, निवेदनं, विज्ञापना, सूचना ; सूचनापत्रं ; उल्लेख, निर्देश, वृत्तांत ; अनुसंधानं, अवधानं, अवेक्षणं, विमर्श ; आदर । *vt.* अवगम् 1 P, उपलभ् 1 A, आलोक् 1 A. 10 U, ईक्ष् 1 A ; अवधा 3 U, आदृ 6 A, विमृश् 6 P । -able, *a.* स्पष्ट ; विशिष्ट.

Notify, *vt.* आख्या, निविद्, प्रकाश्, प्रख्या, विज्ञा *all c*, सूच् 10 U । Notification, *n.* आख्यापना, निवेदनं, विज्ञापना, सूचना.

Notion, *n.* प्रत्यय, भावना, मति *f* ; तर्क, मतं ; उपाय, युक्ति *f* ; उद्देश, संकल्प, हेतु *m* । -al, *a.* प्रत्ययविषयक ; कल्पनात्मक, काल्पनिक

Notorious, *a.* अपकीर्तिमत्, कुप्रसिद्ध, दुर्लौकिक ; परिस्फुट, प्रकट, व्यक्त, स्पष्ट । -ly, *adv.* अपकीर्तिपूर्वं ; प्रकटं, स्पष्टं । Notoriety, *n.* अपकीर्ति *f*, अपयशस् *neu*, अप्रतिष्ठा, कुप्रसिद्धि *f*, दुष्कीर्ति *f*, वाच्यता.

Notwithstanding, *prep.* अनादृत्य, अवगणय्य ; *also exp. by Gen. abs.* । *adv.* एवमपि, एवं सत्यपि, तथापि.

Noumenon, *n.* प्रतिभासाधार.

Noun, *n.* नामन् *neu* ; विशेष्यं.

Nourish, *vt.* (परि०) पुष् 1. 4. 9. P. *c* ; भुज् *c*, पा *c*, भृ 3 U, संवृध् *c* । -ing, *a.* पुष्टिकर, पोषक, पौष्टिक । -ment, *n.* (परि०),

पोषणं, पुष्टि *f*; अन्नं, आहार; भोज्यं। Nouriture, *n.* पोषणं, संवर्धनं ; आहार.

Nous, *n.* चित्तं, बुद्धि *f.*

Novation, *n.* नवर्णविनिमय (नव + ऋण०).

Novel *a.* नव, नवीन, नव्य, नूतन ; अपूर्व, (वि०)चित्र, विलक्षण । *n.* कथा, कथाप्रबंध । –ist, *n.* कथालेखक । –ty, *n.* नवता ; अपूर्ववस्तु *neu.*, कौतुकं.

Novenary, *n.* नवकं । *a.* नवात्मक ।

Novennial, *a.* नववर्षीय.

Novercal, *a.* वैमात्र ; विमातृयोग्य.

Novice, *n* नवच्छात्र, नवदीक्षित, प्राथमकल्पिक, शैक्ष। Novitiate, *n.* शैक्षता; छात्रस्थिति *f*; विद्यारंभ, दीक्षारंभ.

Now, *adv.* अधुना, इदानीं, संप्रति, सांप्रतं ; तत्कालं, तत्क्षणं-णे, सद्यः, सपदि ; अतः, अथ ; ततः । Just n., अचिरादेव । N. and then, N. and again, काले काले । –a-days, *adv.* संप्रति, सांप्रतं.

Nowhere, *adv.* न कुत्रापि । To be, come in n., सर्वथा पराभू *pass.*

Nowt, *n.* पशु *m* ; जड, मूर्ख.

Noxious, *a.* अपायकारक, घातुक, बाधक; अनर्थावह, अनिष्ट, आहित। –ly, *adv.* सापकारं ; बाधकतया.

Nozzle, *n.* (नालिकादेः) अग्रभाग.

Nuance, *n.* (अर्थवर्णादिके) सूक्ष्मविशेष.

Nubiferous, *a.* मेघकारिन्, ०वाहिन्.

Nubile, *a.* उद्वाह्य, विवाहयोग्य.

Nucleus, *n.* गर्भ०, बीजकेंद्रं.

Nude, *a.* अनावृत, दिगंबर, नग्न, विवस्त्र । –ly, *adv.* नग्नतया । –ness, *n.* नग्नता.

Nudge, *vt.* कूर्परेण ईषत् संचल् *c.*

Nugatory, *a.* आकिंचित्कर, तुच्छ, निरर्थक, निष्फल, व्यर्थ.

Nugget, *n.* (सुवर्ण०, धातु०) पिंड.

Nuisance, *n.* पीडाकारणं, ०मूलं, कंटक.

Null, *n*, अप्रमाण, निरर्थक, निर्बल; शून्यात्मक । –ify, *vt.* निरर्थीकृ 8 U; खंड् 10 U; (वि०)लुप् *c*; प्रमृज् *c* । –ifidarian, *n.* अश्रद्दधान, नष्टश्रद्ध । –ipara, *n.* अप्रसूतपूर्वा । –ity, *n.* अप्रामाण्यं, निरर्थकता, लोप; अभाव, शून्यता; तुच्छजन.

Numb, *a.* जड, नष्टवेदन, स्तब्ध, स्तंभित । *vt.* जडयति *Den*, जडीकृ 8 U, स्तंभ् 5.9 P । –ness, *n.* जडता, जाड्यं, (वेदना)स्तंभ.

Number, *n.* अंक; संख्या ; परिमाणं ; गण, राशि *m*; (*pl.*) छंदस् ; (*pl.*) बाहुल्यं; (Grammar) वचनं । *vt.* गण् 10 U, संख्या 2 P; यथाक्रमं *or* यथांकं परिगण् 10 U; अंकेन निर्दिश् 6 P; अंतर्भू *c*, समाविश् *c* । –less, (*also*

'Without n.'), असंख्य, असंख्येय.

Numeral, *a*. संख्यात्मक, ०वाचक, ०विषयक । *n*. अंक । -ly, *adv*. यथासंख्यं । Numeration, *n*. गणना, संख्यानं । Numerator *n*. अंश, लव, हारक । Numerically, *adv*. यथासंख्यं.

Numerous, *a*. अनेक, बहु, बहुसंख्य, भूरि ; छंदोबद्ध, लयबद्ध । -ly, *adv*. अनेकशः, बहुशः । -ness, *n*. बहुसंख्यत्वं ; बाहुल्यं.

Numismatics, *n*. नाणकशास्त्रं । Numismatist, *n*. नाणकशास्त्रज्ञ.

Nummary *a*. नाणकविषयक । Nummular, *a*. नाणकाकृति.

Numskull, *n*. जड, मंदधी, मूढ, मूर्ख *all m*.

Nun *n*. तपस्विनी, तापसी, मठवासिनी, श्रमणा-णी । -nery, *n*. आश्रम, मठ, विहार.

Nuncupative, *a*. उक्त, वाचिक ; अलिखित.

Nundinal, *a*. मेला०, यात्राविषयक.

Nuptial, *a*. औद्वाहिक, वैवाहिक । *n*. (*pl*.) उद्वाह, परिणय, विवाह.

Nurse, *n*. अंकपाली, उपमातृ *f*, धात्री; रुग्णोपचारिका; परिपालक । *vt*. स्तन्यं धे *c or* पा *c*; अंके लल् 10 U; (परि०) पुष् 4. 9 P, संवृध् *c*; भितं विनियुज् 7 A. 10 U । -ery, *n*. शिशुगृहं, बालशाला ; वृक्षसंवर्धनसंस्थानं; N.maid, बालपरिचारिका ; N.-man, वृक्षसंवर्धक । -ling, *n*. स्तनंधय.

Nurture, *n*. परिपोषणं, संवर्धनं ; आहार ; शिक्षणं । *vt*. (परि०) पुष् 4. 9 P, संवृध् *c*; शिक्ष् *c*.

Nut, *n*. फलं ; बीजं ; कीलकाधार । Off his n., उन्मत्त ; क्षीब । To be nuts, dead nuts on, प्री 4 A, मुद् 1 A ; बद्धानुराग *a*. भू 1 P ; निष्णात *a*. अस् 2 P । -shell, *n*. बीजकवचं । To be in a nutshell, अतीव संक्षिप् *pass* । -ty, *a*. बहुफल ; स्वादु ; सुभग.

Nutate, *vi*. प्रणम् 1 P ; म्लै 1 P । -ion, *n*. अनुसूर्यप्रवृत्ति *f*; शिरःकंप.

Nutmeg, *n*. जातिकोष, ०फलं.

Nutrient, *a*. पुष्टिकर, पोषक । *n*. पुष्टिकरं द्रव्यं । Nutriment, *n*. पोषणं; अन्नं, आहार । Nutrition, *n* पुष्टि *f*; पोषणं ; आहार । Nutritious, Nutritive, *a*. पुष्टिकर, पोषक, पौष्टिक.

Nux Vomica, *n*. वरस्वरा.

Nuzzle, *vt*. घोणया *or* प्रोथेन घृष् 1 P *or* स्पृश् 6 P; (उप०) लल् 10 U । *vi* (मातृदेहादिके) संसक्त० *a* भूत्वा आस् 2 A.

Nyctalopia, *n*. दिवांधत्वं.

Nymph, *n*. अप्सरस् *f*, अप्सरा, दिव्यांगना; जल०, वनदेवता, *etc*.; रमणी, सुंदरी । -olepsy, *n*. देवताग्रह । -omania, *n*. सुरतोन्माद.

O

O, Oh, *int.* अयि, अरे, भोः, हे; अहो, बत, हंत.

Oaf, *n.* विकलांगो बालक; जडधी, मंद, मूढ.

Oak, *n.* सिंदूर.

Oakum, *n* रज्जुखंडाः *pl*, शणखंडाः *pl.*

Oar, *n.* अरित्रं, क्षे(क्षि)पणि-णी *f*, नौदंड। *vt.* क्षेपण्या प्रेर् *c* । To put in one's o., परसंवादे विच्छेदं कृ 8 U; परकार्ये व्यवहृ 1 P । -sman, *n.* क्षेपणीधर.

Oarium, *n.* अंडाशय.

Oasis, *n.* मरुमध्यशाद्वल *mn.*

Oat, *n.* धान्यविशेष । Wild o.s, यौवनकामचार.

Oath, *n.* प्रतिज्ञा, वचनं, वाचा, शपथ, संकल्प, समय; अभिशाप, शाप । To take an o., शप् 1·4 U । -breaking, *n.* प्रतिज्ञाभंग.

Obdurate, *a.* दुराग्रह, प्रतिनिविष्ट; अननुशयिन्, अपश्चात्तापिन्; अविनेय । -ly, *adv.* दुराग्रहेण । Obduracy, *n.* दुराग्रह, निर्बंध; अपश्चात्ताप; अविनेयता.

Obeisance, *n.* नमनं, नमस्कार, प्रणति *f*, प्रणाम, प्रणिपात; अभिवंदनं । To make an o., प्रणम्, प्रणिपत् *both* 1 P । Obeisant, *a.* कृतप्रणाम, प्रणत.

Obelisk, *n.* शूलाकारस्तंभ.

Obelus, *n.* प्रक्षेपचिह्नं.

Obese, *a.* पीन, पीवर, मांसल, मेदुर, स्थूल । -ness, (*also* Obesity) *n.* पीनता, मेदुरता.

Obey, *vt.* (आज्ञां) अनुकृ 8 U, अनुविधा 3 U, अनुष्ठा 1 P, कृ 8 U, पा *c*; अनुवृत् 1 A, अनुसृ 1 P । Obedience, *n.* आज्ञानुष्ठानं, आज्ञानुसरणं; अनुवर्तनं, वश्यता; अधिकार । Obedient, *a.* आज्ञाधीन, आज्ञानुवर्तिन्, आज्ञानुसारिन्, आज्ञापालक; कर्तव्यनिष्ट; शुश्रूषु; वश्य; -ly, *adv.* आज्ञानुसारेण, यथाज्ञं.

Obfuscate, *vt.* अंधकारयति, कलुषयति, अंतरयति *all Den*; मुह् *c*, संभ्रम् *c* । -ion, *n.* कलुषीकरणं; संभ्रम.

Obit, *n.* निधनं, मृत्यु *m* । -uary, *a.* मृत्युविषयक; *n.* मृत्युलेख.

Object, *vt.* प्रतिरुध् 7 U, आक्षिप् 6 P; (विवादे) प्रतिपद् *c* । *vi.* विवद् 1 A; न अनुमुद् 1A; दोषं ग्रह् 9 P; न रुच् 1 A । *n.* अर्थ, विषय; वस्तु *neu*; आस्पदं, पदं, पात्रं, स्थानं; आशय, उद्देश, निमित्तं, प्रयोजनं, हेतु *m*; हास्यास्पदं, करुणास्पदं; (Grammar) कर्मन् *neu*; कर्मपदं । O. lesson, *n.* वस्तुपाठ; निदर्शनं । -ify *vt.* विषयीकृ 8 U प्रत्यक्षीकृ 8 U । -ion, *n.* अपवाद, आक्षेप, उद्ग्राह, कक्षा, दोष, प्रतिक्षेप, बाधा

विप्रतिषेध ; अननुमोदनं, अप्रीति *f*। –ionable, *a.* आक्षेपार्ह, आशंकनीय ; सदोष ; अननुमोदनीय ; वर्ज्य । –ive, *a.* वैषयिक, विषयमूलक, पदार्थनिष्ट ; वास्तविक ; बाह्य ; कर्मवाचक ; *n.* प्रयोजनं, लक्ष्यं, हेतु *m.* । –ivity, *n.* विषयनिष्ठता ; वास्तविकता.

Objuration, *n.* वाचा, शपथ.

Objurgate, *vt.* अधिक्षिप् 6 P, गर्ह् 1.10 A, निर्भर्त्स् 10 U । –ion, *n.* अधिक्षेप, उपालंभ, निर्भर्त्सना.

Oblate, *a.* ध्रुवनिम्न.

Oblation, *n.* आहवनं, आहुति *f*, उपदानं, उपदानकं, उपहार, उपायनं, बलि *m* ; इष्टि *f*, हव, हवनं, हविस् *neu*, हुतं ; (of eatables) नैवेद्यं ; (oblational remnants) प्रसाद.

Obligation, *n.* अवश्यंकर्तव्यता, आवश्यकता, बंधनं ; प्रतिज्ञा, संविद् *f*, समय ; कर्तव्यं, धर्म, विधेयं ; उपकृतत्वं, उपकारभार । Obligatory, *a.* अपरिहार्य, आवश्यक, अवैकल्पिक.

Oblige, *vt.* (समयादिकेन) बंध् 9 P *or causals of verbs* ; अनुग्रह् 9 P, उपकृ 8 U । To be o.d, अनुगृहीत *a. or* उपकृत *a.* अस् 2 P । Obliging, *a.* उपकारपर, °शील ; दक्षिण, सभ्य, सुशील ; –ly, *adv.* अनुग्रहवृत्त्या, सानुग्रहं, सौजन्येन ; –ness, *n.* दाक्षिण्यं, सौजन्यं.

Oblique, *a.* तिरश्चीन, तिर्यच् ; अनृजु, असरल ; कुटिल, छलगर्भ, जिह्म, वक्र ; (angle) असम । –ly, *adv.* तिर्यक् ; असरलतया । Obliquity, *n.* तिर्यक्त्वं ; असारल्यं, कौटिल्यं.

Obliterate, *vt.* अपमृज्, प्रमृज् *both* 2 P. *c* ; (वि०)लुप् *c* ; विनश् *c* । –ion, *n.* अपमार्जनं ; (वि०) लोप ; अवसाद, ह्रास.

Oblivion, *n.* विस्मरणं, विस्मृति *f*, स्मृतिलोप ; अवगणना, उपेक्षा । Oblivious, *a.* विस्मृतिपर ; अनवहित, अनुपलब्ध ; विस्मृतिकर ; ध्यानमग्न ; –ly, *adv.* विस्मृत्या.

Oblong, *a.* दीर्घचतुरस्र । *n.* आयत *m.*

Obloquy, *n.* अपभाषा, अपवाद, कुत्सनं, निंदा, निर्भर्त्सना ; अप्रतिष्ठा, दुष्कीर्ति *f*.

Obmutescence, *n.* वाग्लोप ; तूष्णीकता, मूकभाव, मौनं.

Obnoxious, *a.* अधीन, वश ; अनिष्ट, अप्रिय, कुत्सित, निंदित, विद्वेष्य । –ly, *adv.* कुत्सितं.

Obscene, *a.* कुत्सित, जुगुप्सित, बीभत्स ; अशिष्ट, अश्लील, असभ्य, ग्राम्य, निर्लज्ज, वियात ; अमंगल, अशुभ । –ly, *adv.* बीभत्सं ; अश्लीलतया । Obscenity, *n.* अशिष्टाचार, अश्लीलता, ग्राम्यचेष्टा ; अश्लीलोक्ति *f*.

Obscurant, *n.* प्रगतिविरोधिन् *m* । –ism, *n.* प्रगतिविरोध.

Obscure, *a.* निरालोक, निष्प्रभ; अप्रकाश, अव्यक्त, अस्पष्ट, अस्फुट; गूढ, दुरवगम, दुरूह, दुर्बोध; अप्रसिद्ध, अलब्धकीर्ति, अविख्यात ; *vt.* अंधकारयति, तिमिरयति *both Den*; (अभ्रादिकस्य) आच्छद् 10 U, आवृ 5 U; अस्पष्टं *a. or* दुर्बोधं *a.* कृ 8 U, गहनीकृ *both* 8 U; मलिनयति *Den*; प्रत्यादिश् 6 P; अतिरिच्, विशिष् *both Pass* । –ly *adv.* अव्यक्तं; दुर्बोधं । Obscuration, *n.* ग्रहणं, तेजोहरणं; प्रत्यादेश । Obscurity, *n.* तेजोहानि *f*; अस्पष्टता; दुर्बोधता; अप्रसिद्धि *f*.

Obsecration, *n.* प्रार्थना, याचना.

Obsequies, *n. pl.* अंत्यक्रिया, अंत्यविधि *m*, अंत्येष्टि *f*, उत्तरक्रिया, और्ध्वदैहिकं, प्रेतकृत्यं, ०संस्कार । Obsequial, *a.* और्ध्वदैहिक.

Obsequious, *a.* आज्ञापर, अनुरोधिन् ; अत्यनुवर्तिन् , चाटुपर, श्ववृत्ति । –ly, *adv.* श्ववृत्त्या । –ness, *n.* श्ववृत्ति *f*.

Observe, *vt.* अवधा 3 U, आलोच् 10 U, सावधानं दृश् 1 P, निरीक्ष् 1 A, परीक्ष् 1 A; विमृश् 6 P; अनुष्ठा 1 P, आचर् 1 P, विधा 3 U; (प्रति) पा *c*; अनुविधा 3 U; आलंब् 1 A, सेव् 1 A; वच् 2 P, वद् 1 P । Observable, दृश्य; अनुष्ठेय ; –y, *adv.* स्पष्टं, स्फुटं । –r, *n.* निरीक्षक । Observance, *n.* अनुष्ठानं, आचरणं, संपादनं, (प्रति०) पालनं; आलंबनं ; सेवनं ; नियम, विधि *m*; आचार, व्यवहार । Observant, *a.* अवहित, जागरूक, सावधान ; –ly, *adv.* जागरूकतया, सावधानं । Observation, *n.* अवलोकनं, आलोचनं, निरीक्षणं ; उक्ति *f*, वचनं । Observatory, *n.* मानमंदिरं, वेधशाला.

Obsess, *vt.* (पिशाचादिकस्य) उपसृज् 6 P; आविश् 6 P, ग्रह् 9 P; पीड् 10 U । –ion, *n* आवेश, उपसर्ग ; पीडा, बाधा ; दृढाग्रह.

Obsolescent, *a.* जीर्णप्राय । Obsolete, *a.* अप्रचालित, जीर्ण, लुप्त । –ness, *n.* अप्रचार.

Obstacle, *n.* अंतराय, प्रतिबंध(नं), प्रतिरोध(नं), प्रत्यूह, विघात, विघ्न.

Obstetric, –al, *a.* प्रसूतिविषयक । –s, *n. pl.* प्रसूतिसाधनशास्त्रं । –ian, *n.* प्रसूतिसाधक.

Obstinate, *a.* अवश्य, दुराग्रह, निर्बंधपर, प्रतिनिविष्ट ; दुःसाध्य, दुरुपचार, दुष्प्रतिकार्य । –ly, *adv.* दुराग्रहेण, सनिर्बंधं । –ness, *n.* (*also* Obstinacy), आग्रह, दुराग्रह, निर्बंध, प्रतिनिविष्टवृत्ति *f*.

Obstipation, *n.* मलावष्टंभ, विड्ग्रह.

Obstreporous, *a.* उत्क्रोशत्, तुमुल, बहुघोष, मुखर ; उद्दाम, दुर्निग्रह । -ly, *adv.* बहुघोषेण ; दुर्निग्रहं । -ness, *n.* मुखरता ; उद्दामत्वं.

Obstruct, *vt.* अवरुध्, उपरुध् *both* 7 U, प्रतिबंध् 9 P, प्रतिबाध् 1 A, प्रतिरुध् 7 U, प्रतिहन् 2 P, स्तंभ् 9 P । -ion, *n.* अंतराय, प्रतिबंध(नं), प्रतिरोध(नं), प्रत्यूह, विघ्न, व्याघात । -ionism, *n.* प्रतिरोधकव्यवहार, ॰युक्ति *f* । -ive, *a.* प्रतिबंधक, प्रतिरोधक, विघ्नकर । Obstruent, *n.* स्तंभनौषधं.

Obtain, *vt.* अधिगम् 1 P, आप् 5 P, आसद् *c*, प्राप् 5 P, लभ् 1 A, विद् 6 P ; प्रतिपद् 4 A, समासद् *c* । *vi.* प्रचलित *a. or* प्रचारे अस् 2 P । -able, *a.* प्राप्य, लभ्य । -ment, *n.* अधिगम, प्रतिपत्ति *f*, प्राप्ति *f*, लाभ.

Obtest, *vt.* प्रार्थ् 10 U, याच् 1 A । -ation, *n.* प्रार्थना, याचना.

Obtrude, *vi.* निमंत्रणं विना *or* बलात् प्रविश् 6 P । *vt. Causal of prec.* । Obtrusion, *n.* बलात्प्रवेश ; आगंतुकप्रवेश । Obtrusive, *a.* आगंतुक, बलात्प्रवेशक ; अतिस्पष्ट, सुव्यक्त ; -ly, *adv.* बलात् ; सुव्यक्तं.

Obtund, *vt.* कुंठीकृ 8 U, कुंठ् 10 U.

Obtuse, *a.* अतीक्ष्ण, घनाग्र; (Angle) बहिर्लंब, विषम; जड, मंदमति, मूढ । -ly *adv.* अतीक्ष्णतया; बहिर्लंबकोणवत्.

Obverse, *a.* अभिमुख । *n.* अग्रं, अग्रभाग, मुखं; पृष्ठभाग; प्रतिपक्ष । Obvert, *vt.* अभिमुखीकृ 8 U.

Obviate, *vt.* अपहृ 1 P, निरस् 4 U, परिहृ 1 P; अतिक्रम् 1 U. 4 P, उत्तॄ 1 P; प्रतिकृ 8 U; प्रागेव प्रतियुज् 7 A. 10 U । -ion, *n.* अपहरणं, परिहार.

Obvious, *a.* प्रकट, प्रत्यक्ष, व्यक्त, स्पष्ट, (परि॰)स्फुट । -ly, *adv.* स्पष्टं, स्फुटं । -ness, *n.* व्यक्तता, स्पष्टता.

Occasion, *n.* अवकाश, अवसर, काल, प्रसंग, समय ; कारणं, निमित्तं, प्रयोजनं, हेतु *m*; (*pl.*) व्यवसाय । *vt.* उत्पद्, जन्, संपद्, साध् *all c* । -al *a.* कादाचित्क, नैमित्तिक, प्रासंगिक; अनित्य, अनियत; आगंतुक, आपतिक । -ally, *adv.* कदा कदा, कर्हिचित्, काले काले, क्वचित्.

Occident, *n.* पश्चिमा, प्रतीची; पाश्चात्यदेशाः, ॰संस्कृति *f.* । -al, *a.* प्रतीच्य, पाश्चात्य । -alize, *vt.* पाश्चात्यसंस्कृत्या सनाथीकृ 8 U.

Occiput, *n.* शिरःपृष्ठं.

Occlude, *vt.* पिधा 3 U, संवृ 5 U । Occlusion, *n.* संवरणं.

Occult, *a.* निलीन, प्रच्छन्न ; गहन, दुर्बोध ; गुप्त, गुह्य, गूढ ; औपनिषद, अलौकिक । *vt.* अपह्नु 2 A, तिरोधा 3 U । -ation, *n.* अपह्नुति *f*,

ग्रास । -ism, *n.* गुप्तविद्या, गुह्य-संप्रदाय.

Occupy, *vt.* आक्रम् 1 U. 4 P, आत्मसात्कृ 8 U, आविश् 6 P, स्वायत्तीकृ 8 U; अधिवस् 1 P, अधिष्ठा 1 P, (प्रति॰)वस् 1 P; पूर् 10 U, पॄ-पॄ 3 U, व्याप् 5 P; व्यापृ *c*; (oneself) व्यापृ 6 A, प्रवृत् 1 A । Occupancy, *n.* भोग; अधिवास, अधिष्ठानं । Occupant, *n.* अधिकारिन् *m*, भोगिन् *m*; अधिवासिन् *m* । Occupation, *n.* आवेशनं; अधिष्ठानं; उपजीविका, वृत्ति *f*, व्यवसाय, व्यवहार, व्यापार । Occupied, *a.* आविष्ट; व्याप्त; अध्यासित; व्यापृत; ॰पर, ॰परायण, ॰मग्न, ॰रत *in comp.*

Occur, *vi.* उपनम् 1 P, घट् 1 A, वृत् 1 A, समापद्, संपद् *both* 4 A, संवृत् 1 A; विद् 4 A; मनसि जन् 4 A । -rence, *n.* घटना, प्रसंग, वृत्तं, व्यतिकर, संभव, संवृत्ति *f*; समापत्ति *f.*

Ocean, *n.* महासमुद्र, महासागर; *See also* 'Sea'; महाविस्तार । -ic, *a.* समुद्रीय सामुद्र । -id, *n.* सागरदेवता । -ography, *n.* महासागरवर्णनं.

Ochlocracy, *n.* पामरजनसत्ता.

Ochre, *n.* गैरिकं.

Octad, *n.* अष्टकं.

Octagon, *n.* अष्टकोण *m*, अष्टास्रं । -al (*also* Octangular), *a.* अष्टकोण.

Octave, *n.* (स्वर)ग्राम; अष्टकं.

Octavo, *a.* अष्टपत्रक । Octodecimo, *a.* अष्टादशपत्रक.

Octennial, *a.* अष्टवार्षिक.

Octogenarian, *a. n.* अशीतिवर्षीय.

Octopod, *a. n.* अष्टपाद.

Octroi, *n.* नगरशुल्क *mn*.

Octuple, *a.* अष्टगुण.

Ocular, *a.* चाक्षुष, प्रत्यक्ष । Oculiform, *a.* नेत्राकार । Oculist, *n.* नेत्रवैद्य.

Odalisque, *n.* दासी; उपस्त्री.

Odd, *a.* अयुग्म, विषम; अपूर्व, असामान्य, विलक्षण । O. and even, मुष्टिद्यूतं । -ity, *n.* विलक्षणजन, ॰वस्तु *neu*; असामान्यलक्षणं; (*also*-ness) असामान्यता, वैलक्षण्यं । -s, *n. pl.* असाम्यं, वैषम्यं; उत्कर्ष, प्राबल्यं; विरोध. O.s and ends (*also* 'Oddments'), अवशेष, उद्धृत, प्रकीर्णकानि *pl*; at o.s, विप्रतिपद्यमानं, विवदमान.

Ode, *n.* गीतं, स्तोत्रं.

Odious, *a.* अप्रिय, अवद्य, कुत्सित, घृणार्ह, जुगुप्सावह, निंदित, निंद्य, विद्वेष्य । -ly, *adv.* अप्रियं, कुत्सितं । Odium, *n.* अप्रीति *f.* गर्हा, घृणा, जुगुप्सा, द्रोह, विद्वेष.

Odontalgia,-gy, *n.* दंतव्यथा.
Odontiasis, *n.* दंतोद्गम.
Odontoid, *a.* दंतसम; दंतोपम.
Odontotrypy, *n.* दंतवेधनं.
Odour, *n.* गंध, वास; (fragrance) आमोद, परिमल, सुगंध, सुवास, सौरभं(भ्यं); कीर्ति *f,* प्रतिष्ठा । In bad o. नष्टकीर्ति; अनुग्रहाच्यतित । Odorant, Odoriferous, Odorous, *a.* सामोद, सुगंधि, सुरभि । -less, *a.* निर्गंध.
Œcumenical, *a.* विश्वजनीन, सर्वसामान्य, सार्वलौकिक.
Œdema, *n.* शोथ, शोफ । -tose, -tous, *a.* उच्छून, शून.
Œnology, *n.* मदिराशास्त्रं.
Œnomania, *n.* मद्यलोलुपा, मद्यपानासक्ति *f.*
Œsophagus, *n.* गर-ल, निगरण.
Œstrum, -us *n.* दंशक; रतलोलुपा.
Of, *prep. Generally exp. by Genitive.*
Off, *adv.* दूरं-रे । *int.* अपसर, अपेहि *Impera. 2 sing* । O. and on, अतरांतरा, सविरामं । To be o., प्रत्यादिश् *pass.* । To come o., संवृत् 1 A ; सिध् 4 P । Badly, well o., दीन, समृद्ध । -chance, *n.* संभवमात्रं । -hand(ed), *a.* अचिंतितपूर्व, तत्कालविहित ; अविनीत, सावज्ञ ; -edly, *adv.* अचिंतितपूर्वं ; अविनयेन । -ish, *a.* अनादर, उपेक्षक.
Offal, *n.* असारावशेष : वर्ज्यमांसं, मांसावस्कर.
Offence, *n.* अपक्रिया, अपचार, अपराध, दुरितं, दुष्कृतं ति *f,* दोष, पातकं, पापं, विकर्मन् *neu*, अनादर, अवज्ञा, अवमान, अवहेलना, मानभंग; अप्रीति *f,* अमर्ष, कोप, संताप । -less, *a.* निरपराध.
Offend, *vt.* कुप् *c,* क्रुध् *c,* क्लिश् 9 P, तप् *c* ; पीड् 10 U ; अतिक्रम् 1 U. 4 P, अतिचर् 1 P ; अपराध् 4 P, अप्रियं कृ 8 U । -edly, *adv.* सक्रोधं, सामर्षं । -er, *n.* अपराधिन्, दुष्कृतिन्, पातकिन् *all m.*
Offensive, *a.* अप्रिय, कोपावह, संतापकर ; उद्धत, साटोप; दुर्गंध ; प्राग्धर्षक, प्रथमाभिघातिन् । *n.* अवस्कंद, आक्रम, धर्षणं । -ly, *adv.* अप्रियं, साटोपं.
Offer, *vt.* उत्सृज् 6 P, उपहृ 1 P, निर्वप् 1 P, निवप् 1 P ; ऋ *c,* प्रदा 3 U, वितॄ 1 P, विसृज् 6 P; उपन्यस् 4 U, प्रतिपद् *c*; (मूल्यं) निर्दिश् 6 P ; उद्युक्त *a.* भू 1 P ; (पण्यानि) प्रदृश् *c* । *vi.* आविर्भू, प्रादुर्भू *both* 1 P; समापद् 4 A, संवृत् 1 A । *n.* निर्देश, प्रतिज्ञा, प्रतिपादनं, प्रस्ताव ; निर्दिष्टमूल्यं ; प्रार्थनं-ना । -er, *n.* उपहर्तृ *m,* होतृ *m* । -ing, *n.* आवहनं, आहुति *f,* उपदानं, उपहार, उपायनं, बलि *m,* हविस् *neu.*

Office, *n.* कर्तव्यं, कार्यं, विधेयं ; अधिकार, नियोग ; उपासनापद्धति *f*; कार्यालय; उपकार, उपकृति *f* । –bearer (*also* Officer), *n.* अधिकारिन्, आधिकारिक, नियोगिन् *all m.*

Official, *a.* आधिकारिक, नियोगविषयक ; अधिकारयुक्त । *n.* अधिकारिन्, नियोगिन् *both m* । –dom, *n.* अधिकारिवर्ग ; (*also* –ism) अधिकारिवृत्ति *f* । –ly, *adv.* साधिकारं ; अधिकारतः.

Officiate, *vi.* व्यापृ 6 A, आधिकारं *or* नियोगं संपद् *c*; उपासनां कृ *c.*

Officious, *a.* परकार्योत्सुक, परकार्यचर्चक, अत्यनुग्रहशील । –ly, अप्रार्थितोपकारवृत्त्या । –ness, *n.* परकार्योत्सुकता, अप्रार्थितोपकारंवृत्ति *f.*

Off-scouring, *n.* कल्क, खल, मल *all mn*, किट्टकं.

Off-set, *n.* अंकुर, प्ररोह; प्रतितोलनं, प्रतितोलकसंख्या । *vt.* प्रतितुल् 10 U, समीकृ 8 U.

Offshoot, *n.* विटप, शाखा ; प्ररोह; अप्रधान-नं उदर्क *or* विवादवस्तु *neu.*

Offspring, *n.* अपत्यं, तोकं, प्रजा, प्रसव, प्रसूति *f*, संतति *f*, संतान; उदर्क, परिणाम.

Often, Oft, *adv.* अनेकदा, अभीक्ष्णं, असकृत्, पुनः पुनः, भूयः, मुहुर्मुहुः, वारंवारं । How o., कतिकृत्वः, कतिधा, कतिशः.

Ogle, *vt.* विलासेन *or* हावपूर्णं अवलोक् 10 U *or* ईक्ष् 1 A । *n.* नयनविलास, प्रीतिकटाक्ष.

Ogre, *n.* क्रव्याद् *m*, पिशिताश, राक्षस, रात्रिंचर । –ss, *n.* राक्षसी.

Oho, *int.* अरे, भोः, हंहो.

Oil, *n.* तैलं, स्नेह, अभ्यंजनं । *vt.* तैलेन अंज् 7 P *or* लिप् 6 P, संसृज् 6 P *or* स्निग्धीकृ 8 U । To burn the midnight o., रात्रौ दृढाध्ययनं कृ 8 U । –cake, *n.* खलि-ली *f*, तैलकिट्टं, पिण्याक । –man, *n.* चाक्रिक, तैलिक, तैलिन् *m*, घूसर । –mill, –press, *n.* तैलपेषणी । –paint, *n.* तैलवर्ण । –stone, *n.* शाण-न । –y, *n.* तैलमय, सतैल, सस्नेह ; चिक्कण, मसृण, श्लक्ष्ण, स्निग्ध.

Ointment, *n.* अंजनं, अनुलेप, अभ्यंजनं, उपदेह, विलेपनं, समालंभ.

O.K. *phrase* सर्वथापि साधु.

Old, *a.* जरठ-ण, जरत्, जरित-न, जीन, जीर्ण, प्रवयस्, वयस्क, वृद्ध, स्थविर ; चिरंतन, पुराण, पुरातन, पूर्व, प्रत्न, प्राक्तन, प्राचीन ; अनव, अनूतन ; अवसन्न, जर्जर, जर्जरित, जर्जरीक, जीर्ण ; अनुभविन्, चतुर । O. age, जरा, जीर्णि *f*, ज्यानि *f*, परिणति *f*, वार्द्धकं-क्यं, स्थाविरं । Of o; पुरा, पूर्वं । To grow o., जॄ 4-9 P, ज्या 9 P । O. hand, विशारद । O. man, जरठ, वृद्ध,

स्थविर । O. woman, जरती, पलिक्नी, वृद्धा, स्थविरा । *Specified age exp. by* ०वर्ष, ०वर्षात्मक, ०वर्षीय । -en, *a.* चिरंतन, पुराण, पुरातन, पूर्व, प्राचीन; *vi.* जॄ 4. 9 P, ज्या 2 P; *vt.* जॄ *c* ! -fashioned, *a.* पुराण; अप्रचलित । -ish, *a.* ईषद्वृद्ध.

Oleaginous, *a.* तैलमय; मसृण, स्निग्ध; आराधनपर, श्ववृत्ति.

Oleander, *n.* अश्वमारक, करवीर, चंडात, प्रतिहास, शतप्रास, शितिकुंभ.

Oleic, *a* तैलज; तैलविषयक.

Olent, *a.* सुगंधि, सुरभि.

Oleraceous, *a.* शाकविषयक; खाद्य, भक्षणीय । Olericulture, *n.* शाकवर्धनं.

Olfaction, *n.* घ्राणं, घ्राति *f* । Olfactive, Olfactory, *a.* घ्राणविषयक; गंधग्राहक.

Olibanum, *n.* तुरुष्क, तूण, धूप, मेरुक, यावन, सर्जरस, सिह्ल.

Olid, *a.* दुर्गंध, पूतिगंध.

Oligarchy, *n.* अल्पजनसत्ता, अल्पजनाधिपत्यं.

Olio, *n.* प्रकीर्णकं, संकर.

Olive, *n.* जितवृक्ष; ०फलं । -branch, *n.* शांतिचिह्नं.

Ology, *a.* विद्या, शास्त्रं.

Olympiad, *n.* वर्षचतुष्कं.

Ombrology, *n.* पर्जन्यशास्त्रं.

Omega, *n.* अंतं, अवधि *m*, अवसानं.

Omen, *n.* अजन्यं, निमित्तं, पूर्वलक्षणं, शकुन *mn*; शुभाशुभसूचनं । *vt.* प्रागेव सूच् 10 U । Of good, ill o., मंगल, शुभ, अमंगल, अशुभ.

Omentum, *n.* अंत्रावरणं.

Ominous, *a.* अनिष्ट० अशुभसूचक; अकल्याण, अभद्र, अमंगल, अशिव, अशुभ । -ly, *adv.* अनिष्टसूचनापूर्वं.

Omit, *vt.* उत्सृज् 6 P, (परि०)त्यज् 1 P, वृज् 10 U; न समाविश् *c*, न निर्दिश् 6 P; उपेक्ष् 1 A, न अनुष्ठा 1 P *or* कृ 8 U । Omission, *n.* उत्सर्ग, त्याग, वर्जनं, व्यतिरेक, व्यावृत्ति *f*; अकरणं, अतिक्रम, लोप.

Omnibus, *n.* महारथ, महायानं । *a.* व्यापक.

Omnifarious, *a.* सर्वप्रकार, सर्वविध.

Omnipotent, *a.* सर्वशक्तिमत्; अपरिमितशक्ति । Omnipotence, *n.* अपरिमितशक्ति *f*, सर्वशक्तिमत्त्वं.

Omnipresent, *a.* सर्वगत, सर्वव्यापिन् । Omnipresence, *n.* सर्वगतत्वं; विश्वव्यापकता.

Omniscience, *n.* सर्वज्ञता, अमितज्ञानं । Omniscient, *a.* सर्वज्ञ, सर्वविद्.

Omnivorous, *a.* सर्वभक्षक.

Omnium gatherum, *n.* प्रकीर्णकं.

Omophagic, Omophagous, *a.* क्रव्याद्.

Omphalic, *a.* नाभिविषयक । Omphalos, *n.* गंड ; तुंबा, नाभिका.

On, *prep.* अधि, उपरि ; *also exp. by Locative* । *adv.* अग्रतः, अग्रे ; प्र० (*verbal prefix*) । O. all sides, समंततः, सर्वतः । -ward, *a.* अग्रतः, अग्रे, पुरः, पुरतः ; *a.* अग्रग ; उत्तरोत्तर ; प्रगत्यात्मक ; वर्धिष्णु.

Onager, *n.* वन्यरासभ.

Onanism, *n.* वीर्यपातनं.

Once, *adv.* सकृत् ; एकदा ; पुरा, पूर्वं । All at o., एककाले, युगपद्, समं ; अकस्मात् । At o., अचिरादेव, तत्कालं, तत्क्षणं, द्राक्, सद्यः, सपदि । For o., एकवारमेव । O. for all, अंते ; निःसंशयं । O. more, पुनरपि, भूयः । O. upon a time, पुरा, पूर्वं.

On-coming, *n.* प्रगति *f* ; आगम, उदय, उपस्थिति *f*.

Oncosis, *n.* शोथ-फ.

Oncost, *n.* परिशिष्टव्यय.

On dit, *n.* किंवदंती, जनप्रवाद.

One, *a.* एक ; अनन्य ; (O.of two, many) एकतर, एकतम । *pron.* कश्चन, कोऽपि ; जन । All in o. संयुक्त । At o. एकचित्त; अविप्रतिपद्यमान । O. by o., एकैकं, एकैकशः ; पृथक् पृथक् । -ness, *n.* एकता; अनन्यता; अद्वैतं; ऐक्यं, संमति *f* । -r, *n.* असामान्य-न्यं जन *or* वस्तु *neu*; तज्ज्ञ, विशारद; गुर्वाघात । -self, आत्मन् *m.*; स्वयं *ind.* । -sided, *a.* एकदेशीय; पक्षपातिन्, असमवृत्ति.

Oneirocritic, *n.* स्वप्नार्थज्ञापक । Oneirodynia, *n.* दुःस्वप्न.

Onerous, *a.* दुःसह, दुर्वह; पीडावह, आयासकर । -ly, *adv.* दुःसहं, सायासं.

Onfall, *n.* अवस्कंद, आक्रम, धर्षणं.

Onion, *n.* पलांडु *m*, सुकंदक; (white) मुकुंदक; (green) दुद्रुम, फरुंड, लतार्क; (small red) गृंजन, गृंजन.

Onlooker, *n.* प्रेक्षक.

Only, *a.* अनन्य, एक, एकाकिन्, केवल, ०मात्रं *in comp* । *adv.* एव, केवलं; किंतु.

Onomatopœia, *n.* ध्वन्यनुकरणं.

Onrush, Onset, Onslaught, *n.* अवस्कंद, आक्रम, धर्षणं.

Ontology, *n.* सत्त्वमीमांसा.

Onus, *n.* भार ; कर्तव्यं, विधेयं ; प्रष्टव्यता.

Onym, *n.* परिभाषा.

Oof, *n.* धनं, वित्तं; अर्थ, लाभ.

Oology, *n*, अंडशास्त्रं.

Ooze, *n.* कर्दम, पंक; उद्गार, प्रस्नव, स्यंद, स्राव । *vt.* उद्गृ 6 P, प्रस्नु 2 P, स्यंद् 1 A । Oozy, *a.* पंकिल; स्यंदमान.

Opacity, *n.* *See* 'Opaqueness'
Opal, *n.* पुलक । –escent, –esque, *a.* पुलकप्रभ.
Opaque, *a.* अनच्छ, अस्वच्छ, अपारदर्शिन्, प्रकाशाभेद्य; गहन, दुर्बोध । –ness, (*also* Opacity), *n.* अनच्छता, अपारदर्शित्वं, प्रकाशाभेद्यता.
Open, *a.* उद्घाटित, अपावृत; उन्मीलित; व्यात्त; अप्रच्छन्न, स्पष्ट; अनिरुद्ध, निरर्गल; (Liable) अधीन, आयत्त, प्रवण; (unoccupied) रिक्त, शून्य; अबद्ध, स्वाधीन; निर्व्याज, निष्कपट, सरल; उदार, वदान्य; (question) विचारार्ह, अनिर्णीत; निरभ्र, प्रसन्न; (land) निर्वृक्ष; (syllable) अव्यंजनांत । *vt.* अपावृ 5 U, उद्घट् *c*; उन्मील् *c*; व्यादा 3 U; विकस् *c*, स्फुट् *c*; प्रसृ *c*, विस्तॄ *c*; अनियंत्रितं *a.* *or* अप्रतिहतं *a.* *or* सुगमं *a.* कृ 8 U; आरभ् 1 A, उपक्रम् 1 A; प्रकटीकृ 8 U । *vi.* प्रारभ् *pass*; विकस् 1 P; उन्मील् 1 P । To o. ground, क्षेत्रं फालाहतं कृ 8 U । To o. bowels, रेचनं कृ *c* । To o. the door to, अवसरं दा 3 U । To o. (another's) eyes, भ्रमं निराकृ 8 U । –armed, *a.* शुद्धभाव, हृद्गत । –eared, *a.* सावधान; जागरूक । –eyed, *a.* सावधान; विस्मयाकुल । –handed, *a.* मुक्तहस्त, उदार, वदान्य । –hearted, *a.* निष्कपट, सरल । –minded, *a.* उदारमति; अपक्षपातिन् । –mouthed, *a.* व्यात्तमुख; गृध्नु; मुखर । Opening, *n.* उद्घाटनं, अपावरणं, अपावृति *f*; उन्मीलनं; विकास(नं); उपक्रम, प्रारंभ; कुहरं, छिद्रं, रंध्रं, सुषिरं; अवकाश, अवसर; *a.* प्राथमिक । Openly, *adv.* निर्व्याजं; स्पष्टं । Openness, *n.* आर्जवं, सारल्यं; प्राकट्यं, स्पष्टता.
Opera, *n.* संगीतनाटकं.
Operate, *vi.* प्रवृत् 1 A, व्यापृ 6 A; फलं संपद् *c* *or* साध् *c*; शस्त्रक्रियां विधा 3 U । *vt.* व्यापृ *c* । –ion, *n.* क्रिया, प्रवृत्ति *f*, व्यापार; शस्त्रक्रिया, शस्त्रोपचार । Operative, *a.* क्रियावत्, व्याप्रियमाण; प्रवर्तक; कार्यसाधक; *n.* कर्मकार; कारु, शिल्पकार । Operose, *a.* कष्टसाध्य, दुष्कर.
Ophidian, *a.* सर्पसम । Ophidiarium, *n.* सर्पवितंस । Ophiolatry, *n.* सर्पोपासना । Ophiology, *n.* सर्पविद्या । Ophiophagous, *a.* सर्पभक्षक.
Ophthalmia, *n.* नेत्रामय । Ophthalmist, Ophthalmologist, *n.* नेत्रवैद्य.
Opiate, *n.* स्वापौषधं । *a.* निद्रोत्पादक, स्वापन.
Opine, *vi.* चिंत् 10 U, तर्क् 10 U, मन् 4 A । Opinion, *n.* अभिप्राय, तर्क, मतं, मति *f* ।

Opinionated, Opinionative, *a.* दुराग्रह, प्रतिनिविष्ट, मताग्रहिन्, स्वमतासक्त.

Opium, *n.* अफेनं, अहिफेनं । –ism, *n.* अहिफेनासक्ति *f.*

Opponent, *a.* प्रतिकूल, प्रतीप, प्रत्यनीक, विपक्ष, विरुद्ध, विरोधिन् । *n.* अमित्र, अरि प्रतिपक्षिन्, प्रत्यनीक, रिपु, विपक्ष, विरोधिन्, वैरिन्, शत्रु *all m* । Opponency, *n.* वैरं, विरोध.

Opportune, *a.* (time) अनुकूल, उचित, योग्य ; (action) कालानुरूप, समयोचित, सामयिक । –ly, *a.* उचितं ; कालानुरूपं । Opportunism, *n.* समयोचितवर्तनं । Opportunity, *n.* अवकाश, अवसर, प्रस्ताव ; योग्यकाल, सुयोग.

Oppose, *vt.* प्रतिकृ 8 U, प्रतिबंध् 9 P, प्रतिरुध् 7 U, प्रत्यवस्था 1 A, विरुध् 7 U ; प्रतिक्षिप् 6 P, विप्रतिपद् 4 A, विप्रलप् 1 P । *vi.* प्रतिकारं *or* प्रतिरोधं कृ 8 U ; विवद् 1 A । Opposite, *a.* अभिमुख, प्रतिमुख, संमुख ; प्रतिकूल, प्रतीप, विपरीत, विरुद्ध ; *n.* प्रातिपक्ष, विपर्यय । Opposition, *n.* प्रातिकूल्यं, विरोध, वैपरीत्यं ; प्रतिकार, प्रतिरोध ; प्रतिपक्षता ; विरोधिनः *pl.*

Oppress, *vt.* (अतिभारेण *or* अन्यायेन) अर्द् 1 P. *c or* पीड् 10 U, बाध् 1 A ; अन्यायेन आधिष्ठा 1 P *or* शास् 2 P । –ion, *n.* अर्दनं, उपद्रव, पीडा, बाधा ; जनतोपप्लव, प्रजापीडनं । –ive, *a.* दुर्वह, क्लेशकर, पीडावह ; प्रजोपप्लविन् ; –ly, *adv.* दुर्वहं ; सोपद्रवं । –or, *n.* उपद्रविन् *m* ; प्रजापीडक.

Opprobrium, *n.* अपकीर्ति *f,* अपयशस् *neu,* अप्रतिष्टा, दुष्कीर्ति *f* ; वाच्यता ; अनादर, अवमान । Opprobrious, *a.* सावमान, सापवाद, निंदापूर्ण.

Oppugn, *vt.* आक्षिप् 6 P, प्रत्याख्या 2 P, विवद् 1 A.

Optative, *a.* इच्छार्थक, इच्छावाचक.

Optic, *a.* नेत्र°, दृष्टिविषयक, चाक्षुष । *n.* नयनं, नेत्रं ; (*pl.*) दृष्टिशास्त्रं । –al, *a.* दृष्टिविषयक । –ian, *n.* दृष्टिसाधकयंत्रकार ; दृष्टिशास्त्रज्ञ.

Optimism, *n.* विश्वोत्कर्षवाद ; आशावाद ; अनुकूलायत्याकांक्षा । Optimist, *n.* विश्वोत्कर्षवादिन् *m* ; आयतिप्रत्ययिन् *m* ; –ic, *a.* आशायुक्त.

Option, *n.* वरणं, ग्रहणं ; ईप्सितं ; अभिरुचि *f* ; विकल्प, विभाषा (*Grammar*) । –al, *a.* ऐच्छिक ; वैकल्पिक, वैभाषिक । –ally *adv.* विकल्पेन ; विभाषया.

Opulent, *a.* धनाढ्य, श्रीमत्, समृद्ध ; प्रचुर, प्रभूत, विपुल । Opulence, *n.* ऐश्वर्यं, समृद्धि *f,* संपत्ति *f* ; प्राचुर्यं, वैपुल्यं.

Opus, *n.* (संगीत०) रचना ; ग्रंथ। Magnum o., अत्युत्तमानिर्मिति *f.*

Or, *conj.* अथवा, वा ; अन्यथा.

Oracle, *n.* दिव्यवाणी ; दिव्यवाणी-ख्यापक, ०ख्यापनस्थानं ; आप्त, प्रमाणपुरुष, पारदृश्वन् *m* ; आप्त-वचनं ; गूढोक्ति *f* ; देवदूत । To work the o. दिव्यवाणीव्याजं प्रयुज् 7 A. 10 U, कपटेन साध् *c* । Oracular, *a.* दिव्यवाण्युपम ; प्रमाणभूत.

Oral, *a.* वाचिक; उक्त ; अलिखित । -ly, *adv.* वाचैव.

Orange, *n.* (Tree) एलक, एरावत, तक्रवासन, त्वग्गंध, नागरंग, नादेयी, नारंग, नार्यंग, पिच्छिल-त्वच् *m* ; (fruit) नारंग, नारंगकं । *a.* पिच्छिल, पीतलोहित.

Orate, *vi.* साडंबरं *or* सावेशं भाष् 1 A । Oration, *n.* (सं)भाषणं, वाक्प्रबंध । Orator, *n.* वक्तृ, वाक्पटु, वाग्मिन् *all m* । Oratorical, *a.* (speech) साडंबर, सालंकार ; वाग्वैभवपूर्ण ; वक्तृत्वविषयक । Oratory, *n.* सुभाषणकला ; वक्तृत्वं, वाग्मिता ; वाग्वैभवं ; लघुप्रार्थनाशाला.

Orb, *n.* गोल *mn*, बिंब, मंडलं, वृत्तं; नभश्चर ; नेत्रं, तारका । *vt.* मंडलीकृ 8 U, परिवेष्ट् 1 A, मंडलयति *Den* । -icular, -iculate, *a.* गोलाकार, मंडलाकृति.

Orbit, *n.* (ग्रह०)कक्षा, मार्ग ; क्रम, वृत्तं.

Orchard, *n.* फलवृक्षवाटिका, फलोद्यानं.

Orchesis, Orchestics, *n.* नृत्य-कला.

Orchestra, *n.* वाद्यस्थानं ; वादक-गण ; तौर्यं.

Ordain, *vt.* अधिकृ 8 U, नियुज् 7 A. 10 U ; आदिश् 6 P ; परिक्लृप् *c* । -ment, *n.* नियोजनं ; परिकल्पनं.

Ordeal, *n.* दिव्यं, सत्यपरीक्षा.

Order, *n.* विन्यास, विरचनं-ना, व्यवस्था, व्यूढि *f*, संविधानं ; (अनु०) क्रम, आनुपूर्व-र्व्यं, परि-पाटी ; (class) गण, जाति *f*, वर्ग, वर्ण ; संघ, समाज ; (kind) प्रकार, भेद, विधा ; नियम, (सं०)स्थिति *f* ; असंकुलता, सुव्यवस्था ; पद्धति *f*, मार्ग, रीति *f* ; (command) आज्ञा, आदेश, चोदना, देशना, नियोग, शासनं ; नियम, वचनं, विधि *m* ; आज्ञापत्रं, ०लेख । *vt.* आज्ञा *c*, आदिश् *c*, नियुज् *c*, प्रचुद् 10 U, शास् 2 P ; नियम् 1 P, प्रणी 1 P ; परिक्लृप् *c* ; विरच् 10 U, व्यूह् 1 U । Out of o., अव्यवस्थित ; पर्यस्त । In (good) o., सुव्यवस्थित, सुस्थित । O. of nature, निसर्गक्रम । Reverse o., (वि०)पर्यास, प्राति-लोम्यं, व्यत्यय, व्यत्यास, व्युत्क्रम ।

In o., (*adv*) अनुपूर्वशः, क्रमशः, क्रमेण । O. of battle, व्यूह । By o., यथाशासनं, आज्ञानुसारेण। -ing, *n.* विरचनं, संविधानं । -ly, *a.* अनुपूर्व, यथाक्रम ; सुव्यवस्थित ; असंकुल ; *adv.* यथाक्रमं ; *n.* गुल्मपतिसेवक.

Ordinal, *a.* क्रमवाचक । *n.* क्रमवाचकांक.

Ordinance, *n.* नियोग, शासनं ; कल्प, नियम, विधि *m* । Ordinant, *a* नियोजक, शासनात्मक ; नियामक.

Ordinary, *a.* प्रसिद्ध, प्राकृत, प्रायिक, साधारण, सामान्य ; नैयमिक, रूढ, लोकसिद्ध, लौकिक, वैधिक, व्यावहारिक ; मध्यम, अविशिष्ट । Ordinarily, *adv.* प्रायः, प्रायेण, सामान्यतः.

Ordinate, *a.* श्रेणिस्थित ; यथाक्रम । -ion, *n.* नियोजनं ; परिकल्पनं ; वर्गीकरणं.

Ordnance, *n.* युद्धयंत्रसामग्री, युद्धास्त्राणि *pl.*

Ordure, *n.* अवस्कर, उच्चार, गूथं, पुरीषं, मल, विष्ठा, शकृत् *neu,* शमलं.

Ore, *n.* धातुकरंबोपल, असंस्कृतधातु *m.*

Oread, *n.* गिरिदेवता.

Orectic, *a.* ऐच्छिक, कामविषयक.

Organ, *n.* इंद्रियं, करणं, हृषीकं ; उपकरणं, साधनं; सुषिरविशेष; वाणी । -ic, *a.* इंद्रियविषयक ; इंद्रियवत् , शारीर; सुघटित, सुव्यवस्थ; अंतर्जात, नैसर्गिक । -ism, *n.* शरीरिन् , जीव, प्राणिन् *all m*; घटना, रचना । -ize, *vt.* सेंद्रियं *or* शरीरिणं कृ 8 U; सम्यक् व्यवस्था *c or* संविधा 3 U । Organization, *n.* घटना, रचना, संविधानं.

Organon, Organum, *n.* ज्ञानसाधनं; न्यायप्रबंध.

Orgasm, *n.* आवेग, आवेश, संवेग, संक्षोभ; सुरतमद; सुरतेंद्रियशोफ.

Orgy *n.* समदोत्सव । Orgiastic, *a.* उन्मत्तोत्सवपूर्ण.

Orient, *n.* पूर्वा, प्राची; प्राच्यदेशाः *pl* । *a.* उदयमान, उद्गच्छत् । उद्यत् ; प्राच्य; तरल, तेजस्विन् , देदीप्यमान; निर्दोष । -al, *a.* पूर्वदेशीय, प्राच्य; (pearl) उत्कृष्ट, उत्तम; प्राच्यदेशीय *m* । -alism, *n.* प्राच्यवाङ्मयविज्ञानं । -alist, *n.* प्राच्यसंस्कृतिविशारद । -ate, *vt.* प्राच्यनुसंधानेन न्यस् 4 U *or* स्था *c*; संबंधसाकल्यं स्पष्टीकृ 8 U । -ation, *n.* सकलसंबंधावधारणं.

Orifice, *n.* छिद्रं, बिलं, सुखं, रंध्रं, विवरं, सुषिरं.

Origin, *n.* आदि *m*, आरंभ, उत्पत्ति *f*, उदय, उद्गम, उद्भव, जननं, जन्मन् *neu*, जाति *f*, प्रसव, संभव, संभूति *f*; प्रभव, मूलं, योनि *f*; अन्वय, कुलं, वंश । -al, *a.* आरंभविषयक; प्राथमिक; मौल, मौलिक, आद्य, पूर्व, प्रथम;

अंतर्जात, सहज, स्वाभाविक, अननुकृत; अपूर्व, नव; मूलात्मक; उत्पादक, कल्पक । -al, *n*, आदर्श, (प्रतिबिंब०) मूलं; मूलग्रंथ; विलक्षणवृत्ति *m*, छंदानुवर्तिन् *m* । -ality, *n*. प्राथमिकता; अपूर्वता; कल्पकशक्ति *f*; कल्पनासामर्थ्यं, प्रतिभा । -ally, *adv*. आदौ, प्रथमं; मूलतः । -ate, *vt*. उत्पद्, उद्भू, कृ . त् *all c*; आरभ् 1 A, उपक्रम् 1 A, प्रवृत् *c*, प्रारभ् 1 A; *vi*. उत्पद् 4 A, उद्भू 1 P, जन् 4 A । -ation, *n*. उत्पत्ति *f*, उद्भव; उत्पादनं, प्रवर्तनं । -ator, *n*. उत्पादक, प्रवर्तक; योजक.

Orinasal, *a*. अनुनासिक.

Orion, *n*. मृगशिरस् *neu*, मृगशीर्ष.

Orison, *n*. प्रार्थना, याचना.

Ormolu, *n*. सुवर्णचूर्णं; हेमवर्णकुप्यं.

Ornament, *n*. अलंकार, अलंकृति *f*, आभरणं, परिष्कार, प्रसाधनं, भूषणं, भूषा, मंडनं, विभूषणं । *vt*. अलंकृ 8 U, परिष्कृ 8 U, प्रसाध् *c*, भूष् 10 U, मंड् 10 U । -al, *a*. प्रसाधक, विभूषक; भूषात्मक । -ation, *n*. अलंकरणं, परिष्कृति *f*, प्रसाधनं.

Ornate, *a*. अलंकृत, सालंकार, सुभूषित.

Ornithic, *a*. पक्षिविषयक । Ornithology, *n*. पक्षिशास्त्रं । Ornithomancy, *n* शाकुनिकं.

Orography, *n*. पर्वतशास्त्रं.

Orotund, *a*. साडंबर; (voice) मंद्रमधुर; बृहच्छब्दस्फीत.

Orphan, *n*. छ(छे)मंड; (*n. a.*) मातृ०, पितृ०, मातृपितृहीन, अनाथ । -age, *n*. अनाथावस्था; अनाथाश्रम । -ed, *a*. अनाथ, मातृपितृविरहित.

Orpiment, *n*. आलं, खर्जूरं, तालं, नटभूषणं, पिंजरं, पीतनं, रोमहृत् *neu*, वंशपत्रं, हरितालकं.

Orrery, *n*. ग्रहकक्षादिदर्शकयंत्रं.

Orris, *n*. वचा, षड्ग्रंथा.

Ort, *n*. *usually pl*. अवस्कर, फेलिका; प्रकीर्णकं.

Orthodox, *a*. शास्त्रसंमत, शास्त्रीय, शास्त्रानुसारिन्; रूढ, लोकसंमत । -y, *n*. शास्त्रानुसरणं; शास्त्रीयत्वं, शास्त्रनिष्ठा.

Orthoepy, *n*. शुद्धोच्चारणं, सम्यगुदीरणं.

Orthogon, *n*. समचतुरस्रं; समत्र्यस्रं.

Orthography, *n*. शुद्धलेखनं; सम्यग्वर्णविन्यास.

Orthometry, *n*. सम्यक्छंदोरचना.

Orthopœdy, Orthopœdics, *n*. विरूपशोधनकला.

Oscillate, *vi*. आंदोल् 10 P, दोलायते *Den*, प्रेंख् 1 P, प्रेंखोल् 10 U; कंप् 1 A, स्पंद् 1 A; भिद्, विकृ *both pass* । -ion, *n*. आंदोलनं, प्रेंखणं, प्रेंखोलनं; स्पंदनं; परिवर्तनं ।

–ive, –ory, *a.* दोलायमान, प्रेंखित ; स्पंदमान.

Oscitant, *a.* (वि०) जृंभमाण ; तंद्रालु, निद्रालु ; जड, अनवधान, अजागरूक.

Osculate, *vt.* चुंब् 1 P, निक्ष् 1 P, निंस् 2 A । *vi.* चुंबनं कृ 8 U । –ion, *n.* अधरपानं, चुंबनं, निक्षणं, निंसनं । –ory, *a.* चुंबक.

Oscule, Osculum, *n.* मुखोपमं लघुरंध्रं.

Osprey, *n.* उत्क्रोश, कुरर-री, मत्स्यनाशन.

Osseous, *a.* अस्थिमय ; अस्थिसम । Ossein, Ostein, *n.* अस्थिसार । Ossicle, *n.* लघ्वस्थि *neu.* । Ossify, *vt. vi.* अस्थिसात् कृ 8 U, भू 1 P । Ossuary, *n.* अस्थि-कुंभ ; अस्थिसंग्रहालय ; शवस्थानं.

Osteal, *a.* अस्थिमय ; अस्थिसंघट्ट-नादतुल्य.

Ostensible, *a.* बहिर्दर्शनीय, व्याजमात्रार्थक ; कृतक, कृत्रिम । –y, *adv.* दर्शनार्थमेव, व्याजेन । Ostensive, *a.* प्रदर्शक, व्यंजक ; बहिर्दर्शनीय । Ostentation, *n.* आडंबर, विजृंभणं, विलसितं । Ostentatious, *a.* आडंबरप्रिय, ०वृत्ति ; आत्मविभवदर्शिन् ; –ly, *adv.* साडंबरं.

Osteography, *n.* अस्थिवर्णनं ; Osteology, *n.* अस्थिशास्त्रं.

Ostler, *n.* अश्वपालः.

Ostracize, *vt.* निर्वस्, निष्कस्, विवस् *all c* ; बहिष्कृ 8 U । Ostracism, *n.* निर्वासनं, निष्कासनं, विवासनं ; बहिष्कार.

Other, *a.* अन्य, अपर, इतर, पर ; भिन्न, व्यतिरिक्त ; अतिरिक्त, अधिक । *pro.* अन्य......पर । –wise, *adv.* अन्यथा, इतरथा । नोचेत् । –worldly, *a.* आमुष्मिक, पारलौकिक.

Otic, *a.* कार्णिक, श्रावण । Otitis, *n.* कर्णपाक । Otology, *n.* कर्णशास्त्रं ; कर्णरचना । Otorrhœa, *n.* कर्णपूय.

Otiose, *a.* अतिरिक्त, प्रयोजनातिरिक्त, अनाकांक्षित ; निष्फल, व्यर्थ ; अनुद्योगिन्.

Otter, *n.* उद्र, जलमार्जार, पारिन् *m.*

Oubliette, *n.* आंतर्भौमं कारागृहं.

Ought, *aux. v.* अर्ह् 1 P ; *Exp. by potential forms.*

Ounce, *n.* (1) तोलविशेष (= $\frac{1}{2}$ पण) । (2) चित्रव्याघ्र.

Our, *a.* अस्मदीय ; अस्माकं.

Oust, *vt.* अपनुद् 6 P, अपास् 4 U, निरस् 4 U, निष्कस् *c* ; विनाकृ 8 U, वियुज् 7 A. 10 U.

Out, *adv.* बहिः ; उच्चैः, प्रकाशं । O. and o., निःशेषं, पर्याप्तं, संपूर्ण, साकल्येन । O. at elbows मलिनवेष ; दरिद्र, दीन । O. of date, fashion, अप्रचालित, कालातीत, नष्टप्रचार । O. of

hand, सद्यः, सपदि । O. of one's head, mind, नष्टबुद्धि, भ्रांतचित्त । O. of place, अस्थाने; अनुचित, अनुपपन्न । O. of print, अप्राप्य, दुष्प्राप्य । O. of sorts, अस्वस्थ, दुर्मनस्क । O. of temper, क्रुद्ध, रुष्ट । O of the way, विलक्षण; असाधारण, असामान्य । To be o., प्रकाशतां गम् 1 P । -ed, *a*. अपनुन्न, निष्कासित । -er, *a*. बहिःस्थित, बाह्य; अनध्यात्मिक; -most, *a*. *See prec.* । -ing, n. लीला-प्रस्थानं, विहार.

Outbid, *vt*. अधिकमूल्यं कृ *c*; अधिकमूल्यार्पणेन प्रत्यादिश् 6 P.

Outboard, *a*. नौकाबहिःस्थित.

Outbreak, *n*. उत्क्षेप, उद्गार, आकस्मिकोद्भव; प्रजोपप्लव.

Outbuilding, *n*. उपगृहं.

Outburst, *n*. उद्गार; आकस्मिको-द्भवः उत्क्रोश, कोलाहल.

Outcast, *n*. अपांक्तेय, बहिष्कृत, पतित; विवासित; चंडाल, हीनवर्ण *all m*. । *a*. निराकृत, बाहिष्कृत.

Outclass, *vt*. अतिरिच्, विशिष् *both Pass*, अतिशी 2 A, प्रत्या-दिश् 6 P.

Outcome, *n*. उदर्क, परिणाम, फलं, शेष.

Outcry, *n*. उत्क्रोश, कोलाहल.

Outdare, *vt*. साहसे अतिरिच् *Pass*.

Outdo, *vt*. अतिरिच् *Pass*., अतिशी 2 A, प्रत्यादिश् 6 P.

Outdoor, *a*. बहिर्वर्तिन्, बहिःस्थित.

Outface, *vt*. धैर्येण सह् 1 A *or* लघूकृ 8 U.

Outfit, *n*. परिच्छद, सज्जा, साध-नानि *pl*, सामग्री । *vt*. सज्जीकृ 8 U.

Outflank, *vt*. पार्श्वतः अतिक्रम् 1 U. 4 P; अभिभू 1 P.

Outgo, *n*. व्यय, विनियोग, विसर्जनं.

Outgrow, *vt*. वृद्ध्या अतिक्रम् 1 U. 4 P *or* अतिशी 2 A, अतिवृध् 1 A । -th, *n*. अतिवृद्धि *f*.

Outhouse, *n*. उपगृहं.

Outland, *n* परदेश । -er, *n*. परदेशीय, पारदेशिक, वैदेशिक । -ish, *a*. परदेशीय, विदेशीय; विलक्षण.

Outlast, *vt*. दीर्घतरं कालं स्था 1 P.

Outlaw, *n*. न्यायाधिकारविरहित, न्यायरक्षणबाह्य; अन्यायवर्तिन् । *vt*. न्यायाधिकारात् बहिष्कृ 8 U । -ry, *n*. न्यायाधिकारापहरणं; बहिष्कार.

Outlay, *n*. व्यय, विनियोग, विसर्जनं.

Outlet, *n*. अपक्रम, निर्गम; निर्गमद्वारं.

Outline, *n*. रूपरेखा; संक्षिप्तवर्णनं । *vt*. रूपरेखां लिख् 6 P; संक्षेपतः निरूप् 10 U.

Outlive, *vt.* अतिजीव् 1 P; दीर्घतरं कालं स्था 1 P.

Outlook, *n.* आलोक, दृश्यं, दृश्यप्रदेश; आयति *f*; अवेक्षणं, विचारशैली.

Outlying, *a.* दूरस्थ; प्रांतवर्तिन्.

Outmanœuvre, *vt.* सेनाचालनेन *or* युक्त्या अभिभू 1 P.

Outmarch, *vt.* शीघ्रप्रयाणेन अतिक्रम् 1 U. 4 P *or* अग्रे या 2 P.

Outmatch, *vt.* अतिरिच् *Pass,* अतिशी 2 A, प्रत्यादिश् 6 P.

Outnumber, *vt.* संख्यया अतिरिच् *Pass.*

Outpace, *vt.* शीघ्रगमनेन अग्रे या 2 P.

Output. *n.* शिल्पितवस्तुजातं, उत्पादितद्रव्यसंभार. उत्पन्नं फलं.

Outrage, *n.* अत्याचार, अन्याय, आधर्षणं, उपघात, मर्यादालंघन; बलात्कार; अत्यधिक्षेप, अत्यवमान। *vt.* अत्याचारं कृ 8 U; आधृष् *c*, बलात्कारेण दुष् *or* भुज् 7 U; अत्यर्थं अतिचर् 1 P, *or* उल्लंघ् 1 A. 10 U । -ous, *a.* घोर, जघन्य, पापिष्ठ; अत्याचारिन्, दुराचार, मर्यादालंघिन्; -ly, *adv.* पापिष्ठं, अत्याचारेण.

Outreach, *vt.* अतिरिच् *Pass,* अतिशी 2 A । *vi.* (वि०) तन् *Pass.*

Outright, *adv.* निःशेषं, पर्याप्तं, संपूर्णं; अचिरादेव, सद्यः, सपदि; प्रकाशं, स्पष्टं । *a.* अकुटिल, सरल, स्पष्ट, पर्याप्त.

Outrun, *vt.* अतिधाव् 1 P.

Outset, *n.* आरंभ, उपक्रम, प्रारंभ.

Outside, *n.* बाह्यभाग; बाह्यरूपं, बाह्यांगं; परमसीमा, परमावधि *m.* । *a.* बहिःस्थ, बाह्य; बहिर्दृश्य; अंतिम, परम । *adv.* बहिः । -r, *n.* बाहिर्वर्तिन् *m.*; अनंतरंगज्ञ; शिष्टानादृत.

Outskirt, *n.* उत्संग, उपांत, पर्यंत, प्रांत, मर्यादा, समंत, सीमा.

Outspoken, *a.* सरल, स्पष्टवादिन्। -ly, *adv.* स्पष्टं.

Outspread, *a.* प्रसारित, विस्तारित.

Outstanding, *a.* अनिस्तीर्ण, अशोधित; प्रलंब; विशिष्ट, स्पष्ट.

Outstretch, *vt.* (प्र०)वितन् 8 U, प्रसृ *c*, विस्तॄ 5. 8 U. *c.*

Outstrip, *vt.* अतिधाव् 1 P, अती 2 P; अतिरिच् *pass,* अतिक्रम् 1 U. 4 P.

Outward, *a.* बहिःस्थ, बाह्य; बहिर्दृश्य; दृश्य, दृष्टिगोचर । To o. seeming, (*also* -ly), *adv.* बाह्यतः । -s, *adv.* बहिः.

Outweigh, *vt.* अतितुल् 10 U, भारेण अतिरिच् *pass*; गुरुतरार्थक *a.* भू 1 P.

Outwit, *vi.* चातुर्येण अभिभू 1 P; प्रतॄ *c*, वंच् *c.*

Outworn, *a.* जर्जर, जीर्ण; नष्टप्रचार, लुप्त.

Oval, Ovate, *a.* अंडाकार.

Ovary, *n.* अंडाशय.

Ovation, *n.* विजयोत्सव ; लोकसत्कार, धन्यवाद.

Oven, *n.* आपाक, कंदु *mf.*

Over, *prep.* उपरि ; ऊर्ध्वं ; अधिकं *etc.* । *adv.* पारं । O. again, पुनरपि । O. against, अभिमुखं, संमुखं ; अग्रे । O. and o., अभीक्ष्णं, मुहुर्मुहुः; वारंवारं.

Overact, *vt.* सातिरेकं अभिनी 1 P *or* विधा 3 U.

Overalls, *n. pl.* वस्त्रावरणं.

Overawe, *vt.* साध्वसेन नियम् 1 P; संभ्रम् *c.*

Overbalance, *vt.* अतितुल् 10 U, समतोलनं पर्यस् 4 U.

Overbearing, *a.* अवलिप्त, उद्धत, साटोप.

Overboard, *adv.* नावो बहिः.

Over-bold, *a.* अतिधृष्ट, अतिसाहसिक.

Overburden, *vt.* अतिभारं निविश् *c*; अतिभारेण क्लिश् 9 P.

Overcast, *vt.* कलुषीकृ 8 U; विषद् *c* । *a.* अभ्रित, मेघावृत.

Overcharge *vt.* अतिमूल्यं प्रार्थ् 10 U; अतिभारं निविश् *c* । *n.* अतिमूल्यप्रार्थनं; अतिभार.

Overcloud, *vt.* मेघैः आच्छद् 10 U; कलुषीकृ 8 U ; विषद् *c.*

Overcome, *vt.* अभिभू 1 P, जि 1 P, पराजि 1 A, पराभू 1 P; अतिक्रम् 1 U. 4 P, उत्तॄ 1 P.

Overcrowd, *vi.* संबाध् 1 A.

Overdo, *vt.* सातिरेकं अनुष्ठा 1 P *or* विधा 3 U; अत्युक्त्या वर्ण् 10 U; अतिपच् 1 P; ग्लै *c*, श्रम् *c.*

Overdue, *a.* समयातीत, अतिचिरायित.

Overeat, *vt.* अतिमात्रं खाद् 1 P *or* भक्ष् 10 U.

Over-estimate, *vt.* अतिगण् 10 U.

Overfeed, *vt.* अतिमात्रं भुज् *c*; अतिभोजनं कृ *c* । *vi.* अतिमात्रं खाद् 1 P.

Overflow, *vt.* (जलेन) आप्लु *c*, संप्लु *c* । *vi.* निःसृ 1 P, उत्सिच् *Pass* । *n.* आप्लाव, संप्लव; उत्सेक; अतिरेक, अतिवैपुल्यं, आतिशय, आधिक्यं । –ing, *a.* उत्सिक्त; अतिविपुल; आप्लुत.

Overhang, *vi.* प्रलंब्, बहिर्लंब् *both* 1 A.

Overhaul, *vt.* सम्यक् परीक्ष् 1 A.

Overhead, *adv.* ऊर्ध्वं, मस्तकोपरि । *a.* ऊर्ध्व, ऊर्ध्वस्थ.

Overhear, *vt.* (कपटेन *or* यदृच्छया) अलक्षितं श्रु 5 P.

Over-indulgence, *n.* अतिभोग.

Overjoy, *vt.* अत्यंतं आनंद् *c or* मुद् *c or* सुखयति *Den.*

Overland, *a.* भूमिवर्तिन्.

Overlap, *vt.* उपरि पुटीकृ 8 U; अतिव्याप् 5 P.

Overlay, *vt.* (पटलेन) आच्छद् 10 U, कलुषीकृ 8 U.

Overleap, *vt.* उत्प्लुतेन लंघ् 1 A. 10 U.

Overload, *vt.* अतिभारं निविश् *c*; अतिपूर् 10 U; अतिभारेण क्लिश् 9 P । *n.* अतिभार.

Overlook, *vt.* उपरिष्टात् ईक्ष् 1 A; पर्यवेक्ष् 1 A; उपेक्ष् 1 A, अवगण् 10 U, न गण् 10 U.

Overlord, *vt.* अधीश्वर, सम्राज् *m* । -ship, *n.* साम्राज्यं.

Overmatch, *vt.* अतिशी 2 A; प्रत्यादिश् 6 P.

Overmuch, *a.* अतिमात्र, अत्यधिक । *adv.* अत्यंतं, अत्यर्थं.

Overnight, *adv.* अतीतरात्रौ.

Overpower, *vt.* अभिभू 1 P, पराजि 1 A, पराभू 1 P, आकुलीकृ 8 U.

Overrate, *vt.* अतिमूल्यं निर्दिश् 6 P; अत्यंतं आदृ 6 A.

Overreach, *vt.* पारं प्राप् 5 P; प्रतॄ *c*, वंच् *c*.

Override, *vt.* अवमन् 4 A, उपेक्ष् 1 A, न गण् 10 U; प्रत्याख्या 2 P, प्रत्यादिश् 6 P, आसाद्य अग्रे गम् 1 P.

Overrule, *vt.* (अधिकारतः *or* प्रभावतः) निग्रह् 9 P, नियम् 1 P; अवक्षिप् 6 P, त्यज् 1 P; प्रतिषिध् 1 P, प्रत्यादिश् 6 P.

Overrun, *vt.* प्रसृ 1 P, व्याप् 5 P; आक्रम् 1 U. 4 P, आपत् 1 P, उपप्लु 1 A; अतिधाव् 1 P.

Oversea, *a.* परदेशीय.

Overseer, *n.* अधिकृत, अवेक्षक, पर्यवेक्षक.

Overshadow, *vt.* छायया आच्छद् 10 U; तिमिरयति *Den.*, प्रत्यादिश् 6 P; परिरक्ष् 1 P.

Overshoot, *vt.* लक्ष्यं अती 2 P; अतिचर् 1 P.

Oversight, *n.* अनवधानं, अनवेक्षणं, प्रमाद.

Oversize, *a.* अतिमात्राकार, असामान्याकृति.

Oversoul, *n.* परमात्मन् *m.*

Overspread, *vt.* आच्छद् 10 U, आवृ 5 U.

Overstate, *vt.* अत्युक्त्या वद् 1 P. *or* निरूप् 10 U.

Overstep, *vt.* अतिचर् 1 P, उल्लंघ् 1 A. 10 U.

Overstock, *n.* आधिक्यं, अतिवैपुल्यं.

Overt, *a.* प्रकाश, व्यक्त, स्पष्ट, स्फुट । -ly, *adv.* प्रकाशं, स्पष्टं.

Overtake, *vt.* आसद् *c*, (पश्चादागम्य) अतिक्रम् 1 U. 4 P; अकस्माद् विद् 6 P.

Overtax, *vt.* अतिकरं *or* अतिभारं निविश् *c*.

Overthrow, *vt.* अवपत् *c*, निपत् *c*; विपर्यस् 4 U; अभिभू 1 P,

पराजि 1 A। *n.* अभिभव, पराजय, पराभव; उत्साद, पात, भंग.

Overtop, *vt.* ऊर्ध्वं स्था 1 P; अतिशी 2 A, प्रत्यादिश् 6 P.

Overture, *n.* उपन्यास, उपोद्घात, प्रस्ताव.

Overturn, *vt.* अधोमुखीकृ 8 U, (वि०) पर्यस् 4 U। *vi.* अधोमुखीभू 1 P, (वि०)पर्यस् *pass.*

Overvalue, *vt.* अतिमूल्यं निर्दिश् 6 P; अतिमात्रं आदृ 6 A.

Overweening, *a.* अवलिप्त, उद्धत, साटोप; (conceit) अहंमन्य, दर्पाध्मात.

Overweigh, भारेण आतिरिच् *pass* *or* अतिशी 2 A.

Overwhelm, *vt.* निष्पिष् 7 P, संपीड् 10 U; आप्लु *c*, निमस्ज् *c*, निगॄ 6 P; उत्सद् *c*, विनश् *c*; अभिभू 1 P, पराजि 1 A; आकुलीकृ 8 U, संभ्रम् *c* । -ing, *a.* अप्रत्यवस्थेय, दुर्धर.

Overwork, *vt.* अतिमात्रं आयस् *c* *or* परिश्रमं कृ *c*; अत्यायासेन क्लिश् 9 P *or* खिद् *c*। *vi.* अत्यंतं आयस् 4 P । *n.* अतिश्रम, अत्यायास.

Overworn, *a.* अतिक्लांत, अतिश्रांत; सामान्य.

Overwrought, *a.* व्याकुल, संभ्रांत.

Oviferous, *a.* अंडधारिन्.

Oviform, Ovoid, *a.* अंडाकार.

Oviparous, *a.* अंडप्रसव.

Ovum, *n.* गर्भबीजं.

Owe, *vt.* धृ 10 U; ऋणवत् भू 1 P; उपकृत *a.* अस् 2 P । Owing, *a.* देय, परिशोध्य, शोधनीय; *adv.* कारणात्, हेतोः.

Owl, *n.* उलूक, काकारि, कौंठ, कौशिक, घर्घरक, घूक, दिवांध, दिवाभीत, नक्तंचारिन्, निशादर्शिन् पेचक *all m*। -et, *n.* उलूकपोत। -ish, *a.* घूकोपम; जड, मूढ। -light, *n.* प्रदोष, विकाल, संध्या.

Own, (1) *a.* आत्मीय, निज, स्वक, स्वकीय। On one's o., स्वयमेव; साहाय्यं विना.

Own, (2) *vt. Expressed by* अस् 2 P, भू 1 P, विद् 4 A, *or* वृत् 1 A *with Genitive of possessor*; अंगीकृ, उररीकृ, स्वीकृ *all* 8 U; स्वत्वं ग्रह् 9 P *or* प्रतिपद् *c*। *vi.* (up, to) स्वकृतत्वं प्रतिज्ञा 9 U। -er, *n.* प्रभु *m*, स्वामिन् *m*। -erless, *a.* अनाथ, अस्वामिक। -ership *n.* स्वामित्वं, स्वाम्यं.

Ox, *n.* अनडुह् *m*, उक्षन् *m*, ककुद्मत् *m*, पुंगव, बलीवर्द, वृष(भ), वृषन् *m*, शाक्वर, सौरभेय। Old o., जरद्गव । Draught o., धुरंधर, धुरीण, धुर्य, धौरेय, प्रासंग्य । Cart o., अक्षधूर्तिल, शाकट। O. drawing a plough, सैरिक, हालिक । -eyed, *a.* विशालनेत्र । -head, *n.* जड, मूढ, मूर्ख.

Oxidization, *n.* आतंचनं, जारणं.

Oxygen, *n.* प्राणवायु *m.*

Oxymoron, *n.* विरोधोक्ति *f.*, विरोधाभास.

Oyster, *n.* पुष्टिका; (pearl), मुक्तास्फोट, शुक्ति *f*, शुक्तिका.

P

Pabulum, *n.* अन्नं, आहार, खाद्यं, भक्ष्यं, भोजनं; पुष्टि *f*, पोषणं । Pabular, *a.* पुष्टिकर, पोषक, पौष्टिक.

Pacable, *a.* प्रसाद्य, सांत्वनीय.

Pace, *n.* क्रम, चरणन्यास, पदं, पदक्रम, ०पात, ०विक्षेप, पादक्षेप, ०न्यास, विक्रम; गति *f*, गमनं चलनं; गतिवेग । *vi.* समक्रमेण गम् 1 P *or* चल् 1 P; सुखं चर् 1 P । *vt.* पदक्रमैः परिमा 2 P. 3 A; समक्रमेण आक्रम् 1 U. 4 P *or* संतॄ 1 P । To go the p., अतिवेगेन गम् 1 P; उत्पथं प्रतिपद् 4 A । To keep p. with, समवेगेन गम् 1 P.

Pachyderm, *n.* निबिडचर्मन् *m* । -atous, *a.* निबिडचर्मन्; अनादरसहिष्णु.

Pacific, *a.* शांतिकर, सांत्वक; अक्षुब्ध, प्रसन्न, शांत, स्तिमित । -ation, *n.* प्रशमनं, प्रसादनं, शमनं, सांत्वनं; संधिकरणं । -ator (*also* Pacifier,) *n.* शमक, शांतिकारिन् *m* । -atory, *a.* शमक, शांतिकर । Pacify, *vt.* (उप०, प्र०) शम् *c*, सांत्व् 10 U, प्रसद् *c*, तुष् C । Pacifist, *n.* युद्धनीतिविरोधिन् *m*.

Pack, *n.* कूर्च *mn*, पोट(ट्ट)लीलिका, भार; गण, वर्ग, समूह । *vt.* कूर्चीकृ 8 U; पुटयति *Den*; (पेटिकादिके) निविश् *c*; संपीड् 10 U; संबाध् 1 A, संमृद् 9 P; निबिडं पूर् 10 U *or* व्याप् 5 P; (कुप्रयोजनाय) संमिल् *c*; सहसा अपसृ *c or* प्रहि 5 U *or* विसृज् 6 P । *vi.* संकुलीभू 1 P; सत्वरं *or* सहसा अपया 2 P *or* अपसृ 1 P *or* प्रया 2 P । -age, *n.* कूर्च, पोट्टलिका, भार । -et, *n.* लघुकूर्च; पत्रकोश; पत्रवाहिनौका । -horse, *n.* पृष्ठ्य, स्थौरिन् *m* । -man, *n.* भांडवाह, वैवधिक । -saddle, *n.* पल्ययनं.

Pact, *n.* नियम, प्रतिश्रव, समय, संविद् *f*.

Pad, (1) *n.* मार्ग, रथ्या, वीथि-थी *f*; (*also* Knight, Squire of the p.) परिपंथिन् *m*, पाटच्चर, मार्गतस्कर, हठमोषक । *vi.* पद्भ्यां गम् 1 P *or* चल् 1 P.

Pad, (2) *n.* मृदूपधानं, उपबर्हं; मृदुपर्याणं; (पादं०)तलं । *vt.* (पटादिकेन) पूर् 10 U; वृथा प्रपंचयति *Den* । -ding, *n.* (मृदु) पूरकद्रव्यं.

Paddle, *n.* क्षेपाणि-णी *f* । *vt.* क्षेपण्या प्रेर् *c*.

Paddock, (1) *n.* व्रज, वाट-टी । (2) दर्दुर, मंडूक.

Padlock, *n.* तालकं, द्वारयंत्रं । *vt.* तालकेन बंध् 9 P.

Pæan, *n.* स्तुतिगीतं, स्तोत्रं ; जयगीतं.

Pædutics, *n. pl.* शिक्षणशास्त्रं.

Pagan, *n. a.* प्रतिमापूजक; अशिष्ट, -dom, -ism, *n.* प्रतिमापूजकसंस्था; प्रतिमापूजा; असंस्कृति *f.*

Page, (1) *n.* बालसेवक । (2) *n.* पत्रं, पृष्ठं । Paginal, *a.* पत्रविषयक । Pagination, *n.* पत्रांकनं.

Pageant, *n.* यात्रोत्सव । -ry, *n.* आडंबर, शोभा.

Pagoda, *n.* देवालय । To shake the p.-tree, सत्वरं धनं अर्ज् 1 P. *c.*

Pail, *n.* पात्रं, भाजनं.

Pain, *n.* आर्ति *f*, दुःखं, पीडा, यातना, वेदना, व्यथा, व्याधि *m*, शूल; आधि *m*, उद्वेग, खेद, (परि० सं०) ताप; (*pl.*) आयास, कष्ट, कृच्छ्रं, क्लेश, परिश्रम । *vt.* अर्द् 1 P. *c*, दुःखयति *Den*, पीड् 10 U, व्यथ् *c*; उद्विज् *c*, खिद् *c*, (सं०) तप् *c* । To take p.s, आयस् 4 P, (प्र०) यत् 1 A, श्रम् 4 P । -ful, *a.* आर्तिकर, दुःखद, पीडावह; कष्टसाध्य, दुष्कर, श्रमपूर्वक; -ly, *adv.* दुःखेन, सःयं; कष्टं, कृच्छ्रेण, सायासं । -less, *a.* दुःखहीन । Painstaking, *a.* आयासिन्, उद्यमिन्, कार्यतत्पर.

Paint, *vt.* आलिख् 6 P, चित्र् 10 U; रंज् *c*, वर्ण् 10 U; रंगेण प्रसाध् *c* । *n.* रंग, राग, वर्ण, वर्णक *mn*, वर्णिका । -brush, *n.* आलेखनी, ईषिका, कूर्च *mn*, कूर्चक, कूर्चिका, चित्रलेखनिका, तूलिका, वर्तिका, शलाका । -er, *n.* चित्रक, चित्रकार, चित्रकृत् *m*, चित्रलेखक, तौलिक, तौलिकिक, रंगकार, रंजक, वर्णचारक, वर्णाट । -ing, *n.* आलेख्यं, चित्रं, चित्रपट, चित्रप्रतिकृति *f*; आलेखनं, चित्रकर्मन् *neu*, चित्रक्रिया, ०लेखनं, रंजनं, वर्णनं; p. on the body, पत्ररचना.

Painter, *n.* नौकारज्जु *f.*

Pair, *n.* द्वयं, द्वितियं, यमकं, युगं, युगलं, युग्मं, युतकं; द्वंद्वं, मिथुनं; (married), जंपती, जायापती, दंपती । *vt.* युग्मशः विन्यस् 4 U, संयुज् *c*; मैथुनं कृ *c* । *vi.* युग्मशः विन्यस् *Pass*; संयुज् *Pass*; अभिगम् 1 P, संगम् 1 A, मैथुनं कृ 8 U.

Palace, *n.* प्रासाद, हर्म्यं; राजगृहं.

Paladin, *n.* वीरोत्तम.

Palæography, *n.* प्राचीनलेखशास्त्रं । Palæographer, *n.* प्राचीनलेखशास्त्रज्ञ.

Palæology, *n.* प्राचीनवस्तुशास्त्रं.

Palæontology, *n.* प्राचीनप्राणिशास्त्रं.

Palæstra, *n.* व्यायामशाला; मल्लशाला.

Palankeen, Palanquin, *n.* पर्यं-(ल्यं)क, याप्ययानं, शिबिका.

Palatable, *a.* रुच्य, स्वादु, मिष्ट; अभिमत, चारु, प्रिय.

Palate, *n.* काकुदं, तालु *neu*; रुचि *f*, स्वाद; अभिरुचि *f*. । Palatal, *a.* तालव्य.

Palatial, *a.* राजयोग्य, हर्म्योपम; भव्य, विशाल, वैभवशालिन्.

Palatine, *a.* राजगृहविषयक; राजाधिकारयुक्त.

Palaver, *n.* ऊहापोह, संमंत्रणं; संलाप, संवाद; आराधना, चाटूक्ति *f*। *vi.* संमंत्र् 10 A; भृशं जल्प् 1 P.

Pale, (1) *n.* तीक्ष्णाग्रस्थूणा, शंकु *m*; वृतिशंकु *m*; मर्यादा, सीमा; प्रदेश, प्रांत । Paling, *n.* शंकुवृति *f*.

Pale, (2) *a.* पांडु, पांडुर; विवर्ण; मंदप्रभ; (colours) अस्फुट, आ० ईषत्० *in comp.* । *vi.* म्लानकांति *a.* or विवर्ण *a.* भू 1 P; प्रत्यादिश् *Pass* । -ness, *n.* पांडुरता; वैवर्ण्यं; निस्तेजस्त्वं.

Palette, *n.* वर्णफलकं.

Palfrey, *n.* लघुघोटक.

Palimpsest, *n.* पुनर्लिखितः काचनकिन् *m*.

Palingenesy, *n.* पुनरुत्पत्ति *f*, पुनर्जन्मन् *neu*; उद्धार.

Palingenesis, *n.* इतिवृत्ताभीक्ष्ण्यवाद; युगपरिवर्तनं.

Palinode, *n.* आत्मखंडनकाव्यं.

Palisade, *n.* शंकुवृति *f*.

Pall, (1) *n.* शवावगुंठनं; प्रावार(क).

Pall, (2) *vi.* नीरसीभू 1 P, अरुचिकर *a.* भू 1 P । *vt.* नीरसीकृ 8 U; तृप्त्युद्रेकं कृ *c*.

Palladium, *n.* रक्षकदेवताप्रतिमा; रक्षणोपाय.

Pallet, *n.* वर्णफलकं; पात्रघटनयंत्रं; खट्वा.

Palliasse, *n.* आस्तरणं, तूलिका.

Palliate, *vt.* क्षमायाचनया आच्छद् 10 U; अल्पीकृ 8 U, लघयति *Den* । -ion, *n.* दोषाच्छादनं; क्षालनं, लघूकरणं । -ive, *a.* क्षालक; शमक; *n.* आर्तिनाशनं; दोषक्षालनं.

Pallid, *a.* निस्तेजस्, विवर्ण; पांडु.

Pallor, *n.* निस्तेजस्त्वं, वैवर्ण्यं; पांडुरता.

Palm, (1) *n.* तल, ताल, तृणद्रुम, तृणराज, फलेरुह, महापत्र; जय, विजय, विजयचिह्नं । To bear the p., अग्रगण्यत्वं प्राप् 5 P । -aceous, *a.* तालावृत । -ary, *a.* अग्रगण्य, उत्कृष्ट, प्रधान, प्रमुख, वरेण्य । -er, *n.* तीर्थसेविन् *m*, यात्रिक;

परिव्राजक । -y, *a.* तालमय, तालावृत; विजयिन्, समृद्ध, समृद्धिमत् । -yra, *n.* ताल.

Palm, (2) *n.* करतल, चपेट, चर्पट, तल *mn*, ताल, प्रतल, प्रपाणि *m*, प्रहस्त, फर्फरीक; पादतलं । *vt.* करतले अपह्नु 2 A; कपटेन साध् *c* or उत्सृज् 6 P; करतलेन स्पृश् 6 P । Joined p.s, अंजलि *m*, संहतल । Hollowed p., गंडूष, चुल, चुलक । -ar, *a.* करतलविषयक । -ate, *a.* करतलाकार; (foot) त्वग्बद्ध । -iped, *a.* जालपाद, त्वग्बद्धपाद.

Palmist, *n.* सामुद्रिक *m* । -ry, *n.* सामुद्रिकं.

Palp, *n.* (कीटकादीनां) स्पर्शक.

Palpable, *a.* स्पर्शगोचर, स्पर्शनीय, स्पृश्य; प्रकाश, व्यक्त, स्पष्ट, स्फुट । Palpate, *vt.* हस्तस्पर्शनेन परीक्ष् 1 P.

Palpitate, *vi.* स्पंद् 1 A, स्फुर् 6 P कंप् 1A । -ion, *n.* स्पंदनं, स्फुरणं; कंप(नं).

Palsy, *n.* गात्रसाद, स्तंभ; पक्षाघात; क्षीणता, दौर्बल्यं, वैकल्यं । Palsied, *a.* स्तब्धगात्र; क्षीण, दुर्बल.

Palter, *vi.* संदिग्धं or सकपटं वद् 1 P, व्यपदिश् 6 P; कपटेन वृत् 1 A; (मूल्यादिके) विवद् 1 A.

Paltry, *a.* कदर्य, क्षुद्र, तुच्छ, निकृष्ट, नीच, प्राकृत, हीन । Paltriness, *n.* क्षुद्रता, नीचता.

Paludal, Paludic, *a.* आनूप, पंकिल, रोगोद्गाराकीर्ण.

Pamper, *vt.* अतीव भुज् *c* or पुष् *c*; अतिमात्रं तृप् *c* or प्री 9 U or लल् 10 U । -ed, *a.* परिपुष्ट, सुपुष्ट; अतितृप्तमनोरथ.

Pamphlet, *n.* लघुग्रंथ, पत्रिका । -eer, *n.* पत्रिकालेखक.

Pamplegia, *n.* सर्वगात्रस्तंभ.

Pan, *n.* स्थाली, पात्रं; (frying) अंबरीष *mn*, ऋचीषं, कंदु *m*, पिठर, भ्राष्ट्र । To p. out well, badly, सिध् 4 P, विफलीभू 1 P । -cake, *n.* भ्रष्टापूप.

Panacea, *n.* सर्वरोगनाशनं.

Panache, *n.* चूडा, शिखा, शेखर; आडंबर, अहंपूर्विका, दर्प.

Pancratium, *n.* मल्लयुद्धं । Pancratic, *a.* मल्लक्रीडाविशारद.

Pandect, *a.* विधिसंग्रह, °संक्षेप.

Pandemic, *a.* सर्वदेशीय; सार्वलौकिक.

Pandemonium, *n.* सर्वरक्षोनिलय; तुमुलस्थानं ; तुमुल *mn*, संकुलं.

Pander, *n.* कुंडाशिन् *m*, विट, संचारक; दुष्टसचिव । *vi.* दुष्टमनोरथान् संपद् *c* or साध् *c* । -ess, *n.* कुट्टिनी, शंभली.

Pandiculation, *n.* गात्रप्रसारणं ; विजृंभणं.

Pane, *n.* काचफलक *mn*

Panegyric, *n.* गुणवर्णनं, प्रशंसा, श्लाघा, स्तुति *f* । -al, *a.* प्रशंसात्मक, स्तुतिपर । Panegyrist,

n. प्रशंसक, स्तुतिपाठक । Panegyrize, *vt.* प्रशंस् 1 P, श्लाघ् 1 A, स्तु 2 U.

Panel, *n* फलक *mn*; (of door) अरर *mn*; अररी, कपाट *mn*, कवाटं; प्रमाणपुरुषाः *pl*, स्थेयमंडलं । *vt.* कपाटैः *or* फलकैः सनाथीकृ 8 U.

Pang, *n.* (अकांड०) वेदना, व्यथा.

Panic, *n.* अकांडभयोद्रेक, महाभयं, संत्रास । -stricken (*also* Panicky), *a.* पिंजल, समुत्पिंज(ल), अतिभयग्रस्त.

Panjandrum, *n.* अहंपूर्व, अहंभद्र.

Pannier, *n.* कंडोल, करंड-डी, पि(पे)टक, पेटा.

Pannikin, *n.* लघुचषक, ०शराव.

Panoply, *n.* सर्वांगदंशनं, संपूर्णसन्नाह; संपूर्णरक्षणं.

Panopticon, *n.* मंडलाकारं कारागृहं.

Panorama, *n.* सर्वतोव्यापिदृश्यं.

Panotitis, *n.* अंतःकर्णपाक.

Pant, *vi.* कष्टेन सत्वरं श्वस् 2 P; स्पंद् 1 A, स्फुर् 6 P; अतीव अभिलष् 1. 4 P *or* वांछ् 1 P । *vt.* कृच्छ्रश्वासेन वद् 1 P । *n.* कृच्छ्रश्वास; स्पंदनं । -ingly, *adv.* कृच्छ्रश्वासेन.

Pantagruelism, *n.* अश्लीलविनोद.

Pantaloon, *n.* भंड, वैहासिक; (*pl.*) जंघावस्त्रं.

Pantechnicon, *n.* परिबर्हसंग्रहालय; परिबर्हापण.

Pantheism, *n.* विश्वदेवैक्यवाद । Pantheist, *n.* विश्वदेवैक्यवादिन् *m.*

Pantheon, *n.* विश्वदेवालय; (राष्ट्रस्य) अखिलदेवतागण.

Panther, *n.* चित्रक, चित्रकाय, चित्रव्याघ्र, चित्रांग.

Pantisocracy, *n.* अखिलजनसत्ता.

Pantomime, *n.* मूकाभिनेतृ *m.* मूकाभिनय, संवादहीनं नाट्यं.

Pantophagous, *a.* सर्वभक्षक.

Pantry, *n.* खाद्यकोष्ठ.

Pants, *n. pl.* जंघावस्त्रं.

Panurgic, *a.* सर्वकार्यक्षम.

Pap, *n.* (1) द्रवप्रायं खाद्यं । (2) *n.* चूचुकं, पिप्पलं, मेचकं, स्तनाग्रं; लघुशिखरं । -py, *a.* चिक्कण, द्रवप्राय.

Papa, *n.* तात, पितृ *m.*

Paper, *n.* पत्रं, पत्रकं; (written) लेख । *vt.* पत्रेण आच्छद् 10 U । To commit to p., लिख् 6 P । P. money, धनपत्रकं.

Papula, *n.* पिटिका, स्फोट.

Par, *n.* तुल्यता, समता । At, Above, Below p., सामान्यमूल्येन, सामान्यमूल्यात् अधिक, न्यून । -ity, *n.* तुल्यता, समता, साम्यं; सादृश्यं.

Parable, *n.* दृष्टांतकथा, नीतिकथा । Parabolic, *a.* दृष्टांतरूप; लाक्षणिक.

Parabola, *n.* अनुवृत्तं, क्षेपणी, परवलय.

Parachute, *n.* छत्ररूपं अवतरणयंत्रं.

Parade, *n.* आडंबर, प्रदर्शनं, विजृंभणं, विलसितं; सैनिकसंमेलनं; खुरलीस्थानं; विहारस्थानं । *vt.* साडंबरं प्रदृश् *c*; (सैन्यं प्रदर्शनार्थं) व्यूह् 1 U *or* व्यायम् *c* । *vi.* साडंबरं वृत् 1 A.

Paradigm, *n.* उदाहरणं, दृष्टांत, निदर्शनं । -atic, *a.* उदाहरणात्मक.

Paradise, *n.* अमरलोक, नाक, भोगभूमि *f*, स्वर्ग; अतिसुखस्थानं। Paradisaic, *a.* स्वर्गीय, स्वर्ग्य.

Paradox, *n.* विरोधाभास; लोकबाह्यमतं, ०जन, *etc.* । -ical, *a.* विरोधाभासात्मक; लोकबाह्य, लोकविरुद्ध.

Paragon, *n.* आदर्श, प्रमाणं; अत्युत्तमजन, ०वस्तु, *etc.* । *vt.* तुल् 10 U, समीभू 1 P.

Paragraph, *n.* परिच्छेद, विभाग.

Parakeet, *n.* कीर, शुक.

Paralipsis, *n.* आक्षेपालंकार.

Parallax, *n.* लंबनं, स्थानभेदांश.

Parallel, *a.* समांतर; तुल्य, समान; संवादिन् । *n.* समांतररेखा; आनुरूप्यं, औपम्यं, तुलना; प्रतिमूर्ति *f*, प्रतिरूपं । *vt.* अनुरूप *or* अनुगुण *a.* अस् 2 P, समीभू 1 P; उपमा 3 A, तुल् 10 U; समीकृ 8 U । -ism, *n.* आनुगुण्यं, आनुरूप्यं; सादृश्यं.

Parallelepiped, *n.* समांतरखात.

Parallelogram, *n.* समांतरचतुर्भुज.

Paralogism, *n.* पक्षाभास, हेत्वाभास.

Paralyse, *vt.* अवसद् *c*, जडीकृ 8 U; स्तंभ् 9 P । Paralysis, *n.* गात्रस्तंभ, पक्षाघात । Paralytic, *a.* पक्षाघातग्रस्त, स्तब्धगात्र.

Paramenia, *n.* आर्तवपीडा.

Paramount, *a.* प्रधानतम, सर्वश्रेष्ठ, सर्वाधिष्ठातृ; प्रमुख, विशिष्ट । P. ruler, अधिपति, अधीश्वर, सम्राज्, सार्वभौम *all m* । -cy, *n.* सर्वाधिष्ठातृत्वं; साम्राज्यं, सार्वभौमत्वं.

Paramour, *n.* उपपति-त्नी, जाररिणी, व्यभिचारिन् -णी.

Paranoia, *n.* भ्रम, मतिभ्रंश.

Parapet, *n.* वक्षोदघ्ना भित्ति *f*.

Paraphernalia, *n. pl.* उपकरणसामग्री, परिच्छद, परिबर्ह, संभार; युतकं, वाहनिकं, स्त्रीधनं.

Paraphrase, *n.* अनुवाद; शब्दांतरकरणं । *vt.* अनुवद् 1 P, शब्दांतरेण रच् *c* । Paraphrastic, *a.* अनुवादात्मक.

Parasite, *n.* परपिंडाद, परान्नपुष्ट, पादसेविन् *m*; परपोषणोपजीविन् *m*; वृक्षादनी । Parasitic, *a.* परोपजीविन्.

Parasol, *n.* आतपत्रं, घर्मवारणं छत्रं.

Parathesis, *n.* समानाधिकरणं; एकान्वय.

Parboil, *vt.* असंपूर्णं क्वथ् 1 P *or* श्रा 2 P.

Parcel, *n.* अंश, (वि०)भाग; कूर्च *mn*, पोट(ट्ट)ली-लिका, भार; चय, राशि *m* । *vt.* अंश् 10 U, परिक्लृप् *c*, विभज् 1 U.

Parcenary, *n.* समांशित्वं, समाधिकार । Parcener, *n.* समांशिन्, समाधिकारिन्, सहांशभाज् *all m.*

Parch, *vt.* ईषत्तापेन प्लुष् 1 P *or* शुष् *c* । *vi.* शुष् 4 P; तप् 1. 4 P.

Parchment, *n.* त्वक्पत्रं.

Pard, (1) *n.* चित्रक, चित्रव्याघ्र । (2) *n.* संगिन्, सहकारिन्, सहाय *all m.*

Pardon, *vt.* क्षम् 1 A, मृष 4 P. 10 U; (पापात्) मुच् 6 P. *c* । *n.* क्षमा, क्षांति *f*, मर्षणं, तितिक्षा, सहनं; दोषमुक्ति *f* । -able, *a.* क्षंतव्य, क्षमार्ह, मर्षणीय, सोढव्य.

Pare, *vt.* अपच्छिद् 7 P, अवकृत् 6 P, आवप् *c*; शनैः लघूकृ 8 U । Paring, *n.* अपच्छेदनं, अवकर्तनं; तष्टखंड, विदलं.

Paregoric, *n. a.* आर्तिहरं (र), शूलघ्नं (घ्न).

Parent, *n.* जनक; जननी, प्रसवितृ-त्री, पितृ, मातृ; (*pl.*) पितरौ, मातरपितरौ, मातापितरौ; पूर्वज, वंशकर; प्रभव, मूलं । -age, *n.* कुलपरंपरा, अन्वय, वंश, संतान । -al *a.* पितृ०, मातृविषयक, पैतृक । -hood, *n.* पितृत्वं, मातृत्वं, पितृ०, मातृपदं । -icide, *n.* पितृ०, मातृहत्या ; पितृ०, मातृघातिन्.

Parenthesis, *n.* निक्षिप्तपदं, ०वाक्यं ; निक्षेपचिह्नं । Parenthetic, *a.* निक्षिप्त, निवेशित.

Parergon, *n.* खिल *mn*, उपग्रंथ, प्रकरणग्रंथ.

Parhelion, *n.* सूर्याभास.

Pariah, *n.* अंत्यज, चंडाल, हीनवर्ण; बहिष्कृत । -dog, *n.* कुश्वनक.

Parish, *n.* धर्मसंस्थाप्रदेश.

Park, *n.* उपवनं, क्रीडावनं, वाटिका, वाटी.

Parlance, *n.* वाक्शैली, वाग्व्यवहार.

Parley, *vi.* सामार्थं संवद् 1 P; विवद् 1 A । *n.* सामविचार.

Parliament, *n.* शासनाधिकारिसभा, प्रतिनिधिमंडलं.

Parlour, *n.* दर्शनगृहं, सुखशाला.

Parochial, *a.* आकुंचित, अविस्तृत, अव्यापक.

Parody, *n.* सोत्प्रासानुकृति *f*; कुविडंबनं । *vt.* सोत्प्रासं अनुकृ 8 U; असम्यक् विडंब् 10 U.

Parole, *n.* प्रतिज्ञा, संगर, संश्रव । On p., प्रतिज्ञा०, संगरबद्ध.

Paronomasia *n.* श्लेष.

Parotis, *n.* लालाकोश.

Paroxysm, *n.* आक्रम, आवेग, आवेश, संवेग । -al, -ic, *a.* आवेशात्मक.

Parquet, *n.* विविधदारुखचिततलं.

Parricide, *n.* पितृहत्या, ॰घातिन् *m*; पूज्यजनहत्या, ॰घातिन् *m*; स्वदेशद्रोह, ॰द्रोहिन् *m*.

Parrot, *n.* किंकिरात, कीर, त्रिकेतु *m*, दरण, वक्रतुंड, शुक; मूर्खानूचान; वाचाट। -ry, *n.* मूर्खानुवचनं.

Parry, *vt.* निवृ, प्रतिवृ *both c*, प्रतिहन् 2 P; परिहृ 1 P। *n.* आघातनिवारणं.

Parse, *vt.* (पदं) वर्गीकृ 8 U, निर्दिश् 6 P; (वाक्यं) पृथक्कृ 8 U, भंज् 7 P, व्यवच्छिद् 7 P, व्याकृ 8 U। Parsing *n.* निर्देश, वर्गीकरणं, पदच्छेद, ॰भंग.

Parsimonious, *a.* अल्पव्ययिन्, मितव्ययिन्; कदर्य, कृपण, अमुक्तहस्त, बद्धमुष्टि, मितंपच। -ly, *adv.* मितव्ययेन, कृपणवत्। Parsimony, *n.* अल्प॰, मितव्यय, कदर्यता, कार्पण्यं.

Parsley, *n.* अजमोदा, उग्रगंधा.

Parson, *n.* धर्माध्यापक, पुरोहित। -age, *n.* पुरोहितगृहं.

Part, *n.* अंश, भाग, विभाग; अंगं, अवयव, एकदेश, खंड *mn*; अंश, उद्धार, वंट; (of book) कांड *mn*, परिच्छेदं, पर्वन् *neu*, विभाग; (duty), अनुष्ठेयं, कार्यं, नियोग; (rôle), भूमिका; (side) पक्ष; (*pl.*) बुद्धिविभव, मतिनैपुण्यं; (*pl.*) प्रदेश, विषय। *vt.* विच्छिद् 7 P, विभज् 1 U; (hair) सीमंतयति *Den*; विनाकृ 8 U, वियुज् 7 A. 10 U, विरह् 1 P. 10 U, विश्लिष् *c*। *vi.* विच्छिद्, विभज् *both Pass*; वियुज् *Pass*; विश्लिष् 4 P; अपगम् 1 P, निष्क्रम् 1 U; त्रुट् 6. 4 P, भिद् *Pass*; विद् *Pass*। To do one's p., निजकार्यं संपद् *c*। To play a noble p., औदार्येण आचर् 1 P। P. and parcel, सारभूतः भाग। P. of speech शब्दजाति, ॰भेद। For the most p., प्रायशः, प्रायेण; बहुशः, भूयिष्ठं। To take p., भागं ग्रह् 9 P, साहाय्यं कृ 8 U। To take the p. of, अनुग्रह् 9 P, संस्तंभ् 9 P। To take in good, ill p., प्रसादेन *or* प्रीत्या, विषादेन *or* सरोषं ग्रह् 9 P। In p., अंशतः; ईषत्; असंपूर्णं। To p. from, with, निष्क्रम् 1 U (*Abl. of object parted from*); आप्रच्छ् 6 A, आमंत्र् 10 A। -ing, *a.* विच्छेदक; प्रास्थानिक; प्रयाणकाले कृत, उक्त, *etc*; *n.* विभजनं, विभेद; वियोग, विरह, विश्लेष; प्रयाणं, प्रस्थानं; आपृच्छा, आमंत्रणं; (of hair) केशपद्धति *f*, सीमंत। -ly, *adv.* अंशतः, भागतः; मनाक्, स्तोकं; असमग्रं, असंपूर्णं, असाकल्येन.

Partake, *vt.* अंशं *or* भागं ग्रह् 9 P *or* धा 3 U। *vi.* (of) भुज् 7 A, सेव् 1 A; मनाक् अस् 2 P, *etc*

(*e. g.*, his manner p.s of arrogance, अस्य चेष्टितं मनाक्साटोपं वर्तते).

Parterre, *n.* विपुलपुष्पाकीर्णः उद्यानप्रदेश.

Parthenogenesis, *n.* निर्मैथुनजननं.

Parthian, *n.* प्रयाणकाले एव कृत, उक्त, *etc.*

Partial, *a.* एकदेशीय, असमग्र, असंपूर्ण; अव्यापक; असमदर्शिन्, असमवृत्ति, पक्षपातिन्; अनुकूल, प्रवण। –ity, पक्षपात; असमवृत्ति *f*; प्रवणता, अभिरुचि *f*, अनुराग। –ly, *adv.* अंशतः, भागतः; असमग्रं, असंपूर्णं, असाकल्येन; मनाक्, स्तोकं.

Partibility, *n.* अंशनीयत्वं, विभाज्यता.

Participate, *vi.* अंशं *or* भागं ग्रह् 9 P; मनाक् अस् 2 P, *etc.* (*See* 'Partake') । Participant, *n.* अंशिन्, भागग्राहिन्; सहकारिन्, सहभाज् *all m* । Participation, *n.* भागग्रहणं; सहभोग.

Participle, *n.* *In Pāṇiniś terminology*: (General) कृदंत; (present) शतृ, शानच्; (past) निष्ठा, *etc.*

Particle, *n.* अत्यल्पांश; अणु *m*, कण, लव, लेश; (of dust) त्रसरेणु *m*, रेणु *mf*; (Grammar) अव्ययं, निपात.

Parti-coloured, *a.* विविधवर्ण, विचित्र, चित्रवर्ण, कर्बुर.

Particular, *a.* व्यक्तिगत, ०भूत, ०स्थित; वैशेषिक; पृथगात्मक, विशिष्ट, सविशेष; अवच्छेदक, परिच्छेदक, अव्यापक, अव्यापिन्; सप्रपंच, सविस्तर; दुराराध्य, सूक्ष्मदर्शिन्; (noteworthy) स्मरणार्ह, असाधारण, अनल्प। *n.* विशिष्टभाग, ०वस्तु *neu. etc.*, विशेष; (*pl.*) विस्तर। In p. (*also* –ly) *adv.* विशेषतः विशेषेण। –ism, *n.* स्वपक्षार्थभक्ति *f*; संघराष्ट्रस्वातंत्र्यार्पणं; व्यक्तिमोक्षवाद। –ity, *n.* पार्थक्यं, विशिष्टता, स्वालक्षण्यं; परिच्छेदकता। –ize, *vt.* विशेषेण निर्दिश् 6 P, विशिष् 7 P. *c*; सविशेषं *or* विस्तरेण निरूप् 10 U; –ization, *n.* विशेषनिर्देश, ०निरूपणं.

Partisan, (1) *n.* (दृढाग्रही *or* प्रतिनिविष्टः) अनुगामिन्, अनुयायिन्, अनुवर्तिन्, पक्ष्य, सपक्ष, *all m* । –ship, *n.* स्वपक्षसेवा, स्वपक्षाभिनिवेश.

Partisan, (2) *n.* परशु *m*, परश्वध; गदा, लगुड.

Partition, *n.* अंशनं, भागकल्पनं, विच्छेदनं, विभजनं, वियोजनं, व्यंसनं; वंटनं; व्यवधानं। *vt.* वियुज् 7 A. 10 U. विश्लिष् *c*; अंश् 10 U, विभज् 1 U। Partitive, *a.* विभागदर्शक.

Partner, *n.* अंशग्राहिन्, अंशिन्, भागिन्, सहभागिन्; सहकारिन्, सहचर *all m*; पति *m*, पत्नी। *vt.* सहभागिन् *or* सहकारिन् भू 1 P। -ship, *n.* सहभागिता; सहकारिता.

Partridge, *n.* कपिंजल, चकोर, चित्रपक्ष, तित्ति(त्ति)र, तित्तिरि *m*, तेजल, शरु *m*.

Parturient, *a.* आसन्नप्रसवा, प्रसवंती, प्रसवोन्मुखी; (mind) कल्पक। Parturition, *n.* प्रसव, प्रसूति *f*.

Party, *n.* पक्ष, संग-घ; स्वपक्षसेवा; गण, मंडलं, वृंदं, समाज; समज्या, संमेलनं; (Dinner) सग्धि *f*, सहभोजनं; अर्थिन्, प्रत्यर्थिन्, वादिन्, प्रतिवादिन् *all m*; सहकारिन् *m*, सहाय; जन, कश्चित्। -wall *n.* द्विगृहैकभित्ति *f*.

Parure, *n.* आभरणसंयोग.

Parvanimity, *n.* अनौदार्यं, कार्पण्यं.

Parvenu, *n.* नवसमृद्ध, नवविभवोद्धत.

Pasquinade, *n.* निंदाकाव्यं, °लेख.

Pass, *vi.* इ 2 P, इंग् 1 P, ऋ 1 P, गम् 1 P, चर् (ल्) 1 P, या 2 P, सृ 1 P; प्रचल् 1 P, प्रसृ 1 P; (अवस्थांतरं) प्राप् 5 P, व्रज् 1 P; (elapse) अती 2 P, व्यतिक्रम् 1 P, व्यती 2 P; अंगीकृ, अनुमन् *both Pass*, सिध् 4 P; (happen) समापद्, संपद् *both* 4 A, संवृत् 1 A। *vt.* अतिक्रम् 1 U. 4 P; संचल् *c*; हस्तेन ऋ *c or* दा 3 U; अनुमन् 4 A, उररीकृ 8 U; (law), आदिश् 6 P, विधा 3 U, संपद् *c*; (परीक्षां) उत्तॄ 1 P, पारं गम् 1 P; प्रवेशं *or* गमनं अनुज्ञा 9 U; (कालं) क्षै, गम्, या *all c*; उच्चर् *c*, उद्गॄ 6 P; (निर्णयं) आदिश् 6 P, प्रकटीकृ 8 U। *n.* गिरिद्वारं, दुर्गसंचर, संबाधपथ; दरी; गमना°, प्रवेशानुज्ञा, °पत्रिका, मुद्रा; दुर्गति *f*, दुर्दशा, दुःस्थिति *f*; अवस्था, दशा; परीक्षोत्तारणं; प्रहार, वेधनं। To bring to p., संपद् *c*, साध् *c*। To come to p., सिध् 4 P, संपद् 4 A। To p. away, प्रे 2 P, मृ 6 A, अंतं प्राप् 5 P। To p. by, अवगण् 10 U, उपेक्ष् 1 A। To p. off, *vi.* अविच्छेदेन प्रवृत् 1 A; *vt.* सकपटं ऋ *c*। To p. over, तॄ 1 P, लंघ् 10 U। To p. through, अनुभू 1 P, उपगम् 1 P। -able, *a.* गम्य, सुगम; अनुज्ञेय, ग्राह्य। -er, *n.* समीपगामिन् *m*। -word, *n.* प्रत्ययवाच् *f*.

Passage, *n.* गमनं, चलनं; संक्रम; अध्वायनं, पर्यटनं, प्रयाणं, प्रवास, यात्रा; प्रवेश°, निष्क्रमणमार्ग; गृहाभ्यंतरमार्ग; गमनागमनाधिकार; (in book) स्थलं; मिथोविनिमय। P. money, आतर, तारिकं, तार्यं।

P. at, of arms, आवह, युद्धं; कलह, वाग्युद्धं.

Passé *a.* जीर्ण; पुराण; नष्टनावीन्य, °यौवन.

Passenger, *n.* वाहनोपयोजिन् *m*, नौकोपयोजिन् *m*; अध्वग, अध्वन्य, पथिक, सारणिक.

Passible, *a.* वेदनक्षम; विकार्य.

Passing, *a.* अस्थिर, क्षणिक, विनश्वर; आगंतुक, आपतिक। *adv.* अतिमात्रं, अत्यंतं, अत्यर्थं.

Passion, *n.* अंतर्वेग, भाव, विकार, संक्षोभ, संताप; अनुराग, अभिनिवेश, प्रणय, प्रीति *f*, प्रेमन् *mn*, राग; अमर्ष, कोप, क्रोध, मन्यु *m*, रोष; आस्था, उत्कंठा, उत्साह। -al, -ary, *n.* सज्जनक्लेशवर्णनं। -ate, *a.* कोपन, क्रोधन, क्रोधालु, रोषण, शीघ्रकोप; संरंभिन्, सुक्षोभ्य; रागान्वित, भावप्रचुर, संक्षुब्ध। -ly, *adv.* सरोषं; संक्षुब्धं, साभिलाषं। -less, *a.* विरक्त, वीतराग; निर्विकार.

Passive, *a.* विकार°, कर्मविषयीभूत; (Grammar) कर्मवाच्य; निर्व्यापार, निष्क्रिय; निष्प्रतिकार, वशवर्तिन्, वश्य, साहिष्णु, सुवश। P. resistance, अप्रवृत्तिपरो विरोध। P. voice, कर्मणिप्रयोग। -ly, *adv.* निष्प्रतिकारं; साहिष्णुतया। Passivity, *n.* निष्प्रतिकारता; साहिष्णुता.

Passport, *n.* गतागतानुज्ञा, °पत्रं; प्रवेशानुज्ञासाधनं.

Past, *a.* अतीत, गत, भूत; पूर्व। *n.* पूर्व°, भूतकाल। *Prep.* परतः पारे। -master, *n* पारंगत, पारदृश्वन् *both m.*

Paste, *n.* उदपेष, गुंडिक-का, जलपेष, शट्टकं; श्यानमिश्रणं। *vt.* श्यानद्रव्येण संश्लिष् *c*। -board, *n.* संश्लिष्टपत्रकं; *a.* सुविदार्य; असार.

Pastern, *n.* (अश्वस्य) खुडक.

Pastille, *n.* चूष्यगुलिका.

Pastime, *n.* कालक्षेपकं; (अनु) रंजनं, विनोद; केलि *f*, क्रीडा, खेलनं, लीला.

Pastor, *n.* आचार्य, उपाध्याय, धर्मकार्यावेक्षक। -al, *a.* पशुपालनविषयक; ग्रामीण, जानपद; *n.* जानपदकाव्यं.

Pastry, *n.* अपूप.

Pasture, *n.* गोप्रचार, शाद्वल, *mn*; तृणं, यवसं। *vt.* चर् *c*, तृणं खाद् *c*। Pasturage, *n.* गोप्रचार.

Pasty, *a.* उदपेषसम; पांडु, विवर्ण.

Pat, *n.* लघुहस्ताघात; लघुपिंड। *vt.* हस्तेन लघु *or* मृदु तड् 10 U *or* परामृश् 6 P। *a.* उचित, युक्त, सूपपन्न। *adv.* उपपन्नं, योग्यकाले.

Patagium, *n.* जतुकापक्षचर्मन् *neu.*

Patch, *n.* वस्त्रखंड; अंक; लघुक्षेत्रं, लघुस्थली। *vt.* वस्त्रखंडेन सिव् 4 P *or* प्रतिसमाधा 3 U; कथमपि

or असम्यक् रच् 10 U । Not a p. on, सर्वथापि अतुलनार्ह। -work, *n.* कर्पट *mn*, नक्तक; अनिपुणकृति *f* । -y, *a.* कर्पटोपम; असम्यग्रचित.

Pate, *n.* मूर्धन् *m*, मुंडाग्रं.

Patent, *a.* प्रकाश, व्यक्त, स्पष्ट, स्फुट । *n.* नवयुक्तिपूर्णाधिकार; विशिष्टाधिकाररक्षितयुक्ति *f* । *vt.* विशिष्टाधिकारेण रक्ष् 1 P *or* स्वायत्तीकृ 8 U । Letters p., नवयुक्तिपूर्णाधिकार, विशिष्टाधिकारपत्रं । -ee, *n.* नवयुक्तिपूर्णाधिकारिन् *m* । -ly, *adv.* स्पष्टं, स्फुटं.

Pater, *n.* तात, पितृ *m* । -familias, *n.* कुलपति *m* । -nal, *a.* पितृविषयक, पैतृक; पित्र्य; पितृयोग्य, वत्सल, स्निग्ध; p. uncle, पितृव्य; p. aunt पितृव्या, पितृष्वसा । -nity, *n.* पितृत्वं; कुलपरंपरा, वंश; प्रभव, मूलं.

Path, *n.* चरणपथ, पदवी, पद्धति *f*, पथा; अध्वन् *m*, मार्ग, वर्त्मन् *n.* । -finder, *n.* नवप्रदेशान्वेषक; मार्गदर्शक । -less, *a.* निष्पथ; दुर्गम.

Pathetic, *a.* करुण, करुणात्मक, हृदिस्पृश् । *n.* कारुण्यविषय; करुणाविष्कार । Pathos, *n.* करुण (रस), करुणारस.

Pathogenesis, *n.* रोगनिदानं.

Pathognomy, *n.* भावप्रकटनं.

Pathology, *n.* रोगशास्त्रं । Pathological, *a.* रोगशास्त्रविषयक; रोगात्मक । Pathologist, *n.* रोगशास्त्रज्ञ.

Patience, *n.* क्षमा, क्षांति *f*, तितिक्षा, सहनशीलता, सहिष्णुता; धैर्य, स्थैर्य । Out of p. with, असहिष्णु । To have no p. with, न तितिक्षते *Den*, न सह् 1 A.

Patient, *a.* तितिक्षु, सहनशील, सहिष्णु; अनन्यनिग्राहिन्, धीर, क्षमाशील, सौम्य; अभिनिविष्ट, दीर्घोद्योगिन् । *n.* आतुर, आर्त, रुग्ण, रोगातुर, रोगिन् *all m*; उपचारसेविन् *m* । -ly, *adv.* तितिक्षापूर्ण, सहनपूर्व.

Patio, *n.* अंगणं, अजिरं, चत्वर *mn*.

Patois, *n.* प्राकृतभाषा.

Patriarch, *n.* कुलपति *m*; मूलपुरुष । -al, *a.* कुलपतियोग्य । -y, *n.* पितृसत्ताकसंस्था.

Patrician, *a.* अभिजात, कुलीन । *n.* कुलीनजन.

Patrimony, *n.* अंश, औद्धारिकं, दाय, दायाद्यं, पितृदाय, पितृद्रव्यं, रिक्थं । Patrimonial, *a.* पितृप्राप्त, पैतृक.

Patriot, *n.* स्वदेशभक्त, स्वदेशाभिमानिन् *m* । -ic, *a.* स्वदेशभक्त । -ism, *n.* स्वदेशभक्ति *f*.

Patrol, *vi.* रक्षार्थं पर्यट् 1 P । *n.* रक्षाटनं; रक्षकाः, रक्षिणः *both pl.*

Patron, *n.* आश्रयदातृ *m*, उपकारक, पुरस्कर्तृ *m*; प्रतिपालक; क्रेतृ *m*, ग्राहक । -age, *n.* अनुग्रह, आश्रय, पुरस्कार; प्रतिपालनं, संवर्धनं; ग्राहकसाहाय्यं । -ize *vt.* आश्रयं दा 3 U; अनुग्रह् 9 P; प्रतिपा *c*, संवृध् *c*; (ग्राहकस्य) नित्यं आश्रि 1 U *or* सेव् 1 A; आश्रयदातृवत् (साटोपं) आचर् 1 P.

Patronymic, *a.* पितृप्राप्त, पैतृक । *n.* पैतृक०, गोत्रनामन् *neu.*

Patter, *vi.* पटपटायते *Den*; क्षिप्रोच्चारणं कृ 8 U । *vt.* क्षिप्रं जल्प् 1 P । *n.* पटपटाशब्द, जल्पनं.

Pattern, *n.* आदर्श, प्रतिमानं, प्रतिरूपं ; उदाहरणं, निदर्शनं ; चित्राकृति *f*; आकार, रूपं । *vt.* प्रतिरूपं कृ 8 U; चित्राकृतिभिः अलंकृ 8 U.

Patulous, *a.* पृथुरंध्र ; विस्तीर्ण.

Paucity, *n.* अल्पता, विरलता.

Paunch, *n.* उदरं, कुक्षि *m*, तुंदं, पिचिंड, फंड, मलुक । -y, *a.* उदरिल, तुंदिक, तुंदिन्, तुंदिल, पिचंडिल, लंबोदर.

Pauper, *n.* अकिंचन, अनाथ, दरिद्र, दीन, निःस्व, निराश्रय, निर्धन; भिक्षु, मार्गण, याचक *all m* । -dom, -ism, *n.* कार्पण्यं, दारिद्र्यं, दैन्यं, भैक्ष्यं । -ize, *vt.* दरिद्रीकृ 8 U.

Pause, *n.* निवृत्ति, विरति, विश्रांति *all f*, विच्छेद, विराम; विरामचिह्नं । *vi.* विरम् 1 P, निवृत् 1 A; (wait) प्रतीक्ष् 1 A.

Pave, *vt*, प्रस्तरैः खच् 10 U *or* दृढीकृ 8 U; प्रस्तरैरिव आच्छद् 10 U । -ment, (*also* Paving), *n.* कुट्टिम *mn*, शिलास्तर.

Pavilion, *n.* पटमंडप ; चंद्रातप, क्रीडागृहं.

Pavonine, *a.* मयूरोपम, मायूर.

Paw, *n.* (व्याघ्रादीनां) पाद ; कर । *vt.* (भूमिं) पादेन *or* खुरेण आहन् 2 P *or* घृष् 1 P *or* लिख् 6 P; असभ्यक् परामृश् 6 P.

Pawn, (1) *n.* खेलनी, शार, शारि *m.*

Pawn, (2) *n.* आधि *m*, उपनिधि *m*, निक्षेप, बंधक । *vt.* आधीकृ 8 U, निक्षिप् 6 P, न्यस् 4 U; पण् 1 A । At p., in p., आधीकृत, उपनिहित, निक्षिप्त । -broker, *n.* निक्षेपव्यवसायिन् *m* । -er, *n.* निक्षेप्तृ *m.*

Pay, *vt.* उत्सृज् 6 P, दा 3 U ; व्यय् 10 U ; निस्तॄ *c*, शुध् *c*; ऋ *c* । *vi.* निष्क्रयं कृ 8 U ; अर्थकर *a. or* फलसाधक *a.* भू 1 P । *n.* निर्वेश, भृति *f*, वेतनं । To p. off, पूर्णनिस्तारं कृ 8 U । To p. a person in his own coin, शठं प्रति शाठ्यं आचर् 1 P, योग्यं प्रत्यपकारं कृ 8 U । -able देय ; शोधनीय । -bill, -roll, *n.* निर्वेशसूचिका । -day, *n.* भृति-

दानादिनं । -ee, *n.* प्रतिग्रहीतृ । -master, *n.* वेतनाध्यक्ष । -ment, *n.* अर्पणं, दानं, व्यय; निस्तार, शोधनं.

Paynim, *n.* मूर्तिपूजक.

Pea, *n.* कलाय, कालपूरक, खंडिक, चण, रेणुक, वातुल, संवर्त, सतीन-(ल)क, हरेणु *m.*

Peace, *n.* अविप्लव, अविरोध, ऐक्यं, सख्यं; संधानं, संधि *m*; अक्षोभ, प्रसाद, शांति *f*, स्वास्थ्यं । To hold one's p., तूष्णीं आस् 2 A *or* भू 1 P । To make p., संधिं कृ 8 P. *c or* साध्; विरोधात् *or* युद्धात् विरम् 1 P । -able, *a.* अक्षुब्ध, शांत, सौम्य, स्वस्थ; शांतवृत्ति । -ful, *a.* शांत; निरुपप्लव, अव्याकुल, अक्षुब्ध; विरोधहीन, शांतिपर । -maker, *n.* संधातृ *m* । -offering, *n.* शांतिहोम; सामोपायनं.

Peach, *n.* फलविशेष.

Peacock, *n.* कलापिन्, केकालि, केकावल, केकिक, केकिन्, चंद्रकिन्, चित्रपत्रक, ०पिच्छक, ०मेखल, दार्वड, नर्तनप्रिय, नीलकंठ, प्रचलाकिन्, बर्हिण-न्, भुजंगारि, मयूर(क), मरूक, मार्जारकंठ, मेघनादानुलासिन्, मेघानंदिन्, मेनाद, वर्षामद, शापठिक, शिखंडिन्, शिखावल, शुक्लापांग, षहसानु *all m*; वृथागर्वित । P.'s cry, केका । P. tail कलाप, पिच्छं, प्रचलाक, बर्ह, शिखंड । Eye in p.'s tail, चंद्रक, मेचक । -fowl, *n.* विष्किर । Pea-hen, *n.* मयूरी, शिखंडिनी.

Peak, (1) *n.* कूट, शिखर, सानु *all mn*, *also* (पर्वत०)मस्तकं *etc.* । -ed, *a.* शिखरिन्, सानुमत्.

Peak, (2) *vi.* रोगार्त *a or* अस्वस्थ *a.* इव दृश् *Pass.*.

Peal, *n.* ध्वनि *m*, निनाद; गर्जना, स्तनितं । *vi.* नद्, स्वन्, गर्ज्, स्तन् *all* 1 P.

Pear, *n.* फलविशेष.

Pearl, *n.* मौक्तिकं, मुक्ता, मुक्ताफलं, शुक्तिजं, शुक्तिबीजं, शौक्तिकेयं, शौक्तेयं, कटशर्करा, गंगेष्टि *f* । *vi.* मुक्तोपमबिंदुरूपं प्राप् 5 P । -oyster, *n.* मुक्तागार, ०प्रसू *f*, ०मातृ *f*, स्फोट, अब्धिमंडूकी, शुक्ति *f*, शुक्तिका । -y, *a.* मुक्तोपम.

Peasant, *n.* ग्रामिक, जानपद; क्षेत्रिक । *a.* ग्रामीण, ग्राम्य । -ry, *n.* क्षेत्रिकाः *pl.*, ग्रामिकवर्ग.

Pebble, *n.* अश्मगुटिका, उपलखंड, शर्करा । Pebbly, *a.* अश्मर, शर्करिक-ल.

Peccable, *a.* पापप्रवण.

Peccadillo, *n.* क्षुद्रापराध, अल्पस्खलितं.

Peccant, *a.* पातकिन्, पापिन्; अपराधिन्, कृतापराध, सदोष

अन्याय्य, नियमविरुद्ध । Peccancy, *n.* पापित्वं, सदोषता.

Peccavi, *phrase* अपराद्धोऽस्मि । *n* आत्मप्रमादख्यापनं.

Peck, *vt.* चंच्वा तड् 10 U, तुद्, 6 U, विदल् 1 P *or* ग्रह् 9 P । -er *n.* काष्ठकूट, दार्वाघाट ; बुभुक्षा ; धैर्यं । -ish, *a.* क्षुधालु, बुभुक्षु.

Pectoral, *a.* उरस्य । *n.* कासहरं.

Peculate, *vt.* कपटेन स्वायत्तीकृ 8 U । -ion, *n.* परस्वग्रसनं.

Peculiar, *a.* व्यक्तिगत, अव्यापक; असाधारण, असामान्य, विशिष्ट; स्वीय; अपूर्व, विलक्षण । -ity, *n.* असामान्यता; विशेष । -ly, *adv.* असामान्यतः; विशेषतः, विशेषेण.

Pecuniary, *a.* अर्थ०, धनविषयक, अर्थात्मक.

Pedagogue, *n.* (बालानां) अध्यापक, शिक्षक; पंडितंमन्य । Pedagogics, Pedagogy, *n.* शिक्षणशास्त्रं.

Pedal, *n.* पादोत्तोलनी.

Pedant, *n.* पंडितंमन्य, विद्याडंबरिन् *both m* । -ic, *a.* विद्याडंबरस्फीत; पांडित्यदर्शिन् । -ry, *n.* पांडित्यप्रदर्शनं, विद्याडंबर.

Peddle, *vi.* पण्यविक्रयार्थं पर्यट् 1 P । -r, *n. See* 'Pedlar' । Peddling, *a.* क्षुद्र, तुच्छ.

Pederast, *n.* शिशुभोगिन् *m* । -y, *n.* शिशुरमणं.

Pedestal, *n.* (स्तंभादिकस्य) तल *mn*, पाद, मूलं.

Pedestrian, *a.* पादगामिन् ; पादाक्रमणीय; नीरस, सामान्य । *n.* पादग, पादगामिन् *m*, पदिक.

Pedicel, *n.* नाल *mn*, वृंतं.

Pedicular, *a.* यूकाकीर्ण.

Pedicure, *n.* पादप्रसाधनं; पादप्रसाधक.

Pedigree, *n.* कुलं, ०परंपरा, अन्वय, प्रभव, वंश, वंशावलि *f* । *a.* (*also* -d) अभिजात, कुलीन.

Pedlar, Peddler, *n.* भांडवाह, वैवधिक । P.'s pony, pad, दंड, यष्टि *f*.

Pedometer, *n.* चालिताध्वमापकयंत्रं । Pedomotive, *a.* पादगामिन्.

Peduncle, *n* नाल *mn*, वृंतं.

Peel, *n.* चोलकं, छल्ली, त्वच् *f*, वल्क *mn*, वल्कुटं । *vt.* त्वचयति-ते *Den*, निस्त्वचीकृ 8 U । *vi.* निस्त्वचीभू 1 P.

Peep, (1) *vi* किलकिलायति-ते *Den*, कूज् 1 P । *n.* किलकिला, कूजनं.

Peep, (2) *vi.* निभृतं (रंध्रेण) दृश् 1 P *or* आलोक् 1 A. 10 U; ईषत् *or* असंपूर्णं दृश् *Pass or* प्रादुर्भू 1 P; शनैः प्रकटीभू 1 P *or* उदि 2 P । *n*, क्षण०, अपूर्णदर्शनं ; प्रथमदर्शनं.

Peer, (1) *n.* समान, तुल्य; समानपदस्थ, ०वर्गीय; कुलीनजन । -age

n. कुलीनजनवर्ग । -less, *a.* अतुल्य, अद्वितीय, अनुपम, अप्रतिम, असदृश.

Peer, (2) *vi.* निभृतं दृश् 1 P *or* वीक्ष् 1 A; आविर्भू, प्रादुर्भू *both* 1 P.

Peevish, *a.* आत्मतापिन्, कोपन, दोषमात्रदर्शिन्, प्रतीप, वक्रवृत्ति। -ly, *adv.* प्रतीपं, वक्रवृत्त्या। -ness, *n.* कोपनत्वं, वक्रवृत्ति *f.*

Peg, *n.* कीलक, पुष्पल, शंकु *m*; (नाग°) दंतक; (of lute) क(कू)-णिका; निमित्तं। *vt.* कीलकैः बंध् 9 P; (मूल्यादिकं) स्थिरीकृ 8 U। To p. away, दीर्घं परिश्रम् 4 P। To take one down a p., अवमन् *c*, लघूकृ 8 U.

Pejorative, *a.* अवहेलनार्थक.

Pelagian, *a.* समुद्रीय, समुद्र्य, सामुद्र.

Pelf, *n.* वित्तहतकं.

Pelisse, *n.* अवगुंठनं, प्रावार(क).

Pellet, *n.* गुटिका, गुलिका.

Pellicle, *n.* विरलत्वच् *f*, झिल्ली.

Pell-mell, *adv.* अतिसंभ्रमेण। *a.* अव्यवस्थ, संकुल, संभ्रांत.

Pellucid, *a.* अच्छ, निर्मल, विशद, शुद्ध, स्वच्छ; स्पष्टार्थ, सरल। -ity, -ness, *n.* नैर्मल्यं, स्वच्छता; वैशद्यं, सारल्यं.

Pelt, (1) *n.* अजिनं, कृत्ति *f*, दृति *f*, चर्मन् *neu.*

Pelt, (2) *vt.* (अश्मादिकं) प्रक्षिप्य तड् 10 U *or* प्रहृ 1 P। *vi.* (rain) अत्यंतं वृष् 1 P। Full p., अतिवेगेन.

Pelvis, *n.* बस्तिदेश.

Pemmican, *n.* उत्तप्तं, वल्लूरं; संक्षेपात्मकः बोध.

Pen, (1) *n.* अवरोध; गोष्ठ, व्रज। *vt.* अवरुध् 7 U; (जलं सेतुना) निरुध् 7 U। -t, *a.* अवरुद्ध, निरुद्ध, प्रतिरुद्ध। Penthouse, *n.* प्रलंबनीध्रं; उपगृहं; उल्लोच, वितान *mn.*

Pen, (2) *n.* कलम, तूलिका, लेख-(खि)नी, वर्णिका। *vt.* लिख् 6 P। -man, *n.* लिपिकार, लिपिज्ञ, लेखक; -ship, *n.* लिपिन्यास°, लेखनविद्या; लेखनशैली.

Penal, *a.* दंडात्मक, दंडविषयक; दंडनीय, दंडार्ह। -ize, *vt.* दंड-नीयं *a.* कृ 8 U; अनिष्टोपायेन प्रतिबंध् 9 P। -ty, *n.* दंड, शासनं.

Penance, *n.* कृच्छ्रं, तपस् *neu*, तपस्या, व्रत *mn*; प्रायश्चित्तं.

Penchant, *n.* प्रवणता; प्रवृत्ति *f*; अभिरुचि *f.*

Pencil, *n.* तूलिका, लेख(खि)नी, वर्णिका। *vt.* लिख् 6 P.

Pendant, *n.* प्रालंब, लोलक; कुंडलं.

Pendent, *a.* लंबमान, प्रलंब; अनिर्णीत; अपूर्णार्थ, साकांक्ष.

Pending, *a.* अनिर्णीत। *prep.* यावत्.

Pendulous, *a.* लंबमान; दोलायमान, प्रेंखत्। Pendulate, *vi.* दोलायते *Den*; द्वैधीभू 1 P. । Pendulum, *n.* लंबक, लोलक.

Penetralia, *n.* गर्भागारं.

Penetrate, *vt.* निविश्, प्रविश् *both* 6 P; गाह् 1 A; निर्भिद् 7 P, विध् 6 P, व्यध् 4 P; व्यश् 5 A, व्याप् 5 P; अवगम् 1 P । Penetrative, Penetrating, *a.* प्रवेशक; वेधिन्; तीक्ष्ण, सूक्ष्म। Penetration, *n.* प्रवेशनं; वेधनं; व्यापनं; ग्रहणं, बोध; सूक्ष्मदर्शित्वं.

Peninsula, *n.* द्वीपकल्प *mn* । -r, *a.* द्वीपकल्पाकार; द्वीपकल्पस्थ.

Penis, *n.* उपस्थ, *mn*, कामलता, कोश, मेढ्र, मेहनं, लिंगं, शंकु *m*, शिश्नं, शेफस् *neu.*

Penitent, *a.* अनुतापिन्, अनुशयिन्, अनुशोकार्त, पश्चात्तापग्रस्त। -ial, *a.* अनुतापात्मक; अनुतापार्थक । -iary, *a.* अनुतापात्मक; *n.* प्रायश्चित्तगृहं, कारागृहं । Penitence, *n.* अनुताप, अनुशय, अनुशोक, पश्चात्ताप, विप्राति(ती)सार.

Pennant, *n.* केतनं, केतु *m*, ध्वज, पताका, वैजयंत-ती.

Penniform, *a.* पिच्छाकार.

Penon, *n.* केतु *m*, ध्वज, पताका.

Penny, *n.* नाणकविशेष। A pretty p., अनल्पः व्यय। To turn an honest p., सदायासेन धनं अर्ज् *c*।

Penniless, *a.* अकिंचन, दरिद्र.

Penology, *n.* दंडशास्त्रं ।

Penologist, *n.* दंडशास्त्रज्ञ.

Pensile, *a.* लंबमान, लंबित.

Pension, *n.* पूर्वसेवावृत्ति *f.* । -er, पूर्वसेवावृत्तिभोजिन् *m*,

Pensive, *a.* ध्यानपर, ध्यानस्थ, विचारमग्न; उन्मनस्क, चिंतापरमग्न, गंभीर, त्यक्तविनोद.

Pentachord, *n.* पंचतंतुवाद्यं.

Pentad, *n.* पंचकं.

Pentagon, *n.* पंचभुज । -al, *a.* पंचकोण.

Penult, *n.* उपांत्याक्षरं । -imate, *a.* उपांत्य; p. letter, उपधा, उपांत्यं.

Penumbra *n.* उपच्छाया.

Penury, *n.* अकिंचनत्वं, दारिद्र्यं, दैन्यं, निर्धनता। Penurious, *a.* अकिंचन, दरिद्र, दीन, निर्धन; असुक्तहस्त, कदर्य, कृपण, मितंपच.

Peon, *n.* पदातिक, पादिक; अनुचर, परिचर.

People, *n.* जन-नाः, जनता, प्रकृतयः, प्रजा-प्रजाः, लोक-लोकाः; बंधुवर्ग, बांधवाः; सेवकवर्ग, परिवार। *vt.* जनैः अध्याक्रम् 1 U. 4 P *or* वस् *c*; (अधि०, नि०, प्रति०) वस् 1 P, अधिष्ठा 1 P.

Pepper, *n.* उषणं, औषणं, कालकं, धर्मपत्तनं, पलितं, पेलवं, मरि(री)चं, विरावृत्तं, वेणुनं, वेल्लनं, श्यामवल्ली।

vt. मरीचेण अवकृ 6 P *or* उपस्कृ 8 U; भृशं तड् 10 U। -y, *a.* तिक्त, तीक्ष्ण; कोपन, क्रोधन.

Pepsin, *n.* जठररसद्रव्यं.

Per, *prep. Expressed by Instr. or. Abl.* । P. annum, प्रतिवर्षं । P. cent, ॰उत्तरं *in comp.*, नवोत्तरं शतं.

Peradventure, *adv.* कदाचित्, कदापि; दैवात्, यदृच्छया.

Perambulate, *vt.* परितः गम् 1 P, परिभ्रम् 1 P, पर्यट् 1 P। -ion, *n.* परिभ्रमणं, पर्यटनं। -ory, *a.* पर्यटनवृत्ति.

Perceive, *vt.* अधिगम् 1 P, अवबुध् 1 P, उपलभ् 1 A, विद् 2 P; आलोक् 1 A. 10 U, दृश् 1 P, समीक्ष् 1 A। -able, *a.* उपलभ्य, वेद्य। -r, *n.* उपलब्धृ *m*, वेत्तृ *m.*

Percentage, *n.* प्रतिशतदेयं; शुल्क *mn.*

Percept, *n.* उपलब्धिफलं। -ible, *a.* उपलभ्य, वेद्य; व्यक्त, स्पष्ट। -ion, *n.* अवबोध, उपलब्धि *f.* वेदनं; प्रत्यक्षबोध; उपलब्धृशक्ति *f.*। -ive, *a.* उपलब्धृ, ग्रहणक्षम, बोधग्राहिन्.

Perch, *n.* आसनदंड, वासयष्टि *f*। *vi.* आस् 2 A, निषद् 1 P। *vt.* वासदंडे इव स्था *c.*

Perchance, *adv.* कदाचित्, कदापि; दैवात्, यदृच्छया.

Percipient, *a.* उपलब्धृ, विषयग्राहिन्; चेतन। Percipience, *n.* विषयग्राहित्वं; चैतन्यं.

Percoct, *a.* अतिपक्व, नष्टनावीन्य.

Percolate, *vi.* (सूक्ष्मरूपेण) प्रस्नु 2 P, स्यंद् 1 A। *vt.* व्याप् 5 P। -ion, *n.* सूक्ष्मस्यंदनं.

Percuss, *vt.* (अंगुलिभिः) आहन् 2 P; अंगुल्याघातेन परीक्ष् 1 A। -ion, *n.* संघट्ट, समाघात; अंगुल्याघातपरीक्षा.

Perdition, *n.* उच्छेद, विध्वंस, विनाश; अधःपात, अधोगति *f.*

Perdu, *a.* गूढ, निभृत, निलीन, प्रच्छन्न। To lie p.. निभृतं प्रतीक्ष् 1 A *or* शी 2 A; संकटे स्था 1 P.

Perdurable, *a.* अतिचिरस्थायिन्; अक्षय, शाश्वत। Perdurability, *n.* शाश्वतत्वं.

Peregrination, *n.* पर्यटनं; प्रवसनं । Peregrinate, *vi.* पर्यट् 1 P; प्रवस् 1 P.

Peregrine, *a.* विदेशीय; प्रवासिन्। P. falcon, श्येनविशेष.

Peremptory, *a.* अविशंकनीय, अवैकल्पिक, निश्चयपूर्वक, निश्चित; अतिनिर्बंधपर, शीघ्रकर्तव्य। Peremptorily, *adv.* निश्चयपूर्वकं; सानिर्बंधं.

Perennial, *a.* अखिलवर्षस्थायिन्; अनवरत, अविरत, निरंतर, सतत; (plant) वर्षद्वयाधिकस्थायिन् । -ly, *adv.* अनवरतं, सततं, सदा.

Perfect, *a.* संपूर्ण, सिद्ध; अन्यून, निर्दोष; उत्तम, श्रेष्ठ; अतिकुशल, सुनिपुण। *vt.* संपद् *c*, संपूर् 10 U; सुनिपुणं *a.* कृ 8 U । P. tense, लिट् । -ion, *n.* संपूर्णता; निर्दोषता, सुपरिणति *f*, प्रकर्ष, सिद्धि *f*; परा काष्ठा *or* कोटि *f*; सद्गुण; to p., संपूर्णं, समग्रतया । -ly, *adv.* संपूर्णतया, साकल्येन, सर्वथा। -ness, *n.* अन्यूनता, निर्दोषत्वं.

Perfervid, *a.* उल्बण, अत्युत्कट, प्रखर.

Perfidy, *n.* विश्वासघात, समयभंग, संगरभेद, असत्यसंधत्वं । Perfidious, *a.* असत्यसंध, विश्वासघातिन्; कपटिन्, वंचक.

Perforate, *vt.* छिद्रयति *Den.* विध् 6 P, व्यध् 4 P, समुत्कृ 6 P । -ion, *n.* वेधनं; छिद्रं । -or, *n.* वेधनी.

Perforce, *adv.* अवश्यं, अवश्यतया, बलात्.

Perform, *vt.* अनुष्ठा 1 P, आचर् 1 P, कृ 8 U, विधा 3 U; निर्वह्, निर्वृत्, निष्पद्, संपद्, साध् *all c*; अभिनी 1 P, नट् 10 U; वद् *c* । -ance, *n.* अनुष्ठानं, विधानं; निष्पादनं, संपादनं; कर्मन् *neu*, कार्यं, कृति *f*, क्रिया; अद्भुतं *or* लोकोत्तरं कर्मन् *neu or* चेष्टितं; प्रयोग । -er, *n.* अनुष्ठातृ *m*; नट; वादक.

Perfume, *vt.* धूप् 10 U, वास् 10 U, सुरभीकृ 8 U । *n.* गंधद्रव्यं, गांधिकं; गंध, परिमल, सुगंध, सुवास । -atory, *a.* सुवासकारिन् । -r, *n.* गांधिक । -ry, *n.* गांधिकापण.

Perfunctory, *a.* अनादृत्यकृत; अनवहित, अनुत्सुक, निरुत्साह। Perfunctorily, *adv.* अनवधानेन, अनास्थापूर्वकं, निरुत्साहं.

Perfuse, *vt.* उक्ष् 6 P, सिच् 6 P । Perfusion, *n.* प्रोक्षणं.

Perhaps, *adv.* कदाचित्, कदापि, स्यात्.

Peri, *n.* दिव्यांगना; सुंदरी.

Periapt, *n.* कवच *mn*, रक्षाकरंड, रक्षिका.

Pericardium, *n.* हृत्कोश । Pericarditis, *n.* हृत्कोशपाक.

Pericarp, *n.* बीजकोश.

Peril, *n.* अनर्थ, भयं, विघ्न, संकटं; अपायभयं, संशय । -ous, *a.* अनर्थहेतुक, भयावह; संकटाक्रांत, शंकापूर्ण.

Perimeter, *n.* परिणाह.

Period, *n.* काल, समय; कालावधि *m*, ०परिमाणं; अंतरं, अवधि *m*; कालावर्त, युगं, शाक; पूर्णवाक्यं; (पूर्ण)विराम । -ic, -ical *a.* नियतकालिक, सामयिक । -ical, *n.* नियतकालिकं (पुस्तकं) । -ically, *adv.* काले काले । -icity, *n.* नियतकालिकत्वं.

Peripatetic, *a.* पर्यटत्, परिभ्रमणशील.

Periphery, *n.* बाह्यांगं; परिणाह, परिधि *m*, परिवेश, प्रधि *m*.

Periphractic, *a.* परिव्यापक.

Periphrasis, *n.* वक्रोक्ति *f*, असरलोक्ति *f* । Periphrastic, *a.* असरलवचनात्मक; P. future, perfect, लुट्, लिट्.

Perish, *vi.* अवसद् 1 P, उच्छिद् *Pass*, ध्वंस् 1 A, नश् 4 P, विलुप् 4 P; प्रे 2 P, मृ 6 A, व्यापद् 4 A; क्षि *Pass*, शॄ *Pass* । -able, *a*, क्षयिष्णु, नश्वर.

Peristalsis, *n.* अंत्रचलनं.

Peristyle, *n.* स्तंभावालि *f*.

Peritoneum, *n.* अंत्रावरणं । Peritonitis, *n.* अंत्रावरणपाक.

Perjure, *vt.* (oneself) मिथ्याशपथं प्रतिज्ञा 9 P *or* कृ 8 U, मिथ्या शप् 1.4 U । -r, *n.* मिथ्याशपथकारिन् *m*, मिथ्याशतक । Perjury, *m.* मिथ्याशपथ, ०शपनं.

Perk, *vt.* सुभगं *a.* कृ 8 U; अग्रतः प्रसृ *c* । *vi.* धार्ष्ट्येण वृत् 1 A । -y, *a.* अप्रश्रय, धृष्ट, प्रगल्भ.

Perlaceous, *a.* मुक्तोपम.

Perlustration, *n.* सम्यक्परीक्षणं.

Permanent, *a.* अक्षय, चिरस्थायिन्, ध्रुव, नित्य, शाश्वत, स्थिर । -ly, *adv.* ध्रुवं, शाश्वतं । Permanence, -y, *n.* अक्षयत्वं, ध्रुवता, ध्रौव्यं, नैत्यं, स्थिरता, स्थैर्यं.

Permeate, *vt.* व्यश् 5 A, व्याप् 5 P; अत्यंतं पूर् 10 U । -ion *n.* व्यापनं, व्याप्ति *f*; अतिपूरणं.

Permit, *vt.* अनुज्ञा 9 U, अनुमन् 4 A; क्षम् 1 A, सह् 1 A । *n.* अनुज्ञादेश; अनुज्ञापत्रं । Permissible, *a.* अनुज्ञेय; धर्म्य, न्याय्य । Permission, *n.* अनुज्ञा, अनुमति *f* । Permissive, *a.* अनुज्ञात्मक; अप्रतिबंधक.

Permutation, *n.* परिवर्तनं, परिवृत्ति *f*, विपरिणाम, विपर्यय; विनिमय, व्यतिहार । Permute, *vt.* परिवृत् *c*, विपर्यस् *c*; विनिमे 1 A । Permutable, *a.* विनिमेय.

Pernicious, *a.* अंतक, घातुक, मारक; अपकारक, पीडावह, बाधक, शरारु.

Pernickety, *a.* दुराराध्य; संभ्रमशील.

Perorate, *vi.* उच्चैः भाषणं कृ 8 U; साडंबरं वद् 1 P । -ion, *n.* उपसंहार.

Perpend, *vt.* सावधानं विचर् *c*.

Perpendicular, *a.* लंब, लंबरूप; सरल । *n.* लंब, लंबक.

Perpetrate, *vt.* आचर् 1 P, कृ 8 U, विधा 3 U । -ion, *n.* आचरणं, विधानं । -or, *n.* अनुष्ठातृ *m*, कर्तृ *m*.

Perpetual, *a.* अनंत, अनवरत, अविनाशिन्, नित्य, निरंतर, शाश्वत, सतत, सदातन, सनातन, संतत, सार्वकालिक । -ly, *adv.*

अनवरतं, नित्यं, सततं । Perpetuate, *vt.* अनंतं *a. or* नित्यं *a.* कृ 8 U; स्थिरीकृ 8 U । Perpetuity, *n.* आनंत्यं, नित्यत्वं, नैरंतर्यं, सातत्यं; For, In p., निरंतरं, शश्वत् ·

Perplex, *vt.* मुह् *c*, संकुलीकृ 8 U, संभ्रम *c* । -ity, *n.* वैक्लव्यं, संदेह, संभ्रम, संमोह·

Perquisite, *n.* वेतनाधिकलाभ; उपायनं, पारितोषिकं·

Persecute, *vt.* अर्द् 1 P. *c*, उपद्रु 1 P, क्लिश् 9 P, पीड् 10 U, संतप् *c*, संबाध 1 A । -ion, *n.* अर्दनं, उपद्रव, क्लेश, पीडा । -or, *n.* क्लेशदायिन् *m.*

Persevere, *vi.* दीर्घं यत् 1 A; दृढाग्रहेण आस् 2 A । Perseverance, *n.* दृढप्रवृत्ति *f*, दीर्घव्यवसाय; अभिनिवेश, दृढाग्रह । Persevering, *a.* दीर्घोद्यमिन्; अभिनिविष्ट, दृढाग्रहिन् ·

Persian, *a.* पारसीक, पारस्य.

Persiflage, *n.* अन्यथपरिहास, विनोद·

Persist, *vi.* दीर्घं यत् 1 A; दृढाग्रहेण आस् 2 A; अविच्छेदेन वृत् 1 A, पर्यवस्था 1 A । -ence, -ency, *n.* दीर्घप्रवृत्ति *f*; अभिनिवेश, दृढाग्रह, निर्बंध; अविच्छेद, प्रसक्ति *f*; संतानं । -ent, *a.* दीर्घोद्यमिन्, अभिनिविष्ट, दृढाग्रहिन्, निर्बंधपर, चिरस्थायिन्, अविच्छेदस्थायिन्; -ly, *adv.* दृढाग्रहेण, सनिर्बंधं·

Person, *n.* जन, नर, पुरुष; काय, तनु *f*, देह, शरीरं; (Grammar) पुरुष । In p., स्वतः, स्वयमेव । -able, *a.* शोभन, सुदर्शन, सुंदर, सुरूप । -age, *n.* श्रेष्ठजन; पात्रं, भूमिका; आकार, रूपं । -al *a.* स्वकीय, स्वीय; व्यक्तिगत, ०स्थित; निंदात्मक; कायिक, शारीरिक; स्वयंकृत । -ality, *n.* व्यक्तित्वं; व्यक्ति *f*; स्वालक्षण्यं, स्वभाव । -ally, *adv.* स्वतः, स्वयं । -alty, *n.* अस्थावररिक्थं । -ate, *vt.* (अमुकरूपवेषादिकं) ग्रह् 9 P *or* धृ 10 U, विडंब् 10 U । -ation, *n.* विडंबनं, (अन्य) रूपधारणं । -ify, *vt.* मनुष्यत्वं *or* चैतन्यं आरुह् *c*; दृष्टांतीभू 1 P । -ification, *n.* चैतन्यारोपणं, मनुष्यत्वारोप । -nel, *n.* नियोगिवर्ग, कार्यकारिमंडलं·

Perspective, *n.* यथादर्शनचित्रालेखनकला; दृश्यं·

Perspicacious, *a.* तीक्ष्णमति, तीव्रदृष्टि, सूक्ष्मबुद्धि । Perspicacity, *n.* सूक्ष्मदर्शनं, तीक्ष्णबुद्धि *f.*

Perspicuous, *a.* विशद, व्यक्त, स्पष्ट, स्फुट । Perspicuity, *n.* वैशद्यं, स्पष्टत्वं.

Perspire, *vi.* (प्र०) स्विद् 4 P । Perspiration, *n.* घर्म, निदाघ, स्वेद । Perspiratory, *a.* स्वेदस्यंदिन् ·

Perstriction, *n.* दोषनिरूपणं.

Persuade, *vt.* अनुनी 1 P; प्रवृत् *c*; प्रवणीकृ 8 U; प्रती *c*। Persuasion, *n.* अनुनय; प्रवर्तनं; प्ररोचना; प्रत्ययसाधनं; मतं, मार्ग, संप्रदाय। Persuasive, *a.* अनुनयिन्; प्रत्ययकारिन्; प्रवर्तक; प्ररोचक.

Pert, *a.* क्षिप्र, चपल, सोत्साह, सोल्लास; अविनीत, धृष्ट, प्रगल्भ। -ly, *adv.* अविनयेन, प्रगल्भतया। -ness, *n.* चापल्यं; प्रगल्भता.

Pertain, *vi.* अस् 2 P, भू 1 P, विद् 4 P (*All with Gen.*); उपपद् 4 A.

Pertinacious, *a.* अभिनिविष्ट, दृढाग्रहिन्, निर्बंधपर, प्रतिनिविष्ट। Pertinacity, *n.* अभिनिवेश, दृढाग्रह, निर्बंध.

Pertinent, *a.* उचित, उपपन्न, औपयिक, प्राप्त, प्रासंगिक, यथार्थ, संगत। Pertinence, -cy, *n.* औचित्यं, उपपत्ति *f*, याथार्थ्यं, संगति *f*.

Perturb, Perturbate, *vt.* आकुलीकृ 8 U, (सं०)क्षुभ् *c*, संभ्रम् *c*; विपर्यस् 4 U, व्यस् 4 U। -ation, *n.* आकुलता, संक्षोभ, संभ्रम.

Peruke, *n.* कृत्रिमकेशकलाप.

Peruse, *vt.* (सावधानं) वच् *c or* पठ् 1 P *or* परीक्ष् 1 A। Perusal, *n.* सुपठनं.

Pervade, *vt.* व्यश् 5 A, व्याप् 5 P। Pervading, Pervasive, *a.* व्यापक, व्यापिन्। Pervasion, *n.* व्यापनं, व्याप्ति *f*.

Perverse, *a.* दुराग्रहिन्, प्रतिनिविष्ट; अतिप्रतीप; दुर्दम। Perversity, *n.* दुराग्रह, प्रतीपता.

Pervert, *vt.* योग्यव्यवहारादिकात् परावृत् *c*; असम्यक् उपयुज् 7 A. *or* उपन्यस् 4 U; कुपथेन नी 1 P। Perversion, *n.* विपर्यय, विपर्यास; दुरुपयोग; उन्मार्गगमनं, भ्रष्टाचार। Perversive, *a.* विपर्यासकारिन्; उन्मार्गप्रापक.

Pervicacious, *a.* अतिदुराग्रहिन्; अतिप्रतीप.

Pervious, *a.* प्रवेश्य, व्याप्य; ज्ञेय; गम्य.

Pessary, *n.* योनिस्तंभनी.

Pessimism, *n.* निराशावाद; विश्वफल्गुत्ववाद। Pessimist, *n.* निराशावादिन् *m*; विश्वफल्गुत्ववादिन् *m*.

Pest, *n.* उपद्रव०, पीडाकारणं। -iferous, *a.* पीडाप्रद; मारात्मक; घातुक.

Pester, *vt.* पीड् 10 U, बाध् 1 A.

Pestilence, *n.* जनमार, मार-री, मारक, मारिका। Pestilential, *a.* मारात्मक, मारिकावह; घातुक; अतिपीडाप्रद.

Pestle, *n.* मुसल *mn*.

Pet, *n.* (1) क्रीडापशु *m*, ०मयूर, ०मृग, *etc*; प्रेमास्पदं । *a.* इष्ट, प्रिय । *vt.* लल् 10 U.

Pet, (2) रोषावेश, कोपाक्रम.

Petal, *n.* दलं, पत्रं । -ous, *a.* सदल.

Petard, *n.* वप्रभेदनयंत्रं । Hoist with his own p., स्वकपटेनैव वंचित.

Peter, *vi.* अवसो, समाप् *both pass*, विरम् 1 P.

Petition, *n.* अभ्यर्थना, प्रार्थना, याचना, विज्ञप्ति *f*; प्रार्थना०, विज्ञप्तिपत्रं । *vt.* अभ्यर्थ्, प्रार्थ् *both* 10 A, याच् 1 A । -er, *n.* प्रार्थक, याचक.

Petrify, *vt.* पाषाणीकृ 8 U; जडीकृ 8 U, स्तंभ् 9 P; कठिनीकृ 8 U । *vi.* पाषाणीभू 1 P; स्तंभ्, *Pass*; जडीभू 1 P; कठिनीभू 1 P, । Petrifaction, *n.* पाषाणीकरणं.

Petroglyph, *n.* पाषाणशिल्पं.

Petrograph, *n.* शिलालेख.

Petroleum, *n.* पाषाणतैलं.

Petrology, *n.* पाषाणशास्त्रं.

Petrous, *a.* अश्मर.

Petticoat, *n.* शाटक, शाटी; अर्धोरुकं; नारीजन । P.-government, स्त्रीप्राधान्यं.

Pettifog, *vi.* कपटं आचर् 1 P.

Pettish, *a.* आत्मतापिन्, कोपन, वक्रवृत्ति.

Petty, *a.* अल्प, क्षुद्र, तुच्छ, लघु; अप्रधान, लघ्वर्थक; अनुदार, कदर्य, कृपण, नीच.

Petulant, *a.* आत्मतापिन्, कोपन, प्रतीप, वक्रवृत्ति । Petulance, *n.* क्रोधनता, वक्रवृत्ति *f*.

Pewit, *n.* टिट्टिभ.

Pewter, *n.* कांस्यं, पीतलोहं.

Phaeton, *n.* रथ.

Phalanx, *n.* (घन°) व्यूह.

Phallus, *n.* लिंगं । Phallicism, Phallism, *n.* लिंगोपासना.

Phantasm, *n.* आभास; दृष्टिभ्रम; कल्पनामात्रं.

Phantasmagoria, *n.* स्वप्नसृष्टि *f*; मायाडंबर.

Phantom, *n.* पिशाच, प्रेतनर, भूत; आभास । *a.* मायिक । -atic, -ic, *a.* आभासात्मक.

Phare, *n.* समुद्रदीपगृहं.

Pharisee, *n.* नियममात्रपूजक, बाह्योपचारनिष्ठ; दंभिन्, दांभिक, धर्मध्वजिन्, बकवृत्ति, लिंगवृत्ति *all m* । Pharisaic, -al, *a.* दांभिक । Pharisaism, *n.* आर्यवृत्ति, कुक्कटि-टी, छंदना, रेभटि, लिंगवृत्ति *all f*, दंभ, दांभिकता.

Pharmaceutical, *a.* औषधविषयक.

Pharmacography, *n.* औषधवर्णनं । Pharmacology, *n.* औषधशास्त्रं। Pharmacopœia, *n.* औषधोपचारनिघंटु *m*; औषधसंग्रह

Pharmacy, *n.* औषधोपचारक्रिया; °कला; औषधालय.

Pharos, *n.* समुद्रदीपगृहं ; आकाशदीप.

Pharynx, *n.* गलाग्रभाग.

Phase, *n.* दर्शनं ; दृश्यविशेष; (moon's) कला, रे(ले)खा.

Pheasant, *n.* जीवंजीव, वीजन.

Phenomenon, *n.* प्रतिबुद्धवस्तु *neu*, प्रतिबोधविषय, प्रतिभास ; अद्भुतं, आश्चर्यं, उत्पात । -al, *a.* प्रातिभासिक ; प्रतिबोध्य ; अद्भुत, अलौकिक, असामान्य, आश्चर्य ; -ly, *adv.* अपूर्वं, सातिशयं.

Phew, *int.* धिक् *ind.*

Phial, *n.* लघुकूपी.

Philander, *vi.* केलिं *or* विलासं कृ 8 U, विभ्रम् 1.4 P, हिल् 6 P । -er, *n.* विलासिन् *m.*

Philanthropy, *n.* सर्वजनानुराग, विश्ववात्सल्यं, जनप्रीति *f*; लोकहितेच्छा । Philanthropic, *a.* जनानुरक्त ; लोकहितेच्छु । Philanthropist, *n.* जनानुरागिन् *m* ; लोकहितैषिन् *m.*

Philharmonic, *a.* संगीतप्रिय.

Philippic, *n.* निंदापूर्णभाषणं.

Philology, *n.* भाषाशास्त्रं । Philologist, *n.* भाषाशास्त्रज्ञ । Philological, *a.* भाषाशास्त्रविषयक.

Philomath, *n.* विद्याप्रिय, पांडित्यसेविन् *m.*

Philopolemical, *a.* विवादप्रिय.

Philoprogenitive, *a.* अपत्यवत्सल.

Philosopher, *n.* तत्त्वज्ञ, तत्त्वविद्, दार्शनिक ; ज्ञानिन्, प्राज्ञ *all m* । P.'s stone, *n.* स्पर्शमणि *m*, स्पर्शोपल । Philosophe, *n.* दार्शनिकंमन्य । Philosophic, -al, *a.* दर्शनविषयक, दार्शनिक ; तत्त्वज्ञ ; आन्वीक्षिकीप्रिय ; प्राज्ञ, विपश्चित ; स्थिरमति, स्थितप्रज्ञ। Philosophism, *n.* आन्वीक्षिकीविडंबनं ; वाक्छलं । Philosophize, *vi.* दार्शनिक इव आचर् 1 P ; वितर्क् 10 U ; नीत्युपदेशं कृ 8 U । Philosophy, *n.* आन्वीक्षिकी, तत्त्वज्ञानं, तत्त्वविद्या ; (system) दर्शनं ; तत्त्वानि *pl*; प्राज्ञत्वं ; स्थितप्रज्ञता.

Philotechnic, *a.* कलाप्रिय.

Philtre, *n.* वशीकरणपेयं, ०चूर्णं, ०कवच *mn.*

Phiz, *n.* मुखं, वदनं ; रूपं.

Phlebitis, *n.* धमनीपाक । Phlebotomy, *n.* धमनीछेद ; रुधिरस्रावणं.

Phlegm, *n.* कफ, श्लेष्मन् *m* ; खेटक, बलास ; शिं(सिं)घाणं, सिंहाणं(नं) ; जाड्यं, मांद्यं । -agogic, *a.* कफनाशन । -atic, *a.* श्लेष्मल(ण), कफकर ; जड, मंद । -y, *a.* कफपूर्ण, श्लेष्मल.

Phonetic, *a.* वाग्विषयक, स्वरविषयक ; उच्चारदर्शक । *n. pl.* स्वरशास्त्रं.

Phonic, *a.* ध्वनिविषयक.

Phonograph, *n.* ध्वनिलेखनयंत्रं.

Phonology, *n.* स्वरशास्त्रं; (अमुकभाषायाः) स्वरपद्धति *f.*

Phosphoresce, *vi.* तापदाहं विना प्रकाश् 1 A.

Photograph, Photo *n.* प्रकाशचित्रं। -y, *n.* प्रकाशचित्रकला.

Phrase, *n.* वाक्यावयव; संक्षिप्तवचनं; वाक्सरणि *f*, वाक्संप्रदाय। *vt.* वर्ण् 10 U; वद् 1 P. *c*। -ology, *n.* पदरचना; वाग्व्यवहार, वाक्सरणि *f*, वाक्शैली.

Phrenetic, *a.* उन्मत्त, संक्षुब्ध.

Phrenitis, *n.* मस्तिष्कपाक.

Phrenolcgy, *n.* कपाललक्षणशास्त्रं.

Phthisis, *n.* क्षयरोग, यक्ष्म, यक्ष्मन् *m.*

Phylactery, *n.* कवच *mn*, रक्षाकरंड.

Physic, *n.* चिकित्सा, वैद्यकं; औषधं, भेषजं। *vt.* औषधं पा *c*; औषधोपचारं कृ 8 U। -ian, *n.* अगदंकार, आयुर्वेदिन् *m*, चिकित्सक, जीवद, दोषज्ञ, निदानज्ञ, भिषज् *m*, रोगहारिन् *m*, वैद्य.

Physical, *a.* प्राकृतिक, भौतिक; इंद्रियगोचर; मूर्त, घन; कायिक। -ly, *adv.* कायेन, देहबलेन.

Physics, *n. pl.* पदार्थशास्त्रं। Physicist, *n.* पदार्थशास्त्रज्ञ.

Physiognomy *n.* मुखलक्षणशास्त्रं, मुखसामुद्रिकं; मुखलक्षणं, वदनाकृति *f*; मुखं; दर्शनं। Physiognomist, *n.* मुखसामुद्रिक.

Physiography, *n.* पृथ्वीवर्णनं.

Physiolatry, *n.* निसर्गोपासना.

Physiology, *n.* देहव्यापारशास्त्रं.

Physique, *n.* देहरचना, मूर्ति *f.*

Piacular, *a.* अघमर्षण, प्रायश्चित्तात्मक.

Piazza, *n.* अजिरं, चत्वरं; पण्याजिरं.

Picaroon, *n.* धूर्त, शठ; स्तेन, हठमोषक.

Picaninny, *n.* अर्भक.

Pick, *n.* (1) (also Pick-axe) खनित्रं, टंक, विशाखिका.

Pick, (2) उद्ग्रह् 9 P, उद्धृ 1 P; ग्रह् 9 P, चि 5 U, लू 9 U; वृ 5 U, वृ 9 U; (तीक्ष्णाग्रेण) विद्द् 9 P. 10 U *or* व्यध् 4 P; शुध् *c*; अल्पशः खाद् 1 P; मुष् 9 P। *n.* वरणं; वृत०, उत्तमवस्तु *neu.*। To p. to pieces, दोषैकदृष्ट्या परीक्ष् 1 A। -lock, *n.* तालकभेदनी; चोर। -pocket, *n.* ग्रंथिच्छेदक। Picking, *n.* उपलब्ध०, मुषितप्रकीर्णकं.

Picket, *n.* शंकु *m*; रक्षकगुल्मं; बहिष्कारसाधक। *vt.* शंकुभिः आवृ 5. 9 U; (गुल्मं) रक्षणार्थं स्था *c*; बहिष्कारसाधकान् स्था *c*.

Pickle, *n.* तेमनं, निष्ठानं, संधानं; संकटं। *vt.* संधानेन कृ 8 U.

Picnic, *n.* वनभोजनं.

Pictograph, *n.* शब्दचित्रं.

Pictorial, *a.* चित्रविषयक; सचित्र; चित्रित, चित्रदर्शित.

Picture, *n.* चित्रं, आलेख्यं, प्रतिमा; वर्णनं; रमणीयवस्तु *neu.* । *vt.* चित्रेण निरूप् 10 U; सुस्पष्टं वर्ण् 10 U, *or* संभू *c* । -gallery, *n.* चित्रशाला। -sque, *a.* सचित्रोपम; सुचित्रित.

Piebald, *a.* कर्बुर, किर्मीर, चित्र, शबल; पृथग्विध.

Piece, *n.* अंश, भाग; खंड *mn*, लव, शकल *mn*; निदर्शनं; प्रबंध; शारि *m* । *vt.* संधा 3 U, संयुज् 7 A. 10 U, संश्लिष् *c* । Of a p., समप्रकार। To p. out, पूर् 10 U । P. of money, नाणकं, मुद्रा । -less, *a.* अखंड, सकल, समग्र । -meal, *adv.* खंडशः, पृथक् पृथक्.

Pied, *a.* चित्र, किर्मीर, विचित्र, शबल.

Pier, *n.* सेतुबंध; स्तंभ; वप्र *mn*; घट्ट । -glass, *n.* बृहद्दर्पण.

Pierce, *vt.* विध् 6 P, व्यध् 4 P; छिद्रं कृ 8 U; द्रु *c*; प्रवेशं कृ 8 U । -ing, *a.* वेधक; मर्मभिद्; कर्णकटु, कर्कश.

Pietist, *n.* धर्माडंबरप्रिय.

Piety, *n.* धार्मिकता; धर्मनिष्ठा; भक्ति *f*; पितृनिष्ठा, ०भक्ति *f.*

Piffle, *n.* मूर्खजल्पनं.

Pig, *n.* क्रोड, घोणिन् *m*, शू(सू)-कर; गृध्नु; लोहपिंड । -gish, *n.* शूकरोपम; गृध्नु । -headed, *a.* जड, मूढ, मूर्ख । -let, -ling, -gy, *n.* शूकरपोत । -tail, *n.* कबरी.

Pigeon, *n.* कपोत, कलरव, झल्लकंठ, पारावत, बालवत्स; मूर्ख, सुवंचनीय । *vt.* प्रतॄ *c*, वंच् *c* । -hearted, *a.* कातर, भीरु । -hole, *n.* कपोतपाली; संपुट । -ry, *n* विटंक, कपोतपाली.

Pigment, *n.* रंग, वर्णद्रव्यं । -ation *n.* रंजनं.

Pike, *n.* कणप, कुंत, प्रास, शंकु *m*, शूल । -man, *n.* कौंतिक, -staff, *n.* कुंतदंड.

Pilar, *a.* केशविषयक.

Pilaster, *n.* चतुरस्रस्तंभ.

Pile, (1) उत्कर, निकर, पुंज, राशि *m*, संचय; चिता-त्या; अट्टालिका, महाहर्म्यं । *vt.* राशीकृ 8 U, संचि 5 U; भारं निविश् *c or* न्यस् 4 U.

Pile, (2) *n.* शंकु *m*; स्तंभ, स्थूणा.

Pile, (3) *n.* मृदुलोमन् *neu*, ऊर्णा.

Piles, *n. pl.* अर्शस् *neu*, अर्शोरोग, गुदांकुर.

Pilfer, *vt.* अल्पशः चुर् 10 U *or* मुष् 9 P । -age, *n.* स्तैन्यं । -er, *n.* चोर, स्तेन.

Pilgrim, *n.* तीर्थसेविन् *m*, तीर्थिक, यात्रिक । -age, *n.* तीर्थयात्रा, तीर्थाटनं.

Piliferous, *a.* लोमश, लोमावृत.

Pill, *n.* गुलिका, मोटक *mn*, वटिका.

Pillage, *n.* (वि॰)लुंठनं; लुंठितं, लोत्रं-प्त्रं। *vt.* (वि॰)लुंठ् 1 P. 10 U.

Pillar, *n.* मेठि-थि *m*, यूप, स्तंभ, स्थाणु *m*, स्थूणा; मूलाधार। *vt.* स्तंभैः धृ 10 U *or* अलंकृ 8 U.

Pillory, *n.* दंडयंत्रं। *vt.* निंदास्पदं कृ 8 U.

Pillow, *n.* उच्छीर्षं, उपधानं, उपबर्ह, उपबर्हणं, बालिशं, मसूरक। *vt.* उपबर्हे धृ 10 U.

Pilose, Pilous, *a.* लोमश, लोमावृत.

Pilot, *n.* नौकामार्गदर्शक; मार्गदर्शिन् *m*। *vt.* प्रणी 1 P.

Pilule, *n.* लघुगुलिका.

Pimp, *n.* कुंडाशिन् *m*, विट, संचारक.

Pimple, *n.* पिट(टि)का, वरंड(क), स्फोटक.

Pin, *n.* कील(क), कीलिका; शलाका; सूचि-ची *f*। *vt.* कीलकेन *or* सूच्या बंध् 9 P; व्यध् 4 P; दृढं ग्रह् 9 P। Not to care a p., सर्वथापि न गण् 10 U। To p. one's faith on, पूर्णविश्वासास्पदं कृ 8 U। -prick, *vt.* क्षुद्रपीडया बाध् 1 A.

Pincers, *n. pl.* कंकमुखं, संदंश, संदंशिका.

Pinch, *vt.* कूर्चेन संपीड् 10 U; दंश् 1 P; पीड् 10 U, बाध् 1 A; चुर् 10 U। *n.* कूर्चपीडनं; (नस्य॰) कूर्चः; क्लेश, पीडा; संकटं; द्वैधं। At a p., आकस्मिकप्रसंगे। -commons, -fist, -penny, *n.* अमुक्तहस्त, कदर्य, किंपचान, मितंपच। -ingly, *adv.* अमुक्तहस्तेन, कृपणत्वेन.

Pinchbeck, *n.* क्षुद्रकुप्यं। *a.* कृतक, कृत्रिम.

Pine, (1) *n.* देवदारु, द्रुकिलिमं, पारिभद्रं, पीतदारु, पूतिकाष्ठं, भद्रदारु, सुराह्वयं *all neu*, देवदारु, *m*, सरल। -apple, *n.* अननसं (modern).

Pine, (2) *vi.* अवसद् 1 P, क्लम् 1. 4 P, ग्लै 1 P, म्लै 1 P, शिथिलीभू 1 P; अतीव अभिलष् 1. 4. P, उत्कंठ् 1 A, भृशं वांछ् 1 P.

Pinfold, *n.* अवरोध.

Ping, *a.* टं(टां)कार.

Pinguid, *n.* पीन, पीवर, मेदुर; चिक्कण.

Pinion, *n.* पक्ष, पतत्रं, पत्रं। *vt.* बंधं 9 P; निग्रह् 9 P.

Pink, (1) *a.* पाटल, श्वेतरक्त। -y, *a.* ईषत्पाटल.

Pink, (2) *n.* परा काष्ठा *or* कोटि *f*; परमोत्कर्ष.

Pink, (3) *vi.* विध् 6 P, व्यध् 4 P.

Pinnace, *n.* लघुनौका.

Pinnacle, *n.* अग्रं, शिखरं, शृंगं ; परा काष्टा.

Pioneer, *n.* मार्गविधायिन् *m* ; मार्गदर्शक, अग्रगामिन् *m*, अग्रेसर ; नवप्रदेशख्यापक । *vt.* मार्गं विधा 3 U; मार्गं दृश् *c*, प्रणी 1 P.

Pious, *a.* ईश्वरनिष्ठ, भक्त ; धार्मिक, धर्मनिष्ठ ; पितृ०, मातृभक्त ; कर्तव्यनिष्ठ । P. fraud, दंभ, धर्मोपधा । -ly, *adv.* भक्त्या.

Pip, (1) *n.* बीजं ; बिंदु *m*.

Pip, (2) *n.* अस्वास्थ्यं, आमय । To get, have the p., विमनस्क *a.* भू 1 P, खिद्. 4 P ।

Pip, (3) *vi.* किलकिलायति-ते *Den.*

Pipe, *n.* नाडि-डी, नाडिका, नालि-ली *all f* ; नालिका, मुरली, वंश-शी, वेणु *m* । *vt.* वंशीं वद् *c or* ध्मा 1 P; उच्चैः वद् 1 P। To p. one's eye, रुद् 2 P । -r, *n.* वांशिक, वैणविक, वैणुक.

Piquant, *a.* तिग्म, तीक्ष्ण, तीव्र ; रुचिकर, सरस ; चित्ताकर्षक, मनोहर । Piquancy, *n.* तिग्मता, मनोहरत्वं, सरसता.

Pique, *vt.* प्रकुप्, व्यथ्, संतप् *all c*; मत्सरं *or* कौतूहलं उत्था *c*; आत्मानं श्लाघ् 1 A । *n.* अप्रीति *f*, अभ्यसूया, रोष.

Pirate, *n.* समुद्रतस्कर; तस्करनौका; ग्रंथचौर । *vt.* (वि०)लुंठ् 1 P. 10 U; (ग्रंथं) विनाधिकारं प्रकाश् *c* । Piracy, *n.* नौकालुंठनं.

Pirouette, *n.* चक्रनृत्यं.

Piscatory, *n.* मैनालविषयक.

Pisces, *n.* मीनराशि *m*.

Piscine, *a.* मत्स्यविषयक । Piscivorous, *a.* मत्स्यभक्षक.

Pish, *int.* धिक् *ind.*

Pismire, *n.* पिपीलिका, वम्री.

Piss, *vi.* मिह् 1 P, मूत्रयति *Den.*

Pistil *n.* स्त्रीकेसर *mn*.

Pistol, *n.* लघ्वग्न्यस्त्रं.

Pit, *n.* कुहरं, गर्त *mn*, पतेर, बिलं, विवरं; अवट, खातं, खेयं; व्रणच्छिद्रं । *vt.* विवरे निधा 3 U; व्रणच्छिद्रैः अंक् 10 U; स्पर्ध् *c* । -fall, *n.* उन्माथगर्त, अंधकूप.

Pitch, (1) *n.* तिंदु *m*, राल । *vt.* तिंदुना लिप् 6 P । -black, -dark, -y, *a.* अतिकृष्ण; अतितमिस्र.

Pitch, (2) *vt.* निधा 3 U, निविश् *c*, स्था *c*; अस् 4 P, प्राक्षिप् 6 P; (tell) कथ् 10 U । *vi.* अवतॄ 1 P, अवरुह् 1 P; अवपत् 1 P । *n.* स्थापनं ; प्रक्षेपणं ; अवपतनं, (परा) काष्टा, कोटि *f*; उद्रेक ; परिमाणं ; स्वर.

Pitcher, *n.* अलिंजर, करक, कलश-शं-शी, कुट *mn*, कुंभ, घट, निप, मणिक.

Piteous, Pitiable, *a.* घृणार्ह, करुण ; कष्टापन्न, दीन, दुःखार्त । Pitiful, *a.* दयार्द्र, दयालु, सानुकंप ; करुण, घृणार्ह ; क्षुद्र, तुच्छ,

निकृष्ट। Piteously, Pitiably, *adv.* करुणं, दीनं। Pitifully, *adv.* करुणं; (intensive of 'weak', etc.) अत्यंतं, अतीव। Pitiless, *a.* अदय, निर्घृण, निर्दय, निष्करुण, निष्ठुर, कठोर, क्रूर; –ly, *adv.* निर्घृणं, निर्दयं.

Pith, *n.* सार; तत्त्वं, सारांश; वीर्य, सत्त्वं; प्राबल्यं। –less, *a.* असार, निःसार, फल्गु; निर्बल। –y, *a.* अर्थपूर्ण, सारवत्; बलवत्.

Pittance, *n.* अत्यल्पवेतनं.

Pituitary, *a.* श्लेष्मस्राविन्.

Pity, *n.* अनुकंपा, अनुक्रोश, करुणा, कृपा, घृणा, दया; खेदकारणं। *vt.* अनुकंप् 1 A, दय् 1 A। To take p. on, दयां कृ 8 U। –ingly, *adv.* सानुकंपं.

Pityriasis, *n.* दारुणं.

Pivot, *n.* भ्रमणकेंद्रं, ०कीलक। *vi.* अवलंब् 1 A, अपेक्ष् 1 A.

Placable, *a.* प्रशमनीय, सांत्वनीय; क्षमाशील, सुप्रसाद्य; सौम्य.

Placard, *n.* ख्यापकपत्रिका। *vt.* ख्यापकपत्रिकाभिः प्रकाश् *c or* आच्छद् 10 U.

Placate, *vt.* उपशम् *c*, प्रशम् *c*, सांत्व् 10 U; अनुनी 1 P.

Place, *n.* स्थानं, स्थलं; धिष्ण्यं, प्रदेश, भूमि *f*, स्थली; आवसथ, निवास; (room) अवकाश, प्रसर; (rank) अधिकार, नियोगपदं; (lieu) स्थानं। *vt.* निधा 3 U, (वि°) न्यस् 4 U, स्था *c*; निक्षिप् 6 P; नियुज् 7 A. 10 U। In p., उचित, उपपन्न। In p. of, (अमुकस्य) स्थाने। Out of p., अस्थाने; अनुपपन्नं। To give p. to, प्रह्वीभू 1 P; स्थानं त्यज् 1 P; अवकाशं दा 3 U। To take p., समापद् 4 A, संपद् 4 A, संवृत् 1 A। To take the p. of, (अमुकस्य) स्थाने न्यस् *Pass*। In the first p., प्रथमं, प्रथमं तावत्.

Placenta, *n.* गर्भवेष्टनं.

Placet, *n.* अनुज्ञा, अनुमति *f*,

Placid, *a.* शांत, सौम्य; अक्षुब्ध, निराकुल, प्रसन्न। –ity, *n.* शांति *f*, सौम्यता; अक्षोभ.

Plafond, *n.* पटलं, वितानं.

Plagiarist, *n.* शब्दचोर, कुंभिल। Plagiarism, *n.* शब्दचौर्य। Plagiarize, *vi.* शब्दचौर्यं कृ 8 U.

Plagium, *n.* बलादपहरणं, नरापहरणं.

Plague, *n.* अनर्थ, उत्पात, उपप्लव; जनमार, महामारी, मार-री, मारिका; कंटक, पीडाकरणं। *vt.* क्लिश् 9 P, पीड् 10 U, संतप् *c*। –some (*also* Plaguy), *a.* पीडावह, संतापक.

Plaid, *n.* कंबल.

Plain, *a.* विशद, व्यक्त, स्पष्ट, स्फुट; सरल, सुगम, सुबोध; अनलंकृत, निर्भूषण; अनतिसुंदर; स्पष्टभाषिन्;

अकुटिल, ऋजु, निर्व्याज । *n.* समप्रदेश, ०भूमि *f,* ०स्थली । P. sailing, सुकरक्रम । -dealing, *n.* निष्कपटाचरणं। -ly, *adv.* स्पष्टं, स्फुटं; व्यक्तं; विनालंकारं । -spoken, *a.* स्पष्टोक्त; स्पष्टभाषिन्.

Plaint, *n.* अभियोग, भाषा, भाषापाद; परिदेवना, विलाप, शोक । -iff, *n.* अभियोक्तृ, अर्थिन्, वादिन्, शिरोवर्तिन् *all m* । -ive, *a.* खेदसूचक, दुःखवाचक, शोकार्थक; करुण; दीन; -ly, *adv.* करुणं, दीनं.

Plait, *n.* (Hair,) कबरी, कर्परी, धम्मिल्ल, वेणी; ऊर्मिका, पुट, भंगि-गी *f* । *vt.* वेणीकृ 8 U; संग्रंथ् 9 P, संसिव् 4 P; पुटयति *Den,* पुटीकृ 8 U, व्यावृत् *c.*

Plan, *n.* रूपरेखालेख्यं, सूत्रपात; उपाय, कल्पना, उद्देश, प्रयुक्ति *f,* प्रयोग, युक्ति *f* । *vt.* रूपरेखां आलिख् 6 P, सूत्रपातं कृ 8 U; (परि०, सं०)क्लृप् *c,* प्रयुज् 7 A. 10 U, संप्रधृ 10 U.

Plane, *a.* सम । *n.* (1) समक्षेत्रं, ०तलं ; (2) तक्षणी । *vt.* समीकृ, श्लक्ष्णीकृ *both* 8 U. तक्ष् 5 P.

Planet, *n.* खेचर, खेट, ग्रह, ज्योतिस् *neu.*, नभश्चर । Minor P. उपग्रह । P'.s aspect, दशा । P.'s orbit, कक्षा । P.'s motion गति *f,* चार । P.'s passage to another sign, संक्रमणं, संक्रांति *f.* । -arium *n.* ग्रहगतिदर्शकयंत्रं । -ary, *a.* ग्रहविषयक । -stricken, *a.* ग्रहपीडित.

Plangent, *a.* तारस्वर, घोषण । महास्वन, मुखर.

Planish, *vt.* द्रुघणेन समीकृ 8 U.

Plank, *n.* फलक *mn.*; कार्यक्रमभाग । *vt.* फलकैः आच्छद् 10 U. *or* सनाथीकृ 8 U ; निक्षिप् 6 P.

Plant, *n.* उद्भिज्ज, ओषधि *f.*, वृक्ष, शाक, शिग्रु *m.* हरितकं ; वंशज, वंश्य ; शिल्पयंत्रसामग्री ; कपटोपाय, प्रतारणा । *vt.* (आ) रुह् *c,* मूल् 10U ; निविश् *c,* स्था *c.* । -ation, *n.* रोपणं ; क्षेत्रं, वाटिका । -er. *n.* रोपक, रोपयितृ *m.*

Plantain, *n.* अंशुमत्फला, कदली, काष्ठीला, दीर्घपर्णी, रंभा, वारबुसा, तृषा ; कदलीफलं । P. of a dark kind, लंपा । P. with big fruit, माहेंद्री । P. with small fruit, मोचा, साष्टी.

Plantigrade, *a.* पादतलचारिन्.

Plaque, *n.* शिल्पितपट्ट *mn.*

Plash, *n.* कासार, जलाशय । *vt.* (1) (जलं) आस्फल् *c*; जले क्रीड् 1 P; (2) (शाखाः) संग्रंथ् 9 P । -y, *a.* अनूप-प्य, जलाढ्य.

Plasma, *n.* रुधिररस.

Plaster, *n.* चूर्ण *mn*; लेप, सुधा ; उपनाह, प्रलेपपट्टिका । *vt.* सुधया लिप् 6 P ; उपनह् 4 U । -er, *n.* पलगंड.

Plastic, *a.* घटक, मूर्तिसाधक; सुघटनीय; सुनम्य.

Plastron, *n.* उरःपट.

Plate, *n.* (धात्वादिकस्य) पट्ट *mn*, फलक *mn*; चित्रकाच; पात्रं, स्थाली; हेमरूप्यपात्राणि *pl.* । *vt.* धातुपट्टेन *or* धातुपत्रेण आच्छद् 10 U । Plating, *n.* धातुपटलं; धातुपत्रावरणं.

Plateau, *n.* अधित्यका.

Platform, *n.* पीठिका, मंच, वेदि *f*, वेदिका.

Platitude, *n.* नीरसता, सामान्यता; नीरसोक्ति *f* । Platitudinous, *a.* नीरस, सामान्य । Platitudinarian, *n.* नीरसोक्तिप्रिय.

Platoon, *n.* गुल्म *mn*.

Platter, *n.* स्थाली.

Plaudit, *n.* धन्यवाद, प्रशंसा.

Plausible *a.* आपातसत्य, सत्याभास । Plausibility, *n.* आपातसत्यता.

Plaustral, *a.* शाकट.

Play, *n.* केलि *f*, क्रीडा, खेलनं, लीला, विहार; देवनं, द्यूतं, द्यूतक्रीडा; नाटकं, भरतप्रयोग । *vi.* क्रीड् 1 P, खेल् 1 P, रम् 1 A, विहृ 1 P; अक्षैः क्रीड् 1 P, दिव् 4 P; वद् *c*; आचर् 1 P, चेष्ट् 1 A; अभिनयं कृ 8 U । *vt.* प्रवृत् *c*, व्यापृ *c*; कृ 8 U, विधा 3 U; वद् *c*; अभिनी 1 P, नट् 10 U । In p., लीलया । P.ed out, क्षीण, श्रांत । P. on words, श्लेष । To p. false, विश्वासघातं कृ 8 U । To p. fast and loose, अस्थिरं *or* विवेकशून्यं वृत् 1 A । To p. the game, निष्कपटं आचर् 1 P । -day, *n.* अनध्याय०, उत्सवदिनं, पर्वन् *neu* । -er, *n.* क्रीडक; नट, पात्रं । -fellow, *n.* सहक्रीडक, सहविहारिन् *m* । -ful, *a.* क्रीडाप्रिय, लीलापर, विलासिन्; -ly, *adv.* लीलया । -house, *n.* नाटक०, रंगशाला । -wright, *n.* नाटककार.

Plea, *n.* उत्तरं, उत्तरपाद; व्यपदेश; क्षमायाचना । -d, *vi.* उत्तरं दा 3 U; स्वपक्षं समर्थ् 10 U; परपक्षं विरुध् 7 U; (अर्थिनः) पक्षं प्रतिपद् *c*; क्षमां याच् 1 A । *vt.* उपपत्त्या समर्थ् 10 U; व्यपदेशार्थं *or* क्षमार्थं उपन्यस् 4 U *or* उपक्षिप् 6 P. । To p. guilty, not g., दोषारोपं अंगीकृ 8 U, निराकृ 8 U । To p. with, अनुनी 1 P, -der, *n.* अभिभाषक, व्यवहारदर्शक । -ding, *n.* उत्तरवाद; प्रार्थना, याचना.

Pleach, *vt.* गुंफ् 6 P, (सं°)ग्रंथ् 9 P.

Please, *vt.* आनंद् *c*, आह्लाद् *c*, तुष् *c*, तृप् 10 U, प्रसद् *c*, प्री 1.9 U, (प्र०) मुद् *c*, सुखयति *Den*, हृष् *c* । *vi.* इष् *Pass*, रुच् 1 A । If you p., यदि रोचते

भवते । Pleasing, Pleasant, *a.* आनंदक, आह्लादक, चारु, चेतोहर, प्रिय, मनोरम, मोदजनक, रमणीय, रम्य, रुचिर, सुखकर, हर्षप्रद ; -ly, *adv.* सुखं, सुष्ठु । Pleasance, *n.* आराम, केलिवनं, क्रीडोद्यानं, प्रमदवनं । Pleasantry, *n.* क्ष्वेला, नर्मन् *neu*, नर्मालाप, नर्मोक्ति *f*, विनोद.

Pleasure, *n.* आनंद, आह्लाद, तुष्टि *f.* प्रमोद , संतोष, सुखं, हर्ष ; (उप०, सं०)भोग ; अभिलाष, इच्छा, ईहा, कामना, रुचि *f* । -boat, *n.* क्रीडानौका । -ground, *n.* केलिवनं *etc. See* 'Pleasance' Pleasurable, *a.* आनंदक, तुष्टिकर, रुचिर, सुखप्रद ; चारु, रम्य.

Pleat, *n.* पुट, भंग, वलि *f* । *vt.* पुटयति *Den.* पुटीकृ 8 U.

Plebeian, *a.* प्राकृत, साधारण, सामान्य । *n.* प्राकृतजन.

Plebiscite, *n.* जनतामतप्रकाशनं.

Plectrum, *n.* तंत्रिघर्षणी.

Pledge, *n.* आधानं, आधि *m.*, उपनिधि *m*, औपनिधिकं, निक्षेप, न्यास, बंधक ; पण ; समय ; अभिज्ञानं । *vt.* आधीकृ 8 U, निक्षिप् 6 P, न्यस् 4 U ; प्रतिज्ञा 9 U, प्रतिश्रु 5 P । -d, *a.* (word) कृतप्रतिज्ञ, प्रतिज्ञाबद्ध.

Pleiades, *n.pl.* कृत्तिकाः *pl.*

Plenary, *a.* (सं०) पूर्ण, सकल, समग्र, ऐकांतिक.

Plenilune, *n.* चंद्रमातृ *f.*, निरंजना, पित्र्या, पू(पौ)र्णमासी, पूर्णा, पूर्णिमा(का).

Plenipotentiary, *a.* पूर्णसामर्थ्यसंपन्न ; ऐकांतिक । *n.* राजप्रतिनिधि *m.*

Plenitude, *n.* पूर्णता, सामग्र्यं ; बाहुल्यं, वैपुल्यं.

Plenty, *n.* प्राचुर्यं, बाहुल्यं, भूयस्त्वं, विपुलता, वैपुल्यं, समृद्धि *f* Plenteous, Plentiful (*also* Plenty) *a.* अधिक, पुष्कल, प्रचुर, प्रभूत, प्राज्य, बहुल, भूयिष्ठ, भूरि, विपुल ; -ly *adv.* बहुशः, भूरि, भृशं, विपुलं.

Pleonasm, *n.* शब्दाधिक्यं, पौनरुक्तं (क्त्यं)। Pleonastic, *a.* उद्वृत, व्यर्थशब्दबृंहित.

Pleroma *n.* बाहुल्यं, वैपुल्यं; परमात्मन् *m.*

Plethora *n.* अतिरेक, अतिशय, आधिक्यं, उत्सेक, उद्रेक; रुधिरोद्रेक। Plethoric, *a.* अतिमांसल ; रक्तोत्सेकिन्.

Pleura, *n.* पुप्फुसवेष्टनं। Pleurisy *n.* फुप्फुसवेष्टनपाक ; पार्श्वशूलं.

Plexus, *n.* शिराजालं.

Pliable , Pliant, *a.* आयम्य, कुंचनीय, नम्य ; वश्य, विधेय, सुखनम्य । Pliability, Pliancy, *n.* नम्यता ; वश्यता.

Plicate, *a.* पुटीभूत.

Pliers, *n. pl.* कंकमुखं, संदंश, संदंशिका.

Plight, *vt.* (1) प्रतिज्ञा 9 U, प्रतिश्रु 5 P । *n.* प्रतिज्ञा, समय.

Plight (2) *n.* अवस्था, गति, दशा, स्थिति *all f.* । Sorry p. दुर्दशा; कष्टं, कृच्छ्रं.

Plinth, *n.* स्तंभ°, भित्तिमूलं.

Plod, *vi.* सायासं गम् 1 P *or* चल् 1 P; दीर्घं आयस् 4 P *or* श्रम् 4 P; दीर्घश्रमेण अधी 2 A *or* पठ् 1 P । *n.* सायासगमनं; दुष्करकार्यं । -der, *n.* दीर्घोद्योगिन् *m* । -dingly, *adv.* सायासं, दीर्घश्रमेण.

Plop, *n.* मज्जनध्वनि *m* । *adv.* अकस्मात्, सहसा । *vi.* (जले) सहसा पत् 1 P.

Plot, *n.* स्थलं-ली; उपाय, युक्ति *f*; कपटयोजना, कूटोपाय; वस्तु *neu*, संविधानकं । *vt.* कपटेन क्लृप् *c or* घट् *c* । *vi.* उपजप् 1 P, कूटं रच् 10 U; द्रुह् 4 P । -ter, *n.* उपजापक, कूटघटक, संशप्तक.

Plough, *n.* गोदारणं, लांगलं, सीर(क), हलं, हलि *m*, हाल । *vt.* कृष् 1 P. 6 U, हल् 1 P; परीक्षायां प्रत्याचक्ष् 2 A । To p. the sands, वृथायासं कृ 8 U । Shaft of p., ईषा, हलीषा । Furrow of p., फालरेखा, लांगलपद्धति *f*, सीता । -land, *n.* फालकृष्टं, सीत्यं, हल्यं । -man, *n.* कृषाण, कृषिक, लांगलिन् *m*, सैरिक, हालिक । -share, *n.* कृषक, निरीष *mn*, फाल.

Pluck, *vt.* उत्कृष् 1 P, उद्धृ 1 P; सहसा आकृष् 1 P; (पिच्छानि) उत्पट् *c or* लू 9 U; प्रतॄ *c*, वंच् *c*; परीक्षायां प्रत्याचक्ष् 2 A । *n.* आकर्षणं; धैर्यं, प्रगल्भता, साहसं । To have a crow to p., छिद्रं *or* दोषं आन्विष् 4 P । To p. up heart, पुनः धैर्यं अवलंब् 1 A । -less, *a.* कातर, धैर्यहीन, भीरु । -y, *a.* धृष्ट, निर्भय, शूर, साहसिक.

Plug, *n.* रोधनी, स्तंभनी; कीलक *mn* । *vt.* स्तंभ् 9 P.

Plum, *n.* बदरं; (tree) कर्कंधू *f*, बदरिका, बदरी; उत्तमांश । -my, *a.* बदरपूर्ण; मिष्ट, सुरस, स्वादु.

Plumage, *n.* पिच्छानि *pl*, पिच्छकलाप, °भार.

Plumassier, *n.* पिच्छविक्रेतृ *m*.

Plumb, *n.* लंबक । *a.* लंबरूप; ऋजु, सरल । *vt.* लंबकेन *or* सूत्रेण समाधा 3 U *or* समायुज् 7 U; जलवेधं *or* निम्नतां परिमा 2 P. 3 A । -less, *a.* अगाध, अतलस्पर्श । -line, *n.* (लंब) सूत्रं.

Plumbean, Plumbeous, *a.* सीसमय; सीसोपम; जड, मंद.

Plumber, *n.* जलप्रणालीशिल्पिन् *m*.

Plume, *n.* पक्ष, पर्णं, पिच्छं; चूडालंकार । *vt.* आत्मानं *or* निजपिच्छभारं प्रसाध् *c*; आत्मानं श्लाघ् 1 A । Borrowed p.s, अन्याय्यप्रतिष्ठा । Plumose, *a.* पिच्छोपम; सपिच्छ । Plumy, *a.* पिच्छावृत.

Plummet, *n.* लंबक, लंबसीसकं.

Plump, (1) *a.* पीन, पीवर, मांसल, मेदुर, स्थूल। *vt.* पीवरीकृ 8 U, स्फाय् *c*। *vi.* आप्यै 1 A। –ness, *n.* पीवरता, मेदुरता। –y, *a.* ईषत्पीन.

Plump, (2) *vi.* सहसा पत् 1 P; एकांतेनैव अनुग्रह 9 U *or* अनुमन् 4 U। *vt.* सहसा निक्षिप् 6 P। *adv.* सहसैव; स्पष्टं। –er, *n.* एकांतानुमानिन् *m*; अनृतमात्रं.

Plunder, *vt.* (वि०) लुंठ् 1 P. 10 U; बलात् *or* कपटेन अपहृ 1 P। *n.* लुंठनं, लुंठितं, लोप्त्रं। –er, *n.* विलुंठक.

Plunge, *vt.* (जलादिके) अवगाह् *c or* निमस्ज् *c*; व्यध् 4 P, निविश् *c*। *vi.* अवगाह् 1 A, निमस्ज् 6 P; सहसा प्रविश् 6 P *or* प्राप् 5 P। *n.* आप्लव, निमज्जनं; आकस्मिकचलनं; अतिसाहसं.

Pluperfect, *a.* भूतातीत० *or* भूतसमाप्तकाल० *or* ०कर्मवाचक.

Plural, *a.* एकाधिक, अनेक, बहु; बहुवाचक। *n.* अनेक०, बहुवचनं। –ism, *n.* बहुत्वं; परमतत्त्वानेकतावाद। –ity, *n.* अनेकत्वं, बहुत्वं; भूयिष्ठसंख्या.

Plus, *n.* धनं, धनचिह्नं। *a.* अधिक *in comp.*

Plutarchy, Plutocracy, *n.* धनिकप्राधान्यं, ०राज्यं। Plutocrat, *n.* धनसत्ताधिकारिन् *m.*

Plutonian, *a.* नारक; आंतर्भौम.

Pluvial, *a.* प्रावृषिक; वृष्टिपूर्ण; आर्द्र, क्लिन्न.

Ply, (1) *n.* पुट, भंग; ग्रथितसूत्रं.

Ply, (2) *vt.* चिरं व्यापृ *c or* प्रयुज् 7 A. 10 U; दृढं चल् *c*; प्रवृत् *c*, निर्वह् *c*; उपपद् *c*, दा 3 U। *vi.* सततं गतागतं कृ 8 U; व्यापृ 6 A.

Pneuma, *n.* प्राण; आत्मन् *m.*

Pneumatic, *a.* वायुविषयक, वायव; वायुप्रेरित.

Pneumonia, *n.* पुप्फुसपाक.

Poach, (1) *vt.* पच् 1 P.

Poach, (2) *vi.* विनानुज्ञां अतिक्रम् 1 U. 4 P *or* उल्लंघ् 1 A. 10 P। *vt.* कपटेन ग्रह् 9 P। –er, *n.* कूटग्राहिन् *m.*। –y, *a.* अनूप; आर्द्रमृदु.

Pock, *n.* पिटिका। –mark, *n.* पिटिकाव्रण, ०चिह्नं.

Pocket, *n.* कोश-ष। *vt.* कोशे निधा 3 U *or* निविश् *c*; कपटेन आत्मसात्कृ 8 U; (अवमानं) तितिक्षते *Den or* सह् 1 A.

Poculiform, *a.* चषकाकार.

Pod, *n.* बीजकोश, ०पुट.

Podagra, *n.* वातगुल्म, वातरक्तं। –l, (*also* Podagric, Podagrous), *a.* वातग्रस्त.

Podal, *a.* पादविषयक.

Podge, *n.* पीनवामन। Podgy, *a.* पीनखर्व.

Poem, *n.* काव्यं, काव्यप्रबंध.

Poephagous, *a.* तृणभक्षक.

Poesy, *n.* काव्यशास्त्रं ; कविता, काव्यसंग्रह.

Poet, *n.* कवि *m.*, काव्यकृत् *m*। -aster, *n.* कुकवि *m*। -ic, -ical, *a.* काव्यमय, ०पूर्ण, काव्यात्मक, काव्योचित ; पद्यमय, वृत्तबद्ध। -ics, *n. pl.* साहित्यं, काव्यशास्त्रं, काव्यानुशासनं। -icule, *n*, कुकवि *m.*। -ize, *vi.* काव्यं रच् 10 U। -ry, *n.* कविता, काव्यं ; पद्यं; काव्यसंग्रह; प्रतिभोत्तेजकगुण.

Pogrom *a.* उपप्लव, बृहद्धत्या.

Poignant, *a.* तीक्ष्ण, तीव्र, प्रखर ; अरुंतुद, मर्मभेदिन् ; हृदयंगम।

Poignancy, *n.* तीव्रता ; अरुंतुदत्वं.

Point, *n.* बिंदु *m.*, अंक, चिह्नं ; अग्रं, आणि *m*, कोटि-टी *f*; (cape) अंतरीप, भूशिरस् *neu*; (of compass) आशा, ककुभ् *f.* दिशा ; प्रकरणं, विषय; समवस्था, स्थिति *f.*; काल, प्रसंग, समय; (mark) गुण ; विशेष ; अभिप्राय, अर्थ, आशय। *vt.* उत्तिज् *c.*, क्ष्णु 2 P, तीक्ष्णीकृ 8 U., निशो 4 P. ; बिंदुभिः *or* चिह्नैः अंक् 10 U ; उद्दिश् 6 P, दृश् *c*, निर्दिश् 6 P; अभिसंधा 3 U., लक्षीकृ 8 U। *vi.* उद्देशं *or* निर्देशं कृ 8 U। At all p.s, समंततः, समग्रतः। At, on the p. of, आसन्न०, उन्मुख *in comp.*। In P., to the P., उपपन्न, प्रस्तुत, प्रास्ताविक। P. at issue, विवादपदं, ०विषय। P. of view, मतभेद, दृष्टिविशेष। To make a p. of, गुर्वर्थकमिव मन् 4 A। To come to the P., प्रस्तुतं अनुसंधा 3 U। -blank, *adv.* ऋजुतया, सरलं। -ed, *a.* साग्र; तीक्ष्णाग्र, निशित; मर्मभेदिन् ; स्पष्टवादिन्; -ly, *adv.* स्पष्टं, स्पष्टोद्देशेन। -er, *n.* दर्शक। -less, *a.* निरग्र ; अतीक्ष्ण; कुंठित, मुंड ; अनुपपन्न , अप्रस्तुत.

Poise, *vt.* तुल् 10 U ; विचर् *c*। *vi.* तुल् *Pass* ; (आकाशे) डयमान *a.* *or* परिभ्रमत् *a.* स्था 1 P। *n.* समतोलनं, समभारता ; समवृत्ति *f* ; अंगसौष्ठवं.

Poison, *n.* क्ष्वेड, गर *mn*, गरल *mn.* जांगुलं, विषं ; (a particularly deadly p.) कालकूटं, हालाहलं। *vt.* विषेण दिह् 2 U *or* संमिश्र् 10 U ; विषं पा *c*; विषप्रयोगेण हन् *c* ; अतीव कलुषीकृ 8 U *or* दुष् *c*। -ous, *a.* विषमय, विषाक्त, सगर ; घातुक.

Poitrel, *n.* (अश्वस्य) उरस्त्राणं.

Poke, (1) *n.* प्रसेव, स्यूत। A pig in a p., अदृष्टवस्तुक्रय.

Poke, (2) *vt.* (तीक्ष्णाग्रवस्तुना) निष्पीड् 10 U ; उत्तिज् *c*, प्रज्वल्

c; व्यध् 4 P । *vi.* अन्वेषणं कृ 8 U; कालक्षेपं कृ 8 U । *n.* निष्पीडनं; आघात । -r, *n.* अंगारशलाका । Poky, *a.* अविस्तीर्ण, संकुचित, संबाध; क्षुद्र, तुच्छ; मलिन.

Polar, *a.* ध्रुवविषयक; ध्रुवस्थ; अतिविपरीत; मार्गदर्शक.

Pole, (1) *n.* ध्रुव, ध्रुवक । P. -star, *n.* औत्तानपाद-दि *m*, ज्योतीरथ, ध्रुवतारा.

Pole, (2) *n.* दंड, यष्टि *f*; (of vehicle) धुर् *f*, धुर्वी । *vt.* दंडेन *or* दंडैः सनाथीकृ 8 U *or* प्रेर् *c.*

Pole-axe, *n.* परशु *m*, परश्वध.

Pole-cat, *n.* गंधमार्जार.

Polemic, *n.* वाद, विवाद; (*pl.*) वादविद्या, वादानुवाद । *a.* (*also* -al), विवादात्मक; वादविषयक वादकुशल, ०प्रिय.

Police, *n.* नगरपालाः, पुररक्षकाः *both pl.* । *vt.* नगरपालैः नियम् 1 P *or* सनाथीकृ 8 U । -man, *n.* नगरपाल, राजपुरुष.

Policy, (1) *n.* नय, नीति *f*; उपाय, तंत्रं, युक्ति *f*, व्यवहार; राजनीति *f*, तंत्रण ०, शासनरीति *f*.

Policy, (2) *n.* आयतिरक्षणसमयलेख.

Polish, *vt.* तिज् *c*, धाव् 10 U, प्रमृज् 2 P. *c*; संस्कृ 8 U । *n.* कांति *f*; श्लक्ष्णता, सांद्रता; तेजनद्रव्यं; शिष्टता, संस्कृति *f*, सभ्यता; लालित्यं, सौजन्यं । To p. off, सत्वरं समाप् *c* । -ed, *a.* शिष्ट, संस्कृत, सभ्य; ललित । -er, *n.* तेजक, मार्जक.

Polite, *a.* दक्षिण, विनीत, सभ्य, सुजन, सुशील; सुसंस्कृत; ललित । -ly, *adv.* विनयेन, सौजन्येन । -ness, *n.* दाक्षिण्यं, विनय, सभ्यता, सौजन्यं.

Politic, *a.* नयविद्, नीतिज्ञ; दीर्घदर्शिन्, समीक्ष्यकारिन्; चतुर, समीक्ष्यकृत, सुविचारपूर्वक; कुटिल, धूर्त; नागरिक । *n. pl.* नीति *f*, राजनीतिशास्त्रं; राजकार्याणि *pl.* । Body p., नागरिकसंस्था । -al, *a.* तंत्रणविषयक, राजशासनविषयक; नीतिविषयक; राजकीय; p. science, राजनीतिशास्त्रं; p. economy, अर्थशास्त्रं । -ian, *n.* नीतिज्ञ, राजकार्यकोविद.

Polity, *n.* राज्यतंत्रं, ०संस्था.

Poll, (1) *n.* (*also* Polly) कीर, शुक.

Poll, (2) *a.* शृंगहीन.

Poll, (3) *n.* मस्तकं, मुंडं, शिरस् *neu*, शीर्षं; मताधिकारिनामावली *f*; मतप्रकटनं । *vt.* वृक्षाग्रं, केशान्, शृंगं *etc.* छिद् 7 P; मतप्रकटनं स्वीकृ 8 U.

Pollard, *n.* छिन्नाग्रवृक्ष.

Pollen, *n.* पराग, रेणु *mf.*

Polloi, *n.* प्राकृतजनाः *pl.*

Pollute, *vt.* कलुषयति *Den*, कलुषीकृ 8 U, दुष् *c*, मलिनीकृ 8 U; बलात् अभिगम् 1 P, आधृष् *c*। Pollution, *n.* दूषणं, मलिनीकरणं; कालुष्यं, मालिन्यं.

Poltroon, *n.* कातर, भीरु, भीरुक। *a.* त्रस्नु, भीरु। -ery, *n.* कातर्यं, क्लैब्यं.

Polyandry, *n.* अनेकभर्तृसेवनं। Polyandrous, *a.* अनेकपतिक, बहुभर्तृसेविन्। Polyandrist, *n.* अनेकपतिका, बहुभर्तृसेविनी.

Polyarchy, *n.* बहुसत्ताकराज्यं.

Polychromatic, *a.* विविधवर्ण.

Polygamy, *n.* बहुपत्नीकत्वं। Polygamous, *a.* बहुभार्यासेविन्। Polygamist, *n.* अनेकपत्नीसेविन् *m*, बहुपत्नीक.

Polyglot, *a.* बहुभाषामय, ०वादिन्.

Polygon, *n.* बहुकोण, बहुभुज। -al, *a.* बह्वस्र.

Polyhistor, Polymath, *n.* महापंडित.

Polymorphic, Polymorphous, *a.* बह्वाकार.

Polypetalous, *a.* बहुदल.

Polypod, *a.* बहुपाद.

Polysyllabic, *a.* बह्वक्षर.

Polytechnic, *a.* अनेकविद्याशिक्षक.

Polytheism, *n.* अनेकदेवतावाद.

Polytheist, *n.* अनेकदेवतावादिन् *m.*

Pomade, Pomatum, *n.* केशांजनं.

Pomegranate, *n.* (Tree) करक, डालिम, दाडि(लि)म; (fruit) दाडिमं.

Pomiculture, *n.* फलवर्धनं.

Pommel, *n.* गंड, पिंड; मुष्टि *f*। *vt.* भृशं तड् 10 U.

Pomology, *n.* फलवर्धनविद्या.

Pomp, *n.* आडंबर, विजृंभणं, विभव, वैभवं। -ous, *a* साडंबर; साटोप; आत्मविभवदर्शिन्। -osity, *n.* साडंबरता; आटोप.

Pond, *n.* कासार, तटाक, तडाग *all mn*, पुष्करिणी, सरस् *neu*, ह्रद। -lily, *n.* पद्मं, सरोरुहं। -let, *n.* पल्वलं, वेशंत.

Ponder, *vt.* भृशं विचर् *c or* विमृश् 6 P, ध्यै 1 P, परिचिंत् 10 U.

Ponderable, *a.* तोलनीय, तोलवत्.

Ponderous, *a.* गुरु, भारवत्, भारिक, भारिन्; जड, स्थूल; साडंबर। Ponderosity, *n.* भारवत्त्वं; साडंबरता.

Ponent, *a.* पाश्चात्य, प्रतीच्य.

Poniard, *n.* कृपाणिका.

Pontage, *n.* सेतुशुल्क *mn.*

Pontiff, *n.* पुरोहिताग्रणी *m.*

Pontify, *vi.* प्रमादादागम्य इव आचर् 1 P.

Pontoon, *n.* सेतुनौका.

Pony, *n.* घोटक.

Pooh, *int.* धिक् । Pooh-pooh, *vt.* उपहस् 1 P; तृणाय मन् 4 A.

Pool *n.* जलाशय, पल्वलं.

Poop, *n.* नौकापृष्ठभाग.

Poor, *a.* आकिंचन, अधन, दरिद्र, दीन, निर्धन; (lacking) ऊन, न्यून; अप्रचुर, अविपुल, स्तोक, स्वल्प; कृश, क्षाम, परिक्षीण; अधम, कुत्सित, क्षुद्र, तुच्छ; (barren) अनुर्वर, ईरिण । -ly, *adv.* अल्पसिद्ध्या; असम्यक्; सदोषं; *a.* अस्वस्थ । -spirited, *a.* कातर, भीरु; अधम, नीच.

Pop, *vi.* स्फोटशब्दं कृ 8 U; सहसा *or* सत्वरं चल् 1 P. *or* निर्गम् 1 P *or* प्रविश् 6 P । *n.* अकांडस्फोटशब्द । To p. off, सत्वरं अपक्रम् 1 P *or* मृ 6 A.

Popinjay, *n.* कीर, शुक; काष्ठकूट; सुभगंमन्य, वाचाट.

Poppy, *n.* खसतिल, खसखस.

Populace, *n.* प्राकृतजनाः, पामरजनाः *both pl.*

Popular, *a.* जनप्रिय, लोकाभिमत, लौकिक, लोकरूढ, लोकप्रसिद्ध; जनोचित, अनौपनिषदिक, सामान्य । -ity, *n.* लोकप्रियता । -ize, *vt.* लोकप्रियं *a. or* लोकरूढं *a* कृ 8 U; लोकेषु प्रसृ *c.*

Populate, *vt.* जनैः वस् *c*; (अधि°, नि°, प्रति°) वस् 1 P, अधिष्ठा 1 P।

Population, *n.* प्रजा, जनता, जनाः *pl.*, लोकाः *pl.*

Populous, *a.* जनाकीर्ण, बहुप्रज.

Porch, *n.* अलिंद, प्रघ(घा)ण.

Porcine, सूकरविषयक; सूकरोपम.

Porcupine, *n.* शलल-ली, शल्य, शल्यक, श्वाविध् *m* । P.'s quill, शलं, शललं.

Pore, (1) सूक्ष्मच्छिद्रं; रोमकूप *mn*, रोमगर्त, स्वेदद्वारं । Porose, Porous, *a.* छिद्रमय, सुषिर, सरंध्र.

Pore, (2) *vi.* (अनु°, परि°)शील् 10 U; निध्यै 1 P; दीर्घं अधी 2 A.

Pork, *n.* सूकरमांसं । -er, *n.* परिपुष्टसूकर.

Pornocracy, *n.* वेश्याराज्यं । Pornography, *n.* वेश्यासारस्वतं; अश्लीलवाङ्मयं.

Porpoise, *n.* अंबुकपि, असिपुच्छ, असिप्लव, उलु(लू)पिन्, उष्णवीर्य, महावस, शिशुक, शि(शिं)शुमार *all m*, बुल्लकी.

Porraceous, *a.* ईषद्धरित.

Porridge, *n.* उष्णिका, पिच्छिका यवागू *f*, यूष *mn*, विलेपी, श्राणा.

Porringer, *n.* स्थाली, यूषपात्रं.

Port, (1) *n.* नौकाशय, नौकाश्रय; नौकाश्रयपुरं.

Port, (2) *n.* द्वारं । -hole, *n.* नौकागवाक्ष । Portal, *n.* तोरण

mn, द्वारं, प्रवेश । Portcullis, *n.* द्वारजालकं.

Port, (3) *n.* (नौकायाः) वामभाग.

Port, (4) *n.* चर्या, चेष्टितं, वृत्ति *f.*

Portable, *a.* सुवहनीय; अनतिमहत् । Portage, *n.* वहनं; वहनमूल्यं । Portative, *a.* वाहिन्; उत्तंभक.

Portend, *vt.* प्रागेव दृश् *c or* सूच् 10 U । Portent, *n.* अजन्यं, निमित्तं, पूर्वलक्षणं, शकुन; अपशकुनं, अशुभलक्षणं, उत्पात, दुश्चिह्नं; अद्भुतं, आश्चर्यं । Portentous, *a.* निमित्तदर्शिन्; अशुभसूचक, अमंगल; औत्पातिक, अद्भुत.

Porter, *n.* भारवाह, भारिक, वाह-(हि)क; दौवारिक, द्वारपाल । -age, *n.* वहनमूल्यं । Portress, *n.* प्रतीहारी.

Portfolio, *n.* पत्रकोश; मंत्र्यधिकार.

Portico, *n.* आलिंदस्तंभावलि *f.*

Portion, *n.* अंश, भाग; वंट, उद्धार; (dowry) युतकं, शुल्कं, स्त्रीधनं; भागधेयं । *vt.* अंश् 10 U परिक्लृप् *c*, वंट् 10 U, विभज् 1 U.

Portly, *a.* गंभीरवृत्ति, ०दर्शन, पीन, पीवर, स्थूल.

Portmanteau, *n.* हस्तपेटिका.

Portrait, *n.* आलेख्यं, चित्रं । -ist, *n.* चित्रकार । -ure, *n.* आलेख्यं; चित्राणि *pl*; चित्रकला; सुवर्णनं । Portray, *vt.* आलिख् 6 P; वर्ण् 10 U.

Pose, (1) *vt.* विन्यस् 4 U, स्था *c*; प्रतिज्ञा 9 U । *vi.* अमुकविडंबनं *or* अमुकरूपधारणं कृ 8 U । *n.* अंगविन्यास, संस्थिति *f*; भाव, वृत्ति *f.*

Pose, (2) *vt.* मुह् *c*, संभ्रम् *c*; निरुत्तरीकृ 8 U । -r, *n.* संभ्रामकः प्रश्न *or* उपक्षेप.

Posit, *vt.* विन्यस् 4 U, रच् 10 U; उपन्यस् 4 U, प्रतिज्ञा 9 U.

Position, *n.* अवस्था, भाव, संस्थानं, समवस्था, स्थिति *f*; आस्पदं, पदं, स्थानं; प्रतिष्ठा; अधिकार, नियोग; उपन्यास, प्रतिज्ञा.

Positive, *a.* निश्चित, नियत, सिद्ध; असंदिग्ध, स्पष्ट; भावात्मक, वास्तविक; अवैकल्पिक, आवश्यक, वैधिक; निःशंक, निश्चयपूर्ण । *n.* अस्त्यर्थकता; (Quantity) धनं । -ly, *adv.* नियतं; स्पष्टं; निश्चयपूर्वकं; अवश्यं । Positivism, *n.* पारमार्थिकतत्त्वनिराकरणवाद.

Posology, *n.* भैषज्यमात्राशास्त्रं.

Posse, *n.* दलं.

Possess, *vt.* *Expressed by* अस् 2 P, भू 1 P, विद् 4 A, वृत् 1 A *with Genitive of possessor*; धृ 10 U, भृ 3 U; नियम् 1 P; अधिष्ठा 1 P, अध्यास् 2 A, उप-

सृज् 6 P; (imbue) पूर् 10 U। To be p.ed of, अस् 2 P, *etc. with Gen. of possessor* । To p. oneself of, आत्मसात्कृ, स्वायत्तीकृ 8 U। -ed, *a.* ०युक्त, ०संपन्न, ०मत, ०वत् *in comp*; भूताविष्ट, भूतोपसृष्ट । -ion, *n.* अधिकार, भोग, स्वामित्वं, स्वाम्यं; (*pl.*) द्रव्यं, वित्तं, स्वकीयवस्तुजातं; (अन्यराज्यस्थ०) प्रदेश, भूमि *f*; आवेश, भूतावेश, भूतोपसर्ग; in p., अधिष्ठित, स्वाधीन; to give p., अधिकारं *or* स्वाम्यं दा 3 U; to take p., स्वायत्तीकृ 8 U; आक्रम् 1 U. 4 P। -ive, *a.* स्वाम्यवाचक, स्वाम्यार्थक; p. case षष्ठी । -or, *n.* भोक्तृ *m*, स्वामिन् *m*.

Possible, *a.* शक्य, संभवनीय, संभाव्य; संपाद्य, साध्य । Possibility, *n.* शक्यता, संभवनीयता; उपपत्ति *f*, संभव । Possibly, *adv.* कदाचित्, स्यात्; केनापि प्रकारेण.

Post, (1) *n.* स्थाणु *m*, स्थूणा, मेढि-थि *m*। P. for tethering an elephant, आलानं । P. of a threshing floor, खलेपाली। P. for tethering cattle, शिवक। *vt.* स्थाणौ *or* राजमार्गादिके प्रकाशनार्थं स्था *c*; निविद् *c*, प्रख्या *c*। -er, *n.* भित्तिपत्रिका.

Post, (2) *n.* गुल्मादिकस्य निवेश-(स्थानं); अधिकार, नियोग, पदं; पत्रवाहनसंस्था; प्रेष्यपत्रिकाः *pl.*। *adv.* सत्वरं। *vi.* सत्वरं मार्गं क्रम् 1 U. 4 P। *vt.* अमुकस्थाने विन्यस् 4 U *or* स्था *c or* नियुज् 7 A. 10 U; (पत्रादिकं) पत्रस्थाने निक्षिप् 6 P *or* पत्रवाहकसंस्थाद्वारा प्रेष् *c*। -age, *n.* पत्रवाहनमूल्यं । -bag, *n.* पत्रस्यूत । -haste, *adv.* अतिजवेन । -man, *n.* पत्रवाहक । P. office, पत्रस्थानं.

Post-date, *vt.* प्रागेव आगामितिथिं लिख् 6 P.

Postdiluvian, *a.* प्रलयोत्तरकालीन.

Posterior, *a.* उत्तर, उत्तरकालीन; पृष्ठस्थ, पश्चात्० *in comp.*। *n. pl.* कटिप्रोथ, नितंब, पूलक, श्रोणि-णी *f*, स्फिच् *f* । -ly, *adv.* उत्तरं, पश्चात्.

Posterity, *n.* अन्वय, वंश, संतति *f*.

Postern, *n.* खडक्किका, पक्षक *mn*, पक्षद्वारं.

Posthumous, *a.* मरणोत्तरजात, मरणोत्तरकालीन.

Postil, *n.* टिप्पणी.

Postmeridian, *a.* अपराह्णकालीन, अपराह्णतन.

Post-mortem, *a.* मरणोत्तरकालीन। *n.* शवपरीक्षणं.

Post-natal, *a.* जन्मोत्तरकालीन.

Post-obit, *a.* मरणोत्तर, ०कालीन.

Postpone, *vt.* विलंब् 1 A, व्याक्षिप् 6 P। -ment, *n.* विलंब, व्याक्षेप.

Postposition, *n.* उत्तरागमपदं.

Postprandial, *a.* भोजनोत्तर, ०कालीन.

Postscript, *n.* अनुलेख, पश्चालिखितं.

Postulate, *n.* गृहीतपक्ष; आधार-प्रतिज्ञा। *vt.* प्रतिज्ञा 9 U; ग्रह् 9 P.

Posture, *n.* अंगविन्यास, संस्थिति *f*; भाव। *vt.* (अमुकरूपेण) अंगं विन्यस् 4 U.

Posy, मुद्रालेख; कुसुमगुच्छ, ०स्तबक.

Pot, *n.* अमत्रं, आवपनं, पात्रं, भाजनं भांडं, मर्करा; (various) कलश, कुंभ, घट, चषक, पिठर, शराव, स्थाली। *vt.* पात्रे निविश् *c*; ग्रह् 9 P। To go to p., अवसद् 1 P। -able, *a.* पानार्ह, पेय। -belly, *n.* लंबोदरं; -bellied, *a.* तुंदिल, पिचिंडिल। -boiler, *n.* लेखनाजीव; वित्तमात्रार्थं लिखितो ग्रंथ। -herb, *n.* शाक, शिग्रु *m*। -hole, *n.* गर्त, विवरं। -house, *n.* शुंडा। -pourri, *n.* प्रकीर्णकं। -sherd, *n.* कर्पर, खर्पर, घोल। -tage, *n.* यूष *mn*, श्राणा। -ter, *n.* कुंभकार, कुलाल; p.'s wheel, भ्रमि *f*। -tery, *n.* कौलालकं, मार्त्तिकं, मृत्कांस्यं, मृद्भांडं; कुलालशाला.

Potamic, *a.* नदीविषयक.

Potash, *n.* कापोत, सर्जिका.

Potation, *n.* पानं; (beverage) पानं, पेयं; मद्यपानं.

Potato, *n.* कंदविशेष.

Potent, *a.* ऊर्जस्वल, प्रबल, प्रभविष्णु, बलवत्, समर्थ; वशिन्, सप्रभाव; अप्रकंप्य, निरुत्तर; उन्मादक, मादक। Potence, Potency, *n.* प्रभाव, प्राबल्यं, बलं, सामर्थ्यं; मादकता। Potentate, *n.* ईश्वर, प्रभु *m*.

Potential, *a.* शक्य, संभवनीय; लिंगशक्तिसंपन्न; विधिलिङर्थक। *n.* संभव; विधिलिङ्, सप्तमी वृत्ति *f*। -ity, *n.* संभाव्यता.

Pother, *n.* संक्षोभ, संभ्रम, कोलाहल। *vi.* निष्कारणं प्रक्षुभ् 4 P.

Potion, *n.* पानं, पेयं; भैषजपेयं.

Potter, *vi.* असम्यक् कृत्यं विधा 3 U; वृथा कालं क्षै *c*.

Pouch, *n.* कोश, लघुप्रसेव;

Poultice *n.* उत्कारिका, उपनाह, प्रलेप.

Poultry, *n.* गृहपक्षिजातं। Poulterer, *n.* कौक्कुटिक.

Pounce, (1) *vi.* अकस्मात् अवपत् 1 P *or* अवपत्य ग्रह् 9 P; सहसा आसद् *c or* धृष् 1 P। *n.* (पक्षिणः) खरूल, नखर.

Pounce, (2) मसीशोषणचूर्णं.

Pound, (1) तोलाविशेष। -age, *n.* शुल्कं.

Pound, (2) अवरोध, व्रज। *vt.* अवरुध् 7 U। -age, *n.* अवरुद्ध-गोशुल्कं.

Pound (3) *vt.* कणसात् कृ 8 U, क्षुद् 7 P, खंड् 10 U, चूर्ण् 10 U, पिष् 7 P मृद्, 9 P, म्रद् 1 A; प्रबलं तड् 10 U *or* प्रहृ 1 P। -er, *n.* मुसल *mn.*

Pour, *vt.* पत् *c.* प्रस्रु *c*; । उत्सृज् 6 P, उद्गॄ 6 P. उद्वम् 6 P, मुच् 6 P वृष् 1 P.। *vi.* भृशं निःसृ 1 P, प्रवह् 1 P अत्यंतं वृष् 1 P। *n.*, धारानिपात.

Pourboire, *n.* पारितोषिकं.

Pout, *vt.* (ओष्ठौ) प्रलंबीकृ 8 U *or* प्रसृ *c*। *n.* ओष्ठप्रलंबनं; रोष, कोपावेश.

Poverty, *n.* अकिंचनत्वं, दरिद्रता, दारिद्र्यं, दैन्यं, निर्धनता; अपर्याप्ति *f*, दुर्लभता, दुष्प्रापता, न्यूनता, स्वल्पता । -striken, *a.* दरिद्र, दीन, दारिद्र्योपहत; अधम, क्षुद्र.

Powder, *n.* क्षोद, चूर्णं; (gun-p.) आग्निचूर्णं; (perfumed) पटवासक, पिष्टातक। *vt.* चूर्ण् 10 U, क्षुद् 7 P; चूर्णं अवकॄ 6 P। *vi.* चूर्णीभू 1 P। -y, *a.* क्षोदपूर्ण, सचूर्ण.

Power, *n.* ऊर्जस् *neu*, ओजस् *neu*, प्रभाव, बलं, शक्ति *f*, सामर्थ्यं; अधिकार, आधिपत्यं, प्राबल्यं, वश, सामर्थ्यवत्-वान् राष्ट्रं, पुरुष; (math.) घात। -ful, *a.* ऊर्जस्विन्, ऊर्जित, ओजस्विन्, प्रबल, प्रभविष्णु, बलवत्, बालिन्, शक्तिमत्, समर्थ; अमोघ, कार्यसाधक, गुणावह; बृहत्, महत्, विशाल । -less, *a.* निर्बल; अशक्त, असमर्थ.

Powwow, *n.* अभिचार; उत्सव; कोलाहल *mn* । *vi.* विचारं *or* संमंत्रणां कृ 8 U.

Pox, *n.* विस्फोट, मसूरिका.

Practicable, *a.* करणीय, शक्य; साध्य, सुकर; सुवंचनीय.

Practical, *a.* विधान०, व्यवहारविषयक; व्यावहारिक; अनुभविन्, निष्णात; सुप्रयोज्य, व्यवहार्य; अभ्यासप्राप्त, व्यवहारसिद्ध ; व्यवहारयोग्य । -ly, *adv.* व्यवहारतः; अर्थतः, वस्तुतः.

Practice, *n.* आचार, वृत्ति *f*, व्यवसाय, व्यवहार, व्यापार ; अभ्यासक्रम, पद्धति *f*, रूढि *f*; अनुष्ठानं, क्रिया, विधानं, संपादनं । Practise, *vt.* अभ्यस् 4 U, नित्यं अनुष्ठा 1 P, आचर् 1 P, कृ 8 U, *etc*; विधा 3 U, संपद् *c*; शिक्ष् *c*; *vi.* अभ्यासं *or* व्यवसायं कृ 8 U ; नित्यं कृ 8 U ; प्रतॄ *c*, वंच् *c* । Practised, *a.* अभ्यस्त, दृढाभ्यस्त, अभ्यासकुशल । Practitioner, *n.* व्यवसायिन् *m*; ०आजीव, ०सेविन् *in comp.*

Præcognitum, *n.* आवश्यकविद्या, ०ज्ञानं, पूर्वज्ञेयं.

Pragmatic, *a.* अनुभवमूलक । *n.* परकार्यचर्चक, ०व्यग्र । -al, *a.*

उद्यमिन्, कार्यतत्पर ; परकार्यचर्चक, परकार्योत्सुक । Pragmatism, *n.* फलानुमेयप्रामाण्यवाद.

Prairie, *n.* तृणकीया.

Praise, *vt.* ईड् 1 A, प्रशंस् 1 P, श्लाघ् 1 A, स्तु 2 U । *n.* ईडा, गुणवर्णनं, प्रशंसा, श्लाघा, स्तव, स्तुति *f* । -ful, -worthy, *a.* प्रशंसनीय, प्रशस्य, श्लाघार्ह, श्लाघ्य, स्तुत्य.

Prance, *vi.* वल्ग् 1 P ; साटोपं गम् 1 P.

Prandial, *a.* भोजनविषयक.

Prank, (1) *vt.* साडंबरं प्रसाध् *c* ; अलंकृ 8 U । *vi.* भूषाडंबरं कृ 8 U.

Prank, (2) *n.* क्ष्वेला, नर्मकेलि *f*, नर्मक्रीडा, लीला ; कुचेष्टा । -ful, -ish, -y, *a.* नर्मप्रिय, विनोदशील.

Prate, *vi.* जल्प् 1 P ; निर्विवेकं भाष् 1 A । *vt.* मूर्खवत् वद् 1 P; वृथा विकत्थ् 1 A.

Prattle, *vi.* बालवत् *or* मूर्खवत् वृथा जल्प् 1 P । *vt.* (रहस्यं) मूर्खवत् प्रकाश् *c* । *n.* वृथा०, मूर्खजल्पनं; बालालाप । -r, *n.* जल्पाक, वाचाट (ल), वावदूक.

Pravity, *n.* अवनति *f*, भ्रष्टता.

Praxis, *n.* विधानं, व्यवहार, व्यापार; (Grammar) रूपावलि *f*, उदाहरणसंग्रह.

Pray, *vt.* अभ्यर्थ् 10 U, प्रार्थ् 10 U, याच् 1 A । *vi.* आराधनां, नमस्यां *or* प्रार्थनां कृ 8 U । -er, *n.* आराधना, उपासना, नमस्या; जप; अर्थना, प्रार्थना, याचना, विज्ञप्ति *f* । -ful, *a.* उपासनापर; प्रार्थनाप्रचुर.

Preach, *vt.* उपदिश् 6 U, प्रवच् 2 P, प्रवद् 1 P । *vi.* प्रवचनं *or* उपदेशं कृ 8 U । -er, *n.* उपदेशक, प्रवक्तृ *m.*, धर्मोपदेशक । -ing, -ment, *n.* उपदेश, प्रवचनं.

Preamble, *n.* अवतरणिका, उपोद्घात, प्रस्तावना.

Precarious, *a.* पराधीन, परायत्त, परेच्छानिबद्ध; संदिग्ध, सांशयिक; संकटाक्रांत । -ly, *adv.* संकटपूर्ण, संदिग्धं.

Precative, Precatory, *a.* प्रार्थनात्मक, ०वाचक । P. mood, आशीर्लिङ्.

Precaution, *n.* पूर्वोपाय, पूर्वविधानं; पूर्वचिंता, पूर्वावधानं । *vt.* प्राक् प्रबुध् *c* । -ary, *a.* पूर्वोपायात्मक, पूर्वप्रतिकारात्मक.

Precede, *vt.* अग्रे गम् 1 P, या 2 P, *etc.*; पूर्वमेव भू 1 P, वृत् 1 A, जन् 4 A, *etc* । *vi.* अग्रमानं भुज् 7 U । -nce, *n.* अग्रगमनं, अग्रगामित्वं; अग्रमान्यत्वं, अग्रमान, प्राधान्यं । -nt, *a.* अग्रगामिन्, अग्रवर्तिन् ; पूर्वग, पूर्वगामिन्, भूतपूर्व ; *n.* आदर्श, प्रमाणं ; पूर्वसमापत्ति *f* । -nted, *a.* भूतपूर्व; भूतसदृश । Preceding, *a.* अग्रग, पूर्व.

Precept, *n.* आज्ञा, आदेश, कल्प, चोदना, देशना, निदेश, नियम, नियोग, विधि *m*; वचनं, सिद्धांत, सूत्रं । -ive, -ual, *a.* चोदनात्मक, नैयमिक, वैधिक । -or *n.* अध्यापक, आचार्य, उपदेष्टृ *m*, उपाध्याय, गुरु *m*, शास्तृ *m*, शिक्षक । -ress, *n.* उपदेष्ट्री, शिक्षिका.

Precession, *n.* अग्रगति *f* । P. of the equinoxes, अयनचलनं.

Precinct, *n.* (देवालयादिकस्य) अंतरवकाश; अवधि *m*, पर्यंत, प्रांत, मर्यादा, सीमा; (*pl*) निकटोपांत, उपकंठ *mn*, परिसर.

Precious, *a.* बहुमूल्य, महार्घ; बहुमत, अत्यभिमत, प्रिय; सुभगंमन्य । *adv.* अतीव, प्रकामं भृशं । P. stone, रत्नं । Preciosity, *n.* अत्यलंकृतत्वं.

Precipice, *n.* अतट, तट, पातुक, प्रपात, भृगु *m*.

Precipitate, *vt.* प्रसह्य अवपत् *c* *or* अधः क्षिप् 6 P; सावेगं प्रवृत् *c* *or* प्रोत्सह् *c*; त्वर् *c*; खलीकृ 8 U (खल sediment); सांद्रीकृ 8 U । *a.* अवाङ्मुख; सरभस, साहसिक; अतिक्षिप्र, असमीक्ष्यकृत, निर्विवेक । *n.* खल, घनशेष । -ly, *adv.* अवाक्; अंजसा, रभसा, सहसा; असमीक्ष्य, निर्विवेकं । Precipitance, *n.* रभस् *neu*, साहसं, असमीक्ष्यकारित्वं.

Precipitous, *a.* अतट, पातुक, सरभस.

Précis, *n.* संक्षेप, सार.

Precise, *a.* नियत, निश्चित, परिच्छिन्न; यथार्थ, समंजस, सूक्ष्म; सूक्ष्मदर्शिन्, सूक्ष्मनियमनिष्ठ । -ly, *adv.* अंजसा, यथावत्; तथैव *also exp.* by एव । -ness (*also* Precision), *n.* नियतत्वं; याथार्थ्यं, सामंजस्यं, सूक्ष्मता । Precisian, *n.* नियमबद्ध, नियममात्रपूजक, बाह्योपचारनिष्ठ *all m*.

Preclude, *vt.* निवृ, व्यतिरिच्, व्यावृत् *all c*; बहिष्कृ 8 U; (नि०) प्रतिरुध् 7 U, प्रतिषिध् 1 P; प्रतिकृ, निष्फलीकृ 8 U । Preclusion, *n.* निवारणं, व्यतिरेक, व्यावृत्ति *f*; प्रतिबंध, प्रतिषेध । Preclusive, *a.* निवारक; प्रतिबंधात्मक.

Precocious, *a.* अकालपक्व, अकालप्रौढ, बालपक्व, बाल्यप्रौढ; धृष्ट, प्रगल्भ । Precocity, *a.* अकालप्रौढता.

Precogitation, *n.* पूर्वचिंता, पूर्वविमर्श.

Precognition, *n.* पूर्वज्ञानं, ०बोध.

Preconceive, *vt.* प्रागेव क्लृप् *c or* चिंत् 10 U *or* संभू *c* । Preconception, *n.* पूर्वकल्पना, पूर्वभावना.

Preconcert, *vt.* प्रागेव क्लृप् *c or* युज् 7 A. 10 U; प्रागेव स्वीकृ 8 U.

Precursor, *n.* अग्रगामिन्, अग्रवर्तिन्, पुरोगामिन् । -y (*also* Precursive), *a.* अग्रग, प्राक्सूचक.

Predaceous, *a.* हिंस्र.

Predatory, *a.* लुंठनवृत्ति, लोप्त्रोपजीविन्; हिंस्र.

Predecease, *vt.* प्रागेव मृ 6 A.

Predecessor, *n.* पूर्वगामिन् *m.*

Predestinate, Predestine, *vt.* प्रागेव नियुज् 7 A. 10 U *or* परिक्लृप् *c*; प्रागेव निर्णी 1 P। -d, *a.* पूर्वपरिकल्पित; दैवायत्त। Predestinarian, *n.* अदृष्टवादिन् *m*, दैवप्राधान्यवादिन् *m* । Predestination, *n.* अदृष्ट०, दैव०, पूर्वपरिकल्पनं.

Predetermine, *vt.* प्रागेव निर्णी 1 P *or* परिक्लृप् *c.*

Predicable, *a.* अभिधेय, वाच्य, विधानार्ह.

Predicament, *n.* पदार्थ, वर्ग; अवस्था, भाव; आपद् *f*, कृच्छ्रं, दुर्गति *f*, विपद् *f*.

Predicate, *vt.* अभिधा 3 U, प्रतिज्ञा 9 U। *n.* विधानं; विधेयं, पदाभिधेयं, विशेषकं; अवच्छेद। -ion, *n.* अवच्छेदनं.

Predict, *vt.* प्रागेव कथ् 10 U *or* निरूप् 10 U । *vi.* अनागतं वर्ण् 10 U। Prediction, *n.* अनागतनिरूपणं, भाविवर्णनं.

Predilection, *n.* प्रवणता; पक्षपात, अभिरुचि *f.*

Predispose, *vt.* प्रागेव प्रवणीकृ 8 U *or* आवृज् *c*। Predisposition, *n.* प्रवणता, प्रवृत्ति *f.*

Predominate, *vt.* प्रभावादिकेन अतिरिच् *Pass or* अतिशी 2 A; प्रभू 1 P । Predominance, -cy, *n.* प्रभाव, प्राबल्यं, प्राधान्यं। Predominant, *a.* प्रबल, प्रभविष्णु, बलातिरिक्त.

Pre-eminent, *a.* सर्वातिरिक्त, सर्वातिशायिन्, सर्वोत्कृष्ट; प्रधान, प्रमुख, मूर्धन्य । Pre-eminence, *n.* सर्वोत्कृष्टता, श्रेष्ठता; प्रमुखता.

Pre-emption, *n.* पूर्वक्रयाधिकार.

Preen, *vt.* (आत्मानं) प्रसाध् *c.*

Pre-exist, *vi.* (जीवस्य) जन्मनः प्राक् अस् 2 P। -ence, *n.* पूर्वजन्मन् *neu*, प्राक्तनभव.

Preface, *n.* अवतरणिका, उपन्यास, उपोद्घात, प्रस्तावना, भूमिका। *vt.* भूमिकया सनाथीकृ 8 U; प्रस्तु 2 U । Prefatorial, Prefatory, *a.* प्रस्तावनात्मक.

Prefect, *n.* नायक, सेनानी *m*; मुख्यन्यायाध्यक्ष.

Prefer, *vt.* अधिकं रुच् 1 A (*Dat. of subject*), प्री *Pass. or* मुद् 1 A, वृ 5·10 U, वॄ 9 U; प्रतिपद् *c*, उपन्यस् 4 U; उन्नम् *c*,

पदोत्कर्षं प्राप् 5 P ।–able *a.* वरीयस्, श्रेयस् ; वरं *ind.* (*used with* न, न च, न तु, *etc.*) ।–ence, *n.* अभिरुचि *f.*, प्रवणता, पक्षपात । –ment, *n.* उन्नति *f*, पदवर्धनं, पदोत्कर्ष । Preferential, *a.* पक्षपातिन् ; अनुग्रहात्मक.

Prefigure, *vt.* प्रागेव वर्ण् 10 U *or* निरूप् 10 U.

Prefix, *n.* उपसर्ग । *vt.* अग्रे निधा 3 U *or* स्था *c or* संयुज् 7 A. 10 U.

Pregnable, *a.* अवस्कंद्य, आक्रमणीय, सुधर्ष.

Pregnant, *a.* अंतःसत्त्वा, अंतर्वत्नी, आपन्नसत्त्वा, गर्भवती, गर्भिणी; फलपूर्ण ; अर्थपूर्ण । P. woman on the point of delivery, अद्यश्वीना, प्रसवोन्मुखी । P. woman's longing, *n.* दोहदं, दोहलं, दौहृदं, श्रद्धा । Pregnancy, *n.* गर्भधारणं, दौहृदं.

Prehensile, *a.* ग्राहिन् .

Prehistoric, *a.* इतिहासपूर्वकालीन; अतिप्राचीन.

Prejudge, *vt.* प्रागेव निर्णी 1 P *or* विमृश् 6 P.

Prejudice, *n.* अविचारपूर्वकभावना, ०मति *f*, पूर्वग्रह; अपाय, बाधा, हानि *f* । *vt.* मतिं दुष् *c*, दुराग्रहेण आवृज् *c or* साचीकृ 8 U; अपकृ 8 U, बाध् 1 A । –d, *a.* कृतपूर्वग्रह; अननुकूल । Prejudicial, *a.* अपायकारक, अहितावह, घातुक, बाधक; –ly, *adv.* सापकारं.

Prelect, *vi.* प्रवचनं कृ 8 U.

Prelibation, *n.* प्रथमपानं, पूर्वास्वाद.

Preliminary, *a.* आरंभक, पूर्व, प्राथमिक, प्रावेशिक, प्रास्ताविक । *n.* प्रवेशनं; (*pl.*) पूर्वकार्याणि *pl.* । Preliminarily, *adv.* प्रथमतः.

Prelude, *n.* आमुखं, प्रवेश, प्रस्तावना, प्रारंभ ; अग्रगामिन् *m*, पूर्वसूचक । *vt.* उपक्रम् 1 A, प्रविश् *c*, प्रस्तु 2 P ; प्रागेव सूच् 10 U । Prelusive, *a.* प्रारंभक, प्रावेशिक.

Premature, *a.* अकालपक्व, ०परिणत; अकाल, अनवसर, असामयिक, आकालिक ; अकालजात, ०कृत, ०समापन्न *etc.* । –ly, *adv.* अकाले ।–ness (*also* Prematurity), *n.* अकालपरिणति *f*; आकालिकता.

Premedita e, *vt.* प्रागेव चिंत् 10 U *or* विमृश् 6 P । –d, *a.* पूर्वचिंतित ; विचारपूर्वक.

Premier, *a.* प्रथम ; प्रधान, प्रमुख, मुख्य । *n.* प्रधानमंत्रिन् *m*, ०सचिव.

Premise, *n.* पक्ष, प्रतिज्ञा ; (*pl.*) गृहोपांत । Major, minor p., उदाहरणं, उपनय । *vt.* उपन्यस् 4 U, प्रतिज्ञा 9 U, प्रस्तु 2 P.

Premiss, *n.* पक्ष, प्रतिज्ञा । Major, minor p., उदाहरणं, उपनय.

Premium, *n.* पारितोषिकं ; वेतनाधिक॰, देयाधिकमूल्यं.

Premonition, *n.* पूर्वसूचना, पूर्वप्रबोध । Premonitory, *a.* प्राक्प्रबोधक.

Prenomen, *n.* स्वकीयनामन् *neu.* (as opp. to गोत्र॰ *or* कुलनामन्).

Preoccupy, *vt.* (चित्तं) पूर् 10 U *or* निमस्ज् *c* । Preoccupation, *n.* निमग्नता, व्यग्रता.

Prepare, *vt.* परिक्लृप् *c*, प्रसाध् *c*, सज्जीकृ 8 U; आयुज्, प्रयुज् *both* 7 A. 10 U, संविधा 3 U; रच् 10 U; (lesson) कंठस्थं *a.* कृ 8 U, दृढं पद् 1 P । *vi.* सज्जीभू 1 P, उद्यत *a. or* सिद्ध *a.* भू 1 P । Preparation, *n.* सज्जीकरणं, प्रसाधनं, परिकल्पनं ; रचना, संविधानं, प्रयोजनं ; सज्जा, संभार, सामग्री ; (medicine) योग । Preparative, Preparatory, *a.* परिकल्पक, संविधायिन् ; प्राथमिक, प्रारंभक, प्रावेशिक.

Prepay, *vt.* प्रागेव दा 3 U *or* निस्तॄ *c* । –ment, *n.* पूर्वनिस्तार, पूर्वमूल्यदानं.

Prepense, *a.* पूर्वचिंतित, विचारपूर्वक.

Preponderate, *vi.* भारवत्तर *a.* अस् 2 P ; भारेण, बलेन, *etc.* अतिरिच् *Pass or* अतिशी 2 A ; प्रभू 1 P; (तुलायाः) निषद् 1 P ।

Preponderance, *n.* भारातिशय, भाराधिक्यं ; प्राबल्यं, प्राधान्यं । Preponderant, *a.* भाराधिक, गुरुतर ; प्रबल, प्रभविष्णु ; प्रधान । Preponderatingly, *adv.* प्राबल्येन, प्राधान्येन.

Preposition, *n.* उपसर्ग ; (modern) शब्दयोग्यव्ययं.

Prepositive, *a.* पूर्वयोज्य । *n.* उपसर्ग.

Prepossess, *vt.* प्रागेव अध्यास् 2 A *or* निविश् 6 P or व्याप् 5 P ; प्रवणीकृ 8 U, प्रागेव आवृज् *c* । –ing, *a.* पक्षपातकारिन्, प्रवणतोत्पादक ; चित्ताकर्षक, मनोहर । –ion, *n.* प्रवणता, पक्षपात, अभिरुचि *f.*

Preposterous, *a.* अनुपपन्न, भग्नक्रम, नियमविरुद्ध, विपरीत । –ly, *adv.* अनुपपन्नं.

Prepotent, *a.* अतिप्रबल.

Prepuce, *n.* शिश्नाग्रचर्मन् *neu.*

Prerequisite, *a.* पूर्वावश्यक, पूर्वाकांक्षित । *n.* पूर्वावश्यकवस्तु *neu.*

Prerogative, *n.* ऐकांतिकाधिकार; विशेषाधिकार.

Presage, *n.* भाविसूचकं, अजन्यं, पूर्वलक्षणं ; भाविसूचनं, पूर्वप्रबोध । *vt.* प्रागेव सूच् 10 U *or* निविद् *c or* व्यंज् *c.*

Prescience, *n.* पूर्वप्रबोध, अनागतज्ञानं; दीर्घदृष्टि *f* । Prescient,

a. प्राक्प्रबुद्ध, अनागतज्ञानिन् ; दीर्घदर्शिन्.

Prescribe, *vt.* आज्ञा *c*, आदिश् 6 P. *c*, (प्र०)चुद् 10 U, निर्दिश् 6 P, विधा 3 U, शास् 2 P । *vi.* औषधोपचारं लिख् 6 P । Prescript, *n.* आज्ञा, आदेश, प्रचोदना, विधि *m* । Prescription, *n.* औषध०, उपचारनिर्देश; परंपराधिकार, रूढ्यधिकार, प्राचीनभोग । Prescriptive, *a.* परंपरा०, रूढिप्राप्त; निर्देशात्मक, प्रचोदनात्मक.

Presence, *n.* उपस्थानं, उपस्थिति *f*, संनिधि *m*, समुपस्थानं; आकार, चर्या, रूपं, वृत्ति *f* । P. of mind, अव्याकुलता, असंक्षोभ, धैर्यं । -chamber, *n.* आस्थानगृहं, आस्थानी.

Present, (1) *a.* उपस्थित, प्रत्यक्ष, समक्ष, समुपस्थित; भवत्, वर्तमान, विद्यमान, आधुनिक, इदानींतन, सांप्रतिक; प्रकृत, प्रस्तुत । *n.* वर्तमानकाल, लट् । -ly, *adv.* अचिरादेव, तत्कालं, सपदि । At p., अधुना, संप्रति, सांप्रतं.

Present, (2) *vt.* परिचितं *a.* कृ 8 U, निविद् *c*; पुरस्कृ 8 U; (exhibit) प्रकटयति *Den.* प्रकटीकृ 8 U, प्रकाश् *c*, प्रदृश् *c*, व्यंज् 7 P. *c*; (reflexive), आविर्भू, प्रादुर्भू *both* 1 P, दृश् *Pass*; उत्सृज् 6 P, उपढौक् *c*, उपहृ 1 P, ऋ *c*, (प्र) दा 3 U, वितॄ 1 P । *n.* उपहार, उपायनं, दानं, पारितोषिकं, प्रदेशनं, प्राभृतं, प्राभृतकं । -able, *a.* उपहार्य, दानार्ह; प्रदर्शनीय; सभ्य । -ation, *n.* अर्पणं, उपहरणं; उपायनं, प्राभृतं; प्रदर्शनं, प्रयोग; पुरस्करणं; उपलब्धि *f* । -ee, *n.* उपायनग्राहिन् *m* । -ment, *n.* नाट्यप्रयोग; प्रतिकृति *f*, प्रतिमा; वर्णनं, वृत्तांत.

Presentiment, *n.* पूर्वबोध, पूर्वाशंका.

Preserve, *vt.* अव् 1 P, गुप् 1 P, त्रै 1 A, पा *c*, रक्ष् 1 P; उद्धृ 1 P; तॄ *c*, मोक्ष् 10 U; उपस्करादिभिः सम्यक् रक्ष् 1 P, उपस्कृ 8 U । *n.* उपस्कर, संधितं; (मृगादिकस्य) रक्षावनं । -ation, *n.* पालनं, रक्षणं । -ative, *a.* पालक, रक्षक; *n.* रक्षासाधनं; उपस्करद्रव्यं.

Preside, *vi.* अधिष्ठा 1 P, अध्यक्षपदे आस् 2 A । -ncy, *n.* अध्यक्षपदं; प्रदेश, भोग । -nt, *n.* अध्यक्ष; सभापति *m*; प्रधानमंत्रिन् *m* । -ntial, *a.* अध्यक्षविषयक.

Press, *vt.* आपीड् 10 U, निपीड् 10 U, निर्दुह् 2 U, संकुच् 1. 6 P, संघट्ट् *c*, संपीड् 10 U, संमृद् 1. 9 P; आलिंग् 1 P, आश्लिष् 4 P, परिरभ् 1 A; दृढं प्रवृत् *c or* प्रेर् *c or* प्रोत्सह् *c*; निर्बंधेन प्रच्छ् 6 P *or* याच् 1 A; बलात् सैन्ये

निविश् c; प्रसह्य निर्वह् c or संपद् c। vi. संपीडनं कृ 8 U, प्रतिहन् 2 P, संघट्ट् 1 A; आवश्यकतां प्राप् 5 P; बलात् प्रवेशं कृ 8 U; संबाध् 1 A। n. संपीडनं; जनसंमर्द, संकुलं; मंजूषा; संपीडनयंत्रं; मुद्रणयंत्रं। In the p., मुद्यमाण। -ing, a. अतिनिर्बंधक, अपरिहार्य, अविलंघ्य, आवश्यक; अत्याग्रहिन्, निर्बंधपर। -ure, n. संपीडनं, संमर्दनं; भार; नियामकशक्ति f, निग्रहबलं, वश mn; त्वरा, रभस् neu, संभ्रम; पीडा, विपद् f, संकटं.

Prestidigitation, n. इंद्रजालं, कुहकं-का, हस्तलाघवं। Prestidigitator, n. आहितुंडिक, इं-(ऐं)द्रजालिक, कुहककार.

Prestige, n. गौरवं, प्रतिष्ठा, मान, मान्यता, माहात्म्यं; दीर्घरूढं गौरवं.

Presto, adv. क्षिप्रं, द्रुतं, सत्वरं; द्राक्, सद्यः, सपदि.

Presume, vt. अनुज्ञां विना प्रसह् 1 A, उत्सह् 1 A, धृष् 5 P; विचारं or परीक्षां विना अनुमा 2 P. 3 A or तर्क् 10 U। vi. साहसं कृ 8 U; निर्विवेकतर्कं कृ 8 U; साटोपं वृत् 1 A or आचर् 1 P। Presumable, a. अनुमेय, वितर्कणीय। Presumedly, adv. वितर्कानुसारेण.

Presumption, n. अनुमानं, कल्पना, ग्रहणं, तर्क, धारणं, भावना, वितर्क; अभिमान, अवलेप, अहंकार, आटोप, आडंबर, औद्धत्यं, गर्व, दर्प, धार्ष्ट्यं, प्रागल्भ्यं.

Presumptive, a. आनुमानिक; तर्कमूलक। P. evidence, आनुमानिकप्रमाणं.

Presumptuous, a. अवलिप्त, उद्धत, साटोप; धृष्ट, प्रगल्भ, साहसिक। -ly, adv. साटोपं; साहसेन.

Presuppose, vt. प्रागेव ग्रह् 9 P or धृ 10 U or भू c; (पूर्वसमवायिनमिव) दृश् c or सूच् 10 U। Presupposition, n. पूर्वभावना; पूर्वगृहीतपक्ष.

Pretend, vt. अपदिश्, व्यपदिश् both 6 P; सकपटं विडंब् 10 U; सकपटं प्रतिपद् c; उत्सह् 1 A, धृष् 5 P, प्रसह् 1 A; प्रतिज्ञा 9 A। vi. व्यपदेशं or व्याजं कृ 8 U। -edly, -ingly, adv. सव्याजं। Pretence, n. अभिमान, अधिकारप्रतिज्ञा; मिथ्याप्रतिज्ञा, कृतकहेतु m; छलं, व्यपदेश, व्याज; बाह्याडंबर, विडंबनं। Pretender, n. (वृथा॰) अभिमानिन् m, अभियोगिन् m; छाद्मिक। Pretension, n. अधिकारप्रतिज्ञा, अभिमान, अभियोग, साटोपवृत्ति f। Pretentious, a. अभिमानिन्; आडंबरप्रिय, आत्मविभवदर्शिन्; अवलिप्त, उद्धत,

साटोप ; -ly, *adv.* साटोपं, साडंबरं.

Preterhuman, *a.* अपौरुष, अतिमर्त्य, अतिमानुष, अमानुष.

Preterit, *a.* अतीत, भूत । *n.* भूतकाल ; लङ्.

Preterition, Pretermission, *n.* अतिक्रमणं, वर्जनं.

Preternatural, *a.* निसर्गबाह्य ; अलौकिक, अद्भुत.

Pretext, *n.* व्यपदेश ; कृतकहेतु *m* ; छलं, व्याज.

Pretty, *a.* चारु, मनोहर, रुचिर, शोभन ; (stout) प्रबल, बलवत् ; (considerable) अनल्प, बृहत् । *adv.* अनल्पं ; ०कल्प, ०प्राय *in comp.* । P.—pretty, *a.* सुभगंमन्य । Prettify, *vt.* शुभ् *c* । Prettily, *adv.* चारु, सम्यक्, सुभगतया । Prettiness, *n.* रम्यता, लावण्यं, शोभा.

Prevail, *vi.* प्रभू 1 P, बलेन *or* सामर्थ्येन अतिरिच् *Pass*; प्रसारं गम् 1 P, प्रचालित *a.* भू 1 P । P. upon, अनुनी 1 P, प्रवृत् *c* । Prevalence, *n.* प्राबल्यं, प्राधान्यं; प्रचलनं, प्रचार, प्रसार । Prevalent, *a.* प्रबल, प्रभविष्णु; प्रचालित, प्रसिद्ध, लोकसिद्ध.

Prevaricate, *vi.* संदिग्धं वद् 1 P, वाक्छलं कृ 8 U । Prevarication *n.* संदिग्धवचनं, वाक्छलं, व्यपदेश.

Prevent, *vt.* निवृ *c*, (उप०, नि०) प्रतिरुध् 7 U, प्रतिबंध् 9 P, प्रतिषिध् 1 P । -ion, *n.* निवारणं, प्रतिकार, प्रतिबंध, प्रतिरोध, प्रतिषेध । -ive, *a.* प्रतिबंधक; *n.* रोगनिवारकं; वेलारक्षक.

Previous, *a.* पूर्वग, पूर्वगामिन्, पूर्ववर्तिन् ; पूर्व, पूर्वकालीन । -ly, *adv.* पूर्वं, प्राक्.

Prevision, *n.* पूर्वप्रबोध.

Prey, *n.* भक्ष्यं, आमिषं; लुंठितं, लोप्त्रं; बलि *m*, वध्य । *vi.* (on) भक्ष् 10 U; लुंठनेन पीड् 10 U, सदा लुंठ् 1 P.

Priapus, *n.* रतिदेव; लिंगं; मेढ्रं, शिश्नं । Priapism, *n.* कामुकता, लांपट्यं.

Price, *n.* अर्घ, अर्हा, अवक्रय, पण्य, मूल्यं, वस्न *mn* । *vt.* मूल्यं क्लृप् *c* *or* निरूप् 10 U *or* स्था *c* । -less, *a.* (*also* Above, Beyond P.,) अतिमूल्य, अनर्घ्य, अमूल्य.

Prick, *n.* तोदनं, वेधनं; वेधरंध्रं, ०बिंदु *m*; अंकुश, तोत्रं, वेधनी; तोद, वेदना । *vt.* तुद् 6 P, विध् 6 P; वेधबिंदुना अंक् 10 U; उद्वृह् 9 P, वृ 5 U; (कर्णौ) उन्नम् *c*; उत्तिज्, प्रेर्, प्रोत्सह् *all c* । -er, *n.* वेधनी.

Prickle, *n.* सूक्ष्माग्रं; कंटक, शूक *mn* । Prickly, *a.* कंटकित, कंटकिन्, शूकिन्.

Pride, *n*. अभिमान ; अवलेप, अहंकार, उत्सेक, औद्धत्यं, गर्व, दर्प, धर्ष, मद, स्मय; स्वाभिमान; अभिमानास्पदं, भूषणकारणं ; (acme) पराकाष्ठा, परमोत्कर्ष । *vt*. (reflexive,) आत्मानं श्लाघ् 1 A.

Priest, *n*. (Sacrificial,) ऋत्विज्, याजक, याज्ञिक, कुरु, देवयु, यतस्रुच्, वृक्तबर्हिस्, अध्वर्यु, उद्गातृ होतृ; (family) पुरोधस्, पुरोहित, सौवस्तिक; उपाध्याय, धर्माध्यक्ष; (temple) देवल, देवाजीव, पूजक । -craft, *n*. यजमानमोहनं; धर्मोपजीवनं । -hood, *n*. आर्त्विज्यं, पौरोहित्यं; पुरोहितवर्ग । -ly, *a*. पुरोहितविषयक, याजकीय; पुरोहितोपम.

Prig, *n*. भद्रंमन्य, सुजनंमन्य, शिष्टब्रुव; दांभिक। -gery, *n*. भद्रंमन्यता, दांभिकता । -gish, *a*. परोपदेशप्रिय; नियमासक्त; दांभिक.

Prim, *a*. विनयदर्शिन्, बहिःशालीन। -ly, *adv*. मिथ्याविनयेन । -ness, *n*. मिथ्याविनय, विनयाडंबर.

Primacy, *n*. प्राधान्यं, परमोत्कर्ष.

Prima facie, *adv*. आपाततः.

Primal, *a*. पूर्व; मौल, मौलिक; प्रधान, मुख्य.

Primary, *a*. आद्य, पूर्व, प्राथमिक; मौल, मौलिक; प्रधान, प्रमुख । P. education, school, प्राथमिकशिक्षणं, ०शाला ।

Primarily, *adv*. आदौ, प्रथमतः; मूलतः; मुख्यतः, मुख्यशः.

Primate, (1) *n*. अग्र्यधर्मोपाध्याय । (2) *n*. *pl*. अग्र्याः सस्तनप्राणिनः *pl*. (नरवानरादयः).

Prime, (1) *a*. आग्रिम, अग्रीय, अग्र्य, आद्य, प्रधान, प्रमुख, मुख्य; उत्कृष्ट, उत्तम, श्रेष्ठ; मौल, मौलिक, उत्फुल्ल, पूर्णपरिणत । *n*. परमोत्कर्ष, उत्तमदशा; उत्तमभाग; यौवनं; वसंत । P. minister, प्रधानामात्य.

Prime, (2) पूर् 10 U; सनाथीकृ 8 U । Priming, *n*. (अग्न्यस्त्रस्य) पूरणं.

Primer, *n*. प्रथमपुस्तकं, प्राथमिकग्रंथ.

Primeval, Primæval, *a*. आदिम, आद्य, प्राचीनतम; मौल, मौलिक.

Primiparous, *a*. प्रथमप्रसूता.

Primitive, *a*. आद्य, प्राथमिक, प्राचीनतम; पुराण, पुरातन, पूर्व, प्रत्न; मौल, मौलिक; (Grammar) अयौगिक, अधातुसाधित; असंस्कृत, अप्रसाधित.

Primogeniture, *n*. अग्रजत्वं; वयोज्येष्ठत्वाधिकार । Primogenitor, *n*. पूर्वज.

Primordial, *a*. आद्य, पूर्व, प्रथम; मौल, मौलिक.

Prince, *n*. नरेंद्र, पार्थिव, भूप, राजन् *m*; उपराज; राजकुमार, युवराज; (drama) भर्तृदारक,

कुमार; अग्रणी, प्रमुख, मूर्धन्य। -ly, *a.* राजयोग्य, राजकीय; वैभवसंपन्न; राजवंश्य। -ss, *n.* राजपुत्री; (drama) भर्तृदारिका.

Princeps, *n.* अग्रणी, प्रधान, मुख्य। Editio p., (ग्रंथस्य) प्रथमावृत्ति *f*.

Principal, *a.* अग्रिम, अग्र्य, प्रधान, प्रमुख, मुख्य, मूर्धन्य। *n.* अग्रणी *m*, नायक, नेतृ *m*; आधिपति *m*; अध्यक्ष; पाठशालाध्यक्ष; नियोजक; मूलधनं। -ity, *n.* राज्य, राष्ट्रं; प्रदेश। -ly, *adv.* प्राधान्येन, बहुशः, मुख्यशः, विशेषेण.

Principia, *n. pl.* मूलतत्त्वानि *pl.*

Principle, *n.* तत्त्वं, मूलतत्त्वं; नियम, विधि *m*; अंग, अवयव; (doctrine) वाद.

Prink, *vt.* प्रसाध् *c*, भूष् 10 U.

Print, *vt.* मुद्रयति *Den*, मुद्राक्षरैः अंक् 10 U। *n.* अंक, मुद्रांक; मुद्रितांश। -er, *n.* मुद्रक। P.ing press, *n.* मुद्रणयंत्रं.

Prior, (1) *a.* पूर्व, पूर्वकालीन, पूर्ववर्तिन्। *adv.* पूर्वं, प्राक्। -ity, *n.* पूर्वता, पूर्वकालीनता.

Prior, (2) *n.* मठाधिपति *m*। -y, *n.* मठ, विहार.

Prise, *vt.* बलात् *or* शलाकया उद्धृ *c*.

Prism, *n.* समपार्श्वकाच.

Prison, *n.* कारागृहं, गुप्ति *f*, बंदिशाला, बंधनगृहं। *vt.* (कारागृहे) क्षिप् 6 P *or* निरुध् 7 U। -er, *n.* कारागुप्त, ग्रहक, प्रग्रह, बंदि-दी *f*, बंदिन् *m*.; to take p., बंदीकृ 8 U, प्रग्रह् 9 U.

Pristine, *a.* पुराण, पुरातन, पूर्व, प्राचीन.

Prithee, *int.* प्रार्थये, याचे 1 *Sg. Pr.*

Privacy, *n.* एकांत, रहस् *neu*, विविक्तं; निर्जनता, विविक्तता.

Private, *a.* असाधारण, असार्वजनिक, असार्वजनीन; एकांत, निर्जन; विविक्त, विजन; गुप्त, रहस्य, संवरणीय; आत्मीय, स्वकीय; अनधिकारिक। *n.* (अपदवीधरः) सैनिक। P. parts, गुह्यं। P. apartments, अंतःपुरं, अवरोध। -ly, *adv.* (*also* In p.,) रहः, रहसि.

Privation, *n.* नाश, लोप, वियोग, विरह, हानि *f*; आपद् *f*, कष्टं, कृच्छ्रं, दैन्यं, निराश्रयत्वं, विपद् *f*; अभाव, राहित्यं। Privative, *a.* हानिकारक; अभावात्मक, अभावार्थक, अभाववाचक.

Privilege, *n.* विशेषाधिकार। *vt.* विशेषाधिकारेण उपपद् *c*; अनुज्ञा 9 U.

Privy, *a.* गुप्त, गूढ, निभृत, प्रच्छन्न, रहस्य; रहस्यवेदिन्; सहवेदिन्। *n.* शौचकूप, ०स्थानं। Privily, *adv.* रहः, रहसि। Privity, *n.* संसर्ग, सहकारिता.

Prize, (1) *n.* जयलाभ, सिद्धिफलं, पारितोषिकं ; पण ; रत्नं, (स्पर्धादिप्राप्यं) उत्तमवस्तु *neu* । *a.* जयफलभूत, जयफलयोग्य ; अत्युत्तम, श्रेष्ठ । *vt.* अतीव आदृ 6 A *or* मह् 10 U । -fight, *n.* पणयुद्धं, पणस्पर्धा.

Prize, (2) *n.* युद्धार्जितं (नौकादिकं), युद्धलुंठनं, ०लोप्त्रं । To become p., युद्धे ग्रह् *Pass* । To make p. of युद्धे ग्रह् 9 P.

Probable, *a.* शक्य, सत्यसंकाश, संभवनीय, संभाव्य । It is p. that, इति उपपद्यते *or* युज्यते *or* संभवति । Probably, *adv.* प्रायः, प्रायशः, प्रायेण । Probability, *n.* शक्यता ; संभव.

Probate, *n.* मृतलेखप्रमाणं.

Probation, *n.* परीक्षणं । -al, -ary, *a.* परीक्ष्यमाण । -er, *n.* परीक्ष्यमाणशैक्ष.

Probative, *a.* प्रमाणात्मक.

Probe, *n.* एषणी, शलाका । *vt.* एषण्या परीक्ष् 1 A ; सूक्ष्मं *or* सावधानं विमृश् 6 P *or* परीक्ष् 1 A.

Probity, *n.* आर्जवं, सत्यनिष्ठा, सत्यशीलता, सारल्यं.

Problem, *n.* प्रश्न ; (math.) उद्देशक, कृत्यं ; दुर्बोधविषय । -atic, -atical, *a.* अनिश्चित, वैकल्पिक, संदिग्ध, साशंक.

Proboscis, *n.* (elephant's) कर, शुंडा, हस्त ; (snout) घोणा, विघ्रणिका ; नासिका.

Procacious, *a.* अविनीत, धृष्ट, प्रगल्भ.

Proceed, *vi.* प्रवृत् 1 A, प्रगम् 1P ; संपाद्यमान *a.* आस् 2 A *or* स्था 1 P ; उपक्रम् 1 A, प्रारभ् 1 A ; उत्पद् 4 A, उद्भू 1 P, प्रजन् 4 A । -ing, *n.* प्रवर्तनं, प्रवृत्ति *f* ; कार्यं, व्यवहार । -s, *n. pl.* उत्पन्नं, फलं, लाभ । Procedure, *n.* कार्यक्रम, विधानं, विधि *m.*, व्यवहार, व्यापार.

Process, *n.* कार्यक्रम, विधानपद्धति *f*; परिणामक्रम, ०पद्धति *f*; प्रवृत्ति *f*; अभियोग, कार्यं, व्यवहार.

Procession, *n.* मेला, यात्रा, श्रेणी.

Proclaim, *vt.* आख्या *c*, उद्घुष् 10 U, प्रख्या *c*, विघुष् 10 U । Proclamation, *n.* उद्घोषणा, प्रख्यापनं ; ख्यापनपत्रं । Proclamatory, *a.* प्रख्यापक.

Proclivity, *n.* प्रवणता, प्रवृत्ति *f*.

Proclivitous, *a.* अतट, पातुक.

Procrastinate, *vi.* चिरायति-ते *Den*, कालक्षेपं *or* विलंबं कृ 8 U । *vt.* अतिपत् *c*, विलंब् 1 A, व्याक्षिप् 6 P । -ion, *n.* कालक्षेप, दीर्घसूत्रता, विलंब, व्याक्षेप । -ory, *a.* दीर्घसूत्र, मंद, विलंबकारिन्.

Procreate, *vt.* उत्पद् *c*, जन् *c*, प्रसू 2 A, सृज् 6 P । -ion, *n.* उत्पादनं, जननं, प्रसव । -ive, *a.* उत्पादक, जनक । -or, *n.* जनक, जनयितृ, प्रसवितृ *all m.*

Procrustean, *a.* बलान्निर्बंधक.

Proctalgia, *n.* गुदशूल *mn.*

Proctor, *n.* प्रतिनिधि *m*, प्रतिपुरुष.

Procumbent, *a.* अधोमुख, प्रणत, भूमिपतित.

Procure, *vt.* अधिगम् 1 P, अर्ज् 1 P. *c.*, प्राप् 5 P, लभ् 1 A, विद् 6 P, समासद् *c*; (bring about) घट्, संपद्, साध् *all c*; रत्यर्थं आनी 1 P । -ment (*also* Procurance), *n.* प्राप्ति *f*; संपादनं । -r, *n.* कुंडाशिन् *m*, विट, संचारक । -ss, *n* कुट्ट(ट्टि)नी, चुंदी, दूतिका, दूती, शंफ-(भ)ली, संचारिका । Procuration, *n.* परकार्यसंपादनं । Procurator, *n.* पराधिकारिन् *m.*

Prod, *n.* अंकुश, तोत्रं, वेणुकं, स्थाणि-र्णी *f* । *vt.* अंकुशेन तुद् 6 U; प्रचुद्, प्रणुद्, प्रेर् *all c.*

Prodigal, *a.* अतिव्ययिन्, अर्थनाशिन्, बहुत्यागिन्, मुक्तहस्त; अप॰, वृथाव्ययिन् । *n.* अर्थनाशिन् *m*, अतिव्ययिन् *m* । -ity, *n.* अतिव्यय, मुक्तहस्तता; अर्थत्याग; वृथाव्यय; अतिप्राचुर्य, उद्रेक.

Prodigy, *n.* अद्भुतं, अपूर्ववस्तु *neu.*, आश्चर्यं, कौतुकं; आश्चर्यविषय, चमत्कारहेतु *m*; अद्भुतप्राणिन् *m*; अपरूपं । Prodigious, *a.* अद्भुत, अत्याश्चर्य, विस्मयकारक, विस्मापक; अतिमहत्, अतिमात्र, विशाल; -ly, *adv.* अद्भुतं; अतिमात्रं, अत्यर्थं.

Prodrome, Prodromus, *n.* प्राथमिकग्रंथ; भाविरोगचिह्नं.

Produce, *vt.* (Bring forward) उपपद् *c*, उपानी 1 P, निर्दिश् 6 P, पुरस्कृ 8 U, प्रदृश् *c*; उत्पद् *c*, निर्मा 2 P. 3 A, विधा 3 U; (land) दा, प्रदा 3 U; जन् *c*, प्रसू 2 A; घट्, संपद्, साध् *all c* । *n.* उत्पन्नं, प्रसव, फलं । -r, *n.* निर्मातृ *m*, शिल्पिक; कर्षक, क्षेत्रिन् *m.*

Product, *n.* उत्पादितवस्तु *neu*; उत्पन्नं, फलं; (math.) गुणाकार, घात; उदर्क, परिणाम, फलं । -ion, *n.* उत्पादनं, निर्माणं; निष्पादनं; उत्पादितवस्तु *neu*; निर्मिति *f*, रचना । -ive, *a.* उत्पादक, निष्पादक; फलदायिन्, लाभावह, सफल; उर्वर, सुफल । -ivity, *n.* सफलता.

Proem, *n.* अवतरणिका, उपोद्घात, प्रस्तावना, भूमिका.

Profane, *a.* अश्रौत; प्रापंचिक, लौकिक, व्यावहारिक; शास्त्रविमुख, धर्मनिंदक; प्राकृत, सामान्य । *vt.* (धर्मादिकं) अवमन् 4 A; अपवित्रीकृ 8 U, दुष् *c*,

Profanation, *n.* अपवित्रीकरणं, दूषणं । Profanity, *n.* अश्रौतत्वं; धर्मनिंदा.

Profess, *vt.* स्पष्टं वद् 1 P, प्रतिज्ञा 9 A, प्रतिपद् *c*; अंगीकृ 8 U, अभ्युपगम् 1 P, स्वीकृ 8 U; मिथ्या दृश् *c*, व्यपदिश् 6 P; व्यवसायं कृ 8 U; शिक्ष् *c* । -ed, *n.* कृतप्रतिज्ञ, कृतांगीकार; व्यक्तोदित; व्यपदिष्ट; -ly, *adv.* प्रतिज्ञापूर्वकं; व्यपदेशात् । -ion, *n.* प्रतिज्ञा, प्रतिपादनं; अंगीकार, स्वीकार; व्रतधारणं, संकल्प; उपजीविका, वृत्ति *f*, व्यवसाय; (व्यवसायिनां) संस्था । -ional, *a.* व्यवसायविषयक; (*also n.*) व्यवसायिन्, उपजीविन् । -ionalism, *n.* व्यवसायवैशिष्ट्यं । -or, *n.* अध्यापक, शिक्षक; प्रतिज्ञातृ *m* । -orial, *a.* अध्यापकविषयक, ०योग्य.

Proffer, *vt.* ऋ *c*, प्रदा 3 U.

Proficient, *a.* अनुभविन्, अभिज्ञ, तज्ज्ञ, निपुण, निष्णात, प्रवीण । -ly, *adv.* नैपुण्येन । Proficiency, *n.* नैपुण्यं, पाटवं, प्रावीण्यं.

Profile, *n.* (मुखस्य) पार्श्वदर्शनं, ०दृश्यं; मुखपार्श्वालेख्यं.

Profit, *n.* हितं; अर्थ, आय, प्राप्ति *f*, फलं, लाभ । *vt.* हिताय भू 1 P, उपकृ 8 U । *vi.* लाभं अधिगम् 1 P *or* प्राप् 5 P । -able, *a.* अर्थकर, फलावह, फलिन्, लाभप्रद; हित, हितावह; -y, *adv.* सफलं, सलाभं । -less, *a.* निष्फल; व्यर्थ.

Profiteer, *vi.* अतिमात्रलाभेन वाणिज्यं कृ 8 U.

Profligate, *a.* उच्छृंखल, दुराचार, दुर्वृत्त, भ्रष्टाचार, लंपट, विषयासक्त । Profligacy दुराचार, दुर्व्यसनं, भोगासक्ति *f*, लांपट्यं.

Profound, *a.* दीर्घप्रज्ञ, पारंगत, पारदृश्वन्, विचक्षण; बहुश्रुत, विपश्चित्, व्युत्पन्न; गहन, गूढ, दुर्बोध; अगाध, गंभीर, गाढ, निबिड; अतिनम्र । *n.* अगाध *mn*, अतलस्पर्श; दीर्घविस्तार; सागर । -ly, *adv.* अतीव, गाढं, दीर्घं, नितरां, भृशं । -ness, *also* (Profundity), *n.* गहनता; गांभीर्यं; गाढता.

Profuse, *a.* उद्रिक्त, प्रचुर, प्रभूत, भूयिष्ठ, विपुल; मुक्तहस्त । -ness, (*also* Profusion), *n.* अतिशय, उद्रेक, प्राचुर्यं, वैपुल्यं.

Progenitor, *n.* पितृ, पूर्वज; जनयितृ, प्रसवितृ *all m* । Progenitress, -trix, *n.* जनयित्री, प्रसवित्री । Progenitive, *a.* उत्पादक, जनयितृ । Progeniture, *n.* प्रजननं, प्रसवनं.

Progeny, *n.* अपत्यं, तोकं, प्रजा, प्रसव, प्रसूति *f*, संतति *f*, संतान; उदर्क, परिणाम, फलं.

Prognathic, Prognathous, *a.* प्रलंबहनुमत्.

Prognosis, *n.* (रोगस्य) पूर्वनिरूपणं.

Prognostic, *n.* पूर्वचिह्नं, पूर्वलक्षणं, अजन्यं, निमित्तं; पूर्वनिरूपणं, पूर्वकथनं। *a.* पूर्वसूचक । -ate, *vt.* प्रागेव कथ् 10 U *or* निरूप् 10 U; प्रागेव व्यंज् *c or* सूच् 10 U। -ation, *n.* पूर्वकथनं, भाविनिरूपणं । -ative, -atory, *n.* पूर्वसूचक.

Programme, *n.* कार्यक्रम, ०पत्रिका.

Progress, *n.* प्रगति *f,* उत्कर्ष, प्रवृद्धि *f.* परिणति *f,* क्रमणं, प्रयाणं। *vi.* अग्रे गम् 1 P, प्रगम् 1 P, प्रचल् 1 P; प्रवृध् 1 A, उत्कर्ष *or* परिणतिं प्राप् 5 P *or* व्रज् 1 P । -ion, *n.* प्रचलनं; (math.) श्रेढी-धी, श्रेढीव्यवहार; Arithmetical, Geometrical, Harmonic p., समांतरश्रेढी, समगुणश्रेढी, धारावाहिकश्रेढी । -ionist, *n.* प्रगतिवादिन् *m*। -ive, *a.* प्रचलत्, उपचीयमान, वर्धमान; आनुक्रमिक, उत्तरोत्तर; -ly, *adv.* अनुक्रमेण, उत्तरोत्तरं। -ivist, *n.* प्रगतिवादिन् *m.*

Prohibit, *vt.* निषिध् 1 P, प्रतिषिध् 1 P, प्रत्याख्या 2 P; प्रतिबंध् 9 P, प्रतिरुध् 7 U । -ion, *n.* निषेध, प्रतिषेध; मद्यक्रियादिनिषेध । -ive, -ory, *a.* निषेधक, प्रतिबंधात्मक; निवारक.

Project, *n.* उपाय, कल्पना, घटना, प्रयुक्ति *f,* प्रयोग, युक्ति *f,* संकल्प। *vt.* प्रक्षिप् 6 P, प्रास् 4 P; प्रसृ *c*; क्लृप् *c*, चिंत् 10 U, प्रयुज् 7 A. 10 U; (idea) उद्भू *c*, प्रादुर्भू *c*, साध् *c*। *vi.* प्रलंब् 1 A, बहिर्लंब् 1 A। -ile, *a.* प्रवर्तक; प्रक्षेपणीय; *n.* अस्त्रं । -ion, *n.* प्रक्षेपणं; अनुसंधानं; आकृतिरेखाचित्रं; प्रलंबभाग, निर्यूह.

Prolapse, *vi.* भ्रंश् 4 P। *n.* (*also* Prolapsus) भ्रंश, स्रंस.

Prolegomenon, *n.* अवतरणिका, उपोद्घात, प्रस्तावना.

Prolepsis, *n.* पूर्वग्रहणं, पूर्वनिर्देश.

Proletarian, *a.* प्राकृत, साधारण, सामान्य । *n.* प्राकृतजन । Proletariate, *n.* प्राकृतजनाः *pl.*, सामान्यजनता.

Prolicide, *n.* बालहत्या, भ्रूणहत्या.

Prolific, *a.* बहुप्रज, बहुप्रसव; उर्वर, फलप्रद; आढ्य, प्रचुर, प्रभूत, बहुल । -acy, -ity, *n.* बहुप्रसवता। -ation, *n.* प्रजननं, प्रसवनं.

Prolix, *a.* अतिदीर्घ, अतिविस्तृत, दीर्घसूत्र, सप्रपंच, सुविस्तर। -ity, *n.* अतिविस्तार, अतिप्रपंच, दीर्घसूत्रता.

Prolocutor *n.* सभाध्यक्ष, सभापति *m.*

Prologue, *n.* आमुखं; (benedictory) नांदी; प्रस्तावना.

Prolong, *vt.* दीर्घीकृ 8 U; आयम् *c*, विस्तृ *c* । -ation, *n.* दीर्घीकरणं, विस्तार.

Prolusion, *n.* आमुखं, प्रस्तावना; प्रारंभ.

Promenade, *n.* पर्यटनं; विहार । *vi.* पर्यटनाविहारं कृ 8 U.

Prominent, *a.* उदग्र, उन्नत, प्रलंब; व्यक्त, स्पष्ट; प्रधान, प्रमुख, श्रेष्ट, विशिष्ट, प्रसिद्ध, विख्यात । -ly, *adv.* व्यक्तं, स्पष्टं । Prominence, *n.* प्रलंबता; व्यक्तता; प्राधान्यं, प्रामुख्यं.

Promiscuous, *a.* संकीर्ण, संकुल; अविविक्त, अविशिष्ट; आगंतुक, आपतिक । Promiscuity, *n.* संकुलता; अनियतसंभोग.

Promise, *n.* आगू *f*, प्रतिज्ञा, प्रतिश्रव, वचनं, वाचा, शपथ, संकल्प, संगर, समय, संविद् *f*; आशा, प्रत्याशा । *vt.* अभ्युपगम् 1 P, प्रतिज्ञा 9 A, प्रतिश्रु 5 P; आशां दृश् *c* । *vi.* प्रतिज्ञां कृ 8 U, वचनं दा 3 U । Breach of p., प्रतिज्ञा०, वचनभंग । Keeping a p., प्रतिज्ञापालनं । Promising, *a.* आशाजनक, सिद्धिसूचक । Promissory, *a.* प्रतिज्ञात्मक, p. note, ऋणनिस्तारप्रतिज्ञालेख.

Promontory, *n.* अंतरीप *mn*, उदग्रभूमि *f*, भूशिरस् *neu.*

Promote, *vt.* पुरस्कृ 8 U, प्रवृत् *c*, (वि०, सं०) वृध् *c*; उन्नम् *c*, उत्कर्षं *or* अधिकारोत्कर्षं प्राप् *c*.

Promotion, *n.* पुरस्कार, प्रवर्तनं; संवर्धनं; पदोत्कर्ष, अधिकारोन्नति *f* । Promotive, *a.* उपकारक, प्रवर्तक.

Prompt, *a.* क्षिप्र, द्रुत, शीघ्र, सत्वर; अविलंबित, आशुकृत; अविलंबिन्, आशुकारिन् । *vt.* उत्तिज् *c*, प्रचुद् 10 U, प्रवृत् *c*, प्रेर् *c*, प्रोत्सह् *c*; (शब्दादिकं) सूच् 10 U, श्रु *c* । -er, *n.* सूचक। -itude, -ness, *n.* क्षिप्रता, शीघ्रता; अविलंब, आशुकारित्वं । -ly, *adv.* क्षिप्रं, झटिति; अविलंबेन, आशु.

Promulgate, *vt.* उत्कृत् 10 P, उद्घुष् *c*, प्रकाश् *c* प्रख्या *c*; प्रसृ *c* । -ion, *n.* उत्कीर्तनं, उद्घोषणं, प्रख्यापनं.

Prone, *a.* अधोमुख, अधःशायिन्; प्रवण; प्रणत; (inclined) प्रवण, ०वृत्ति, ०शील *in comp.* । -ness, *n.* अधोमुखता; प्रवणता, प्रवृत्ति *f*.

Prong, *n.* कंटक, शूल; तीक्ष्णाग्रं । *vt.* शूलेन व्यध् 4 P.

Pronominal, *a.* सर्वनामविषयक, सर्वनामोपम.

Pronoun, *n.* सर्वनामन् *neu.*

Pronounce, *vt.* उच्चर् *c*, उदीर् *c*, वद् 1 P; (declare) प्रतिज्ञा 9 A, निविद् *c*, ब्रू 2 U । -d, *a.* व्यक्त, स्पष्ट, स्फुट; दृढ, सानिश्चय । -ment, *n.* उदीरणं;

निवेदनं, प्रख्यापनं; स्पष्टवचनं, निश्चितोक्ति *f*.

Pronunciamento, *n.* प्रख्यापनं ; प्रकाशनपत्रं.

Pronunciation, *n.* उच्चारणं, उदीरणं; व्याहार । Indistinct p., म्लिष्टं.

Proof, *n.* निदर्शनं, प्रमाणं, प्रामाण्यं, साक्ष्यं, साधनं ; उपपत्ति *f*, प्रतिपादनं, प्रमाणं ; निर्णय, परीक्षा ; परीक्षार्थे प्रथममुद्रितपत्रं ; अभेद्यता । *a.* अभेद्य, अवेध्य । *vt.* अभेद्यं *a.* or अप्रवेश्यं *a.* कृ 8 U.

Prop, *n.* अवष्टंभ, आधार, आलंब, उत्तंभ, उपघ्न, उपस्तंभ । *vt.* अवष्टंभ् 9 P, उत्तंभ् 9 P, धृ 10 U, भृ 3 U.

Propædeutic, *a.* प्रथमशिक्षात्मक । *n. pl.* शास्त्रप्रवेश, प्रघटा.

Propaganda, *n.* प्रसारोद्यम ; प्रसारोपाय ; प्रसारकसंस्था । Propagandist, *n.* प्रसारक.

Propagate, *vt.* प्रचल् *c*, प्रसृ *c*, प्रवृत् *c*; (species) प्रजन् *c*, प्रसू 2 A, प्रसवेन वृध् *c* or बहुलीकृ 8 U ; विस्तृ *c*, संचर् *c* । -ion, *n.* प्रचारणं, प्रसारणं ; प्रजननं, प्रसववर्धनं ; विस्तार, वृद्धि *f*. । -ive, *a.* प्रसारक.

Propel, *vt.* प्रवृत् *c*, प्रेर् *c*, प्रणुद् 6 P । -ler, *n* नौकाप्रेरक.

Propensity, *n.* प्रवणता, प्रवृत्ति *f*; ०शीलं, ०शीलता *in comp.* ।

Propense, *a.* प्रवण ; ०शील *in comp.*

Proper, *a.* आत्मीय, स्वकीय ; व्यक्तिवाचक ; उचित उपपन्न, औपपत्तिक, युक्त, योग्य ; अनुरूप, सदृश ; पूर्ण ; शिष्ट, सभ्य । -ly, *adv.* उचित, यथार्हं, सम्यक् ; न्यायतः ; संपूर्णं.

Property, *n.* गुण, लक्षणं विशेष, स्वभाव ; अर्थ, द्रव्यं, संपत्ति *f*, ऋक्थं, रिक्थं ; अधिकार, स्वाम्यं ; (theatrical) रंगसाधनानि *pl.*

Prophecy, *n.* अनागतकथनं, आदेश, भविष्यद्वाद । Prophesy, *vt.* अनागतं कथ् 10 U, प्रागेव निर्दिश् 6 P । Prophet, *n.* भविष्यद्वादिन् *m*, भविष्यद्वक्तृ *m* ; सिद्ध, सिद्धपुरुष ; -ess, *n.* भविष्यद्वादिनी । Prophetic, *a.* अनागतवादिन् ; भाविसूचक.

Prophylactic, *a. n.* रोगनिवारक-(कं) । Prophylaxis, *n.* रोगनिवारणं.

Propinquity, *n.* नैकट्यं, प्रत्यासत्ति *f*, संनिधि *m*, सामीप्यं, सादृश्यं । Propinquate, *vt.* उपगम् 1 P, उपसृ 1 P.

Propitiate, *vt.* उपशम् *c*, तुष् *c*, तृप् *c*, प्रशम् *c*, प्रसद् *c*, सांत्व् 10 U । -ion, *n.* उपशमनं, प्रसादनं, सांत्वनं । Propitiatory, *a.* प्रसादक, शमन, शांतिकर,

सांत्वनपर । Propitious, *a.* अनुकूल, अनुग्रहपर, प्रसन्न; इष्ट, मंगल, शिव, शुभ, हित; -ly, *adv.* अनुकूलं; शुभं.

Proportion, *n.* प्रमाणं; अन्योन्यसंबंध; परस्परानुरूप्यं; अनुपात, समानुपात । -al, *a.* योग्यप्रमाण; अनुपातविषयक; -ly, *adv.* यथाप्रमाणं । -ate, *a.* योग्यप्रमाण; सुघटिताकृति; अनुरूप, सदृश; -ly, *adv.* अनुरूपं, यथाप्रमाणं.

Propose, *vt.* उपक्षिप् 6 P, उपन्यस् 4 P, प्रतिपद् *c*; निर्दिश् 6 P; अनुसंधा 3 U, अभिप्रे 2 P, संक्लृप् *c* । *vi.* विवाहपृच्छां कृ 8 U । Proposal, *n.* उपक्षेप, उपन्यास; विवाहपृच्छा.

Proposition, *n.* प्रतिज्ञा; प्रमेयं, फक्किका; उपन्यास.

Propound, *vt.* उपाक्षिप् 6 P, उपन्यस् 4 P, प्रतिपद् *c*

Proprietor, *n.* स्वामिन्, प्रभु, अधिकारिन् *all m* । -ship, *n.* स्वाम्यं, स्वामित्वं । Proprietory, Proprietorial, *a.* स्वाम्यविषयक.

Propriety, *n.* नैयमिकत्वं; औचित्यं, योग्यता, सामंजस्यं; शिष्टाचार, सभ्यता.

Proprium, *n.* विशेष, विशिष्टगुण.

Propulsion, *n.* प्रचोदना, प्रवर्तनं, प्रेरणा.

Prorogue, *vt.* (नियतकालपर्यंतं) विसृज् 6 P *or* व्याक्षिप् 6 P.

Proscenium, *n.* रंगभूमि *f.*

Proscribe, *vt.* दंडं उद्घुष् *c or* प्रकाश् *c*; प्रतिबंध् 9 P, प्रतिषिध् 1 P; बहिष्कृ 8 U, निर्वस् *c* । Proscription, *n.* दंडोद्घोषणा; प्रतिषेध; बहिष्कार । Proscriptive, *a.* प्रतिषेधक.

Prose, *n.* गद्यं, गद्यरचना । *a.* गद्यात्मक, गद्यरूप । *vi.* नीरसं लिख् 6 P *or* भाष् 1 A । *vt.* गद्यरूपेण परिवृत् *c* । Prosaic, *a.* नीरस, शुष्क; सामान्य; काव्यरसहीन । Prosaist, *n.* गद्यकार । Prosify, *vi.* गद्यं रच् 10 U *or* लिख् 6 P; *vt.* गद्यरूपेण परिवृत् *c*। Prosy; *a.* नीरस, शुष्क.

Prosector, *n.* पूर्वगात्रच्छेदक.

Prosecute, *vt.* अवलंब् 1 A, आश्रि 1 A, सेव् 1 A; नित्यं अनुष्ठा 8 P; अनुशील्, परिशील् *both* 10 U; अभियुज् 7 A. 10 U । Prosecution, *n.* अभियोग, व्यवहार; अभियोक्तारः *pl.*; नित्यानुष्ठानं । Prosecutor, *n.* अभियोक्तृ *m*, अभियोगकारिन् *m.*

Proselyte, *n.* मतांतरप्राप्त, ०ग्राहिन्; धर्मांतरकारिन्, अन्यधर्माश्रयिन् *all m* । Proselytize, *vt.* मतांतरं *or* धर्मांतरं कृ *c.*

Prosit, *int.* शुभं भवतु.

Prosody, *n.* छंदस् *neu*, छंदःशास्त्रं । Prosodial, Prosodic, *a.*

छंदोविषयक, छांदस । Prosodian, Prosodist, *n.* छंदःशास्त्रज्ञ.

Prosopopœia, *n.* चेतनत्वारोपालंकार, उपचार.

Prospect, *n.* आलोक, दृश्यप्रदेश, दृश्यं, दृष्टिविषय; आकांक्षा, प्रतीक्षा, प्रत्याशा; आयति *f* । *vi.* (धातुरत्नादिकस्य) अन्वेषणं कृ 8 U; प्राक् सूच् 10 U । –ive, *a.* भवितव्य, भविष्यत्, भाविन्; शक्य, संभवनीय; *n.* दृश्यं, दृश्यप्रदेश । –or, *n.* खनिजान्वेषक.

Prospectus, *n.* कार्यपत्रिका, उद्देश्यपत्रिका.

Prosper, *vi.* ऋध् 4 P, संवृध् 1 A, सफलीभू 1 P, सिध् 4 P, उत्कर्षं *or* सिद्धिं गम् 1 P । *vt.* वृध् *c*, सफलीकृ 8 U । –ity, *n.* अभ्युदय, उत्कर्ष, ऋद्धि *f*, समृद्धि *f*, संपद् *f*, सौभाग्यं । –ous, *a.* उन्नतावस्थ, ऋद्धिमत्, समृद्ध, संपन्न; कल्याण, भद्र, शिव, शुभ.

Prostitute, *n.* कनेरा, कामलेखा, छिन्ना, झर्झरा, गणिका, पण्यस्त्री, भोग्या, मंजिका, रूपाजीवा, लंजिका, वारवाणी, वारस्त्री, वारांगना, वेश्या, शूला, हट्टविलासिनी । *vt.* (आत्मानं) कुभोगार्थं ऋ *c*; (नीचकर्मार्थं *or* असम्यक्) उपयुज् 7 A. 10 U । Prostitution, *n.* वेश्यावृत्ति *f*, वैशिकं; कुत्सितोपयोग.

Prostrate, *a.* प्रणत, भूमिपातित; अधःशायिन्; अवसन्न, क्षीणबल, नष्टसामर्थ्य । *vt.* (oneself) प्रणिपत् 1 P, साष्टांगपातं नम् 1 P; भूमौ निपत् *c*; अवसद् *c*, अतीव श्रम् *c*; अभिभू 1 P । Prostration, *n.* अष्टांगप्रणाम, प्रणिपात; अवसाद, सामर्थ्यक्षय.

Protagonist, *n.* (Drama) मुख्यपात्रं; पक्षधर.

Protean, *a.* बहुरूप, नानाविकार.

Protect, *vt.* अव् 1 P, गुप् 1 P, त्रै 1 A, पा 3 P. *c*, रक्ष् 1 P । –ion, *n.* पालनं, रक्षणं, रक्षा; आश्रय, शरणं; स्वदेशीयशिल्परक्षणं । –ive, *a.* पालक, रक्षक । –or, *n.* गोप्तृ, त्रातृ, पालक, रक्षक *all m.*

Protégé, *n.* आश्रित *m.*

Protest, *vi.* स्पष्टविरोधं प्रतिपद् *c* । *vt.* स्पष्टं *or* नियमानुसारेण प्रतिज्ञा 9 A । *n.* असंमति०, विरोधवचनं । –ation, *n.* स्पष्टप्रतिज्ञा, विरोधवचनं.

Protoplasm, *n.* जीवद्रव्यं.

Prototype, *n.* आदर्श, मूलरूपं.

Protract, *vt.* दीर्घीकृ 8 U, विलंब् *c*, व्याक्षिप् 6 P । –edly, *adv.* सविलंबं । –ion, *n.* विलंब, व्याक्षेप.

Protrude, *vi.* प्रलंब् 1 A । *vt.* प्रलंबीकृ 8 U, प्रलंब् *c* । –ing

-ent, *a.* प्रलंब । Protrusion, *n.* आभोग, प्रलंबभाग.

Protuberant, *a.* उदग्र, उन्नत, प्रलंब । Protuberance, *n.* गंड, ग्रंथि *m.*

Proud, *a.* अभिमानिन्, अवलिप्त, उद्धत, गर्वित, दृप्त, समद, साटोप; उदात्त, उदार; प्रगल्भ, भव्य, महानुभाव । -ly, *adv.* सगर्वं, साटोपं.

Prove, *vt.* परीक्ष् 1 A; उपपद् *c*, प्रमाणयति *Den*, प्रमाणीकृ 8 U, सत्यापयति *Den*, समर्थ् 10 U, साध् *c* । *vi.* वृत् 1 A, संपद् 4 A.

Provenance, *n.* उद्गम, संभव; उद्भवस्थानं, योनि *f.*

Provender, *n.* घास, यवस *mn*, शरि *m*; पशुखाद्यं; अन्न०, भक्ष्य-सामग्री.

Proverb, *n.* आभाणक, लोकोक्ति *f*, लौकिकन्याय । -ial, *a.* आभाण-कोक्त; कुप्रसिद्ध, दुर्लौकिक.

Proviant, *n.* (*usually pl.*) सेना-भक्ष्यसामग्री.

Provide, *vt.* प्रागेव संभृ 3 U; उपक्लृप् *c*, उपपद् *c*, सनाथीकृ 8 U; सज्जीकृ 8 U, संनह् *c*; अभ्युपगम् 1 P, पूर्वं निर्दिश् 6 P *or* प्रतिपद् *c* । *vi.* सज्जीभू 1 P, पूर्वोपायं क्लृप् *c*; प्राणयात्रां *or* जीविकां साध् *c* or संविधा 3 U । Provided, Providing, *conj.* यदि, यद्येव, चेत्.

Providence, *n.* दीर्घदृष्टि *f*, पूर्वचिंता; मितव्यय; विधि *m*, ईश्वरेच्छा। Provident, *a.* दूरदर्शिन्, पूर्वविमर्शिन्, मित-व्ययिन् । Providential, *a.* ईश्वरघटित, विधिकृत; अनुकूल, भाग्यवत्; -ly *adv.* ईश्वरेच्छया, दिष्ट्या.

Province, *n.* प्रदेश, मंडलं, मंडलकं; अधिकार, विषय; अंगं । Provincial, *a.* प्रादेशिक; *n.* प्रदेशवासिन् *m.* । Provincialism, *n.* अनागराचार; अनाग-रोक्ति *f.*

Provision, *n.* पूर्वोपाय, परिकल्पनं, नियम, समय; (*pl.*) अन्नसामग्री, भक्ष्यजातं । -al, *a.* अचिरकालिक, सामयिक; -ly, *adv.* अल्पकाले.

Proviso, *n.* नियम, समयांगं । -ry, *a.* समयान्वित, सोपाधिक.

Provoke, *vt.* उत्तिज्, उद्दीप्, प्रकुप्, प्रेर् *all c*; प्रवृत् *c*, प्रोत्सह् *c*; उत्पद् *c*, संपद् *c*। Provocation, *n.* उद्दीपनं, प्रकोपनं। Provocative, Provoking, *a.* उद्दीपक, प्रकोपक, संक्षोभक; कुतूहल०, जिज्ञासा-कारिन्.

Provost, *n.* अध्यक्ष; अधिकारिन् *m.*

Prow, *n.* नौकाग्रभाग.

Prowess, *n.* पराक्रम, पौरुषं, विक्रम, शौर्यं, साहसं.

Prowl, *vi.* (भक्ष्यार्थं *or* मृगयार्थं) निभृतं पर्यट् 1 P.

Proximate, *a.* अनंतर, आसन्नतम, प्रत्यासन्न, संनिकृष्ट, संसक्त । -ly, *adv.* आनंतर्येण । Proximity, *n.* आनंतर्यं, प्रत्यासत्ति *f*, संसक्ति *f*, संनिकर्ष, संनिधि *m*, सांनिध्यं, सामीप्यं । Proximo, *adv.* आगामिमासे.

Proxy, *n.* प्रतिनिधि *m*, प्रतिपुरुष । *a.* प्रतिनिधिकृत.

Prude, *n.* विनयदर्शिनी, विनयाडंबरप्रिया । -ry, *n.* विनयाडंबर.

Prudent, *a.* दक्ष, दूरदर्शिन्, विचक्षण, विमृश्यकारिन्, विवेकिन्, व्यवहारज्ञ; विमृश्यकृत । Prudence, *n.* दूरदर्शिता, विवेक, दक्षता, सावधानता । Prudential, *a.* विमृश्यकृत, विवेकपूर्व; व्यवहारज्ञ.

Prune, (1) *n.* (संधितं) बदरं.

Prune, (2) *vt.* (शाखादिकं) अवच्छिद् 7 P, निष्कृत् 6 P, लू 9 P.

Prunella, *n.* कंठपाक.

Prurient, *a.* अश्लील, ग्राम्य । Prurience, *n.* अश्लीलता.

Prurigo, *n.* कंडूति *f*, खस.

Pry, *vi.* (परकार्ये) सूक्ष्मं अवलोक् 10 P *or* चर्चां कृ 8 U । -ing, *a.* परकार्यचर्चक, ०व्यग्र.

Psalm, *n.* स्तव, स्तोत्र । -ist, *n.* स्तोत्रकार । -ody, *n.* स्तोत्रगानं; स्तोत्रसंग्रह । -odist, *n.* स्तोत्रकार, गायक.

Psellism, *n.* वाग्दोष.

Pseudonym, *n.* कृतकनामन् *neu.*

Pshaw, *int.* धिक् .

Psittaceous, Psittacine, *a.* शुकविषयक; शुकोपम.

Psyche, *n.* जीव, आत्मन् *m*; चित्तं । Psychiatry, *n.* मानसरोगचिकित्सा । Psychic, *a.* आध्यात्मिक; जैव; अप्रत्यक्ष.

Psychology, *n.* अध्यात्मविद्या, मानसशास्त्रं । Psychological, *a.* मानसशास्त्रविषयक; p. moment, निर्णयावसर । Psychologist, *n.* मानसशास्त्रज्ञ.

Psychopath, *n.* मतिभ्रष्ट.

Psychosis, *n.* मतिभ्रंश.

Ptarmigan, *n.* कपिंजल, तेजल.

Puberty, *n.* तारुण्यं, प्रौढता, यौवनं, वयस् *neu.* । Pubescence, *n.* यौवनारंभ; (in girls) रजोदर्शनं । Pubescent, *a.* प्राप्तयौवन, प्रौढ । Pubic, *a.* गुह्य.

Public, *a.* सार्वजनिक, सार्वजनीन, सार्वलौकिक, साधारण, सामान्य; अप्रच्छन्न, प्रसिद्ध, प्रकाश । *n.* जनाः *pl*, लोकाः *pl.*, जनता, प्रजा । In p., प्रकाशं; अप्रच्छन्नं । P. house, *n.* भोजनगृहं; शुंडा । -an, *n.* शौंडिक; शुल्कग्राहिन् *m.* । -ation, *n.* प्रकाशनं; प्रकाशितग्रंथ । -ist, *n.* वृत्तपत्रलेखक । -ity, *n.* प्रकाशता,

प्राकाश्यं, प्रसिद्धि *f*। –ly *adv.* प्रकाशं; अप्रच्छन्नं। –spirited, *a.* जनहितेच्छु, लोकसेवापरायण.

Publish *vt.* प्रकाश् *c*, प्रकाशीकृ 8 U; प्रकटयति *Den*, प्रख्या *c*। –er, *n.* प्रकाशक.

Puce, *a.* रक्तकापिश.

Pucelage, *n.* अक्षतत्वं, कौमारं.

Pucker, *vi.* पुटीभू 1 P, वलिभ *a.* भू 1 P। *vt.*पुटीकृ 8 U; वलिभं *a.* कृ 8 U। *n.* पुट, भंग, वलि *f*। –ed, –y, *a.* पुटीभूत, ०कृत; वलिन, वलिभ.

Pudding, *n.* मोदकविशेष। –head *n.* जडधी, मूढ, मूर्ख.

Puddle, *n.* पंककुंडं, ०गुल्म; कार्याव्यवस्था; अनिपुण *m*। *vi.* पंके हस्तं निमस्ज् *c*; वृथा कार्यघातं कृ 8 U। *vt.* कलुषीकृ 8 U.

Pudency, *n.* लज्जा, विनय, शालीनता। Pudenda, *n.* गुह्यं, गुह्यभाग.

Pudgy, *a.* ह्रस्वपीन। Pudge, *n.* ह्रस्वपीनाकार.

Puerile, *a.* बालिश, बालेय, बालोचित। Puerility, *n.* बालिशता.

Puerperal, *a.* प्रासूतिक, प्रसूतिज.

Puff, *vi.* सहसा निश्वस् 2 P, फूत्कृ 8 U; श्वि *Pass*, वातेन पूर् *Pass*। *vt.* आकस्मिकशद्वेन उदीर् *c or* उद्ध्मा 1 P; वातेन पूर् 10 U, ध्मा 1 P; फूत्कारेण अपहृ 1 P। *n.* आकस्मिकनिश्वास, आकस्मिकोद्गार, फूत्कार, फूत्कृति *f*; वात्या; पटवासलेपक। To be puffed up, दर्पाध्मात *a.* भू 1 P। –y, *a.* सहसा निश्वसत्; उच्छून, स्फीत; बृहच्छद्वस्फीत, साडंबर.

Pug-nosed, *a.* अवनाट, अवभ्रट, खुरणस्, खुरणस.

Pugil, *n.* कूर्च *mn*। –ism, *n.* मुष्टियुद्धं। –ist, *n.* मुष्टियोधिन् *m*; निपुणवादिन् *m*.

Pugnacious, *a.* युद्धप्रिय, ०शील, युयुत्सु; कलहप्रिय। Pugnacity, *n.* कलह०, युद्धप्रियता.

Puisne, *a.* अवर, अवरपदस्थ.

Puissant, *a.* ऊर्जस्विन्, प्रबल, बलवत्, समर्थ। Puissance, *n.* प्रभाव, प्राबल्यं, बलं, शक्ति *f*, सामर्थ्यं.

Puke, *n.* वम् 1 P। *n.* वमनं; वांतिकरं.

Pulchritude, *n.* लावण्यं, सौंदर्यं.

Pule, *vi.* मंदं रुद् 2 P *or* रु 2 P *or* क्रंद् 1 P.

Pull, *vt.* (आ०)कृष् 1 P; (pluck) उद्ग्रह् 9 P, उद्धृ 1 P; (नावं) प्रेर् *c or* वह् *c*। *vi.* आकर्षणं कृ 8 U। *n.* आकर्ष(णं), कर्षणं; वश *mn*। To have the p. over, प्राबल्यं प्राप् 5 P। To p. about, असम्यक् परामृश् 6 P। To p. apart, विदृ 9 P. 10 U। To p. down, उत्सद् *c*, उन्मूल्

10 U, ध्वंस् c; (पदात्) अवनम्, अवपत्, च्यु, भ्रंश् all c। To p. off, लभ् 1 A, साध् c। To p. out, निष्कृष् 1 P; उलुंच् 1 P। To p. to pieces, विदृ 9P. 10 U; छिद्राणि अन्विष् 4 P, दोषमात्रं प्रदृश् c। To p. through, लंघ् 1 A, संतॄ 1 P, पारं गम् 1 P। To p. together, संभूय व्यवहृ 1 P। To p. up, रभसा आकृष् 1 P; विरम् 1 P; उन्मूल् 10 U.

Pullet, n. कुक्कुटपोत.

Pulley, n. उच्छ्रयणचक्रं.

Pullulate, vi. अंकुरयति Den, उद्भिद् Pass। -ion, n. अंकुरोद्गम, उद्भेद.

Pulmonary, a. फुप्फुसविषयक। Pulmonic, a. फुप्फुसविषयक.

Pulp, n. मृदुपिंड, ०सार, मज्जा। vt. मज्जारूपेण परिवृत् c। -ous, -y, a. मृदुपिंडपूर्ण, मृदु, मज्जामय, मांसल.

Pulpit, n. पीठं, प्रवचनासनं.

Pulsate, vi. स्पंद् 1 A, स्फुर् 6 P। Pulsatile, Pulsatory, a. स्पंदमान। Pulsation, n. (परि०) स्पंदन, स्फुरणं, नाडीस्पंद.

Pulse, (1) n. नाडि-डी f, ०स्पंद; परिस्पंदनं। vi. स्पंद् 1 A, स्फुर् 6 P। To feel the p., नाडीं परीक्ष् 1 A; मनोगतं आकल् 10 U.

Pulse, (2) n. द्विदलं, वैदल, शिंबा, शिंबिका, हरेणु m, हरेणुक.

Pulverize, vt. चूर्ण् 10 U, चूर्णीकृ 8 U; क्षुद् 7 U, पिष् 7 P; उन्मूल् 10 U, विमृद् 9 P। -r, n. पेषणी। Pulverous, Pulverulent, a. चूर्णमय; सचूर्ण.

Pump, n. जलोच्छ्रयणयंत्रं। vt. (जलादिकं) उच्छ्रि 1 U or उत्तुल् 10 U or उत्था c; (जलोत्तोलनयंत्रेण) रिक्तीकृ 8 U, रिच् 7 U; रहस्यबोधं कृ c.

Pumpkin n. (Cucurbita maxima, pepo) कर्कारु m, कालिंगी, घनवासक; कूष्मांड, पुष्पफलं.

Pun, n. श्लेष। vi. श्लेषार्थेन वद् 1 P। -nage, -ning, n. श्लेषोक्ति f। -ster, n. श्लेषकार, ०प्रिय.

Punch, (1) n. पंचद्रव्यात्मकं मद्यं.

Punch, (2) n. वेधनी; मुष्टिप्रहारं। vt. विध् 6 P, व्यध् 4 P; मुष्टिना प्रहृ 1 P or तड् 10 U.

Punch, (3) n. ह्रस्वपीन m; विदूषक; पीनः शकटाश्व। -y, n. ह्रस्वपीन.

Puncheon, (1) n. छदिरुत्तंभकस्थूणा। (2) n. बृहत्काष्ठभांडं.

Punchinello, n. भंड, विदूषक, वैहासिक.

Punctate, a. बिंदुपूर्ण, बिंद्वंकित। Punctiform, a. बिंद्वाकार.

Punctilio, n. सूक्ष्मं आचारांगं or विध्यंगं; नियमसूक्ष्मता, सूक्ष्मनियम-

निष्ठता। Punctilious, *a.* सूक्ष्मनियमनिष्ठ, सूक्ष्माचारानुसारिन्; –ly, *adv.* सूक्ष्मनियमानुसारेण.

Punctual, *a.* समयपालक, सामयिक, इष्टकालानुसारिन्। –ist, *n.* सूक्ष्मनियमनिष्ठ। –ity, *n.* सामयिकता। –ly, *adv.* यथासमयं.

Punctuate, *vt.* विरामचिह्नैः अंक् 10 U; (संवादं) विच्छिद् 7 P; द्रढयति *Den*। Punctuation, *n.* विरामचिह्नलिखनं.

Punctum, *n.* बिंदु *m.*। Punctule, *n.* सूक्ष्मबिंदु *m.*

Puncture, *n.* वेध, वेधच्छिद्रं। *vt.* विध् 6 P, व्यध् 4 P। *vi. Pass of prec.*

Pungent, *a.* उग्र, उष्ण, कटु, कटोल, तिग्म, तीक्ष्ण; रुचिकारक; अरुंतुद, परुष, मर्मभेदक। Pungency, *n.* ओषण, औषणं, तिग्मता; पारुष्यं.

Punish, *vt.* दंड् 10 U, निग्रह् 9 P, शास् 2 A; तड् 10 U, पीड् 10 U। –able, *a.* दंडार्ह, दंडनीय। –er, *n.* दंडयितृ *m.*। –ment, *n.* दंड, निग्रह, शासनं.

Punitive, Punitory, *a.* दंडात्मक.

Punk, *n.* वारांगना, वेश्या.

Punt,, (1) *n.* तरांधु *m.*

Punt, (2) *vi.* पण् 1 A.

Puny, *a.* अणु, अल्पक, क्षुद्र, लघु, स्तोक; निर्बल; तुच्छ। Puniness, *n.* क्षुद्रता.

Pup, *n.* शुनकपोत। *vi.* (श्वाल्याः) प्रसू 2 A। To sell a p. to, प्रतॄ *c*, वंच् *c.*

Pupa, *n.* कोशस्थकीट.

Pupil, (1) *n.* कनीनिका, तारका, तारा.

Pupil, (2) *n.* अध्येतृ *m*, अन्तेवासिन् *m*, छात्र, विद्यार्थिन् *m*, शिक्षमाण, शिष्य। –age, –ship, *n.* छात्रत्वं, शिष्यदशा.

Puppet, *n.* अंजलिकारिका, कुरंटी, पांचालिका, पांचाली, पुत्रिका, लेप्यमयी, शा(सा)लभंजिका.

Puppy, *n.* शुनकपोत; अहंमन्य, सुभगंमन्य.

Purblind, *a.* ईषदंध, विकलदृष्टि; ह्रस्वदृष्टि; जड, मंद.

Purchase, *vt.* क्री 9 U; (श्रमेण, व्ययेन *or* साहसेन) अधिगम् 1 P *or* लभ् 1 A; उच्छ्रि 1 U, उत्तुल् 10 U, उत्था *c*। *n.* क्रय; क्रीतवस्तु *neu*; उत्तोलनसामर्थ्यं। –r, *n.* क्रायिक, क्रेतृ *m*, ग्राहक। P.-money क्रयमूल्यं.

Pure, *a.* अमिश्रित, अविकृत; अच्छ, अनाविल, निर्मल, पवित्र, मेध्य, विमल, शुचि, शुद्ध, स्वच्छ; अकल्मष, अनघ, निरपराध, निर्दोष, निष्पाप; (mere, sheer) केवल, ॰मात्र (*in comp.*)। –ly, *adv.* केवलं, शुद्धं। –ness (*also* 'Purity') *n.* निर्मलता, शुद्धता, शौचं, स्वच्छता; निष्पापत्वं,

पावित्र्यं ; अमिश्रणं। Purify, *vt.* निर्मलीकृ 8 U, शुध् *c*; धाव् 10 U। Purification, *n.* शुद्धि *f*, शोधनं; पावनं। Purificative, Purificatory, *a.* शोधक, पावन; अघनाशन, ०मर्षण। Purist, *n.* भाषाशुद्धिनिष्ट, वागौचित्याग्राहिन् *m.*

Purgation, *a.* शुद्धि *f*, शोधनं; रेचनं। Purgative, *a.* *n.* रेचक(कं), विरेचक (कं).

Purgatory, *n.* मृतात्मपापशोधनस्थानं; पीडास्थानं। *a.* शोधक, पावन.

Purge, *vt.* (परि०) पू 9 U, शुध् *c*, निर्मलीकृ 8 U; (वि०)रिच् 7 P. *c*। *n.* (वि०)रेचकं, विरेक.

Puritan,-ic,-ical, *a.* नीतिनिर्बंधपर.

Purl, (1) *vi.* मंदस्वनेन वह् 1 P *or* सृ 1 P। *n.* मंदजलस्रवनाद.

Purl, (2) *vt.* अधोमुखीकृ 8 U, (वि०) पर्यस् 4 U, अवपत् *c*। *n.* अवपात.

Purlieu, *n.* उपांत, पर्यंत, प्रांत, समंत, सीमा.

Purloin, *vt.* चुर् 10 U, मुष् 9 P, स्तेनयति-ते *Den*। *vi.* स्तैन्यं अनुष्ठा 1 P। -er, *n.* चो(चौ)र, तस्कर, स्तेन.

Purple, *a.* नीललोहित; अतिलोहित; राजकीय। *n.* नीललोहितवर्ण; राजकीयसत्ता। Born in the p., राजकुलोत्पन्न.

Purport, *vt.* अभिप्रे 2 P, उपलक्ष् 10 U, गम् *c*, ध्वन् *c*, विवक्षति *Desid*, सूच् 10 U; व्यपदिश् 6 P। *n.* अभिप्राय, अर्थ, आशय, उद्देश, तात्पर्य, भाव, विवक्षा। -less, *a.* निरर्थक; निष्प्रयोजन.

Purpose, *n.* आशय, उद्देश, चिकीर्षितं, निमित्तं, प्रयोजनं, हेतु *m*; अभिप्राय, अर्थ, तात्पर्य। *vt.* अनुसंधा 3 U, अभिप्रे 2 P, इष् 6 P, उद्दिश् 6 P, चिकीर्षते *Desid*, चिंत् 10 U, संक्लृप् *c*। On p, (*also* -ly) *adv.* कामतः, बुद्धिपूर्वकं; (in order that) इति हेतोः। To the p., प्रस्तुतानुसारेण। To no p., मुधा, वृथा, व्यर्थं। -ful, *a.* कृतनिश्चय, निश्चयपूर्वक; -ly, *adv.* निश्चितमत्या, निश्चयपूर्वकं। -less, *a.* निरर्थक, निष्प्रयोजन; -ly, *adv.* वृथा, व्यर्थं। Purposive, *a.* ऐच्छिक, (विचार०) बुद्धिपूर्वक, सांकल्पिक; कृतनिश्चय.

Purr, *vi.* (मार्जार इव) मंदं क्रंद् 1 P *or* शब्द् 10 U। *n.* (मार्जारस्य) मंदक्रंदनं.

Purse, *n.* धनकोश; अर्थ, धनं, वित्तं। *vt.* पुटीकृ 8 U, वलिनं *a.* कृ 8 U। -proud, *a.* धनगर्वित। -strings, *n.* व्ययाधिकार.

Pursue, *vt.* अनुधाव् 1 P, अनुसृ 1 P, मृग् 10 A. 4 P; (कर्मफलस्य) संसंज् *Pass*; (इष्टस्य) प्राप्त्यै यत्

1 A; अनुष्ठा 1 P आलंब् 1 A, सेव् 1 A, दीर्घोद्योगेन *or* सततं विधा 3 U। Pursuance, *n.* अनुसरणं, आलंबनं, निर्वर्तनं, निर्वाहणं। Pursuant, *a.* अनुसारिन्; *adv.* अनुरोधेन, अनुसारेण। Pursuit, *n.* अनुधावनं, अन्वेषणं, मार्गणं; (मृगस्य) आखेट, आच्छोदनं, खेट *mn*, मृगया; निर्वर्तनं, संपादनं; अनुशीलनं, उद्यम, उद्योग, परिशीलनं, व्यवसाय, व्यापार। Pursuivant, *n.* अनुचर, परिचर.

Pursy, (1) *a.* अदीर्घश्वासिन्, अचिरश्रमिन्; पीन, मेदुर। (2) *a.* धनकोशोपम; पुटीभूत; धनसंपन्न; धनगर्वित.

Purulent, *a.* पूयस्राविन्, सपूय। Purulence, *n.* पूयनं, पूयस्राव.

Purvey, *vt.* उपाहृ 1 P, संभृ 3 U। -ance, *n.* परिकल्पनं। -or, *n.* भोजनपरिकल्पक.

Purview, *n.* उद्देश, विषय; दृश्यप्रदेश.

Pus, *n.* कुणपं, पूय *mn.*

Push, *vt.* (हस्तादिकेन) प्रचल् *c or* विचल् *c or* प्रचालने यत् 1 A; प्रणुद् 6 P. *c*, प्रवृत *c*; प्रेर् *c*; सरभसं प्रचल् 1 P। *vi.* प्रचालनयत्नं कृ; सत्वरं *or* सरभसं प्रगम् 1 P; आहन् 2 P। *n.* प्रचालनं, अपसारणं; प्रवर्तनं; पदोन्नतिप्रापणं; दीर्घप्रयत्नः (exigency) अवश्य०, नितांतप्रयोजनं; पुरुषकार, पौरुषं। To p. on, प्रचल् 1 P; त्वर् 1 A। -ful, *a.* उत्साहिन्, उद्यमिन्; आत्मोत्कर्षपटु। -ing, *a.* उद्यमिन्, दीर्घोद्योग, साहसिक.

Pusillanimous, *a.* कातर, कृपण, क्लीब, त्रस्नु, भीरु, शौर्यहीन। Pusillanimity, *n.* कातर्य, कार्पण्यं, क्लैब्यं, भीरुता.

Puss,-y, *n.* बिडाल, मार्जार.

Pustule, *n.* पिटिका, स्फोट। Pustulate, *vi.* पिटिकापूर्ण *a.* भू 1 P। Pustulous, *a.* पिटिकापूर्ण.

Put, *vt.* निक्षिप् 6 P, निधा 3 U, न्यस् 4 U, स्था *c*; (mark, *etc.*) लिख् 6 P; उपन्यस् 4 U, प्रतिपद् *c*; (hurl) क्षिप् 6 P, प्रास् 4 P; (thrust) निविश् *c*, व्यध् 4 P। *vi.* गम् 1 P, चल् 1 P। *n.* प्रक्षेप; समय। To p. a spoke in one's wheels, कार्यविघातं कृ 8 U। To p. one's foot in it, प्रमद् 4 P, स्खल् 1 P। To p. one's foot down, निश्चयेन व्यवहृ 1 P। To p. one's shoulder to the wheel, दीर्घप्रयत्नं कृ 8 U। To p. it into words, निरूप् 10 U, वर्ण् 10 U। To p. it into English, *etc.* आंग्लानुवादं कृ 8 U। To p. an end (a stop) to it, विरम् *c*, विश्रम् *c*, समाप् *c*। To p. an end to himself,

आत्महत्यां कृ 8 U। To be put upon, उपहारीभू 1 P, प्रतारणां प्राप् 5 P। To p. about, परिवृत् c। To p. away, संग्रह् 9 P, संचि 5 U; भक्ष् 10 U। To p. back, परावृत् c; प्रतिबंध् 9 P; (पूर्वस्थाने) पुनः निधा 3 U। To p. down, बलात् निग्रह् 9 P *or* संरुध् 7 U; अवमन् c, आत्तगंधं *a.* कृ 8 U; मन् 4 A। To p. forth, उपयुज् 7 A. 10 U; आविष्कृ 8 U, प्रकटयति *Den*; उद्भिद् c, प्रचल् c। To p. forward, उपन्यस् 4 P, प्रतिपद् c; पुरस्कृ 8 U। To p. in, नियुज् 7 A. 10 U, प्रतिष्ठा c; प्रतिपद् c; मध्ये स्था c; क्षै c, गम् c। To p. in an appearance, उपस्था 1A.। To p. in one's oar, परसंवादे विच्छेदं कृ 8 U; परकार्ये व्यवहृ 1 P। To p. in mind, स्मृ c। To p. off, अतिपत् c, विलंब् c, व्याक्षिप् 6P; परिहृ 1 P; निवृ c, परावृत् c; (वस्त्रं) अपनह् 4 P, उत्तॄ c, उन्मुच् 6 U; (नौकायाः) अपसृ 1 P, प्रया 2 P। To p on, धृ 10 U, वस् 2 A, परिधा 3 U; ग्रह् 9 P, (दशां) प्राप् 5 P, व्रज् 1 P; पण् 1 A। To p. on armour, संनह् 4 P। To p. out, निर्वा c; आकुलीकृ 8 U, विक्षिप् 6 P, संभ्रम् c; (धनं) कुसीदेन विनियुज् 7 A. 10 U। To p. through, निर्वह्, निर्वृत्, संपद् *all* c। To p. together, संधा 3 U, संयुज् 7 A. 10 U। To p. to bed, शी c। To p. to the sword, (असिना) हन् 2 P. c, व्यापद् c। To p. to trial परीक्ष् 1 A। To p. two and two together, उपलब्धात् अनुमानं *ar* बोधं निष्कृष् 1 P। To put their heads together, संमंत्र् 10 U। To p. up, (मूल्यं) वृध् c; (पण्यं) प्रदृश् c; (विज्ञाप्तिं) उपन्यस् 4 P, पुरस्कृ 8 U; (गृहादिकं) निर्मा 2 P, रच् 10 U; (खड्गं) कोशे निविश् c। To p. a person's back up, क्रुध् c, प्रकुप् c। To p. up with, क्षम् 1 A, तितिक्षते *Desid.*, सह् 1 A। To p. a person up to, प्रचुद् 10 U, प्रणुद् 6 P. c, प्रवृत् c, प्रेर् c, प्रोत्सह् c। Put-up *a.* कापटिक, वंचनात्मक.

Putative, *a.* तर्कित, प्रसिद्ध.

Putid, *a.* कलुष, पूतिगंध; क्षुद्र, तुच्छ, नीच.

Putrefy, *vt.* कलुषीकृ, पूतीकृ 8 U। *vi.* पूतीभू 1 P, पूय् 1 A। Putrefaction, *n.* पूति *f.* पूयनं, पूयस्राव। Putrefactive, *a.* पूतिकारक। Putrescent, *a.* पूतिप्राय.

Putrid, *a.* दुर्गंध, पूति, पूतिक, पूतिगंध ; कलुषित, दूषित । –ity, *n.* पूति *f.*

Putty, *n.* काचसंश्लेषद्रव्यं.

Puzzle, *n.* व्यामोह, संभ्रम ; गूढं, गूढप्रश्न ; कूटं, कूटोक्ति *f,* प्रवह्लिका, प्रहेलिका । *vt.* मुह् *c,* संभ्रम् *c,* संकुलीकृ 8 U । To p. out, सायासं विशदीकृ 8 U । –dom, –ment, *n.* वैक्लव्यं, व्यामोह, संभ्रम । Puzzling, *a.* व्यामोहकारिन् ; गूढ.

Pyæmia, *n.* रक्तदोष.

Pygarg, *n.* उत्क्रोश, कुरर-री.

Pygmy, *n.* खट्टन, खट्टेरक, खर्व, न्यंच्, वामन, ह्रस्व । *a.* खर्व, *etc.*

Pylon, *n.* तोरण *mn.*

Pyorrhœa, *n.* (दंत०) पूयस्राव.

Pyramid, *n.* सूच्यग्रस्तूप, सूची । –al, *a.* सूच्यग्रस्तूपाकार, सूच्याकार.

Pyre, *n.* चिता, चिति *f,* चितिका, चित्या.

Pyretic, *a.* ज्वरविषयक ; ज्वरोत्पादक ; (*also n.*) ज्वरनाशन (नं).

Pyrites, *n.* स्वर्णमाक्षिकं.

Pyrolatry, *n.* अग्निपूजा.

Pyrosis, *n* अम्लपित्तं ; अंतर्दाह.

Pyrotechnics, *n. pl.* अग्निद्रव्यकला ; अग्निद्रव्यदहनं.

Pyrrhic, *a.* P. victory, पराभवप्रायः *or* अतिहानिपूर्णः जय.

Pyrrhonism, *n.* सर्वाप्रामाण्यवाद.

Python, (1) *n.* अजगर.

Python, (2) *n.* परिचारकपिशाच ; भविष्यद्वादिन् *m* ; दिव्यादेशख्यापक.

Pyx, *n.* करंडक, मंजूषा.

Q.

Quack, (1) *vi.* हंसकवत् रु 2 P; उच्चैः जल्प् 1 P; विकत्थ् 1 A । *n.* हंसकरुतं.

Quack, (2) *n.* कुवैद्य, मिथ्यावैद्य; कोविदंवद । –ery, *n.* मिथ्याचिकित्सा; कैतवं.

Quad, *n.* अंगणं-नं, अजिरं, चत्वर *mn*, प्रांगणं.

Quadragenarian, *a. n.* चत्वारिंशद्वर्षीय.

Quadrangle, *n.* चतुरस्र, चतुर्भुज, चतुष्कोण *all m*; अंगणं, *etc.* (*See* 'quad') । Quadrangular, *a.* चतुष्कोण.

Quadrant, *n.* चतुर्थभाग, (वर्तुल०) पाद.

Quadrate, *a.* समचतुरस्र, समचतुर्भुज । *vi.* अनुरूप *a. or* सदृश *a.* अस् 2 P । Quadratic, *a.* वर्गीय; *n.* (*also* Q. equation), वर्गसमीकरणं । Quadrature, *n.* वर्गीकरणं, पदसंस्थानं.

Quadrennial, *a.* चातुर्वार्षिक.

Quadriga, *n.* चतुरश्वरथ.

Quadrilateral, *a.* चतुर्भुज । *n.* चतुष्कोणाकृति *f,* चतुर्भुजक्षेत्रं.

Quadripartite, *a.* चतुर्भागात्मक.

Quadruped, *n.* चतुष्पद, चतुष्पाद्.

Quadruple, *a.* चतुर्गुण; चतुर्भागात्मक । *vt. vi.* चतुर्गुणीकृ 8 U, चतुर्गुणीभू 1 P । Quadruplet, *n.* चतुष्कं । Quadruplicate, *a.* चतुर्गुण.

Quaff, *vt.* भृशं पा 1 P । -er, *n.* बहुपायिन् *m.*

Quag, Quagmire, *n.* अनूप, कच्छभूमि *f,* पंकिलस्थली । Quaggy, *a.* आनूप, पंकिल.

Quail, (1) *n.* फालखेला, भारती, लाव(क)वर्तिका.

Quail, (2) *vi.* अवसद् 1 P, उद्विज् 6 A, वित्रस् 4 P; धैर्यं त्यज् 1 P; भयेन संकुच् 6 P.

Quaint, *a.* असामान्य, विलक्षण, कौतुककारिन् , चमत्कारिन् । -ly, *adv.* चमत्कारपूर्वकं.

Quake, *vi.* कंप् 1 A, वेप् 1 A, वेल्ल् 1 P , विह्वल् 1 P, स्पंद् 1 A । *n.* कंप, वेपथु *m* । Quaky, *a.* कंपमान.

Qualify, *vt.* इष्टगुणैः सनाथीकृ 8 U, योग्यं *a. or* समर्थं *a.* कृ 8 U; परिच्छिद् 7 P; अतिरेकात् नियम् 1 P, अल्पीकृ 8 U । Qualification, *n.* परिच्छेद, नियमनं; पात्रता, योग्यता । Qualificatory, *a.* परिच्छेदक; पात्रतासाधक । Qualified, *a.* इष्टगुणोपेत, योग्य; परिच्छिन्न.

Quality, *n.* गुण, धर्म; उपाधि *m,* विशेष; लक्षणं; गौरवं, प्रतिष्ठा; जाति *f,* प्रकार, वर्ग । Qualitative, *a.* गुणात्मक; गुणविषयक.

Qualm, *n* क्षणिकास्वास्थ्यं, विवमिषा; मनस्ताप, शंका । -ish, *a.* अस्वस्थ, विवमिषु; शंकमान.

Quandary, *n.* कृच्छ्रं, द्वैधं, संदेह.

Quantify, *vt.* परिमाणं निर्णी 1 P; परिमाणरूपेण निरूप् 10 U । Quantitative, *a.* परिमाणात्मक; परिमाणविषयक.

Quantity, *n.* ऐयत्यं; परिमाणं, प्रमाणं, मानं; संख्या, राशि *m;* विस्तार, *etc.*; (prosody) मात्रा, अंश, भाग । In large, small, quantities, बहुशः, अल्पशः । Positive, negative q., धनराशि *m,* ऋणराशि *m.*

Quantum, *n.* परिमाणं; इष्टांश, कल्पितभाग.

Quarantine, *n.* संसर्गप्रतिबंध, ०समय.

Quarrel, *n.* कलह, कलि *m,* विग्रह, विप्रतिपत्ति *f,* विप्रलाप, विवाद, व्यवक्रोशनं; कलहकारणं । *vi.* कलहं कृ 8 U, कलहायते *Den,* विप्रलप् 1 P, व्यवक्रुश् 1 P । -some, *a.* कलहप्रिय, ०कारिन् , विवादिन् ; कोपन, क्रोधन.

Quarry, (1) *n.* आकर, खनि-नी *f*, खानि *f*, पाषाणखानि *f*। *vt.* आकरे खननेन उद्धृ 1 P.

Quarry, (2) *n.* आमिषं, मृग्य-पशु *m*.

Quartan, *a.* चातुर्थ(र्थि)क.

Quarter, *n.* चतुर्थांश, तुरीयं, तुर्यं, पाद; वर्षपाद, त्रिमासं; अपघन, अवयव; आशा, ककुभ् *f*, दिश् *f*, दिशा, हरित् *f*; दिग्भाग, प्रदेश, स्थलं, स्थानं; पुरभाग; (*pl.*) सैनिकावास, सैनिकागारं; (*pl.*) निवास, वसति *f*, वासगृहं; दया, प्राणदानं। *vt.* चतुर्धा विभज् 1 U; गात्रशः छिद् 7 P; निविश् *c*, वस् *c*; सर्वतः कष् 1 U. 4 P। To give q., अभयं दा 3 U, प्राणदानं कृ 8 U। At close q.s, निकटसंसर्गेण; *cf.* केशाकेशि, दंतादंति, बाहूबाहवि, हस्ताहस्ति। -ing, *n.* चतुर्धाविभजनं; निवासयोजनं। -ly, *a.* पादिक; त्रैमासिक.

Quartern, *n.* चतुर्थांश, पाद.

Quartet, *n.* (वाद्य°, गायक°) चतुष्कं.

Quarto, *n.* चतुष्पत्रकं.

Quartz, *n.* काचोपल, स्फटिक.

Quash, *vt.* विलुप् *c*, प्रत्यादिश् 6 P; विधिना समाप् *c*; निग्रह् 9 P, पराभू 1 P.

Quasi, *conj.* यथा हि। *Prefix*, कृतकं; ° कल्प, ° प्राय *in comp.*

Quaternary, *a.* चतुरात्मक, चतुर्भागात्मक; चतुर्थ, तुरीय.

Quaternion, *n.* चतुष्कं, चतुष्टयं.

Quatrain, *n.* श्लोक.

Quaver, *vi.* कंप् 1 A, वेप् 1 A. वेल्ल् 1 P। *n.* स्वरकंप, °भग, कंपस्वर। -ingly *adv.*; सकंपं; कंपस्वरेण.

Quay, *n.* अवतार, उत्तरणस्थानं, घट्ट-ट्टी, तीर्थं.

Quean, *n.* अविनीतयुवती, पुंश्चली, रंडा; वारांगना, वेश्या.

Queen, *n.* राज्ञी; (anointed, principal) महादेवी, महिषी; (address) देवी, भट्टिनी; (subordinate) परिवृत्ती; (favourite but not principal) वावाता; (taken captive, then married) फालाकली। -like, -ly, *a.* राज्ञीसदृश.

Queer, *a.* असामान्य, चित्र, विचित्र, विलक्षण; शंकनीय; अस्वस्थ। *vt.* दुष् *c*, विप्रकृ 8 U। To q. one's pitch, कार्यघातं कृ 8 U। -ly, *adv.* चित्रं.

Quell, *vt.* निग्रह् 9 P, नियम् 1 P, पराभू 1 P; उपशम् *c*, सांत्व् 10 U.

Quench, *vt.* निर्वा *c*; (तृष्णां) उपशम् *c*, अपनी 1 P; निग्रह् 9 P, पराभू 1 P। -less, *a.* अनिर्वाप्य; अनुपशाम्य.

Quern, *n.* पेषणी.

Querulous, Querimonious, *a.* असंतुष्ट, विलापशील, वक्रवृत्ति । -ly, *adv.* असंतोषेण, सविलापं.

Query, *n.* पृच्छा, प्रश्न ; प्रश्नचिह्नं । *vi.* प्रश्नयति *Den* । *vt.* प्रच्छ् 6 P ; प्रत्याचक्ष् 2 A । Querist, *n.* पृच्छक, प्रश्नकार, प्रष्टृ *m.*

Quest, *n.* अन्वेषणं-णा, गवेषणं-णा, मार्गणं । *vi.* गवेष् 1 A. 10 P.

Question, *n.* अनुयोग, पृच्छा, प्रश्न ; परीक्षा०, मीमांसाविषय ; शंका, संदेह । *vt.* अनुयुज् 7 A, प्रच्छ् 6 P, प्रश्नयति *Den* ; परीक्ष् 1 A, विचर् *c* ; (आ०, वि०)शंक् 1 A, विक्लृप् 1 A, विवद् 1 A, न विश्वस् 2 P । Beyond all q., past q., निःसंशयं, निःशंकं । In q., प्रस्तुत । To beg the q., प्रमेयं सिद्धमिव ग्रह् 9 P । To call in q., शंक् 1 A, न विश्वस् 2 P । Out of the q., अविचारणार्ह । To pop the q., विवाहपृच्छां कृ 8 U । -able, *a.* आक्षेपार्ह, शंकनीय, संदिग्ध । -ary, *a.* प्रश्नात्मक ; *n.* (*also* Questionnaire). प्रश्नावलि *f* । -er, *n.* पृच्छक, प्रश्नकार, प्रष्टृ *m.*

Queue, *n.* वेणी ; जन०, वाहनश्रेणि *f* । *vi.* श्रेणिभिः स्था 1 P.

Quibble, *n.* संदिग्धोत्तरं, व्यपदेश; वाक्छलं ; वक्रोक्ति *f* ; श्लेष । *vi.* संदिग्धोत्तरं दा 3 U, वाक्छलं कृ 8 U ; श्लेषोक्त्या वद् 1 P । -r, *n.* अपलापिन् *m*, छलवादिन् *m.*

Quick, *a.* जीविन्, सजीव ; (with child) अंतर्वत्नी, गर्भिणी ; अविलंबित, आशुकारिन्, क्षिप्र, चपल, दक्ष, द्रुत, त्वरित, शीघ्र, सावधान, चतुर, तीक्ष्ण, निपुण ; कोपन, शीघ्रकोपिन् । *adv.* (*also*-ly) आशु, शीघ्रं, सत्वरं, सपदि । -eyed, *a.* सूक्ष्मदर्शिन् । -lime, *n.* तप्तचूर्णं । -sand, *n.* अतिमृदुसैकतं । -silver, *n.* चपल, दारद, पारद(त), सुकुंद, रस, सूत(क) *mn* । -tempered, *a.* कोपन, शीघ्रकोपिन् । -witted, *a.* तीक्ष्णमति । Quicken, *vt.* चेतनीकृ 8 U, जीव् *c* ; उत्तिज् *c*, उद्दीप् *c*, प्रबुध् *c* ; उल्लस् *c* ; त्वर् *c* ; *vi.* चेतनीभू 1 P, चैतन्यं प्राप् 5 P ; त्वर् 1 A, वेगं वृध् *c* ; स्पंद् 1 A ; -ing, *a.* चैतन्यदायिन् ; उद्दीपक, प्रबोधक.

Quiddity, *n.* सार *mn* ; वाक्छलं.

Quidnunc, *n.* जल्पक, वाचाट, परकार्यचर्चक.

Quiescent, *a.* निर्व्यापार, निश्चल, निश्चेष्ट, स्तब्ध ; अक्षुब्ध, शांत, स्तिमित, स्वस्थ । Quiescence, *n* निश्चलता ; शांतता, स्वास्थ्यं.

Quiet, *a.* अचल, निश्चल, निश्चेष्ट, स्तब्ध ; अक्षुब्ध, अव्याकुल, शांत, स्तिमित, स्थिर, स्वस्थ ; निर्वात, निष्कल्लोल, प्रसन्न ; तूष्णीक,

निःशब्द, मूक, स्तब्धवाच्; मृदु, सौम्य; निभृत, विविक्त। *n.* अक्षोभ, शांति *f,* स्वास्थ्यं; स्तब्धता; निःशब्दता। *vt.* (उप०) शम् *c,* सांत्व् 10 U, प्रसद् *c*। *vi.* शम् 4 P; प्रसद् 1 P.। On the q., निभृतं, रहसि। At q., शांत, प्रसन्न। Keep q., तूष्णीं भव *Imp.* 2 *Sg.*। –ism, *n.* निवृत्तिमार्ग, वैराग्यं। –ist, *n.* वैरागिन् *m.*। –ly, *adv.* शांतं; अक्षोभेण; तूष्णीं। –ude, *n.* शांतता, शांति *f*; अक्षोभ, निराकुलता, प्रसन्नता.

Quietus, *n.* निस्तार; उद्धार, मोक्ष; प्राणत्याग.

Quill, *n.* पर्णनालं; पक्ष, पर्ण; कलम, लेखनी; कोण, शारिका; शलं, शललं। –driver, *n.* लेखक.

Quilt, *n.* प्रच्छदपट, शय्यास्तरणं। *vt.* तूलपूरणेन सिव् 4 P.

Quinary, *a.* पंचात्मक, पंचक.

Quindecagon, *n.* पंचदशकोण.

Quinquagenarian, *n.* पंचाशद्वर्षीय.

Quinquennial, *n.* पंचवार्षिक.

Quinsy, *n.* कंठपाक, रोहिणी.

Quintad, *n.* पंचकं, पंचत *f.*

Quintessence, *n.* सार *mn*। Quintessential, *a.* सारभूत, सारात्मक.

Quintet, *n.* (गायक, ०, वाद्य ०) पंचकं.

Quintuple, *a.* पंचगुण। *vt.* पंचगुणीकृ 8 U। *vi* पंचगुणीभू 1 P। Quintuplicate, *n.* पंचात्मक.

Quip, *n.* अवहास, उपहास, उपालंभ; नर्मोक्ति *f*। *vt.* अवहस् 1 P, उपहस् 1 P, सोपहासं गर्ह् 1 A.

Quire, *n.* पत्रचतुर्विंशति *f.*

Quirk, *n.* छद्मन् *neu,* व्यपदेश; वाक्छलं; नृत्यभंगि *f.*

Quirt, *n.* कशा, प्रतिष्कश.

Quit, *vt.* अपास् 4 U, उज्झ् 6 P, उत्सृज् 6 P, (परि०) त्यज् 1 P, मुच् 6 P, विसृज् 6 P, समुज्झ् 6 P; अपया 2 P, निर्गम् 1 P; (desist) निवृत् 1 A, विरम् 1 P, विश्रम् 4 P; निस्तॄ *c,* उन्मुच् *or* विमुच् 6 P. *c,* शुध् *c*। *vi.* अपया 2 P। *a.* त्यक्त, परिहृत; मुक्त; शोधित। To q. scores, समतोलनं साध् *c*। –s, *n.* समतोलनं; to cry q.s, समतोलनं अंगीकृ 8 U, समतोलनात् विवादोपरमं अंगीकृ। –tance, *n.* निष्कृति *f,* निस्तार, शुद्धि *f*। –ter, *n.* कातर, भीरु *m.*

Quite, *adv.* अशेषतया, नितरां, सर्वथा, सर्वशः, संपूर्णतया, साकल्येन; अतीव, अत्यंतं.

Quiver, (1) *n.* इषुधि *m*, उपासंग, खोलि *m*, निषंग, तूण-णी, तूणीर *mn.*

Quiver, (2) *vi.* कंप् 1 A, वेप् 1 A, वेल्ल् 1 P; स्पंद् 1 A, स्फुर् 6 P। *n.* कंप, वेपथु *m.*

Quixotic, *a.* अद्भुतकल्पनामय; दुर्विधेय.

Quiz, *n.* लीलाकपटं, वंचनाविनोद; विचित्रजन *m* । *vt.* निर्व्यर्थं उपहस् 1 P । -zical, *a.* मृदूपहासपूर्वक.

Quod, *n.* कारागृहं, बंदिशाला.

Quodlibet, *n.* प्रकीर्णकं; सूक्ष्मप्रश्न, ०विचार.

Quoin, *n.* कोणशिला.

Quoit, *n.* चक्रं, वलयं.

Quondam, *a.* पूर्व, पूर्वकालीन.

Quorum, *n.* (सदस्यानां) आवश्यकसंख्या.

Quota, *n.* अंश, भाग; अंशदानं.

Quote, *vt.* अवतॄ *c*, उदाहृ 1 P, उपन्यस् 4 U । Quotation, *n.* अवतरणं, उद्धार, उद्धृतवाक्यं.

Quoth, *vt.* आह, अवदत्, अब्रवीत्.

Quotidian, *a.* दैनिक; दैनंदिन, प्रात्यहिक; सामान्य.

Quotient *n.* भाग, फलं, लब्धि *f.*

R

Rabbit, *n.* मृदुरोमन् *m*, रोमकर्ण, शश(क), शूलिक.

Rabble, *n.* संकुलं; जनसंमर्द; पामरजनाः, प्राकृतजनाः *both pl.*

Rabid, *a.* आलर्क; उन्मत्त, वातुल; अत्यभिनिविष्ट, अत्युत्साहिन्; विवेकहीन । -ly, *adv.* सोन्मादं, वातुलवत् । -ity, -ness, *n.* उन्माद, वातुलता.

Rabies, *n.* आलर्क, जलसंत्रास.

Race, (1) *n.* सत्वरगति *f*; वेग०, धावनस्पर्धा । *vi.* धावनेन स्पर्ध् 1 A; अतिवेगेन गम् 1 P *or* व्यापृ 6 A । *vt.* स्पर्ध् *c* । -course, चर्याभूमि *f* । -horse, (*also* Racer), *n.* जवन, जवाधिक, जवाश्व.

Race, (2) *n.* जाति *f*; अन्वय, कुलं, गोत्रं, वंश; वर्ग । Racial, *a.* जातीय, जातिविषयक.

Rachitis, *n.* बालास्थिरोग, बालग्रह.

Rack, (1) *vt.* अर्द् 1 P. *c*, प्रमंथ् 9 P, यत् *c*, प्रमाथयंत्रेण *or* गात्रकर्षणेन पीड् 10 U *or* यत् *c*; क्लिश् 9 P; अत्यंतं कंप् *c*; आयस् *c*; (अतिभाटकं) बलात्कारेण आदा 3 U । *n.* गात्रकर्षण०, प्रमाथयंत्रं । -rent, *n.* अतिभाटकं.

Rack, (2) *n.* गवादनी, द्रोणि-णी *f*; भित्तिफलकं.

Rack, (3) *n.* (वाताहता) लघुमेघमाला; उच्छेद, नाश, विध्वंस.

Racket, Raquet, (1) *n.* कंदुकताडनी.

Racket, (2) *n.* आक्रोश, उत्क्रोश, कलकल, कोलाहल *mn*, विप्लव, संक्षोभ ; उद्दामलीला, ०विहार ; छलोपाय, युक्ति *f* । *vi.* आक्रुश् 1 P, उत्क्रुश् 1 P, कोलाहलं कृ 8 U; उच्छृंखलं क्रीड् 1 P *or* विहृ 1 P । To stand the r., व्ययं स्वीकृ 8 U *or* दा 3 U; उदर्कं *or* परिणामं सह् 1 A; निराबाधं तॄ 1 P *or* पारं गम् 1 P। –y, *a.* उत्क्रोशत्, तुमुलकारिन्, मुखर ; भोगासक्त, लपट.

Raconteur, *n* कथक, कथिक.

Racy, *a.* विशिष्ट, स्पष्टलक्षण ; सरस ; रुचिकारक.

Raddle, (1) *n.* गैरिकं । *vt.* गैरिकेण लिप् 6 P.

Raddle, (2) *n.* विटपवृति *f*। *vt.* संग्रंथ् 9 P.

Radial, *a.* किरणसम ; केंद्रापगामिन्.

Radiant, *a.* अंशुमत्, उज्ज्वल, तेजस्विन्, देदीप्यमान, भासुर, भास्वत, भ्राजिष्णु, रुचिर ; केंद्रापगामिन् । –ly, *adv.* उज्ज्वलं, तेजसा। Radiance, *n.* औज्ज्वल्यं, तेजस् *neu*, दीप्ति *f*, द्युति *f*, प्रभा, रुचि *f*.

Radiate, *vi.* किरणान् प्रसृ *c*; दिप् 4 A, भा 2 P ; (किरणानां) प्रसृ 1 P, स्फुर् 6 P, परिस्तृ 5 U। *vt.* प्रसृ *c*, विस्तृ 5 U. *c* । *a.* अंशुमत् ; केंद्रापगामिन् । –ion, *n.* किरणप्रसरणं, ०स्फुरणं.

Radical, *a.* मौल, मौलिक; नैसर्गिक, सहज, स्वाभाविक ; प्राथमिक ; आत्यंतिक । *n.* मूलसंख्या । –ly, *adv.* मूलतः, आमूलं; तत्त्वतः, सारतः.

Radicate, *a.* मूलवत्, समूल.

Radicle, *n.* मूलिका लघुमूलं.

Radish, *n.* ग्रुस्तिका, मूलक *mn*, सेकिमं, हरिपर्ण

Radius, *n.* त्रिजीवा, त्रिज्या, व्यासार्धं.

Radix, *n.* मूलसंख्या ; मूलं.

Raff, *n.* अवस्कर; पामरजनाः, प्राकृतजनाः *both pl.* । –ish, *a.* क्षुद्र, नीच, अप्रतिष्ठ.

Raffle, *n.* अवस्कर, तुच्छवस्तुजातं.

Raft, *n.* उडुप *mn*, कोल, तरंडक, प्लव, भेल

Rafter, *n.* छदिःस्थूणा, तुला, दीर्घकाष्ठं.

Rag, (1) *n.* कर्पट *mn*, चीरं, पटखंड, पटच्चरं; (*pl.*) कंथा, चीवरं, लक्तक। –amuffin, *n.* कर्पटिक, जीर्णवेष। –ged, *a* जर्जर, जीर्ण; कर्पटिक, चीरिन् ; अश्लक्ष्ण, असम; सदोष.

Rag, (2) *vt.* क्षुभ् *c*, पीड् 10 U, कुचेष्टाभिः क्लिश् 9 P; निर्भर्त्स् 10 A, परुषं वद् 1 P.

Rage, *n.* (महान्) कोप, क्रोध, मन्यु *m*; क्रोधावेश, संरंभ; अत्यभिनिवेश, अत्यभिलाष ; आस्था, उत्साह । *vi.* क्रोधेन

आक्रुश् 1 P *or* क्षुभ् 4 P; अतीव कुप् 4 P *or* क्रुध् 4 P, हृणीयते *Den*, संरब्ध *a*. भू 1 P; प्रचंडं *or* सरभसं वृत् 1 A। It is all the r., लोकप्रियतां गतं । –ful, *a*. अतिरुष्ट, क्रोधाकुल। Raging, *a* प्रचंड; महावेग, सरभस; कोपाकुल, क्रोधोन्मत्त, संक्षुब्ध, संरब्ध.

Raid, *n*. अभिद्रव, अवस्कंद, आपात, उपप्लव। *vt*. अवस्कंद् 1 P, आक्रम् 1 U, आपत् 1 P, उपप्लु 1 A.

Rail, (1) *n*. वृतिदंड; लोहपथभाग। *vt*. परिवृ 5 U, परिवेष्ट् 1 A. *c*, वृत्या अवरुध् 7 U *or* परिक्षिप् 6 P; लोहपथेन *or* अग्निरथेन प्रेष् *c*। –road, –way, *n*. लोहपथ (*cf*. '*chemin de fer*')। Railing, *n*. मोघोलि *m*, वृति *f*.

Rail, (2) *vi*. अवक्षिप् 6 P, उपहस् 1 P, निंद् 1 P, निर्भर्त्स् 10 A। –lery, *n*. उपहास, परिहास.

Raiment, *n*. आकल्प, परिधानं, वस्त्रं, वेश-ष.

Rain, *n*. पर्जन्य, प्रवर्ष(र्षं), वर्ष-र्षं, वर्षणं, वर्षाः *pl*., वृष्टि *f*; (*fig*.) वृष्टि *f*; (*pl*.) प्रावृष् *f*, मेघागम, वर्षाः *pl*., वर्षाकाल। *vi*. वृष् 1 P; पत् 1 P। *vt*. वृष् 1 P। To r. cats and dogs, अतीव वृष् 1 P। –bow, *n*. इंद्रधनुस् *neu*, इंद्रायुधं। –cloud, *n*. वर्षामेघ। –fall *n*. वर्षणं, वृष्टि *f*; पर्जन्यप्रमाणं। –gauge, *n*. पर्जन्यमापकयंत्रं। –y, *a*. प्रावृषिक, प्रावृषीण, प्रावृषेण्य, वृष्टिमत्; a r. day, दुर्दिनं। –y season, प्रावृष् *f*, वर्षाः *pl*.

Raise, *vt*. उच्छ्रि 1 U, उत्तुल् 10 U, उत्था *c*, उद्धृ 1 P, उद्यम् 1 P, उन्नम् *c*, उन्नी 1 P; प्रचुद् 10 U, प्रेर् *c*; उत्तिज्, उद्दीप्, प्रबुध् *all c*; उत्पद्, जन्, संपद् *all c*; (करं) आदा 3 U *or* ग्रह् 9 P; निर्मा 2 P. 3 A, रच् 10 U.

Raisin, *n*. शुष्कद्राक्षा.

Rake, (1) *n*. (तृण०) कर्षणी। *vt*. कर्षण्या संग्रह् 9 P *or* संचि 5 U; (भूमिं) खुर् 6 P, समीकृ 8 U; अन्विष् 4 P; संमृज् 2 P. *c*.

Rake, (2) *n*. औपस्थिक, कामुक, टांकर, दुराचारिन्, भुजंग, लंपट, विट, विलासिन्, षिङ्ग *all m*। Rakish, *a*. कामुक, भ्रष्टाचार, लंपट.

Rake, (3) *n*. कटक *mn*, पातुक, प्रवणभूमि *f*.

Râle, *n*. श्वासघर्घर.

Rally, (1) *vt*. पुनः संगम् *c or* समाहृ 1 P *or* संमिल् *c or* एकत्र कृ 8 U *or* व्यूह् 1 U, पुनः प्रोत्सह् *c*। *vi*. पुनः संगम् 1 P *or* एकीभू 1 P; पुनः आरोग्यं *or* स्वास्थ्यं लभ् 1 A, प्रकृतिं आपद् 4 A। *n*. पुनर्मिलनं; व्यूहनं; प्रकृति०, स्वास्थ्यलाभ.

Rally, (2) *vt*. निरर्थं परिहस् 1 P.

Ram, *n*. अवि *m*, उरण, उरभ्र, ऊर्णायु *m*., एडक, पेत्व, मेंढ,

मेढ्रक, मेंढ(क), मेष, रोमश, वृष्णि *m*, शृंगिन् *m*, संफाल, हुडु *m*; मेषराशि *m*; वप्रविदारक; महाद्रुघण। *vt.* आहन् 2 P; आघातेन निविश् *c*; सरभसं प्रणुद् 6 P. *c.*

Ramal, Rameous, *a.* शाखाविषयक.

Ramble, *vi.* परिभ्रम् 1.4 P, पर्यट् 1 P; वृथा प्रपंचयति *Den* । *n.* पर्यटनं, विहरणं। Rambling, *a.* पर्यटत्; अप्रस्तुत, असंगत, वृथाप्रपंचित.

Ramify, *vi.* शाखारूपेण विस्तॄ *Pass* । *vt.* *C. of prec.* । Ramification, *n.* शाखाविस्तार; उपशाखा, प्रतिशाखा.

Rammish, *a.* उग्रगंध, दुर्गंध.

Ramose, *a.* शाखापूर्ण.

Ramp, *vi.* सरभसं चेष्ट् 1 A *or* वृत् 1 A; प्रसह्य विलुंठ् 1 P.

Rampage, *vi.* संरंभेण चेष्ट् 1 A । *n.* संरंभ, संक्षोभ । -ous, *a.* उद्दाम, संरंभिन्.

Rampant, *a.* पश्चात्पादस्थित; अनियंत्रित, अमर्यादित, उच्छृंखल, उद्दाम; अतिवृद्ध, उद्रिक्त, विपुल। Rampancy, *n.* उच्छृंखलत्वं, अतिवैपुल्यं, उद्रेक.

Rampart, *n.* प्राकार, वप्र, वरण, साल । *vt.* वप्रैः सनाथीकृ 8 U *or* परिवेष्ट् 1 A. *c or* रक्ष् 1 P.

Ramshackle, *a.* अवसन्न, जर्जर, जीर्ण.

Ranch, *n.* गो०, अश्ववर्धनस्थानं.

Rancid, *a.* उग्रगंध, दुर्गंध; पर्युषित.

Rancour, *n.* दीर्घद्रोह; दृढवैरं; अभिद्रोह; अभ्यसूया, मात्सर्यं, विद्वेष । Rancorous, *a.* अभ्यसूयक, दीर्घद्वेषिन्, द्रोहमति, द्रोहित, द्रोहिन्, मत्सरिन्, विद्वेषिन्.

Random, *n.* अतिवेग । *a.* असमीक्ष्यकृत; यादृच्छिक; संधानरहित। At r., यदृच्छया; विना संधानं; पूर्वचिंतां विना, असमीक्ष्य; असंगतं.

Range, *vt.* क्रमेण *or* श्रेणीक्रमेण रच् 10 U *or* विन्यस् 4 U, व्यूह् 1 U, व्यवस्था *c*; वर्गीकृ 8 U; अभिसंधा 3 U; (*refl.*) आत्मानं न्यस् 4 U। *vi.* विद् 4 A, वृत् 1 A; (with) अमुकतुल्य *a.* भू 1 P, अमुकवर्गतां प्राप् 5 P; आक्रम् 1 U. 4 P, पर्यट् 1 P। *n.* आलि, आवलि, पंक्ति, पद्धति, माला, मालिका, राजि-जी, श्रेणि-णी *all f*; परंपरा; वर्ग; प्रदेश; विषय; अश्मंतपीठिका । -r, *n.* अरण्य°, वनपाल; परिभ्रमणकारिन् *m*.

Ranivorous, *a.* दर्दुरभक्षक.

Rank, (1) *n.* आलि, आवलि *f*, पंक्ति, पद्धति, माला, मालिका, राजि-जी, श्रेणि-णी *all f*; रचना, व्यूह; गण, वर्ग; पदं, पदवी, स्थानं; गौरवं, प्रतिपत्ति *f*, प्रतिष्ठा, मान ।

vt. श्रेणीक्रमेण विन्यस् 4 U *or* व्यूह् 1 U; वर्गीकृ 8 U; यथावर्गं *or* यथाक्रमं रच् 10 U। *vi.* अमुकवर्गे स्था 1 P *or* वृत् 1 A, समवर्गतां प्राप् 5 P। R. and fashion, शिष्टजनाः *pl.*। R. and file, सामान्यसैनिकाः *pl.*; प्राकृतजनाः *pl.*

Rank, (2) *a.* अतिप्रचुर, अतिवृद्ध; स्थूल; उग्रगंध, दुर्गंध; जुगुप्सित, बीभत्स; प्रसिद्ध, स्पष्ट; अतिनिंद्य.

Rankle, *vi.* पूतीभू 1 P, पूय् 1 A; मुहुः उद्विज् *c.*

Ransack, *vt.* सम्यक् *or* सावधानं अन्विष् 4 P; (वि०) लुंठ् 1 P. 10 U.

Ransom, *n.* मोचनमूल्यं, उद्धारमूल्यं। *vt.* मूल्यार्पणेन मुच् 6 P. *c* *or* उद्धृ 1 P.

Rant, *vi.* उच्चैः सरभसं *or* साटोपं वद् 1 P। *n.* वाक्तांडवं, वागाडंबर, साटोपप्रलाप। –ipole, *n.* कर्कशा, कैकेयी; चंडी.

Rap, (1) *vt.* क्षिप्रं तड् 10 U *or* आहन् 2 P; क्षिप्रं वद् 1 P। *n.* क्षिप्राघात; आघातशब्द.

Rap, (2) *n.* कूटनाणकं। Not worth a r., तुच्छ, निरर्थक.

Rap, (3) *vt.* बलात् अपहृ 1 P *or* ग्रह् 9 P.

Rapacious, *a.* बलाद्ग्राहक; अतिगृध्नु, लोभिन्; हिंस्र; लुंठकवृत्ति।

Rapacity, *n.* अतिगृध्नुता, परस्वलोभ, लौल्यं; लुंठकवृत्ति *f.*

Rape, (1) *vt.* बलात्कारेण अभिगम् 1 P *or* भुज् 7 U, धृष् *c*। *n.* दूषणं, धर्ष धर्षणं, प्रसह्यगमनं, बलात्कार, हठभोग; बलादपहरणं.

Rape, (2) *n.* सर्षप.

Rape, (3) *n.* द्राक्षारसोच्छिष्टं.

Rapid, *a.* आशु, क्षिप्र, जवन, द्रुत, त्वरित, वेगवत्, शीघ्र, सत्वर; आशुकारिन्; आशुकृत; पातुक। *n. pl.* प्रपात। –ity, –ness, *n.* क्षिप्रता, शैघ्र्यं; जव, त्वरा, वेग। –ly, *adv.* क्षिप्रं, झटिति, त्वरया, सत्वरं, सपदि.

Rapier, *n.* कृपाण.

Rapine, *n.* बलादपहरणं; (वि०)-लुंठनं.

Rapport, *n.* ऐकमत्यं, संवाद.

Rapprochement, *n.* संधानं, संधिसाधनं.

Rapscallion, *n.* धूर्त, शठ; नीचजन.

Rapt, *a.* हर्षनिमग्न, हर्षोन्मत्त, समाहितचित्त; निमग्न, व्यग्र; लीन। –ly, *adv.* व्यग्रतया; सोन्मादं, समाधिपूर्वकं। –ure, *n.* अत्यानंद, हर्षोन्माद; समाधि *m*; चित्तोत्सेक, व्यग्रता। Rapturous, *a.* अतिप्रमुदित; अत्यानंदक; उत्सिक्त; –ly, *adv.* सोत्सेकं, हर्षोन्मादेन.

Raptorial, Raptorious, *a.* हिंस्र। Raptores, *n. pl.* हिंस्रपक्षिणः *pl.*

Rare, *a.* अघन, अनिबिड, तनु, विरल, सूक्ष्म; असाधारण, असामान्य, दुर्लभ, विरल; अत्युत्कृष्ट, अत्युत्तम; श्रेष्ठतम ।-ly, *adv.* विरलं; क्वचित् । Rarity, *n.* विरलता, असामान्यता; तनुत्वं; अत्युत्तमत्वं; दुर्लभ०, विरलवस्तु *neu.*

Rarefy, *vt.* तनूकृ, विरलीकृ 8 U; शुध् *c* । *vi.* विरलीभू 1 P । Rarefaction, *n.* विरलीकरणं; विरलता.

Rascal, *n.* कितव, धूर्त, शठ; दुर्जन, नराधम, नीचजन । -dom, -ism, -ity, *n.* कैतवं, कौटिल्यं, दौर्जन्यं, शाठ्यं । -ly, *a.* कपटिन्, कुटिल, वंचक.

Rash, *n.* (1) पामन् *m*, विस्फोट.

Rash, *a.* (2) अविलंबिन्, अविमृश्यकारिन्, संरंभिन्; धृष्ट, साहसिक, साहसिन् । -ly, *adv.* अविमृश्य, संरंभेण; साहसेन । -ness, *n.* अविमृश्यकारित्वं, अविवेक, संरंभ; साहसं.

Rasher, *n.* शूकरमांसशकल *mn.*

Rasp, *vt.* घृष् 1 P । *vi.* उद्विज् *c* । *n.* घर्षणी.

Rat, *n.* आखु *m*, खनक, मीहंधक, मूषक; स्वपक्षत्यागिन् *m* । *vi.* मूषकान् मृग् 10 U; स्वपक्षं त्यज् 1 P । To smell a r., किमपि आशंक् 1 A । -ty, *a.* मूषकाकीर्ण; क्रुद्ध, रुष्ट.

Rataplan, *n.* टट्टुर.

Rate, (1) *n.* अनुपात, प्रमाणं, मानं; अर्घ, मूल्यं; उपशुल्क *mn* । *vt.* मूल्यं *or* प्रमाणं निरूप् 10 U; (नाविकस्य) अधिकारं स्था *c*; गण् 10 U, मन् 4 A । At any r., येन केन प्रकारेण, यथातथा, तथाहि । -able, *a.* शुल्कार्ह । -payer, *n.* शुल्कदातृ *m* । Rater, *n.* शुल्कनिरूपक । Rating, *n.* शुल्कनिरूपणं; निरूपितशुल्क *mn.*

Rate, (2) *vt.* (सकोपं) अधिक्षिप् 6 P, उपालभ् 1 A, गर्ह् 10 A, निंद् 1 P, निर्भर्त्स् 10 U.

Rath, Rathe, *adv.* अचिरेण, क्षिप्रं। *a.* अकालपक्व, आकालिक; क्षिप्र, शीघ्र.

Rather, *adv.* कामतः, प्रीत्या; वस्तुतः; *Exp. by* वरं *with* न च *or* न पुनः; ईषत्, किंचित्, मनाक्, निःसंशयं.

Ratify, *vt.* द्रढयति *Den*, प्रमाणीकृ 8 U, सत्याकृ 8 U, सत्यापयति *Den* । Ratification, *n.* सत्यंकार, सत्यापनं.

Ratio, *n.* अनुपात; प्रमाणं.

Ratiocinate, *vi.* तर्क् 10 U, विचर् *c*, ऊहापोहं कृ 8 U; अनुमा 2 P.

3 A । -ion, *n.* ऊहापोह, तर्क, युक्ति *f*, विचार.

Ration, *n.* (परिकल्पितः) अन्नांश ; (*pl.*) अन्नसामग्री । *vt.* परिमितान्नेन भुज् *c.*

Rational, *a.* प्रेक्षावत्, बुद्धिमत्, सचेतन ; उपपन्न, युक्त, न्याय्य, उचित ; युक्तिमूलक, ०सिद्ध । -e, *n.* सोपपत्तिकविवरणं ; कारणविवरणं ; मूलकारणं । -ism, *n.* तर्क०, हेतुप्राधान्यवाद । -ist, *n.* हेतुप्राधान्यवादिन् *m* । -istic, *a.* तर्क० युक्तिमूलक, हेतुसिद्ध, हैतुक । -ity, *n.* ज्ञानशक्ति *f.*, प्रेक्षावत्त्वं, सचेतनत्वं ; उपपत्ति *f.*, युक्तिमूलकता, युक्तता । -ize, *vt.* हेतुमात्रानुसारेण विवृ 5 U ; सोपपत्तिकं *a.* कृ 8 U । -ly, *adv.* तर्कानुसारेण, युक्तिपूर्वं.

Rattan, *n.* वंजुल, वानीर, वेतस, वेत्र.

Rat-tat, *n.* टट्टर.

Rattle, *vi.* क्वण् 1 P, झणझणायते *Den* ; उच्चैः सत्वरं जल्प् 1 P ; सशब्दं *or* सत्वरं चल् 1 P । *vt.* क्वण् *c* ; सत्वरं उच्चर् *c* । *n.* क्वणनं, झणत्कार ; क्वणनी, शिंजिनी ; प्रजल्पनं । -brained, -headed, -pated, *a.* अस्थिरमति, लोल । Rattling, *a.* क्वणत् ; क्षिप्र, चपल ; उत्कृष्ट, उत्तम.

Raucous, *a.* कर्कश, परुष, विस्वर, सगद्गद । -ly, *adv.* कर्कशं । Raucity, *n.* कर्कशता.

Ravage, *vt.* अवसद् *c*, उद्ध्वंस् *c*, खिलीकृ 8 U ; विलुंठ् 1 P । *n.* अवमर्द, अवसादनं, उद्ध्वंस ; (*pl.*) दुष्परिणाम.

Rave, *vi.* मतिभ्रंशेन जल्प् 1 P ; असंगतं *or* संरंभेण वद् 1 P ; क्षुभ् 4 P, उन्मद् 4 P । Raving, *n.* उन्मत्तजल्पनं.

Ravel, *vt.* संग्रंथ् 9 P ; संभ्रम् *c* ; उद्ग्रंथ् 9 P, विश्लिष् *c* । -ling, *n.* उद्ग्रथित०, विश्लिष्टतंतु *m*, ०सूत्रं.

Raven, (1) *n.* आसुर, ऐंद्रि *m*, काकोल, कृष्णकाक, द्रोणकाक, वृद्धकाक.

Raven, (2) *vt.* गृध्नुतया खाद् 1 P *or* भक्ष् 10 U ; विलुंठ् 1 P । *vi.* विलुंठनं आरभ् 1 A ; क्षुध् 4 P, गृध् 4 P । -ous, *a.* क्षुत्क्षाम, क्षुधार्त, बुभुक्षु ; अतिगृध्नु, घस्मर, लोलुप ; -ly, *adv.* अतिगृध्नुतया.

Ravine, *n.* कंदर, दरी, द्रोणी.

Ravish, *vt.* बलात् अपहृ 1 P ; बलात्कारेण अभिगम् 1 P *or* भुज् 7 U, दुष् *c*, धृष् *c* ; अतीव प्रमुद् *c*, अतिहर्षेण स्तंभ् 9 P । -er, *n.* दूषक, धर्षक । -ing *a.* चित्ताकर्षक, मनोहर, मोहक, हारिन् । -ment, *n.* अपहरणं ; चित्ताकर्षणं ; अत्यानंद, हर्षोद्रेक ; धर्ष, धर्षणं, प्रसह्यगमनं, संग्रह, हठभोग.

Raw, *a.* अपक्व, आम ; शलाटु ; असिद्ध, असंस्कृत, अशिल्पित ;

अपरिणत, अज्ञ, मुग्ध; त्वग्रहित, घृष्टत्वच्, शीत, रूक्ष। To touch on the r., मर्मभेदं कृ 8 U। -boned, *a.* कृश, क्षाम । R. flesh, क्रव्यं.

Ray, *n.* अंशु *m*, अभीशु-षु *m*, उद्योत, उस्र, कर, किरण, गभस्ति *mf*, घृणि *m*, दीधिति *f*, धामन् *neu*, पाद, भानु *m*, भास् *f*, मयूख, मरीचि *mf*, रश्मि *m*; ईषद्दर्शनं, ईषत्प्रबोध, ईषदुदय, *etc.* । *vi.* किरणरूपेण प्रसृ 1 P। -ed, *a.* अंशुमत्.

Rayon, *n.* व्यासार्ध.

Raze, *vt.* ईषत् स्पृश् 6 P; अपमृज्, परिमृज् 2 P. 10 U; उच्छिद् 7 P, उत्सद् *c*, उन्मूल् 10 U, ध्वंस् *c*, निपत् *c*, विनश् *c*.

Razor, *n.* क्षुर, क्षुरिका, क्षुरी, क्षौरी, खुर । *vt.* क्षुर् 6 P, खुर् 1 P, मुंड् 1 P. 10 U। To be on a r. edge, महासंकटे वृत् 1 A। -case, *n.* क्षुरधानं, क्षुरभांडं, खुरालिक । -strop, *n.* क्षुरतेजनी.

Re, (1) *prep.* विषये; उद्दिश्य.

Re, (2) *Prefix, exp. by* पुनः, प्रति, *Only those words with the prefix "re-" will be given where the original with* पुनः *cannot express the meaning of the derivative.*

Reabsorption, *n.* प्रतिसंहार, प्रतिसंक्रम.

Reach, *vt.* प्रसृ *c*, लंघ् *c*; वितन् *Pass*, विस्तॄ *Pass*, व्याप् 5 P; आसद् 1 P. *c*, प्रपद् 4 A, प्राप् 5 P, समासद् *c*; प्रसारितहस्तेन ऋ *c or* दा 3 U। *vi.* विस्तॄ *Pass*; हस्तप्रसारणं कृ 8 U; प्राप् 5 P। *n.* पर्यंत, प्रसर; प्रसारितहस्तविषय; गोचरः विषय; दृश्यः नदीभाग। Within, beyond one's r., शक्य, साध्य; अशक्य, असाध्य.

React, *vi.* क्रियांतरानुसारेण व्यवहृ 1 P *or* प्रवृत् 1 A; विपरीतप्रकारेण व्यवहृ 1 P; परस्परं प्रवृत् *c*। *vt.* पुनः कृ 8 U। -ion, *n.* परस्परप्रवृत्ति *f*; विक्रिया; प्रतिक्रिया, प्रत्याघात; प्रतीपवृत्ति *f*। -ionary, *a.* प्रतीपव्यवहारिन्.

Read, *vt.* पठ् 1 P, वच् *c*; विवृ 5 U, विशदयति *Den*; अधी 2 A; अंतरंगं दृश् 1 P; दृश् *c*। *vi.* पठनं कृ 8 U; उच्चैः वाचनं कृ 8 U; To r. between the lines, गूढार्थं *or* व्यंग्यार्थं आकल् 10 U। To r. out, उच्चैः वच् *c*, निर्वच् *c*। -able, *a.* वाचनार्ह। -er, *n.* पठक, पठितृ *m*, वाचक; पाठक, अध्यापक । -ing, पठनं, वाचनं; अध्ययनं, विद्वत्ता; पाठ.

Ready, *a.* सिद्ध, सज्ज, सज्जीभूत, सन्नद्ध, उपक्लृप्त, परिकल्पित; प्रवण, उन्मुख, उद्यत, उद्युक्त; कुशल, निपुण, पटु; प्रत्युत्पन्न; क्षिप्र,

चपल, दक्ष, द्रुत; आसन्न, निकटवर्तिन्। To be r. सज्जीभू 1 P। To make r., सज्जीकृ 8 U, परिक्लृप् c, उपस्था c। -witted, a. प्रत्युत्पन्नमति, विचक्षण, विदग्ध। Readily, adv. निरायासं, सुखेन; कामतः; स्वेच्छया; द्रुतं, शीघ्रं। Readiness, n. सज्जता सिद्धता; इच्छा, अनुमति f; आशुकारित्वं, क्षिप्रता, दक्षता.

Real, a. वास्तविक, सत्य; तथ्य, तात्त्विक, यथार्थ; अकृत्रिम, अवितथ; अकल्पित; अन्वर्थ; (property) स्थावर। R estate, स्थावररिक्थं। -ism, n. यथार्थनिरूपणं। -istic, a. यथार्थनिरूपित। -ity, n. यथार्थत्वं, याथार्थ्यं, वास्तविकत्वं; सत्यं। -ize, vt. सम्यक् उपलभ् 1 A or परामृश् 6 P; साध् c, संपद् c; प्रत्यक्षीकृ 8 U; धनेन परिवृत् c or विनिमे 1 A; विक्री 9 A। -ization, n. उपलब्धि f; प्रत्यक्षनिरूपणं, संपादनं, सिद्धि f; द्रव्यविनिमय, विक्रय। -ly, adv. तत्त्वतः, वस्तुतः.

Realm, n. राज्यं, राष्ट्रं, विषय; प्रदेश, लोक.

Realty, n. स्थावररिक्थं.

Reanimate, vt. उज्जीव् c; प्रोत्सह् c.

Reap, vt. (लवित्रेण) छिद् 7 P, दो 4 P, लू 9 U; (छित्वा) संचि 5 P; (फलरूपेण) प्राप् 5 P, लभ् 1 A, अनुभू 1 P। -er, n. लवक, लवितृ m.। R.ing-hook, n. खड्गीकं, दात्रं, लवित्रं, शस्यकर्तरी.

Rear, (1) vt. उच्छ्रि 1 U, उत्था c, उद्यम् 1 A, उन्नम् c, उन्नी 1 P; निर्मा 2 P. 3 A; पुष् 10 U, प्रतिपा c, संवृध् c. शिक्ष् c। vi. पश्चात्पादयोः स्था 1 P.

Rear, (2) n. पश्चाद्भाग, पृष्ठं, पृष्ठभाग; (also r. -guard) पार्ष्णि mf, प्रत्यास(सा)र। -most, a. अवम, चरम। -wards, adv. पश्चात्, पृष्ठतः, प्रतीपं.

Reason, n. कारणं, निमित्तं, प्रयोजनं, हेतु m; चित्, धी, प्रज्ञा, प्रेक्षा, बुद्धि मति all f, विवेक; विचारशक्ति f; युक्तता, सामंजस्यं। vi. तर्कं or विचारं or ऊहापोहं कृ 8 U; विचारेण निर्धृ 10 U or निश्चि 5 U। vt. तर्क् 10 U, विचर् c; ऊहापोहेन प्रतिपद् c or साध् c or अनुनी 1 P or परावृत् c। By r. of, कृते, हेतोः। For this, some r., अतः, अस्मात्कारणात्, केनापि कारणेन। In r., समर्याद, युक्त, न्याय्य। -able, a. विवेकिन्; सचेतन, प्रेक्षावत्; उपपन्न, न्याय्य, यथार्थ, युक्त, योग्य। -ably, adv. यथान्यायं, यथार्थं। -ing, n. ऊहनं, तर्क, उपपत्ति f, युक्ति f, ऊहापोह, विचार.

Reassure, vt. समाश्वस् c.

Rebate, *vt.* व्यवकल् 10 U, ऊन् 10 U; कुंठीकृ 8 U। *n.* उद्धार, उद्धृतांश, व्यवकलनं.

Rebel, *a. n.* प्रतिकारिन्, प्रतिष्टंभिन्; राजद्रोहिन्, राजविरोधिन्। *vi.* राजद्रोहं *or* राजविरोधं कृ 8 U; (अधिकारं) प्रतिकृ 8 U, प्रत्यवस्था 1 A; जुगुप्सते *Den*। –lion, *n.* राजद्रोह, ०विरोध; राज्यविप्लव, प्रजाक्षोभ; अधिकारप्रतिष्टंभ, ०विरोध। –lious, *a.* राजद्रोहिन् *etc.*; अधिकारविरोधिन्, आज्ञालंघिन्, अवश, दुर्दम.

Rebound, *vi.* उत्पत् 1 P; परावृत् 1 A; प्रतीपं व्यवहृ 1 P। *n.* उत्पतनं; परावर्तनं.

Rebuff, *n.* अवधीरणं-णा, प्रत्यादेश; पराजय, पराभव। *vt.* अवधीर् 10 U, प्रत्यादिश् 6 P; अपानुद् 6 P, परावृत् *c.*

Rebuke, *vt.* अधिक्षिप् 6 P, उपालभ् 1 A, तर्ज् 10 U, निर्भर्त्स् 10 U। *n.* अधिक्षेप, उपालंभ, निर्भर्त्सना। Rebukingly, *adv.* सोपालंभं.

Rebus, *n* शब्दचित्रं.

Rebut, *vt.* प्रतिक्षिप् 6 P, अपानुद् 6 P, परावृत् *c*; खंड् 10 U, निराकृ 8 U, प्रत्यादिश् 6 P। –ment, –tal, *n.* प्रतिवारणं; खंडनं, निराकरणं, प्रत्याख्यानं.

Recalcitrant, *a.* आज्ञोपेक्षक, अवश, अविनेय, दुर्दम। Recalcitrance, *n.* अविनेयता, दुर्दमत्वं। Recalcitrate, *vi.* अधिकारं प्रत्यवस्था 1 A, अवश्य a. भू 1 P.

Recall, *vt.* प्रत्याह्वे 1 P; स्मृ 1 P; उज्जीव् *c*, पुनः उत्था *c*; प्रत्यादिश् 6 P, विलुप् *c*। *n.* प्रत्याह्वानं; beyond r., अपरावर्तनीय.

Recant, *vt.* प्रत्याख्या 2 P, प्रत्यादिश् 6 P। *vi.* (स्वमतादिकं) सशपथं त्यज् 1 P। –ation, *n.* प्रत्याख्यानं, (स्वमत०, पूर्वोक्त०) निराकरणं.

Recapitulate, *vt.* संक्षेपेण पुनः कथ् 10 U, उपसंहृ 1 P। –ion, *n.* उपसंहार, संक्षिप्तनिरूपणं। –ive, –ory, *a.* उपसंहारात्मक.

Recede, *vi.* निवृत् 1 A, परावृत् 1 A; अपया 2 P, अपे 2 P; दूरे अदर्शनं गम् 1 P.

Receipt, *n* ग्रहणं, प्राप्ति *f*; स्वीकारपत्रं; आगम, आय। *vt.* स्वीकारं लिख् 6 P.

Receive, *vt.* अंगीकृ 8 U, आदा 3 A, ग्रह् 9 U, प्रतिग्रह् 9 U, स्वीकृ 8 U; आप् 5 P, प्राप् 5 P, लभ् 1 A; प्रविश् *c*; सत्कृ *c*, संभू *c*, संमन् *c*; विमृश् 6 P; धृ 10 U। –r, *n.* आदातृ, ग्रहीतृ, प्रतिग्राहक; लोप्त्रक्रेतृ; परवित्तयोजक *all m.*

Recension, *n.* संशोधनं; (ग्रंथस्य) संशोधितावृत्ति *f.*

Recent, *a.* आधुनिक, सांप्रतिक; अनतिपूर्व; नव, नूतन। –ly, *adv.* नातिपूर्वं; संप्रति.

Receptacle, *n.* आधार, आशय; पात्रं, भाजनं.

Reception, *n.* ग्रहणं, स्वीकार; प्रवेशनं; उपचार, सत्कार, संभावना, संमान; परामर्श.

Receptive, *a.* ग्रहणक्षम; सुखग्राहिन्.

Recess *n.* विराम, विश्रांति *f*, कार्यविश्राम, ०काल; वेलावंक; (भित्त्यादिके) अवकाश; विविक्त०, गुप्तस्थानं। –ion, *n.* परावर्तनं, परावृत्ति *f*.

Recherché, *a.* असामान्य; उत्कृष्ट, विशिष्ट.

Recipe, *n.* कल्प, योग; उपाय, प्रयोग.

Recipient, *a.* ग्राहिन्। *n.* आदातृ, ग्रहीतृ, प्रतिग्राहक *all m.*

Reciprocal, *a.* अन्योन्य, परस्पर; मिथस्० *in comp*; अनुपूर्व, अनुरूप, मिथोविनिमेय। –ly, *adv.* परस्परं; मिथः। Reciprocate, *vi.* परस्परं *or* मिथः परिवृत् *c or* प्रतिदा 3 U *or* विनिमे 1 A; *vt.* प्रतिदा 3 U; व्यतिहृ 1 P। Reciprocity, *n.* मिथोव्यवहार; परस्परलाभमूलकसंबंध.

Recite, *vt.* उच्चैः पठ् 1 P *or* उदीर् *c*; पुनः कथ् 10 U *or* वच् *c*; यथाक्रमं निर्दिश 6 P। Recital, *n.* निर्देश; वर्णनं; पठनं। Recitation, *n.* पठनं.

Reck, *vi.* आदृ 6 A, गण् 10 U। –less, *a.* अनवधान; उपेक्षक; निःशंक, निर्भय; अतिसाहसिन्; –ly, *adv.* निःशंकं.

Reckon, *vt.* गण् 10 U, संकल् 10 U, (परि०) संख्या 2 P; अवधृ 10 U, मन् 4 A; समाविश् *c*; चिंत् 10 U, तर्क् 10 U। *vi.* गणनां कृ 8 U; मन् 4 A; अवलंब् 1 A, विश्वस् 2 P। To r. without one's host, विचारणीयं न गण् 10 U, प्रतिबंधं *or* विघ्नं वृथा उपेक्ष् 1 A। –er, *n.* संकलनग्रंथ। –ing, *n.* संकलनं, संख्यानं; व्ययपत्रं.

Reclaim, *vt.* उत्पथात् परावृत् *c*; सत्पथे पुनः स्था *c*; (भूमिं) फालाहतां कृ 8 U; शिष्टाचारं शास् 2 P; सभ्यत्वं गम् *c or* नी 1 P; निषेधपूर्वकं वद् 1 P। Reclamation, *n.* उत्पथपरावर्तनं, सत्पथप्रापणं; कर्षणयोजनं.

Recline, *vt.* (देहं) उत्तानं कृ 8 U। *vi.* (अधि०) शी 2 A, संविश् 6 P; अवलंब् 1 A.

Recluse, *a.* विरक्त, विमुक्तसंग; निर्जन, विविक्त। *n.* तापस, मुनि, मौनिन्, वैखानस, वैरागिन्, संन्यासिन् *all m*; (*fem.*) तापसी। Reclusion, *n.* संगपरित्याग;

विविक्तवास । Reclusory, *n.* आश्रम, मठ.

Recognize, *vt.* अभिज्ञा 9 U, प्रत्यभिज्ञा 9 U, संविद् 2 P; अंगीकृ, उररीकृ, स्वीकृ 8 U, अभ्युपगम् 1 P, ग्रह् 9 P । Recognizable, *a.* प्रत्यभिज्ञेय । Recognizance, *n.* समय, प्रतिभू *m* । Recognition, *n.* अभिज्ञानं, प्रत्यभिज्ञानं; अभ्युपगम, स्वीकार, प्रतिपत्ति *f.*

Recoil, *vi.* उत्पत् 1 P; परावृत् 1 A; प्रतिक्रमेण व्यवहृ 1 P; जुगुप्सते *Den* । *n.* परावर्तनं.

Recollect, (1) *vt.* पुनः संचि 5 P; अवष्टंभ् 9 P, स्थिरीकृ 8 U; (oneself) पुनः धैर्यं *or* प्रसादं प्रतिपद् 4 A.

Recollect, (2) *vt.* (अनु०) स्मृ 1 P । -ion, *n.* स्मरणं, स्मृति *f.*

Recommend, *vt.* प्रशंस् 1 P, श्लाघ् 1 A, स्तु 2 U; (अनुग्रहादिकार्थं) पुरस्कृ 8 U; उपदिश् 6 P, निर्दिश् 6 P; युक्तं *a.*, ग्राह्यं *a.* इव दृश् *c* । -able, *a.* प्रशंसनार्ह; पुरस्करणार्ह । -ation, *n.* प्रशंसा; पुरस्करणं; अनुग्रहकारणं, ०साधनं; प्रशंसापत्रं, ०लेख । -atory, *a.* प्रशंसात्मक.

Recompense, *vt.* प्रतिदा 3 U; निर्यत् 10 U; निष्कृ 8 U, निस्तॄ *c* । *n.* निर्यातनं, निष्कृति *f,* निस्तार, प्रतिफलं; पारितोषिकं.

Reconcile, *vt.* (पुनः) संमिल् *c or* संधा 3 U, (पुनः) मित्रीकृ 8 U; सहनं कृ *c*; प्रसद् *c*; एकवाक्यतां *or* संगतिं कृ 8 U *or* प्रतिपद् *c*; (विवादं) समाधा 3 U, प्रशम् *c* । Reconcilable, *a.* सुसंधेय । -ment (*also* Reconciliation) *n.* प्रसादनं, संधानं, सांत्वनं, समाधानं; सख्यकरणं; अविरोध, संधि *m,* सामन् *neu*; एकवाक्यता । Reconciliatory, *a.* संधिसाधक, प्रसादनपर.

Recondite, *a.* गहन, गूढ, दुरूह, दुर्बोध; अप्रसिद्ध; गुप्त, रहस्य.

Reconnaissance, *n.* (वैरिप्रदेशस्य) पूर्वपरीक्षणं; पूर्वपरीक्षकगुल्म *mn.*

Reconnoitre, *vt.* प्रागेव परीक्ष् 1 A *or* गवेष् 10 U.

Record, *vt.* लिख् 6 P, लेख्ये निक्षिप् 6 P *or* निविश् *c* । *n.* लेख, लेख्यं, लिखनं; ध्वनिपट्टिका; साक्ष्यं; अत्युत्तमकृति *f,* उत्कर्षावधि *m* । To beat, break the r., अखिलाः पूर्वकृतीः प्रत्यादिश् 6 P । -er, *n.* लेखक, कायस्थ.

Recount, *vt.* आख्या 2 P, उपाख्या 2 P, कथ् 10 U, कथापयति *Den,* कृत् 10 U, निविद् *c*, वर्ण् 10 U, श्रु *c* । -al, *n.* कथनं, कीर्तनं, निवेदनं.

Recoup, *vt.* (हानिं) पूर् 10 U; (हानिपूरणार्थं) परितुष् *c.*

Recourse, *n.* अवलंबनं, आलंबनं, सेवनं; आश्रय, गति *f*, शरणं। To have r. to, (साहाय्यार्थं) गम् 1 P, उपसृ 1 P; (अव०) आलंब् 1 A, सेव् 1 A.

Recover, *vt.* पुनः लभ् 1 A, अधिगम् 1 P, *etc.*, प्रत्युद्धृ 1 P; पुनः आरोग्यं प्राप् *c or* नी 1 P; पुनः समासद् *c*, प्रत्यागम् 1 P। *vi.* (*also* r. oneself) पुनः आरोग्यं *or* स्वास्थ्यं लभ् 1 A, प्रकृतिं आपद् 4 A; (consciousness) संज्ञां प्राप् 5 P। -ed, *a.* निरामय, रोगमुक्त; लब्धसंज्ञ, स्वस्थ। -y, *n.* पुनःप्राप्ति *f*, पुनर्लाभ, प्रत्युद्धार; प्रकृति०, स्वास्थ्यलाभ; रोगोपशम; नीरोगता.

Recreant, *n.* कातर, क्लीब, भीरु, शौर्यहीन; स्वधर्म०, स्वपक्षत्यागिन् *all m.*

Recreate, *vt.* विश्रम् *c*, सुखयति *Den*; रंज्, रम्, विनुद् *all c*। Recreation, *n.* श्रमहरणं; (अनु०) रंजनं, विनोद, विहार; -al, *a.* विहारात्मक, विहारविषयक। Recreative, *a.* श्रमहारिन्; चित्तरंजक.

Recriminate, *vi.* प्रत्यभियुज् 7 A. 10 U, प्रत्यभिशंस् 1 P, प्रत्याक्षिप् 6 P। -ion, *n.* प्रत्यभियोग, प्रत्यारोप। -ive, -ory, *a.* प्रत्यभिशंसक.

Recrudesce, *vi.* पुनः उद्भू 1 P *or* प्रादुर्भू 1 P; पुनः पूय् 1 A। -nce, *n.* पुनरुद्भव; पुनःप्रकोप; पुनर्वर्धनं। -nt, *a.* पुनरुद्भवत्; पुनर्वर्धिष्णु.

Recruit, *vt.* (Enlist) सैन्ये *or* पक्षे निविश् *c*; नवसैनिकैः सनाथीकृ 8 U; प्रतिसमाधा 3 U, (सामर्थ्यं) पुनः प्राप् *c or* वृध् *c*; पूर् 10 U। *vi.* नवसैनिकसमावेशं कृ 8 U; स्वास्थ्यं लभ् 1 A। *n.* नवसैनिक। -al, -ment, *n.* नवसैनिकसमावेश.

Rectangle, *n.* समकोण *m*, समास्रं। Rectangular, *a.* समकोण.

Rectify, *vt.* (परि०, वि०) संशुध् *c*, (प्रति०) समाधा 3 U। Rectification, *n.* परिशोधनं, प्रतिसमाधानं.

Rectilinear, *a.* ऋजुरेखात्मक, ०परिच्छिन्न; ऋजु, सरल.

Rectitude, *n.* आर्जवं, सारल्यं, धर्मनिष्ठत्वं, सदाचार.

Rector, *n.* अधिष्ठातृ *m*, अध्यक्ष.

Rectum, *n.* गुदपृष्ठं.

Recumbent, *a* (अधि०) शयान, शयित, पार्श्वशय। Recumbence *n.* शयनं.

Recuperate, *vt.* (आरोग्यं) पुनः लभ् 1 A, (प्रकृतिं) आपद् 4 A। *vi.* नीरोगतां *or* स्वास्थ्यं प्राप् 5 P। -ion, *n* आरोग्यलाभ, स्वास्थ्यप्राप्ति *f*। -ive, *a.* आरोग्य०, स्वास्थ्यप्रापक.

Recur, *vi* प्रतिया 2 P, प्रत्यावृत् 1 A; (मनसि) उद्भू, प्रादुर्भू 1 P, स्मृ *Pass*; पुनः वृत 1 A *or* समापद् 4 A *or* संपद् 4 A । -rence, *n*. पुनर्घटनं, पुनरावृत्ति *f*, प्रत्यावृत्ति *f* । -rent, *a*. प्रत्यावर्तिन्, पुनर्वर्तिन् ·

Recusant, *a*. दुराग्रहिन्, प्रतीप

Red, *a*. कषाय, फल्गुन, रक्त, रोहित,लोहित शोण, शोणित; सर्वसत्ताद्रोहिन् । *n*.रक्तवर्ण; सर्वशासनद्वेषिन्, क्रांतिकार (modern) । -den, *vt*. रक्तीकृ 8 U; *vi*. लोहितायते *Den* । -dish, *a*. आरक्त ईषद्रक्त । -handed, *a*. अस्तग्लिप्तहस्त; कृत्ये निर्वर्त्यमाने एव । To draw a r. herring across the track, अप्रस्तुतविवादेन संभ्रम् *c* । -hot, *a*. उत्तप्त; अतिसंक्षुब्ध । R. lead, *n*. नागोद्भवं, सिंदूरं । R. -letter day, मंगलदिनं, चिरस्मरणीयदिनं । -ness, *n*. रक्तिमन् *m*, लौहित्यं । R. rag. क्रोधकारणं । R. sanders, रक्तचंदनं रंजनं·

Redact, *vt*. प्रकाशनार्थं शुध् *c or* संपद् *c or* परिष्कृ 8 U । -ion, *n* परिष्करणं, संशोधनं, संपादनं, संस्करणं; संशोधितावृत्ति *f* । -or, *n*. संस्कर्तृ *m*.

Redeem, *vt*. पुनः क्री 9 U; निष्क्री 9 U, परिक्री 9 A; निस्तॄ *c*, प्रत्यादा 3 A, उपनी 1 P, मूल्यदानेन मुच् 6 P. *c*; मोक्ष् 10 U, उद्धृ 1 P; पूर् 10 U, संपद् *c*; (प्रायश्चित्तादिकेन) परिशुध् *c*, निष्कृतिं कृ 8 U.

Redemption, *n*. उद्धार, तारणं, मुक्ति *f*, मोक्ष; निष्कृति *f*, निस्तार; निष्क्रय, परिक्रय

Redintegrate, *vt*. पुनः समग्रं *or* संपूर्णं *a*. कृ 8 U.

Redolent, *a*. उत्कटगंध; सुरभि; सूचक, स्मारक। Redolence, *n*. उत्कटगंध *m*; सौरभ्यं.

Redouble, *vt*. (पुनः) द्विगुणीकृ 8 U; (पुनः) एध् *c* वृध् *c* । *vi*. द्विगुणीभू 1 P; (पुनः) वृध् 1 A.

Redoubt, *n*. दुर्गपिंडल·

Redoubtable, *a*. भयावह, भीम; भीषण; दुर्धर्ष; वीर शूर·

Redound, *vt*. आवह् 1 P, कॢप् 1 A, संपद् *c*, साध् *c*; परिणम् 1 P; प्रतिक्रमेण व्यवहृ 1 P.

Redress, *vt*. प्रतिसमाधा 3 U; प्रतिविधा 3 U; निर्यत् 10 U । -ment, *n*. प्रतिसमाधानं·

Reduce, *vt*. (पूर्वस्थितिं) प्रत्यानी 1 P; परिवृत् *c* ०सात् कृ 8 U; (conquer) अभिभू 1 P, पराजि 1 A, पराभू 1 P; अल्पीकृ 8 U, न्यूनीकृ 8 U, लघयति *Den*; अवनम *c*, लघूकृ 8 U; अवसद् *c* । Reducible, *a*. परिवर्तनीय; ह्रसनीय । Reduction, *n*. प्रत्या-

नयनं; परिवर्तनं; पराजय; अपचय, ह्रास.

Redundant, *a.* अतिरिक्त, उद्रिक्त, उद्वर्त; प्रयोजनातिरिक्त, पुनरुक्त। Redundance, -cy, *n.* अतिरेक, उद्रेक, उद्वर्त; पौनरुक्त्यं.

Reduplicate, *vt.* द्विगुणीकृ 8 U; (Grammar) आम्रेडयति *Den*, अभ्यस् 4 P। -ion, *n.* आम्रेडनं, आम्रेडितं, द्विरुक्ति *f* । -ive, *a.* आम्रेडित, द्विरुक्त.

Re-echo, *vi.* पुनः प्रतिध्वन् 1 P *or* प्रतिनद् 1 P। *vt. c of prec.*

Reed, *n.* अंबुवेतस, नड(ल), पारिव्याध, पोटगल, भीरुबाल, वंजुल, वानीर, वेणु *m*, वेतस, वेत्र; (pipe) वंशी, वेणु *m*; ध्वनिनालिका; (pen) कलम । *vt.* वेतसैः सनाथीकृ 8 U। -y, *a.* नडिल, नड्वल; तार, तीव्र.

Reef, (1) *n.* ईषन्निमग्ना शिलापंक्ति *f*.

Reef, (2) *n.* वातवस्त्रविशेष.

Reek, *n.* धूम, बाष्प; दुर्गंध । *vi.* धूमं *or* बाष्पं *or* दुर्गंधं उद्गॄ 6 P *or* उद्वम् 1 P। -y, *a.* धूम्र; बाष्पमय; दुर्गंध.

Reel, (1) *n.* आवापनं; कपालनालिका, तंतुकील। *vt.* आवापने उपसंहृ 1 P; आवापनात् मुच् *c*। To r. off, स्खलनं विना कथ् 10 U.

Reel, (2) *vi.* घूर्ण् 1 A. 6 P, प्रस्खल् 1 P, भ्रम् 4 P, विचल् 1 P; भ्रामरेण पीड् *Pass*। *n.* प्रस्खलनं; भ्रामरं। -ingly, *adv.* प्रस्खलनपूर्वकं.

Refect, *vt.* भोजनेन विश्रम् *c or* सुखयति *Den*। -ion, *n.* अल्पाहार, उपाहार । -ory, *n.* भोजनशाला.

Refer, *vt.* (कारणमिव) अभिसंबंध् 9 P, उद्दिश् 6 P; (to person) ख्या *c*, दृश् *c*; आसंज् *c*; निर्दिश् 6 P. *c*; (कोशादिके) आलोच् 10 U। *vi.* (बोधार्थं) प्रच्छ् 6 P, आलोच् 10 U; उपन्यस् 4 P; प्रमाणीकृ 8 U, उद्दिश् 6 P, संबंध् *Pass*। -ee, *n.* प्रमाणपुरुष, मध्यस्थ । -ence, *n.* उद्देश; निवेदनं, विमर्शार्पणं; संबंध, संपर्क; उल्लेख, निर्देश; (ग्रंथे) आलोचनं; r. book, कोशग्रंथ। -endum, *n.* जनताविमर्शार्पणं.

Refine, *vt.* (वि०)शुध् *c*, उपस्कृ, संस्कृ 8 U; विनी 1 P, शिक्ष् *c*; सूक्ष्मं *a.* कृ 8 U । *vi.* (वि०) शुध् 4 P, विमलीभू 1 P; सूक्ष्मविवेकं कृ 8 U। -d, *a.* (वि०) शुद्ध, शोधित; प्रबुद्ध, ललित, विदग्ध, शिष्ट, संस्कृत। -ment, *n.* शोधनं, संस्कार; विशुद्धि *f*; शिष्टता, संस्कृति *f*; लालित्यं, विनय; सूक्ष्मविवेक। -r, *n.* शोधयितृ *m*.

Refit, *vt.* पुनः सज्जीकृ 8 U *or* उपक्लृप् *c*; प्रतिसमाधा 3 U, संधा 3 U.

Reflect, *vt.* परावृत् *c*, प्रतिक्षिप् 6 P, प्रतिबिंबयति *Den*, प्रत्यावृत् *c*; सदृश *a.* दृश् *Pass or* प्रतिभा 2 P; (कीर्त्या, अपकीर्त्या) उपसृज् 6 P, आसंज् *c*, संबंध् 9 P। *vi.* चिंत् 10 U, ध्यै 1 P, भू *c*, विचर् *c*, विमृश् 6 P, संप्रध् 10 U। To r. on, निंदास्पदं कृ 8 U। -ingly, *a.* साधिक्षेपं। -ion, (*also* Reflexion,) *n.* परावर्तनं, प्रतिक्षेप, प्रतिफलनं, प्रतिबिंबनं; छाया, प्रतिच्छाया, प्रतिफलं, प्रतिमा, प्रतिमूर्ति, *f*, प्रतिरूपं; चिंतनं, चिंता, ध्यानं, विचार, विमर्श; अधिक्षेप, निंदा। -ive, *a.* प्रतिबिंबक, परावर्तक; ध्यानपर, विचारपूर्ण; -ly, *adv.* विचारपूर्वकं। -or, *n.* प्रतिक्षेपक, मुकुर.

Reflex, *a.* प्रत्यावर्तित; अंतर्ध्यायिन्; स्वयंप्रवृत्त। *n.* प्रतिच्छाया, प्रतिरूपं; (स्वयंप्रवृत्तं) असंकल्पितचेष्टनं। -ive, *a.* कर्तृकर्म०, स्वकर्मवाचक.

Refluent, *a.* परावर्तिन्। Reflux, *n.* प्रत्यपसरणं, परावर्तनं.

Reform, *vt.* साधीयसं *a. or* दोषरहितं *a.* कृ 8 U, शुध् *c*, समाधा 3 U। *vi.* उत्पथात् *or* दुराचारात् परावृत् 1 A *or* विरम् 1 P। *n.* (*also* -ation,) गुणवर्धनं, दोषहरणं, प्रतिसमाधानं, शोधनं। -ative, -ory, *a.* दोषहारिन्, संशोधक। -atory, *n.* बालसंशोधनशाला। -er, *n.* दोषहारिन् *m*, संशोधक.

Refract, *vt.* (किरणं) वक्रीकृ 8 U, ऋजुमार्गात् च्यु *c or* व्यावृत् *c*। -ion, *n.* वक्रीभवनं.

Refractory, *a.* दुराग्रह, प्रतिनिविष्ट, प्रतीप; अवश्य, अविनेय, दुर्दम; दुश्चिकित्स्य.

Refrain, (1) *n.* ध्रुवक, ध्रुवपदं.

Refrain, (2) *vt.* निग्रह् 9 P, नियम् 1 P, निवृ *c*। *vi.* निवृत् 1 A, परिहृ 1 P, विरम् 1 P, वृज् 10 U.

Refresh, *vt.* (पुनः) आह्लाद् *c*, उत्सहृ *c*, उल्लस् *c*, नवीकृ 8 U; विश्रम् *c*, सुखयति *Den*; शीतलयति *Den*; (स्मृतिं) प्रबुध् *c*। -er, *n.* पानं। -ing, *a.* आह्लादक, उत्साहवर्धक, श्रमहारिन्, सुखप्रद। -ment, *n.* आह्लादनं, विश्रांति *f*, श्रमहरणं; उपाहार.

Refrigerate, *vt.* शीतलीकृ 8 U; घनीकृ 8 U, श्यै *c*, संहन् 2 P। -ion, *n.* शीतलीकरणं, शीतलता। Refrigerant, *a.* तापहारिन्। Refrigerator, *n.* शीतकारकयंत्रं.

Refuge, *n.* आश्रय, गति *f*, शरणं; आश्रयस्थानं; शरण्य; उपाय। House of r., दीनाश्रय। -e, *n.* त्यक्तदेश; शरणागत.

Refulgent, *a.* उज्ज्वल, देदीप्यमान, भासुर, भास्वत्, भ्राजमान। Refulgence, *n.* औज्ज्वल्यं, अतिद्युति *f.*

Refund, *vt.* प्रतिदा 3 U, प्रत्यृ *c.*

Refuse, *vt.* अपाकृ, निराकृ 8 U, न अंगीकृ 8 U *or* ग्रह् 9 P, प्रत्याख्या 2 P, प्रत्यादिश् 6 P, विहन् 2 P। *vi.* निराकरणं *or* प्रत्याख्यानं प्रकटयति *Den*। *a.* परित्यक्त; उच्छिष्ट; तुच्छ, निरर्थक। *n.* परित्यक्तशेष, उच्छिष्टं। Refusal, *n.* निराकरणं, निषेध, प्रत्याख्यानं.

Refute, *vt.* अप्रमाणीकृ 8 U, खंड् 10 U, निरस् 4 U, निराकृ 8 U, प्रतिक्षिप् 6 P, प्रत्याख्या 2 P, बाधृ 1 A। Refutable, *a.* खंडनार्ह, प्रत्याख्येय। Refutal, Refutation, *n.* खंडनं, निरसनं, निराकरणं, निरास, प्रत्याख्यानं। Refutatory, *a.* खंडनात्मक, बाधक.

Regain, *vt.* पुनः प्राप् 5 P *or* लभ् 1 A *or* समासद् *c.*

Regal, *a.* राजकीय; राजयोग्य। -ia, *n. pl.* राजचिह्नानि *pl.*, राज्याभिषेकसज्जा, राजोपकरणानि *pl.*। -ity, *n.* राजत्वं, राजपदं, राजाधिकार, राज्यं.

Regale, *vt.* भृशं *or* सम्यक् रंज् *c or* विनुद् *or* संतृप् *c*; आनंद् *c*; आह्लाद् *c*, प्रमुद् *c*। *vi.* (oneself) सम्यक् भुज् 7 U। -ment, *n.* संतर्पणं, आनंदनं; भोजनोत्सव.

Regard, *vt.* अवलोक् 1 A. 10 U, आलोच् 10 U, निरीक्ष् 1 A; अवधा 3 U, आदृ 6 A, पा *c*, भज् 1 U, विमृश् 6 P, मह् 10 U, संमन् *c*, सेव् 1 A; अवधृ 10 U, गण् 10 U, चिंत् 10 U, मन् 4 A; उद्दिश् 6 P, संबंध् 9 P। *n.* निरीक्षणं, स्थिरदृष्टि *f*; अवधानं, विमर्श; आदर; विषय। As r.s, with, in r. to, अपेक्षया, अपेक्ष्य, उद्दिश्य। -ful, *a.* सावधान, अप्रमत्त। -ing, *prep.* विषये *with Gen.*; उद्दिश्य। -less, *a.* अनवधान, अविमर्शिन्, निरपेक्ष, उपेक्षक.

Regatta, *n.* नौकास्पर्धा.

Regency, *n.* राजप्रतिनिध्यधिकार; आधिपत्यं.

Regenerate, *vt.* साकल्येन निर्दोष *a.* कृ 8 U *or* शुध् *c*; पुनः उत्सह् *c*, उद्धृ 1 P; पुनः जन् *c*। -ion, *n.* उद्धार; पावनं; पुनर्जन्मन् *neu.*। -ive, *a.* उद्धारक.

Regenesis, *n.* पुनर्जन्मन् *neu*, पुनरुत्पत्ति *f.*

Regent, *n.* राजप्रतिनिधि *m*, राजाधिकारधारिन् *m*; अधिपति *m*, ०नाथ, ०पाल *in comp.*

Regicide, *n.* राजहत्या; राजघातक.

Regime, *n.* शासनं; राज्यतंत्रं.

Regimen, *n.* पथ्यापथ्यनियम; राजतंत्रं.

Regiment, *n.* सैन्यगुल्मं, ०दलं। *vt.* वर्गीकृ 8 U। -als, *n. pl.* सैनिकवेष.

Region, *n.* देश, प्रदेश, विषय। The infernal, lower, *or* nether r.s, नरक, निरय। The upper r.s, अंतरिक्षं, नभस् *neu*। -al, *a.* प्रादेशिक.

Register, *n.* लेख, लेख्यं; गणनापत्रं, सूची; स्वरग्राम। *vt.* लेखे निविश् *c*, गणनापत्रे *or* सूच्यां लिख् 6 P; दृश् *c*। Registrar, *n.* लेखक, लेखाधिकारिन् *m*। Registration, *n.* गणनापत्रे लेखनं। Registry, *n.* लेखशाला.

Regnal, *a.* राज्यविषयक.

Regnant, *a.* राज्याधिकारिन्, शासक.

Regorge, *vt.* उद्गृ 6 P, उद्वम् 1 P; पुनः निगॄ 6 P.

Regress, *n.* प्रतिगमनं, परावर्तनं; प्रतिगमनमार्ग। *vi.* प्रतिगम् 1 P, परावृत् 1 A। -ion, *n.* प्रत्यावर्तनं; (पूर्वरूपस्य) पुनःप्रतिपत्ति *f*.

Regret, *vt.* (अमुकाविरहेण) अनुतप् *Pass*, पीड् *Pass*; अनुशुच् 1 P, परिदेव् 1 P; अनुशी 2 A। *vi.* अनुतापं प्राप् 5 P। *n.* अनुताप, अनुशय, अनुशोक; उद्वेग, खेद। -ful, *a.* अनुतप्त, अनुशयिन्, उद्विग्न। -table, *a.* अनुतापकारिन्, अनुशोचनीय.

Regular, *a.* नियमानुसारिन्, नियत, नैयमिक; यथाक्रम; व्यवस्थित; अविकारिन्, एकरूप; नित्य; आचारिक; संपूर्ण। -ity, *n.* नैयमिकता; यथाक्रमत्वं; व्यवस्था। -ize, *vt.* नियतं *a. or* नियमानुसारिणं *a.* कृ 8 U.

Regulate, *vt.* यथानियमं *or* यथाक्रमं व्यवस्था *c or* नियम् 1 P. *c*; नियंत्र् 10 U; समाधा 3 U। -ion, *n.* नियतत्वं; नियमनं, व्यवस्थापनं; नियम, विधि *m*। -ive, *a.* नियामक; व्यवस्थापक। -or, *n.* नियंतृ *m*, व्यवस्थापक.

Regulus, *n.* शुद्धधातु *m*.

Regurgitate, *vt.* पुनः उद्गृ 6 P *or* उत्सृज् 6 P। *vi.* प्रतिसृ 1 P.

Rehabilitate, *vt.* (पूर्वपदे) पुनः स्था *c or* नियुज् 7 A. 10 U। -ion, *n.* पुनर्नियोजनं.

Rehash, *vt.* पुनः (असम्यक्) विधा 3 U। *n.* प्रतिनिर्मिति *f*.

Rehearse, *vt.* उदीर् *c*, पठ् 1 P; यथाक्रमं कथ् 10 U *or* निर्दिश् 6 P; प्रागेव अभ्यस् 4 U *or* नट् 10 U। Rehearsal, *n.* पूर्वनटनं; पूर्वप्रयोग.

Reign, *n.* अधिकार, आधिपत्यं, शासनं, साम्राज्यं; शासनकाल; राज्यं, विषय। *vi.* (राज्यं) शास् 2 P; प्रभू 1 P। -ing, *a.* राजपदारूढ.

Reimburse, *vt.* (कृतव्ययाय) प्रतिदा 3 U । -ment, *n.* प्रतिदानं, प्रत्यर्पणं.

Rein, *n.* अभीशु-षु *m*, अवक्षेपणी, कुशा, प्रग्र(ग्रा)ह, रश्मि *m*, वल्गा । *vt.* रश्मिभिः विरम् *c*, प्रग्रह् 9 P; नियम् 1 P. *c*.

Reinforce, *vt.* अधिकं उत्तंभ् 9 P *or* दृढीकृ 8 U, अधिकबलिनं *a.* कृ 8 U । -ment, *n.* उत्तंभनं; दृढीकरणं; सैन्यवर्धकदलं.

Reins, *n. pl.* गुदौ, वृक्कौ, वृक्यौ *all dual.*

Reinstate, *vt.* (पूर्वपदे) पुनः नियुज् 7 A. 10 U *or* स्था *c*; पुनः आरोग्यं प्राप् *c* । -ment, *n.* पुनर्नियोजनं.

Reiterate, *vt.* पुनः पुनः वद् 1 P *or* आम्रेड् *c* । -ion, *n.* पुनर्वचनं, आम्रेडनं । -ive, *a.* पुनर्वाचक; आम्रेडित.

Reject, *vt.* अपाकृ 8 U, अपास् 4 U, निराकृ 8 U, प्रत्याख्या 2 P, प्रत्यादिश् 6 P; प्रतिनुद् 6 U; उद्वम् 1 P । -ion, *n.* निराकरणं, निरास, प्रत्याख्यानं । Rejectamenta, *n. pl.* उच्चार, पुरीषं.

Rejoice, *vt.* आनंद्, तुष्, मुद्, हृष् *all c* । *vi.* प्री 4 A, मुद् 1 A, रम् 1 A, संतुष् 4 P, हृष् 4 P । -ing, *n.* प्रमोद, हर्ष; उत्सव; -ly, *adv.* सहर्षं.

Rejoin, *vt.* पुनः संयुज् 7 A. 10 U *or* संधा 3 U; पुनः संगम् *c* । *vi.* पुनः संगम् 1 P *or* संमिल् 6 P; प्रतिभाष् 1 A, प्रतिवच् 2 P, व्याहृ 1 P । -der, *n.* उत्तरं, प्रतिवचनं, प्रतिवाक्यं, प्रत्युक्ति *f*, प्रत्युत्तरं.

Rejuvenate, *vt.* पुनः तरुणं *a. or* नववीर्यं *a.* कृ 8 U । *vi.* पुनः तरुणायते *Den* । -ion, पुनस्तारुण्यसाधनं, नववीर्यप्राप्ति *f*.

Relapse, *vi.* (सदाचारात्, आरोग्यात्) पुनः पत् 1 P *or* भ्रंश् 1 A. 4 P, पुनः प्रमद् 4 P *or* स्खल् 1 P, पुनः ज्वरातुर *a. or* रोगातुर *a.* भू 1 P । *n.* पुनःपतनं, पुनर्भ्रंश; पुनर्ज्वरागम.

Relate, *vt.* आख्या 2 P, कथ् 10 U, निविद् *c*, वर्ण् 10 U; संबंध् 9 P. *c* । *vi.* उद्दिश् 6 P, संबंध् *Pass* । -d, *a.* सगोत्र, सजातीय; कृतसंबंध; संबंधिन् । Relation, *n.* कथनं, वर्णनं; आख्यानं, कथा, वृत्तांत; संबंध, संपर्क, संसर्ग, भाव; बंधुता, सजातीयता, ज्ञातिभाव; गोत्रज, सगोत्र, बंधु *m*, बांधव । Relational, *a.* संबंधिन् । Relationship, *n.* ज्ञातित्वं, बंधुता, सगोत्रता; संबंध । Relative, *a.* सबंधिन्; परस्परसंबद्ध; सापेक्ष; अनैकांतिक; संबंधवाचक; -ly, *adv.* अन्यापेक्षया, अपेक्ष्य.

Relax, *vt.* शिथिलयति *Den*, श्रथ 10 U, श्लथ् 10 U, स्रंस् *c*; (यत्नं) अल्पीकृ 8 U; विरिच् 7 P. *c*; दुर्बलीकृ 8 U । *vi.* शिथिलीभू 1 P,

स्रंस् 1 A; मंदायते *Den*; उद्यमात् विश्रम् 4 P। -ation, *n.* प्रश्रंथ, शिथिलता, शैथिल्यं, स्रंस; विनोद, विश्रांति *f*, विश्राम। -ative, *a.* रेचक, सारक.

Relay, *n.* (पूर्वाश्वविश्रामार्थमुपयोजितः) नवाश्वगण; नवसंभार.

Release, *vt.* मुच् 6 P. *c*, मोक्ष् 1 P. 10 U; उद्धृ 1 P; उत्सृज् 6P, त्यज् 1 P । *n.* उद्धार, मोक्ष, मोचनं, मुक्ति *f*; निस्तार। Releasor, *n.* अधिकारत्यागिन् *m*.

Relegate *vt.* निर्वस्, निष्कस्, विवस् *all c*; निक्षिप् 6 P, विसृज् 6 P; संप्रेष् *c*; समृ *c*। -ion, *n.* निर्वासनं; समर्पणं, विसर्जनं.

Relent, *vi.* क्रोधं *or* पारुष्यं अल्पीकृ 8 U *or* त्यज् 1 P; मृष् 4 P; अनुकंप् 1 A; द्रु 1 P। -less, *a.* अदय, निर्घृण, निर्दय, निष्ठुर, कठोर; दृढाग्रहिन्, प्रतिनिविष्ट; -ly, *adv.* निर्दयं; दृढाग्रहेण.

Relevant *a.* उचित, उपपन्न, औपयिक, प्रस्तुत, प्राप्त, प्रासंगिक, प्रास्ताविक, यथार्थ, संगत। -ly *adv.* उपपन्नं। Relevance, -cy, *n.* औचित्यं, उपपत्ति *f*, याथार्थ्यं, संगति *f*, प्रस्तुतानुसार.

Relic, *n.* (अव०) शेष, शेषभाग; मृतजनस्य देहावशेष; स्मारकं; (*pl.*) कुणप, शव *mn*.

Relict, *n.* विधवा, गतभर्तृका.

Relief; (1) *n.* क्लेशप्रशमनं, दुःखपरिहार, स्वास्थ्यं; उद्धार, मोचनं; उपकार, साहाय्यं; प्रतिसमाधानं; व्यवसायविश्राम; विनोद.

Relief (2) *n.* प्रलंबशिल्पं, प्रलंबालेख्यं; प्रलंबता.

Relieve, *vt.* (क्लेशं) अल्पीकृ 8 U, शम् *c*, अपहृ 1 P; (दुःखात्) उद्धृ 1 P, मुच् 6 P. *c*, मोक्ष् 1 P. 10 U; (व्यवसायात्) मुच् 6 P. *c*, विश्रम् *c*; परित्रै 1 A, उद्धृ 1 P, साहाय्यं कृ 8 U; अपहृ 1 P, विनाकृ 8 U, वियुज् 7 A. 10 U.

Religion, *n.* धर्म, भक्ति *f*। -ism, *n.* धर्मनिर्बंध; धर्मोपधा। Religiose, *a.* धर्मोद्रेकाविष्ट। Religious, *a.* धर्मनिष्ठ, धार्मिक, भक्तिपरायण; धर्मविषयक; नियत, दृढनियमबद्ध; r. house, मठ, विहार; -ly, *adv.* धर्मनिष्ठया; दृढनियमानुसारेण, आस्थापूर्वकं.

Relinquish, *vt.* उज्झ्, उत्सृज्, मुच्, विसृज्, समुज्झ् *all* 6 P, (परि०)त्यज् 1 P, हा 3 P। -ment, *n.* उत्सर्ग, त्याग, विसर्जनं.

Reliquary, *n.* अवशेषकरंडक.

Relish, *n.* आस्वाद, रस, रुचि *f*, स्वाद, स्वादु *m*; उपदंश, उपस्कर, वेशवार, व्यंजनं; अभिरुचि *f*, अभिलाष; अत्यल्पसंसर्ग। *vt.* स्वद् *c*, स्वादूकृ 8 U; अतीव रुच् 1 A (*Dat. of subject*) *or* प्री *Pass. or* तुष् 4 P। *vi.* स्वद् 1 A;

ईषत् सूच् 10 U *or* प्रकटीकृ 8 U । -able, *a.* रुचिकर, स्वादु.

Reluctant, *a.* अनिच्छु, पराङ्मुख, विमुख । -ly, *adv.* अनिच्छया, असंतोषेण, अकामतः । Reluctance, *n.* अनिच्छा, अप्रवणता, अरुचि *f*, पराङ्मुखता.

Rely, *vi.* अवलंब् 1 A, आलंब् 1 A; विश्वस् 2 P । Reliable, *a.* विश्वसनीय ; अवलंबनार्ह । Reliance, *n.* अवलंबनं ; प्रत्यय, विश्वास । Reliant, *a.* आत्मप्रत्ययिन् ; स्वावलंबिन्.

Remain, *vi.* (अव०, उत्०, परि०) शिष् *Pass*; स्था 1 P, अवस्था 1 A, वृत् 1 A, आस् 2 A । *n.* (*pl.*) (अव०, परि०)शेष ; उच्छिष्टं; कुणप, शव *mn*; (मृतग्रंथकारस्य) पूर्वाप्रकाशितग्रंथाः *pl* । -ing, *a.* अवशिष्ट । Remainder, *n.* (अव०, परि०)शेष, उद्वृत्त ; (*math.*) अंतरं, शेष; अवशिष्टाधिकार.

Remanation, *n.* प्रतिसंहार, प्रतिसंचर.

Remand, *vt.* (अभियुक्तं) गुप्त्यां परावृत् *c.*

Remark, *vt.* अधिगम् 1 P, अवबुध् 1 P, अवेक्ष् 1 A, निरूप् 10 U; वच् 2 P, वद् 1 P । *n.* अवेक्षणं, उपलब्धि *f*; उक्ति *f*, वचनं । -able, *a.* परीक्षणार्ह ; असामान्य, विशिष्ट ; सुस्पष्ट ; -y, *adv.* असामान्यतया, सविशेषं.

Remarried, *a.* पुनरूढ.

Remedy, *n.* रोगशमनं ; अगद, उपचार, औषधं, भेषजं ; प्रतिकार, प्रतिक्रिया ; प्रतिसमाधानं । *vt.* उपशम् *c*, चिकित्सते *Den.*, प्रतिकृ 8 U, प्रशम् *c*, प्रतिसमाधा 3 U, शुध् *c* । Remediable, *a.* प्रतिविधेय, साध्य । Remedial, *a.* आतंकहर; प्रतिकारक । Remediless, *a.* अप्रतिकार्य, असाध्य, निरुपाय.

Remember, *vt.* (अनु०)स्मृ 1 P; न विस्मृ 1 P, मनसि कृ 8 U, अनुचिंत् 10 U । Remembrance, *n.* स्मरणं, स्मृति *f*; स्मारकं; (*pl.*) अभिवंदनं; -r, *n.* राजर्णग्राहक; स्मारकं.

Remind, *vt.* (सं) स्मृ *c* । -er, *n.* उद्बोधक, स्मारक.

Reminiscence, *n.* स्मरणं, स्मृति *f*; स्मारकं । Reminiscent, *a.* स्मारक; स्मृतिपर; -ly, *adv.* स्मरणपूर्वकं.

Remise, *n.* अधिकारविसर्जनं.

Remiss, *a.* अनवधान, प्रमत्त, प्रमादिन् ; अदक्ष, निरुत्साह, मंद । -ly, *adv.* सप्रमादं, अनवधानेन, अदक्षतया.

Remission, *n.* (पापस्य) क्षमा, मर्षणं; (ऋणस्य) उद्धार, निस्तार, अपचय, ह्रास.

Remissive, Remissory, *a.* मर्षणात्मक; निस्तारक.

Remit, *vt.* पुनः प्रहि 5 P *or* प्रेष् *c*; *c*; प्रतिनिवृत् *c*; शिथिलीकृ 8 U, अल्पीकृ 8 U; मुच् 6 P; विरम् *c*; मृष् 4 P. 10 U। *vi.* अल्पीभू 1 P, शिथिलीभू 1 P। -tance, *n.* (मूल्य०) प्रेषणं, प्रेषितधनं। -tal, *n.* विसर्जनं; मर्षणं। -tent, *a.* क्षयवृद्धिमत्; r. fever, विषमज्वर.

Remnant, *n.* (अव०) शेष; खंड *mn*, शकल *mn*.

Remonstrance, *n.* प्रत्यादेश, निवारणं। Remonstrate, *vi.* साग्रहं प्रत्यादिश् 6 P, निवारणार्थं विवद् 1 A। Remonstratingly, *adv.* प्रत्यादेशपूर्वकं.

Remorse, *n.* अनुताप, अनुशय, पश्चात्ताप; आत्मनिर्वेद, मनस्ताप। -ful, *a.* अनुतप्त, पश्चात्तापिन्, सानुशय। -less, *a.* निर्घृण, निर्दय; -ly, *adv.* निर्दयं.

Remote, *a.* दूर, दूरवर्तिन्, विप्रकृष्ट, असंनिकृष्ट, असंनिहित; विविक्त; अप्रासंगिक, असंबद्ध। -ly, *adv.* दूरं; मनाक्.

Remount, *vt.* पुनः आरुह् 1 P; पुनः अश्वैः सनाथी कृ 8 U। *n.* नवाश्व.

Remove, *vt.* अपनी 1 P, अपहृ 1 P; दूरीकृ 8 U, स्थानांतरं नी 1 P; (प्र०, वि०) चल् *c*; (पदात्) अपकृष् 1 P *or* च्यु *c or* भ्रंश् *c*। *vi.* अपया 2 P, अपे 2 P; गृहांतरं गम् 1 P। *n.* भेदक्रम; वर्ग; अपसरणं। Removal, *vt.* अपहरणं, अपनयनं; स्थानांतरगमनं, विचलनं, अपोह, खंडनं, निरास.

Remunerate, *vt.* (धनार्पणेन) प्रत्युपकृ 8 U, परितुष् *c*; कृतार्थयति *Den*; पारितोषिकाय *or* प्रत्युपकाराय क्लृप् 1 A। Remunerative, Remuneratory, *a.* अर्थकर, फलप्रद, लाभकर, वित्तवर्धक। Remuneration, *n.* पारितोषिकं, प्रतिफलं.

Renaissance, *n.* पुनरुज्जीवनं, पुनरुद्भव, पुनर्जन्मन् *neu.*

Renascent, *a.* पुनर्भविष्णु, पुनर्वर्धिष्णु.

Rencounter, *n.* आहव, विग्रह, संमर्द; अकांडमिलनं। *vi.* (युद्धे) संमिल् 6 P.

Rend, *vt.* (वि०)दल् *c*, (वि०)दॄ 9 P. *c*, विपट् 10 U, भिद् 7 P; खंड् 10 U; प्रमंथ् 9 P, व्यथ् *c*। -ing, *a.* मर्मच्छिद्.

Render, *vt.* प्रतिदा 3 U, प्रत्यृ *c* ऋ *c*, प्रतिपद् *c*; (आज्ञापालनं) विधा 3 U; (प्र०) दृश् *c*; नद् 10 U; वर्ण् 10 U; भाषांतरं कृ 8 U; कृ 8 U. *c*। -ing, *n.* अनुवाद, भाषांतरं; वादनं; प्रयोग.

Rendezvous, *n.* संकेतस्थानं, संमिलनस्थानं.

Rendition, *n.* विसर्जनं, त्याग; अनुवाद, भाषांतरं.

Renegade, *n.* स्वधर्म॰, स्वपक्ष-त्यागिन् *m.*

Renew, *vt.* नवीकृ 8 U; पूर्ववत् कृ 8 U, पूर्वावस्थां प्राप् *c*; पुनः उज्जीव् *c*; प्रतिसमाधा 3 U; पुनः लभ् 1 A; पुनः कृ 8 U, पुनः आरभ् 1 A, आवृत् *c*; प्रतन् 8 U । -able, *a.* आवर्तनार्ह । -al, *n.* नावीन्यसाधनं; पूर्ववत्करणं; प्रत्युज्जीवनं; प्रत्युद्धार; प्रतिसमाधानं; प्रत्युपक्रम.

Renounce, *vt.* उत्सृज् 6 P, त्यज् 1 P, विसृज् 6 P, समुज्झ् 6 P, हा 3 U; न अंगीकृ, निराकृ 8 U, प्रत्याख्या 2 P । -ment, *n.* त्याग, विसर्जनं; निराकरणं, प्रत्याख्यानं.

Renovate, *vt.* पुनः नवीकृ 8 U; पुनः सुस्थितिं प्राप् *c*, प्रतिसमाधा 3 U । -ion, *n.* नावीन्यसाधनं; पुनर्बलवर्धनं.

Renown, *n.* कीर्ति, (प्र॰, वि॰)-ख्याति, प्रसिद्धि, विश्रुति *all f*, यशस् *neu*, विश्राव, श्लोक । *vt.* प्रख्यातं *a.* कृ 8 U । -ed, *a.* कीर्तित, कीर्तिमत्, प्रख्यात, प्रसिद्ध, यशस्विन्, लोकविश्रुत.

Rent, (1) *n.* भेद, विदर-ल; भंग, रंध्रं, विच्छेद, विवरं.

Rent, (2) *n.* भाटं, भाटकं । *vt.* भाटकेन दा 3 U; भाटकेन ग्रह् 9 U *or* उपयुज् 7 A. 10 U, भद् 1 P । -al, *n.* भाटकागम; भाटकं । -er, *n.* भाटकदातृ *m.*

Renunciation, *n.* विसर्जनं, त्याग; संन्यास । Renunciatory, *a.* त्यागात्मक.

Renverse, *vt.* विपर्यस् 4 U, व्यत्यस् 4 U; निपत् *c.*

Reorganize, *vt.* पुनः *or* नूतनप्रकारेण घट् *c or* व्यवस्था *c.*

Repair, (1) *vi.* गम् 1 P, या 2 P, प्रपद् 4 A । *n.* नित्याश्रितस्थानं.

Repair, (2) *vt.* प्रतिसमाधा 3 U, संधा 3 U; उद्धृ 1 P; (हानिं) पूर् 10 U, प्रतिकृ 8 U । *n.* प्रतिसमाधानं; उद्धार; (good, bad) सुस्थिति *f*, जीर्णावस्था.

Reparable, *a.* प्रतिसमाधेय; पूरणीय । Reparation, *n.* प्रतिसमाधानं; हानिपूरणं, निस्तार.

Repartee, *n.* कुशलं प्रत्युत्तरं.

Repartition, *n.* अंशनं, परिकल्पनं, विभजनं; पुनर्विभजनं.

Repast, *n.* भोजनं, अभ्यवहार, आहार । *vi.* भोजनं कृ 8 U.

Repatriate, *vt.* स्वदेशं पुनः प्रेष् *c or* प्राप् *c.*

Repay, *vt.* प्रतिदा 3 U, प्रत्यृ *c*; निस्तॄ *c*, निर्यत् 10 U । -ment, *n.* प्रतिदानं, प्रत्यर्पणं; निस्तार, निष्कृति *f*, शोधनं, निर्यातनं.

Repeal, *vt.* प्रत्यादिश् 6 P, निवृत् *c*; खंड् 10 U, निराकृ 8 U विलुप् *c* । *n.* निराकरणं, प्रत्यादेश, विलोप.

Repeat, *vt.* अभ्यस् 4 U, आवृत् *c*; पुनः पठ् 1 P, वद् 1 P, *etc.*, आम्रेडयति *Den*; पुनः कृ 8 U, *etc.*, । *vi.* पुनः भू 1 P, समापद् 4 A, *etc.* । -edly, *adv.* अभीक्ष्णं, पुनःपुनः, मुहुर्मुहुः । Repetition *n.* आवृत्ति, पुनरावृत्ति, प्रत्यावृत्ति *all f*; द्विरुक्ति *f*, पुनरुक्ति *f*, पुनर्वचनं; आम्रेडनं; पठनं । Repetitional, -ary, Repetitious, Repetitive, *a.* आवृत्त्यात्मक.

Repel, *vt.* पराणुद् 6 U, परावृत् *c*; प्रतिरुध् 7 U; निवृ *c*, प्रतिहन् 2 P, उद्विज् *c* । -lence, *n.* पराणोदनं; प्रतिवारणं; उद्वेजनं । -lent, *a.* पराणोदिन्: प्रतिवारक, प्रतिघातिन् ; उद्वेजक, अरुचिकारिन्.

Repent, *vi.* अनुतप् 4 A, अनुशी 2 A, पश्चात्तापं कृ 8 U *or* प्राप् 5 P । *vt.* अनुशुच् 1 P, परिदेव् 1 P । -ance, *n.* अनुताप, अनुशय, आत्मनिर्वेद, पश्चात्ताप, मनस्ताप । -ant, *a.* अनुतप्त, अनुतापिन्, अनुशयान, अनुशयिन् ; -ly, *adv.* सानुतापं, पश्चात्तापेन.

Repercussion, *n.* पराणोदनं; परावर्तनं; प्रतिपतनं; प्रतिध्वनि *m.* । Repercussive, *a.* पराणोदक; प्रतिध्वनिकारिन् .

Repertoire, *n.* गीतसंग्रह.

Repertory, *n.* कोष्ठ, भांडारं; संग्रह.

Repine, *vi.* आत्मानं पीड् 10 U; व्यथ् 1 A, संतापं कृ 8 U, तप् *Pass*; असंतोषं वच् 2 P, परिदेव् 1 P । -ingly, *adv.* सखेदं, सनिर्वेदं.

Replace, *vt.* पूर्वस्थाने निधा 3 U, पुनः न्यस् 4 U, प्रतिनिधा 3 U । -ment, *n.* प्रतिनिधानं; प्रतिनिधि *m*, प्रतिनिहितवस्तु *neu.*

Replenish, *vt.* पुनः पूर् 10 U, वैपुल्येन प्रतिपूर् 10 U । -ment, *n.* पूरणं; विपुलसंग्रहणं.

Replete, *a.* परिपूर्ण, संपूर्ण; ०आढ्य, ०मय *in comp.*, प्रचुर, प्रभूत, विपुल; आकंठपूर्ण, अतितृप्त । -ion, *n.* परिपूर्णता, पर्याप्ति *f*; अतिभक्षणं; सौहित्यं; रुधिरोद्रेक.

Replica, *n.* प्रतिकृति *f*; प्रतिलिपि *f*.

Replication *n.* उत्तरं, प्रत्युत्तरं, प्रतिशब्द । Replicant, *n.* प्रतिवादिन् *m.*

Reply, *vi.* प्रतिभाष् 1 A, प्रतिवच् 2 P, व्याहृ 1 P, प्रत्युत्तरं दा 3 U । *n.* उत्तरं, प्रतिवचनं, प्रातिवाक्यं, प्रत्युत्तरं: उत्तरपक्ष.

Report, *vt.* आख्या *c*, आविद् *c*, कथ् 10 U, निगद् 1 P, निविद् *c*, वर्ण् 10 U, श्रु *c*; लेखे वर्ण् 10 U । *n.* उपश्रुति *f*, किंवदंति-ती *f*, जनप्रवाद; उदंत, वार्ता, वृत्तं, वृत्तांत, समाचार; (repute) ख्याति *f*, प्रतिष्ठा, प्रथा, वर्णनं, निवेदनं, ०लेख; स्फोटनशब्द -er, *n.* वृत्तांतलेखक.

Repose, *vt.* निक्षिप् 6 P, निधा 3 U, न्यस् 4 U, स्था *c*; विश्रम् *c*, संविश् *c* । *vi.* शी 2 A, संविश् 6 P, विश्रम् 4 P; निद्रा 2 P, निली 4 A, स्वप् 2 P; अवलंब्, आलंब् 1 A । *n.* विश्राम, विश्रांति *f*, श्रमोपशम; शांति *f*, अक्षोभ, निराकुलता । –ful, *a.* विश्रामप्रद; शांतिपूर्ण.

Reposit, *vt.* निक्षिप् 6 P, निधा 3 U । –ory, *n.* आश्रय, पात्रं, भाजनं; कोष्ठ, भांडारं, संग्रहालय.

Reprehend, *vt.* अवक्षिप् 6 P, उपालभ् 1 A, गर्ह् 10 A, दुष् *c*, निंद् 1 P, निर्भर्त्स् 10 A । Reprehensible, *a.* गर्हणीय, गर्ह्य, दूषणीय, निंद्य । Reprehension, *n.* उपालंभ, गर्हणं, दूषणं, निंदा.

Represent, *vt.* निरूप् 10 U, वर्ण् 10 U, विवृ 5 U; उपक्षिप् 6 P, उपन्यस् 4 U, निविद् *c*, प्रतिपद् *c*; अभिनी 1 P, नट् 10 U, प्रयुज् 7 A. 10 U; विडंब् 10 U; प्रतिनिधिः भू 1 P । –ation, *n.* निरूपणं, वर्णनं; नाट्यप्रयोग; निवेदनं, प्रतिपादनं; प्रतिनिधिव्यवहार, ०संस्था । –ative, *a.* निरूपक; आदर्शभूत, प्रतिरूपक; प्रतिनिध्यात्मक । *n.* प्रतिनिधि *m*, प्रतिपुरुष.

Repress, *vt.* निग्रह् 9 P, नियंत्र् 10 U, निरुध् 7 U; दम् *c*, वशीकृ 8 U; प्रशम् *c* । –ion, *n.* निग्रह, निरोध; वृत्तिनिरोध । –ive, *a.* नियामक, निरोधक, निग्रहात्मक.

Reprieve, *vt.* दंडं व्याक्षिप् 6 P; विश्रम् *c* । *n.* दंडव्याक्षेप; विश्राम, विश्रांति *f*.

Reprimand, *n.* अवक्षेप, उपालंभ, निर्भर्त्सना । *vt.* उपालभ् 1 A, दुष् *c*, निर्भर्त्स् 10 A.

Reprisal, *n.* बलाद्ग्रहणं; प्रतिपीडनं, प्रत्यपकार, प्रत्यपहरणं.

Reproach, *vt.* अधिक्षिप् 6 P, गर्ह् 10 A, दुष् *c*, निंद् 1 P, निर्भर्त्स् 10 A, परिवद् 1 P । *n.* उपालंभ, गर्हणं, दूषणं, निंदा, निर्भर्त्सना, परिवाद; अपकीर्ति *f*, अपयशस् *neu*; कलंक, दूषणं । –able, *a.* गर्हणीय, निंद्य । –ful, *a.* निंदात्मक, निर्भर्त्सक, सापवाद; अपकीर्तिमत्, निंद्य; –ly, *adv.* सापवादं, सोपालंभं.

Reprobate, *a.* क्ष्वेड, दुराचार, दुर्वृत्त, धर्मभ्रष्ट, भ्रष्टाचार । *n. m.* *of prec.* । *vt.* तीव्रं अधिक्षिप् 6 P *or* गर्ह् 1. 10 A *or* निंद् 1 P; (स्वर्गमुक्त्यादिकात्) बहिष्कृ 8 U । –ion, *n.* तीव्रगर्हणं; (भक्तिहीनानां) अनुद्धार, बहिष्कार । –ive, *a.* तीव्रनिंदात्मक.

Reproduce, *vt.* पुनः निर्मा 2 P. 3 U *or* उत्पद् *c or* रच् 10 U; अनुकृ 8 U, प्रतिलिपिं *etc.*, कृ. 8 U । Reproduction, *n.* पुन-

निर्माणं; पुनरुत्पात्ति *f*; प्रतिलिपि *f*, प्रतिकृति *f*। Reproductive, *a.* पुनरुत्पादक.

Reproof, *n.* अधिक्षेप, उपालंभ, गर्हा, दूषणं, निर्भर्त्सना । Reprove, *vt.* अवाक्षिप् 6 P, उपालभ् 1 A, दुष् *c*, निर्भर्त्स् 10 A। Reprovingly, *adv.* सोपालंभं.

Reptant, *a.* सर्पिन्.

Reptile, *a.* सर्पिन्; नीच, श्ववृत्ति। *n.* सरीसृप.

Republic, *n.* जन०, प्रजासत्ताक-राज्यं। -an, *a.* प्रजासत्ताविषयक, प्रजासत्तात्मक । -anism, *n.* प्रजासत्तावाद.

Republish, *vt.* पुनः प्रकाश् *c or* मुद्रयति *Den.*

Repudiate, *vt.* धिक्कृ 8 U, निराकृ 8 U, प्रत्याख्या 2 P, प्रत्यादिश् 6 P; (भार्यां) अपास् 4 U, विप्रयुज् 7 A. 10 U। -ion, *n.* निराकरणं, प्रत्याख्यानं; परित्याग, विप्रयोग.

Repugn, *vt.* प्रतिकृ 8 U, प्रतिरुध् 7 U, प्रत्यवस्था 1 A, विरुध् 7 U। -ance, -cy, *n.* प्रातिकूल्यं, विरोध, वैपरीत्यं; अनिच्छा, अप्रीति *f*, अरुचि *f*, घृणा, जुगुप्सा, विद्वेष, विमुखता । -ant, *a.* प्रतिकूल, विपरीत, विरुद्ध; अननुरूप, असंगत; अनिष्ट, अप्रिय, अरुचिकारक, जुगुप्सित.

Repullulate, *vi.* पुनः अंकुरयति *Den or* पल्लवयति *Den*; पुनः उद्भू 1 P.

Repulse, *vt.* पराणुद् 6 P, परावृत् *c*, प्रत्यावृत् *c*; अवधीर् 10 P, धिक्कृ 8 U; वादे पराजि 1 A। *n.* पराणोदनं, प्रत्यावर्तनं, विद्रावणं; अवधीरणा, धिक्कार; पराजय, पराभव । -ion, *n.* प्रत्यावर्तनं । -ive, *a.* परावर्तक; अप्रीति०, अरुचिकर, जुगुप्सित, बीभत्स.

Repute, *vt.* गण् 10 U, मन् 4 A। *n.* कीर्ति, ख्याति, प्रतिष्ठा, प्रथा, प्रसिद्धि *all f*, यशस् *neu*, विश्रुति *f*। -able, *a.* प्रशस्त, सुप्रतिष्ठ; आदरणीय, संमाननीय । -ation, *n.* आदर, लोकमतं; कीर्ति *etc.*। -d, *a.* ख्यात, (अभि०) मत, प्रसिद्ध.

Request, *n.* अभ्यर्थना, प्रार्थना, याचना, यांचा, विज्ञप्ति *f*; इच्छा, ईप्सितं। *vt.* अभ्यर्थ् 10 A, प्रार्थ् 10 A, याच् 1 A.

Requiem, *n.* मृतशांतिकर्मन् *neu.*

Requiescat, *n.* मृतात्मशांतिप्रार्थना.

Require, *vt.* आज्ञा *c*, आदिश् *c*, नियुज् 10 U, प्रचुद् 10 U; अभियुज् 7 A. 10 U, साधिकारं प्रच्छ् 6 P; अपेक्ष्, व्यपेक्ष् 1 A, आकांक्ष् 1 P। *vi.* आवश्यक *a.* अस् 2 P। -ment, *n.* आवश्यकं; कार्यं, प्रयोजनं; आवश्यकोपाधि *m.*

Requisite, *a.* अपरिहार्य, अवश्य, अहार्य, आवश्यक। *n.* आवश्यक-वस्तु *neu*, ०उपाधि *m*, *etc.*

Requisition, *n.* आदेश, नियोग, शासनं; आज्ञापत्रं, ०लेख। *vt.*

साधिकारं आज्ञा *c or* नियुज् 7 A. 10 U; उपयुज् 7 A. 10 U.

Requite, *vt.* प्रतिदा 3 U, प्रत्यृ *c*; निस्तॄ *c*; निर्यत् 10 U; प्रत्यपकृ, प्रत्युपकृ 8 U। Requital, *n.* प्रत्यर्पणं; प्रत्युपकार; प्रत्यपकार, निस्तार, निष्कृति *f*, निर्यातनं; प्रतिफलं, पारितोषिकं.

Rescind, *vt.* प्रत्याख्या 2 P, प्रत्यादिश् 6 P, विलुप् *c*। Rescission, *n.* प्रत्याख्यानं, विलोप। Rescissory, *a.* विलोपक, प्रत्यादेशात्मक॰

Rescript *n.* प्रत्युत्तरं, निर्णय.

Rescue, *vt.* अव् 1 P, उद्धृ 1 P, परित्रै 1 A, मुच् 6 P, रक्ष् 1 P। *n.* उद्धार, तारणं, परित्राणं, मोचनं, रक्षणं। -r, *n.* उद्धर्तृ, परित्रातृ, रक्षक *all m.*

Research, *n.* सूक्ष्ममीमांसा, ॰परीक्षा, ॰विचार। *vi.* सूक्ष्मपरीक्षां कृ 8 U। -er, *n.* सूक्ष्मपरीक्षक.

Resemble, *vt.* तुल्य, *a.*, सम *a. etc.* अस् 2 P, विडंब् 10 U, संवद् 1 P। Resemblance, *n.* तुल्यत्वं, सादृश्यं, साम्यं, सारूप्यं; औपम्यं, संवाद, साधर्म्यं, सावर्ण्यं। Resembling, *a.* सदृश, समान.

Resent, *vt.* सरोषं मन् 4 A *or* वृत् 1 A। -ful, *a.* वितुष्ट, सरोष, सासूय। -ment, *n.* मन्यु *m*, रोष.

Reserve, *vt.* (भाविकालार्थं पृथक्) धा 3 U, संग्रह् 9 P, संचि 5 U, रक्ष् 1 P, व्याक्षिप् 6 P, निग्रह् 9 P, अवशिष् 7 P. *c*; विशिष् 7 P. *c*। *n.* पृथक्संग्रह, ॰संचय; वाक्संयम, परिमितभाषणं, अवाचालत्वं। -ation, *n.* पृथक्संग्रहणं; पृथग्रक्षणं; पृथग्रक्षितप्रदेश; परिच्छेद, अपवाद, व्यावृत्ति *f*। -d, *a.* मितालापिन्, मौनवृत्ति, संयतवाच्, अल्पभाषिन्; पृथग्रक्षित; -ly, *adv.* मितालापेन, गूढभावेन.

Reservoir, *n.* आशय, बृहद्भाजन; जलाशय, तडाग, दीर्घिका.

Reside, *vi.* (अधि॰, नि॰, प्रति॰) वस् 1 P; आश्रि 1 A, वृत् 1 A, स्था 1 P। -nce, *n.* वसति *f*, वास; अधिष्ठानं; आलय *mn*, आवसथ, निलय, निवास, गृहं, मंदिरं, सदनं। -nt, *a.* अधिवासिन्, अनुषंगिन्, समवायिन्; *n.* निवासिन् *m*; प्रतिनिधि *m*। -ntial, *a.* वासोचित, वसतियोग्य.

Residue, *n.* (अव॰, परि॰) शेष, ॰शिष्टं। Residual, Residuary, *a.* अवशेषरूप, अवशिष्ट। Residuum, *n.* (शोषणादिकानंतरं स्थितः) शेष; कल्क *mn*, किट्टकं.

Resign, *vt.* उत्सृज् 6 P, (परि॰)-त्यज् 1 P, विसृज् 6 P, समुज्झ् 6 P; (अमुकस्य वशे) आत्मानं समृ *c or* उत्सृज् 6 P (मनः) अनुनी 1 P। *vi.* अधिकारं त्यज् 1 P। -ation, *n.* अधिकारविसर्जनं, ॰लेख; उत्सर्ग, परित्याग; क्षांति *f*, तितिक्षा, ईश्वरेच्छा॰,

भवितव्यतावलंबनं, ०प्रपत्ति *f*। -ed, *a*. तितिक्षु, सहिष्णु, ईश्वरेच्छा०, भवितव्यताप्रपन्न.

Resile, *vi*. उत्पत् 1 P; पूर्वस्थितिं प्राप् 5 P। Resilient, *a*. पूर्वस्थिति०, प्रकृतिप्रापक, उत्पतिष्णु; क्षिप्रोल्लासिन्। Resilience, *n*. उत्पतिष्णुता, पूर्वस्थितिप्रापकता.

Resin, *n*. सर्जरस, राल। -ous, *a*, रालोत्पादित; रालविषयक.

Resipiscence, *n*. पश्चाद्बोध.

Resist, *vt*. प्रतिकृ 8 U, प्रतिबंध् 9 P, प्रतिरुध् 7 U, प्रतिष्टंभ् 9 P, प्रत्यवस्था 1 A, विरुध् 7 U। *vi*. प्रतिरोधं आचर् 1 P *or* कृ 8 U। -ance, *n*. प्रतिकार, प्रतिबंध, प्रतियत्न, प्रतिरोध, प्रत्यवस्थानं, विरोध। -ible, *a*. प्रत्यवस्थेय। -less, *a*. अप्रतिकार्य, अप्रत्यवस्थेय.

Resolute, *a*. कृतनिश्चय, दृढ, धीर, निश्चित, स्थिर। -ly, *adv*. निश्चयपूर्वकं, स्थिरमत्या। -ness, *n*. अध्यवसाय, अभिनिवेश, दृढमति *f*.

Resolution, *n*. पृथक्करणं, व्यवच्छेद, व्याकृति *f*; उपक्षेप, उपन्यास, निर्णय, प्रतिज्ञा; अध्यवसाय, निश्चय, संकल्प; अभिनिवेश, दृढाग्रह, स्थिरमति *f*.

Resolve, *vt*. पृथक्कृ 8 U, व्याकृ, 8U, विश्लिष् *c*; विद्रु *c*; विशदयति *Den*, विशदीकृ 8 U, स्पष्टीकृ 8 U, प्रतिसमाधा 3 U; (convert) परिवृत् *c*, विकृ 8 U; अवधृ 10 U, निर्णी 1 P, निश्चि 5 U, व्यवसो 4 P, संक्लृप् *c*। *vt*. निश्चयं कृ 8 U। *n*. अध्यवसाय, अवधारणं, निर्णय, निर्धारणा, निश्चय, निष्पत्ति *f*, व्यवसाय, व्यवस्थिति *f*, संकल्प। -d, *a*. कृतनिश्चय, निश्चयपूर्वक, दृढमति। -nt, *a*. विश्लेषक; विद्रावक.

Resonant, *a*. अनुनादिन्, प्रतिध्वनिकर; ध्वनिवर्धक। Resonance, *n*. अनुनाद, प्रतिध्वनि *m*; ध्वनिवर्धनं.

Resort, *vi*. गम् 1 P, या 2 P; आश्रि 1 U, सेव् 1 A; आलंब् 1 A। *n*. समागमस्थानं, नित्यसेव्यस्थानं; आश्रयणं, सेवनं; उपाय; अवलंबनं, आश्रय.

Resound, *vi*. अनुनद्, अनुस्वन्, प्रतिध्वन्, प्रतिनद् *all* 1 P; प्रतिध्वनिना पूर् *Pass*; प्रथ् 1 A। *vt*. *causals of prec*.। -ing, *a*. प्रतिस्वनान्वित.

Resource, *n*. शरणोपाय, तारणोपाय; उपाय, (प्र०) युक्ति *f*; (*pl*.) द्रव्यसाधनानि; चातुर्य, पाटवं, वैचक्षण्यं, सुकल्पकमति *f*; (*pl*.) (राष्ट्रस्य) रक्षणसामग्री। -ful, *a*. चतुर, प्रत्युत्पन्नमति, विचक्षण। -less, *a*. अशरण, निरुपाय.

Respect, *n*. संबंध, अपेक्षा, उद्देश, विषय; अनुसंधानं, अवधानं, विमर्श;

आदर, पूजा, प्रश्रय-यं, संभावना, संमान; (*pl.*) अभिवंदनं, आभिवाद-नं, नमस्कार, प्रणाम । *vt.* आदृ 6 A, पुरस्कृ 8 U, पूज् 10 U, मह् 10 U, संमन् *c*; उद्दिश् 6 P, संबंध् *Pass* । With r. to, उद्दिश्य, अपेक्ष्य, विषये । In this r., अत्रविषये । To pay one's r., अभिवादनं कृ 8 U, प्रणम् 1 P । -able, *a.* आदरणीय, पूज्य, संमाननीय; अनल्प, मध्यम; -y, *adv.* यथार्ह, मान्यप्रकारेण । -ability, *n.* पूज्यता; प्रतिष्ठा । -ful, *a.* विनीत, सप्रश्रय, सविनय; -ly; *adv.* आदरेण, सप्रश्रयं । -ing, *n.* अपेक्ष्य, उद्दिश्य.

Respective, *a.* (प्रत्येकस्य) निज, स्वकीय; पृथक्; साक्षेप । -ly, *adv.* प्रत्येकं; पृथक्.

Respire, *vi.* अन् 2 P, प्राण् 2 P, श्वस् 2 P; पुनः उत्साहं प्राप् 5 P । *vt.* उच्छ्वस् 2 P; उद्गॄ 6 P । -ation, *n.* श्वास, श्वासोच्छ्वास । -atory, *a.* श्वासिन्.

Respite, *n.* (किंचित्कालिकः-का) विश्राम, विश्रांति *f*, विराम, अवकाश, विलंब, व्याक्षेप । *vt.* किंचित्कालं विश्रम् *c*; व्याक्षिप् 6 P.

Resplendent, *a.* अत्युज्ज्वल, देदीप्यमान, भास्वत्, महाद्युतिमत् । -ly, *adv.* अतितेजसा । Resplendence, -cy, *n.* अत्यौज्ज्वल्यं, अतिभास्वरता.

Respond, *vi.* प्रतिभाष् 1 A, प्रतिवच् 2 P, प्रतिवद् 1 P, प्रत्युत्तरं कृ 8 U; (अन्याक्रियादिवशेन) आचर् 1 P, प्रवृत् 1 A, सानुकंपं वृत् 1 A । -ent, *a.* उत्तरदायिन्; *n.* आभियुक्त, उत्तरवादिन्, प्रतिवादिन्, प्रत्यर्थिन् *all m.*

Response, *n.* प्रतिभाषणं; उत्तरं, प्रतिवचनं, प्रतिवाक्यं, प्रतिवाद, प्रत्युत्तरं; उत्तरात्मकः स्तोत्रांश । -ible, *a.* अनुयोज्य, अभियोक्तव्य, प्रतिवाच्य, प्रष्टव्य; विवेकिन्, सदसज्ज्ञ; विश्वसनीय, सुप्रतिष्ट । -ibility, *n.* प्रतिवाच्यता, प्रष्टव्यता; भार । -ive, *a.* उत्तरदायिन्; प्रत्युत्तरात्मक; क्षिप्र.

Rest, (1) *n.* विश्राम, विश्रांति *f*, श्रमोपशम; अक्षोभ, निराकुलता, शांति *f*; निश्चलता, स्थिरता; निद्रा, स्वास्थ्यं, विरामस्थानं; आश्रय; अवष्टंभ, आधार, उपघ्न; (cæsura) विच्छेद, विराम । *vi.* विश्रम् 4 P, (उद्योगात्) विरम् 1 P; शी 2 A, संविश् 6 P; निश्चलं *or* निश्चेष्टं आस् 2 A *or* वृत् 1 A; (आधारे) स्था 1 P, उपाश्रि 1 U; अवलंब्, आलंब्, अपेक्ष *all* 1 A; श्रद्धा 3 U । *vt.* विश्रम् *c*, विरम् *c*, संविश् *c*; निक्षिप् 6 P, निधा 3 U, निविश् *c*; स्था *c* । At r., विश्रांत, विरतव्यापार; निश्चल, निश्चेष्ट, स्तब्ध; अक्षुब्ध, निराकुल, शांत; मृत । -day, *n.* विश्रांतिदिनं ।

–ful, *a.* विश्रांतिकर; निराकुल, शांत। –less, *a.* अविश्रांतिमत्; अशांत, अस्वस्थ, चंचल, चपल, पर्याकुल; उन्निद्र, विनिद्र; –ly, *adv.* अस्वस्थतया, चंचलतया.

Rest, (2) *n.* (अव०) शेष, ०शिष्टं; अन्य, अपर, इतर *all in pl*; ०आदि, ०प्रभृति *in comp.*। *vi.* वृत् 1 A, स्था 1 P, आस् 2 A। For, As for the r., शेषे.

Restaurant, *n.* विश्रांति०, भोजन-गृहं.

Restitution, *n.* प्रतिदानं, प्रत्यर्पणं; निष्क्राति *f*; हानिपूरणं; पूर्वस्थिति-साधनं.

Restive, *a.* अप्रचलत्, गतिविमुख, निश्चल, रुद्धगति; अवश, अविनेय, दुर्दम, प्रतीप; अशांत, अस्वस्थ, लोल। –ly, *adv.* प्रतीपं; अस्वस्थ-तया.

Restore, *vt.* प्रतिदा 3 U, प्रत्यृ *c*; पूर्वस्थितिं *or* पूर्वपदं प्राप् *c or* साध् *c*; प्रकृतिं *or* आरोग्यं पुनः प्राप् *c*। –ation, *n.* प्रत्यर्पणं; पूर्वस्थितिसाधनं; जीर्णोद्धार, उद्धार। –ative, *a. n.* पुनर्बल-साधक (कं), ०वर्धक (कं), तेजस्कर (रं).

Restrain, *vt.* निग्रह् 9 P, नियम् 1 P, निरुध् 7 U, निवृ *c*, प्रतिबध् 9 P, विरम् *c*; कारागृहे निरुध् 7 U। –t, *n.* निग्रहणं, निरोध, प्रतिबंध; आत्मसंयम, अनुत्सेक; नियम; आसेध, नियंत्रणं.

Restrict, *vt.* निबंध् 9 P, नियंत्र् 10 U, निरुध् 7 U; परिच्छिद्, 7 P, परिमा 2 P. 3 A। –ion, *n.* नियंत्रणं, नियम, प्रतिबंध; परि-च्छेद, मर्यादा। –ive, *a.* नियामक, प्रतिबंधक; परिच्छेदक, व्यावर्तक.

Result, *vi.* उत्पद् 4 A, जन् 4 A, निष्पद् 4 A, परिणम् 1 U, प्रसंज् *Pass*, फल् 1 P, समापद् 4 A, संभू 1 P; अवसो, पर्यवसो 4 P, समाप् *Pass.*। *n.* उदर्क, कार्यं, निष्पत्ति *f*, परिणाम, फलं। –ant, *a.* परिणामात्मक, फलरूप। –less *a.* निष्फल.

Resume, *vt.* प्रत्यादा 3 U, पुनः लभ् 1 A, पुनः ग्रह् 9 P; पुनः आरभ् 1 A *or* उपक्रम् 1 A। Resumption, *n.* प्रत्यादानं, पुनर्ग्रहणं; पुनःप्रारंभ.

Resume, *n.* संक्षेप, संग्रह, सार.

Resupinate, *a.* विपर्यस्त, व्यत्यस्त.

Resurge, *vi.* पुनः उत्था 1 P, प्रत्युत्था 1 P, पुनः जीव् 1 P, –nce, *n.* प्रत्युत्थानं; मृतोत्थानं, पुनरुज्जीवनं, पुनरुद्भव। –nt, *a.* प्रत्युत्थायिन्.

Resurrect, *vt.* (मृतस्य) पुनः उत्था *c or* उज्जीव् *c*; पुनः प्रचल् *c*; (शवं) उत्खन् 1 P। –ion, *n.* See "Resurgence"; पुनःप्रचालनं, पुनःप्रवर्तनं.

Resuscitate, *vt.* पुनः उज्जीव् *c*, प्रत्युज्जीव् *c*। –ion, *n.* प्रत्यु-ज्जीवनं.

Retail, *n.* पृथग्विक्रय, अल्पविक्रय। *vt.* अल्पशः *or* पृथक् विक्री 9 A; सविस्तरं कथ् 10 U *or* निविद् *c*। –er, *n.* अल्प०, पृथग्विक्रेतृ *m*.

Retain, *vt.* ग्रह् 9 U, धा 3 U, धृ 10 U, भृ 3 U, रक्ष् 1 P; (भृत्यान्) उपनी 1 A, व्यापृ *c*; स्मृतौ भृ 3 U *or* धृ 10 U। –er, *n.* अनुचर, परिचारक, भृत्य, सेवक.

Retaliate, *vt.* निर्यत् 10 U, प्रतिकृ 8 U। *vi.* निर्यातनं कृ 8 U। –ion, *n.* निर्यातनं, प्रतिकार, प्रतिक्रिया। –ive, *a.* निर्यातक, प्रतिकारात्मक.

Retard, *vt.* (गतिं) मंदीकृ 8 U; विलंब् *c*, व्याक्षिप् 6 P; प्रतिबंध् 9 P, धृ 1 A, रुध् 7 U, स्तंभ् 9 P। *vi.* चिरायति-ते *Den*। –ation, –ment, *n.* विलंब; प्रतिरोध। –atory, –ative, *a.* प्रतिरोधक; विलंबकारिन्.

Retch, *vi.* वमने यत् 1 A.

Retention, *n.* ग्रहणं, धारणं; निरोधः धारणा, मेधा; मूत्र-निरोध। Retentive, *a.* धारक, धारणक्षम; R. faculty, *n.* मेधा.

Retiary, *a.* जालकारिन्; जालाकार.

Reticent, *a.* मितवाच्, मितालापिन्, मौनिन्। Reticence, *n*, मितालाप, मौनं; संवृति *f*, संवरणं.

Reticle, *n.* सूक्ष्मजालकं.

Reticulate, *vt.* जालीकृ 8 U। *vi.* जालीभू 1 P। *a.* जालाकार.

Reticule, *a.* जालकोश.

Retiform, *a.* जालाकार.

Retina, *n.* दृष्टिशिरापटलं.

Retinue, अनुचराः *pl*, परिग्रह, परिचारकवर्ग, परिच्छद, परिजन, परिवार, परिस्पंद.

Retire, *vi.* अपया 2 P, अपे 2 P; निवृत् 1 A, परावृत् 1 A; अधिकाराद् विरम् 1 P। *vt.* निवृत् *c*, परावृत् *c*। –d, *a.* त्यक्तसंसर्ग; विविक्तसेविन्, ०वासिन्; विविक्त; त्यक्तव्यवसाय। –ment, *n.* परावर्तनं; अधिकारत्याग, व्यवसाय-विसर्जनं; एकांतवास, रहस् *neu*, विविक्तं। Retiring, *a.* अधृष्ट, अप्रगल्भ, विनीत; विविक्तप्रिय; –room, *n.* प्रक्षालनस्थानं, शौचस्थानं.

Retort, (1) *n.* बकयंत्रं.

Retort, (2) *vt.* निवृत् *c*, परावृत् *c*; प्रत्यभियुज् 7 A; निर्यत् 10 U। *vi.* प्रत्युत्तरं *or* प्रत्याक्षेपं *or* प्रतिवादं कृ 8 U। *n.* प्रतिवाद, प्रत्युत्तरं, प्रत्याक्षेप, प्रत्यभियोग.

Retrace, *vt.* पुनः *or* प्रतिक्रमेण आक्रम् 1 U; पुनः स्मृ 1 P.

Retract, *vt.* उपसंहृ 1 P, प्रतिसंहृ 1 P; प्रत्याख्या 2 P, प्रत्यादिश् 6 P। *vi.* प्रतिसंहृ *Pass*, परावृत् 1 A; प्रतिज्ञां निराकृ 8 U *or* न अंगीकृ 8 U। –ation, *n.* प्रतिसंहार; प्रत्याख्यानं। –ile, *a.* परावर्तिन्, प्रतिसंहारक्षम। –ion,

n. प्रतिसंहरणं,परावर्तनं;प्रत्याख्यानं; पूर्वोक्तनिराकरणं.

Retreat, *n.* अपसरणं, परावर्तनं, परावृत्ति *f*, प्रतिनिवर्तनं, विद्रव; परावृत्तिसूचकं; आश्रय, विविक्तस्थानं, निलय; एकांतवास । *vi.* निवृत्, परावृत्, प्रतिनिवृत् *all* 1 A, विद्रु 1 P; विविक्ते स्था 1 P, विविक्तं गम् 1 P.

Retrench, *vt.* अवच्छिद् 7 P, कृत् 6 P; अल्पीकृ 8 U, लघयति *Den*, ह्रस् *c*; व्यवकल् 10 U । –ment *n.* अवच्छेद; अपचय; व्ययच्छेद.

Retribution, *n.* निर्यातनं; प्रतिफलं; निष्कृति *f*, प्रतिक्रिया; (आमुष्मिकं) फलपरिकल्पनं । Retributive, –tory, *a.* निर्यातक; प्रतिफलात्मक.

Retrieve, *vt.* अन्विष्य आनी 1 P *or* आहृ 1 P *or* विद् 6 P; अनुस्मृ 1 P; पुनः लभ् 1 A; उद्धृ 1 P; पूर्ववत् कृ 8 U, प्रतिसमाधा 3 U.

Retrocede, *vt.* प्रत्यृ *c*, प्रतिदा 3 U । *vi.* परावृत् 1 A प्रत्यावृत् 1 A । Retrocession, *n.* प्रत्यावर्तनं.

Retroflexion, *n.* प्रत्यानमनं.

Retrograde, *a.* परावर्तिन्, प्रतिगामिन्, प्रतीपगामिन्; प्रतिलोम, विपर्यस्त; अधोगामिन्, अवनत्युन्मुख । *vi.* प्रत्यावृत्, परावृत् 1 A, प्रतिगम् 1 P, प्रतिक्रमेण गम् 1 P; अधः *or* अस्तं गम् 1 P, अवसद् 1 P, ह्रस् 1 P । –ation, *n.* प्रत्यावृत्ति *f*, प्रतीपगमनं; (astr.) वक्रगति *f*.

Retrogress, *vi.* *See* "Retrograde" । –ion, *n.* परावर्तनं, प्रतीपगमनं; अवनति *f* । –ive, *a.* प्रत्यावर्तिन्, प्रतीपगामिन्; अधोगामिन्; अवनतिपर.

Retrospect, *n.* अतीतावलोकनं, सिंहावलोकनं, पूर्ववृत्तांतविमर्श, पूर्वानुदर्शनं । –ion, *n.* पूर्वानुचिंतनं । –ive, *a.* पूर्वानुचिंतक; पूर्वसंबंधिन्, ०संबद्ध.

Retrovert, *vt.* प्रत्यावृत् *c*.

Return, *vi.* प्रतिगम्, प्रत्यागम् 1 P, प्रतिनिवृत् 1 A, पुनः गम् 1 P *or* आगम् 1 P; प्रतिवृत् 1 A । *vt.* पुनः नी 1 P *or* आनी 1 P, प्रत्यानी 1 P; प्रतिदा 3 U, प्रत्यृ *c*; प्रतिनिर्यत् 10 U; प्रतिभाष् 1 A: प्रतिवद् 1 P; (elect) वृ 5 U, वृ 9 U । *n.* प्रतिगमनं, प्रत्यागमनं, प्रत्यावृत्ति *f*, पुनरागमनं; प्रतिदानं, प्रत्यर्पणं; प्रतिनिर्यातनं; वरणं; उत्पन्नं, फलं, लाभ । In r., प्रत्युत्तर०, प्रतिफलरूपेण.

Reunion, *n.* पुनर्मिलनं; संमेलनं.

Reveal, *vt.* (दिव्योपायेन) निविद् *c*; अपावृ 5 U, आविष्कृ 8 U, ख्या *c*, प्रकटयति *Den*, प्रकाश् *c*, विवृ 5 U; (रहस्यं) भिद् *c or* स्फुट् *c* । –ment, *n.* आविष्करणं, प्रकटनं । Revelation, *n.*

(दिव्यतत्त्व०) प्रकाशनं, ०प्रकटनं, ०दर्शनं; मंत्र, वेद, श्रुति *f*; रहस्यभेद, सत्यप्रकटनं.

Revel, *vi.* अतीव क्रीडोत्सवं *or* संपीतिं *or* भोजनोत्सवं कृ 8 U; अत्यंतं रम् 1 A *or* भुज् 7 U। *n.* क्रीडोत्सव, संपीति *f*। -ry, *n.* अतिभोग, विलास.

Revenant, *n.* प्रतिवर्तिन् *m*; भूत.

Revenge, *vt.* (प्रति०) निर्यत् 10 U; प्रतिकृ 8 U, प्रतिहिंस् 7 P। *n.* (प्रति०) निर्यातनं, प्रतिद्रोह, प्रत्यपकार; जिघांसा। -ful, *a.* निर्यातनेच्छु, जिघांसु, प्रतिद्रोहपर। -ment, *n.* प्रतिनिर्यातनं। -r, *n.* प्रतिनिर्यातक.

Revenue, *n.* आगम, आय, उदय, राजस्वं.

Reverberate, *vt.* प्रतिनद्, प्रतिशब्द्, प्रतिस्वन् *all c*। *vi.* प्रतिध्वन्, प्रतिनद्, प्रतिस्वन् *all* 1 P, प्रतिशब्द् 10 U। -ion, *n.* अनुनाद, प्रतिध्वनि, प्रतिस्वन। -ary, *a.* प्रतिध्वनिमत्.

Revere, *vt.* आदृ 6 A, पूज् 10 U, भज् 1 U, मह् 10 U, संमन् *c*। -nce, *n.* आदर, पूजा, संमान; आराधना, उपासना, भक्ति *f*; अभिवंदनं, नमस्कार, प्रणाम; *vt.* मह् 10 U। -nd, *a.* महनीय, संमाननीय, पूजार्ह। -nt, -ntial, *a.* पूजात्मक, संमानपूर्ण; भक्तिमत्; नम्र, विनीत, सप्रश्रय.

Reverie, *n.* चिंतनं, ध्यानं, ध्यानमग्नता.

Reverse, *a.* विपर्यस्त, व्यत्यस्त, व्यस्त, पर्यस्त; प्रतीप, विपरीत। *n.* प्रतिपक्ष, विपर्यय, विपर्यास; पृष्ठं, ०भाग; पराभव, अंतराय, प्रत्यूह, विपद् *f*। *vt.* पर्यस्, विपर्यस्, व्यत्यस् *all* 4 U, अधोमुखीकृ 8 U, परावृत् *c*, परिवृत् *c*; प्रत्याख्या 2 P, प्रत्यादिश् 6 P। -al, *n.* परिवर्तनं, विपर्यास। -ion, *n.* पूर्वस्थितिप्राप्ति *f*, ०लाभ; प्रतिदेयमूल्यं; उत्तराधिकार (रिक्थस्य) प्रत्यादानं, प्रत्यावर्तनं। -ly, *adv.* प्रतिक्रमेण, विपर्ययेण.

Revert, *vt.* परिवृत् *c*, प्रत्यावृत् *c*। *vi.* प्रतिगम् 1 P, प्रत्यावृत् 1 A; (पूर्वस्थितिं) पुनः प्राप् 5 P *or* लभ् 1 A.

Review, *vt.* पुनः आलोच् 10 U; सूक्ष्मतया अवलोक् 1 A. 10 U, निरीक्ष्, परीक्ष् 1 A; (गुणदोषं) विचर् *c or* विविच् 7 U। *n.* सूक्ष्मपरीक्षा, ०पर्यालोचनं; प्रत्यालोचनं, पुनर्विचार; (ग्रंथस्य) गुणदोषविवेचनं, परीक्षणं, परीक्षालेख; सेनाव्यूहनं, ०निरीक्षा। -er, *n.* विवेचक, ग्रंथपरीक्षक.

Revile, *vt.* (अतीव) अपभाष् 1 A, अपवद् 1 U, अवक्षिप् 6 P, कुत्स् 10 A, निंद् 1 P। -ment, *n.* अपभाषा, उपालंभ, कुत्सनं, गालि *f*, निंदा। -r, *n.* अपभाषिन् *m*, निंदक.

Revise, *vt.* पुनः परीक्ष् 1 A; परिशुध् c, संशुध् c । -al, -ion, *n.* पुनर्निरीक्षणं; संशोधनं; संशोधितावृत्ति *f.*

Revive, *vi.* पुनः जीव् 1 P, उज्जीव् 1 P, समुत्था 1 P; प्रकृतिं *or* संज्ञां लभ् 1 A *or* प्राप् 5 P; पुनः स्मृ *Pass* । *vt. c of prec.*; पुनः प्रवृत् c *or* प्रचल् c । -al, *n.* उज्जीवनं, संजीवनं; संज्ञालाभ; पुनरुत्थानं, पुनःप्रवर्तनं, पुनरुद्धार.

Revivify, *vt.* पुनः उज्जीव् c; पुनः प्रोत्सह् c.

Revoke, *vt.* प्रत्याख्या 2 P, प्रत्यादिश् 6 P । Revocable, *a.* प्रत्याख्येय । Revocation, *n.* प्रत्याख्यानं, खंडनं.

Revolt, *vi.* (अभि०) द्रुह् 4 P, (अमुकस्य) अधिकारं निराकृ 8 U, वशात् परावृत् 1 A, राजद्रोहं कृ 8 U; अतीव जुगुप्सते *Den* । *vt.* उद्विज् c, जुगुप्सया पीड् 10 U । *n.* प्रजाक्षोभ, राजद्रोह, राजविरोध, राज्यविप्लव । -er, *n.* राजद्रोहिन् *m* । -ing, *a.* अप्रीतिकर, बीभत्स.

Revolution, *n.* परिवर्तनं, परिवृत्ति *f*; आवर्त, चक्रं, परिवर्त, पर्याय; क्रांति *f*, परिवर्तनं; राज्यविप्लव । -ary, *a.* क्रांतिविषयक, ०कारिन्; राज्यविप्लवकारिन्; *n.* (*also* -ist), क्रांति०, राज्यविप्लवकारिन् *m* । -ize, *vt.* अत्यंतं *or* सर्वथा परिवृत् c.

37

Revolve, *vi.* आवृत् 1 A, (परि०)-भ्रम् 1. P, परिवृत् 1 A; चक्रवत् गम् 1 P । *vt. c of prec.*; परिचिंत् 10 U, विचर् c । -er, *n.* लध्वग्न्यस्त्रं.

Revue, *n.* संगीतकं.

Revulsion, *n.* आकस्मिकं *or* सरभसं वृत्त्यंतरं *or* चित्तपरिवर्तनं, विराग । Revulsive, *a.* चित्तपरिवर्तक.

Reward, *vt.* पारितोषिकं दा 3 U, परितुष् c; कृतार्थयति *Den*, सफलीकृ 8 U, । *n.* पारितोषिकं, उपायनं, प्रतिफलं.

Reynard, *n.* जंबूक, मृगधूर्त, शृगाल.

Rhampoid, *a.* चंच्वाकार.

Rhapsode, *n.* कीर्तनकार । Rhapsodic, -al, *a.* कीर्तनविषयक; असंगत, साडंबर । Rhapsody, *n.* महाकाव्यं; असंगत०, साडंबरप्रबंध, °काव्यं.

Rhetoric, *n.* साहित्यशास्त्रं, अलंकारशास्त्रं; वाग्मिता, वाग्विलास । -al, *a.* साहित्यविषयक, आलंकारिक; वाक्तांडवपूर्ण । -ian, *n.* अलंकारशास्त्रज्ञ.

Rheum, *n.* कफ, श्लेष्मन् *m*; (of eye) अक्षिमल, दूषिका; अश्रूणि *pl.* । -atic, *a.* वातकिन्, वातग्रस्त, वातुल । -atism, *n.* वात, वातरोग, वातव्याधि *m*; संधिवात । -y, *a.* श्लेष्मल; (eye) चिल्ल; (weather) आर्द्र, शीतल.

Rhinal, *a.* नासिक्य.

Rhinitis, *n.* नासापाक.

Rhino, (1) *n.* द्रविणं, धनं, वित्तं.

Rhino (2), Rhinoceros, *n.* खड्ग, खड्गिन् *m*, गणोत्साह, गंड(क), तैतिल, वाध्री(ध्री)णस ; (female) खड्गधेनु(का).

Rhomboid, *n.* विषमचतुर्भुज.

Rhyme, *n.* यमकं ; मित्राक्षरं ; (*pl.*) कविता, काव्यं, पद्यं। *vi.* पद्यरचनां कृ 8 U ; संवद् 1 P। *vt.* (पद्यं) रच् 10 U। Without r. or reason, निर्विवेक, निष्प्रयोजन। -less, *a.* अयमक। -r, -ster, *n.* पद्यकार, (कु०)कवि *m*.

Rhythm, *n.* ताल, लय। -ic, -ical, *a.* लयबद्ध, लयानुसारिन्.

Rib, *n.* पर्शु *m*, पर्शुका, पार्श्वकं, पार्श्वास्थि *neu* ; पार्श्वस्थूणा ; शलाका ; रेखा.

Ribald, *a.* अश्लील, असभ्य, ग्राम्य। -ry, *n.* अश्लीलवचनानि *pl* ; ग्राम्यचेष्टा.

Riband, Ribbon, *n.* पट्ट *mn*, पट्टिका.

Rice, *n.* (Grain) तंडुल ; व्रीहि *m*, शालि *m*, स्तंबकरि *m* ; (plant) कलम, नीवार ; (large) सुगंधिक ; (black) सांवत्सर ; (boiled) ओदन *mn* ; (oblation) वाजं। R. porridge, पायसं। Parched r., झिल्ली, भिष्मिका, भिस्स (स्सि)-टा, धानाः *pl*, धानाकाः *pl*.

Rich, *a.* अर्थवत्, धनसंपन्न, धनिक, धनिन्, श्रीमत्, श्रील, समृद्ध ; आढ्य, प्रचुर, प्रभूत, विपुल (*in comp.*); उर्वर, फलप्रद, बहुफल ; बहुमूल्य, महार्घ ; सुघटित, सुविभूषित ; अतिस्वादु, सुरस ; मधुर, सुस्वन। -es, *n. pl.* अर्थ, धनं, वित्तं ; ऐश्वर्यं, लक्ष्मी *f*, विभव, श्री *f*, समृद्धि *f*, संपत्ति *f*। -ly, *adv.* प्रभूतं, अत्यंतं। -ness, *n.* प्राचुर्यं, वैपुल्यं ; बहुफलत्वं ; धनिकत्वं ; संपत्ति *f*.

Rick, *n.* राशि *m*, संचय.

Rickets, *n.* बालग्रह। Rickety, *a.* अस्थिरोगग्रस्त ; अदृढसंधि ; जर्जर, जीर्ण.

Rictus, *n.* विजृंभणं.

Rid, *vt.* मुच् 6 P. *c* ; अपनी 1 P, दूरीकृ 8 U। -dance, *n.* मोक्ष, मोचनं ; परिहार.

Riddle, (1) *n.* कूटं, कूटप्रश्न, प्रवह्लिका, प्रहेलिका, वाचनकं ; गूढं.

Riddle, (2) *n.* चालनी, तितउ *m*, शोधनी। *vt.* चालन्या शुध् *c* ; (अनेकरंध्रैः) छिद्रयति *Den*, व्यध् 4 P ; विवादेन प्रतिक्षिप् 6 P.

Ride, *vi.* अश्वारूढ *a.* *or* अश्वेन गम् 1 P, चल् 1 P, *etc.*। *vt.* अश्वं आरुह् 1 P *or* अधिष्ठा 1 P *or* चल् *c*। *n.* अश्वचालनं ; अश्वविहरणं। -r, *n.* अश्ववाह(क), अश्वारोह, सादिन् *m* ; परिशिष्टं ; उपसिद्धांत। Riding, *n.* अश्वचालनं, अश्वारोहणं.

Ridge, *n.* कटक *mn*; गिरिपृष्ठं; अद्रिमाला । *vt.* कर्षणेन विदॄ 9 P. *c.*

Ridicule, *n.* अवहास, उपहास; अवहेलना । *vt.* अवहस् 1 P, उपहस् 1 P; सोपहासं अवमन् 4 A । Ridiculous, *a.* उपहास्य, हासकर, हास्य; –ly, *adv.* उपहास्यरूपेण, ०प्रकारेण; अत्यंतं.

Riem, *n.* नद्ध्री.

Rife, *a.* प्रचुर, प्रभूत, विपुल, प्रचलित.

Riffraff, *n.* नीच०, प्राकृतजनाः *pl.*

Rifle, *vt.* (वि०)लुंठ् 1 P; अपहृ 1 P । *n.* अग्न्यस्त्रं । -r, *n.* लुंठ(टा)क.

Rift, *n.* भंग, रंध्रं, विवरं, स्फोट । *vt.* विदल् *c*, विदॄ 9 P. 10 U, विपट् 10 U.

Rig, (1) *vt.* सज्जीकृ 8 U; उपक्लृप् *c*, प्रसाध् *c*; युज् 7 A. 10 U । *n.* (*also*—ging) नौकोपकरणानि *pl*; परिवेष; सज्जा, सामग्री.

Rig, (2) *n.* कपटं, छलोपाय, वंचना; क्रीडा, लीला । *vt.* सकपटं युज् 7 A. 10 U *or* साध् *c*.

Right, *a.* धर्म्य, न्याय्य, यथार्थ; अनुरूप, उचित, उपपन्न, युक्त, योग्य, समीचीन; सुस्थ, निरामय, अक्षत; सत्य, अवितथ, तथ्य; दक्षिण, अपसव्य; ऋजु, सरल, अकुटिल; (angle) सम । *adv.* यथान्यायं, यथार्थं, धर्मानुसारेण; उपपन्नं, युक्तं, साधु, सुष्ठु, सम्यक्; नितरां, साकल्येन; दक्षिणतः; सरलं, ऋजु । *n.* धर्म, न्याय; न्याय्यता, याथार्थ्यं; अधिकार, सत्ता; दक्षिण *m*, दक्षिणपार्श्व, ०दिश् *f* । *vt.* सम्यक् स्था *c or* न्यस् 4 U; प्रतिसमाधा 3 U, शुध् *c*; निर्दोषीकृ 8 U । All r., साधु, बाढं, भद्रं । R. and left, सर्वतः, सर्वशः । R. away, off, तत्कालं, सद्यः, सपदि । R. angle, समकोण । -eous, *a.* धर्मानुसारिन्, न्यायिन्, सदाचार, सद्वृत्त; धर्म्य, न्याय्य । –ful, *a.* यथार्थ, धर्म्य, न्याय्य; अधिकारमूलक, साधिकार । –ly, *adv.* यथान्यायं, यथार्थं, न्यायेन; उचितं, युक्तं । –ward, *adv.* दक्षिणतः, दक्षिणात्, दक्षिणेन.

Rigid, *a.* दृढ, अशिथिल, अनम्य; अनुल्लंघनीय, अविशंकनीय, नियमनिष्ठ; कठोर, परुष, रूक्ष । –ity, *n.* दृढता; नियतत्वं; पारुष्यं.

Rigmarole, *n.* असंगतजल्पनं.

Rigor, *n.* ज्वरकंप.

Rigour, *n.* नियमनिष्ठता, ०बद्धता, निर्बंधपरता, दृढता, अशैथिल्यं; कठोरता, पारुष्यं । Rigorous, *a.* नियमबद्ध, निर्बंधपर, दृढ, अशिथिल; कठोर, परुष, रूक्ष; असौम्य, उग्र; सूक्ष्म; –ly, *adv.* दृढं, सनिर्बंधं; सूक्ष्मतया.

Rile, *vt.* क्रुध् *c*, क्षुभ् *c*, प्रकुप् *c*.

Rill, *n.* उत्स, कुल्या, झर-रा-री, निर्झर.

Rim, *n.* अंत, कंठ, कर्ण, धार-रा, प्रांत, मुखं । *vt.* प्रांतयति *Den.* कंठेन, कर्णेन *etc.*, सनाथीकृ 8 U.

Rime, (1) *n.* तुषार, नीहार । *vt.* नीहारेण आवृ 5 U । Rimy, *a.* नीहारपूर्ण; शीत.

Rime, (2) *n.* यमकं; *See* 'Rhyme'.

Rimose, Rimous, *a.* छिद्रमय, रंध्रपूर्ण.

Rimple, *n.* वलि-ली *f*, भंग.

Rind, *n.* चोचं, चोलक *mn*, छल्लि *f*, त्वच् *f*, वल्क *mn*, वल्कल *mn*, वल्कुटं.

Ring, (1) *n.* अंगुली(री)यं, अंगुली-(री)यकं, ऊर्मिका, मुद्रा; चक्रं, मंडलं, वर्तुलं, वलयं, वृत्तं; परिषद् *f* । *vt.* अंगुलीयकेन *or* मंडलेन सनाथीकृ 8 U; परिवेष्ट् 1 A. *c*; सर्वतः निरुध् 7 U । -ed, *a.* अंगुलीयक०, वर्तुलवत्; वर्तुलाकार । -leader, *n.* मुख्यप्रवर्तक, अग्रेसर, नायक । -let, *n.* क्षुद्रांगुलीयकं; अलक, कुरल, चूर्णकुंतल । -worm, *n* दद्रु *m*.

Ring, (2) *vi.* क्वण् 1 P, झणझणायते *Den*, रण् 1 P, रस् 1 P, शिंज् 1 A; प्रतिध्वन्, प्रतिनद्, प्रतिस्वन् *all* 1 P । *vt.* *c of prec.*; वद् *c*, स्वन् *c* । *n.* क्वणनं, झणत्कार, शिंजितं; अनुनाद; स्वरवैशिष्ट्यं । -ing, *a.* क्वणत्; अनुनादिन्; ध्वनिकर, विराविन्; स्पष्ट.

Rinse, *vt.* धाव् 1. 10 U, प्रक्षल् 10 U, धावनेन शुध् *c*; उपस्पृश् 6 P.

Riot, *n.* कोलाहल, डमर, तुमुल *mn*, विप्लव, संक्षोभ; अतिभोग, दुराचार, भोगासक्ति *f*, लांपट्यं, विलासोद्रेक; क्रीडोत्सव; प्रजाविप्लव, अधिकार-भंग । *vt.* अधिकारविप्लवं कृ 8 U; लांपट्येन वृत् 1 A । *vt.* विलासोद्रेकेण गम् *c* *or* ह्रस् *c* । -er, *n.* संक्षोभकारिन् *m* । -ous, *a.* तुमुल०, संक्षोभकारिन्; अतिविलासपूर्ण.

Rip, (1) *vt.* विदॄ 9 P. *c*, निर्भिद् 7 P । *vi.* *Pass of prec.* । -per, *n.* क्रकच *mn*, पत्रदारण; जनोत्तम, उत्तमवस्तु *neu* । -ping, *a.* उत्कृष्ट, उत्तम, वरेण्य, श्रेष्ठ.

Rip, (2) *n.* कितव, धूर्त, वंचक, हारक.

Rip, (3) *n.* जलावर्त, पुटभेद, भ्रमि *f*.

Riparian, *a.* कच्छ०, कूलविषयक.

Ripe, *a.* पक्व, परिणत; निष्पन्न, परिपूर्ण, प्रौढ; मिष्ट, सुरस । -n, *vi.* पच् *Pass*, परिपक्व *a.* भू 1 P, पाकं प्राप् 5 P: *vt.* पच् 1 P, परिपक्वं *a.* कृ 8 U । -ness, *n.* पक्वता, पाक; परिणति *f*.

Ripost, *n.* क्षिप्रोत्तरं; प्रत्याघात.

Ripple, *vi.* तरंगायते *Den*, सतरंगं वह् 1 P । *vt.* तरंगरूपेण क्षुभ् *c* । *n.* उत्कलिका, ऊर्मि *f*, तरंग, भंग,

वीचि *f* । -ing, -y, *a.* उत्तरंग, ऊर्मिन्, ऊर्म्य.

Rise, *vi.* अधिरुह् 1 P, आरुह् 1 P, उत्था 1 P, उत्पत् 1 P, उदि 2 P, उद्गम् 1 P, उद्वृत् 1 A; (सभायाः) विरम् 1 P; उपचि *Pass*, वृध् 1 A; उत्पद् 4 A, जन् 4 A, प्रादुर्भू 1 P; अधिकारभंगं कृ 8 U, अभिद्रुह् 4 P, प्रत्यवस्था 1 A। *n.* अधिरोहणं, उत्थानं; आरोह; उदय, उद्गम, प्रभव, प्रादुर्भाव; उन्नतभूमि *f*, ०प्रदेश, उत्सेध; वृद्धि *f*, समृद्धि *f*, उन्नति *f*, पदोत्कर्ष । Rising, *n.* आरोहणं; उदय; जनतोपप्लव, प्रकृतिकोप, ०क्षोभ; शोफ, श्वयथु *m*.

Risible, *a.* हास्यकर; हास्यशील.

Risk, *n.* अपायभयं, संशय, संदेह। *vt.* संशये पत् *c*; साहसं कृ 8 U। To run a r., संशयास्पदं भू 1 P। -y, *a.* सांशयिक, संकटाक्रांत.

Rite, *n.* कर्मन् *neu*, कल्प, कृत्यं, विधि *m*, संस्कार.

Ritual, *a.* विधिविषयक, वैध। *n.* विधिपद्धति *f*, ०संस्था, संस्कार; अनुष्ठानं । -ism, *n.* संस्कारपद्धति *f*; विधिनिर्बंध । -istic, *a.* विधि०, संस्कारविषयक.

Rival, *n. a.* प्रतिस्पर्धिन्, प्रत्यर्थिन्, विजिगीषु । *vt.* (प्रति०)स्पर्ध् 1 A, विजिगीषते *Desid* । -ry, *n.* (प्रति०) स्पर्धा, विजिगीषा, साापत्न्यं; विरोध.

Rive, *vt.* विद् 9 P. *c*, विपट् 10 U, निर्भिद् 7 P.

River, *n.* अ(आ)पगा, कूलंकषा, तटिनी, तरंगिणी, द्वीपवती, धुनी, नदी, निम्नगा, निर्झरिणी, पयस्विनी, रोधोवक्रा, वहा, वाहिनी, शैवलिनी, सरित्, सिंधु, स्रवंती, स्रोतस्वती, स्रोतस्विनी, स्रोतोवहा, हिरण्यवर्णा, ह्र(ह्रा)दिनी । -bed, -channel, *n.* (नदी०)पात्रं । Riverain, *a.* नदीविषयक; कूलवासिन्.

Rivet, *n.* कील *mn*, कीलक *mn* । *vt.* कीलकेन बंध् 9 P, कील् 1 P. 10 U; दृढीकृ 8 U.

Rivulet, *n.* कुल्या, क्षुद्रसरित् *f*.

Road, *n.* अध्वन् *m*, पथिन् *m*, पदवी, पद्धति *f*, प्रतोली, मार्ग, रथ्या, राजपथ, वर्त्मन् *neu*, वाहनी, विशिखा, वीथि-थी *f*, श्रीपथ, संसरणं, सरणि *f* । To take the r., प्रया 2 P, प्रस्था 1 A । -ster, *n.* अध्वाश्व; अध्वरथ.

Roam, *vi.* परिभ्रम् 1·4 P, पर्यट् 1 P, विहृ 1 P । *vt.* आक्रम् 1 U.

Roan, *a.* कपिल, पिंग(ल).

Roar, *vi.* गर्ज् 1 P, नद् 1 P, नर्द् 1 P, रस् 1 P, स्तन् 1 P, हुंकृ 8 U, ह्राद् 1 A; उत्क्रुश् 1 P, व्याक्रुश् 1 P । *vt.*, अत्युच्चैः वद् 1 P । *n.* गर्जनं-ना, स्तनितं, हुंकार; उत्क्रोश; अट्टहास । -ing, *a.*

उत्क्रोशत्, गर्जत्; सरभस, संरंभिन्; क्षिप्र; *n.* गर्जितं, स्तनितं.

Roast, *vt.* भ्रस्ज् 6 P; अत्यंतं तप् 1 P. *c* । -ed, *a.* भृष्ट; शूलाकृत.

Rob, *vt.* (वि०) लुंट् 1 P. 10 U, मुष् 9 P, चुर् 10 U, कपटेन *or* बलात् अपहृ 1 P । -ber, *n.* चोर, तस्कर, दस्यु, प(पा)टच्चर, परास्कंदिन्; परिमोषिन्; पारिपंथिक, प्रतिरोधक, मलिम्लुच, मोषक, लुंठाक, स्तेन । -bery, *n.* चौर्यं, मोषणं, लुंठनं, स्तैन्यं.

Robe, *n.* परिधानं, (परि०)वेश-ष, वस्त्रं, वासस् *neu*; उत्तरीयं । *vt.* परिधा *c*, प्रसाध् *c*.

Roborant, *a.* बलवर्धक.

Robust, *a.* दृढदेह, बलिन्, मांसल, शक्तिमत्; दुष्कर; बलवर्धक । -ious, *a.* सरभस, संरंभिन्; सुखर.

Rock, (1) *n.* प्रस्तर, शिला; गंडशैल; अश्मन् *m*, उपल, ग्रावन् *m*, दृषद् *f*, पाषाण । -bottom, *n.* अधस्तनः स्तर; *a.* अलिपिष्ट । -salt, *n.* नादेयं, माणिमंथं, शीतशिवं, सैंधवं । -y, *a.* औपल, शिलामय; कठिन । Rockery, *n.* अश्मोद्यानं.

Rock, (2) *vt.* आंदोल् 10 P; आंदोलनेन स्वप् *c or* सांत्व् 10 U; (प्र०) विचल् *c* । *vi.* दोलायते *Den*; कंप् 1 A.

Rocket, *n.* अग्निबाण.

Rod, *n.* दंड, यष्टि *f*; शलाका.

Rodent, *n.* चर्वक, दंशक । *n.* चर्वकपशु *m*.

Rodomontade, *n.* आत्मश्लाघा, विकत्थनं, साटोपवचनं.

Roe, (1) *n.* कुरंगी, मृगी । -buck, *n.* कुरंग, मृग.

Roe, (2) *n.* मत्स्यांडकोश.

Rogue, *n.* कितव, खल, धूर्त, वंचक, शठ । -ry, *n.* कापट्यं, कैतवं, वंचना, शाठ्यं । Roguish, *a.* कपटिन्, कुटिल, धूर्त.

Roister, *vi.* सरभसं *or* संरंभेण चेष्ट् 1 A, तुमुलं कृ 8 U । -er, *n.* संरंभिन् *m*, तुमुलकारिन् *m*.

Rôle, *n.* भूमिका.

Roll, *vt.* घूर्ण् *c*, भ्रम् *c*; अवगुंठ् 10 U, आच्छद् 10 U, परिवेष्ट् *c*; पिंडीकृ 8 U; स्पष्टं उदीर् *c* । *vi.* घूर्ण् 1 A, (परि०)भ्रम् 4 P, (वि०)लुठ् 6 P; वह् *Pass*; पिंडीभू 1 P; अतिक्रम् 1 U. 4 P । *n.* नालिका; नामावलि *f*; लेख; पिंड; पुट, भंग; पट; घूर्णनं; टट्टुर; स्तनितं । -er, *n.* समीकरण०, पिंडीकरणयंत्रं.

Rollick, *vi.* अतीव *or* सोद्रेकं क्रीड् 1 P *or* विहृ 1 P । *n.* क्रीडा, लीला, विहार । -ing, -some, *a.* केलिपर, लीलाप्रिय.

Roly-poly, *n.* मोदकविशेष । *a.* पीन, सुपुष्ट.

Romance, *n.* आख्यानं, आख्यानकं, आख्यायिका, कथा; प्रणयलीला; मिथ्यावृत्तांत, वंचनामात्रं । *vi,* आख्यायिकाः *or* मिथ्यावृत्तांतान् कथ् 10 U । -r, *n.* आख्यानकार; मिथ्यावादिन् *m.*

Romantic, *a.* आख्यानोचित; कथात्मक; अद्भुत, विचित्र; काल्पनिकप्राय; असंभवकल्पक; अद्भुतकल्पनापूर्ण.

Romp, *vi.* सरभसं क्रीड् 1 P *or* विहृ 1 P । *n.* क्रीडासंरंभ; क्रीडाप्रिया । To r. in, home, लीलया जयं लभ् 1 A । -ish, -y, *a.* केलिपर.

Rondelle, *n.* बिंबं, चक्रं.

Roof, *n.* चोल, छदिस् *f,* पटलं; तालु *neu*; वितानं । *vt.* छदिषा सनाथीकृ 8 U; आश्रयं दा 3 U । Edge of r., तीव्रं, वलीकं । R. frame, गोपानसी, वलभी । -less, *a.* दीन, निराश्रय.

Rook, *n.* ऐंद्रि *m,* काक, द्रोण, ध्वांक्ष, वायस; धूर्त, वंचक । -ery, *n.* काकनिवास.

Room, *n.* अवकाश, अवसर; आवास, कक्षा, कोष्ठ, शाला । Inner r., गर्भागारं । -y, *a.* विशाल, विस्तीर्ण.

Roost, *n.* आसन०, वासयष्टि *f*; निलयनस्थानं; शयनगृहं । *vi.* आस् 2 A, निषद् 1 P, शी 2 A । -er, *n.* कुक्कुट, कृकवाकु *m.*

Root, *n.* मूलं; कंद *mn*; कारणं, प्रभव, योनि *f*; (of word) प्रकृति *f*; (*A path*) मूलं, पदं । *vt.* दृढं स्था *c*; मूलतः उत्कृष् 1 P; उत्खन् 1 P । To r. out, उन्मूल्, निर्मूल् 10 U । -ed, *a.* दृढमूल, रूढ.

Rope, *n.* गुण, दामन् *neu,* रज्जु *f,* वटी, वराट, शुल्वा । *vt.* रज्ज्वा बंध् 9 P । To give a person plenty of r., r. enough, स्खलनाय अवसरं दा 3 U । -dancer, -walker, *n.* सूत्रायण । Ropy, *a.* चिक्कण, श्यान; सांद्र.

Rosary, *n.* अक्षमाला, जपमाला.

Rose, *n.* जपा. रुद्रपुष्पं, ओड्रपुष्पं, शतपत्री । Under the r., रहः, रहसि । -apple, *n.* जंबुफलं; (tree) जंबू *f* । -coloured (*also* Rosy), *a.* पाटल; सिद्धिसूचक । Rosaceous, *a.* जपोपम । Rosarium, Rosery, *n.* जपोद्यानं । Roseate, *a.* जपोपम, पाटल; सिद्धिसूचक.

Roster, *n.* कृत्यसूची.

Rostrum, *n.* नौकाशिरस् *neu*; पीठिका, वेदिका; चंचू *f.*

Rot, *vi.* जॄ 4 P, पूतीभू 1 P, पूय् 1 A । *vt.* जॄ *c,* पूतीकृ 8 U; उपहस् 1 P । *n.* पूति *f,* पूयनं, पूयस्राव; व्यर्थवाद । -ten, *a.* कलुष, पूति, पूतिक, पूतिगंध;

जीर्ण, दूषित, विकल; असार, तुच्छ, नीच। -ter, *n.* नराधम, नीचजन.

Rota, *n.* कृत्यसूची.

Rotate, *vi.* (चक्रवत्) भ्रम् 1 4 P *or* परिवृत् 1 A। *vt. c of prec.*। -ion, *n.* परिवर्तनं, भ्रमणं; आनुपूर्व्यं, पर्याय। Rotary, Rotative, Rotatory, *a.* परिभ्रमत्, भ्रमिन्.

Rotund, *a.* गोल, गोलाकार; साडंबर; पीन, सुपुष्ट। -a, *n* गोलशाला। -ity, *n.* गोलता; पीनता.

Roue', *n.* उपभोगरत, दुराचारिन्, लंपट.

Rouge, *n.* मुखराग.

Rough, *a.* अश्लक्ष्ण, असम, दुःस्पर्श, विषम; केशिक, लोमश; असूक्ष्म, घन, स्थूल; नतोन्नत, पिंडलावृत; कठोर, निष्ठुर, परुष, रूक्ष; अशिष्ट, असंस्कृत, असभ्य; उद्दाम, तुमुलकारिन्, प्रचंड; क्षुब्ध, वाताहत। *n.* असभ्यजन। *vt.* (*also*-en,) असमं *or* अश्लक्ष्णं *a.* कृ 8 U। To r. it, असुखं *or* कष्टं सह् 1 A। R.-and-ready, *a.* अनतिसूक्ष्म, तत्कालरचित, तात्कालिक। R.-and-tumble, *a.* अव्यवस्थ, तुमुलकारिन्। -cast, *vt.* स्थूलं रच् 10 U *or* घट् *c or* क्लृप् *c*; *n.* स्थूलाकृति *f*। -hewn, *a.* स्थूल, असुघटित, अपरिष्कृत, अशिष्ट। -rider, *n.* अश्वशिक्षक, कद्दश्वदमन। To ride r.-shod over, साटोपं व्यवहृ 1 P। -ly, *adv.* अश्लक्ष्णं, *etc.*; स्थूलमानेन। -ness, *n.* असमता, *etc.*; स्थूलता.

Round, *a.* गोल, गोलाकार, वर्तुल, बिंबाकार; पीन, पीवर, पुष्ट; पूर्ण, अविच्छिन्न; अकुटिल; ऋजु, सरल; स्पष्ट; विपुल। *n.* गोल, मंडलं, वर्तुलं, *etc.*; भंगि *f*, सोपानं; परिधि *m*, परिणाह; आवर्तनं, आवृत्ति *f*। *adv.* चक्रवत्, वर्तुलक्रमेण। *prep.* अभितः, परितः, समंतात्। *vt.* गोलीकृ, वर्तुलीकृ 8 U; परिया 2 P, परितः गम् 1 A; एकत्र कृ 8 U, संमिल् *c*; पूर् 10 U। To come, get r. one, कपटेन *or* चाटूक्त्या वशीकृ 8 U। To r. on, अवस्कंद् 1 P, आपत् 1 P, धृष् 1 P। R. about, परितः, समंतात्; वक्रक्रमेण, विपरीतमार्गेण। -ly, *adv.* गोलाकारेण; स्पष्टं। -ness, *n.* गोलता, गोलाकार, *etc.*। -up, *n.* समाहरणं.

Rouse, *vt.* उत्था *c*; जागृ *c*, प्रबुध् *c*; उत्तिज्, उद्दीप्, प्रकुप्, प्रेर् *all c*। *vi.* जागृ 2 P. उत्था 1 P। Rousing, *a.* उद्दीपन, प्रबोधक; प्रकोपन.

Rout, (1) *n.* समुदाय, जनसंमर्द, संकुलं; कलह, कोलाहल, तुमुल *mn*; अभिभव, उत्साद, भंग, विद्राव। *vt.* (*also* To put to r.) सर्वथा अभिभू 1 P *or* पराजि 1 A *or* विद्रु *c.*

Rout, (2) *vt.* (सरभसं) आहृ 1 P, निष्कृष् 1 P.

Route, *n.* क्रम, अध्वन् *m*, मार्ग.

Routine, *n.* अनुक्रम, क्रम, परंपरा, परिपाटी; अभ्यास, नित्यकर्मन् *neu.* । -ist, *n.* नित्यकर्मनिष्ठ.

Rove, *vi.* परिभ्रम् 1. 4 P, पर्यट् 1 P । -r, *n.* पर्यटनकृत्, ०प्रिय *m*; प्रसह्यचोर, नौकाचोर, परास्कंदिन् *m*, पारिपंथिक.

Row, (1) *n.* आलि, आवलि, पंक्ति, पद्धति, माला, मालिका, राजि, श्रेणि *all f.*

Row, (2) *n.* कोलाहल, तुमुल *mn*, संकुलं, संक्षोभ; कलह, व्यवक्रोश । -dy, *n. a.* कलह०, तुमुलकारिन् ; -ism, *n.* तुमुलोत्पादनं, दुश्चेष्टितं.

Row, (3) *vt.* क्षेपण्या प्रेर् *c or* चल् *c*; क्षेपणीव्यापारेण वह् *c* । -er, *n.* क्षेपणीधर, पोतवाह । -lock, *n.* क्षेपण्याधार.

Rowel, *n.* अश्वकंटक.

Royal, *a.* राजकीय, नृपयोग्य; अवदात, महानुभाव; सुप्रशस्त, वैभवशालिन् । -ism, *n.* राजनिष्ठा, ०भक्ति *f* । -ly, *adv.* राजवत्; नृपोचितरीत्या । -ty, *n.* राजत्वं, राजसत्ता, राजाधिकार; ऐश्वर्यं, वैभवं; लाभांश.

Rub, *vt.* घृष् 1 P; (परि०, प्र०) मृज् 2 P, निर्णिज् 3 U । *vi.* संघट्ट् 1 A, घृष् *Pass*; कृच्छ्रेण व्यवहृ 1 P । *n.* घर्षणं; अंतराय, प्रत्यूह । To r. down, घर्षणेन अल्पीकृ 8 U *or* शुध् *c* । To r. in, घर्षणेन निविश् *c*; दृढीकृ 8 U । To r. out, अपमृज्, परिमृज् *both* 2 P. 10 U । To r. up, तिज् *c*, प्रमृज् 2 P. 10 U । -stone, *n.* शाण-न.

Rub-a-dub, *n.* टट्टर.

Rubbish, *n.* अवस्कर, उच्छिष्टं; तुच्छवस्तुजातं । -y, *a.* असार, तुच्छ, निरर्थक.

Rubble, *n.* अश्मखंडानि *pl.* । Rubbly, *a.* खंडाश्मपूर्ण.

Rubefy, *vt.* रक्तीकृ 8 U । Rubefaction, *n.* रक्तिमोत्पादनं; प्रतिपाक.

Rubicund, *a.* रक्त, पाटल; आरक्तमुख.

Rubiginous, *a.* रक्तपिंग.

Rubric, *n.* अध्यायसंज्ञा.

Ruby, *n.* अरुणोपल, पद्मराग, माणिक्यं, लोहितकं, शोणरत्नं । *a.* रक्त, लोहित.

Ruck, (1) *n.* राशि *m*, संचय; समुदाय.

Ruck, (3) *n.* पुट, भंग, वलि *f.*

Rucksack, *n.* पृष्ठकोश.

Ruction, *n.* कोलाहल, तुमुल *mn.*

Rudder, *n.* अरित्रं, कर्ण, केनिपात.

Ruddy, *a.* अरुण, रक्त, लोहित. शोण.

Rude, *a.* अशिष्ट, असंस्कृत, असभ्य, अशिक्षित, ग्राम्य; अविनीत,

उद्धत, उपेक्षक, साटोप, वियात ; असौम्य, तुमुलकारिन्, परुष ; बलिन्, शक्तिमत् । -ly, *adv.* अविनयेन । -ness, *n.* असंस्कृति *f*, असभ्यता, ग्राम्यता ; अविनय.

Rudiment, *n.* मूलं, मूलतत्त्वं ; बीजं ; प्रारंभ, उदय । -ary, *a.* प्राथमिक ; मूलात्मक.

Rue, *vt.* अनुशुच्, परिशुच् 1 P, परिदिव् 1·10 U, विलप् 1 P ; अनुतप् 4 A । -ful, *a.* अनुतप्त, सानुताप, खिन्न.

Ruffian, *n.* आततायिन् *m*, क्रूर-जाल्म, नीचजन ; प्रसह्यचोर । -age, -dom, *n.* नीचकर्मन् *neu*, क्रूरचेष्टितं । -ly, *a.* नीच, दुराचारिन्.

Ruffle, *vt.* विक्षुभ् *c*, संकुलीकृ 8 U ; क्लिश् 9 P, पीड् 10 U, संभ्रम् *c* । *n.* अंचलालंकार ; ऊर्मि *f*, लहरी । -r, *n.* पिंडीशूर, शूरंमन्य.

Rufous, *a.* पीतरक्त.

Rug, *n.* आविक, ऊर्णायु *m*, औरभ्र, कंबल, रल्लक.

Rugate, Rugose, Rugous, *a.* वलिन, वलिभ, वलीमत्.

Rugged, *a.* असम, नतोन्नत, विषम ; कर्कश, परुष, रूक्ष ; अमृदु, असौम्य ; आशिष्ट ; संक्षुब्ध, सरभस.

Ruin, *n.* अनर्थ, अवसाद, उत्साद, उद्ध्वंस, विनाश, विपत्ति *f* ; जर्जरता, जीर्णता । *vt.* अवसद्, उत्सद्, उद्ध्वंस्, विनश् *all c* ; (seduce) दुष् *c*, भ्रंश् *c* । -ation, *n.* अवसाद, विध्वंस । -ous, *a.* अवसन्न, जर्जर, जीर्ण ; अनर्थकर, घातुक, बाधक.

Rule, *n.* नियंत्रणा. अधिकार, आधिपत्यं, राज्यं. शासनं, शिष्टि *f* ; नियम, विधि *m.* प्रमाणं ; क्रम, मर्यादा, व्यवस्था ; आदेश, आज्ञा ; प्रमाणफलकं, ०पट्टिका । *vt.* अधिष्ठा 1 P, ईश् 2 A, (प्र०)शास् 2 A ; नियम् 1 P, विनी 1 P ; आदिश् 6 P, चुद् 10 U ; रेखाभिः अंक् 10 U *or* चिह्नयति *Den* । As a r., प्रायशः, प्रायेण, बहुशः, साधारणतः । R. of three, त्रैराशिकं । R. of thumb, अनुभव ; अभ्यास । -r, *n.* अधिष्ठातृ, ईश, शासितृ, नियंतृ, प्रभु *all m* ; प्रमाणपट्टिका । Ruling, *n.* निर्णय.

Rum, (1) *n.* मैरेयं, सीधु *m* । -mer, *n.* चषक, शराव.

Rum (2), Rummy, *a.* असामान्य, (वि०)चित्र, विलक्षण.

Rumble, *vi.* मंद्रं गर्ज् 1 P *or* स्तन् 1 P *or* नद् 1 P ; मंद्रं वद् 1 P । *vt. c of prec* । *n.* (*also*-ing), मंद्रगर्जनं, ०स्तनितं ; दीर्घमंद्रनाद.

Rumbustious, *a.* उद्दाम, तुमुलकारिन्, संरंभिन्.

Ruminant, *n. a.* रोमंथकृत् । Ruminate, *vi.* रोमंथायते *Den* ; भृशं ध्यै 1 P *or* परिचिंत्

10 U *or* विचर् *c* । Rumination, *n.* रोमंथ ; परिचिंतनं.

Rummage, *vt.* संरंभेण अन्विष् 4 P *or* परीक्ष् 1 A । *n.* सूक्ष्मान्वेषणं.

Rumour, *n.* किंवदंती, जनप्रवाद । *v.* (*usually Pass.*) (लोके) श्रु *Pass.*

Rump, *n.* पुलक, श्रोणि *f.*

Rumple, *vt.* पुटीकृ, वलीकृ *both* 8 U ; विक्षिप् 6 P.

Rumpus, *n.* कोलाहल, तुमुल *mn.*

Run, *vi.* द्रु 1 P, धाव् 1 P ; शीघ्रं गम् 1 P, *etc*; पलाय् 1 A ; (flow) क्षर् 1 P, स्रु 1 P ; (operate) व्यवहृ 1 P, प्रवृत् 1 A ; प्रवणीभू 1 P । *vt.* धाव् *c* ; निविश् *c*, व्यध् 4 P ; प्रवृत *c*, प्रेर् *c*; उद्गॄ 6 P, स्रु *c* ; (संकटे) आत्मानं क्षिप् 6 P । *n.* धावनं; क्रमणं; परंपरा; स्वभाव । In the long r., अंते । To r. after, अनुधाव् 1 P, मृग् 10 A. 4 P; आसेव् 1 A, आसक्त *a.* भू 1 P । To r. against, विद् 6 P । To r. at, सहसा अवस्कंद् 1 P *or* आपद् 1 P । To r. away, पलाय् 1 A । To r. down, विरम् 1 P; अवसद् 1 P; अपलप् 1 P, लघूकृ 8 U । To r. on, भृशं वद् 1 P । To r. out, अवसानं प्राप् 5 P, विरम् 1 P । To r. riot, सोद्रेकं वृध् 1 A; उच्छृंखलतया वृत् 1 A । To r. the show, निर्वहृ *c*, प्रणी 1 P । To r. through, सत्वरं वच् *c or* परीक्ष् 1 A; व्यय् 10 U, क्षै *c*; व्यध् 4 P । To r. upon, व्यग्र *a.* भू 1 P; अकस्मात् विद् 6 P । To r. up, सत्वरं उपचि *Pass*; (ऋणं) वृध् *c* । With a r., अंजसा, सहसा; अकस्मात् । -about, *a.* पर्यटत् । -away, *n.* कांदिशीक, पलायिन्, प्रपलायित, भयद्रुत *all m*; *a.* पलायिन्, त्यक्त-निग्रह । -ner, *n.* धावक; जांघिक; वल्लरी । -ing, *a.* धावत् ; सपूय; आनुक्रमिक । Runagate, *n.* कांदिशीक, पलायिन् *m*; पर्यटन-प्रिय, ०वृत्ति *m.*

Runcinate, *a.* अनुक्रकच.

Rundle, Rung, *n.* भंगि *f*, सोपानं.

Runnel, *n.* कुल्या, क्षुद्रसरित् *f*, निर्झर; प्रणाली, सारणि-णी *f.*

Rupestral, *a.* शिलोद्भव.

Rupture, *n.* भंग, त्रुटनं, स्फोट; कलह, मित्रभेद, वैमनस्यं; अंत्रस्रंस । *vt.* भंज् 7 P, भिद् 7 P, त्रुट् *c* । *vi.* त्रुट् 4. 6 P, स्फुट् 6 P, भंज् *Pass.*

Rural, *a.* ग्रामीण, ग्रामीय, जानपद; ग्रामोचित । -ism, *n.* ग्रामवास-निष्ठा । -ize, *vi.* ग्रामवासं कृ 8 U.

Ruse, *n.* कुशलोपाय, कपटं, छद्मन् *neu.*

Rush, (1) *n.* वेतसविशेष.

Rush, (2) *vt.* सरभसं प्रेर् *c or* प्रणुद् 6 P *or* प्रवृत् *c*; त्वर् *c*; आकस्मिकावस्कंदेन ग्रह् 9 P *or* आत्मसात्कृ 8 U । *vi.* सत्वरं धाव् 1 P, गम् 1 P, *etc.*; सहसा प्रविश् 6 P *or* प्रारभ् 1 A । *n.* सत्वरधावनं; अकांडावस्कंदः; बहुकार्यभार.

Russet, *a.* रक्तपिंग, श्याव; अनलंकृत, सामान्य.

Rust, *n.* अयोमल *mn*, ०रस, धूर्त, मंडूरं, विष्टं, सिंहाणं । *vi.* मलेन दुष् 4 P; आलस्येन *or* अनभ्यासेन अपायं प्राप् 5 P । *vt. c of prec.* । -y, *a.* मलिन, मंडूरदूषित; जीर्ण; परुष.

Rustic, *a.* ग्रामीय, जानपद, अनतिसंस्कृत, प्राकृत; अशिष्ट, असभ्य । -ate, *vi.* जनपदे वासं कृ 8 U । *vi.* अध्ययनशालादिकात् बहिष्कृ 8 U । -ation, *n.* (पाठशालादिकात्) बहिष्कार । -ity, *n.* जानपदत्वं.

Rustle, *vi.* मर्मरायते *Den*, मर्मररवं कृ 8 U । *vt. c of prec.* । *n.* मर्मरध्वनि *m*.

Rut, (1) *n.* चक्रमार्गः गर्त-र्ता । -ty, *a.* गर्तपूर्ण.

Rut, (2) *n.* मद, कामज्वर, रतलोलुपा । *vi.* मद् 4 P । *vt.* मैथुने उपरि स्था 1 P *or* आलिंग् 1 P. 10 U । -tish, *a.* मत्त; रतलोलुप.

Ruth, *n.* अनुकंपा, करुणा, दया । -less, *a.* निर्दय, निष्करुण.

Ryot, *n.* कृषक, कृषीवल, क्षेत्रिन्, हलभृत् *all m*.

S

Sabbath, *n.* विश्रांतिदिनं.

Sable, *a.* असित, काल, कृष्ण, श्याम; तिमिर, निष्प्रभ.

Sabot, *n.* काष्ठपादुका । -age, *n.* असंतुष्टकर्मकरकृतः रिक्थापायः.

Sabre, *n.* असि *m*, करवाल, कृपाण, खड्ग । Sabreur, *n.* खड्गिक, खड्गिन् *m*.

Sabulous, *a.* शर्करिल.

Sac, *n.* कोश-ष.

Saccharine, Saccharic, *a.* शार्कर०

Sacerdotal, *a.* पौरोहित । -ism, *n.* पुरोहितप्राबल्यं.

Sachet, *n.* पटवासकोश.

Sack, (1) *n.* प्रसेव, स्यूत, स्योत । To give, get the s., पदच्युतिं कृ *c*, प्राप् 5 P । -cloth, *n.* वराशि(सि) *m*, शाणपट.

Sack, (2) *vt.* (वि०)लुंठ् 1 P. 10 U । *n.* लुंठनं.

Sackless, *a.* निर्व्याज, सरल; निरपाय, सौम्य; मुग्ध, मूढ.

Sacrament, *n.* विधि *m*, संस्कार । -al, *a.* संस्कारविषयक, संस्कारात्मक । -alism, *n.* संस्कारसामर्थ्यवाद.

Sacrarium, *n.* गर्भागारं.

Sacred, *a.* पवित्र, पुण्य, मेध्य, परिपूत, शुचि; संस्कृत; दिव्य, श्रौत, अलौकिक; पूज्य; अलंघनीय; अवध्य; उपकल्पित, विनियोजित । S. place, *n.* क्षेत्रं, तीर्थं.

Sacrifice, *n.* अध्वर, इज्या, इष्टि *f*, क्रतु *m*, मख, यज, यजस् *neu*, यजि *m*. यज्ञ, याग, सत्रं, सप्ततंतु *m*, सव, सवनं, स्तोम, हवनं, होम; बलि *m*, उपहार; उत्सर्जनं, त्याग । *vt.* यज् 1 U, हु 3 U; त्यज् 1 P, हा 3 P । -r, (*also* Sacrificator), *n.* यजमान, यज्वन् *m*, याजक । Sacrificial, *a.* यज्ञिय, यज्ञीय, वैतान.

Sacrilege, *n.* पावित्र्यभंग; देवस्वचौर्यं । Sacrilegious, *a.* पावित्र्यदूषक.

Sacrosanct, *a.* अतिपूज्य, अनतिक्रमणीय, अवध्य, अबाध्य । -ity, *n.* अतिपूज्यता; अबाध्यता.

Sad, *a.* उद्विग्न, खिन्न, दुःखित, दुर्मनस्क, विषण्ण; दुःखपूर्ण, खेदसूचक; दुःखप्रद, शोकावह । -den, *vt.* खिद् *c*, दु 5 P, विषद् *c* । -ly, *adv.* सखेदं, सोद्वेगं । -ness, *n.* आर्ति *f*, उद्वेग, खेद, विषाद.

Saddle, *n.* पर्याणं, पल्ययनं । *vt.* पर्याणेन सनाथीकृ 8 U, पर्याणं निविश् *c*; सज्जीकृ 8 U; भारं निविश् *c or* निधा 3 U.

Safe, *a.* अक्षत, अनपाय, अभय, क्षेम, निर्भय, सुरक्षित; अभयप्रद, क्षेमकर, क्षेम्य; असंदिग्ध, असांशयिक, संकटमुक्त; अप्रमत्त, असाहसिक, समीक्ष्यकारिन् । *n.* रक्षामंजूषा, (लोह०) पेटिका । -conduct, *n.* अभयलेख, ०पत्रं । -guard, *n.* रक्षणोपाय; समयांगं, नियम; अभयपत्रं । -keeping, *n.* रक्षणं, गुप्ति *f* । -ly, *adv.* अक्षतं, क्षेमेण । -ty, *n.* अनामयं, क्षेम *mn*, स्वास्थ्यं; रक्षणं, गुप्ति *f*.

Safflower, *n.* कुसुंभं, पद्मोत्तरं, महारजतं, वह्निशिखं.

Saffron, *n.* अग्निशिखं, कटं, काश्मीरजं, काश्मीर्यं, कुंकुमं, गौरं, घस्रं, घुसृणं, घोरं, चितकावेरं, धीरं, पीतनं, पुष्परजस् *neu*, बाह्लि(ह्ली)कं, लोहितचंदनं, वरं, वर्ण्यं, वासनीयकं, संकोचं । *a.* कुंकुमवर्ण, घनपीत.

Sag, *vi.* अवनम् 1 P, अवलंब् 1 A, प्रवणीभू 1 P, म्लै 1 P; शिथिलायते *Den.*

Saga, *n.* आख्यानं.

Sagacious, *a.* चतुर, तीक्ष्णमति, निपुण, मनीषिन्, विचक्षण, विदग्ध । Sagacity, *n.* चातुर्यं, नैपुण्यं, बुद्धिवैभवं, वैचक्षण्यं, वैदग्ध्यं.

Sage, *a.* ज्ञानिन्, प्राज्ञ, मनीषिन्, विचक्षण; सुकल्पित, युक्त, विमर्शपूर्वक । *n.* ऋषि, मुनि, यति, सिद्ध, *all m*; पंडित, बुध, सूरि *m* । -ly, *adv.* चातुर्येण । -ness, *n.* प्राज्ञता, वैचक्षण्यं.

Sagene, *n*. आनाय, कुपिनी, जालं.

Sagittarius, *n*. (Astr.) धनुस् *neu*, धनुर्धर। Sagittal, Sagittate, *a*. बाणाकार.

Sail, *n* नौ॰, वातवस्त्रं। *vi*. वातेन प्रेर् *Pass or* वह् *Pass*; नौकायां गम् 1 P, *etc*; मंदं चल् 1 P। *vt*. (नौकां) चल् *c*, प्रेर् *c*। To make, set s., नावं मुच् 6 P *c*। To strike s., सहसा वातवस्त्रं अवनम् *c*। –or, *n*. नाविक, नौवाह, पोतवाह.

Saint, *n*. साधु, *m*, सिद्ध, सिद्धपुरुष। *vt*. सिद्धेषु गण् 10 U, सिद्धपुरुषत्वं आरुह् *c*।–dom, –hood, –ship, *n*. साधुत्वं।–ed, *a*. सिद्धेषु गणित; पुण्यात्मन्, पवित्र। –ly, *a*. साधु, पुण्यकृत्, विमलचरित.

Sake, *n*. कारणं, निमित्तं, प्रयोजनं, हेतु *m*। For the s. of, कारणात्, कृते, हेतोः.

Sal, *n*. सर्जक, साल.

Salaam, *n*. प्रणति *f*, प्रणाम.

Salacious, *a*. अभिक, औपस्थिक, कामुक, रतलोलुप। Salacity, *n*. कामुकत्वं.

Salad, *n*. शिग्रुखाद्यं.

Salary, *n*. कर्मण्या, निर्वेश, भरण्यं, भर्मन् *neu*, भृति *f*, वेतनं, हात्रं। Salaried, *a*. वेतनभुज्.

Sale, *n*. पणनं, विक्रय।–able, *a*. विक्रेय, पण्य।–sman, *n*. विक्रेतृ *m*.

Salient, *a*. प्लवग, वल्गत्; प्रलंब; मुख्य, व्यक्त, स्पष्ट। Saliency, *n*. स्पष्टता; प्रलंबत्वं.

Saliferous, *a*. क्षारधर.

Saline, *a*. क्षार, लवण.

Saliva, *n*. लाला, सृणिका,स्यंदिनी। –ry, *a*. लालास्राविन्।–te, *vt*. लालास्रावं कृ *c*.

Sallow, *a*. पांडु(र); विवर्ण।–ness, *n*. पांडुरता.

Sally, *n*. निष्क्रमणं, निःसरणं, अवस्कंदनं; नर्मोक्ति *f*, विनोद; विलसितं.

Salmagundi, *n*. प्रकीर्णकं, विविधवस्तुसंकर.

Saloon, *n*. महाशाला; शुंडा.

Salt, *n*. लवणं; (rock) सैंधवं; स्वादप्रदं; मनोहरत्वं रुचि *f*, सरसता। *a*. (*also* –y,) लवण, लावण, लावणिक; (fish) समुद्रवासिन्; तीव्र। *vt*. लवणीकृ 8 U। –ed, *a*. लवणित, लावणिक। –ish, *a*. ईषल्लवण।–petre, *n*. निपीतिन्, पाक्य, विपाकिन्, यवक्षार *all m*। To eat one's s., आतिथ्यं स्वीकृ 8 U.

Saltant, *a*. उत्पतत्, वल्गत्.

Saltation, *n*. उत्प्लुतं, झंपा, वल्गितं; अकांडस्थित्यंतरं.

Salubrious, *a*. आरोग्यप्रद, पथ्य, स्वास्थ्यकर। Salubrity, *n*. आरोग्यावहत्वं.

Salutary, *a.* उपकारक, हित, हितकर, हितावह; फलावह, लाभप्रद; पथ्य.

Salute, *vt.* अभिनंद् 1 P. *c*, अभिवंद् 1 A, अभिवद् 10 A, नमस्कृ 8 U, प्रणम् 1 P। *n.* (*also* –ation,) अभिवंदनं, नमस्कार, प्रणाम । Salutory, *a.* अभिवंदनात्मक.

Salve, *vt.* अंज् 7 P, लिप् 6 P; (दुःखं) शम् *c*, अल्पीकृ 8 U; उद्धृ 1 P, तॄ *c*। Salvage, *n.* उद्धरणं, तारणं; उद्धृतवस्तुजातं। Salvation, *n.* उद्धार, तारणं, अपवर्ग, मुक्ति *f*, मोक्ष; रक्षणं.

Salver, *n.* रूप्यपात्रं.

Salvo, (1) *n.* अग्न्यस्त्रोद्गार । (2) *n.* व्यपदेश.

Same, *a.* अनन्य, अभिन्न; तद् , *etc.*, *with* एव; सम । All the s., at the s. time, एव सत्यपि। –ness, *n.* अनन्यता, अभेद, साम्यं.

Sample, *n.* आदर्श, प्रमाणं; उदाहरणं। *vt.* आदर्श आदा 3 U; अनुभू 1 P।–r, *n.* सूचिकर्मादर्श.

Sanative, Sanatory, *a.* आतंकहर, रोगघ्न.

Sanatorium, *n.* स्वास्थ्यागारं.

Sanctify, *vt.* पवित्रीकृ 8 U, संस्कृ 8 U; पू 9 U, शुध् *c*; प्रमाणीकृ। Sanctification, *n.* पावनं,शोधनं.

Sanctimony, *n.* दंभ, धर्मोपधा, मिथ्याचर्या, लिंगवृत्ति *f*। Sanctimonious, *a.* दंभिन्, दांभिक, बकवृत्ति; –ness, *n.* दंभ.

Sanction, *n.* प्रमाणीकरणं, सत्यापनं; प्रमाणं; अनुमोदनं । *vt.* प्रमाणीकृ 8 U, सत्यापयति; अनुज्ञा 9 U, अनुमुद् 1 A.

Sanctity, Sanctitude, *n.* पावित्र्यं, पुण्यता मेध्यत्वं.

Sanctuary, *n* पवित्रस्थानं, पुण्यभूमि *f*; गर्भागारं; आश्रय, शरणं.

Sanctum, *n.* पवित्रस्थानं; विविक्तस्थानं.

Sand, *n.* वालुकाः *pl*, सिकताः *pl*.। *vt.* सिकताभिः आकॄ 6 P *or* आच्छद् 10 U । –bank, *n.* पुलिनं, सैकतं । –y, *a.* सिकतिल, सैकत; धीर; अस्थिर.

Sandal, (1) *n.* अनुपदीना, उपानह् *f*, कोशी-षी, पादुका, वध्रच.

Sandal, (2) *n.* गंधसार, चंदन, भद्रश्री, मलयज, रोहणद्रुम,श्रीखंड। –wood, *n.* चंदनं, ताम्रसारं; (red), ऐरावतं, कुचंदनं, तिलपर्णी, पत्रांगं, रंजनं, लसं; (yellow) अर्कैष्टं, गोशीर्षं, हरिचंदनं.

Sanders, *n.* चंदन । –wood, *n.* चंदनं.

Sandwich, *vt.* (द्वयोः) अंतरे निविश् *c*.

Sane, *a.* स्वस्थ, अनुन्मत्त, प्रकृतिस्थ; न्याय्य, यथार्थ, युक्त । Sanity, *n.* स्वास्थ्य, अनुन्माद; याथार्थ्यं.

Sangfroid, *n.* असंभ्रम, शांति *f*, स्थैर्यं.

Sanguiferous, *a.* रक्तवाहिन्.

Sanguinary, *a.* रक्तपातयुक्त, ०कारिन्; रुधिरप्रिय, वधेच्छु, जिघांसु.

Sanguine, *a.* रधिरवर्ण, ताम्र, रक्त, पाटल; उल्लासिन्, प्रफुल्ल, प्रसन्न; आशायुक्त, जातप्रत्याश; रक्तोत्सेकिन् । -ly, *adv.* सोल्लासं, प्रत्याशापूर्वकं.

Sanies, *n.* पूय *mn* । Sanious, *a.* पूयस्राविन्, सपूय.

Sanitary, *a.* आरोग्यविषयक, ०कर, ०रक्षक । Sanitation, *n.* आरोग्यरक्षणं.

Santal, *n.* चंदनं.

Sap, (1) *n.* रस, द्रव, सार; वीर्यं, सत्त्वं । *vt.* सारं *or* वीर्यं क्षै *c or* अपहृ 1 P; उत्खन् 1 P, उत्खननेन *or* सुरुंगया अवसद् *c*; प्रच्छन्नं नश् *c or* हन् *c* । *n.* सुरं(रुं)गा । -wood, *n.* वृक्षगर्भ । Sapper, *n* खनक, खनितृ *m*, सौरुंगिक । Sapling, *n.* बालवृक्ष.

Sap, (2) *vi.* सायासं *or* दृढं अधी 2 A । *n.* दीर्घाध्येतृ *m*; दीर्घपाठ.

Sapid, *a.* रुचिर, सरस, स्वादु । -ity, *a.* सरसता । Sapor, *n.* (आ०)स्वाद, रस, रुचि *f*.

Sapient, *a.* चतुर, प्राज्ञ, विचक्षण, विदग्ध । -ly, *adv.* चातुर्येण । Sapience, *n.* चातुर्यं, वैचक्षण्यं.

Saponaceous, *a.* चिक्कण.

Sapphire, *n.* इंद्रनील, नीलमणि *m*, महानील । *a.* नील.

Sarcasm, *n.* अवक्षेप, कुत्सनं, निंदा; मृषावाद, व्याजस्तुति *f*, व्याजोक्ति *f* । Sarcastic, *a.* निंदापूर्ण, सोपालंभ; मृषावादिन्, प्रच्छन्ननिंदापूर्ण.

Sarcoid, *a.* मांसोपम.

Sarcoma, Sarcosis, *n.* मांसकंदी, ०ग्रंथि *m*.

Sarcophagus, *n.* पाषाणशवपेटक । Sarcophagal, Sarcophagous, *a.* मांसभक्षक.

Sardonic,-al, *a.* कृत्रिम, असहज, अनृत; विकृत; सोपालंभ.

Sardonyx, *n.* गोमेद(क).

Sartage, *n.* वनोच्छेदनं.

Sartorial, *a.* सौचिकविषयक.

Sash (1) *n.* कटिसूत्रं । (2) *n.* गवाक्षकाष्ठं.

Satan, *n.* पिशाचपति *m* । -ic, *a.* पैशाच; अतिघोर, अतिपिशुन । -ism, *n.* पैशाचचर्या.

Satchel, *n.* (पुस्तक०) भस्त्रि *f*.

Sate, *vt. See* 'Satiate'.

Satellite, *n.* उपग्रह; अनुचर, पार्श्ववर्तिन् m.

Satiate, *vt.* आकामनांतं परितृप् *c*, अतितृप्तिं कृ *c* । Satiation, Satiety, *n.* अतितृप्ति *f*, सौहित्यं.

Satin, *n.* अतिश्लक्ष्णं कौशेयं.

Satire, *n.* उपहास, अवहेलना; कुत्सनग्रंथ । Satiric, -al, *a.*

उपहासात्मक, निंदापूर्ण। Satirist, *n.* उपहासकृत् *m*। Satirize, *vt.* अवहस् 1 P; कुत्सनापूर्वकं वर्ण् 10 U, उपहासास्पदं कृ 8 U.

Satisfy, *vt.* (परि॰, सं॰)तुष् *c*, (परि॰)तृप् *c*, प्री 9 U, हृष् *c*; (ऋणं) निस्तॄ *c*, शुध् *c*; (उप॰, प्र॰) शम् *c*; परिपूर् 10 U, संपद् *c*; प्रती *c*; शंकां अपहृ 1 P। Satisfaction, *n.* तुष्टि *f*, तृप्ति *f*, संतोष; तर्पणं, प्रसादनं; निस्तार, शोधनं; हानिपूरणं; शंकापरिहार। Satisfied, *a.* कृतार्थ, संतुष्ट। Satisfactory, Satisfying, *a.* संतोषकर, ॰प्रद; पर्याप्त, युक्त; -ly, *adv.* पर्याप्तं, सम्यक्.

Satrap, *n.* भोगपति *m*, मंडलेश्वर। -y, *n.* मंडलाधिपत्यं.

Saturate, *vt.* अत्यंतं क्लिद् *c* *or* परिपूर् 10 U। *a.* (*also* -d,) परिपूर्ण। -ion, *n.* अतिक्लेदनं, परिपूरणं.

Saturday, *n.* शनिवार, ॰वासर.

Saturn, *n.* असित, कोण, क्रोड, खोड, छायापुत्र, दीर्णांग, मंद, युगवर्तक, रविसुत, शनि *m*, शनैश्चर, सौरि *m*, स्थिर। -alia, *n.* अतिभोगमसय।-ine, *a.* शनिराशिजात; जड, निरुल्लास, मंद.

Satyr, *n.* नरच्छाग; औपस्थिक, टांकर, रतहिंडक। -iasis, *n.* अतिरतोत्कंठा.

Sauce, *n.* उपस्कर, तेमनं, निष्टानं, संधानं; रुचिकरं; धाष्टर्यं, प्रगल्भता। *vt.* तेमनेन स्वद् *c*; अविनयेन वृत 1 A। -pan, *n.* उखा, पिठर, भ्राष्ट्र, स्थाली। -r, *n.* लघुस्थाली, चषकाधार। Saucy, *a.* अविनीत, धृष्ट, प्रगल्भ, वियात; चित्ताकर्षक, विदग्ध.

Saunter, *vi.* अलसगत्या पर्यट् 1 P. *or* परिक्रम् 1 U. 4 P। *n.* अलसपर्यटनं.

Saurian, *a.* गोधिकाविषयक, ॰वर्गीय.

Savage, *a.* आशिक्षित, अशिष्ट, असंस्कृत; आरण्य (क), जांगल, वन्य; क्रूर, हिंस्र; अतिक्रुद्ध, कोपाकुल, क्रोधोन्मत्त, संरब्ध। *n.* आशिष्टजन, वन्यजन; नरपशु *m*। *vt.* दंश् 1 P; अभिहन् 2 P। -ly, *adv.* अतिक्रोधेन; अतिनिष्ठुरं। -ry, *n.* असंस्कृति *f*; दारुणकर्मन् *neu*, अतिक्रूरचेष्टितं.

Savanna, *n.* तृणकीया, शाद्वलप्रस्तार.

Savant, *n.* पंडित, प्राज्ञ, बुध, विद्वस् *m*.

Save, *vt.* अव् 1 P, उद्धृ 1 P, तॄ *c*, परित्रै 1 A, मुच् 6 P, रक्ष् 1 P; न व्यय् 10 U, (अव्ययेन) संग्रह् 9 P *or* संचि 5 U; वृज् 1 P. 10 U, परिहृ 1 P। *conj.* नो...चेत्। *prep.* (*also*-ing) वर्जयित्वा, विहाय। Saving, *a.*

परिरक्षक ; अमुक्तहस्त, मितव्यय ; *n.* मितविनियोग । Saviour, *n.* उद्धारक, तारक, परित्रातृ *m.*

Savour, *n.* आस्वाद, रस, रुचि *f.*, स्वाद, स्वादु *m* ; स्वालक्षण्यं । *vt.* स्वद् *c*, स्वादूकृ 8 U । *vi.* मनाक् अस् 2 P *or* प्रतिभा 2 P; आस्वादं अनुभू 1 P । -y, *a.* मिष्ट, रुचिर, रुच्य, सरस, स्वादु; सुरभि.

Saw, (1) *n.* करपत्रं, क्रकच *mn*, पत्रदारक । *vt.* क्रकचेन छिद् 7 P. *or* अवकृत् 6 P । -dust, *n.* काष्ठचूर्णं । -yer, *n.* क्राकचिक.

Saw, (2) *n.* आभाणक, लोकोक्ति *f.*

Sawder, *n.* चाटुकार, चाटूक्ति *f.*

Say, *vt.* उच्चर् *c*, उदीर् *c*, कथ् 10 U, गद् 1 P, भण् 1 P, भाष् 1 A, वच् 2 P, वद् 1 P । *n.* वचनं, उक्ति *f* । It is said, they s., इति श्रूयते । That is to say, अर्थात् । Saying, *n.* आभाणक, लोकोक्ति *f.*

Scab, *n.* सिध्मन् *neu*, पामा ; नीचजन । -by, *a.* पामन, पामर, सिध्मल.

Scabbard, *n.* कोश, पिधानं.

Scabies, *n.* कच्छु-च्छू *f*, खस, विचर्चिका.

Scabrous, *a.* असम, नतोन्नत, विषम ; ईषदश्लील.

Scaffold, *n.* इंद्रकोश, मंच ; वधवेदिका । -ing, *n.* मंच ; मंचसामग्री.

Scald, (1) *vt.* तप्तजलादिना दह् 1 P *or* धाव् 1 P. 10 U । *n.* दाह । -ing, *a.* अतितप्त.

Scald, (2) *n.* चारण, वैतालिक.

Scale, (1) *n.* शल्कं, शल्कलं ; सिध्मन् *neu* ; पत्रं, शकलं । *vt.* निःशल्कीकृ 8 U । *vi.* शल्कीभू 1 P । -d, -y, *a.* शल्कलिन् .

Scale, (2) *n.* तुला, मापन ; (goldsmith's) एषणिका, नाराचिका, नाराची.

Scale, (3) *n.* परिमाणं, प्रमाणं ; प्रमाणांकमाला; (music) ग्राम, सप्तकं ; अधिरोहणी । *vt.* अधिरुह् 1 P, आरुह् 1 P । Scaling-ladder, *n.* अवस्कंदनिःश्रेणी.

Scalene, *a.* विषमभुज.

Scallop, *n.* शुक्ति *f.*

Scallywag, *n.* नीचजन.

Scalp, *n.* मुंडाग्र ; मुंडाग्रचर्मन् *neu* । *vt.* मुंडाग्रचर्म अवच्छिद् 7 P; उच्छद् 10 U; तीव्रं आक्षिप् 6 P.

Scalpel, *n.* शस्त्रिका.

Scamp, (1) *n.* तुच्छजन ; कितव, धूर्त, शठ.

Scamp (2) *vt.* असम्यक् विधा 3 U *or* निर्वृत् *c.*

Scamper, *vi.* सत्वरं *or* सहसा धाव् 1 P *or* पलाय् 1 A । *n.* क्षिप्रपलायनं.

Scan, *vt.* मात्रादिकं गण् 10 U ; सूक्ष्मं परीक्ष् 1 A । *vi.* यथावृत्तं

लिख *Pass* । -sion, *n.* मात्रागणनं-ना.

Scandal, *n.* अपकीर्ति *f,* अपयशस् *neu,* अप्रतिष्ठा, दुष्कीर्ति *f,* वाच्यता ; अपकीर्तिकारणं, कलंक ; कुत्सनं, कौलीनं, निंदा, पैशुन्यं । -ize, *vt.* दुराचारेण कुप् *c or* पीड् 10 U ; पिशुनोक्त्या निरूप् 10 U । -monger, *n.* पिशुनजन, पृष्ठमांसादन । -ous, *a.* कुत्सित, निंद्य, अवद्य, अयशस्य ; अभ्यसूयक, निंदापर, पिशुन ; -ly, *adv.* गर्ह्यप्रकारेण.

Scant,-y, *a.* अपर्याप्त, अप्रचुर, अल्प, स्तोक ; ऊन, न्यून ; कृपण । -ly, *adv.* अपर्याप्तं, अल्पं । -ness, *n.* अपर्याप्ति *f,* अल्पता.

Scapegoat, *n.* बलि *m.*

Scapula, *n.* स्कंधास्थि *neu.*

Scar, *n.* क्षतांक, किण, खाटि *m,* व्रण । *vt.* क्षतांकेन चिह्नयति *Den* । *vi.* किणीभू 1 P । -red, -ry, *a.* किणांकित.

Scaramouch, *n.* पिंडीशूर, शूरंमन्य.

Scarce, *a.* असामान्य, दुर्लभ, दुष्प्राप, विरल; अविपुल, अपर्याप्त, अल्प, स्तोक । *adv.* (*also*-ly) *Exp. by loc. with* एव, आगतमात्रे *or* आगते एव ताडितः, 'S. had he entered, when he was beaten' ; कृच्छ्रेण, कष्टेन ; न सर्वथा । -ness, Scarcity, *n.* विरलता, दुर्लभता, अवैपुल्यं, न्यूनता ; दुर्भिक्षं, दुष्काल, प्रयाम.

Scare, *vt.* भी *c,* (सं॰)त्रस् *c* ; भयेन अपनुद् 6 U । *n.* भयोद्रेक, महाभयं, संत्रास । -crow, *n.* (पक्षि॰)बिभीषिका ; तुच्छवेष, दुर्दर्शन.

Scarf, *n.* ग्रीवावस्त्रं, ग्रैवेयकं, उत्तरीयं । -skin, *n.* बाह्यत्वच् *f.*

Scarify, *vt.* उल्लिख् 6 P, क्षण् 8 P; पीड् 10 U, यत् *c* ; निष्ठुरं अवक्षिप् 6 P । Scarification, *n.* उल्लिखनं ; पीडा.

Scarlatina, *n.* उदर्ध.

Scarlet, *a.* लोहित, शोण । *n.* शोणवर्ण *m.* । S. fever, उदर्ध.

Scarp, *n.* अतट, प्रपात, भृगु *m.*

Scat, *int.* अपसर, अपेहि *Imperative 2 Sing.*

Scathe, *n.* अपाय, क्षति *f,* बाधा । -less, *n.* अक्षत, निराबाध । Scathing, *a.* अपायकारिन्, घातुक; अरुंतुद, परुष, मर्मभिद् .

Scatter, *vt.* (अव॰, वि॰) कॄ 6 P, विक्षिप् 6 P, (आ॰)स्तॄ 6 P: अपनुद् 6 P, प्रपलाय् *c,* विद्रु *c*; प्रसृ *c* । *vi.* विप्रकॄ *Pass*; प्रसृ 1 P; विद्रु 1 P । -brain, *n.* मूढजन, अस्थिरमति *m* । -ed, *a.* विप्रकीर्ण.

Scavenge, *vt.* संमृज् 2 P. 10 U । *vi.* (स्थान॰) संमार्जनं कृ 8 U । -r, *n.* खलपू *m,* बहुकर.

Scenario, *n.* नाट्यप्रयोगसूची.

Scene, *n.* रंगभूमि *f;* अपटी, जवनिका; दृश्यं, ०विषय; संरंभप्रकटनं। Behind the s.s, नेपथ्ये। –ry, *n.* दृश्यप्रदेश; रंगसज्जा। Scenic, -al, *a.* रंगभूमिविषयक; सुचित्रोपम, मनोहर.

Scent, *vt.* घ्राणेन अवगम् 1 P; शंक् 1 A; वास् 10 U, सुरभीकृ 8 U। *n.* गंध, वास; आमोद, परिमल, सुगंध, सुवास, सौरभं(भ्यं); गंधद्रव्यं, गांधिकं; घ्राणं; गताध्वसूचकं। -ed, *a.* सुगंधि, सुरभि.

Sceptic, *n.* अज्ञेयवादिन्, नास्तिक, सदाशंकिन्, हैतुक *all m*। -al, *a.* शंकात्मक, ०पूर्ण, अविश्वासिन्, अश्रद्धालु। -ism, *n.* (*also* Scepsis) अज्ञेयवाद; नास्तिक्यं, अविश्वास, अश्रद्धा.

Sceptre, *n.* (राज०)दंड; राजाधिकार। -less, *a.* निरधिकार.

Schedule, *n.* पत्रं, पत्रिका, सूची; परिशिष्टं। *vt.* पत्रे *or* सूच्यां लिख् 6 P *or* निविश् *c.*

Schema, *n.* संक्षिप्तनिरूपणं, अलंकार; पदार्थ। -tic, *a.* युक्तिबद्ध। -tize, *vt.* व्यवस्था *c.*

Scheme, *n.* उपाय, कल्पना, प्रयुक्ति *f,* प्रयोग, युक्ति *f;* कूटोपाय; रचना, व्यवस्था। *vt.* (परि०)क्लृप् *c,* प्रयुज् 7 A. 10 U,. संप्रधृ 10 U। *vi.* उपायं युज् 7 A. 10 U। -ing, उपायचिंतक, ०प्रचुर; युक्तिमत्, चतुर; कुटिल.

Schism, *n.* (संघ०)भेद। -atic, *a.* (संघ०)भेदात्मक, ०भेदकारिन्.

Scholar, *n.* पंडित, विद्वस् *m;* अंतेवासिन् *m,* छात्र, शिष्यवृत्तिभुज् *m*। -ly, *a.* पंडितयोग्य; विद्यासंपन्न, व्युत्पन्न; विद्वत्ताप्रचुर। -ship, *n.* पांडित्यं, विद्या, विद्वत्ता, व्युत्पत्ति *f;* (शिक्षण०)-वृत्ति *f.*

Scholastic, *a.* पाठशाला०, शिक्षाविषयक; पंडितंमन्य, विद्याडंबरप्रिय.

Scholiast, *n.* टीका०, भाष्यकार.

Scholium, *n.* टिप्पणी.

School, *n.* पाठशाला, विद्यालय; शाखा, संप्रदाय; दर्शनं; वर्ग, समूह। *vt.* अधी *c,* पठ् *c,* शिक्ष् *c,* विनियम् 1 P, विनी 1 P। -boy, *n.* बटु *m*। -fellow, -mate, *n.* सहाध्यायिन् *m*। -man, *n.* तार्किक, हैतुक। -master, *n.* अध्यापक, गुरु *m,* शिक्षक। Schooling, *n.* शिक्षणं.

Schooner, *n.* द्विकूपनौका.

Sciatic, *a.* कटिविषयक। -a, *n.* कटिवेदना.

Science, *n.* विज्ञानं, विद्या; वैदग्ध्यं। Scientific, -al, *a.* विज्ञानविषयक, ०मूलक, वैज्ञानिक; विज्ञानव्यग्र, ०व्यापृत; सूक्ष्म; निपुण, निष्णात। Scientist, *n.* वैज्ञानिक, विद्वस् *m.*

Scimitar, *n.* कृपाण, निस्त्रिंश.

Scintilla, *n.* अपुंज, कण, खङ्गांग, (वि०) स्फुलिंग। –te, *vt.* स्फुलिंगान् उत्सृज् 6 P; तरलप्रभया भास् 1 A। –tion, *n.* स्फुलिंगप्रसरणं; स्फुरणं.

Sciolist, *n.* शास्त्रचुंबक। Sciolism, शास्त्रचुंबनं.

Scion, *n.* अंकुर, प्ररोह; वंशज, वंश्य.

Scirrhus, *n.* कठिनमांसग्रंथि *m.*

Scissile, *a.* छेद्य। Scission, *n.* छेदनं; छेद.

Scissors, *n. pl.* कर्तनी, कर्तरिका, कर्त्रिका, कर्त्री, क्षुवी, खंडधारा, छेदनी, शंकुला। Scissor, *vt.* कर्तन्या छिद् 7 P.

Sclerosis, *n.* शिराकाठिन्यं.

Scoff, *n.* अवहास, उपहास, निर्भर्त्सना; उपहासास्पदं। *vi.* अवहस्, उपहस् 1 P, सोपहासं गर्ह् 1 A. 10 U। –ingly, *adv.* सोपहासं.

Scold, *vt.* अधिक्षिप् 6 P, उपालभ् 1 A, तर्ज् 10U, निंद् 1 P। *n;* कर्कशा, कैकेयी; तर्जनं.

Sconce, *n.* दीपदंतिका, दीपाधार; प्राकार, वप्र *neu*; शिरस् *neu*, बुद्धि *f*; दंड। *vt.* प्राकारैः सनाथीकृ 8 U.

Scoop, *n.* कंबि-बी *f*, खजाका, दर्वी, दारुहस्तक, पाणिका; बृहल्लाभ। *vt.* दर्व्या उद्धृ 1 P *or* आदा 3 U; उत्खन् 1 P; अधिगम् 1 P, लभ् 1 A.

Scoot, *vi.* अपसृ 1 P, पलाय् 1 A.

Scope, *n.* विषय; अवकाश, अवसर; अभिप्राय, उद्देश.

Scorbutic, *a.* शीतादग्रस्त.

Scorch, *vt.* प्लुष् 1 P, भ्रस्ज् 6 P, तापेन परिशुष् *c or* पीड् 10 U। –er, *n.* उत्कृष्टजन, ०वस्तु *etc.*। –ing, *a.* अत्युष्ण, प्रखर.

Score, *n.* गणनाचिह्नं; गणनापत्रं; ऋणं; वैरकारणं; रेखा-षा; (music) स्वरचिह्नलेख; विंशति *f*; (*pl.*) बृहत्संख्या; कारणं, हेतु *m*। *vt.* अंक् 10 U, चिह्नयति *Den*; लिख् 6 P; प्राप् 5 P, लभ् 1 A। *vi.* जयादिकं लभ् 1 A। To pay off old s.s, पूर्वापकारं निर्यत् 10 U। To s. off, अतिरिच् *Pass*, अभिभू 1 P; जि 1 P। On this s., अतः; अस्मात्कारणात्.

Scoria, *n.* (पर्वतोद्गीर्ण) भस्मन् *neu*; धातुमंड *mn.*

Scorn, *n.* अनादर, अवगणना, अवज्ञा, अवमान, अवहेलना, उपेक्षा, तिरस्कार, धिक्कार; उपहास, निर्भर्त्सना। *vt.* अवगण् 10 U; अवमन् 4 A, उपेक्ष् 1 A, तिरस्कृ 8 U, लघयति *Den*। To laugh to s., उपहस् 1 P। –ful, *a.* अवमानिन्, सावज्ञ; –ly, *adv.* सावमानं.

Scorpio, *n.* वृश्चिकराशि *m.*

Scorpion, *n.* अ(आ)लि *m*, खर्जूर(क), द्रूण, वरकराटिका, वृश्चिक। S.'s sting, लूमं.

Scot, *n* कर । -free, *a.* अक्षत, निर्बाध; परिहृतदंड.

Scotch, (1) *vt.* सूक्ष्मं छिद् 7 P; ईषत् क्षण् 8 P; विकलयति *Den*; दुर्बलीकृ 8 U.

Scotch, (2) *vt.* अवरुध् 7 U । *n.* अवरोधनी.

Scoundrel, *n.* कितव, खल, दुरात्मन् *m*, दुर्जन, शठ । *a.* अधम, नीच । -dom, -ism, *n.* कैतवं, दुर्वृत्तं, शाठ्यं.

Scour, (1) *vt.* तिज् *c*, निर्णिज् 3 U, परिमृज् 2 P.c, घर्पणादिकेन *or* जलोत्सेकेन शुध् *c or* निर्मलीकृ 8 U; (वि०)रिच् 7 P. *c*,

Scour, (2) *vi.* परिभ्रम् 1.4 P, पर्यट् 1 P; सत्वरं गम् 1 P, द्रु 1 P, *etc*; पलाय् 1 A; अन्विष् 4 P.

Scourge, *n.* कशा, काम्रा, प्रतिष्कश, प्रतोद; दंड । *vt.* प्रतोदेन तड् 10 U *or* हन् 2 P; अर्द् 1 P. *c*, पीड् 10 U, व्यथ् *c*.

Scout (1) *n.* अवसर्प, गुप्तचर, चार, स्पश । *vi.* (चारस्य) निभृतं परीक्ष् 1 A; संचर् 1 P.

Scout, *vt.* सावमानं निराकृ 8 U, उपहस् 1 P, उपालभ् 1 A.

Scow, *n.* पोथ, पोहित्थं, प्रवहणं, तरांधु *m*, होड.

Scowl, *vi.* भ्रूभंगं कृ 8 U *or* रच् 10 U; रोषं प्रकटीकृ 8 U। *n.* भ्रूकुटि-टी *f*, भ्रूभंग, ०बंध; क्रुद्धदृष्टि *f*.

Scrabble, *vi.* निरर्थकाचिह्नानि लिख् 6 P.

Scraggy, *a.* कृश, क्षाम, अस्थिप्राय.

Scramble, *vi.* (संरंभेण हस्तपादैः) आरुह् 1 P; ससंभ्रमं *or* कलहपूर्वकं अन्विष् 4 P । *n.* कृच्छ्रारोहणं; ग्रहणकलह, संमर्द.

Scranch, *vt.* दंतैः चर्व् 1 P *or* निष्पिष् 7 P.

Scrannel, *a.* कर्णकटु, कर्कश, तीव्र.

Scranny, Scrawny, *a.* कृश, क्षाम.

Scrap, (1) *n.* खंड *mn*, भित्तं, लव, शकल *mn*; (pl.) अवस्कर । *vt.* (अवस्कर इव *or* जीर्णताहेतोः) अपास् 4 P *or* त्यज् 1 P । -py, *a.* खंडपूर्ण; कुघटित; विच्छिन्न.

Scrap, (2) *n.* कलह, तुमुल *mn*.

Scrape, *vt.* घृष् 1 P; घर्षणेन शुध् *c or* श्लक्ष्णीकृ 8 U *or* अपहृ 1 P; अपमृज् 2 P. 10 U; कृच्छ्रेण संग्रह् 9 P *or* संचि 5 U । *vi.* घर्षणं कृ 8 U; कथमपि *or* कष्टेन उत्तॄ 1 P *or* पारं गम् 1 P; अनैपुण्येन प्रणम् 1 P । *n.* घर्षणं; अनिपुणप्रणाम; आपद् *f*, कृच्छ्रं, दुर्गति *f*, संकटं । To s. acquaintance with, कथमपि मैत्रीं साध् *c* । To s. along, कथमपि प्रवृत् 1 A *or* व्यवहृ 1 P । -r, *n.* घर्षणी; पादुकामार्जनी; कृपण.

Scratch, *vt.* (उत्०, वि०)लिख् 6 P, ईषत् विदॄ 9 P. *c*; कंडूयति-

ते *Den*; अपमृज् 2 P. 10 U, विलुप् *c* । *vt.* उल्लिखनं *or* कंडुं कृ 8 U । *n.* उल्लेखनं, क्षतं । To come up to the s., समयं साध् *c*, समये न अवसद् 1 P । -ing, *n.* कंडु *mf*, कंडू *f*, कंडूति *f*, कंडूयनं, कंडूया । -y, *a.* क्षतांकित; असम; अव्यवस्थित.

Scrawl, *vi.* अस्पष्टं *or* दुर्वाच्याक्षरैः *or* सत्वरं लिख् 6 P । दुर्वाच्यलेखनं.

Scream, *vi.* अत्युच्चैः आक्रुश् 1 P *or* उत्क्रुश् 1 P *or* आक्रंद् 1 P, तारस्वरेण रुद् 2 P, नद् 1 P, *etc.* । *vt.* अत्युच्चैः वद् 1 P *or* भाष् 1 A । *n.* आक्रोश, उत्क्रोश, आक्रंद, तारस्वर; अतिहासकरवृत्तं । -ing. *a.* अतिहासकर.

Scree, *n.* शिलाशकलानि *pl.*

Screech, *vi.* अतितारस्वरेण उत्क्रुश् 1 P । *vt.* अत्युच्चैः वद् 1 P । *n.* महाक्रोश, अत्युत्क्रोश.

Screed, *n.* दीर्घविशोक्ति *f*, दीर्घप्रवचनं; पट्टिका; अंचल, दशा.

Screen, *n.* अपटी, कांडपट(क), तिरस्करिणी, प्रतिसा(सी)रा, य(ज)वनिका; आच्छादनं, आवरणं । *vt.* (दुःखादिकात्) अव् 1 P, गुप् 1 P, त्रै 1 A, रक्ष् 1 P; अपह्नु 2 A, आवृ 5 U, गुप् 10 U, गुह् 1 U, निह्नु 2 A, प्रच्छद् 10 U, व्यवधा 3 U; निर्गल् *c.*

Screeve, *vt.* लिख् 6 P.

Screw, *n.* वलयकीलक, कर्पणी; (नौकायाः) प्रेरकयंत्रं; कृपण । *vt.* वलयकीलकैः बंध् 9 P; (वलयकीलकवत्) भ्रम् *c*; दृढं निपीड् 10 U *or* संमृद् 1.9 P; अर्द् 1 P.*c*, पीड् 10 U; वक्रीकृ 8 U, संकुच् 6 P । To s. up courage, कृच्छ्रेण धैर्यं अवलंब् 1 A । -ed, *a.* क्षीब, मदाढ्य.

Scribble, *vi.* सत्वरं *or* दुर्वाच्याक्षरैः लिख् 6 P । *n.* दुर्वाच्यलेखनं । -r, *n.* दुर्लेखक.

Scribe, *n.* अक्षरचंचु *m*, ०जीवन, करण, कायस्थ, मसिपण्य, लिपिक(का)र, लेखक.

Scrimmage, *n.* कलह, तुमुल *mn*, संमर्द.

Scrimp, *vt.* संक्षिप् 6 P, संकुच् *c*, व्यवच्छिद् 7 P.

Scrip, *n.* लेख; लघुकोश, भस्त्रिका.

Script, *n.* लेख; लेखनपद्धति *f* । -orial, *a.* लिखित; लेखनोपयुक्त । -ure, *n.* आम्नाय, निगम, वेद, श्रुति *f*; दिव्यग्रंथ । -ural, *a.* श्रौत.

Scrivener, *n.* कायस्थ, लिबिंकर, लेखनिक; कुसीदिक-न्, वार्द्धुषिकन् *all m.*

Scrofula, *n.* गंडमाल-ला, गलगंड, गलांकुर । Scrofulous, *a.* गलगंडग्रस्त.

Scroll, *n.* (लेख०)पट्ट; वलयालंकार । *vt.* वलयैः अलंकृ 8 U

Scrotum, *n.* अंड *mn*, अंडक, कोश, फेलुक, मुष्क *mn*, वृषण। Scrotitis, *n.* मुष्कपाक.

Scrub, *vt.* दृढं घृष् 1 P *or* (सं॰) मृज् 2 P. *c or* निर्णिज् 3 U। *n.* गुल्मावृतभूमि *f*; गुल्म *mn*; कृपण। (*also* -by) तुच्छ, नीच.

Scruff, *n.* अवटु *m*, कृकाटिका, मन्या.

Scrumptious, *a.* उत्कृष्ट, अग्र्य.

Scruple, *n.* द्वैधं, विकल्प, शंका, संशय, संदेह। *vi.* विकॢप् 1 A, (वि॰)शंक् 1 A, संशी 2 A, संदिह् 2 U। Scrupulous, *a.* विशंकिन्, साशंक; अप्रमत्त, दक्ष, सावधान, सूक्ष्म; कर्तव्यनिष्ठ; -ly, *adv.* सूक्ष्मतया, सावधानं। Scrupulosity, *n.* दक्षता; सूक्ष्मता; कर्तव्यनिष्ठा; साशंकता.

Scrutator, *n.* सूक्ष्मपरीक्षक.

Scrutiny, *n.* सूक्ष्मपरीक्षा, ॰निरीक्षणं। Scrutineer, *n.* सूक्ष्मनिरीक्षक। Scrutinize, *vt.* सूक्ष्मं निरीक्ष् 1 A *or* परीक्ष् 1 A.

Scud, *vi.* सत्वरं गम् 1 P, धाव् 1 P, *etc.*। *n.* वाताहतमेघमाला.

Scuffle, *vi.* हस्ताहस्ति कलहायते *Den, or* युध् 4 A.। *n.* कलह, संमर्द.

Scull *n.* लघुक्षेपणी। *vt.* लघुक्षेपण्या प्रेर् *c.*

Scullery, *n.* पात्रमार्जनशाला, ॰स्थानं.

Scullion, *n.* महानसभृत्य, पात्रमार्जक.

Sculpture, *n.* मूर्तिनिर्माणं, ॰घटना, तक्षणं; प्रतिमा, मूर्ति *f*। Sculptor, *n.* प्रतिमा॰, मूर्तिकार, तक्षन् *m.*

Scum, *n.* मंड *mn*, रसाग्र; फेन; अवस्कर, उच्छिष्टं; मल *mn*। S. of boiled rice, करोटिका, निस्राव। *vt.* निर्मंडीकृ 8 U.

Scurf, *n.* किलासं, दारुणं.

Scurrilous, *a.* अपभाषात्मक, कुत्सक, निंदापूर्ण; अश्लील, ग्राम्य। Scurrility, *n.* अपभाषा, कुत्सनं, गालि *f*; अश्लीलोक्ति *f*.

Scurry, *vi.* अतिवेगेन गम् 1 P, अतिद्रुतं त्वर् 1 A। *n.* त्वरितगमनं.

Scurvy, *n.* शीताद। *a.* अधम, कुत्सित, तुच्छ, नीच.

Scutcheon, *n.* कुलचिह्नफलकं, ॰पत्रं, *etc.*

Scuttle, (1) *n.* छदिर्विवरं, नौकातलविवरं। *vt.* (रंध्रतक्षणेन नावं) निमस्ज् *c.*

Scuttle, *vi.* सत्वरं गम् 1 P *or* पलाय् 1 A, त्वर् 1 A.

Scutum, *n.* फलक *mn*.

Scythe, *n.* खड्गीकं, दात्रं, लवित्रं। *vt.* दात्रेण छिद् 7 P.

Sea, *n.* अकूपार, अपांपति, अब्धि, अर्णव, इंदुजनक, इरावत्, उदधि, उदन्वत्, ऊर्मिमालिन्, कचंगल, गंगाधर, जलधि, तरंत, तिमि, तिमिकोष, धरणीप्लव, नदीन, परंगव, पाथोधि, पारावार, पेरु,

मकरालय, मितद्रु, रत्नाकर, वरुणावास, वांक, वारिराशि, समुद्र, सरस्वत्, सरित्पति, सागर, सिंधु *all m*, महीप्राचीरं, शैलशिबिरं । Half-seas over, क्षीबप्राय । To go to s., follow the s., नाविकव्यवसायं आश्रि 1 A । To put to s., नावं मुच् 6. P. *c* । –farer, –man *n.* नाविक, पोतवाह । –shore, *n.* रोधस् *neu*, वेला । –sick, *n.* । नौकाघूर्णनग्रस्त, ०पीडित । –ward, *a.* समुद्रोन्मुख.

Seal, (1) *n.* यादोविशेष.

Seal, (2) *n.* मुद्रा । *vt.* मुद्रयति *Den*; मुद्रणेन बंध् 9 P; संपूर्ण पिधा 3 U; द्रढयति *Den*, निर्णी 1 P । S.ing wax, लाक्षा.

Seam, *n.* सीवनं, संधि *m*; छेद; विवरं; वलि *f*; व्रणांक । *vt.* सीवनेन संधा 3 U; वल्यादिकेन चिह्नयति *Den* । –y, *a.* सीवनपूर्ण; अधम, नीच । Seamstress, *n.* सूचिकर्माजीवा.

Séance, *n.* परिषद् *f*;

Sear, *a.* शुष्क, जीर्ण, विशीर्ण । *vt.* तापेन विशुष् *c*; संतप् *c* । –ed, *a.* कठिन, निर्घृण.

Search, *vt.* अन्विष् 4 P, गवेष् 1 A. 10 P, मार्ग् 1 P. 10 U, मृग् 4 P. 10 A; परीक्ष् 1 A । *n.* अन्वेषणं-णा, गवेषणं-णा, मार्गणं-णा, मृगणा । –ing, *a.* मार्गण; सूक्ष्म; अंतर्भेदिन्.

Season, *n.* ऋतु *m*, काल, समय; अवसर; योग्यकाल । *vt.* दृढीकृ 8 U, सिद्धं *a.* कृ 8 U; उपस्कृ 8 U, स्वादूकृ 8 U, रुच् *c*; परिमितं *a.* कृ, अल्पीकृ 8 U । In s., सुप्रचलित; उचितसमये । In s. and out of s., सदैव, अहर्निशं, अनवरतं । –able, *a.* कालानुरूप, सामयिक; –y, *adv*, यथासमयं । –al, *a.* आर्तव, ऋतुविषयक; नियतकालिक, सामयिक । –ed, *a.* दृढाभ्यस्त; सिद्ध, उपस्कृत । –ing, *n.* उपस्कर, तेमनं, व्यंजनं.

Seat, *n.* आसनं, पीठं, मंचिका, विष्टर; अधिकरणं, अधिष्टानं, स्थानं; निवास । *vt.* अधिष्ठा *c*, उपविश् *c*; (oneself) उपविश् 6 P, निषद् 1 P; निविश् *c*.

Sebaceous, *a.* मेदुर, मेदोमय, मेदोवाहिन्.

Secant, *a.* छेदक, विभाजक.

Secede, *vi.* परावृत् 1 A, (पक्षं) त्यज् 1 P । –r, *n.* पक्षत्यागिन् *m*.

Secession, *n.* परावर्तनं; पक्षत्याग.

Seclude, *vt.* अवरुध्, निरुध् *both* 7 U, विविक्ते रक्ष् 1 P *or* गुप् 1 P । –d, *a.* निर्जन, विविक्त । Seclusion, *n.* एकांतवास, विविक्तं, त्यक्तसंगत्वं.

Second, *a.* द्वितीय; अवर, अप्रमुख; अधिक । *n.* सहकारिन् *m*, सहचर; क्षण, विकला, विपलं । *vt.* अनुमुद् 1 A, समर्थ् 10 U, । S. to none, अद्वितीय, अनुत्तर । S. childhood,

जरावैकल्यं। -ary, *a.* द्वितीयपदस्थ; अप्रमुख, अप्रधान, गौण; अमौल, अप्राथमिक; यौगिक, साधित; -ly, *adv.* गौणतः। -er, *n.* समर्थक, अनुमोदक। -ly, *adv.* द्वितीयतः। -hand, *a.* अन्योपयुक्त, भुक्तपूर्व। -rate, *a.* अनत्युत्तम, मध्यम, सामान्य.

Secret, *a.* गुप्त, गूढ, निभृत, प्रच्छन्न, रहस्य; औपनिषदिक, गुह्य; अप्रकाश, अव्यक्त; विविक्त। S. service, चारव्यवहार। *n.* गुह्यं, रहस्यं। -ly, *adv.* (*also* 'In s.') निभृतं, रहः, रहसि। Secrecy, *n.* गूढता, प्रच्छन्नता; गुह्यपालनं, मौनं; विविक्तं, एकांतवास.

Secretaire, *n.* लेखनपीठं.

Secretary, *n.* लेखनसचिव। Secretariat, *n.* राजलेखकसंस्था.

Secrete, *vt.* अपह्नु 2 A, गुप् 1 P. 10 U; देहादिके उत्पद् *c*, जन् *c*। -ion, *n.* उत्पादनं; रस, स्राव। Secretive, *a.* गोपनप्रिय, °शील, अनतिभाषक.

Sect, *n.* मतं, शाखा, संप्रदाय। -arian, *a.* सांप्रदायिक, शाखागत। -arianism, *n.* संप्रदायमात्रनिष्ठा.

Section, *n.* (परि०) छेद, (वि०)भाग; अध्याय, पर्वन् *neu, etc.*; गण, वर्ग। *vt.* विभज् 1 U। -al, *a.* एकदेशीय.

Sector, *n.* वृत्तखंडं.

Secular, *a.* ऐहलौकिक, प्रापंचिक, लौकिक, व्यावहारिक; शतवार्षिक। -ism, *n.* ऐहलौकिकविषयनिष्ठा, व्यावहारिकनीति *f*। -ize, *vt.* लौकिकतंत्रेण गम् *c or* स्था *c*.

Secure, *a.* अभय, निराबाध, निर्भय, निःशंक; सुरक्षित। *vt.* रक्ष् 1 P, निर्भयं *a. or* मुक्तशंकं *a.* कृ 8 U; बंध् 9 P; निरुध् 7 U; प्राप् 5 P, लभ् 1 A। -ity, *n.* अभयं, निर्भयता, निःशंकता; रक्षक, शरणं; प्रत्यय, विश्रंभ; उपनिधि *m*, बंधक; प्रतिभू *m*.

Sedan, *n.* याप्ययानं, शिबिका.

Sedate, *a.* निराकुल, प्रसन्न, शांत, समाहित। -ly, *adv.* निराकुलं, शांतं.

Sedative, *a. n.* शांतिकर(रं), आर्तिघ्न(घ्नं).

Sedentary, *a.* आसनप्रिय, आसनग्राहिन्, निरायास, श्रमवर्जित, व्यायामविमुख.

Sedge, *n.* तृणं.

Sediment, *n.* कल्क, खल, मल *all mn*, किट्टकं। -ary, *a.* उच्छिष्टात्मक.

Sedition, *n.* राजद्रोह; उपजाप। Seditious, *a.* राजद्रोहिन्; उपजापक; -ly, *adv.* राजद्रोहार्थं, उपजापपूर्वं.

Seduce, *vt.* दुष् *c*, भ्रंश् *c*; उत्पथं नी 1 P। -r, *n.* दूषक, चारित्र्यहर। Seduction, *n.* दूषणं, (शील०)-

भ्रंश, संग्रहणं; पापप्रवर्तनं; चित्ताकर्षणं, विमोहनं; गुण। Seductive *a.* चित्ताकर्षक, विमोहक; -ly, *adv.* विमोहकरीत्या.

Sedulous, *a.* अभिनिविष्ट, उद्यमिन्, दीर्घोद्योग, सोत्साह। -ly, *adv.* साभिनिवेशं, दीर्घोद्योगेन.

See, (1) *vt.* आलोक् 1 A. 10 U; आलोच् 10 U, (अव०; निर्०) ईक्ष् 1 A, दृश् 1 P; अधिगम् 1 P, अवबुध् 1 P, उपलभ् 1 A; चित्ते क्लृप् *c*; (visit) द्रष्टुं गम् 1 P; (receive) सत्कृ 8 U; (escort) सह गम् 1 P। *vi.* परीक्षणं कृ 8 U; बुध् 1 P; परिमृश् 6 P; अवधा 3 U। To s. about, सावधानं विचर् *c*। To s. life, भोगेषु प्रवृत् 1 A। To s. the light, जन् 4 A, उत्पद् 4 A। To s. through, अंतरंगं दृश् 1 P *or* ज्ञा 2 P; साभिनिवेशं श्रम् 4 P *or* व्यवहृ 1 P; संकटोत्तरणे साहाय्यं कृ 8 U। -r, *n.* द्रष्टृ *m*; भविष्यद्वादिन् *m*। -ing, *conj.* यतः, यद्.

See, (2) *n.* धर्माध्यक्षप्रदेश, ०अधिकार.

Seed, *n.* बीजं; रेतस्, वीर्यं; गर्भ, प्रभव, मूलं; वंश, संतति *f*। *vt.* निर्बीजीकृ 8 U; बीजानि विकृ 6 P; यथागुणं विशिष् 7 P। *vi.* बीजपूर्ण *a.* भू 1 P.। -ling, *n.* बीजप्ररोह। -vessel, *n.* बीजकोश, मातृका। -y, *a.* बीजपूर्ण, बीजिन्; दरिद्र, दीन; अस्वस्थ.

Seek, *vt.* अन्विष् 4 P, गवेष् 1 A. 10 P, मृग् 4 P. 10 A; (इष्टस्य) प्राप्त्यै यत् 1 A, अभिसंधा 3 U, उद्दिश् 6 P; सेव् 1 A। -er, *n.* अन्वेषक; जिज्ञासु, परिपृच्छक.

Seem, *vi.* दृश् *Pass*, (प्रति०)भा 2 P, लक्ष् *Pass*। -ing, *a.* (बहिः०)दृश्य; बाह्य; कृत्रिम; -ly, *adv.* बहिः, बाह्यतः.

Seemly, *a.* अनुरूप, उचित, युक्त; विनीत, शालीन.

See-saw *n.* नत्युन्नतिक्रीडा; °फलकं। *a.* नत्युन्नतिकारिन्.

Seethe, *vt.* क्वथ् 1 P। *vi.* क्वथ् *Pass*; तापेन बुद्बुदायते *Den*; सोद्रेकं क्षुभ् 4 P। -ing, *a.* संक्षुब्ध, उत्सिक्त.

Segment, *n.* छेद; (वि०)भाग। *vt.* विच्छिद् 7 P, विभज् 1 U। -ary, *a* छेदात्मक; एकदेशीय.

Segregate, *vt.* विश्लिष् *c*, पृथक् कृ 8 U *or* रक्ष् 1 P। -ion, *n.* विश्लेष, पृथक्त्वं, पृथक्करणं, पृथग्रक्षणं.

Seine, *n.* बृहज्जालं.

Seismal, Seismic, *a.* भूकंपविषयक। Seismology, *n.* भूकंपशास्त्रं.

Seize, *vt.* सहसा *or* बलात् ग्रह् 9 P *or* धृ 10 P; आविश् 6 P,

उपसृज् 6 P । Seizure, *n.* ग्रहणं, ग्राह, धरणं; आक्रम, आवेश.

Seldom, *adv.* कदाचित्, क्वचित्, नातिभृशं, विरलं.

Select, *a.* वृत; उत्कृष्ट, विशिष्ट; नातिव्यापक । *vt.* उद्ग्रह् 9 P, वृ 5. 10 U, वॄ 9 U । –ion, *n.* उद्ग्रहणं, वरणं; वृतवस्तु *neu.* । –ive, *a.* वरणात्मक । –or, *n.* वरणाधिकारिन् *m.*

Selenography, *n.* चंद्रवर्णनं.

Self, *n.* आत्मन् *m*; स्वार्थ । *a.* आत्म०, स्व० *in comp* । –begot, *a.* स्वयंभू । –collected, *a.* आत्मवत्, धीर, निराकुल । –colour, *n.* आमिश्रवर्ण । –command, –control, *n.* आत्मसंयम । –communion, *n.* ध्यानं, प्रणिधानं । –conceit, *n.* अहंकार, दर्प । –conscious, *a.* आत्मज्ञ । –contained, *a.* अवाचाल, मौनवृत्ति । –contradictory, *a.* विप्रतिपन्न । –denial, *n.* स्वार्थत्याग । –evident, *a.* स्वतःसिद्ध । –existent, *a.* स्वयंभू । –government, *n.* स्वायत्तशासनं । –indulgence, *n.* भोगासक्ति *f* । –interest, *n.* स्वार्थ । –love, *n.* स्वार्थनिष्ठा, ०परायणता; अहंकार । –made, *a.* स्वश्रमसमृद्ध । –mortification, *n.* तपस् *neu*; आत्मताप । –opinionated, *a.* प्रतिनिविष्ट, दुराग्रह । –possessed, *a.* अक्षुब्ध, निराकुल, शांत; प्रत्युत्पन्नमति । –realization, *n.* आत्मोन्नति *f* । –reliance, *n.* स्वावलंबनं । –respect, *n.* स्वाभिमान । –righteous, *a.* दांभिक । –same, *a.* अनन्य, अभिन्न । –sufficient, *a.* स्वेच्छापूरक; अवलिप्त, दृप्त । –will, *n.* दृढाग्रह, प्रतिनिविष्टवृत्ति *f*, स्वैरता; –willed, *a.* स्वैर, प्रतिनिविष्ट । Selfdom, Selfhood, *n.* व्यक्तित्वं । Selfish, *a.* स्वार्थपर, ०निष्ठ; –ly, *adv.* स्वार्थभक्त्या; –ness, *n.* स्वार्थपरता, ०भक्ति *f* । Selfless, *a.* स्वार्थत्यागिन्, स्वहितोपेक्षक.

Sell, *vt.* विक्री 9 A, विपण् 1 A; प्रतॄ *c*, वंच् *c* । *vi.* विक्री *Pass* । *n.* प्रतारणा, वंचना; आशाभंग । –er, *n.* विक्रयिन् *m*, विक्रेतृ *m.*

Selvedge, *n.* अंचल *mn*, दशा.

Semasiology, *n.* शब्दार्थशास्त्रं.

Semblance, *n.* आकार, रूपं; आभास; सादृश्यं.

Semen, *n.* तेजस् *neu*, पौरुषं, बीजं, प्रधानधातु *m*, रेतस् *neu*, वीर्यं, शुक्रं, स्नेहु *neu*, हर्षजं, हिरणं, हीलं.

Semester, *n.* वर्षार्धं.

Semi–, *prefix.* अर्ध० । –annual, *a.* आर्धवार्षिक, षाण्मासिक । –annular, –circular, *a.* अर्धवर्तुल । –fluid, *a.* द्रवप्राय ।

–lunar, *a.* अर्धचंद्राकार । –menstrual, *a.* आर्धमासिक, पाक्षिक । –vowel *n.* अंतःस्थ.

Seminal, *a.* रेतोविषयक ; बैजिक ; प्रजननात्मक.

Seminary, *n.* पाठशाला, विद्यालय.

Semination, *n.* बीजप्रसारणं । Seminiferous, *a.* बीजधारिन् , बीजोत्पादिन् ; शुक्रवाहिन्.

Sempiternal, Sempiternous, *a.* अनंत, अविनाशिन्, नित्य, निरंतर, शाश्वत, सार्वकालिक । Sempiternity, *n.* आनंत्यं, नैरंतर्यं.

Sempstress, *n.* सूचिकर्माजीवा.

Senate, *n.* परिषद् , संसद् , सभा *all f*; मंत्रिसभा । Senator, *n.* परिषद्य , सदस्य, सभासद् *m*.

Send, *vt.* प्रस्था *c*, प्रहि 5 P, (सं०)-प्रेष् *c*, विसृज् 6 P. *c* ; (cast) क्षिप् 6 P, प्रास् 4 P; (कष्टादिकं) कृ *c*, संपद् *c* । To s. for, आह्वे 1 P, निमंत्र् 10 A । –off, *n.* प्रस्थानसत्कार.

Senescent, *a.* जरोन्मुख.

Senile, *a.* जराविषयक, जरामूलक, जरोत्पन्न । *n.* जरा, ज्यानि *f*, वार्द्धकं-क्यं, स्थाविरं.

Senior, *a. n.* अग्रज, ज्यायस् , वरीयस् , वर्षीयस् ; उच्चतराधिकारिन् । –ity, *n.* अग्रजत्वं, ज्यायस्त्वं, ज्येष्ठत्वं; अधिकारज्येष्ठता.

Sensation, *n.* उपलब्धि *f*, बोध, वेदनं, संवेदना; विस्मय, संरंभ, संक्षोभ । –al, *a.* संवेदनात्मक; विस्मापक, संक्षोभकर; –ly, *adv.* विस्मापकप्रकारेण । –alism, *n.* विस्मयोत्पादनं.

Sense, *n.* इंद्रियं, हृषीकं; उपलब्धि *f*, बोध; प्रज्ञा, बुद्धि *f*, मति *f*, विवेक, वैचक्षण्यं; चैतन्यं, संज्ञा; बहुजनमतं; अर्थ, आशय, तात्पर्यं, भाव । *vt.* उपलभ् 1 A । In, out of one's s.s, प्रकृतिस्थ; उन्मत्त, मतिभ्रष्ट । To come to, recover one's s.s, प्रकृतिं *or* संज्ञां आपद् 4 A *or* लभ् 1 A । –less, *a.* नष्टचेतन, नष्टसंज्ञ, मूर्च्छित; अज्ञ, मूढ, मूर्ख, विवेकहीन; अर्थशून्य, निरर्थक; –ly, *adv.* मूर्खवत् , निर्विवेकं.

Sensible, *a.* इंद्रियग्राह्य, उपलभ्य, वेद्य; चतुर, प्राज्ञ, विदग्ध, विवेकिन्; युक्त, योग्य, विवेकप्रचुर, समंजस, समीक्ष्यकृत; अभिज्ञ, उपलब्ध, ०वेदिन् । –y, *adv.* विवेकपूर्वं; स्पष्टं । Sensibility, *n.* वेद्यता; चेतना, वेदनाशक्ति *f*; सुविकार्यता । Sensificatory, *a.* संवेदनाकर.

Sensitive, *a.* सुविकार्य; क्षिप्रग्राहिन् ; सूक्ष्मदर्शक । S. plant, नमस्कारी, लज्जालु *f*, लज्जिरी । –ly, *adv.* क्षिप्रविकारेण; सूक्ष्मं । –ness, *n.* सुविकार्यता.

Sensorium, *n.* मस्तिष्क, मस्तुलुंगक.

Sensual, *a.* इंद्रियविषयक, ०मूलक; कायिक, वैषयिक; इंद्रियवश, भोगासक्त, लंपट, विषयासक्त । -ism, -ity, *n.* भोगासक्ति *f*, लांपट्यं । -ist, *n.* भोगासक्त, भोगिन् *m*, विलासिन् *m*.

Sensuous, *a.* इंद्रियमूलक: वैषयिक; अनिंद्रियातिलंघिन्, इंद्रियमात्रबद्ध.

Sentence, *n.* वाक्यं; दंडाज्ञा, निर्णय; आभाणक; सूत्रं । *vt.* दंडं आज्ञा *c* *or* निर्णी 1 P.

Sententious, Sentential, *a.* सूत्रप्राय, संक्षिप्तबह्वर्थ.

Sentient, *a.* उपलब्धिमत्, प्रेक्षावत्, सचेतन । Sentience, -cy, *n.* सचेतनता.

Sentiment, *n* भाव, विकार, रस, वृत्ति *f*; आशय, मतं । -al, *a.* भावविषयक, ०प्रधान, रसमय । -alism, *n.* भावप्रधानता । -alist, *n.* सुविकार्यवृत्ति *m*, रसिक । -alize, *vi.* भावप्राधान्यं साध् *c.*

Sentinel, Sentry, *n.* रक्षक, रक्षासैनिक, रक्षिन् *m* । -go, *n.* रक्षाक्रमणं.

Separate, *vt.* पृथक्, 8 U, विघट् *c*, वियुज् 7 A. 10 U, विश्लिष् *c*; विप्रयुज् 7 A. 10 U, विरह् 10 U । *vi.* पृथग्भू 1 P, विघट् 1 A, वियुज् *Pass*, विश्लिष् 4 P; परावृत् 1 A, भिन्नमार्गैः गम् 1 P । *a.* पृथक्कृत, पृथग्भूत, विश्लिष्ट, विभक्त, असंबद्ध; भिन्न, व्यतिरिक्त । S. estate, स्त्रीधनं । -ly, *adv.* पृथक् । -ness, *n.* पार्थक्यं, पृथग्भाव, भिन्नता । Separable, *a.* वियोज्य, विश्लेष्य । Separation, *n.* पृथक्करणं, विघटनं, विच्छेद, विभाग, विश्लेष; पार्थक्यं, पृथग्भाव, विप्रयोग, वियोग, विरह । Separatist, *n.* पक्षत्यागिन् *m* । Separatrix, *n.* विच्छेदचिह्नं.

Sepia, *n.* कृष्णकपिशवर्ण.

Sepoy, *n.* भट, योध, सैनिक.

Sepsis, *n.* पूयनं, पूयस्राव; रक्तदूषणं.

Sept, *n.* कुलं, गोत्रं.

Septan, *a.* साप्ताहिक.

Septangular, *a.* सप्तकोण, सप्तास्र.

Septempartite, *a.* सप्तविध.

Septenary, *a.* सप्तात्मक । *n.* सप्तकं । Septennium, *n.* वर्षसप्तकं.

Septentrional, *a.* उत्तर, उदंच्, उदीचीन, उदीच्य.

Septet, *n.* सप्तकं.

Septic, *a.* पूतिकर । -æmia, *n.* रक्तदूषणं.

Septuagenarian, *n.* सप्ततिवर्षीय *m.*

Septum, *n.* नासिकांतःपट, बीजांतःपट.

Septuple, *a.* सप्तगुण.

Sepulchre, *n.* प्रेतावट, शवगर्त, शवगृहं, समाधि *m* । Sepulchral, *a.* श्मशानसूचक; निरानंद, खेदमय.

Sepulture, *n.* निखननं, निगूहनं.

Sequel, *n.* उत्तरभाग; उदर्क, परिणाम, फलं.

Sequence, *n.* उत्तरकालीनत्वं, आनंतर्यं; अनुक्रम, अन्वय, परंपरा। Sequent, -ial, *a.* अनुगामिन्.

Sequester, Sequestrate, *vt* पृथक् कृ 8 U *or* रक्ष् 1 P, वियुज् 7 A. 10 U; राजसात्कृ 8 U। Sequestration, *n.* पृथग्रक्षणं, राजसात्करणं.

Seraglio, *n.* अंतःपुरं, अवरोध.

Sere, *a.* जीर्ण, विशीर्ण, शुष्क.

Serenade, *n.* रात्रिगीतं। *vt.* रात्रिगीतैः रंज् *c.*

Serene, *a.* निराकुल, प्रसन्न, शांत; निरभ्र, स्वच्छ, अक्षुब्ध। -ly, *adv.* प्रसादेन, शांतं। Serenity, *n.* निराकुलता, प्रसन्नता, प्रसाद, शांति *f.*

Serf, *n.* चेट, दास, दासेय-र। -dom, *n.* दास्यं.

Serial, *a.* (आनु०)क्रमिक। *n.* क्रमिकपत्रिका, क्रमिकाख्यानकं। -ly, *adv.* क्रमरूपेण, क्रमशः, यथाक्रमं.

Seriate, *a.* क्रमिक। Seriatim, *adv.* अनुक्रमशः, यथाक्रमं.

Sericate, Sericeous, *a.* कौशेय, क्षौम; मसृण, श्लक्ष्ण.

Sericulture, *n.* पट्टकीटपालनं.

Series, *n.* आनुपूर्वी-र्व्यं, परंपरा, परिपाटी, पर्याय; आलि, आवलि, पंक्ति, पद्धति, माला, मालिका, राजि, श्रेणि-णी *all f.*

Serious, *a.* गंभीर, धीर; अपरिहासिन्; गुर्वर्थक, बह्वर्थक। -ly, *adv.* गंभीरतया, परिहासं विना; भृशं। -ness, *n.* गंभीरता; गुर्वर्थकता.

Sermon, *n.* धर्मप्रवचनं; उपदेश। -ize, *vi.* धर्मप्रवचनं *or* उपदेशं कृ 8 U.

Serous, *a.* रक्तरसविषयक, रुधिरद्रवोपम; अनिबिड.

Serpent, *n.* अनिलाशन, अहि, आशीविष, उरग, उरंगम, काकोदर, कुंडलिन्, कुंभीनस, गूढपाद्-द, चक्रिन्, चक्षुःश्रवस्, जिह्म, दंदशूक, दर्वीकर, दीर्घपृष्ठ, दृक्श्रवस्, द्विजिह्व, द्विरसन, नाकुसद्मन्, नाग, पन्नग, फुल्लरीक, बिलेशय, बिलौकस्, भुज(जं)ग, भुजंगम, लेलिहान, विषधर, व्याल, सरीसृप, सर्प, हरि; (hooded) फणभृत्, फणिन्, भोगधर, भोगिन्, मंडलिन्; (striped) राजि(जी)ल; (spotted) मातुलाहि, मालुधान। -charmer, *n.* गारुडिक। -ine, *a.* सर्पोपम, औरग; कुटिल, जिह्म, वक्र, विसर्पिन्; कापटिक, मायाविन्.

Serpigo, *n.* दद्रुमंडलं.

Serrate, *a.* अनुक्रकच, दंतुर.

Serried, *a.* संहत, घनव्यूढ.

Serum, *n.* रुधिरद्रव, वसा.

Servant, *n.* किंकर, चेट(क), डिंगर, दास, नियोज्य, परजात, परिकर्मिन्,

परिचारक, परिजन, परिस्कंद, परैधित, पालूक, प्रेंख, प्रेष्य, भुजिष्य, भृत्य, लाडीक, शुश्रूषक, सेवक । -girl, -maid, *n.* चेटा, चेटिका, चेटी, दासी ; सैरंध्री.

Serve, *vt.* उपचर् 1 P, उपस्था 1 A, परिचर् 1 P, शुश्रूषते *Des.*, सेव् 1 A; उपकृ 8 U, साहाय्यं कृ 8 U, निर्वृत् *c*, संपद् *c*; आचर् 1 P, चेष्ट् 1 A; (dish) उपस्था *c*, ऋ *c*, प्रतिपद् *c*; (furnish) उपपद् *c*, सनाथीकृ 8 U, संभृ 3 U; उत्सृज् 6 P, पुरस्कृ 8 U; क्षिप् 6 P, प्रास् 4 U । *vi.* कार्यं *or* सेवां कृ 8 U *or* संपद् *c*, नियोजित *a.* अस् 2 P; उपयुज् *Pass*, उपयोगं प्राप् 5 P, कॢप् 1 A । To s. the devil, दुराचारेण वृत् 1 A । To s. at table, परिविष् *c* । To s. the turn, need, अलं *or* पर्याप्तं भू 1 P । To s. a sentence, (आदिष्ट॰) दंडं भुज् 7 P । S.ing-man, -maid, दास-सी, चेट-टी.

Service, *n.* उपचार, उपचर्या, उपस्थानं, परिचर्या, शुश्रूषा, सेवा; कर्मन् *neu*, नियोग, वृत्ति *f*, व्यवहार, व्यापार; कैंकर्य, दासवृत्ति *f*, दास्यं; नियोगिमंडलं, ॰वर्ग; उपकार, उपकृति *f*, साहाय्यं; उपासना, पूजा; पात्रसामग्री । -able, *a.* उपकारक, उपकारिन्, साहाय्यपर; कार्यदक्ष, निपुण; उपयुक्त, कार्यकर, लाभकर, हित; दृढ, चिरप्रयोज्य.

Serviette, *n.* नक्तक, वरकं.

Servile, *a.* दासयोग्य, ॰विषयक, दासेय; अधम, अपकृष्ट, नीच, हीन; श्ववृत्ति । -ly, *adv.* दासवत्; श्ववृत्त्या । Servility, *n.* दास॰, श्ववृत्ति *f*, नीचलालनं.

Servitor, *n.* किंकर, चेटक, दास, भृत्य, सेवकः अनुयायिन्, अनुवर्तिन्, पारिपार्श्वक.

Servitude, *n.* कैंकर्य, दासत्वं, दास्यं, सेवा.

Sesame, Sesamum, *n.* तिलक, साराल । Open sesame, गुह्यविशदीकरणोपाय.

Sesquipedalian, *a.* बह्वक्षर; बृहच्छब्दपूर्ण.

Session, *n.* उपवेशनं, संमेलनं; (sacrificial) सत्रं ; संमेलनकाल.

Set, *vt.* निक्षिप् 6 P, निधा 3 U, निविश् *c*, न्यस् 4 U, स्था *c*; (सं)युज् 7 A. 10 U; समाधा 3 U, संविधा 3 U; (razor) तीक्ष्णीकृ 8 U, शाणयति *Den*; (jewels) अनुव्यध् 4 P, खच 10 U; घनीकृ 8 U, विन्यस् 4 U, व्यवस्था *c*, रच् 10 U; प्रवृत् *c*; निर्दिश् 6 P, उपन्यस् 4 U; गण् 10 U, निरूप् 10 U । To s. eyes on, यदृच्छया दृश् 1 P *or* विद् 6 P *or* समासद् *c* । To s. one's hand, name to (a document), नाम लिख् 6 P,

स्वाक्षरेण चिह्नयति *Den* । To s. fire, light to, ज्वल् *c*, दह् 1 P । To s. pen to paper, लिख् 6 P । To s. one's face against, दृढं प्रतिक्षिप् 6 P *or* विप्रलप् 1 P । To s. one's cap at, चित्ताकर्षणाय यत् 1 A; प्रणयविलासं आरभ् 1 A । To s. sail, नावं मुच् 6 P. *c* । To s. one's teeth, दंतान् संघट्ट् *c*; दृढनिश्चयं कृ 8 U, दृढाग्रहेण वृत् 1 A । To s. right, straight, प्रतिसमाधा 3 U । To s. to music, रागबद्धं *a. or* स्वरबद्धं *a.* कृ 8 U । To s. apart, पृथक् कृ 8 U, वियुज् 7 A. 10 U. । To s. aside, निराकृ 8 U; प्रत्यादिश् 6 P । To s. at defiance, अवगण् 10 U, अवमन् 4 A । To s. by the ears, at loggerheads, कलहे प्रवृत् *c or* प्रोत्सह् *c* । To s. down, गण् 10 U; लिख् 1 P । To s. forth, प्रतिपद् *c*, निरूप् 10 U । To s. free, मुच् 6 P. *c* । To s. off, भूष् 10 U । To s. on, प्रेर् *c*, प्रोत्सह् *c* । To s. the heart, mind on, मनः बंध् 9 P, दृढासक्त *a.* भू 1 P । To s. up, विरच् 10 U, स्था *c*; उपक्रम् 1 A, प्रारभ् 1 A । To s. at naught, अवगण 10 U, अवमन् 4 A.

Set, *vi.* अस्तं गम् 1 P, या 2 P, *etc.*; घनीभू 1 P; वह् 1 P । To s. about, उपक्रम् 1 A, प्रारभ् 1 A; कलहायते *Den.* । To s. forth, off, out, प्रया 2 P, प्रस्था 1 P । To s. in, आरभ् *Pass* । To s. up for, आत्मानं मिथ्या दृश् *c or* प्रतिपद् *c* । To s. upon, आपत् 1 P, अवस्कंद् 1 P.

Set, *a.* नियत, निश्चित; घनीभूत; दृढ, स्थिर; खचित । Of s. purpose, कामतः, इच्छयैव, विचारपूर्वकं.

Set, *n.* गण, जाति *f*, वर्ग; अस्तमनं, अस्तमय; अंगविन्यास; योजना; गति *f* । To make a dead s. at, दृढाग्रहेण अवस्कंद् 1 P *or* प्रवृत् 1 A; वशीकरणे दृढं यत् 1 A । -back, *n.* प्रतिरोध, प्रतिबंध । -down, *n.* अवज्ञा, अवमान, धिक्कार । -off, *n.* प्रतितोलनं; प्रतिभूषणं । -to, *n.* कलह, द्वंद्वं, संमर्दः; विप्रलाप.

Setaceous, *a.* शूकावृत.

Settee, *n.* मंच.

Setter, *n.* मृग्यदर्शक (कुक्कुर).

Setting, *n.* अस्तमनं; घनीकरणं; संहति *f*; रत्नाधार; रंगसज्जा; परिस्थिति *f*.

Settle, (1) *n.* मंच.

Settle, (2) *vt.* दृढं स्था *c or* निधा 3 U, स्थिरीकृ 8 U; (प्रदेशे)

निविश् c or वस् c; निरूप् 10 U, निर्णी 1 P, निर्धृ 10 U, निश्चि 5 U, परिच्छिद् 7 P; समाधा 3 U; निश्चयेन व्यवहृ 1 P; निस्तॄ c। vi. स्थिरीभू 1 P; गतिपरिभ्रमणादिकात् विरम् 1 P; अधिवस् 1 P; अधः or तलं गम् 1 P; निर्मलीभू 1 P; निर्णयं, निस्तारं, प्रतिसमाधानं, etc. कृ 8 U। -ment, n. दाय०, रिक्थयोजना; (marriage) शुल्क neu; अधिनिवेश, उपनिवेश, अधिवासितप्रदेश, ०स्थानं । -r, n. उपनिवेशिन् m.

Seven, a. n. सप्तन् । -fold, a. सप्तगुण । -th, a. सप्तम.

Seventeen, a. n. सप्तदशन् । -th, a. सप्तदश.

Seventy, a. n. सप्तति f । Seventieth, a. सप्ततितम.

Sever, vt. पृथक्कृ 8 U, विभिद् 7 P, वियुज् 7 A. 10 U, विश्लिष् c; अवकृत् 6 P, अवच्छिद् 7 P । -ance, n. विच्छेद, विश्लेष.

Several, a. भिन्न, विविध, विशिष्ट, सविशेष, पृथग्भूत । -ly, adv. पृथक्, एकैकशः, व्यक्तिशः। -ty, n. असामान्या०, ऐकांतिकाधिकार.

Severe, a. अमृदु, असौम्य, परुष, रूक्ष ; अशिथिल, दृढ ; दुःसह ; आर्तिकर, पीडावह ; गंभीर, अपरिहासिन् ; अनलंकृत । -ly, adv. परुषतया ; दृढं ; तीव्रं । Severity, n. पारुष्यं, रूक्षता ; दृढत्वं ; गंभीरता.

Sew, vt. सिव् 4 P., वे 1 U। -ing, n. सीवनं, स्यूति f.

Sewer, n. मलप्रणाली, ०मार्ग, सारणि-णी f । Sewage, n. सारणीनिर्गतमलं । Sewerage, n. मलमार्गरचना.

Sex, n लिंगं, जाति f, प्रकृति f। -ology, n. कामशास्त्रं । -ual, a. लिंगविषयक, ०मूलक ; मैथुनविषयक, ०मूलक ; n. s. intercourse, निधुवनं, मैथुनं, रतं, सुरतं.

Sexagenarian a. n. षष्टिवर्षीय.

Sexangle, n. षट्कोण.

Sexennial, a. षड्वार्षिक.

Sextant, n. वृत्तषड्भाग.

Sexton, n. श्मशानरक्षक.

Shabby, a. अधम, कदर्य, क्षुद्र, कुत्सित, तुच्छ, नीच, हीन; कृपण, अमुक्तहस्त; जर्जर, जीर्ण, मलिन; जीर्ण०, मलिनवस्त्रधारिन् । Shabbily, adv. कुत्सितं ; मलिनवस्त्रेण.

Shack, (1) n. वृथाकालक्षेपक, तुंदपरिमार्ज; कदश्व.

Shack, (2) n. क्षुद्रकुटी.

Shackle, n. हस्तपाश, निगड mn, शृंखला ; (pl.) निरोध, बंधनं; अंतराय । vt. निगडयति Den,

पाशेन बंध् 9 P; निरुध् 7 U; प्रतिबंध् 9 P.

Shade, *n*.. छाया; प्रच्छायं; अंधकार, तिमिरं; दीपाच्छादनं; प्रेत, मृतात्मन् *m*; (*pl*) नरक, निरय; ईषत्, मनाक्। *vt*. प्रकाशात् आच्छद् 10 U *or* आवृ 5 U; छायया सनाथीकृ 8 U; असितवर्णेन चित्र् 10 U। Shading, *n*. सितासितवर्णरचना। Shady, *a*. छायान्वित, प्रच्छाय, निरातप; अभिशस्त, अवद्य.

Shadow, *n*. छाया; अंधकार; आश्रय; प्रतिच्छाया, प्रतिबिंबं, प्रतिरूपं; आभास, लेशमात्रं। *vt*. अंधकारयति *Den*, तिमिरयति *Den*; छायया आच्छद् 10 U; अस्पष्टं निरूप् 10 U *or* प्रतिबिंबयति *Den*; निभृतं ईक्ष् 1 A *or* अनुसृ 1 P। -y, *a*. छायामय; छायात्मक, मायात्मक, अतथ्य.

Shaft, *n*. कांड, दंड; बाण, शर, सायक; वारंग, त्सरु *m*; धुर् *f*; अवट.

Shag, *n*. निबिडकैशिकं। -gy, *a*. अतिलोमश; अपरिष्कृत, मलिन; अश्लक्ष्ण; गुल्मावृत.

Shagreen, *n*. अश्लक्ष्ण०, घर्षणचर्मन् *neu*.

Shake, *vi*. कंप् 1 A, क्ष्माय् 1 A, (वि०) चल् 1 P, वेप् 1 A, वेल्ल् 1 P। *vt*. *c of prec*; धू 5. 9 U; आकुलीकृ 8 U, (सं०) क्षुभ् 1 P; अप्रमाणीकृ 8 U, खंड् 10 U। *n*. (*also* Shaking) कंप, कंपनं, विधूति *f*, विधूननं, वेपथु *m*, वेपनं, वेल्लनं; आकुलता, संक्षोभ, संभ्रम; स्वरकंप। To s. hands, हस्तौ स्पृश् 6 P। To s. off, विधूननेन अपास् 4 U, निराकृ 8 U। No great s.s, क्षुद्र, तुच्छ, अगणनार्ह। Shaky, *a*. सकंप; अस्थिर, चल, लोल; अदृढ; शंकान्वित.

Shall, *v. aux*. *Exp. by Future forms*; "*obligation*" "*command*" *exp. by Potential forms, etc.*

Shallop, *n*. उडुप, कोल, प्लव.

Shallow, *a*. अग(गं)भीर; उत्तान; गाध; पल्लवग्राहिन्, शास्त्रचुंबक। *n*. गाधस्थलं। -brained, -pated, *a*. अल्पमति, मूढ। -hearted, *a*. अनुदार.

Sham, *vt*. अपदिश्, व्यपदिश् 6 P; सकपटं विडंब् 10 U *or* दृश् *c or* प्रकटयति *Den*। *n*. प्रतारणा, वंचना, व्यपदेश, व्याज। *a*. कूट, कृतक, कृत्रिम, छाद्मिक.

Shamble, *vi*. अनिपुणतया *or* अललितगत्या चल्। 1 P -ing, *a*. अललित.

Shambles, *n. pl*. वधागारं, शू(सू)ना, वधस्थानं.

Shame, *n.* अपत्रपणं, अपत्रपा, त्रपा, मंदाक्षं, लज्जा, व्रीडा, शालीनता, ह्री ; अपकीर्ति *f*, अयशस् *neu*, कलंक, दुष्कीर्ति *f*, दूषणं । *vt.* लज्जास्पदं कृ 8 U, लस्ज् *c*; कलंकयति *Den* । To feel s., लस्ज् 1 A । –faced, *a.* लज्जालु, विनीत, शालीन, ह्रीमत् । –ful, *a.* अपकीर्तिकर, अयशस्य, गर्हित, लज्जावह ; –ly, *adv.* गर्हित°, लज्जाकरप्रकारेण । –less, *a.* अविनीत, निर्लज्ज, निर्व्रीड, वियात; –ly, *adv.* निर्लज्जं.

Shampoo, *vt.* मृद् 9 P.*c*, संवह् *c*; प्रक्षल् 10 U । *n.* संवाहनं; केशप्रक्षालनं.

Shanghai, *vt.* विमुह्य नौकायां निविश् *c*.

Shank, *n.* जंघा, पाद.

Shanty, *n.* क्षुद्रकुटी.

Shape, *vt.* क्लृप् *c*, घट् *c*, निर्मा 2 P. 3 A, रच् 10 U, रूप् 10 U; युज् 7 A. 10 U, समाधा 3 U । *vi.* घट् 1 A, परिणतिं गम् 1 P । *n.* आकार, आकृति *f*, मूर्ति *f*, रूपं; व्यवस्था, सुघटना । To s. well, शुभफलं सूच् 10 U । To lick into s, आकारं विधा 3 U; सम्यक् घट् *c or* रच् 10 U । –less, *a.* कुघटित, कुरूप, विरूप। –ly, *a*, सुघटित, सुरूप, सुरेख.

Shard, *n.* कर्पर, खर्पर, घोल.

Share, (1) *n.* अंश, भाग, विभाग; (part of estate) उद्धार, वंट । *vt.* अंश् 10 U, परिक्लृप् *c*, वंट् 10 U, (सं°)विभज् 10 U; अंशं *or* भागं ग्रह् 9 P *or* भुज् 7 A; सह अनुभू 1 P । –holder, *n.* अंश°, भागधर । –r, *n.* अंशक, अंशयितृ, अंशिन्, भागग्राहिन् *all m*.

Share, (2) *n.* कुशी, निरीष *mn*, फाल.

Shark, *n.* ग्राह, तंतुण–न, तंतुक, तंतुनाग, तंत्र-द्र; धूर्त, वंचक । *vt.* कपटेन अर्ज् 1 P. *c*.

Sharp, *a.* क्ष्णुत, तीक्ष्ण, तेजित, निशा(शि)त; तीक्ष्णाग्र; अम्ल, कटु, तिग्म; तीव्र, प्रखर; कर्कश, कर्णकटु; उच्च , उदात्त ; अरुंतुद, परुष ; कुशल, चतुर, दक्ष, निपुण, सूक्ष्ममति ; क्षिप्र, चपल, शीघ्र । *adv*, यथासमयमेव। *n.* उदात्तस्वर। S. practice, कैतवं, प्रतारणा । –en, *vt.* क्ष्णु 2 P, तिज् *c*, तीक्ष्णीकृ 8 U, (नि°)शो 4 P । –er, *n.* कितव, धूर्त, मौष्टिक, वंचक । –ly, *adv.* तीक्ष्णं, तीव्रं । –ness, *n.* तीक्ष्णता ; तीव्रता ; कटुत्वं । –shooter, *n.* लक्ष्यवेधिन् *m*, संधानभेदिन् *m* । –sighted, *a.* सूक्ष्मदर्शिन् । –witted, *a.* तीव्रबुद्धि, सूक्ष्ममति.

Shatter, *vt.* खंड् 10 U, निर्दल् *c*, विदृ 9 P. *c*, विभंज् 7 P, विमृद् 9 P; अवसद्, उत्सद्, ध्वंस्, नश् *all c* । *vi* भंज्, भिद्, विदृ *all pass* । -pated *n.* मतिभ्रष्ट, विक्षिप्तचित्त.

Shave, *vt.* आवप् *c*, क्षुर् 6 P, खुर् 6 P, मुंड् 1 P, वप् 1 U.*c*; तक्ष् 1.5 P; मनाक् स्पृष्ट्वा अती 2 P । *vi.* (आत्म०)मुंडनं कृ 8 U । *n.* क्षौरं, मुंडनं, वपनं; खंड *mn*, छेद; कथमपि संवृत्तो विघ्नपरिहार । -r, *n.* क्षुरिन् *m*, क्षौरिक, खरालिक, नापित.

Shawl, *n.* अवगुंठनं, प्रावार(क).

She, *pron.* सा, एषा.

Sheaf, *n.* गुच्छ, स्तबक.

Shear *vt.* कृत् 6 P, छिद् 7 P, लू 9 U; (कर्तनेन) अपहृ 1 P; विलुंट् 1 P. 10 U । -s, *n. pl.* कर्तरी, खंडधारा, छेदनी.

Sheath, *n.* कोश-ष, पिधानं । -e, *vt.* कोशे निविश् *c*; (कोशादिके) पिधा 3 U; अपह्नु 2 A, गुप् 1 P. 10 U; to s. the sword, संधिं कृ 8 U । -ing, *n.* आवरणं, कोश, पिधानं.

Sheave, *vt.* गुच्छरूपेण एकीकृ 8 U.

Shed, (1) *n.* शाला; कुटी.

Shed, (2) *vt.* गल् *c*, (अव०, नि०)-पत् *c*, (वि०)मुच् 6 P. *c*, विसृज् 6 P, स्रु *c*; उत्सृज् 6 P, क्षिप् 6 P, उद्गॄ 6 P, प्रसृ *c*.

Sheen, *n.* कांति, द्युति, प्रभा *all f*, तेजस् *neu* । -y, *a.* उज्ज्वल, तेजस्विन्, देदीप्यमान.

Sheep, *n.* अवि, *f*, अविला, उरणी, उरा, एडका, कुररी, जालकिनी, मेषी, रुजा; (male) मेष, *etc.* *See* 'Ram'; मुग्धजन, मूढ । A flock of s., औरभ्रं । -faced, (*also* sheepish) *a.* अप्रगल्भ, लज्जालु, विनीत; आत्मशंकिन्; साशंक.

Sheer, (1) *a.* शुद्ध, अमिश्र, केवल, सरल; लंब । *adv.* साकल्येन; सरलतया.

Sheer, (2) *vi.* (सरलमार्गात्) अपसृ 1 P, च्यु 1 A.

Sheet, *n.* पट; पत्रं, फलकं; प्रच्छद; राशि *m*, विस्तार । *vt.* पटेन आच्छद् 10 U । Three s.s in the wind, क्षीब, मदाढ्य । -lightning, *n.* विद्युन्माला.

Shekels, *n. pl.* द्रविणं, धनं, वित्तं.

Shelf, *n*, फलक *mn.* । On the s., अपास्त, निराकृत, परित्यक्त.

Shell, *n.* कवच *mn*, कोश-ष, पुट, शिंबा; कंबु *m*, शंख, शुक्तिका; अग्निनालिका । *vt.* निस्त्वचीकृ 8 U, कोशात् उद्धृ 1 P; अग्निनालिकाः प्रक्षिप् 6 P । To s. out, व्यय् 10 U, देयमूल्यं निस्तॄ *c*.

Shellac, *n.* विशुद्धलाक्षा.

Shelter, *n.* आश्रय, शरणं, संश्रय; अभयं, रक्षणं । *vt.* अव् 1 P, गुप् 1 P. 10 U, त्रै 1 A, रक्ष् 1 P; आच्छद् 10 U, व्यवधा 3 U । –less, *a.* निराश्रय; दीन.

Shelve, (1) *vt.* फलके निधा 3 U *or* स्था *c*; अपास् 4 U, व्याक्षिप् 6 P । Shelvy, *a.* प्रलंब.

Shelve, (2) *vt.* क्रमशः प्रवणीभू 1 P । –ing, *a.* प्रवण.

Shepherd, *n.* अवि०, मेषपाल । *vt.* प्रतिपा *c*; संगम् *c*, संमिल् *c*,

Shibboleth *n.* प्रत्ययवाच् *f*, ०शब्द.

Shield, *n.* खड्गरीट, खेटकं, चर्मन् *neu*, ढालं, फरं, फलकं; रक्षणं; रक्षक । *vt.* त्रै 1 A, रक्ष् 1 P; रक्षणार्थं आच्छद् 10 U.

Shift, *vi.* चल् 1 P, सृ 1 P, स्थानांतरं कृ 8 U *or* गम् 1 P; उपायं कॢप् *c or* युज् 7 A. 10 U; अन्यथाभू 1 P, परिवृत् 1 A । *vt.* *c of prec*; अन्यथाकृ 8 U । *n.* स्थानांतरगमनं; परिवर्तनं; उपाय, युक्ति *f*; कपटं, प्रतारणा । To s. for oneself, जीविकां साध् *c or* प्रयुज् 7 A. 10 U । –y, *a.* कापटिक, कुटिल, वंचक; –ly, *adv.* सकपटं.

Shikar, *n.* मृगया । –ee, –i, *n.* आखेटक, व्याधः.

Shilly-shally, *vi.* अनिश्चयेन वृत् 1 A *or* आचर् 1 P; दोलायते *Den.* । *n.* अनिश्चय, संदेह.

Shimmer, *vi.* मंदप्रभय. द्युत् 1 A *or* प्रकाश् 1 A । *n.* मंदप्रभा, ०प्रकाश.

Shin, *n.* जंघाग्रभाग । *vi.* आरुह् 1 P; क्रम् 1 U.

Shindy, *n.* कलह, कोलाहल, संमर्द.

Shine, *vi.* दीप् 4 A, द्युत् 1 A, प्रकाश् 1 A, (प्र०, वि०) भा 2 P, (वि०)भास् 1 A, भ्राज् 1 A, राज् 1 A, विलस् 1 P, शुभ् 1 A; उत्कर्षं *or* गौरवं प्राप् 5 P । *vt.* *c of prec*; तिज् *c*; प्रमृज् 2 P. *c* । *n.* दीप्ति *f*, द्युति *f*, प्रकाश; आतप । –r, *n.* (सुवर्ण०) नाणकं । Shining, Shiny, *n.* उज्ज्वल, देदीप्यमान, द्युतिमत्, भासुर, भास्वत्, भ्राजमान, रुचिर.

Shingle, *n.* (1) छदिःपट्टिका । (2) अष्ठीलाः *pl*, पाषाणशकलानि *pl* । (3) (*pl.*) पामन् *m* । Shingly, *a.* (1) अष्ठीलाकीर्ण; (2) पामन-र.

Ship, *n.* (महा०)नौका, तरांधु *m*, पोत–थ, पोहित्थं, प्रवहणं, होड । *vt.* नौकायां निविश् *c or* प्रेष् *c or* प्रहि 5 P । *vi.* नावं आरुह् 1 P । –man, *n.* नाविक, पोतवाह । –master, *n.* नौकाध्यक्ष, ०पति

m । -ment, *n.* नौकायां संप्रेषणं; संप्रेषितभांडजातं । -ped, *a*, नौकायां निवेशित *or* संप्रेषित । -ping, *n.* नौकायां संप्रेषणं; (राष्ट्रस्य) नौकासंभार । -shape, *a.* सुव्यवस्थित । -wreck, *n.* नौकाभंग, ०ध्वंस; विनाश, विध्वंस; *vt.* विध्वंस् *c*, विनश् *c* । -wright, -builder, *n.* नौकानिर्मातृ *m.*

Shire, *n.* प्रदेश.

Shirk, *vt.* सकपटं *or* आलस्यात (कर्तव्यं) त्यज् 1 P *or* परिहृ 1 P । *vi.* कर्तव्यत्यागं कृ 8 U, कर्तव्यात विमुखीभू 1 P । -er, *n.* कर्तव्यत्यागिन् *m.*

Shirt, *n.* उरोवस्त्रं, चोलक.

Shiver, (1) *n.* खंड *mn*, भित्तं, शकल *mn* । *vt.* खंड् 10 U, शकलीकृ 8 U । *vi.* शकलीभू 1 P.

Shiver, (2) *vi.* कंप् 1 A, वेप् 1 A, वेल्ल् 1 P । *n.* कंप, वेपथु *m*, वेल्लनं; सीत्कार । -y, *a.* कंपमान, वेपमान.

Shoal, (1) अगभीरस्थलं, पुलिनं, सैकतं.

Shoal, (2) *n.* (मत्स्यानां) गण, संघ, समुदाय; पोताधानं.

Shock, (1) आघात, संघट्ट, संमर्द, समाघात; अकांडक्षोभ, आवेग; संक्षोभ । *vt.* (सं०)क्षुभ् *c*; संघट्टेन आकुलीकृ 8 U । -er, *n.* क्षोभकरकथा, ०वस्तु, *etc.* । -ing, *a.* क्षोभकर, संक्षोभक; अतिघोर, बीभत्स.

Shock, (2) *n.* राशि *m*, संचय; केशकलाप, जटा, जटाजूट.

Shoddy, *n.* जीर्णवस्त्रतंतु *m*; नीच-वस्तु *neu* । *a.* अपकृष्ट, नीच, हीन; अतथ्य, कृत्रिम.

Shoe, *n.* अनुपदीना, उपानह् *f*, पादरक्षिणी, पादुका, पाद्रू *f*, फर्फरीका; खुरत्राणं । *vt.* पादुकाभिः *or* खुरत्राणैः सनाथीकृ 8 U । -latchet, -string, -tie *n.* पादुकाबंधनी, ०नध्री । -maker, *n.* चर्मकार.

Shoo, *int.* अपसर, अपेहि 2 *sing. Imperative* । *vt.* फूत्कारेण अपानुद् 6 U.

Shoot, *vi.* सत्वरं निर्गम 1 P; अंकुरयति *Den*, उद्भिद् *pass*, प्ररुह् 1 P स्फुट् 6 P; अग्न्यस्त्रं उत्सृज् 6 P । *vt.* प्रक्षिप् 6 P, प्रास् 4 U, मुच् 6 P. *c*; अग्न्यस्त्रादिकेण व्यापद् *c or* हन् 2 P *or* व्यध् 4 P; सवेगं प्रवृत् *c or* प्रेर् *c* प्रलंब् *c*; आविष्कृ 8 U, उद्भिद् *c*; प्रकटीकृ 8 U । *n.* अंकु(कू)र, किसलय *mn*. पल्लव, प्ररोह; पतनप्रणाली; मृगया । S.ing star, अग्न्युत्पात, उत्पात, उल्का, खोल्का । Shot, *n.* (अग्न्यस्त्र०) गुलिका; गुलिकाप्रक्षेप;

पात, मोक्षणं, मोचनं; लक्ष्यवेधिन् *m*; विषय.

Shop, *n*. आपण, निषद्या, पण्यशाला, विपणि *f*; व्यवसाय । *vi*. क्रयार्थं आपणं गम् 1 P । –keeper, –man, *n*. आपणिक, विपणिन् *m*। –lifter, *n*. पण्यचौर.

Shore, (1) *n*. कूलं, तटं, तीरं, रोधस् *neu*, वेला.

Shore, (2) *n*. अवष्टंभ, आधार, उत्तंभ, उपघ्न.

Short, *a*. अदीर्घ, अनायत, ह्रस्व; अचिर, अल्पकालिक; खर्व, वामन, अविस्तीर्ण, लघु, संक्षिप्त; अपर्याप्त, अपूर्ण, न्यून; (vowel) अदीर्घ, लघु, ह्रस्व । *adv*. अकस्मात्, सहसा । In s., संक्षेपतः, संक्षेपेण, समासेन । The long and s. of it, निष्कर्ष, संक्षेपार्थ, सार। To come s., न्यूनीभू 1 P । To stop s., अकस्मात् विरम् 1 P; लक्ष्यं न प्राप् 5 P। S. of, अंतरेण, विहाय । –age, *n*. अपर्याप्ति *f*, न्यूनता। –coming, *n*. अपराध, दोष, प्रमाद, स्खलनं । –en, *vt*. संक्षिप् 6 P, अल्पीकृ 8 U; *vi*. अल्पीभू 1 P। –hand *n*. संक्षेपलिपि *f*.।–lived *a*. अचिरस्थायिन्, अल्पकालिक।–ly, *adv*. आचिरात्, अचिरेण; संक्षेपेण । –ness *n*. अदीर्घता, ह्रस्वता । –tempered, *a*. शीघ्रकोपिन् । –winded *a*. कृच्छ्रश्वासग्रस्त.

Shoulder, *n*. अंस, कत्सवरं, दोःशिखरं, भुजमूलं, ०शिरस् *neu*. स्कंध । *vt*. अंसेन संघट्ट् 1 A *or* संचल् *c*; स्कंधे स्था *c or* वह् 1 P। To give one the cold s., अनादरं दृश् *c*.

Shout, *n*. उत्क्रोश, कलकल, कोलाहल, घोषणा, महाशब्द, विराव; जयशब्द, सिंहनाद । *vi*. (आ०) उत्क्रुश् 1 P, उद्घुष् 10 U । अत्युच्चैः वद् 1 P.

Shove, *vt*. बलात् संचल् *c*; कूर्परादिकेन संघट्ट् 1 A *or* अपसृ *c*। *n*. (बलात्) संचालनं *or* अपसारणं.

Shovel, *n*. अभ्रि *f*, खनित्रं। *vt*. अभ्र्या उद्धृ 1 P.

Show, Shew, *vt*. (प्र०) दृश् *c*, आविष्कृ 8 U, प्रकटयति *Den*, प्रकटीकृ 8 U; निर्दिश् 6 P; उद्दिश् 6 P, निरूप् 10 U, प्रतिपद् *c*; उपपद् *c*, प्रमाणयति *Den*। *vt*. आविर्भू 1 P, प्रादुर्भू 1 P, दृश् *Pass* । *n*. प्रदर्शनं; प्रेक्ष्यप्रयोग, ०संग्रह; आभास, रूपं; आडंबर; व्यवहार (विषय)।–y, *a*. साडंबर, आपातरमणीय.

Shower, *n*. (सं०)पात, वर्ष-र्षं, वृष्टि *f*। *vi*. वृष् 1 P, पत् *c*। –bath, *n*. धारायंत्रं। –y, *a*. वृष्टिपूर्ण, ०मत्.

Shred, *n.* पटखंड; लव, शकल *mn*। *vt.* लवशः विद्द 9 P. 10 U। -ding, *n.* (वस्त्रादिकस्य) शकलानि *pl*.

Shrew, *n.* कर्कशा, कैकेयी; छुछुंदरी -ish, कर्कश, कलहप्रिय.

Shrewd, *a.* तीक्ष्ण, तीव्र; अरुंतुद, मर्मभिद्; कुशल, चतुर, विचक्षण, विदग्ध। -ly, *adv.* तीक्ष्णं; चतुरं.

Shriek, *vt.* आक्रंद्, आक्रुश्, उत्क्रुश् *all* 1 P। *n.* आक्रंदनं, आक्रोश, उत्क्रोश.

Shrift, *n.* पापप्रकाशनं, ०मोचनं.

Shrike, *n.* कलिंग, धूम्राट, भृंग.

Shrill, *a.* कटु, कर्कश, कर्णकटु, तीव्र; मुखर। *vi.* कर्कशं नद् 1 P। *vt. c of prec.* । -ly, *adv.* कर्कशं.

Shrine, *n.* प्रतिमास्थानं, देवतायतनं; पुण्यस्थानं, क्षेत्रं, तीर्थं.

Shrink, *vi.* अल्पीभू 1 P, सकुच् 1.6 P; (भयादिकात्) परावृत् 1 A। *vt.* अल्पीकृ 8 U, आकुंच् *c*.

Shrive, *vt.* प्रकाशनेन पापात् मुच् *c*.

Shrivel, *vi.* संकुच् 6 P, वलिमत् *a.* भू 1 P। *vt.* आकुंच् *c*; वलिनं *a.* कृ 8 U.

Shroud, *n.* आच्छादनपट, ०वस्त्रं; शववस्त्रं; आवरणं, पिधानं। *vt.* आच्छद् 10 U, पिधा 3 U.

Shrub, *n.* क्षुप, गुल्म *mn*, झाटि *m*, स्तंब; उलप, प्रतानिनी। -bery, *n.* क्षुपवृंदं। -by, *a.* क्षुपाकीर्ण.

Shrug, *vt.* (स्कंधौ) उन्नम् *c*। *n.* स्कंधोन्नमनं.

Shudder, *vi.* कंप् 1 A, वेप् 1 A, वेल्ल् 1 P, विह्वल् 1 P। *n.* (*also* -ing,) कंप, वेपथु *m*। -ingly, *adv.* सकंपं.

Shuffle, *vt.* इतस्ततः संचल् *c*; संकॄ 6 P; एकत्र विक्षिप् 6 P; (वस्त्रं) उत्तॄ *c*, उन्मुच् 6 P. *c*; अपास् 4 U; सत्वरं परिधा 3 U। *vi.* अस्थिरं वृत् 1 A, अन्यथाभू 1 P; वाक्छलं कृ 8 U; प्रतारणां कृ 8 U; अचपलगत्या गम् 1 P. चल् 1 P, *etc.* । *n.* संकर, संमिश्रणं; संकुलं; प्रतारणा। -r, *n.* असरलवृत्ति *m*.

Shun, *vt.* अपवृज् 10 U, त्यज् 1 P, परिहृ 1 P, वृज् 10 U, हा 3 U; न संगम् 1 A.

Shunt, *vt.* पार्श्वमार्गे प्रवृत् *c or* प्रेर् *c*; अपास् 4 U, न परामृश् 6 P.

Shut, *vt.* (अ०)पिधा 3 U; निमील् 1 P. *c*, आवृ 5 U, संवृ 5 U; मुकुलयति *Den*; संपीड् 10 U, संहन् 2 P; बहिष्कृ 8 U। *vi.* निमील् 1 P; संपीड् *Pass*, संहन् *Pass*। To s. in, निरुध् 7 U। To s. out, बहिष्कृ 8 U, निवार्

10 U । To s. up, पिधा 3 U; निरुध् 7 U; विरम् 1 P; तूष्णींभू 1 P । -ter, *n.* अररी, कपाट *mn*, कवाटं; पिधानं.

Shuttle, *n.* त्रसर, मल्लिक । -cock, *n.* सपत्रकंदुक.

Shy, (1) *a.* भीरु; अप्रगल्भ, लज्जालु, विनीत, शालीन; संगतिविमुख; अनतिप्रवण, कातर, त्रस्नु । *vi.* भयात् सहसा क्षुभ् 4 P । -ly, *adv.* सलज्जं । -ness, *n.* भीरुता; लज्जा, शालीनता.

Shy, (2) *vt.* अस् 4 U, क्षिप् 6 P.

Sibilant, *a.* सीत्कारात्मक । *n.* ऊष्मन् *m*, ऊष्मवर्ण । Sibilate, *vt.* सीत्कारं कृ 8 U; *vt.* सीत्कारेण वद् 1 P । Sibilation, *n.* सीत्कार.

Sibyl, *n.* भविष्यद्वादिनी; सिद्धा । -line, *a.* भविष्यद्वादिन्; गूढ, दुर्बोध.

Siccative, *a.* शोषक । Siccity, *n.* शुष्कता.

Sick, *a.* अपटु, अभ्यमित, अस्वस्थ, आतुर, रुग्ण, रोगार्त, व्याधित, सामय; वमनेच्छु, विवमिषु; उद्विग्न, गतस्पृह, निर्विण्ण; अत्युत्सुक, साभिलाष; सोत्कंठ । To be, feel s., वम् *Desid.* । -en, *vi.* अस्वस्थ *a.* भू 1 P, रोगेण उपसृज् *Pass or* बाध् *Pass*; *vt.* वम् *c*, विवमिषुं *a.* कृ 8 U; उद्विज् *c*, जुगुप्सां *or* निर्वेदं जन् *c* । -ening, *a.* जुगुप्सावह, बीभत्स । -ly, *a.* सदातुर, सदारुग्ण; अशक्त, दुर्बल; वमनकारक । -ness, *n.* आतंक, आमय, आर्ति *f*, उपताप, गद, रुज् *f*, रुजा, रोग, विक्रिया, व्याधि *m*; आधि *m*; अस्वास्थ्यं, मांद्यं, विवमिषा.

Sickle, *n.* खड्गीकं, दात्रं, लवित्रं.

Side, *n.* पार्श्व *mn*; पक्ष, भाग; कक्षक्षा, (math) भुज; दिश्-शा *f*; वंश; अहंप्रथमिका, औद्धत्यं, दर्प । *vi.* पक्षं अंगीकृ 8 U *or* आलंब 1 A । *a.* पार्श्वस्थ; तिर्यच्; अमुख्य, गौण । -ing, *n.* पक्षालंबनं; पार्श्वमार्ग । -long, *a.* तिर्यच्; *adv.* तिर्यक्, पार्श्वतः । S. look, अपांगदृष्टि *f*, कटाक्ष । -show, *n.* गौणव्यवहार । -splitting, *a.* अतिहासकर । -track, *n.* पार्श्वमार्ग; *vt.* अपास् 4 U, व्याक्षिप् 6 P, न परामृश् 6 P । -view, *n.* पार्श्वदृश्यं । -walk, *n.* मार्गकक्षा । -ward, -wise, *a.* तिर्यच्, पार्श्वगत । -wards, -wise, *adv.* तिर्यक्, पार्श्वतः.

Sidereal, *a.* नाक्षत्र, नाक्षत्रिक.

Sidle, *vi.* तिर्यक् *or* पार्श्वतः गम् 1 P *or* चल् 1 P; श्ववत् *or* अतिनम्रतया उपसृप् 1 P.

Siege, *n.* अवरोधनं, उपरोध । To lay s. to, अवरुध्, उपरुध् 7 U.

Sierra, *n.* गिरिमाला.

Siesta, *n.* मध्याह्ननिद्रा.

Sieve, *n.* चालनी, तितउ *m*, शतपोन । *vt.* चालन्या शुध् *c.*

Sifle, *vi.* सीत्कारं कृ 8 U.

Sift, *vt.* चालन्या शुध् *c*; चालन्या प्रोक्ष् 1 P; (यथागुणं) पृथक्कृ 8 U; सूक्ष्मं परीक्ष् 1 A.

Sigh, *vi.* दीर्घं (उत्०, नि०) श्वस् 2 P, निश्वासं मुच् 6 P. *c*; उत्कंठ् 1 A, स्पृह् 10 U । *n.* दीर्घश्वास, उच्छ्वसितं, निश्वास । -ingly, *adv.* सोच्छ्वासं.

Sight, *n.* दृष्टि *f*; दर्शनं, आलोक; दृष्टिविषय; दृश्यं; (अद्भुत०, चमत्कारि, विलक्षण०) दृश्यं । *vt.* अवेक्ष् 1 A, आलोक् 1 A. 10 U; अभिसंधा 3 U । In, out of s., प्रत्यक्ष, परोक्ष । -less *a.* अंध, दृष्टिहीन । -ly *a.* नयनाभिराम, सुदर्शन । -sman *n.* प्रेक्ष्यस्थलदर्शक.

Sigil, *n.* मुद्रा.

Sign, *n.* अंक, अभिज्ञानं, चिह्नं, लक्षणं, लक्ष्मन् *neu*, लांछनं, लिंगं; निमित्तं, शकुन; प्रत्ययवाच् *f*; इंगितं, संकेत, संज्ञा; नामफलकं; राशि *m* । *vt.* स्वाक्षरेण *or* हस्ताक्षरेण अंक् 10 U; संज्ञां दा 3 U । *vi.* स्वाक्षरं *or* नाम लिख् 6 P । S. manual, (स्व०) हस्ताक्षरं, स्वाक्षरं । -board, *n.* नामफलकं । -post, *n.* अध्वक्रमस्तंभ.

Signal, *n.* संकेत, संज्ञा; पूर्वलक्षणं । *vi.* संकेतं कृ 8 U, संज्ञां दा 3 U । *a.* अपूर्व, अलौकिक, असामान्य, विलक्षण । -ize *vt.* अपूर्व *a.* कृ 8 U, ख्यातिं *or* गौरवं साध् *c* । -ly, *adv.* अपूर्वं.

Signature, *n.* नामाक्षरं, हस्ताक्षरं । Signatory, *n.* स्वनामलेखक.

Signet, *n.* मुद्रा । -ring *n.* अंगुलिमुद्रा.

Signify, *vt.* उद्दिश् 6 P, दृश् *c*, सूच् 10 U; उपलक्ष् 10 U, गम् *c*, द्युत् *c*, ध्वन् *c*, बुध् *c*, निविद् *c*, प्रकटयति *Den*; (much, little, nothing) बह्वर्थक *a.*, लघ्वर्थक *a*, आकिंचित्कर *a.* अस् 2 P । Significance, *n.* अर्थ, उद्देश, तात्पर्यं, आकूतं; गौरवं, महत्त्वं । Significant, *a.* अर्थवत्, ०पूर्ण, सार्थ; साकूत; वाचक, सूचक; गुर्वर्थक, -ly *adv.* साकूतं । Signification, *n.* शक्ति *f*; अर्थ, तात्पर्यं । Significative, *a.* अर्थवत्, सार्थ; द्योतक, सूचक । Significator, *n.* भावेश.

Silence, *n.* मूकता, मूकिमन् *m*, मौनं; अनालाप; निःशब्दता, स्तिमितत्वं । *vt.* मूकीकृ 8 U, निरुत्तरीकृ 8 U; मौनं कृ 8 U, शब्दं स्तंभ् 9 P. *c* । Silent, *a.* अना-

लापिन्, तूष्णीक, मूक, मौनिन्; वाचंयम; निःशब्द, स्तिमित; -ly, *adv*. जोषं, तूष्णीं, निःशब्दं.

Silhouette, *n*. छायाचित्रं, रूपं। *vt*. छायारूपेण प्रदृश् *c or* चित्र् 10 U.

Silk, *n*. कीटजं, कीटसूत्रं, कौशेयं; (cloth) कौशिकं, क्षौमं, चीनांशुकं, चीनवासस् *neu*, दुकूलं, पट्ट *mn*, पट्टांशुकं, पत्रोर्णं। (*also* -en, -y), *a*. कौश, कौशिक, कौशेय; मृदु, श्लक्ष्ण। -cotton, (tree) शाल्मलि *m*; -worm, *n*. तंतु०, पट्टकीट.

Sill *n* उडुंबर, उंबुरा, गृहावग्रहणी, देहली.

Silly, *a*. जडधी, मतिहीन, मंद, मूढ, मूर्ख। Silliness *n*. मूढता.

Silt, *n*. नदीमृत्तिका, पंककिट्टं। *vt*. पंककिट्टेन पूर् 10 U। *vi*. *Pass of prec*.

Silver, *n*. कलधू(धौ)तं, खर्जूरं, चंद्रभीरु *neu*, त्रापुषं, यवीयसं, रजतं, रूप्यं, वंगजीवनं, शुभ्रं, श्वेतं, सुभीरुकं, सौधं; रजतपात्राणि *pl*; रौप्यनाणकानि *pl*; रजतवर्ण। *a*. राजत, रौप्य; रजतोपम; कल। *vt*. रजतेन आच्छद् 10 U, रजतयति *Den*; धवलीकृ 8 U, धवलयति *Den*। -smith, *n*. रूप्यकार। -y, *a*. राजत; रजतोपम; धवल; कल.

Simian, *a*. कापिक, कापेय.

Similar, *a*. तुल्य, सदृक्ष-श्-श, सन्निभ, सम, समान, सवर्ण, सविध; ०उपम, ०निभ, ०प्रकार, ०प्राय, ०रूप, ०विध *in comp*. -ity, *n*. औपम्यं, तुल्यता, सादृश्यं, साम्यं, सारूप्यं, सावर्ण्यं। -ly, *adv*. एवं, तद्वत्, समं.

Simile, *n*. उपमा। Similitude, *n*. औपम्यं, तुल्यता, साम्यं; आकार, रूपं; उपमा; प्रतिरूपं.

Simmer, *vi*. मंदं *or* शनैः क्वथ् *Pass*। *vt*. मंदं क्वथ् 1 P *or* पच् 1 P.

Simous, *a*. अवटीट, अवनाट, अवभ्रट.

Simper, *vi*. अचारु०, असरलस्मितं कृ 8 U.

Simple, *a*. एकविध, एकात्मक; अमिश्र, असंकीर्ण, केवल; शुद्ध; ऋजु, निष्कपट, सरल; अनलंकृत; अपरिष्कृत; नम्र, विनीत; सुगम, सुबोध, स्पष्टार्थ; मुग्ध, मूढ। *n*. औषधि *f*। S. interest, सरलवृद्धि *f*। -minded, *a*. अकुटिल, निष्कपट, सरल। -ton, *n*. मुग्धबुद्धि *m*, मूढ, मूर्ख। Simplicity, *n*. असंकीर्णता, शुद्धता; आर्जवं, निर्व्याजता, सरलता, सुगमता; अल्पालंकार। Simplify, *vt*. सुगमं *or* असंकीर्णं *a*. कृ 8 U। Simply, *adv*. केवलं, शुद्धं.

Simulacrum, *n.* आभास, प्रतिभास.

Simulate, *vt.* विडंब् 10 U; अपदिश्, व्यपदिश् 6 P। -ion, *n.* विडंबनं; व्यपदेश। -ive, *a.* व्यपदेशात्मक; कृत्रिम.

Simultaneous, *a.* एककालिक, यौगपदिक, समकालीन। -ly, *adv.* युगपद्, समकालं। Simultaneity, *n.* ऐकध्यं, यौगपद्यं.

Sin, *n.* अघं, अधर्म, अंहस् *neu*, एनस् *neu*, कल्मषं, कश्मलं, किल्बिषं, दुरितं, दुष्कर्मन् *neu.*, दुष्कृति *f*, पातकं, पापं, पाप्मन् *m*। *vi.* पापं कृ 3 U, आचर् 1 P, *etc.*। -ful, *a.* अघायु, अधर्मिन्, एनस्य, एनस्वत्, एनस्विन्, पातकिन्, पाप, पापल, पापिन्; -ly, *adv.* सपापं। -less, *a.* अनघ, निष्पाप। -ner, *n.* पातकिन्, पापकर्मन्, पापात्मन् *all m.*

Since, *adv.* अनंतरं, तदनंतरं। *prep.* प्रभृति। *conj.* यद्, यतः, यस्मात्.

Sincere, *a.* अकुटिल, अकृत्रिम, ऋजु, निर्व्याज, निष्कपट, सरल। -ly, *adv.* निर्व्याजं। -ness, (*also* Sincerity,), *n.* आर्जवं, निर्व्याजता, सारल्यं.

Sine, *n.* ज्या, त्रिजीवा, त्रिज्या.

Sinecure, *n.* कर्मरहितनियोग.

Sinew, *n.* कंडरा, तंत्रि-त्री *f*, नखारुस् *neu*, संधिबंधनं, स्नसा, स्नायु *m*, स्नाव, स्नावन् *m*; बलं, सामर्थ्यं। *vt.* दृढं संग्रंथ् 9 P। -y, *a.* दृढकाय, मांसल, दृढस्नायुमत्.

Sing, *vi.* गै 1 P; कलरवं कृ 8 U, कूज् 1 P; काव्यं रच् 10 U। *vt.* (अभि॰)गै 1 P, उत्कृत् 10 U। -er, *n.* गातु-तृ, गाथ(थि)क, गायक, गेष्ण *all m*। -ing, *n.* गायनं.

Singe, *vt.* मनाक् दह् 1 P, प्लुष् 1. 4. 9 P.

Single, *a.* एक; अद्वितीय, असहाय, एकल, एकाकिन्; ऋजु, निर्व्याज, सरल; अविभक्त; अनूढ; अभिनिविष्ट। *vt.* उत्कृष् 1 P, उद्धृ 1 P, वृ 5 U, वृ 9 U। S. blessedness अनूढता। -eyed, -hearted -minded, *a.* अनन्यवृत्ति, अभिनिविष्टचित्त। -handed, *a.* असहाय, एकाकिन्। -stick, *n.* दंड। -ness, *n.* एकत्वं; अनन्यता; अद्वितीयता। Singly, *adv.* एकशः; पृथक्.

Singsong, *a.* अभिन्नस्वर, एकस्वरपतित.

Singular, *a.* एकात्मक; एकाकिन्, अपूर्व, अलौकिक, असाधारण, असामान्य, लोकोत्तर, विचित्र, विलक्षण। S. number, एकवचनं।

-ity, *n.* एकात्मकता; अपूर्वता, असामान्यता, वैचित्र्यं। -ly, *adv.* अपूर्वं, असामान्यतः.

Sinister, *a.* वाम, सव्य, वामगत; अभद्र, अमंगल, अशिव, अशुभ; कुरूप, दुर्दर्शन; खल, दुष्ट, पिशुन.

Sinistral, *a.* वामावर्त.

Sinistruous, *a.* वाम; वामवर्तिन्; अभद्र; पिशुन.

Sink, *vi.* (नि०)मस्ज् 6 P, अवनम्, आनम् 1 P, अधः गम् 1 P *or* पत् 1 P, अस्तं गम् 1 P *or* या 2 P; ग्लै 1 P, शिथिलायते *Den*, विषद् 1 P, सद् 1 P; प्रविश् 6 P। *vt.* (नि०)मस्ज् *c*; (जले) अवपत् *c*; खन् 1 P, उत्खन् 1 P; अल्पीकृ 8 U, ह्रस् *c*; अपह्नु 2 A; अपव्यय् 10 U। *n.* निर्गमपात्रं; मलकूप, जवनिकानिर्गम। -ing, *n.* गात्रस्खलनं.

Sinuous, *a.* आभुग्न, कुटिल, वक्र। Sinuosity, *n.* वक्रता, वक्रिमन् *m.*

Sinus *n.* नाली, नाडीव्रण *mn.*

Sip, *vt.* ईषत् पा 1 P, आचम् 1 P। *n.* अल्पगंडूष, ०पानं; आचमनं, उपस्पर्श.

Siphon, *n.* निःसारणनालिका, ०कूपी.

Sir, *n.* आर्य, भद्र.

Sirdar, *n.* मांडलिक; नायक.

Sire, *n.* देव, महाराज; जनक, प्रसवितृ *m*। *vt.* प्रजन् *c.*

Siren, अप्सरस् *f*; मोहिनी; सुगायनी; बाष्पनादनालिका.

Siriasis, *n.* आतपलंघनं.

Sirius, *n.* व्याध.

Sirocco, *n.* उष्णवात.

Sirrah, *n.* (address) अरे, रे.

Sister, *n.* जामि *f*, भगिनिका, भगिनी, भग्नी, यामि मी *f*, सोदरा-र्या, स्वसृ; (eldest) अंबा, अत्ती; (youngest) अंबिका, कन्यसा; (step-) वैमात्री, वैमात्रेयी; सब्रह्मचारिणी, सपारिषद्दी। S-in-law, *n.* (husband's s.) ननं(नां)दृ *f*, नंदिनी; (h.'s brother's wife) भ्रातुर्जाया, भ्रातृजाया, यातृ *f*; (wife's s.) श्यालकी, श्यालिका, श्याली; (younger) केलिकुंचिका, पत्रिणी, हाली; (brother's wife) प्रजावती। S.'s son, daughter, भागिनेय-यी, स्वस्रीय-या, स्वस्रेय-यी। S.'s husband, आवुत्त, नशिक। -hood, *n.* भगिनीत्वं, ०पदं, ०भाव; भगिनीसमाज। -like, -ly, *a.* भगिनीसम, ०योग्य, स्वस्रीय.

Sisyphean, *a.* नित्यव्यर्थायासपूर्ण.

Sit, *vi.* आस् 2 A, उपविश् 6 P, निषद् 1 P; (fit) युज् *Pass*, शुभ् 1 A; संमिल् 6 P। *vt.* उप-

त्रिश् *c*; (अश्वादिके) सद् 1 P। To s. down under, नम्रतया अंगीकृ 8 U। To s. up, उत्थाय उपविश् 6 P; जागृ 2 P। To make one s. up, संक्षुभ् *c*; तीव्रं प्रेर् *c*। –ting, *n.* उपवेशनं; s.ing-room, दर्शनगृहं.

Site, *n.* वास्तु *mn*; स्थलं, स्थानं, संनिवेश.

Sit(i)ology, *n.* आहारशास्त्रं.

Situate,–d, *a.* स्थित; ०वर्तिन्, ०स्थ *in comp.*

Situation, *n.* स्थलं, स्थानं; संनिवेश; अधिकार, नियोग, पदं; अवस्था, संस्थानं, समवस्था, स्थिति *f*.

Sitz-bath, *n.* आसनस्नानं.

Six, षष्। At s.es and sevens, अव्यवस्थित, संकुल। –fold, *a.* षड्गुण। –th *a.* षष्ट; *n.* षष्टभाग.

Sixteen, *a. n.* षोडशन्। –th, *a.* षोडश.

Sixty, *n.* षष्टि (*f*)। Sixtieth, *a.* षष्टितम.

Size, (1) *n.* आकार, परिणाह, परिमाणं, प्रमाणं, विस्तार। *vt.* यथाप्रमाणं विन्यस् 4 U *or* क्लृप् *c* *or* छिद् 7 P। To s. up, स्वभावं निरूप् 10 U.

Size, (2) *n.* पटलेप। *vt.* लेपेन आच्छद् 10 U *or* सनाथीकृ 8 U.

Sizzle, *vi.* (दाहेन) सीत्कारं कृ 8 U.

Sjamlok, *n.* कशा, प्रतिष्कश, प्रतोद। *vt.* कशया तड् 10 U.

Skate, *n.* चक्रिपादुका.

Skedaddle *vi.* पलाय् 1 A.

Skein, *n.* पंजि-जी *f*.

Skeleton, *n.* अस्थिपंजर, कंकाल *mn*, करंक, संय; अतिकृशतनु *m*; संस्थानं; संक्षेप। Skeletal, *a.* कंकालविषयक.

Sketch, *n.* अपरिष्कृतं आलेख्यं, निरूपणं, *etc.*, पांडुलेख; प्राथमिकनिरूपणं, ०वर्णनं। *vt.* पांडुलेखेन *or* अपरिष्कृतालेख्येन चित्र् 10 U; संक्षेपेण निरूप् 10 U। –book, *n.* आलेख्यपुस्तकं; निबंधसंग्रह। –y *a.* अपरिष्कृत, अप्रपंचित, संक्षिप्त.

Skew, *vi.* तिर्यक् विचल् 1 P *or* भ्रंश् 4 P. 1 A; तिर्यक् दृश् 1 P। *a.* तिर्यच्; असरल.

Skewer, *n.* शलाका, शूल *mn*। *vt.* शूलेन व्यध् 4 P.

Ski, *n.* हिमपादुका.

Skiamachy, *n.* कृत्रिमयुद्धं.

Skiametry, *n.* ग्रहणनिरूपणं.

Skid, *n.* उत्तंभ, उपघ्न; स्खलनं। *vi.* पार्श्वतः स्खल् 1 P.

Skiff, *n.* लघुनौका.

Skill, *n.* कौशलं-ल्यं, चातुर्यं, नैपुणं-ण्यं, पाटवं, प्रावीण्यं, वैचक्षण्यं, वैदग्धं-ग्ध्यं, वैशारद्यं। –ed (*also*

Skilful), *a.* कुशल, चतुर, तज्ज्ञ, निपुण, निष्णात, पटु, प्रवीण, विशारद । -fully, *adv.* चातुर्येण, निपुणं.

Skim, *vt.* फेनादिकं उद्धृ 1 P; मनाक् स्पृश् 6 P; क्षिप्रं वच् *c*। *n.* फेन, मंड । -mer, *n.* मंथ-(था)न । -milk, *n.* कालशेयं, घोलं, मथितं.

Skimp, *vt.* अमुक्तहस्तेन *or* कार्पण्येन उपपद् *c or* दा 3 U । *vi.* कार्पण्यं अवलंब् 1 A ; -y, *a.* अमुक्तहस्त, कृपण, मितंपच.

Skin, *n.* चर्मन् *neu*, छदिस् *f*, त्वच् *f*, संछादनी, असृग्धरा; अजिनं, कृत्ति *f*; (snake's), निर्मोक, निर्ल्वयनी; वल्क *mn* । *vt.* निस्त्वचीकृ 8 U, विवल्कयति *Den*। To save one's s., अपायं परिहृ 1 P । To keep one's eyes s.ed, जागरूक *a.* आस् 2 A। -deep, *a.* त्वङ्मात्रगत; अमर्मभिद्; अहृद्गत । -flint, *n.* कदर्य, किंपचान, कृपण । -ner, *n.* चर्मकार (क) । -ny, *a.* कृश, क्षाम; चर्ममात्रावशेष.

Skip, *vi.* लीलया प्लु 1 A *or* वल्ग् 1 P; सत्वरं स्थानांतरं गम् 1 P; सत्वरं विषयांतरं कृ 8 U । *vt.* परिहृ 1 P, न वच् *c* । *n.* झंपा, प्लुतं, वल्गनं.

Skipper, *n.* नौकाधिपति *m.*

Skirl, *vi.* तारनादं कृ 8 U.

Skirmish, *n.* डिंबयुद्धं; अल्पविवाद । *vi.* डिंबयुद्धं कृ 8 U.

Skirr, *vt.* सत्वरं आक्रम् 1 U. 4 P.

Skirt, *n.* शाट-टी, शाटक*mn*; अंचलदशा; पर्यंत, प्रांत । *vt.* प्रांतयति *Den*, सीमां विधा 3 U । *vi.* परिगम् 1 P.

Skit, *n.* निंदालेख, ०काव्यं.

Skittish, *a.* अधीर, सुक्षोभ्य; अस्थिर, चंचल, चपल; स्वैरचेष्ट, विभ्रम०, हावपूर्ण.

Skulk, *vi.* निभृतं आस् 2 A *or* वृत् 1 A। -er, *n.* कर्तव्यपरिहर्तृ *m.*

Skull, *n.* कर्पर, कपाल *mn.*

Skunk, *n.* नीचजन.

Sky, *n.* अंतरिक्षं, अंबरं, आकाश *mn*, खं, गगनं, तारावर्त्मन् *neu*, दिव् *f*, द्यो *f*, नभस् *neu*, वियत् *f*, व्योमन् *neu* । *vt.* अत्युच्चैः आहन् 2 P । -lark, *n.* भ(भा)रद्वाज, भारय, व्याघ्राट । -light, *n.* छदिर्वातायनं । -scraper, *n.* गगनस्पृक्प्रासाद.

Slab, *n.* शिला, ०पट्ट, ०फलकं.

Slack, *a.* शिथिल, श्लथ, स्रस्त; अदक्ष, अनवधान, अनवहित, अनुत्सुक; जड, मंद । *vi.* (*also* -en), शिथिलायते *Den*, शिथिलीभू 1 P, स्रंस् 1 A; मंदीभू 1 P । *vt.* (*also* -en), शिथिलयति *Den*, शिथि-

–लीकृ 8 U श्लथ् 10 U, स्रंस् *c*; मंदीकृ 8 U । –ly, *adv.* अदृढं, शिथिलं । –ness, *n.* शैथिल्यं मांद्यं.

Slag, *n.* धातुमंड *mn*, मंडूरं.

Slake, *vt.* (उप॰, प्र॰) शम् *c*; जलेन मिश्र् 10 U.

Slam, *vt.* सरभसं पिधा 3 U *or* निक्षिप् 6 P । *vi.* सरभसं *or* सशब्दं पिधा *Pass*.

Slander, *n.* अपवाद, निंदा, परिवाद, पिशुनवचनं, ॰वाक्यं, मिथ्याक्षेप । *vt.* अपवद् 1 P, अभिशंस् 1 P, अभ्यसूयति *Den*, कलंकयति *Den*, निंद् 1 P, परिवद् 1 P । –er, *n.* अभ्यसूयक, आक्षेपक, कर्णेजप, निंदक, परिवादिन् *m* । –ous, *a.* अपवादक, निंदापूर्ण, पिशुन; –ly, *adv.* सापवादं.

Slang, *n.* आशिष्टभाषा; अपभाषा । *vt.* अपभाष् 1 A, कुत्स् 10 U । –y, *a.* अशिष्टोक्तिप्रचुर.

Slant, *vi.* प्रवणीभू 1 P; आनम् 1 P । *vt.* आनम् *c*, आवृज् 10 P; प्रवणीकृ 8 U । *a.* प्रवण; आनत; तिर्यच् । –ly, –ways, –wise, *adv.* तिर्यक्, तिरः.

Slap, *vt.* चपेटक्रिया तड् 10 U । *n.* चपेट, चपेटा, चपेटिका, चर्पट । *adv.* (*also* S.–bang), अकस्मात्, सहसा । –dash, *adv.* असमीक्ष्य, सहसा; *a.* अविमृश्यकारिन्, सरभस, संरंभिन् । –up, *a.* अग्र्य, उत्कृष्ट.

Slash, *vt.* सहसा *or* दीर्घाघातैः छिद् 7 P; सरभसं तड् 10 U. । *vi.* आकस्मिकाघातं कृ 8 U । *n.* दीर्घच्छेद.

Slat, *n.* काष्टपाट्टिका.

Slat, (2) *vt.* सहसा क्षिप् 6 P । *vi.* आघातं कृ 8 U; आस्फल् 10 U । *n.* तीव्राघात.

Slate, *n.* (लेखन) शिला.

Slate, (2) *vt.* तीक्ष्णं दुष् *c* *or* अपवद् 1 P.

Slattern, *n.* मलिनवेषा । –ly, *a.* मलिनांबर.

Slaughter, *n.* प्रमथनं, प्रमाथ, वध, विशसनं, संहार, हत्या । *vt.* व्यापद् *c*, हन् 2 P. *c*; आलभ् 1 A । –er, –man, *n.* कौटिक, मांसिक, शौ-(सौ)निक । –house, *n.* बधागारं, शू(सू)ना.

Slave, *n.* दास, दासेय-र; महायासिन् *m*; वशानुग, वशानुवर्तिन् *m* । *vi.* दासकर्मन् निर्वह् *c*; अत्यंतं आयस् 4 P *or* श्रम् 4 P । –driver, *n.* दासाध्यक्ष । –y, *n.* चेटी, दासी । Slavery, *n.* दास्यं, दासकर्मन् *neu*, दासभाव । Slavish, *a.* दासतुल्य, दासोपम; श्ववृत्ति, निर्हीन, नीच; (अनुकरणस्य) आत्यंतिक, परिपूर्ण । Slavocracy, *n.* दासपतिसत्ता.

Slaver, *vi.* लालायते *Den.*

Slay, *vt.* मृ *c*, विशस् 1 P, व्यापद् *c*, सूद् 1 A. 10 U, हन् 2 P. *c*, हिंस् 1. 7 P. 10 U । -er, *n.* मारक, हंतृ *m.*

Sled, Sledge, (1) *n.* अचक्रशकट *mn*, ०रथ, ०यानं.

Sledge, (2) *n.* महाघन, महामुद्गर.

Sleek, *a.* मसृण, मृदु, श्लक्ष्ण, स्निग्ध; सौम्यवाच् । *vt.* श्लक्ष्णीकृ 8 U । -ly, *adv.* श्लक्ष्णं.

Sleep, *vi.* निद्रा 2 P, (सं०)शी 2 A, संविश् 6 P, स्वप् 2 P । *n.* गुडाका, तंद्रा, तामसी, निद्रा, प्रमीला, संवेश, सुप्तं, सुप्ति *f*, स्वप्न, स्वाप । Deep s., सुषुप्ति *f* । -er, *n.* निद्रित *m* । -ing, *a.* शयान, निद्रित, सुप्त । -less, *a.* उन्निद्र, निर्णिद्र, विनिद्र; जागरूक । -y, *a.* तंद्रालु, तंद्रिल, निद्रालु, शयालु; निद्रापर, ०वश, सुषुप्सु; अलस, मंद; निद्राकर.

Sleet, *n.* हिमवृष्टि *f.*

Sleeve *n.* पिप्पल; कोशनालिका । To have up one's s., निभृतं सज्जीकृ 8 U । To laugh in one's s., अप्रकाशं हस् 1 P, अंतर्हासं कृ 8 U.

Sleigh, *n.* *See* 'Sled'.

Sleight, *n.* कौशलं, नैपुण्यं । S. of hand, *n.* इंद्रजालं, कुहकं-का, हस्तलाघवं.

Slender, *a.* कृश, क्षाम, क्षीण, तनु; दुर्बल; अपर्याप्त, अल्प, अविपुल, लघु, स्तोक । -ness, *n.* कार्श्यं, तनुता; अल्पत्वं.

Sleuth, *n.* पदमार्ग; तस्करान्वेषक । -hound, *n.* अन्वेषकशुनक.

Slice, *n.* छेद, शकल *mn*, खंड *mn*; अंश, भाग; कृपाणी । *vt.* छिद् 7 P । -r, *n.* कृपाणिका.

Slick, *a.* मसृण, श्लक्ष्ण; मृदु०, सौम्यवाच्; कुशल, चतुर, निपुण । *adv.* श्लक्ष्णं, निपुणं; क्षिप्रं.

Slide, *vi.* मृदु सृप् 1 P *or* चल् 1 P; शनैः अती 2 P । *vt.* मृदु चल् *c* । *n.* चित्रकाच (modern); गवाक्षपिधानं.

Slight, *a.* अल्प, क्षुद्र, लघु, स्तोक; अपर्याप्त, क्षुद्र; कृश, क्षाम । *n.* अनादर, अवज्ञा, अवधीरणा, अवमान, अवहेलना, उपेक्षा । *vt.* अवधीर् 10 U, अवमन् 4 A, उपेक्ष् 1 A । -ingly, *adv.* सावमानं, सोपेक्षं । -ly, *adv.* ईषत्, मनाक्.

Slim, *a.* कृश, क्षाम, तनु; कुटिल, धूर्त, शठ । *vi.* कृश् 4 P । -ness, *n.* कार्श्यं, तनुता.

Slime, *n.* श्यानरस; अवकील, कर्दम, पंक । Slimy, *a.* चिक्कण, स्निग्ध, स्नेहिन्; पंकिल; पिच्छ(च्छि)ल; नीच, पिशुन, श्ववृत्ति.

Sling, *n.* गोफणा, भिंद(दि)पाल, सृग, काच, शिक्यं। *vt.* गोफणया क्षिप् 6 P; शिक्ये उद्बंध् 9 P *or* अवलंब् *c*, काचयति *Den*। *vi.* अतिवेगेन चल् 1 P.

Slink, (1) *vi.* निभृतं *or* सभयं *or* सलज्जं अपया 2 P.

Slink (2) *vi.* गर्भस्रावं कृ 8 U। *vt.* अकाले प्रसू 2 A.

Slip, *vi.* मृदु सृप् 1 P *or* चल् 1 P; (प्र०) स्खल् 1 P; सत्वरं *or* निभृतं *or* अलक्षित *a* अपया 2 P *or* गम् 1 P; प्रमद् 4 P। *vt.* मृदु सृप् *c* *or* चल् *c*; सत्वरं *or* निभृतं धृ 10 U *or* अपनह् 4 P *or* निधा 3 U; मुच् *c*; शिथिलयति *Den*; अपसृ 1 P, पलाय् 1 A। *n.* स्खलनं; प्रमाद, स्खलितं, क्षुद्रापराध; शिथिलवस्त्रं; शृंखला; पट्टिका; कांड; वंशज। To give the s., पलाय् 1 A। –pery, *a.* पिच्छ(च्छि)ल, अतिश्लक्ष्ण; दुर्ग्राह्य; अविश्वसनीय; कुटिल, धूर्त। –py, *a.* पिच्छ(च्छि)ल; कुशल चतुर, जागरूक। –shod, *a.* अनवहित, प्रमादिन्, सदोष। –slop, *a.* सदोष; निःसार, नीरस.

Slipper, *n.* अनुपदीना, उपानह् *f.* पादत्रं, पादरक्षिणी, पादुका, पादू *f.*

Slit, *vt.* दीर्घं छिद् 7 P। *n.* दीर्घच्छेद.

Slither, *vi.* संभ्रमेण *or* सत्वरं अपसृप् 1 P *or* चल् 1 P.

Sliver, *n.* शकल *mn*, खंड *mn*, उद्ग्रथिततंतु *m*। *vt.* शकलीकृ 8 U; उद्ग्रंथ् 9 P। *vi.* शकलीभू 1 P.

Slobber, *vi.* लालायते *Den*, लालां स्रु *c*; मूर्खवत् वद् 1 P। *vt.* लालया क्लिद् *c*; कार्ये प्रमद् 4 P। *n.* द्राविका, सृणिका, स्यंदिनी। –y, *a.* लालापूर्ण.

Sloe, *n.* कर्कंधू *f*, बदरी.

Slog, *vt.* सरभसं प्रहृ 1 P; दृढं परिश्रम् 4 P। –ger, *n* दृढायासिन् *m.*

Slogan, *n.* क्ष्वेडा, क्ष्वेडितं, रणघोष, सिंहनाद.

Sloop, *n.* एककूपकनौका.

Slop, (1) *n.* उच्छिष्ट०, मलिनजलं, द्रवान्नं। *vt.* (पात्रात्) क्षिप् 6 P *or* पत् *c*; (जलादिपातेन) मलिनीकृ 8 U। –py, *a.* क्लिन्न, पंकिल; अनिपुण, सप्रमाद, मुग्धभावनापूर्ण.

Slop, (2) *n.* (*pl.*) अधोवसनं, जंघावस्त्रं.

Slop (3) *n.* नगरपाल, राजपुरुष.

Slope, *n.* उत्संग, निम्नं, निम्नभूमि *f*, प्रवणं, प्रवणभूमि *f*, प्लव, मेखला; प्रावण्यं। *vi.* निम्नीभू, प्रवणीभू 1 P, अवसृप् 1 P; पलाय् 1 A। *vt.* तिर्यक् धृ 10 U, आवृज् 10 U.

Slot, (1) *n.* छेद, विवरं । (2) *n.* अर्गल, गुडक, द्रुमश (3) *n.* (मृगस्य) पदपंक्ति *f.*

Sloth, *n.* आलस्यं, तंद्रा, मांद्यं । -ful, *a.* अलस, तंद्रालु, मंथर, शीतक; -ly, *adv.* आलस्येन, मंदं ; -ness, *n.* मंथरता.

Slouch, *n.* नतांसगतं, अललित-गमनं । *vi.* अंसौ नत्वा *or* अललितं गम् 1 P *or* स्था 1 P.

Slough, (1) *n.* अनूप, कच्छभूमि *f,* पंकिलस्थली.

Slough, (2) *n.* कंचुक, निर्मोक, निल्वयनी, मोक *mn* । *vt.* निर्मुच् 6 P. *c.* । *vi.* निर्मुक्त *a.* भू 1 P; मुच् *Pass.*

Sloven, *n.* मलिनवेष, मलिनजन । -ly, *a.* अपरिष्कृत, मलिन; प्रमादिन् । -liness, *n.* मालिन्यं.

Slow, *a.* अचपल, मंथर, मंद; दीर्घ-सूत्रिन्, चिरकारिन्, चिरक्रिय, विलंबिन् ; जड, मूढ । *adv.* (-*also* -ly) मंदं, शनकैः, शनैः । -ness, *n.* मंदता, मंथरता; विलंब । -witted, *a.* जडबुद्धि, मंदमति.

Sludge, *n.* कर्दम, पंक । Sludgy, *a.* पंकिल.

Slug, *n.* शंबूक; गलिका.

Sluggard, *n.* अलस(क), तुंदपरि-मृज (मार्ज), शीतक । *a.* अलस, मंथर, मंद.

Sluggish, *a.* अलस, जड, तंद्रालु, मंथर, मंद; चिरक्रिय, विलंबिन् । -ly, *adv.* अलसं, मंदं, सविलंबं.

Sluice, *n.* जलमार्ग, जलनिर्गम, प्रणाली; उद्गम, निर्गम । *vt.* जल-निर्गमेन प्लु *c or* निःस्रु *c.*

Slum, *n.* दरिद्रगृहप्रदेश.

Slumber, *vt,* (नातिगाढं) निद्रा 2 P *or* स्वप् 2 P । *vt.* (कालं) निद्रया गम् *c* । *n.* अगाढनिद्रा । -ous, *a.* निद्रालु.

Slump, *vi.* सहसा निमस्ज् 6 P *or* अवसद् 1 P *or* अपचि *Pass* । *n.* अपकर्ष, अपचय, ह्रास.

Slur, *vt.* दुष् *c*, परिवद् 1 P; साव-मानं निर्दिश् 6 P; अस्पष्टं उच्चर् *c* *or* वद् 1 P; न गण् 10 U । *n.* कलंक, दूषणं; अस्पष्टोच्चारणं.

Slush, *n.* (द्रवप्रायः) कर्दम, पंक । *vt.* कर्दमेन क्लिद् *c* । -y, *a.* पंकिल.

Slut, *n.* मलिनवेषा; बंधकी । -tish, *a.* मलिन; पांसुल.

Sly, *a.* कपटिन्, कितव, कुटिल, धूर्त शठ; कुशल, विदग्ध । On the s., निभृतं; रहः, रहसि । -boots, *n.* चतुरजन । -ly, *adv.* सकपटं, सव्याजं, निभृतं । -ness, *n.* कैतवं, शाठ्यं; कौशलं.

Smack, (1) *n.* (आ)स्वाद, रुचि *f;* रस, गंध; सूक्ष्मसूचनं । *vi.* मनाक् अस् 2 P, *etc.* (*e. g.* it smacks

of the obscene, मनागश्लीलं अस्ति, भाति).

Smack, (2) *n.* आस्फालन०, आस्फोटनशद्ब; चपेटिका; सुखरचुंबनं। *vt.* चपेटिकया प्रहृ 1 P; (ओष्ठौ) सशद्बं व्यादा 3 U; आस्फल् 10 P, ध्वन् *c* । *adv.* सहसैव, सपदि । -er, *n.* सुखरचुंबनं: आस्फोट।-ing, *a.* क्षिप्र, सोल्लास.

Small, *a.* अल्प, क्षुद्र, तनु, दभ्र, लघु, स्तोक; तुच्छ, लघ्वर्थक: अनुदार, कदर्य, कृपण। To chronicle s. beer, तुच्छविषयान् सादरं निरूप् 10 U । S. talk, नर्मालाप । -minded, *a.* अनुदार, कदर्य । -pox, *n.* मसूरिका, शीतला-ली.

Smaragd, *n.* मरकतं, हरिन्मणि *m.*

Smart, *vi.* (तीव्रं) तप् *Pass*, व्यथ् 1 A, उद्विज् 1 P। *n.* तीव्रव्यथा, वेदना; उद्वेग, खेद । *a.* (Pain) अरुंतुद, तीक्ष्ण, तीव्र; क्षिप्र, चपल, त्वरित; प्रबल, सरभस; कुशल, चतुर, विदग्ध; मार्मिक, सरस; शोभन, सुभग, सुवेष । -en, *vt.* शुभ् *c*, परिष्कृ 8 U.

Smash, *vt.* खंड् 10 U, (वि०)भंज् 7 P, (वि०)भिद् 7 P, मृद् 9 P, विदृ 10 U; सरभसं प्रहृ 1 P; (अत्यंतं) अभिभू 1 P, पराजि 1 A। *vi.* भंज्, भिद् *both Pass*, शकलीभू 1 P; संघट्ट् 1 A; सर्वस्वं हा 3 U। *n.* खंडनं, भंग, भंजनं; अनर्थ, अवसाद, विप्लव; ऋणशोधनासामर्थ्यं, सर्वस्वनाश। *adv.* सरभसं, रभसा। -er, *n.* अपूर्व०, उत्कृष्टवस्तु *neu, etc.*

Smatter, *vt.* अज्ञवत् जल्प् 1 P। -er, *n.* शास्त्रचुंचक, अज्ञवाचाट। -ing, *n.* अल्पज्ञानं.

Smear, *vt.* अंज् 7 P, दिह् 2 U, लिप् 6 P; मलिनयति *Den*। *n.* लेपकलंक। -y, *a.* लेपांकित.

Smeddum, *n.* सूक्ष्मचूर्ण.

Smegma, *n.* त्वक्स्नेह; (pubic) पुंफिका । -tic, *a.* परिमार्जक, मलहर.

Smell, *n.* घ्राणं; घ्राणेंद्रियं; गंध, वास; (good) आमोद, परिमल, सुगंध, सुवास, सौरभं(भ्यं); (bad) दुर्गंध। *vt.* (आ०, उपा,०, वि०, सं०) घ्रा 1 P; घ्राणेन उपलभ् 1 A, अन्विष् 4 P, *etc*। *vi.* ०गंध *in comp. with* अस् 2 P, *etc*; सूच् 10 U, द्युत् *c*। -y, *a.* दुर्गंध, पूति, पूतिगंध.

Smelt, *vt.* द्रवीकृ 8 U, द्रु *c*, (वि०)-ली *c*। -er, *n.* धातुद्रावक। -ery, *n.* धातुद्रावशाला.

Smile, *vi.* उत्स्मि, स्मि 1A, स्मितं *or* मंदहास्यं कृ 8 U; प्रसन्न *a. or* अनुग्रहपूर्ण *a.* दृश् *Pass*। *vt.* स्मितेन सूच् 10 U। *n.* उत्स्मय, स्मितं, मंदहास्यं; प्रसन्नदर्शनं। Smiling, *a.* स्मयमान, स्मेर, हस्र; प्रफुल्ल, प्रसन्न; -ly *adv.* सास्मितं.

Smirch, *vt.* कलुषयति *Den*, कलुषीकृ 8 U, दुष् *c*, मलिनयति *Den*, मालिनीकृ 8 U.

Smirk, *vi.* असरलं स्मि 1 P। *n.* अनृजुस्मितं। -y, *a.* कुस्मितमत्.

Smite, *vt.* (अभि०, आ०) हन् 2 P, प्रहृ 1 P, तड् 10 U; सरभसं पराजि 1 A; दंड् 10 U; आविश् 6 P, उपसृज् 6 P, पूर् 10 U। -er *n.* हंतृ *m*.

Smith, *n.* शिल्पिन् *m*, लोहकार। -ery, -y, *n.* शिल्पशाला; लोहकारशाला.

Smithereens, *n. pl.* लघुशकलानि *pl*.

Smock, *n.* अधोवस्त्रं.

Smoke, *n.* धूम, धूप, तरि *m*, धूमपानं। *vi.* धूमायते *Den*. धूमं उत्सृज् 6 P *or* उद्गॄ 6 P; धूमपानं कृ 8 U। *vt.* धूप् 10 U, धूमयति *Den*, धूम्रयति *Den*. (तमाखुधूमं) पा 1 P। -black, *n.* कज्जलं। -er, *n.* धूमपा *m*। -y, *a.* धूमवत्, धूमित; धूमल, धूम्र.

Smooth, *a.* सम; मसृण, श्लक्ष्ण; अलोमश; निर्बाध, निर्विघ्न; अपरुष, मंजुल, मृदु; प्रसन्न, शांत; प्रियंवद, ललित, सुजन, सुशील, सौम्य। *vt.* (*also* -en) समीकृ 8 U; श्लक्ष्णीकृ 8 U; निर्विघ्नं *a.* कृ 8 U। *vi.* (*also* -en) समीभू 1 P; श्लक्ष्णीभू 1 P। -chinned, *a.* श्मश्रुहीन, अश्मश्रुल। -ly, *adv.* निर्विघ्नं, श्लक्ष्णं। -ness, *n.* समता श्लक्ष्णता। -spoken, *a.* प्रियंवद, चाटुपटु.

Smother, *n.* पांसु०, धूमराशि *m*। *vt.* श्वासं निरुध् 7 U *or* स्तंभ् 9 P; श्वासनिरोधेन मृ *c or* हन् P.*c*; अपह्नु 2 A, गुह् 1 U। *vi.* स्तब्धश्वास *a.* भू 1 P। -ation, *n.* श्वासनिरोध, °स्तंभनं। -y, *a.* श्वासरोधिन्.

Smoulder, *vi.* विना ज्वालां दह् *Pass*, अंत: ज्वल् 1 P; गूढावस्थायां वृत् 1 A, अंत: स्था 1 P.

Smudge, *vt.* दिह् 2 U, लिप् 6 P; मलिनीकृ 8 U, कलुषयति *Den*, दुष् *c*। *vi.* मलिनीभू 1 P। *n.* कलंक, मलांक। -y, *a.* मलांकित.

Smug, *a.* सुवेष; आत्मतृप्त, सुभगंमन्य.

Smuggle, *vt.* प्रतिषेधं निराकृत्य आनी 1 P *or* अपहृ 1 P। -r, *n.* प्रतिषिद्धवस्तुवाहिन् *m*.

Smut, *n.* कलंक, मलांक, कज्जलांक; अश्लीलालाप, ग्राम्यरीति *f*। -ty, *a.* कलंकित; अश्लील, अवाच्य, ग्राम्य.

Snack, *n.* क्षिप्रभोजनं.

Snaffle, *n* कविक-का, खलि(ली)-न *mn*.

Snag, *n.* छेदगंड.

Snail, *n.* शंबूक; अलस, तुंदपरिमार्ज.

Snake, *n.* अहि *m,* उरग, भुजग, सर्प, *etc. see* "Serpent" ; खल, दुर्जन । -charmer, *n.* अ(आ)-हितुंडिक, जांगलि *m*, जांगलिक, व्यालग्राहिन् *m* । Snaky, *a.* आहेय, सर्पोपम ; कुटिल.

Snap, *vi.* सहसा दंश् 1 P. 10 U *or* दंष्टुं यत् 1 A; सामर्षं वद् 1 P; (अकस्मात्) त्रुट् 4. 6 P, भंज् *Pass*, स्फुट् 6 P; अकस्मात् ध्वन् 1 P. । *vt.* सहसा ग्रह् 9 P; संवादे प्रतिबंध् 9 P; अकस्मात् ध्वन् *c*; (अंगुलीः) स्फुट् *c*; (दंतान्) सशद्वं संहन् 2 P; सशद्वं त्रुट् *c or* भंज् 7 P । To s. one's fingers at, चुचुटचा अनादरं दृश् *c* । *n.* (also -ping), आकस्मिकदंशनं, ०त्रोटनं, ०ध्वनि *m*.; (of fingers) छोटिका, चुचुटी । -pish, *a.* दंशनशील ; क्रोधन, कटुवाच्.

Snare *n.* जालं, पातिली, पाश, मृगबंधनी, वागुरा । -*vt.* पाशीकृ 8 U, पाशे ग्रह् 9 P; (उन्मार्गे) पत् *c or* प्रवृत् *c*.

Snarl, *vi.* तारं घुर् 1 P *or* रै 1 P; अतिपरुषं वद् 1 P. । *n.* तारघुर्घुरा; अतिपरुषोक्ति *f*.

Snatch, *vt.* सहसा ग्रह् 9 P *or* अपहृ 1 P, आच्छिद् 7 P । *n.* आकस्मिकग्रहणं, आच्छेद(नं); आकस्मिकापहरणं; अल्पावकाश.

Snead, *n.* खड्गीकदंड.

Sneak, *vi.* निभृतं *or* कातर्येण गम् 1 P *or* आया 2 P *or* सृप् 1 P; सकपटं आचर् 1 P, कर्णजापं कृ 8 U । *n.* कर्णेजप; अधमवृत्ति *m*.

Sneck, *n.* अर्गल-ला-लं-ली.

Sneer, *vi.* अनादरेण हस् 1 P *or* स्मि 1 A, उपहस् 1 P । *n.* उपहास । -ingly, *adv.* सोपहासं.

Sneeze, *vi.* क्षु 2 P, छिक्कां कृ 8 U । *n.* क्षव, क्षवथु *m*, क्षुत-ति *f*, क्षुतं-ता, छिक्का । Not to be s.d at, गणनार्ह, अनवमाननीय । Sneezy, *a.* छिक्काग्रस्त.

Snick, *vt.* (सूक्ष्मं) छिद् 7 P; मनाक् आहन् 2 P । *n.* लघुच्छेद; लघ्वा-घात.

Snide, *a.* कूट, कृतक, कृत्रिम.

Sniff, *vi.* (नासिकया) सशद्वं निश्वस् 2 P । *vt.* घ्रा 1 P । *n.* सशद्वनिश्वास । Sniffy, *a.* सुगंधि.

Snigger, *vi.* ईषद् हस् 1 P । *n.* अल्पहास.

Snip, *vt.* (अग्रभागं) छिद् 7 P । *n.* (*also* -pet, -ping) छिन्नभाग । -petty, -py, *a.* छिन्नभागपूर्ण.

Snipe, *n.* दीर्घचंचु *m*; मूढ, मूर्ख । *vt.* निभृतं व्यध् 4 P.

Snitch, *vi.* रहस्यभेदं कृ 8 U.

Snivel, *vi.* नासिकास्रावं कृ 8 U; ईषत् रुद् 2 P । *n.* श्लेष्मस्राव, सिंघाणं; कृत्रिमशोक.

Snob (*n.*), -bery (*n.*),-bish (*a.*), शिष्टजनसेवक, ०सेवा, ०सेवा-प्रचुर.

Snoop, *vi.* निभृतं चल् 1 P.

Snooze, *vi.* अल्पं निद्रा 2 P *or* स्वप् 2 P । *n.* स्वल्पनिद्रा.

Snore, *vi.* उच्छिंघनं कृ 8 U । *n.* उच्छिंघनं.

Snort, *vi.* सशब्दं उच्छ्वस् 2 P । *n.* तारोच्छ्वास.

Snot, *n.* सिंघाणं, नीचजन.

Snout, *n* घोणा, प्रोथ.

Snow, *n.* अवश्याय, तुषार, तुहिनं, नीहार, प्रालेयं, हिमं । *vi.* हिमं वृष् 1 P । *vt.* हिमेन आच्छद् 10 U *or* पूर् 10 U । -drift, *n.* हिमानी । -fall, *n.* हिमवृष्टि *f* । -y, *a.* हिमोपम; श्वेत; हिमपूर्ण; हैम.

Snub, *vt.* अवगण् 10 U, अवमन् 4 A; सावमानं प्रतिरुध् 7 U । *n* अवमान, अवहेलना । -nose, *n.* चिपिटनासिका । -nosed, *a.* अवटीट, अवनाट, अवभ्रट, चिपिट। Snubbingly, *adv.* सावमानं.

Snuff, (1) *vt.* नासिकया आदा 3 U । *n.* नस्यं, ०चूर्ण, क्षुत्करचूर्णं। Up to the s., चतुर, विचक्षण, विदग्ध । -box, *n.* नस्यधानी.

Snuff, (2) *n.* (वर्तेः) दग्धभाग । *vt.* (दग्धाग्रं छित्वा वर्तिं) परिक्लृप् *c* । To s. out, निर्वा *c* । -ers, *n.pl.* वर्तिच्छेदनी.

Snuffle, *vi.* सशब्दं श्वस् 2 P; अनुनासिकस्वरैः *or* रुदनपूर्णं भाष् 1 A । *n.* सशब्दश्वसनं.

Snug, *a.* सुप्रच्छन्न, सुरक्षित; सुस्थ, सुस्थित; सुख, सुखावह । -gery, *n.* सुखस्थानं । -ly. *adv.* सुखं, सम्यक्.

So. *adv.* इत्थं, एवं, ०कारं, ०विधं; इयत्, एतावत् । *conj.* तत्, तस्मात्, ततः, इतः । S. be it, तथास्तु, बाढं । S.-and-s., अमुक। And s. forth, s. on, इत्यादि, एवमादि । So-so, *a.* मध्यम, सामान्य.

Soak, *vt.* भृशं क्लिद् *c*, स्ना *c*, मस्ज् *c* । *vi.* आप्लु 1 A, अतीव क्लिद् 4 P; अतीव सुरापानं कृ 8 U । -er, *n.* महावृष्टि *f*; पानशौंड.

Soap, *n.* मार्जनद्रव्यं । -y, *a.* श्लक्ष्ण, स्निग्धं; चाटुपटु.

Soar, *vi.* परिडी 1 A, अत्युच्चैः डी 1 A; ऊर्ध्वं आरुह् 1 P । -ing, *n.* परिडीनं, ऊर्ध्वारोहणं.

Sob, *vi.* गद्गदं रुद् 2 P । *vt.* गद्गदं वद् 1 P । *n.* गद्गद *mn*, ०ध्वनि *m* । -bingly, *adv.* गद्गदं.

Sober, *a.* अक्षीब, अनुन्मत्त; मद्यविमुख, अनतिपायिन्; धीर, मिताचार, संयत; विवेकशील; गंभीर; अचित्रवर्ण । *vt.* स्थिरीकृ 8 U, निरुत्संकं *a.* कृ 8 U । *vi.*

स्थिरीभू 1 P; मदं *or* उत्सेकं त्यज् 1 P। -ly, *adv.* निरुत्सेकं, सविवेकं। Sobriety. *n.* अक्षीवता; मिताचार *m*; गांभीर्यं.

Sobriquet, *n.* उपाधि *m*, विरूपकं; कृतकनामन् *neu.*

Sociable, *a.* सख्यशील, संगमप्रिय; मित्रबुद्धि, सुजन। -y, *adv.* मित्रबुद्ध्या। Sociability, *n.* सख्यशीलता; मित्रबुद्धि *f.*

Social, *a.* समाजविषयक, सामाजिक; संघचारिन्, °जीविन्; सख्यशील, संगतिप्रिय; संगमात्मक, सख्यजात। -ism, *n.* समाजसत्तावाद। -ist, *n.* समाजसत्तावादिन् *m*। -ize, *vt.* समाजायत्तं *a.* कृ 8 U.

Society, *n.* जनता, संघ, समाज; शिष्टवर्ग; मंडलं, सभा; संगम, संसर्ग, सहवास, साहचर्यं.

Sociology, *n.* समाजशास्त्रं। Sociologist, *n.* समाजशास्त्रज्ञ.

Sock, (1) *n.* पादाच्छादनं.

Sock, (2) *at.* क्षिप् 6 P, प्रास् 4 U; प्रहृ 1 P। *n* प्रहार.

Sockdologer, *n.* मर्माघात; निर्णायकोपपत्ति *f.*

Socket, *n.* आधार, पात्रं.

Sod, *n.* शादभूमि *f*, शाद्वलं.

Sodality, *n.* मंडलं, संघ, समाज.

Sodden, *a.* अतिक्लिन्न, अतिसिक्त; अतिक्षीब, अत्युन्मत्त। *vt.* अतीव क्लिद् *c*; अतीव सुरां पा *c.*

Sodomite, *n.* पुंमैथुनकारिन् *m*। Sodomy, *n.* पुंमैथुनं.

Sofa, *n.* पर्यंक, मंच.

Soft, *a.* मृदु, मृदुक, मृदुल; कोमल, पेलव, सुकुमार; अपरुष, श्लक्ष्ण, सौम्य, स्निग्ध; मंजुल मधुर; क्लीब, दुर्बल; मुग्ध, मूढ। S. soap, चाटुकार। -en, *vt.* मृदूकृ 8 U; (पीडादिकं) अल्पीकृ 8 U; *vi.* मृदूभू 1 P; द्रु 1 P; दयार्द्रीभू 1 P। -headed, -witted, *a.* मूढ, मूर्ख। -hearted, *n.* कृपालु, दयालु; कातर, भीरु, क्लीब। -ly, *adv.* अपरुषं; मंदं; निःशद्बं; सौम्यतया। -ness, *n.* मार्दवं, मृदुता; कोमलता, सौकुमार्यं; सौम्यत्वं.

Soggy, *a.* अतिक्लिन्न, अतिसिक्त.

Soil, (1) *n.* मृत्तिका, मृत्सा, मृत्स्ना, मृद् *f*, भूमि *f*; (प्र)देश। Fertile, barren, s., उर्वरा, मरु *m.*। Waste s. खिलं.

Soil, (2) *vt.* कलुषयति *Den.* कलुषीकृ 8 U, दुष् *c*, मलिनयति *Den.*, मलिनीकृ 8 U। *n.* कलंक, कर्दम; मल *mn.*। -ed, *a.* कलुष, दूषित, मलिन.

Soire'e, *n.* संध्यागोष्ठी.

Sojourn, *vi.* (कियत्कालं) निवस् 1 P, स्था 1 P। *n.* अल्पकालिकनिवास.

Solace, *n.* आश्वासनं, समाश्वासनं, सांत्वनं-ना ; चित्तरंजनं । *vt.* आश्वस् *c*, समाश्वस् *c*, सांत्व् 10 U । -ment, *n.* सांत्वनं.

Solar, *a.* सौर ; (month) सावन । -ium, *n.* सूर्यशाला.

Solatium *n* हानिपूरणं, निष्कृति *f*.

Solder, *n.* संधिधातु *m* । *vt.* संधिधातुना संयुज् 7 A. 10 U.

Soldier, *n.* आयुधिक, भट, योध, सेनाचर, सैनिक । -ly, *a.* सैनिकोपम : वीर, शूर । -y, *n.* सैनिकगण ; सैन्यं.

Sole, (1) *n.* (पाद०)तलं, पादुकातलं । *vt.* (पादुकां) तलेन सनाथीकृ 8 U.

Sole, (2) *a.* एकक, एकाकिन्, केवल, अद्वितीय; अनूढ । -ly *adv.* केवलं.

Solecism, *n.* अशुद्धप्रयोग ; अनौचित्यदोष । Solecistic, *a.* अशुद्ध, प्रमादात्मक ; अनुचित.

Solemn, *a.* विधियुक्त, ०पूर्व ; गंभीर ; चित्तवशकर, विस्मापन ; गुर्वर्थक ; साडंबर । -ity, *n.* गांभीर्यं ; विस्मापनत्वं ; विधि *m*, संस्कार । -ize, *vt.* विधिपूर्वं अनुष्ठा 1 P *or* पा *c or* संपद् *c* । -ly, *adv.* विधिपूर्वं; गांभीर्येण । -ness, *n.* गांभीर्यं.

Solicit, *vt.* अभ्यर्थ् 10 U, साग्रहं प्रार्थ् 10 U *or* याच् 1 A । -ation, *n.* अभ्यर्थना, प्रार्थना, याचना, यांचा । -or, *n.* (Law) व्यवहारोपदेशक । -ous, *a.* चिंतापर, साशंक; उत्कंठ, उत्सुक, सोत्कंठ; -ly, *adv.* सोत्कंठं । -ude, *n.* चिंता; उत्कंठा, औत्सुक्यं.

Solid, *a.* कठिन, घन; अच्छिद्रवत्, अशून्य; दृढ, स्थिर; वास्तविक, सारवत् ; एकमत । *n.* घन *m*; घनद्रव्यं । -arity, *n.* ऐकमत्यं, संहति *f* । -ify, *vi* घनीभू 1 P; *vt.* घनीकृ 8 U । -ity, *n.* काठिन्यं, घनता; दृढता । -ly, *adv.* संहतं.

Soliloquy, *n.* आत्मगतभाषणं, स्वगतवचस् *neu* । Soliloquize, *vi.* स्वगतं वद् 1 P.

Solitary, *a.* एकक, एकाकिन् ; एक, अद्वितीय, असहाय; निर्जन, विजन, विविक्त; एकांतसेविन् । *n.* मुक्तसंग,एकांतवासिन् *m* । Solitarily, *adv.* एकांते, विविक्तं । Solitude, *n.* एकांत, विविक्तं; निर्जनता.

Solstice, *n.* अयनं; (summer) उत्तरायणं, कर्कसंक्रांति *f*; (winter) दक्षिणायनं, मकरसंक्रांति *f* । Solstitial, *a.* अयनकालीन.

Soluble. Solvable, *a.* विद्राव्य; विवरणसाध्य.

Solution, *n.* विवरणं, स्पष्टीकरणं; द्रावणं. विलयनं; विश्लेष.

Solve, *vt.* उत्तरं दा 3 U, विद्द 5 U, विशदयति *Den.* व्याख्या 2 P, स्पष्टीकृ 8 U; द्रवीकृ 8 U, विद्रु *c*, विली *c* । -ncy, *n.* ऋणशोधनसामर्थ्यं । -nt, *a.* विद्रावक; ऋणशोधनसमर्थ; *n.* द्रावकरस.

Somatic, *a.* कायिक, दैहिक, शारीरिक.

Sombre, *a.* निरालोक, निष्प्रभ, निरुल्लास; गंभीर । -ly, *adv.* निष्प्रभं; गांभीर्येण.

Some, *a.* किंचित्, कियत्; कतिचन, ०चित्, ०पय; अमुक, कश्चित्, *etc.* । *adv.* प्रायः; ०कल्प *in comp* । *pron.* केचित; एके, अपरे, अन्ये । -body, *n.* कश्चित; प्रतिष्ठितजन । -how, *adv.* कथंचित्, कथमपि, यथाकथंचित् । -thing, *n.* किंचित्, किमपि । -time, *adv.* एकदा, पुरा, प्राक्; *a.* पूर्व, प्राक्कालीन । -times, *adv.* कदाचित्, कदा कदा, कर्हिचित्, क्वचित् । -what *adv.* ईषत, किंचित्, मनाक् । -where, *adv.* कुत्रचित्, कुत्रापि, क्वापि, यत्र कुत्रापि.

Somersault, Somerset, *n.* विपर्यस्तप्लुतं.

Somnambulism, *n.* निद्राटनं । Somnambulist, *n.* निद्राचारिन् *m.*

Somniferous, Somnific, *a.* निद्राकर.

Somniloquism, *n.* निद्राजल्पनं.

Somnolent, *a.* तंद्रालु, निद्रालु, शयालु, सुषुप्सु; निद्राकर। Somnolence, *n.* निद्रालुता, सुषुप्सा.

Son, *n.* अंगज, आत्मज, कुमार, तनय, दारक, नंदन, पुत्र, सुत, सूनु। S.-in-law, *n.* जामातृ *m.* । -less, निपुत्रिक । -ny, *n.* सुत । -ship, *n.* पुत्रत्वं, पुत्रभाव.

Sonant, *a.* (letter) मृदु.

Song, *n.* गाथा, गानं, गीतं, गीतकं, गीति *f*, गेयं; पद्यं । -ster, *n.* गातु, गातृ, गाथिक, गायक, गेष्ण-ष्णु *all m* । -stress, *n.* गात्री, गायिका.

Soniferous, *a.* ध्वनिवाहिन्.

Sonnet, *n.* चतुर्दशपादात्मकं पद्यं.

Sonorific, *a.* ध्वनिकर, शब्दायमान.

Sonorous, *a.* ध्वनिकारिन्, नादवत्, विराविन्; गंभीरनाद, मुखर.; साडंबर। -ly *adv.* गंभीरनादेन; तारं; साडंबरं। Sonority, *n.* तारत्वं; स्पष्टता; मुखरता.

Soon, *adv.* अचिरात्, अचिरेण, अविलंबेन; आशु, शीघ्रं, सद्यः, सपदि; कामतः। -er, *Exp. by* वरं *with* न च *or* न पुनः.

Soot, *n.* कज्जलं, मासि-सी *f* । -y, *a.* कज्जलांकित, मसीपूर्ण.

Sooth, *n.* सत्यं । In s. वस्तुतः, सत्यमेव । –sayer *n.* भविष्य-द्वादिन् *m.*, निमित्तज्ञ.

Soothe, *vt.* (उप०, प्र०)शम् *c*, (परि०)सांत्व् 10 U ; प्रसद् *c*, उपलल् 10 U, (परि०)तुष् *c* । –ingly, *adv.* सांत्वनपूर्वकं.

Sop, *n.* क्लिन्नान्नं; तृप्तिकरं । –py, *a.* क्लिन्न.

Sophism, *n* उपपत्त्याभास, कुयुक्ति *f*, कुतर्क, वाक्छलं । Sophist, *n.* अपलापिन् *m*, कुतार्किक, छल-वादिन् *m* । Sophistic, *a.* कुतर्कात्मक, वाक्छलरूप । Sophisticate, *vt.* कुतर्केण उपपद् *c*; आर्जवं अपहृ 1 P, व्याजपूर्ण *a.* कृ 8 U । –ion, *n.* कृत्रिमता, व्याजपूर्णता । Sophistry, *n.* कुयुक्ति *f*, वाक्छलं.

Soporific, Soporose, *a.* निद्रावह, स्वापकर.

Soprano, *n.* अतितारस्वर.

Sorbefacient, *a.n.* शोषकर (रं).

Sorcerer, *n.* अभिचारिन् , आहि-तुंडिक, ऐंद्रजालिक, मांत्रिक, मायाकर, मायाविन् *all m* । Sorceress, *n.* अभिचारिणी, योगिनी । Sorcery, *n.* अभिचार, इंद्रजालं, कुसृति *f*, कुहकं, माया.

Sordid, *a.* अधम, अपकृष्ट, कदर्य, कुत्सित, क्षुद्र, तुच्छ, नीच, हीन; कलुषित, मलिन् । –ness, *n.* तुच्छता, हीनत्वं.

Sordes, *n.* मलस्राव.

Sordine, *n.* ध्वनिस्तंभकं.

Sore, *a.* शूलग्रस्त, सव्यथ, स्पर्शासह; उद्विग्न, खिन्न, दुःखित, संतप्त; क्रोधन, सुक्षोभ्य; दुःखप्रद, पीडाकर । *n.* अरुस् *neu*, ईर्मं, क्षतं । –ly, *adv* तीव्रं, नितांतं । –ness, *n.* वेदना, व्यथा.

Sororal, Sororial, *a.* स्वसृविषयक, स्वस्रीय । Sorority, *n.* स्त्रीसंघ.

Sorrel, (1) *n.* अम्लवेतस, चुक्र, शतवेधी.

Sorrel, (2) *a.* रक्तपिंग, पिशंग.

Sorrow, *n.* आधि *m*, आर्ति *f*, खेद, दुःखं, परिताप, पीडा, व्यथा, शोक, संताप; कष्टं, क्लेश, विपद् *f* । *vi.* खिद् *Pass*, तप् 1 P, दु 4 A, व्यथ् 1 A, शुच् 1 P; परिदेव् 1 P, विलप् 1 P । –ful, *a.* उद्विग्न, खिन्न, दुःखित, विषण्ण, शोकार्त, संतप्त; खेदावह, दुःखप्रद; –ly, *adv.* सखेदं, सोद्वेगं.

Sorry, *a.* खिन्न, दुःखित; अनुतप्त, अनुशयिन् ; कदर्य, क्षुद्र, तुच्छ; कष्टावह, कृपण, दीन.

Sort, *n.* जाति *f*, प्रकार, भेद, वर्ग, विधा, विशेष; रीति *f*, शैली । *vt.* यथावर्गं रच् 10 U; उद्धृ 1 P; संवद् 1 P, युज् *Pass* । Out of s.s, अस्वस्थ.

Sortie, *n.* अवस्कंद, धर्षणं.

Sot, *n.* पानशौंड, अतिमद्यप । -tish, *a.* नित्यक्षीब, अतिसुरापायिन् .

Soteriology, *n.* मोक्षवाद.

Soubrette, *n.* दुष्टचेटी.

Sough, (1) *n.* सीत्कार । *vi.* सीत्कारं कृ 8 U; ससीत्कारं वा 2 P.

Sough, (2) *n.* जलनिर्गम, प्रणाली, सरणि *f.*

Soul, *n.* आत्मन् *m*; (individual) जीव, प्रत्यगात्मन् ; (supreme) परमात्मन् ; चैतन्यं, चेतस् *neu*, जीवनं, सार; जन । -ful, *a.* भावबोधक.

Sound, (1) *a.* अक्षत, अखंड, अविकल; अनामय, कुशलिन् , निरामय, नीरोग, सुस्थ, स्वस्थ; अवातुल, अविक्षिप्त; उपपन्न, सप्रमाण, सयुक्तिक; ऋणशोधन-समर्थ; गाढ, समग्र, संपूर्ण । -ly, *adv.* अक्षतं; गाढं, भृशं । -ness, *n.* अवैकल्यं; आरोग्यं, स्वास्थ्यं; सप्रमाणता.

Sound, (2) *n.* द्विसमुद्रसंधि *m.*

Sound, (3) नाद, ध्वनि, शब्द, क्ष्वेड, घोष, ध्वान, निनाद, निस्व-(स्वा)न, निह्राद, र(रा)व, रवणं, विराव, विरुतं, व्योमगुण, स्व(स्वा)-न, स्वर, ह्राद । *vi.* क्वण्, ध्वन्, नद् रस्, स्वन् *all* 1 P, घुष् 1 P. 10 U, शब्दायते *Den*, ह्राद् 1 A; गम् *c*, सूच् 10 U । *vt.* क्वण् , *etc* *c*, वद् *c*; उच्चर् *c*, उदीर् *c*; (ध्वनिना *or* वादनेन) सूच् 10 U *or* निविद् *c* । -proof, *a.* ध्वन्यभेद्य । -ing, *a.* ध्वनिकर, शब्दायमान; साडंबर.

Sound, (4) जलवेधं *or* निम्नतां परिमा 2 P. 3 A; चातुर्येण परीक्ष् 1 A *or* अनुसंधा 3 U.

Sounder, *n.* वराहगण; वराहपोत.

Soup, *n.* यूष *mn*, सूप.

Soupçon, *n.* अत्यल्पांश.

Sour, *a.* अम्ल, शुक्त; पर्युषित; असौम्य, परुष, रूक्ष । *vt.* अम्ली-कृ 8 U; रुष् *c* । *vi.* अम्लीभू 1 P; रुष् 4 P । -ly, *adv.* सरोषं । -ness, *n.* अम्लता.

Source, *n.* उद्गमस्थानं; आदि *m*, आरंभ, उदय, उद्गम, उद्भव, कारणं, प्रभव, मूलं, योनि *f.*

Souse, *n.* लवणसंधानं; निमज्जनं । *vt.* संधानेन परिष्कृ 8 U; जले निमस्ज् *c or* प्लु *c*; जलेन अत्यंतं क्लिद् *c or* सिच् 6 P.

South, *n.* अवाची, आगस्ती, दक्षिणा, दक्षिणदिश् *f*, याम्या । *a.* (*also* -erly, -ern), अवाच्, अवाचीन, अवाच्य, आगस्त्य, दक्षिण, दाक्षिण, दाक्षिणात्य, याम्य । *adv.* (*also* -erly, -wards) अवाक्, दक्षिणतः, दक्षिणात्, दक्षिणाहि, दक्षिणेन, दक्षिणाभि-मुखं । -east, *n.* आग्नेयी, दक्षिण-

पूर्वा; *a.* (*also* –erly –ern, *a.*) आग्नेय, दक्षिणपूर्व । –er, *n.* दक्षिणवात । –erner, *n.* दाक्षिणात्य । –west, *n.* दक्षिण-पश्चिमा, नैर्ऋती; *a.* (*also*–erly, –ern) दक्षिणपश्चिम, नैर्ऋत.

Souvenir, *n.* स्मारकं.

Sovereign, *a* परम, श्रेष्ठ, मुख्यतम; अधिराजविषयक ; फलवत्, सफल । *n.* अधिराज, महाराज, सम्राज् *m*, सार्वभौम ; हिरण्य-नाणकं । –ty, *n.* आधिराज्यं, साम्राज्यं ; आधिपत्यं, प्रभुत्वं ; परमाधिकार.

Sow, (1) *n.* शू(सू)करी.

Sow, (2) *vt.* वप् 1 U, विकॄ 6 P; प्रचल्, प्रसृ, प्रवृत् *all c* । –er, *n.* वप्तृ *m*, वापक.

Spa, *n.* आरोग्यस्नानस्थलं.

Space, *n.* आकाश *mn*, अंतरिक्षं, व्योमन् *men* ; अंतरं, अंतरालं ; अवकाश, अवसर, प्रसर ; अवधि *m*, मध्यकाल, कालांतरं । *vt.* सांतरालं रच् 10 U *or* विन्यस् 4 U । Spacious, *a.* पृथु, विशाल, विस्तीर्ण.

Spadassin, *n.* (मूल्यकृते) घातक, मारक.

Spade, (1) *n.* खनित्रं, टंग । *vt.* टंगेन खन् 1 U.

Spade, (2) *n.* क्लीब, पंड, षंड ; छिन्नमुष्कपशु *m* । Spado, *n.* क्लीब, हृतपुंस्त्व.

Spaghetti, *n* पिष्टकनालिका.

Spalpeen, *n.* कितव, धूर्त, शठ.

Span, *vt.* (सेतोः) पारापारं संयुज् 7 A. 10 U ; वितस्त्या परिमा 2P. 3 A । *n* किष्कु *mf*, गोकर्ण, प्रादेश, वितस्ति *f*; अवधि *m* ; क्षुद्रांतरालं ; सेतुपथ ; युग्यगण । less, *a.* अपरिमित, अमित । –ner, *n.* कीलकयंत्रं.

Spangle, *n.* लघुचक्रमंडनं । *vt.* लघुचक्रमंडनैः अलंकृ 8 U.

Spaniel, *n.* लोमशकुक्कुरविशेष.

Spank, *vt.* प्रतलेन तड् 10 U *or* प्रहृ 1 P । *vi.* क्षिप्रं चल् 1 P । –er *n.* जवन, जवाश्व । –ing, *a.* क्षिप्र, चपल, सोल्लास; प्रचंड, सरभस.

Spar (1) *n.* दंड, दीर्घकाष्टं । (2) *n.* धातुमृत्तिका.

Spar, (3) *vi.* मुष्टिभ्यां युध् 4 A *or* प्रहृ 1 P । –ring, *n.* मुष्टियुद्धं.

Spare, *a.* कृश, क्षाम, क्षीण; अविपुल, परिमित; अधिक, अवशिष्ट, उद्वृत्त । *vt* मितं *or* अल्पं विनियुज् 7 A. 10 U; त्यज् 1 P, उपेक्ष् 1 A, प्रतिक्षिप् 6 P; निवृत् 1 A, विरम् 1 P, वृज् 10 U, (वधादिकात्) मुच् 6 P. *c* । –ly, *adv.* अल्पं, परिमितं । –ness, *n.*

कृशता; अवैपुल्यं । Sparingly, *adv.* परिमितं.

Spark, (1) *n.* अग्निकण, अपुंज, (वि०) स्फुलिंग, खद्गांग; ज्योतिर्बिंदु *m*; मतिविलास; उल्लास। *vi.* स्फुलिंगायते *Den*, स्फुलिंगान् उत्सृज् 6 P.

Spark, (2) *n.* सुभगंमन्य, नागर, स्त्र्युपासक.

Sparkle, *n.* तरलप्रभा, द्युति *f*, प्रभा । *vi.* स्फुलिंगान् उत्सृज् 6 P, तरलं द्युत् 1 A *or* प्रकाश् 1 A; फेनायते *Den* । –ing, *a.* तरलप्रभ; (wit) सुविलासिन्.

Sparrow, *n.* आटक, कलविंक, गृहनीड, चटक, तिलककंटक, पीतमुंड, पोतकी.

Sparse, *a.* अगाढ, अनिबिड, विरल। –ly, *adv.* अनिबिडं । –ness, *n.* (*also* Sparsity) विरलता.

Spasm, *n.* अपतंत्रक, अपतानक, आक्षेप(क), उद्वेष्टनं, संकोच । –odic, (*also* Spastic), *a.* आक्षेपात्मक; संरंभिन्.

Spate, *n.* आप्लाव; उद्रेक.

Spatial, *a.* अवकाशविषयक.

Spatter, *vt.* सर्वतः सिच् 6 P *or* क्षिप् 6 P; क्लिद् *c*; दुष् *c* । *n.* परिषेक, परिषेचनं.

Spatula, *n.* प्रलेपनी.

Spavin, *n.* संधिरोग.

Spawn, *vt.* (अंडानि) प्रसू 2 A, उत्सृज् 6 P; उत्पद् *c*, जन् *c* । *vi.* अंडोत्सर्गं कृ 8 U; परिणम् 1 A, फल् 1 P । *n.* मत्स्यांडं, दर्दुरांडं; संतति *f*.

Spay, *vt.* गर्भाशयं अपहृ 1 P.

Speak, *vi.* आलप् 1 P, गद् 1 P, ब्रू 2 U, भण् 1 P, भाष् 1 A, वच् 2 P, वद् 1 P । *vt.* अभिधा 3 U, उच्चर् *c*, उदीर् *c*; दृश्, निविद्, प्रकाश्, प्रख्या *all c* । Generally, strictly s.ing, साधारणतः, अर्थतः एव । To s. volumes for, अतीव दृश् *c* । To s. fair, सौम्यगिरा वद् 1 P। To s. for, परार्थं वद् 1 P । To s. of, निर्दिश् 6 P । To s. ill, well, निंद् 1 P, प्रशंस् 1 P । To s. out, स्पष्टं वद् 1 P । –er, *n.* वक्तृ *m*.

Spear, *n.* कणप, कुंत, तोमर, प्रास, शक्ति *f*, शंकु *m*, शल्यं, शूल *mn* । *vt.* कुंतेन व्यध् 4 P । –man, *n.* कौंतिक, प्रासिक, शूलधर.

Spec, *n.* *See* ‘Speculation’.

Special, *a.* विशिष्ट, सविशेष; असाधारण, असामान्य, अभ्यधिक; विशिष्टहेतुक । –ly, *adv.* विशेषेण, विशेषतः, विशिष्टकारणार्थं.

Specialist, *n.* विशेषज्ञ, तज्ज्ञ । Specialize, *vi.* विशेषज्ञानं *or*

विशेषनैपुण्यं अधिगम् 1 P; *vt.* विशिष् 7 P; विशिष्टप्रयोजनार्थं पृथक्कृ 8 U। Specialism, *n.* विशेषज्ञानं, ०नैपुण्यं.

Speciality, *n.* विशेष; विशिष्टत्वं; विशिष्टाभ्यास, विशिष्टपरिशीलनं, ०व्यवसाय.

Specie, *n.* नाणकानि *pl.*

Species, *n.* जाति *f*; भेद, विधा, विशेष.

Specific, *a.* नियत, निश्चित, परिच्छिन्न, स्पष्ट; विशिष्ट, सविशेष; असाधारण, असामान्य । *n.* विशिष्टरोगघ्नं । S. gravity, विशिष्टगुरुत्वं ।-ally, *adv.* नियतं; विशेषेण । -ation, *n.* विशेषनिरूपणं, ०निर्देश; निर्दिष्टविशेष । -ity, *n.* स्पष्टत्वं, नियतत्वं; विशिष्टत्वं । Specify, *vt.* सविशेषं *or* स्पष्टं निरूप् 10 U *or* निर्दिश् 6 P.

Specimen, *n* आदर्श, प्रतिरूपं, निदर्शनं.

Specious, *a.* सत्याभास, आपातसत्य, आपातविश्वसनीय । -ly, *adv.* सत्याभासपूर्वकं । -ness, *n.* (*also* Speciosity) आपातसत्यता.

Speck, Speckle, *n.* अंक, कलंक; अणु *m*, कण, बिंदु *m*, लव । *vt.* कलंकैः *or* कणैः अंक् 10 U *or* चित्र् 10 U । -ed, *a.* कर्बुर, किर्मीर, चित्र । Speckless, *a.* निष्कलंक.

Spectacle, *n.* कौतुकं, दृश्यं, दृष्टिविषय; (*pl. also* Specs) उपनेत्रे, नेत्रकाचौ । Spectacular, *a.* कौतुकात्मक.

Spectator, *n* द्रष्टृ *m*, प्रेक्षक; पारिषद्य । -ial, *a.* प्रेक्षकविषयक.

Spectre, *n.* निशाचर, पिशाच, प्रेतनर, भूत । Spectral, *a.* पिशाचसम, पैशाच.

Spectrum, *n* पृथक्कृतप्रकाशचित्रं.

Speculate, *vi.* मीमांसते *Desid*, विचर् *c*, विमृश् 6 P; सांशयिकफलार्थं धनविनियोगं कृ 8 U। -ive, *a.* विचारपर, मीमांसात्मक; संदिग्धफल । -ion, *n.* मीमांसा, विचार, विमर्श; संदिग्धफलव्यवहार.

Speculum, *n.* (अंतर्दर्शी) मुकुर.

Speech, *n.* उदीरणा, गिर् *f*, गिरा, गो *f*, भारती, भाषा, वाच् *f*, वाणी, व्याहार; उक्ति *f*, भाषणं, वचनं । Figure of s., अलंकार । -ify, *vi.* सप्रपंचं *or* सावेशं भाष् 1 A। -less, A. मूक, तूष्णीक, स्तब्धवाच्.

Speed, *n.* जव, तरस् *neu*, प्रसभ, रंहस् *neu*, रभस, रय, वेग, स्यद । *vi.* जवेन गम् 1 P, *etc.*, त्वर् 1 A; ऋध् 4 P, सिध् 4 P; (ill, well)

वृत् 1 A। *vt.* त्वर् *c*; पुरस्कृ 8 U, प्रवृत् *c*, सिध् *c* । -y, *a.* क्षिप्र, त्वरित, द्रुत, शीघ्र, सत्वर। -ily, *adv.* आशु, क्षिप्रं, झटिति, शीघ्रं.

Spell, (1) *n.* (अभिचार॰)मंत्र; मोहनं, वशीकरणं । -bound *a.* मोहित, वशीकृत.

Spell, (2) *vt.* यथाक्षरं उच्चर् *c* *or* लिख् 6 P, (शब्दं) रच् 10U; कष्टेन वच् *c* *or* अवगम् 1 P; आवह् 1 P, प्रसंज् *c* । -ing, *n.* अक्षरविन्यास, वर्णरचना.

Spell, (3) *n.* अवधि *m.*

Spelter, *n.* दस्ता.

Spend, *vt.* व्यय् 10 U, उत्सृज् 6 P, विनियुज् 7 A. 10 U; निर्भुज् 7 A, अंतं प्राप् *c*; (कालं) गम् *c*, नी 1 P; अपव्यय् 10 U, वृथा क्षै *c*; आयस् *c*, खिद् *c*; नश् *c*। *vi.* व्ययं कृ 8 U; अपचि *Pass*, अंतं गम् 1 P, नश् 4 P । -thrift, *a. n.* अर्थनाशिन्, वृथाव्ययिन्.

Sperm, *n.* प्रधानधातु *m*, बीजं, रेतस् *neu*, वीर्यं, शुक्रं, स्नेहु *neu*, हर्षजं । -arium, *n.* मुष्क, वृषण । -atic, *a.* वीर्यात्मक, रेतोविषयक, ॰वाहिन् । -atism, *n.* रेतःस्राव, वीर्यपात । -atorrhœa, *n.* धातुस्रावं । -atozoon, *n.* बीजजंतु *m.*

Spew, *vt.* उद्गॄ 6 P, उद्वम् 1 P, छर्द् 10 U, वम् 1 P; जुगुप्सया निष्ठिव् 4 P । *n.* वमनं; वांतं.

Sphacelate, *vi.* पाकं प्राप् 5 P। Sphacelation, Sphacelus, *n.* कोथ, पाक.

Sphenic, Sphenoid, *a.* कीलाकार.

Sphere, *n.* गोल *mn*, बिंबं, मंडलं, वर्तुलं, वृत्तं; नभस् *neu*, नभोमंडलं; विषय; पदवी, संस्थिति *f*। *vt.* गोले (इव) पिधा 3 U; गोलीकृ 8 U । Spherical, *a.* गोल, गोलाकार; गोलविषयक । Spherics, *n.* गोलशास्त्रं । Spheroid, *n.* उपगोल । Spherule, *n.* लघुगोल.

Sphincter, *n.* पिधायकस्नायु.

Sphinx, *n.* स्त्रीसिंह; गूढेंगित.

Sphragistics, *n. pl.* मुद्राशास्त्रं.

Sphygmus, *n.* नाडि-डी *f*; ॰स्पंद । Sphygmograph, *n.* नाडीनिरूपकयंत्रं.

Spice, *n.* उपस्कर, व्यंजनं, स्वादनं; अत्यल्पांश । *vt.* उपस्करेण स्वद् *c* *or* स्वादूकृ 8 U । -ry, *n.* उपस्करसामग्री । Spicy, *a.* उपस्करपूर्ण; सरस, स्वादु; अश्लील; साडंबर.

Spick-and-span, *a.* नवसुभग.

Spicule, *n.* कंटक.

Spider, *n.* ऊर्णनाभ, ०पट, ०वाहि, ऊर्णायु, ऊर्णावहि, क्रमि, जालिक, तंतुनाभ, ०वाय, मर्कक, मर्कटक, लूता, लूतिका। S.'s egg, लूतापट्ट। –web, *n.* आशाबंध, जालकं, लूतातंतु *m*। –y, *a.* अतिकृश.

Spiffy, *a.* सुप्रसाधित, सुवेष.

Spiflicate, *vt.* अवसद् *c*, विनश् *c*; भृशं तड् 10 U.

Spigot, *n.* कीलक.

Spike, *n.* तीक्ष्णाग्रं ; शंकु *m*, कील ; पुष्पमंजरी, कणिशं । *vt.* कीलैः *or* शंकुभिः बंध् 9 P *or* सनाथीकृ 8 U, कील् 10 U; क्ष्णु 2 P; व्यध् 4 P। Spiky, *a.* तीक्ष्णाग्र ; कील०, कणिशपूर्ण.

Spikenard, *n.* नलदा, मूलेर.

Spile, *n.* कीलक.

Spill, (1) *n.* शलाका.

Spill, (2) *vt.* बहिः पत् *c*, स्रु *c* *or* गल् *c*; (रथात्) क्षिप् 6 P । *vi.* बहिःपत्, निःसृ, निर्गल् *all* 1 P; विनश् 4 P। *n.* च्युति *f*, पतनं, पात । –way, *n.* जलनिर्गम.

Spilus, *n.* कालक, जडु(डु)ल, तिल-(क), पिप्लु *m*.

Spin, *vt.* कर्त् 10 U, तंतुरूपेण तन् 8 U; (तंतुं) सृज् 6 P; (out) सप्रपंचं कथ् 10 U *or* वर्ण् 10 U; (कालं) क्षै *c*, गम् *c*; (वादं) दीर्घीकृ 8 U; सवेगं भ्रम् *c* *or* घूर्ण् *c*; कुंदेन घट् *c*; परीक्षानंतरं निरस् 4 U। *vi.* भ्रम् 1·4 P, घूर्ण् 1 A । *n* घूर्णनं, भ्रमणं । –ner, *n.* कर्तक, तंतुकार । –nery, *n.* कर्तनशाला । –ning, *n.* कर्तनं, तांतवं.

Spindle, *n.* कर्तनभांडं, तर्कु *m*, तर्कुटं-टी ; भ्रमणाक्ष । –legged, –shanked, *a.* कृशजंघ । Spindly, *a.* दीर्घकृश.

Spindrift, *n.* सूक्ष्मशीकर.

Spine, *n.* कशे(से)रु *mn*, कशेरुका, पृष्ठवंश, पृष्ठास्थि *neu*; कंटक । –less, *a.* अकशेरुक; अदृढ, दुर्बल, शिथिल । Spinal, *a.* कशेरुविषयक । Spinous, Spiny, *a.* कंटकावृत, सकंटक.

Spinster, *n.* अनूढा, अविवाहिता । –hood, *n.* अनूढत्वं.

Spiracle, *n.* श्वासरंध्रं ; वातच्छिद्रं.

Spiral, *a.* आवर्तिन् । *n.* (*also* Spire) आवर्त, व्यावर्तनं.

Spire, *n.* शिखरं, शृंगं । *vi.* शिखरवत् उच्चैः वृध् 1 A.

Spirit, *n.* आत्मन् *m*, जीव, चैतन्यं ; असवः, प्राणाः *both pl* ; पिशाच, भूत ; देवता ; प्रकृति *f*, वृत्ति *f*, शीलं, स्वभाव ; धाष्ट्यं, धैर्यं, साहसं; तत्त्वं, जीवनं, जीवितं, सारं;

उद्देश, तात्पर्य, भावार्थ ; (*usually pl.*) मर्च। *vt.* चेतनीकृ 8 U, जीव् *c*, प्रोत्सह् *c*, समाश्वस् *c*; निभृतं अपहृ 1 P। Animal, great, high s.s., उल्लास, प्रसन्नता, हर्ष । Low, poor s.s, उद्वेग, खेद, विमनस्कता, विषाद । -ed, *a* उल्लसित, सोत्साह ; धीर, धृष्ट, प्रगल्भ, शूर, साहसिक । -less, *a.* निरुत्साह, निर्बल ; कातर, भीरु । -ual, *a.* अध्यात्मिक, आत्मविषयक ; धार्मिक, पारमार्थिक । -ualism; (*also* Spiritism) *n.* मृतात्मसंयोगवाद । -ualist, *n.* मृतात्मसंयोगवादिन् । -uality, *n.* अध्यात्मिकता ; पारमार्थिकता । -ualize, *vt.* उन्नतिं नी 1 P, संस्कृ 8 U । -uous, *a.* मद्यात्मक.

Spit, (1) *n.* शूल *mn*; भ्रूशिरस् *neu.* । *vt.* शूलाकृ 8 U । Roasted on a s., भटित्र, शूलाकृत, शूल्य.

Spit, (2) *vi.* क्षिव् 1·4 P, (नि०) ष्ठिव् 4 P । *vt.* (लालां) निःसृ *c*, उद्वृ 6 P; सरभसं वद् 1 P । *n.* (*also* Spittle) द्राविका, लाला, सृणिका, स्यंदिनी । -fire, *n.* सुक्रोधन । -toon, *n.* पतद्ग्रह.

Spite, *n.* असूया, ईर्ष्या, (अभि°)-द्रोह, द्वेष, मत्सर, मात्सर्य । *vt.* मत्सरेण प्रतीपयति *Den*, प्रतिरुध् 7 U, पीड् 10 U, *or* क्रुध् *c*। (In) spite of, *Exp. by Gen. or Loc. abs.* । -ful, *a.* अभ्यसूयक द्रोहिन्, मत्सरिन्, सासूय, सेर्ष्य ; -ly, *adv.* सासूयं.

Splanchnic, *a.* अंत्रविषयक, आंत्र.

Splash, *vt.* जलादिकेन क्लिद् *c or* 6 P । *vi.* जलादिकं विक्षिप् 6 P; आस्फल् *c*; इतस्ततः विकृ *Pass* । *n.* आस्फालनं, परिषेक, विक्षेप; आस्फालनशब्द; अंक, चिह्नं.

Splatter, *vi.* आस्फालनशब्दं कृ 8 U । -dash, *n.* तुमुलं, संकुलं, संरंभ.

Splay, *vt.* तिर्यक् प्रसृ *c* । *a.* तिर्यक्प्रसारित.

Spleen, *n.* गुल्म, प्लीहन् *m*, प्लीहा ; क्रोध, रोष ; खेद, विषाद । -ful, -ish, -y, *a.* दुष्प्रकृति, कोपन; विमनस्क, विषण्ण । Splenalgia, *n.* प्लीहाशूल *mn*.

Splendid, *a.* ओजस्विन्, तेजस्विन्, भव्य, महानुभाव, वैभवशालिन्, शोभन, समुज्ज्वल, सुप्रभ; यशस्कर, यशस्य, सुशंस; देदीप्यमान, भासुर, भ्राजमान, रुचिर; अग्र्य, उत्कृष्ट, उत्तम, प्रशस्त, श्रेष्ठ । Splendent, *a.* उज्ज्वल, देदीप्यमान; अतिस्पष्ट, सुव्यक्त । Splendiferous, *a.* भास्वत्, शोभन; उत्कृष्ट । Splendour, *n.* अभिख्या,

ओजस् *neu*, तेजस् *neu*, वैभवं, शोभा; औज्ज्वल्यं, प्रभा.

Splenetic, *a.* कोपन, क्रोधन, प्रतीपवृत्तिः निरुल्लास, विमनस्क, विषण्ण । Splenic, *a.* प्लीहाविषयक । Splenitis, *n.* प्लीहापाक । Splenology, *n.* प्लीहाविज्ञानं.

Splice, *vt.* अग्रेण संयुज् 7 A. 10 U.

Splint, *n.* काष्टपट्टिका.

Splinter, *n.* खंड, शकल *both mn* । *vt.* शकलीकृ 8 U, विदल् *c* । *vi.* शकलीभू 1 P, विदृ *Pass.*

Split, *vt.* विदल् *c*, विदृ 10 U, विपट् 10 U, विभंज् 7 P; विभिद् 7 P । *vi.* विदल् 1 P, विभंज् *Pass*, विभिद् *Pass*, etc; रहस्यभेदं कृ 8 U; हासोद्रेकं प्राप् 5 P । *n.* विदर, विभंग, विभेद; विच्छेद.

Splodge, Splotch, *n.* कलंक, लेप.

Splutter, *n.* अंबूकृतं; क्षोभ, संभ्रम। *vi.* संक्षुभ् 4 P.

Spoffish, Spoffy, *a.* संभ्रमशील, परकार्यचर्चक.

Spoil, *vt.* अपकृ 8 U, दुष् *c*, विप्रकृ 8 U; अतिलालनेन दुर्ललितं *a.* कृ 8 U; प्रसह्य अपहृ 1 P, लुंठ् 1 P. 10 U । *vi.* दुष् 4 P, क्षि *Pass*, नश् 4 P; उत्कंठते *Den*, स्पृहृ 10 U । *n.* लुंठनं, लुंठितं, लोत्रं-प्त्रं.

Spoke, *n.* अर *mn* । To put a s. in one's wheel, प्रतिरुध् 7 U.

Spokesman, *n.* अधिवक्तृ *m.*

Spoliation, *n.* अपहरणं, (वि०)-लुंठनं । Spoliator, *n.* लुंठाक.

Spondyl, *n.* पृष्ठवंशास्थि *neu.*

Sponge, *n.* सुषिरदेहपिंड; परपिंडाद, परान्नपुष्ट, पादसेविन् *m* । *vt.* सुषिरदेहपिंडेन (इव) निर्णिज् 3 U *or* अपमृज् 2 P. 10 U *or* उच्छुष् *c*; कुयांचया लभ् 1 A । *vi.* परानुग्रहेण जीव् 1 P । To throw up the s., पराभवं स्वीकृ 8 U । -r, *n.* परानुग्रहजीविन् *m*, परपिंडाद । Spongy, *a.* सुषिर, छिद्रपूर्ण.

Sponsion, *n.* प्रातिभाव्यं.

Sponsor, *n.* प्रतिभू, बंधक; धर्मपितृ *m.*

Spontaneous, *a.* स्वयंप्रवर्तिन्, ०प्रवर्तित; ऐच्छिक, याहच्छिक; स्वाभाविक, अविचार्यकृत । -ly, *adv.* कामतः, स्वेच्छया; अंतर्भावनया । Spontaneity, *n.* स्वयंप्रवृत्ति *f*; ऐच्छिकता; स्वाभाविकता.

Spook, *n.* पिशाच, भूत । -ish, -y, *a.* भूतोपसृष्ट.

Spool, *n.* लघुनालिका.

Spoon (1) *n.* कंबि-बी *f*, खजाका, खजिका, चमस *mn*, दर्विका, दर्वी, स्रुवा। *vt.* चमसेन आदा 3 U.

Spoon, (2) *n.* मूढ, मूर्ख; मुग्धदयित। *vi.* प्रणयविलासं कृ 8 U। -y, *a.* विलासिन्, केलिपर.

Spoor, *n.* (मृगादिकस्य) पदपंक्ति *f*, मार्गचिह्नं.

Sporadic, *a.* पृथग्भूत; विकीर्ण; विरल; सविच्छेद.

Spore, *n.* सूक्ष्मबीजं.

Sport, *n.* (अनु०)रंजनं, विनोद, विहार; नर्मन् *neu*, परिहास, लीला; कूर्दनं, केलि *f*, क्रीडा, खेलनं, खेला; आखेट, आच्छोदनं, मृगया; सुजन, लीलाप्रिय। *vi.* क्रीड् 1 P, खेल् 1 P, रम् 1 A, विहृ 1 P; उपहस् 1 P, परिहस् 1 P। *vt.* साडंबरं दृश् *c or* परिधा 3 U। -ing, *a.* न्याय्य। -ive, *a.* क्रीडाप्रिय, लीलापर, सलील; सोल्लास। -sman, *n.* क्रीडासेविन् *m*; मृगयाविहारिन् *m*; न्याय्यविरोधिन् *m*.

Spot, *n.* अंक, चिह्नं; कलंक; पदं; स्थलं, स्थानं। *vt.* अंक् 10 U; अंकैः चिह्नयति *Den*, कल्माषयति *Den*; कलंकयति *Den*, दुष् *c*; अवलोक् 1 A. 10 U, आलोच् 10 U। *vi.* शबलीभू 1 P, अंक् *Pass*। -less, *a.* निष्कलंक, निर्दोष, शुद्ध। -ty, *a.* कर्बुर, कल्माष.

Spouse, *n.* पति *m*; पत्नी। Spousal, *a.* औद्वाहिक, वैवाहिक; *n.* (*pl.*) उद्वाह, विवाह.

Spout, *vt.* बलवत् *or* भृशं उद्गॄ 6 P *or* निःसृ *c or* उत्सृज् 6 P; साडंबरं उच्चर् *c or* भाष् 1 A *or* पठ् 1 P। *vi.* बलवत् निःसृ 1 P *or* निर्गम् 1 P। *n.* नालिका, नाली; जलोत्क्षेप, जलोत्सेक.

Sprag, *n.* काष्ठोत्तंभ। *vt.* (स्थूणाभिः) उत्तंभ् 9 P.

Sprain, *vt.* (संधिं) व्याक्षिप् 6 P, व्यावृत् *c*। *n.* संधिव्यावर्तनं, ०व्याक्षेप.

Sprawl, *vi.* असम्यक् शी 2 A *or* प्रसृ 1 P.

Spray, (1) *n.* तुषार, शी(सी)कर; सीकरोत्क्षेपक। *vt.* सीकररूपेण उत्क्षिप् 6 P *or* संयुज् 10 U.

Spray, (2) *n.* प्रशाखिका.

Spread, *vt.* (आ०, वि०) तन् 8 U, प्रसृ *c*, (आ०, वि०) स्तॄ 9 U. *c*; विकॄ 6 P, प्रकाश् *c*, प्रवृत् *c*, प्रचर् *c*; आच्छद् 10 U, लिप् 6 U। *vi.* (वि०) तन् *Pass*, प्रसृ 1 P; प्रवृत् 1 A, प्रचर् 1 P। *n.* प्रसरणं; प्रवर्तनं; प्रस(सा)र; विस्तार, वितति *f*; भोजनं।

–eagle, *vt.* बाहू प्रसार्य बंध् 9 P; *a.* साडंबर । –ing, *a.* प्रसारिन्.

Spree, *n.* पानोत्सव, संपीति *f.*

Sprig, *n.* प्रशाखिका, प्ररोह, विटप; युवन् *m.*

Sprightly, *a.* आनंदिन्, प्रफुल्ल, सोत्साह, सोल्लास.

Spring, *vi.* उत्प्लु 1 A, प्लु 1 A, वल्ग् 1 U; सोत्प्लुतं चल् 1 P; (सहसा) उत्पद् 4 A, उद्गम् 1 P, उद्भू 1 P. जन् 4 A, प्रादुर्भू 1 P । *vt.* (सुरुंगां) स्फुट् *c*; सहसा दृश् *c or* उत्था *c or* प्रकटीकृ 8 U; शिथिलीकृ 8 U; (छिद्रं) कृ *c*, उत्पद् *c* । *n.* उत्प्लुत, झंप-पा, वल्गितं; उत्पतनं, परावर्तनं; प्रकृतिप्रापकता; (लोहादिकस्य) व्यावर्तनं; प्रभव, मूलं; वसंत, °काल, फल्गु *m*, मधु *m*, पुष्पकाल, पुष्पसारण, सुरभि *m*, बलांग; यौवनं; उत्स, निर्झर । S. tide, वसंतकाल; दीर्घवेला । –y, *a.* प्रकृतिप्रापक.

Springe, *n.* पाश, वागुरा.

Sprinkle, *vt.* (अभि०, प्र०)उक्ष् 1 P, घृ 1 P. 10 U, सृष् 1 P, (नि०)सिच् 6 P; विकॄ 6 P, अवकॄ 6 P । *n.* लघुवृष्टि *f.*

Sprint, *vi.* अतिवेगेन धाव् 1 P । *n.* क्षिप्रधावनं.

Sprite, *n.* अपदेवता.

Sprocket, *n.* (चक्र०)दंत.

Sprout, *vi.* अंकुरयति *Den*, उद्भिद् *Pass*, पल्लवयति *Den*, प्ररुह् 1 P, स्फुट् 6 P । *vt.* उद्भिद् *c*, उत्पद् *c* । *n.* अंकुर, पल्लव, प्ररोह, मंजरी.

Spruce, *a.* सुप्रसाधित, सुभग, सुवेष । *vt.* सम्यक् प्रसाध् *c.*

Sprue, *n.* मुखजठरपाक.

Spry, *a.* क्षिप्र, चपल, दक्ष; जागरूक, विचक्षण.

Spud, *n.* खनित्रं; कंद *mn.*

Spume, *n.* डिंडीर, फेण-न, मंड । *vi.* फेनायते, मंडायते *Den* । –y, *a.* फेनिल.

Spunk, *n.* धाष्टर्यं, धैर्यं, वीर्यं, सत्त्वं; इंधनं । –y, *a.* धीर, निर्भय, वीर्यवत्.

Spur, *n.* कंटक; प्रोत्साहनं; शैलबाहु *m* । *vt.* कंटकेन प्रतुद् 6 P; उत्तिज् *c*, प्रवृत् *c*, प्रोत्सह् *c* । To win one's s.s., कीर्तिं प्राप् 5 P । On the s. of the moment, पूर्वं अविचार्यैव, तत्क्षणं.

Spurious, *a.* कूट, कृतक, कृत्रिम.

Spurn, *vt.* पादेन(इव) अपसृ *c*; धिक्कृ 8 U, प्रत्याख्या 2 P, अवमन् 4 A.

Spurt, *vi.* सहसा निःसृ 1 P; सहसा धाव् 1 P । *vt.* सहसा

उत्क्षिप् 6 P or उद्गॄ 6 P । n. आकस्मिकोद्गार; आकस्मिकधावनं.

Sputter, vi. अंबूकृ 8 U, मुहुः क्षिव् 1. 4 P; क्षिप्रास्पष्टं भाष् 1 A । vt. अंबूकृत्य उद्गॄ 6 P । n. क्षिप्रास्पष्टालाप.

Sputum, n. द्राविका, लाला, सृणिका, स्यंदिनी.

Spy, vt. सूक्ष्मं आलोक् 1 A 10 U or ईक्ष् 1 A; निभृतं निरीक्ष् 1 A । vi. अपसृप् 1 P, गुप्तावलोकनं कृ 8 U । n. अपसर्प, गूढपुरुष, च-(चा)र, प्रणिधि m, भीमर, यथार्हवर्ण, स्पश.

Squab, a. खर्वपीन.

Squabble, vi. कलहं कृ 8 U, कलहायते Den । n. कलह, विग्रह, विप्रलाप, व्यवक्रोशनं.

Squad, n. लघुसैन्यदलं.

Squadron, n. गुल्म mn, दलं; युद्धनौकागण.

Squalid, a. आविल, कलुष, मलिन; कुत्सित, क्षुद्र, तुच्छ; दीन । Squalor, n. कालुष्यं, मलिनता, मालिन्यं.

Squall, vi. अतिकर्कशं आक्रुश् 1 P । n. कर्कशोत्क्रोश; (आकस्मिकः) चंडवात, प्रभंजन । -ly, a. प्रचंडवातपूर्ण.

Squama, n. शल्कं, शल्कलं । Squamose, Squamous, a. शल्कावृत.

Squander, vt. अपव्यय् 10 U, वृथा क्षै c or ह्रस् c । -ingly, adv. अपव्ययेन.

Square, n. समचतुरस्र, समचतुर्भुज; अंगणं-नं, अजिरं, चत्वरं, प्रांगणं; चतुरस्रव्यूह; (Math) द्विघात, वर्ग । a. समचतुरस्र: पूर्ण; न्यायानुसारिन्, न्याय्य, समवर्तिन्, सत्यशील; सरल, स्पष्ट; सम; समकोण; वर्गीकृत । vt. समचतुरस्रीकृ 8 U; वर्गयति Den, वर्गीकृ 8 U; समकोणं a. कृ 8 U; समीकृ 8 U, शुध् c; उत्कोचेन वशीकृ 8 U; प्रतिसमाधा 3 U । vi. उपपद् 4 A, संवद् 1 P । On the s., सत्यवृत्ति, सरल । A s. meal, संपूर्णभोजनं । To get s. with, to s. accounts with, अपकारं निर्यत् 10 U or प्रत्यपकृ 8 U । To s. the circle, अघटनीयं घट् c । S. root, वर्गमूलं, पदं । -ly, adv. प्रतिमुखं; स्पष्टं; न्यायानुसारेण.

Squarrose, Squarrous, a. स्थूलशल्क.

Squash, (1) vt. क्षुद् 7 U, निष्पिष् 7 P, मंथ् 9 P, संमृद् 9 P. c । n. मृदितपिंड; संमर्द.

Squash, (2) n. अलाबू f, तुंबी.

Squat, vi. (दर्दुरवत् or उन्नतसक्थि) उपविश् 6 P; सभयं आस् 2 A or प्रह्वीभू 1 P । a. खर्व-

स्थलं। -ter, *n.* परभूमिभोगिन् *m.*

Squawk, *vi.* कर्कशं आक्रुश् 1 P। *n.* कर्कशरव.

Squeak, *vi.* तारं रु 2 P; रहस्यभेदं कृ 8 U। *n.*ताररुतं। A narrow s., अतिकृच्छ्रेण संवृत्तः विघ्नपरिहार। -er, *n.* पोत, शावक; कर्णेजप, रहस्यभेदिन् *m.*

Squeal, *vi.* कर्कशं क्रंद् 1 P; रहस्यभेदं कृ 1 U। *n.* कर्कशक्रंदनं.

Squeamish, *a.* सुविवमिषु; जुगुप्साशील; दुराराध्य; साशंक। -ly, *adv.* साशंकं; विवमिषा० जुगुप्सापूर्वं.

Squeeze, *vt.* आपीड्, निपीड्, संपीड् 10 U, निर्दुह् 2 U, संमृद् 9 P; निर्गल् *c*, निष्कुष् 1 P; बलात्कारेण ग्रह् 9 P, बलाद्ग्रहेण पीड् 10 U। *n.* संपीडनं, संमर्दनं, दृढालिंगनं; संमर्द.

Squelch, *vt.* निष्पिष् 7 P, मंथ् 9 P, (पादेन) संमृद् 9 P. *c*; उत्सद् *c*; निरुत्तरीकृ 8 U, आकुलीकृ 8 U, संभ्रम *c*; सीत्कारं कृ 8 U। *n.* दृढाघात; सीत्कार.

Squib, *n.* अग्निशलाका; निंदालेख.

Squiffy, *a.* ईषत्क्षीब.

Squint, *vi.* तिर्यक् दृश् 1 P। *vt.* क्षिप्रं *or* अर्धं निमील् 1 P। *a.* तिर्यग्दर्शिन्। *n.* तिर्यग्दृष्टि *f*; निभृतकटाक्ष; प्रवणता। -eyed, *a.* केकर, केदर, टगर, टेर, वलिर.

Squire, *n.* ग्रामपति *m*; (स्त्री०)-सहचर; सांनहनिक.

Squirm, *vi.* इतस्ततः चल् 1 P *or* अंगविक्षेपं कृ 8 U.

Squirrel, *n.* वृक्षशायिका.

Squirt, *vt.* (रंध्रात्) उत्क्षिप् 6 P, उद्गॄ 6 P। *vi.* (रंध्रात्) *Pass. of prec.*; निःसृ 1 P। *n.* शृंगं, शृंगक *mn*; अहंकारिन् *m*, अहंवादिन् *m.*

Stab, *vt.* विध् 6 P, व्यध् 4 P, भिद् 7 P, क्षण् 8 P; पीड् 10 U, व्यथ् *c*। *vi.* प्रहारं कृ 8 U। *n.* वेध, आघात, प्रहार; वेधक्षतं.

Stable, (1) *a.* अचल, दृढ, निश्चल, स्थिर; कृतनिश्चय, निश्चितमति। Stability, *n.* दृढता, स्थैर्यं; चिरस्थायिता। Stabilize, *vt.* दृढीकृ 8 U, स्थिरीकृ 8 U.

Stable, (2) *n.* मंदुरा, वाजिशाला; (for cattle) गोव्रज, गोशाला, गोष्ठं, संदानिनी; (for elephants) चतुर *mn*, वारि-री *f*, हस्तिशाला। *vt.* मंदुरादिके निविश् *c or* वस् *c.*

Staccato, *adv.* क्षिप्रस्पष्टं.

Stack, *n.* उत्कर, निकर, पुंज, राशि, *m*, संचय। *vt.* राशीकृ 8 U, संचि 5 U.

Stactometer, *n.* बिंदुमापकनालिका.

Stadium, *n.* क्रीडाप्राचीरं.

Staff, *n.* दंड, यष्टि *f*, लगुड-र-ल ; अधिकारि०, नियोगिवर्ग.

Stag, *n.* एण, कुरंग, कृष्णसार, पृषत, मरुक, मृग, रुरु *m*, रोहित, वनन, हरिण । *vt.* सूक्ष्मं निरीक्ष् 1 A.

Stage, *n.* इंद्रकोष, मंच; रंग, रंगपीठं, रंगभूमि *f*; नाट्यं, नाट्यकला, रंगावतरणं, रंगविद्या; (प्रवृत्ति०) क्षेत्रं, विषय; समय, संधि *m*; अवस्था, दशा; विश्रांतिस्थानं, वसति *f*; (of life) आश्रम । *vt.* रंगभूमौ प्रदृश् *c*, प्रयुज् 7 A. 10 U । -coach, *n.* वसत्यनुसारियानं । -craft, *n.* नाट्यकला । -direction, *n.* प्रयोगसूचना । -fright, *n.* सभाभयं, ०संभ्रम । -manager, *n.* सूत्रधार । -r, *n.* दृढाभ्यासिन्, चिरज्ञ, ज्ञानवृद्ध । -whisper, *n.* स्वगतभाषणं । Staging, *n.* मंच ; प्रयोग । Stagy, *a.* नाट्योचित ; कृतक, कृत्रिम.

Stagger, *vi.* घूर्ण् 1 A, प्रस्खल् 1 P ; भ्रम् 1.4 P ; दोलायते *Den.* । *vt. c of prec*, संभ्रम् *c*, संकुलीकृ 8 U । *n.* घूर्णनं, प्रस्खलनं ; घूर्णि *f*, भ्रमि *f*, भ्रामरं । -er, *n.* महाघात, अतिप्रबलवाद, *etc.* । -ing, *a.* संभ्रामक, विस्मापक.

Stagnate, *vi.* निश्चलीभू 1 P, स्तंभ् *Pass*, स्थिरीभू 1 P ; मंदायते *Den* । -ion (*also* Stagnancy), *n.* निश्चलता, स्तंभ, स्थैर्यं, अप्रवाह ; मांद्यं, अप्रवृत्ति *f* । Stagnant, *a.* निश्चल, स्तब्ध, स्थिर, अप्रवाहिन् ; जड, मंद.

Staid, *a.* अचंचल, धीर, स्थिरवृत्ति । -ly, *adv.* स्थिरवृत्त्या.

Stain, *vt.* विवर्णीकृ 8 U ; कलंकयति, कलुषयति, मलिनयति *all Den*, दुष् *c*; रंज् 10 U, वर्ण् 10 U । *vi.* विवर्णीभू 1 P । *n.* वैवर्ण्यं ; कलंक ; वर्णांक । -less, *a.* निष्कलंक ; अमंडूर.

Stair, *n.* आरोहणं, पर्वन् *neu*, भंगि *f*, सोपानं ; (*pl. also*; -case, -way) पंकार, सोपानपंक्ति *f*, ०मार्ग.

Stake, *n.* शंकु *m*, शलाका, स्थूणा ; ग्लह, पण ; स्पर्धाविषय । *vt.* स्थूणादिकेन बंध् 9 P *or* मर्यादां स्था *c* ; पण् 1 A ; संशये पत् *c* । At s., स्पर्धाविषयीभूत, संशये पतित.

Stale, *a.* अनव, पर्युषित, जीर्ण, नीरस । *n.* (अश्वस्य) मूत्रं । *vt.* पर्युषितं *a. or* नीरसं *a.* कृ 8 U ; मिह् 1 P, मूत्र् 10 U.

Stalemate, *n.* स्तंभनं । *vt.* स्तंभ् 9 P.

Stalk (1) *n.* कांड *mn*, नालं, बंधनं वृंतं । -y, *a.* कृशदीर्घपाद.

Stalk, (2) *vi.* साटोपं गम् 1 P; निभृतं चल् 1 P *or* उपसृ 1 P। *vt.* निभृतं मृग् 4 P. 10 A । *n.* साटोपगति *f*; निभृतमार्गणं । S.ing-horse, *n.* व्यपदेश, व्याज.

Stall, *n.* मंदुरा०, संदानिनीकोष्ठ; पण्यगेहं, (पट०)विपणि *f*; अंगुलित्राणं । *vt.* व्रजकोष्ठे पा *c* । *vi.* पंकादिके अवसद् 1 P *or* संलग्नीभू 1 P । -age, *n.* विपणिस्थापनाधिकार ; विपणिभाटकं.

Stallion, *n.* वृषणाश्व, वृषन् *m.*

Stalwart, *a.* दृढदेह, प्रबल, बलिन्, मांसल, शक्तिमत् ; धीर, निश्चितमति, स्थिर । -ly, *adv.* प्रबलं, धैर्येण.

Stamen, *n.* पुंकेस(श)र । Staminate, *a.* पुंकेसरधारिन्.

Stamina, *n.* ऊर्जस् *neu*, बलं, सत्त्वं, सामर्थ्यं.

Stammer, *vi.* गद्गदवाचा वद् 1 P *or* भाष् 1 A, स्खल् 1 P । *n.* गद्गदवाच् *f*, स्खलनं । -ingly, *adv.* सगद्गदं.

Stamp, *vt.* मुद्रयति *Den*, मुद्रादिकेन अंक् 10 U *or* चिह्नयति *Den*; दृढं निविश् *c or* स्था *c*; पादेन आहन् 2 P *or* तड् 10 U; पादाघातेन निर्वा *c or* संमृद् 9 P *or* निष्पिष् 7 P; नश् *c*, विध्वंस् *c* । *n.* मुद्रणं ; मुद्रा ; मुद्रांक ; लांछनं, (विशेष०)चिह्नं ; रूपं, प्रकार ; पादाघात.

Stampede, *n.* आकस्मिकं-कः पलायनं, जनतासंक्षोभ । *vi.* अकस्मात् पलाय् 1 A *or* संक्षुभ् 4 P । *vt.* अकस्मात् विद्रु *c or* संक्षुभ् *c*.

Stanch, Staunch, *vt.* स्रावं स्तंभ् 9 P । *a.* दृढनिष्ठ, दृढभक्ति, स्थिर, विश्वसनीय । -ness *n.* दृढनिष्ठा, ०भक्ति *f*.

Stanchion, *n.* उत्तंभ, स्थाणु *m.*

Stand, *vi.* स्था 1 P; अवस्था 1 A, आस् 2 A, विद् 4 A, वृत् 1 A; उत्स्था 1 P । *vt.* निक्षिप् 6 P, निधा 3 U, स्था *c*; क्षम् 1 A, तितिक्षते *Den*, सह् 1 A; अनुभू 1 P, उपगम् 1 P; (अमुकस्य) व्ययं अंगीकृ 8 U । *n.* विराम, विश्रांति *f*; आस्पदं, पदं, स्थानं ; विश्रामस्थानं ; आधार ; मंच । It stands to reason, उपपद्यते To s. well with, अनुग्रहं प्राप् 5 P, सुप्रतिष्ठां विद् 6 P । To s. one in good stead, उपयुक्त *a.* भू 1 P । To s. one's ground, दृढं स्था 1 P । To s. by, साहाय्यं कृ 8 U; (वचनं) प्रतिपा *c*; प्रेक्षकमात्रं भू 1 P । To s. for, पदप्राप्त्यै यत् 1 A; समर्थ् 10 U । To s. in, अंश *or* भागं ग्रह्

9 P । To s. out, स्पष्टं दृश् *Pass*; साग्रहं वृत् 1 A । To s. to, (वचनं) प्रतिपा *c* । To s. up to, धैर्येण अभिमुखं स्था 1 P । To s. upon, अवलंब् 1 A, आश्रि 1 U । To make a s. against, धैर्येण प्रत्यवस्था 1 A । S.-offish, *a.* असृदु, दुरासद । S.-still, *n.* विश्रांति *f*, अप्रवृत्ति *f*, सर्वव्यापारविरति *f* । Standing, *a.* उत्थित ; चिरस्थायिन्, नित्य, निरंतर ; *n.* पद, पदवी, प्रतिष्ठा.

Standard, *n.* केतनं, केतु *m*, ध्वज, पताका, वैजयंत-ती ; प्रमाणं, प्रतिमानं, माड, मानं ; आदर्श, तारतम्याधार ; समय ; आधार-स्थाणु *m* । *a.* प्रमाणीभूत ; आदर्श०, प्रमाण० *in comp.* । -bearer, *n.* ध्वजवाहक, ध्वजिन् *m*, पताकिन् *m*, वैजयंतिक ; अग्रणी *m*, अग्रेसर । -ize, *vt.* यथाप्रमाणं *or* यथादर्शं समीकृ 8 U *or* युज् 7 A. 10 U.

Staniel, *n.* श्येन.

Stannary, *n.* त्रपुखानि *f*, ०गंज ।

Stannous, *a.* त्रापुष.

Stanza, *n.* श्लोक.

Staphyle, *n.* अलिजिह्वा, लंबिका.

Staple, (I) *n.* (लोह०) ग्रहणी, धरणी, पुट.

Staple, (2) *n.* मुख्यभांडं; आशिल्पित-द्रव्यं; मुख्यविषय; सूक्ष्मतंतु *m* । *a.* प्रधान, प्रमुख, मुख्य.

Star, *n.* उडु *fn*, ऋक्षं, ज्योतिस् *neu*, तारका, तारा, धिष्ण्यं, नक्षत्रं, भं, भासंती, रात्रिजं; (Astr.) ग्रह ; श्वेतांक; विख्यातनट-नटी, ०गायक, ०गायिका ; तारकाचिह्नं । *vt.* तारकाभिः *or* तारकालंकारैः खच् 10 U *or* परिष्कृ 8 U, तारकयति *Den* । *vi.* प्रमुखपात्रं भू 1 P । -crossed, *a.* दैवोपहत, आपद्ग्रस्त । -gazer, *n.* गणक, ज्यो (ज्यौ) तिषिक, हिंडिक । -ry, *a.* तारोपम; तारकित, तारामय.

Starblind, *a.* ईषदंध, विकलदृष्टि.

Starboard, *n.* (नौकायाः) दक्षिण-भाग, ०पार्श्व.

Starch, *n.* मंड *mn*, श्वेतसार; अमार्दवं, नियमबद्धत्वं, पारुष्यं । *vt.* श्वेतसारेण दृढीकृ 8 U । -edly, *adv.* अमार्दवेन । -y, *a.* श्वेतसार-पूर्ण; असृदु.

Stare, *vi.* विस्फारितनेत्राभ्यां अवेक्ष् 1 A *or* आलोक् 10 U; अतीव स्पष्टं भा 2 P *or* दृश् *Pass* । *n.* विस्फारितनेत्रदृष्टि *f*, दीर्घावेक्षणं । Staringly, *adv.* अतिस्पष्टं.

Stark, *a.* आशिथिल, दृढ; प्रबल; दृढाग्रह, प्रतिनिविष्ट; केवल, शुद्ध, ०मात्रं *in comp.* । *adv.* नितरां, नितांतं, सर्वथा.

Start, *vi.* अकस्मात् अंगचालनं कृ 8 U; सहसा चल् 1 P; प्रया 2 P; प्रस्था 1 A; शिथिलीभू 1 P;

आरभ्, उपक्रम्, प्रारभ् *all* 1 A। *vt.* उत्था *c*; प्रवृत् *c*, प्रारभ् 1 A; प्रारंभसंज्ञां दा 3 U; (रंध्रं) कृ *c*। *n.* आकस्मिकांगचालनं, ०प्रकंप; प्रारंभ, प्रस्थानं; लब्धावकाश *m*। By fits and s.s, सविच्छेदं। S.ing-point, प्रारंभपदं, ०स्थानं.

Startle, *vt.* अकस्मात् चल् *c or* क्षुभ् *c or* संभ्रम् *c*। -ing, *a.* साध्वसकर, विस्मापक.

Starve, *vi.* क्षुधया मृ 6 A *or* व्यथ् 1 A; अतीव दारिद्र्येण पीड् *Pass*। *vt.* क्षुधया मृ *c or* पीड् 10 U; क्षुधाव्यथया वशीकृ 8 U *or c of verbs*। -ation, *n.* क्षुत्पीडा, अनाहार। -ling, *n.* अतिबुभुक्षु, क्षुत्पीडित.

Stasis, *n.* (देहे) धातु०, रुधिरस्तंभ.

State, *n.* अवस्था, गति *f*, दशा, भाव, समवस्था, स्थिति *f*; राज्यं, राष्ट्रं; अधिकार, अनुभाव, गौरवं, प्रतिष्ठा; आडंबर, ऐश्वर्यं, विभव, वैभवं। *a.* राजकीय। *vt.* स्पष्टं कथ् 10 U, निर्दिश् 6 P, निरूप् 10 U *or* प्रतिपद् *c*। -ly, *a.* भव्य, महानुभाव, वैभवशालिन्, साडंबर। -ment, *n.* कथनं, निरूपणं, निर्देश, प्रतिपादनं। -sman, *n.* नीतिज्ञ, राजनीतिविशारद; -ship, *n.* नय, नीति *f.*

Static, *a.* निश्चलवस्तुविषयक; निश्चलभारवत्। -s, *n.* निश्चलताशास्त्रं.

Station, *n.* पदं, स्थानं; आस्पदं, पदवी, प्रतिष्ठा; विरामस्थानं; (राजपुरुषाणां) कार्यगृहं। *vt.* (विशिष्टस्थले) स्था *c or* नियुज् 7 A. 10 U। -ary, *a.* स्थिर, निश्चल, स्थविर, स्थाणु, स्थातृ, स्थानिन्, स्थायुक, स्थावर; अविकारिन्.

Stationer, *n.* लेखनसामग्रीविक्रेतृ *m*। -y, *n.* लेखनसामग्री.

Statistics, *n. pl.* निरूपकसंख्याशास्त्रं.

Statue, *n.* प्रतिकृति *f*, प्रतिच्छंद, प्रतिमा, प्रतियातना, मूर्ति *f*। -sque, *a.* प्रतिमोपम, भव्य। Statuary, *a.* प्रतिमाविषयक; *n.* प्रतिमाशिल्पं.

Stature, *n.* (देह०)परिमाणं, आकार.

Status, *n.* पदं, पदवी, प्रतिष्ठा; स्थिति *f*। S. (in) quo, पूर्वस्थिति *f.*

Statute, *n.* विधि *m*, व्यवस्था, शासनं। Statutory, *a.* वैध, वैधिक.

Staunch, *a.* *See* 'Stanch'.

Stave, *n.* फलक *mn*; श्लोक; (verse) चरण, पाद। *vt.* (विभिद्य) रंध्रं कृ 8 U, छिद्रयति *Den*; अपवृ *c*, निवृ *c*, परिहृ 1 P.

Stay, (1) *n.* अवष्टंभ, आधार, आलंब, उत्तंभ, उपघ्न, उपस्तंभ;

(*pl.*) गात्राधार । *vt.* अवष्टंभ् 9 P, उत्तंभ् 9 P.

Stay, (2) *vi.* वृत् 1 A, स्था 1 P; (नि॰, प्रति॰)वस् 1 P; विरम् 1 P; प्रतीक्ष् 1 A । *vt.* (उप॰, नि॰) प्रतिरुध् 7 U; विलंब् *c*, व्याक्षिप् 6 P । *n.* अवस्थानं; व्याक्षेप; प्रतिष्टंभ.

Stead, *n.* पदं, स्थानं । To stand in good st., उपयुक्त *a.* भू 1 P.

Steadfast, *a.* अचंचल, दृढ, धीर, निश्चल, स्थिर । –ly, *adv.* दृढं, स्थिरं.

Steady, *a.* अचल, दृढ, निश्चल, स्थिर; नियत, नैयमिक, सतत, अविरत; मिताचार । *vi.* & *vt.* स्थिरीभू 1 P, स्थिरीकृ 8 U । Steadily, *adv.* स्थिरं; अविरतं । Steadiness, *n.* दृढता, स्थैर्यं; अविरति *f*.

Steak, *n.* मांसच्छेद, ॰शकलं.

Steal, *vt.* चुर् 10 U, मुष् 9 P, स्तेन् 10 U; कपटेन स्वायत्तीकृ 8 U । *vi.* चौर्यं कृ 8 U; निभृतं आगम् 1 P *or* अपया 2 P । To s. a march on, प्रागेव साध् *c*, अग्रे गम् 1 P । –ing, *n.* चौर्यं, मोष, स्तैन्यं । –th, *n.* गूढता, निभृतत्वं, प्रच्छन्नता । –thy, *a.* चौरसम; गुप्त, गूढ, निभृत, प्रच्छन्न; –ly, *adv.* गुप्तं, निभृतं, रहसि.

Steam, *n.* बाष्प । *vi.* बाष्पायते *Den* । *vt.* बाष्पेन पच् 1 P, तप् 1 P, *etc.* । –boat, –er, –ship, *n.* अग्नि॰, बाष्पनौका । –engine, *n.* बाष्पयंत्रं । –y, *a.* बाष्पपूर्ण, ॰मय.

Steed, *n.* अश्व, हय.

Steel, *n.* पिंडायसं, शस्त्रकं, सारलोहं; शस्त्रं, खड्ग । *vt.* पिंडायसेन आच्छद् 10 U; कठिनीकृ 8 U । –y, पिंडायसोपम; कठिन । *a.* –yard, *n.* तोलनदंड.

Steep, (1) *a.* अतट, दुरारोह, पातुक, प्रवण; (price) अभ्यधिक, बहुल । *n.* अतट, पातुक, प्रपात, भृगु *m* । –en, *vi.* प्रवणीभू, बहुलीभू 1 P । *vt.* प्रवणीकृ, बहुलीकृ 8 U, वृध् *c*.

Steep, (2) *vt.* स्ना *c*, अतीव क्लिद् *c* । To s. in, पूर् 10 U, संसृज् 6 P.

Steeple, *n.* शिखरं, शृंगं । –chasing, *n.* वृत्त्युत्प्लवनोपेता अश्वस्पर्धा.

Steer, (1) *n.* उक्षन् *m*, बलीवर्द, वृषभ । –ling, *n.* वत्सतर.

Steer, (2) *vt.* (अरित्रेण नावं) चल् *c*, नी 1 P । *vi.* मार्गे प्रवृत् *c*, प्रणी 1 P । –age, *n.* (नौकायाः) अधोभाग । –sman, *n.* कर्णग्रह, ॰धार.

Steganography, *n.* गुप्तलेखनकला.

Stegnosis, *n.* सिरासंकोच; मलावष्टंभ, विड्ग्रह.

Stele, *n.* लेखशिला.

Stellar, *a.* ताराविषयक । Stellate, Stelliform, *a.* तारकाकार.

Stem, (1) *n.* कांड *mn*, नाल *mn*, वृंतं; प्रातिपदिकं.

Stem, (2) *vt.* प्रतिबंध् 9 P, प्रतिरुध् 7 U, विष्टंभ् 9 P; प्रतीपं गम् 1 P.

Stemma, *n.* वंश, अन्वय.

Stench, *n.* दुर्गंध, पूति *f.*

Stencil, *n.* (लेखनादिकार्थे) छिन्नपट्टिका.

Stenograph, *n.* संक्षेपवर्ण । -er, *n.* संक्षेपलेखक.

Stentorian, *a.* अतितार, अत्युच्च.

Step, *vi.* पदन्यासं कृ 8 U; (साटोपं) चल् 1 P, गम् 1 P । *vt.* नृत् 4 P । *n.* क्रम, पदं, पदक्षेप, ०न्यास ; (distance) पदं, अल्पांतरं; उपाय, युक्ति *f*, क्रिया, व्यवसाय, भंगि *f*, सोपानं । S. by s., क्रमशः, शनैः । To follow in one's foot-steps, चरितं अनुकृ 8 U । S.ping-stone, सोपानशिला.

Step-, *prefix*, -brother, वैमात्र, वैमात्रेय । -child, परजातं । -daughter, सपत्नीपुत्री । -father, मातृपति *m* । -mother, विमातृ *f*; -ly, *a.* विमातृयोग्य, निर्घृण, निष्ठुर । -sister, वैमात्री, वैमात्रेयी । -son, *n.* सपत्नीपुत्र.

Stercoraceous, *a.* विष्टात्मक.

Stereotype, *n.* मुद्राफलक *mn* । *vt.* अविकारिरूपेण स्था *c* । -d, *a.* अविकारिन्, स्थिररूप.

Sterile, *a.* निष्फल; मोघ, वंध्य; अनुर्वर, मारव । -ity, *n.* निष्फलता; वंध्यता । -ize, *vt.* वंध्यीकृ 8 U; अतीव शुध् *c.*

Sterling, *a.* अकृत्रिम, शुद्ध, प्रामाणिक, सत्य.

Stern, (1) *n.* पृष्ठभाग । -way, *n.* प्रतीपगमनं । -wards, *adv.* प्रतीपं.

Stern, (2) *a.* असौम्य, परुष, रुक्ष; कठोर, निर्घृण, निष्ठुर; अशिथिल, दृढ, निर्बंधपर । -ly, *adv.* परुषं; निर्बंधपूर्वं । -ness, *n.* पारुष्यं.

Sternum, *n.* उरोस्थि *neu.*

Sternutation, *n.* छिक्का, क्षुतं

Sternutatory, *a.* क्षुतकारक । *n.* नस्यं.

Stertorous, *a.* घर्घर, घर्घरायमाण.

Stethoscope, *n.* देहनादश्रवणनालिका.

Stevedore, *n.* नौकाभांडवाहक.

Stew, *vt.* मंदं पच् 1 P । *vi.* मंदं पच् *Pass*; तापेन व्यथ् 1 A । *n.* मंदपक्वान्नं ; संक्षोभ, संभ्रम.

Steward *n.* कार्याध्यक्ष, निर्वाहक; परिचारक.

Stibium, *n.* कपोतांजनं, कापोतं, यामुनं, सौवीरं, स्रोतोंजनं.

Stick, *vt.* (शस्त्रादिकं) निविश् *c*; व्यध् 4 P; (तीक्ष्णाग्रे, तीक्ष्णाग्रेण) स्था *c*, अनुबंध् 9 P; न्यस् 4 U; प्रलंब् *c*, प्रसृ *c*; संलग्नीकृ 8 U। *vi.* निविश् 6 P; प्रलंब् 1 A, प्रसृ 1 P, उन्नम् 1 P; (परि०, सं०) लग् 1 P, संज् 1 P, श्लिष् 4 P; सह वृत् 1 A; विरम् 1 P, प्रतिबंध् *Pass*; अवसद् 1 P। *n.* दंड, यष्टि *f*, वेत्रं। To s. at nothing, न कंचिदपि प्रतिबंधं अंगीकृ 8 U। To s. up to, धैर्येण प्रत्यवस्था 1 A। To s. up for, अधिवच् 2 P। To s. to the point, to business, अप्रस्तुतं न वद् 1 P, अनुसंधा 3 U, *etc.* । To s. it out, तितिक्षते *Den*, सह् 1 A। To s. one up, संभ्रम् *c*। -y, *a.* चिक्कण, संलग्नशील। Stuck-up, *a.* अवलिप्त, गर्वित, साटोप.

Stickler, *n.* निर्बंधवृत्ति *m.*

Stiff, *a.* दृढ, अशिथिल, अनम्य; दृढाग्रह, प्रतिनिविष्ट, साग्रह; अललित; नियमबद्ध; असौम्य, उद्धत, साटोप; रूक्ष; गहन, दुष्कर, दुःसाध्य; आयासकर; घन, सांद्र। To keep a s. upper lip, धीरोद्धतवृत्त्या आचर् 1 P, धैर्येण वृत् 1 A। -en, *vt.* दृढीकृ 8 U, घनीकृ 8 U; *vi.* दृढीभू 1 P; स्तंभ् *Pass*, जडीभू 1 P। -ly, *adv.* दृढं, साटोपं। -necked, *a.* दृढाग्रह, प्रतिनिविष्ट। -ness, *n.* दृढता, अशैथिल्यं.

Stifle, *vt.* श्वासं निरुध् 7 U; श्वासनिरोधेन हन् 2 P. *c*; निह्नु 2 A; नियम् 1 P। Stifling, *a.* श्वासनिरोधक.

Stigma, *n.* तप्तलोहमुद्रा; कलंक, दूषणं; त्वग्लांछनं। -tize, *vt.* तप्तलोहेन मुद्रयति *Den*; अभिशंस् 1 P, कुत्स् 10 A, दुष् *c*, निंद् 1 P; वशीकरणेन त्वग्लांछनं उत्पद् *c*.

Stile, *n.* सोपानयुक्तः वृतिनिर्गम.

Stiletto, *n.* कृपाणिका.

Still, (1) *a.* अचल, निश्चल, निश्चेष्ट, निष्कंप, स्थिर; तूष्णीक, निःशब्द, मूक, शांत, स्तब्ध, स्तिमित; अफेनायमान। *n.* स्तब्धता, निःशब्दता। *vt.* (उप०) प्रशम् *c*, (परि०)सांत्व् 10 U; मूकीकृ 8 U। *adv.* अद्यापि; तथापि; सततं, सदा। -born, *a.* मृतजात। -y, *a.* निःशब्द, स्तब्ध.

Still, (2) *n.* बकयंत्रं, संधानयंत्रं। -room, *n.* संधानशाला। -iform, *a.* बिंद्वाकार.

Stillage, *n.* पीठिका। Stilling, *n.* भांडपीठिका.

Stilt, *n.* पादयष्टि *f* । –ed, *a.* यष्ट्युच्छ्रित; बृहच्छब्दस्फीत, साडंबर.

Stimulant, *a.* उत्तेजक, उद्दीपक, प्ररोचक; मादक; प्रवर्तक, प्रोत्साहक । *n.* उद्दीपक॰, मादकद्रव्यं ।

Stimulate, *vt.* उत्तिज्, उत्था, उद्दीप्, प्रचुद्, प्रबुध्, प्रोत्सह् *all c* । Stimulating, Stimulative, *a.* उत्तेजक, *etc.* । Stimulation, *n.* उत्तेजनं, उद्दीपनं; प्रबोधनं, प्रोत्साहनं । Stimulus, *n.* प्रोत्साह, प्रवृत्तिकारणं.

Sting, *vt.* दंश् 1 P; तीव्रं व्यथ् *c* । *vi.* तीव्रं व्यथ् 1 A । *n.* दंश, कंटक; दंशनं, दंशव्यथा, तीव्र पीडा । –er, *n.* तीव्राघात.

Stingy, *a.* अमुक्तहस्त, कदर्य, किंपचान, कृपण । Stingily, *adv.* अमुक्तहस्तेन कृपणं । Stinginess, *n.* कार्पण्यं.

Stink, *vi.* दुर्गंधं उत्सृज् 6 P; अपकीर्तिं प्राप् 5 P । *n.* दुर्गंध, पूतिगंध । –ing, *a.* दुर्गंध, पूति, पूतिगंध.

Stint, *vt.* मितं *or* अल्पं दा 3 U *or* उपक्लृप् *c or* संभृ 3 U; मितहारादिकेन उपपद् *c*, विरम् 1 P, विश्रम् 4 P । *n.* अवधि *m*, मर्यादा, सीमा; इयत्ता, परिमिति *f* । –less, *a.* (*also* "Without s.,") अपरिमित, अमित, विपुल, आत्यंतिक.

Stipate, *a.* संहत, निबिड.

Stipe, Stipes, *n.* माल *mn*, .वृंतं.

Stipend, *n.* निर्वेश, भरण्यं, भर्मन् *neu*, भृति *f*, वेतनं, हात्रं । –iary, *a.* वेतनग्राहिन् ; *n.* वैतनिक.

Stipple, *vi.* बिंदुभिः आलिख् 6 P, चित्र् 10 U, *etc.*

Stipulate, *vt.* स्पष्टं निर्दिश् 6 P, प्रतिज्ञा 9 U । *vi.* समयं कृ 8 U । –ion, *n.* समय, संविद् *f*.

Stir, *vt.* चल् *c*; (सं)क्षुभ् *c*; विलुड *c*, उत्था *c*, उद्दीप् *c*, प्रकुप् *c*, प्रबुध् *c*, प्रेर् *c*; मंथ् 9 P; (oneself) प्रयत् 1 A, प्रवृत् 1 A । *vi.* चल् 1 P । *n.* संभ्रम, संक्षोभ; चलनं । –about, *a.* अनलस, आशुकारिन् । –ring, *a.* उद्दीपक, प्रबोधक, संक्षोभक.

Stirrup, *n.* (अश्वारूढस्य) पादाधार.

Stitch, *n.* पार्श्वशूल *mn*; सीवनं, सूच्यंक । *vt.* सिव् 4 P.

Stiver, *n.* क्षुद्रनाणकं.

Stock, प्रकांड *mn*, स्कंध; अन्वय, कुलं, जाति *f*, वंश; त्सरु *m*, दंड, वारंग; पक्वमांसरस; नीवि-वी *f*, परिपण; संभार, सामग्री; संग्रह, संचय; निगड, हडि *m*; ग्रीवावरणं । *a.* संगृहीत; नित्योपयुक्त । *vt.* वारंगादिकेन सनाथीकृ 8 U; पण्यादिकेन उपक्लृप् *c or* उपपद् *c or* पूर् 10 U । Laughing,

gazing st. उपहासास्पदं, निंदास्पदं । To take st., पुनः निरीक्ष् 1 A । A st. argument, नित्योपयुक्तवाद । –still, *a.* निश्चल, निष्कंप.

Stockade, *n.* स्थूणाप्राचीरं, वार्क्ष्यं.

Stocking, *n.* पादावरणं.

Stocky, Stuggy, *a.* खर्वपीन, खर्वस्थूल.

Stodge, *n.* दुष्पचान्नं; परिपूर्णभोजनं । *vi.* गृध्नुतया भक्ष् 10 U.

Stodgy, *a.* दुर्जर, दुष्पच; नीरस.

Stoic, –al, *a.* जितेंद्रिय, समसुखासुख । –ally, *adv.* आत्मसंयमेन, समसुखासुखवृत्त्या । –ism, *a.* सुखासुखोपेक्षा, आत्मसंयम.

Stoke, *vt.* (अश्मंतादिकं) पूर् 10 U.

Stole, *n.* शाटि-टी *f.*

Stolid, *a.* जड, मंद; निराकुल । –ity, *n.* जाड्यं, मांद्यं । –ly, *adv.* जाड्येन; निराकुलं.

Stomach, *n.* उदरं, जठर *mn*, पक्वाशय, पिचंड, फंड, मलुक; रुचि *f* । *vt.* रुच् 1 A, रुचिपूर्वं खाद् 1 P; अंगीकृ 8 U, क्षम् 1 A, सह् 1 A । –ic, *a.* जाठर; अग्निदीपक, पाचक; *n.* अग्निवर्धकं.

Stomatitis, *n.* आस्यपाक.

Stone, *n.* अश्मन् *m*, उपल, ग्रावन् *m*, दृषद् *f*, पाषाण, प्रस्तर; शिला; मणि *m*, रत्नं; अश्मरी, मूत्रकृच्छ्रं; (of fruit) अष्टि *f*, अष्टीला । *a.* आश्मिक, औपल । *vt.* अश्मप्रक्षेपेण तड् 10 U *or* हन् 2 P; प्रस्तरैः खच् 10 U *or* आच्छद् 10 U; अष्टीलां अपहृ 1 P । To give a s. for bread, साहाय्यव्याजमात्रं दृश् *c* । To leave no s. unturned, सर्वोपायान् प्रयुज् 7 A. 10 U । To cast s.s at, अपवद् 1 U, निंद् 1 P । –blind, *a.* घनांध, पूर्णांध । –cutter, –mason, *n.* आश्मिक, औपलिक । –work, *n.* पाषाणरचना.

Stony, *a.* आश्मिक, अश्मर, औपल, शिलामय; कठिन, कठोर, दृढ । –hearted, *a.* निर्दय, निष्ठुर ।

Stonily, *adv.* कठोरतया, दृढं.

Stool, *n.* पीठं, आसनं; पुरीषोत्सर्ग, रेक । *vi.* पुरीषोत्सर्गं कृ 8 U । To fall between two s.s, दोलायितवृत्त्या अवसद् 1 P । –pigeon, *n.* प्रलोभक.

Stoop, *vi.* (अव०, प्र०)नम् 1 P, प्रवणीभू 1 P, प्रह्वीभू 1 P; आत्मानं अवनम्य कृ 8 U, *etc* । *vt.* प्रवणीकृ, प्रह्वीकृ 8 U । *n.* नति *f*, प्रह्वता.

Stop, *vt.* (रंध्रादिकं) पूर् 10 U, पिधा 3 U; रुध् 7 U, स्तंभ् 9 P, विरम् *c*, विश्रम् *c* । *vi.* विरम् 1 P,

विश्रम् 4 P; निवृत 1 A, त्यज् 1 P, वृज् 10 U; अवस्था 1 A, वस् 1 P। n. विरति f, विराम, विश्रांति f, स्तंभ, स्तंभनं; प्रतिरोध, प्रतिबंध, विच्छेद, भंग; विरामचिह्नं; (Music) क्वणिका; स्वरभेद; (Grammar) स्पर्श। To s. one's mouth, उत्कोचेन मूकी-कृ 8 U। To s. a gap, प्रसंगं तात्कालिकोपायेन निर्वृत् c। To s. dead, short, अकस्मात् विरम 1 P। To put a s. to, विरम् c, विश्रम् c। -gap, n. तात्कालिकः उपाय or परिवर्त। -page, n. विरति f, विराम, प्रतिबंध। -per, -ple, n. रोधनी.

Storax, n. शिलापुष्पं.

Store, n. संग्रह, संचय, संभार, राशि m; आपण, पण्यशाला, विपणि f; भांडारं; (विशिष्ट०)वस्तुसामग्री। vt. संग्रह् 9 P, संचि 5 U, समाहृ 1 P, संभृ 1. 3 U; उपपद् c, पूर् 10 U; धृ 10 U। In s., आगामिन्। To set s. by, बहु मन् 4 A। To set no great s. by, तुच्छं मन् 4 A। -house, n. कोष्ठ, भांडारं.

Stork, n. कह्व, क्रौंच, बक, बकोटक, बलाका, सारस.

Storm, n. झंझावात, प्रकंपन, प्रभंजन, वात्या, वेगानिल; संक्षोभ, विप्लव; अवस्कंद। vi. सरभसं वा 2 P or वृष् 1 P; संरंभेण आचर् 1 P or वृत् 1 A, कुप् 4 P, संक्षुभ् 4 P। vt. अवस्कंदेन ग्रह् 9 P, अवस्कंद् 1 P। -y, a. वात्याहत, वात्यापूर्ण; संरंभिन्, सरभस.

Story, (1) n. कोष्ठ, भूमि f। Storied, ०भूमिक in comp.

Story, (2) n. आख्यानं, आख्यानकं, आख्यायिका, उपाख्यानं, कथा; वस्तु neu, संविधानकं; वृत्तांत। Storied, a. कथाविश्रुत, इतिहासप्रसिद्ध। Storiette, n. कथानकं.

Stoup, n. कंस, शराव.

Stout, a. प्रबल, बलवत्, बलिन्; दृढांग, मांसल; पीन, पीवर, पुष्ट; धीर, वीर, शूर, साहसिक। -ly, adv. धैर्येण, साहसेन। -ness, n. मांसलता, पीनता; धैर्यं, शौर्यं.

Stove, n, अधिश्रयणी, अंति(दि)का, अश्मंतं, उद्धानं, चुल्लि f.

Stow, vt. (कोशादिके) निधा 3 U, रक्ष् 1 P, स्था c। -away, n. निभृतप्रविष्टनौक m.

Strabismus, n. तिर्यग्दृष्टि f.

Straddle, vi. प्रसारितपादाभ्यां स्था 1 P or (अश्वे) उपविश् 6 P; पक्षद्वये दोलायते Den.

Strafe, vt. तीव्रं अर्द् 1 P or क्षण् 8 U.

Straggle, vi. समुदायात् or मार्गात् प्रचल् 1 P or पर्यट् 1 P; अनियतं प्रसृ 1 P। -r, n. त्यक्तपथ.

Straight, *a.* अंजस, ऋजु, प्रगुण, सरल, अवक्र, अजिह्म ; निष्कपट, सत्यशील ; विश्वसनीय, प्रामाणिक; अप्रतिहत ; सुव्यवस्थित । *n.* सरल-भाग । *adv.* सरलं ; सद्यः, सपदि । To put s., सम्यक् व्यवस्था *c* । -en, *vt.* प्रगुणीकृ 8 U, सरलीकृ 8 U । -forward, *a.* अकुटिल, ऋजु, सरल, सत्यशील, स्पष्टवादिन् । -ness, *n.* आर्जवं, सारल्यं । -off, *adv.* अविचार्यैव, तत्कालं, सद्यः, सपदि । -way, *adv.* अचिरादेव, झटिति, द्राक्, सपदि.

Strain, *vt.* दीर्घं आकृष् 1 P *or* तन् 8 U *or* प्रस्तृ *c* ; अत्यंतं आयस् *c* *or* श्रम् *c* ; अतिव्याप्त्या *or* अनुपपत्त्या युज् 7 A. 10 U ; अत्यायासेन *or* अतितानेन बाध् 1 A *or* अभिहन् 2 P ; दृढं निपीड् 10 U *or* परिरभ् 1 A ; निर्गल् *c*, निष्पीड् 10 U ; निर्गालनेन शुध् *c* । *vi.* अत्यंतं आयस् 4 P *or* श्रम् 4 P ; आकृष् 1 P ; निर्गल् 1 P, प्रस्नु 2 P । *n.* आकर्ष, आतान ; अतिश्रम, अत्यायास ; अत्यातान०, अत्यायासबाधा ; गुण, विशेषवृत्ति *f*, प्रकार, रीति *f*, शैली ; गीतं—ति *f* ; कुलं, जाति *f*, वंश । -ed, *a.* अतितत ; क्लिष्ट ; कृत्रिम । -er, *n.* गालनी.

Strait, *a.* अनायत, अविस्तीर्ण, संकुचित, संवृत, संबाध । *n.* सामुद्रधुनी ; संबाधमार्ग ; कृच्छ्रं, संकटं । -en, *vt.* अनायतं *a. or* संकुचितं *a.* कृ 8 U, निरुध् 7 U ; S.ed circumstances, दारिद्र्यं, दैन्यं । -laced, *a.* निर्बंधपर, अशिथिल, असौम्य, रूक्ष । -ness, *n.* अशैथिल्यं, निर्बंधपरता.

Strand, (1) *n.* कूलं, तटं, तीरं, मर्यादा, रोधस् *neu.* वेला । *vi.* तीरे निविश् 6 P, उत्कूलित *a.* भू 1 P । *vt.* तीरे निविश् *c*, उत्कूलयति *Den.* । -ed, *a.* कृच्छ्रापन्न, पश्चात्कृत ; उत्तीरित, उत्कूलित.

Strand, (2) *n.* सूक्ष्म० *or* घटकतंतु *m.*

Strange, *a.* परकीय, विदेशीय, वैदेशिक; अज्ञातपूर्व, अपरिचित; अपूर्व, (वि०)चित्र, विलक्षण; अद्भुत, आश्चर्य, विस्मापक; अनभिज्ञ, अननुभविन् । To feel s., अस्वस्थ *a.* भू 1 P । -ly, *adv.* अपूर्वं, विचित्रं । -ness, *n.* विचित्रता, अज्ञातपूर्वता । -r, *n.* पारदेशिक, वैदेशिक, अपरिचित, परजन ; अभ्यागत, आगंतुक, गृहागत, प्राघुण; अनभिज्ञ, अनभ्यस्त *all m.*

Strangle, *vt.* गलहस्तेन *or* कंठसंपीडनेन हन् 2 P.*c or* मृ *c*; (कंठं) संपीड् 10 U; निग्रह् 9 P । Strangulate, *vt. See* 'Strangle'; संकोचादिकेन स्रावं स्तंभ् 9 P । Strangulation,

n. (धमनी°)संकोच, °स्तंभः कंठसंपीडनं । Strangury, *n.* मूत्रस्तंभ, °कृच्छ्र.

Strap, *n.* चर्मपट्ट, ०पट्टिका, वरत्रा, नध्री, वध्र-ध्री, वर्ध्र, वर्ध्रिका, वर्ध्री । *vt.* चर्मपट्टेन बंध् 9 P *or* तड् 10 U । -ping, *a.* दीर्घदेह, प्रांशु.

Stratagem, *n.* कुशलोपाय, युक्ति *f*; छद्मन् *neu*, कपटोपाय.

Strategy, *n.* समरविद्या, °कौशलं, सैन्यविन्यासनैपुण्यं । Strategic, *a.* समरकौशलोचित, समरसिद्ध्युपकारक । Strategist, *n.* समरविद्याकोविद, व्यूहरचनाविशारद.

Stratocracy, *n.* सैनिकसत्ताकराज्यं.

Stratum, *n.* स्तर । Stratal, *a.* स्तररूप.

Stratus, *n.* मेघपटलं.

Straw, *n.* शुष्कतृणं, पलाल *mn*, यवसं । To care not a s. for, तृणाय मन् 4 A । A man of s., तृणपूर्णप्रतिमा; काल्पनिकजनः; अकिंचन *m* । -y, *a.* तृणपूर्ण.

Stray, *vi.* मार्गात् *or* यूथात् प्रचल् 1 P *or* भ्रंश् 1 A. 4 P *or* भ्रम् 1. 4 P; उत्पथं गम् 1 P । *a.* मार्ग°, यूथभ्रष्ट; असंबद्ध, कादाचित्क, प्रासंगिक.

Streak, *n.* रे (ले)खा । *vt.* लेखाभिः अंक् 10 U । -y, *a.* लेखापूर्ण, शबल.

Stream, *n.* आपात, ओघ, धारा, प्रवाह, मंदाक, स्रोतस् *neu*; उत्स, कुल्या, झर-रा-री, निर्झर, सरित् *f.* । *vi.* वह् 1 P, सृ 1 P, स्रु 1 P; प्रसृ 1 P । -er, *n.* केतु *m*, ध्वज, पताका । -let, *n.* अल्पनिर्झर.

Street, *n.* प्रतोली, रथ्या, राजपथ, विशिखा, वीथि-थी *f*, श्रीपथ । -walker, *n.* पण्यस्त्री, वारांगना.

Strength, *n.* ऊर्जस् *neu*, प्रभाव, प्राबल्यं, बलं, शक्ति *f*, सामर्थ्यं; दृढता; कृत्स्नसंख्या । On the s. of, अवलंब्य, आश्रित्य । -en, *vt.* प्रबलीकृ, बलीयस् *a.* कृ 8 U; *vi.* प्रबलीभू 1 P । -less, *a.* दुर्बल.

Strenuous, *a.* अतंद्रित, उद्यमिन्, उत्साहिन्, अभिनिविष्ट, सोत्साह । *adv.* सोत्साहं, सोद्यमं । -ness, *n.* उद्यम, उत्साह.

Stress, *n.* भार; प्रभाव; आयास, श्रम; गुरुत्वसूचनं; विशिष्टोच्चारणं । *vt.* द्रढयति *Den*, सविशेषं उच्चर् *c.*

Stretch, *vt.* आतन् 8 U, आयम् 1 U, दीर्घीकृ 8 U; प्रसृ *c*, लंब् *c*; अतिव्याप्त्या *or* अनुपपत्त्या युज् 7 A. 10 U । *vi.* (वि०)तन् *Pass*, विस्तृ *Pass*, प्रसृ 1 P । *n.*

प्रसारणं; प्रस(सा)र, प्रदेश। To s. one on the ground, भूमौ पत् *c*। To s. a point, निर्बंधं *or* नियमं शिथिलयति *Den*। –er, *n.* शिबिका.

Strew, *vt.* अवकॄ 6 P, आस्तॄ 9 U. *c*, विकॄ 6 P, संस्तॄ 9 U, *c*; आस्तरणेन आच्छद् 10 U.

Stria, *n.* सूक्ष्मरेखा। –te, *a.* सूक्ष्मरेखांकित.

Strict *a* अशिथिल, अनुल्लंघनीय, दृढ; नियमनिष्ठ, नियमबद्ध, नियत, निर्बंधपर, रूक्ष; यथार्थ, समंजस, सूक्ष्म। –ly, *adv.* अशिथिलं, दृढं, सूक्ष्मं। –ness, *n.* अशैथिल्यं, दृढता; नियमबद्धता; सूक्ष्मता.

Stricture, *n.* अधिक्षेप, अवक्षेप, उपालंभ, दूषणं, निंदा; (शिरा॰)-संकोच, आकुंचनं.

Stride, *vi.* दीर्घविक्रमैः चल् 1 P। *vt.* एकविक्रमेण क्रम् 1 U. 4 P। *n.* दीर्घविक्रम.

Strident, *a.* कर्णकटु, परुष। Stridor, *n.* परुषशब्द। Stridulate, *vi.* घर्षणेन कर्णकटुध्वनिं कृ 8 U.

Strife, *n.* कलह, विग्रह, विप्रतिपत्ति *f*, विरोध, विवाद.

Strigil, *n.* त्वग्घर्षणी.

Strike, (1) *vt.* (अभि॰)आहन् 2 P, तड् 10 U, प्रहृ 1 P; (प्रहारं) कृ 8 U; व्यध् 4 P; विद् 6 P, समासद् *c*, यदृच्छया उपलभ् 1 A; (प्रकाशं) घर्षणादिकेन उत्पद् *c*; नद् *c*, वद् *c*; मुद्र् 10 U; सहसा अंधीकृ, मूकीकृ 8 U, *etc.*, (भयादिकं) सहसा उत्पद् *c or* जन् *c*; (चित्तं) आविश् 6 P, मनसि जन् 4 A, प्रतिभा 2 P। *vi.* प्रसृ 1 P; संघट्ट् 1 A। To s. a note of terror, *etc.*, भयं सूच् 10 U। To s. down, प्रहारेण निपत् *c*; अवसद् *c*; अभिभू 1 P। To s. in, विच्छेदं कृ 8 U। To s. off, प्रत्यादिश् 6 P, अपसृज् 2 P. *c*, विलुप् *c*; मुद्र् 10 U। To s. out, प्रारभ् 1 A, प्रवृत् 1 A; प्रहारं कृ 8 U। To s. up, (गीतादिकं) आरभ् 1 A। Striking, *a.* चित्ताकर्षक, चित्तवशकर, कौतुकावह, विस्मापक, आश्चर्य; –ly, *adv.* सविशेषं, विस्मयपूर्वकं.

Strike, (2) *n.* व्यवसायत्याग, कर्मविश्रांति *f*। *vt.* (work) कर्मविश्रांतिं कृ 8 U। –r, *n.* कर्मत्यागिन् *m.*

String, *n.* गुण, तंतु, शुल्वं, सूत्रं; (of bow) जीवा, ज्या, मौर्वी, शिंजिनी; (of lute) तंत्रं-त्री; माला, श्रेणिं *f*। *vt.* सूत्र् 10 U, सूत्रेण बंध् 9 P *or* संग्रंथ् 9 P; तंत्र्या सनाथीकृ 8 U; मौर्वीं आतन् 8 U *or* आरुह् *c*, अधिज्यं कृ 8 U। High-strung, सु-

क्षोभ्य। -y, *a.* तंतुप्राय ; कृश-दीर्घ ; घन, श्यान, सांद्र.

Stringent, *a.* अशिथिल, अनुल्लंघनीय, दृढ। Stringency, *n.* अशैथिल्यं.

Strip, *vt.* विवस्त्रयति *Den*, विवल्कयति *Den*, निस्त्वचीकृ 8 U ; अपहृ 1 P। *vi.* विवस्त्रीभू, निस्त्वचीभू, निष्पत्रीभू, *etc.*। *n.* दीर्घखंड, ०शकलं.

Stripe, *n.* रे(ले)खा। *vt.* रेखाभिः अंक् 10 U। -d, *a.* रेखांकित.

Stripling, *n.* कुमार, बालक, शिशु *m.*

Strive, *vi.* उद्यम् 1 A, उद्युज् 7 U, यत् 1 A, प्रयत् 1 A ; जिगीषति *Den*, स्पर्ध् 1 A ; कलहं कृ 8 U, कलहायते *Den*, विप्रलप् 1 P, विवद् 1 A.

Stroke, (1) *n.* आघात, ताड, निर्घात, प्रहार, हथ ; आक्रम, आवेश ; रेखा-षा.

Stroke, (2) *vt.* हस्तेन लल् 10 U *or* मृदु समालभ् 1 A.

Stroll, *vi.* (अत्वरितं) पर्यट् 1 P, विहृ 1 P। *n.* सुखपर्यटनं, विहार.

Strong, *a.* ऊर्जस्विन्, ऊर्जित, प्रबल, बलवत्, बलिन्, शक्तिमत्, समर्थ ; दृढ, दुर्भेद्य ; क्षम, दक्ष, बृहत्संख्याक, विशिष्टसंख्याक, *e.g.* '2000 s.' द्विसहस्रसंख्याक ; उच्च, तार ; उग्र ; तीक्ष्ण ; गाढ ; अतिमादक। Going s., समृद्ध, सोल्लास। To go it s., संरंभेण चेष्ट् 1 A। -hold, *n.* कोट, गुल्म, दुर्गं ; आश्रय। -ly, *adv.* प्रबलं, बलवत् ; गाढं ; दृढं। -minded, *a.* मनस्विन्, मनीषिन्.

Strop, *n.* तेजनपट्ट। *vt.* चर्मपट्टे तिज् *c.*

Structure, *n.* घटना, रचना, संस्थानं ; निर्मिति *f*, प्रासाद, मंदिरं। Structural, *a.* घटनाविषयक.

Struggle, *vi.* संरंभेण चेष्ट् 1 A ; सावेशं यत् 1 A *or* स्पर्ध् 1 A ; विग्रह् 9 P, युध् 4 A। *n.* संरब्धचेष्टितं ; दीर्घयत्न, प्रयास ; विरोध ; विग्रह, संमर्द.

Strum, *vi.* लीलयैव वद् *c.*

Struma, *n.* गंडमाला ; गडु *m.*

Strumpet, *n.* पण्यस्त्री, वारांगना, वेश्या.

Strut, *vi.* साटोपं चल् 1 P *or* गम् 1 P। *n.* साटोपगतं.

Stub, *n.* छिन्नशेष *m*। -by, *a.* छिन्नशेषात्मक.

Stubble, *n.* लूनशस्यवृंतानि *pl*; अक्षुरितकेशाः *pl.*

Stubborn, *n.* दुराग्रह, दुर्दांत, प्रतिनिविष्ट; अवश्य, अविनेय, दुर्दम, प्रतीप । –ly, *adv.* दुराग्रहेण, सनिर्बंधं.

Stucco, *n.* लेप, सुधा । *vt.* सुधया लिप् 6 P.

Stud, (1) *n.* कीलक; गंड । *vt.* कीलकैः *or* गंडैः प्रतिवप् 1 P *or* अलंकृ 8 U; आस्तॄ 9 P, खच् 10 U.

Stud, (2) *n.* अश्व्यं, आश्वं, आश्वीयं । –horse, *n.* बीजाश्व, वृषणाश्व.

Studio, *n.* शिल्पगृहं.

Study, *n.* अधीति *f*, अध्ययनं, अध्याय, अभ्यास, पठनं, पाठ, शिक्षणं; अनुशीलनं, परिशीलनं; पठन०, अवधान०, परिशीलनविषय; चिंतनं, ध्यानमग्नता; प्राथमिकंचित्रं, ०निबंध; अध्ययनशाला । *vi.* अधिगम् 1 P, अधी 2 A, पठ् 1 P, शिक्ष् 1 A; अभ्यस् 4 U, (अनु०, परि०)शील् 10 U, प्रयत् 1 A; विचर् c, विमृश् 6 P; चिंत् 10 U, ध्यै 1 P । Studied, *a.* ऐच्छिक, चिंतितपूर्व विमर्शपूर्वक; –ly, *adv.* कामतः, विमृश्यैव । Student, *n.* अधीयान, अध्येतृ *m*, पाठक; छात्र, विद्यार्थिन् *m*, शिष्य; (religious) ब्रह्मचारिन् *m*; –ship, *n.* अध्येतृ० शिष्यदशा, छात्रत्वं । Studious, *a.* अध्ययनप्रिय, ०शील; उत्कंठ, उत्सुक; विमर्शपूर्वक; उद्यमिन्, कार्यतत्पर; –ly, *adv.* सोद्यमं, विमर्शपूर्वं.

Stuff, *n.* द्रव्यं, वस्तु *neu*, प्रकृति *f*; पट, वस्त्रं; तुच्छवस्तु *neu* । *vt.* अतिमात्रं पूर् 10 U । Household s., गृहोपकरणसामग्री, परिबर्ह, संभार । –ing, *n.* पूरणं । –y, *a.* निर्वात.

Stultify, *vt.* मूर्खवत् दृश् *c*, अनुपपन्नं कृ *c* । Stultification, *n.* मूर्खत्वारोपणं.

Stum, *n.* (शुद्धः, अमद्यः) द्राक्षारस.

Stumble, *vi.* (प्र०) स्खल् 1 P, अकस्मात् विद् 6 P *or* समासद् *c*; प्रमद् 4 P । *n.* स्खलनं । S.ing block, *n.* अंतराय, प्रतिबंध, प्रत्यूह.

Stump, *n.* (छिन्नशेषः) बुध्न; छिन्नशेष *m*; शंकु *m*, स्थाणु *m* । *vi.* कृच्छ्रेण सशब्दं चल् 1 P । *vt.* संकुलीकृ 8 U, संभ्रम् *c* । –y, *a.* खर्वपीन.

Stun, *vt.* (कोलाहलेन) बधिरयति *Den*; प्रहारेण जडीकृ 8 U *or* विमुह् *c*; आकुलीकृ 8 U, संभ्रम् *c* । –ning, *a.* अत्युत्तम, अत्युत्कृष्ट.

Stunt, (1) *vt.* वामनीकृ 8 U, वृद्धिं कुंठ् 10 U *or* स्तंभ् 9 P.

Stunt, (2) *n.* अपूर्वकर्मन् *neu*, अद्भुतचेष्टितं ; नियोग, नियुक्तकर्मन् *neu.*

Stupefy, *vt.* जडीकृ 8 U, (व्या०) मुह् *c* । Stupefacient, *a.* व्यामोहक । Stupefaction, Stupor, *n.* जाड्यं, व्यामोह, संज्ञाभ्रंश.

Stupendous, *a.* अतिमहत्, अतिमात्र, अद्भुत, अत्याश्चर्य, विस्मापक । –ly *adv.* अतिमात्रं ; अद्भुतं.

Stupid, *a.* जड, व्यामोहित, भ्रष्टसंज्ञ ; मंद, मूढ, मूर्ख ; निरर्थक, विवेकशून्य । –ity, *n.* जाड्यं, मूढता, मौर्ख्यं । –ly, *adv.* मूर्खवत्.

Stuprate, *vi.* बलात्कारेण अभिगम् 1 P *or* भुज् 7 U, दुष् *c*, धृष् *c.*

Sturdy, *a.* दृढदेह, प्रबल, बालिन्, मांसल, शक्तिमत् । Sturdiness, *n.* दृढदेहता, सामर्थ्यं.

Stutter, *vt.* स्खलद्वाचा *or* सगद्गदं वद् 1 P *or* भाष् 1 A । *n.* स्खलद्वचनं.

Sty, (1) *n.* शूकरशाला ; मलिनकुटी.

Sty, (2) *n.* पक्ष्मपिटिका.

Style, (1) *n.* लेखनी ; शिल्प०, भाषा०, लेखनरीति *f*, ०शैली, ०सरणि *f* ; प्रकार, भेद, विशेष ; उपपदं, उपाधि *m*, संज्ञा ; लालित्यं, सुभगता । *vt.* अभिधा 3 U, उपलक्ष् 10 U, निर्दिश् 6 P । Stylish, *a.* ललित, सुभग । Stylist, *n.* भाषालालित्यप्रिय, सुसाहित्यकार.

Style, (2) *n.* कीलक, शंकु *m* । –t, *n.* वेधनी ; छुपाणिका ; एषणी, शलाका.

Stylite, *n.* स्तंभाग्रवासिन् *m.*

Stylus, *n.* लेखनी.

Styptic, *a.* रक्तस्रावस्तंभक.

Styx, *n.* वैतरणी.

Suasion, *n.* अनुनय, सामन् *neu* । Suasive, *a.* अनुनयिन्, सामोपचारिक.

Suave, *a.* दक्षिण, प्रियंवद, श्लक्ष्ण, सुजन, सुशील, सौम्य । –ly, *adv.* सौजन्येन । Suavity, *n.* दाक्षिण्यं, सभ्यता, सौजन्यं.

Sub-, *prefix. Exp. by* उप०, ईषत्० *etc.*

Subacid, *a.* ईषदम्ल.

Subaltern, *a.* अवरपदस्थ । *n.* गुल्मोपपति *m.*

Subdivide, *vt.* पुनः अंशांशेषु विभज् 1 U । Subdivision, *n.* प्रविभाग ; उपांग, उपविभाग, अंशांश.

Subdue, *vt.* अभिभू 1 P, जि 1 P, पराजि 1 A, पराभू 1 P, विजि 1 A; दम् *c*, वशीकृ 8 U, संयम् 1 P; मृदूकृ 8 U। -d, *a.* संयत; परिमित; अनतिभास्वर। -ment, *n.* (*also* Subdual) अभिभव, पराभव; विजय; दमनं, निग्रह, संयम.

Subjacent, *a.* अधोवर्तिन्, अवरपदस्थ.

Subject, *a.* परतंत्र, वशवर्तिन्, परशासनानुग; ०अधीन, ०आयत्त, ०वश *in comp*; ०प्रवण, ०शील; (to) अवलंब्य, *e. g.*, 's. to your approval,' तवानुमतिमवलंब्यैव। *n.* शासितजन; प्रकृति *f*, प्रजा (*both pl. usually*); विषय; (Grammar) कर्तृ *m*; (Metaphysics) चेतन; आस्पदं, पदं, भाजनं, स्थानं; (विशिष्ट०) जन। *vt.* अभिभू 1 P, पराजि 1 A, वशीकृ 8 U; पदं नी 1 P, आस्पदीकृ 8 U, आयुज् 7 A. 10 U, पत् *c*। -ion, *n.* परवशता, पराधीनता; अभिभव; ०अधीनता, ०वशता *in comp*। -ive, *a.* अध्यात्म; मानस, मानसिक; काल्पनिक.

Subjoin, *vt.* (अंते) उपपद् *c*, निर्दिश् 6 P, आयुज् 7 A. 10 U.

Subjugate, *vt.* अभिभू 1 P, पराजि 1 A, पराभू 1 P; दम् *c*, वशीकृ 8 U, संयम् 1 P। -ion, *n.* अभिभव, पराभव; दमनं, निग्रह, संयम। -or, *n.* (वि०)जेतृ *m*.

Subjunctive, *a.* विकल्पार्थक.

Sublate, *vt.* खंड् 10 U, निराकृ 8 U, प्रत्यादिश् 6 P.

Sublimate, *vt.* बाष्पीकृत्य पुनः घनीकृ 8 U; शुध् *c*; उत्तमगुणान् आरुह् *c*.

Sublime, *a.* अत्युच्च, अत्युदात्त, अत्युदार, अतिभव्य; उपहासाभेद्य। *vt.* अत्युच्चतां प्राप् *c*; शुध् *c*। -ly, *adv.* अत्युदात्तं। Sublimity, *n.* अत्युदात्तत्वं, अत्यौदार्य, अतिभव्यता.

Subliminal, *a.* अव्यक्त.

Sublunary, *a.* ऐहलौकिक, ऐहिक.

Submarine, *a.* जलांतर्वर्तिन्, समुद्रांतर्वर्तिन्। *n.* समुद्रांतर्गामिनौका। S. fire, और्व, वडवानल.

Submerge, *vt.* अवगाह् *c*, आप्लु *c*, निमस्ज् *c*, आकुलीकृ 8 U; संभ्रम् *c*। *vi.* अवगाह् 1 A, निमस्ज् 6 P। Submersion, *n.* अवगाहनं, निमज्जनं, प्लावनं.

Submit, *vi.* वशं *or* शरणं गम् 1 P, प्राप् 5 P, *etc*; अंगीकृ 8 U, न प्रत्यवस्था 1 A। *vt.* (आत्मानं) परवशे ऋ *c or* निक्षिप् 6 P; पुरस्कृ 8 U, सादरं उपन्यस् 4 U *or*

प्रतिपद् c । Submission, n. परवशता, वशंवदत्वं; अनुवर्तनं, वश्यता; तितिक्षा, सहिष्णुता । Submissive, a. तितिक्षु, सहिष्णु, वशंवद, वश्य, अनुवर्तिन्; –ly, adv. वश्यतापूर्वं.

Subordinate, a. अवर, अप्रधान, अमुख्य, गौण; अधीन, आयत्त, उपकारक । n. अवरपदस्थ, अवराधिकारिन् m । vt. गौणीकृ 8 U, गौणं a. मन् 4 A, उपकारकं a. कृ 8 U । –ion, n. गौणीकरणं; अप्राधान्यं.

Suborn, vt. उत्कोचादिकेन कूटसाक्ष्यादिकं कृ c । –ation, n. कूटसाक्ष्यसाधनं.

Subpœna, n. निमंत्रणं, निमंत्रणादेश । vt. निमंत्र् 10 A.

Subreption, n. वंचनया or विस्मापनेन ग्रहणं.

Subscribe, vi. अधः नाम लिख् 6 P; अनुज्ञा 9 U, अनुमन् 4 A; अंशं दा 3 U, अंशदानं अंगीकृ 8 U । vt. हस्ताक्षरेण सनाथीकृ 8 U । –r, n. अंशदायिन् m; ग्राहक । Subscription, n. नामलिखनं; अंशदानं; (वृत्तपत्रादिकस्य) मूल्यं.

Subsequent, a. उत्तर, उत्तरकालीन, पश्चाद्वर्तिन् । –ly, adv. अनंतरं, पश्चात् । Subsequence, n. उत्तरकालीनता.

Subserve, vt. उपकृ 8 U, पुरस्कृ 8 U, प्रवृत् c । Subservient, a. उपकारक; अत्यनुवर्तिन्, श्ववृत्ति । Subservience, –cy, n. उपकारकत्वं; अतिनम्रता, श्ववृत्ति f.

Subside, vi. निम्नीभू 1 P; तले मस्ज् 6 P; (जलस्य) अंतर्गम् 1 P, विली Pass; अल्पीभू 1 P, (उप०, प्र) शम् 4 P; निषद् 1 P । Subsidence, n. अधोगमनं; शमनं.

Subsidiary, a. उपकारक, सहकारिन्; साहाय्यकारिन्; उपांगभूत, गौण । S. troops, साहायकं.

Subsidy, n. धनसाहाय्यं; करः; साहाय्यमूल्यं । Subsidize, vt. धनेन उपकृ 8 U.

Subsist, vi. अवस्था 1 A, अस् 2 P, आस् 2 A, वृत् 1 A; जीव् 1 P, प्राणयात्रां or शरीरवृत्तिं कृ 8 U । –ence, n. अस्तित्वं, वृत्ति f, सत्ता; आजीव, आजीवनं, आजीविका, उपजीवनं, जीवनं, जीविका.

Substance, n. द्रव्यं, प्रकृति f; तत्त्वं, सार, तात्पर्यं, भावार्थ; अर्थ, धनं, वित्तं, विभव, संपत्तिं f । Substantial, a. वास्तव, वास्तविक, तात्त्विक; अनल्प; गुर्वर्थक, सारवत्, घन, दृढ, स्थूल; धनिक, श्रीमत्; समृद्ध; –ly, adv. अर्थतः, वस्तुतः । Substantiate, vt. प्रमाणयति Den, प्रमाणीकृ 8 U, सत्यापयति Den; –ion, n. प्रामाण्यसाधनं,

सत्यापनं। Substantive, *a.* सत्तावाचक; पृथक्प्राप्त ; *n.* विशेष्यं, नामन् *neu.*

Substitute, *n.* प्रतिनिधि *m* । *vt.* प्रतिनिधा 3 U । -ion, *n.* प्रतिनिधानं । -ive, *a.* प्रतिनिधेय.

Substratum, *n.* अधिकरणं, आधार.

Subsume, *vt.* अंतर्गण् 10 U, समाविश् *c* । Subsumption, *n.* अंतर्गणना, समावेश.

Subterfuge, *n.* कपटोपाय; छलं, व्याज; वाक्छलं, व्यपदेश.

Subterranean, Subterraneous, *a.* आंतर्भौम.

Subtile, *a.* तनु, विरल, सूक्ष्म । Subtility, *n.* विरलता, सूक्ष्मता.

Subtle, *a.* सूक्ष्म; कूट, गहन, गूढ; दुर्बोध; कुशाग्र, तीक्ष्ण, मार्मिक, विचक्षण । -y, *adv.* सूक्ष्मं । -ty, *n.* सूक्ष्मता; धूर्तता, वैचक्षण्यं; सूक्ष्मविशेष.

Subtract, *vt.* उद्धृ 1 P, ऊन् 10 U, विवृज् 10 U, व्यवकल् 10 U । -ion, *n.* विवर्जनं, व्यवकलनं । Subtrahend, *n.* शोधक.

Suburb, *n.* नगरोपांत, नगरोपकंठं । -an, *a.* नगरोपांतवर्तिन् .

Subvention, *n* धनसाहाय्यं.

Subvert, *vt.* अवपत् *c*, निपत् *c*, विपर्यस् 4 U; उत्सद् *c*, अभिभू 1 P । Subversion, *n.* उच्छेद, उत्साद, विपर्यास । Subversive, *a.* उच्छेदक, घातुक, विध्वंसक.

Subway, *n.* आंतर्भौममार्ग, ०प्रणाली.

Succedaneum, *n.* प्रतिनिधि *m.*

Succeed, *vt.* अनुवृत् 1 A, पश्चात् वृत् 1 A, समापद्, 4 A प्राप् 5 P, *etc* । *vi.* फल् 1 P, सफलीभू 1 P, सिध् 4 P; ऋध् 4 P, सिद्धिं *or* समृद्धिं प्राप् 5 P । -ing, *a.* अनुयायिन् , आगामिन् .

Success, *n.* सफलता, साफल्यं, सिद्धि *f*; अभ्युदय, उत्कर्ष, ऋद्धि *f*, समृद्धि *f* । -ful, *a.* फलवत् , सफल; कृतार्थ, प्राप्तकाम, समृद्ध, सिद्धार्थ; -ly, *adv.* सफलं, सिद्धिपूर्वं । -ion, *n.* अनुक्रम, परंपरा, पर्याय, संतति *f*, संतान *mn*; उत्तराधिकार, दायाधिकार; राज्याधिकार । -ive, *a.* अनुपूर्व, आनुक्रमिक, क्रमिक; अविरत, निरंतर, संतत; -ly. *adv.* यथाक्रमं; निरंतरं । -or, *n.* पश्चाद्गामिन् , पश्चाद्वर्तिन् ; उत्तराधिकारिन् *all m.*

Succinct, *a.* लघु, संक्षिप्त, सामासिक । -ly, *adv.* संक्षेपेण, समासतः । -ness, *n.* संक्षेप.

Succose, *a.* रसपूर्ण.

Succour, *vt.* साहाय्यं कृ 8 U । *n.* साहाय्यं.

Succuba, *n.* डाकिनी, पिशाची.

Succulent, *a.* रसपूर्ण, रसवत्, सरस । Succulence, *n.* रसपूर्णता.

Succumb, *vi.* वशीभू 1 P, अवसद् 1 P.

Succuss, *vt.* अकस्मात् धू 5. 9 U.

Such, *a.* ईदृश, एतादृश, तादृश, एवंविध, तथाविध । S. and s., अमुक । -like *a.* एतादृश, एवंविध *etc.*

Suck, *vt.* (आ०)चूष् 1 P, धे 1 P; पा 1 P, (ज्ञानादिकं) अधिगम् 1 P, उपार्ज् 1 P. *c*; (जलावर्त्ते) निगॄ 6 P । *n.* चूषणं, धीति *f*, स्तनपानं । -er, *n.* चूषेंद्रियं; मूलांकुर । -in, *n.* प्रतारणा, वंचना । -ing, *a.* स्तनपायिन् । -le, *vt.* स्तनं धे *c or* पा *c* । -ling, *n.* स्तनंधय । Suction, *n.* चूषणं, चूषा, चोष । Suctorial, *a.* चूषक.

Sudation, *n.* स्वेदनं । Sudatorium, *n.* स्वेदनस्नानं । Sudatory, Sudorific, *a.* स्वेदकारिन्, स्वेदन । Sudoriferous, *a.* स्वेदवाहिन्.

Sudden, *a.* अकांड, आकस्मिक, अचिंतितपूर्व; तात्कालिक, सायस्क; सरभस । -ly, *adv.* अकस्मात्, अकांडे, सहसा । -ness, *n.* आकस्मिकता, तात्कालिकता.

Suds, *n. pl.* फेनपिंड.

Sue, *vt.* अभियुज् 7 A. 10 U; अभ्यर्थ् 10 A, प्रार्थ् 10 A.

Suet, *n.* मेदस् *neu*, वपा, वसा.

Suffer, *vt.* अनुभू 1 P, उपगम् 1 P, प्राप् 5 P, भुज् 7 U, विद् 6 P, क्षम् 1 A, तितिक्षते *Desid*, मृष् 4 P. 10 U, सह् 1 A; अनुज्ञा 9 U, अनुमन् 4 A । *vi.* क्लिश् 4 A, तप् *Pass*, दू 4 A, पीड् *Pass*, व्यथ् 1 A । -ance, *n.* अनुज्ञा, अनुमति *f*, सहनमात्रं, अनिराकरणं । -ing, *n.* क्लेश, ताप, दुःखं, पीडा, व्यथा; -ly, *adv.* सक्लेशं, सव्यथं.

Suffice, *vt.* तुष् *c*, परितृप् *c* । *vi.* अलं *or* पर्याप्त *a.* अस् 2 P *or* भू 1 P, क्लृप् 1 A । Sufficiency, *n.* पर्याप्ति *f*; औचित्यं; कार्यक्षमता; योग्यसंभार, ०सामग्री । Sufficient, *a.* पर्याप्त, प्रभूत; समर्थ; अलं *predicatively*; -ly, *adv.* पर्याप्तं.

Suffix, *n.* आगम, प्रत्यय । *vt.* अनुबंध् 9 P, संयुज् 7 A. 10 U.

Suffocate, *vt.* श्वासं निरुध् 7 U *or* स्तंभ् 9 P; श्वासनिरोधेन मृ *c or* हन् 2 P. *c* । -ion, *n.* श्वासनिरोध, ०स्तंभ.

Suffrage, *n.* मतं; अनुमति *f*, संमति *f*; मताधिकार । -tte, *n.* मताधिकारसाधिका.

Suffuse, *vt.* पूर् 10 U, व्याप् 5 P, परिप्लु *c*; प्रसृ 1 P। Suffusion, *n.* पुरणं, व्यापनं, प्रसरणं.

Sugar, *n.* शर्करा, सिता; (raw) फाणितं; (granulated) मत्स्यंडिका, मत्स्यंडी। *vt.* शर्करया मधुरीकृ 8 U; रुच्यं *a.* कृ 8 U, (कटुतादिकं) अल्पीकृ 8 U। –candy, *n.* खंडशर्करा, खंडमोदक, खंडक, शर्करजा, खांडव, सितोपला। –cane, *n.* इक्षु *m*, मधुतृण *mn.* महारस, मृत्युपुष्प, रसाल। –y, *a.* शर्करापूर्ण, °मिश्र, मधुर, मिष्ट.

Suggest, *vt.* सूच् 10 U, भू *c*, ध्वन् *c*, लक्ष् 10 U, व्यंज् 7 P. *c*; उपक्षिप् 6 P, उपन्यस् 4 U, पुरस्कृ 8 U। –ion, *n.* सूचना, व्यंजना; उपक्षेप, उपन्यास। –ive, *a.* सूचक; शृंगारपूर्ण, °सूचक.

Suicide, *n.* आत्मघात, °हत्या; आत्मघातिन् *m*। Suicidal, *a.* आत्मनाशावह.

Suilline, *a.* शूकरसम.

Suint, *n.* ऊर्णास्नेह.

Suit, *n* अभ्यर्थना, प्रार्थना, विज्ञप्ति *f*; विवाहयाचना; अभियोग, कार्यं, व्यवहार; वेषसंभार। *vt.* युज् 10 U, प्रतिसंधा 3 U; तुष् *c*, तृप् *c*, प्रयोजनं प्राप् 5 P; शुभ् 1 A, उचित *a.* अस् 2 P। *vi.* युज् *Pass*, उपपद् 4 A। –able, *a.* उचित, उपपन्न, युक्त, योग्य। –ability, *n.* योग्यता। –ably, *adv.* यथोचितं। –or, *n.* अभ्यर्थक, प्रार्थक; विवाहार्थिन् *m*.

Suite, *n.* अनुचराः *pl*, परिग्रह, परिजन, परिवार; कक्षासमाहार; परिबर्हजातं.

Sulk, *vi.* रुष्टवृत्त्या आस् 2 A। *n.* (usually *pl.*) रोष। –y, *a.* प्रतीप, रूक्ष, रुष्टवृत्ति, विमनस्क। Sulkily, *adv.* रुष्टवृत्त्या। Sulkiness, *n.* रुष्टवृत्ति *f*, विमनस्कता.

Sullen, *a.* प्रतीप, दुष्प्रकृति, नित्यरुष्ट, विमनस्क; अप्रसन्न, असौम्य, उग्र। –ly, *adv.* प्रतीपं, रुष्टवृत्त्या। –ness, *n.* रोष, विमनस्कता.

Sully, *vt* कलंकयति *Den*, कलुषीकृ 8 U, दुष् *c*, मलिनीकृ 8 U। *vi.* मलिनीभू 1 P.

Sulphate, *n.* (copper) कर्परी, तुत्थं, दार्विका.

Sulphur, *n.* गंधक, गंधाश्मन् *m*, पामारि *m*, पीत, सौगंधिक। –ate, *vt.* गंधकेन संपृच् 7 P। –eous, –ous, *a.* गंधकमय, °सम। –ic, *a.* गंधकजात.

Sultry, *a.* अत्युष्ण, निर्वात, दुर्वह, क्लेशकर.

Sum, *n.* परिसंख्या, पिंड, योग, संकल; सार, तात्पर्यं; साकल्यं; (विशिष्ट०) संख्या, राशि *m*; उद्देशक, कृत्यं। *vt.* परिसंख्या 2 P, संकल् 10 U; संक्षिप् 6 P, संक्षेपेण कथ् 10 U, उपसंहृ 1 P। –mary, *a.* संक्षिप्त, सामासिक; आशुकृत; *n* संक्षेप, सार। –marily, *adv.* आशु, सपदि। –marize, *vt.* संक्षिप् 6 P। –mation, *n.* संकलनं, संयोजनं.

Summer, *n.* उष्णक, उष्णकाल, उष्णागम, उष्म(क) उष्मन् *m*, ग्रीष्म, निदाघ। *a.* ग्रैष्म, ग्रैष्मिक, नैदाघ। –house, *n.* केलिमंदिरं। –ly,-y, *a.* ग्रैष्म.

Summit, *n.* कूट *mn*, शिखरं, शृंगं, सानु *mn*; पराकाष्ठा, ०कोटि *f*.

Summon, *vi.* निमंत्र् 10 A; आह्वे 1 P; (धैर्यादिकं) उत्पद् *c*, भू *c*। –s, *n.* निमंत्रणा.

Sumpter, *n.* (horse) पृष्ठ्य, स्थूरिन् *m*, स्थौरिन् *m*.

Sumption, *n.* उदाहरणं.

Sumptuary, *a.* व्ययविषयक, ०नियामक.

Sumptuous, *a.* बहुमूल्य, महार्ह, बहुव्ययसूचक। –ly, *adv.* बहुव्ययेन.

Sun, *n.* अंशुमत्, अंशुमालिन्, अंशुहस्त, अरुणसारथि, अर्क, अर्यमन्, अहर्पति, अहस्पति, आदित्य, इन, उष्णरश्मि, खतिलक, खमणि, ग्रहपति, ग्रहपुष्प, चित्रभानु, जगच्चक्षुस्, जलतस्कर, तपन, तर्णु, तरणि, तिग्मांशु, त्रयीतनु, त्विषांपति, दिनकर, दिनप्रणी, दिनमणि, दिवाकर, दृगध्यक्ष, द्युमणि, द्वादशात्मन्, पतंग, पद्मबंधु, पाथ, पूषन्, पेरु, प्रभाकर, ब्रध्न, भग, भानु, भानु, भास्कर, भास्वत्, मरीचिन्, मार्तंड, मित्र, मुंडीर, रवि, विकर्तन, विभाकर, विभावसु, विरोचन, विवस्वत्, वेदोदय, सप्ताश्व, सवितृ, सहस्रांशु, सूर, सूर्य, हंस, हरिदश्व, हेलि *all m*; आतप। *vt.* आतपे निधा 3 U। *vi.* आतपे उपविश् 6 P, स्था 1 P, *etc.* To see the s., जीव् 1 P। –beam, *n.* सूर्यकिरण, ०रश्मि *m*। –dial, *n.* शंकुयंत्रं, सूर्यघटी। –light, –shine, *n.* घृण, सूर्यप्रकाश, आतप। –rise, *n.* सूर्योदय। –set, *n.* अस्त, अस्तमनं, निम्लोच। –shade, *n.* आतपत्रं, घर्मवारणं, छत्रं। –stroke, *n.* आतपलंघनं, रौद्राघात। Sunny, *a* आतपपूर्ण, सातप, रवितप्त; सुप्रकाश, सोल्लास, प्रसन्न.

Sunday, *n.* रविवार, आदित्यवार.

Sunder, *vt.* पृथक्कृ 8 U, वियुज् 7 A. 10 U, विश्लिष् *c*। *vi.*

विश्लिष् 4 P । -ance, *n.* वियोग, विश्लेष.

Sundry, *a.* अनेक, नानाप्रकार, नानाविध, विविध । Sundries, *n. pl.* प्रकीर्णकं.

Sup, *vi.* रात्र्याहारं कृ 8 U । -per, *n.* रात्रिभोजनं, रात्र्याहारं.

Super—,*prefix, exp. by* अति, अधिक, उपरि, *etc. in comp.*

Superable, *a.* लंघनीय, सुखसाध्य; सुखारोह.

Superabundance, *n.* अतिवैपुल्यं, अत्युद्रेक । Superabundant, *a.* अतिविपुल, अत्युद्रिक्त.

Superannuate, *vt.* वार्द्धक्यार्थं अधिकारात् भ्रंश् *c or* अपाकृ, 8 U *or* अपात्रीकृ 8 U । -d, *a.* जीर्णपरित्यक्त, वृद्धाक्षम.

Superb, *a.* भव्य, अतिरुचिर, वैभवशालिन्; उत्कृष्ट, श्रेष्ठ । -ly, *adv.* सवैभवं । -ness, *n.* भव्यता, वैभवं.

Super-calendered, *a.* अतिश्लक्ष्णीकृत.

Supercargo, *n.* नौकाभांडाध्यक्ष.

Supercilious, *a.* अवलिप्त, उद्धत, गर्वित, समद, साटोप । -ly, *adv.* साटोपं, सावलेपं । Superciliary, *a.* भ्रूविषयक; भ्रूपरिस्थित.

Supererogation, *n.* कर्तव्याभ्यधिकविधानं । Supererogatory, *a.* कर्तव्याभ्यधिक, कर्तव्यातिरिक्त.

Superficies, *n.* तलं, पृष्टं, पृष्ठभाग, बाह्यभाग । Superficial, *a.* पृष्ठवर्तिन्, ०स्थित; बहिःस्थित; अमर्मभेदक; अहृद्गत; शास्त्रचुंबक, अगंभीर; असूक्ष्म; -ly, *adv.* बहिर्मात्रं, असूक्ष्मं । Superficiality, *n.* बाह्यता; असूक्ष्मता.

Superfine, अत्युत्कृष्ट; अतिशुद्ध.

Superfluous, *a.* अतिरिक्त, उद्रिक्त, उद्वृत्त, प्रयोजनातिरिक्त । Superfluity, *n.* अतिरेक, आधिक्यं, पौनरुक्त्यं.

Superhuman, *a.* अतिमर्त्य, अतिमानुष.

Superimpose, *vt.* उपरि आरुह् *c.*

Superincumbent, *a.* उपरिवर्तिन्, ०स्थित.

Superintend, *vt.* पर्यवेक्ष् 1 A; नियम् 1 P, निर्वह् *c,* प्रणी 1 P । -ence, *n.* पर्यवेक्षणं; कार्यनिर्वाहणं, प्रणयनं । -ent, *n.* पर्यवेक्षक; अध्यक्ष, चालक, निर्वाहक.

Superior, *a.* उच्चतरपदस्थ; ज्यायस्, वरीयस्, श्रेयस्; उत्कृष्ट, असामान्य; अप्रवण, अवश । *n.* उच्चतराधिकारिन् *m,* अध्यक्ष; वरिष्ठ, श्रेष्ठ; मठाध्यक्ष । -ity, *n.*

ज्यायस्त्वं; गुणाधिक्यं; श्रेष्ठता; प्राबल्यं.

Superlative, *a.* अत्युत्कृष्ट, सर्वोत्तम, श्रेष्ठतम; अतिशयार्थवाचक। *n.* अतिशयार्थवाचकरूपं, ०पदं। –ly, *adv.* अत्यंतं.

Supernal, *a.* दिव्य, स्वर्गीय.

Supernatural, *a.* अलौकिक, निसर्गातिरिक्त.

Supernumerary, *a,* आतिरिक्त, अभ्यधिक.

Superscription, *n.* बहिर्लेख.

Supersede, *vt.* अपाकृत्यं (अन्यं) नियुज् 7 U. 10 U; (अन्यस्य) स्थानं *or* अधिकारं प्राप् 5 P *or* अधिष्ठा 1 P; अपाकृ 8 U; प्रत्यादिश् 6 P। Supersession, *n.* अपाकरणं.

Superstition *n.* मूढकल्पना, मूर्खश्रद्धा, मूढाविधि *m,* ०संस्कार। Superstitious, *a.* मूर्खश्रद्धापूर्ण, ०मूलक.

Supervene, *vi.* अनंतरं समापद् 4 A *or* संवृत् 1 A *or* उपनम् 1 P.

Supervise, *vt.* पर्यवेक्ष् 1 A। Supervision, *n.* पर्यवेक्षणं। Supervisor, *n.* पर्यवेक्षक.

Supine, *a.* उत्तान, उत्तानशायिन्; निरुत्साह, अलस, जड, तंद्रालु। –ly, *adv.* उत्तानं; निरुत्साहं, आलस्येन.

Supplant, *vt.* (अमुकस्य पदं, *etc.*) अधिष्ठा 1 P, स्थानात् भ्रंश् *c.*

Supple, *a.* आयम्य, सुखनम्य; वश्य, विधेय; अस्थिर, चपल.

Supplement, *n.* परिशिष्टं, खिलं। *vt.* पूर् 10 U। –al, –ary, *a.* खैलिक, परिशिष्टात्मक, पूरक.

Suppliant, Supplicant, *a.n.* अभ्यर्थक, प्रार्थक, याचक; शरणागत। Suppliance, *n.* अभ्यर्थना, प्रार्थना.

Supplicate, *vt.* अर्थ्, अभ्यर्थ्, प्रार्थ् 10 A, अनुनी 1 P, याच् 1 A। –ion, *n.* अभ्यर्थना, प्रार्थना। –ory, *a.* प्रार्थक, याचनात्मक.

Supply, *vt.* उपक्लृप् *c,* उपपद् *c;* उपाहृ 1 P, संभृ 3 U; सनाथीकृ 8 U, (हानिं) पूर् 10 U; प्रतिनिधिरूपेण आधिष्ठा 1 P। *n.* उपपादनं; संभार, सामग्री.

Support, *vt.* उत्तंभ् 9 P, उपस्तंभ् 9 P, धृ 10 U, भृ 3 U; प्रोत्सहृ *c,* धैर्यं प्राप् *c,* समाश्वस् *c;* साहाय्यं कृ 8 U, उपकृ 8 U; प्रमाणीकृ 8 U, समर्थ् 10 U; पुष् 9 P.*c,* प्रतिपा *c*; क्षम् 1 A, सह् 1 A; अभिनी 1 P, नद् 10 U। *n.* धारणं, आधार, आश्रय, उपस्तंभ;

पालनं, पोषणं ; जीविका ; साहाय्यं, अनुमोदनं । -able, *a.* सह्य । -er, *n.* साहाय्यकारिन् *m.*

Suppose, *vt.* उत्प्रेक्ष् 1 A, क्लृप् *c,* तर्क् 10 U, मन् 4 A, संभू *c*; (प्रमाणं विना) ग्रह् 9 P *or* सिद्धं *a.* मन् 4 A ; द्युत् *c,* सूच् 10 U । -ition, *n.* कल्पना, तर्क, भावना । Supposititious, *a.* प्रतिनिधिरूप ; कूट, कृतक, कृत्रिम.

Suppress, *vt.* निग्रह् 9 P, नियम् 1 P, पराभू 1 P; उपशम् *c*; प्रतिरुध् 10 U ; अपह्नु 2 A । -ion, *n.* निग्रह, संयमनं, दमनं; पराभव, प्रतिरोध ; अपह्नुति *f,* गोपनं.

Suppurate, *vi.* पूय् 1 A । -ion, *n.* पूयनं, पूयस्राव । -ive, *a.* पूयस्राविन्.

Supramundane, *a.* विश्वातीत.

Supreme, *a.* परम, श्रेष्ठ ; अत्यंत, अत्युत्कट, गाढ ; अंतिम । -ly, *adv.* परमं, अत्यंतं । Supremacy, *n.* श्रेष्ठता ; आधिपत्यं, प्रभुत्वं, प्राधान्यं; स्वाम्यं.

Surcease, *n.* अवसानं, विरति *f,* विश्रांति *f.*

Surcharge, *vt.* अतिभारं निविश् *c,* अतिमात्रं पूर् 10 U ; अतिरिक्तदेयं आदिश् 6 P । *n.* अतिभार ; अतिरिक्तव्ययादेश.

Surcingle, *n.* कक्ष्या, नध्री, वरत्रा । *vt.* कक्ष्यया आवेष्ट् *c.*

Surd, *n.* (Math.) करणी ; (Phon.) स्वरव्यंजनं.

Sure, *a.* जातप्रत्यय, गतसंदेह, सनिश्चय ; असंदिग्ध, ध्रुव, नियत ; अमोघ ; विश्वसनीय । To make s., निश्चि 5 U ; नियतं *a.* कृ 8 U । -ly, *adv.* निःसंशयं, ध्रुवं, नूनं । -ty, *n.* प्रतिभू *m.* लग्नक ; औपनिधिकं, बंधक ; असंदिग्धता.

Surf, *n.* वेलाकल्लोल.

Surface, *n.* तलं, पृष्ठं, पृष्ठभाग । *vt.* श्लक्ष्णीकृ 8 U.

Surfeit, *n.* अतिभक्षणं, अतिपानं, सौहित्यं । *vt.* अतिमात्रं अश् *c or* भुज् *c,* सौहित्यं कृ *c.*

Surge, *vi.* तरंगायते *Den,* सरभसं उत्सृप् 1 P *or* स्फाय् 1 A । *n.* कल्लोल, महावीचि *f* ; क्षोभ.

Surgeon, *n.* शल्यशास्त्रज्ञ, शस्त्रवैद्य । Surgery, *n.* शल्यक्रिया, शल्यशास्त्रं, शस्त्रवैद्यकं, शस्त्रवैद्यकशाला । Surgical, *a.* शल्यशास्त्रविषयक; शल्यक्रियोपयुक्त.

Surly, *a.* परुष, प्रतीप, रूक्ष, अविनीत । Surlily, *adv.* अविनयेन, परुषं.

Surmise, *n.* ऊह, तर्क, वितर्क । *vi.* ऊह् 1 A, तर्क् 10 U.

Surmount, *vt.* अतिक्रम् 1 U. 4 P, उत्तॄ 1 P; शिखरे स्था 1 P.

Surname, *n.* उपनामन्, कुलनामन् *neu.*

Surpass, *vt.* अतिरिच् *Pass*, अतिशी 2 A, विशिष् *Pass*। -ing, *a.* अत्युत्कृष्ट, अत्युत्तम.

Surplice, *n.* धौतोत्तरीयं.

Surplus, *n.* उद्वृत्तं; आयाधिक्यं.

Surprise, *n.* आकस्मिकः आपात *or* अवस्कंद *or* व्यवहार; आश्चर्यं, चमत्कार, विस्मय; विस्मयकारणं। *vt.* अकस्मात् विद् 6 P *or* अवस्कंद् 1 P; चकितं *a.* कृ 8 U, विस्मि *c*; संभ्रम् *c*। -ing, *a.* अद्भुत, आश्चर्यकर, विस्मापक.

Surrender, *vt.* (परवशात्) उत्सृज् 6 P, त्यज् 1 P, समॄ *c*, हा 3 U; (oneself) वशं गम् 1 P *or* प्राप् 5 P, आत्मानं (गुप्त्यां) ऋ *c*। *vi.* वशं गम् 1 P, वशीभू 1 P। *n.* उत्सर्जनं, त्याग, समर्पणं; परवशगमनं.

Surreptitious, *a.* प्रच्छन्नकृत; गूढ, निभृत, रहस्य। -ly, *adv.* प्रच्छन्नं, रहसि.

Surround, *vt.* परिक्षिप् 6 P, परिवृ 5 U. *c*, परिवेष्ट् 1 A. *c*, संवलयति *Den*। -ings, *n. pl.* परिस्थिति *f*; उपांत, परिसर.

Surtax, *n.* अधिककर.

Surveillance, *n.* अवेक्षणं, पर्यवेक्षणं.

Survey, *vt.* अवेक्ष् 1 A, निरीक्ष् 1 A, पर्यालोच् 10 U, समीक्ष् 1 A; (क्षेत्रादिकं) परिमा 2 P. 3 A। *n.* निरीक्षणं, पर्यालोचनं; परिमापनं। -or, *n.* परिमापक.

Survive, *vt.* अतिजीव् 1 P; दीर्घतरं कालं स्था 1 P। *vi.* पश्चात् जीव् 1 P *or* अवस्था 1 A। -al, *n.* अतिजीवनं; पश्चादवस्थानं। -or, *n.* अतिजीविन् *m*, पश्चाज्जीविन् *m*.

Susceptible, *a.* ग्राह्य; विकारिन्, सुरंजनीय, सुगम्य। Susceptibility, *n.* सुविकारिता.

Suspect, *vt.* (आ०, परि०) शंक् 1 A; न विश्वस् 2 P; संशी 2 A, संदिह् 2 U। *a.* संदिग्ध, शंकित। *n.* शंकितजन.

Suspend, *vt.* अवलंब् *c*, उद्बंध् 9 P; विलंब् *c*, व्याक्षिप् 6 P; (अधिकारात्) भ्रंश् *c*। -ed, *a.* (जलांतरिक्षादिकस्य) मध्यवर्तिन्। -er, *n.* पादावरणबंधनी.

Suspense, *n* अनिश्चय, द्वैधं, द्वैधीभाव, संदेह; अल्पकालिकविलोप। -ion, *n.* अवलंबनं, उद्बंधनं; (अधिकारात्) अपाकरणं, भ्रंशनं; विलोप, अवसानं.

Suspicion, *n.* शंका, संशय, संदेह, अविश्वास; अनिश्चितप्रत्यय।

Suspicious, *a.* शंकमान, आशंकिन्, शंकापूर्ण, साशंक, शंकाशील; शंकावह.

Suspire, *vi.* दीर्घं उच्छ्वस् 2 P.

Sustain, *vt.* उत्तंभ् 9 P, उपस्तंभ् 9 P, धृ 10 U, भृ 3 U; *or* (अवशीभूय) अनुभू 1 P *or* सह् 1 A; उपगम् 1 P, प्रतिपद् 4 A; दृढीकृ 8 U, प्रमाणीकृ 8 U, समर्थ् 10 U; यथानुरूपं अभिनी 1 P *or* नट् 10 U *or* विडंब् 10 U । -ed, *a.* अविरत, अविश्रांत । Sustenance, *n.* पोषणं; अन्नं, जीवनं; बलवर्धकं । Sustentation, *n.* प्राणधारणं.

Susurrant, Susurrous, *a.* मर्मरायमाण । Susurration, Susurrus, *n.* मर्मरध्वनि *m.*

Sutler, *n.* सैन्याहारवणिज् *m*, ०विक्रेतृ *m.*

Suture, *n.* संधि *m*, सीवनं.

Suzerain, *n.* अधिपति *m*, अधीश्वर। -ty, *n.* आधिपत्यं.

Svelte, *a.* सुघटित; तनु, पेलव.

Swab, *n.* संमार्जनी । *vt.* संमृज् 2 P. 10 U.

Swaddle, *vt.* दीर्घवस्त्रेण आवेष्ट् 1 A. *c* । S.ing-clothes, *n.* अर्भकावेष्टनं.

Swag, *n.* लोप्त्रं, चोरितकं । -bellied, *a.* तुंदिल.

Swage, *n.* अयोघन, मुद्गर.

Swagger, *vi.* साटोपं गम् 1 P; विकत्थ् 1 A । *n.* साटोपगमनं, ०गतं; विकत्थनं । *a.* ललित, सुभग, सुप्रसाधित.

Swain, *n.* ग्रामयुवन् *m*; प्रणयिन् *m*, प्रिय, रमण, वल्लभ.

Swallow, (1) *n.* पक्षिविशेष । One s. does not make a summer, एककोकिलनादेन कार्तिकः किं मधुर्भवेत् । -wort, *n.* अर्कपर्ण, वसूक.

Swallow, (2) *vt.* गिल् 6 P, ग्रस् 1 A, निगॄ 6 P; निर्भुज् 7 A, भक्ष् 10 U; क्षै *c*, विनश् *c*, ह्रस् *c*; अंधश्रद्धया विश्वस् 2 P; नम्रतया सह् 1 A; (स्ववचनं) निराकृ 8 U । *n.* गर, गल, निगरण; गिलनं, ग्रास.

Swamp, *n.* अनूप *mn*, कच्छ *mn*, कच्छभूमि *f*, पंकिलस्थली । *vt.* आप्लु *c*; अनूपे निमस्ज् *c*; संकुलीकृ 8 U, संभ्रम् *c*; निगॄ 6 P, तिरोधा 3 U । -y, *a.* अ(आ)नूप, अनूप्य, जलाढ्य, पंकिल.

Swan, *n.* क्षीराश, चक्रपक्ष, नीलाक्ष, मराल, मानसौकस् *m*, राजहंस, वक्रांग, श्वेतगरुत् *m*, हंस; (dark grey) कलहंस, कादंब; (female) वरटा-ला, वराला । -song, *n.* अंतिमगानं, ०कृति, ०ग्रंथ, *etc.*

Swank, *vi.* साटोपं वृत् 1 A, विकत्थ् 1 A । *n.* औद्धत्यं, अहंपूर्विका, विकत्थना.

Swap, *vt*, विनिमे 1 A.

Swapping, *a.* महाकाय, विशाल.

Sward, *n.* तृणकीया, शाद्वलं.

Swarm, (1) *n.* ओघ, कुलं, निकर, वृंदं, स्तोम । *vi..* संमिल् 6 P, संकृ *Pass*, संभूय गम् 1 P; संबाध *a.* भू 1 P.

Swarm, (2) *vi.* क्षिप्रं आरुह् 1 P.

Swart, Swarthy, *a.* कृष्ण, श्याम.

Swash, *vt.* (जलं) आस्फल् 10 U । -buckler, *n.* धूर्तवीर ; दीनंदम.

Swath, *n.* लूनतृण्यापंक्ति *f.*

Swathe, *vt.* (वस्त्रेण) (आ०, परि०) वेष्ट् 1 A. *c*, आच्छद् 10 U । *n.* पट्ट, वेष्टनं.

Sway, *vi.* आंदोल् 10 U, दोलायते *Den*, प्रेंख् 1 P, प्रेंखोल् 10 U; द्वैधीभू 1 P; प्रवणीभू 1 P । *vt.* प्रेंख् *c*; द्वैधीकृ 8 U; प्रवणीकृ 8 U; ईश् 2 A, शास् 2 P, वशीकृ 8 U, दम् *c*, नियम् 1 P । *n.* ईशित्वं, प्रभुत्वं; नियमनं, वश *mn*; दोला-ली, हिंदोल । -backed -ed, *a.* निम्नपृष्ठ.

Swat, *vt.* आस्फल् 10 U.

Swear, *vi.* शप् 1. 4 U, शपथं शप् 1. 4 U; शापं *or* अपशद्बं वद् 1 P । *vt.* सशपथं प्रतिज्ञा 9 U *or* वद् 1 P; दृढं *or* साग्रहं वद् 1 P; शप् *c*, शपथं ग्रह् *c*; शपथेन कृ *c*, बंध् 9 P *etc.* । To s. a charge (accusation) against, सशपथं अभियुज् 7 A. 10 U । To s. at, अभिशंस् 1 P, अभिशप् 1 U, गालिं दा 3 U । To s. by, शपथसाक्षिणं कृ 8 U; सर्वथा विश्वस् 2 P; अत्यंतं प्रशंस् 1 P । *n.* अभिशाप, शाप.

Sweat, *n.* घर्म, निदाघ, स्वेद; स्वेदनं; आयास, श्रम । *vi.* (प्र०) स्विद् 4 P; आकुलीभू 1 P; पीड् *Pass*; आयस् 4 P, श्रम् 4 P । *vt.* स्विद् *c*; स्वेदवत् उत्सृज् 6 P; अल्पवेतनार्थं भृशं श्रम् *c* । -er, *n.* ऊर्णांगिका । -y, *a.* स्वेदक्लिन्न.

Sweep, *vi.* क्षिप्रं सृ 1 P *or* वह् 1 P *or* चल् 1 P; साडंबरं गम् 1 P; विस्तृ *Pass* । *vt.* सरभसं (अप०)नी 1 P *or* अपहृ 1 P; क्षिप्रं आक्रम् 1 U. 4 P; (परि०, सं०) मृज् 2 P. *c* । *n.* संमार्जनं; प्रसर, विस्तार, विषय; (*also* -er) खलपू *m*, संमार्जक । -ing, *a.* व्यापक; -s, *n.* अवस्कर; तुच्छवस्तुजातं.

Sweet, *a.* मधुर, मधुल, मिष्ट, रुचिर, स्वादु; सुगंधि, सुरभि; मंजुल; चारु, मनोज्ञ, मनोरम, रम्य, रुचिर; प्रिय । *n.* मिष्टं; प्रिय-या; (*pl.*) मोदकजातं; (*pl.*)

मोहकत्वं, सुखं । –en, *vt.* मधुरीकृ 8 U । –heart, *n.* दयित-ता, प्रिय-या । –ly, *adv.* मधुरं; चारु । –meat, *n.* मिष्टं, मोदक । –ness, *n.* मधुरता, माधुर्य; चारुता । –scented, *a.* सुगंधि, सुरभि । –y, *n.* मिष्टं, मोदक·

Swell, *vi.* श्वि 1 P, स्फाय् 1 A, विस्तॄ *Pass*, वृध् 1 A, आध्मा *Pass* । *vt.* स्फाय् *c*, आध्मा 1 P, वृध् *c* । *n.* श्वयथु *m*, वृद्धि *f*, विस्तार; प्रलोठनं, स्पंदनं, बहिर्लंबनं, आभोग । *a.* सुभग; साडंबर; सुप्रसाधित । –ing, *n.* गंड, शोथ-फ । Swollen, *a.* शून, स्फीत; आध्मात·

Swelter, *vi.* तापेन *or* घर्मेण पीड् *Pass or* म्लै 1 P; अत्यंतं स्विद् 4 P । *n.* निदाघबाधा

Swerve, *vi.* (सरलमार्गात्) च्यु 1 A, भ्रंश् 4 P, विचल् 1 P । *vt.* *c of prec* । *n.* विचलनं, मार्गभ्रंश·

Swift, *a.* क्षिप्र, चपल, जवन, द्रुत, वेगवत्, शीघ्र; आशुकारिन्; अविलंबिन्; अल्पकालिक; आकस्मिक । –ly, *adv.* क्षिप्रं, आशु, झटिति, सवेगं । –ness, *n.* क्षिप्रता, वेग.

Swig, *vt.* भृशं पा 1 P । *n.* दीर्घपानं·

Swill, *vt.* प्रक्षल् 10 U, उपस्पृश् 6 P; अतिमात्रं पा 1 P । *vi.* अतिपानं कृ 8 U । –er, *n.* अतिपायिन् *m*.

Swim, *vi.* तॄ 1 P, प्लु 1 A; घूर्ण् 1 A. 6 P; उत्सिच् *Pass* । *vt.* तॄ 1 P । *n.* तरणं, प्लवनं । –mingly, *adv.* प्रतिबंधं विना, अनायासेन, सुखं·

Swindle, *vt.* प्रतॄ *c*, वंच् *c* । *n.* कैतवं, प्रतारणा, वंचना·

Swine, *n.* शू(सू)कर; नीचजन । Swinish, *a.* शूकरोपम·

Swing, *vi.* आंदोलयति *Den.*, दोलायते *Den*, प्रेंख् 1 P, प्रेंखोलयति *Den*; उद्बंध् *Pass* । *vt.* प्रेंख् *c*; परिभ्रम् *c*, विधू 5.9 U । *n.* आंदोलनं; प्रवृत्यवधि *m*; आंदोल, दोल-ला, दोलिका, प्रेंखा, हिंदोल·

Swinge, *vt.* प्रबलं तड् 10 U । –ing, *a.* बलवत्; प्रभूत·

Swipe, *vt.* प्रबलं तड् 10 U.

Swirl, *vi.* भ्रम् 1.4 P । *vt.* भ्रमणेन नी 1 P । *n.* आवर्त, भ्रमि *f*.

Swish, *vi.* भ्रमणध्वनिं कृ 8 U । *vt.* (यष्टिं) सशब्दं भ्रम् *c*, (यष्ट्या) सशब्दं तड् 10 U.

Switch, *n.* लघुशाखा; पिंजा, लघुयष्टिका; विद्युत्प्रवाहनियामक । *vt.* पिंजया तड् 10 U; सहसा चल् *c or* अपहृ 1 P; (on, off) (विद्युत्प्रवाहं) प्रवृत् *c*, विरम् *c*.

Swizzle, *vi.* अतिपानं कृ 8 U.

Swoon, *vi.* मुह् 4 P, मूर्च्छ् 1 P। *n.* मूर्च्छा, मोह, संज्ञालोप.

Swoop, *vi.* सहसा अवपत् 1 P। *n.* आकस्मिकावपात.

Swop, *vt.* विनिमे 1 A.

Sword, *n.* असि *m*, ऋष्टि *mf*, करवाल, खड्ग, कृपाण, कौक्षेयक, चंद्रहास, तरवारि *m.* तलवारणं, निस्त्रिंश, मंडलाग्र, रिष्टि *f*, विशसन, श्रीगर्भ। To put to the s., व्यापद् *c*, हन् 2 P. *c* । –sman, *n.* आसिक, खड्गिक, खड्गिन् *m*.

Swot, *vt.* दृढं पठ् 1 P. । *vi.* दृढाभ्यासं कृ 8 U.

Sybarite, *n.* भोगलोलुप.

Syce, *n.* अश्वपाल.

Sycophant, *n.* चाटुपटु *m*, मिथ्याप्रशंसक, पादसेविन् *m* । -ic, *a.* अतिचाटुपर। Sycophancy, *n.* अत्याराधना, अतिचाटूक्ति *f*.

Syllable, *n.* अक्षरं। *vt.* अक्षरशः उच्चर् *c*.

Syllabus, *n.* संक्षेप, सार, पाठक्रम, °सूची.

Syllogism, *n.* न्याय । Syllogistic, *a.* न्यायरूप, न्यायात्मक। Syllogize, *vt* न्यायरूपेण प्रतिपद् *c*.

Sylph, *n.* अप्सरस् *f*, दिव्यांगना; तन्वंगी.

Sylvan, *a.* आरण्य, वन्य; जानपद। Sylviculture, *n.* अरण्यसंवर्धनं.

Symbol, *n.* चिह्नं, लक्षणं, लिंगं। –ic, *a.* लाक्षणिक, द्योतक। –ism, *n.* लक्षणपद्धति *f* । –ize, *vt.* लक्षणद्वारा निरूप् 10 U, आदर्शीभू 1 P.

Symmetry, *n.* सौष्टवं, आनुरूप्यं, सुघटना । Symmetrical, *a.* यथाप्रमाण, सुघटित.

Sympathy, *n.* सहानुभूति *f*, समदुःखत्वं, अनुकंपा, अनुक्रोश; संवाद। Sympathetic, *a.* सानुकंप, सानुक्रोश । Sympathize, *vi.* दुःखादिके संवद् 1 P, समदुःखिन् *a.* भू 1 P.

Symphony, *n.* स्वरसंवाद.

Symposium, *n.* संपीति *f*, सहभोजनं; ऊहापोहसंग्रह.

Symptom, *n.* (रोगस्य) लक्षणं, चिह्नं । –atic, *a.* लाक्षणिक; द्योतक, सूचक.

Symptosis, *n.* स्वरसंधि *m*.

Synadelphic, *a.* सहप्रवृत्तिमत्.

Synagogue, *n.* धर्मसमाज, °गृहं.

Synchronism, *n.* सहसमापत्ति *f*, समकालीनता, ऐकध्यं। Synchronous, *a.* समकालीन । Synchronize, *vt. vi.* समकाले समापद् 4 A; *vt.* काले संवद् *c*.

Syncopate, *vt.* (शब्दं) अक्षरलोपात् संक्षिप् 6 P.

Syncope, *n.* मध्याक्षरलोप; मूर्च्छा, संज्ञानाश.

Syncretism, *n.* संप्रदायैकमत्य-साधनं.

Syndicalism, *n.* कर्मकराधिपत्य-वाद.

Syndic, *n.* प्रतिनिधि *m*.

Syndicate, *n.* प्रतिनिधिमंडलं; व्यवहारसंघ.

Synecdoche, *n.* उपलक्षणा

Synergy, *n.* संयुक्तप्रवृत्ति, °व्यवहार.

Synod, *n.* धर्माधिकारिसभा; परिषद् *f*; (Astr.) युति *f*.

Synonym, *n.* पर्याय, समानार्थकशब्द। -ic, -ous, *a.* तुल्यार्थक। -y, *n.* पर्यायशब्दानुशासनं.

Synopsis, *n.* संक्षेप, सार, सारोद्धार, सारनिरूपणं। Synoptic, *a.* सारात्मक, सामासिक.

Syntax, *n.* वाक्यरचना, कारक-प्रक्रिया, वाक्यप्रक्रिया। Syntactic, *a.* वाक्यरचनाविषयक, वाक्यप्रक्रियानुसारिन्.

Synthesis, *n.* संयोग, संधानं। Synthetic, *a.* संधानात्मक, संधित, सांयोगिक.

Syphilis, *n.* उपदंश। Syphilitic, *a.* उपदंशविषयक, ०जात, ०ग्रस्त.

Syringe, *n.* बस्ति *mf*, शृंगक *mn*। *vt.* शृंगकेण क्लिद् *c*, शुध् *c*, *etc.*

Syrup, *n.* शर्करा०, मधुक्वाथ; गुड। -y, *a.* अतिमधुर.

Systaltic, *a.* स्पंदमान.

System, *n.* पद्धति *f*, संस्था, रचना; दर्शनं; क्रम, सरणि *f*। -atic, *a.* क्रमानुसारिन्, यथाक्रम, व्यवस्थित; (liar, *etc.*) विचारपूर्वक; -ally, *adv.* यथाक्रमं। -atize, *vt.* यथाक्रमं विन्यस् 4 U, व्यवस्था *c*। -ic, *a.* अखिलदेहगत, ०विषयक.

Systole, *n.* हृत्संकोच.

Syzygy, *n.* युति *f*.

T

Tab, *n.* लघुपट्टिका.

Tabard, *n.* उत्तरीयं; संनाहवस्त्रं.

Tabby, *n.* बिडाली, मार्जारी; स्थविरा.

Tabefaction, *n.* कायक्षय, ह्रास.

Tabernacle, *n.* पटवेश्मन् *neu*, केणिका; (मानव०)काय, शरीरं; देवतायतनं। *vi.* वस् 1 P। *vt.* आश्रयं दा 3 U.

Tabes, *n.* क्षय, क्षयथु *m*। Tabetic, *a.* क्षयिन्.

Tablature, *n.* भित्तिचित्रं; आलेख्यं; सुनिरूपणं.

Table, *n.* आधार, पीठिका, मंच; अन्नं, आहार, खाद्यं; (लेख०)-

फलक *mn*, शिला; अनुक्रमणिका, सूची। *vt.* उपाक्षिप् 6 P, उपन्यस् 4 P, पुरस्कृ 8 U। To lay on the t., व्याक्षिप् 6 P। To turn the t.s on one, प्रतीपसंबंधं कृ *c or* साध् *c*। –land, *n.* अधित्यका, प्रस्थ *mn*। –talk, *n.* विविधालाप। Tabular, *a.* अनुक्रमणिकात्मक, ०रूप; सम। Tabulate, *vt.* अनुक्रमणिकारूपेण रच् 10 U *or* विन्यस् 4 U.

Tableau, *n.* चित्रविडंबनं, चित्राभिनय.

Table, *n.* पट्टिका, पत्रं, लघुफलक *mn*; (लेख०)शिला; गुलिका, वटिका.

Taboo, *n.* निषेध, बहिष्कार। *vt.* निषिध्, प्रतिषिध् 1 P, बहिष्कृ 8 U। *a.* निषिद्ध.

Tabor, *n.* डमरु *m*, डिंडिम.

Tachometer, *n.* वेगमापकयंत्रं.

Tachygraphy, *n.* संक्षेपलेखनं.

Tacit, *a.* अव्यानितानुक्त, तूष्णींसूचित, ०व्यक्त। –ly, *adv.* तूष्णींसूचनया.

Taciturn, *a.* तूष्णीक, तूष्णींशील, मौनवृत्ति, संयतवाच्। –ity, *n.* तूष्णींशीलता, मौनवृत्ति *f.*

Tack, लघुकीलक; सीवनं; वातवस्त्ररज्जु *f*; व्यवहारक्रम। *vt.* लघुकीलकैः बंध् 9 P; सिव् 4 P; अनुबंध् 9 P, संयुज् *c*। *vi.* नौकाक्रमं *or* व्यवहारक्रमं परिवृत् *c*। –y, *a.* संलग्नशील.

Tackle, *n.* (नौकायाः) रज्जुसंभारः (उपकरण०)सामग्री। *vt.* हस्ताहस्ति युध् 4 A; दृढं ग्रह् 9 P; (विशदीकरणाय, संपादनाय) यत् 1 A; सोत्साहं प्रारभ् 1 A.

Tact, *n.* चातुर्यं, वैदग्ध्यं। –ful, *a.* कुशल, चतुर, विदग्ध; –ly, *adv.* चातुर्येण। –less, *a.* अविदग्ध.

Tactics, *n. pl.* सैन्यविन्यासविद्या; उपाय, युक्ति *f*। Tactical, *a* उपायविषयक। Tactician, *n.* सैन्यविन्यासकोविद; नयविशारद, युक्तिकोविद.

Tactile, Tactual, *a.* स्पर्शविषयक, स्पर्शोपलब्ध.

Tadpole, *n.* मंडूकार्भक.

Tag, *vi.* अग्रं; नामपत्रिका; नित्योपयुक्तं सुभाषितं; ध्रुवक, ध्रुवपदं। *vt.* (सुभाषितेन) पूर् 10 U; संग्रंथ् 9 P.

Tail, (1) *n.* पुच्छ *mn*, लांगू(गु)लं, लूमं; (bushy) बालधि *m*, बालहस्त; (जन०) पंक्ति *f*, ०श्रेणि *f*। *vt.* पुच्छेन सनाथीकृ 8 U; निष्पुच्छीकृ 8 U; संयुज् 7 A. 10 U; (अग्रं) निविश् *c*। *vi.* अनुसृ 1 P। To turn t., पलाय् 1 A.

Tail, (2) *n.* स्वाम्यनियमनं.

Tailor, *n.* तुन्नवाय, सू(सौ)चिक। *vi.* सौचिकव्यवसायं कृ 8 U.

Taint, *n.* कलंक, दोष,। *vt.* दुष् *c*, कलुषीकृ 8 U। –less, *a.* निर्दोष, शुद्ध.

Take, *vt.* ग्रह् 9 P, आदा 3 U, स्वीकृ 8 U; नी 1 P; अधिगम् 1 P; क्री 9 U; अद् 2 P, पा 1 P; अनुभू 1 P; उपलभ् 1 A, विद् 2 P; सिध् 4 P; प्रवणीभू 1 P। To t. one's fancy, चित्तं आकृष् 1 P। To t. one's time, विलंबेन कार्यं संपद् *c*। To t. the chair, अध्यक्षः भू 1 P। To t. heart, धैर्यं अवलंब् 1 A। To t. in hand, प्रारभ् 1 A। To t. to task, निर्भर्त्स् 10 A। To t. account of, न उपेक्ष् 1 A। To t. care, सावधान *a.* भू 1 P, न प्रमद् 4 P। To t. after, (स्वभावादिके) संवद् 1 P, सदृश *a.* भू 1 P। To t. place, समापद् 4 A। To t. away, अपनी 1 P, अपहृ 1 P; व्यवकल् 10 U। To t. back, (स्ववचनादिकं) प्रत्यादिश् 6 P, निराकृ 8 U। To t. down, अवतॄ *c*; लिख् 6 P। To t. one down a peg, लघूकृ 8 U, आत्तगंधं *a.* कृ 8 U। To t. for, मन् 4 A। To t. from, अल्पीकृ 8 U, न्यूनीकृ 8 U। To t. in, प्रविश् 6 P, आश्रयं दा 3 U; उपलभ् 1 A, ग्रह् 9 U; प्रतॄ *c*, वंच् *c*। To t. it into one's head, मन् 4 A, चिंत् 10 U। To t. leave of, आप्रच्छ् 6 A, आमंत्र् 10 U। To t. off, अपनी 1 P; (oneself) अपया 2 P; (वस्त्रं) उत्तॄ *c*, उन्मुच् 6 P. *c*। To t. on, प्रारभ् 1 A; संक्षुभ् 4 P। To t. out, अपहृ 1 P; To t. out of one, आयस् *c*, खिद् *c*। To t. to, स्नेहं *or* अनुरागं बंध् 9 P; सेव् 1 A। To t up, उद्ग्रह् 9 P; व्याप् 5 P; प्रारभ् 1 A; अवधानं दा 3 U; पुनः आरभ् 1 A। To t. upon oneself, अंगीकृ 8 U। Taking, *a.* चित्ताकर्षक, मनोहर; *n.* ग्रहणं, बलाद्ग्रहणं; संक्षोभ, संभ्रम.

Tale, *n.* आख्यानं, आख्यायिका, कथा, वृत्तांत; मिथ्यावृत्तांत; गणना, संख्या। –bearer, *n.* मिथ्यावृत्तांतज्ञापक, कर्णेजप, सूचक। –teller, *n.* कथिक.

Talent, *n.* निपुणता; कौशलं; बुद्धिविभव। –ed, *a.* गुणिन्, धीमत्, निपुण.

Talion. *n.* अपकारनिष्कृतिनियम.

Talipot, *n.* ताल, महापत्र.

Talisman, *n.* कवच *mn*, रक्षाकरंड.

Talk, *vi.* वद् 1 P; आलप्, संलप् 1 P, संभाष् 1 A। *vt.* उदीर् *c*, वच् 2 P। *n.* आलाप, संलाप, संवाद; संलापविषय; किंवदंती।

Big, tall t., अत्युक्ति *f*, विकत्थना। To t. about, विचर् *c*। To t. back, सविरोधं प्रतिभाष् 1 A। To t. down, बह्वालापेन निरुत्तरीकृ 8 U। To t. of, उल्लेखं कृ 8 U। To t. over, विचर् *c*; संवादेन अनुनी 1 P *or* प्रवणीकृ 8 U। To t. through one's hat, मिथ्यावादं कृ 8 U, असंगतं जल्प् 1 P। To t. to संभाष् 1 A; अवाक्षिप् 6 P, उपालभ् 1 A। -ative, *a.* जल्प(ल्पा)क, वाचाट(ल), वावदूक। Talkee-talkee, अविरतजल्पनं। -ie, *n.* सशब्दचित्रपट। -ing, *a.* वाक्संपन्न; अर्थपूर्ण, साकूत.

Tall, *a.* उच्च, उन्नत, तुंग, प्रांशु; विकत्थनपूर्ण; अपरिमित। -ness, *n.* प्रांशुता; उच्चता, उच्छ्रय.

Tallow, *n.* मेदस् *neu*, वपा, वसा। *vt.* वपया लिप् 6 P। -faced, *a.* पांडुमुख। -y, *a.* वपामय.

Tally, *n.* संख्याच्छेदयष्टि *f*; संख्याच्छेद; गणना, संख्या। *vi.* संवद् 1 P, अनुरूप *a.* अस् 2 P.

Talon, *n.* खरूल, नख(र) *mn.*

Talus, *n.* गुल्फास्थि *neu.*

Tamarind, *n.* अम्लिका, आम्लि(म्ली)का, कपिप्रिया, चिंचा, तिंतिड-डी, तिंतिडिका, तिंतिली.

Tamarisk, *n.* झावुक, पिचुल, भानुक.

Tambour, *n.* ढक्का, पटल, पणव, मुरज। -ine, *n.* डमरु *m*, डिंडिम.

Tame, *a.* छेक, गृह्य, गृह॰, ग्राम॰ *in comp*, अवन्य; वश्य, विनेय, शिक्ष्य; निरुत्साह; नीरस। *vt.* दम् *c*, विनी 1 P; वशीकृ 8 U। -ly, *adv.* निरुत्साहं; विनयेन। -ness, *n* गृह्यता; विनय। -r, *n.* शिक्षक.

Tamper, *vi.* कार्यभंगं कृ 8 U; अन्यायेन विकृ 8 U *or* वशीकृ 8 U.

Tan, *n.* चर्मपरिष्कारद्रव्यं; पीतकपिशवर्ण। *vt.* (चर्म) परिष्कृ 8 U; (आतपेन) रक्तीकृ 8 U; तड् 10 U। *vi.* रक्तीभू 1 P। -ner, *n.* चर्मकार। -nery, (*also* -yard), चर्मपरिष्कारशाला.

Tang, *n.* स्पष्टास्वाद। *vi.* स्पष्टं क्वण् 1 P.

Tangent, *n.* स्पर्शरेखा। To go off, fly off at a t., सहसा क्रमांतरं कृ 8 U.

Tangible, *a.* स्पर्शनीय, स्पृश्य; स्पष्ट, नियत; वास्तविक; अकाल्पनिक। Tangibility, *n.* स्पृश्यता; स्पष्टता.

Tangle, *vt.* संग्रंथ् 9 P, जटिलीकृ 8 U; (पाशादिके) ग्रह् 9 P; संकुलीकृ 8 U। *vi.* संग्रंथ् *Pass*, जटिलीभू 1 P। *n.* संकुलं, संग्रथनं; (of hair) जटा.

Tank, *n.* जलकुंडं, जलाशय, तडाग *mn*, दीर्घिका, वापी ; पात्रं.

Tankard, *n.* गल्वर्क, चषक *mn*, सरक *mn.*

Tantalize, *vt.* इष्टदर्शनादानेन *or* मनोरथभंगेन पीड् 10 U.

Tantamount, *a.* तुल्यफल, तुल्य, सम ; समानार्थक.

Tantrum, *n.* क्रोधावेश.

Tap, (1) *vt.* लघु तड् 10 U *or* आहन् 2 P । *n.* लघ्वाघात, ०शब्द.

Tap, (2) *n.* जलनालिकीलक । *vt.* वेधनेन (सुरादिकं) उद्धृ 1 P.

Tape, *n.* दीर्घपट्टिका । –worm, *n.* मीवा.

Taper, *n.* दीपिका, वर्तिं *f* । *a* (*also* –ing), वृत्तानुपूर्व । *vi.* अग्रे अल्पीभू 1 P.

Tapestry, *n.* चित्रापटी.

Tapis, *n.* मंचाच्छाद । To come on the t., विचारणां प्राप् 5 P.

Tar, (1) *n.* तिंदु *m*, राल । *vt.* तिंदुना लिप् 6 P.

Tar, (2) *n.* नाविक, नौवाह.

Tardigrade, *a.* शनैश्चर.

Tardy, *a.* शनैश्चर, मंद, जड, दीर्घसूत्रिन्, मंथर, विलंबिन् । Tardiness, *n.* मंदता, विलंब.

Tare, *n.* तुच्छतृणं.

Target, *n.* लक्ष्यं, शरव्यं; टीकास्पदं, दूषणास्पदं; लघुफलकं.

Tariff, *n.* (पण्य०)शुल्कं, ०पत्रिका.

Tarn, *n.* गिरिसरोवरं.

Tarnish, *vt.* तेजः अल्पीकृ 8 U; दुष् *c*, कलुषीकृ 8 U । *vi.* तेजः मुच् 6 P । *n* तेजोनाश; दूषणं, कलंक.

Tarpaulin, *n.* तिंदुलिप्तपट.

Tarradiddle, *n.* अनृतं, मिथ्यालाप.

Tarry, *vi.* स्था 1 P; चिरायति *Den*, विलंब् 1 A.

Tart, (1) *a.* अम्ल, शुक्त; तीव्र, परुष । –ly, *adv.* पारुष्येण । –ness, *n.* अम्लता.

Tart, (2) *n.* फलमोदक; कटिचपला.

Tartar, (1) *n.* दंतमलं, पुष्पिका.

Tartar, (2) *n.* तुरुष्क । To catch a T., वरिष्ठबलं शत्रुं समासद् *c.*

Task, *n.* कार्यं, कृत्यं; कार्यभार; पाठ । *vt.* अतीव आयस् *c*; (कार्यं) निर्दिश् 6 P । To take a person to t., अधिक्षिप् 6 P, तर्ज् 10 U, निर्भर्त्स् 10 U । –master, *n.* कार्यनियोजक.

Tassel, *n.* क्षौमप्रालंब.

Taste, *vt.* रस् 10 U, (आ०) स्वाद् 1 A; (ईषत्) खाद् 1 P;

अनुभू 1 P । vi. भुज् 7 A, सेव् 1 A; स्वादं धा 3 U । n. (आ०) स्वाद, रुचि f; रसनं, स्व(स्वा)दनं; रसनेंद्रियं; प्रवणता, अभिरुचि f; रसिकता, सहृदयता । -ful, a. सरस, रुच्य; ललित । -less, a. अस्वादु, नीरस, विरस । -y, a. स्वादु, मिष्ट, सुरस.

Tatter, n कर्पट, mn, चीरं, पटखंड; छिन्नशकल mn । -demalion, n. कर्पटिक, जीर्णवेष । -ed, a. जर्जर, जीर्ण.

Tattle, vi. जल्प् 1 P, प्रलप् 1 P; रहस्यं प्रकटयति Den । n. जल्पनं, प्रलाप । -r, n. जल्पाक, वृथाप्रलापिन् m.

Tattoo, (1) n. टट्टुर । vi. टट्टुरं कृ 8 U.

Tattoo, (2) vt. त्वचं (अनुविध्य) रंज् c, (त्वचि वेधनेन) पत्ररेखां निविश् c । n. पत्रभंग, ०रेखा.

Taunt, vt. अधिक्षिप् 6 P, गर्ह् 1.10 A, निर्भर्त्स् 10 U । -ing, n. गर्हणा, निर्भर्त्सना । -ingly, adv. साधिक्षेपं, सोपालंभं.

Taurine, a. वृषोपम । Tauromachy, n. वृषयुद्धं । Taurus, n. वृषभराशि m.

Taut, a. आतत.

Tautology, n. पुनरुक्ति f, पौनरुक्त्यं । Tautological, a. पुनरुक्त.

Tavern, n. शुंडा.

Tawdry, a. बहिःशोभन, दुरलंकृत.

Tawny, a. कपिल, पिंग (ल), पिशंग.

Tax, n. कर, बलि m, राजस्वं, शुल्क mn; अनल्पभार । vt. करं आदा 3 U or ग्रह् 9 P; आयस् c; अभियुज् 7 A, सामर्षं प्रच्छ् 6 P । -able, a. करार्ह : -ation, n. करग्रहणं ; करभार.

Taxidermy, n. चर्मप्रसाधनं.

Taxis, n. व्यवस्था ; वर्गीकरणं । Taxonomy, n. वर्गीकरणं.

Teach, vt. अधी c, अनुशास् 2 P । अनुशिक्ष् c, उपदिश् 6 P, पठ् c, विनी 1 P, शास् 2 P, शिक्ष् c । -er, n. अध्यापक, अनुशास्तृ m, उपदेशक, शिक्षक, आचार्य, उपाध्याय, गुरु m । -ing, n. अध्यापनं, अनुशासनं, उपदेश, शिक्षणं-णा.

Teak, n. अर्ण, ०दारु neu.

Team, n. धुर्ययुग्मं, ०गण ; वर्ग, गण.

Tear; (1) n. अश्रु-स्रु, नेत्रांबु, बाष्पं all neu. । -ful, a. अश्रुपूर्ण, बाष्पाकुल, सबाष्प ; -ly, adv. सबाष्पं.

Tear, (2) vt. (वि) दल् c, (वि°) दॄ 9 P. c, विपट् 10 U, विभिद् 7 P; अतिरभसा अपहृ 1 P or अपकृष्

1 P । *vi.* विदृ *Pass*; अतिरभसा चल् 1 P । *n.* विदर-ल, रंध्रं । -ing, *a.* सरभस, प्रचंड, संरंभिन्.

Tease, *vt.* तंतून् पृथक्कृ 8 U; तप् *c*, पीड् 10 U, बाध् 1 A, व्यथ् *c* । -r, *n.* ऊर्णाप्रसाधक; संभ्रामकप्रश्न.

Teat, *n.* चूचुकं, पिप्पलं, मेचकं, वृंतं, स्तनाग्रं; ऊधस् *neu.*

Technical, *a.* शिल्पविषयक; पारिभाषिक । -ity, *n.* परिभाषा, पारिभाषिकशब्द । Technics, *n.pl.* कला; परिभाषा । Technique, *n.* कला, विशिष्ट°, निपुणव्यवहार; कौशल्यं, नैपुण्यं । Technology, *n.* कलाविज्ञानं; परिभाषा.

Tecnology, *n.* अर्भकशास्त्रं

Tectonic, *a.* रचनाविषयक.

Tectorial, *a.* आवरणात्मक.

Tedious, *a.* दीर्घसूत्र, अरुचिकर । -ly, *adv.* सुदीर्घं । Tedium, *n.* दीर्घसूत्रता.

Teem, *vi.* संकॄ *Pass*, अत्यंतं पूर्ण *a.* भू 1 P । *vt.* उत्सृज् 6 P, उद्गॄ 6 P; प्रसू 2 A.

Teethe, *vi.* दंतान् उद्भिद् *c or* प्रकटयति *Den* । Teething, *n.* दंतोद्गम.

Teetotal, *a.* मद्यपानविमुख; सुरा-निषेधक; समग्र, संपूर्ण । -er, *n.* सुरात्यागिन् *m.*

Teg, *n.* कुरंगी, मृगी.

Tegument, *n.* आवरणं, वेष्टनं.

Telegram, *n.* विद्युत्संदेश । Telegraph, *n.* विद्युत्संदेशप्रेरकयंत्रं.

Teleology, *n.* हेतुविद्या.

Telepathy, *n.* अन्यचित्तज्ञानं.

Telephone, *n.* दूरसंवादयंत्रं.

Telescope, *n.* दूरदर्शनयंत्रं.

Telic, *a.* प्रयोजनवाचक.

Tell, *vt.* आख्या 2 P, आचक्ष् 2 A, कथ् 10 U, कथापयति *Den*, निविद् *c*, वर्ण् 10 U, श्रु *c*; आज्ञा *c*, आदिश् 6 P; निर्णी 1 P; विचू 3 P, विशिष् 7 P; गण् 10 U, (beads) जप् 1 P । *vi.* निवेदनं *or* रदस्यभेदं कृ 8 U; फल् 1 P, सिध् 4 P, (विशिष्टपरिणामं, खेदं, अवसादं, *etc.*) उत्पद् *c*, आवह् 1 P । To t. off, विशिष्टकार्ये नियुज् 7 A. 10 U; निर्भर्त्स् 10 U । -er, *n.* निवेदकः गणक । -ing, *a.* सफल, कार्यसाधक । -tale, *n.* कर्णेजप, सूचक; चिह्नं, लक्षणं.

Tellural, Telluric, *a.* पार्थिव । Tellurian, *n.* पृथ्वीवासिन् *m.*

Telpherage, *n.* विद्युद्वहनं.

Temerarious, *n.* धृष्ट, साहसिक, साहसिन्, निःशंक, निर्भय । Temerity, *n.* अतिधार्ष्ट्यं, साहसं, साहसिकता.

Temper, *vt.* (मृत्तिकादिकं) परिक्लृप् *c*; (लोहादिकं) कठिनीकृ 8 U; (दंडादिकं) अल्पीकृ 8 U, लघूकृ 8 U; नियम् 1 P। *n.* प्रकृति *f*, भाव, शीलं, स्वभाव; असंक्षोभ, असंरंभ, प्रमाद, समवृत्ति *f*, संयम; अमर्ष, कोप, रोष; काठिन्यं; मिश्रणं.

Temperament, *n.* प्रकृति *f.*, स्वभाव। -al, *a.* सुक्षोभ्य.

Temperance, *n.* अनतिरेक, परिमिताचार, परिमिताहार, आत्मसंयम; मद्यपाननिषेध, ०विरति *f.*

Temperate, *a.* मिताचार, संयत, मिताहार; अनतिशीतोष्ण; सौम्य, अपरुष। -ly, *adv.* समर्यादं.

Temperature, *n.* उष्णतामानं.

Tempest, *n.* झंझावात, प्रभंजन, वात्या; अतिसंक्षोभ। -uous, *a.* संक्षुब्ध, वात्याकुल, सरभस, प्रचंड.

Temple, (1) *n.* कपोल, गंड.

Temple, (2) *n.* देवालय, देवतायतनं.

Tempo, *n.* लय.

Temporal, (1) *a.* गंडविषयक.

Temporal, (2) *a.* ऐहलौकिक, ऐहिक, प्रापंचिक; कालवाचक। -ty, *n.* उपासकवर्ग.

Temporary, *a.* अचिरकालिक। Temporarily, *adv.* अचिरं। Temporize *vi.* समयसेवामात्रं आचर् 1 P, यथासमयं वृत् 1 A, समयानुरोधं कृ 8 U; -ation, *n.* समयानुरोधनं.

Tempt, *vt.* (वि०) प्रलुभ् *c*, (अमुककृत्ये) प्रवृत् *c*; परीक्ष् 1 A। -ation, *n.* (प्र०)विलोभनं; प्रलोभनकारणं। -er, *n.* प्रलोभक, विमोहक। -ing, *a.* विलोभक, विमोहिन्, आकर्षक.

Temse, *n.* चालनी, शतपोन.

Ten, *a. n.* दशन्। -fold, *a.* दशगुण। -th, *a.* दशम.

Tenable, *a.* रक्षणीय; समर्थनीय। Tenability, *n.* रक्षणीयता; समर्थनीयता.

Tenacious, *a.* दृढधारिन्, ०ग्राहिन्; प्रतिनिविष्ट, दृढाग्रह; धारणावत्; संलग्नशील; श्यान। -ly, *adv.* दृढग्राहेण; साभिनिवेशं। Tenacity, *n.* दृढग्राह; दृढाग्रह, निर्बंध, अभिनिवेश; संलग्नशीलता; श्यानत्वं.

Tenant, *n.* भाटकनिवासिन् *m*; अधिवासिन् *m*। *vt.* (भाटकार्पणेन) अधिवस् 1 P। Tenancy, *n.* भाटकमूलकाधिवास.

Tend, (1) *vi.* आवह् 1 P, क्लृप् 1 A; प्रवणीभू 1 P, प्रवृत् 1 A। -ency *n.* प्रवणता, प्रवृत्ति *f*। -entious, *a.* प्रयोजनपूर्ण, पक्षसाधनमात्रहेतुक.

Tend, (2) *vt.* पा *c*, प्रतिपा *c*। -er (1) *n.* पालक; अग्निरथेंधनशकट *mn*; उपकारकनौका.

Tender, (3) *vt.* उपन्यस् 4 U, उपहृ 1 P, ऋ *c*, पुरस्कृ 8 U । *n.* उपन्यास, (मूल्यादिकस्य) उपक्षेप, पुर्वनिरूपणं.

Tender, (4) *a.* कोमल, मृदु; पेलव, मृदुल, ललित, सुकुमार; आशुवेदन; अनुरागिन्, स्निग्ध, स्नेहपूर्ण, स्नेहिन्; अप्रौढ, कौमार, मुग्ध; सावधान; सम्यक्प्रतिपाद्य । -eyed, *a.* मृदुनेत्रः विकलदृष्टि । -foot, *n* प्राथमकल्पिक, अननुभाविन् *m* । -hearted, *a.* कोमलचित्त, दयालु । -ly, *adv.* सदयं, मृदुग्राहेण । -ness, *n.* मार्दवं; सुकुमारता; स्निग्धता.

Tendon, *n.* स्नसा, स्नायुबंध.

Tendril, *n.* प्रतान.

Tenebrific, *a.* तमिस्रकारिन्.

Tenement, *n.* स्थावरं; कुलागारं; गृहं, भवनं.

Tenet, *n.* तत्त्वं, मतं, वाद.

Tenon, *n.* (संधिरंध्रे निवेशनीयं) स्थूणाग्रं.

Tenor, *n.* क्रम, प्रवाह, प्रवृत्ति *f*; उद्देश, तात्पर्य, भाव; तारतमस्वर.

Tense, (1) *n.* काल.

Tense, (2) *a.* आतत, दृढातत, दृढ । -ion, *n.* आतति *f*, दृढातति *f*; दृढता; आयास; संक्षोभ । -ity, *n.* आतति *f*; दृढता.

Tent, *n.* केणिका, गुणलयनिका, गुणलयनी, दूष्यं; पटकुटी, पटमंडप, मलन, स्थुलं; (royal) उपकार्या.

Tentacle, *n.* स्पर्शशृंगं, आकर्षणांगं.

Tentative, *a.* प्रथमयत्नात्मक, अनुभवार्थं कृत.

Tenter-hook, *n.* पटाकर्षणकीलक । On t.s, संशयाकुल, अत्युत्कंठ.

Tenuity, *n.* तनुता, तानवं, विरलता, सूक्ष्मता । Tenuous, *a.* तनु, विरल, सूक्ष्म.

Tenure, *n.* अधिकारभोग, आधिकारावधि *m*.

Tepid, *a.* कदुष्ण, कवोष्ण, कोष्ण, मंदोष्ण । -ly, *adv.* कदुष्णं । -ness, -ity, *n.* कवोष्णता.

Teratology, *n.* विकृतांगप्राणिशास्त्रं । Teratosis, *n.* विकृतांगिन् *m*.

Tercentenary, *a.* त्रिशतसांवत्सरिक । *n.* त्रिशतसांवत्सरी; त्रिशतसांवत्सरिकोत्सव.

Tercet, *n.* त्रिकं, त्रितयं.

Terebra, *n.* वेधनांगं.

Tergal, *a.* पृष्ठविषयक.

Tergiversate, *vi.* वाक्छलं कृ 8 U; पक्षांतरं अंगीकृ 8 U । -ion, *n.* वाक्छलं, व्यपदेश; स्वपक्षत्याग.

Term, *n.* अवधि *m*, मर्यादा, सीमा; व्यवहारकाल, ०समय; पदं, संज्ञा, (technical) परिभाषा; (of syllogism) अवयव; (*pl.*) नियम, संकेत, समय; (*pl.*) मूल्यं; (*pl.*)

भाव, वृत्ति *f*, संबंध । *vt.* अभिधा 3 U, आख्या 2 P, उपलक्ष् 10 U, निर्दिश् 6 P । To come to t.s, समयं कृ 8 U *or* अंगीकृ 8 U; वशं गम् 1 P । To bring to t.s, बलात् समयं कृ *c*, वशीकृ 8 U । –less, *a.* अमर्याद, अनंत, निरवधि.

Termagant, *n.* कर्कशा, कलहप्रिया, चंडी । *a.* सरभस, संरंभिन्, कलहकारिन्.

Terminable, *a.* पर्यवसेय; नियतावधि.

Terminal, *a.* अवध्यात्मक, अंत्य । *n* अवधि *m*; अंत; अग्रं.

Terminate, *vt.* परिमा 2 P, अवधिं स्था *c*; पर्यवसो 4 P, समाप् *c* । *vi.* समाप् *Pass*, विरम् 1 P । –ion, *n.* प्रत्यय; पर्यवसानं, समाप्ति *f*.

Terminology, *n.* परिभाषा.

Terminus, *n.* अंत, अवधि *m*, अवसानं, मर्यादा, सीमा.

Termite, *n.* उपदीका, उपदेहिका.

Ternary, *a.* त्रयात्मक.

Terpsichorean, *a.* नृत्यविषयक.

Terrace, *n.* आलिंद, प्रघ(घा)ण, वीथिका.

Terrain, *n.* प्रदेश.

Terraqueous, *a.* जलस्थलात्मक.

Terrene, *a.* ओर्व, पार्थिव, भौम.

Terrestrial, *a.* पार्थिव, भौम; भौमिक, भूमि०, स्थलवासिन्; ऐहिक, ऐहलौकिक.

Terrible, *a.* घोर, दारुण, भयंकर, भयानक, भीषण, विकराल; अत्यंत, प्रकाम । Terribly, *adv.* घोरं, दारुणं.

Terrier, *n.* शुनकविशेष.

Terrific, *a.* भयंकर, भयानक, भीषण । –ally, *adv.* घोरं, भीषणं । Terrify, *vt.* भी *c*, (सं०)त्रस् *c*.

Territorial, *a.* प्रदेशविषयक, प्रादेशिक । Territory, *n.* प्रदेश, भूमि *f*; राज्यं, राष्ट्रं.

Terror, *n.* भयं, संत्रास, साध्वसं; भयकारणं, विभीषिका । –ism, *n.* भयेन वशीकरणं । –ize, *vt.* भयेन वशीकृ 8 U, अत्यंतं संत्रस् *c* । –struck, *a.* भयाकुल.

Terse, *a.* संक्षिप्त, सामासिक । –ly, *adv.* संक्षेपेण.

Tertian, *a.* तृतीयक । *n.* तृतीयकज्वर.

Tertiary, *a.* तृतीयिन्.

Tessellated, *a.* करंब, खचित, छुरित.

Test, (1) *n.* (सूक्ष्म०)परीक्षा; प्रमाणं । *vt.* परीक्ष् 1 A; दृढं आयस् *c*.

Test, (2) *n.* कवच *mn* । -acean, *a. n.* कवचिन् । -aceous, *a.* कवचविषयक.

Testament, *n.* मृत्युलेख; (ईश्वरकृतः) समय; श्रुति *f*, संहिता । -ary, *a.* मृत्युलेखविषयक, ०नियोजित, ०निर्दिष्ट, ०दत्त.

Testamur, *n.* परीक्षोत्तरणलेख.

Testate, *a.* कृतमृत्युलेख । Testator, *n.* मृत्युपत्रकारिन् *m*.

Tester, *n.* उल्लोच, कदर, वितान *mn*.

Testicle, *n.* अंड *mn*, मुष्क, वृषण । Testiculate, *a.* वृषणाकार.

Testify, *vt.* साक्ष्यं दा 3 U; प्रमाणीकृ 8 U, समर्थ् 10 U; दृश् *c*, प्रकटयति *Den* । Testification, *n.* साक्ष्यं.

Testimony, *n.* स्पष्टप्रतिज्ञा; सशपथकथनं; प्रामाण्यं, साक्ष्यं । Testimonial, *n.* प्रमाणपत्रं, ०लेख; पारितोषिकं; -ize, *vt.* प्रमाणलेखं दा 3 U.

Testy, Tetchy, *a.* आत्मतापिन्, कोपन, प्रतीप, सुक्षोभ्य.

Tetanus, *n.* धनुर्वात, प्रतान.

Tête-à-tête, *adv.* रहसि, रहः । *n.* विश्रंभालाप, रहःसंवाद.

Tether, *n.* संदानं, बंधरज्जु *f*; (अधिकारादिकस्य) विषय । *vt.* संदानेन बंध् 9 P । To be at the end of one's t., (तितिक्षादिकस्य) अवधिं गम् 1 P.

Tetrad, *n.* चतुष्कं, चतुष्टयं.

Tetragon, *n.* चतुर्भुज । -al, *a.* चतुष्कोण.

Tetrapod, *a.* चतुष्पाद्.

Tetrastych, *n.* श्लोक.

Text, *n.* मूलग्रंथ, मूलं; संदर्भ; विषय । -book, *n.* शिक्षणग्रंथ । -ual, *a.* संदर्भविषयक, ०गत.

Textile, *a.* तांतव । *n.* तांतवं.

Texture, *n.* तंतुरचना, वाप; घटना, रचना.

Thalamus, *n.* अंतःपुरं, अवरोध.

Than, *conj. Exp. by abl. and comparative forms.*

Thanatoid, *a.* मृत्युसदृश; मृतप्राय.

Thanatophidia, *n. pl.* विषदंतकाः, आशीविषाः

Thank, *n.* (*Now pl.*) उपकृतिस्वीकार, धन्यवाद । *vt.* कृतज्ञतां प्रकटीकृ 8 U, धन्यवादं कृ 8 U । -ful, *a.* उपकारवेदिन्, कृतज्ञ; कृतज्ञतावाचक । -less, *a.* अकृतज्ञ, कृतघ्न; निष्फल, व्यर्थ । -sgiving, *n.* धन्यवाद.

That, *pron.* तद्; अदस्; (*relative*) यद् । *conj. Exp. by* यद् *ind.*; इति.

Thatch, *n.* छदिराच्छादनं । *vt.* तृणादिकेन आच्छद् 10 U.

Thaumaturge, *n.* अद्भुतकर्मन् *m.*

Thaw, *vi.* द्रवीभू 1 P, द्रु 1 P, विली 4 A; प्रसद् 1 P। *vt.* द्रु *c*, विली *c*। *n.* हिमद्राव.

The, *Article not expressed*; *emphatic use exp. by* एव *etc.*। *adv.* यथा...यथा *etc.*

Theatre, *n.* नाटकगृहं, रंगशाला, रंगभूमि *f*; रंग; शस्त्रक्रियाशाला; नाट्यं। Theatrical, *a.* नाट्य॰, रंगविषयक; नाट्योचित, साडंबर, कृत्रिम; th. performance (*also* th.s) नाट्यप्रयोग.

Theft, *n.* चो(चौ)रिका, चौर्यं, चौर्यकं, मोष, मोषणं, स्तेयं, स्तैन्यं.

Theism, *n.* ईश्वरवाद। Theist, *n.* ईश्वरवादिन् *m.*

Theme, *n.* विषय; प्रकरणं; लघुनिबंध; प्रातिपदिकं.

Then, *adv.* तदा, तदानीं; ततः, तदनंतरं। *conj.* तद् *ind.*, तर्हि। *a.* तत्कालीन। –ce, *adv.* ततः, तस्मात् (स्थानात्, हेतोः); –forth, –forward, ततःप्रभृति, तदाप्रभृति.

Thenax, *n.* करतलं, पादतलं.

Theocracy, *n.* देवाधिराज्यं.

Theocrasy, *n.* अनेकदेवोपासना; सायुज्यं.

Theogony *n.* देववंशावलि *f*; देववंशवर्णनं.

Theology, *n.* ईश्वरशास्त्रं, ॰ज्ञानं धर्मज्ञानं। Theologian, *n.* ईश्वरशास्त्रविद् *m*, धर्मज्ञानविद् *m*। Theological, *a.* ईश्वरशास्त्रविषयक, ॰शिक्षक, ॰प्रतिपादक.

Theomachy, *n.* देवयुद्धं.

Theomancy, *n.* भवितव्यख्यापनं.

Theomania, *n.* धर्मोन्माद.

Theophany, *n.* ईश्वरदर्शनं.

Theopneusty, *n.* ईश्वरस्फूर्ति *f.*

Theorem, *n.* प्रमेयं; (Math.) सिद्धांत.

Theory, *n.* मतं, वाद, सिद्धांत; तत्त्वविचार, उपपत्ति *f*, शास्त्रं; तत्त्वानि *pl*; तर्क। Theoretical, *a.* औपपत्तिक; तर्कात्मक; काल्पनिक, अव्यावहारिक। Theorist, *n.* उपपत्तिकारिन् *m*। Theorize, *vi.* उपपत्तिं रच् 10 U.

Theosophy, *n.* ब्रह्मविद्या, योगविद्या। Theosophical, *a.* ब्रह्मविद्याविषयक.

Therapeutic, *a.* आतंकहर, रोगघ्न। –s, *n. pl.* रोगचिकित्सा, भेषजशास्त्रं.

There, *adv.* तत्र। All t., जागरूक, तज्ज्ञ। Here and t.,

इतस्ततः । -about, -s, *adv.* *Exp. by* आसन्न॰, *e. g.*, आसन्नत्रिंशाः अश्वाः "Thirty horses or th." । -after, *adv.* तदनंतरं । -by, *adv.* तेनोपायेन, तस्मात् । -fore, *adv.* अतः, ततः, तस्मात् । -upon, *adv.* तदनंतरं; ततः । -withal, *adv.* अपरं च.

Theriac, *n.* विषदंशशामकं.

Therianthropic, *a.* नरपशुरूप.

Thermæ, *n. pl.* उष्णोदकनिर्झर.

Thermal, *a.* उष्णताविषयक.

Thermometer, *n.* उष्णतामापकयंत्रं.

Thermomotive, *a.* ऊष्मप्रेरित.

Theroid, *a.* पशुवृत्ति.

Thesaurus, *n.* शब्दकोश, ॰भांडागार *mn.*

Thesis, *n.* प्रतिज्ञा; प्रबंध.

Theurgy, *n.* दिव्यप्रवृत्ति *f.*

Thews, *n. pl*; स्नायवः *pl*; बलं, सामर्थ्यं । Thewy, *a.* मांसल, बलवत्.

Thick, *a.* घन, स्थूल; गाढ, निबिड, सांद्र; कलुष, पंकिल; जड, मंद, मूढ; अस्पष्ट; स्निग्ध, स्नेहपूर्ण । Through t. and thin, सर्वावस्थासु; धैर्येण । -en, *vt.* घनीकृ 8 U । -head, *n.* जडधी *m*, मूढ, मूर्ख । -ly, *adv.* घनं, निबिडं, गाढं । -ness, *n.* घनता; सांद्रता । -set, *a.* पृथुदेह, मांसल । -skulled, *a.* जडमति.

Thicket, *n.* क्षुप, गुल्म *mn.*

Thief, *n.* ऐकागारिक, चो(चौ)र, तस्कर, दस्यु, परिमोषिन्, पाटच्चर, मलिम्लुच, मोषक, स्तेन । Thieve, *vi.* चुर् 10 U, मुष् 9 P, स्तेन् 10 U । Thievery, *n.* चो(चौ)रिका, चौर्यं, स्तैन्यं । Thievish, *a* चौर्यवृत्ति.

Thigh, *n.* ऊरु *m*, सक्थि *neu.*

Thimble, *n.* अंगुलित्राणं.

Thin, *a.* तनु, विरल, सूक्ष्म; कृश, क्षाम, क्षीण; अल्प, अविपुल; (अनृतादिकं) सुबोध । *vt.* विरलीकृ 8 U, कृशीकृ 8 U । *vi.* कृशीभू 1 P, विरलीभू 1 P, अपचि *Pass* । -ly, *adv.* विरलं; कृशं; अल्पं । -ness, *n.* विरलता; कृशता । -skinned, *a.* सुक्षोभ्य, कोपन.

Thine, *a.* तव, तावक, तावकीन, त्वदीय.

Thing, *n.* पदार्थ, वस्तु *neu*; द्रव्यं; विषय । -amy, -umbob, -ummy, *n.* किमपि (वस्तु, *etc.*).

Think, *vt.* ईक्ष् 1 A, चिंत् 10 U, ध्यै 1 P, मन् 4 A, विमृश् 6 P, समालोच् 10 U; इष् 6 P । *vi.* विचारं कृ 8 U । To t. of, मनसि कृ 8 U; स्मृ 1 P; गण् 10 U, मन् 4 A । To t. out, कॢप् *c*, संभू *c* । -able, *a.*

विचारार्ह । –er, *n.* चिंतक, तत्त्वज्ञ, प्राज्ञ, मुनि *m* । –ing, *a.* प्रेक्षावत्, चेतोमत् ; –ly, *adv.* विचारपूर्वं, विमृश्यैव.

Third, *a.* तृतीय । *n.* तृतीयांश । –class, –rate, *a.* तुच्छ, निकृष्ट, नीच । –ly, *adv.* तृतीयतः, तृतीयस्थाने.

Thirst, *n.* अपलाषिका, उदन्या, तृष् *f*, तृष्णा, पिपासा, शुषिका, शोषु *m* ; अत्यभिलाष । *vt.* उदन्यति *Den*, तृष् 4 P, पिपासति *Desid* ; अत्यंतं अभिलष् 1.4 P । –y, *a.* तृषार्त, तृषित, पिपासु ; शुष्क ; तृषावह.

Thirteen, *a. n.* त्रयोदशन् । –th, *a.* त्रयोदश.

Thirty, *a. n.* त्रिंशत् *f.* । Thirtieth, *a.* त्रिंश.

This, *pro. a.* इदं, एतद्.

Thistle, *n.* गोक्षुर, स्थलशृंगाट, स्वादुकंटक.

Thither, *adv.* तत्र.

Thong, *n.* नध्री, वार्ध्री । *vt.* नध्र्या बंध् 9 P *or* सनाथीकृ 8 U.

Thorax, *n.* वक्षःस्थलं.

Thorn, *n.* कंटक *mn*, शल्यं ; पीडाकारणं । –y, *a.* कंटकपूर्ण, सकंटक.

Thorough, *a.* संपूर्ण, समग्र, पर्याप्त । –bred, *a.* अभिजात, कुलीन; आजानेय । –fare, *n*, राजमार्ग; सामान्यमार्ग । –ly, *adv.* संपूर्णं, पर्याप्तं । –ness, *n.* संपूर्णता.

Thorp, *n.* खेट, ग्राम.

Thou, *pro.* त्वम् .

Though, *conj.* यद्यपि; *Exp. by Gen. abs.* । As t., इव.

Thought, *n.* आलोचनं, चिंतनं, ध्यानं, मननं, विचार, विचारणा, विमर्श; कल्पना, भावना, मतं, मति *f* । –ful, *a.* चिंतनपर, विचारशील; विमर्शपूर्ण; विमृश्यकारिन् ; विमृश्यकृत; –ness, *n.* चिंतनपरता, *etc.* । –less *a.* निर्विवेक, अविमृश्यकारिन् , अविमृश्यकृत; –ly, *adv.* निर्विवेकं, अविचारेण.

Thousand, *n.* सहस्रं । –fold, *a.* सहस्रतय; *adv.* सहस्रधा । –th *a.* सहस्रतम.

Thrall, *n.* दास; (*also* Thraldom) दास्यं, पराधीनता.

Thrash, *vt.* भृशं तड् 10 U *or* प्रहृ 1 P; (धान्यं) कंड् 10 U, आघातैः निस्तुषीकृ 8 U; पराभू 1 P । To t. out, सम्यक् विचर् *c or* विमृश् 6 P.

Thrasonical, *a.* आत्मश्लाघिन् , विकत्थनशील.

Thread, *n.* डोर, तंतु *m*, शुल्वं, सूत्रं; अन्वय, प्रसक्ति *f* । *vt.* सूत्रेण सनाथीकृ 8 U; सूत्र् 10 U,

ग्रंथ् 9 P; (मार्गे) कष्टेन क्रम् 1 U. 4 P। -bare, *a.* सूत्रदरिद्र; नीरस; अत्युपयोगजीर्ण। -y, *a.* सूत्रमय; सूत्रोपम.

Threat, *n.* भयदर्शनं, तर्जनं-ना; बिभीषिका, भयकारणं। -en, *vt.* तर्ज् 10 U, भर्त्स् 10 U; *vi.* उन्नम् 1 P, प्रत्यासद् 1 P। -ing, *a.* बिभीषक-ण, भयदर्शक.

Three, *a.* त्रि। *n.* त्रयं, त्रितयं। Two or t., द्वित्र। -cornered, *a.* त्रिकोण। -fold, *a.* त्रिगुण। -quarter, त्रिपादात्मक। -score, षष्टि *f*। -some, *a.* त्रिगुण.

Threnody, *a.* विलाप, शोकगीतं, ०काव्यं.

Thresh, *vt.* कंड् 10 U, आघातैः निस्तुषीकृ 8 U; आहन् 2 P, तड् 10 U.

Threshold, *n.* उदुंबर, गृहावग्रहणी, देहली, द्वारपिंडी; प्रवेश; प्रारंभ.

Thrice, *adv.* त्रिः, त्रिवारं.

Thrift, *n.* मितविनियोग, मितव्यय। -less, *a.* अपव्ययिन्, अनल्पव्ययिन्। -y, *a.* अमुक्तहस्त, मितव्ययिन्.

Thrill, *vt.* (हर्षक्रोधादिकावेशेन) पूर् 10 U; पुलकीकृ 8 U। *vi.* पुलकयति *Den*; स्फुर् 6 P। *n.* पुलक, रोमांच, पुलकोद्गम। -ing, *a.* रोमहर्षण; विस्मापक.

Thrive, *vi.* ऋध् 4 P, संवृध् 1 A, उत्कर्षं गम् 1 P। -ingly, *adv.* समृद्ध्या.

Throat, *n.* कंठ, गर-ल, निगरण। Sore t., कंठपाक। -y, *a.* गंभीर.

Throb, *vi.* स्पंद् 1 A, स्फुर् 6 P; कंप् 1 A। *n.* स्पंद, स्पंदनं, स्फुरणं.

Throe, *n.* वेदना, व्यथा; (*pl.*) प्रसववेदना.

Throne, *n.* सिंहासनं। *vt.* सिंहासने स्था *c.*

Throng, *n.* जनसंमर्द, समुदाय, समूह। *vi.* संकॄ *Pass*। *vt.* संबाध् 1 A, संमृद् 9 P, संकॄ 6 P.

Throttle, *n.* कंठ, गल। *vt.* कंठं संपीड् 10 U.

Through, *prep.* मध्येन; द्वारा। *adv.* यावदंतं। T. and t. मुहुर्मुहुः; सूक्ष्मतया; साकल्येन। -out, *adv.* सर्वतः, सर्वत्र, साकल्येन, अशेषतः; *prep. exp. by* आ, यावत् *in comp.*

Throw, *vt.* अस् 4 P, (प्र०) क्षिप् 6 P, प्रास् 4 P, मुच् 6 P. *c*; (अव०, नि०) पत् *c*; प्रेर् *c*; (glance) दा 3 U, क्षिप् 6 P; प्रसृ 2 A। *n.* पात, प्रक्षेप, प्रासनं, मोचनं; अक्षपात। To t. away, अपास्, निरस् 4 P; अपव्यय् 10 U; अपहा 3 P। To t. back, परावृत् *c*, प्रतिक्षिप् 6 P। To t. down, अवपत् *c*, निपत् *c*। To t. off,

अपास्, निरस् 4 P, निराकृ 8 U; परित्यज् 3 P। To t. out, अपनुद् 6 P, निष्कस् c, बहिष्कृ 8 U; उद्गॄ 6 P, उत्सृज् 6 P; उपन्यस् 4 P, सूच् 10 U। To t. over, अपहा 3 P, परित्यज् 1 P। To t. up, उद्गॄ 6 P, उद्वम् 1 P; परित्यज् 1 P.

Thrum, (1) *vi.* लीलया (इव) वद् c.

Thrum, (2) *n.* दशाः *pl*, वस्तयः *pl*.

Thrush, (1) *n.* सारिका.

Thrush, (2) *n.* कंठपाक.

Thrust, *vt.* बलात् प्रचल् c; सहसा निविश् c; (अप०) व्यध् 4 P। *vi.* सहसा आहन् 2 P; बलात् चल् 1 P। *n.* आघात, प्रहार.

Thud, *n.* आघातध्वनि *m*। *vi.* सशब्दं पत् 1 P *or* आहन् 2 P.

Thug, *n.* प्राणघातकदस्यु *m*.

Thumb, *n.* अंगुष्ठ। *vt.* अनिपुणं परामृश् 6 P *or* वद् c; अंगुष्ठेन अंक् 10 U। Under one's t., वशंवद, वशानुवर्तिन्.

Thump, *vt.* मुष्टिकया आहन् 2 P *or* तड् 10 U। *n.* मुष्ट्याघात; आघात, प्रहार। –ing, *a.* उत्कृष्ट, उत्तम.

Thunder, *n.* गर्ज-र्जा, गर्जनं-ना, गर्जि *f*, गर्जितं, विस्फूर्जथु *m*, स्तननं, स्तनयित्नु *m*, स्तनितं। *vi.* गर्ज् 1 P, विस्फुर्ज् 1 P स्तन् 1 P। –bolt, *n.* अशनि *mf*, कुलिशं, दंभोलि *m*, पवि *m*, भिदुरं, वज्र *mn*। –clap, -peal, *n.* विस्फूर्जथु *m*। –ing, *a.* गर्जत्; अपूर्व; अत्यंत; *adv.* अत्यतं, नितांतं। –ous, –y, *a.* गर्जनापूर्ण। –struck, *a.* अतिविस्मयाकुल.

Thurible, *n.* धूपपात्रं। Thurification, *n.* धूपनं, धूपवास.

Thursday, *n.* गुरुवार, ०वासर, बृहस्पतिवार.

Thus, (1) *n.* कुंदु *m*, पालंकी.

Thus, (2) *adv.* इत्थं, एवं, एवंकारं.

Thwart, *a.* तिर्यच्। *vt.* निष्फलीकृ 8 U, खंड् 10 U, प्रतीपयति *Den*.

Thy, *a.* तव, तावक, तावकीन, त्वदीय.

Tiara, *n.* किरीट, मुकुटं.

Tibia, *n.* जंघाग्रभागास्थि *neu.*

Tic, *n.* स्नायुस्पंद.

Tick, (1) *n.* केशकीट, केशट, यूका.

Tick, (2) *n.* पश्चाद्देयमूल्यं.

Tick, (3) *n.* प्रच्छद, शय्यावरणं.

Tick, (4) *vi.* टकटकायते *Den*; घटीयंत्रवत् क्वण् 1 P। *n.* सूक्ष्मांक। *vt.* सूक्ष्मांकेन चिह्न् 10 U.

Ticket, *n.* अनुज्ञा०, प्रवेश०, निर्देश-पत्रिका.

Tickle, *vt.* कंडूयति-ते *Den*; संतुष् *c*, हृष् *c* । Ticklish, *a.* सांशयिक, दुस्तर.

Tide, *n.* समय; वेला, समुद्रचलनं; आप्लाव, ओघ, प्रवाह । To t. over, तॄ 1 P, पारं गम 1 P, लंघ् 1 A. 10 U । Tidal, *a.* वेलाविषयक.

Tidings, *n. pl.* वार्ता, वृत्तांत, समाचार.

Tidy, *a.* सुव्यवस्थित, सुव्यवस्थ; अनल्प । *vt.* सम्यक् व्यवस्था *c* *or* रच् 10 U । Tidiness, *n.* सुव्यवस्थितत्वं.

Tie, *vt.* बंध् 9 P, ग्रंथ् 9 P; एकत्र बंध् 9 P, संयुज् 7 A. 10 U । *vi.* समपदं प्राप् 5 P । *n.* बंधनं; ग्रैवेयकं; बंध; संग; समपद०, समफलप्राप्ति *f*.

Tier, *n.* पंक्ति *f*, श्रेणि-णी *f*.

Tiercel, *n.* श्येन.

Tiff, *n.* अल्परोष; अल्पकलह.

Tiffin, *n.* उपाहार.

Tiger, *n.* चंद्रकिन्, चुलुक, द्वीपिन्, द्वीपिल, भेल, मृगांतक, मेहिन्, व्याघ्र, व्याड, शार्दूल, हिंसारु, हुंड । Tigress, *n.* व्याघ्री । Tigerish, *a.* व्याघ्रोपम, हिंस्र, क्रूर.

Tight, *a.* अशिथिल, दृढ; अच्छिद्र, जलावेध्य; आतत; अमुक्तहस्त, कृपण; संबाध; (money) दुर्लभ; दुस्तर, संकटाक्रांत; क्षीब । *adv.* (*also* -ly), दृढं, अशिथिलं । -en, *vt.* दृढीकृ 8 U, दृढं बंध् 9 P; *vi.* दृढीभू 1 P.

Tile, *n.* मृत्पट्टिका । *vt.* मृत्पट्टिकाभिः आच्छद् 10 U.

Till, (1) *vt.* कृष् 1 P. 6 U । -age (*also* Tilth), *n.* कर्षणं, कृषि *f* । -er, (1) *n.* कर्षक, क्षेत्रिन् *m*.

Till, (2) *prep.* यावत्; आ० *in comp. or with abl.*

Till, (3) *n.* धनसंपुट.

Tiller, (2) *n.* अंकुर, प्ररोह.

Tiller, (3) *n.* केनिपातदंड.

Tilt, (1) *n.* शकटाच्छादनं, वितानं.

Tilt (2) *vi.* प्रवणीभू 1 P, पार्श्वतः प्रलंब् 1 A *or* नम् 1 P; कुंतयुद्धं कृ 8 U । *vt.* प्रवणीकृ 8 U; पार्श्वतः *or* तिर्यक् उन्नम् 1 P; (कुंतस्य) क्षेपं कृ 8 U । *n.* प्राविण्यं; कुंतयुद्धं । Full t., महावेगेन.

Timbal, Tymbal, *n.* आनक, ढक्का, पणव, भेरी, मर्दल.

Timber, *n.* काष्ठं, दारु *neu.* । *vt.* काष्ठेन सनाथीकृ 8 U *or* आच्छद् 10 U.

Timbre, *n.* स्वरवैशिष्ट्यं.

Time, *n.* काल, वेला, समय; अवसर, प्रसंग; मुहूर्त; ताल, लय। *vt.* यथासमये *or* (विशिष्ट०) समयानुसारेण कृ 8 U, संपद् *c, etc*। At t.s, काले काले। In t., यथासमयं। –keeper, –piece, *n.* घटिका, घटीयंत्रं। –ful, –ly, *a.* प्राप्तकाल, सामयिक। –server, *n.* समयानुवर्तिन् *m*। –worn, *a.* जर्जर, जीर्ण.

Timid, Timorous, *a.* कातर, त्रस्नु, भीरु, भीरुक, शौर्यहीन। –ly, *adv.* कातर्येण, सभयं। –ness, (*also* Timidity), *n* कातर्य, भीरुता.

Tin, *n.* कस्तीरं, तमरं, त्रपु *neu*, पिच्च(च्छ)टं, रंगं, वंगं। *vt.* कस्तीरेण आवृ 5 U। –foil, *n.* त्रपुपत्रं। –smith, –man, *n.* त्रपुकार.

Tincture, *n.* कषाय, निर्यास, फांट; आभा, छाया; अल्पसंसर्ग। *vt.* मनाक् रंज् 10 U *or* स्वद् *c or* मिश्र् 10 U। Tinction, *n.* रंग, राग। Tinctorial, *a.* रंगविषयक.

Tinder, *n.* इंधनं, सुदाह्यद्रव्यं.

Tine, *n.* कंटक, शूल, तीक्ष्णाग्रं.

Tinge, *vt.* ईषत् रंज् 10 U *or* वर्ण् 10 U। *n.* ईषद्रंजनं; रागांश; अल्पसंसर्ग.

Tingle, *vi.* पुलकयति *Den.*

Tinker, *n.* कांस्यकार। *vt.* (पात्राणि) संधा 3 U; असम्यक् संधा 3 U *or* विधा 3 U.

Tinkle, *vi.* क्वण् 1 P, रण् 1 P, रणरणायते *Den*, शिंज् 2 A. 10 U। *vt. c of prec.* । *n.* क्वणनं, शिंजितं.

Tinnitus, *n.* कर्णनाद.

Tinsel, *n.* धातुपत्रं; बाह्यशोभामात्रं; वृथाडंबर। *a.* मिथ्याशोभिन्.

Tint, *n.* रंग०, रागभेद, ०विशेष। *vt.* रंज् 10 U.

Tintinnabulum, *n.* क्षुद्रघंटिका; (*also* Tintinnabulation) क्वणितं, रणत्कार.

Tiny, *a* अत्यल्प, सूक्ष्म, अतिलघु.

Tip, (1) *n.* अग्रं, आणि *m*, कोटि-टी *f*। *vt.* अग्रेण सनाथीकृ 8 U। –toe, *adv.* उन्नतप्रपदेन। –top, *n.* उच्चतमाग्रं; *a.* अत्युत्तम.

Tip, (2) *vt.* प्रवणीकृ 8 U, पार्श्वतः नम् *c*; (वि०)पर्यस् 4 U; (शकटादिकं) विपर्यस्य रिक्तीकृ 8 U; मनाक् स्पृश् 6 P; अल्पपारितोषिकं दा 3 U। *vi.* प्रवणीभू 1 P। *n.* अल्पपारितोषिकं; गुप्तनिवेदनं; ईषत्स्पर्श.

Tipple, *vi.* नित्यं मद्यपानं कृ 8 U। –r, *n.* मद्यप.

Tipsy, *a.* उन्मद, क्षीब, मदाढ्य, मदिरोत्कट। Tipsily, *adv.* सुरोन्मादेन.

Tirade, *n.* दीर्घोपालंभ, निंदोक्ति *f.*

Tire, (1) *vt.* आयस्, क्लम्, खिद्, ग्लै, श्रम् *all c*; निर्विद् *c*, उद्विज् *c* । *vi.* खिद् 4 A, निर्विद् 4 A, उद्विज् 6 A । –less, *a.* अश्रमिन् । –some (*also* Tiring), *a.* आयासकर, कष्टावह, उद्वेजक.

Tire, (2) Tyre, *n.* चक्रवेष्टनं, ०वलयं.

Tire, (3) *n.* उष्णीष *mn* । *vt.* प्रसाध् *c*, मंड् 10 U । T.ing –room, नेपथ्यं, ०शाला.

Tissue, *n.* सूक्ष्मपट; सूक्ष्मजालं; जीवबिंदुरचना; कूटरचना । T. of lies, मिथ्योक्तिजालं.

Titan, *n.* अतिमानुषबलिन्, ०देहिन्, ०शक्तिमत् *all m.*

Titbit, *n.* सुकवल, सुग्रास.

Tithe, *n.* दशमांश; दशमभागात्मककर *m.*

Titillate, *vt.* पुलकीकृ 8 U, कंडूयति *Den* । –ion, *n.* पुलकोत्पादनं.

Titivate, *vt.* प्रसाध् *c*, मंड् 10 U । *vi.* सुवेषं परिधा 3 U.

Title, *n.* उपाधि *m*, नामन् *neu*, संज्ञा; अधिकार । –deed, *n.* अधिकारलेख, आगमपत्रं । T. page, मुखपृष्ठं.

Titter, *vi.* अल्पं हस् 1 P.

Tittle, *n.* अत्यल्पांश, कण, लव.

Tittle–tattle, *n.* जल्पनं, प्रलाप, विजल्पनं । *vi.* जल्प् 1 P, प्रलप् 1 P.

Titular, *a.* नामधारक, नामधारिन्, नाममात्र.

To, *Prep. Exp by Acc., Dat., etc.* । T. a man, निःशेषं ; T. and fro, इतस्ततः.

Toad, *n.* भेक, मंडूक, शालूर । दुर्जन । –stool, *n.* छत्रक, शिलींध्रं । –y, (*also* –eater,) *n.* अतिचाटुपटु *m*, श्ववृत्ति *m*; –ism, *n.* श्ववृत्ति *f.*

Toast, *n.* भृष्टपूप; कुशलपान । *vt.* (पूपं) भ्रस्ज् 1 P; कुशलपानं कृ 8 U.

Tobacco, *n* तमाखु *m.*

Toboggan, *n.* चक्रहीनं हिमयानं.

Tocology, *n.* प्रसूतिसाधनविद्या.

Tocsin, *n.* भयघंटा, ०नाद.

To-day, *adv.* अद्य; संप्रति.

Toddle, *vi.* अर्भकवत् *or* अस्थिरगत्या *or* यथासुखं चल् 1 P । *n.* अर्भकगतं; अनिपुणगतं.

Toddy, *n.* ताली.

To-do, *n.* दीर्घायास; संक्षोभ, संरंभ.

Toe, *n.* पादांगुलि *f* । *vt.* पादांगुल्या स्पृश् 6 P.

Toff, *n.* सुभगंमन्य, सुवेषप्रिय.

Togs, *n. pl.* वस्त्राणि *pl*; वेश-ष.

Together, *adv.* सह, सहितं, संभूय.

Toil, (1) *vi.* आयस् 4 P, (प्र०) यत् 1 A, श्रम् 4 P; कष्टेन चल् 1 P, प्रवृत् 1 A। *n.* आयास, कष्टं, परिश्रम, प्रयास, श्रम। -er, *n.* आयासिन् *m*। -ful, -some, *a.* आयासपूर्ण, कष्टात्मक, दुष्कर.

Toil, (2) *n.* जालं, पाश, वागुरा.

Toilet, *n.* प्रतिकर्मन् *neu,* प्रसाधनं; वेश-ष.

Token, *n.* चिह्नं, लक्षणं, सूचकं; स्मारकं.

Tolerate, *vt.* क्षम् 1 A, तितिक्षते *Desid,* सह् 1 A। Tolerable, *a.* सह्य, सहनीय; ग्राह्य। Tolerance, *n.* तितिक्षा, सहनं। Tolerant, *a.* तितिक्षु, सहिष्णु; परमतानिषेधिन्। Toleration, *n.* परमतसहनं, परमतानिषेध.

Toll, (1) *n.* कर, बलि *m*, शुल्क *mn*। -man, *n.* करग्राहिन् *m*.

Toll, (2) *vt.* वद् *c*, स्वन् *c*। *vi.* (शनैः) क्वण् 1 P, रण् 1 P, स्वन् 1 P। *n.* क्वणनं, झणत्कार.

Tom, *n.* मार्जार। -boy, *n.* अविनीतकुमारी। -cat, *n.* मार्जार। -fool, *n.* अतिमूढ, महामूर्ख; -ery, *n.* अतिमूर्खत्वं। -noddy, *n.* जडमति *m*, मूढ.

Tomahawk, *n.* परशु *m*, परश्वध.

Tomb, *n.* समाधि *m*। -stone, *n.* चैत्य *mn.*

Tome, *n.* बृहत्पुस्तकं, बृहद्ग्रंथ.

To-morrow, *adv.* श्वः। Day after t., परश्वः.

Tom-tom, *n.* पटह, पणव, मुरज.

Ton, (1) *n.* परिमाणविशेष। -nage, *n.* नौभार; नौशुल्क *mn.*

Ton, (2) *n.* प्रचलितरीति *f*, ०शैली.

Tone, *n.* ध्वनि *m*, नाद, स्वन, स्वर; वृत्ति *f*, भाव, रस; स्वास्थ्यं। *vt.* मृदूकृ 8 U, सौम्यं *a.* कृ 8 U। Tonal, *a.* स्वरविषयक.

Tongs, *n. pl.* कंकमुखं, संदंश, संदंशिका.

Tongue, *n.* जिह्वा, रसज्ञा, रसना, लोला; वाच् *f*, वाणी; भाषा; घंटाताडनी। *vt.* जिह्वया विकृ 8 U; वद् 1 P; गर्ह् 1.10 A। To give t., भष् 1 P; रस् 1 P। To hold one's t., तूष्णीं भू 1 P। -tied, *a.* हतवाच्, बद्धजिह्व.

Tonic, *a.* बलवर्धक; (phonetics) आघातयुक्त। *n.* बलवर्धनं, बल्यं। -ity, *n.* (स्नायूनां) संकोचक्षमता.

To-night, *adv.* अद्य रात्रौ.

Tonsil, *n.* गलग्रंथि *m.*

Tonsorial, *a.* नापित०, क्षौरविषयक.

Tonsure, *n.* केशवपनं, क्षौरं, मुंडनं। *vt.* क्षुर् 6 P, मुंड् 1 P, वप् 1 U. *c.*

Too, *adv.* अतीव, अत्यंतं, अत्यर्थं ; अपि, अपि च, चैव.

Tool *n.* (उप०) करणं, यंत्रं, साधनं। *vi.* (शिलां) परिक्लृप् *c*; (ग्रंथं) अलंकृ 8 U.

Toot, *vi.* नादं कृ 8 U । *n.* ध्वनि *m*, नाद.

Tooth, *n.* खादन, दंश, दंत, दशन, द्विज, रद, रदन ; (front) राजदंत; (incisor) दंष्ट्रा ; (molar) जंभ ; (double) माढि *f* । *vt.* दंतैः सनाथीकृ 8 U ; दंतुरीकृ 8 U। To show one's teeth, भीषणरूपं आविष्कृ 8 U । -brush, *n.* (दंत०) कूर्चक *mn*, दंतपवनं । -less, *a.* निर्दंत, नीरद । -pick, *n.* दंतशोधनी, दंतोल्लिखनी । -powder, *n* दंतपवनचूर्णं । -some, *a.* रुच्य, स्वादु, मिष्ट । -y, *a.* (बृहत्०) दंतवत्.

Tottle, *vi.* अभीक्ष्णं नादं कृ 8 U.

Top, (1) *n.* अग्रं, मूर्धन् *m*, शिखरं, शृंगं ; उच्चतम०, श्रेष्ठतमपदं ; परा काष्ठा *or* कोटि *f*। *vt.* अग्रं छिद् 7 P ; उष्णीषादिकेन सनाथीकृ 8 U; अग्रं *or* शिखरं प्राप् 5 P ; तुंगतर *a.* भू 1 P, तुंगत्वेन अतिरिच् *Pass* । *a.* अग्रस्थित, शिखरस्थ ; उच्चतमपदस्थ, श्रेष्ठतम । To t. off, निर्वृत् *c*, समाप् *c*, पूर् 10 U । -heavy, *a.* ऊर्ध्वगुरु ; क्षीब । -hole, -ping, *a.* उत्कृष्ट, उत्तम । -knot, *n.* चूडा, शिखंड, शिखा । -most, *a.* उच्चतमपदस्थ.

Top (2) *n.* भ्रमरक *mn.*

Toparch, *n.* अधिपति *m*, मांडलिक.

Topaz, *n.* पुष्पराग.

Tope, (1) *n.* स्तूप.

Tope, (2) *vi.* अतीव मद्यपानं कृ 8 U । -r, *n.* अतिमद्यप.

Topiary, *n.* वृक्षप्रतिमाशिल्पं.

Topic, *n.* विषय, प्रकरणं । -al, *a.* विषयसंबंधिन् ; प्रचलितविषयमूलक, ०वाचक.

Topography, *n.* स्थानवर्णनं, ०निरूपणं ; स्थानरूपं.

Topple, *vi.* स्खलित्वा पत् 1 P। *vt.* सस्खलनं पत् *c*, (वि०) पर्यस् 4 U.

Topsy-turvy, *a.* विपर्यस्त । *adv.* विपर्यस्तं.

Tor, *n.* अद्रि *m* ; उपलशिखरं.

Torch, *n.* अलातं, उल्का, उल्मुकं, झिंगिनी, दीपिका.

Torchon, *n.* पात्रचीवरं.

Toreador, *n.* वृषभयोध.

Torment, *n.* कारणा, परिताप, पीडा, प्रमाथ, यातना, वेदना,

व्यथा । *vt.* अर्द् 1 P. *c*, परितप् *c*, पीड् 10 U, प्रमंथ् 9 P, यत् *c* । -ingly, *adv.* प्रमाथपूर्वं । -or *n.* प्रमाथिन् *m.* । -um, *n.* गोफणायंत्रं.

Tormina, *n.* जठरशूल *mn.*

Tornado, *n.* घूर्णप्रभंजन.

Torpedo, *n.* अंतर्जलाग्निनालिका.

Torpid, *a.* जड, मंद, विचेतन, स्तब्धचेष्ट । -ity, (*also* Torpor) *n.* जाड्यं, तंद्रा, मांद्यं । Torporific *a.* जाड्यकारक.

Torrefy, *vt.* शुष् *c* ; प्लुष् 1 P.

Torrent, *n.* आप्लाव, महाप्रवाह, महास्रोतस् *neu.*, महौघ ; उद्रेक । -ial, *a.* महाप्रवाहात्मक ; अतिविपुल.

Torrid, *a.* अत्युष्ण । -ity, *n.* अत्युष्णता.

Torsion, *n.* व्यावर्तनं.

Torso, *n.* कबंध.

Tort, *n.* अपराध.

Tortile, *a.* सवलय, वलयीकृत, ०भूत.

Tortoise, *n.* ओहार, कच्छ(क्ष)प, कमठ, कूर्म, चतुर्गति *m*, जीवथ, पंचगूढ, पारीरण, भृथ, स्तूपपृष्ठ ; (female) कमठी, दुली, डुणी.

Tortuous, *a.* कुटिल, जिह्म, वक्र; अनृजु, असरल । -ly, *adv.* कुटिलं, असरलं । Tortuosity, *n.* जिह्मता, वक्रता.

Torture, *n.* प्रमथनं, प्रमाथ, यातना । *vt.* प्रमंथ् 9 P, यत् *c*; (वाक्यार्थ) विकृ 8 U, असम्यक् युज् 7 A. 10 U *or* निरूप् 10 U.

Tosh, *n.* व्यर्थजल्पितं, निरर्थकवस्तु *neu.*

Toss, *vt* उच्चैः क्षिप् 6 P, उत्क्षिप् 6 P, उदस् 4 P; सहसा अस् 4 P *or* क्षिप् 6 P; धू, उद्धू 5. 9 U; सहसा चल् *c or* आकृष् 1 P; घूर्ण् *c*, संचल् *c*, संक्षुभ् *c*; पणार्थं नाणकं उत्क्षिप् 6 P । *vi* घूर्ण् 1 A. 6 P, संचल् 1 P, संक्षुभ् 4 P । *n.* पात ; उत्क्षेप । To t. off, चुलुकमात्रेणैव पा 1 P । -ity, *adv.* अविनयेन.

Tot, (1) *n.* लघुबालक; मद्यगंडूष.

Tot, (2) *n.* संकलनं, संयोजनं । *vt.* संकल् 10 U.

Total, *a.* अशेष, कृत्स्न, सकल, समग्र, संपूर्ण, सर्व; ऐकांतिक, पर्याप्त । *n.* परिसंख्या, पिंड, योग, संकल । *vt.* संकल् 10 U; परिसंख्या *Pass* । -ity, *n.* कार्त्स्न्यं, साकल्यं, सामग्र्यं । -izator,-izer, *n.* पणसंकलनिरूपकयंत्रं । -ly, *adv.* अशेषेण, साकल्येन.

Totem, *n.* बंधुतालांछनं.

Totter, *vi.* स्खल् 1 P ; पतनोन्मुख *a.* भू 1 P । -ingly, *adv.*

स्खलनपूर्वकं । -y, *a.* स्खलत्, स्खलद्गति; पतनोन्मुख.

Touch, *vt.* परामृश् 6 P, समालभ् 1 A, स्पृश् 6 P; गम् 1 P, प्राप् 5 P, लभ् 1 A; ईषदपि तुल्यतां प्राप् 5 P दयार्द्रीकृ 8 U; रुष् *c*; संबंध् 9 P । *n.* परामर्श, स्पर्श(र्शं), संसर्ग, संपर्क; सूक्ष्मरेखा; अल्पांश; संवाद । To keep in t. with, संवादं *or* साहचर्यं रक्ष् 1 P *or* न त्यज् 1 P । To put it to the t., परीक्ष् 1 A । A near t., कृच्छ्रेण संपादितो विघ्नपरिहार । T.-and-go, संकटाक्रांत, संदिग्ध, साशंक । -stone, *n.* निकष, शाण; प्रमाणं । -ing, *a.* करुण, करुणात्मक, हृदयंगम; *prep.* आधिकृत्य, उद्दिश्य । -y, *a.* सुक्षोभ्य, शीघ्रकोप, क्रोधन.

Tough, *a.* दृढ, अत्रुटनीय; श्रमसहिष्णु; श्यान, सांद्र; दुष्कर, दुःसाध्य, आयासकर; प्रतिनिविष्ट; (luck) निर्घृण, °हतक *in comp.* । *n.* असभ्यजन, जाल्म । -en, *vt.* दृढीकृ 8 U । -ly, *adv.* दृढं.

Toupee, *n.* कृत्रिमालक.

Tour, *n.* पर्यटनं । *vi.* पर्यट् 1 P । -ist, *n.* पर्यटक, पर्यटनकार.

Tournament, *n.* क्रीडायुद्धं; स्पर्धा.

Tourney, *n.* क्रीडायुद्धं.

Tourniquet, *n.* धमनीसंपीडनयंत्रं.

Tousle, *vt.* इतस्ततः कृष् 1 P; विक्षिप् 6 P, विकॄ 6 P । -d, (*also* Tously, Tousy) विकीर्ण, श्लथ, स्रस्त.

Tout, *vi.* परजनार्थं ग्राहकान् याच् 1 A; निभृतं निरीक्ष् 1 A । *n.* याचक; गुप्तनिरीक्षक.

Tow, (1) *vt.* जले (आ०) कृष् 1 P । To have in t., प्रतिपालने निक्षिप् 6 P.

Tow, (2) *n.* स्थूलशाणतंतवः *pl.*

Toward (1) -s, *prep.* प्रति *with Acc*; (as regards) उद्दिश्य, प्रति; (for) *exp. by Dat*, ०अर्थं *in comp*; (near) आभि०, °कल्पं *in comp.*

Toward, (2) *a.* वश्य, विनेय; कुशल, दक्ष, पटु.

Towel, *n.* वरकं, मार्जनवस्त्रं; लगुड । *vt.* वरकेण मृज् 2 P. 10 U; लगुडेन तड् 10 U । -ling, *n.* वरकपट; ताडनं.

Tower, *n.* शिखरं, अट्ट; आश्रय । *vi* अत्युच्चैः वृत् 1 A, उच्छ्रि 1 A । -ing, *a.* अत्युच्च, उत्तुंग; अतिभव्य; गाढ, प्रचंड.

Town, *n.* नगरं-री, निगम, पत्तनं, पुर् *f*, पुरं-री, स्थानीयं । -sman, *n.* नागरिक, पौर.

Toxic, *a.* विषसंबंधिन्; विषमय । -ology, *n.* विषविद्या । Toxin, *n.* रोगकृद्द्रव्यं.

Toxophilite, *n.* धनुर्विद्याकोविद.

Toy, *n.* क्रीडनकं, क्रीडनीयं, क्रीडनीयकं। *vi.* क्रीड् 1 P, रम् 1 A; विलंब् 1 A; सविलंबं संपद् *c*, अद् 2 P, *etc.*

Trace, (1) *n.* प्रग्र(ग्रा)ह, रश्मि *m.*

Trace, (2) *n.* पदचिह्नं; लक्षणं; अल्पांश। *vt.* पदचिह्नैः अनुसृ 1 P *or* मृग् 10 U; विशिष्टलक्षणैः उपलभ् 1 A *or* निर्णी 1 P; (कष्टेन *or* सावधानं) लिख् 6 P *or* चित्र् 10 U; मार्गं क्रम् 1 U. 4 P। –ry, *n.* गवाक्षभूषणं.

Trachea, *n.* श्वासनालिका.

Trachoma, *n.* पक्ष्मकालुष्यं.

Track, *n.* पदचिह्नावलि *f*; चरणपथ, पद्या; पथिन् *m*, मार्ग; अश्वस्पर्धामार्ग। *vt.* पदचिह्नैः *or* विशिष्टलक्षणैः अनुसृ 1 P *or* मृग् 10 U। To make t.s, पलाय् 1 A। –less, *a.* अपादाहत, निष्पथ, निःसंचार.

Tract, (1) *n.* लघुधर्मग्रंथ। –ate, *n.* निबंध, प्रबंध.

Tract, (2) *n.* प्रदेश, स्थानं.

Tractable *a.* वश्य, विनेय। Tractability, *n.* वश्यता.

Traction, *n.* आकर्षणं। Tractor, *n.* आकर्षकरथ.

Trade, *n.* उपजीविका, वृत्ति *f*, व्यवसाय, व्यवहार, व्यापार; क्रयविक्रय, निगम, वाणिज्यं; व्यापारिसंस्था। *vi.* क्रयविक्रयं कृ 8 U, वाणिज्यं निर्वहृ *c*। *vt.* पण् 1 A, विनिमे 1 A। –mark, *n.* पण्यमुद्रा। –r, *n.* क्रयविक्रयिक, नैगम, पण्याजीव, प्रापणिक, वणिज् *m*, व्यवहारक, सार्थवाह, सार्थिक। –sman, *n.* आपणिक, विपणिन् *m*। –union, *n.* कर्मकरसंघ.

Tradition, *n.* रूढि *f*, संप्रदाय; पारंपर्यं। –al, –ary, *a.* सांप्रदायिक; परंपरागत। –alism, *n.* रूढ्यभिनिवेश। –ally, *adv.* रूढ्यनुसारेण, यथासंप्रदायं.

Traduce, *vt.* मिथ्या दुष् *c or* निंद् 1 P *or* परिवद् 1 P। –r, *n.* निंदक.

Traffic, *n.* क्रयविक्रय, निगम, वाणिज्यं; वहनं; गतागतं; संसर्ग। *vi.* क्रयविक्रयं कृ 8 U, व्यापारं निर्वहृ *c.*

Tragedy, *n.* दुःखपर्यवसायि *or* दुःखप्रधानं नाटकं *or* वृत्तं। Tragedian, *n.* दुःखप्रधाननाटककार; दुःखाभिनेतृ *m.*। Tragic, *a.* दुःखपर्यवसायिन्, दुःखप्रधान; करुण, शोचनीय; घातुक। Tragedienne, *n.* दुःखाभिनेत्री। Tragi-comic, *a.* दुःखानंदपूर्ण.

Trail, *vt.* भूमौ पश्चात् आकृष् 1 P; पदचिह्नैः अनुसृ 1 P। *vi.*

पश्चात् कृष् *Pass*; सायासं चल् 1 P; श्लथं लंव् 1 A; भूमौ *or* भित्तौ प्रसृप् 1 P। *n.* क्रमणचिह्नं, पदचिह्नपंक्ति *f*; गंध; पद्या, वनपथ। –er, *n.* पश्चात्कृष्यशकट *mn*; वल्लरी.

Train, *n.* (वस्त्रस्य) पश्चाद्भाग; परिच्छद, परिजन, परिवार; श्रेणि *f*, पंक्ति *f*; क्रम; (comet) पुच्छं; (अग्निरथेन कर्षणीया) शकटावलि *f*, अग्निरथ; अवस्था, रचना। *vt.* विनी 1 P, शिक्ष् *c*; अभ्यासं कृ *c*, अभ्यासेन परिकॢप् *c*; (aim) अभिसंधा 3 U। –bearer, *n.* पश्चाद्वस्त्रधर। –er, *n.* शिक्षक। –ing, *n.* शिक्षणं, शिक्षा, विनयनं, अभ्यास। –oil, *n.* यादोवपातैलं.

Trait, *n.* चिह्नं, लक्षणं; अल्पांश.

Traitor, *n.* विश्वासघातिन् *m*, मित्र०, राजद्रोहिन् *m*। –ous, *a.* *See prec.*; विश्वासघातपूर्ण.

Trajectory, *n.* (क्षिप्तास्त्रस्य) गतिमार्ग.

Tram, *n.* विद्युद्रथ। –line, –way, *n.* विद्युद्रथमार्ग.

Trammel, *n.* जालं, आनाय, कुपिनी; निगड *mn*, शृंखला; निरोधकारणं। *vt.* निरुध् 7 U, प्रतिबंध् 9 P, प्रतिरुध् 7 U.

Tramontane, *a.* पारेपर्वतवासिन्; परदेशीय.

Tramp, *vi.* जडचरणन्यासं कृ 8 U; चल् 1 P, गम् 1 P। *vt.* पादाभ्यां मृद् 9 P *or* आक्रम् 1 U। *n.* आक्रमणं; पादशब्द; मार्गण, नित्यपर्यटनकृत् (याचक).

Trample, *vt.* पादाभ्य। मृद् 9 P *or* क्षुद् 7 P; निग्रह् 9 P, पराभू 1 P। *vi.* जडचरणक्षेपं कृ 8 U.

Trance, *n.* समाधि *m*, लय; चित्तोत्सेक; अपस्मार। *vt.* मुह् *c*, समाधौ *or* मूर्च्छायां पत् *c*, लीनवृत्ति *a.* कृ 8 U.

Tranquil, *a.* अक्षुब्ध, निराकुल, प्रसन्न, शांत, स्वस्थ। –lity, *n.* अक्षोभ, शांति *f*, स्वास्थ्यं। –lize, *vt.* शम् *c*, सांत्व् 10 U, प्रसद् *c*, निराकुलीकृ 8 U। –ly, *adv.* निराकुलं, शांतं.

Trans—, *prefix exp. by* पारे०, ०अंतरं, *etc.*

Transact, *vt.* अनुष्ठा 1 P, कृ 8 U, विधा 3 U, निर्वह्, निर्वृत्, निष्पद्, संपद्, साध् *all c*। –ion, *n.* (कार्यस्य) अनुष्ठानं, निर्वर्तनं, निष्पादनं, विधानं, संपादनं; (अनुष्ठितं) कार्यं, व्यवहार; (*pl.*) कृत्यनिवेदनं.

Transcend, *vt.* अतिक्रम् 1 U. 4 P, अतिरिच् *Pass*, अतिशी 2 A, अती 2 P। –ence, –ency, *n.* अतिशय; अत्युत्तमत्वं। –ent, *a.* अतिश्रेष्ठ, अत्युत्तम; उपलब्ध्यति-

रिक्त। -ental, *a.* बोधातिरिक्त; उपलब्धिमूलक; अलौकिक, अव्यावहारिक; गहन, दुर्बोध। -entally, *adv.* अत्युत्तमं.

Transcontinental, *a.* भूखंडांतरगामिन्.

Transcribe, *vt.* (अनु०)लिख् 6 P। Transcript, -ion, *n.* अनुलिपि *f,* प्रतिलेख.

Transfer, *vt.* (सं)क्र *c*; स्थानांतरं नी 1 P, अपहृ 1 P, वह् 1 P, *etc*। *n.* अर्पणं, समर्पणं; स्थानांतरगमनं; स्वाम्यपरिवर्तनं; (पृष्टांतरे) आरोप्यचित्रं। -ence, *n.* समर्पणं; स्थानांतरगमनं.

Transfigure, *vt.* (श्रेष्ट) रूपांतरं कृ 8 U। -ation, *n.* (श्रेष्ट०) रूपांतरं, ०प्राप्ति.

Transfix, *vt.* निर्भिद् 7 P, विध् 6 P, व्यध् 4 P, कील् 10 U; (भयादिकेन) जडीकृ 8 U, स्तंभ् 9 P। -ion, *n.* कीलनं, वेधनं.

Transform, *vt.* रूपांतरं कृ 8 U, परिवृत् *c*, विकृ 8 U। -ation, *n.* रूपांतरं, परिवर्तनं, विक्रिया.

Transfuse, *vt.* धमन्यंतरे संक्रम् *c*, संचर् *c*; देहांतरे निविश् *c*.

Transgress, *vt.* अतिक्रम् 1 U. 4 P, अतिचर् 1 P, उल्लंघ् 1 A. 10 U, भंज् 7 P। *vi.* अपराध् 4 P, प्रमद् 4 P, स्खल् 1 P। -ion, *n.* अतिक्रम, अत्याचार, उल्लंघनं, भंग; अपराध, प्रमाद, पापं, व्यभिचार। -ive, *a.* व्यभिचारात्मक। -or, *n.* अत्याचारिन्, अपराधिन्, प्रमादिन्, व्यभिचारिन् *all m.*

Tranship, *vt.* नौकांतरे निविश् *c*.

Transient, *a.* अचिरस्थायिन्, अनित्य, अस्थिर, क्षणिक, चंचल, चल, नश्वर, लोल। -ly, *adv.* अस्थिरं, चंचलतया। Transience,-y, *n.* अनित्यत्वं; अस्थैर्यं, चांचल्यं, नश्वरता.

Transit, *m.* अतिक्रमणं, संक्रम; वहनं; मार्ग। -ion, *n.* संक्रमणं; रूपांतरं, स्थित्यंतरं, परिवर्तनं; -al, *a.* परिवर्तनात्मक.

Transitive, *a.* सकर्मक.

Transitory, *a.* अनित्य, अस्थिर, क्षणिक, नश्वर। Transitorily, *adv.* अनित्यं, अस्थिरं.

Translate, *vt.* भाषांतरेण *or* शब्दांतरेण परिवृत् *c or* प्रतिपद् *c*; निरूप् 10 U, विवृ 5 U; (मृत्युं विना) स्वर्गं नी 1 P; विपरिणम् *c*। -ion, *n* अनुवाद, भाषांतरं; (मृत्युं विना) स्वर्गप्राप्ति *f*। -or, *n.* अनुवाद०, भाषांतरकार.

Transliterate, *vt.* अन्यभाषावर्णैः *or* अन्यवर्णैः लिख् 6 P *or* निरूप् 10 U.

Translucent, *a.* पारप्रकाशिन्, प्रकाशभेद्य। Translucence, *n.* पारप्रकाशित्वं.

Translunary, *a.* पारेचंद्रवर्तिन्; काल्पनिकप्राय, कल्पनामात्रप्रचुर.

Transmigrate, *vi.* शरीरांतरं *or* पुनर्जन्म प्राप् 5 P; प्रदेशांतरं गम् 1 P । -ion, *n.* देहांतरप्राप्ति *f*, पुनर्जन्मन् *neu*, पुनरावृत्ति *f*; -ism, *n.* पुनर्जन्मवाद । -ory, *a.* देहांतरगामिन्, पुनर्जायमान.

Transmit, *vt.* (संदेशं) विसृज् 6 P, संप्रेष् *c*, निविद् *c* *or* ख्या *c* । Transmission, *n.* संप्रेषणं, निवेदनं.

Transmogrify, *vt.* (माययेव) परिवृत् *c*, रूपांतरं कृ 8 U । Transmogrification, *n.* परिवर्तनं, रूपांतरं.

Transmontane, *a.* पारेपर्वतवर्तिन्.

Transmute, *vt* रूपांतरं *or* द्रव्यांतरं कृ 8 U, परिवृत् *c*, विकृ 8 U । Transmutation, *n.* परिवर्तनं, विक्रिया; द्रव्यांतर°, धात्वंतरसाधनं.

Transom, *n.* (द्वारस्य) ऊर्ध्वस्थूणा.

Transparent, *a.* पारदर्शक, स्वच्छ; निर्मल, विशद, सरल, स्पष्ट । Transparence, -cy, *n.* पारदर्शकत्वं, स्वच्छता; (-cy) काचचित्रं.

Transpierce, *vt.* अपव्यध् 4 P.

Transpire, *vt.* उच्छ्वस् 2 P, उद्गॄ 6 P । *vi.* उद्गॄ *Pass*; प्रकाशतां *or* प्रसिद्धिं प्राप् 5 P; समापद् 4 A, संवृत् 1 A । -ation, *n.* उच्छ्वसनं, उद्गार.

Transplant, *vt.* (अपहृत्य) स्थानांतरे (आ०)रुह् *c*, मूल् 10 U, निविश् *c* *or* स्था *c* । -ation, *n.* स्थानांतरारोपणं.

Transport, *vt.* स्थानांतरं नी 1 P *or* वह् 1 P; (देशाद्बहिः) कारागृहं नी 1 P; (हर्षादिकस्य) अत्यंतं आविश् 6 P । *n.* वहनं; वहननौका; अत्यानंद, हर्षोन्माद; चित्तोत्सेक, आवेश । -ation, *n.* वहनं; (देशाद्बहिः) कारागृहे विवासनं.

Transpose, *vt.* स्थानविनिमयं कृ *c*; विपर्यस् 4 U । -ition, *n.* स्थानविनिमय; विपर्यास.

Transubstantiate, *vt.* द्रव्यांतरं कृ 8 U । -ion, *n.* द्रव्यविक्रिया.

Transverse, *a.* तिरश्चीन, तिर्यच् । -ly (*also* Transversally), *adv.* तिर्यक्.

Trap, (1) *n.* उन्माथ, कूटयंत्रं, पांतिली; कपटोपाय, कूटयुक्ति *f*; द्विचक्ररथ; राजपुरुष । *vt.* उन्माथे (इव) ग्रह् 9 P । -door, *n.* कूटद्वारं । -per, *n.* जालिक, व्याध.

Trap, (2) *n.* अश्वसज्जा; (*pl.*) उपकरणानि, परिच्छद । *vt.* प्रसाध् *c*, भूष् 10 U, मंड् 10 U । -pings, *n. pl.* सज्जा, भूषा; मंडनभार.

Trapes, *vi.* सायासं *or* अनैपुण्येन गम् 1 P । *n.* मलिनवेषा.

Trapeze *n.* व्यायामयष्टि *f* । Trapezium, *n.* अतुल्यलंबक.

Trash, *n.* अवस्कर, तुच्छवस्तु *neu* । -y, *a.* असार, तुच्छ, निरर्थक.

Trauma, *n.* ईर्मं, क्षतं । -tic, *a. n.* क्षतिविरोपण(णं).

Travail, *n.* कष्टं, क्लेश, परिश्रम, प्रयास; प्रसूतिवेदना, ०व्यथा । *vi.* दीर्घं श्रम् 4 P; प्रसूतिव्यथां अनुभू 1 P.

Travel, *vi.* पर्यट् 1 P, परिभ्रम् 1. 4 P, प्रया 2 P, प्रवस् 2 P, विचर् 1 P । *vt.* आक्रम् 1 U. 4 P । *n.* (*also* -ling) अध्वक्रमणं, अध्वायनं, परिभ्रमणं, पर्यटनं, प्रयाणं, प्रवास, यात्रा, विचरणं । -ler, *n.* अध्वग, अध्वनीय, अध्वन्य, अध्वाति, पथिक-ल, पादविक, पांथ, प्रवासिन् , मार्गिक, यात्रिक, सारणिक.

Traverse, *a.* तिर्यच् । *n.* तिर्यग्भाग; तिर्यग्रेखा । *vt.* आक्रम् 1 A. 4 P; तिर्यक् वृत 1 A *or* शी 2 A; विचर् *c*, विमृश् 6 P; प्रतिबंध् 9 P; निराकृ 8 U.

Travesty, *n.* दुर्विडंबनं । *vt.* असम्यक् विडंब् 10 U.

Trawl, *n.* आनाय, जालं । -er, *n.* जालवाहिनौका.

Tray, *n.* पात्रं, भाजनं.

Treacherous, *a.* विश्वासघातिन्, असत्यसंध; मायाविन् । Treachery, *n.* विश्वासघात, संगरभेद, समयभंग.

Treacle, *n.* इक्षुपाक, इक्षुसार, गुड, फाणितं, रसिका.

Tread, *vi.* पदन्यासं कृ 8 U; क्रम् 1 U. 4 P, गम् 1 P, चल् 1 P । *vt* आक्रम् 1 U 4 P; (पादाभ्यां) क्षुद् 7 P *or* मृद् 9 P । *n.* गमनं, गतं; पदपात, ०न्यास.

Treadle, *n.* पादचालनयंत्रं.

Treason, *n.* राजद्रोह; विश्वासघात । -able, *a.* राजद्रोहात्मक.

Treasure, *n.* कोश, गुप्तधनं, धनसंग्रह, निधानं, निधि *m*, शेवधि *m* । *vt.* (निधिमिव) संग्रह् 9 P *or* संचि 5 U; आदरेण स्मृ 1 P । -house (*also* Treasury) कोशागारं, भांडागारं । -r, *n.* कोशाध्यक्ष, धनाध्यक्ष.

Treat, *vt.* आचर् 1 P, उपचर् 1 P, व्यवहृ 1 P; (द्रव्यांतरादिना) परिकॢप् *c*; निरूप् 10 U, प्रतिपद् *c*, विचर् *c*, विमृश् 6 P; निजव्ययेन भुज् *c*, संतृप् *c*, *etc.*; (रोगं) उपाचर् 1 P, चिकित्सति-ते *Desid*; समयं कृ 8 U । *n.* संतर्पणं, उत्सव । -ise, *n.* निबंध, प्रबंध, संदर्भ । -ment, *n.* आचरणं,

आचार, वर्तनं, वृत्ति *f*, व्यवहार; निरूपणं, प्रतिपादनं, विचार ; उपचार, चिकित्सा, परान(ण)सा । -y, *n*. संधि *m*, समय, संविद् *f*.

Treble, *a*. त्रिगुण; (voice) अतितार । *vt*. त्रिगुणीकृ 8 U । Trebly, *adv*. त्रिगुणं, त्रि(त्रे)धा.

Tree, *n*. अग, अगच्छ, अगम, अंघ्रिप, अनोकह, करालिक, कुज, कुट-ठ, कुठि, जर्ण, तरु, द्रु, द्रुम, नग, पर्णिन्, पलाशिन्, पादप, पुलाकिन्, पृथिवीरुह, रूक्ष, वनस्पति, विटपिन्, विष्टर, वृक्ष, शाखिन्, शा(सा)ल *all m*; वंश (वृक्ष)। *vt*. वृक्षाश्रयं कृ *c* । Up a t., संकटाक्रांत, प्रतिरुद्ध.

Trefoil, *n*. त्रिदलं, त्रिपर्णं.

Trek, *vi*. शकटेन गम् 1 P.

Trellis, *n*. जालं, जालकं; गवाक्ष० प्रतिसीराजालकं.

Tremble, *vi*. कंप् 1 A, वेप् 1 A, वेल्ल् 1 P, विह्वल् 1 P, स्पंद् 1 A। *n*. कंप । -ingly, *adv*. सकंपं। -y, *a*. कंपमान, कंपन, कंप्र.

Tremendous, *a*. घोर, दारुण, भयंकर; अतिमहत्, अतिमात्र, प्रचंड, विशाल । -ly, *adv*. अतिमात्रं, अत्यर्थं.

Tremolando, *adv*. सकंपं । Tremolo, *n*. स्वरकंप.

Tremor, *n*. (प्र०)कंप, वेपथु *m*, वेपनं, वेल्लनं । -less, *a*. निष्कंप.

Tremulous, *a*. कंपमान, कंप्र, वेल्लित, सकंप; कातर, त्रस्नु, भीरु; दोलायमान, अनिश्चित । -ly, *adv*. सकंपं । Tremulant, कंपमान; *n*. स्वरकंप.

Trench, *n*. खातं; खेयं, परिखा । *vt*. खन् 1 P । *vi*. (on) परविषये अतिक्रम् 1 U. 4 P.

Trenchant, *a*. अरुंतुद, कटु, तीक्ष्ण, तीव्र, मर्मभिद् । -ly, *adv*. तीक्ष्णं, तीव्रं.

Trencher, *n*. काष्ठपात्रं, ०स्थाली । -friend, -mate, *n*. परपिंडाद.

Trend, *vi*. (अमुकदिशा) विस्तॄ *Pass*; प्रवणीभू 1 P । *n*. प्रवणता, वृत्ति *f*.

Trepan, (1) *n*. कर्परक्रकच *mn*.

Trepan, (2) *vt*. पाशे (इव) ग्रह् 9 P; (प्र०)विलुभ् *c*; प्रतॄ *c*, वंच् *c*.

Trepidation, *n*. संक्षोभ, संभ्रम, संरंभ, साध्वसं; गात्रकंप.

Trespass, *n*. अपक्रिया, अपचार, अपराध, विकर्मन् *neu*, व्यभिचार; अन्याय्यं परभूम्याक्रमणं । *vi*. अनुज्ञां विना *or* अन्यायेन परभूमिं आक्रम् 1 U. 4 P *or* प्रविश् 6 P; व्यभिचर् 1 P । -er, *n*. अन्याय्यप्रवेशिन् *m*.

Tress, *n*. अलक, कबरी, कर्कराल, कर्परी, वेणी.

Trestle, *n.* मंचाधार; सेत्वाधार.

Triable, *a.* परीक्षणार्ह.

Tri—, *prefix* त्रि० *in comp.*

Triad, *n.* त्रयं, त्रिकं, त्रितयं.

Trial, *n.* परीक्षणं, परीक्षा ; अक्षविचार, व्यवहारदर्शनं ; कष्टं, कृच्छ्रं.

Triangle, *n.* त्रिकोण, त्रिभुज । Triangular, *a.* त्रिकोण, त्रिकोणाकार । Triangulate, *vt.* त्रिकोणीकृ 8 U.

Tribe, *n.* जाति *f*; कुलं, वर्ग । Tribal, *a.* जातिविषयक.

Tribulation, *n.* आर्ति *f*, कष्टं, कृच्छ्रं, क्लेश, पीडा, बाधा, विपद् *f*.

Tribunal, *n.* अक्षपटलं, धर्मासनं, न्यायासनं, न्यायसभा.

Tribune, *n.* जनताधिवक्तृ *m*.

Tribute, *n.* कर, बलि *m*, शुल्क *mn* ; प्राभृतं, स्तुत्युपहार । –ary, *a.* शुल्कात्मक ; गौण ; नद्यंतरोपग.

Trice, (1) *n.* क्षण *mn*, निमिष, मुहूर्त । In a t., क्षणात्, क्षणेन, तत्क्षणं.

Trice, (2) *vt.* कृष् 1 P ; रज्जुभिः बंध् 9 P.

Tricephalous, *a.* त्रिशीर्षक.

Trichogenous, *a.* केशवर्धक.

Trichotomy, *n.* त्रेधाकरणं.

Trick, *n.* कपटोपाय, कैतवं, प्रतारणा, वंचना ; कुचेष्टा ; हस्तलाघवं ; कुशलरीति *f*, कौशल्यं ; स्वालक्षण्यं । *vt.* प्रतॄ *c*, वंच् *c*, विप्रलभ् 1 A ; (प्र०)विलुभ् *c* ; प्रसाध् *c*, भूष् 10 U । –ery, *n.* प्रतारणा, वंचना । –ish, *a.* कपटिन्, कुटिल । –ster, *n.* कितव, धूर्त, वंचक, शठ, शैलिक्य । –sy, *a.* कापटिक, कुटिल ; भ्रांतिकारक, मायाविन्, मायिक । –y, *a.* कुटिलवृत्ति ; अविश्वसनीय ; गहन, दुर्गम, दुर्बोध.

Trickle, *vi.* मंदं *or* बिंदुशः स्यंद् 1 A *or* स्रु 1 P । *vt. c of prec* । *n.* मंदस्राव ; उत्स, झरी.

Tricolour, *n.* त्रिवर्णकेतु *m* । *a.* त्रिवर्ण.

Tricorn, *a.* त्रिशृंगिन्.

Trident, *n.* त्रिशिखं, त्रिशीर्षकं, त्रिशूलं.

Triduan, *a.* त्र्याहिक.

Triennial, *a.* त्रैवार्षिक.

Trifle, *n.* तुच्छ०, निरर्थकवस्तु *neu* ; अत्यल्पधनं । *vi.* अनवधानेन आचर् 1 P ; लीलयेव वृत् 1 A । *vt.* वृथा *or* लीलया क्षै *c or* गम् *c* । To t. with, सोपेक्षं उपचर् 1 P *or* आचर् 1 P ; कालं वृथा क्षै *c* ; क्रीड् 1 P ।

Trifling *a.* तुच्छ, लघ्वर्थक, असार.

Trifoliate, *a.* त्रिदल, त्रिपर्ण.

Triform, *a.* त्रिरूप, त्रिमूर्ति.

Trig, (1) *n.* कीलक.

Trig, (2) *a.* सुभग, सुप्रसाधित, सुवेष.

Trigger, *n.* अग्न्यस्त्रकीलक.

Trigonometry, *n.* त्रिकोणमिति *f.*

Trilateral, *a.* त्रिभुज.

Trilinear, *a.* त्रिरेख.

Triliteral, *a.* त्र्यक्षर.

Trill, *vt.* कंप्रस्वरेण गै 1 P *or* उदीर् *c* । *vi.* कंप् 1 A । *n.* कंप्रस्वर.

Trillion, *n.* दशपरार्धं.

Trilogy, *n.* (परस्परसंबद्धं) नाटक°, ग्रंथत्रितयं.

Trim, *vt.* परिक्लृप् *c*, परिष्कृ 8 U, विरच् 10 U ; सम्यक् संधा 3 U ; प्रसाध् *c*, भूष् 10 U । *vi.* समयसेविन् *a.* भू 1 P । *a.* परिष्कृत, सम्यग्रचित, सुव्यवस्थित । *n.* सुव्यवस्था ; अवस्था ; वृत्ति *f* । –mer, *n.* समयसेविन् *m* । –ming, *n.* अंचलभूषा ; (*pl.*) संधानसामग्री.

Trimensual, Trimonthly, *a.* त्रैमासिक.

Trine, *a.* त्रिगुण, त्रिविध । *n.* त्रिकं, त्रितयं.

Trinity, *n.* त्रिमूर्ति *m.*

Trinket, *n.* क्षुद्रालंकार.

Trinoctial, *a.* त्रैरात्रिक.

Trinomial, *a.* त्रिपद.

Trio, *n.* त्रयं, त्रिकं, त्रितयं.

Trip, *vi.* चपलं गम् 1 P, चल् 1 P, *etc* ; स्खल् 1 P ; प्रमद् 4 P । *vt.* स्खल् *c*, पत् *c* ; अपराधादिके ग्रह् 9 P । *n.* चपलगमनं ; पर्यटनं, विहार ; आकस्मिकपातनं ; स्खलनं; प्रमाद । –per, *n.* चपलगामिन् *m* ; नर्तक ; पर्यटनकृत् *m* । –pingly, *adv.* क्षिप्रं, चपलं, अस्खलितं.

Tripartite, *a.* त्रिभाग, त्रिभागात्मक.

Tripe, *a.* जठरं ; अंत्राणि *pl* ; तुच्छवस्तु *neu.*

Tripetalous, *a.* त्रिदल.

Triple, *a.* त्रयात्मक, त्रिगुण, त्रिविध । *vt.* त्रिगुणीकृ 8 U । *vi.* त्रिगुणीभू 1 P । –t, *n.* त्रयं, त्रिकं, त्रितयं.

Triplex, *a.* त्रिगुण.

Triplicate, *a.* त्रिगुण, त्रिरावृत्त । *vt.* त्रिगुणीकृ 8 U । *n.* तृतीयप्रतिलेख । –ion, –ure, *n.* त्रिगुणीकरणं । Triplicity, *n.* त्रिगुणत्वं, त्रैगुण्यं.

Tripod, *n.* त्रिपदपीठं.

Trisect, *vt.* त्रिधा विभज् 1 U, त्रिधाकृ 8 U । -ion, *n.* त्रिधाकरणं.

Trispermous, *a.* त्रिबीज.

Trisyllabic, *a.* त्र्यक्षर.

Trite, *a.* सदोपयुक्त, अतिसामान्य, जीर्ण, नीरस । -ly, *adv.* नीरसं । -ness, *n.* अतिसामान्यता.

Triturate, *vt.* घर्षणेन *or* पेषणेन चूर्ण् 10 U *or* क्षुद् 7 P; चर्व् 1 P । -ion, *n.* चूर्णनं.

Triumph, *n.* विजयोत्सव, विजययात्रा; विजय; विजयहर्ष । *vi.* विजयं प्राप् 5 P *or* लभ् 1 A; पराभू 1 P, विजि 1 A; जयविकत्थां कृ 8 U । -al, *a.* जयख्यापक; t. arch, जयतोरणं । -ant, *a.* जित्वर, जैत्र, विजयिन्; जयप्रमुदित; -ly, *adv.* विजयपूर्वं, सजयं; विजयहर्षेण । -ingly, *adv.* सजयं.

Triune, *a.* त्रयात्मक.

Trivet, *n.* त्रिपद्पीठं.

Trivial, *a.* लघ्वर्थक, तुच्छ, असार; प्राकृत, सामान्य; अल्प, लघु । -ity, *n.* तुच्छता; सामान्यता.

Troche, *n.* वटिका.

Troglodyte, *n.* गुहावासिन् *m.*

Troll, (1) *n.* राक्षस-सी.

Troll, (2) *vt.* यथाक्रमं *or* लीलयैव गै 1 P.

Trolley, *n.* (हस्त०) शकट *mn.*

Trollop, *n.* मलिनवेषा; पुंश्चली.

Trombone, *n.* तूर्यं.

Troop, *n.* गण, यूथ, वर्ग, समुदाय, समूह; (*pl.*) सैनिकाः, योधाः; गुल्म *mn*, दलं । *vi.* संमिल् 6 P, संगम् 1 P; संभूय गम् 1 P *or* चल् 1 P; सत्वरं अपया 2 P । -er, *n.* अश्वारोह, सादिन् *m* । -ship, *n.* सैन्यवाहकनौका.

Trope, *n.* रूपकं । Tropical, *a.* औपचारिक, लाक्षणिक । Tropology, *n.* औपचारिकप्रयोग.

Trophic, *a.* पोषणविषयक.

Trophy, *n.* जयस्मारकं, जयचिह्नं.

Tropic, *n.* अयनवृत्तं, क्रांतिवलयं । T. of Cancer, कर्कवृत्तं । T. of Capricorn, मकरवृत्तं । -al, *a.* अयनवृत्तस्थ, ०वर्तिन्; उष्ण; संरंभिन् । -s, *n. pl.* अयनवृत्तस्थप्रदेशाः.

Trot, *n.* धो (धौ) रितं, धौरितकं, धो(धौ)रणं । *vi.* धौरणेन गम् 1 P । *vt.* धौरणं कृ *c*; धौरणेन आक्रम् 1 U. 4 P । To t. out, *vt.* उपन्यस् 4 P, प्रतिपद् *c* । -ter, *n.* धौरणाश्व.

Troth, *n.* विश्रंभ, विश्वास । -plight, *a.* कृतवाङ्निश्चय.

Troubadour, *n.* गीत०, पद्यकार.

Trouble, *vt.* आकुलीकृ 8 U, (सं) क्षुभ् *c*, संभ्रम् *c*; आयस् *c*, क्लिश् 9 P, खिद् *c*, परितप् *c*, पीड् 10 U, संतप् *c* । *vi.* आकुलीभू 1 P, संक्षुभ 4 P; आयासं कृ 8 U । *n.* आर्ति *f*, कृच्छ्रं, कष्टं, क्लेश, दुःखं, पीडा, संताप, विपद् *f*; आयास, यत्न, श्रम । -some, *a.* कष्टावह, क्लेशकर, दुःखद, दुर्वह, पीडावह; आयासकर; दुराग्रहिन् । Troublous, *a.* संक्षुब्ध, विप्लवग्रस्त.

Trough, *n.* द्रोणि णी *f*.

Trounce, *vt.* भृशं तड् 10 U *or* प्रहृ 1 P.

Troupe, *n.* नर्तक०, नटसंघ.

Trousers, *n. pl.* जंघावस्त्रं.

Trousseau, *n.* (नववध्वाः) वस्त्रसंभार.

Trow, *vi.* मन् 4 A; तर्क् 10 U; विश्वस् 2 P.

Trowel, *n.* कर्णिका, सुधालेपनी । *vt.* कर्णिकया लिप् 6 P । To lay it on with a t., अतिमात्रं स्तु 2 U.

Truant, *a. n.* कार्यत्यागिन्, कार्यविमुख, अलस; पाठशालात्यागिन् । Truancy, *n.* कार्यविमुखता.

Truce, *n.* अवहार, (अल्पकालिकी) युद्धविरति *f*; (किंचित्कालिकः) विश्राम, विराम.

Truck, (1) *n.* (अग्निरथवाह्य०, हस्त०) शकट *mn*.

Truck, (2) *vt.* विनिमे 1 A; विक्रयार्थं नी 1 P । *vi.* विनिमयं कृ 8 U । *n.* विनिमय; पण्यजातं; संसर्ग । To have no t. with, संसर्गं त्यज् 1 P.

Truckle, *vi.* श्ववृत्त्या वशीभू 1 P *or* आचर् 1 P.

Truculent, *a.* कोपन, क्रूर, कलहप्रिय, कलहोत्सुक, संरंभिन् । Truculence, *n.* कोपनता, कलहोत्सुकता.

Trudge, *vi.* सायासं पद्भ्यां गम् 1 P *or* चल् 1 P.

True, *a.* वास्तविक, सत्य, तथ्य, तात्त्विक, यथार्थ, अवितथ; उपपन्न, युक्त; अकृतक, अकृत्रिम; निर्व्याज; (friend) दृढनिष्ट, दृढभक्ति । -blue, *a. n.* अतिदृढनिष्ट, ०भक्ति । Truly, *adv.* तत्त्वतः, वस्तुतः, सत्यं; दृढनिष्टया । Truism, *n.* स्वतःसिद्धसत्यं; अतिसामान्य०, नीरसवचनं । Truistic, *a.* अतिसामान्य; नीरसवचनपूर्ण । Truth, *n.* तथ्यं, सत्यं, तत्त्वं, ऋतं; याथार्थ्यं, सत्यता; आर्जवं, सत्यशीलता; दृढनिष्टा; in t., तत्त्वतः, वस्तुतः, सत्यं । Truthful, *a.* सत्यभाषिन्, ०वादिन्; अवितथ, यथार्थ; -ly, *adv.* सत्यं, यथार्थं । Truthless, *a.* अनृत, असत्य.

Trull, *n.* वारांगना, वेश्या; मलिनवषा.

Trump, (1) *n.* तूर्यं । *vt.* (up) सकपटं रच् 10 U *or* क्लृप् *c* । -ery, *n.* तुच्छभूषणजातं; तुच्छवस्तुजातं ; *a.* तुच्छशोभन, आपातरम्य.

Trump, (2) (card) मुख्यपत्रकं; सुजन.

Trumpet, *n.* काहल-ला, तूरं, तूर्य *mn*, शृंगवाद्यं । *vt.* काहलया (इव) उदीर् *c or* उद्घुष् 10 U । -er, *n.* तूर्यवादिन् *m.*

Truncate, *vt.* छिन्नाग्रं *a.* कृ 8 U । *a.* छिन्नाग्र । -ion, -ure, *n.* अग्रच्छेद.

Truncheon, *n.* लकुट-ल, लगुड-ल, गदा । *vt.* लगुडेन तड् 10 U.

Trundle, *n.* चक्रं; शकट *mn* । *vi.* चक्रवत् भ्रम् 1. 4 P *or* चल् 1 P । *vt. c of prec.*

Trunk, *n.* प्रकांड *mn*, प्रकांडक, स्कंध, स्कंधस् *neu*; कबंध; मुख्यभाग; मंजूषा, समुद्गक; (elephant's) कर, शुंड-डा, शुंडार, हस्त.

Truss, *n.* आधारस्थूणा ; कटिबंधनं, ०पट्ट; तृणभार, ०पोट्टलिका । *vt.* आधारस्थूणया उत्तंभ् 9 P; पाकाय बंध् 9 P *or* कील् 10 U ; उद्बंध् 9 P, उद्बध्य हन् 2 P. *c.*

Trust, *n.* प्रत्यय, विश्रंभ, विश्वास, श्रद्धा; विश्वासपात्रं ; कालिका ; पररिक्थरक्षणाधिकार; पररक्षितरिक्थं, निक्षेप ; व्यापारिसंघ । *vt.* प्रती 2 P, विश्वस् 2 P, श्रद्धा 3 U ; (रक्षणे) निक्षिप् 6 P, न्यस् 4 U । -ee, *n.* पररिक्थरक्षणाधिकारिन् *m*, निक्षेपाधिकारिन् *m* । -ful, -ing *a.* विश्वासपूर्ण, ०कारिन्, श्रद्धालु; -ly, *adv.* सविश्वासं । -less, *a.* अविश्वास्य । -worthy, *a.* विश्वास्य । -y, *a.* विश्वसनीय; अवलंबनार्ह.

Try, *vt.* परीक्ष् 1 A; (अक्षं) दृश् *c*, विचर् *c*; उद्यम् 1 P, उद्युज् 7 U, प्रयत् 1 A । *vi.* प्रयत्नं कृ 8 U । *n.* उद्यम, प्रयत्न । -ing, *a.* परीक्षक; पीडावह.

Tryst, *n.* संकेत; (*also* T.ing-place) संकेतस्थानं.

Tub, *n.* दारुभांडं, द्रोणी । *vt.* द्रोण्यां निक्षिप् 6 P *or* स्ना *c* । *vi.* द्रोण्यां स्ना 2 P । -by, *a.* तुंदिल, पिचिंडिल.

Tuba, *n.* तूर्यं, शृंगवाद्यं.

Tube, *n.* नाडि-डी *f*, नाडिका, नालं, नालि-ली *f*, नालिक-का, सुषिरं । *vi.* नालिकया सनाथीकृ 8 U; नालिकायां निविश् *c* । Tubal, Tubar, Tubular, *a.* नालिकाकार । Tubule, *n.* लघुनालिका.

Tuber, *n.* कंद *mn.*

Tubercle, *n.* अंतर्गंड(क), यक्ष्मगंड। Tuberculosis, *n.* यक्ष्मन् *m*। Tubercular, *a.* यक्ष्मग्रस्त.

Tuck, (1) *vt.* पुटीकृ 8 U, पुटयति *Den*; प्रतिसंहृ 1 P; आच्छद् 10 U; निधा 3 U; (in) भृशं भक्ष् 10 U। *n.* पुट, भंग; मिष्टान्नं। -er, *n.* अंचलालंकार.

Tuck, (2) *n.* टट्टुर; (*also* Tucket) तूर्यघोष.

Tuck, (3) *n.* कृपाण.

Tuesday, *n.* मंगलवार.

Tuft, *n.* गुच्छ, निचय, स्तबक, स्तंब; केशी, चूडा, शिखंड(क), शिखा। *vt.* गुच्छीकृ 8 U; गुच्छैः सनाथीकृ 8 U। -hunter, *n.* महाजनसेविन् *m*। -ed, -y, *a.* शिखंडिन्, शिखिन्.

Tug, *vt.* अतिबलेन (आ०)कृष् 1 P। *n*, प्रबलाकर्षणं; प्रचंडयत्न; आकर्षकनौका। T. of war, रज्जुकर्षणस्पर्धा.

Tuition, *n.* अध्यापनं, अनुशासनं, उपदेश, शिक्षणं। -al, -ary, *a.* शिक्षणविषयक.

Tumble, *vi.* सहसा (अव०, नि०) पत् 1 P; स्खल् 1 P; व्यायामार्थं अंगविक्षेपं कृ 8 U। *vt.* सहसा विक्षिप् 6 P; पत् *c*, स्खल् *c*; विपर्यस् 4 U। *n.* पात, पतनं; विपर्यस्तप्लुतं। To t. to, अवगम् 1 P, बुध् 1 P। -down, *a.* जर्जर, जीर्ण। -r, *n.* कलायन; चषक, शराव.

Tumbrel, *n.* द्विचक्रशकट *mn.*

Tumid, *a.* आध्मात, उच्छून, स्फीत; साडंबर, बृहच्छद्वस्फीत। -ity, *n.* श्वयथु *m*, स्फीति *f.*। Tumefy, *vt.* श्वि *c*, स्फाय् *c*.

Tummy, *n.* उदरं, जठरं.

Tumour, *n.* गंड, शोथ, स्फोट.

Tumult, *n.* कोलाहल, डमर, तुमुलं, संकुलं; संक्षोभ, संभ्रम, संरंभ। -uous, *a.* तुमुलपूर्ण, डामर; संक्षुब्ध, संरंभिन्; -ly, *adv.* तुमुलपूर्वं; संरंभेण.

Tumulus, *n.* (शव०) पिंडल.

Tun, *n.* बृहत्सुराभांडं.

Tune, *n.* राग, रागिणी, गीतं·ति *f*; सुस्वर; स्वरैक्यं; संवाद। *vt.* तुल्यस्वरं *a. or* सुस्वरं *a.* कृ 8 U; समाधा 3 U; गै 1 P। To the t. of, ०संख्याकं *in comp.*। In t., तुल्य०, युक्तस्वर; संवादिन्। -ful, *a.* मधुरस्वन, सुस्वर। -less, *a.* अपस्वर; कर्णकटु; मूक.

Tunic, *n.* कु(कू)र्पास(क); सूक्ष्मत्वगावरणं.

Tunnel, *n.* सुरं(रुं)ग-गा, अंतर्मार्ग। *vt.* सुरुंगादिकं कृ 8 U *or* खन् 1 P.

Tup, *n.* मेष । *vt.* आहन् 2 P; अभिगम् 1 P, रम् 1 A.

Turban, *n.* उष्णीष *mn*, शिरोवेष्टनं.

Turbid, *a.* पंकिल, आविल, कलुष, मलिन; व्याकुल, संक्षुब्ध । -ity, -ness, *n.* पंकिलत्व, मालिन्यं; संक्षोभ.

Turbinate, *a.* भ्रमरकाकार; आवर्तिन्; भ्रमणकारिन्.

Turbulent, *a.* तुमुलकारिन्, संक्षुब्ध, व्याकुल; उद्दाम, दुर्दांत, दुर्निग्रह । -ly, *adv.* तुमुलपूर्वं, दुर्दांतं । Turbulence, *n.* तुमुलं, संक्षोभ; उद्दामता.

Turd, *n.* विष्टापिंड.

Tureen, *n.* सूपस्थाली.

Turf, *n.* तृणकीया, शाद्वलं; अश्वस्पर्धामार्ग; अश्वपणनव्यवसाय.

Turgid, *a.* आध्मात, उच्छून, स्फीत; साडंबर, बृहच्छब्दाध्मात । -ity, -ness, *n.* उच्छूनता; बृहच्छब्दाडंबर.

Turk, *n.* तुरुष्क.

Turmeric, *n.* कांचनी, गौरी, घर्षणी, निशा, पिंजा, पीता, मनःशिला, रंजनी, रोचनी, वरवर्णिनी, हरिद्रा, हेमघ्नी.

Turmoil, *n.* तुमुलं, संकुलं, संक्षोभ, कोलाहल.

Turn, *vt.* (धातुपात्रादिकं) कुंदादिके कृप् *c or* रूप् 10 U; पद्यादिकं) सम्यक् निर्मा 2 P. 3 A *or* लिख् 6 P *or* उदीर् *c*; (चक्रादिकं) घूर्ण् *c*, (परि॰) भ्रम् *c*, व्यावृत् *c*; (ग्रंथपत्रादिकं) चल् *c*; (मुखादिकं) ॰अभिमुखं कृ 8 U; (अमुकमार्गेण) नी 1 P; (निश्चयात) च्यु *c*, भ्रंश् *c*: कृ 8 U (turns me sick, मां विवमिषुं करोति); (दुग्धं) अम्लीकृ 8 U; परिवृत् *c*, विपरिणम् *c*; विक्षिप् 6 P; (अमुकवयः) प्राप् 5 P । To t. to account, उपयुज् 7 A. 10 U । To t. one round one's little finger, विनायासं वशीकृ 8 U । To t. one's back upon, साहचर्यं *or* संगं त्यज् 1 P; निराकृ 8 U । To t. a deaf ear to, न अवधा 3 U *or* आदृ 6 A । To t. one's steps to, गम् 1 P । To t. one's head, दर्पाध्मातं *a.* कृ 8 U । To t. tail, पलाय् 1 A । Not to t. a hair, नितांतं अक्षुब्ध *a.* वृत् 1 A । To t. upside down, विपर्यस् 4 U । To t. an honest penny, लाभं प्राप् 5 P । To turn the cold shoulder, अनादरं दृश् *c* । To t. one's coat, स्वपक्षं त्यज् 1 P । To t. back, परावृत *c*, निवृत् *c* । To t. down, न विमृश् 6 P *or* विचर् *c* । To t. off, away, अपाकृ 8 U,

नियोगात् अपकृष् 1 P *or* दूरीकृ 8 U; (off) विरम् *c*, निर्वा *c*। To t. out, अपनुद् 6 P, निष्कस् *c*; घट् *c*, निर्मा 2 P. 3 A, संपद् *c*; निर्वा *c*। T.-over, *n.* आय, लाभ। To t. over a new leaf, उन्मार्गात्परावर्तनं कृ 8 U। To t. over in one's mind, भृशं विचर् *c or* विमृश् 6 P। -coat, *n.* स्वपक्षत्यागिन् *m.*

Turn, *vi.* घूर्ण् 1 A, (परि०)भ्रम् 1.4 P; (on) अपेक्ष् 1 A, अवलंब् 1 A; निवृत् 1 A, परावृत् 1 A; ०अभिमुखीभू 1 P; अंगचालनं कृ 8 U; परिणम् 1 U; (अमुकरूपं, ०भावं) प्राप् 5 P (the weather is turning hot, उष्णतां प्राप्नोति); अम्लीभू 1 P। To t. away, पराङ्मुखीभू 1 P। To t. back, प्रतिनिवृत् 1 A। To t. out, बहिः गम् 1 P; वृत् 1 A, संपद् 4 A; t.-out, *n.* नियोगत्याग; सज्जा। To t. to, अवलंब् 1 A। To t. up, उन्नम् 1 P; अकस्मात् आगम् 1 P *or* दृश् *Pass or* प्राप् *Pass*। To t. upon, अवस्कंद् 1 P; अपेक्ष् 1 A, अवलंब् 1 A.

Turn, *n.* घूर्णनं, परिवर्तनं, भ्रमणं; चालनं; पर्याय, आवृत्ति *f*; वंक; परिवृत्ति *f*, विपर्यय; अवसर, समय; कृति *f*, क्रिया; प्रयोजनं; प्रवणता, रुचि *f*; विशिष्टरूपं, स्वालक्षण्यं; क्षणिकास्वास्थ्यं, मनस्ताप। To do one a good, bad, t., उपकारं, अपकारं कृ 8 U। By t.s, पर्यायेण। Done to a t., नितरां सुपक्व। -ing, *n.* वंक.

Turner, *n.* कुंदिन् *m*, चाक्रिन् *m*। -y, *n.* कुंदकर्मन् *neu.*

Turnip, *n.* शिखामूलं.

Turnkey, *n.* कारागृहरक्षक.

Turnpike, Turnstile, *n.* मार्गशुल्कद्वारं.

Turpentine, *n.* देवदारुतैलं.

Turpitude, *n.* अवनति *f*, दुराचार, नीचता.

Turquoise, *n.* नीलमणि *m.*

Turret, *n.* अट्ट *mn*, शिरोगृहं। -ed, *a.* अट्टोपेत.

Turtle, (1) *n.* (*also* T.-dove) कपोत, कलरव, पारावत, बालवत्स.

Turtle, (2) *n.* कच्छप, कमठ, कूर्म.

Tusk, *n.* दंत, दंष्ट्रा, दाडक, रद, रदन। *vt.* दंतेन खन् 1 P *or* व्यध् 4 P। -er, *n.* दंष्ट्राल, दंष्ट्रिन् *m.*

Tusser, Tussore, *n.* कौशेयविशेष.

Tussis, *n.* उत्कास, काश-स, क्षवथु *m.*

Tussle, *n.* कलह, संमर्द। *vi.* हस्ताहस्ति कलहायते *Den or* युध् 4 A.

Tussock, *n.* (तृण˘) स्तबक, स्तंब.

Tut, *int.* धिक् *ind.*

Tutelage, *n.* रक्षणं। Tutelary, रक्षक.

Tutenag, *n.* तुत्थं, तुत्थांजनं.

Tutor, *n.* अध्यापक, उपदेष्टृ *m*, उपाध्याय, गुरु *m*, शास्तृ *m*, शिक्षक। *vt.* अधी *c*, उपदिश् 6 P, पठ् *c*, विनी 1 P, शास् 2 P, शिक्ष् *c*। –ial, *a.* शिक्षणविषयक। –ship, *n.* शिक्षकभाव, अध्यापकत्वं.

Twaddle, *vt.* निर्विवेकं जल्प् 1 P *or* भाष् 1 A। *n.* निरर्थकजल्पनं.

Twain, *a.* द्वि (*dual forms*)। *n.* द्वयं, द्वितयं, मिथुनं, युग्मं। *adv.* द्विधा, द्वेधा.

Twang, *vi.* टंकारं कृ 8 U। *vt.* आस्फल् *c*, टंकारं कृ *c*; अनुनासिकस्वरेण वद् 1 P। *n.* टंकार, झणत्कार; अनुनासिकस्वर.

Tweak, *vt.* कूर्चेन संपीड् 10 U.

Tweed, *n.* ऊर्णपट.

Tweedledom and tweedledee, *phrase.* निरर्थकभेद.

Tweezers, *n. pl.* कंकमुखं, संदंश, संदंशिका.

Twelve, *a. n.* द्वादशन्। Twelfth, *a.* द्वादश; *n.* द्वादशांश.

Twenty, *a. n.* विंशति (*f*)। *n.* विंशिन् *m*। Twenty-one, *etc.*, एकविंशति, द्वाविंशति, *etc.*। T.-nine, नवविंशति, एकोन०, ऊन०, एकान्नत्रिंशत् *f*। Twentieth, *a.* विंश, विंशतितम। Twenty-first, *etc.* एकविंश, एकविंशतितम, *etc.*

Twice, *adv.* द्विः, द्विवारं; द्विधा। –told, *a.* द्विरुक्त, पुनरुक्त, प्रसिद्ध.

Twiddle, *vt.* (अंगुष्ठं) घूर्ण् *c*, भ्रम् *c*, परिवृत् *c*; कालं वृथा क्षै *c*.

Twig, (1) *n.* विटप, शाखा.

Twig, (2) *vt.* ग्रह् 9 U, ज्ञा 9 U, बुध् 1 P, विद् 2 P, उपलभ् 1 A.

Twilight, *n.* संधा, संधिप्रकाश, संध्या, संध्याकाल, पितृप्रसू *f*; ईषत्प्रकाश, छाया.

Twill, *n.* तिर्यग्गुप्तपट। *vt*, तिर्यक् वे 1 U.

Twin, *a.* यम, यमक, यमज, यमल, द्विक, द्विविध, द्विगुण। *n.* यम, यमज, यमल *all m*; प्रतिमूर्ति *f*, प्रतिरूपं। *vt.* संयुज् 7 A. 10 U, युग्मीकृ 8 U। *vi.* यमजौ प्रसू 2 A; समकाले जन् 4 A.

Twine, *vt.* संग्रंथ् 10 U, गुंफ् 6 P; व्यावृत् *c*; (वलयैः) परिवेष्ट् 1 A. *c*। *vi.* संग्रंथ् *Pass*, गुंफ् *Pass*; कुटिलगत्या वह् 1 P *or* चल् 1 P। *n.* सूत्रं, तंतु *m*, शुल्वं, शुल्बं; व्यावर्तनं.

Twinge, *vt.* अकस्मात् पीड् 10 U *or* व्यथ् *c* । *n.* आकस्मिकव्यथा, ०वेदना, ०बाधा; अनुताप.

Twinkle, *vi.* तरलप्रभया दीप् 4 A, द्युत् 1 A *or* प्रकाश् 1 A; निमेषोन्मेषं कृ 8 U, निमिष् 6 P, निमील् 1 P । *n.* तरलद्युति *f*, कंप्रप्रभा; निमेष । -ing, *n.* निमेष, क्षणं.

Twirl, *vt.* (अंगुलीभिः) सत्वरं व्यावृत् *c or* भ्रम् *c*, घूर्ण् *c* । *vi.* (परि०) भ्रम् 1. 4 P, घूर्ण् 1 A । *n.* व्यावर्तनं, भ्रमणं.

Twist, *vt.* व्यावृत् *c*; गुंफ् 6 P, संग्रंथ् 9 P; विपर्यस् 4 U, साचीकृ 8 U, असम्यक् *or* मिथ्या निरूप् 10 U; कुटिलगत्या चल् 1 P । *vi.* व्यावृत् 1 A; कुटिलांगविक्षेपं कृ 8 U । *n.* व्यावर्तनं; प्रवणता । -er, *n.* धूर्त, वंचक, शठ; गूढप्रश्न.

Twit, *vt.* अधिक्षिप् 6 P, गर्ह् 1. 10 A, निर्भर्त्स् 10 U । -tingly, *adv.* साधिक्षेपं.

Twitch, *vt.* सहसा आकृष् 6 P *or* आक्षिप् 6 P । *n.* आकस्मिकार्षणं, अकांडग्राह; अकांडसंकोच, स्पंदनं.

Twitter, *vi.* किलकिलायते *Den*, प्रजल्प् 1 P; संक्षुभ् 4 P । *vt.* कंप्रस्वरेण क्षिप्रं उदीर् *c* । *n.* किलकिला, प्रजल्पनं; संभ्रम, संक्षोभ.

Two, *a. n.* द्वि (*dual forms*) । *n.* द्वयं *usually in comp*; द्वितयं, युग्मं, *etc.* । In t., द्विधा, द्वेधा । One or t., कतिचित्, कतिपय । -edged, *a.* द्विधार । -faced, *a.* द्विमुख; कपटिन्, कुटिल । -fold, *a.* द्विगुण.

Tympanum, *n.* कर्णदुंदुभि *m*, कर्णोदरं.

Type, *n.* चिह्नं, लक्षणं, लिंगं; प्रकार, विशेष; आदर्श, निदर्शनं, प्रतिरूपं; मुद्राक्षरं । *vt.* स्पर्शमुद्रायंत्रेण मुद्र् 10 U । -foundry, *n.* मुद्राक्षरनिर्माणशाला । -writer, *n.* स्पर्शमुद्रायंत्रं । Typist, *n.* स्पर्शमुद्रायंत्रोपयोजक । Typography, *n.* मुद्रणकला; मुद्राक्षररचना.

Typhoid *n.* सांनिपातिकज्वर.

Typhoon, *n.* झंझावात, वात्या.

Typical, *a.* आदर्श०, प्रतिरूपभूत; द्योतक, लाक्षणिक; स्वाभाविक । -ly, *adv.* स्वभावानुसारेण.

Typify, *vt.* आदर्शीकृ 8 U; दृष्टांतीभू 1 P; (आदर्शरूपेण) निरूप् 10 U.

Tyranny, *n.* अनियतशासनं, निष्प्रतिबंधसत्ता; प्रजापीडनं; पारुष्यं । Tyrannize, *vi.* निष्प्रतिबंधं *or* अतिपारुष्येण शास् 2 P । Tyrannous, *a.* अनियत०,

क्रूरशासन; प्रजापीडक ; -ly, *adv.* अनियत०, क्रूरशासनेन । Tyrannicide, *n.* प्रजापीडकघात; ०घातिन् *m.*

Tyrant, *n.* अनियत०, निष्प्रतिबंध० क्रूरशासन; प्रजापीडक, ०मर्दक.

Tyre, *n.* (चक्र०) वलयं.

Tyriasis, *n.* पद्वल्मीकं, श्लीपदं.

Tyro, *n.* नवच्छात्र, नवदीक्षित, प्राथमकल्पिक, शैक्ष । Tirocinium, *n.* शैक्षता; विद्यारंभ.

Tyroma, *n.* खालत्यं, केशलोप.

U

Ubiety, *n.* विशिष्टस्थानवर्तित्वं; अत्रता; स्थानसंबंध.

Ubiquity, *n.* सर्वगतत्वं, सर्ववर्तित्वं । Ubiquitous, *a.* सर्वगत, सर्ववर्तिन्.

Udder, *n.* आपीनं, ऊधस् *neu,* पयोधर, वृंतं.

Udometer, *n.* पर्जन्यमापकयंत्रं.

Ugly, *a.* कुरूप, दुर्दर्शन, अप्रियदर्शन; कुत्सित, बीभत्स; अशुभ; उग्र; घोर, भीषण । Ugliness, *n.* कुरूपता.

Ulcer, *n.* अरुस् *neu,* ईर्मं, क्षतं, नाडीव्रण, पूयक्षतं, विद्रधि *m;* कालुष्यकारणं । -ate, *vt.* नाडीव्रणं जन् *c* । *vi.* नाडीव्रणतां प्राप् 5 P । -ous, *a.* सक्षत, नाडीव्रणग्रस्त.

Uliginose, *a.* अनूपभूमिज, अनूप्य.

Ulitis, *n.* दंतमूलपाक.

Ulna, *n.* प्रकोष्ठास्थि *neu.*

Ulosis, *n.* व्रणसंधानं.

Ulotrichous, *a.* ऊर्णोपमकेशिन्.

Ulterior, *a.* पारस्थित, पार्य; अपर, उत्तर; अव्यक्त, गूढ.

Ultimate, *a.* अंतिम, अंत्य, चरम; परम, मौल, मौलिक । -ly, *adv.* अंते । Ultimatum, *n.* अंतिमोपन्यास,अंतिमाभिसंधि *m.*। Ultimogeniture, *n.* कनिष्ठपुत्राधिकार.

Ultimo, *adv.* गतमासे.

Ultra, *a.* अतिरेकप्रिय, अतिनिर्बंधपर.

Ultra—, *prefix.* अति० *in comp.*

Ultramarine, *a.* पारेसमुद्रवर्तिन् ; *n* अतिनीलवर्ण.

Ultramundane, *a.* विश्वातीत; पारलौकिक.

Ululate, *vi.* उत्क्रुश् 1 P, रु 2 P, रै 1 P । -ion, *n.* दीर्घरुतं, राव; उत्क्रोश.

Umbilical, *a.* नाभिल, नाभ्य; मध्यवर्तिन् । U. cord, नाभिनालं । Umbilicus, *n.* नाभि-भी *f.*

Umbles, *n. pl.* हरिणांत्राणि *pl.*

Umbrage, *n.* अमर्ष, असंतोष, कोप, मनस्ताप, संताप.

Umbrageous, Umbriferous, *a.* छायान्वित, प्रच्छाय, निरातप.

Umbrella, *n.* छत्रं, आतपत्रं, घर्मवारणं, जलत्रा.

Umpire, *n.* प्रमाणपुरुष, मध्यस्थ; निर्णेतृ *m* । *vi.* मध्यस्थः भू 1 P । -age, -ship, *n.* प्रमाणपुरुषत्वं.

Un—, *prefix. Exp. by* अ०, अप॰, निर्॰, वि॰, ॰हीन *in comp.*; *only those words beginning with "Un" are given, which are not simple negatives, but have a positive meaning.*

Unable, *a.* अक्षम, असमर्थ.

Unaffected, *a.* अकृत्रिम, निर्व्याज, सरल, सहज । -ly, *adv.* निर्व्याजं, सरलतया.

Unambiguous, *a.* विशद, स्पष्ट.

Unamiable, *a.* असौम्य, दुष्प्रकृति, प्रतीप, परुष, रूक्ष.

Unanchor, *vt.* (नावं) मुच् 6 P. *c.*

Unanimous, *a.* एकचित्त, एकमत । -ly, *adv.* ऐकमत्येन । Unanimity *n.* एकचित्तता, ऐकमत्यं, चित्तैक्यं.

Unanswerable, *a.* अखंडनीय, अप्रत्याख्येय.

Unapparel, *vt.* विवस्त्रीकृ 8 U.

Unarm, *vt.* निःशस्त्रीकृ 8 U, निरायुधीकृ 8 U । -ed, *a.* निःशस्त्र, निरायुध.

Unartificial, *a.* अकृत्रिम, सहज.

Unassailable, *a.* अधृष्य, दुरासद; अप्रत्याख्येय, निर्विवाद.

Unassuming, *a.* अनुद्धत, विनीत, शालीन.

Unavailing, *a.* निरर्थक, निष्फल, व्यर्थ । -ly, *adv.* मुधा, वृथा.

Unavoidable, *a.* अपरिहार्य, अहार्य; अनिवार्य; अप्रतिकार्य; अवश्यंभाविन्.

Unaware, *a.* अनुपलब्ध, अनभिज्ञ; अनवधान । -s, *adv.* अकस्मात्, अकांडे, सहसा, अलक्षितं.

Unbacked, *a.* अशिक्षित.

Unbalance, *vt.* असमतोलं *a.* कृ 8 U । -d, *a.* असमतोल; उत्सूत्र, चंचल.

Unbank, *vt.* निर्भस्मीकृ 8 U.

Unbar, *vt.* निरर्गलयति *Den*; अपावृ 5 U, उद्घट् *c.*

Unbearable, *a.* अक्षंतव्य, असह्य, दुःसह.

Unbeaten, *a.* अपराजित; अनतिशयित; अक्षुण्ण.

Unbecoming, *a.* अनुपपन्न, अयुक्त, असमीचीन; अश्लील, असभ्य, ग्राम्य.

Unbedded, *a.* अक्षतयोनि, पुरुषास्पृष्ट.

Unbegotten, *a.* अज, स्वयंभू.

Unbelief, *n.* अश्रद्धा, नास्तिक्यं, पाषंडं । Unbeliever, *n.* अश्रद्धालु, नास्तिक, पाषंडिन् *m.*

Unbend, *vt.* सरलीकृ 8 U ; शिथिलीकृ 8 U । *vt.* शिथिलीभू 1 P, प्रसद् 1 P । -ing, *a.* अनम्य, अनावर्जनीय, कठोर, परुष ; दक्षिण, सौम्य, सुशील.

Unbind, *vt.* उद्ग्रंथ् 9 P, उन्मुच् 6 P. *c*, मुच् 6 P. *c*, मोक्ष् 1 P. 10 U.

Unblushing, *a.* अविनीत, निर्लज्ज, वियात । -ly, *adv.* निर्लज्जं.

Unbodied, *a.* अशरीरिन् ; अमूर्त.

Unbolt, *vt.* निरर्गलयति *Den* ; अपावृ 5 U, उद्घट् *c.*

Unbosom, *vt.* अपावृ 5 U । *vi.* हृद्गतं प्रकटयति *Den or* प्रकाश् *c.*

Unbounded, *a.* अमर्याद, निःसीम, निरवधि.

Unbridle, *vt.* वल्गाः अपहृ 1 P, वल्गाभ्यः उन्मुच् 6 P. *c* ; नियंत्रणात् मुच् 6 P. *c* । -d, *a.* उच्छृंखल, उद्दाम, अविनेय, अवश्य, उद्धत.

Unbroken, *a.* अखंड ; अविच्छिन्न, एकरूप ; अक्षत ; अशिक्षित ; अफालाहत.

Unburden, *vt.* भारं अपहृ 1 P ; हृद्गतप्रकाशनेन स्वस्थं *a.* कृ 8 U.

Uncalled, *a.* (for) अनावश्यक ; निष्प्रयोजन ; अनुपपन्न.

Uncanny, *a.* अद्भुत, गूढ, अलौकिक.

Uncase, *vt.* कोशात् उद्धृ 1 P ; अपावृ 5 U, प्रकटीकृ 8 U.

Unceasing, *a.* अनवरत, अविरत, निरंतर, सतत.

Unceremonious, *a.* अप्रश्रय, अविनीत, परुष, रूक्ष.

Uncertain, अध्रुव, अनिश्चित, संदिग्ध, साशंक ; अस्थिर, चंचल, लोल ; अनवलंबनीय.

Uncharitable, *a.* निर्घृण, परुष, रूक्ष ; दोषैकदृश्.

Unchaste, *a.* पांसुल, व्यभिचारिन्.

Uncivil, *a.* अदक्षिण, अविनीत, असभ्य.

Uncle, *n.* (paternal) पितृव्य ; (maternal) मातुल, मातृक.

Unclean, *a.* कलुष, मलिन ; पांसुल, व्यभिचारिन्.

Unclose, *vt.* अपावृ 5 U, उद्घट् *c* ; उन्मील् 1 P *c.*

Uncommon, *a.* असाधारण, असामान्य, अलौकिक, अपूर्व.

Uncommunicative, *a.* अवाचाल, अल्पभाषिन्, मौनवृत्ति, तूष्णींशील.

Uncompromising, *a.* दृढ, दृढाग्रह, दृढनिष्ट, प्रतिनिविष्ट.

Unconcern, *n.* औदासीन्यं । -ed, *a.* उदासीन.

Unconditional, *a.* ऐकांतिक, अनौपाधिक.

Unconscionable, *a.* अयोग्य; अन्याय्य; अतिमात्र, अत्यंत, प्रकाम.

Unconscious, *a.* अनुपलब्ध, अनभिज्ञ; नष्टचेतन, नष्टसंज्ञ, मूर्च्छित; अनुपलब्ध । -ly, *adv.* उपलब्धि विना । -ness, *n.* अनुपलब्धि *f*; मूर्च्छा, संज्ञानाश, संमोह.

Unconventional, *a.* आचारोपेक्षक, अनियमबद्ध.

Uncouple, *vt.* वियुज् 7 A. 10 U, विश्लिष् *c.*

Uncouth, *a.* अदक्ष, अपेशल, अशिष्ट.

Uncover, *vt.* अपावृ 5 U; उच्छद् 10 U; प्रकटीकृ 8 U, प्रकाश् *c.*

Unction, *n.* अभ्यंजनं, विलेप; चाटूक्ति *f*; सांत्वनशैली; कृत्रिमभावपूर्णता; अभिरुचि *f*.

Unctuous, *a.* क्लिन्न, चिक्कण, स्निग्ध; कृत्रिमभाव० कृत्रिमनम्रतापूर्ण.

Undaunted, *a.* निर्भय, निःशंक । -ly, *adv.* निर्भयं.

Undeceive, *vt.* भ्रमात् उन्मुच 6 P. *c*, भ्रमं निराकृ 8 U.

Undecided, *a.* अनिश्चित, अकृतनिश्चय, दोलायमान.

Undemonstrative, *a.* अस्नेहदर्शिन्, गूढभाव.

Undeniable, *a.* अप्रत्याख्येय, निर्विवाद; उत्कृष्ट.

Under, *prep.* अधः, अधस्तात् *with Gen*; *other senses exp. by* अवर; ऊन । *prefix usually exp. by* अधः०, उप० *in comp* । -most, *a.* अधम, अवम । -neath, *adv. prep.* अधः, अधस्तात्.

Underbred, *a.* अशिष्ट, असभ्य.

Underbuy, *vt.* ऊनमूल्येन क्री 9 U.

Underclothing, Undergarment, *n.* अधोवस्त्रं.

Undercurrent, *n.* अधःप्रवाह; ईषद्व्यक्तप्रवृत्ति *f*.

Underdone, *a.* असम्यक्पक्व.

Underestimate, *vt.* असम्यक् *or* न्यूनतया मूल्यं निरूप् 10 U *or* गण् 10 U.

Undergo, *vt.* अनुभू 1 P, उपगम् 1 P, भुज् 7 U, सह् 1 A; प्राप् 5 P.

Undergraduate, *n.* उपस्नातक.

Underground, *a.* भूम्यधस्तन, आंतर्भौम.

Underhand, *a.* गुप्त, गूढ, प्रच्छन्न ; अनृजु, असरल । *adv.* निभृतं, रहसि.

Underlie, *vi.* अधः शी 2 A; मूले वृत् 1 A, आधारः भू 1 P.

Underline, *vt.* अधोरेखया अंक् 10 U; स्पष्टीकृ 8 U.

Underling, *n.* अवरपदस्थ; क्षुद्र-नियोगिन् *m.*

Undermine, *vt.* सुरुंगां खन् 1 P, अधस्तात् खन् 1 P *or* क्षै *c*; निभृतं हन् *c* *or* नश् *c*; न्यूनीकृ 8 U, ह्रस् *c*.

Underplot, *n.* उपसंविधानकं.

Underrate, *vt.* न्यूनतया गण् 10 U *or* निरूप् 10 U.

Undersign, *vt.* अधस्तात् *or* तले स्वाक्षरेण अंक् 10 U *or* नाम लिख् 6 P.

Understand, *vt.* अवगम् 1 P, ग्रह् 9 P, ज्ञा 9 U, बुध् 1 P; तर्क् 10 U; अध्याहृ 1 P । -ing, *a.* प्राज्ञ, विचक्षण; *n.* अवगति *f*, उपलब्धि *f*, ग्रहणं, ज्ञानं, बोध; धी, प्रज्ञा, बुद्धि, मति *all f*; समय, संविद् *f*.

Understate, *vt.* न्यूनतया निरूप् 10 U *or* प्रतिपद् *c*, वर्णने अल्पी-कृ 8 U.

Undertake, *vt.* अंगीकृ 8 U, आरभ् 1 A, प्रारभ् 1 A; अभ्युपगम् 1 P । *vi.* प्रत्ययं कृ 8 U, पारी-भाव्यं दा 3 U । -ing, *n.* अंगी-कार; आरंभ, व्यवसाय, व्यापार; संविद् *f*; प्रतिश्रव । -r, *n.* अंत्यकर्मनिर्वाहक.

Undervalue, *vt.* न्यूनमूल्यं *a.* कृ 8 U; अवगण् 10 U, अवमन् 4 A.

Underwear, *n.* अधोवस्त्रं.

Underwood, *n.* गुल्म *mn.*

Underworld, *n.* अधोभुवनं, पातालं, रसातलं; नीचतमजनाः *pl*.

Undesigned, *a.* अनभिप्रेत, अचिंतितपूर्व, अबुद्धिपूर्वक.

Undesirable, *a.* अस्पृहणीय ; अप्रिय; अनुचित.

Undine, *n.* जलयाक्षिणी.

Undisguised, *a.* अप्रच्छन्न, निर्व्याज, व्यक्त, सरल, स्पष्ट.

Undo, *vt.* विपर्यस् , व्यत्यस् 4 U; विलुप् *c*, निष्फलीकृ 8 U; उत्सद् *c*, नश् *c*; उद्ग्रंथ् 9 P, उन्मुच् 6 P. *c*, शिथिलयति *Den* । -er, *n.* विनाश॰, हानिकारिन् *m* । -ing, *n.* विपर्यास; उत्साद, विनाश; हानिकारणं.

Undoubted, *a.* असंदिग्ध, निःसंशय; निर्विवाद; सत्य । -ly, *adv.* निःसंशयं.

Undrape, Undress, *vt.* वासांसि अपहृ 1 P, विवस्त्रीकृ 8 U.

Undue, *a.* अयुक्त, अन्याय्य ; अतिमात्र, नितांत । Unduly, *adv.* अयुक्तं ; नितांतं.

Undulate, *vi.* तरंगायते *Den*; उत्सृप् 1 P । –ing, –ory, *a.* तरंगित, तरंगिन्; निम्नोन्नत । –ion, *n.* तरंग; निम्नोन्नतत्वं.

Undying, *a.* अमर, अमर्त्य; अनश्वर, अविनाशिन्, शाश्वत; अनवरत.

Unearth, *vt.* उत्खन् 1 P; प्रकाश् *c*, प्रकटीकृ 8 U, अपावृ 5 U.

Unearthly, *a.* अलौकिक, अद्भुत; अमानुष; घोर, दारुण.

Uneasy, *a.* अस्वस्थ; चिंताकुल; उद्विग्न; चिंतोत्पादक.

Uneconomical, *a.* अपव्ययकारिन्.

Unemployment, *n.* नियोगाभाव; नियोगरहितजनाः *pl*.

Unequal, *a.* असम, विषम ।–led, *a.* अतुल-ल्य, अनुपम, असदृश, निरुपम.

Unequivocal, *a.* असंदिग्ध; व्यक्त, सरल, स्पष्ट, स्फुट.

Unerring, *a.* अप्रमादिन्, अस्खलत् ; अमोघ.

Unessential, *a.* अनावश्यक ; गौण, अप्रधान.

Uneven, *a.* असम, विषम ; निम्नोन्नत ; अयुग्म.

Unexpected, *a.* अचिंतित, अनपेक्षित ; अकांड, आकस्मिक । –ly, *adv.* अकस्मात् ; अकांडे.

Unfailing, *a.* अप्रमादशील, अभंग, अनवसादिन्, अक्षय.

Unfair, *a.* अन्याय्य, अयुक्त ; पक्षपातिन् ; असरल, सकपट.

Unfavourable, *a.* प्रतिकूल, प्रतीप.

Unfasten, *vt.* उद्ग्रंथ् 9 P, उन्मुच् 6 P, *c*; उद्घट् *c*, निरर्गलयति *Den*.

Unfeeling, *a.* निर्घृण, निष्ठुर.

Unfit, *a.* अक्षम, असमर्थ ; अनुचित, अयुक्त । *vt.* असमर्थ *a.* कृ 8 U.

Unfledged, *a.* अपरिणत, अप्रौढ.

Unfold, *vt.* प्रसृ *c*, विस्तॄ *c* ; प्रदृश् *c*; अपावृ 5 U, प्रकटीकृ 8 U.

Unfortunate, *a.* अधन्य, दुर्दैविन्, दुर्भाग्य, दैवोपहत, मंदभाग्य । –ly, *adv.* दुर्दैवेन.

Unfounded, *a.* निर्मूल, अहेतुक.

Unfurl, *vt.* प्रसृ *c*, विस्तॄ *c*.

Ungainly, *a.* अकुशल, अनिपुण.

Ungentle, *a.* कठोर, परुष, रूक्ष । –manly, *a.* अशिष्ट, असभ्य.

Ungodly, *a.* धर्मविमुख, धर्मभ्रष्ट, नास्तिक.

Ungovernable, *a.* अवश्य, अनिवार्य ; उच्छृंखल, उद्दाम ; अतिसंरंभिन्, अतिकामुक.

Ungraceful, *a.* अललित.

Ungracious, *a.* अविनीत, अशिष्ट, परुष.

Ungrateful, *a.* अकृतज्ञ, कृतघ्न.

Unguarded *a.* अरक्षित ; निःशंक ; अविमृश्यकृत, असमीक्ष्योक्त.

Unguent, *n.* अंजनं, विलेपनं, समालंभनं.

Ungula, *n.* क्षुर, खुर ; नख *mn*, खरूल । -te, *a.* खुरिन्.

Unhappy, *a.* कष्टापन्न, खिन्न, दुःखार्त, दुःखित ; दुर्दैविन्, मंद-भाग्य । Unhappiness, *n.* आपद् *f*, दुःखं, दैन्यं.

Unhealthy, *a.* अस्वस्थ, रोगार्त.

Unholy, *a.* अपवित्र, अमेध्य ; अधार्मिक, धर्मविमुख ; दुष्ट, पापात्मन्.

Unicorn, *n.* एकशृंग.

Uniform, *a.* एकरूप, एकविध, एकप्रकार ; अविकारिन्, अविशेष, सम । *n.* वर्गीयवेष । -ity, *or* एकरूपता, ऐकविध्यं । -ly, *adv.* एकरूपेण.

Unify, *vt.* एकीकृ, एकरूपिणं *a.* कृ 8 U । Unification, *n.* एकतासाधनं.

Uninhabited, *a.* निर्जन, विजन.

Uninviting, *a.* अरुचिकर, अप्रिय, अरम्य.

Union, *n.* ऐक्यं, संधि *m*, संगम, संयोग, संहति *f*; संघ, संघात । Trade U., कर्मकरसंघ.

Unique, *a.* अद्वितीय, अपूर्व । -ly, *adv.* अपूर्वं.

Unison, *n.* स्वरसंवाद ; ऐकमत्यं । -al, -ant, *a.* संवादिन् ; एकस्वर.

Unit, *n.* एक ; व्यक्ति *f*; प्रमापक-भाग । -ary, *a.* एकात्मक, अभिन्न.

Unite, *vt.* एकीकृ 8 U, (सं०) युज् 7 A. 10 U, संहन् 2 P, संश्लिष् *c*, संघट् *c* । *vi.* एकीभू 1 P, संयुज् *Pass*, संश्लिष् 4 P । -d *a.* संयुक्त, संहत । -dly, *adv.* संभूय, एकीभूय.

Unity, *n.* एकता, अद्वैतं ; ऐकमत्यं, एकचित्तता, ऐक्यं, सख्यं.

Universe, *n.* विश्वं, जगत् *neu*, जगती, त्रिभुवनं । Universal, *a.* विश्व, सार्वलौकिक ; सर्वव्यापिन्, सार्वत्रिक ; सर्वगत.

University, *n.* विश्वविद्यालय, विद्यालयसंस्था.

Unjoin, *vt.* वियुज् 7 A. 10 U, विश्लिष् *c*.

Unkempt, *a.* मलिनवेष, अप्र-साधित ; अशिष्ट.

Unkind, *a.* कठोर, निर्घृण, परुष.

Unlearn, *vt.* विस्मृ 1 P ; चित्तात् बहिष्कृ 8 U ; (दुर्व्यसनं) त्यज् 1 P.

Unless, *conj.* नो···चेत्, यदि···न.

Unlicked, *a.* अशिष्ट, असभ्य, वियात.

Unlikely, *a.* अशक्य, असंभव, असंभाव्य.

Unload, *vt.* भारं अपनी 1 P.

Unlock, *vt.* उद्घट् *c*, अपावृ 5 U, प्रकाश् *c*.

Unloose, *vt.* उन्मुच्, मुच् 6 P. *c*, मोक्ष् 10 U.

Unlucky, *a.* दुर्दैविन्, मंदभाग्य.

Unmake *vt.* उत्सद् *c*, विनश् *c*; विलुप् *c*.

Unman, *vt.* निर्वीर्य *a. or* निःसत्त्वं *a.* कृ 8 U.

Unmannerly, *a.* अशिष्ट, असभ्य, उद्धत, वियात.

Unmoor, *vt.* (नावं) मुच् 6 P. *c*.

Unmoved, *a.* दृढ, स्थिरमति, असंक्षुब्ध.

Unnatural, *a.* निसर्गविरुद्ध ; अपरूप, विलक्षण ; कृत्रिम, असहज.

Unnavigable, *a.* अनाव्य.

Unnecessary, *a.* अनावश्यक ; निष्प्रयोजन ; उद्वृत्त.

Unnerve, *vt.* निर्वीर्य *a. or* दुर्बलं *a.* कृ 8 U.

Unnumbered, *a.* अगणित ; असंख्य

Unparalled, Unprecedented, *a.* अपूर्व ; निरुपम.

Unpleasant, *a.* अप्रिय, अरम्य, बीभत्स.

Unprincipled, *a.* भ्रष्टाचार, दुष्ट, खल, पिशुन, दुर्वृत्त.

Unprofitable, *a.* निष्फल, अहित.

Unpromising, *a.* सिद्ध्यसूचक.

Unprompted, *a.* ऐच्छिक, इच्छापूर्वक.

Unqualified, *a.* अक्षम, असमर्थ ; अपरिपूर्ण, अनिपुण.

Unravel, *vt.* उद्ग्रंथ् 9 P; तंतून् पृथक्कृ 8 U; विशदीकृ, स्पष्टीकृ 8 U.

Unread, *a.* अपंडित, निरक्षर, अशिक्षित.

Unreal, *a.* अवास्तविक, अतथ्य ; मायामय ; काल्पनिक.

Unreason, *n.* मूढता, मौर्ख्य, मोह ।
-able, *a.* अनुपपन्न, अयोग्य ; अविवेकिन्.

Unreined, *a.* अनियंत्रित ; उच्छृंखल, उद्दाम.

Unremitting, *a.* अनवरत, अविरत, अविश्रांत.

Unrepair, *n.* जीर्णावस्था.

Unreserved, *a.* सरल, व्यक्तभाव.

Unrest, *n.* अशांति *f,* अस्वास्थ्यं, आकुलता, विक्षोभ, वैमनस्यं.

Unrestrained, *a.* निरंकुश ; उच्छृंखल, उद्दाम.

Unriddle, *vt.* विशदीकृ 8 U, विवृ 5 U.

Unrighteous, *a.* अन्याय्य ; दुष्ट, पाप.

Unrivalled, *a.* अतुल्य, अप्रतिम, अप्रतिरूप ; अनतिशयित.

Unroll, *vt.* प्रसृ *c,* विस्तॄ *c.*

Unruly, *a.* अविनेय ; निरंकुश, उद्दाम, अनियंत्रित ; तुमुलकारिन्.

Unsafe, *a.* संकटाक्रांत, सांशयिक.

Unsavoury, *a.* अरुचिकारक, बीभत्स ; अस्वादु, नीरस.

Unscrupulous, *a.* अधर्मनिष्ट, अन्याय्य, अनीतिपर.

Unseal, *vt.* उन्मुद्रयति *Den* ; उद्घट् *c* ; व्यादा 3 U.

Unseeing, *a.* अंध.

Unseemly, *a.* अनुचित, अनुपपन्न, अयुक्त.

Unselfish, *a.* स्वार्थत्यागिन्, स्वार्थविमुख.

Unset, *vt.* (रत्नं) आधारात् उद्धृ 1 P । *a.* अखचित.

Unsettle, *vt.* आस्थिरीकृ 8 U, आकुलीकृ 8 U, संक्षुभ् *c.*

Unshaken, *a.* अविचालित ; दृढ, स्थिर.

Unshapely, *a.* अपरूप, कुरूप, विरूप.

Unsheathe, *vt.* कोशात् उद्धृ 1 P.

Unship, *vt.* नौकायाः उत्तॄ *c or* अवतॄ *c.*

Unsightly, *a.* कुरूप, अप्रियदर्शन, दुर्दर्शन.

Unsophisticated, *a.* अविदग्ध, मुग्ध, सरल ; अदूषित.

Unsound, *a.* जर्जर, जीर्ण ; अविश्वसनीय ; रोगार्त, अस्वस्थ ; अनुपपन्न.

Unsparing, *a.* मुक्तहस्त ; निर्घृण, निर्दय.

Unspeakable, *a.* अवाच्य, अवद्य, अवर्णनीय.

Unspotted, *a.* निष्कलंक, निर्दोष, निर्मल.

Unsteady, *a.* अदृढ, अस्थिर, चंचल, लोल.

Unstrained, *a.* सहज, स्वाभाविक, ऐच्छिक.

Unstring, *vt.* अपज्यं *a.* कृ 8 U; उद्ग्रंथ् 9 P.

Unsubstantial, *a.* अवास्तविक, वितथ, मायामय, काल्पनिक.

Unsuccessful, *a.* निष्फल; अकृतार्थ, अप्राप्तकाम; पराभूत.

Unsuitable, *a.* अनुचित, अनुपपन्न, अयुक्त.

Unsullied, *a.* अदूषित, निर्दोष, निष्पाप, निर्मल.

Unswear, *vt.* (स्ववचनं) सशपथं निराकृ 8 U.

Unswerving, *a.* अविचल, दृढ, स्थिर.

Untaught, *a.* अशिक्षित, निरक्षर, अज्ञ.

Untenable, *a.* असमर्थनीय, अरक्षणीय.

Untie, *vt.* उद्ग्रंथ् 9 P, शिथिलयति *Den.*

Until, *prep.* यावत्, आ *in comp. or with abl.*

Untimely, *a.* अकाल, असमयोचित, आकालिक.

Unto, *prep. See* "To".

Untold, *a.* अनिवेदित; अगण्य, असंख्य.

Untoward, *a.* अभद्र, अमंगल, अशुभ; दुराग्रहिन्, प्रतीप.

Untroubled, *a.* निराकुल, अक्षुब्ध, शांत.

Untrue, *a.* अनृत, असत्य; असत्यसंध, विश्वासघातिन्। Untruth, *n.* अनृतं, असत्यं, अनृतभाषणं; –ful, *a.* अनृतवादिन्.

Unusual, *a.* असामान्य, अपूर्व, असाधारण.

Unvarnished *a.* अनलंकृत, स्पष्ट, स्फुट, यथार्थ.

Unveil, *vt.* अवगुंठनं अपनी 1 P; अपावृ 5 U, प्रकाश् *c.*

Unwarrantable, *a.* अक्षम्य, असमर्थनीय.

Unwavering, *a.* अविचल, दृढ, स्थिर.

Unwell, *a.* अभ्यमित, अस्वस्थ, रुग्ण, सामय.

Unwholesome *a.* अपथ्य; अहितावह, आचारदूषक.

Unwieldy, *a.* सुमहत्, दुर्योजनीय.

Unwilling, *a.* अनिच्छु, विमुख.

Unwind, *vt.* उद्ग्रंथ् 9 P, उन्मुच् 6 P. *c.*

Unwinking, *a.* अनिमेष; जागरूक.

Unwise, *a.* मुग्ध, मूढ, मूर्ख.

Unworthy, *a.* अनर्ह, अयोग्य.

Unyielding, *a.* अवशंगम, दृढविरोधिन्.

Up, *adv. prep.* उच्चैः, उपरि, ऊर्ध्वं। *n.* Ups and downs, पातोत्पात, विपरिवर्तनं। –and-down, *a.* पातोत्पातिन्, विपरिवर्तिन्। To come, move u. in the world, समृद्धिं प्राप् 5 P। Not u. to his job, कार्यनिर्वाहणासमर्थ। U. to, व्यग्र, व्यापृत। U. to date,

अद्यावधि । To come u. with, (पश्चादागम्य) समासद् *c or* अतिक्रम् 1 U. 4 P.

Upbear, *vt.* अवष्टंभ् 9 P, उत्तंभ् 9 P, धृ 10 U, भृ 3 U.

Upbraid, *vt.* अधिक्षिप् 6 P, उपालभ् 1 A, गर्ह् 1. 10 A, निर्भर्त्स् 10 A, परिवद् 1 P । -ing, *n.* उपालंभ, गर्हणं, निर्भर्त्सना.

Upbringing, *n.* शिक्षणं, विनयनं.

Upcountry, *a.* आंतर्देशीय.

Upheaval, *n.* संक्षोभ, विप्लव.

Uphill, *a.* दुष्कर, दुःसाध्य.

Uphold, *vt.* अवष्टंभ् 9 P, उत्तंभ् 9 P; द्रढयति *Den,* समर्थ् 10 U; अनुमन् 4 A, अनुमुद् 1 A.

Upholster, *vt.* आच्छद् 10 U, आवरणैः सनाथीकृ 8 U.

Upkeep, *n.* धारणं, रक्षणं.

Upland, *n.* अधित्यका.

Uplift, *vt.* उत्था *c,* उन्नम् *c.*

Upon, *prep.* उपरि *etc. See* "On".

Upper, *a.* उपरितन, ऊर्ध्व, उत्तर । *n.* (उपानहः) ऊर्ध्वभाग । To get the u. hand, पराभू 1 P, वशीकृ 8 U, प्रभुत्वं प्राप् 5 P । On one's u.s, विपद्ग्रस्त, दैन्यापन्न.

Uppish, *a.* अवलिप्त, उद्धत, साटोप.

Upraise, *vt.* उत्तुल् 10 U, उत्था *c,* उन्नम् *c.*

Upright, *a.* उच्छ्रित, उत्तान; अनत, उन्नत; न्यायिन्, सत्यव्रत; धर्म्य, न्याय्य । -ly, *adv.* उच्छ्रितं, उत्तानं.

Uprising, *n.* जनतोपप्लव, प्रजाक्षोभ, राज्यविप्लव.

Uproar, *n.* कोलाहल, तुमुलं, संक्षोभ, संकुलं । -ious, *a.* तुमुलकारिन्.

Uproot, *vt.* उन्मूल् 10 U, उच्छिद् 7 P; उत्पट् 10 U.

Upset, *vt.* अधोमुखीकृ 8 U, विपर्यस् 4 U; आकुलीकृ 8 U, संक्षुभ् *c.*

Upshot *n.* उदर्क, परिणाम, पर्यवसानं, फलं.

Upside-down, *adv.* अधोमुखं.

Upstairs, *adv.* ऊर्ध्वकोष्ठ *acc. or loc.*

Upstart, *n.* नवर्द्धिगर्वित, नवसमृद्ध, नवविभवोद्धत.

Uptake, *n.* अवगम, बोध.

Upward, *a.* उपरिचर, ऊर्ध्वगामिन्, ऊर्ध्व । *adv.* (*also* -s) ऊर्ध्वं, उच्चैः, उपरि । U.s of, आधिक.

Uranæmia, *n.* मूत्रदोष.

Uranography, *n.* नभश्चरवर्णनं ।

Uranology, *n.* ज्योतिःशास्त्रं.

Urban, *a.* नगरीय, नागरेयक.

Urbane, *a.* नागर, नागरिक, शिष्ट, सभ्य । Urbanity, *n.* दाक्षिण्यं, शिष्टता, सौजन्यं.

Urchin, *n.* दुर्ललितशिशु *m*; बटु *m*, माणवक; शल्यकंठ.

Ureter, Urethra, *n.* मूत्रनाली-मार्ग । Ureteritis, Urethritis, *n.* मूत्रनालीपाक.

Urge, *vt.* प्रचुद् 10 U, प्रणुद् 6 P. *c*; प्रवृत् *c*, प्रेर् *c*; साग्रहं प्रार्थ् 10 U *or* प्रच्छ् 6 P ।–ncy, *n.* अविलंब्यता, आत्ययिकता । –nt, *a.* अविलंब्य, आत्ययिक; –ly, *adv.* निर्बंधेन.

Urine, *n.* मूत्रं, देहवारि *neu*, मेह, प्रस्राव । Uric, *a.* मूत्रजात । Urinal, *n.* मूत्रपात्रं; मेहनशाला, ०स्थानं । Urinary, *a.* मूत्र-विषयक । Urinate, *vi.* मूत्रोत्सर्गं कृ 8 U, मूत्रयति *Den* । Urination, *n.* मूत्रोत्सर्ग, मेहनं.

Urn, *n.* (अस्थि०, भस्म०) कुंभ, कलश.

Ursa Major, *n.* सप्तर्षिमंडलं, सप्तर्षयः *pl*.

Ursine, *a.* ऋक्षोपम; अतिलोमश.

Usage, *n.* व्यवहार; प्रयोग; रूढि *f*.

Use, *n.* उपयोग, प्रयोजनं; उपभोग, सेवनं; अभ्यास । *vt.* उपयुज्, प्रयुज् 7 A. 10 U, व्यापृ *c*; उपभुज् 7 U, सेव् 1 A; उपचर् 1 P । *vi.* *Exp. by ordinary forms with* नित्यं, पूर्वं *etc.* । –ful, *a.* उपयुक्त, उपयोगिन्; उपकारक; फलप्रद, हितावह; –ly, *adv.* सोप-योगं, सफलं । –less, *a.* निरुपयोग, निष्प्रयोजन, निष्फल, निरर्थक; –ly, *adv.* मुधा, वृथा.

Usher, *n.* दौवारिक, प्रति(ती)हार । *vt.* प्रविश् *c*; आगमनं, उद्भवं, *etc.* सूच् 10 U *or* प्रकाश् *c*.

Ustion, *n.* दहनं.

Usual, *a.* साधारण, सामान्य, व्यावहारिक; आभ्यासिक, प्रायिक । –ly, *adv.* प्रायः, बहुशः, साधारणतः

Usufruct, *n.* उपयोगाधिकार, भोगाधिकार.

Usurer, *n.* कुसीदक, कुसीदिन् *m*, वार्द्धुषिक, वार्द्धुषिन् *m*, वृद्ध्या-जीव । Usurious, *a.* कौसीद, सवृद्धिक । Usury, *n.* कुसीदं, कौसीद्यं, वृद्धिजीवनं, ०जीविका.

Usurp, *vt.* बलात्कारेण *or* अधिकारं विना ग्रह् 9 U *or* आत्मसात्कृ 8 U । –ation, *n.* बलाद्ग्रहणं । –er, *n.* बलाद्ग्राहिन् *m*.

Utensil, *n.* उपकरणं, पात्रं, भांडं.

Uterine, *a.* योनिविषयक; सहोदर, सोदर, सोदर्य । Uteritis, *n.* गर्भाशयपाक । Uterus, *n.* गर्भ-कोश, गर्भाशय, योनि *f*.

Utilitarianism, *n.* सुखमात्रप्रयोजनाचारवाद.

Utility, *n.* उपयुक्तता, उपकारकता। Utilize, *vi.* उपयुज्, प्रयुज् 7 A. 10 U। Utilization, *n.* उपयोग.

Utmost, *a.* परम; दूरतम । *n.* परा काष्ठा *or* कोटि *f.*

Utopia, *n.* काल्पनिकराज्यं°, स्थानं। -n, *a.* काल्पनिक.

Utter, (1) *a.* परिपूर्ण, संपूर्ण; अत्यंत, नितांत, परम। -ly, *adv.* साकल्येन, परिपूर्णं; नितांतं, अत्यंतं.

Utter, (2) *vt.* उच्चर् *c*, उदीर् *c*, वच् 2 P, वद् 2 P; कूटनाणकादिकं प्रचल् *c* । -ance, *n.* उच्चारणं, उदीरणं; भाषणं, वचनं, उक्ति *f.*

Uvula, *n.* अलिजिह्वा, लंबिका, शुंडिका, सूना.

Uxorious, *a.* भार्यासक्त, भार्यावश। -ness, *n.* भार्यासक्ति *f* । Uxorial, *a.* भार्याविषयक.

V

Vacant, *a.* रिक्त, शून्य; अनध्युषित; अस्वामिक; त्यक्तोद्यम; जड, मंद । Vacancy, *n.* रिक्तता, शून्यता; जाड्यं; अनध्युषितस्थानं; अस्वामिकं अधिकारपदं । Vacate, *vt.* उज्झ् 1 P, त्यज् 1 P; मुच् 6 P; विलुप् *c*। Vacation, *n.*अध्ययन°, व्यवहारविश्रांतिकाल.

Vaccinate, *vt.* गव्यद्रव्यं निविश् *c* *or* संक्रम् *c* । Vaccine, *n.* संक्रमणीयं गव्यद्रव्यं *or* रोगद्रव्यं.

Vacillate, *vi.* दोलायते *Den*, द्वैधीभू 1 P, अस्थिरमत्या वृत् 1 A *or* आचर् 1 P। Vacillating, *a.* दोलायमान, अस्थिर । Vacillation, *n.* अनिश्चय, अस्थैर्य.

Vacuous, *a.* रिक्त, शून्य; जड, मूढ; विकारहीन.

Vacuum, *n.* शून्यं.

Vade-mecum, *n.* नित्योपयुक्तग्रंथ.

Vagabond, *a. n.* नित्यविहारिन्, नित्यपर्यटनकृत्, अस्थानिन्; *a.* निष्प्रयोजन, स्वैर; *n.* खल, धूर्त, शठ । -age, -ism, *n.* नित्यपर्यटनं; स्वैराचार.

Vagary, *n.* विचित्रकल्पना, °भावना, छंद.

Vagina, *n.* योनि *f*। -l, *a.* योनिविषयक.

Vagitus, *n.* (अर्भकस्य) प्रथमरुदनं.

Vagrant, *a. n.* अस्थानिन्, नित्यपर्यटनकृत्, व्यवसायत्यागिन्; *a.* अनियंत्रित, निरंकुश। Vagrancy, *n.* नित्यपर्यटनं.

Vague, *a.* अव्यक्त, अस्पष्ट, अस्फुट; अनिश्चित, संदिग्ध । -ly, *adv.*

अस्पष्टं, संदिग्धं, अनिश्चयेन । –ness, *n.* अस्पष्टत्वं; अनिश्चय, संदिग्धता.

Vain, *a.* शून्य, अवास्तविक, मायामय, असार, तुच्छ; निरर्थक, निष्फल, व्यर्थ; अवलिप्त, गर्वित, दृप्त, अहंकारिन् ; मुग्ध, मूढ । –ly, *adv.* (*also* "In v.") निरर्थकं, निष्फलं, मुधा, वृथा । Vanity, *n.* असारता, तुच्छता, निष्फलत्वं, वैयर्थ्यं; वृथाभिमान, अहंकार, अवलेप, गर्व, दर्प; आडंबर, विलसितं.

Vainglory, *n.* अतिगर्व, दर्पोद्रेक; विकत्थनं; वृथाडंबर । Vainglorious, *a.* अतिगर्वित, दर्पाध्मात; विकत्थनशील; –ly, *adv.* अतिगर्वेण.

Valance, *n.* शय्यावितानं.

Vale, (1) *n.* उपत्यका, दरी.

Vale, (2) *int.* शिवास्ते पंथानः सन्तु.

Valediction, *n.* आपृच्छा, आमंत्रणं । Valedictory, *a.* आमंत्रणात्मक.

Valet, *n.* परिचारक.

Valetudinarian, *a.* अशक्त, दुर्बल, सदातुर, सदारुग्ण; आरोग्योत्कंठ । *n.* रोगार्त, रोगिन् *m.*

Valiant, *a.* धीर, धैर्यशील, निर्भय, विक्रांत, वीर, शूर, साहसिक । –ly, *adv.* धैर्येण, निर्भयं, साहसेन.

Valid, *a.* उपपत्तिमत्, निरुत्तर, प्रबल, युक्त, सप्रमाण, सयुक्तिक । –ity, *n.* प्राबल्यं, प्रामाण्यं, सयुक्तिकता । –ly, *adv.* प्रबलं, उपपत्तिपूर्वं.

Valise, *n.* हस्तपेटिका, ०मंजूषा.

Valley, *n.* उपत्यका, दरी.

Vallum *n.* प्राकार, वप्र, वरण, साल; भ्रू *f.*

Valour, *n.* धैर्यं, शौर्यं; पराक्रम, विक्रम, साहसं । Valorous, *a.* धीर, पराक्रमिन्, वीर, शूर, साहसिक; –ly, *adv.* धैर्येण, निर्भयं.

Value, *n.* अर्घ, अर्हा, अवक्रय, मूल्य, वस्न *mn*; गौरवं, माहात्म्यं; अर्थ, उद्देश, भाव । *vt.* मूल्य क्लृप् *c or* निरूप् 10 U; आदृ 6 A, पूज् 10 U, बहु मन् 4 A, मह् 10 U । Valuable, *a.* बहुमूल्य, महार्घ; गुणोपेत, बहुमत, मान्य । Valuation, *n.* मूल्यकल्पनं, अर्घनिरूपणं, ०निर्णय; (निर्णीत) मूल्यं । –less, *a.* तुच्छ.

Valve, *n.* पिधानं, द्वारं.

Vambrace, *n.* प्रकोष्ठत्राणं.

Vamose, *vi.* पलाय् 1 A, निभृतं अपया 2 P.

Vamp, (1) *vt.* नवीकृ 8 U.

Vamp, (2) *n.* कटिचपला, विलासिनी, मोहिनी । *vi.* विलासं

कृ 8 U, हिल् 1 P। vt. मुह् c, (वि०) प्रलुभ् c.

Vampire, n. रक्तचूषकजतुका; रक्तचूषकपिशाच.

Van, (1) n. शकट mn.

Van, (2) n. अग्रभाग, नासीरं; (also Vanguard) नासीरचराः pl., सेनामुखं.

Van, (3) n. प्रस्फोटनव्यजन.

Vandal, n, शिल्पनाशिन् m। -ism, n. शिल्पध्वंसनं.

Vane, n. वायमार्गदर्शककेतु m.

Vanish, vi. अकस्मात् अदर्शनं प्राप् 5 P, अंतर्गम् 1 P, तिरोधा 3 U, तिरोभू 1 P.

Vanquish, vt. अभिभू 1 P, जि 1 P, पराजि 1 A, पराभू 1 P, विजि 1 A; दम् c; खंड् 10 U, निरुत्तरीकृ 8 U। -ment, n. पराजय, पराभव.

Vantage, n. लाभ, आनुकूल्यं; अनुकूलावसर, अनुकूलस्थानं.

Vapid, a. अस्वादु, नीरस, विरस। -ity, n. नीरसता.

Vapour, n. बाष्प; कल्पनामात्रं। vi. बाष्पं उद्गृ 6 P; विकत्थ् 1 A। Vaporiferous, a. बाष्पधारिन्। Vaporize, vt. बाष्पीकृ 8 U। Vaporous, Vapory, a. बाष्पपूर्ण, ०मय; अवास्तविक, मायामय, असार.

Vapulation, n. ताडनं.

Vaquero, n. गोप, गोपाल, बल्लव.

Variable, a. परिवर्तिन्, विकारिन्; अस्थिर, चंचल, चपल, चल, लोल। Variability, n. विकारित्वं; अस्थैर्य, चंचलता.

Variance, n. विप्रतिपत्ति f, विमति f, विरोध, विसंवाद, वैमत्यं; कलह, वैरं.

Variant, a. भिन्न; विकारिन्। n. रूपांतरं, पाठांतरं, etc.

Variation, n. परिवर्तनं, भेद, विकार, विक्रिया, रूपांतरं, स्थित्यंतरं.

Varicella, n. क्षुद्रमसूरिका.

Varicoloured, a. नानावर्ण, विविधवर्ण, विचित्र, चित्रवर्ण, कर्बुर.

Varicose, a. उच्छून। Varix, n. शिराशोथ.

Variegate, vt. कर्बुरीकृ 8 U, कल्मापयति Den, चित्र् 10 U। -d, a. कर्बुर, कर्बुरित, कल्माष, किर्मीर, चित्र, नानावर्ण, विचित्र, शबल.

Variety, n. नानाविधत्वं, वैचित्र्यं; भिन्नवस्तुजातं; भेद, विशेष.

Variola, n. मसूरिका, शीतला-ली। -tion, n. मसूरिकाद्रव्यसंक्रामणं.

Variorum, a. विविधटीकोपेत.

Various, *a.* नानाविध, नानाप्रकार, विविध; अनेक, भिन्न । -ly, *adv.* विविधं, नानाप्रकारं.

Varlet, *n.* परिचारक; जाल्म, धूर्त, शठ.

Varmint, *n.* हानिकरजन, ०पशु, *etc.*

Varnish, *n.* कुक्कुभ, तेजोद्रव्यं, ०लेप; तेजस् *neu*; बाह्यशोभा; अपराधादिकस्य गोपनं । *vt.* कुक्कुभेन लिप् 6 P; गुप् 1 P.

Varus, *n.* यौवनकंटक, ०पिटका.

Vary, *vt.* अन्यथाकृ 8 U, परिवृत् *c*, विकृ 8 U । *vi.* अन्यथाभू 1 P, परिवृत् 1 A, भिद् *Pass*, विकृ *Pass*, विपर्यस् 4 P, रूपांतरं *or* स्थित्यंतरं प्राप् 5 P। Varied, *a.* भिन्न; विविध, नानाप्रकार.

Vascular, *a.* धमनी०, नाडीविषयक; धमन्यात्मक.

Vase, *n.* कलश, कुंभ, घट, पात्रं.

Vasoconstrictor, *a.* धमनीसंकोचक । Vasodilator, *a.* धमनीस्फीतिकारिन्.

Vassal, *n.* परायत्तभूमिभोगिन् *m*; दास; वशवर्तिन् *m*; पामरजन । -age, *n.* पराधीनता; दास्यं.

Vast, *a.* अतिमहत्, अतिविस्तीर्ण, अतिविशाल, सुमहत्; असंख्य, अपरिमित । *n.* अतिविस्तार । -ly *adv.* अत्यंतं, अतिमात्रं.

Vat, *n.* बृहद्भांडं; मद्यसंधानपात्रं.

Vaticinate, *vi.* अनागतं कथ् 10 U *or* निविद् *c* । -ion, *n.* अनागतकथनं, भविष्यद्वाद.

Vault, (1) *vi.* दंडसाहाय्येन उत्प्लु 1 A.

Vault, (2) *n.* छदिराभोग, वितानाभोग, गगनाभोग; गुप्ति *f*, भूमिगृहं । -ed, *a.* आभुग्न.

Vaunt, *vi.* विकत्थ् 1 A । *vt.* सविकत्थनं दृश् *c or* वर्ण् 10 U । -er, *n.* आत्मश्लाघिन् *m*.

Veal, *n.* गोवत्समांसं.

Vedette, *n.* नासीररक्षक.

Veer, *vi.* गतिं *or* मार्गं परिवृत् *c*; मत्यंतरं प्राप् 5 P.

Vegetable, *n.* शाक, शिग्रु *m*, हरितक । V. kingdom, औषधिवर्ग । Vegetal, *a.* औद्भिद, शाकविषयक । Vegetarian, *n.* शाकाहारिन्; -ism, *n.* शाकाहार। Vegetate, *vi.* औषधिरिव वृध् 1 A; अत्यालस्येन वृत् 1 A । Vegetation, *n.* औषधयः, वनस्पतयः *pl.*

Vehement, *a.* उत्कट, संरंभिन्, सरभस; प्रचंड, प्रबल । -ly, *adv.* सरभसं, प्रबलं । Vehemence, *n.* आवेग, संरंभ; प्रचंडता.

Vehicle, *n.* प्रवहणं, यानं, रथ, स्यंदन; आधारद्रव्यं । Vehicular, *a.* यानविषयक.

Veil, *n.* अवगुंठनं, अवगुंठिका, आवरकं, तिरस्करिणी, निरिंगिणी; व्यपदेश, व्याज । *vt.* अवगुंठ् 10 U; आच्छद् 10 U, आवृ 5 U, पिनह् 4 U; अपह्नु 2 A, गुप् 1 P.

Vein, *n.* इलिका, धमनी, नाडि-डी *f*, रक्तवाहिनी, शि(सि)रा; रेखा; धातुस्तर; वृत्ति *f* । -y, *a.* शिराल.

Veld, Veldt, *n.* तृणकीया, शाद्वलप्रस्तार.

Velitation, *n.* अल्पयुद्धं, ०विवाद.

Velleity, *n.* अल्पेच्छा.

Vellicate, *vi.* स्पंद् 1 A, स्फुर 6 P.

Vellum, *n.* चर्मपत्रं, झिल्ली.

Velocipede, *n.* पादप्रेरितयानं.

Velocity, *n.* क्षिप्रता, शैघ्र्यं; जव, रंहस् *neu*, वेग । Velocimeter, *n.* वेगमापकयंत्रं.

Velum, *n.* प्रतनुत्वच् *f*; मृदुतालु *neu.*

Velure, Velvet, *n.* कौशेयपट.

Venal, *a.* उत्कोचवश, धनमोहनीय.

Venatic, *a.* मृगयाविषयक.

Vend, *vt.* विक्री 9 A, विपण् 1 A । -ee, *n.* क्रेतृ *m*, ग्राहक । -er, -or, *n.* विक्रयिन् *m*, विक्रेतृ *m* । -ible, *a.* पण्य, विक्रयार्ह.

Vendetta, *n.* कुलवैरं.

Veneer, *n.* सुकाष्ठस्तरेण *or* कुक्कुभादिकेन आच्छद् 10 U; (दोषादिकं) गुप् 1 P । *n.* काष्ठस्तराच्छादनं; कुक्कुभ; बाह्यशोभा.

Venenate, *a.* विषदिग्ध.

Venerable, *a.* आदरणीय, नमस्य, पूज्य, मान्य । Venerate, *vt.* आदृ 6 A, पूज् 10 U, भज् 1 U, मह् 10 U, संमन् *c* । Veneration, *n.* आदर, पूजा, भक्ति *f*, संमान.

Venereal, *a.* मैथुनविषयक, मैथुनोत्पन्न । V. disease, उपदंश । Venerean, Venereous, *a.* कामुक, रतासक्त, लंपट; वाजीकर । Venery, (1) *n.* मैथुनं.

Venery, (2) *n.* आखेट, आच्छोदनं, मृगया.

Venesection, *n.* शिराच्छेद; रुधिरमोचनं.

Vengeance, *n.* (प्रति०) निर्यातनं, प्रतिद्रोह, प्रत्यपकार । With a v., सरभसं; अतिमात्रं, अत्यंतं । Vengeful, *a.* निर्यातनेच्छु, जिघांसु, प्रतिद्रोहपर.

Venial, *a.* क्षंतव्य, क्षमार्ह, मर्षणीय; अल्प । -ity, *n.* क्षमार्हता.

Venison, *n.* हरिणमांसं.

Venom, *n.* क्ष्वेड, गर *mn*, गरल *mn*, जांगुलं, विषं; अभिद्रोह, पैशुन्यं । -ed, *a.* विषदिग्ध । -ous, *a.* विषमय, विषदिग्ध, विषाक्त, सगर; ईर्ष्यालु, द्रोहबुद्धि, पिशुन, मत्सरिन्.

Venose, Venous, *a.* धमनीवाहित; शिरात्मक, ०विषयक.

Vent, *n.* वातरंध्रं; निर्गमद्वारं; प्रकटनं, प्रकाशनं । *vt.* रंध्रं कृ 8 U; उद्गॄ 6 P, उद्वम् 1 P; (*also* "To give v. to") आविष्कृ, प्रकटीकृ 8 U । *vi.* श्वासार्थं जलात् उन्मज्ज् 1 P । -age, *n.* वातनिर्गम; प्रकटनं, प्रकाशनं । -hole, *n.* वातरंध्रं, वातायनं.

Venter, *n.* उदरं; योनि *f*; मातृ *f* । Ventral, *a.* उदरविषयक; उदरोपरितन.

Ventiduct, *n.* आंतर्भौमः वातमार्ग.

Ventilate, *vt.* वायुना पूर् 10 U; प्रकटयति *Den*, प्रकाश् *c* । -ion, *n.* वायुपूरणं; प्रकाशनं । -or, *n.* वायुपूरकयंत्रं.

Ventose, *a.* वातल, वातुल.

Ventriloquism, *n.* वाणी०, ध्वनिविडंबनं । Ventriloquist, *n.* ध्वनिविडंबक.

Venture, *n.* साहसं, साहसिकारंभ; ग्लह, पण । *vt.* संशये पत् *c*; उत्सह् 1 A, साहसं कृ 8 U । At a v., यदृच्छया; पूर्वचिंतां विना । -some, Venturous, *a.* साहसिक; -ly, *adv.* साहसेन.

Venue, *n.* अपराधनिर्णयस्थानं; संकेत०, संमेलनस्थानं.

Venus, *n.* (Astronomy) असुराचार्य, उशनस्, कवि, तिर्यग्गामिन्, भार्गव, शुक्र *all m.*

Veracious, *a.* सत्यभाषिन्, सत्यवादिन्; सत्य, अवितथ, तथ्य, यथार्थ । Veracity, *n.* सत्यभाषित्वं; सत्यता.

Veranda(h), *n.* अलिंद, पिंडक, प्रघ(घा)ण.

Verb, *n.* आख्यातं, क्रियापदं । -al, *a.* शाब्द, शाब्दिक; वाचिक; उक्त, अलिखित; मूलाक्षरबद्ध, मूलशब्दानुवर्तिन्; आख्यातविषयक । -ly, *adv.* वाचा; शब्दशः

Verbalism, *n.* शब्दमात्रपरीक्षा, ०विचार । Verbalist, *n.* शब्दमात्रापेक्षिन् *m.*

Verbalize, *vt.* आख्यातीकृ 8 U.

Verbatim, *adv.* शब्दशः, अक्षरशः, यथाशब्दं.

Verbiage, *n.* वृथाशब्दभार, ०प्रपंच, ०विस्तर.

Verbose, *a.* वृथाशब्दभारोपेत, अतिप्रपंचित; अतिप्रपंचक, दीर्घसूत्र । Verbosity, *n.* वृथाप्रपंचनं, दीर्घसूत्रता.

Verdant, *a.* प(पा)लाश, हरित; शाद्वल; अज्ञ, मुग्ध.

Verdict, *n.* अपराधनिश्चय, दंडादेश, आधर्षणं, तीरणं; अवधारणा, निर्णय.

Verdigris, *n.* ताम्रकिट्टं.

Verdure, *n.* शाद ; शाद्वलता । Verdurous, *a.* शाद्वल.

Verecund, *a.* लज्जाशील, विनीत, शालीन । –ity, *n.* विनय, शालीनता.

Verge, *n.* उत्संग, परिसर, पर्यंत, प्रांत ; दंड । *vi.* प्रवणीभू 1 P ; आसन्न°, °उन्मुख, °प्राय *in comp. with* अस् 2 P, भू 1 P, *etc. e. g.* आसन्नपतनं, विनाशोन्मुखं, पतनप्रायं तत्कुलं भवति । –r, *n.* दंड°, वेत्रधर ; देवालयप्रतिहार.

Veridical, *a.* सत्यवादिन् ; अवितथ, सत्य । Veridicous, *a.* सत्यभाषिन्.

Verify, *vt.* प्रमाणीकृ 8 U, सत्यापयति *Den.* समर्थ् 10 U ; समर्थनार्थं परीक्ष् 1 A ; दृढीकृ 8 U । Verification, *n* समर्थनं, सत्यापनं.

Verily, *adv.* सत्यं, नूनं, निःसंशयं.

Verisimilitude, *n.* सत्याभास ; शक्यता, संभाव्यता ; संभव.

Veritable, सत्य, अवितथ, वास्तविक ; अन्वर्थ । Veritably, *adv.* सत्यं, अन्वर्थं.

Verity, *n.* याथार्थ्यं, सत्यता ; सत्यं, वास्तवं.

Verjuice, *n.* अम्लरस.

Vermeil, *n.* सिंदूरवर्ण ; रजतलेप । *a.* सिंदूरवर्ण, सिंदूरित.

Vermicide, *n.* कृमिघ्नं । Vermifuge, *n.* कृमिहरं.

Vermian, *a.* कृमिविषयक, °सम । Vermicular, *a.* कृम्याकार.

Vermicelli, *n.* पिष्टकनालिका.

Vermilion, *n.* सिंदूरं, सिंदूरवर्ण । *a.* सिंदूरित, सिंदूरवर्ण.

Vermin, *n.* घातुकजंतवः, °कीटाः *pl* । –ous, *a.* कीटाकीर्ण.

Vernacular, *a.* जन्मभूमिज, जन्मदेशीय । *n.* मातृभाषा ; देशी । –ism, *n.* देश्यप्रयोग.

Vernal, *a.* वासंत, वासंतिक ; यौवन.

Versant, *n.* प्रवणभूमि *f*, प्लव, मेखला.

Versatile, *a.* बहुविषयग्राहिन्, °निपुण ; अस्थिर, चंचल, लोल । Versatility, *n.* बहुविधनैपुण्यं ; चंचलता.

Verse, *n.* चरण, पाद ; श्लोक ; कविता, काव्यं, पद्यं । *vt.* पद्येन वर्ण् 10 U । *vi.* पद्यं रच् 10 U । Versify, *vt.* (गद्यं) पद्यरूपेण परिवृत् *c*; पद्येन वर्ण् 10 U; *vi.* पद्यरचनां कृ 8 U । Versification, *n.* पद्यरचना । Versifier, *n.* पद्यकार, कवि *m.*

Versed, *a.* अभिज्ञ, तज्ज्ञ, निपुण, निष्णात, प्रवीण.

Versicoloured, *a.* नानावर्ण, विचित्र.

Version, *n.* भाषांतरं, अनुवाद; वर्णनांतरं, निरूपणांतरं; गर्भाशयस्थार्भकचालनं.

Versus, *prep. Exp. by* प्रति, विरुद्ध, *etc.*

Vertebra, *n.* कशेरुखंड । -te, *a.* कशेरुयुत.

Vertex, *n.* अग्रं, शिखरं; (Astr.) खमध्यं, खस्वस्तिकं, शिरोबिंदु *m.*

Vertical, *a.* शिखरस्थित; खमध्यवर्तिन्, ०वेधिन्; लंबरूप । -ly, *adv.* अधोमुखं.

Verticil, *n.* आवर्त, व्यावर्तनं.

Vertigo, *n.* घूर्णि *f,* भ्रमि *f,* भ्रामरं । Vertiginous, *a.* घूर्णमान, भ्रमिन्; भ्रमिग्रस्त; घूर्णिकर.

Verve, *n.* उत्साह, ओजस् *neu.*

Very, *a.* सत्य, अवितथ, अन्वर्थ; *emphatic use exp. by* एव । *adv.* अतिमात्रं, अतीव, अत्यंतं, अत्यर्थं, नितांतं, प्रकामं, सुतरां.

Vesica, *n.* बस्ति *f,* मूत्राशय । Vesicle, *n.* कोश-ष; स्फोट.

Vesper, *n.* शुक्र; प्रदोष, संध्या, सायंकाल; (*pl*) संध्योपासना । -tine, *a.* सायंतन.

Vespiary, *n.* गंधोलीवृंदं.

Vessel, *n.* पात्रं, भाजनं, भांडं; नौका, पोहित्थं, समुद्रयानं; धमनी, शि(सि)रा । Weaker v., स्त्री, अबला.

Vest, *n.* अंगिका, कंचुक; वस्त्रं । *vt.* परिधा *c,* वस् *c,* वस्त्रेण (इव) आच्छद् *c;* अधिकारादिकेन सनाथीकृ 8 U *or* युज् 7 A. 10 U; (रिक्थं) समृ *c* । *vi.* स्वाम्यं गम् 1 P.

Vesta, *n.* अग्निशलाका.

Vestal, *a.* (*usually f.*) अक्षता, विशुद्धा; नित्यकौमारव्रता.

Vestiary, *a.* वेषविषयक । *n.* परिधानशाला.

Vestibule, *n.* मुखशाला.

Vestige, *n.* पदचिह्नं; पूर्ववस्तुचिह्नं, ०लक्षणं; लव, लेश.

Vestiture, *n.* आच्छादनं, आवरणं.

Vestment, Vesture, *n.* अंबरं, परिधानं, वसनं, वेष.

Vestry, *n.* उपासनावस्त्रशाला.

Veteran, *a. n.* अभ्यास०, ज्ञानवृद्ध, वृद्धतज्ज्ञ । *n.* वृद्धसैनिक.

Veterinary, *a.* पशुचिकित्साविषयक । *n.* (*also* Vet) पशुचिकित्सक; पशुवैद्य.

Veto, *n.* प्रतिषेधाधिकार; निषेध, प्रतिषेध । *vt.* निषिध् 1 P, प्रतिषिध् 1 P । Vetitive, *a.* निषेधक, प्रतिषेधात्मक.

Vex, *vt.* कुप् *c*, क्लिश् 9 P, (सं॰)-तप् *c*, पीड् 10 U, बाध् 1 A, रुष् *c*, व्यथ् *c*, हेठ् 1 P; विलुड् *c*, संक्षुभ् *c* । -ation, *n.* प्रकोपनं; कोप, (सं)ताप, पीडा, बाधा, व्यथा; पीडाकारणं । -atious, *a.* उद्वेजक, कष्टप्रद, पीडावह, संतापक । -ed, *a.* प्रकोपित; उद्विग्न, पीडित, संतापित; विवाद-मूल; -ly, *adv.* सोद्वेगं, संतापेन.

Via, *adv.* (अमुक॰) मार्गेण.

Viable, *a.* जीवनक्षम । Viability, *n.* जीवनसामर्थ्यं.

Viaduct, *n.* सेतु *m*.

Vial, *n.* लघुकूपी । To pour out the v.s of wrath, निर्यातनां साध् *c*; क्रोधं आविष्कृ 8 U.

Viand, *n.* (*usually pl.*) अन्न-सामग्री, भक्ष्यजातं.

Viaticum, *n.* पाथेयं.

Vibrate, *vi.* क्षिप्रं दोलायते *Den or* कंप् 1 A, स्पंद् 1 A, स्फुर् 6 P । *vt.* c *of prec.* । -ion, *n.* क्षिप्र-कंप, स्पंद(नं); स्फुरणं । Vibrant, *a.* कंपमान, स्पंदमान; अनुनादिन् । Vibratile, Vibrative, Vibratory *a.* स्पंदमान; स्फुरत्.

Vicar, *n.* धर्मोपदेशक, पुरोहित । -age, *n.* धर्मोपदेशकाधिकार; ॰गृहं.

Vicarious, *a.* परार्थकृत, ॰सोढ, ॰व्यवहारिन् । Vicariate, *a.* परार्पिताधिकारसंपन्न.

Vice, (1) *n.* अधर्म, अनीति, दुराचार, दुश्चरितं, पापं, पापकर्मन् *neu*, पापाचार, व्यभिचार; दुर्व्यसनं; दुर्गुण, दोष । Vicious, *a.* अधर्म्य, अनीतिमत्, असत्, दुराचार, दुर्वृत्त, पाप, व्यभिचारिन्; दोषपूर्ण, सदोष; कोपन, दुष्प्रकृति, प्रतीप; -ly, *adv.* दुराचारेण; सेर्ष्यं; -ness, *n.* अनीति *f*, असाधुत्वं; सदोषत्वं.

Vice, (2) *n.* दृढग्राहयंत्रं.

Vice, (3) *prep.* (अमुकस्य) स्थाने । *prefix, exp. by* उप॰ *in comp.* । -president, *n.* उपाध्यक्ष । -regent, a. परार्पिताधिकार-संपन्न; *n.* प्रतिनिधि *m* । -roy, *n.* राजप्रतिनिधि *m*.

Vice versa, *adv.* विपर्ययेण, व्युत्क्रमेण.

Vicinage, *n.* उपांत, परिसर, प्रति-वेश, सामंतं । Vicinal, *a.* प्रति-वेशिन्.

Vicinity, *n.* नैकट्यं, प्रत्यासत्ति *f*, संनिकर्ष, संनिधानं, संनिधि *m*; उपांत, परिसर, प्रतिवेश, सामंतं.

Vicissitude, *n.* अवस्थांतरं, परि-वर्त, परिवर्तनं । Vicissitudinary, Vicissitudinous, *a.* परिवर्तिन्.

Victim, *n.* उपहार, बलि *m*, वध्य; प्रतारित, वंचित । -ize, *vt.* बलिं कृ 8 U; प्रतृ *c*, वंच् *c* । -ization, *n.* उपहरणं; प्रतारणं, वंचना.

Victor, *n.* (वि०)जेतृ *m*, विजयिन् *m* । -ious, *a.* जित्वर, जिष्णु, जैत्र, विजयिन् ; -ly, *n.* सविजयं । -y, *n.* (वि०)जय, विजिति *f*; (defeating) पराभव.

Victual, *n.* (*usually pl.*) अन्नं, अन्नसामग्री । *vt.* अन्नसामग्रीं उपक्लृप् *c or* उपपद् *c* । *vi.* अन्नसामग्रीं संग्रह् 9 P । -ler, *n.* अन्नविक्रयिन् *m*, भोजनगृहपति *m*.

Vidimus, *n.* संख्यानपरीक्षा; संक्षेप, सार.

Vie, *vi.* विजिगीषते *Desid*, स्पर्ध् 1 A.

View, *n.* निरीक्षणं, समालोचनं; दर्शनं, दृष्टि *f*; आलोक, दृश्यं, दृश्यप्रदेश, दृष्टिविषय; मतं, मति *f*; अभिप्राय, आशय, उद्देश, भाव, हेतु *m* । *vt.* दृश् 1 P, निरीक्ष् 1 A, समालोच् 10 U, समीक्ष् 1 A, आकल् 10 U, ईक्ष् 1 A, मन् 4 A । In v., दृष्टिगोचर । In v. of, अपेक्षया, अपेक्ष्य, उद्दिश्य । P. of view, मतभेद, दृष्टिविशेष । With a v. to, उद्दिश्य; ०अर्थं, ०अर्थाय, कृते, हेतोः । -able, *a.* दृश्य । -less, *a.* अदृश्य, अप्रत्यक्ष, अलक्ष्य । -y, *a.* छंदिन् , विचित्रमत; कल्पनामात्रप्रचुर.

Vigesimal, *a.* विंश, विंशतितम.

Vigil, *n.* (प्र०)जागर, जागरणं, जागर्ति *f*, जागर्या, जाग्रिया; जागरूकता; पूर्वप्रदोष; (*pl*) नक्तव्रतं । -ance, *n.* जागरूकता; सूक्ष्मावधानं । Vigilant, *a.* जागरू(र)क, जागरितृ(त), जागरिन् , जागृवि, जाग्रत् , अवहित, सावधान, अप्रमत्त; -ly, *adv.* जागरूकतया; सावधानं.

Vignette, *n.* पर्णालंकार; शून्यकोणचित्रं; स्वभावचित्रं.

Vigour, *n.* प्रभाव, प्राबल्यं, बलं, वीर्यं, शक्ति *f*, सामर्थ्यं; ऊर्जस् *neu*, ओजस् *neu* । Vigorous, *a.* प्रबल, बलिन् , समर्थ, सामर्थ्यमत् ; ऊर्जस्विन् , ओजस्विन् ; -ly, *adv.* प्रबलं, बलवत् ; सोत्साहं.

Vile, *a.* अधम, अपकृष्ट, कुत्सित, जघन्य,तुच्छ,नीच,पामर;अतिदोषपूर्ण, सदोष । -ly, *adv.* कुत्सितं, नीचतया । -ness, *n.* अधमता, नीचता, जघन्यत्वं । Vilify, *vt.* अपवद् 1 P, अभ्यसूयति *Den*, आक्षिप् 6 P, कलंकयति *Den*, निंद् 1 P, परिवद् 1 P । Vilification, *n.* अपभाषणं, अपवाद,

आक्षेप, निंदा, परिवाद । Vilipend, *vt.* सावज्ञं निर्दिश् 6 P, लघयति *Den*, अवमन् 4 A.

Villa, *n.* ग्रामगृहं, नगरोपकंठगृहं.

Village, *n.* खेट, ग्राम, निवसथ, प्रतिवसथ । *a* ग्रामिक, ग्रामिन्, ग्रामीण, ग्रामी(मे)य, ग्राम्य, जानपद । Head of a v., ग्रामणी *m*, ग्रामाध्यक्ष । -r, *n.* ग्रामिक, ग्रामिन् *m*, ग्रामीण.

Villain, *n* अधम, खल, दुर्जन, दुष्टात्मन् *m*, नराधम, पापात्मन् *m*; कितव, धूर्त, शठ; ग्राम्यजन; दास । -ous, *a.* दुर्जनोचित; अधम, कुत्सित, जघन्य, नीच; अतिदोषपूर्ण, असम्यकृत; -ly, *adv.* नीचतया; अतीव असम्यक् *or* सदोषं । -y, *n.* अशिष्टता, असभ्यता, ग्रामाचार; दुराचार, दुर्वृत्तं, पापकर्मन् *neu*; कैतवं, दौर्जन्यं, शाठ्यं.

Villatic, *a.* ग्रामगृह०, क्षेत्रगृहविषयक; ग्रामीण, जानपद; गृहजात, गृह्य, छेक.

Villegiatura, *n.* ग्रामवास.

Villein, *n.* दास.

Vim, *n.* ऊर्जस् *neu*, उत्साह, बलं, सामर्थ्यं.

Viminal, *a.* अंकुर०, प्ररोहविषयक, प्ररोहात्मक; अंकुर०, प्ररोहोत्पादक.

Vinaceous, *a.* सुराविषयक, ०वर्ण.

Vinaigrette, *n.* गंधकूपी.

Vincible, *a.* पराजेय.

Vindicate, *vt.* प्रमाणीकृ 8 U, समर्थ् 10 U, स्था *c*; निर्दोषीकृ 8 U, शुध् *c* । -ion, *n.* समर्थनं, स्थापनं; दोषमोचनं, (परि०)-शोधनं, दोषमुक्ति *f* । -ive, -ory, *a.* समर्थक; शोधक, दोषहर.

Vindictive, *a.* निर्यातनपर, प्रत्यपकारेच्छु, जिघांसु, प्रतिद्रोहपर; दंडात्मक । -ly, *adv.* प्रतिद्रोहेण, निर्यातनेच्छया.

Vine, *n.* कालमेषिका, गोस्तनी, द्राक्षा, प्रियाला, मृद्वी(का), स्वाद्वी, हारहूरा । -ry, *n.* मृद्वीकाकुटी । -yard, *n.* द्राक्षावाटिका । Viny, *a.* मृद्वीकापूर्ण, द्राक्षाकीर्ण.

Vinegar, *n.* शुक्तं, अम्लसुरा । -y, *a.* अम्ल; रुष्ट, अप्रसन्न.

Vinous, *a.* मदिराविषयक; मदिरावर्ण; क्षीब, उन्मद.

Vintage, *n.* द्राक्षासंग्रह, ०काल; सुरा । -r, *n.* द्राक्षासंग्राहक । Vintner, *n.* सुराविक्रयिन् *m*.

Viol, Violin, *n.* पिनाकी, सारंगी । -ist, *n.* सारंगीवादक । Violoncello, *n.* बृहत्सारंगी.

Violate, *vt.* अतिक्रम् 1 U. 4 P, उल्लंघ् 1 A. 10 U, भंज् 7 P; पावित्र्यं खंड् 10 U, दुष् *c*, सावमानं आचर् 1 P; (आ०)

धृष् *c*, बलात्कारेण अभिगम् 1 P *or* भुज् 7 U; (एकांतं) खंड् 10 U । –ion, *n.* अतिक्रम, उल्लंघनं, भंग, लोप ; धर्ष, धर्षणं, प्रसह्यगमनं, बलात्कार, हठभोग । –r, *n.* (आ०) धर्षक.

Violence, *n.* प्रसभ, रभस् *neu*, रभस, संरंभ; प्रचंडता; बलं; बलात्कार; अपाय, हानि *f*; धर्षणं, हठभोग.

Violent, *a.* संरंभिन्, सरभस; प्रचंड, प्रबल, महावेग, तुमुलकारिन्; आवेशयुक्त; तीव्र; (death) अनैसर्गिक, बाह्यनिमित्त, दुर्घटनाकारित । –ly, *adv.* सरभसं, प्रसभं.

Violet, *a.* नीललोहित, पाटल । *n.* पुष्पविशेष.

Viper, *n.* आशीविष, दंदशूक, विषधर; विश्वासघातक । –ish, *a.* आशीविषोपम; द्वेषिन्, पिशुन, विश्वासघातिन्

Virago, *n.* कर्कशा, कलहप्रिया, चंडी.

Virescent, *a.* हरित, हरितप्राय । Virescence, *n.* हरितत्वं.

Virgate, *a.* सरल, याष्टिसम.

Virgin, *n.* कन्या, कुमारी, अक्षता, अक्षतयोनि *f*; कन्याराशि *m* । *a.* कौमार; अदूषित, अक्षत, शुद्ध, कुमार्युचित, सव्रीड, शालीन; अफालाहत, अकृष्ट । –al, *a.* कुमार्युचित; सव्रीड, शुद्ध ।–hood, –ity, *n.* कौमार्य.

Virgo, *n.* कन्याराशि *m*.

Virgule, *n.* प्रशाखा; यष्टिका.

Viridescent, *a.* ईषद्धरित । Viridescence, *n.* ईषद्धरितत्वं । Viridity, *n.* हरितत्वं.

Virile, *a.* वीर्यवत्, जननक्षम; पौरुष, पौरुषेय; प्रौढ, सामर्थ्यवत् । Virility, *n.* पुंस्त्वं, पुरुषत्वं; प्रौढि *f*, ओजस् *neu*; सामर्थ्य.

Virose, Virous, *a.* विषमय, विषाक्त, सक्ष्वेड; पूतिगंध.

Virtu, *n.* ललितकलाप्रियता । –oso, *n.* सुशिल्पतज्ज्ञ; कलावत्, (अमुक०) कलाविशारद.

Virtue *n.* धर्म्यता, नीति *f*, सदाचार, साधुता, सुशीलत्वं, सौजन्यं; गुण, सद्गुण ; सतीत्वं; प्रभाव, शक्ति *f*, सामर्थ्य । By, in v. of, प्रभावात्, बलेन । Virtual, *a.* वास्तविक; –ly, *adv.* वस्तुतः । Virtuous, *a.* धर्मिन्, धार्मिक, नीतिमत्, साधु, सुकृतिन्, सुशील; धर्म्य, पुण्य; –ly, *adv.* धर्मेण; –ness, *n.* धार्मिकता, साधुता.

Virulent, *a.* अतिविषदग्ध; अतिकटु, अत्युग्र; अतिपरुष, अरुंतुद । –ly, *adv.* अत्युग्रं; अतिपरुषं । Virulence, *n.* अत्युग्रता, अतिपारुष्यं.

Virus, *n.* रोगविषं; दोष; अतिपारुष्यं.

Visage, *n.* आननं, आस्यं, मुखं, वदनं; वदनरूपं, ०आकृति *f.*

Vis-à-vis, *adv.* मुखामुखि, संमुखं । *n.* संमुखवर्तिन् *m,* संमुखजन.

Viscera, *n. pl.* अंत्राणि *pl,* पुरीतत् *neu* । -l, *a.* आंत्र । -te, *vt.* अंत्राणि उद्धृ 1 P *or* अपहृ 1 P.

Viscid, *a.* चिक्कण, श्यान, सांद्र, संलग्नशील । -ity, *n.* श्यानता.

Viscous, *a.* संलग्नशील । Viscosity, *n.* संलग्नशीलता.

Visible, *a.* दृश्य, दृष्टिगोचर; व्यक्त, स्पष्ट । -y, *adv.* प्रत्यक्षं, साक्षात् । Visibility, *n.* दृश्यता, व्यक्तता.

Vision, *n.* दृष्टि *f,* दर्शनं, आलोक, दृश्यं, दृष्टिविषय; आभास, जागर, स्वप्न(दर्शनं); कल्पना, चित्तसृष्टि *f* । *vt.* मनसा क्लृप् *c,* निरूप् 10 U *or* भू *c* । -al, *a.* दर्शनविषयक । -ary, *a.* दर्शनमात्ररूप; जागर०, स्वप्नदृष्ट; अवास्तविक, काल्पनिक; अविधेय, असाध्य; स्वप्नैकदृश्, कल्पनामात्रप्रचुर.

Visit, *vt.* दर्शनाय गम् 1 P, अभ्यागम् 1 P; परीक्षार्थं अभी 2 P; नित्यं आश्रि 1 U *or* सेव् 1 A; आसद् *c,* पीड् 10 U, बाध् 1 A । *n.* अभ्यागमनं, दर्शनं । -ant, -or, *n.* अभ्यागत, गृहागत । -ation, *n.* अभ्यागमनं; दिव्यबाधा, ०विप्लव.

Visor, Visard, *n.* वदनत्राणं.

Vista, *n.* (अंतर्वृक्ष०)दृश्यं, दृष्टिविषय; आलोक.

Visual, *a.* चाक्षुष, दृष्टिविषयक; दर्शन० *in comp.* । -ize, *vt.* दृष्टिगोचरं *a.* कृ 8 U; प्रत्यक्षयति *Den.*

Vital, *a.* जीवनविषयक, ०मूलक, जीवनावश्यक; ऊर्जस्विन्, सोत्साह; आवश्यक, अपरिहार्य; गुर्वर्थक । -ity *n.* चेतनत्वं; सजीवत्वं; ऊर्जस् *neu,* वीर्यं, सत्त्वं, सामर्थ्यं; उत्साह, उल्लास; चिरस्थायित्वं । -ize, *vt.* चेतनीकृ 8 U, जीव् *c;* -ation, *n.* उज्जीवनं । -s, *n. pl.* मर्माणि *pl.*

Vitellus, *n.* अंडगर्भ.

Vitiate, *vt.* दुष् *c,* अवपत्, *c,* भ्रंश् *c,* मलिनीकृ 8 U; अप्रमाणीकृ 8 U । -ion, *n.* दूषणं, पातनं, भ्रंश; भ्रष्टता, दुष्टता, दुष्टि *f.*

Vitreous, *a.* काचमय, काचोपम, काचोत्पन्न.

Vitriol, *n.* तुत्थकं, दार्विका; तीव्राक्षेप; पैशुन्यं, मात्सर्यं । -ic, *a.* तुत्थकजात, ०विषयक, ०सम; अरुंतुद, परुष, मर्मभेदक.

Vitular, *a.* वत्सविषयक, ०सदृश.

Vituperate, *vt.* अपभाष् 1 A, अपवद् 1 U, कुत्स् 10 A, गर्ह्

1. 10 A, निंद् 1 P। -ion, *n.* अपभाषा, कुत्सनं, गालि *f*, निंदा। -ive, *a.* अपभाषिन्, निंदक.

Viva, *int.* चिरं जीवतु, साधु साधु। *n.* धन्यवाद, स्तुतिघोष.

Vivacious, *a.* आनंदिन्, उल्लसित, उल्लासिन्, प्रफुल्ल, प्रसन्न। -ly, *adv.* सोल्लासं। Vivacity, *n.* उल्लास, प्रफुल्लता.

Vivarium, *n.* पशुरक्षणोद्यानं.

Viva voce *adv.* वाचैव, संभाषणद्वारा.

Vivid, *a.* उज्ज्वल, देदीप्यमान; परिस्फुट, सुव्यक्त, सुस्पष्ट; सुनिरूपक। -ly, *adv.* उज्ज्वलं, सुस्पष्टं। -ness, *n.* सुनिरूपकता; सुस्पष्टता.

Vivificate, *vt.* जीव् *c*। Vivification, *n.* उज्जीवनं.

Vivify, *vt.* उज्जीव् *c*, चेतनीकृ 8 U, जीव् *c*; उल्लस् *c*, प्रमुद् *c*.

Viviparous, *a.* जीवत्तोकप्रसू.

Vivisection, *n.* जीवत्प्राणिच्छेद। Vivisect, *vi.* जीवत्प्राणिच्छेदं कृ 8 U.

Vixen *n.* जंबूकी, शिवा, शृगालिका; कर्कशा, चंडी। -ish, -ly, *a.* कलहप्रिय.

Viz., *phrase* यथा, तद्यथा.

Vocable, *n.* पदं, शब्द.

Vocabulary, *n.* शब्दसंग्रह, ०सूची; शब्दकोश.

Vocal, *a.* वाग्विषयक; वाचिक; वाक्संपन्न; मुखर; (Phon.) मृदु; (Grammar) स्वरलक्षण। -ic, *a.* स्वरविषयक; स्वरात्मक। -ism, *n.* स्वरोपयोग; (Grammar) स्वरवर्ग। -ist, *n.* गायक। -ize, *vt.* स्वरयुक्तं *a.* कृ 8 U; *vi.* गै 1 P। -ly, *adv.* वाचा, वाग्द्वारा.

Vocation, *n.* दिव्याज्ञा; औचित्यं, योग्यता; नैपुण्यविषय; उपजीविका, वृत्ति *f*, व्यवसाय, व्यवहार, व्यापार। -al, *a.* व्यवसायविषयक, ०योग्य.

Vocative, *a.* संबोधक। *n.* संबुद्धि *f*, संबोधनं.

Vociferate, *vt.* उत्क्रुश् 1 P, उद्घुष् 10 U, उच्चैः वद् 1 P। *vi.* उत्क्रोशं कृ 8 U। Vociferance, *n.* उत्क्रोश, उद्घोष, कलकल, कोलाहल। Vociferant, Vociferous, *a.* उत्क्रोशत्, आक्रोशपूर्ण, घोषण, मुखर; तार, महाघोष; -ly, *adv.* उत्क्रोशपूर्ण, महानादेन, मुखरं.

Vogue, *n.* प्रचार, लोकप्रियता, प्रवृत्ति *f*। In v., प्रचलित.

Voice, *n.* वाच् *f*, वाणी, गिरा; स्वर, शब्द; उच्चारणं, उदीरणं; (Grammar) वाच्यं, प्रयोग। *vt.* उदीर् *c*, (उदीरणेन) प्रकटयति *Den or* व्यंज् 7 P. *c*। Active,

passive, neuter v. कर्तृ°, कर्म°, भाववाच्यं । With one v., ऐकमत्येन । -d, *a.* (Phon.) मृदु । –less, *a.* वाणीरहित, स्तब्धवाच्, निःशब्द; (Phon.) स्वर.

Void, *a.* रिक्त, शून्य; अप्रमाण, असिद्ध; रहित, वर्जित, विरहित, शून्य, हीन । *vt.* शून्यं, °स्थलं, स्थानं । *vt.* अप्रमाणीकृ 8 U, निरर्थीकृ 8 U; उच्चर् *c*, उद्गृ 6 P; (excrement) हद् 1 A । –able, *a.* विलोपनीय, विवर्जनीय । –ance, *n.* उच्चार, उद्गार; हदनं.

Volant, *a.* उड्डयमान, उत्पतत्; उड्डयनक्षम; क्षिप्र, चपल, द्रुत.

Volatile, *a.* बाष्पीभवनशील, सुबाष्पीभवत्; आनंदिन्, उल्लासिन्; चंचल, लोल ; Volatilize, *vt.* बाष्पीकृ 8 U; *vi.* बाष्पीभू 1 P । Volatility, *n.* चंचलता.

Volcano, *n.* अग्निपर्वत, ज्वालामुखिन् *m* । Volcanic, *a.* ज्वालामुख्युपम; प्रचंड, सरभस.

Vole, *n.* छुछुंदरी.

Volery, *n.* विमानशाला; उत्पतत्पक्षिमाला.

Volitant, *a.* उड्डयमान, उत्पतत्.

Volition, *n.* इच्छा°, संकल्पप्रवृत्ति *f* । –al, –ary, *a.* संकल्पविषयक, °रूप.

Volley, *n.* उत्क्षेप, पात, वृष्टि *f*; उत्क्षिप्तास्त्राणि *pl*, (अग्न्यस्त्रेभ्यः) उत्क्षिप्तगुलिकाः *pl*; (शब्दादिकानां) ओघ । *vt.* उत्क्षिप् 6 P, उत्सृज् 6 P, वृष् 1 P.

Volte-face, *n.* व्यावर्तनं; विरुद्धमतांगीकार, विरुद्धपक्षालंबनं.

Voluble, *a.* जल्प(ल्पा)क, मुखर, वाचाट-ल; अस्खलितवाच् । –y, *adv.* मुखरं । Volubility, *n.* वाचालता.

Volucrine, *a.* पक्षिविषयक.

Volume, *n.* पत्रपुंज; पुस्तकं; (ग्रंथस्य) खंड; भाग; घनफलं; घन, पिंड, परिमाणं । Voluminous, *a.* (Book) बहुभागात्मक; बहुग्रंथकारिन्; विस्तीर्ण, विशाल; –ly, *adv.* सविस्तरं.

Voluntary, *a.* ऐच्छिक, याट्टच्छिक, सांकल्पिक, बुद्धिपूर्वक, स्वयंकृत । Voluntarily, *adv.* इच्छापूर्वकं, कामतः.

Volunteer, *n.* कामयोधिन् *m*, स्वयंनियुक्त । *vt.* स्वयमेव अंगीकृ 8 U *or* कृ *c* । *vi.* स्वयमेव सेवादिकस्य पुरस्कारं कृ 8 U.

Voluptuary *a.* भोगलंपट, भोगासक्त, विलासिन्, विषयासक्त.

Voluptuous, *a.* इंद्रियतर्पण, भोगावह.

Volute, *a.* संवेष्टित । -ion, *n.* व्यावर्तनं.

Volvulus, *n.* अंत्रव्यावर्तनं.

Vomit, *vt.* उद्वम् 1 P, छर्द् 10 U, वम् 1 P; उद्‍दृ 6 P । *n.* वमनोद्गार, वांतं; वमनं. वांतिकरं, वामकं। -ing, *n.* छर्दिका, वमनं, वम, वामि *f*। -nut, *n.* वरस्वरा । -ory, *a.* वांतिकर । -urition, *n.* मुहुर्वमनं.

Voodoo, *n.* अभिचार.

Voracious, *a.* अतिभक्षक, अघ्नर, उदरंभरि, औदरिक, गृध्नु, घस्मर । -ly, *adv.* गृध्नुतया । -ness, *n.* (*also* Voracity), अतिभक्षणं, गृध्नुता, घस्मरत्वं.

-vorous, *suffix* ०भक्षक.

Vortex, *n.* आवर्त, तानूर, भ्रमि *f*, वायुगुल्म । Vortical, भ्रमिरूप, ०सम । Vorticose, Vortiginous, *a.* आवर्तिन्, भ्रमिन्.

Votary, *n.* उपासक, पूजक, भक्त, व्रतिन् *m*; अनुरक्त, व्यासक्त.

Vote, *n.* मतं, मतदर्शनं, मतदर्शनाधिकार । *vi.* मतं दृश् *c*; संमतिं प्रकाश् *c* । *vt.* मतप्रकाशनेन संपद् *c*, उत्सृज् 6 P, *etc.* । -r, *n.* मतदर्शक, मतदर्शनाधिकारिन् *m*.

Votive, *a.* संकल्पार्पित, संकल्पानुष्ठित.

Vouch, *vt.* दृढीकृ, प्रमाणीकृ, साक्षीकृ 8 U । *vi.* प्रमाणं *or* साक्ष्यं दा 3 U । -er, *n.* प्रमाणपत्रं, ०लेख.

Vouchsafe, *vt.* अनुग्रहरूपेण दा 3 U, कृ 8 U, *etc.*, वितॄ 1 P, अर्ह् 1 P.

Vow, *n.* संकल्प, प्रतिज्ञा, व्रतं, शपथ, वाचा । *vt.* सशपथं प्रतिज्ञा 9 U *or* प्रतिश्रु 5 P *or* ऋ *c* । *vi.* संकल्पं *or* प्रतिज्ञां कृ 8 U.

Vowel, *n.* स्वर, (Pāṇini) अच् *m*.

Voyage, *n* जल°, समुद्रयात्रा । *vi.* समुद्रयात्रां कृ 8 U । *vt.* नौकया आक्रम् 1 U. 4 P । -able, *a.* नाव्य । -r, *n.* जलयात्रिक, सांयात्रिक.

Vraisemblance, *n.* सत्याभास.

Vulgar, *a.* प्राकृत, साधारण, सामान्य; अशिष्ट, अश्लील, असभ्य, ग्राम्य । -ian, *n* अशिष्ट (धनिक)। -ism, *n.* ग्राम्यशब्दप्रयोग । -ity, *n.* अशिष्टता, असभ्यता, ग्राम्यता । -ize, *vt.* अशिष्टाचारं शिक्ष् *c*; सामान्यतया दुष् *c or* अपकृ 8 U । -ly, *adv.* सामान्यतः, लोकेषु; असभ्यप्रकारेण, ०रीत्या.

Vulnerable, *a.* भेद्य, वेध्य; असम्यग्रक्षित । V. point, मर्मन् *neu.* । Vulnerability, *n.* भेद्यता.

Vulnerary, *a. n.* क्षतिरोपण(णं).

Vulpine, *a.* शृगालविषयक, ०सदृश; कपटिन्, कुटिल.

Vulture, *n.* गृध्र, दाक्षाय्य, दूरदर्शन, दूरदृश् *m*; अतिभक्षक । -ish, *a.* गृध्रसम; गृध्नु, घस्मर.

Vulva, *n.* जर्तु *m*, धारका । Vulvitis, *n.* जर्तुपाक.

W

Wabble, Wobble, *vi.* पार्श्वात् दोलायते *Den*; प्रस्खल् 1 P; द्वैधीभू 1 P, विक्लृप् 1 A । *n.* असमगति *f*; दोलायितं; प्रस्खलनं; अनिश्चय, द्वैधीभाव, विकल्प.

Wad, *n.* चूर्णरोधनी, ०स्तंभनी.

Waddle, *vi.* हंसकगत्या *or* हंसकवत् गम् 1 P *or* चल् 1 P । *n.* हंसकगति *f*.

Wade, *vi.* (जलपंकादिके) कष्टेन गम् 1 P *or* चल् 1 P । *vt.* कष्टेन पारं गम् 1 P; पद्भ्यां तॄ 1 P.

Wadi, y, *n* (नद्याः) शुष्कपात्रं.

Wafer, *n.* तनुपिष्टक *mn*.

Waft, *vt.* वह् 1 P. *c*; प्रेर् *c*; उत्क्षि 6 P । *vi.* वह् *Pass*; प्लु 1 A । *n.* (गंध°) प्रसरणं.

Wag, *vt.* विधू 5. 9 U, संचल् *c* । *vi.* उपर्यधस्तात् विचल् 1 P । *n.* विधूननं; परिहासकारिन् *m* । -gery, *n.* नर्मालाप, विनोद । -gish, *a.* नर्मगर्भ, विनोदिन्.

Wage, (1) *n.* (*usually pl.*) कर्मण्या, तुलिका, निर्वेश, निष्क्रय, पण, भरणं, भरण्यं, भर्मण्या, भर्मन् *neu*, भर्म, भाटं, भाटि *f*, भृति *f*, भृत्या, मूल्यं, वेतनं, हात्रं; निष्कृति *f*, निस्तार; प्रतिफलं । *vt.* वेतनेन उपयुज् 7 A. 10 U.

Wage, (2) *vt.* (युद्धं) आरभ् 1 A *or* प्रवृत् *c*.

Wager, *n.* ग्लह, पण । *vt.* ग्लह् 1. 10 U, दिव् 4 P, पण् 1 A.

Waggle, *vt.* अभीक्ष्णं विधू 5. 9 U । *vi.* अभीक्ष्णं चल् 1 P.

Wagon, *n.* यानं, प्रवहणं, वहनं, शकट *mn*; (four-wheeled) चातुरं । -age, *n.* वहनमूल्यं । -er, *n.* चातुरिक, शाकटिक । -ful, -load, *n.* शकटभार, शाकटीन.

Wagtail *n.* कणाटीन-र, खंजखेट-(ल), खंजन(क), खंजरीट(क), खंजलेख, तातन.

Waif, *n.* अनाथजन, ०बालक; अस्वामिकं (द्रव्यादिकं).

Wail, *vt.* परिदेव्, परिशुच्, विलप् *all* 1 P । *vi.* क्रंद् 1 P, क्रुश् 1 P, रुद् 2 P, शोकं कृ 8 U । *n.* क्रंदनं, रुदनं, रुदितं; विलाप, शोक । -ful, *a.* शोकपूर्ण.

Wain, *n.* चातुरं, प्रवहणं, शकट *mn* । -wright, *n.* रथकार.

Wainscot, *n.* दारुमयं भित्तिच्छदनं.

Waist, *n.* ककुद्मती, कटि-टी *f*, कटितटं, ०शीर्षकं, कांचीपदं,

मध्य *mn*, वलग्न *mn* । -cloth, *n.* परिकर । -deep, -high, *a.* कटिदघ्न.

Wait, *vi.* प्रतीक्ष् 1 A, प्रतिपा *c*, कियत्कालं स्था 1 P ; (at table) परिविष् *c* । *vt.* विलंब् *c*, व्याक्षिप् 6 P । *n.* प्रतीक्षणं, प्रतीक्षा । To w. on, upon, उपस्था 1 A, परिचर् 1 P, शुश्रूषते *Desid*, सेव् 1 A; दर्शनाय सप्रश्रयं वृत् 1 A *or* स्था 1 P । -er, *n.* परिवेषक, परिवेष्टृ *m* । -ress, *n.* परिवेष्ट्री । W.ing-maid,-woman, परिचारिका.

Waive, *vt.* (परि॰) त्यज् 1 P, वृज् 10 U; आग्रहेण *or* निर्बंधेन न वृत् 1 A *or* धृ 10 U.

Wake, (1) *vi.* जागृ 2 P, निद्रां त्यज् 1 P, प्रबुध् 4 A, विबुध् 4 A । *vt.* (*also* waken) जागृ *c*, प्रबुध् *c* ; प्रत्युज्जीव् *c*; उत्था *c*, उद्दीप् *c* । *n.* जागर, जागरणं । -ful, *a.* जागरूक, दक्ष, सावधान, अप्रमत्त; जागरित, जागरिन् ; उन्निद्र, निर्णिद्र, विनिद्र; -ly, *adv.* निर्णिद्रं, जागरूकतया, सावधानं; -ness, *n.* जागर, जागरूकता; उन्निद्रता.

Wake, (2) *n.* पश्चान्मार्ग । In...wake, फल॰, परिणामरूपेण.

Waldhorn, *n.* मृगयाशृंगं.

Walk, *vi.* (पद्भ्यां) इ 2 P, गम् 1 P, चल् 1 P, या 2 P, *etc* । *vt.* (पद्भ्यां) (आ॰) क्रम् 1 U. 4 P; क्रम् *c*; नी 1 P । *n.* (परि॰)-क्रमणं; गतं, गति *f*, गमनं; विहरणं; परिक्रमण॰, विहरणमार्ग, पद्या; वृत्ति *f*, व्यवसाय । To w. away with, अपनी 1 P, अपहृ 1 P । To w. away from, स्पर्धायां अनायासेन अतिधाव् 1 P । To w. in, प्रविश् 6 P । To w. into, सत्वरं भक्ष् 10 U; अधिक्षिप् 6 P, निर्भर्त्स् 10 U । To w. off with, अपहृ 1 P; चुर् 10 U । -able, *a.* आक्रमणीय । -er, *n.* पादग, ॰चारिन् *m* । -ing, *n.* परिक्रमणं, चलनं; W.ing-tour, विहरणयात्रा । -over, *n.* सुलभजय.

Wall, *n.* कंथा, कुड्यं, भित्तं, भित्ति *f*, भित्तिका; (outer) निरवहानि-(लि)का, प्राकार, प्राचीरं, वरण, साल । *vt.* भित्त्या *or* भित्तिभिः परिवृ 5 U. *c or* परिवेष्ट् 1 A. *c or* रक्ष् 1 P । To run one's head against a w. अशक्यं चिकीर्षति-ते *Desid.* । With one's back against a w., अंतिमावस्कंद-प्रत्यवस्थायिन् । To go to the w., निरस् *Pass*, निराकृ *Pass* । -eye, *n.* नेत्रपटलकालुष्यं; -d, *a.* कलुषितनेत्रपटल.

Wallet, *n.* प्रसेव; भस्त्रा, भस्त्रि *f*, कोश.

Wallop, *vi.* सबुद्बुदं कथ् *Pass*; अकौशल्येन धाव् 1 P । *vt.* तड् 10 U, प्रहृ 1 P । -ing, *n.* ताडनं; *a.* बृहत्, महाकाय, विशाल.

Wallow, *vi.* (पंकादिके) लुट् 6 P; (दुर्व्यसनादिके) अत्यासक्त्या वृत् 1 A *or* रम् 1 A.

Walnut, *n.* अक्षोट-ड; (fruit) अक्षोटं.

Walrus, *n.* यादोविशेष.

Waly, *a.* सुंदर, रम्य, चारु; उत्कृष्ट, साधु; प्रबल, बलिन्.

Wamble, *vi.* विवमिषया पीड् *Pass.*

Wampum; *n.* कपर्दिकामाला.

Wan, *a.* पांडु(र), निस्तेजस्, मंद-प्रभ, विवर्ण । -ly, *adv.* मंदप्रभया, विवर्ण । -ness, *n.* पांडुरता, वैवर्ण्य.

Wand, *n.* दंड, यष्टि *f.*

Wander, *vi.* परिभ्रम् 1. 4 P, पर्यट् 1 P, विचर् 1 P; परिव्रज् 1 P; मार्गात् प्रचल् 1 P *or* भ्रंश् 1 A. 4 P; प्रमद् 4 P; स्खल् 1 P; असंगतं जल्प् 1 P; प्रस्तुतं त्यज् 1 P; अनवहित *a.* भू 1 P । -er, *n.* पर्यटक, पर्यटनकृत् *m*; (religious) परिव्राजक.

Wane, *vt.* तेजः ०, गौरवक्षयं, *etc.* प्राप् 5 P, लभ् 1 A, *etc*, (परि०) क्षि 1 P *or Pass*, क्षै 1 P, ग्लै 1 P, ह्रस् 1 P । *n.* क्षय, ह्रास; (moon) कलाक्षय.

Wangle, *vt.* व्यपदेशेन लभ् 1 A *or* संपद् *c.*

Want, *n.* अपर्याप्ति *f*, ऊनता, न्यूनता, अभाव, राहित्यं, विरह; अपेक्षा, आकांक्षा; अकिंचनत्वं; दारिद्र्यं, दुर्गति *f*, दैन्यं, निराश्रयत्वं, निर्धनता; (*pl.*) इष्टं, इष्टार्थाः, आवश्यकवस्तुजातं । *vt.* (lack) *Exp. by* ०शून्य, ०विरहित, *etc.* with अस् 2 P, भू 1 P *etc.*; *e. g.* "He lacks strength, सामर्थ्यविरहितोऽस्ति"; (require) अपेक्ष्, व्यपेक्ष् 1 A, आकांक्ष् 1 U; इष् 6 P; ईह् 1 A, वांछ् 1 P., स्पृह् 10 U; (ought) अर्ह् 1 P; *also exp. by potential forms*; द्रष्टुं इष् 6 P, । *vi* ०ऊन, ०विरहित, *etc.* with अस् 2 P, भू 1 P, *etc*; अकिंचनत्वं प्राप् 5 P; प्राप्तुं अक्षम *a.* अस् 2 P । -ing, *a.* ऊन, न्यून, रहित, विरहित; गुणहीन; अनुपस्थित; *prep.* अंतरेण (Acc.) ऋते (Acc.), विना (Acc., Instr).

Wanton *a.* केलिपर, क्रीडाप्रिय, लीलापूर्ण; अनियंत्रित, उच्छृंखल, उद्दाम, कामचारिन्, स्वैरिन्, स्वैर, चेष्ट; आतिवृद्ध, उद्रिक्त; अहेतुक, निष्प्रयोजन, अविमृश्यकृत; कामुक, भ्रष्टाचार, व्यभिचारिन् । *n.* असती, कुलटा, पुंश्चली, बंधकी,

लालिनी, व्यभिचारिणी, पंडाली, स्वैरिणी । *vt.* स्वैरं क्रीड् 1 P, खेल् 1 P *or* रम् 1 A; सेंद्रिकं वृध्, 1 A । -ly, *adv.* स्वैरं; निर्हेतुकं.

War, *n.* आयोधनं, आहव, मृधं, युद्धं, विग्रह, संख्यं, संग्राम, संप्रहार, सांपरायिकं; विरोध, वैरं, सापत्न्यं । *vi.* युध् 4 A, विग्रह् 9 P; विरुध् 7 U, स्पर्ध् 1 A; विप्रतिपद् 4 A, विप्रलप् 1 P, विवद् 1 A । Civil w., आंतर्देशीययुद्धं । To declare w. विग्रहारंभं ख्या *c* । To go to the w.s, सैनिकवृत्तिं स्वीकृ 8 U । To be, go on the w.-path, युद्धाय सज्जीभू 1 P; आतिक्रुद्ध *a.* भू 1 P । -cry, *n.* क्ष्वेडा, सिंहनाद । -horse, *n.* युद्धाश्व, वारकीर । -like, *a.* सांग्रामिक, युद्धप्रिय, युयुत्सु, रणोत्सुक; युद्धसूचक । Warfare, *n.* युद्धं, विग्रह, सांपरायिकं । Warring, *a.* विप्रतिपन्न, विवदमान । Warrior, *n.* भट, योद्धृ *m*, योध, वीर; महायोध.

Warble, *vi.* कल् 1 P. 10 U, कूज् 1 P, विरु 2 P । *n.* कूजनं, कूजितं.

Ward, *n.* रक्षणं, रक्षा; (अप्राप्तव्यवहारत्वात्) नियंत्रितावस्था; रक्षक; रक्षित०, रक्ष्यबालक; (नगर०) विभाग; (रुग्णालयस्य) कक्षा, शाला । *vt.* रक्ष् 1 P; (off) निवृ *c* प्रतिवृ *c*, अपवृ *c*, परिहृ 1 P । -en, *n.* पालक, रक्षक; अध्यक्ष । -er, *n.* कारारक्षक, ०पालक । -ship, *n.* रक्षकत्वं.

Wardrobe, *n* वस्त्रकोश; वस्त्रसंभार, ०सामग्री, वासांसि *pl.*

Ware, (1) *n.* पात्रजातं, उपकरणजातं, *etc*; (*pl.*) पणसाः *pl*, पण्यजातं, भांडानि *pl*, क्रय्यद्रव्याणि *pl* । -house, *n.* पण्यागारं, भांडारं; *vt.* भांडारे निक्षिप् 6 P.

Ware, (2) *a.* जागरूक, सावधान । *vt.* सावधानं वृत् 1 A.

Warlock, *n.* अभिचारिन् *m*, ऐंद्रजालिक, मांत्रिक.

Warm, *a.* उष्ण; उष्णतावह; आस्थापूर्ण, सोत्साह; प्रेमिन्, स्निग्ध; चंड, संक्षुब्ध, संरंभिन्; दुष्कर; (colour) लोहित०, पीतप्राय; (scent) नव, स्पष्ट; समृद्ध । *vt.* तप् *c*; उल्लस् *c*, उद्दीप् *c* । *vi.* तप् *Pass* । W. work, आयासकर्मन् *neu*; संकटाक्रांतव्यवहार । W. corner, संकटाक्रांतस्थानं । W. reception, तीव्रपरामर्श । To make it, things w. for a person, विरोधोत्पादनेन पीड् 10 U । To w. to one's work, कार्ये व्यग्रतां प्राप् 5 P । -blooded *a.* उष्णरक्त; सुक्षोभ्य, संरंभिन् ।

–hearted, *a.* कारुणिक, दयालु, सदय । –ing, *n.* तापनं; ताडनं । –ish, *a.* अनत्युष्ण । –ly, *adv.* सोत्साहं, स्नेहपूर्ण । –th, *n.* उष्णता; अभिनिवेश, आस्था; सौहार्द, स्नेह.

Warn, *vt.* प्रागेव निविद् *c*, विज्ञा *c*, *or* निर्दिश् 6 P; प्रागेव प्रबुध् *c*; अनुयुज् 7A. 10U, उपालभ् 1 A । –ing, *n.* पूर्वनिवेदनं, पूर्वनिर्देश; पूर्वप्रबोधनं; उद्बोध, उपदेश.

Warp, *n.* अन्वानाहतंतवः *pl*; चित्तवैलक्षण्यं, प्रतीपवृत्ति *f* । *vt.* साचीकृ, वक्रीकृ 8 U; संकुच् *c*, आवृत् *c*; दुष् *c*, अवकृ 8 U । *vi.* साचीभू 1 P; संकुच् 1 P. 6 P.

Warrant, *vt.* न्याय्यतां प्रतिपद् *c*, समर्थ् 10 U, प्रमाणीकृ 8 U । *n.* अधिकार, प्रमाणं, प्रत्ययकारकं; प्रमाणपत्रं, ०लेख । –able, *a.* समर्थनीय । –y, *n.* अधिकार०, प्रमाणपत्रं, ०लेख.

Warren, *n.* शशप्रचार.

Wart, *n.* चर्मकील *mn* । –y, *a.* चर्मकीलाकीर्ण.

Wary, *a.* अप्रमत्त, जागरूक, दक्ष, सावधान.

Wash, *vt.* (प्र०)क्षल् 10 U, धाव् 1 P. 10 U, निर्णिज् 3 U, मृज् 2 P. 10 U; शुध् *c*; (mouth) उपस्पृश् 6 P; प्लु *c*, स्ना *c*; वह् 1 P; (लेपेन) आच्छद् 10 U । *vi.* प्रक्षालनं *or* वस्त्रधावनं कृ 8 U; (पटवर्णस्य) धावनं सह् 1 P । *n.* (प्र०)क्षालनं, धावनं, निर्णेक; धावनीयवस्त्राणि *pl.*; ओघ, प्रवाह; आलेप, वर्ण; अभ्यंजनं । –basin, *n.* प्रक्षालनपात्रं । –ed, *a.* (out) क्षीण, नष्टबल । –er, *n.* बंधवलयं । –house, *n.* वस्त्रधावनशाला । –out, *n.* असिद्धि *f*, फलभंग । –y, *a.* जलप्राय, नीरस; आजोरहित । Washerman, *n.* धावक, निर्णेजक, रजक । Washerwoman, *n.* रजकी.

Wasp, *n* इडाचिका, गंधोली, गृहकारिका, वरटा । –ish, *a.* कोपन, दुष्प्रकृति, वक्रवृत्ति; –ly, *adv.* वक्रवृत्त्या.

Wassail, *n.* पानोत्सव, संपीति *f* । *vi.* पानोत्सवं कृ 8 U.

Waste, *a.* अप्रहत, खिल, निर्जन, विजन; उग्र, भीषण; स्पष्टलक्षणहीन; उद्वर्त, उच्छिष्ट । *n.* खिलं, धन्वन् *m*; अवसाद, क्षय, व्यय, ह्रास; अपव्यय; उच्छिष्टं, परित्यक्तशेष, उद्वर्त । *vt.* अवसद् *c*, उद्ध्वंस् *c*, खिलीकृ 8 U, निर्जनीकृ 8 U; (estate) अपकृ 8 U, विप्रकृ 8 U; अपव्यय् 10 U; वृथा क्षै *c or* ह्रस् *c* । *vi.* अपचि *Pass*, अल्पीभू 1 P, क्षि 1 P, क्षै 1 P, ह्रस् 1 P । To lay w., अवसद् *c*, उद्ध्वंस् *c* । –ful, *a.* अपव्ययिन्,

अमितव्यय । -less, *a.* अक्षयव्य । -pipe, *n.* उच्छिष्टजलप्रणाली । -r, *n.* अतिव्ययिन्, अपव्ययिन्; अर्थनाशिन् *all m*; दुर्वृत्त, भ्रष्टाचार । Wastage, *n.* अपचय, हानि *f*, ह्रास । Wastrel, *n.* विप्रकृतवस्तु *neu*; दुर्वृत्त, पतित.

Watch, *n.* (प्र०)जागर, जागरणं, रक्षा; रक्षक, रक्षापुरुष; प्रहर, याम; घटीयंत्रं । *vi.* जागृ 2 P; स्पश् 1 U, सावधानं निरीक्ष् 1 A; रक्ष् 1 P, रक्षां कृ 8 U । *vt.* दक्षतया दृश् 1 P *or* आलोच् 10 U; प्रतिपा *c*, प्रतीक्ष् 1 A । On the w., जागरूक । To w. over, रक्ष् 1 P । -ful, *a.* जागरूक, जागरिन्, सावधान, अप्रमत्त; -ly, *adv.* सावधानं । -house, *n.* उद्घाट । -maker, *n.* घटीयंत्रकार । -man, *n.* प्रहरिन् *m*, वैबोधिक, रक्षक, रक्षापुरुष, रक्षिन् *m* । -word, *n.* प्रत्ययवाच् *f*; आदर्शवचनं.

Watchet, *a.* श्वेतनील.

Water *n.* अपः *f. pl.*, अंबु, अंभस्, अर्णस् *all neu*, उदकं, कं, कबंधं, कमलं, कीलालं, कुलीनसं, घनरस, जलं, जीवनीयं, तोयं, दकं, नीरं, पयस् *neu.*, पाथस् *neu.*, पानीयं, पुष्करं, मेघपुष्पं, वनं, वार् *f*, वारि *neu*, विषं, शंबरं, संबलं, सरिलं, सर्वतोमुखं, सलिलं; (रत्नस्य) प्रभा । *vt.* जलेन (प्र०) उक्ष् 1 P, सृष् 1 P, *or* (नि०)सिच् 6 P; जलेन क्लिद् *c or* आप्लु *c*; जलं दा 3 U *or* पा *c*; जलेन मिश्र् 10 U; तीव्रतां अल्पीकृ 8 U । *vi.* जलं पा 1 P; जलं आदा 3 U; (अश्रु०) जलेन *or* लालया पूर् *Pass* । Strong w.s, मद्यं । In deep, smooth w.s, संकटापन्न, समृद्ध । To get into hot w., कष्टं आपद् 4 A । To go through fire and w., महाक्लेशान् सह् 1 A । To hold w., प्रामाण्यं धृ 10 U । To throw cold water on, न अनुमुद् 1 A, निरुत्साहं *a.* कृ 8 U । To make, pass w., मूत्रोत्सर्गं कृ 8 U । Of the first w., अत्युत्तम, अत्युत्कृष्ट; अतिमात्र, अत्यर्थ । To make one's mouth w., अभिलाषपूर्ण *a.* कृ 8 U । W. on the brain, मस्तिष्कशोफ । Place where water can be had, प्रपा, पानीयशालिका । -closet, *n.* शौचकूप । W. craft, नौकादयः *pl.* । -course, *n.* उत्स, कुल्या, निर्झर, स्रोतस् *neu*; जलप्रणाली । -cure, *n.* जलोपचार । -fall, *n.* जलप्रपात, प्रस्रवणं । -finder, *n.* गुप्तजलदर्शिन् *m* । W.ing-place, *n.* प्रपास्थानं । W.ing-pot, *n.* सेकपात्रं । W.ing-trough, *n.* जलद्रोणी । -ish, *a.* ईषज्जलमिश्र । -lily, *n.* अंबुजं, सरोजं ।

–logged, *a.* अतिक्लिन्न, जलाप्लुत। –man, *n.* औडुपिक, नाविक, पोतवाह, मार्गर। –melon, *n.* कालिंग, तरंबुजं, सेट्ठ *m*। –mill, *n* जलयंत्रं। –nymph, *n.* अप्सरस् *f*, जलदेवता। –pot, *n.* कलश, कुंभ, घट, माणिक *mn*। –proof, –tight, *a.* जलाभेद्य। –way, *n.* नाव्यः जलमार्ग। –wheel, *n.* अरघट्ट(क), उद्घाटनं, घटीयंत्रं, पादावर्त। –works, *n. pl.* जलसंग्रहविभजनरचना ; to turn on the w., रुद् 2 P। –y, *a.* जलमय, जलाढ्य; अतिक्लिन्न; बाष्पाप्लुत; जलमिश्र; नीरस; पर्जन्यसूचक.

Wattle, *n.* वेत्रजालकद्वारं; (पक्षीणां) गलस्तन। *vt.* संग्रंथ् 9 P.

Waul, *vi.* मार्जारवत् क्रंद् 1 P.

Wave, *vi.* इतस्ततः विधू *Pass*; दोलायते *Den*; हस्तविधूनेन संकेतं कृ 8 U। *vt.* इतस्ततः चल् *c or* (वि)धू 5. 9 U; हस्तविधूनेन अपस् *c or* अपास् 4 U; भंगुरयति *Den*, कुरलीकृ 8 U। *n.* उत्कलिका, उल्लोल, ऊर्मि *mf*, ऊर्मिका, कल्लोल, तरंग, भंग, लहरि-री *f*, वीचि *mf* ; भंगि-गी *f*; कुरल; विधूननं; आवेश, प्रवृत्ति *f*। Wavy, *a.* दोलायमान; उन्नतानत; भंगिमत्.

Waver, *vi.* क्षिप्रं इतस्ततः चल् 1 P *or* कंप् 1 A; स्खल् 1 P; दोलायते *Den*, द्वैधीभू 1 P, अनिश्चयेन वृत् 1 A। –er, *n.* अस्थिरमति *m*, अनिश्चयिन् *m*। –ing, *a.* कंपमान, लोल; अनिश्चित, दोलायमान; –ly, *adv.* अनिश्चयेन, द्वैधीभावपूर्वं.

Wax, (1) *n.* द्रवकं, मक्षिकामल *mn*, मक्षिकाश्रय, मधुजं, मधुशेषं, मधूच्छिष्टं, मधूत्थं, मधूलं, मध्वाधार, विघसं, सिक्थं,सिक्थकं; (sealing) लाक्षा; (cerumen) कर्णमलं, तोक्मं, पिंजूष। *a.* सिक्थमय। *vt.* सिक्थेन अंज् 7 P *or* लिप् 6 P। –chandler, *n.* सिक्थदीपिकाविक्रेतृ *m*। –en, *a.* सिक्थमय, ०सदृश; श्लक्ष्ण; विवर्ण, पांडुर; सुवश्य। –work, *n.* सिक्थप्रतिमा। –y, *a.* सिक्थविषयक, ०सम; विवर्ण.

Wax, (2) *vi.* उपचि *Pass*, एध 1 A, वृध् 1 A; (become) भू 1 P.

Wax, (3) *n.* क्रोधावेश। To be in, get into a w., क्रोधाविष्ट *a.* भू 1 P। –y, *a.* क्रुद्ध, रुष्ट.

Way, *n.* अध्वन् *m*, पथिन् *m*, पदवी, पद्धति *f*, मार्ग, वर्त्मन् *neu*; अंतरं; प्रगमनं, प्रगति *f*; (mode) प्रकार, रीति *f*, विधा, शैली; क्रम, प्रचार, नित्यव्यवहार;

वृत्ति *f*, स्वभाव; अवस्था, दशा। Milky w., आकाशगंगा, मंदाकिनी। A good, bad way, सत्पथ; कदध्वन् *m*, कुपथ। To pave the w. for, (अमुकस्य) पुरस्कारं साध् 5 P. *c*। To take one's w., गम् 1 P, अपया 2 P। A place where four w.s meet, चतुष्पथ *mn*, शृंगाटकं। By w. of, (अमुक॰) मार्गेण, ॰रूपेण, °अर्थं *in comp*। To go out of one's w. to, विशिष्टयत्नं कृ 8 U। To go the w. of all flesh, of all the earth, मृ 6 A, पंचत्वं गम् 1 P। The parting of the w.s, निर्णयसमय, ॰अवसर। Out of the w. असामान्य, विलक्षण, विचित्र। Out-of-the-way, *a.* दुर्गम; दूरवर्तिन्। To make the best of one's w., शक्यवेगेन गम् 1 P। To make, gather, lose w., प्रगतिं वृध् *c*, अल्पीकृ 8 U। To be under w., प्रगम् 1 P, प्रचल् 1 P। To make w. for, मार्गं दा 3 U, मार्गात् अपसृ 1 P। To be in the w., मार्गं प्रतिरुध् 7 U। To put one out of the w., हन् 2 P. *c*, मृ *c*। To put one in the w. of, योग्यावसरकालिनं *a.* कृ 8 U। To give w., वशं गम् 1 P, न प्रत्यवस्था 1 A। To have one's own w., इष्टं साध् *c*। To my w. of thinking, मम मते। The w. of the world, लोकाचार। To be in a bad w., दुर्दशां प्राप् 5 P। In the family w., आपन्नसत्त्वा, गर्भवती। In every w., सर्वथा। -bill, *n.* वाहितजन॰, वाहितभांडसूची। -farer, *n.* अध्वग, पथिक, पांथ। -faring, *a.* अध्वगामिन्; पर्यटनकृत्। -lay, *vt.* मार्गे अवस्कंदार्थं प्रतीक्ष् 1 A। -leave, *n.* गतागताधिकार। -mark, *n.* अध्वमानशिला। -side, *n.* अध्वकक्ष; *a.* अध्वकक्षस्थित। -ward, *a.* अवश, दुराग्रहिन्, दुर्दम, प्रतिनिविष्ट, प्रतीप; -ly, *adv.* दुराग्रहेण, प्रतीपवृत्त्या। -worn, *a.* अध्वायनश्रांत.

We, *pron.* वयं.

Weak, *a.* अशक्त, दुर्बल, निःसत्त्व, निर्वीर्य, बलहीन; अदृढ; सुपराजेय, वशंगम; भेद्य; क्षीण, ॰बल; अतीक्ष्ण; (wit) जड, मंद, विकल; जडमति, विकलबुद्धि, अनिश्चयिन्, अस्थिरमति, दोलायमान; अनुपपन्न; अनिपुण, अनिष्णात; अतिजलमिश्र, नीरस। W. point मर्मन् *neu*, मर्मस्थानं, रंध्रं। -en, *vt.* दुर्बलीकृ 8 U; दृढत्वं, उपपन्नत्वं *etc.* अल्पीकृ 8 U; *vi.* दुर्बलीभू 1 P; दृढत्वं, चित्तस्थैर्यं त्यज् 1 P। -kneed, *a.* अनिश्चयिन्, अस्थिरमति। -ling, *n.*

दुर्बलजन। -ly, *a.* अशक्त, सदातुर, सदारुग्ण; *adv.* क्षीणबलेन, अनिश्चयेन। -minded, *a.* विकलमति। -ness, *n.* दुर्बलता, दौर्बल्यं, बलहानि *f*; असामर्थ्यं; जाड्यं, मांद्यं; वैकल्यं, दोष; अभिरुचि *f*, प्रवणता; अभिरुचिविषय; अपचार, न्यूनता, सदोषता; अनुपपत्ति *f*.

Weal, (1) *n.* (त्वचि) प्रहारचिह्नं.

Weal, (2) *n.* कल्याणं, कुशलं, क्षेमं। The public, general, common w., लोककल्याणं; ०क्षेमं.

Wealth, *n.* प्राचुर्यं, बाहुल्यं, वैपुल्यं; अर्थ, ऐश्वर्यं, धनं, लक्ष्मी, वित्तं, विभव, श्री, समृद्धि *f*, संपत्ति *f*; कल्याणं। -y, *a.* अर्थवत्, धनिक, विभवशालिन्, श्रीमत्, समृद्ध.

Wean, *vt.* स्तन्यात् विमुखीकृ 8 U, स्तन्यं त्यज् *c*; दुर्व्यसनादिकात् विमुखीकृ 8 U। -ing, *n.* स्तन्यत्याग। -ling, *n.* अचिरत्यक्तस्तन्य.

Weapon, *n.* अस्त्रं, आयुधं, प्रहरणं, शस्त्रं, शस्त्रं, हन्तु *m*, हेति *mf*; (lethal) वधत्रं। -less, *n.* निःशस्त्र.

Wear, (1) *vt.* धृ 10 U, परिधा 3 U, भृ 3 U, वस् 2 A; आविष्कृ 8 U, प्रकटयति *Den*; घर्षणादिकेन अल्पीकृ 8 U, क्षै *c* or ह्रस् *c*; जीर्णीकृ 8 U; आयस्, खिद्, श्रम् *all c*। *vi.* (last) अवस्था 1 A, न जॄ 1.4 P; (day) अती 2 P, गम् 1 P। *n.* परिधानं; उपयोग; जीर्णता। To w. one's heart on one's sleeve, ऋजुतया or निःशंकं इंगितं प्रकाश् *c*; सुक्षोभ्यवृत्ति *a.* अस् 2 P। To w. away, *vt.* घर्षणादिकेन अपामृज् 2 P. 10 U; *vi.* (शनैः) अती 2 P। To w. down, *vt.* घर्षणादिकेन or नित्यविवादादिकेन अल्पीकृ 8 U। To w. off, *vt.* घर्षणादिकेन प्रमृज् 2 P. 10 U; *vi.* (घ०) अल्पीभू 1 P, अती 2 P। To w. out, *vt.* जीर्णीकृ 8 U, जॄ *c*; परिहृ 1 P; अत्यंतं खिद् *c* or श्रम् *c*; *vi.* जीर्णीभू 1 P, जॄ 1. 4 P.। -able, *a.* परिधानार्ह। -ing, *a.* आयासक, श्रमावह; ०धर, ०धारिन्, ०भृत् *in comp.*

Wear, (2) *vt.* (नावं) व्यावृत् *c*.

Wearisome, *a.* आयासक, उद्वेजक, श्रमावह, अरुचिकर। -ly, *adv.* आयासकप्रकारेण.

Weary, *a.* क्लांत, श्रांत; उद्विग्न, खिन्न, निर्विण्ण; उद्वेजक, खेदकर। *vt.* आयस्, क्लम्, खिद्, ग्लै, श्रम् *all c*; उद्विज् *c*, निर्विद् *c*। *vi.* क्लम् 4 P, खिद्, 4 A; उद्विज् 6 A, निर्विद् 4 A। To w. for,

उत्कंठते *Den* । Wearily, *adv.* सायासं । Weariness, *n.* क्लांति *f*, खेद, ग्लानि *f*, निर्वेद.

Weasand, *n.* श्वासनालिका.

Weasel, *n.* अंगूष, नकुल.

Weather, *n.* काल । *vt.* (जलादिकेन) जर्जरीकृ 8 U; तॄ 1 P, (संकटादिकसहनेन) अवस्था 1 A । Under the w., अस्वस्थ, आतुर । –beaten, *a.* वाताहत । –glass, *n.* वायुभारयंत्रं.

Weave, *vt.* वप् 1 U, वे 1 U; गुंफ् 6 P, संग्रंथ् 9 P, मनसा क्लृप् *c or* रच् 10 U । *n.* वयनप्रकार, तंतुरचना । –r, *n.* कुविंद, तंतुवाय, तंत्रवाप, पटकार.

Web, *n.* तांतवं; जालं, जालकं; लूताजालं । –bed, *a.* (foot) त्वगावृत । –footed, *a.* जालपाद.

Wed, *vt.* उद्वह् 1 P, उपयम् 1 P, परिग्रह् 9 P, परिणी 1 P, विवह् 1 P; विवाहे दा 3 U, पाणिं ग्रह् *c*, उद्वह् *c*; संयुज् 7. A. 10 U । –ded, *a.* ऊढ, परिणीत; वैवाहिक; अत्यासक्त, दृढनिष्ट । –ding, *n.* उद्वाह, परिणय, पाणिग्रह, विवाह, विवाहोत्सव; silver, golden, diamond w., विवाहस्य पंचविंशी, पंचाशी, षष्टितमी सांवत्सरी । –lock, *n.* परिणय, विवाह.

Wedge, *n.* कील(क) । *vt.* कीलकेन विपद् 10 U *or* विभिद् 7 P; कीलकेन दृढीकृ 8 U; संबाध् 1 A, संमृद् 9 P । The thin end of the w., महाफलसाधकः अल्पारंभ.

Wednesday, *n.* बुधवार.

Wee, *a.* अतिलघु, अत्यल्प । A w. bit, ईषत्, मनाक्.

Weed, *n.* कुतृणं, अनिष्टोद्भिज्ज; अंतरायमात्रं । *vt.* (कुतृणादिकं) उन्मूल् 10 U; (भूमिं) कुतृणमुक्तां *a.* कृ 8 U; अंतरायेभ्यः मुच् 6 P. *c*; यथागुणं रच् 10 U *or* वर्गीकृ 8 U । –y, *a.* कुशप्रांशु.

Weeds, *n. pl.* विधवावेश-ष.

Week, *n.* सप्ताह । –ly, *a.* साप्ताहिक; *n.* साप्ताहिकपत्रं; *adv.* प्रतिसप्ताहं.

Weem, *n.* आंतर्भौमशाला.

Ween, *vi.* चिंत् 10 U, मन् 4 A.

Weep, *vi.* रुद् 2 P, अश्रुपातं कृ 8 U; (trees, *etc.*) बाष्पादिकोद्गारं कृ 8 U । *vt.* परिदेव् 1 A, विलप् 1 P, शुच् 1 P । –ing, *n.* रुदनं, रुदितं, रोदनं, शोक.

Weevil, *n.* धान्य॰, फलकीट.

Weft, *n.* तिर्यक्तंतवः *pl.*

Weigh, *vt.* तुल् 1 P. 10 U, तोलनेन (परि॰) मा 2 P. 3 A;

०तोल *a.* अस् 2 P; (w.s little, 12 māṣas, अल्पतोलोऽस्ति, द्वादशमाषतोलोऽस्ति); भृशं परिचिंत् 10 U *or* विचर् *c or* विमृश् 6 P। *vi.* गुर्वर्थक *a.* भू 1 P। To w. anchor, लांगलं उत्तुल् 10 U। To w. down, अवनम् *c*; खिद् *c*, निर्विद् *c*। To w. out, यथातोलं विभज् 1 U। To w. upon, पीड् 10 U, बाध् 1 A। To w. with, गुर्वर्थक, *a.* भू 1 P। –age, *n.* तोलनमूल्यं.

Weight, *n.* तोल, भार, गुरुत्वं; भारमानं, माड, मात्रं, परिमाणं; गौरवं, महत्त्वं । *vt.* गुरुभारं *a or* भारवत्तरं *a.* कृ 8 U; भारेण दृढं स्था *c*। –less, *a.* भारहीन; अल्पभार, लघु, लघुभार.

Weighty, *a.* गुरु, भारवत्, भारिक, भारिन्; गुर्वर्थक; सुप्रतिष्ठ । Weightily, *adv.* गुर्वर्थपूर्णं । Weightiness, *n.* गुरुत्वं, गुर्वर्थकता; महत्त्वं.

Weir, Wear, *n.* धरण, सेतु *m.*

Weird, *n.* दैवं, भाग्यं । *a.* दैवविषयक; अतिमानुष, अद्भुत, अमानुष, अलौकिक; असामान्य, विचित्र, विलक्षण । To dree one's w., कर्मभोगं अनुभू 1 P.

Welch, *vi.* ग्लहधनं आदाय पलाय् 1 A.

Welcome, *a.* स्वागत; अभिमत, इष्ट, प्रिय, सुखप्रद; कालानुरूप; प्राप्तानुज्ञ । *n.* स्वागतं; सत्कार, सत्कृति *f*, सत्क्रिया; अंगीकार । *vt.* स्वागतं वद् 1 P *or* व्याहृ 1 P, सत्कृ 8 U, संभू *c*, संमन् *c*; सानंदं स्वीकृ 8 U.

Weld, *vt.* (तापेन द्रवीकृत्य) संयुज् 7 A. 10 U; सुसंहतं *a.* कृ 8 U.

Welfare, *n.* कल्याणं, कुशलं, क्षेमं, भद्रं, श्रेयस् *neu*, समृद्धि *f.*

Welkin, *n.* अंतरिक्षं, अंबरं, आकाश *mn*, गगनं, नभस् *neu.*

Well, (1) *adv.* सम्यक्, साधु, सुष्ठु; भृशं; पूर्णं, *etc.*। *a.* कुशलिन्, निरामय, स्वस्थ । *int.* साधु, बाढं; अहो; (very w.) भवतु, अस्तु । *prefix*, सु० *in comp.* । –acquainted, *a.* सुपरिचित । –advised, *a.* युक्त, विमृश्यकृत । –being, *n.* कुशलं, क्षेमं, स्वास्थ्यं । –born, *a.* अभिजात, कुलीन । W. done, साधु साधु । –favoured, *a.* सुदर्शन । –read, *a.* बहुश्रुत, व्युत्पन्न । –set, *a.* दृढकाय, मांसल । –spoken, *a.* वाग्मिन्; सुजन, सुशील । –to-do, *a.* (also w. off), समृद्ध, सुखभागिन् । –wisher, *n.* कुशलैषिन्, सुखैषिन्, हितैषिन् *m.*

Well, (2) *n.* अंधु *m*, आवाह, कूप, दीर्घिका, चुंटा-डा-डी, चूतक, चौंड, निपानं, प्रहि *m*, वापी; उत्स; उद्गम। *vi.* उत्सात् (इव) उद्गम् 1 P, उद्भू 1 P.

Welladay, Wellaway, *int.* अहह, कष्टं, हंत.

Welsh, *vi.* ग्लहधनमादाय पलाय् 1 A.

Welt, *n.* पादूसीवनं; (त्वचि) आघातचिह्नं। *vt.* तड् 10 U, प्रहृ 1 P.

Welter, (1) *vi.* घूर्ण् 1 A, (वि०) लुठ् 6 P। *n.* संकुलं, संक्षोभ.

Welter, (2) *a.* गुरुभार.

Wen, *n.* मांसार्बुदं.

Wench, *n.* तरुणी, युवती; पुंश्चली; वारांगना। *vi.* व्यभिचारं कृ 8 U.

Wend, *vt.* (मार्गं) क्रम् 1 U. 4 P। To w. one's way, गम् 1 P.

Werwolf, *n.* नरवृक.

West, *adv.* पश्चिमेन, पश्चिमाभिमुखं, पश्चिमदिशि। *a.* (*also* Western) अपर, चरम, पश्चिम, पाश्चात्य, प्रतीच्य; पश्चिमाभिमुख। *n.* पश्चिमा, प्रतीची, वारुणी। –ering, *a.* पश्चिमाभिमुख। –erly, *a.* पाश्चात्य; पश्चिमाभिमुख; पश्चिमोद्गत। –erner, *n.* पाश्चात्य *m*, प्रतीच्य *m*। –ernize, *vt.* पाश्चात्यसंस्कृत्या संमृज् 6 P। –most, *a.* पश्चिमतम। –ward, *adv.* पश्चिमाभिमुखं, पश्चिमदिशि.

Wet, *a.* आर्द्र, उत्त, उन्न, क्लिन्न, तिमित, सद्रव; जलपूर्ण, ०मय; प्रावृषिक; क्षीब, मदिरोत्कट। *n.* क्लेद, स्तेम, द्रव; वर्षाः *pl*। *vt.* आर्द्रीकृ 8 U, उंद् 7 P, क्लिद् *c*। To w. one's whistle, पा 1 P। W. blanket, उत्साहहारिन् *m*। –ness, *n.* आर्द्रता, क्लेद.

Wether, *n.* छिन्नमुष्कः मेष.

Whack, *vt.* गुर्वाघातेन तड् 10 U; (लोष्ट्रं) विभज् 10 U। *n.* गुर्वाघात। –ing, *n.* ताडनं; *a.* उत्कृष्ट, उत्तम.

Whale, *n.* तिमि *m*, तिमिंगिल। –r, *n.* तिमिघ्न; तिमिमृगयानौका.

Whang, *vt.* महाशब्देन आहन् 2 P *or* तड् 10 U.

Wharf, *n.* उत्तरणस्थानं, घट्ट, घट्टी। *vt.* घट्टे (नावं) बंध् 9 P *or* (भांडजातं) न्यस् 4 P। –age, *n.* घट्टमूल्यं। –inger, *n.* घट्टपाल, ०रक्षक.

What, *pron.* (*interrog.*) किं; (*rel.*) यद्। *int.* कथं, किं। W. for, किमर्थं। –ever, –soever, *pron.* यद् यद्.

Wheat, *n.* गोधूम, प्रवट, म्लेच्छभोज्य, सुमन । -en, *a.* गोधूम० *in comp.*

Wheedle, *vt.* चाटूक्त्या अनुनी 1 P *or* उपच्छंद् 10 U, प्रतृ *c or* वंच् *c*; उपच्छंदनेन प्राप् 5 P । Wheedlingly, *adv.* उपच्छंदनपूर्वकं.

Wheel, *n.* चक्रं, रथांगं; (पक्षीणां) परिडीनं । *vt.* चल् *c*, प्रेर् *c* । *vi.* व्यावृत् 1 A । To put a spoke in one's w., प्रतिरुध् 7 U । -barrow, *n.* हस्तशकट *mn* । -er, -wright, *n.* चक्रकार, रथकार.

Wheeze, *vi.* सशब्दं श्वस् 2 P । *n.* घर्घरश्वसनं । Wheezy, *a.* (breathing) घर्घर; घर्घरश्वासोपेत.

Whelk, (1) *n.* शंबूक.

Whelk, (2) *n.* पिट(टि)का, वरंड(क), स्फोटक । -ed, *a.* पिटिकावृत.

Whelm, *vt.* अवगाह् *c*, आप्लु *c*, निमस्ज् *c*.

Whelp, *n.* (कुक्कुरवृकादिकानां) पोत, शावक; अविनीतयुवन् *m*, ०बालक । *vt.* प्रसू 2 A.

When, *adv.* (*interrog.*) कदा; (*rel.*) यदा । *pron. Exp. by* कदा, यदा । -ever, -soever, *adv.* यदा यदा.

Whence, *adv.* (*interrog.*) कुतः, कस्मात्; (*rel.*) यतः, यस्मात्.

Where, *adv.* (*interrog.*) कुत्र, क्व; (*rel.*) यत्र । -abouts, *adv.* कुत्र प्रायेण; *n.* शक्यस्थानं । -as, *conj.* यतः । -ever, soever, यत्र यत्र । -fore, *adv.* किमर्थं; यतः । -in, *adv.* कुत्र; यत्र । -upon, *adv.* यदनंतरं.

Wherry, *n.* तर, तरणि-णी *f*, तरि-री *f*.

Whet, *vt.* क्ष्णु 2 P, तिज् *c* तीक्ष्णीकृ 8 U, (नि०)शो 4 P; उत्तिज् *c*, उद्दीप् *c* । -stone, *n.* शाण-णी, सामक; (small) झामर.

Whether, *conj. Exp. by* वा, आहोस्वित् *etc.*

Whey, *n.* दधिमंड, दधिवारि *neu*, प्राग्राढं, मस्तु *neu.*

Which, *pron.* (*interrog.*) किं, कतम, यतम; (of two) कतर, यतर; (rel.) यद् । -ever, -soever, *pron.* यद् यद्.

Whiff, *n.* आकस्मिक धूमोद्गार; अल्पवात; अल्पगंध.

While, *n.* काल, समय । *conj.* (*also* whilst) यदा, यावत्; *also exp. by pres. part., loc. abs.,*

etc. । *vt.* (कालं) सुखेन क्षि *c or* गम् *c* । Once in a w., कदा कदा, कर्हिचित्, क्वचित् । For a w., कंचित्कालं । In a little w., अचिरात्, अचिरेण । (Not) worth (one's) w., लाभप्रद, व्यर्थ·

Whilom, *a.* पूर्व, पूर्वकालीन·

Whim, *n.* कामचार, छंद, छंदस् *neu*, लहरी । -sical, (*also* Whimmy) *a.* कामचारिन्, चंचलवृत्त, छंदानुवर्तिन्, स्वच्छंद, स्वैर, स्वैराचार; विचित्र(दर्शन), विलक्षण; -ity, *n.* छंदानुवर्तनं, स्वैरता; -ly, *adv.* स्वैरं, कामचारेणैव । -sy, *n.* छंद, लहरी । -wham, *n.* क्रीडनकं·

Whimper, *vi.* मंदं क्रंद् 1 P *or* रुद् 2 P । *n.* मंद्रक्रंदनं, ०रुदितं·

Whine, *vi.* दीर्घं क्रंद् 1 P; असंतोषं प्रकाश् *c* । *n.* दीर्घक्रंदनं; असंतोषवचनं·

Whinny, *vi.* मंदं हेष् 1 A *or* ह्रेष् 1 A । *n.* मंदहेषा, ०हेषितं·

Whip, *n.* कश-शा; प्रतिष्कश, प्रतोद । *vt.* सहसा अपहृ 1 P *or* आच्छिद् 7 P *or* उद्धृ 1 P; कशया तड् 10 U *or* प्रहृ 1 P; सूत्रवेष्टनेन बंध् 9 P । *vi.* सहसा चल् 1 P, निर्गम् 1 P, *etc.* । To have the w.hand of नियंत्र् 10 U, नियम् 1 P । -stock, *n.* कशादंड । Whipper-snapper, *n.* वियातपामर । Whipping, *n.* कशाताडनं·

Whir, *vi.* सशब्दं घूर्ण् 1 A *or* (परि०)भ्रम् 1 U. 4 P । *n.* भ्रमणशब्द·

Whirl, *vt.* सरभसं घूर्ण् *c or* (परि०) भ्रम् *c*; सत्वरं नी 1 P *or* वह् 1 P; प्रसभं क्षिप् 6 P । *vi.* सरभसं घूर्ण् 1 A *or* (परि०)भ्रम् 1 U. 4 P; भ्रामरेण पीड् *Pass.* सत्वरं गम् 1 P *or* चल् 1 P । *n.* घूर्णनं, भ्रमणं । -pool, *n.* अवघूर्ण, आवर्त, कूलहुंडक, जलगुल्म, जलावर्त, तानूर, पुटभेद, भ्रमि *f* । -wind, *n.* चक्रवात, वातालि-ली *f*, वातावर्त, वात्या, वायुगुल्म; to sow wind and reap whirlwind, दुष्कर्मणः दारुणतमफलं भुज् 7 U । Whirligig, *n.* भ्रमरक *mn*; परिभ्रमणयंत्रं; परिवर्तनं·

Whish, (1) *int.* शांतं, तूष्णींभव·

Whish, (2) *vi.* जले सशब्दं चल् 1 P.

Whisk, *vt.* चामरेण (इव) अपास् 4 U; सहसा अपनी 1 P *or* अपहृ 1 P; सत्वरं (वि०) धू 5. 9. 10 U । *vi.* सहसा गम् 1 P *or* चल् 1 P । *n.* चामरं, मशकवरणं·

Whisker, *n.* गंडरोमन् *neu*, श्मश्रु.

Whisky, *n.* (1) यवसुरं । (2) जव-नयानं.

Whisper, *vi.* उपांशु भाष् 1 A; कर्णे जप् 1 P । *vt.* उपांशु वद् 1 P *or* कथ् 10 U । *n.* उपांशु-भाषणं, ०वाद; किंवदंती; गुप्त-निवेदनं; मर्मरध्वनि *m* । -er, *n.* कर्णेजप । -ingly, *adv.* उपांशु.

Whist, *int.* शांतं, तूष्णींभव.

Whistle, *n.* शीश्शब्द; वंशी । *vi.* शीश्शब्दं कृ 8 U । To w. for, प्राप्तुं न शक् 5 P.

Whit, *n.* अणु *m*, कण, अल्पिष्टांश । Not a w., no w., न मनागपि.

White, *a.* अमल, अर्जुन, अवदात, अवलक्ष, गौर, धवल, धौत, व(ब)-लक्ष, रजत, विमल, विशद, शुक्र, शुक्ल, शुक्लल, शुचि, शुभ्र, श्येत, श्येन, श्वित, श्वित्य, श्वेत, सित; पांडु, पांडुर, विवर्ण; निर्मल । *n.* श्वेतवर्ण, गौर *m*, शुक्ल *m*, *etc.*; गौरमुख, ०जन; (*pl.*) श्वेतप्रदर । W. ant, उपदीका, उपदेहिका । W. elephant, अनिष्टव्ययकारणं । W. slave, वैशिकार्थे अपहृता स्त्री । -beard, *n.* वृद्ध. स्थविर । -livered, *a.* कातर, भीरु । -n, *vt.* धवलयति *Den*, शुक्लीकृ 8 U; *vi.* धवलीभू 1 P । -ness, *n.* धवलता, शुभ्रता, शौक्ल्यं । -ning, *n.* (*also* Whiting) कठिका-चूर्णं । -smith, *n.* रजतकार । -wash, *n.* सुधा; दोषगोपक-निरूपणं, ०वर्णनं, *etc.*; *vt.* सुधया लिप् 6 P; (दोषगोपनेन) अप-वादात् मुच् 6 P. *c* । Whitish, *a.* आपांडु, ईषदुज्ज्वल, धूसर.

Whither, *adv.* (*interrog.*) कुत्र, क्व; (*rel.*) यत्र । -soever, *adv.* यत्र यत्र.

Whitlow, *n.* चिप्प, चिप्य, नख-व्रण.

Whittle, *n.* कृपाणी, शस्त्री । *vt.* छेदनेन अल्पीकृ 8 U; क्रमेण अल्पीकृ 8 U.

Whiz, *vi.* सीत्कारेण गम् 1 P *or* पत् 1 P । *n.* सीत्कार.

Who, *pron.* (*interrog.*) किं *masc.* & *fem. forms*; (*rel.*) यद् *masc.* & *fem. forms* । -ever, -soever, *pron.* यद् यद् *masc.* & *fem. forms* । Whose, कस्य, कस्याः *etc.*; यस्य, यस्याः, *etc.*

Whole, *a.* कुशलिन्, निरामय, स्वस्थ; अक्षत, अखंड; अशेष, कृत्स्न, सकल, समग्र, संपूर्ण; (number) अभिन्न । *n.* समष्टि *f*, समास, साकल्यं, कार्त्स्न्यं । To go the w. hog, संपूर्णतया कृ 8 U *or* संपद् *c* । -hearted, *a.* अनन्यवृत्ति, अभिनिविष्टचित्त;

-ly, *adv.* साभिनिवेशं । -ness, *n.* साकल्यं, सामग्र्यं । -sale, *a.* सामासिकविक्रयाविषयक, ०कारिन्; (liar) पूर्ण; महत् । Wholly, *adv.* एकांततः, सर्वथा, साकल्येन.

Wholesome, *a.* आरोग्यावह, पथ्य, स्वास्थ्यकर; हित, हितकर, हितावह। -ness, *n.* पथ्यता; हितावहत्वं.

Whoop, *vi.* उच्चैः आक्रुश् 1 P *or* उद्घुष् 10 U । *n*, आक्रोश, घोषणा; क्ष्वेडा, सिंहनाद.

Whop, *vt.* तड् 10 U, प्रहृ 1 P; पराभू 1 P । *vi.* सशब्दं पत् 1 P.

Whore, *n.* गणिका, छिन्ना, पण्यस्त्री, वारांगना, वेश्या; पुंश्चली, व्यभिचारिणी । *vi.* व्यभिचारं कृ 8 U । -dom, *n.* जारकर्मन् *neu*, व्यभिचार । -monger, *n.* औपस्थिक, जार, व्यभिचारिन् *m*.

Whorl, *n.* आवर्त, व्यावर्तनं.

Why, *adv.* (*interrog.*) कस्मात्, किमर्थं, कुतः; (*rel.*) यतः । *n.* निमित्तं, प्रयोजनं.

Wick, *n.* झिल्ली, तूला, तूलिका, तैलिनी, दशा, वर्ति-र्ती *f*, वर्तिका.

Wicked, *a.* अघायु, अधर्मिन्, एनस्विन्, दुराचार, पातकिन्, पाप; खल, दुष्ट, पिशुन, शठ । -ly, *adv.* पैशुन्येन, शाठ्येन । -ness, *n.* पापात्मकता; दौरात्म्यं, दौर्जन्यं, पैशुन्यं; दुराचार, पापं, पापकर्मन् *neu*.

Wicker. *n.* वेणु०, वेत्रजालकं । *a.* वैणव, वैदल । -work, *n.* वैणवं, वैदलं.

Wicket, *n.* अंगणद्वारं ; उपद्वारं.

Wide, *a.* आयत, उरु, पृथु; वितत, विशाल, विस्तीर्ण ; व्यापक ; अपलक्ष्यपातित । *adv.* अतीव, बहुशः ; भृशं । To give a w. berth to, दूरे स्था 1 P, संनिकर्षं परिहृ 1 P । To have one's eyes w. open, जागरूक *a.* *or* सावधान *a* वृत् 1 A. । W. open (eyes) विस्फारित । W. of the mark, अप्रस्तुत, अप्रास्ताविक । -awake, *a.* जागरूक, दक्ष, सावधान । -ly, *adv.* विस्तीर्णं, सर्वत्र, भृशं । -n, *vt.* पृथूकृ 8 U, प्रथ् 10 U, विस्तृ *c*; *vi.* पृथुलीभू 1 P, विस्तृ *pass* । -spread, *a.* व्यापक, विस्तीर्ण, विस्तृत । Width, *n.* आयाम, परिणाह, पृथुता, विस्तार ; व्यापकता.

Widgeon *n.* कादंब, वरट.

Widow, *n.* विधवा, गतभर्तृका, रंडा, विश्वस्ता, (elderly, dressed in red clothes) कात्यायनी । *vt.* पतिहीनां *a.* *or.* पत्नीहीनं *a* कृ 8 U; विनाकृ 8 U, वियुज् 7 A. 10 U. । -er, *n.* गतभार्य । -hood, *n.* वैधव्यं.

Wield, *vt.* धृ 10 U, भृ 3 U; उपयुज् 7 A. 10 U। To w. the sceptre, राज्यं कृ 8 U, प्रशास् 2 P। To w. the pen, लिख् 6 P.

Wife, *n.* कलत्रं, कांता, कुटुंबिनी, क्षेत्रं, गृहाः *pl.* गृहिणी, गेहिनी, जाया, दयिता, दाराः *pl*, द्वितीया, पत्नी, परिग्रह, पाणिगृहीती, प्रिया, भार्या, वधू, सधर्मचारिणी, सहचरी, सहधार्मिणी ; (rival w.) सपत्नी। –ly, *a.* भार्योचित.

Wig, (1) *n.* कृत्रिमालक.

Wig, (2) *vt.* अधिक्षिप् 6 P, उपालभ् 1 A, गर्ह् 1. 10 A.

Wight, *n.* जन, पुरुष ; अपदेवता.

Wigwag, *vi.* इतस्ततः चल् 1 P। –*vt.* *c of prec.*

Wigwam, *n.* उटज, कुटी, कुटीर *mn.*, गर्गरी.

Wild, *a* आरण्य, वन्य ; उच्छृंखल, निरंकुश ; सुक्षोभ्य, भीरु ; अव्यवस्थित ; सरभस, संरंभिन् ; व्याकुल, संक्षुब्ध ; प्रचंड ; अविमृश्यकृत, निर्विवेक, साहासिक ; अनुपपन्न। W.–goose chase, निरर्थकव्यवहार। To run w. अनियमेन *or* शिक्षणं विना वृध् 1 A,। –erness, *n.* खिलं, निर्जनप्रदेश, अरण्यं ; संकुलं, अव्यवस्था। –ing, *n.* वन्य०, स्वयंजातवृक्ष। –ly, *adv.* उच्छृंखलं ; संरंभेण; निर्विवेकं। –ness, *n.* वन्यता ; निरंकुशता ; संरंभ.

Wile, *n.* कपटं, छद्मन् *neu.*, व्याज। *vt.* (प्र०) विलुभ् *c*, कपटेन कृ *c* (*causal forms*)। Wily, *a.* कपटिन्, कापटिक, कुटिल, धूर्त, शठ। Wilily, *adv.* कपटेन, कपटोपायेन। Wiliness, *n.* कौटिल्यं, शाठ्यं.

Wilful, *a.* अभिप्रेत, ऐच्छिक, काम्य, (विचार०) बुद्धिपूर्वक, सांकल्पिक; अवश्य, अविनेय, दुराग्रह, निर्बंधपर, प्रतिनिविष्ट, प्रतीप। –ly, *adv.* कामतः, बुद्धिपूर्वं; दुराग्रहेण, प्रतीपवृत्त्या। –ness, *n.* अविनेयता, दुराग्रह, प्रतिनिविष्टवृत्ति *f.*

Will, (1) *vt.* (*auxiliary verb*) *Exp. by future forms* ; (desire) इष् 6 P, वांछ् 1 P, संक्लृप् *c*; संकल्पबलेन कृ *c* (*causal forms*)। *n.* इच्छा ; संकल्प; निश्चय; मृत्युपत्रं, ०लेख। To do a thing with a w., सोत्साहं विधा 3 U *or* संपद् *c*। At w. यथेप्सितं, यथेष्टं। –ing, *a.* उद्यत, ०इच्छु *in comp*; –ly, *adv.* कामतः, स्वेच्छया। W.–o’–the–wisp, *n.* ज्वालाभास, पिशाचदीपिका; भ्रांतिमत्प्रयोजनं। –power, *n.* संकल्पबलं, ०शक्ति *f.*

Willy nilly, *adv.* कामतः अकामतः वा । *a.* संदिग्ध.

Wilt, *vi.* ग्लै 1 P, म्लै 1 P, विशॄ *Pass* । *vt.* ग्लै *c.*

Wimple, *n.* प्रावरणवस्त्रं, शिरःस्कंधवेष्टनं.

Win, *vt.* विजयेन प्राप् 5 P *or* लभ् 1 A; यत्नेन *or* कष्टेन आसद् *c*; विजि 1 A; स्वायत्तीकृ 8 U । *vi.* विजयं प्राप् 5 P, विजयिन् *a.* भू 1 P । *n.* (वि०) जय । To w. one's spurs, कीर्तिं प्राप् 5 P । To w. hands down, अनायासेन विजयं प्राप् 5 P । To w. clear, out, through, कथमपि *or* कृच्छ्रेण संकटं उत्तॄ 1 P । -ner, *n.* जेतृ *m*, विजयिन् *m* । -ning, *a.* (त्रि०)-जयिन्, जिष्णु, जैत्र; जयप्रद; चित्ताकर्षक, मनोहर; -ly, *adv.* जयप्रद०, चित्ताकर्षकप्रकारेण; -s, *n. pl.* पणार्जितधनं.

Wince, *vi.* सहसा परावृत 1 A *or* विमुखीभू 1 P । *n.* आकस्मिकपरावर्तनं.

Winch, *n.* उद्धरणयंत्रं.

Wind, (1) *n.* अनिल, आशुग, गंधव(वा)ह, चल, जगत्प्राण, ध्वलिध्वज, ध्वजप्रहरण, नभःप्राण, नभस्वत्, नभोजात, पवन, पवमान, प्रकंपन, मरुत् *m*, मर्क, मातरिश्वन् *m*, मारुत, सुजिन, वात, वाति *m*, वायु *m*, शुषिल, श्वसन, समीर(ण), स्पर्शन; श्वास, प्राण; (in stomach) वात; निरर्थकजल्पनं । *vt.* घ्राणेन अवगम् 1 P; नष्टश्वासं *a.* कृ 8 U; (पुनः) श्वासं प्राप् *c*; नद् *c*, वद् *c* । To put the w. up, भी *c*, (सं०) त्रस् *c* । To get w. of, किंवदंतीं श्रु 5 P । -age, *n.* (क्षिप्तास्त्रस्य) वायुकृतभ्रंश । -bag, *n.* जल्पनमात्रप्रचुर । -fall, *n.* अनपेक्षितलाभ । -gauge, *n.* वायुवेगमापकयंत्रं । -hover, -fanner, *n.* श्येन । -instrument, *n.* सुषिरं । -less, *a.* निर्वात, स्तब्धवात । -mill, *n.* वायु(चालित)पेषणी, वायुयंत्रं । -pipe, *n.* श्वासनालिका । -spout, *n.* चक्रवात, वात्या, वायुगुल्म । -swept, *a.* वाताहत । -ward, *a.* वाताभिमुख । -y, *a.* सुवात, वाताहत; शब्दभारपूर्ण, सप्रपंच; वातल, वातुल; भीत.

Wind, (2) *vi.* (*also* 'W. one's way') कुटिलगत्या चल् 1 P *or* वह् 1 P *or* सृप् 1 P । *vt.* मंडलीकृ 8 U, व्यावृत् *c*; (व्यावर्तनेन) आवेष्ट् 1 A. *c*; संपुटीकृ 8 U; (arms) बाह्वादिकेन आलिंग् 1. 10 U *or* परिरभ् 1 A । To w. up, *vt.* संपुटीकृ 8 U; (तंतुं) आततीकृ 8 U; अवसो 4 P, समाप् *c*; *vi.* व्यवहारसमापनं कृ

8 U। -ing, *a.* कुटिल, वक्र, व्यावर्तनमत ; -ly, *adv.* सवंकं, कुटिलगत्या, ०क्रमेण । -up, *n.* अवसानं, समाप्ति *f.*

Windlass, *n.* उत्तोलन०, उद्धरणयंत्रं.

Window, *n.* गवाक्ष, वातायनं.

Wine, *n.* आसव, इरा, कल्या, कादंबरी, कापिशायनं, पंकरस, परिस्रुता, मदना-नी, मदिरा, मदिष्टा, मद्यं, मधु *neu*, मधूलिका, मादनीयं, माधवी, माध्वीकं, मैरेयं, वारुणी, शीधु *mn*, शुंडा, सुरा, हाला । -bibber, *n.* मद्यप । Winy, *a.* सुरावर्ण; सुरोपम.

Wing, *n.* गरुत् *m*, छद, छदनं, तनूरुहं, पक्ष, पतत्रं, वाज; कक्षा, पार्श्व । *vt.* पक्षाभ्यां सनाथीकृ 8 U; उड्डयनेन आक्रम् 1 U. 4 P; त्वर् *c*; पक्षे *or* बाहौ क्षण् 8 P । To lend w.s to, त्वर् *c* । To take under one's w., रक्ष् 1 P। To take w., उड्डी 1 A.

Wink, *vt.* निमिष् 6 P, क्ष्मील् 1 P। *vi.* निमेषोन्मेषं कृ 8 U; निमेषेण सूच् 10 U *or* संकेतं कृ 8 U; तरलप्रभया द्युत् 1 A। *n.* निमेष; निमेषसंज्ञा । Forty w.s, स्वल्पनिद्रा । To tip one the w., गुप्तनिवेदनं कथ् 10 U । To w. at, अनुपलब्धिं व्यपदिश् 6 U, अज्ञातमिव प्रदृश् *c.*

Winkle, *n.* शंबूक.

Winnow, *vt.* प्रस्फुट् *c*, (वि०) शुध् *c*; यथागुणं पृथक्कृ 8 U, सूक्ष्मं परीक्ष् 1 A.

Winsome, *a.* चित्ताकर्षक, चेतोहर, मनोरम, हारिन् । -ness, *n.* चेतोहरत्वं.

Winter, *n.* शिशिर, शीतकाल, शैत्य ; हिमागम, हेमन् *m*, हेमंततीं, हैमन । *a.* शैशिर, हैम, हैमंत, हैमंतिक, हैमल । *vi.* हेमंतं क्षि *c* *or* गम् *c*; हैमंतनिद्रां कृ 8 U। -ly, *a.* हैमंत । Wintry, *a.* शैशिर, हैम, हैमंत, *etc.*; शिशिर, शीत; परुष, रूक्ष, स्नेहवर्जित.

Wipe, *vt.* निर्घर्षणेन शुध् *c* *or* (मलादिकं) अपहृ 1 P, निर्घृष् 1 P, मृज् 2 P. 10 U। *vi.* आहन् 2 P, प्रहृ 1 P । *n.* मार्जनं ; आघात, प्रहार । To w. away, off, परिमृज् 2 P. 10 U। To w. one's eye, प्रागेव (चिकीर्षितं) साध् *c* । To w. one's eyes, रुदनात् विरम् 1 P । To w. out, अपमृज्, प्रमृज्, 2 P. 10 U, उद्ध्वंस् *c*, विनश् *c.*

Wire, *n.* (धातु ०, लोह०, *etc.*) तंतु *m*, तंत्रि-त्री *f*; विद्युत्संदेश । *vt.* तंतुना बंध् 9 P, संग्रंथ् 9 P, *etc* ; तंतुभिः सनाथीकृ 8 U; तारायंत्रेण प्रेष् *c* ; विद्युत्संदेशेन ख्या *or* निविद् *c* । To pull the

w.s, गुप्तव्यवहारेण कार्यं साध् c. । To w. in, सोत्साहं प्रारभ् 1 A । -less n. तारावार्जितं विद्युत्संदेशयंत्रं or नादप्रेरकयंत्रं ।
Wiry a. तांत्रिसम ; दृढस्नायुमत्.

Wisdom, n. चातुर्यं, प्रज्ञा, वैचक्षण्यं, वैदग्ध्यं, वैदुष्यं ; विद्या । -tooth, n. तृतीयदाढा । To eat one's w.-teeth, अनुभवेन वैदग्ध्यं प्राप् 5 P.

Wise, (1) a. चतुर, प्राज्ञ, मनीषिन् विचक्षण, विदग्ध, विवेकिन् ; विवेकपूर्ण । To put one w., यथार्थं ज्ञा c । -ly adv. चातुर्येण, सविवेकं । Wiseacre, n. पंडितब्रुव, प्राज्ञंमन्य.

Wise, (2) n. प्रकार, रीति f, विधा, शैली.

Wish, vt. अभिलाष् 1. 4 P, अभीष् 6 P, आकांक्ष् 1 U, इष् 6 P, ईह् 1 A, वांछ् 1 P, समीह् 1 A, स्पृह् 10 U; *also exp. by desiderative forms*; (bid) वद् 1 P । n. अभिलाष, आकांक्षा, इच्छा, ईप्सा, ईहा, कामना, मनोरथ, वांछा, स्पृहा; प्रार्थना, याचना । -ful, a. ०इच्छु, ०ईप्सु *in comp, also exp. by desid. forms*; उत्सुक.

Wish-washy, a. जलमिश्र; नीरस.

Wisp, n. (तृणादिकस्य) अल्पस्तंब, ०स्तबक, मुष्टि mf, कूर्च mn.

Wistful, a. स्पृहयालु, स्पृहालु, उत्कंठ, उत्सुक; उन्मनस्क, विचारमग्न । -ly, adv. सोत्कंठं.

Wit, vt. विद् 2 P, ज्ञा 9 U । n. धिषणा, धी, प्रज्ञा, बुद्धि, मति *all f*; चातुर्यं, बुद्धिविभव, वैचक्षण्यं, वैदग्ध्यं; प्रतिभा; नर्मन् *neu*; वाग्विदग्ध, नर्मवेदिन् m, ०भाषिन् m । At one's w.'s end, किंकर्तव्यतामूढ, कुंठितमति । -less, a. जडमति, मूढ, मूर्ख । -ty, a. चतुर, धीमत्, प्राज्ञ, विचक्षण; वाक्पटु, वाग्विदग्ध; नर्मगर्भ, नर्मवत् । Witticism, n. नर्मोक्ति f, नर्मालाप । Wittingly adv. बुद्धिपूर्वं, ज्ञात्वैव.

Witch, n. अभिचारिणी, कुहकिनी, मायाविनी, योगिनी; चेतोहारिणी, मोहिनी; वृद्धा, स्थविरा । vt. वशीकृ 8 U, विमुह् c । -craft, n. अभिचार, इंद्रजालं, कुसृति f, कुहकं, माया । -doctor, n. अभिचारिन् m, कुहककार, मांत्रिक । -ery, n. अभिचार, इंद्रजालं, कुहकं, माया; चित्ताकर्षणं, मोहनं, वशीकरणं । -ing, a. चित्ताकर्षक, चेतोहर, मोहक.

With, prep. सत्रं, समं, सह, सहितं, साकं, सार्धं (*with Instr.*); स० *in comp.*; *also exp. by*

Instr.; ०उपेत, ०समेत, *etc. in comp.* । -al, *adv.* अपरं च, अपि च, तथा च, तथैव.

Withdraw, *vt.* परावृत् *c*; उपसंहृ 1 P, प्रतिसंहृ 1 P; अपनी 1 P, अपहृ 1 P; (वचनं) प्रत्यादिश् 6 P. प्रत्याख्या 2 P । *vi.* परावृत् 1 A, निवृत् 1 A, अपया 2 P । -al, *n.* परावर्तनं; (वचनस्य) प्रत्याख्यानं, प्रत्यादेश.

Withe, Withy, *n.* (संग्रथनार्थं) प्रशाखा.

Wither, *vi.* ग्लै 1 P, म्लै 1 P, विशॄ *Pass*; अवसद् 1 P । *vt.* ग्लै *c*, म्लै *c*; नश् *c*.

Withers, *n. pl.* (अश्वस्य) स्कंधप्रदेश । My w. are unwrung, (अयमपवादो) मां न स्पृशति । Wither-wrung, *a.* क्षतस्कंध.

Withhold, *vt.* न पुरस्कृ 8 U, पृष्ठतः कृ 8 U; निरुध् 7 U; न दा 3 U *or* उत्सृज् 6 P.

Within, *adv. prep.* अंतरे, अभ्यंतरे । *n.* अभ्यंतरं.

Without, *adv.* बहिः । *prep.* अंतरेण (acc.), ऋते (abl.), मुक्त्वा (acc.), वर्जयित्वा (acc.), विना (acc., instr.), विहाय (acc.); *exp. by* ०रहित, ०वर्जित, ०हीन; अ०, निर्० *in comp.*; बहिः, बाह्यतः

Withstand, *vt.* प्रतिकृ 8 U, प्रतिरुध् 7 U, प्रतिष्टंभ् 9 P, प्रत्यवस्था 1 A, विरुध् 7 U.

Witness, *n.* साक्ष्यं; निदर्शनं, प्रमाणं; द्रष्टृ *m*, प्रेक्षक; (legal) साक्षिन् *m* । *vt.* प्रत्यक्षं *or* साक्षात् दृश् 1 P, प्रत्यक्षीकृ 8 U, साक्षात्कृ 8 U; साक्ष्येण प्रमाणीकृ 8 U; दृश् *c*, व्यंज् 7 P. *c*, सूच् 10 U । *vi.* साक्ष्यं दा 3 U, साक्षीभू 1 P । False w, कूटसाक्षिन् *m*, मूलिन् *m*.

Wittol, *n.* (पतिः) जारकर्मानुमंतृ *m*.

Wive, *vt.* परिग्रह् 9 P; भार्यया सनाथीकृ 8 U । *vi.* दारपरिग्रहं कृ 8 U.

Wizard, *n.* अभिचारिन् *m*, मांत्रिक; आहितुंडिक, ऐंद्रजालिक, कुहककार, मायाविन् *m*; अघटनीयघटक । -ry, *n.* अभिचार, इंद्रजालं, कुसृति *f*, कुहकं, माया.

Wizen, -ed, Weazen, *a.* वलिन, वलिभ, वलिमत्.

Woad, *n.* (plant) नीला-ली; (dye) नीलं, नीलवर्ण.

Wobble, *vi.* दोलायते *Den*, कंप् 1 A; अस्थिरगत्या चल् 1 P, प्रस्खल् 1 P; द्वैधीभू 1 P, अनिश्चयेन वृत् 1 A । *n.* दोल, दोलायितं; कार्यक्रमविक्रिया; द्वैधीभाव,

अनिश्चय । -r, *n.* आनिश्चितमाति *m*, दोलायितवृत्ति *m*.

Woe, *n.* आर्ति *f*, खेद, दुःखं, संताप; (*pl.*) क्लेश, पीडा, विपद् *f*। W. is me, अहह, कष्टं, हंत। -begone, *a.* दुःखार्त, निरानंद। -ful, *a.* दुःखपूर्ण; दुःखप्रद, पीडावह; शोकार्ह.

Wold, *n.* निर्वृक्षभूमि *f*.

Wolf, *n.* ईहामृग, कोक, वृक; गृध्नु *m* । *vt.* गृध्नुतया भक्ष् 10 U *or* निगॄ 6 P । To cry w., मिथ्याभयार्थं आक्रुश् 1 P । To keep the w. from the door, क्षुत्पीडां निवृ *c* । -ish, *a.* गृध्नु, घस्मर; -ly, *adv.* गृध्नुतया.

Woman, *n.* अंगना, अबला, नारी, प्रमदा, महिला योषा, योषित, ललना, वधू, वनिता, वशा, वामा, सीमंतिनी, स्त्री; (with masculine features) पोटा; (beautiful) कामिनी, भामिनी, रमणी, सुंदरी; (young) डिक्करी, तरुणी, युवती; (excellent) मत्तकाशिनी, वरवर्णिनी, वरारोहा; (chaste) कुलस्त्री, पतिव्रता, सती, साध्वी; (unchaste) असती, कुलटा, पुंश्चली, बंधकी, स्वैरिणी; (servant) चेटी, दासी, परिचारिका। Single w., अनूढा, अविवाहिता। To play the w., रुद् 2 P; भी 3 P, भयं दृश् *c* । -hood, *n.* स्त्रीवर्ग, ०जाति *f*, स्त्रैणं; स्त्रीस्वभाव, स्त्रीत्वं, स्त्रैणता-त्वं । -ish *a.* स्त्रीयोग्य, स्त्रीस्वभाव, स्त्रैण; क्लीब, पौरुषहीन। -ize, *vt.* स्त्रैणं *a.* कृ 8 U; *vi.* नारीप्रसंगं कृ 8 U, वेश्याः सेव् 1 A। -kind, *n.* स्त्रीजन, स्त्रीवर्ग, स्त्रैणं; one's womenkind, womenfolk, (अमुककुलस्य) स्त्रियः *pl*, नारीजन । -like *a.* स्त्रीसदृश, स्त्रीस्वभाव। -ly, *a.* स्त्रीयोग्य, स्त्रीस्वभाव; दयालु, स्निग्ध; womanly woman, स्त्रीतमा.

Womb, *n.* गर्भ, गर्भाशय, जरायु *mn*, योनि *f*; उद्गम, मूलं.

Wonder, *n.* अद्भुतं, अपूर्ववस्तु *neu*, आश्चर्यं, कौतुकं, चमत्कारहेतु *m*; (feeling) आश्चर्यं, चमत्कार, विस्मय। *vi.* विस्मि 1 A; विस्मयवशं गम् 1 P, विस्मयाकुल *a.* भू 1 P; जिज्ञासते *Desid*, कौतूहलं धृ 10 U। To do, work w.s, अपूर्वफलेन कार्यं निर्वह् *c*। A nine days' w., अल्पकालिककौतुकं। -ful, *a.* अद्भुत, आश्चर्य, आश्चर्यभूत, चमत्कारिन्, चित्र, विस्मयकारक, विस्मापन; -ly, *adv.* अद्भुतं, आश्चर्यं। -ing, *a.* चमत्कार०, कौतुकपूर्ण, विस्मयमान । -ment, *n.* चमत्कार, विस्मय । Wondrous, *a.* आश्चर्यकारिन्, विस्मापन; अद्भुत, आश्चर्य; *adv.* अतीव, अत्यंतं.

Wonky, *a.* अस्थिर, कंपमान, सकंप ; अस्वस्थ, रोगातुर ; दोलायमान, अनिश्चयिन्.

Wont, *a.* अभ्यस्त, *but usually exp. indirectly* ; *e. g.* 'as he was w. to do, नित्यव्यवहारानुसारेण' । *n.* अभ्यास, नित्यव्यवहार; Use and w., रूढि *f* । -ed, *a.* अभ्यस्त, आभ्यासिक, परिचित.

Woo, *vt.* प्रणयार्थं *or* विवाहार्थं अनुनी 1 P *or* आराध् 10 U *or* उपलल् 10 P ; (कीर्त्यादिकस्य) प्राप्त्यै *or* लाभार्थं यत् 1 A । -er, *n.* विवाहार्थिन् *m*, प्रणयार्थिन् *m*.

Wood, *n.* वार्क्षं ; अटवि-वी *f*, अरण्यं, काननं, गहनं, वनं, विपिनं ; काष्टं, दारु *neu* । -apple, *n.* कपित्थ : (fruit) कपित्थं । -cutter, *n.* काष्ठिक । -en, *a.* काष्ठमय, दारुमय ; निश्चल ; अनिपुण ; w.-headed, जडमति । -land, *n.* वृक्षावृतप्रदेश, ०भूमि *f* । -man, *n.* आटविक, वनवासिन् *m*, वनेचर ; काष्ठिक । -pecker, *n.* काष्ठकूट, दार्वाघाट । -pigeon, *n.* हारीत । -reeve, *n.* अरण्यपाल, वनरक्षक । -work, *n.* काष्ठवस्तूनि *pl* ; काष्ठरचना । -y, *a.* वृक्षाकीर्ण ; काष्ठात्मक, काष्ठमय.

Woof, *n.* तिर्यक्तंतवः *pl*.

Wool, *n.* ऊर्ण-र्णा, रो(लो)मन् *neu* । Much cry and little w., निरर्थकः संभ्रम *or* संक्षोभ । To pull the w. over one's eyes, प्रतॄ *c*, वंच् *c* । Dyed in the w., (rogue) पूर्ण । -gathering *a.* विमनस्क, शून्यमानस, अनवहित । -len, *a.* और्ण, लोमज, ऊर्णायु, ऊर्णामय; *n.* और्णवस्त्रं । -ly, *a.* ऊर्णावृत, लोमश; अस्पष्ट, अनिश्चित, संदिग्ध.

Word, *n.* शब्द, पदं, अभिधानं; (*pl.*) उक्ति *f*, भाषणं, वचनं; आज्ञा, आदेश; वार्ता, संदेश, समाचारः प्रतिज्ञा, प्रतिश्रव, संगर, संविद् *f* । *vt.* (विशिष्टशैल्या) संदृभ् 6 P, उदीर् *c*, अभिधा 3 U । In a w., संक्षेपेण, समासेन । To have no w.s for, वर्णयितुं न शक् 5 P । Play upon w.s, श्लेष । The last w., अंतिमं प्रमाणवाक्यं; to have the last w., प्रतिपक्षं निरुत्तरीकृ 8 U । The last w. in, नूतनतमनिर्मिति *f*, ०कल्पना, *etc.* । Hot, fair, big w.s, क्रुद्धभाषणं, चाटूक्ति *f*, विकत्थना । A w. in, out of, season, समयोचितोपदेश, अकालोपदेश । A w. in one's ear, गुप्तनिवेदनं । To have w.s with, कलहं कृ 8 U । To eat one's w.s, स्ववचनं प्रत्याख्या 2 P *or* निराकृ 8 U,

स्वकृतावमानार्थं क्षमां याच् 1 A। To bandy w.s with, विवद् 1 A। To put in a w. for, अधिवच् 2 P। To give, pledge keep, break one's w., प्रतिश्रु 5 P, वचनं प्रतिपा c, वचनभंगं कृ 8 U। A man of his w. सत्यसंगर। To be as good as one's w., वचनं प्रतिपा c। –book, n. अभिधानं, (शब्द०)-कोश। –ing, n. शब्दरचना, ०संदर्भ। –less, a. स्तब्धवाच्, मूक, निरुत्तर। –splitting, n. वाक्छलं। –y, a. शब्दात्मक; शब्दभारपूर्ण, सप्रपंच; w. warfare, वाक्कलह, विवाद.

Work, n. कर्मन् neu, क्रिया; व्यवसाय, व्यापार, उद्यम, उद्योग; कार्यं, कृत्यं, नियोग; कृति f, निर्मिति f, रचना, शिल्पितवस्तु neu; ग्रंथ, संदर्भ; (pl.) यंत्रस्य अंगानि pl. or अवयवाः pl। vi. कर्म कृ 8 U or विधा 3 U; व्यापृ 6 A; आयस् 4 P, उद्यम् 1 P, श्रम् 4 P; प्रवृत् 1 A; सफलीभू 1 P, सिध् 4 P, गुणं आवह् 1 P। vt. (यंत्रादिकं) चल्, व्यापृ c; प्रवृत् c; श्रम् c, नियोगं कृ c; संपद् c, साध् c; परिक्लृप् c। To set to w., प्रारभ् 1 A। To have one's w. cut out for one, दुष्करं कार्यं प्रारभ् 1 A। To w. at, अनुशील्, परिशील् 10 U। To w. in, vt. निविश् c; vi. संवद् 1 P। To w. off, (कपटेन) विसृज् 6 P or विक्री 9 A; (आयासेन) क्षि c। To w. on, upon, अधिष्ठा 1 P, परिवृत् c। To w. out, vt. अभ्यासेन विद् 2 P or उपलभ् 1 A; परिसंख्या 2 P, संकल् 10 U; क्षै c, निर्भुज् 7 U; समाप् 5 P. c, रिच् 7 U, रिक्तीकृ 8 U; प्रपंचयति Den, विस्तॄ c; vi. संकल् Pass.। To w. up, शनैः निर्मा 2 P. 3 A; प्रबुध् c, प्रवृत् c, प्रोत्सह् c; घट् c। –able, a. कर्षणार्ह; शक्य, साध्य, सुकर। –aday, a. सामान्य, साधारण। –house, n. दीनाश्रय-गृहं। –ing, a. कर्मव्यापृत; निर्वाहावश्यक; n. क्रिया, कार्यपद्धति f; w.ing –day, उद्योगदिनं। –man, n कर्मक(का)र; कारु m। –manlike, a. कर्मिष्टोचित। –manship, n. कर्म०, शिल्पशैली; नैपुण्यं; हस्तक्रिया; निर्मिति f। –people, n. कर्मकरवर्ग, कर्मकारिणः pl। –shop, n. कर्म०, शिल्पशाला। –woman, n. कर्मकारिणी; सूच्याजीवा। Wrought, a. घटित.

World, n. चराचरं, जगत् neu, भुवनं, विश्वं; लोक; जनाः pl; प्रपंच, भव, संसार; लोकचारित्रं, ०यात्रा; वर्ग; महाविस्तार, भूमन् m। To be all the w. to.

सर्वस्वं भू 1 P। In this w., इह, इहलोके । In the other w., अमुत्र, परत्र । Belonging to this w., ऐहलौकिक, ऐहिक । Belonging to the other w., आमुष्मिक, पारत्रिक, पारलौकिक । To forsake, renounce the w., संन्यस् 4 U। A man of the w., लोकाचारकोविद । –liness, *n.* प्रापंचिकता ; प्रपंचासक्ति *f* । –ling, *n.* लोकयात्रासक्त । –ly, *a.* ऐहिक, ऐहलौकिक, प्रापंचिक, लौकिक, लौक्य, सांसारिक, व्यावहारिक ; इहलोकासक्त; –minded, *a.* प्रपंचासक्त ; –wise, *a.* लौकिकज्ञ । –wide, *a.* जगत्प्रथित.

Worm, *n.* कृ (क्रि) मि *m* ; अतितुच्छजन ; व्यावर्तनं । *vt.* (one's way) कृच्छ्रेण चल् 1 P *or* मार्गं क्रम् 1 U. 4 P ; निभृतं प्रविश् 6 P ; कृमीन् रिच् *c* ; उपच्छंदनादिकेन (गोप्यस्फोटं) कृ *c* । –eaten *a.* कृम्याकीर्ण ; जीर्ण । –y, *a.* कृमिण, कृमिल.

Worn, *a.* जर्जर, जीर्ण ; खेदपूर्ण, म्लान.

Worry, *vt.* अभीक्ष्णं दंश् 1 P *or* दंतैः ग्रह् 9 P ; उद्विज् *c*, क्लिश् 9 P, बाध् 1 A, संतप् *c* ; बहुयाचनादिभिः पीड् 10 U; चिंतया आकुलीकृ 8 U । *vi.* उत्कंठते *Den*, चिंतां कृ 8 U, चिंतया पीड् *Pass* । *n.* अभीक्ष्णदंशनं ; चिंता, उत्कंठा; पीडा; बाधा; चिंताकारणं –ing, *a.* पीडाप्रद, चिंतावह.

Worse, *a.* दुष्टतर, नीचतर, रुग्णतर, *etc.* । *adv.* दुष्टतरां, *etc.* । To go from bad to w., क्रमेण दोषाधिक्यं प्राप् 5 P । –n, *vt.* दुष्टतरं *a.*, *etc.* कृ 8 U, अधिकं दुष् *c or* विप्रकृ 8 U; *vi.* दुष्टतर *a. etc.* भू 1 P, अधिकं विप्रकृ *Pass.*

Worship, *vt.* अभ्यर्च् 1 P. 10 U, अर्च् 1 P. 10 U ; आराध् 5 U. 10 P. उपास् 2 A, नमस्यति *Den*, पूज् 10 U, भज् 1 U, सभाज् 10 U ; अतिस्नेहेन *or* अत्यासक्त्या मन् *c* । *n.* अभ्यर्चनं-ना, अर्चनं-ना, अर्चा, आराधनं-ना, उपासनं-ना, उपास्ति *f*, नमस्या, पूजनं, पूजा, भजनं, सपर्या, सभाजनं ; अतिस्नेह, अत्यनुराग, अत्यासक्ति *f* ; प्रतिष्ठा ; (address) महाराज । –ful, *a.* अर्चनीय, पूज्य, मान्य । –per, *n.* आराधक, उपासक, भक्त.

Worst, *a.* असाधुतम, दुष्टतम, *etc.* । *n.* अनिष्टतमभाग, °समापत्ति, *etc* ; दुष्टतमजन । *vt.* अभिभू 1 P, पराभू 1 P.

Worsted, *n.* और्णसूत्रं.

Worth, *a.* °अर्घ, °मूल्य *in comp.*; °अर्ह *in comp.*, *also exp. by*

pot. pass. part, e. g. दर्शनार्ह, दर्शनीय । *n.* अर्घ, अर्हा, मूल्यं ; गुणोत्कर्ष, श्रेष्टता । Not w. the candle, not w.while, निरर्थक, अश्रमार्ह । -less, *a.* असार, तुच्छ, निरर्थक, व्यर्थ ; दुर्वृत्त । -y, *a.* पूज्य, माननीय, मान्य ; गुणिन्, गुणोपेत ; उचित, योग्य, अनुरूप ; ०अर्ह *in comp*; *n.* मान्यजन । Worthily, *a.* यथोचितं.

Would, *See* "Will"; *also exp. by desid. forms, by* इष् 6 P *with inf. forms* । -be, *a.* ०इच्छु *in comp*; *e. g.* "a w.-be poet" कवित्वेच्छु.

Wound, *n.* अरुस् *neu*, ईर्म, क्षणतु *m*, क्षतं, क्षति *f*, व्रण; अवज्ञा, अवमान । *vt.* अभिहन् 2 P, क्षण् 8 P, तुद् 6 U, व्रण् 10 U, हिंस् 1. 7 P. 10 U; पीड् 10 U, उद्विज् *c*, तप् *c*.

Wrack, *n.* उद्ध्वंस, विनाश; वाताहतमेघमाला.

Wraith, *n.* पिशाच, प्रेतनर, भूत.

Wrangle, *vi.* संरंभेण कलहायते *Den or* विवद् 1 A । *n.* तीव्रकलह, ०विवाद.

Wrap, *vt.* अवगुंठ् 10 P, आच्छद् 10 U, (आ०, परि०) वेष्ट् 1 A. *c*; अपह्नु 2 A, रूपांतरेण गुप् 1 P. 10 U । *n.* प्रावार(क) । W.ed up in, परायण, निमग्न, व्यग्र । -per, *n.* पुस्तकावरणं । -ping, *n.* आच्छादनं, वेष्टनं.

Wrath, *n.* (महान्) कोप, क्रोध, मन्यु *m* । -ful, *a.* क्रोधाकुल, चंड, संरब्ध; -ly, *adv.* सकोपं, संरंभेण.

Wreak, *vt.* (प्रतिनिर्यातनं) साध् 5 P. *c*, (क्रोधं) अनुभू *c*, सफलीकृ 8U; (अपकारं) निर्यत् 10 U.

Wreath, *n.* अवतंस, आपीड, दामन् *neu*, माला, माल्यं, स्रज् *f*, हार; (धूमादिकस्य) आवर्त, उत्पीड । -e, *vt.* गुं(गु)फ् 6 P, ग्रंथ् 9 P; माल्येन (इव) अलंकृ 8 U *or* भूष् 10 U; (बाहुभ्यां) आलिंग् 1. 10 U *or* परिरभ् 1 A । *vi.* (धूमादिकस्य) आवर्तनेन उत्सृप् 1 P । W.ed in smiles, अतिस्मेर.

Wreck, *n.* नौकाभंग, ०ध्वंस, नौव्यसनं; अवसाद, उच्छेद, उत्साद, उद्ध्वंस, विनाश; भग्ननौका; उत्सन्नवस्तु *neu*; अपचार०, रोगजर्जर *m* । *vt.* उत्सद् *c*; उद्ध्वंस् *c*, नश् *c*, भंज् 6 P; निष्फलीकृ, विफलीकृ 8 U । *vi.* अवसद् 1 P, विफलीभू 7 P । -age, *n.* भग्ननौशेष; उच्छेद, उत्साद । -er, *n.* नौभंगकारिन् *m*; उत्सादक.

Wrench, *n.* प्रसभाकर्ष(णं); आकर्षवेदना; तीव्रखेद, संताप । *vt.*

प्रसभं आकृष् 1 P; (स्नाय्वादिकं) व्याक्षिप् 6 P; असम्यक् निरूप् 10 U, ग्रह् 9 P, *etc.*

Wrest, *vt.* प्रसभं *or* बलात् अपकृष् 1 P *or* अपहृ 1 P; आयासेन निष्कृष् 1 P; असम्यक् ग्रह् 9 P, प्रतिपद् *c*, *etc.*

Wrestle, *vi.* मल्लयुद्धं कृ 8 U; हस्ताहस्ति युध् 4 A। *n.* मल्लयुद्धं; हस्ताहस्तियुद्धं। *vi.* (कार्यसंपादनाय, मोहनाशाय *etc.*) दृढायासेन यत् 1 A। –r, *n.* मल्ल। Wrestling, *n.* मल्लयुद्धं.

Wretch, *n.* दीन, दैवोपहत, मंदभाग्य, विपद्ग्रस्त; नराधम, नीचजन, जाल्म, ०अपसद *in comp.*। –ed, *a.* कष्टापन्न, दीन, दुःखार्त, मंदभाग्य, वराक, ०हतक *in comp*; दरिद्र, दारिद्र्योपहत, तुच्छ, क्षुद्र, कुत्सित, निकृष्ट, हीन; –ness, *n.* दैन्यं; तुच्छता, हीनता.

Wrick, *vt.* (ग्रीवादिकं) ईषत् व्याक्षिप् 6 P। *n.* ईषद्व्याक्षेप.

Wriggle, *vi.* इतस्ततः *or* जिह्मं चल् 1 P, जिह्मायति *Den*; व्यपदेशेन वद् 1 P; संभ्रमं आविष्कृ 8 U। *n.* जिह्मचलनं To w. out, (संकटादिकं) कपटेन परिहृ 1 P। To w. one's way, जिह्मं चल् 1 P.

Wright, *n.* ०कार *in comp.*

Wring, *vt.* प्रसभं व्यावृत् *c*, व्यावृत्य संपीड् 10 U; (संपीडनेन) निष्कृष् 1 P; (गुप्तानिवेदनं) हठात् स्वायत्तीकृ 8 U.

Wrinkle, (1) *n.* वलि-ली *f*; पुट, भंग। *vt.* वलिनं *a.* कृ 8 U; पुटीकृ 8 U। *vi.* वलिन *a.* भू 1 P। Wrinkly, *a.* वलिन, वलिभ.

Wrinkle, (2) *n.* उपयुक्तनिवेदनं.

Wrist, *n.* पाणिमूलं, मणि *m*, मणिबंध, मणिबंधनं। –let, *n.* पाणिमूलालंकार; मणिबंधकटक.

Writ, *n.* (Holy) धर्मग्रंथ, शास्त्रं; आदेशपत्रं.

Write, *vi.* लिख् 6 P; पत्रं लिख् 6 P; ग्रंथादिकं रच् 10 U *or* लिख् 6 P। *vt.* लिख् 6 P; लेखे प्रतिपद् *c or* वर्ण् 10 U; (ग्रंथं) निबंध् 9 P, निर्मा 2 P. 3 A, रच् 10 U, लिख् 6 P, संदृभ् 6 P। Writ large, सुव्यक्त, सुस्पष्ट। To w. down, लेखे निविश् *c*; लेखे लघयति *Den or* लघूकृ 8 U; वर्ण् 10 U, गण् 10 U। To w. up, लेखे स्तु 2 P; लेखे सप्रपंचं *or* अतिवादेन वर्ण् 10 U। –r, *n.* लेखक, ग्रंथकार; लिपिकार, करण। Writing, *n.* लि(ले)खनं; लेख; लेख्यं, ग्रंथरचना; (*pl.*) (अमुकस्य) ग्रंथाः *pl*; लेखनशैली; लिपि-पी *f*, लिबि-बी *f*; to commit to w., लेखे निविश् *c*.

Wrong, *a.* अधर्म्य, अन्याय्य; दूषणीय, पापात्मक; अयथार्थ, अशुद्ध, प्रामादिक, भ्रांतिमूलक, सदोष, मिथ्या० *in comp*; कृत-प्रमाद, भ्रांत, स्खलित; अनुचित, अयुक्त; अयोग्य । *adv.* अयथार्थं, सप्रमादं । *n.* अधर्म; अपक्रिया, अपचार, अपराध; दुरितं, दुष्कर्मन् *neu*, पातकं, पापं; अन्याय; अपाय, अपकार, पीडा । *vt.* अन्यायेन अपचर् 1 P; अपकृ 8 U; निष्कारणं कुत्स् 10 A । To go w., उत्पथं गम् 1 P; अवसद् 1 P । To get it w., सप्रमादं संकल् 10 U; असम्यक् अवगम् 1 P *or* ग्रह् 9 U । To get in w. with, अप्रीतिं प्राप् 5 P । –doer, *n.* अधर्मिन्, पातकिन्, पापकर्मन् *all m* । –doing, *n.* अधर्म, अनीति *f*, अपचार, अपराध; पातकं, पापं । –ful, *a.* अधर्म्य; अन्याय्य; –ly, *adv.* अन्यायेन । –headed, *a.* दुराग्रहिन्, प्रतिनिविष्ट । –ly, *adv.* भ्रांत्या, सप्रमादं; अधर्मेण; अयुक्तं; अन्यायेन । –ous, *a.* अन्याय्य, न्यायविरुद्ध.

Wroth, *a.* क्रुद्ध, रुष्ट.

Wry, *a.* वक्र, साचीकृत । To make a w. face, मुखविकृतिं कृ 8 U, जुगुप्सां आविष्कृ 8 U.

X

Xanthic, *a.* पीत.

Xantippe, *n.* कर्कशा, कलहप्रिया.

Xenelasia, *n.* वैदेशिकबहिष्कार.

Xenial, *a.* आतिथ्यविषयक । Xenium, *n.* अतिथिपारितोषिकं । Xenodochy, *n.* आतिथ्यं, सत्कार.

Xeransis, *n.* शोष, शोषणं.

Xylophone, *n.* काष्ठपट्टिकावाद्यं.

Xyster, *n.* अस्थिघर्षणी.

Y

Yacht, *n.* क्रीडा०, विलासनौका.

Yak, *n.* चमर, परु *m*, सृमर.

Yam, *n.* आलुकं.

Yank, *vt.* सरभसं (आ०)कृष् 1 P *or* आच्छिद् 7 P.

Yap, *vi.* सत्वरं भष् 1 P.

Yard, *n.* (1) (Measure) गज; वातवस्त्रदंड; शिश्नं.

Yard, *n.* (2) अंगनं-णं, अजिरं, चत्वरं, प्रांगणं.

Yare, *a.* सज्ज, सज्जीभूत, सन्नद्ध, सिद्ध; क्षिप्र, चपल.

Yarn, *n.* तंतु *m*, सूत्रं; (दीर्घानृता) कथा, (मिथ्या०) वृत्तांत । *vi.* (*also* "Spin a y.") (मिथ्या०) वृत्तांतं कथ् 10 U.

Yaw, *vi.* आस्थिरगत्या चल् 1 P, मार्गात् विचल् 1 P.

Yawl, (1) *n.* लघुनौका.

Yawl, (2) *n.* उत्क्रोश, चीत्कार। *vi.* उत्क्रुश् 1 P, चीत्कारं कृ 8U.

Yawn, *vi.* (वि०) जृंभ् 1 A, मुखं व्यादा 3 A। *n.* जंभा, जंभिका, जृंभ-भा, जृंभं(णं), जृंभिका, मुखभेद, विजृंभणं। -ing, *a.* व्यात्त.

Ye, *pron.* यूयं.

Yea, *adv.* आं, एवं, तथैव, बाढं, साधु। *n.* उररीकार.

Yean, *vt. vi.* (अजाविकादीनां) प्रसू 2 A। -ling, *n.* अज०, अविपोत.

Year, *n.* अब्द, परिवत्सर, वत्स, वत्सर, वर्ष *mn*, शरद् *f.*, समाः *pl*, संवत्सर। Current y., वर्तमानवर्ष, ऐषमः *ind.*। Last y., गतवर्ष, परुत् *ind.*। -ling, *n.* एकवर्षिन्। -ly, *a.* आब्दिक, वार्षिक, सांवत्सरिक.

Yearn, *vi.* अभिलष् 1 P, ईह् 1 A; उत्सुकायते *Den*; स्निह् 4 P; वत्सलायते *Den*। -ing, *n.* अभिलाष, स्पृहा; उत्सुकता, औत्सुक्यं; वात्सल्यं.

Yeast, *n.* अभिषव, आसव, कारोत्तर, किण्वं, जगल, नग्नहू *m*, मद्यबीजं, मेदक। -y, *a* किण्वमय,०सम; किण्वज; फेनिल; अवास्तव, असार, तुच्छ.

Yell, *vi.* आक्रंद् 1 P, आक्रुश् 1 P, उत्क्रुश् 1 P, उद्घुष् 10 U। *n.* आक्रंदनं, आक्रोश, उत्क्रोश, उद्घोष.

Yellow, *a.* पीत; पीतक, पीतल, हरिद्राभ, हारिद्र। *n.* पीतवर्ण। *vi.* पीतायते *Den*। Y.white, पांडुर, सितपीत, सैराभ। Y.red, रक्तपीत। -ish, -y, *a.* आपीत, गौर। -ness, *n.* पीतवर्ण.

Yelp, *vi.* सत्वरं भष् 1 P *or* नद् 1 P.

Yeoman, *n.* क्षेत्रपति *m*। -ry, *n.* क्षेत्रपतिवर्ग.

Yes, *adv.* आं; एवं, तथैव, बाढं, साधु.

Yesterday, *n.* गतदिनं। *adv.* पूर्वेद्युः, ह्यः *both ind.*। Pertaining to y., ह्यस्तन, ह्यस्त्य। Yesternight, *n.* गतरात्रि *f.*; *adv.* गतरात्रौ.

Yet, *adv.* अद्यापि, अधुनापि; अपि च; अधिकमपि। *conj.* तथापि, एवं सत्यपि.

Yield, *vt.* उत्पद् *c*, जन् *c*, (प्र०)दा 3 U, प्रसू 2 A; उत्सृज् 6 P, त्यज् 1 P, वितॄ 1 P। *vi.* फलं उत्पद् *c*; अनुमतिं दा 3 U, अनुमन् 4 A, प्रह्वीभू 1 P; वशं गम 1 P। *n.* उत्पन्नं, फलं *n.*, फलप्राप्ति *f*। -ing, *a.* अनुकूल, सुखनम्य.

Yoke, *n.* ईषांतबंधनं, धुर् *f,* धुर्वी, प्रासंग, युग *mn* । *vt.* युज् 7. 10 U, योक्त्रयति *Den*; संयुज् 7 A. 10 U. संश्लिष् *c* । –fellow, –mate, सहचर । Fit for the y. धुरीण, धुर्य, धौरेय, प्रासंग्य, युग्य, हालिक । Pole *or* shaft of a y. ईषा.

Yokel, *n.* ग्राममूर्ख, ग्राम्य, ग्रामीण.

Yolk, *n.* अंडगर्भ.

Yon, Yonder, *pron.* अदस्, इदम् । *a.* तत्रत्य, तत्रस्थ । *adv.* तत्र.

Yore, Of y. अतीते काले, पुरा, पूर्वं.

You, *pron.* यूयं.

Young, *a.* अल्पवयस्क, कौमार, तरुण, बाल, युवन्; नव, नूतन, सद्योजात; वीर्यवत्; अपरिणत । *n.* प्रसूति, संतति *both f.* । With y., अंतर्वत्नी, आपन्नसत्त्वा, गर्भवती, गर्भिणी । –ish, *a.* ईषत्तरुण । –er, *a.* कनीयस्, यवीयस् । Y.er brother, अनुज, अवरज । –er, *n.* कुमार, बाल, युवन् *m.*

Your, *a.* तावक, तावकीन, त्वदीय, युष्मदीय, यौष्माक, यौष्माकीण.

Youth, *n.* कौमारं, कौमारकं, तारुण्यं, यौवनं; कुमार, तरुण, बाल, युवन् *all m* । –ful, *a.* अल्पवयस्क, तरुण, युवन् । –fulness, *n.* तारुण्यं, यौवनं.

Yowl, *vi.* दीर्घं आक्रंद् 1 P.

Yuck, *n.* कंडु-डू *f.*, खर्जू *f.*

Z

Zany, *n.* केलिकिल, प्रहासिन् *m*, भंड, विदूषक, वैहासिक; मंदमति, मूढ, मूर्ख । –ism, *n.* भंडचेष्टा.

Zeal, *n.* आस्था, उत्ताप, उत्साह, औत्सुक्यं; अभिनिवेश, आग्रह, उत्कटता । –ot, *n.* उद्रिक्तोत्साहिन् *m*, उत्साहोन्मत्त । –otry, *n.* उत्साहोन्माद; भक्त्युन्माद । –ous, *a.* अभिनिविष्ट, उत्साहिन्, उत्सुक, प्रसित, व्यग्र, सोत्साह । –ously, *adv.* सोत्साहं, निष्ठया.

Zenana, *n.* अंतःपुरं, अवरोध, पराविद्ध, शुद्धांत.

Zenith, *n.* खमध्यं, खस्वस्तिकं, शिरोबिंदु *m*; परा काष्ठा *or* कोटि *f*; उच्चतमपदं.

Zephyr, *n.* मंदपवन, मृदुवात, सुखानिल.

Zero, *n.* खं, बिंदु *m*, शून्यं.

Zest, *n.* अवदंश, उपदंश; अभिरुचि *f.*, आस्वाद, निर्वेश, भोग.

Zetetic, *a.* मीमांसाकारक.

Zigzag, *a.* कुटिल, जिह्म, वक्र । *n.* कुटिलमार्ग; कुटिलाकार । *vi.* कुटिलगत्या गम् 1 P, *etc.*

Zinc, *n.* दस्ता, वंगं.

Zodiac, *n.* ज्योतिश्चक्रं, भपंजर, भमंडलं, राशिचक्रं । Sign of the z., राशि *m.*

Zoetic, *a.* जीवविषयक.

Zoic, *a.* प्राणिविषयक.

Zoilean, *a.* दोषैकदृश् .

Zone, *n.* कटिसूत्रं, कांचि-ची *f*, मेखला, रश(स)ना, शृंखला, सारश-(स)-नं; मंडलं, वलयं.

Zoo, *n.* पशुवाटिका, प्राण्युद्यानं.

Zoography, *n.* प्राणिवर्णनं.

Zoolatry, *n* पशुपूजा.

Zoology, *n.* प्राणिशास्त्रं.

Zootomy, *n.* प्राणिव्यवच्छेदनं.

Zymotic, *a.* (देहे) संक्रांतद्रव्योत्पन्न.

APPENDIX (A)

FOREIGN WORDS AND PHRASES

F. = French; G. = German; I. = Italian; L. = Latin.

All the commoner words and phrases will be found in the dictionary.

Abest, L. नोपतिष्ठते.

Ab extra, L. बाह्यतः.

Abiit ad plures, majores, L. दिवं or पंचत्वं गतः.

Ab initio, L. आरंभात्, मूलतः

A' bis ou à blanc, F. येन केन प्रकारेण.

A' bon chat, bon rat, F. शठं प्राति शाठ्यं.

A' bon droit, F. धर्मेण, न्यायेन.

A' bon marché, F. अल्पार्घेण.

Ab origine, L आरम्भात्, मूलतः.

Absence d'esprit, F. अनवधानं, शून्यमनस्कता.

Absit omen, L. शांतं पापम्.

Absque argento omnia vana, L. विनार्थं सर्वं व्यर्थं.

A capite ad calcem, L. आपादमस्तकं.

A' compte, F. अंशप्रदानार्थं.

A' coup sûr, F. अवश्यं, नियतं.

A' couvert, F. निभृतं, प्रच्छन्नं.

Acte d' accusation, F. अभियोग, अभिशंसनं.

Ad arbitrium, L. कामतः, यथेच्छं, यथेप्सितं, यथेष्टं.

A' demi, F. अपूर्ण, असमग्रं.

Ad extremum, L. अत्यंतं, अतिमात्रं.

Ad finem, L. यावदंतं.

Ad gustum, L. यथारुचि.

Ad interim, L. मध्यकालार्थं.

Ad kalendas Graecas, L. न कदाचन.

Ad libitum, L. यथेच्छं, यथेष्टं.

Ad manum, L. सज्ज; समीपस्थ.

Ad nauseam, L. आघृणोदयं.

Ad patres, L. स्वर्गं गतः.

A' droite, F. दक्षिणेन, दक्षिणतः.

Ad valorem, L. (वास्तविक०) मूल्यानुसारेण.

Ad verbum, L. शब्दशः.

Aes alienum, L. ऋणं.

A fortiori, L. विशेषतः; सुतराम्.

A' gauche, F. वामतः, वामेन.

A' haute voix, F. तारस्वरेण.

A' jamais, F. अजस्रं, शश्वत्.

A' la de'robe'e, F. निभृतं.

A' la lettre, F. अक्षरशः.

A' la volonté de Dieu, F. ईश्वरेच्छया.

A' l'extérieur, F. बाह्यतः, बहिः.

A' l'improviste, F. अकांडे.

Allez-vous-en, F. अपसर, अपेहि

Alma Mater, L. (विश्व) विद्यालय *m.*

Alter ego est amicus, L. द्वितीय आत्मैव सुहृत.

A' main armée, F. शस्त्रबलेन.

A maximis ad minima, F. ब्रह्मादिस्तंबपर्यंतं.

Amende honorable, F. क्षमायाचना.

Amor patriae, L. स्वदेशभक्ति *f.*

Amour-propre, F. स्वाभिमान; अहंकार *both m.*

Anno Domini, L. ख्रिस्तीयाब्दे.

Ante meridiem L. पूर्वाह्णे.

A' outrance, F. यावदंतं.

A' plaisir, F. यथेष्टं.

A posteriori, L. कार्यकारणसंबंधात्.

A prima vista, I. प्रथमदर्शने आपाततः.

A primo, L. प्रथमतः.

A principio, L. आरंभात्, मूलतः.

A' propos de bottes, F. अप्रस्तुतं, असंबद्धं.

Arc-en-ciel, F. इंद्रधनुस् *neu.*

A' rebours, F. प्रतिलोमं.

Ars longa, vita brevis, L. शास्त्रमनंतं स्वल्पश्च कालः.

Au fait, F. अभिज्ञ.

Au fond, F. तत्त्वतः; हृदये.

Au pied de la lettre, F. अक्षरशः.

Avant-propos, F. प्रस्तावना, भूमिका.

A verbis ad verbera, L. आदौ व्याहारः पश्चात् प्रहारः.

A' volonte' F. यथेच्छं, यथेष्टं.

Bas bleu, F. पंडिता, विदुषी.

Basta, I. अलं तावत्.

Bavardage, F. प्रजल्पनं.

Beaux yeux, F. सुवदना.

Belle amie, F. प्रियसखी.

Bene vale, L. शिवास्ते पंथानः संतु

Ben venuto, I. स्वागतं.

Bête noire, F. द्वेषास्पदं.

Bibliothéque, F. ग्रंथालय *m.*

Billet doux, F. प्रणयपत्रिका.

Bona fide, F. सद्भावप्रवृत्त्या.

Bonum publicum, L. लोकहितं.

Brevi manu, L. अचिंतितपूर्वं, अविमृश्य.

Brutum fulmen, L. मिथ्याविभीषिका.

Cæca invidia est, L. अंधैवासूया.

Carmen triumphale, L. जयगीतं.

Carpe diem, L. अद्यैव भोगं कुरु.

Chambre à coucher, F. शय्यालय *m*.

Chef de cuisine, F. मुख्यबल्लव.

Cherchez la femme, F. अनर्थकारणं सदैव वनिता.

Che sarà, sarà, I. यद्भावि तद्भवितव्यं.

Chère amie, F. प्रियसखी, प्रिया.

Comitas inter gentes, L. राष्ट्रसख्यं.

Comme il faut, F. यथोचितं.

Copia verborum, L. वाक्प्राचुर्यं, वाग्डंबर *m*.

Coup de grâce, F. अंतकाघात *m*.

Coup de main, F. अकांडावस्कंद *m*; अकांडप्रारंभ *m*.

Crimen falsi, L. कूटलेख *m*.

Crimen læsæ majestatis, L. राजद्रोह *m*.

Cui bono ?, L. किं हितं ?

Culpus levis, L. अल्प°, क्षम्यप्रमाद *m*.

Curiosa felicitas, L. वाग्विलास *m*.

D'ailleurs, F. अन्यच्च, अपरं च.

De bonne grâce, F. कामतः, प्रीत्या, सानंदं.

De die in diem, L. अहरहः, दिने दिने.

De facto, L. तत्त्वतः, वस्तुतः

Dei gratia, L. ईशकृपया, भगवत्प्रसादात्.

De jure, L. अधिकारात, यथाधिकारं.

De mortuis nil nisi bonum, L. मृतानां गुणमात्रं ब्रूयात्.

Deo favente, L. ईशप्रसादात्.

Deo, non fortuna, L. ईश्वरेच्छया न यदृच्छया.

Dies fausti, infausti, L. शुभदिनानि, अशुभदिनानि.

Docendo discimus, L. अध्यापनेनाधीमहे.

Dolce far niente, I. मोहकमालस्यं.

Donna è mobile, I. चपला एव नार्यः.

Double entendre, F. श्लेष.

Dramatis personæ, L. पात्रवर्ग *m*.

Dum spiro, spero, L. यावज्जीवस्तावदाशा.

Durante vita, L. यावज्जीवं.

En deux mots, F. संक्षेपेण.
Enfin, F. अंते; समासेन.
En passant, F. प्रसंगतः.
Entente cordiale, F. सख्यं.
Errare est humanum, L. प्रमादो जनधर्मः.

Et sequentes, L. इत्यादयः.
Eventus stultorum magister, L. अनर्थो हि मूर्खभेषजं.
Ewigkeit, G. आनंत्यं, नैरंतर्यं.
Exceptio probat regulam, L. उत्सर्गनिदर्शकोऽपवादः.
Exeunt omnes, L. निष्क्रांताः सर्वे.
Exitus acta probat, L. साफल्यं सर्वमर्षणं.
Ex nihilo nihil fit, L. नाभावाज्जायते भावः.

Faux pas, F. प्रमाद *m.*, स्खलनं.
Felicitas multos habet amicos, L. संपद्येव मित्रबाहुल्यं.
Femme galante, F. वेश्या, कामलेखा.
Festina lente, L. विमृश्यैव त्वरां कुरु.
Fides Punica, L. विश्वासघात *m.*
Filius nullius, L. कौलटेर *m*, बांधकिनेय *m.*
Fille de joie, F. वेश्या, गणिका.
Fortes fortuna juvat, L. साहसं भजते लक्ष्मीः, लक्ष्मीप्रियो विक्रमः.

Gratia Dei, L, भगवत्प्रसादात.

Honos habet onus, L. गुरुर्हि प्रतिष्ठाभारः.
Hors de pair, F. अद्वितीय.

Index verborum, L. पदानुक्रमणिका.

In extenso, L. सविस्तरं.
In memoriam, L. स्मरणार्थं.
In perpetuum, L. अजस्रं, शश्वत्.
In propria persona, L. स्वयमेव.
In toto, L. साकल्येन.

Jam satis, L. अलं तावत्.

Labor omnia vincit, L. श्रमः सर्वार्थसाधकः.
Læsa majestas, L. राजद्रोह *m.*
Littérateur, F. साहित्यसेविन् *m.*
L'homme propose et Dieu dispose, F. इच्छा नरस्य फलमीश्वरस्य.
Locum tenens, L. प्रतिनिधि *m.*

Malheur ne vient jamais seul, F. छिद्रेष्वनर्था बहुलीभवंति.
Mens invicta manet, L. मनो न केनचिज्जितं.
Modus operandi, L. कार्यपद्धति *f.*

Natale solum, L. जन्मभूमि *f*.
Nefasti dies, L. अभद्रदिनानि.
Nemo mortalium omnibus horis sapit, L. न हि सर्वः सर्वदा सर्वज्ञः.
Ne nimium, ne quid nimis, L. अति सर्वत्र वर्जयेत्.
Nil consuetudine majus; L. रूढिरेव बलीयसी.
Non sequitur, L. अयुक्तानुमानं.

Obiter dictum, L. प्रसंगोक्ति *f*.
Orator fit, poetas nascitur, L. वक्ता भवति, कविराजन्मनः.
Otia dant vitia, L. निरुद्यमाद्धि दुरुद्यमः.

Par excellence, F. विशेषतः.
Per diem, L. प्रतिदिनं.
Persona grata, L. अभिमतजन *m*.
Poco a poco, I. शनैः शनैः.
Pro bono publico, L. लोकहितार्थं, लोकसंग्रहाय.
Pro tempore, L. कियत्कालं.

Quæstio vexata, L. विवादमूलं.
Qualis rex, talis grex, L. यथा राजा तथा प्रजा.

Semper timidus scelus, L. अपराधी सदा भीरुः.
Simile gaudet simili, L. समः समस्य प्रियः.
Sine mora, L. अविलंबेन.
Sine qua non, L. अपरिहार्योपाधि *m*.
Sub rosa, L. रहसि, निभृतं.
Summum bonum, L. परमार्थ.

Tempus edax rerum, L. कालः सर्वभक्षकः.
Tout à coup, F. अकस्मात्, अकांडे, सहसा.
Tout à fait, F. साकल्येन.
Tout à l'heure, F. तत्क्षणं, सद्यः, सपदि.

Uno animo, L. ऐकमत्येन, चित्तैक्येन.
Usus est tyrannus, L. अप्रतिहतबला रूढिः.

Varia lectio, L. पाठांतरं.
Videlicet, L. अर्थात्, तद्यथा.
Vox clamantis in deserto, L. अरण्यरुदनं.

Zonam perdidit, L. सर्वस्वं तस्य नष्टं.

APPENDIX (B)

SYNONYMOUS PROPER NOUNS

Abhimanyu, सौभद्र.

Aditi, देवमातृ *f*.

Aditya, *See* देव; सूर्य.

Agastya, अगस्ति, और्वशेय, कलशसुत, कुंभयोनि, घटोद्भव, पीताब्धि, मान, मैत्रावरुणि, विंध्यकूट, समुद्रचुलुक.

Agni, (*See also* 'Fire') अभिमानिन्, आश्रयाश, उषर्बुध, क्रव्याद्, छागरथ, जातवेदस्, तनूनपात्, तोमरधर, धूमकेतु, पावक, रोहिताश्व, वातसख, वैश्वानर, सप्तजिह्व, हव्यवाहन, हुताशन.

Airavata, अभ्रनाग, अभ्रमुवल्लभ, ऐरावण, चतुर्दंत, राथंतरि.

Amaravati, देवपुरं, पूषभासा, स्वर्गनगरी.

Amrit, निर्जरं, पीयूषं, सुधा, सुरभक्ष्यं.

Apsaras, रतेमदा, सुमदात्मजा, सुरांगना, स्पर्शानंदा, स्वर्वेश्या.

Arjuna, ऐंद्रि, किरीटिन्, गुडाकेश, जिष्णु, धनंजय, पाकशासनि, *m*, पार्थ, फाल्गुन, बीभत्सु, श्वेतवाहन, सव्यसाचिन्.

Aruna, अनूरु, आश्मन, काश्यपि, गरुडाग्रज, रुम्र, सूरसूत.

Asoka, प्रियदर्शिन्.

Ashvatthaman, द्रौणायन-नि.

Ashvins, अब्धिजौ, अश्विनीकुमारौ, गदागदौ, दस्रौ, नासत्यौ, पुष्करस्रजौ, वाडवेयौ, स्वर्वैद्यौ.

Asura, *See* राक्षस.

Aurva, काकध्वज, वडवानल, संवर्तक.

Balarama, एककुंडल, कामपाल, कालिंदीकर्षण, कृष्णाग्रज, तालध्वज, तालांक, नीलांबर, प्रलंबारि, बल (०देव, ०भद्र), बलिन्, भद्रवदन, भद्रांग, मधुप्रिय, मुसलिन्, राम, रेवतीकांत, संवर्तक, सितासित, हलभृत, हलायुध, हलिन्

Bhima, जिह्मयोधिन्, बाहुशालिन्, भीमसेन, वायुसुत, वृकोदर.

Bhishma, गांगायनि, गांगेय, तर्पणेच्छु, नदीज, शांतनव.

Brahmadeva, अज, अब्जयोनि, अष्टकर्ण (०श्रवस्), आत्मभू, आदिकवि, क, कंज, कमन, कवि, चतुर्मुख, जन्यु, द्रुघ(ह)ण, द्रुहिण, धातृ, नाभिज, पद्मभू, पद्मासन, परमेष्ठिन्, पितामह, पुराणग, प्रजापति, प्रपूज्य, ब्रह्मन्, भाववृत्त, रजोमूर्ति, लोकेश, विधातृ, विधि, विरिंच(चि), विरिंचन, विश्वरेतस्, विश्वसृज्, विश्वात्मन्, वेदगर्भ, वेदीश, वेधस्, शतानंद, सत्यक, सनत्, सनातन, सर्वतोमुख, सामयोनि, सुरज्येष्ठ, स्रष्टृ, स्वयंभू, हंसवाहन, हिरण्यगर्भ.

Brahmin, अग्रजन्मन्, एतश, त्रयी-

पुष, द्विज, भूदेव, मुखज, मैत्र, विप्र, वेदगर्भ.

Brihaspati. अनिमिषाचार्य, अनिर्वाप, आंगिरस, इज्य, इंद्रेज्य, गीष्पति, गुरु, चक्षस्, चित्रशिखंडिज, जीव, दीदिवि, धिषण, नीतिघोष, प्रचक्षस्, ब्रह्मणस्पति, वाचस्पति, सुराचार्य.

Buddha, अकनिष्ठग, अद्वयवादिन्, अर्कबंधु (०बांधव), करुणाकूर्च, कलिशासन, खजित् (० शय, ०सम), गौतम, चक्रिन्, जिन, तथागत, तापिन्, त्रिकालज्ञ, त्रिशरण, दशबल, दशभूमीश, दशार्ह, द्वादशाख्य, धर्मकाय (०चक्र, ०राज), पंचज्ञान, बहुक्षम, भगवत्, महाबल, महाबोधि, महामुनि (०श्रमण), मायादेवीसुत, मारजित्, मुनींद्र, मैत्रीबल, रागाशनि, लोकजित, विनायक, विश्वबोध, व्योमाभ, शाक्य- (०मुनि, ०सिंह), शास्तृ, शौद्धोदनि, श्रीघन, श्वेतकेतु, षडभिज्ञ, संगुप्त, समंतभद्र, संबुद्ध, सर्वार्थसिद्ध, सुगत.

Budha, एकांग, चांद्रमसायन (नि), तुंग, प्रहर्षण, प्रहर्षुल, रोधन, रौहिणेय, श्यामांग, सौम्य.

Chanakya, कौटिल्य, विष्णुगुप्त.

Deva, अदितिनंदन, अमर, अमर्त्य, अमृतांधस्, अमृताशन, अस्वप्न, आदितेय, आदित्य, ऋभु, क्रतुभुज्, गीर्वाण, चिरायुस्, त्रिदश, त्रिदिवेश, दानवारि, दिविषद्, दिवौकस्, देवयु, दैवतं, निर्जर, निर्लिप, पूजिल, बर्हिर्मुख, मरुत(त), लेख, वसुल, वायुन, विद्पति, विबुध, विवस्वत्, वृंदारक, शोभ, सुपर्वन्, सुमनस्, सुर, स्वर्गिन्, स्वाहाभुज्, हव्ययोनि.

Dhruva, औत्तानपादि, ग्रहाधार, ग्रहाश्रय.

Draupadi, कृष्णा, नित्ययौवना, पांचाली, पार्षती, याज्ञसेनी, सैरंध्री.

Drona, कुटज.

Durga, अद्रिजा, अपर्णा, अंबिका, उमा, एकपर्णा, कराला, कात्यायनी, कालंजरी, काली, कैटभी, कोट्टवी, गणनायिका, गौरी, चंडी, चामुंडा, जारी, नंदा, पार्वती, भवानी, महादेवी, मृडानी, मेनात्मजा, रुद्राणी, शर्वाणी, शिवा, षष्ठी, सती, सर्वमंगला, सिंहवाहिनी, हिमाद्रितनया, हैमवती.

Ganapati, आखुरथ, एकदंत, करिमुख, गजानन, गणेश, द्विदेह, द्वैमातुर, पृश्णिशृंग, मूषकांचन, लंबकर्ण, लंबोदर, विघ्नेश, विनायक, हेरंब.

Ganges, किराती, खापगा, गंगा, जाह्नवी, त्रिपथगा, त्रिस्रोतस्, देवभूति, धर्मद्रवी, भद्रसोमा,

भागीरथी, भीष्मसू, मंदाकिनी, विष्णुपदी, स्वर्वापी, हरशेखरा.

Garuda, उरगाशन, काश्यपि, खगेश्वर, गरुत्मत, तार्क्ष्य, दक्षाय्य, नागांतक, महेंद्रजित्, रक्तपक्ष, रसायन, विनायक, विष्णुरथ, वैनतेय, शाल्मलिन्, श्वेतरोहित, सर्पाराति, सितानन, सुधाहर, सुपर्ण, सौपर्णेय.

Hanumat, आंजनेय, आनिलि, कपींद्र, मरुत्पुत्र, मरुत्वत, मारुति, रजतद्युति, वज्रकंकट, वायुसुत.

Indra, अद्रिभिद्, अप्सरसांपति, अर्ह, आखंडल, उग्रधन्वन्, उलूक, ऋभुक्ष-क्षिन्, कपिलाश्व, खिदिर, गोत्रभिद्, गौरवस्कंदिन्, जंभरिपु, जिष्णु, तुरासाह्, दालिम, दिवस्पति, दुश्च्यवन, देवदुंदुभि, देवेंद्र, नमुचिसूदन, नेत्रयोनि, पाकशासन, पुरंदर, पुरुहूत, पुलोमारि, पूर्वदिक्पाल, पृतनासाह्, प्राचीनबर्हिस्, प्राचीपति, बलभिद्-रिपु, बाहुदंतेय, बिडौजस्, मघवन्, मरुत्वत्, महेंद्र, माहिर, मेघवाहन, मेषांड, लेखर्षभ, वज्रदक्षिण, वज्रपाणि, वज्रिन्, वासव, वास्तोष्पति, वियुन, वृत्रहन्, वृद्धश्रवस्, वृषन्, शक्र, शचीपति, शतक्रतु, शतमन्यु, शयीचि, शु (सु)-नाशी(सी)र, संक्रंदन, सयोनि, सहस्राक्ष, सुत्रामन्, सुराधिप, हरिहय.

Indrani, ऐंद्री, चारुधारा, जयवाहिनी, पुलोमजा, पौलोमी, शची, शतावरी.

Kama, अंगज, अनंग, अनन्यज, आत्मभू, इ, इराज, इष्म, कंजन, कंतु, कंदर्प, कलाकेलि, कामदेव, किंकिर, कुसुमायुध, कुसुमेषु, खरु, गदयित्नु, गृत्स, चित्तजन्मन्, जराभीरु, झषांक, तिथ, दर्पक, दीपक, पंचशर, पुष्पकेतन, पुष्पधन्वन्, प्रद्युम्न, मकरध्वज, मदन, मधुदीप, मधुसख (०सारथि), मनसिज, मन्मथ, मार, मीनकेतन, मुहिर, रणरणक, रतनारीच, रतिपति, रम-(ण), रवीषु, रागच्छन्न (०रज्जु, ०वृंत), रूपास्त्र, वाम, विषमायुध, शमांतक, शंबरारि, शृंगारयोनि, श्रीनंदन, संसारगुरु, स्मर, हृच्छय.

Kamadhenu, कामदुघा, शबला, सुरभि.

Karna, अंगराज, आधिरथि, कानीन, चंपाधिप, राधेय, वासुसेन, वैकर्तन, सूततनय.

Karttikeya, अग्निभू, उमासुत, कामजित्, कामद, कुक्कुटध्वज, कुमार, क्रौंचदारण, क्रौंचारि, गांगेय, गुह, गौरेय, ताराकजित्, द्वादशबाहु, द्वादशाक्ष, द्विशाख, नीलदंष्ट्र, बालचर्य, मयूरकेतु, महासेन, महिषार्दन, शक्तिधर, शरजन्मन्, शिखिवाहन, षडानन,

षष्टीप्रिय, षाण्मातुर, सिद्धसेन, सुब्रम्हण्य, सेनानी, स्कंद, स्वामिन्.

Krishna, *See* Vishnu.

Kubera, इच्छावसु, एककुंडल, एकपिंग(ल), ए(ऐ)लविल, कुह, गुह्यकेश्वर, द्रुम, धनकेलि, धनद, धनपति, धनयक्ष, नरवाहन, निधीश्वर, नृधर्मन्, पद्मलांछन, पिशाचकिन्, पौलस्त्य, प्रमोदित, बक, यक्षराज, रत्नकर, रत्नगर्भ, राजराज, वक्रनेत्र, वैश्रवण, सत्यसंगर, सितोदर.

Lakshmi, अब्धिजा, इंदिरा, कमला, करीषिणी, क्षीरोदतनया, चंचला, नारायणी, पद्मा, पद्मालया, पद्मावती, पिंगला, पिल्पिला, भार्गवी, मा, रमा, लोकमातृ, वृषाकपायी, श्री, हरिप्रिया, हीरा.

Nandin, तंडु, तांडवतालिक, नंदिकेश्वर, नंदीश्वर, शालंकायनि-न.

Narada, कपिवक्त्र, कलिकारक, कलिप्रिय.

Parashurama, क्षत्रियारि, जामदग्न्य, न्यक्ष, रैणुकेय.

Rahu, अभ्रपिशाच, कबंध, ग्रहकल्लोल, दैत्यग्रह, भरणीभू, विधुंतुद, शीर्षदेह, सिंहिकासुत, सैंहिकेय, स्वर्भानु.

Rakshasa, असुर, अस्रप, आश(शि)र, कर्बुर, कापिशेय, कीनाश, क्रव्याद्, खसात्मज, दनुज, दर्व, दानव, देवशत्रु, दैतेय, दैत्य, निकषात्मज, निशाचर, नृचक्षस्, नैर्ऋत, पलप्रिय, पलादन, पिंडक, पिशाच, पूर्वदेव, प्रवाहिक, माय, यातुधान, रक्षस् *neu.*, रसागेह, रात्रिबल, विखुर, शमनीषद, सुरद्विष्, हनूष.

Rama, अब्धिसेतुकृत, कपिरथ, कौशलेय, कौशल्यायनि, दाशरथि, रघुनंदन, रघुनायक, राघव, रामचंद्र, रामभद्र.

Rati, कामकला, कामि, केलिकिला, रागलता, शुभांगी.

Ravana, कुबेरानुज, कैकसेय, दशमुख, राक्षसेश्वर, लंकापति.

Śani, असित, कोण, क्रूरदृश्, क्रोड, छायासुत, पंगु, मंद, शनैश्चर, शौरि, सप्तार्चिस्, सौरि.

Śarama, देवशुनी.

Sarasvati, पू(फू)त्कारी, ब्राह्मी, भारती, वागीश्वरी, वाच्, शारदा.

Sita, अयोनिजा, जानकी, पार्थिवी, भूसुता, मैथिली, योजनगंधा, लाक्षकी, वैदेही.

Śiva, अकुतश्चल, अग्निलोचन, अंधकारि, अब्धवाहन, अर्धनारीश्वर, अर्धमुकुट, अष्टमूर्ति, आस्थिधन्वन्, अहिर्बुध्न, ईश, ईशान, ईश्वर, उग्र, उड्डीश, उमापति, उलं(लिं)द,

एकनेत्र, कंकटीक, कटप्रू, कटा-टंक, कंठेकाल, कपर्दिन्, कपालिन्, कामारि, काल, कालंजर, कूटकृत्, कृत्तिवासस्, कृशानुरेतस्, केदार, क्रतुध्वंसिन्, खट्वांगिन्, खंडपरशु, खरु, गंगाधर, गिरि(री)श, गुडाकेश, गुह्यगुरु, चंद्रमौलि, चंद्रशेखर, चर्चरीक, जटाझाट, जटाटीर, जटाधर, जो(झो)टिंग, झांड, झिंटी-कांत, डिंडीर, त्रिपुरारि, त्रिलोचन, त्र्यंबक, दशबाहु, दशाव्यय, दशो-त्तम, दिग्वासस्, दिशांप्रिय, दृगायुध, धूर्जटि, नटराज, नंदि-वर्धन, नीलग्रीव, नीललोहित, परमेश्वर, पशुपति, पांसुचंदन, पिंगजट, पिंगेक्षण, पिनाकिन्, प्रमथनाथ, प्रहास, भगनेत्रघ्न, भगालिन्, भद्रेश, भर्ग, भर्ग्य, भव, भालचंद्र, भाललोचन, भीम, भूतेश, भूमिकाय, भैरव, भौतिक, मंदरमणि, महाकाल, महांग, महा, देव, महानट, महेश, मिहिराण, मृड, मृत्युंजय, रुद्र, रेरिहाण, रैवत, वामदेव, विरूपाक्ष, विषांतक, वृषध्वज, व्योमकेश, शंकर, शंभु, शर्व, शशिभूषण, शितिकंठ, शिपि-विष्ट, शूलिन्, श्रीकंठ, संज, स्थाणु, स्मरहर, हर.

Śukra, आस्फुजित्, कवि, काव्य, दैत्यगुरु, धिष्ण्य, भार्गव, भृगु, मघाभव, शतपर्वेश, षोडशार्चिस्, सित.

Surya, (*See also* 'Sun') अर्क, आदित्य, भास्कर, मार्तंड, सवितृ.

Svarga, अमर्त्यभवनं, अवरोह, त्रिद-शालय, त्रिदिव, त्रिविष्टपं, दिव् *f*, देवलोक, द्यो *f*, नाक, फलोदय, भोगभूमि *f*, मंदर, मेरुपृष्ठं, मेरु-शृंगं, शक्रसदनं, सुरावास, सैरिभ, सौरिक, स्वर् (indeclinable), स्वर्गलोक.

Ushas, अहना, द्योतना.

Vajra, अभ्रोत्थं, अंबुजं, अशनि *mf*., इंद्रायुधं, कुलिश *mn*., गिरि-कंटक, जसुरि *m*., दंभोलि *m*., पवि *m*., पृदाकु *m*., भिदक, भिदिरं, भिदु *m*., भिद्रं, भेदि(दु)रं, शतकोटि *m*., शतधारं, शतारं, शंब, स्वरु *m*., ह्रादिनी.

Varuna, अपांपति, उद्दाम, कुंडलिन्, केश, जंबु(बू)क, जलकांतार, पश्चिमदिक्पाल, पाशभृत, पाशिन्, पुरंजन, प्रचेतस्, मेघनाद, यादः-पति, वारिलोमन्, विलोम, सुखाश.

Vasudeva, आनकदुंदुभि, दुंदु, भूकश्यप.

Vayu, (*also see* Wind) अग्निसख, पृषदश्व, मरुत्, मातरिश्वन्, मारुत, वात.

Vishnu, अच्युत, आजित, अधोक्षज, अनंत, अपराजित, अरिष्टनेमि, असंपुष, ऋतधामन्, कालकुंच,

कुंद, केशट, केशव, कैटभारि, कौस्तुभहृदय. गदापाणि, गरुडध्वज, चक्रपाणि, चक्रिन्, चतुर्भुज, जगन्नाथ, जनार्दन, जलशायिन्, त्रिककुद्, त्रिविक्रम, दैत्यारि, धराधर, नलिनेशय, ना(न)रायण पंचायुध, पद्मनाभ पीतांबर, पुंडरीकाक्ष, पुराणपुरुष, पुरुषोत्तम, बभ्रु, ब्रह्मनाभ, मधुसूदन, माधव, मुकुंद, मुंजकेशिन्, यज्ञपुरुष, रंतिदेव, लक्ष्मीपति, वासु, विश्वंभर, विश्वरूप, विष्टरश्रवस्, विष्वक्सेन, वृंदाक, वैकुंठ, शतानंद, शतावर्त, शार्ङ्गिन्, श्रीकर, श्रीधर, श्रीनिवास, श्रीपति, श्रीवत्स, श्रीवत्सलांछन, सुयामुन, सुरोत्तम, सुषेण, सोमगर्भ, स्वभू, हरि, हृषीकेश; कृष्ण, गोपाल, गोवर्धनधारिन्, गोविंद, दामोदर, नरकारि, मंजुकेशिन्, मुरारि, यदुश्रेष्ठ, राधारमण, वार्ष्णेय, वासुदेव, वृष्णिगर्भ.

Vishvakarman, कारु, तक्षक, देववर्धकि, देवशिल्पिन्, सुधन्वन्.

Vyasa, कानीन, कृष्णद्वैपायन, पाराशरि, वेदव्यास.

Yama, अंतक, औदुंबर, काल, कृतांत, दक्षिणदिक्पाल, दंडधर, धर्म, धर्मराज, पाशिन्, पितृपति, प्रेतराज, भीमशासन, वैवस्वत, शमन, शीर्णपाद, श्राद्धदेव.

Yamuna, कालिंदी, त्रियामा, सूर्यजा.

Yudhishthira, धर्मराज.